III-20.565

Academia Română
Institutul de Cercetări Juridice

George Antoniu | Tudorel Toader
(coordonatori)

Explicațiile NOULUI COD PENAL

Vol. IV
Articolele 257–366

Versavia Brutaru
Ştefan Daneş
Constantin Duvac
Ioan Griga
Ion Ifrim
Gheorghe Ivan
Gavril Paraschiv
Ilie Pascu
Ion Rusu
Marieta Safta
Iancu Tănăsescu
Tudorel Toader
Ioana Vasiu

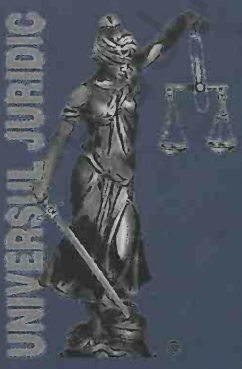

UNIVERSUL JURIDIC
UJ

IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BIBL. CENTR. UNIV.
M. „EMINESCU" IAȘI
DREPT
III-20.565

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Explicațiile noului Cod penal

Volumul IV
(Articolele 257-366)

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Contribuțiile autorilor la comentariile Volumului IV (Articolele 257-366):

Conf. univ. dr. Versavia Brutaru:	art. 317-319
Conf. univ. dr. Ștefan Daneș:	art. 342-347
Conf. univ. dr. Constantin Duvac:	art. 310-316
Prof. univ. dr. Ioan Griga:	art. 257-265
Dr. Ion Ifrim:	art. 317-319
Prof. univ. dr. Gheorghe Ivan:	art. 289-294
Conf. univ. dr. Gavril Paraschiv:	art. 295-309
Prof. univ. dr. Ilie Pascu:	art. 320-328
Conf. univ. dr. Ion Rusu:	art. 329-347
Lector univ. dr. Marieta Safta:	art. 266-288
Prof. univ. dr. Iancu Tănăsescu:	art. 348-359
Prof. univ. dr. Tudorel Toader:	art. 266-288
Prof. univ. dr. Ioana Vasiu:	art. 360-366

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

III 20.565

George Antoniu Tudorel Toader
(coordonatori)

Explicațiile noului Cod penal

Volumul IV
(Articolele 257-366)

Versavia Brutaru, Ştefan Daneş, Constantin Duvac, Ioan Griga, Ion Ifrim, Gheorghe Ivan, Gavril Paraschiv, Ilie Pascu, Ion Rusu, Marieta Safta, Iancu Tănăsescu, Tudorel Toader, Ioana Vasiu
(autori)

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY
0 000008 23612 BCU IAŞI

Universul Juridic
Bucureşti
-2016-

Editat de **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Copyright © 2016, **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin
S.C. Universul Juridic S.R.L.
Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
S.C. Universul Juridic S.R.L.

NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOȚIT DE SEMNĂTURA ȘI ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE INTERIORUL ULTIMEI COPERTE.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Explicațiile noului Cod penal / George Antoniu, Tudorel Toader (coord.). – București : Universul Juridic, 2015-2016
5 vol.
ISBN 978-606-673-337-3
Vol. 4 : Art. 257-366 / Versavia Brutaru, Ștefan Daneș, Constantin Duvac, ... - 2016. - Bibliogr. - ISBN 978-606-673-341-0

I. Antoniu, George (coord.)
II. Toader, Tudorel (coord.)
III. Brutaru, Versavia
IV. Daneș, Ștefan
V. Duvac, Constantin

343.1(498)(094.4)

Acu
B.C.U. „M. Eminescu" Iași
D E P T
1-07-2016

REDACȚIE: tel./fax: **021.314.93.13**
tel.: **0732.320.666**
e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL DISTRIBUȚIE: tel.: **021.314.93.15**
fax: **021.314.93.16**
e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Cuprins

Abrevieri 11

TITLUL III
INFRACȚIUNI PRIVIND AUTORITATEA ȘI FRONTIERA DE STAT 13
Generalități (art. 257-265) 13

Bibliografie generală 17

Capitolul I
Infracțiuni contra autorității 18
Generalități (art. 257-261) 18
Art. 257. Ultrajul 20
Art. 258. Uzurparea de calități oficiale 31
Art. 259. Sustragerea sau distrugerea de înscrisuri 37
Art. 260. Ruperea de sigilii 43
Art. 261. Sustragerea de sub sechestru 47

Capitolul II
Infracțiuni privind frontiera de stat 52
Generalități (art. 262-265) 52
Art. 262. Trecerea frauduloasă a frontierei de stat 53
Art. 263. Traficul de migranți 60
Art. 264. Facilitarea șederii ilegale în România 64
Art. 265. Sustragerea de la măsurile de îndepărtare de pe teritoriul României 68

TITLUL IV
INFRACȚIUNI CONTRA ÎNFĂPTUIRII JUSTIȚIEI 71
Generalități (art. 266-288) 71

Bibliografie generală 76

Art. 266. Nedenunțarea 77
Art. 267. Omisiunea sesizării 83
Art. 268. Inducerea în eroare a organelor judiciare 86
Art. 269. Favorizarea făptuitorului 90
Art. 270. Tăinuirea 95
Art. 271. Obstrucționarea justiției 100
Art. 272. Influențarea declarațiilor 104
Art. 273. Mărturia mincinoasă 109
Art. 274. Răzbunarea pentru ajutorul dat justiției 115
Art. 275. Sustragerea sau distrugerea de probe ori de înscrisuri 117
Art. 276. Presiuni asupra justiției 122

BCU "LUCIAN BLAGA" CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Art. 277. Compromiterea intereselor justiției 121
Art. 278. Încălcarea solemnității ședinței 125
Art. 279. Ultrajul judiciar 127
Art. 280. Cercetarea abuzivă 131
Art. 281. Supunerea la rele tratamente 134
Art. 282. Tortura 137
Art. 283. Represiunea nedreaptă 142
Art. 284. Asistența și reprezentarea neloială 145
Art. 285. Evadarea 147
Art. 286. Înlesnirea evadării 151
Art. 287. Nerespectarea hotărârilor judecătorești 155
Art. 288. Neexecutarea sancțiunilor penale 160

TITLUL V
INFRACȚIUNI DE CORUPȚIE ȘI DE SERVICIU 164
Generalități (art. 289-309) 164

Bibliografie generală 174

Capitolul I
Infracțiuni de corupție 177
Generalități (art. 289-294) 177
Art. 289. Luarea de mită 212
Art. 290. Darea de mită 250
Art. 291. Traficul de influență 263
Art. 292. Cumpărarea de influență 284
Art. 293. Fapte săvârșite de către membrii instanțelor de arbitraj sau în legătură cu aceștia 291
Art. 294. Fapte săvârșite de către funcționarii străini sau în legătură cu aceștia 293

Capitolul II
Infracțiuni de serviciu 297
Generalități (art. 295-309) 297
Art. 295. Delapidarea 305
Art. 296. Purtarea abuzivă 316
Art. 297. Abuzul în serviciu 322
Art. 298. Neglijența în serviciu 330
Art. 299. Folosirea abuzivă a funcției în scop sexual 337
Art. 300. Uzurparea funcției 344
Art. 301. Conflictul de interese 349
Art. 302. Violarea secretului corespondenței 354
Art. 303. Divulgarea informațiilor secrete de stat 363
Art. 304. Divulgarea informațiilor secrete de serviciu sau nepublice 368
Art. 305. Neglijența în păstrarea informațiilor 376
Art. 306. Obținerea ilegală de fonduri 381
Art. 307. Deturnarea de fonduri 386
Art. 308. Infracțiuni de corupție și de serviciu comise de alte persoane 390
Art. 309. Faptele care au produs consecințe deosebit de grave 392

TITLUL VI
INFRACȚIUNI DE FALS 394
Generalități (art. 310-328) 394

Capitolul I
Falsificarea de monede, timbre sau de alte valori 404
Generalități (art. 310-316) 404
Art. 310. Falsificarea de monede 406
Art. 311. Falsificarea de titluri de credit sau instrumente de plată 419
Art. 312. Falsificarea de timbre sau efecte poștale 430
Art. 313. Punerea în circulație de valori falsificate 438
Art. 314. Deținerea de instrumente în vederea falsificării de valori 450
Art. 315. Emiterea frauduloasă de monedă 460
Art. 316. Falsificarea de valori străine 465

CAPITOLUL II
Falsificarea instrumentelor de autentificare sau de marcare 467
Generalități (art. 317-319) 467
Art. 317. Falsificarea de instrumente oficiale 467
Art. 318. Folosirea instrumentelor false 474
Art. 319. Falsificarea de instrumente de autentificare străine 479

Capitolul III
Falsuri în înscrisuri 483
Generalități (art. 320-328) 483
Art. 320. Falsul material în înscrisuri oficiale 497
Art. 321. Falsul intelectual 510
Art. 322. Falsul în înscrisuri sub semnătură privată 519
Art. 323. Uzul de fals 529
Art. 324. Falsificarea unei înregistrări tehnice 539
Art. 325. Falsul informatic 546
Art. 326. Falsul în declarații 554
Art. 327. Falsul privind identitatea 565
Art. 328. Infracțiuni de fals comise în legătură cu autoritatea unui stat străin 577

TITLUL VII
INFRACȚIUNI CONTRA SIGURANȚEI PUBLICE 579
Generalități (art. 329-366) 579

Bibliografie generală 594

Capitolul I
Infracțiuni contra siguranței circulației pe căile ferate 597
Generalități (art. 329-333) 597
Art. 329. Neîndeplinirea îndatoririlor de serviciu sau îndeplinirea lor defectuoasă 608
Art. 330. Neîndeplinirea îndatoririlor de serviciu sau îndeplinirea lor defectuoasă din culpă 616

Art. 331. Părăsirea postului și prezența la serviciu sub influența alcoolului sau a altor substanțe 621
Art. 332. Distrugerea sau semnalizarea falsă 629
Art. 333. Accidentul de cale ferată 638

Capitolul II
Infracțiuni contra siguranței circulației pe drumurile publice 641
Generalități (art. 334-341) 641
Art. 334. Punerea în circulație sau conducerea unui vehicul neînmatriculat 652
Art. 335. Conducerea unui vehicul fără permis de conducere 660
Art. 336. Conducerea unui vehicul sub influența alcoolului sau a altor substanțe 667
Art. 337. Refuzul sau sustragerea de la prelevarea de mostre biologice 674
Art. 338. Părăsirea locului accidentului ori modificarea sau ștergerea urmelor acestuia 679
Art. 339. Împiedicarea sau îngreunarea circulației pe drumurile publice 687
Art. 340. Nerespectarea atribuțiilor privind verificarea tehnică ori efectuarea reparațiilor 693
Art. 341. Efectuarea de lucrări neautorizate în zona drumului public 700

Capitolul III
Nerespectarea regimului armelor, munițiilor, materialelor nucleare și al materiilor explozive 707
Generalități (art. 342-347) 707
Art. 342. Nerespectarea regimului armelor și al munițiilor 716
Art. 343. Uzul de armă fără drept 726
Art. 344. Falsificarea sau modificarea. Ștergerea sau modificarea marcajelor de pe arme letale 731
Art. 345. Nerespectarea regimului materialelor nucleare sau al altor materii radioactive 734
Art. 346. Nerespectarea regimului materiilor explozive 743
Art. 347. Sancționarea tentativei 750

Capitolul IV
Infracțiuni privitoare la regimul stabilit pentru alte activități reglementate de lege 751
Generalități (art. 348-351) 751
Art. 348. Exercitarea fără drept a unei profesii sau activități 756
Art. 349. Neluarea măsurilor legale de securitate și sănătate în muncă 764
Art. 350. Nerespectarea măsurilor legale de securitate și sănătate în muncă 772
Art. 351. Camăta 780

Capitolul V
Infracțiuni contra sănătății publice 785
Generalități (art. 352-359) 785

Art. 352. Zădărnicirea combaterii bolilor 791
Art. 353. Contaminarea venerică 799
Art. 354. Transmiterea sindromului imunodeficitar dobândit 805
Art. 355. Răspândirea bolilor la animale sau plante 810
Art. 356. Infectarea apei 814
Art. 357. Falsificarea sau substituirea de alimente ori alte produse 819
Art. 358. Comercializarea de produse alterate 825
Art. 359. Traficul de produse sau substanțe toxice 829

Capitolul VI
Infracțiuni contra siguranței și integrității sistemelor și datelor informatice 836
Generalități (art. 360-366) 836
Art. 360. Accesul ilegal la un sistem informatic 852
Art. 361. Interceptarea ilegală a unei transmisii de date informatice 865
Art. 362. Alterarea integrității datelor informatice 871
Art. 363. Perturbarea funcționării sistemelor informatice 875
Art. 364. Transferul neautorizat de date informatice 882
Art. 365. Operațiuni ilegale cu dispozitive sau programe informatice 885

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI
D R E P T

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Abrevieri

alin.	alineat(ul)
apud	citat după
art.	articol(ul)
BC	Buletinul Casației
BJ	Buletinul Jurisprudenței
B. Of.	Buletinul Oficial, Partea I
c.	contra
Cass.	Curtea de Casație
C. Ap.	Curtea de Apel
C. civ.	Codul civil
CD	Culegere de decizii. Tribunalul Suprem
CEDO	Curtea Europeană a Drepturilor Omului
CDP	Caiete de drept penal
col. pen.	colegiul penal
conf. univ.	conferențiar universitar
C. Jud.	Revista „Curierul Judiciar"
C. mun.	Codul muncii
Convenție	Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (Convenția europeană a drepturilor omului)
CPJP	Culegere de practică judiciară penală
C. pen.	noul Cod penal
C. pen. anterior	Codul penal din 1969
C. pr. pen.	noul Cod de procedură penală
C. pr. pen. anterior	Codul de procedură penală din 1969
CSJ	Curtea Supremă de Justiție
dec.	decizia
dec. pen.	decizia penală
Dreptul	Revista „Dreptul"
ed.	ediția
Ed.	editura
etc.	et caetera („și celelalte")
H.G.	Hotărârea Guvernului României
ibidem	în același loc
ICCJ	Înalta Curte de Casație și Justiție
idem	același autor
JN	Revista „Justiția Nouă"
Jud.	Judecătoria
LP	Revista „Legalitatea populară"
M. Of.	Monitorul Oficial al României, Partea I
n.a.	nota autorului
OCDE	Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică
O.G.	Ordonanța Guvernului

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

O.U.G.	Ordonanța de urgență a Guvernului
op. cit.	opera citată
p.	pagina
par.	paragraful
pp.	paginile
R 1	Vasile Papadopol, Mihai Popovici, *Repertoriu alfabetic de practică judiciară în materie penală pe anii 1969-1975*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1977
R 2	Vasile Papadopol, Mihai Popovici, *Repertoriu alfabetic de practică judiciară în materie penală pe anii 1976-1980*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1982
R 3	Vasile Papadopol, Ștefan Daneș, *Repertoriu de practică judiciară în materie penală pe anii 1981-1985*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1989
RDP	Revista de drept penal
RRD	Revista română de drept
SCJ	Revista „Studii și Cercetări Juridice"
SDR	Revista „Studii de Drept Românesc"
Studia	Revista „Studia Universitatis Babeș-Bolyai" – Series Iurisprudentia
s.n.	sublinierea noastră
s. mil.	secția militară
s. pen.	secția penală
sent.	sentința
ș.a.	și alții (altele)
Trib.	Tribunalul
Trib. jud.	Tribunalul județean
Trib. mil.	Tribunalul militar
Trib. Mun. București	Tribunalul Municipiului București
Trib. Suprem	Tribunalul Suprem
UE	Uniunea Europeană
urm.	următoarele
vol.	volumul
vs.	versus

BCU IASI / COLECTIA UNIVERSITARA

TITLUL III
Infracțiuni privind autoritatea și frontiera de stat

Generalități
(art. 257-265)

COMENTARII (Prof. univ. dr. Ioan Griga)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Spre deosebire de Codul penal anterior, care, în Titlul V al Părții speciale, a consacrat infracțiunilor contra autorității un întreg titlu, fără să cuprindă în acesta o altă materie, noul Cod penal a inclus în cadrul Titlului III al Părții speciale, alături de infracțiunile contra autorității, și infracțiunile privind frontiera de stat. Această nouă sistematizare a impus mai întâi completarea denumirii Titlului III al noului Cod penal, adăugându-se, alături de mențiunea „infracțiuni contra autorității", și mențiunea „infracțiuni privind frontiera de stat", iar, în al doilea rând, a devenit necesară împărțirea materiei în două capitole distincte (Capitolul I, „Infracțiuni contra autorității", și Capitolul II, „Infracțiuni privind frontiera de stat").

De asemenea, este de observat că, spre deosebire de Codul penal anterior, în noul Cod penal nu mai apare infracțiunea de ofensă adusă unor însemne (art. 236 C. pen. anterior), fapta fiind dezincriminată.

Această soluție a noului legiuitor ni se pare profund discutabilă. Chiar dacă în viața juridică s-a făcut uz foarte rar de incriminarea menționată, aceasta nu justifica renunțarea la ocrotirea însemnelor României (stema țării, sigiliul, drapelul și imnul de stat), ca și a emblemelor sau semnelor de care se folosesc autoritățile (stemele județelor și a municipiilor, precum și alte embleme sau steme ale autorității). Ocrotirea acestora este impusă de valoarea socială pe care o reprezintă însemnele țării noastre și respectul datorat autorității statului nostru, respect manifestat prin ocrotirea emblemelor și stemelor purtătoare ale autorității județelor și municipiilor.

Renunțarea la ocrotirea acestor valori ar putea fi considerată și ca o negare a autorității pe care ele le exprimă, atitudine care nu poate fi îngăduită. Propunem reintroducerea acestei incriminări în Codul penal, chiar dacă asemenea încălcări s-ar produce rareori în viața socială.

De altfel, incriminarea acestor fapte a existat și în Codul penal din 1937 [ofensa națiunii, a statului, a sentimentului național și a eroilor consacrați ai neamului;

disprețul față de drapelul țării, față de emblemele de care se servesc autoritățile (art. 215 și art. 222 C. pen. 1937)].

Tot ca o deosebire de legea penală anterioară, este de remarcat și faptul că în Capitolul I, „Infracțiuni contra autorității", din noul Cod penal, deși sunt preluate, cu unele modificări de formulare, o serie de infracțiuni din Codul penal anterior, precum ultrajul, uzurparea de calități oficiale, sustragerea sau distrugerea de înscrisuri, ruperea de sigilii și sustragerea de sub sechestru, nu mai este preluată incriminarea în legătură cu portul nelegal de decorații sau semne distinctive. De asemenea, nu au mai fost preluate dispozițiile din art. 239^1 C. pen. anterior (referitoare la faptele de lovire, vătămare, amenințare, lipsirea de libertate în mod ilegal, loviriile sau vătămările cauzatoare de moarte comise împotriva soțului sau unei rude apropiate sau împotriva uneia dintre persoanele menționate în art. 239 alin. (5), în scop de intimidare sau răzbunare în legătură cu exercitarea de către aceste din urmă persoane a atribuțiilor de serviciu.

Toate aceste omisiuni par justificate în raport cu noua viziune asupra acestor categorii de infracțiuni.

2. Obiectul juridic generic, adică obiectul juridic comun tuturor infracțiunilor cuprinse în Capitolul I din Titlul III („Infracțiuni contra autorității"), îl constituie relațiile sociale care se formează și se desfășoară în legătură cu exercitarea autorității de stat și a cărei riguroasă ocrotire constituie o condiție hotărâtoare a existenței și dezvoltării acestor relații.

În ceea ce privește Capitolul II („Infracțiuni privind frontiera de stat"), obiectul juridic generic al acestora este reprezentat de relațiile sociale care se formează și se desfășoară în legătură cu ocrotirea frontierei de stat împotriva trecerii ilegale a frontierei, a traficului de migranți, ca și a actelor ilicite de facilitare a șederii în România a unei persoane străine care nu domiciliază în România (victimă a traficului de persoane, de minori sau de migranți) ori de sustragere a unui străin de la măsurile de îndepărtare de pe teritoriul României.

3. Aspecte comune ale infracțiunilor prevăzute în Capitolele I și II ale Titlului III din Partea specială a noului Cod penal („Infracțiuni privind autoritatea și frontiera de stat"). În afară de obiectul juridic generic al infracțiunilor care fac parte din Capitolele I și II ale Titlului III, am putea semnala și alte aspecte comune tuturor infracțiunilor menționate. Astfel, subiect activ al infracțiunilor contra autorității sau privind frontiera de stat, de regulă, poate să fie orice persoană care îndeplinește condițiile răspunderii penale. Eventuala calitate a subiectului activ sau pasiv, de funcționar public sau de custode, ar putea constitui o variantă agravată a infracțiunii. Majoritatea infracțiunilor la care ne referim au un obiect material (corpul victimei, uniforme, semne distinctive ale unei autorități publice, bunul sechestrat, sigiliul). Ca atare, va trebui să se stabilească urmarea imediată și legătura de cauzalitate dintre acțiunea ilicită și urmarea imediată. Aspecte comune acestor infracțiuni ar putea fi și situația premisă, care trebuie să existe la majoritatea infracțiunilor din acest capitol. De asemenea, în cazul acestor infracțiuni sunt de observat și modalitățile agravate comune pe care le prezintă.

În ceea ce privește Capitolul II („Infracțiuni privind frontiera de stat"), aspectul comun tuturor infracțiunilor din această categorie constă în atitudinea negativă față de obligația respectării frontierei de stat a țării noastre fie prin trecerea frauduloasă a

frontierei, fie prin încurajarea și înlesnirea ca alte persoane să comită asemenea fapte și să rămână ilegal în țară, fie prin sustragerea unui cetățean străin de la obligațiile care-i revin pentru nerespectarea măsurilor de îndepărtare de pe teritoriul României sau de interzicere a dreptului de ședere în țară.

Subiectul activ al acestor infracțiuni este, de regulă, orice persoană responsabilă (în cazul trecerii frauduloase a frontierei, a infracțiunii de trafic de migranți și de facilitare a șederii ilegale în România, prin excepție, subiectul activ este cetățeanul străin în cazul faptei de sustragere de la măsurile de îndepărtare de pe teritoriul României.

Subiectul pasiv al tuturor acestor infracțiuni este autoritatea de stat care are misiunea de a asigura respectarea măsurilor privind frontiera de stat și care este lezată prin acțiunile de indisciplină față de această valoare socială.

4. Elemente de ordin criminologic

Caracteristic tuturor infracțiunilor contra autorității este necesitatea socială care impune incriminarea lor, și anume de a combate manifestările care aduc atingere unei valori sociale importante, respectiv autoritatea statului. De regulă, asemenea fapte se comit de elemente dezordonate, anarhice, care refuză orice autoritate, ducând o viață refractară oricărei ordini și disciplinei sociale. Mai ales în rândul unor tineri recalcitranți se manifestă uneori o asemenea atitudine de dispreț a oricăror reguli sociale, considerând că acestea le încalcă libertatea individuală, îi împiedică să-și realizeze obiectivele urmărite.

În ceea ce privește faptele de încălcare a frontierei de stat, acestea sunt comise de persoane care neagă importanța frontierei de stat a României ca valoare socială și care, din spirit de indisciplină, nu se supun măsurilor autorității pentru ocrotirea frontierei de stat.

5. Referințe istorice

Incriminarea faptelor contra autorității (inclusiv de încălcare a frontierei de stat) are o istorie veche. În toate timpurile, s-a simțit nevoia combaterii faptelor îndreptate contra autorității statului și de nesocotirea frontierei de stat, asemenea fapte fiind uneori sancționate cu toată asprimea.

Chiar dacă la început legiuirile vechi sancționau nedistinct, ca manifestări antisociale, atât regulile religioase, regulile morale, cât și încălcarea normelor juridice (unele de drept substanțial, altele de procedură), mai târziu se produce o diferențiere a normelor mai ales între normele de drept public și cele de drept privat. Printre normele de drept public se situează și cele penale, iar printre acestea un loc important îl ocupă normele care sancționau faptele contra statului, contra autorității, contra aparatului de stat, ca și contra frontierei de stat, consolidarea statului fiind condiționată de combaterea oricăror fapte care subminau autoritatea statului (*crimina publica, crimina legitima*).

Pe măsura consolidării autorității statelor apar tot mai multe legi penale unitare (aplicabile pe întreg teritoriul statului respectiv și cu dispoziții explicite penale și procedurale) care au servit, totodată, la elaborarea primelor coduri (*Constituția Piemonteză* din 1729, *Codex Criminalis al Bavariei* din 1751 și *Constituția Theresiană* din 1768). În toate aceste legiuiri se manifesta preocuparea de ocrotire a autorităților statului și a frontierei de stat, ca și a celor care lucrau în numele statului. Aceleași prevederi sunt vădite și în conținutul codurilor de mai târziu, până în zilele noastre.

O evoluție asemănătoare se produce și în țările române; atât dreptul cutumiar, cât și dreptul bizantin, ca și legiuirile de mai târziu, *Cartea pentru învățătură* a lui Vasile Lupu și *Îndreptarea legii* a lui Matei Basarab, cuprindeau reguli importante de sancționare a celor care unelteau contra domnitorului, a statului și a celor care îi reprezentau. Aceleași reguli sunt cuprinse și în legile următoare până la înfăptuirea operei moderne de codificare pe care o trăim în zilele noastre. Noul Cod penal român cuprinde următoarele infracțiuni contra autorității: ultrajul, uzurparea de calități oficiale, sustragerea sau distrugerea de înscrisuri, ruperea de sigilii și sustragerea de sub sechestru, iar ca infracțiuni privind frontiera de stat sunt prezentate trecerea frauduloasă a frontierei de stat, traficul de migranți, facilitarea ședерii ilegale în România și sustragerea de la măsurile de îndepărtare de pe teritoriul României.

6. Referințe de drept comparat

Toate legislațiile penale moderne cuprind și un capitol cu incriminări de fapte care aduc atingere autorității statului.

Astfel, Codul penal francez, în Titlul III, intitulat „Încălcări ale autorității statului", incriminează, în Capitolul III, corupția activă și traficul de influență comise de particulari, actele de intimidare comise contra persoanelor care exercită o funcție publică, sustragerea și deturnarea de bunuri aflate într-un depozit public, ultrajul, rebeliunea, opunerea la executarea de lucrări publice; uzurparea de funcții și uzurparea de semne rezervate autorităților publice; uzurparea de titluri; folosirea ilegală a unei calități, încălcări ale stării civile a persoanei.

Codul penal italian, în Titlul II, „Infracțiuni contra administrației publice", incriminează, în Capitolul II, faptele comise de particulari contra administrației publice, și anume: violențele și amenințările față de un funcționar public; rezistența în fața unui funcționar public; interzicerea sau tulburarea activității unui serviciu public; ultrajul față de un funcționar public; ofensa autorității prin distrugerea afișelor; uzurparea de funcții publice; traficul de influență, exercitarea abuzivă a unei profesii; violarea de sigilii; violarea custodiei penale a unui bun; tulburarea libertății licitației publice; frauda în furniturile publice.

Legea penală spaniolă cuprinde infracțiunile contra autorității statului în mai multe titluri. Astfel, în Capitolul I al Titlului XXI incriminează, printre infracțiunile contra Constituției, și faptele de rebeliune, în Capitolul II, faptele comise contra familiei regale, în Capitolul III, faptele comise contra instituțiilor statului, uzurparea de atribuții publice și altele; în Titlul XXII, printre infracțiunile contra ordinii publice, incriminează, în Capitolul I, împiedicarea prin forță a exercitării autorității, în Capitolul III, comiterea de dezordini publice, iar în Capitolul V, faptele de terorism.

Legea penală germană incriminează faptele contra autorității statului în Capitolul VI, și anume provocarea publică la infracțiuni, opunerea cu forță sau prin amenințarea cu forța în fața unui funcționar public; eliberarea ilegală a deținuților; în Capitolul VII, intitulat „Infracțiuni contra ordinii publice", sunt incriminate faptele de violare de domiciliu, tulburarea ordinii publice; amenințarea cu săvârșirea de infracțiuni, constituirea de grupări înarmate, constituirea de asociații criminale, constituirea de asociații teroriste, instigarea la săvârșirea de infracțiuni; folosirea ilegală de titluri, semne ale profesiei sau decorații; lăudarea și aprobarea infracțiunilor și altele.

Din datele de drept comparat prezentate se observă unele asemănări, dar și unele deosebiri care există între ceea ce în legislațiile străine, luate ca referință, se înțelege prin infracțiuni contra autorității.

În ceea ce privește regimul juridic al ocrotirii frontierei de stat, există în fiecare țară legi speciale cu asemenea reglementări.

BIBLIOGRAFIE GENERALĂ LA TITLUL III

Autori români

George Antoniu, Costică Bulai (coordonatori), *Practică judiciară penală*, vol. I, Ed. Academiei RSR, 1988, p. 128; George Antoniu, Costică Bulai (coordonatori), *Practică judiciară penală*, vol. II, Ed. Academiei Române, 1990; George Antoniu, Costică Bulai (coordonatori), *Practică judiciară penală*, vol. III, Ed. Academiei RSR, 1992, pp. 198-204; Costică Bulai, *Uzurparea de calități oficiale*, în RDP nr. 1/1995, p. 101; Alexandru Boroi, Mirela Gorunescu, Mihaela Popescu, *Dicționar de drept penal*, Ed. All Beck, București, 2005, p. 78; Alexandru Boroi, *Drept penal. Partea specială. Conform Noului Cod penal*, Ed. CH. Beck, București, 2011, p. 263; Sorin Corlățeanu, Simina Corlățeanu, Cornel Târcă, *Unele aspecte de teorie și practică judiciară privind infracțiunea de ultraj*, în Dreptul nr. 10/2007; Dorin Ciuncan, *Ultraj. Subiect pasiv al infracțiunii. Personal de pază. Funcționar asimilat. Infracțiune complexă*, în Pro Lege nr. 4/2001, p. 232; Cristian Dobre, *Ultraj și purtare abuzivă. Considerații critice*, în RDP nr. 1/2007; Vintilă Dongoroz și colab., *Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea specială*, vol. IV, Ed. Academiei RSR, București, 1972, p. 60; Ion Dumitru, *Calitatea de subiect pasiv al infracțiunii de ultraj a membrilor comisiilor constituite conform legii fondului funciar*, în Dreptul nr. 1/1993, p. 59; Marin Făgăraș, *Ultrajul săvârșit prin insultă sau calomnie*, în RDP nr. 3/2006, p. 123; Marin Făgăraș, *Din nou despre infracțiunea de ultraj săvârșită prin insultă sau calomnie*, în RDP nr. 3/2007; V. Găzdac, *Despre lipsa calității de subiect pasiv adiacent și special al infracțiunii de ultraj prevăzută de Decretul-lege nr. 41/1990 a Gardienilor publici*, în Dreptul nr. 12/1996, p. 65; Ladislau Margocsy, *Probleme de drept material și procesual ivite în practica judiciară în legătură cu aplicarea Decretului-lege nr. 5/1989*, în Dreptul nr. 6/1991, p. 55; Victor Nicolcescu, *Ultraj. Medic, subiect pasiv al infracțiunii*, în Pro Lege nr. 3/2002, p. 118; Vasile Papadopol, Mihai Popovici, *Repertoriu alfabetic de practică judiciară în materie penală 1969-1975*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1976; Vasile Pătulea, *Ultraj cu violență. Pedeapsă agravată prevăzută de Decretul-lege nr. 41/1990; Condiții de aplicare*, în Dreptul nr. 2-3/1991, p. 56; Ion Retca, *Încadrarea juridică a faptei inculpatului de a distruge declarația dată și consemnată de procuror cu ocazia ascultării sale la luarea măsurii arestării preventive*, în Dreptul nr. 10/1997, p. 92; Ion Retca, *Înțelesul termenului de „militar" în legea penală*, în Dreptul nr. 9/1998, p. 97; Ion Retca, *Din nou despre încadrarea juridică a faptei învinuitului sau inculpatului de a distruge declarație luată și consemnată de organul judiciar*, în Dreptul nr. 11/2001, p. 113; Eugen Stoina, *Subiectul pasiv al infracțiunii de ultraj*, în RDP nr. 3/2000, p. 135; Eliodor Tanislav, *Ultraj. Practică judiciară*, în RDP nr. 1/2001, p. 102; Teodor Teodorescu, *Încadrarea juridică a faptei inculpatului de a-și rupe propria declarație dată în faza urmăririi penale*, în Dreptul nr. 6/2000, p. 110; Tudorel Toader, *Drept penal. Partea specială*, ed. a 3-a, revizuită și actualizată, Ed. Hamangiu, București, 2007, p. 256; Tudorel Toader, Maria-Ioana Michinici, Ruxandra Răducanu, Anda Crișu-Ciocîntă, Sebastian Rădulețu, Mihai Dunea, *Noul Cod penal. Comentarii pe articole*, Ed. Hamangiu, București, 2014, pp. 421-430; Adina Vlășceanu, Alina Barbu, *Noul Cod penal comentat prin raportare la Codul penal anterior*, Ed. Hamangiu, București, 2014, pp. 565-585; Gheorghe Voinea, *Unele considerații despre uzurparea de calități oficiale și portul nelegal de elemente distinctive*, în Dreptul nr. 7/1996, p. 97.

Capitolul I

Infracțiuni contra autorității

Generalități (art. 257-261)

COMENTARII (Prof. univ. dr. Ioan Griga)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

În acest capitol sunt incriminate principalele și cele mai grave fapte care aduc atingere autorității statului, și anume ultrajul (art. 257), uzurparea de calități oficiale (art. 258), sustragerea sau distrugerea de înscrisuri (art. 259), ruperea de sigilii (art. 260) și sustragerea de sub sechestru (art. 261).

Apare discutabilă înlăturarea din noul Cod penal a incriminării faptei prevăzute în art. 241 din legea penală anterioară (portul nelegal de decorații sau semne distinctive).

Chiar dacă asemenea fapte nu sunt frecvente, folosirea ilegală a decorațiilor și a semnelor distinctive constituie o vădită atingere adusă autorității de stat și de natură să discrediteze importanța unor asemenea semne onorifice. Faptele de acest fel prezintă o gravitate sporită când este vorba de uniforme, grade, insigne militare sau când faptele se comit în timp de război.

Nu credem că satisface aceste necesități agravanta propusă în art. 258 alin. (3), care unifică nejustificat toate formele sub care era incriminat portul nelegal de decorații sau semne distinctive. De asemenea, pedeapsa prevăzută în art. 258 alin. (3) este excesivă.

2. Concept și caracterizare

Faptele incriminate în art. 257-261 reprezintă manifestări grave de desconsiderare a autorităților statului, implicit de subapreciere a acestei valori sociale.

3. Subiecții infracțiunii

Subiectul activ al acestor infracțiuni poate fi, de regulă, orice persoană care îndeplinește condițiile răspunderii penale. Există și unele excepții sub acest aspect, ca, de exemplu, în cazul infracțiunii de sustragere sau distrugere de înscrisuri, în care subiectul activ al agravantei prevăzute în art. 259 alin. (2) nu poate fi decât funcționarul public în exercitarea atribuțiilor de serviciu, în cazul infracțiunii de rupere de sigilii și a infracțiunii de sustragere de sub sechestru (art. 260 și art. 261), care, în formele agravate, nu pot fi comise decât de custode.

De asemenea, în cazul infracțiunii de uzurpare de calități oficiale [art. 259 alin. (2)], subiectul activ nu poate fi decât funcționarul public care continuă să exercite o funcție care implică exercițiul autorității de stat după ce a pierdut acest drept conform legii. Tot astfel, subiectul activ al agravantei prevăzute în art. 258 alin. (3) nu poate fi decât o persoană care poartă fără drept uniforme sau semne distinctive ale unei autorități publice.

Subiectul pasiv al infracțiunii poate fi, de regulă, orice persoană care îndeplinește o funcție într-un organ de stat. Fac excepție infracțiunile de ultraj, unde subiectul pasiv nu poate fi decât funcționarul public care îndeplinește o funcție care implică exercițiul autorității de stat. În forma agravată a acestei infracțiuni [art. 257 alin. (4)], subiectul pasiv al infracțiunii nu poate fi decât o persoană care are calitatea de polițist sau jandarm aflat în exercițiul atribuțiilor de serviciu sau în legătură cu exercitarea acestor atribuții. De asemenea, subiect pasiv al formei agravate de ultraj poate fi și un membru de familie al funcționarului public [art. 257 alin. (3)].

În cazul infracțiunii de sustragere sau distrugere de înscrisuri, subiectul pasiv al infracțiunii este funcționarul public cu atribuții în ceea ce privește păstrarea sau deținerea unor înscrisuri și care nu își va putea îndeplini atribuțiile ca urmare a sustragerii sau distrugerii înscrisurilor din partea subiectului activ.

4. În ceea ce privește **elementul subiectiv** al infracțiunilor prevăzute în Capitolul I, este de observat că, de regulă, legea pretinde să existe intenție directă sau indirectă. Face excepție agravanta la ultraj prevăzută în art. 257 alin. (2), în care există cerința de ordin subiectiv constând în scopul săvârșirii faptei (intimidare sau răzbunare).

5. Structura și conținutul juridic al infracțiunilor care fac parte din acest capitol, ca și formele de existență, modalitățile, sancțiunile vor fi examinate la fiecare infracțiune în parte, prezentând specificul corespunzător.

BIBLIOGRAFIE SPECIALĂ LA CAPITOLUL I (TITLUL III)

George Antoniu, Costică Bulai (coordonatori), *Practică judiciară penală*, vol. III, Ed. Academiei RSR, 1992, pp. 198-199; Constantin Bulai, *Uzurparea de calități oficiale*, în RDP nr. 1/1995, pp. 100-203; Cristian Dobre, *Ultraj și purtare abuzivă. Considerații critice*, RDP nr. 1/2007, p. 118; Vintilă Dongoroz și colab., *Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea specială*, vol. IV, Ed. Academiei Române, București, 1971, pp. 8, 15 și 32; Dan Gramatovici, Ludovic Biro, *Încadrarea juridică a amenințării și violenței săvârșite față de organul care execută o hotărâre judecătorească*, în RRD nr. 12/1971; Gheorghe Ivan, *Drept penal. Partea specială*, Ed. C.H. Beck, București, 2010, pp. 353-362; Ilie Pascu, Mirela Gorunescu, *Drept penal. Partea specială*, Ed. Hamangiu, 2008, pp. 327-343; Virgil Rămureanu, *Aspecte ale încadrării juridice, a sustragerii bunurilor sechestrate*, în JN nr. 3/1965, pp. 52 și 57; Tudorel Toader, *Drept penal român. Partea specială*, Ed. Hamangiu, București, 2008, pp. 220-237; Tudorel Toader, Maria-Ioana Michinici, Ruxandra Răducanu, Anda Crișu-Ciocîntă, Sebastian Rădulețu, Mihai Dunea, *Noul Cod penal. Comentarii pe articole*, Ed. Hamangiu, București, 2014, pp. 421-430; Teodor Vasiliu și colab., *Codul penal al RSR comentat și adnotat. Partea specială*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1975, pp. 12, 21, 30, 37, 42 și 45; Adina Vlășceanu, Alina Barbu, *Noul Cod penal comentat prin raportare la Codul penal anterior*, Ed. Hamangiu, București, 2014, pp. 565-585.

Ultrajul

Art. 257. (1) Amenințarea săvârșită nemijlocit sau prin mijloace de comunicare directă, lovirea sau alte violențe, vătămarea corporală, loviturile sau vătămările cauzatoare de moarte ori omorul săvârșite împotriva unui funcționar public care îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat, aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu sau în legătură cu exercitarea acestor atribuții, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru acea infracțiune, ale cărei limite speciale se majorează cu o treime.

(2) Săvârșirea unei infracțiuni împotriva unui funcționar public care îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat ori asupra bunurilor acestuia, în scop de intimidare sau de răzbunare, în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru acea infracțiune, ale cărei limite speciale se majorează cu o treime.

(3) Cu aceeași pedeapsă se sancționează faptele comise în condițiile alin. (2), dacă privesc un membru de familie al funcționarului public.

(4) Faptele prevăzute în alin. (1)-(3), comise asupra unui polițist sau jandarm, aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu sau în legătură cu exercitarea acestor atribuții, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru acea infracțiune, ale cărei limite se majorează cu jumătate.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Ioan Griga)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Analizând formularea conținutului art. 257 C. pen., se constată că legiuitorul a operat câteva modificări în raport cu legea penală anterioară asupra cărora trebuie să ne oprim. În primul rând, este vorba de sfera persoanelor ocrotite prin incriminarea analizată.

Astfel, varianta normativă agravată din Codul penal anterior, referitoare la judecător, procuror, organ de cercetare penală, expert, executor judecătoresc, militar, nu mai apare în conținutul infracțiunii de ultraj. S-a considerat că o asemenea incriminare ar fi mai bine sistematizată în ceea ce privește pe judecător și procuror dacă ar fi inclusă în titlul referitor la infracțiuni contra înfăptuirii justiției, fapta constituind, într-o atare optică, o infracțiune distinctă de aceea de ultraj judiciar (art. 279 C. pen.). S-a menținut agravanta numai în privința faptelor comise asupra unui polițist sau jandarm aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu sau în legătură cu exercitarea acestor atribuții [art. 257 alin. (4) C. pen.].

Soluția este profund discutabilă, deoarece atât polițistul, cât și jandarmul dețin o funcție care implică exercițiul autorități de stat în interiorul țării, ca și judecătorul și procurorul, ceea ce ar fi justificat un regim identic și un tratament sancționator comun în ambele cazuri. Ca atare, s-ar fi cuvenit să fie trecuți toți acești funcționari

în aceeași categorie, dacă sunt ultragiați, ca în Codul penal anterior. Este de neînțeles de ce s-a creat o incriminare nouă (ultrajul judiciar, art. 279), oare numai pentru a fi inclusă și persoana avocatului?) De observat că avocatul nu este organ judiciar și, ca atare, denumirea infracțiunii de „ultraj judiciar" nu este potrivită în raport cu aceste persoane, iar în ceea ce privește organele judiciare, ele apăreau deja ca subiecți pasivi ai infracțiunii de ultraj, sancționabili potrivit art. 257 alin. (2) C. pen.

Într-un anumit fel, noua incriminare, când se referă la judecător și procuror, repetă conținutul art. 257 alin. (1) C. pen., ceea ce va provoca soluții contradictorii în practica judiciară, deoarece judecătorul și procurorul sunt și funcționari care îndeplinesc funcții care implică exercițiul autorității de stat și, ca atare, sunt subiecții pasivi ai infracțiunii de ultraj prevăzute atât în art. 257 alin. (1), cât și în alin. (2) al art. 257 C. pen.

O altă modificare constă în aceea că situația denumită „cazuri speciale de pedepsire" din Codul penal anterior (art. 239^1), cuprinzând faptele de violență psihică sau fizică săvârșite împotriva soțului, copiilor sau părinților unor funcționari, ca judecători, procurori, organe de cercetare penală, expert, executor judecătoresc, polițist, jandarm ori militar, prin care se urmărește intimidarea sau răzbunarea în legătură cu exercitarea de către funcționar a atribuțiilor de serviciu, a fost inclusă în conținutul infracțiunii de ultraj. S-a avut în vedere că, în realitate, această infracțiune este o formă specială de presiune asupra funcționarului public, spre a-l intimida ori spre a se răzbuna pe acesta folosind amenințări asupra membrilor familiei funcționarului [art. 257 alin. (3) C. pen.], soluție care ni se pare pe deplin justificată.

2. Concept și caracterizare

Infracțiunea de ultraj constă în fapta persoanei care amenință, lovește sau exercită violențe, provoacă vătămări corporale, săvârșește fapte de lovire ori vătămare care au ca rezultat moartea ori suprimă cu intenție viața unui funcționar public care îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat, aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu sau în legătură cu exercitarea acestor atribuții.

Fiecare dintre acțiunile menționate prin care se poate realiza infracțiunea de ultraj reprezintă, totodată, incriminări distincte în Titlul I al noului Cod penal, consacrat infracțiunilor contra persoanei (art. 188, art. 193, art. 194, art. 195 și art. 205). Aceste acțiuni sunt însă absorbite, ca modalități de realizare a elementului material al laturii obiective, în conținutul infracțiunii de ultraj, ele fiind îndreptate în mod direct împotriva autorității funcționarului care exercită atribuții de autoritate și numai ca modalitate de realizare a acestui obiectiv asemenea acțiuni aduc atingere demnității, libertății, integrității fizice ori psihice sau vieții funcționarului.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic principal îl constituie acele relații sociale care se referă la apărarea siguranței și a prestigiului persoanelor care sunt învestite cu autoritatea de stat și îndeplinesc diferite sarcini în exercitarea autorității. Obiectul juridic secundar adiacent este reprezentat de acele relații sociale care se referă la viața, integritatea corporală și libertatea persoanei.

B. Obiectul material

În cazul în care elementul material al laturii obiective a infracțiunii de ultraj constă în amenințări, infracțiunea nu are obiect material, fiind vorba de un atac la adresa libertății psihice a persoanei.

Există însă un obiect material în cazul săvârșirii infracțiunii prin celelalte modalități normative în care acțiunea este îndreptată direct asupra corpului funcționarului, respectiv atunci când infracțiunea constă în loviri sau alte violențe, în vătămări corporale, loviri sau vătămări cauzatoare de moarte ori omor.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ al infracțiunii de ultraj nu este circumstanțiat. El poate fi orice persoană fizică care îndeplinește condițiile generale ale răspunderii penale și poate fi cetățean român sau străin ori o persoană fără cetățenie.

Participația penală este compatibilă în oricare dintre formele acesteia.

b) Subiectul pasiv este persoana care are calitatea de funcționar public ce îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat și care este supusă acțiunii de amenințare, lovire sau alte violențe, actelor de vătămare corporală, de loviri sau vătămări cauzatoare de moarte ori omor.

Înțelesul noțiunii de „funcționar" este cel dat în art. 175 C. pen. Potrivit noii definiții, prin „funcționar public" se înțelege persoana care, cu titlu permanent sau temporar, cu sau fără o remunerație: exercită atribuții specifice puterii legislative executive sau judecătorești; exercită o funcție de demnitate publică sau o funcție publică de orice natură; exercită, singură sau împreună cu alte persoane, în cadrul unei regii autonome, al altui operator economic sau al unei persoane juridice cu capital integral sau majoritar de stat, atribuții legate de realizarea obiectului de activitate al acesteia.

Pe lângă aceste persoane, sunt considerați funcționari publici persoanele fizice care exercită o profesie de interes public pentru care este necesară o abilitate specială a autorităților publice și care este supusă controlului ori supravegherii acestora (cum sunt, de exemplu, notarii sau executorii judecătorești).

Noul text a preluat în parte ceea ce s-a decis în jurisprudență[1], și anume că prin funcționar public care îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat trebuie înțeles numai acel funcționar din cadrul organelor prin care se realizează puterea de stat, care, potrivit legii sau altor dispoziții normative, este împuternicit să ia măsuri cu caracter obligatoriu și să impună respectarea lor ori acela care, deși nu are dreptul de a emite acte și a lua măsuri cu caracter obligatoriu, este însărcinat cu executarea unor asemenea dispoziții sau măsuri luate de organele competente.

În ceea ce privește cerința ca funcționarul public să se găsească în îndeplinirea unei funcții ce implică exercițiul autorității de stat, în practica judiciară s-a decis că, deși consilierul primarului avea calitatea de funcționar public în momentul lovirii, consilierul nu se afla în exercițiul autorității de stat, ci urmărea, la cererea primarului, modul în care se executau anumite lucrări angajate de primărie printr-un contract, având doar atribuția de a sesiza neregulile constatate în executarea lucrărilor[2]. Soluție discutabilă, după părerea noastră, deoarece supravegherea exercitată de consilier făcea parte dintre atribuțiile sale și era o modalitate de exercitare a autorității de stat și de realizare a unui serviciu de interes public [art. 175 alin. (2) C. pen.].

Prin sintagma „funcție ce implică exercițiul autorității de stat" se înțelege acea funcție care acordă funcționarului atribuții și responsabilități dintre cele expres arătate în art. 175 alin. (1) lit. a), b), c) și alin. (2) C. pen.

---

[1] Trib. Suprem, s. pen., dec. pen. nr. 4809/1971, în RRD nr. 5/1972, p. 166.

[2] C. Ap. Timișoara, dec. pen. nr. 279/A din 20 octombrie 2009.

Noul Cod penal prevede și un alt *subiect pasiv calificat*, pe lângă funcționarul public care îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat. Acest subiect este polițistul ori jandarmul aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu, atunci când este supus uneia dintre acțiunile prin care se realizează elementul material al laturii obiective a infracțiunii de ultraj, enumerate în alin. (4) al art. 257 C. pen.

De asemenea, prin funcționar public care îndeplinește o funcție ce implică exercitarea autorității de stat, în sensul prevederilor art. 257 C. pen., se înțelege numai acel funcționar care face parte din cadrul organelor prin care se realizează puterea de stat ori care, potrivit legii sau altor acte normative asimilate legii, este abilitat să ia măsuri cu caracter obligatoriu și să impună respectarea lor ori să asigure respectarea unor asemenea dispoziții sau măsuri luate de organele competente[1]. Fac parte din categoria unor asemenea funcționari senatorii, deputații, membrii Curții Constituționale, alți membri ai Guvernului, consilieri ai Curții de Conturi, procurori, judecători, polițiști sau jandarmi[2].

În legătură cu această cerință esențială a subiectului pasiv al infracțiunii de ultraj, în jurisprudență s-a subliniat în mod justificat că în fiecare cauză dedusă judecății trebuie să se verifice și să se dovedească dacă învestirea funcționarului, subiect pasiv al infracțiunii, s-a făcut de către un organ împuternicit al statului, deoarece numai acest organ este în măsură să stabilească dacă cel în cauză este apt să îndeplinească o asemenea calitate și să exercite o asemenea autoritate[3].

În practica judiciară s-a decis, de asemenea, că sunt subiecți pasivi ai infracțiunii de ultraj și lucrătorii gărzii financiare, brigadierii silvici sau asimilații lor[4], agenții circumscripțiilor financiare[5], membrii birourilor electorale centrale și teritoriale[6].

Privitor la persoanele care au calitatea de gardă de corp ai unor demnitari de stat sau ai unor persoane care ocupă funcții importante în stat, după o opinie, s-a susținut că, în cazul gărzii de corp supuse unor violențe, va exista infracțiunea de ultraj numai dacă cel atacat avea calitatea de militar; într-o altă opinie, s-a argumentat în mod corect că atunci când garda de corp amenințată ori supusă unei agresiuni se afla la post protejând o persoană care reprezintă autoritatea de stat, atacul ar trebui asimilat cu un atac asupra persoanei care este protejată[7].

Pentru a fi subiect pasiv al infracțiunii de ultraj, funcționarul trebuie să se afle în exercitarea atribuțiilor de serviciu în momentul acțiunii de ultraj, iar dacă acțiunile de ultraj au fost comise ulterior, ele trebuie să privească acte și fapte în legătură cu exercitarea acestor atribuții. Este considerat în exercitarea atribuțiilor de serviciu acel funcționar care-și exercită nemijlocit atribuțiile de serviciu, fără a avea relevanță dacă se află sau nu în timpul orelor de program ori la sediul instituției sau în afara ei[8].

O altă precizare relevantă este și aceea după care exercitarea funcției trebuie să se realizeze în limitele și în conformitate cu atribuțiile de serviciu prevăzute de lege în legătură cu acele funcții.

---

[1] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 4809/1971, în RRD nr. 5/1972, p. 166.

[2] Trib. București, s. a II-a pen., dec. nr. 401/1991, în *Culegere de practică judiciară pe anul 1991*, Casa de Editură și Presă „Șansa", București, p. 267.

[3] CSJ, s. pen., dec. nr. 476/1996, în Dreptul nr. 9/1997, p. 122.

[4] Trib. Mureș, dec. pen. nr. 1069/1986, nepublicată.

[5] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 1103/1982, nepublicată.

[6] Trib. Județean Dolj, dec. pen. nr. 1167/1973, nepublicată.

[7] Eliodor Tanislav, *Ultraj. Practică judiciară*, în RDP nr. 1/2001, p. 103.

[8] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 452/1981, în RRD nr. 11/1981, p. 58.

Depășirea acestor limite sau exercitarea neconformă cu atribuțiile de serviciu prevăzute de lege au ca efect scoaterea funcționarului din sfera protecției penale oferite de textul incriminator. În asemenea situații, acest funcționar va rămâne doar cu protecția juridică a persoanei sale, ca orice altă persoană fizică. S-a argumentat în mod corect că, atunci când un funcționar public își exercită atribuțiile de serviciu peste limitele legale ori într-un mod care nu este conform cu atribuțiile prevăzute de lege, actele sale nu mai pot fi considerate ca fiind ale autorității de stat pe care o reprezintă și, ca atare, se situează în afara sferei de protecție pe care i-o acordă legea[1].

În practica judiciară s-a dispus achitarea inculpatului pentru infracțiunea de ultraj în situația în care inculpatul, împreună cu martorii, au fost fără motiv legitimați de către o patrulă de poliție, după care inculpatul a fost lovit de un militar din patrulă din cauza insistenței acestuia de a i se restitui documentul de identitate. Inculpatul a replicat prin îmbrâncirea subofițerului, care a căzut, lovindu-se ușor. În motivarea soluției de achitare, instanța a reținut că polițistul și-a depășit atribuțiile de serviciu, lovindu-l fără motiv pe inculpat[2].

D. Locul și timpul infracțiunii

Textul art. 257 C. pen. nu condiționează existența infracțiunii de ultraj de locul și timpul săvârșirii infracțiunii. Așadar, infracțiunea de ultraj se poate săvârși oriunde și oricând, urmând ca locul și timpul să fie evaluate de fiecare dată în concret și, în raport cu locul sau timpul comiterii faptei, să se stabilească gradul de pericol social al infracțiunii.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii

Structura infracțiunii de ultraj are două componente: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv.**

A. Situația premisă constă în preexistența unei situații fără de care infracțiunea nu poate exista. Această realitate preexistentă este cea expres arătată în art. 257 C. pen. și se referă la existența, în sistemul instituțional al statului, „a unui funcționar public care îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat" (a se vedea explicația dată în legătură cu subiectul pasiv al infracțiunii).

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă cuprinde: elementul material, cerințe esențiale, urmare imediată, legătura de cauzalitate.

Elementul material. Din conținutul textului incriminator rezultă că infracțiunea de ultraj este o infracțiune complexă. Acest caracter de complexitate se reflectă în elementul material care poate fi realizat prin una sau mai multe acțiuni alternative prevăzute în textul de incriminare, și anume: amenințare, lovire sau alte violențe, vătămare corporală, loviri sau vătămări cauzatoare de moarte, omor, fiecare dintre aceste acțiuni reprezentând incriminări distincte prevăzute în capitolul privind infracțiunile contra persoanei.

Spre deosebire de Codul penal anterior, care conținea o variantă normativă simplă [art. 239 alin. (1)] și una agravată [art. 239 alin. (2)], noul Cod penal are patru variante normative, cu următoarele modalități de realizare a elementului material:

---

[1] CSJ, s. pen., dec. nr. 1564/1999, în Lege 4, Bază de date.

[2] Jud. Sector 1 București, sent. pen. nr. 194/1992, în *Culegerea de jurisprudență*, Ministerul Justiției, 1993.

- la varianta simplă prevăzută în art. 257 alin. (1) C. pen., elementul material se poate realiza alternativ, prin acțiuni de amenințare, lovire ori alte violențe, vătămări corporale, lovituri sau vătămări cauzatoare de moarte ori omor împotriva unui funcționar public care îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat, aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu sau în legătură cu exercitarea acestor atribuții. Așa fiind, elementul material al laturii obiective a infracțiunii de ultraj în această primă variantă normativă absoarbe infracțiunile de amenințare, lovire sau alte violențe, vătămare corporală, loviri sau vătămări cauzatoare de moarte, precum și omorul.

În ceea ce privește acțiunea de amenințare – prima dintre acțiunile prin care se poate realiza elementul material al laturii obiective a infracțiunii de ultraj în această variantă –, textul art. 257 alin. (1) teza I prevede că ea se poate realiza fie nemijlocit, fie prin mijloace de comunicare directă.

Modalitatea săvârșirii în mod nemijlocit presupune întotdeauna prezența efectiv fizică și reală a funcționarului public amenințat ca subiect pasiv al infracțiunii.

Această condiție a prezenței subiectului pasiv nu presupune ca acesta să fi perceput totodată amenințarea adresată, ci este suficient, pentru consumarea ultrajului, ca acțiunea de amenințare să se fi săvârșit într-un mod în care funcționarul, purtător al autorității de stat, să o poată percepe.

Modalitatea săvârșirii ultrajului prin mijloace de comunicare directă presupune folosirea de către autorul faptei a oricărui mijloc care creează situații identice ori echivalente cu prezența fizică, cum ar fi recurgerea la telefon, fax, telegraf, internet etc.

O particularitate a reglementării este și aceea a includerii în varianta simplă a infracțiunii de ultraj a tuturor celorlalte modalități normative prin care se poate realiza elementul material al laturii obiective: lovirea sau alte violențe, vătămarea corporală, vătămările cauzatoare de moarte, omorul.

Așadar, în elementul material al variantei simple a infracțiunii de ultraj pot fi absorbite infracțiunea de lovire sau alte violențe, vătămare corporală, loviri sau vătămări cauzatoare de moarte și chiar de omor.

În legătură cu modul de realizare a elementului material al laturii obiective a acestei variante prin acțiunile sus-menționate, trimitem la explicațiile date în secțiunea din capitolul privind infracțiunile contra persoanei.

O primă variantă agravată a infracțiunii de ultraj constă în săvârșirea oricărei alte infracțiuni decât cele arătate în alin. (1) al art. 257 C. pen., împotriva unui funcționar public care îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat ori asupra bunurilor acestuia, în scop de intimidare ori de răzbunare în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu [art. 257 alin. (2)].

Prin sintagma „săvârșirea unei infracțiuni împotriva unui funcționar public care îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat ori asupra bunurilor acestuia" trebuie să înțelegem orice altă infracțiune, cu excepția celor nominalizate în alin. (1) al art. 257 C. pen., adică orice altă infracțiune contra persoanei (cum ar fi lăsarea fără ajutor a unei persoane aflate în dificultate prevăzută în art. 203 C. pen., infracțiunile de împiedicare a ajutorului prevăzut în art. 204 din noul Cod penal, lipsirea de libertate în mod ilegal prevăzută în art. 205 C. pen., șantajul prevăzut în art. 207 C. pen., violul prevăzut în art. 218 C. pen., agresiunea sexuală prevăzută în art. 219 C. pen., violarea de domiciliu prevăzută în art. 224 C. pen., violarea sediului profesional prevăzută în art. 225 C. pen., violarea vieții private prevăzută în art. 226 C. pen. ori unele infracțiuni asupra bunurilor funcționarului public, cum ar fi aceea

de furt prevăzută în art. 228 C. pen., de furt calificat prevăzută în art. 229 C. pen., de furt în scop de folosință prevăzută în art. 230 C. pen., de tâlhărie prevăzută în art. 233 C. pen., de tâlhărie calificată prevăzută în art. 224 C. pen., de fraudă informatică prevăzută în art. 249 C. pen., de distrugere și tulburare de posesie prevăzută în art. 253-254 C. pen. și, respectiv, art. 256 C. pen.).

Elementul material al acestei variante agravate a infracțiunii de ultraj va absorbi, prin urmare, faptele susceptibile de o incriminare independentă în legea penală prin mijlocirea cărora se comite infracțiunea de ultraj.

În privința altor explicații, trimitem la cele arătate cu prilejul analizei acestor infracțiuni.

O altă dispoziție nouă a noului Cod penal în materia infracțiunii de ultraj este și aceea prevăzută în art. 257 alin. (3), care reprezintă o altă variantă agravată, și anume când săvârșirea oricărei alte infracțiuni decât cele enumerate în alin. (1) este îndreptată împotriva unui membru de familie al funcționarului public (în înțelesul prevăzut de art. 177 C. pen.). În raport cu această nouă dispoziție, în practica judiciară s-a decis că fapta inculpatului de a arunca un corp dur spre un membru de familie al unui funcționar public, fără să-l nimerească, ori de a-i adresa cuvinte insultătoare și amenințări[1] ar constitui infracțiunea de ultraj agravat [art. 257 alin. (3) C. pen.], în timp ce același fapt, dacă este comis asupra unui membru de familie al unui polițist sau jandarm, în conformitate cu incriminarea din art. 257 alin. (4) C. pen., va constitui o altă variantă agravată a infracțiunii de ultraj.

Ultimul alineat al textului art. 257 C. pen. reprezintă tot o dispoziție nouă și reprezintă o altă variantă agravată a infracțiunii de ultraj, al cărei element material poate fi oricare dintre acțiunile referitoare la infracțiunile prevăzute în alin. (1)-(3) ale textului de incriminare, dacă aceste infracțiuni sunt îndreptate împotriva unui polițist ori jandarm aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu sau în legătură cu exercitarea acestor atribuții.

Cerințele esențiale care însoțesc elementul material al laturii obiective la infracțiunea de ultraj au în vedere următoarele împrejurări:

- acțiunea de amenințare prin care se realizează elementul material al laturii obiective în prima modalitate normativă prevăzută în art. 257 alin. (1) C. pen. să fie săvârșită nemijlocit sau prin mijloace de comunicare directă;

- fiecare dintre acțiunile incriminate să fie îndreptate împotriva unui funcționar public care îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat, aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu sau în legătură cu exercitarea acestor atribuții, iar în ipoteza prezentată în art. 257 alin. (4), subiectul pasiv al infracțiunii trebuie să fie un polițist sau jandarm.

În doctrină s-a subliniat, privitor la această cerință, că funcționarul se află în exercițiul funcțiunii pe toată perioada destinată îndeplinirii atribuțiilor sale de serviciu, fiind irelevant dacă această îndeplinire o realizează la sediul instituției din care face parte ori în afara acesteia[2] și chiar în afara orelor de program, atunci când natura funcției pe care o exercită o cere, precum și atunci când funcționarul este în misiune[3].

---

[1] George Antoniu, Costică Bulai (coordonatori), *Practică judiciară penală*, vol. III, Ed. Academiei RSR, 1992, p. 199.

[2] Teodor Vasiliu și colab., *Codul penal al RSR comentat și adnotat. Partea specială*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1977, p. 21.

[3] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 1103/1983, în RRD nr. 2/1983, p. 68.

Ultima cerință esențială este prevăzută în art. 257 alin. (4), și anume ca subiectul pasiv al infracțiunii să fie un membru al familiei funcționarului sau al polițistului ori jandarmului.

Urmarea imediată a infracțiunii de ultraj constă într-o stare de pericol care se creează pentru valoarea socială protejată, cea a autorității, prin oricare dintre acțiunile incriminate susceptibile să realizeze elementul material al laturii obiective a infracțiunii de ultraj.

Totodată, pe lângă această urmare imediată principală, care este specifică obiectului juridic al ocrotirii penale, în cazul infracțiunilor de ultraj, fiecare variantă normativă are și o urmare imediată secundară, adiacentă, care constă fie în producerea unei vătămări morale, fizice, fie în producerea unui prejudiciu material.

Legătura de cauzalitate. Între săvârșirea oricăreia dintre acțiunile prin care se realizează elementul material al laturii obiective și urmarea imediată trebuie să existe o legătură de cauzalitate, în sensul că starea de pericol creată pentru autoritatea de stat trebuie să aibă drept cauză acțiunea prin care s-a realizat elementul material al infracțiunii de ultraj.

În cazul infracțiunii de ultraj, existența acestei legături de cauzalitate rezultă *ex re*, fiind evident că oricare dintre acțiunile prin care se realizează elementul material al infracțiunii de ultraj produce întotdeauna o stare de pericol pentru autoritatea de stat.

b) Latura subiectivă cuprinde: elementul subiectiv; cerințe esențiale.

Elementul subiectiv. Sub aspectul formei de vinovăție infracțiunea de ultraj se săvârșește întotdeauna cu intenție.

Săvârșirea faptei din culpă nu este incriminată.

Pentru a se reține intenția, trebuie să se facă dovada că autorul faptei a cunoscut calitatea persoanei de funcționar public aflat în exercițiul funcțiunii sau că acțiunile întreprinse sunt în legătură cu exercitarea anterioară a unor atribuții ale autorității de stat.

În ipoteza necunoașterii acestor împrejurări, nu se poate reține existența intenției de a ultragia, ci vor opera alte dispoziții ale legii penale, fără legătură cu calitatea subiectului activ al infracțiunii.

Cerințe esențiale. Spre deosebire de Codul penal anterior, care nu cuprindea în art. 239 cerințe care să califice ultrajul în raport cu vreun scop anume urmărit, noul Cod penal condiționează, în alin. (2) al art. 257, în mod expres, agravarea sancțiunii de existența scopului „de intimidare sau de răzbunare". Mobilul, deși nu condiționează în niciun mod agravarea pedepsei, va fi avut în vedere la individualizarea pedepsei de către instanță.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

a) Actele pregătitoare, deși posibile, nu sunt incriminate și, ca atare, nu sunt sancționate.

b) Tentativa (acte de executare), deși posibilă, nu este incriminată și, ca atare, nu este pedepsită.

c) Consumarea infracțiunii. Momentul consumării infracțiunii în cazul săvârșirii ultrajului prin amenințare este momentul efectuării acțiunii de amenințare. În caz de lovire, vătămare, lovituri cauzatoare de moarte, omor, infracțiunea de ultraj se consumă prin săvârșirea de către funcționarul public a vreunuia dintre actele menționate și producerea consecințelor aferente.

d) Epuizarea. În ipoteza unor amenințări repetate, la diverse intervale de timp, cu aceeași rezoluție delictuoasă, ne vom afla în prezența unei infracțiuni de ultraj în formă continuată, care se epuizează la data încetării ultimei acțiuni. În același mod este epuizată acțiunea continuată în cazul celorlalte forme de realizare a elementului material al laturii obiective a infracțiunii.

B. Modalități

a) Modalități normative simple. O asemenea modalitate este cea prevăzută în art. 257 alin. (1) C. pen., în care elementul material al laturii obiective se poate realiza alternativ, prin amenințare săvârșită nemijlocit sau prin mijloace de comunicare directă, lovire sau alte violențe, vătămare corporală, lovirile sau vătămările cauzatoare de moarte ori omorul, împotriva unui funcționar public care îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat, aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu sau în legătură cu exercitarea acestor atribuții. Așadar, în această modalitate simplă, elementul material al laturii obiective a infracțiunii de ultraj absoarbe infracțiunile de amenințare, lovire sau alte violențe, vătămare corporală, lovirile sau vătămările cauzatoare de moarte, precum și omorul.

b) Modalități normative agravate. Noua incriminare prevede trei modalități normative agravate, respectiv în alin. (2), (3) și (4) din art. 257.

Prima modalitate agravată prevăzută în art. 257 alin. (2) constă în săvârșirea unei infracțiuni împotriva unui funcționar public care îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat ori asupra bunurilor acestuia, în scop de intimidare ori de răzbunare, în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu.

Cea de-a doua modalitate normativă agravată este prevăzută în art. 257 alin. (3) și constă în săvârșirea unei infracțiuni incriminate în art. 257 alin. (2) împotriva unui membru de familie al funcționarului public.

A treia modalitate normativă agravată este cea prevăzută în alin. (4) al art. 257 și constă în săvârșirea oricăreia dintre variantele faptelor incriminate în alin. (1)-(3) din art. 257 asupra unui polițist ori jandarm aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu ori în legătură cu exercitarea acestor atribuții.

c) Modalități de fapt. Acestea sunt mai numeroase în raport cu modul concret de a concepe și de a realiza infracțiunea de către făptuitor.

C. Sancțiuni

Tratamentul sancționator, în cazul primei variante prevăzute în art. 257 alin. (1) C. pen., constă în pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea prin care se realizează elementul material al laturii obiective, ale cărei limite speciale se majorează cu o treime.

În cazul variantelor normative prevăzute în art. 257 alin. (2) și (3) C. pen., pedeapsa este cea prevăzută de lege pentru o altă infracțiune decât cele prevăzute în alin. (1), prin care se realizează elementul material al laturii obiective, ale cărei limite speciale se majorează cu o treime.

Majorarea pedepsei este cu o jumătate în cazul în care faptele la care se referă alin. (1)-(3) ale art. 257 sunt săvârșite asupra unui polițist sau jandarm [art. 257 alin. (4)] aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu sau în legătură cu exercitarea acestor atribuții.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Infracțiunea de ultraj prezintă unele asemănări cu acele infracțiuni al căror element material este absorbit de latura obiectivă a ultrajului, în varianta simplă

prevăzută în art. 257. alin. (1) C. pen. Ori de câte ori va lipsi unul sau mai multe dintre elementele specifice ultrajului (de pildă, calitatea subiectului pasiv de funcționar ce implică exercitarea autorității de stat), fapta va fi încadrată, după caz, în una dintre infracțiunile absorbite mai sus menționate, iar subiectul pasiv va fi necalificat.

B. Aspecte procesuale

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu pentru toate formele infracțiunii de ultraj. Urmărirea penală, potrivit noului Cod de procedură penală, este de competența organelor de cercetare penală ale poliției judiciare, iar judecata revine judecătoriei, exceptând cazurile în care ultrajul s-a săvârșit prin loviri sau vătămări cauzatoare de moarte ori prin omor, situație în care competența de urmărire penală revine procurorului, iar competența de judecată revine tribunalului [art. 36 alin. (1) lit. b) și, respectiv, art. 56 alin. (3) lit. b) și c) C. pr. pen.].

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

Sub denumirea de ultraj și violență contra forței publice și contra autorității publice, art. 180 C. pen. 1865 sancționa faptele menționate cu amendă de la 300 la 5.000 lei sau cu închisoare de la o lună până la 2 ani.

Infracțiunea avea mai multe modalități agravate, care se sancționau cu închisoarea de la o lună până la 2 ani (de pildă, se pedepsea mai grav fapta de a vinde sau răspândi în locuri sau întruniri publice, steaguri, semnale de natură să tulbure ordinea publică [art. 180 alin. (1)] ori fapta de a purta semne exterioare oprite de autorități în interesul ordinii și siguranței publice [art. 180 alin. (2)].

Constituie ultraj [art. 180 alin. (3)] și fapta de a deteriora steaguri sau alte semne ale autorităților ori fapta (art. 182) de a profera injurii sau a redacta scrieri injurioase la adresa unui funcționar public, judecător, jurat, iar pedeapsa era închisoarea de la 15 zile la 6 luni.

Alte fapte de ultraj erau prevăzute în art. 184, art. 186, art. 187, art. 188 și art. 189, limitele de pedeapsă fiind tot mai mari, până la muncă silnică pe viață (în cazul provocării morții cu intenție a unui funcționar aflat în îndeplinirea obligațiilor de serviciu).

Codul penal din 1937 sancționa ultrajul potrivit art. 253, art. 254 și art. 255. Astfel erau incriminate faptele care constau în cuvinte, gesturi de natură să aducă atingere onoarei sau prestigiului unui funcționar public, în timpul exercitării funcției sau pentru fapte îndeplinite în exercițiul funcției (pedeapsa prevăzută pentru aceste fapte era de la o lună la 6 luni și amenda); faptele de mai sus comise contra unui judecător, asesor, procuror erau sancționate cu închisoare de la 6 luni la un an și amenda [art. 253 alin. (2)]. Dacă aceste fapte se comiteau contra unei adunări legiuitoare sau corp administrativ sau judiciar ori contra unei autorități, pedeapsa era închisoarea tot de la 6 luni la un an și amenda (art. 254), iar dacă faptele de mai sus se comiteau cu violență sau amenințări grave, pedeapsa era închisoarea de la 6 luni la 2 ani și interdicție corecțională de la unu la 2 ani, iar dacă s-au cauzat vătămări grave, pedeapsa era închisoarea de la un an la 4 ani și interdicție corecțională de la unu la 4 ani.

Dacă s-au cauzat infirmități sau moartea, faptele se pedepseau cu sancțiunile prevăzute de lege pentru acele infracțiuni, sporite cu ¼, fără a depăși maximul general. Aceleași sancțiuni dacă faptele se comiteau cu ocazia unei adunări publice, manifestații sau procesiuni pe străzi.

Codul penal din 1969 (art. 239) sancționa faptele de ultraj după gravitatea lor: prin amenințare, pedeapsa fiind de la 6 luni la 2 ani sau cu amendă, prin lovire sau orice acte de violență, pedeapsa fiind de la 6 luni la 3 ani; prin vătămare corporală, pedeapsa fiind de la 6 luni la 6 ani, prin vătămare corporală gravă, pedeapsa fiind închisoarea de la 3 ani la 12 ani, iar dacă se comitea contra unui judecător, procuror, organ de cercetare penală, expert, executor judecătoresc, polițist, jandarm sau mediator, limitele de pedeapsă se majorau cu jumătate.

B. Situații tranzitorii

Noul Cod penal prevede sancțiuni mai reduse pentru faptele de ultraj, deoarece le raportează la acțiunile ilicite prin care se aduce atingere onoarei funcționarului public care îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat (insultă, lovire, vătămare corporală, lovituri cauzatoare de moarte, omor). În concepția legiuitorului, faptele de ultraj se vor sancționa în limitele prevăzute de lege pentru fiecare categorie de agresiuni, majorate cu o treime, în afară de cazul în care se comit asupra unui polițist sau jandarm, când majorarea este de jumătate.

Sistemul de sancționare al ultrajului adoptat de noul Cod penal fiind diferit de cel pe care-l folosește legea penală anterioară, orice concluzie asupra legii mai favorabile n-ar putea fi făcută decât printr-o analiză concretă, de la caz la caz, a textelor care se compară.

8. Elemente de drept comparat

Ultrajul este incriminat în legislația tuturor statelor Uniunii Europene.

A. În **Codul penal francez** (art. 933-5), ultrajul este incriminat în următoarele variante:

- varianta simplă prevăzută în alin. (1) al art. 433-5 constă în fapta de a adresa cuvinte, gesturi sau amenințări, documente scrise sau fotocopii de orice tip nepublicate în presă sau trimiterea oricărui articol adresat unei persoane aflate în exercițiul unei misiuni de interes public care acționează în exercițiul funcției, de natură a aduce atingere demnității sau respectului datorat autorității. Fapta se pedepsește cu o amendă de 7.500 de euro;
- o primă variantă agravată este prevăzută în alin. (2) al textului și se referă la ipoteza în care ultrajul este adresat unei persoane care deține și exercită o autoritate publică, caz în care pedeapsa este de 6 luni închisoare și o amendă de 7.500 de euro;
- a doua variantă agravată a ultrajului este prevăzută în art. 433-5 alin. (3), când ultrajul este adresat unei persoane aflate în exercițiul funcției publice, iar fapta este săvârșită înaintea unei școli ori alt centru educațional sau în împrejurările unui asemenea centru, în timp ce elevii sosesc sau pleacă din incintă, caz în care pedeapsa este închisoare de 6 luni și o amendă de 7.500 de euro;
- a treia variantă agravată este prevăzută în alineatul final al textului art. 433-5 și se referă la ipoteza în care ultrajul este săvârșit în timpul unei întâlniri oficiale, situație în care ultrajul prevăzut în alin. (1) este pedepsit cu 6 luni închisoare și o amendă de 7.500 de euro, iar în ipoteza ultrajului prevăzut în alin. (2), pedeapsa este de un an închisoare și o amendă de 15.000 de euro.

B. Codul penal italian incriminează, în art. 341, ultrajul adus unui funcționar public în prezența sa, din cauza ori în exercitarea funcțiilor sale (pedeapsa este închisoarea de la 6 luni la 2 ani), în art. 342, ultrajul unui corp politic administrativ sau judiciar sau unui reprezentant al acestuia (pedeapsa este închisoarea între 6 luni și trei ani), în art. 343, ultrajul adus unui magistrat în timpul ședinței (pedeapsa este

închisoare de la un an la 4 ani), în art. 344, ultrajul adus unei persoane care exercită un serviciu public (pedeapsa este cea prevăzută în art. 341 redusă cu o treime).

C. Codul penal german, în par. 113, incriminează fapta de opunere în fața unui funcționar cu forța sau prin amenințarea cu forța (pedeapsa este închisoarea până la 2 ani sau amenda). În cazuri grave, deosebite, pedeapsa este de la 6 luni la 5 ani. Există asemenea cazuri deosebit de grave dacă făptuitorul sau un alt participant are asupra sa o armă sau făptuitorul amenință cu crearea unui pericol sau cu săvârșirea unei vătămări corporale grave celor agresați.

D. Codul penal spaniol incriminează în art. 550 orice opunere cu forța față de autoritate, a agenților acesteia sau prin intimidare ori rezistență activă față de funcționari în exercitarea funcțiilor lor sau cu ocazia exercitării acestor funcții (pedeapsa este închisoarea de la 2 la 4 ani și amenda).

Faptele se pedepsesc mai sever dacă sunt îndreptate contra unui membru al Guvernului, al comunității autonome, a Congresului deputaților, al Senatului, al Adunării legislative, al Tribunalului constituțional sau al organelor locale (art. 551).

Faptele se pedepsesc și mai sever dacă cei care se opun folosesc arme sau alte obiecte periculoase ori dacă făptuitorul se prevalează de calitatea de agent al autorității sau de funcționar public (art. 552).

Uzurparea de calități oficiale

Art. 258. (1) Folosirea fără drept a unei calități oficiale care implică exercițiul autorității de stat, însoțită sau urmată de îndeplinirea vreunui act legat de acea calitate, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează fapta funcționarului public care continuă să exercite o funcție ce implică exercițiul autorității de stat, după ce a pierdut acest drept conform legii.

(3) Dacă faptele prevăzute în alin. (1) sau alin. (2) au fost săvârșite de o persoană care poartă, fără drept, uniforme sau semne distinctive ale unei autorități publice, pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Ioan Griga)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Textul art. 258 alin. (1) C. pen. reproduce în esență forma anterioară a incriminării din art. 240 C. pen. anterior. Este adăugată o cerință suplimentară, și anume să fie vorba de o calitate oficială „care implică exercițiul autorității de stat". Prin aceasta a fost regândită sfera calităților oficiale ocrotite, regândire în urma căreia au fost reduse funcțiile a căror uzurpare constituie infracțiune, în sensul excluderii funcțiilor care, deși au caracter oficial, nu presupun exercitarea autorității de stat.

Restrângerea sferei de protecție a avut în vedere că, în cazul funcțiilor care nu presupun exercițiul autorității de stat, uzurparea lor nu prezintă acel grad de pericol social care să justifice incriminarea.

Noul text cuprinde încă două variante normative care nu existau în legea anterioară. Astfel, s-a introdus varianta normativă prevăzută în art. 258 alin. (2) C. pen.

[asimilată sub aspectul pedepsei cu varianta prevăzută în art. 258 alin. (1) C. pen.], care constă în fapta funcționarului public care continuă să exercite o funcție implicând exercițiul autorității de stat, după ce a pierdut acest drept conform legii.

Într-o altă variantă normativă, de această dată agravată, este reprodus, cu unele modificări, conținutul incriminării faptei de port nelegal de decorații sau semne distinctive, prevăzută în art. 241 C. pen. anterior. Noua variantă constă din faptele prevăzute în alin. (1) sau (2) ale art. 258 săvârșite de o persoană care poartă, fără drept, uniforme sau semne distinctive ale unei autorități publice.

Prin această variantă normativă inclusă în infracțiunea de uzurpare de calități oficiale, s-a renunțat la incriminarea distinctă a infracțiunii de port nelegal de decorații sau semne distinctive prevăzută în art. 241 C. pen. anterior.

Soluția este discutabilă nu numai sub aspectul că această formă de uzurpare [prevăzută în art. 241 alin. (1) C. pen. anterior], deși prezintă un pericol social redus, a fost prevăzută cu o pedeapsă exagerată (închisoarea de la unu la 5 ani, în timp ce Codul penal anterior prevedea o pedeapsă de la o lună la 3 luni închisoare sau amendă), dar și pentru că s-a renunțat la alte două variante agravate (prima variantă, când era vorba de portul nelegal de grade, uniforme, insigne militare, pedepsită cu închisoarea de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă, iar a doua variantă, când era vorba de portul de uniforme, grade, insigne militare care avea loc în timp de război), ambele prevăzute de legea penală anterioară și absorbite în conținutul variantei agravate prevăzute în art. 258 alin. (3) C. pen. Această din urmă faptă este sancționată de noul Cod penal cu o pedeapsă de la unu la 5 ani închisoare.

Nu este nevoie de o demonstrație prea amplă pentru a convinge că nu se poate sancționa în același mod uzurparea de uniforme sau semne distinctive ale unei autorități publice cu uzurparea de uniforme și grade militare ori cu această din urmă faptă comisă în timp de război pentru a fi justificată o sancțiune identică a celor trei tipuri de fapte de uzurpare.

Avem rezerve și dacă se poate renunța la agravantele în discuție, ele reflectând fenomene reale ce se produc în viața socială și care n-ar putea fi ignorate și nici considerate ca absorbite în modul de formulare a art. 258 alin. (3) sau alin. (1).

De altfel, textul este și confuz, deoarece folosește două noțiuni apropiate, fără să le definească (autorități de stat și autorități publice), prevăzând, totodată, sancțiuni mai mari când este vorba de autoritățile publice decât atunci când este vorba de autorități de stat ca entități cărora le aparțin celelalte uniforme sau semne distinctive.

2. Concept și caracterizare

Infracțiunea pe care o comentăm presupune folosirea fără drept a unei calități oficiale care implică exercițiul autorității de stat, însoțită sau urmată de îndeplinirea unor acte legate de această calitate.

Asemenea fapte constituie atingeri grave aduse prestigiului și respectului datorat autorității de stat și, totodată, pot înlesni comiterea de fapte grave împotriva cetățenilor și a avutului acestora, în măsura în care infractorul se prevalează de calități oficiale care implică exercițiul autorității de stat.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic îl constituie acele relații sociale a căror existență și dezvoltare este condiționată de exercitarea calităților oficiale care implică exercițiul

autorității de stat în condițiile legii și numai de către persoanele abilitate cu asemenea calități[1].

B. Obiectul material

Infracțiunea de uzurpare de calități oficiale nu are un obiect material, întrucât este o infracțiune de pericol.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ nu este circumstanțiat. Așadar, autor al infracțiunii de uzurpare de calități oficiale poate fi oricare persoană care întrunește condițiile generale ale răspunderii penale.

Subiectul activ al infracțiunii de uzurpare de calități oficiale poate fi și o persoană care are o calitate oficială, atunci când folosește fără drept o altă calitate oficială decât cea pe care o are și îndeplinește acte în această nouă, dar falsă calitate.

b) Subiectul pasiv principal este întotdeauna statul, respectiv autoritatea publică prejudiciată prin calitatea oficială care este folosită fără drept de inculpat.

Subiect pasiv secundar este organul, autoritatea sau instituția de stat care este prejudiciată prin actele îndeplinite de cel care își atribuie o calitate oficială fără drept.

D. Locul și timpul infracțiunii

Textul incriminator nu condiționează existența infracțiunii de nicio condiție privitoare la locul și timpul săvârșirii infracțiunii. Așadar, infracțiunea se poate comite oriunde și oricând, în țară sau în străinătate.

4. Structura infracțiunii și conținutul juridic al infracțiunii

Structura infracțiunii de uzurpare de calități oficiale este alcătuită din: **A. situație premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă constă în aceea că făptuitorul nu are calitatea oficială pe care o folosește fără drept.

Prin *calitate oficială* trebuie să se înțeleagă abilitatea dată prin lege unei persoane de a îndeplini anumite acte producătoare de consecințe juridice (sau dreptul de a lua aceste măsuri de aplicare a legii, de a da dispoziții și de a supraveghea îndeplinirea lor). Această abilitare legală îi conferă, totodată, acelei persoane o anumită competență funcțională, cum este în cazul primarului, notarului, judecătorului etc. Or, aceste atribuții nu există la infractor, acesta prevalându-se fără drept de calități oficiale care implică exercițiul autorităților de stat.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă cuprinde: elementul material, cerințe esențiale, urmarea imediată și legătura de cauzalitate.

Elementul material. Elementul material al laturii obiective constă în două acțiuni conjugate: o acțiune de folosire a unei calități oficiale care implică exercițiul autorității de stat, însoțită sau urmată de o acțiune a aceleiași persoane, de îndeplinire a unui act legat de această calitate.

În ipoteza în care o persoană folosește fără drept o calitate oficială care implică exercițiul autorității de stat, dar nu îndeplinește niciun act legat de această calitate,

[1] Costică Bulai, *Uzurparea de calități oficiale*, în RDP nr. 1/1995, p. 104.

fapta nu întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de uzurpare de calități oficiale[1].

Prin sintagma „folosirea fără drept a unei calități oficiale care implică exercițiul autorității de stat" se înțelege situația în care o persoană își atribuie ori își asumă o asemenea calitate oficială, pe care nu o are sau pe care continuă să o exercite, după ce a pierdut acest drept conform legii. Desigur că acțiunea de folosire implică o anumită desfășurare în timp, și anume un interval în care se poate îndeplini cea de-a doua acțiune conjugată, adică realizarea de acte legate de această calitate oficială uzurpată[2].

Prin sintagma „îndeplinirea unui act în legătură cu calitatea uzurpată" se înțelege realizarea unui act care nu intră în atribuțiile infractorului, lipsindu-i calitatea cerută de lege. Pentru existența infracțiunii de uzurpare de calități oficiale este lipsit de relevanță dacă actul a fost realizat conform prevederilor legale ori dacă autorul uzurpării realizează actul într-o instituție publică sau în alt loc.

De asemenea, este irelevant pentru existența infracțiunii dacă persoana față de care se folosește pe nedrept de calitatea oficială este sau nu convinsă de afirmațiile făptuitorului, precum și dacă această persoană a fost sau nu indusă în eroare de făptuitor[3].

Cerințe esențiale. Pentru ca acțiunea de folosire să realizeze elementul material al laturii obiective, este necesară îndeplinirea a două cerințe esențiale: în primul rând, ca subiectul activ să aibă o calitate oficială care implică exercițiul autorității de stat, iar în al doilea rând, să fie vorba de o folosire „fără drept" a calității oficiale care implică exercițiul autorității de stat în înțelesul mai sus menționat.

Urmarea imediată. Ca și la celelalte infracțiuni din acest capitol, acțiunea de folosire pe nedrept a unei calități oficiale care implică exercițiul autorități de stat, însoțită sau urmată de îndeplinirea unui act legat de această calitate, are ca urmare crearea unei stări de pericol pentru valoarea socială ocrotită de lege, care este autoritatea statului.

Legătura de cauzalitate, ca element al laturii obiective a infracțiunii, presupune ca urmarea imediată a uzurpării de calități oficiale, constând în starea de pericol creată pentru autoritatea de stat, să aibă drept cauză acțiunea de folosire fără drept a unei calități oficiale care implică exercițiul autorității de stat, însoțită sau urmată de îndeplinirea oricărui act legat de această calitate. La fel ca și în cazul celorlalte infracțiuni asemănătoare, această legătură rezultă *ex re*.

b) Latura subiectivă cuprinde elementul subiectiv și cerințe esențiale.

Elementul subiectiv. Forma de vinovăție cerută de textul de incriminare este intenția cu care trebuie să acționeze autorul pentru ambele acțiuni conjugate mai sus menționate.

Pentru a se reține intenția, este necesar să se dovedească că autorul știa că își însușește pe nedrept o calitate oficială și că în această calitate îndeplinește un act ce implică exercițiul autorității de stat.

Intenția poate fi directă sau indirectă, după cum autorul faptei a prevăzut și urmărit acest rezultat ori a prevăzut rezultatul, nu l-a urmărit, dar l-a acceptat.

Cerințe esențiale. Textul incriminator nu condiționează realizarea laturii subiective a infracțiunii de vreo cerință, cum ar fi un mobil sau scop. Dacă se va

---

[1] Trib. Suprem, dec. pen. nr. 2472/1986, în RDP nr. 9/1987, p. 80.
[2] Trib. București, s. a II-a pen., dec. nr. 2295/1975, în RRD nr. 4/1976, p. 96.
[3] Teodor Vasiliu și colab., *op. cit.*, p. 31.

dovedi existența unui mobil sau scop, aceste împrejurări vor fi valorificate în operația de individualizare a pedepsei.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

a) Actele pregătitoare sunt posibile, dar nu sunt incriminate și, ca atare, nici nu sunt pedepsite. În ipoteza în care există acte pregătitoare prin care o altă persoană decât autorul a dat ajutor ori a înlesnit acestuia săvârșirea faptei, acestea vor constitui acte de complicitate, dacă autorul s-a folosit de acestea în săvârșirea infracțiunii.

b) Tentativa (actele de executare), deși este posibilă, nu este incriminată și nici sancționată.

c) Consumarea infracțiunii. Infracțiunea se consumă în momentul în care au fost realizate cele două acțiuni în mod cumulativ și s-a produs urmarea imediată, adică acea stare de pericol pentru autoritatea de stat. În ipoteza în care o persoană și-a atribuit, fără drept, o calitate oficială care implică exercițiul autorității de stat, dar nu a trecut la îndeplinirea unui act legat de această calitate ori nu a reușit să îndeplinească un asemenea act, fapta va constitui doar o tentativă, care, așa cum am arătat, nu este incriminată și nici pedepsită.

d) Epuizarea. În cazul în care o persoană, după momentul consumării, în aceeași rezoluție infracțională, repetă activitatea infracțională de uzurpare de calități oficiale, vom fi în prezența unei infracțiuni continuate, care are ca moment al epuizării ultimul act de folosire a unei calități oficiale, urmată de ultimul act de îndeplinire a unor acte legate de această calitate.

B. Modalități

a) Modalități normative simple. O asemenea modalitate este prevăzută în art. 258 alin. (1) C. pen., care reproduce, în esență, forma anterioară a incriminării din art. 240 C. pen. anterior.

b) Modalități normative agravate. Cele două variante agravate sunt prevăzute în art. 258 alin. (2) și (3), cu privire la care s-au dat explicațiile necesare la începutul comentariilor.

c) Modalități de fapt. Acestea sunt mai numeroase în raport cu modul în care făptuitorul a conceput și realizat infracțiunea.

C. Sancțiuni

În cazul primei și a celei de-a doua variante prevăzute în art. 258 alin. (1) și (2) C. pen., pedeapsa este închisoarea de la 6 luni la 3 ani sau amenda.

În ipoteza în care o persoană și-a atribuit, fără drept, o calitate oficială care implică exercițiul autorității de stat, dar nu a trecut la îndeplinirea unui act legat de această calitate ori nu a reușit să îndeplinească un asemenea act, fapta rămâne în faza de tentativă nepedepsibilă.

Pedeapsa în cazul agravantei normative prevăzută în art. 258 alin. (3) este închisoarea de la unu la 5 ani.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Infracțiunea de uzurpare de calități oficiale nu are legături cu alte infracțiuni.

B. Aspecte procesuale

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu pentru fiecare dintre cele trei variante normative.

Competența de a efectua urmărirea penală aparține organelor de cercetare penală ale poliției judiciare, iar judecata în primă instanță judecătoriei.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

Prima incriminare a acestei fapte o găsim în **Codul penal din 1865** (art. 164 și art. 207). În **Codul penal din anul 1937**, fapta era incriminată în două texte separate, și anume în art. 256 (exercițiul abuziv de funcție) și art. 257 (uzurpare). Aceste două fapte, incriminate în două texte distincte, erau prevăzute tot în două dispoziții distincte și în Codul penal anterior (art. 240, „Uzurparea de calități oficiale", și art. 241, „Portul nelegal de decorații sau semne distinctive").

B. Situații tranzitorii

Întrucât noul Cod penal prevede posibilitatea aplicării și a unei sancțiuni cu amenda pentru faptele de uzurpare de calități oficiale [limitele pedepsei cu închisoarea fiind identice pentru fapta incriminată în art. 258 alin. (1) C. pen. și art. 240 C. pen. anterior], noul Cod penal reprezintă o lege mai gravă decât legea penală anterioară.

În ceea ce privește modalitățile agravate prevăzute în art. 258 alin. (3) C. pen. va fi mai favorabilă legea penală anterioară, care sancționa asemenea fapte (purtarea fără drept de uniforme sau semne distinctive ale unei autorități) cu o pedeapsă mai redusă (o lună la 3 luni sau amendă) decât noul Cod penal, care prevede o pedeapsă mai gravă (de la unu la 5 ani închisoare). Chiar dacă ar fi vorba de uniforme sau semne distinctive militare, pedeapsa prevăzută de legea penală anterioară este mai favorabilă – 3 luni la 2 ani închisoare sau amendă. Numai dacă asemenea fapte s-ar comite în timp de război, sancțiunea prevăzută de legea penală anterioară (de la unu la 5 ani închisoare) ar fi echivalentă cu cea prevăzută în noul Cod penal (care nu face nicio deosebire cât privește timpul în care se produce infracțiunea). În acest caz, se va aplica legea nouă nu pentru că este mai favorabilă, ci pentru că este nouă.

8. Elemente de drept comparat

Uzurparea de calități oficiale este incriminată în legislația multor state europene.

A. Astfel, în art. 433-13 din **Codul penal francez**, se prevede că se pedepsește cu un an închisoare și amendă de 15.000 de euro persoana care: exercită o activitate în condiții de natură să creeze în percepția publică o confuzie cu executarea unui serviciu public sau o activitate rezervată funcționarilor publici; folosește hârtii sau documente scrise asemănătoare cu documentele judiciare sau extrajudiciare ori documente administrative care pot cauza confuzii în mintea publicului.

Art. 433-14 din același Cod penal francez prevede aceeași pedeapsă pentru fapta oricărei persoane care, în mod public și nelegal: poartă un costum, uniformă sau decorație folosită de autoritățile publice; folosește documente care atestă calitatea oficială sau un însemn folosit în mod regulat de o autoritate publică; folosește un vehicul care afișează însemne vizibile identice cu cele ale poliției naționale sau armatei.

Același Cod penal incriminează alte două forme agravate ale infracțiunii de uzurpare de calități oficiale, în art. 433-15 și, respectiv, art. 433-16, cu următoarea formulare: portul unui costum sau a unei uniforme în public, folosirea unui vehicul sau folosirea unui însemn sau document care are o asemănare cu costumele, uni-

formele, vehiculele, însemnele distinctive rezervate poliției naționale sau armatei se pedepsește cu 6 luni de închisoare și o amendă de 7.500 de euro; infracțiunile definite în art. 433-14 și art. 433-15 se pedepsesc cu închisoare de 3 ani și o amendă de 45.000 de euro în cazul în care, prin fapta de mai sus, se urmărește a pregăti sau a facilita comiterea unei crime sau delict.

B. În **Codul penal german** este incriminată uzurparea de calități oficiale, par. 132, precum și o altă variantă normativă, denumită „Abuzuri de titluri, de denumiri profesionale și de însemne", în următoarea redactare: „orice persoană care, fără autorizație, se angajează în exercitarea unei funcții publice sau întreprinde un act care poate fi executat doar de un funcționar public va fi pedepsită cu închisoarea de până la 2 ani sau amendă; oricine care, fără autorizație: (1) folosește denumiri naționale sau străine ale unui serviciu public sau al guvernului, denumiri de grade academice, titluri sau alte onoruri publice; (2) ori folosește denumirea profesională de medic, dentist, psihoterapeut psiholog, veterinar, farmacist, avocat, consilier în proprietate intelectuală, contabil expert public, auditor autorizat, consultant de taxe sau agent de taxe; (3) folosește denumirile experților publici numiți; (4) poartă uniforme naționale sau străine, îmbrăcăminte oficială sau însemne oficiale – va fi pedepsit cu închisoarea de până la un an sau cu amendă".

Sustragerea sau distrugerea de înscrisuri

Art. 259. (1) Sustragerea ori distrugerea unui înscris care se află în păstrarea ori în deținerea unei persoane dintre cele prevăzute în art. 176 sau art. 175 alin. (2) se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Dacă fapta este săvârșită de un funcționar public în exercitarea atribuțiilor de serviciu, limitele speciale ale pedepsei se majorează cu o treime.

(3) Tentativa se pedepsește.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Ioan Griga)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Textul art. 259 reproduce, cu unele modificări, conținutul incriminării din art. 242 C. pen. anterior.

O primă modificare constă în definirea obiectului material, care privește un înscris care se află în păstrarea sau deținerea unei autorități sau instituții publice ori a unei alte persoane juridice care administrează sau exploatează bunurile proprietate publică. Ca atare, obiectul material al infracțiunii nu mai este un „dosar, registru, document" aflat în păstrarea unei organizații dintre cele prevăzute în art. 145, așa cum era formulat obiectul material în Codul penal anterior.

În viziunea noului legiuitor, conceptul de înscris care se află în păstrarea sau deținerea unei persoane dintre cele prevăzute în art. 176 sau art. 175 alin. (2) C. pen. este mai amplu, cuprinzând în această formulare generală și dosarele, registrele, documentele care se află în păstrarea sau deținerea instituțiilor publice, autorităților publice sau a unei persoane fizice care păstrează sau exploatează bunurile publice, la care se referea art. 242 C. pen. anterior.

Pe de altă parte, înscrisurile care se folosesc în activitatea organelor judiciare și care interesează procesul penal sau civil (dosare, registre, documente, mijloace

materiale de probă) fac obiectul altei infracțiuni, și anume a infracțiunii prevăzute în art. 275 C. pen., denumită „Sustragerea sau distrugerea de probe ori de înscrisuri", și care nu are ca obiect juridic apărarea autorității de stat, ci buna înfăptuire a justiției.

A doua diferență față de art. 242 alin. (2) C. pen. anterior constă în renunțarea la incriminarea distrugerii din culpă a înscrisurilor care prezintă valoare științifică, istorică, arhivistică ori altă valoare sau o altă asemenea valoare. Noul legiuitor a renunțat la această incriminare, considerând că gradul de pericol social al unor asemenea fapte, atunci când ele nu au fost săvârșite cu intenție, ci din culpă, este foarte redus și, ca atare, nu se justifică înscrierea lor în cuprinsul art. 259 C. pen. Asemenea fapte, dacă sunt săvârșite din culpă de către un funcționar public în exercitarea atribuțiilor de serviciu, vor putea fi calificate eventual ca infracțiune de neglijență în serviciu (art. 298 C. pen.) sau vor fi susceptibile de sancțiuni disciplinare prevăzute în Codul muncii.

2. Concept și caracterizare

Infracțiunea de sustragere sau distrugere de înscrisuri reprezintă fapta persoanei care sustrage ori distruge un înscris aflat în păstrarea ori în deținerea unei autorități ori entități publice sau a altei persoane juridice care administrează ori exploatează bunurile proprietate publică, precum și în păstrarea ori deținerea unei persoane considerate funcționar public [art. 175 alin. (2) C. pen.].

Fapta prezintă pericol social prin încălcarea respectului datorat autorității de stat, ca valoare socială încorporată în aceste înscrisuri.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic

Este format din relațiile sociale a căror formare și dezvoltare nu pot avea loc decât printr-o protecție penală adecvată contra unor fapte care periclitează securitatea unor înscrisuri care se află în păstrarea ori deținerea unei persoane dintre cele enumerate în art. 176, art. 175 alin. (2).

B. Obiectul material

Obiectul material al infracțiunii îl formează orice înscris (cu excepția celor judiciare) care se află în păstrarea ori deținerea unei autorități sau instituții publice ori a unei persoane juridice la care se referă art. 175 alin. (2) și art. 176.

Înțelesul noțiunii de „înscris", exceptându-le pe cele judiciare, este foarte larg, incluzând orice înscris în original sau în copie, manuscrise, imprimate, în toate variantele în care pot ele exista în activitatea instituțiilor, autorităților publice ori a persoanelor juridice care păstrează, administrează ori exploatează bunuri proprietate publică.

Este de remarcat că o cerință esențială a obiectului material al infracțiunii este aceea ca înscrisul să se afle în păstrarea sau deținerea unei instituții, autorități publice ori persoane juridice dintre cele la care se referă art. 176 și art. 175 alin. (2).

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ al infracțiunii în varianta normativă tip prevăzută în art. 259 alin. (1) C. pen. nu este calificat, putând fi orice persoană care întrunește condițiile generale ale răspunderii penale.

În cazul în care autor al infracțiunii este un funcționar public, iar fapta este săvârșită în exercitarea atribuțiilor de serviciu, suntem în prezența unui subiect activ calificat, împrejurare care constituie o circumstanță agravantă, deoarece asemenea

situații imprimă faptei un grad sporit de pericol social. Ca urmare, fapta va fi încadrată în varianta agravată prevăzută în art. 259 alin. (2) C. pen.

Infracțiunea analizată poate fi comisă în toate formele de participație penală (coautorat, instigare, complicitate) și chiar în formele participației penale improprii (art. 52 C. pen.).

b) Subiectul pasiv este autoritatea ori instituția publică sau persoana juridică ce are în păstrare, administrare sau exploatare bunurile proprietate publică.

D. Locul și timpul infracțiunii

Nu are relevanță, pentru existența infracțiunii în varianta normativă tip prevăzută în art. 259 alin. (1) C. pen., locul și timpul comiterii infracțiunii, întrucât textul nu prevede nicio condiție referitoare la acestea. Ca urmare, locul săvârșirii infracțiunii și acela unde se află înscrisul care face obiectul material al infracțiunii nu au nicio relevanță.

În varianta normativă calificată [art. 259 alin. (2)] este necesar să se dovedească faptul că funcționarul public a săvârșit fapta de sustragere sau distrugere în timpul exercitării atribuțiilor de serviciu, altfel zis, că se afla în exercițiul acestor atribuții în momentul comiterii faptei.

4. Structura infracțiunii și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă constă în preexistența unor înscrisuri dintre cele menționate mai sus, aflate în păstrarea ori deținerea unor instituții ori autorități publice sau persoane juridice care păstrează sau exploatează bunuri publice.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă cuprinde: elementul material, cerințe esențiale, urmarea imediată și legătura de cauzalitate.

Elementul material la varianta tip prevăzută în art. 259 alin. (1) C. pen. constă fie într-o acțiune de sustragere, fie într-o acțiune de distrugere a unui înscris dintre cele arătate la explicațiile privind obiectul material al infracțiunii.

Comite o acțiune de sustragere acela care deposedează de obiectul material al infracțiunii pe acela care-l deține și se împosedează cu înscrisul respectiv, altfel zis, are loc scoaterea obiectului material din sfera de dispoziție a persoanei prevăzute în art. 176 sau art. 175 alin. (2) C. pen. și de împosedare cu înscrisul în cauză a făptuitorului.

Prin *distrugere* se înțelege acțiunea de nimicire ori de desființare totală sau parțială a înscrisului[1].

În practica judiciară s-a pus problema distincției între infracțiunea de sustragere de înscrisuri și cea de furt în cazul în care obiectul material al infracțiunii este un înscris. Soluția care s-a desprins este aceea că fapta va constitui infracțiunea de sustragere de înscrisuri numai în cazul în care este vorba de un înscris aflat în păstrarea ori în deținerea unei organizații dintre cele prevăzute în art. 145 C. pen. anterior[2] [respectiv a unei persoane dintre cele prevăzute în art. 176 sau art. 175 alin. (2) C. pen.].

[1] Ion Retca, *Din nou despre încadrarea juridică a faptei învinuitului sau inculpatului de a distruge declarația luată și consemnată de organul judiciar*, în Dreptul nr. 11/2011, p. 113.

[2] Teodor Vasiliu și colab., *op. cit.*, p. 39.

Elementul material al variantei agravate constă într-o acțiune de sustragere sau distrugere a unui înscris, dintre cele mai sus arătate, de către un funcționar public aflat în exercițiul atribuțiilor de serviciu.

Cerința esențială pentru existența elementului material al laturii obiective a infracțiunii, în ambele variante normative, este aceea ca înscrisul care face obiectul acțiunii de sustragere sau distrugere să se afle în păstrarea ori deținerea unei persoane dintre cele prevăzute în art. 176 sau art. 175 alin. (2) C. pen.

A se afla în păstrare sau deținere nu presupune ca bunul să aparțină acelei instituții, autorități publice ori persoane juridice. Înscrisul poate să aparțină și altei instituții, autorități publice ori persoane juridice, cu condiția să fi fost încredințat spre păstrare sau utilizare unei instituții, autorități publice ori persoane juridice care administrează sau exploatează bunuri ce aparțin proprietății publice.

Nu are relevanță nici locul unde s-a aflat acel înscris în momentul acțiunii de sustragere sau distrugere (în biroul sau sediul, în arhiva sau în mapa unui funcționar public al acestei instituții, autorități publice ori persoane juridice).

Dovada îndeplinirii acestei cerințe esențiale se poate face pe baza evidențelor ținute și existente la acea instituție, autoritate ori persoană juridică.

Urmarea imediată. Acțiunea de sustragere ori de distrugere prin care se realizează elementul material al laturii obiective a infracțiunii trebuie să aibă ca urmare imediată crearea unei stări de pericol pentru înscrisurile încredințate unei autorități, respectiv pentru încrederea de care trebuie să se bucure această autoritate cu privire la securitatea și siguranța înscrisurilor aflate în păstrarea sau deținerea instituțiilor, autorităților publice și persoanelor juridice sus-menționate.

Ca urmare a acțiunii de sustragere ori distrugere are loc lipsirea autorității de acele înscrisuri ori imposibilitatea folosirii lor, ceea ce poate prejudicia grav instituția, autoritatea publică ori persoana juridică respectivă.

Raportul de cauzalitate. Între acțiunea de sustragere ori de distrugere prin care se realizează elementul material al laturii obiective, în ambele variante normative, și urmarea imediată trebuie să existe o legătură de cauzalitate. Aceasta rezultă chiar din materialitatea faptei, nefiind necesară o probațiune anume pentru dovedirea ei (*ex re*).

b) Latura subiectivă cuprinde: elementul subiectiv și cerințe esențiale.

Elementul subiectiv. Așa cum rezultă din ambele variante normative din alin. (1) și (2) ale art. 259 C. pen., forma de vinovăție cu care se săvârșește infracțiunea nu poate fi decât cea a intenției, atât directă, cât și indirectă.

Cerințe esențiale. Textul menționat nu condiționează existența elementului subiectiv al infracțiunii, în niciuna dintre cele două variante, de vreo cerință esențială. Dacă se dovedește că acțiunea de sustragere ori distrugere a avut un mobil sau un scop, aceste împrejurări vor fi avute în vedere la individualizarea pedepsei.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

a) Actele pregătitoare sunt posibile, dar nu sunt incriminate. În ipoteza săvârșirii faptei de o altă persoană, ele ar putea fi calificate ca acte de complicitate, dacă autorul s-a folosit de aceste acte.

b) Tentativa (acte de executare). Tentativa este posibilă. Va exista tentativă la infracțiune atunci când hotărârea de a comite acțiunea de sustragere ori distrugere a fost pusă în executare, dar aceasta a fost întreruptă ori a rămas fără rezultat. Tentativa este incriminată, potrivit art. 259 alin. (3) C. pen.

c) Consumarea infracțiunii. Infracțiunea se consumă în momentul în care s-a produs urmarea imediată a acțiunii de sustragere ori distrugere și, respectiv, rezultatul constând în lipsirea temporară ori definitivă a instituției, autorității publice ori a persoanei juridice de acel înscris sustras ori distrus.

d) Epuizarea infracțiunii. Poate exista și un moment al epuizării infracțiunii, în ipoteza faptei săvârșite prin acte repetate de sustragere sau distrugere în executarea aceleiași rezoluții infracționale. În această situație, ne găsim în prezența infracțiunii continuate, care se va epuiza în momentul încetării ultimului act de executare.

B. Modalitățile infracțiunii

a) Modalități normative simple. Infracțiunea pe care o analizăm este susceptibilă de o modalitate simplă, cea prevăzută în alin. (1) al art. 259 C. pen., când subiectul activ al sustragerii ori distrugerii nu este circumstanțiat, putând fi orice persoană.

b) Modalități normative agravate. Modalitatea agravată este cea prevăzută în alin. (2) al art. 259 C. pen., când sustragerea ori distrugerea înscrisului este săvârșită de un subiect calificat, și anume de către un funcționar public în exercitarea atribuțiilor de serviciu.

c) Modalități de fapt. Pe lângă modalitățile normative analizate, infracțiunea poate avea multiple modalități de fapt în raport cu modul în care făptuitorul a conceput și realizat infracțiunea.

C. Sancțiuni

În varianta normativă tip prevăzută în art. 259 alin. (1) C. pen., pedeapsa în cazul infracțiunii de sustragere sau distrugere de înscrisuri este de la unu la 5 ani, ceea ce dovedește o înăsprire a tratamentului sancționator față de vechiul Cod penal.

În varianta agravată prevăzută în art. 259 alin. (2) C. pen., limitele speciale ale pedepsei se majorează cu o treime.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Infracțiunea de sustragere sau distrugere de înscrisuri are unele legături cu infracțiunea de furt și cu infracțiunea de distrugere. Legătura cu infracțiunea de furt se referă la elementul material al laturii obiective, care, atât la furt, cât și la infracțiunea prevăzută în art. 259 C. pen., constă într-o acțiune de deposedare și de împosedare.

Sub aspectul obiectului material la infracțiunea prevăzută în art. 259, înscrisurile care fac obiectul infracțiunii au specificul că sunt în păstrarea ori deținerea unor autorități sau instituții publice ori a unor persoane juridice care administrează sau exploatează bunurile proprietate publică, precum și în păstrarea ori deținerea unor persoane considerate funcționar public conform art. 175 alin. (2) C. pen.

Prin aceasta, înscrisurile încorporează în ele acte ale autorității de stat.

Legătura cu infracțiunea de distrugere se referă, de asemenea, la elementul material, care, la distrugere, constă într-o acțiune de desființare a obiectului material, iar în ceea ce privește obiectul material, sunt valabile distincțiile arătate în cazul infracțiunii de furt.

B. Aspecte procesuale

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu. Urmărirea penală este de competența poliției judiciare, iar judecata în primă instanță este de competența judecătoriei.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

Prima incriminare a unor asemenea fapte o găsim în **Codul penal din 1865** (art. 204) și constă în sustragerea sau desființarea de înscrisuri din arhive sau depozite publice. Ulterior, fapta a fost incriminată în **Codul penal din anul 1937**, în art. 562. De asemenea, **Codul penal din 1969** incrimina fapta de sustragere sau distrugere de înscrisuri în art. 242, într-o modalitate simplă [art. 242 alin. (1), pedeapsa era închisoarea de la 3 luni la 5 ani], o modalitate atenuată [art. 242 alin. (2) – când fapta era comisă din culpă, iar înscrisurile prezentau o valoare științifică, istorică, arhivistică sau o altă asemenea valoare, pedeapsa era închisoarea de la 3 luni la 2 ani sau amenda] și o modalitate agravată [art. 242 alin. (3) – când fapta era comisă de un funcționar public, maximul pedepselor prevăzute se majora cu un an.].

B. Situații tranzitorii

În cazul acestei infracțiuni, limita maximă a pedepsei fiind mai redusă în legea penală anterioară, aceasta va fi mai favorabilă decât incriminarea similară din noul Cod penal.

Dacă fapta a fost comisă din culpă și s-a referit la înscrisurile prezentând o valoare științifică, istorică, arhivistică sau o altă asemenea valoare, întrucât noul Cod penal nu o mai majorează, înseamnă că acesta va fi legea mai favorabilă în cazul succesiunii de legi penale în timp.

8. Elemente de drept comparat

A. Codul penal francez, în art. 433-4, sancționează fapta de sustragere, distrugere de acte, titluri, efecte care au fost comise datorită funcției unei persoane depozitare a autorității publice sau a unui însărcinat cu o misiune în serviciul public sau a unora dintre subordonații acestora (pedeapsa este închisoarea până la un an și amenda).

B. Codul penal italian, în art. 351, sancționează fapta aceluia care sustrage, distruge acte, documente încredințate în custodia unui oficiu public, unui funcționar public sau a unui impiegat care prestează un serviciu public, dacă fapta nu constituie o infracțiune mai gravă (pedeapsa este închisoare de la unu la 5 ani).

C. Codul penal spaniol, în art. 413, sancționează fapta funcționarului public care, cu știință, sustrage, distruge, ascunde, face inutilizabile total sau parțial documente aflate în custodia lui ca urmare a atribuțiilor de serviciu (pedeapsa este închisoare de la unu la 4 ani, zile-amendă de la 7 la 24 de luni și interdicția de a exercita o funcție publică de la 3 la 6 ani).

Persoana particulară care comite asemenea fapte va fi pedepsită cu zile-amendă de la 7 la 24 de luni, ziua-amendă fiind de maximum 400 de euro, conform art. 52 pct. 4 C. pen. spaniol.

D. Codul penal german sancționează, potrivit par. 133, pe acela care distruge, deteriorează, face inutilizabile documentele sau alte bunuri mobile care se găsesc asupra sa, în supravegherea lui oficială, sau dacă i-au fost date lui sau altei persoane în grijă în mod oficial (pedeapsa este închisoare până la 2 ani sau amendă).

Dacă fapta se referă la bunuri care i-au fost încredințate funcționarului cu îndatoriri speciale, pedeapsa este închisoarea până la 5 ani sau amenda.

Ruperea de sigilii

Art. 260. (1) Înlăturarea ori distrugerea unui sigiliu legal aplicat se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Dacă fapta a fost săvârșită de custode, pedeapsa este închisoarea de la 6 luni la 2 ani sau amenda.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Ioan Griga)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Art. 260 C. pen. reproduce formularea textului art. 243 C. pen. anterior.

Unica modificare se referă la limitele de pedeapsă, care, în Codul penal anterior, erau, în varianta tip, de la o lună la un an închisoare sau amendă, iar în cea agravată (fapta săvârșită de custode), de la 3 luni la 2 ani sau amendă, în timp ce noul Cod penal, în varianta tip din alin. (1) al art. 260, pedeapsa este de la 3 luni la un an sau amendă, iar în varianta agravată prevăzută în art. 260 alin. (2), pedeapsa este de la 6 luni la 2 ani închisoare sau amendă.

2. Concept și caracterizare

Ruperea de sigilii constă în acțiunea persoanei care înlătură ori rupe un sigiliu legal aplicat.

Sigiliul este acel instrument pe care îl utilizează instituțiile publice, societățile sau regiile pentru a asigura păstrarea intangibilă ori identificarea anumitor bunuri mobile sau imobile. Aplicarea sigiliului reprezintă o dovadă și o garanție a măsurii dispuse de un anumit organ care exercită autoritatea, exprimă și reflectă simbolic autoritatea, iar înlăturarea ori distrugerea lui este o faptă care lezează și pune în pericol autoritatea, ceea ce justifică încriminarea și sancționarea unei asemenea fapte.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special constă în acele relații sociale care trebuie apărate împotriva acțiunilor de rupere a sigiliilor legal aplicate, ca o garanție a siguranței și respectului datorat autorității de stat.

B. Obiectul material al infracțiunii constă în sigiliul aplicat, adică, mai precis, amprenta aplicată a unui sigiliu al autorității de stat asupra unui anumit material susceptibil să păstreze urma, cum ar fi plumbul, ceara, plastilina etc.

Existența obiectului material al infracțiunii presupune ca sigiliul să fi fost legal aplicat, respectiv de către organul competent, cu respectarea condițiilor de fond și de formă prevăzute de lege. Dacă sigiliul nu îndeplinește aceste cerințe, el nu poate constitui obiect material al infracțiunii. În acest sens, în jurisprudență s-a decis că ruperea unui sigiliu aplicat abuziv nu constituie infracțiune, tocmai pentru că lipsește această cerință ca sigiliul să fi fost legal aplicat[1].

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ al infracțiunii în varianta tip prevăzută în art. 260 alin. (1) C. pen. nu este calificat. El poate fi orice persoană care întrunește condițiile generale ale răspunderii penale.

[1] Trib. Jud. Caraș-Severin, dec. pen. nr. 47/1980, în RRD nr. 10/1980, p. 71.

În varianta agravată prevăzută în art. 260 alin. (2) C. pen., când fapta este săvârșită de custodele bunurilor sigilate, împrejurarea menționată constituie o circumstanță agravantă legală, subiectul activ fiind calificat.

b) Subiectul pasiv este organul de stat, autoritatea publică ori persoana juridică care a dispus aplicarea sigiliului[1].

D. Locul și timpul infracțiunii este fără relevanță pentru existența infracțiunii, textul necondiționând existența infracțiunii de locul ori de timpul comiterii faptei.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă

Existența infracțiunii este condiționată de preexistența unui sigiliu legal aplicat. Aceasta presupune atât existența sigiliului ca instrument care aparține unui organ de stat sau de drept privat, cât și cerința ca aplicarea lui să fi avut loc în condițiile prevăzute de lege, ca un mijloc de conservare și de identificare a bunurilor.

Este important de observat că nu intră în categoria instrumentelor oficiale care au regimul juridic de sigilii alte instrumente oficiale, cum sunt instrumentele de marcare, ștampilele etc., astfel că, în ipoteza violării acestora, nu este realizată situația premisă.

De asemenea, așa cum am mai arătat, prezintă relevanță pentru existența situației premisă ca sigiliul să fi fost legal aplicat, pentru că, în caz contrar, nu subzistă situația premisă și, în consecință, fapta nu va constitui infracțiunea de rupere de sigilii.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă cuprinde: elementul material, cerințe esențiale, urmarea imediată și legătura de cauzalitate.

Elementul material constă într-o acțiune de înlăturare ori de distrugere a unui sigiliu legal aplicat.

Prin acțiunea de *înlăturare* se înțelege orice fel de manifestare prin care este ridicat sau îndepărtat sigiliul legal aplicat de la locul unde se afla. Este irelevantă modalitatea, procedeul sau mijlocul de înlăturare (sustragere, ascundere, aruncare, dezlipire).

Astfel, s-a decis că ne găsim în prezența unei acțiuni de înlăturare a sigiliului și atunci când acesta nu este desființat, ci este scos din poziția în care a fost aplicat[2].

Prin acțiunea de *distrugere* se înțelege orice act prin care se realizează desființarea materială a sigiliului, fiind irelevant, ca și în cazul infracțiunii de distrugere, care sunt modalitățile, procedeele sau mijloacele de înlăturare. Se includ în noțiunea de „distrugere" a sigiliilor aplicate de organele de stat situațiile în care sigiliile sunt sfărâmate, arse, topite, rupte[3].

În practica judiciară și în doctrina de specialitate s-a pus problema încadrării juridice a faptelor de sustragere de mărfuri din vagoanele CFR-ului prin ruperea sigiliilor, precum și a faptelor de sustragere de curent electric prin îndepărtarea plombelor de pe contorul electric.

---

[1] Alexandru Boroi, Mirela Gorunescu, Mihaela Popescu, *Dicționar de drept penal*, Ed. All Back, București, 2005, p. 78.

[2] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 2472/1986, în RRD nr. 9/1987, p. 80; Trib. Mun. București, s. a II-a pen., dec. nr. 2166/1984, în *Repertoriul alfabetic de practică judiciară pe anii 1981-1985*, p. 158.

[3] Trib. Mun. București, s. a II-a pen., dec. nr. 2460/1989, nepublicată.

S-a susținut în mod corect că sigiliul aplicat de organele SNCFR-ului nu are semnificația și destinația unui sistem de închidere a vagonului și de împiedicare a accesului în vagoane, astfel că acțiunea de a înlătura un sigiliu de acest fel și de a sustrage mărfuri din vagon întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de rupere de sigilii și ale infracțiunii de furt simplu, aflate în concurs[1].

În ceea ce privește sigiliul aplicat pe contoarele electrice, s-a susținut că sustragerea de curent electric prin îndepărtarea plombelor care se aplică pe capetele de bornă ale acestor contoare constituie numai infracțiunea de furt prin efracție, întrucât semnificația și destinația unui asemenea sigiliu este alta, având rolul de dispozitiv de închidere a contorului (similar al unui lacăt care ar împiedica accesul în interiorul contorului)[2].

Acțiunea de înlăturare sau de distrugere trebuie să fie îndreptată întotdeauna numai asupra sigiliului, și nu asupra bunului sigilat. În ipoteza în care prin modul de realizare al acțiunii de înlăturare sau distrugere se va produce și o distrugere totală sau parțială a bunului sigilat, ne vom găsi în prezența unui concurs ideal de infracțiuni.

Cerințe esențiale pentru existența elementului material al laturii obiective a infracțiunii este ca acțiunea de înlăturare sau distrugere prin care s-a realizat elementul material al laturii obiective să fi fost comisă asupra unui sigiliu legal aplicat. Așadar, dovada existenței unui sigiliu legal aplicat reprezintă cerința esențială a laturii obiective. Această cerință nu este îndeplinită dacă sigiliul nu este prevăzut de lege ori aplicarea acestuia nu a fost legală ori dacă s-a făcut o aplicare a altei amprente decât aceea a sigiliului.

De asemenea, în practica judiciară s-a decis că lipsește cerința esențială menționată și, prin urmare, nu sunt întrunite elementele constitutive ale infracțiunii dacă sigiliul a fost aplicat abuziv de funcționar în urma unui conflict cu inculpatul[3].

Pe lângă această cerința care se referă la ambele variante normative, în cazul variantei agravate, textul mai pretinde și o altă cerință esențială, și anume ca acțiunea prin care se realizează elementul material al laturii obiective, de înlăturare sau distrugere, să fie săvârșită de custode. Această calitate de custode decurge fie dintr-o dispoziție a legii, fie este atribuită de organul competent care a dispus măsura.

Urmarea imediată constă în crearea unei stări de pericol pentru autoritatea de stat, ca urmare a lipsei de respect față de autoritatea care a sigilat obiectul, manifestată de inculpat prin îndepărtarea sau distrugerea fizică a sigiliului.

Raportul de cauzalitate. Pentru întregirea laturii obiective a infracțiunii este necesar să se dovedească faptul că urmarea imediată a avut drept cauză acțiunea de înlăturare sau distrugere, și nu o altă acțiune. Acest raport rezultă, de regulă, chiar din materialitatea faptelor (*ex re*).

b) Latura subiectivă cuprinde: elementul subiectiv și cerințe esențiale.

Elementul subiectiv. Forma de vinovăție cu care se poate săvârși această infracțiune este numai intenția, care poate fi directă sau indirectă. Există intenție

---

[1] George Antoniu, Costică Bulai (coordonatori), *Practică judiciară penală*, vol. I, Ed. Academiei RSR, 1988, p. 128; Alexandru Boroi, *Drept penal. Partea specială. Conform Noului Cod penal*, Ed. C.H. Beck, București, 2011, p. 263.

[2] George Antoniu, Costică Bulai, *op. cit.*, vol. I, p. 128.

[3] Trib. jud. Caraș-Severin, dec. pen. nr. 47/1980, în RRD nr. 10/1980, p. 71.

când autorul a avut reprezentarea consecințelor faptei de distrugere sau de înlăturare a sigiliului, urmărind producerea lor, sau a acceptat aceste consecințe.

Cerințe esențiale. Textul de incriminare nu condiționează existența infracțiunii în niciuna dintre cele două variante de o cerință esențială a elementului subiectiv. În ipoteza în care se dovedește că acțiunea de înlăturare sau distrugere a unui sigiliu a avut un anumit mobil sau scop, acestea vor fi avute în vedere la individualizarea pedepsei.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

a) Actele pregătitoare, deși posibile, nu sunt incriminate. În cazul în care autorul săvârșește infracțiunea cu ajutorul unor acte de pregătire efectuate de altă persoană, aceste acte vor avea regimul unor acte de complicitate la infracțiunea respectivă, dacă autorul s-a folosit de aceste acte.

b) Tentativa (actele de executare). Actele de executare sub forma tentativei sunt și ele posibile, însă nu sunt incriminate și, ca atare, nu se pedepsesc.

c) Consumarea infracțiunii are loc în momentul în care se produce urmarea imediată, respectiv când sigiliul este înlăturat sau distrus.

d) Epuizarea infracțiunii are loc în ipoteza în care au fost aplicate mai multe sigilii, iar activitatea de înlăturare și distrugere se repetă asupra celorlalte sigilii legal aplicate, în realizarea aceleiași rezoluții infracționale. Într-o asemenea situație, suntem în prezența unei infracțiuni continuate a cărei epuizare are loc în momentul în care se produce ultima acțiune de înlăturare sau distrugere.

B. Modalități

a) Modalitățile normative simple. O atare modalitate este cea prevăzută în art. 260 alin. (1) C. pen., și anume când fapta este săvârșită de un subiect activ necircumstanțiat (orice persoană). Modalitatea simplă se poate înfățișa în două modalități normative: în cea a înlăturării ori în cea a distrugerii sigiliului.

b) Modalități normative agravate există în cazul prevăzut în art. 260 alin. (2) C. pen., când autor al faptei este custodele. Fapta poate fi comisă în două modalități normative: de înlăturare ori de distrugere.

c) Modalități de fapt. Infracțiunea poate fi comisă în diferite modalități în raport cu modul de a concepe și realiza săvârșirea infracțiunii de către făptuitor.

C. Sancțiuni

Pentru varianta tip prevăzută în art. 260 alin. (1), pedeapsa este închisoarea de la 3 luni la un an sau amendă, iar pentru varianta agravată prevăzută în art. 260 alin. (2), pedeapsa este închisoarea de la 6 luni la 2 ani sau amendă.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Prin ambele modalități normative, de înlăturare și distrugere, infracțiunea de rupere de sigilii prezintă, sub aspectul elementului material al laturii obiective, unele asemănări cu infracțiunea de distrugere prevăzută în art. 253 C. pen.

B. Aspecte procesuale

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu. Urmărirea penală este de competența poliției judiciare, iar judecata revine judecătoriei.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

Fapta era incriminată în **Codul penal din 1865** (art. 198 și art. 199). De asemenea, era prevăzută și în **Codul penal din 1937**, în art. 263, iar în **Codul penal din 1969**, în art. 243.

În Codul penal din 1969, fapta era incriminată în art. 243 într-o modalitate simplă [art. 243 alin. (1), pedeapsa fiind închisoarea de la o lună la un an sau amenda] și o modalitate agravată (când fapta era comisă de custode, pedeapsa fiind închisoarea de la 3 luni la 2 ani sau amenda.

B. Situații tranzitorii

Întrucât fapta menționată în noul Cod penal se pedepsește având limita minimă de pedeapsă mai mare decât în Codul penal anterior, înseamnă că această din urmă lege este mai favorabilă în cazul legii penale în timp.

8. Elemente de drept comparat

A. Codul penal german, în par. 186, sancționează pe acela care distruge, deteriorează, face inutilizabile lucruri oficiale sechestrate sau puse sub poprire (pedeapsa este închisoarea până la un an sau amendă).

Cu aceeași pedeapsă se sancționează cel care distruge, desface, face inutilizabil un sigiliu oficial sau împiedică poprirea bunului executat în mod oficial.

B. Codul penal francez sancționează fapta aceluia care rupe sigiliile legale aplicate de autorități (pedeapsa este închisoarea de 2 ani și amenda).

Aceeași pedeapsă specială pentru fapta de a distruge obiectul sigilat.

Tentativa se pedepsește în aceleași limite de pedeapsă.

Legea penală franceză sancționează și fapta de violare de sigilii puse pe baza legii sau din ordinul autorității pentru a asigura conservarea și identitatea lucrurilor sechestrate (pedeapsa este închisoarea de la 6 luni la 3 ani și amenda).

Dacă fapta este comisă de custode, pedeapsa este închisoarea de la 3 la 5 ani și amenda.

Sustragerea de sub sechestru

Art. 261. (1) Sustragerea unui bun care este legal sechestrat se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Dacă fapta a fost săvârșită de custode, pedeapsa este închisoarea de la 6 luni la 2 ani sau amenda.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Ioan Griga)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Prevederile art. 261 C. pen. reproduc formularea conținutului infracțiunii de sustragere de sub sechestru din art. 244 C. pen. anterior.

Unica modificare se referă la limitele de pedeapsă, care, în Codul penal anterior, erau, în varianta simplă prevăzută în art. 244 alin. (1), închisoare de la o lună la un an sau amendă, iar în varianta agravată (când fapta era săvârșită de custode), pedeapsa era închisoarea de la 3 luni la 2 ani sau amendă, spre deosebire de noul

Cod penal, care, în varianta tip din art. 261 alin. (1), prevede pedeapsa cu închisoare de la 3 luni la un an sau amendă, iar în varianta agravată din art. 261 alin. (2) (când fapta a fost săvârșită de custode), pedeapsa cu închisoare de la 6 luni la 2 ani sau amendă.

2. Concept și caracterizare

Sub aspect conceptual, infracțiunea de sustragere de sub sechestru reprezintă fapta persoanei care sustrage un bun legal sechestrat. Prin comiterea acestei fapte este lezat prestigiul și respectul datorat autorității prin nesocotirea măsurilor asigurătorii dispuse asupra unui bun de către organele competente, măsuri care sunt considerate a fi expresii ale autorității de stat. Se știe că numai organele autorității de stat dispun, potrivit legii, măsura asiguratorie a sechestrului asupra unor bunuri, măsură prin care aceste bunuri sunt indisponibilizate. Sustragerea bunurilor sechestrate reprezintă o faptă care prezintă pericol social pentru că aduce atingere și periclitează valoarea socială a autorității, astfel că incriminarea unei asemenea fapte este pe deplin justificată.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special îl constituie acele relații sociale a căror apărare este asigurată prin indisponibilizarea bunurilor legal sechestrate.

B. Obiectul material al infracțiunii este bunul legal sechestrat asupra căruia este îndreptată acțiunea de sustragere.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ în varianta normativă tip prevăzută în art. 261 alin. (1) poate fi orice persoană care îndeplinește condițiile generale ale răspunderii penale.

În varianta normativă agravată prevăzută în art. 261 alin. (2), subiectul activ este calificat prin calitatea de custode.

Infracțiunea este compatibilă cu oricare dintre formele de participație (coautorat, instigare, complicitate) și chiar cu formele participării penale improprii (art. 52 C. pen.).

b) Subiectul pasiv este organul de stat care a instituit sechestrul legal.

D. Locul și timpul infracțiunii

Textul de lege nu condiționează existența infracțiunii nici de timpul și nici de locul săvârșirii infracțiunii, fapta putând fi săvârșită în orice timp și în orice loc.

Este însă de la sine înțeles că locul săvârșirii infracțiunii va fi acela unde se află bunul sechestrat, iar timpul săvârșirii faptei va fi strâns legat de momentul când apare necesitatea măsurii sechestrării.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă presupune preexistența unui bun legal sechestrat. Fără dovedirea acestei realități preexistente, nu poate exista infracțiunea de sustragere de sub sechestru, ci, eventual, de furt ori abuz de încredere sau delapidare.

În practica judiciară s-a decis că nu constituie infracțiunea de sustragere de sub sechestru preluarea unui bun sechestrat nelegal[1].

[1] Trib. jud. Iași, dec. pen. nr. 57/1973, în RRD nr. 6/1974, p. 67.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă este alcătuită din: elementul material, cerințe esențiale, urmarea imediată și legătura de cauzalitate.

Elementul material al laturii obiective presupune o acțiune de sustragere a unui bun legal sechestrat.

Acțiunea de sustragere are același înțeles ca și în cazul infracțiunilor contra patrimoniului, astfel că trimitem la explicațiile date în secțiunea corespunzătoare.

Așa cum s-a subliniat în doctrina de specialitate, prin incriminarea infracțiunii de sustragere de sub sechestru, legiuitorul nu a scos din sfera obiectului material al furtului bunul mobil legal sechestrat, așa încât infracțiunea de sustragere de sub sechestru poate exista în concurs ideal cu infracțiunea de furt[1].

De asemenea, în doctrină s-a arătat că există sustragere de sub sechestru și în cazul substituirii unui bun sechestrat cu un alt bun[2].

În practica judiciară s-a pus problema încadrării juridice a faptei de sustragere de sub sechestru a bunurilor sechestrate chiar de către proprietar, în ipoteza în care aceste bunuri au fost lăsate în custodia altei persoane. În acest caz, se consideră că proprietarul bunurilor săvârșește o infracțiune de sustragere de sub sechestru și, eventual, în concurs cu infracțiunea de furt[3].

Cerințe esențiale. Pentru existența laturii obiective a infracțiunii este necesar ca acțiunea de sustragere prin care se realizează elementul material să fie săvârșită asupra unui bun legal sechestrat. Fără dovedirea acestei cerințe, ca bunul să fi fost legal sechestrat, nu se va putea reține existența infracțiunii de sustragere de sub sechestru.

În cazul variantei agravate, cerința esențială comportă și condiția ca acțiunea de sustragere să fie săvârșită chiar de custodele sechestrului.

Urmarea imediată. Acțiunea de sustragere a unui bun legal sechestrat are drept urmare imediată crearea unei stări de pericol pentru valoarea socială ocrotită, și anume autoritatea de stat. Acest pericol este concretizat prin scoaterea ilegală a bunului din starea legală de indisponibilizare prin sechestrul legal aplicat, comportare care dovedește o lipsă de respect pentru un act al autorității.

Raportul de cauzalitate. Între acțiunea de sustragere și urmarea imediată trebuie să existe o legătură ca de la cauză la efect. Această legătură dintre elementul material și urmarea imediată rezultă *ex re*, adică din materialitatea faptei.

b) Latura subiectivă cuprinde: elementul subiectiv și cerințe esențiale.

Elementul subiectiv. Forma de vinovăție cu care se săvârșește această infracțiune este numai intenția, care poate fi directă sau indirectă. Pentru a se reține intenția, trebuie să se demonstreze că autorul infracțiunii de sustragere a avut reprezentarea că bunul este legal sechestrat și a urmărit sau a acceptat să deposedeze pe deținător și să-și însușească bunul sechestrat. În ipoteza în care autorul nu a cunoscut această stare a bunului, de legală sechestrare, fapta va putea constitui infracțiunea de furt.

---

[1] George Antoniu, Costică Bulai (coordonatori), *Practică judiciară penală*, Ed. Academiei, București, 2004, p. 204; Tudorel Toader, *Drept penal. Partea specială*, ed. a 3-a, revizuită și actualizată, Ed. Hamangiu, București, 2007, p. 156.

[2] Vintilă Dongoroz și colab., *Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea specială*, vol. IV, Ed. Academiei RSR, București, 1972, p. 60.

[3] *Ibidem*.

Cerințe esențiale. Textul de incriminare nu condiționează existența infracțiunii de vreo cerință esențială a elementului subiectiv. În cazul dovedirii unui mobil sau scop al infracțiunii, aceste situații vor putea fi valorificate la individualizarea pedepsei.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

a) Actele pregătitoare sunt posibile, dar nu sunt incriminate și, ca atare, nici pedepsite.

b) Tentativa (actele de executare), deși posibilă, nu este incriminată și, ca atare, nu este nici pedepsită.

c) Consumarea infracțiunii. Infracțiunea se consumă în momentul în care s-a realizat acțiunea de sustragere și s-a produs urmarea imediată (împosedarea făptuitorului).

d) Epuizarea infracțiunii. Poate exista și un moment al epuizării, atunci când sechestrul a fost aplicat asupra mai multor bunuri, iar acțiunea de sustragere se prelungește în timp peste momentul consumării, prin acțiuni repetate de sustragere a unor alte bunuri legal sechestrate, în realizarea aceleiași rezoluții infracționale. Într-o asemenea ipoteză, suntem în prezența unei infracțiuni continuate al cărei moment de epuizare este data ultimului act de sustragere.

B. Modalități

a) Modalități normative simple. O atare modalitate este cea prevăzută în art. 261 alin. (1) C. pen., în situația în care subiectul activ al infracțiunii este necircumstanțiat, autor al faptei putând fi orice persoană care întrunește condițiile generale ale răspunderii penale.

b) Modalități normative agravate. O atare modalitate este cea prevăzută în art. 261 alin. (2) C. pen., când autorul faptei este chiar custodele bunului sechestrat.

c) Modalitățile de fapt pot fi numeroase în raport cu modul de a concepe și a realiza săvârșirea infracțiunii.

C. Sancțiuni

Pentru infracțiunea de sustragere de sub sechestru în varianta tip prevăzută în art. 216 alin. (1) C. pen., pedeapsa este închisoarea de la 3 luni la un an sau amenda, iar în varianta agravată prevăzută în art. 261 alin. (2), când fapta a fost săvârșită de custode, pedeapsa este închisoarea de la 6 luni la 2 ani sau amendă.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Această infracțiune are unele legături cu infracțiunea de rupere de sigilii. În timp ce la infracțiunea de rupere de sigilii există o sechestrare cu punere de sigilii pe care autorul le înlătură ori distruge, la infracțiunea de sustragere de sub sechestru se referă la bunuri legal sechestrate pe care autorul urmărește să le sustragă.

În cazul în care autorul sustragerii de sub sechestru înlătură ori distruge sigiliul legal aplicat pe bunurile sechestrate, ne vom găsi în prezența a două infracțiuni aflate în concurs real. Infracțiunea de sustragere de sub sechestru are o asemănare și cu infracțiunea de furt. Deosebirea dintre ele este în legătură cu obiectul lor juridic diferit, respectiv cu valoarea socială diferită ocrotită prin cele două incriminări.

B. Aspecte procesuale

Urmărirea penală, potrivit noului Cod de procedură penală, este de competența poliției judiciare, iar judecata revine judecătoriei.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

Pentru prima dată, fapta de sustragere de sub sechestru era incriminată în **Codul penal din 1865** (art. 200 și art. 201). Ulterior, în **Codul penal din 1937**, aceeași faptă a fost incriminată prin două texte distincte. Fapta de sustragere de sub sechestru în modalitatea simplă era prevăzută în art. 264 și sancționată cu închisoare corecțională de la 6 luni la un an și amendă. Cel de-al doilea text, art. 265 C. pen. 1937, incrimina fapta de sustragere de bunuri legal sechestrate cu aplicarea de sigilii, sancționată cu închisoare corecțională de la un an la 2 ani și amendă [alin. (2)], iar cea de-a doua modalitate agravată (săvârșită de custode sau de proprietarul cărora le-au fost lăsate bunurile sechestrate ori care aveau cunoștință de sechestrare și care sustrăgeau din aceste bunuri) prevedea pedeapsa cu închisoare de la unu la 3 ani și amendă [alin. (3)].

B. Situații tranzitorii

Fapta de sustragere de sub sechestru în legea anterioară, fiind sancționată cu o pedeapsă de la o lună la un an sau amendă (modalitatea simplă) și de la 3 luni la 2 ani sau amendă (modalitatea agravată), apare mai favorabilă decât aceeași faptă incriminată în noul Cod penal și care este sancționată cu închisoare de la 3 luni la un an sau amendă (modalitatea simplă) și cu închisoare de la 6 luni la 2 ani sau amendă (modalitatea agravată), prin aceea că limitele minime de pedeapsă sunt mai reduse în Codul penal anterior.

8. Elemente de drept comparat

A. Codul penal italian sancționează fapta de sustragere, distrugere a lucrurilor sechestrate, măsură dispusă de autoritate (pedeapsa este închisoarea de la 6 luni la 3 ani sau amenda).

Fapta se sancționează mai ușor dacă este vorba de sustragerea sau deteriorarea unui lucru de către proprietarul care a avut și calitatea de custode al lucrurilor (pedeapsa este închisoarea de la 3 luni la 2 ani).

Fapta se sancționează și mai ușor dacă se comite de proprietarul lucrului care nu are și calitatea de custode (pedeapsa este închisoarea de la o lună la un an).

Totodată, legea penală italiană sancționează în art. 335 fapta custodelui care, din culpă, provoacă distrugerea sau sustragerea bunului sechestrat ori înlesnește sustragerea sau distrugerea (pedeapsa este închisoarea până la 6 luni sau amenda).

B. Codul penal german, în par. 289, sancționează sustragerea de lucruri sechestrate (pedeapsa este închisoarea până la 3 ani sau amenda).

Legea penală germană incriminează în par. 290 și fapta de utilizare neautorizată a unui bun sechestrat (pedeapsa este închisoarea până la un an sau amenda).

C. Codul penal francez, în art. 314-6, sancționează fapta de a distruge sau deturna un obiect sechestrat ca o garanție pentru creditor și încredințat martorului sau unui terț (pedeapsa este închisoarea de 3 ani și amenda).

Capitolul II

Infracțiuni privind frontiera de stat

Generalități (art. 262-265)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

În acest capitol sunt prevăzute unele incriminări referitoare la fapte care aduc atingere frontierei de stat, cum ar fi trecerea frauduloasă a frontierei de stat, traficul de migranți, facilitarea șederii ilegale în România și sustragerea de la măsurile de îndepărtare de pe teritoriul României.

Asemenea fapte, în prezent, sunt incriminate prin legi speciale și nu fac obiect de incriminare în Codul penal anterior.

2. Concept și caracterizare

Infracțiunile referitoare la frontiera de stat ocrotesc această valoare socială care este frontiera de stat împotriva unor fapte grave de încălcare a măsurilor luate de statul român pentru ocrotirea frontierei de stat.

3. Subiectul activ al acestor infracțiuni poate fi, de regulă, orice persoană. În mod excepțional, legea prevede ca o circumstanță agravantă săvârșirea infracțiunii de facilitare a șederii ilegale în România (art. 264) de către un funcționar public aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu [art. 264 alin. (2) lit. b)].

4. În ceea ce privește **conținutul constitutiv al infracțiunilor** prevăzute în acest capitol, observăm că faptele prevăzute se comit, de regulă, prin acțiune și cu intenție directă sau indirectă. În mod excepțional, legea prevede ca forme agravate săvârșirea infracțiunii de trecere frauduloasă a frontierei de stat în scopul de a sustrage de la răspundere penală sau de la executarea pedepsei ori a unei măsuri educative privative de libertate; ori traficul de migranți **în scopul** de a obține, direct sau indirect, un folos patrimonial; ori facilitarea șederii ilegale în România în scopul de a obține, direct sau indirect, un folos patrimonial.

5. În ceea ce privește sancționarea faptelor prevăzute în acest capitol, observăm că legea prevede o cauză de nepedepsire când trecerea frauduloasă a frontierei de stat a fost comisă de o victimă a traficului de persoane sau de minori [art. 262 alin. (4)]. De asemenea, s-a prevăzut o cauză de reducere a limitelor legale de pedeapsă în cazul în care facilitarea șederii ilegale în România a avut loc cu privire la alt străin aflat ilegal pe teritoriul României [altul decât cel la care se referă art. 264 alin. (1) și (2)].

BIBLIOGRAFIE SPECIALĂ LA CAPITOLUL II (TITLUL III)

Dorin Ciuncan, *Nota la decizia nr. 149 din 24 ianuarie 1996 a Secției penale a Curții Supreme de Justiție*, în Dreptul nr. 8/1997, p. 115; Sorin Corlățeanu, Vasile Doroftei, *Trecerea ilegală a frontierei de stat*, în Dreptul nr. 1/2006, p. 165, și în RDP nr. 3/2006, p. 90; Horia Diaconescu, *Din nou cu privire la momentul și locul consumării infracțiunii de trecere frauduloasă a frontierei de stat a României*, în Dreptul nr. 10/1996,

p. 101; A. Dincu, I. Molcuț, *Din nou despre infracțiunea din culpă săvârșită în coautorat*, în SCJ nr. 2/1989; Petre Dungan, *Unele aspecte privind infracțiunea de trecere frauduloasă a frontierei în zona fluvială*, în RDP nr. 1/1996, p. 70; Valerică Lazăr, *Infracțiuni în zona frontierei de stat a României*, în RDP nr. 3/2002, p. 52; I.A. Popovici, R.D. Varga, *Trecerea frauduloasă a frontierei*, în RDP nr. 4/2004, p. 119; Ovidiu Predescu, *Infracțiuni privind regimul frontierei de stat a României*, în Dreptul nr. 10/2001, p. 3; Ion Retca, *Aspecte procesuale ale infracțiunilor privind frontiera de stat*, în Dreptul nr. 4/1997, p. 81; E.G. Tache, *Unele aspecte ale migrației clandestine în România*, în RDP nr. 4/2010, p. 119; Augustin Ungureanu, *Probleme teoretice și practice privind infracțiunile la regimul juridic al frontierei de stat a României*, în Dreptul nr. 4/1995, p. 37; Gheorghe Voinea, *Infracțiuni de trecere frauduloasă a frontierei*, în RDP nr. 3/2001, p. 100.

Trecerea frauduloasă a frontierei de stat

Art. 262. (1) Intrarea sau ieșirea din țară prin trecerea ilegală a frontierei de stat a României se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Dacă fapta prevăzută în alin. (1) a fost săvârșită:

a) în scopul sustragerii de la tragerea la răspundere penală sau de la executarea unei pedepse ori a unei măsuri educative, privative de libertate;

b) de către un străin declarat indezirabil ori căruia i-a fost interzis în orice mod dreptul de intrare sau de ședere în țară,

pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani.

(3) Tentativa se pedepsește.

(4) Fapta prevăzută în alin. (1), săvârșită de o victimă a traficului de persoane sau de minori, nu se pedepsește.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Ioan Griga)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Se știe că infracțiunea de trecere frauduloasă a frontierei, prevăzută în art. 245 C. pen. anterior, a fost dezincriminată prin Decretul-Lege nr. 12 din 10 ianuarie 1990, asemenea fapte nemaifiind sancționate de legea penală.

Această măsură, care a însemnat deschiderea totală a granițelor României, după decembrie 1989, a adus prejudicii grave țării noastre, înlesnind ieșirea în afara țării a unor infractori care s-au sustras executării pedepselor, pe lângă faptul că a favorizat scoaterea din țară de mari valori ale patrimoniului cultural. Pe de altă parte, această deschidere a frontierelor a creat condițiile introducerii în țară de arme și muniții, produse stupefiante etc. din alte țări.

Constatând urmările grave ale acestei măsuri, organele competente au procedat la reincriminarea faptei de trecere frauduloasă a frontierei, măsură dispusă prin Legea nr. 56/1992, care a introdus și o nouă infracțiune, precum și o serie de agravante ale infracțiunilor în legătură cu trecerea frauduloasă a frontierei de stat a României.

Ulterior, O.U.G. nr. 105/2001, aprobată prin Legea nr. 243/2002 pentru aprobarea O.U.G. nr. 105/2001 privind frontiera de stat a României, a abrogat Legea nr. 56/1992 și a prevăzut două infracțiuni speciale la regimul frontierei de stat: infracțiunea de trecere ilegală a frontierei în modalitatea normativă simplă prevăzută în art. 70 alin. (1) și aceeași infracțiune în modalitatea normativă agravată prevăzută în art. 70 alin. (2).

Totodată, a fost incriminată și fapta de racolare, îndrumare sau călăuzire a uneia sau mai multor persoane în scopul trecerii frauduloase a frontierei de stat, în două variante normative: una simplă, prevăzută în art. 71 alin. (1), și două modalități normative agravate, prevăzute în alin. (2) și (3) ale aceluiași text de incriminare.

Ultima incriminare a trecerii frauduloase a frontierei de stat s-a realizat prin O.U.G. nr. 194/2002 privind regimul străinilor în România.

Prin noul Cod penal, infracțiunile privind frontiera de stat, între care și trecerea frauduloasă a frontierei de stat și sustragerea de la măsurile de îndepărtare de pe teritoriul României, au fost preluate din O.U.G. nr. 194/2002 și incriminate prin Capitolul II din Titlul III.

În cadrul aceluiași capitol, au mai fost incriminate alte două infracțiuni la regimul frontierei de stat, și anume traficul de migranți (art. 263 C. pen.) și, respectiv, facilitarea șederii ilegale în România (art. 264 C. pen.).

2. Concept și caracterizare

Trecerea frauduloasă a frontierei este fapta persoanei care intră sau iese din țară prin trecerea ilegală a frontierei de stat.

Din rațiuni de securitate națională, activitatea de intrare sau ieșire din țară a oricărei persoane care are calitatea de cetățean străin trebuie să se desfășoare în conformitate cu prevederile legale, statul fiind interesat să exercite un control asupra celor care intră sau ies din țară.

Pentru realizarea în bune condiții a acestor cerințe sunt prevăzute prin lege locurile prin care se poate trece frontiera, precum și condițiile de fond și de formă care trebuie îndeplinite pentru intrarea sau ieșirea din țară.

Nerespectarea prevederilor legale privind locurile și condițiile de fond și de formă ale intrării sau ieșirii din țară constituie fapte care pun în pericol autoritatea de stat și securitatea relațiilor sociale, ceea ce justifică incriminarea faptei de trecere frauduloasă a frontierei.

3. Elementele preexistente

A. Obiectul juridic special constă în relațiile sociale privitoare la inviolabilitatea frontierei statului român, ca o reflectare a autorității statului și a necesității de a asigura respectarea normelor legale privind intrarea și ieșirea din țară a persoanelor.

B. Obiectul material

Infracțiunea de trecere frauduloasă a frontierei nu are un obiect material, fiind vorba de ocrotirea relațiilor sociale care privesc o entitate nematerială, și anume securitatea frontierelor de stat.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ al variantei normative simple prevăzute în art. 262 alin. (1) C. pen. nu este circumstanțiat, el poate fi orice persoană, cetățean român sau străin, persoană fără cetățenie care domiciliază în țară sau în afara acesteia, care întrunește

condițiile generale ale răspunderii penale (vârsta cerută de lege, responsabilitatea și libertatea de voință și acțiune).

Subiectul activ al variantei normative agravate prevăzute în art. 262 alin. (2) C. pen. este o persoană care are o anumită calitate. Autor al acestei variante normative agravate poate fi:

- o persoană urmărită penal care se sustrage de la răspundere penală sau o persoană condamnată definitiv pentru săvârșirea unei infracțiuni care se sustrage de la executarea unei pedepse ori a unei măsuri educative, privative de libertate;
- un străin declarat indezirabil ori căruia i-a fost interzis în orice mod dreptul de intrare sau de ședere în țară.

Prin „străin indezirabil" se înțelege acel străin declarat ca atare de către instanțele de judecată (Curtea de Apel din București) prin hotărâre definitivă, învinuit că a desfășurat ori desfășoară sau există indicii temeinice că intenționează să desfășoare activități de natură să pună în pericol securitatea națională sau ordinea publică.

Un cetățean străin mai poate fi declarat indezirabil ca măsură administrativă. Măsura declarării ca indezirabil se dispune, în acest caz, față de cetățeanul străin care a desfășurat sau desfășoară activități de natură a pune în pericol siguranța națională ori ordinea publică, de către procurorul anume desemnat de la parchetul de pe lângă Curtea de Apel București, la propunerea Autorității pentru străini sau a altei instituții care exercită atribuții în domeniul ordinii publice și siguranței naționale. Actul prin care se pronunță procurorul este ordonanța, care trebuie emisă motivat în 5 zile de la primirea propunerii formulate. Ordonanța se comunică Autorității pentru străini pentru a fi pusă în executare.

Prin „străin" căruia i s-a interzis în orice mod dreptul de intrare sau de ședere în țară trebuie să se înțeleagă acea persoană fără cetățenie română sau apatrid căruia, printr-o hotărâre judecătorească, i-a fost aplicată măsura interzicerii de intrare sau de ședere în țară (de exemplu, în cazul străinului față de care s-a dispus măsura de siguranță a expulzării).

În doctrina de specialitate s-a emis opinia justificată că în cazul infracțiunii de trecere frauduloasă a frontierei de stat a României este posibilă participația penală proprie numai sub forma instigării sau complicității, întrucât fapta se săvârșește numai de către un autor singur (*in persoana propria* sau *manu propria*), astfel că nu poate exista coautorat, fiecare persoană care intră sau iese fraudulos din țară fiind autor exclusiv[1] al unei infracțiuni distincte, chiar dacă trecerea frontierei în mod ilegal ar avea loc de către două sau mai multe persoane, separat sau împreună[2].

De asemenea, s-a exprimat opinia că în ipoteza în care autorii faptei își acordă ajutor reciproc nu va exista un coautorat, ci autorul unei fapte proprii va fi complice sau instigator la fapta altui autor, fiecare săvârșind un concurs real de infracțiuni (infracțiunea de trecere frauduloasă a frontierei și complicitatea sau instigarea la infracțiunea similară comisă de celălalt inculpat care a fost instigat sau ajutat)[3].

Tot astfel, s-a argumentat că participația improprie prevăzută în art. 52 C. pen. este greu de conceput la această infracțiune, întrucât însăși fapta de trecere frauduloasă a frontierei de stat este greu de imaginat să fie săvârșită din culpă sau fără vinovăție[4].

---

[1] Vintilă Dongoroz, *Drept penal (Tratat)*, București, 1939, p. 507.
[2] Alexandru Boroi, *Drept penal. Partea specială*, Ed. C.H. Beck, București, 2011, p. 269.
[3] *Ibidem*.
[4] *Ibidem*.

b) Subiectul pasiv este, în ambele variante normative, statul, reprezentat de autoritatea care exercită supravegherea și controlul frontierelor de stat, ca titular al valorii sociale puse în pericol prin fapta inculpatului.

D. Locul și timpul infracțiunii

Prin specificul ei, infracțiunea de trecere frauduloasă a frontierei nu poate fi săvârșită decât în zona de frontieră a statului, fiind irelevant dacă în cauză se încalcă frontiera terestră, aeriană sau acvatică.

Ca urmare, locul săvârșirii infracțiunii poate fi orice loc situat în zona de graniță.

În ceea ce privește noțiunea de „frontieră", sunt și rămân valabile explicațiile date în secțiunea referitoare la aplicarea legii penale în spațiu.

Este de observat, de asemenea, că, de regulă, infracțiunea de trecere frauduloasă a frontierei se săvârșește prin locuri care nu sunt totodată puncte oficiale de frontieră. Nu este exclus însă ca, prin fraudă, infracțiunea să fie săvârșită și prin punctele de frontieră.

În ipoteza în care trecerea frauduloasă a frontierei are loc prin punctele speciale de frontieră situate pe aeroporturi sau în porturi, locul săvârșirii infracțiunii este acela unde este situat punctul de control din aeroport sau port.

Sub aspectul factorului timp, legea nu condiționează în niciun fel existența infracțiunii de timpul săvârșirii acesteia.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă

Existența infracțiunii de trecere frauduloasă a frontierei, în ambele variante normative, presupune existența unor norme legale speciale privind intrarea sau ieșirea din țară, care conțin regulile a căror respectare este obligatorie (privind documentele care trebuie prezentate la intrare sau ieșire; reguli privind trecerea obligatorie prin anumite dispozitive și puncte de control etc.).

Fără existența unor asemenea norme legale, este de neconceput săvârșirea infracțiunii de trecere frauduloasă a frontierei.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii are două componente, și anume: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă este alcătuită din: element material, cerințe esențiale, urmarea imediată și legătură de cauzalitate.

Elementul material al laturii obiective se realizează printr-o acțiune de intrare în țară sau printr-o acțiune de ieșire din țară.

În practica judiciară s-a considerat că, atunci când o persoană săvârșește infracțiunea de trecere frauduloasă a frontierei de stat atât prin modalitatea intrării, cât și prin modalitatea ieșirii prin trecere frauduloasă a frontierei, săvârșește două infracțiuni distincte[1].

Cerințe esențiale. Pentru realizarea laturii obiective a infracțiunii, în ambele variante normative, este necesar ca oricare dintre cele două acțiuni prin care se poate realiza elementul material al laturii obiective, acțiunea de intrare în țară și acțiunea de ieșire din țară, să îndeplinească cerința esențială prevăzută explicit în art. 262 alin. (1), și anume prin „trecerea ilegală a frontierei de stat". Prin această sintagmă se înțelege că atât intrarea, cât și ieșirea prin trecerea frauduloasă a

[1] C. Ap. Timișoara, dec. pen. nr. 257/1994, în Revista Juridică, Ed. Helicon, *Sinteze*, 1994. p. 34.

frontierei de stat a României trebuie să aibă loc prin alte locuri decât cele prevăzute de lege ori intrarea sau ieșirea să aibă loc prin locurile destinate în acest sens, dar prin fraudă.

În prima ipoteză, dacă autorul infracțiunii a intrat în țară sau a ieșit din țară prin alte locuri decât prin dispozitivele sau punctele de control prevăzute prin normele legale, este irelevant dacă posedă sau nu actele legale de trecere, întrucât în acest mod el s-a sustras controlului la care trebuia să se supună potrivit legii.

În cea de-a doua ipoteză, când acțiunea de intrare sau ieșire din țară s-a realizat prin locurile anume prevăzute de lege, dar prin fraudă, pot exista mai multe situații (printr-o ascundere fizică a făptuitorului în cala unui vapor, în containerele cu marfă ale unui autotren etc.; prin prezentarea unor documente false cu privire la identitate, situație în care infracțiunea de trecere frauduloasă a frontierei va fi reținută în concurs cu cea de fals privind identitatea și cea de uz de fals etc.).

În cazul variantei agravate a trecerii frauduloase a frontierei de stat prevăzute în art. 262 alin. (2) lit. b) C. pen., o altă cerință esențială este aceea ca subiectul activ al infracțiunii să fie un străin declarat indezirabil ori un străin căruia i-a fost interzis în orice mod dreptul de intrare sau de ședere în țară.

În literatura de specialitate s-a emis justificat opinia că poate exista infracțiunea de trecere frauduloasă a frontierei și în situația în care o persoană are documente legale pentru trecerea prin tranzit pe teritoriul României, dar, după ce a intrat în țară, nu și-a mai continuat călătoria și a rămas ilegal pe teritoriul României. S-a motivat că în această ipoteză există infracțiunea de trecere frauduloasă a frontierei de stat, deoarece „documentele care legitimau trecerea frontierei în tranzit nu pot justifica trecerea frontierei în vederea rămânerii în țară[1].

Urmarea imediată. Acțiunea de intrare sau ieșire din țară prin trecerea ilegală a frontierei de stat are ca urmare imediată, în ambele variante normative, crearea unei stări de pericol pentru autoritatea de stat în activitatea de supraveghere și control al trecerii peste frontierele de stat.

Legătura de cauzalitate. În ambele variante normative, între acțiunea de trecere frauduloasă a frontierei prin intrare ilegală în țară sau ieșirea ilegală din țară și urmarea imediată constând în starea de pericol creată trebuie să existe o legătură de la cauză la efect. De regulă, această legătură rezultă chiar din materialitatea faptei (*ex re*).

b) Latura subiectivă cuprinde: elementul subiectiv și cerințe esențiale.

Elementul subiectiv. În varianta normativă simplă, forma de vinovăție cu care se poate săvârși infracțiunea este numai intenția, atât directă, cât și indirectă.

În varianta agravată prevăzută în art. 262 alin. (2) lit. a) C. pen., trecerea frauduloasă a frontierei în scopul sustragerii de la tragerea la răspunderea penală sau de la executarea unei pedepse ori a unei măsuri educative, privative de libertate, forma de vinovăție nu poate fi decât intenția directă calificată prin scop.

Cerințe esențiale. Legea nu condiționează, în prima variantă normativă tip, existența infracțiunii de o cerință subiectivă anume.

Dacă se va dovedi existența unui mobil sau scop, acesta va putea fi valorificat la individualizarea pedepsei.

---

[1] Ioan Telea, *Considerații privind infracțiunea de trecere frauduloasă a frontierei în concurs cu alte infracțiuni*, Comunicare în *Sinteze*, 1995, p. 30.

În varianta normativă agravată prevăzută în art. 262 alin. (2) lit. a) C. pen., existența infracțiunii este condiționată de dovedirea scopului sustragerii de la tragerea la răspundere penală sau de la executarea unei pedepse ori a unei măsuri educative, privative de libertate.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Formele infracțiunii

a) Actele pregătitoare, deși posibile, nu sunt incriminate și, ca atare, nici pedepsite.

b) Tentativa (actele de executare) este incriminată în art. 262 alin. (3) atât sub forma întreruperii executării, cât și sub forma realizării integrale, fără să se fi produs rezultatul.

c) Consumarea infracțiunii. Momentul consumării este acela în care executarea acțiunii de intrare sau ieșire din țară prin trecerea ilegală a frontierei de stat a fost dusă până la capăt și s-a produs urmarea imediată, adică crearea stării de pericol pentru autoritatea de stat.

Concret, infracțiunea se consumă în mod instantaneu în momentul depășirii liniei de demarcație a graniței dintre România și statul vecin. Dacă persoana este surprinsă în momentul când încerca să treacă ilegal frontiera de stat, adică înainte de linia care separă România de statul vecin, fapta va constitui tentativă la infracțiune.

d) Epuizarea infracțiunii are loc odată cu consumarea acesteia.

B. Modalitățile infracțiunii

a) Modalități normative simple. O atare modalitate este cea prevăzută în art. 262 alin. (1) și constă în intrarea sau ieșirea din țară prin trecerea ilegală a frontierei de stat.

b) Modalități normative agravate. Acestea sunt prevăzute în art. 262 alin. (2) cu două subvariante:

- când fapta a fost săvârșită în scopul sustragerii de la tragerea la răspunderea penală sau de la executarea unei pedepse ori a unei măsuri educative, privative de libertate;

- când fapta a fost săvârșită de către un străin declarat indezirabil ori căruia i-a fost interzis în orice mod dreptul de intrare sau de ședere în țară.

c) Modalități de fapt. Pe lângă modalitățile normative, vor exista și modalități de fapt în raport cu modul concret cum a fost concepută și realizată infracțiunea.

C. Sancțiuni

În varianta normativă simplă prevăzută în art. 262 alin. (1) C. pen., pedeapsa este închisoarea de la 6 luni la 3 ani sau amendă, iar în varianta normativă agravată pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani.

Art. 262 alin. (4) C. pen. conține și o cauză de nepedepsire în cazul în care trecerea frauduloasă a frontierei prevăzută în alin. (1) a fost săvârșită de o victimă a traficului de persoane sau de minori. Rațiunea acestei cauze de nepedepsire este firească și ușor de înțeles prin protecția care trebuie oferită victimelor traficului de persoane sau de minori, care, atunci când reușesc să scape de sub starea de opresiune și lipsire de libertate la care sunt supuse, sunt în situația de a nu avea la dispoziție o altă soluție decât trecerea ilegală a frontierei statului nostru. Este o dispoziție umanitară a legii penale române.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Nu există.

B. Aspecte procesuale

Acțiunea penală pentru infracțiunea de trecere frauduloasă a frontierei se pune în mișcare din oficiu.

Urmărirea penală, potrivit noului Cod de procedură penală, este de competența organelor de cercetare penală ale poliției judiciare, iar judecata revine judecătoriei.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

În **Codul penal din 1937** era incriminată, în art. 267, fapta de trecere frauduloasă a frontierei (pedeapsa era închisoarea de la 2 la 6 ani și amenda de la 2.000 la 5.000 de lei). Aceeași pedeapsă se aplica și celui care înlesnea trecerea frauduloasă a frontierei în condițiile de mai sus.

Trecerea frauduloasă a frontierei în condițiile actuale a fost preluată din O.U.G. nr. 105/2001, art. 70, care prevedea că intrarea sau ieșirea din țară prin trecere ilegală a frontierei de stat constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani.

Dacă fapta prevăzută mai sus a fost săvârșită în scopul sustragerii de la executarea unei pedepse, fapta se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani.

Prin O.U.G. nr. 194/2002 a fost incriminată intrarea pe teritoriul României prin trecerea ilegală a frontierei de stat de către străinul declarat indezirabil ori căruia i-a fost interzis în orice mod dreptul de intrare sau de ședere în țară. Pedeapsa în acest caz era închisoarea de la 2 la 6 ani. Dacă fapta se comitea în mod repetat, pedeapsa era închisoarea de la 3 la 7 ani.

Ambele forme de trecere ilegală a frontierei de stat sunt incriminate, așa cum s-a arătat în art. 262 alin. (1) și 262 alin. (2) lit. b) C. pen.

B. Situații tranzitorii

Întrucât în art. 262 alin. (1) C. pen. se prevede o pedeapsă cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă, această sancțiune apare mai aspră decât cea prevăzută în O.U.G. nr. 105/2001, care, în art. 70 alin. (1), prevedea pedeapsa de la 3 luni la 2 ani. Dacă fapta se comite în modalitatea agravată (în scopul sustragerii de la executarea unei pedepse), pedeapsa prevăzută de noul Cod penal este închisoarea de la unu la 5 ani, în timp ce ordonanța menționată sancționa fapta comisă în această modalitate cu închisoarea de la 6 luni la 3 ani, fiind deci mai favorabilă în cazul succesiunii de legi penale în timp.

Dimpotrivă, sunt mai favorabile prevederile din noul Cod penal decât cele ale O.U.G. nr. 194/2002, în privința trecerii ilegale a frontierei de către un străin declarat indezirabil ori căruia i s-a interzis intrarea sau șederea în țară. Ordonanța prevedea pentru aceste fapte închisoarea de la 2 la 6 ani, iar în modalitatea agravată, de la 3 la 7 ani, în timp ce în Codul penal pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani.

Traficul de migranți

Art. 263. (1) Racolarea, îndrumarea, călăuzirea, transportarea, transferarea sau adăpostirea unei persoane, în scopul trecerii frauduloase a frontierei de stat a României, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(2) Când fapta a fost săvârșită:

a) în scopul de a obține, direct sau indirect, un folos patrimonial;

b) prin mijloace care pun în pericol viața, integritatea sau sănătatea migrantului;

c) prin supunerea migrantului la tratamente inumane sau degradante,

pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(3) Tentativa se pedepsește.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Ioan Griga)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Art. 263 reprezintă o incriminare nouă în Codul penal, textul fiind adoptat prin Legea nr. 286/2009, fără să aibă corespondent în legea anterioară.

2. Concept și caracterizare

În esență, traficul de migranți reprezintă o activitate prin care se facilitează intrarea unei persoane într-un alt stat, față de care acea persoană nu este cetățean sau rezident permanent; o atare activitate ilegală este realizată cel mai adesea pentru obținerea, direct sau indirect, a unui folos material sau de altă natură.

Incriminarea unei asemenea fapte se justifică prin gradul ridicat de pericol social pe care-l prezintă asemenea activități de natură să înlesnească unor persoane încălcarea regimului frontierelor altor state, adică trecerea prin alte locuri decât cele destinate trecerii frontierei de stat sau trecerea chiar prin locurile în care în mod legal are loc o asemenea operație, dar în mod fraudulos. În unele cazuri, fapta se comite pentru obținerea unor foloase.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special îl constituie acele relații sociale a căror existență și dezvoltare trebuie ocrotită prin interzicerea traficului ilegal de migranți.

B. Obiectul material este reprezentat de corpul persoanei care face obiectul traficului de migranți.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiect activ al infracțiunii de trafic de migranți poate fi orice persoană care întrunește condițiile generale ale răspunderii penale și care realizează vreuna dintre acțiunile incriminate.

b) Subiect pasiv al infracțiunii este persoana asupra căreia se execută vreuna dintre acțiunile incriminate, uneori cu consecința supunerii persoanei în cauză unor tratamente inumane sau degradante.

D. Locul și timpul infracțiunii

Întocmai ca în cazul infracțiunii de trecere frauduloasă a frontierei, traficul de migranți nu poate fi săvârșit decât la frontiera statului, fiind irelevant dacă în cauză se încalcă frontiera terestră, aeriană sau acvatică. Ca urmare, locul săvârșirii infracțiunii poate fi orice loc situat pe granița statului.

În ceea ce privește noțiunea de „frontieră", sunt și rămân valabile explicațiile date în secțiunea referitoare la aplicarea legii penale în raport cu spațiul.

De regulă, traficul de migranți presupune o trecere frauduloasă a frontierei, persoanele care migrează fiind racolate, îndrumate, călăuzite, transportate, transferate sau adăpostite de inculpați prin locuri care nu sunt puncte de frontieră. Deși ar părea greu de realizat, nu este exclus însă ca, prin fraudă, infracțiunea să fie săvârșită și prin punctele de frontieră.

În ipoteza în care traficul de migranți ar avea loc prin trecerea frauduloasă a frontierei prin punctele speciale de frontieră situate pe aeroporturi sau în porturi, locul săvârșirii infracțiunii va fi acela unde este situat punctul de control din aeroport sau port.

Sub aspectul factorului timp, legea nu condiționează în niciun fel existența infracțiunii de timpul săvârșirii acesteia.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă

În cazul traficului de migranți, sub aspectul ambelor variante normative, situația premisă este identică cu situația premisă a infracțiunii de trecere frauduloasă a frontierei.

B. Conținutul constitutiv cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă este compusă din: elementul material, cerințe esențiale, urmarea imediată și legătura de cauzalitate.

Elementul material al infracțiunii de trafic de migranți în varianta normativă simplă, precum și în varianta normativă agravată prevăzută în art. 263 alin. (2) C. pen. constă într-o acțiune care se poate realiza prin mai multe acțiuni alternative, și anume de racolare, îndrumare, călăuzire, transport, transfer sau adăpostire a uneia sau mai multor persoane, în scopul trecerii frauduloase a frontierei de stat.

Prin acțiunea de *a racola* se înțelege recrutarea unei persoane pentru o anumită activitate (reprobabilă), atrăgând-o prin promisiuni, presiuni sau prin alte mijloace de convingere să treacă fraudulos frontiera de stat.

Prin acțiunea de *a îndruma* se înțelege a arăta cuiva drumul, a-l îndrepta în direcția potrivită.

Prin acțiunea de *a călăuzi* se înțelege a însoți în calitate de călăuză o persoană într-un anumit scop.

Prin acțiunea de *a transporta* se înțelege a asigura deplasarea cu un mijloc oarecare a unei persoane dintr-un loc în altul.

Prin acțiunea de *a transfera* se înțelege a asigura trecerea unei persoane dintr-un anumit loc în altul.

Prin acțiunea de *a adăposti* se înțelege acțiunea de a asigura un adăpost unei persoane în vederea realizării unui anumit scop.

Cerințe esențiale. Existența laturii obiective a infracțiunii de trafic de migranți este condiționată de cerința ca oricare dintre acțiunile prin care se realizează elementul material să aibă loc în vederea trecerii frauduloase a frontierei de stat.

Înțelesul acestei cerințe este cel explicat mai înainte în legătură cu infracțiunea de trecere frauduloasă a frontierei.

În varianta normativă agravată prevăzută în art. 263 alin. (2) lit. b) și c) C. pen., când fapta de trafic de migranți este săvârșită prin mijloace care pun în pericol viața, integritatea sau sănătatea migrantului ori prin supunerea migrantului la tratamente inumane sau degradante, este necesar să existe, pe lângă cerința esențială menționată, și alte două cerințe alternative, și anume: în cazul prevăzut în art. 263 alin. (2) lit. b) C. pen., cerința ca fapta să fie săvârșită „prin mijloace care pun în pericol viața, integritatea sau sănătatea migrantului"; iar în cazul prevăzut în art. 263 alin. (2) lit. c) C. pen. să existe cerința „prin supunerea migrantului la tratamente inumane sau degradante".

Înțelesul primei sintagme presupune dovedirea săvârșirii oricăreia dintre acțiunile alternative prin care se realizează elementul material al laturii obiective prevăzute în art. 263 alin. (1), prin mijloace care pun în pericol viața, integritatea sau sănătatea migrantului.

În cazul celei de-a doua sintagme, existența acestei variante normative agravate presupune dovada că, în realizarea acțiunilor alternative prevăzute în art. 263 alin. (1) C. pen., migrantul a fost supus la tratamente inumane sau degradante.

Urmarea imediată, în ambele variante normative, constă într-o stare de pericol pentru activitatea autorității care trebuie să asigure supravegherea și controlul legal al trecerii frontierei de stat.

Legătura de cauzalitate. La fel ca și în cazul infracțiunii de trecere frauduloasă a frontierei, între oricare dintre acțiunile prin care se realizează elementul material al laturii obiective a infracțiunii de trafic de migranți și urmarea imediată constând în starea de pericol mai sus arătată să existe întotdeauna o legătură de cauzalitate. O atare legătură rezultă de regulă *ex re*, adică din materialitatea faptei.

b) Latura subiectivă cuprinde: elementul subiectiv și cerințe esențiale.

Elementul subiectiv. În ambele variante normative, forma de vinovăție cu care poate fi săvârșită infracțiunea de trafic de migranți nu poate fi decât intenția directă calificată prin scop. Aceasta rezultă din formularea expresă a textului „în scopul trecerii frauduloase a frontierei de stat", formulare care exclude intenția indirectă.

În cazul variantei agravate prevăzute în art. 263 alin. (2) lit. a) C. pen., când fapta prevăzută la alin. (1) a fost săvârșită în scopul de a obține, direct sau indirect, un folos patrimonial, există, de asemenea, o intenție calificată prin scop.

Cerințe esențiale. În toate variantele normative ale art. 263 alin. (1), o cerință esențială subiectivă este existența scopului cu care se comite infracțiunea. Scopul prevăzut de lege califică intenția cu care se comite infracțiunea; potrivit legii, scopul acțiunii trebuie să fie acela al trecerii frauduloase a frontierei de stat a României.

În cazul variantei agravante prevăzute în art. 263 alin. (2) lit. a) C. pen., există, de asemenea, ca cerință esențială, scopul care trebuie să stea la baza acțiunii inculpatului, și anume de a obține, direct sau indirect, un folos patrimonial.

În toate cazurile, scopul ca cerință esențială trebuie să existe în procesul psihic al făptuitorului, fiind indiferent dacă scopul respectiv este și realizat efectiv.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Formele infracțiunii

a) Actele pregătitoare, deși posibile, nu sunt incriminate și, ca atare, nici pedepsite.

b) Tentativa (actele de executare) este incriminată în art. 263 alin. (3) atât sub forma întreruperii executării, cât și a neproducerii rezultatului.

c) Consumarea infracțiunii. În toate variantele normative, infracțiunea se consumă în momentul în care s-a săvârșit oricare dintre acțiunile alternative prevăzute de textul menționat în scopul trecerii frauduloase a frontierei de stat a României și s-a produs urmarea imediată.

d) Epuizarea infracțiunii are loc odată cu consumarea infracțiunii.

B. Modalitățile infracțiunii

a) Modalități normative simple. O atare modalitate este cea prevăzută în art. 263 alin. (1) C. pen.

b) Modalitățile normative agravate sunt cele prevăzute în art. 263 alin. (2) C. pen., și anume când fapta descrisă în alin. (1) este săvârșită:

- în scopul de a obține, direct sau indirect, un folos patrimonial;
- prin mijloace care pun în pericol viața, integritatea sau sănătatea migrantului;
- prin supunerea migrantului la tratamente inumane sau degradante, pedeapsa în toate aceste cazuri fiind închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea unor drepturi.

c) Modalități de fapt. Pe lângă modalitățile normative menționate, pot să existe și modalități de fapt, în raport cu modul concret în care inculpatul concepe și realizează infracțiunea.

C. Sancțiuni

În cazul variantei simple prevăzute în art. 263 alin. (1) C. pen., traficul de migranți se pedepsește cu închisoare de la 2 la 7 ani.

În cazul variantelor agravate prevăzute în art. 263 alin. (2) C. pen., traficul de migranți se pedepsește cu închisoare de la 3 ani la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Există legături evidente între aceste infracțiuni și aceea de trecere frauduloasă a frontierei.

B. Aspecte procesuale

Acțiunea se pune în mișcare din oficiu. Urmărirea penală, potrivit noului Cod de procedură penală, este de competența organelor de cercetare penală ale poliției judiciare, iar judecata revine tribunalului, potrivit art. 36 alin. (1) lit. a) C. pr. pen.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

Incriminarea a fost preluată, cu unele modificări, din art. 71 al O.U.G. nr. 105/2001, care incrimina, în alin. (1), fapta persoanei care racolează, îndrumă sau călăuzește una sau mai multe persoane în scopul trecerii frauduloase a frontierei de stat, precum și a persoanei care organizează această activitate (pedeapsa era închisoarea de la 2 la 7 ani).

Această infracțiune este apropiată de cea prevăzută în art. 263 alin. (1) (traficul de migranți) din noul Cod penal, sancționată cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

B. Situații tranzitorii

Aceste limite de pedeapsă prevăzute în noul Cod penal fiind mai reduse decât ale legii speciale menționate, vor fi mai favorabile prevederile din noul Cod penal.

În ceea ce privește formele agravate ale acestei infracțiuni, ele sunt sancționate în noul Cod penal cu pedeapsa închisorii între 3 și 10 ani și pedeapsa comple-

mentară a interzicerii unor drepturi, iar în cazul formelor agravate prevăzute de art. 71 alin. (2) și (3), pedeapsa era între 5 și 10 ani și, respectiv, între 10 și 20 de ani închisoare.

Prin Legea nr. 187/2012, art. 71 din O.U.G. nr. 105/2001, cu modificările ulterioare, a fost integral abrogat.

În aceste condiții, mai favorabile vor fi dispozițiile noului Cod penal.

8. Elemente de drept comparat

Codul penal spaniol, în art. 3 18 bis, sancționează pe acela care, în mod direct sau indirect, promite, facilitează, favorizează traficul ilegal de migranți cu destinația Spania (pedeapsa este închisoare de la 6 la 8 ani).

Mai grav se pedepsește imigrația ilegală în scopul exploatării sexuale (pedeapsa este închisoarea de la 5 la 10 ani).

Facilitarea ședерii ilegale în România

Art. 264. (1) Fapta persoanei care facilitează, prin orice mijloace, rămânerea ilegală pe teritoriul României a unei persoane, victimă a unei infracțiuni de trafic de persoane, de minori sau de migranți, care nu are cetățenia română și nici domiciliul în România, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani și interzicerea exercitării unor drepturi. Dacă mijlocul folosit constituie prin el însuși o infracțiune, se aplică regulile privind concursul de infracțiuni.

(2) Când fapta a fost săvârșită:

a) în scopul de a obține, direct sau indirect, un folos patrimonial;

b) de către un funcționar public aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu, pedeapsa este închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(3) Când faptele prevăzute în alin. (1) și alin. (2) sunt săvârșite cu privire la un alt străin aflat ilegal pe teritoriul României, limitele speciale ale pedepsei se reduc cu o treime.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Ioan Griga)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Această incriminare nu are corespondent în legea penală anterioară.

2. Concept și caracterizare

Fapta de facilitare a ședерii ilegale în România a fost incriminată prin art. 141 din O.U.G. nr. 194/2002 în următoarea formulare: „(1) Facilitarea cu intenție în orice mod a ședерii ilegale pe teritoriul României a străinilor constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 5 ani. (2) Fapta prevăzută la alin. (1), săvârșită în următoarele împrejurări: a) de două sau mai multe persoane împreună; b) s-a cauzat străinilor o vătămare gravă a vieții sau integrității corporale a acestora, se pedepsește cu închisoare de la 2 la 8 ani. (3) Dacă fapta a avut ca urmare

moartea străinului, pedeapsa este închisoare de la 3 la 15 ani. (4) Dacă fapta prevăzută la alin. (1) este săvârșită de o persoană care face parte dintr-un grup organizat sau care a produs ori a obținut pentru sine sau pentru altul beneficii materiale importante, maximul special al pedepsei se majorează cu 3 ani. (5) Tentativa se pedepsește".

Rațiunea transferării acestei infracțiuni din O.U.G. nr. 194/2002 în noul Cod penal se integrează în concepția care a stat la baza noului Cod penal în legătură cu ocrotirea frontierei de stat.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special al conținutului constă în relațiile sociale care se formează și se dezvoltă în legătură cu facilitarea șederii ilegale în România a persoanelor care nu au cetățenie română și nici domiciliul în România.

B. Obiectul material

Infracțiunea nu are obiect material pentru că acțiunea incriminată se răsfrânge nu asupra unui obiect material, ci asupra unei entități nemateriale, respectiv ocrotirea frontierei de stat.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiect activ al infracțiunii, în varianta normativă tip prevăzută în art. 264 alin. (1) și art. 264 alin. (2) lit. a) C. pen., este orice persoană care îndeplinește condițiile generale ale răspunderii penale.

În cazul variantei normative agravate prevăzute în art. 264 alin. (2) lit. b) C. pen., subiectul activ al infracțiunii trebuie să aibă calitatea de funcționar public aflat în exercițiul atribuțiilor de serviciu (de exemplu, un angajat al vămii sau un angajat care se ocupă cu eliberarea, controlul și autentificarea documentelor precum pașapoartele sau vizele de ședere etc.).

b) Subiectul pasiv este statul român, titular al valorii sociale ocrotite, anume autoritatea statului pusă în pericol prin încălcarea regulilor de ocrotire a frontierei de stat și de stabilire a cetățenilor străini pe teritoriul României.

D. Locul sau timpul infracțiunii

Locul săvârșirii infracțiunii rezultă din formularea textului analizat: pe teritoriul României, adică acolo unde se facilitează prin orice mijloace șederea ilegală în România a unor persoane. În legătură cu accepțiunea și înțelesul noțiunii de „teritoriu" al României, facem trimitere la explicațiile date în secțiunea privind aplicarea legii penale în spațiu.

Timpul infracțiunii. Textul nu condiționează existența infracțiunii de factorul timp.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă

Existența infracțiunii de facilitare a șederii ilegale în România, atât în varianta normativă tip prevăzută în art. 264 alin. (1) C. pen., cât și în varianta normativă agravată prevăzută în art. 264 alin. (2) C. pen., presupune existența unor norme legale speciale privind șederea legală pe teritoriul României a persoanelor care nu au cetățenie română și nici domiciliul în România, pe care le încalcă făptuitorul.

Fără existența unor asemenea norme legale care să prevadă condițiile șederii legale în România a unor asemenea persoane, nu se poate vorbi despre o faptă de facilitare a rămânerii ilegale a acestor persoane pe teritoriul României.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii este alcătuit din: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă se compune din: elementul material, cerințe esențiale, urmarea imediată și legătura de cauzalitate.

Elementul material al laturii obiective a infracțiunii de facilitare a ședерii ilegale în România constă fie într-o acțiune, fie într-o inacțiune prin care autorul faptei facilitează, prin orice mijloace, rămânerea ilegală pe teritoriul României a unor persoane, victime a unor infracțiuni de trafic de persoane, de minori sau de migranți, care nu au cetățenia română și nici domiciliul în România.

Există o acțiune (inacțiune) de facilitare, de pildă, atunci când autorul faptei aduce modificări documentelor de călătorie ale victimei unei infracțiuni de trafic de persoane, în vederea prelungirii ședерii acesteia pe teritoriul României, sau când făptuitorul găzduiește victima unei infracțiuni de trafic de minori sau migranți și, astfel, îi înlesnește acesteia șederea ilegală pe teritoriul României, omițând încunoștințarea organelor competente ale statului. Fapta se comite prin inacțiune dacă făptuitorul nu comunică organelor în drept situația străinului despre care are cunoștință.

Cerințe esențiale. Pentru întregirea laturii obiective, textul analizat impune și îndeplinirea următoarelor cerințe esențiale:

- existența unei victime a unei infracțiuni de trafic de persoane, de minori sau de migranți;
- victima să nu aibă cetățenia română și nici domiciliul în România, aflarea sa pe teritoriul României fiind ilegală;
- autorul faptei să comită acțiuni sau inacțiuni prin care să faciliteze, prin orice mijloace, șederea ilegală a victimei pe teritoriul României. Atunci când mijlocul folosit pentru comiterea infracțiunii întrunește elementele constitutive ale unei infracțiuni, va exista un concurs de infracțiuni.

Urmarea imediată a acțiunii prin care se realizează elementul material al laturii obiective a infracțiunii de facilitare a ședерii ilegale în România constă în crearea unei stări de pericol pentru autoritatea de stat care impune respectarea dispozițiilor legale privind durata ședерii străinilor pe teritoriul României.

Raportul de cauzalitate. Între acțiunea sau inacțiunea de facilitare a ședерii ilegale a străinilor pe teritoriul României și urmarea imediată constând în starea de pericol menționată trebuie să existe o legătură ca de la cauză la efect. Această legătură rezultă, de regulă, *ex re*, adică chiar din materialitatea actului.

b) Latura subiectivă cuprinde: elementul subiectiv, cerințe esențiale.

Elementul subiectiv. Forma de vinovăție cu care se poate săvârși infracțiunea în varianta normativă tip prevăzută în art. 264 alin. (1) C. pen., precum și în varianta agravată prevăzută în art. 264 alin. (2) lit. b) C. pen. este intenția directă sau indirectă.

În varianta normativă agravată prevăzută în art. 264 alin. (2) lit. a) C. pen., forma de vinovăție cu care se poate săvârși infracțiunea este numai intenția directă calificată prin scop. Aceasta rezultă chiar din modul de exprimare a textului variantei normative menționate, care prevede săvârșirea faptei în scopul de a obține, direct sau indirect, un folos patrimonial.

Cerințe esențiale. Textul nu condiționează, în varianta normativă tip, existența infracțiunii de o cerință esențială. În cazul în care se va dovedi că autorul faptei a fost animat în săvârșirea faptei de un anumit mobil sau că a comis fapta cu un anumit scop, aceste împrejurări vor putea fi valorificate la individualizarea pedepsei.

În varianta normativă agravată prevăzută în art. 246 alin. (2) lit. a) C. pen., existența infracțiunii presupune ca cerință esențială dovedirea scopului explicit prevăzut de lege: de a obține, direct sau indirect, un folos patrimonial.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Formele infracțiunii

a) Actele pregătitoare, deși posibile, nu sunt incriminate și, ca atare, nu se pedepsesc.

b) Tentativa (actele de executare), deși posibilă, nu este incriminată și, ca atare, nu se pedepsește.

c) Consumarea infracțiunii se produce atunci când acțiunea sau inacțiunea a fost integral executată și s-a produs urmarea imediată, respectiv crearea stării de pericol prin facilitarea rămânerii ilegale a străinilor pe teritoriul României.

d) Epuizarea infracțiunii. Poate exista și un moment al epuizării infracțiunii în cazul în care infracțiunea este continuă, adică atunci când acțiunea sau inacțiunea prin care se facilitează rămânerea ilegală pe teritoriul României se prelungește în mod natural până la încetarea acțiunii sau inacțiunii, situație în care momentul epuizării coincide cu acest moment al încetării acțiunii sau inacțiunii.

Infracțiunea poate avea un moment al epuizării și în cazul în care aceeași infracțiune se săvârșește în formă continuată, adică atunci când fapta constă în acțiuni sau inacțiuni ale aceleiași persoane, realizate la diverse intervale de timp, dar pe baza aceleiași hotărâri infracționale. În acest caz, momentul epuizării este acela în care ia sfârșit ultima acțiune sau inacțiune.

Este de remarcat că în O.U.G. nr. 194/2002, spre deosebire de noul Cod penal, tentativa infracțiunii era incriminată în art. 141.

B. Modalitățile infracțiunii

a) Modalitățile normative simple. O atare modalitate este cea prevăzută în art. 264 alin. (2) C. pen.

b) Modalități normative agravate. Există asemenea modalități când fapta prevăzută în alin. (1) a fost săvârșită:

- în scopul de a obține, direct sau indirect, un folos patrimonial;
- de către un funcționar public aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu.

c) Modalități normative atenuate. Există asemenea modalități când fapta este comisă în condițiile prevăzute în art. 264 alin. (1) și (2), însă: a) are ca victimă un cetățean străin; b) cetățeanul străin, altul decât cel precizat în art. 264 alin. (1) și (2), se află ilegal pe teritoriul României. În această situație, limitele speciale ale pedepsei se reduc cu o treime.

d) Modalități de fapt. Pe lângă aceste modalități normative, pot exista multiple modalități de fapt în raport cu modul de concepere și de realizare a infracțiunii.

C. Sancțiuni

În varianta normativă simplă prevăzută în art. 264 alin. (1) C. pen., infracțiunea se pedepsește cu închisoare de la unu la 5 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

În varianta normativă agravată prevăzută de art. 264 alin. (2) lit. a) și b) C. pen., pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

În ipoteza în care faptele prevăzute în alin. (1) și (2) sunt săvârșite cu privire la un alt străin aflat ilegal pe teritoriul României, textul alin. (3) al art. 264 C. pen. prevede o cauză de reducere a pedepsei, în sensul că limitele speciale ale pedepselor prevăzute pentru alin. (1) și (2) se reduc cu o treime.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Incriminarea este nouă, fără precedent în legislația penală până în prezent.

B. Aspecte procesuale

Acțiunea se pune în mișcare din oficiu. Urmărirea penală este de competența organelor de cercetare penală ale poliției judiciare, iar competența de judecată revine judecătoriei.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

Fiind o infracțiune nouă, nu există precedente legislative.

B. Situații tranzitorii

Fiind o infracțiune nouă, dispoziția respectivă se aplică din momentul intrării în vigoare a normei de incriminare.

Sustragerea de la măsurile de îndepărtare de pe teritoriul României

Art. 265. Sustragerea de la executarea obligațiilor instituite de autoritățile competente, de către străinul față de care s-a dispus măsura îndepărtării de pe teritoriul României ori a fost dispusă interzicerea dreptului de ședere, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Ioan Griga)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Această infracțiune a fost preluată, la fel ca și infracțiunile de trecere frauduloasă a frontierei de stat, trafic de migranți și de facilitarea șederii ilegale în România, din O.U.G. nr. 194/2002.

Fapta era incriminată în art. 138 din O.U.G. nr. 194/2002 în următoarea formulare: „Sustragerea cu rea-credință de la executarea obligațiilor instituite de autoritățile competente de către străinul față de care s-a dispus măsura expulzării, a returnării ori a fost dispusă una dintre măsurile de interzicere a dreptului de a rămâne pe teritoriul țării sau de stabilire temporară a domiciliului ori a reședinței în anumite zone sau localități".

De observat că noul Cod penal cuprinde o redactare mai clară și mai concisă a textului analizat față de textul art. 138 din O.U.G. nr. 194/2002.

2. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special îl constituie relațiile sociale care se formează și se dezvoltă în legătură cu sustragerea de la executarea măsurilor dispuse de organele de stat față de străini, pentru care s-a dispus măsura îndepărtării de pe teritoriul României ori față de care s-a dispus interzicerea dreptului de ședere.

B. Obiectul material

Infracțiunea nu are un obiect material pentru că acțiunea de sustragere nu se răsfrânge asupra unui asemenea obiect.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ este circumstanțiat, deoarece nu poate fi decât cetățeanul străin față de care s-a dispus măsura îndepărtării de pe teritoriul României ori căruia i s-a interzis dreptul de ședere în România. Această calitate a subiectului activ al infracțiunii presupune îndeplinirea cerinței ca față de făptuitor să se fi luat, cu respectarea legii, măsura de îndepărtare de pe teritoriul statului român ori de interzicere a dreptului de ședere.

b) Subiectul pasiv este statul român ca titular al prerogativelor autorității de stat și ca apărător al dispozițiilor legale privind șederea străinilor pe teritoriul României.

D. Locul și timpul infracțiunii

Din economia textului rezultă că existența infracțiunii nu este condiționată de locul și timpul săvârșirii infracțiunii.

Evident că acțiunea de sustragere, sub aspectul locului, nu se poate săvârși decât pe teritoriul României.

Privitor la înțelesul noțiunii de „teritoriu", trimitem la explicațiile date în Secțiunea privitoare la aplicarea legii penale în spațiu.

3. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv.**

A. Situația premisă presupune existența unor obligații instituite potrivit legii de către autoritățile de stat competente în legătură cu îndepărtarea din țară a unor cetățeni străini ori cu privire la care s-a dispus măsura îndepărtării de pe teritoriul țării.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii este format din: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă este alcătuită din: elementul material, cerințe esențiale, urmarea imediată și legătura de cauzalitate.

Elementul material al laturii obiective a infracțiunii constă într-o acțiune de sustragere de la executarea obligațiilor instituite de autoritățile competente în legătură cu măsurile de îndepărtare de pe teritoriul României a persoanei care nu a primit cetățenie română. Altfel zis, fapta incriminată constă în refuzul persoanei de a părăsi teritoriul României în situația în care față de ea s-a luat măsura îndepărtării de pe teritoriul țării sau a fost dispusă interzicerea dreptului de ședere.

Urmarea imediată constă într-o stare de pericol pentru autoritatea de stat care trebuie să asigure respectarea dispozițiilor legale privind executarea măsurilor de îndepărtare de pe teritoriul României față de anumite persoane care nu au cetățenia română sau față de care s-a luat măsura interzicerii dreptului de ședere în România.

Legătura de cauzalitate. Între acțiunea de sustragere de la măsurile de îndepărtare de pe teritoriul României și urmarea imediată constând în starea de pericol produsă trebuie să existe un raport de cauzalitate care rezultă *ex re*, adică din materialitatea faptei.

b) Latura subiectivă cuprinde: elementul subiectiv și cerințe esențiale.

Elementul subiectiv. Forma de vinovăție cu care se poate săvârși această infracțiune este intenția directă, aceasta rezultând din modul de redactare a textului, care presupune săvârșirea faptei, autorul prevăzând și urmărind producerea rezultatului socialmente periculos al acțiunii de sustragere de la executarea măsurilor legale dispuse de îndepărtare de pe teritoriul statului român.

Cerințe esențiale. Existența infracțiunii nu este condiționată de o cerință esențială. În ipoteza în care se dovedește existența unui mobil sau scop, aceste împrejurări vor fi valorificate la individualizarea pedepsei.

4. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Formele infracțiunii

a) Actele pregătitoare, deși posibile, nu sunt incriminate și, ca atare, nu se pedepsesc.

b) Tentativa (actele de executare), deși posibilă, nu este incriminată și, ca atare, nu se pedepsește.

c) Consumarea infracțiunii are loc în momentul în care s-a produs urmarea imediată, respectiv starea de pericol, prin acțiunea de sustragere a străinului de la executarea obligațiilor dispuse de autoritățile competente.

d) Epuizarea infracțiunii în cazul în care infracțiunea îmbracă forma continuă ori continuată. În cazul săvârșirii infracțiunii în formă continuă, acțiunea de sustragere se prelungește în chip natural până la încetarea acțiunii de sustragere, care este momentul epuizării. În cazul săvârșirii infracțiunii în formă continuată, momentul epuizării coincide cu săvârșirea ultimului act al sustragerii.

B. Modalitățile infracțiunii

a) Modalități normative simple. O atare modalitate este cea prevăzută în art. 265 C. pen. și care constă în sustragerea de la executarea obligațiilor instituite de autoritatea competentă de către străinul față de care s-a dispus măsura îndepărtării din România ori a fost dispusă interzicerea dreptului de ședere în România.

b) Modalitățile de fapt. În afară de această modalitate normativă pot exista numeroase modalități de fapt în legătură cu modul în care a conceput și realizat făptuitorul conținutul infracțiunii.

C. Sancțiuni

Infracțiunea de sustragere de la măsurile de îndepărtare de pe teritoriul României se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

5. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Infracțiunea nu are prevederi mai vechi în legislația noastră; ca atare, nu există asemănări și legături cu alte infracțiuni.

B. Aspecte procesuale

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu, iar competența de efectuare a cercetărilor penale aparține organelor de cercetare ale poliției judiciare.

Competența de judecată revine judecătoriei.

6. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

Codul penal din 1937 sancționa, în art. 268, fapta cetățeanului străin expulzat care s-a reîntors în țară, fapta constituind trecerea neautorizată a frontierei. Pedeapsa era închisoarea de la unu la 2 ani. Incriminarea actuală este preluată din O.U.G. nr. 194/2002, art. 138, care sancționa fapta de sustragere cu rea-credință de la executarea obligațiilor instituite de autoritățile competente de către străinul față de care s-a dispus măsura expulzării, a returnării ori a fost dispusă una dintre măsurile de interzicere a dreptului de a rămâne pe teritoriul țării (pedeapsa era închisoare de la 6 luni la 5 ani).

B. Situații tranzitorii

Întrucât limitele de pedeapsă pentru această infracțiune sunt mai reduse în noul Cod penal (închisoare de la 3 luni la 2 ani sau amendă), această lege va fi mai favorabilă față de reglementarea din ordonanța menționată, care prevedea o pedeapsă cu închisoarea de la 6 luni la 5 ani.

TITLUL IV
Infracțiuni contra înfăptuirii justiției

Generalități
(art. 266-288)

COMENTARII (Prof. univ. dr. Tudorel Toader, lect. univ. dr. Marieta Safta)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

În noul Cod penal, infracțiunile contra înfăptuirii justiției [în număr de **22**, sunt cuprinse într-un titlu separat, Titlul IV al Părții speciale (art. 266-288)] cuprind: nedenunțarea (art. 266), omisiunea sesizării (art. 267), inducerea în eroare a organelor judiciare (art. 268), favorizarea făptuitorului (art. 269), tăinuirea (art. 270), obstrucționarea justiției (art. 271), influențarea declarațiilor (art. 272), mărturia mincinoasă (art. 273), răzbunarea pentru ajutorul dat justiției (art. 274), sustragerea sau distrugerea de probe ori de înscrisuri (art. 275), compromiterea intereselor justiției (art. 277), încălcarea solemnității ședinței (art. 278), ultrajul judiciar (art. 279), cercetarea abuzivă (art. 280), supunerea la rele tratamente (art. 281), tortura (art. 282), represiunea nedreaptă (art. 283), asistența și reprezentarea neloială (art. 284), evadarea (art. 285), înlesnirea evadării (art. 286), nerespectarea hotărârilor judecătorești (art. 287) și neexecutarea sancțiunilor penale (art. 288).

În Codul penal anterior, infracțiunile contra înfăptuirii justiției [în număr de **17**, erau cuprinse în Capitolul II din Titlul VI al Părții speciale (art. 259-272[1])] cuprindeau: denunțarea calomnioasă (art. 259), mărturia mincinoasă (art. 260), încercarea de a determina mărturia mincinoasă (art. 261), împiedicarea participării în proces (art. 261[1]), nedenunțarea unor infracțiuni (art. 262), omisiunea sesizării organelor judiciare (art. 263), favorizarea infractorului (art. 264), omisiunea de a încunoștința organele judiciare (art. 265), arestarea nelegală și cercetarea abuzivă (art. 266), supunerea la rele tratamente (art. 267), tortura (art. 267[1]), represiunea nedreaptă (art. 268), evadarea (art. 269), înlesnirea evadării (art. 270), nerespectarea hotărârilor judecătorești (art. 271), reținerea sau distrugerea de înscrisuri (art. 272) și sfidarea organelor judiciare (art. 272[1]).

Noul Cod penal lărgește sfera de cuprindere a infracțiunilor contra înfăptuirii justiției fie prin incriminarea unor fapte care anterior nu constituiau infracțiuni (spre

exemplu, asistența și reprezentarea neloială), fie prin preluarea unor infracțiuni care, în reglementarea anterioară, făceau parte dintr-o altă categorie (spre exemplu, tăinuirea, care, în reglementarea anterioară, făcea parte din categoria infracțiunilor contra patrimoniului). În alte situații, chiar dacă incriminările au fost menținute în categoria celor contra înfăptuirii justiției, conținutul acestora a fost modificat. Cu titlu exemplificativ, facem referire la favorizarea infractorului (art. 264 C. pen. anterior), faptă incriminată sub forma favorizării făptuitorului (art. 269 C. pen.).

2. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic comun constă în relațiile sociale referitoare la înfăptuirea justiției, relații care sunt incompatibile cu orice ingerință în desfășurarea normală a activității organelor judiciare. Fiecare dintre aceste infracțiuni are și un obiect juridic special, constând în relațiile sociale referitoare numai la un anumit aspect al activității de înfăptuire a justiției. Unele infracțiuni au un obiect juridic secundar, constând, spre exemplu, în relațiile sociale referitoare la patrimoniu, în cazul infracțiunii de tăinuire (art. 270 C. pen.), în relațiile sociale referitoare la demnitatea sau integritatea corporală a persoanei, în cazul infracțiunii de supunere la rele tratamente (art. 281 C. pen.), în relațiile sociale referitoare la libertatea și demnitatea persoanei, în cazul represiunii nedrepte (art. 283 C. pen.) etc.

B. Obiectul material constă în corpul persoanei împotriva căreia se săvârșește fapta, în cazul infracțiunilor care au ca obiect juridic secundar relațiile sociale referitoare la integritatea corporală a persoanei. Astfel, obiectul material constă în corpul victimei, în cazul infracțiunilor constând în: răzbunarea pentru ajutorul dat justiției (art. 274 C. pen.), ultrajul judiciar (art. 279 C. pen.), cercetare abuzivă (art. 280 C. pen.) sau tortura (art. 282 C. pen.). Obiectul material constă într-un bun, în cazul infracțiunii de tăinuire (art. 270 C. pen.).

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ poate fi, de regulă, orice persoană, cum ar fi, de exemplu, în cazul infracțiunilor de inducere în eroare a organelor judiciare (art. 268 C. pen.), favorizarea făptuitorului (art. 269 C. pen.) etc. În cazul altor infracțiuni, subiectul activ este calificat. De exemplu, omisiunea sesizării (art. 267 C. pen.) poate fi săvârșită numai de către un funcționar public; mărturia mincinoasă (art. 273 C. pen.) poate fi săvârșită numai de către un martor, un martor cu identitatea protejată ori aflat în programul de protecție a martorilor, un investigator sub acoperire, o persoană care întocmește un raport de expertiză ori de către un interpret; asistența și reprezentarea neloială (art. 284 C. pen.) poate fi săvârșită numai de către un avocat sau de către reprezentantul unei persoane.

Participația penală este posibilă, de regulă, sub toate formele.

b) Subiectul pasiv *principal* este statul, care are interesul, dar și obligația realizării justiției.

Subiect pasiv *secundar* este persoana ale cărei drepturi și interese legitime au fost încălcate prin săvârșirea oricăreia dintre infracțiunile analizate. Spre exemplu, în cazul infracțiunii de tortură (art. 282 C. pen.), subiect pasiv secundar este persoana căreia, în condițiile textului de incriminare, i se provoacă puternice suferințe fizice sau psihice; în cazul infracțiunii constând în represiunea nedreaptă [art. 283 alin. (1) C. pen.], subiect pasiv secundar este persoana nevinovată față de care, în condițiile textului de incriminare, se pune în mișcare acțiunea penală, se ia o măsură preventivă neprivativă de libertate ori care este trimisă în judecată.

3. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă

Unele dintre infracțiunile analizate au și o situație premisă. Astfel, în cazul infracțiunii de nedenunțare (art. 266 C. pen.), situația premisă constă în săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală contra vieții sau care a avut ca urmare moartea unei persoane, faptă de comiterea căreia, luând cunoștință, nedenunțătorul nu înștiințează de îndată autoritățile. În cazul infracțiunii de tăinuire(art. 270 C. pen.), situația premisă constă în săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, faptă din care provine bunul tăinuit. Tot astfel, în cazul infracțiunii de mărturie mincinoasă (art. 273 C. pen.), situația premisă constă în existența unei cauze penale, civile sau a oricărei proceduri în care se ascultă martori, se întocmește un raport de expertiză ori se folosește un interpret.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă. Elementul material al laturii obiective se poate realiza atât printr-o acțiune, cât și printr-o inacțiune.

Printr-o *acțiune* se realizează, spre exemplu: inducerea în eroare a organelor judiciare (art. 268 C. pen.); favorizarea făptuitorului (art. 269 C. pen.); tăinuirea (art. 270 C. pen.); obstrucționarea justiției [art. 271 alin. (1) lit. a) C. pen.], atunci când subiectul activ împiedică, fără drept, organul de urmărire penală sau instanța de judecată să efectueze, în condițiile legii, un act procedural; influențarea declarațiilor (art. 272 C. pen.); răzbunarea pentru ajutorul dat justiției (art. 274 C. pen.); sustragerea sau distrugerea de probe ori de înscrisuri (art. 275 C. pen.); compromiterea intereselor justiției (art. 277 C. pen.); încălcarea solemnității ședinței (art. 278 C. pen.); ultrajul judiciar (art. 279 C. pen.); cercetarea abuzivă (art. 280 C. pen.); tortura (art. 282 C. pen.) sau represiunea nedreaptă (art. 283 C. pen.).

Printr-o *inacțiune* se realizează, spre exemplu: nedenunțarea (art. 266 C. pen.) sau omisiunea sesizării (art. 267 C. pen.).

Unele dintre infracțiunile contra înfăptuirii justiției, pot fi săvârșite *atât printr-o acțiune, cât și printr-o inacțiune*. Spre exemplu, mărturia mincinoasă (art. 273 C. pen.) poate fi săvârșită prin acțiune, atunci când subiectul activ face afirmații mincinoase, sau prin inacțiune, atunci când subiectul activ nu spune tot ceea ce știe în legătură cu faptele sau împrejurările esențiale cu privire la care este întrebat.

Urmarea imediată constă în crearea unei stări de pericol pentru activitatea de înfăptuire a justiției. La unele infracțiuni, în secundar, sunt încălcate și relațiile sociale privind libertatea, demnitatea, integritatea corporală sau sănătatea persoanei ori patrimoniul acesteia.

Raportul de cauzalitate trebuie să existe între acțiunea sau inacțiunea incriminată și urmarea socialmente periculoasă.

b) Latura subiectivă. Elementul subiectiv presupune vinovăția făptuitorului sub *forma intenției, care poate fi directă sau indirectă.*

Unele dintre infracțiunile examinate pot fi săvârșite *numai cu intenție directă.* Astfel, infracțiunea constând în sustragerea sau distrugerea de probe ori de înscrisuri [art. 275 alin. (1) C. pen.] poate fi săvârșită numai cu intenție directă, deoarece faptele incriminate sunt săvârșite în scopul de a împiedica aflarea adevărului într-o procedură judiciară. Tot astfel, infracțiunea de tortură [art. 282 alin. (1) lit. a)-c)

C. pen.] se săvârșește în scopul obținerii de informații sau declarații, în scopul de a pedepsi persoana vătămată sau o terță persoană pentru un act pe care l-a comis sau este bănuită că l-a comis, respectiv în scopul de a intimida persoana vătămată sau de a face presiuni asupra acesteia ori de a o intimida sau de a face presiuni asupra unei terțe persoane.

Culpa constituie forma de vinovăție în cazul infracțiunilor constând în omisiunea sesizării [art. 267 alin. (2) C. pen.] și înlesnirea evadării, în forma prevăzută de art. 286 alin. (4) C. pen.

4. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

Forme agravate. Unele dintre infracțiunile contra înfăptuirii justiției sunt prevăzute atât în forma simplă, cât și în forma agravată, cum ar fi, de exemplu, ultrajul judiciar (art. 279 C. pen.); supunerea la rele tratamente (art. 281 C. pen.), tortura (art. 282 C. pen.) sau evadarea (art. 285 C. pen.).

Agravanta se referă, după caz, la subiectul infracțiunii, la latura obiectivă a acesteia ori la alte elemente.

a) Actele de pregătire. Actele de pregătire sunt posibile la majoritatea infracțiunilor examinate, însă nu sunt incriminate.

b) Tentativa este posibilă în cazul majorității infracțiunilor examinate, însă se pedepsește doar în cazul infracțiunilor de tortură [art. 282 alin. (4) C. pen.], evadare [art. 285 alin. (5) C. pen.] și înlesnirea evadării, [art. 286 alin. (5) C. pen.].

Tentativa nu este posibilă: în cazul infracțiunilor la care elementul material al laturii obiective constă într-o omisiune (nedenunțarea sau omisiunea sesizării); în cazul infracțiunilor la care elementul material al laturii obiective se realizează prin viu grai (exemplu – ultrajul judiciar, realizat prin amenințarea pe cale verbală); în cazul infracțiunilor săvârșite cu intenție depășită [forma agravată a infracțiunii de tortură, art. 282 alin. (3) C. pen.]; în cazul infracțiunilor săvârșite din culpă [forma agravată a infracțiunii constând în înlesnirea evadării [art. 286 alin. (4) C. pen.].

c) Consumarea infracțiunilor examinate are loc în momentul în care, săvârșindu-se acțiunea sau inacțiunea incriminată, se produce urmarea periculoasă a faptei, adică starea de pericol pentru înfăptuirea justiției.

d) Epuizarea. În afară de momentul consumării, unele dintre infracțiunile analizate cunosc și un moment al epuizării, moment în care încetează activitatea infracțională. Astfel, infracțiunea constând în sustragerea sau distrugerea de probe ori înscrisuri [art. 275 alin. (1) C. pen.], având formă continuă, atunci când elementul material al laturii obiective se realizează prin reținerea de mijloace materiale de probe sau de înscrisuri, va cunoaște și un moment al epuizării, momentul în care încetează activitatea infracțională.

B. Modalități

a) Modalități normative. Unele dintre infracțiunile contra înfăptuirii justiției au o singură modalitate normativă. Astfel, infracțiunea de nedenunțare (art. 266 C. pen.) are drept modalitate normativă omisiunea de a înștiința de îndată autoritățile în legătură cu săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală contra vieții sau care a avut ca urmare moartea unei persoane.

Prin incriminarea altor fapte contra înfăptuirii justiției, legiuitorul a prevăzut modalități normative alternative, enumerate cu titlu limitativ. Astfel, în cazul infracțiunii

de tăinuire (art. 270 C. pen.), în mod limitativ, au fost consacrate patru modalități normative, constând în primirea, dobândirea, transformarea ori înlesnirea valorificării unui bun.

În timp ce pentru unele infracțiuni este consacrată doar varianta de bază, cum ar fi, spre exemplu, la infracțiunea constând în încălcarea solemnității ședinței (art. 278 C. pen.), în cazul altor infracțiuni, dintre cele analizate, legiuitorul a consacrat fie o variantă atenuată [spre exemplu, la omisiunea sesizării (art. 267 C. pen.), când fapta este săvârșită din culpă], fie o variantă agravată [spre exemplu, la înlesnirea evadării – art. 286 alin. (3) C. pen. –, când fapta se săvârșește de către o persoană care avea îndatorirea de a-l păzi pe cel reținut sau deținut].

b) Modalitățile de fapt pot fi diferite.

C. Sancțiuni

Pentru infracțiunile contra înfăptuirii justiției, pedepsele sunt diferite, în funcție de gravitatea faptelor comise. Pentru unele dintre respectivele infracțiuni este prevăzută numai pedeapsa cu închisoarea, pentru alte infracțiuni, pedeapsa cu închisoarea este prevăzută alternativ cu pedeapsa amenzii, în timp ce pentru alte infracțiuni legiuitorul a prevăzut doar pedeapsa cu amenda.

Pedeapsa închisorii este prevăzută pentru următoarele infracțiuni: influențarea declarațiilor (art. 272 C. pen.); sustragerea sau distrugerea de probe ori de înscrisuri (art. 275 C. pen.); cercetarea abuzivă (art. 280 C. pen.); supunerea la rele tratamente (art. 281 C. pen.); tortura (art. 282 C. pen.); represiunea nedreaptă (art. 283 C. pen.); evadarea (art. 285 C. pen.), respectiv înlesnirea evadării (art. 286 C. pen.).

Pedeapsa cu amenda este prevăzută pentru forma atenuată a infracțiunii constând în neexecutarea sancțiunilor penale [art. 288 alin. (3) C. pen.], atunci când fapta constă în neexecutarea, de către mandatar sau administrator, a pedepselor complementare aplicate unei persoane juridice dintre cele prevăzute la art. 141 C. pen.

Pentru toate celelalte infracțiuni din prezentul titlu, pedeapsa cu închisoarea este prevăzută alternativ cu pedeapsa amenzii.

Cauze speciale de nepedepsire. Legiuitorul a prevăzut și unele cauze speciale de nepedepsire la următoarele infracțiuni: nedenunțarea [art. 266 alin. (2) și (3) C. pen.]; inducerea în eroare a organelor judiciare [art. 268 alin. (3) C. pen.]; favorizarea făptuitorului [art. 269 alin. (3) C. pen.]; tăinuirea [art. 270 alin. (3) C. pen.]; respectiv mărturia mincinoasă [art. 273 alin. (3) C. pen.].

5. Explicații complementare

Aspecte procesuale

Dată fiind importanța valorilor sociale protejate prin incriminările din prezentul titlu, pentru majoritatea infracțiunilor contra justiției, acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu.

Prin excepție de la principiul oficialității, acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate în cazul infracțiunilor constând în nerespectarea hotărârilor judecătorești [art. 287 alin. (2) C. pen., pentru faptele prevăzute în lit. d)-g)], precum și în cazul infracțiunii constând în asistența și reprezentare neloială [art. 284 alin. (3) C. pen.].

BIBLIOGRAFIE GENERALĂ LA TITLUL IV

Autori români

Alexandru Boroi, *Drept penal. Partea specială, potrivit noului Cod penal*, Ed. C.H. Beck, București, 2014; Horia Diaconescu, Ruxandra Răducanu, *Infracțiuni contra înfăptuirii justiției, conform noului Cod penal*, Ed. C.H. Beck, București, 2014; Vasile Dobrinoiu, Ilie Pascu, Mihai Adrian Hotca, Ioan Chiș, Mirela Gorunescu, Costică Păun, Norel Neagu, Maxim Dobrinoiu, Mircea Constantin Sinescu, *Noul Cod penal comentat. Partea specială*, ed. a 2-a, revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, 2014; Petre Dungan, *Influențarea declarațiilor – o incriminare necesară*, în Dreptul nr. 5/2010, p. 84 și urm.; Petre Dungan, *Unele reflecții asupra infracțiunii de inducere în eroare a organelor judiciare, reglementată în noul Cod penal*, în Dreptul nr. 7/2010, p. 47 și urm.; Petre Dungan, *O nouă incriminare – compromiterea intereselor justiției*, în Dreptul nr. 8/2010, p. 76 și urm.; Iacob-Cătălin Marcu, *O noutate absolută în legislația României – infracțiunea de compromitere a intereselor justiției*, în CDP nr. 3/2010, p. 58 și urm.; Iacob-Cătălin Marcu, *Infracțiunea de încălcare a solemnității ședinței*, în CDP nr. 4/2010, p. 61 și urm.; Tiberiu Medeanu, *Tortura în practica instanțelor naționale și internaționale*, în RDP nr. 1/2009, p. 51 și urm.; Norel Neagu, *Nerespectarea hotărârilor judecătorești în noul Cod penal*, în Dreptul nr. 2/2012, p. 60 și urm.; Maria Oprea, *Noua reglementare a infracțiunii de inducere în eroare a organelor judiciare*, în RDP nr. 2/2013, p. 80 și urm.; G. Paraschiv, D.Ș. Paraschiv, *Ultrajul judiciar în noul Cod penal*, în RDP nr. 2/2013, p. 38 și urm.; Florin Radu, *Răzbunarea pentru ajutorul dat justiției*, în RDP nr. 2/2013, p. 55 și urm.; T. Teodorescu, *Încadrarea juridică a faptei inculpatului de a-și rupe propria declarație dată în faza urmăririi penale*, în Dreptul nr. 6/2000, p. 110; Tudorel Toader, Maria-Ioana Michinici, Ruxandra Răducanu, Anda Crișu-Ciocîntă, Sebastian Rădulețu, Mihai Dunea, *Noul Cod penal. Comentarii pe articole*, Ed. Hamangiu, București, 2014.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Nedenunțarea

Art. 266. (1) Fapta persoanei care, luând cunoștință de comiterea unei fapte prevăzute de legea penală contra vieții sau care a avut ca urmare moartea unei persoane, nu înștiințează de îndată autoritățile se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) Nedenunțarea săvârșită de un membru de familie nu se pedepsește.

(3) Nu se pedepsește persoana care, înainte de punerea în mișcare a acțiunii penale împotriva unei persoane pentru săvârșirea faptei nedenunțate, încunoștințează autoritățile competente despre aceasta sau care, chiar după punerea în mișcare a acțiunii penale, a înlesnit tragerea la răspundere penală a autorului sau a participanților.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Tudorel Toader, lect. univ. dr. Marieta Safta)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Cu unele deosebiri, infracțiunea de nedenunțare (art. 266 C. pen.) are corespondent în incriminarea de la art. 262 C. pen. anterior, incriminare care avea denumirea marginală „Nedenunțarea unor infracțiuni".

Spre deosebire de Codul penal anterior, noul Cod penal nu mai enumeră limitativ infracțiunile pentru care există obligația denunțării. Astfel, în timp ce Codul penal anterior *instituia obligația denunțării pentru unele infracțiuni grave*, constând în: omor simplu, omor calificat, omor deosebit de grav, tâlhăria, pirateria, delapidarea, distrugerea în formele agravate, distrugerea calificată și formele agravate ale infracțiunii de distrugere și semnalizare falsă, noul Cod penal instituie *obligația înștiințării autorității pentru fapte prevăzute de legea penală contra vieții sau care au avut ca urmare moartea unei persoane.* În condițiile în care legiuitorul a luat în considerare urmarea imediată (contra vieții sau care a avut ca urmare moartea unei persoane), rezultă că faptele grave cu privire la care legiuitorul instituie obligația înștiințării autorității pot fi săvârșite cu intenție (de exemplu, omorul – art. 188 C. pen.), cu intenție depășită (de exemplu, lovirile sau vătămările cauzatoare de moarte – art. 195 C. pen.) sau din culpă (de exemplu, uciderea din culpă – art. 192 C. pen.).

Potrivit noului Cod penal, nedenunțarea poate fi săvârșită numai cu intenție, spre deosebire de nedenunțarea unor infracțiuni din Codul penal anterior, infracțiune care putea fi săvârșită fie cu intenție, fie din culpă.

Noul Cod penal incriminează *fapta de a nu înștiința de îndată autoritățile*, spre deosebire de Codul penal anterior, care incrimina *omisiunea de a denunța de îndată*. Noul Cod penal prevede în mod explicit cerința înștiințării de îndată a autorității, cerință care subzista și în reglementarea anterioară, deși nu era consacrată în mod explicit. Legiuitorul nu prevede și cerința înștiințării autorității competente, deoarece nu se poate cere oricărei persoane să cunoască regulile de competență în materie penală, iar în cazul în care autoritatea sesizată constată că nu are competențe în domeniu, atunci va avea obligația sesizării autorității competente.

Cauza specială de nepedepsire din art. 266 alin. (2) C. pen. este mai cuprinzătoare, deoarece nu se pedepsește nedenunțarea săvârșită de către un membru de familie, spre deosebire de cauza specială de nepedepsire din art. 262 alin. (2) C. pen. anterior, având același conținut, cauză incidentă atunci când fapta era săvârșită de către soț sau o rudă apropiată. Aceasta deoarece categoria membrilor de familie este mai cuprinzătoare decât aceea care cuprindea doar soțul și rudele apropiate.

2. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special constă în relațiile sociale referitoare la activitatea de înfăptuire a justiției, relații care implică, în cazul săvârșirii unor infracțiuni de o mare gravitate, înștiințarea de îndată a autorității în legătură cu acestea.

B. Obiectul material

Infracțiunea nu are obiect material, deoarece elementul material al laturii obiective constă în neîndeplinirea unei obligații prin care se creează o stare de pericol pentru activitatea de înfăptuire a justiției.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ poate fi orice persoană, cu excepția autorului și a eventualilor participanți la infracțiunea nedenunțată, deoarece legea stabilește obligația denunțării, și nu a autodenunțării unor infracțiuni[1]. Nu interesează dacă persoana care a luat cunoștință de săvârșirea infracțiunii are sau nu o calitate specială, în afară de cazul în care calitatea specială ar determina încadrarea faptei în alt text de lege. Astfel, dacă nedenunțătorul are calitatea de funcționar public, iar infracțiunea de a cărei săvârșire a luat cunoștință este în legătură cu serviciul în cadrul căruia își îndeplinește sarcinile, fapta va constitui omisiunea sesizării, infracțiune prevăzută în art. 267 C. pen.

În cazul în care nedenunțătorul are calitatea de membru de familie în raport cu autorul sau eventualul participant la săvârșirea faptei grave nedenunțate, va deveni incidentă cauza specială de nepedepsire prevăzută în alin. (2) al art. 266 C. pen.

Participația penală este posibilă sub forma instigării și a complicității morale. Instigatorul sau complicele moral, luând cunoștință despre infracțiunea nedenunțată, dobândește, la rândul său, obligația personală de a o denunța. Neîndeplinindu-și această obligație, instigatorul sau complicele moral săvârșește, la rândul lui, o infracțiune de nedenunțare, infracțiune care va intra în concurs cu instigarea sau complicitatea la infracțiunea de nedenunțare săvârșită de autor. Coautoratul nu este posibil, deoarece fapta constă într-o omisiune, iar obligația instituită prin textul de incriminare are caracter strict personal.

b) Subiectul pasiv este statul, care are obligația înfăptuirii justiției.

3. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă constă în săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală contra vieții sau care a avut ca urmare moartea unei persoane, faptă despre comiterea căreia nedenunțătorul a luat cunoștință prin orice mijloace. Nu există însă situația premisă pentru obligația înștiințării autorității, față de participantul la săvârșirea infracțiunii grave nedenunțate.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

[1] Trib. jud. Timiș, s. pen., dec. nr. 1262/1973, în RRD nr. 12/1974, p. 75.

a) Latura obiectivă. Elementul material al laturii obiective se realizează prin omisiunea făptuitorului de a înștiința de îndată autoritățile despre comiterea unei fapte prevăzute de legea penală contra vieții sau care a avut ca urmare moartea unei persoane.

Spre deosebire de Codul penal anterior, legiuitorul nu mai realizează o enumerare limitativă a faptelor pentru care instituie obligația înștiințării autorității, făcând referire la fapte prevăzute de legea penală contra vieții sau care a avut ca urmare moartea unei persoane. Din prima categorie fac parte infracțiunile contra vieții (omorul, omorul calificat, uciderea la cererea victimei, determinarea sau înlesnirea sinuciderii și uciderea din culpă). Din cea de-a doua categorie fac parte faptele care au avut ca urmare moartea victimei, urmare imputabilă făptuitorului pe bază de intenție depășită, cum ar fi, spre exemplu: loviriile sau vătămările cauzatoare de moarte (art. 195 C. pen.), lipsirea de libertate în mod ilegal, dacă fapta a avut ca urmare moartea victimei [art. 205 alin. (4) C. pen.], violul, dacă fapta a avut ca urmare moartea victimei [art. 218 alin. (4) C. pen.], tâlhăria sau pirateria urmată de moartea victimei (art. 236 C. pen.), tortura ce a avut ca urmare moartea victimei [art. 282 alin. (3) C. pen.]. Astfel de fapte care au ca urmare moartea victimei, fapte în legătură cu săvârșirea cărora există obligația înștiințării autorității, pot fi incriminate în Codul penal sau prin legile speciale.

Dacă omisiunea făptuitorului se referă la săvârșirea unei alte fapte decât cele contra vieții sau care au avut ca urmare moartea victimei, fapta nu constituie infracțiune. Omisiunea făptuitorului se poate referi la oricare dintre faptele contra vieții sau care au avut ca urmare moartea victimei, în formă consumată sau în formă de tentativă pedepsibilă, ori la un act de participare la comiterea acesteia. Dacă persoana a luat cunoștință de săvârșirea mai multor astfel de fapte, va trebui să-și îndeplinească obligația în raport cu fiecare dintre acestea. Întrucât legea nu face nicio precizare, înștiințarea poate fi făcută și față de o autoritate care nu are competența să efectueze urmărirea penală pentru fapta denunțată, autoritate care însă va avea obligația de a înștiința de îndată autoritatea judiciară competentă. Este suficient ca persoana să înștiințeze că a fost săvârșită o faptă contra vieții sau care a avut ca urmare moartea unei persoane, furnizându-i elementele necesare pentru declanșarea procedurii legale.

Înștiințarea autorității trebuie să se facă *de îndată*. Înștiințarea autorității poate fi realizată pe orice cale, prin orice mijloace, astfel încât obligația să fie realizată de îndată. În fiecare caz concret, organul judiciar competent va stabili dacă înștiințarea s-a făcut sau nu de îndată, în funcție de posibilitatea făptuitorului de a-și îndeplini obligația.

Urmarea imediată constă în crearea unei stări de pericol pentru activitatea de înfăptuire a justiției.

Raportul de cauzalitate trebuie să existe.

b) Latura subiectivă. Infracțiune poate fi săvârșită cu intenție, care poate fi directă sau indirectă. Nu este necesar ca nedenunțătorul să fi cunoscut toate trăsăturile conținutului faptei pe care nu a denunțat-o, așa cum acestea sunt prevăzute în norma de incriminare, fiind suficient să fi cunoscut atâtea date încât să fi avut reprezentarea că este vorba de comiterea unei fapte prevăzute de legea penală contra vieții sau care a avut ca urmare moartea unei persoane.

Cerințe esențiale ale elementului subiectiv nu există.

4. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

a) Actele de pregătire nu sunt posibile, deoarece elementul material al laturii obiective constă în neîndeplinirea unei obligații cu caracter personal.

b) Tentativa nu este posibilă, deoarece elementul material al laturii obiective constă într-o omisiune.

c) Consumarea infracțiunii are loc în momentul în care făptuitorul, având posibilitatea de a înștiința autoritățile despre comiterea unei fapte prevăzute de legea penală contra vieții sau care a avut ca urmare moartea persoanei, nu își îndeplinește obligația prevăzută de lege.

d) Epuizarea infracțiunii este concomitentă cu momentul consumării acesteia.

B. Modalități

a) Modalități normative. Infracțiunea de nedenunțare consacră o singură modalitate normativă, constând în omisiunea de a înștiința de îndată autoritățile în legătură cu săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală contra vieții sau care a avut ca urmare moartea unei persoane.

b) Modalități agravate nu există.

C. Sancțiunea constă în închisoare de la 6 luni la 2 ani sau amendă.

Cauze speciale de nepedepsire. În cazul infracțiunii de nedenunțare, legiuitorul a prevăzut două cauze speciale de nepedepsire.

1) Prima cauză specială de nepedepsire există, potrivit **alin. (2)**, atunci când *nedenunțarea este săvârșită de către un membru de familie*. Legiuitorul a luat în considerare calitatea de membru de familie (în accepțiunea prevederilor art. 177 C. pen.), calitate existentă între nedenunțător și autorul sau participantul la săvârșirea infracțiunii nedenunțate. Cauza specială de nepedepsire are caracter personal, astfel încât nu va fi incidentă și în raport cu eventualul participant la infracțiunea de nedenunțare.

2) A doua cauză specială de nepedepsire există, potrivit **alin. (3)**, atunci când, înainte de punerea în mișcare a acțiunii penale împotriva unei persoane pentru săvârșirea faptei nedenunțate, nedenunțătorul încunoștințează autoritățile competente despre aceasta sau, chiar după punerea în mișcare a acțiunii penale, înlesnește tragerea la răspundere penală a autorului sau a participanților. Pentru incidența cauzei speciale de nepedepsire, în prima ipoteză, mai înainte de punerea în mișcare a acțiunii penale, înștiințarea trebuie să fie făcută autorităților competente, în timp ce în a doua ipoteză, după punerea în mișcare a acțiunii penale, nedenunțătorul trebuie să înlesnească tragerea la răspundere penală a autorului sau a participanților la săvârșirea faptei grave care nu a fost denunțată de îndată.

5. Explicații complementare

Aspecte procesuale

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu, dată fiind importanța valorilor sociale ocrotite prin norma de incriminare.

6. Elemente de drept comparat

A. Codul penal francez[1] incriminează (art. 434-1) fapta prin care oricine care are cunoștință de o crimă pe care mai poate încă să o prevină sau să-i limiteze

[1] Codul penal francez, cu modificările și completările până la 12 octombrie 2005, disponibil pe *http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes*.

efectele sau ai cărei autori sunt susceptibili de comiterea altor noi crime ce ar putea fi împiedicate nu informează autoritățile judiciare sau administrative. Pedeapsa prevăzută de lege este de 3 ani închisoare și amenda de 45.000 de euro. Nu au obligația de a denunța (și constituie, în consecință, cauze de nepedepsire) părinții în linie dreaptă și soții lor și, de asemenea, frații și surorile și soții lor, ai autorului sau ai complicelui crimei; soțul autorului sau complicelui crimei sau persoane care locuiesc în mod notoriu în situație maritală cu el; persoanele constrânse în secret în condițiile prevăzute de lege.

B. Codul penal finlandez[1], în Capitolul 15, reglementează Secțiunea 10 – *Nereclamarea comiterii unei infracțiuni grave*. Obligația denunțării intervine în situația în care o persoană are cunoștință de un genocid iminent, de pregătirea unui genocid, de încălcarea interdicției privind armele chimice, încălcarea interdicției privind armele biologice, de compromiterea suveranității Finlandei, de trădare, acte grave de trădare, spionaj, acte grave de spionaj, înaltă trădare, acte grave de înaltă trădare, viol, acte grave de viol, acte grave de abuz sexual împotriva unui minor, crimă, ucidere din culpă, lovirea unei persoane soldată cu vătămarea corporală gravă a acesteia, tâlhărie, jaf, răpire, luarea de ostatici, fapte penale grave, punerea în pericol a sănătății unei persoane, infracțiuni privind dispozitivele nucleare, piraterie aeriană, o infracțiune comisă în scopuri de terorism, pagube grave aduse mediului înconjurător sau o infracțiune gravă privind substanțele narcotice și nu înștiințează autoritățile sau persoana aflată în pericol la timp pentru a preveni comiterea faptei. Pentru întrunirea elementelor constitutive ale infracțiunii de nereclamare a comiterii unei infracțiuni grave este necesar ca infracțiunea sau o tentativă pedepsită prin lege să fie comisă. Pedeapsa prevăzută de lege este amenda sau închisoarea de până la 6 luni. Se constituie într-o cauză de nepedepsire situația în care, pentru a preveni infracțiunea, persoana respectivă ar fi trebuit să își denunțe soțul/soția, un frate/o soră, o rudă directă ascendentă sau descendentă, o persoană care locuiește în aceeași casă cu ea sau o persoană care îi este apropiată printr-o relație personală similară.

C. Codul penal german[2] reglementează, în art. 138, infracțiunea de nedenunțare a unor infracțiuni plănuite. Obligația de a denunța intervine în cazul pregătirii/comiterii infracțiunilor expres prevăzute de textul de referință, respectiv: pregătirea unui război de agresiune; înalta trădare prevăzută la §§ 81 până la 83 alin. (1); trădarea de țară sau periclitarea siguranței externe prevăzută de la §§ 94 până la 96, 97a sau 100; falsificarea de bani sau alte valori prevăzută la §§ 146, 151, 152 sau falsificarea de cărți de plată sau de eurocecuri prevăzută la § 152a alin. (1)-(3); traficul agravant de persoane prevăzut la § 181 alin. (1) nr. 2 sau 3; omor, crimă sau genocid (§§ 211, 212 sau 220a); infracțiunile împotriva libertății personale prevăzute la §§ 234, 234a, 239a sau 239b; o tâlhărie sau șantaj tâlhăresc (§§ 249 până la 251 sau 255) sau infracțiunile care prezintă pericol pentru societate prevăzute la §§ 306 până la 306 c sau 307 alin. (1)-(3), § 308 alin. (1)-(4), § 309 alin. (1)-(5), §§ 310, 313, 314 sau 315 alin. (3), § 315b alin. (3) sau § 316a sau 316c C. pen. german.

---

[1] Codul penal finlandez (38/1889; modificări până la 650/2003 inclusiv), disponibil pe *http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes*.

[2] Din 13 noiembrie 1998 (publicat în M. Of. nr. I, p. 3322), modificat prin Legea din 24 septembrie 2013 (publicată în M. Of. nr. I, p. 3671) și Legea din 10 octombrie 2013 (publicată în M. Of. nr. I, p. 3799), disponibil pe *http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes*.

Pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de până la 5 ani sau o amendă. Cu aceeași pedeapsă se sancționează și fapta persoanei care află, dar nu încunoștințează imediat – înainte de comiterea infracțiunii sau de producerea rezultatului – autoritățile competente despre planul de a comite sau comiterea unei infracțiuni prevăzute la § 129, respectiv înființarea unor organizații criminale. În situația în care fapta este comisă din culpă („din nechibzuință"), pedeapsa aplicabilă este închisoarea de până la un an sau amenda.

Cauzele de nepedepsire sunt amplu și nuanțat reglementate. Astfel, în situația în care nu s-a încercat comiterea infracțiunii prevăzute la art. 138, instanța nu aplică pedeapsa. Fapta nu este pedepsită, de asemenea, atunci când este săvârșită de preoți, întrucât aceștia nu au obligația de a dezvălui ceea li s-a încredințat în timpul spovedaniei. Nu se pedepsește nici persoana care nu denunță un membru de familie, însă numai dacă persoana respectivă s-a străduit în mod clar să-l împiedice pe acesta să comită infracțiunea sau să împiedice producerea rezultatului și dacă infracțiunea respectivă nu este: un omor sau o ucidere din culpă (§§ 211 sau 212), un genocid prevăzut la § 220a alin. (1) nr. 1 sau o răpire însoțită de șantaj [§ 239a alin. (1)], o luare de ostatici [§ 239b alin. (1)] sau un atac asupra traficului aerian sau maritim [§ 316c alin. (1)] în cadrul unei organizații teroriste (§ 129a). Nici avocații, apărătorii sau medicii nu au obligația, în aceleași condiții, de a dezvălui ceea ce li s-a încredințat în timpul exercițiului funcțiunii. De asemenea, nu se pedepsește persoana care împiedică printr-o altă modalitate, nu prin denunțarea făptuitorului, comiterea unei infracțiuni sau producerea rezultatului. Dacă infracțiunea nu mai este comisă sau rezultatul nu se mai produce și fără participarea celui care ar fi trebuit să facă denunțul, instanța poate renunța la pronunțarea unei pedepse și numai în baza faptului că acesta s-a străduit în mod real să împiedice producerea rezultatului.

D. Codul penal olandez[1] incriminează (art. 135-136) fapta persoanei care deține informații cu privire la comiterea oricărora dintre infracțiunile prevăzute în art. 92-95*a*, 102 sau 121 (este vorba despre infracțiuni contra securității statului, respectiv infracțiuni grave împotriva îndeplinirii obligațiilor constituționale și a exercitării drepturilor constituționale). De asemenea, este incriminată fapta persoanei care deține informații cu privire la intenția de a comite oricare dintre infracțiunile prevăzute de art. 92-110 (infracțiuni contra securității statului) sau de a comite infracțiunea de dezertare pe timp de război, trădarea comisă în funcția de membru al forțelor armate, omor, răpire sau viol sau oricare dintre infracțiunile definite în Titlul VII al Codului și care omite în mod intenționat notificarea lor în timp util autorităților judiciare. Aceasta se pedepsește, după consumarea faptei, cu închisoare de până la un an sau amendă de categoria trei. Aceeași pedeapsă se aplică persoanei care are cunoștință de comiterea unor astfel de infracțiuni așa cum sunt enumerate în Secțiunea 1 și care, la momentul în care consecințele unor astfel de fapte ar fi putut fi împiedicate, a omis cu intenție comunicarea lor în maniera prevăzută.

Fapta nu se pedepsește atunci când este comisă de o persoane care, prin comunicarea unor astfel de infracțiuni, ar putea crea riscul urmăririi penale a propriei persoane sau a unei rude de sânge sau rude de gradul unu, doi sau trei, a soțului sau fostului soț sau a unei alte persoane împotriva căreia nu poate depune mărturie ca rezultat al funcției sau profesiei sale.

[1] Codul penal olandez – Legea din 3 martie 1881, cu modificările și completările ulterioare.

E. Codul penal spaniol[1] incriminează fapta de a nu denunța ca variantă a infracțiunii de omitere a îndatoririi de a împiedica comiterea de infracțiuni sau de a promova urmărirea acestora. Astfel, potrivit art. 450 alin. (2) din Cod, fapta persoanei care, putând să o facă, nu se adresează autorității sau agenților acesteia, pentru a împiedica o infracțiune care afectează viața persoanelor, integritatea sau sănătatea, libertatea sau libertatea sexuală a acestora și despre a cărei imediată sau actuală comitere are cunoștință, va fi pedepsită cu pedeapsa închisorii de la 6 luni la 2 ani, dacă delictul a fost împotriva vieții, și amendă de la 6 la 24 de luni, în celelalte cazuri, afară dacă delictului neîmpiedicat nu îi corespunde o pedeapsă egală sau mai mică, caz în care se va aplica pedeapsa mai mică în grad decât cea pentru respectivul delict.

Omisiunea sesizării

Art. 267. (1) Funcționarul public care, luând cunoștință de săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală în legătură cu serviciul în cadrul căruia își îndeplinește sarcinile, omite sesizarea de îndată a organelor de urmărire penală se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Când fapta este săvârșită din culpă, pedeapsa este închisoarea de la 3 luni la un an sau amenda.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Tudorel Toader, lect. univ. dr. Marieta Safta)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Cu unele deosebiri, infracțiunea constând în omisiunea sesizării (art. 267 C. pen.) are corespondent în incriminarea de la art. 263 C. pen. anterior, incriminare ce avea denumirea marginală „Omisiunea sesizării organelor judiciare". Noul Cod penal incriminează *omisiunea sesizării unei fapte prevăzute de legea penală*, spre deosebire de reglementarea anterioară, prin care era incriminată *omisiunea sesizării unei infracțiuni*. Tot astfel, prin noul Cod penal este incriminată omisiunea sesizării organelor de urmărire penală, spre deosebire de reglementarea anterioară, prin care era incriminată omisiunea sesizării procurorului sau a organului de urmărire penală.

Noul Cod penal nu a mai preluat forma agravată din reglementarea anterioară, care exista atunci când fapta era săvârșită de către un funcționar public cu atribuții de conducere sau de control [alin. (2) al art. 263].

Noul Cod penal a consacrat însă o formă atenuată a infracțiunii, formă care nu are corespondent în reglementarea anterioară, existentă atunci *când fapta este săvârșită din culpă.*

2. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic constă în relațiile sociale referitoare la activitatea de înfăptuire a justiției, relații care implică îndeplinirea cu promptitudine de către funcționarii publici a obligației de a sesiza organele de urmărire penală cu privire la infracțiunile săvârșite în legătură cu serviciul în cadrul căruia își îndeplinesc sarcinile.

[1] Codul penal spaniol – Legea Organică nr. 10/1995 din 23 noiembrie (publicată în B.O.E. – Buletinul Oficial Spaniol – nr. 281, 24 noiembrie.

B. Obiectul material

Infracțiunea nu are obiect material.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ este calificat prin calitatea de funcționar public, în accepțiunea prevederilor art. 175 C. pen.

Nu săvârșește infracțiunea constând în omisiunea sesizării funcționarul public care a comis sau a participat la săvârșirea infracțiunii pentru care a omis să sesizeze organele de urmărire penală, deoarece obligația denunțării, impusă funcționarilor publici, privește infracțiunile săvârșite de alte persoane, nu și cele săvârșite de ei înșiși. Sesizarea organelor de urmărire penală cu privire la propriile infracțiuni săvârșite echivalează cu autodenunțarea, pe care legea nu o impune[1].

Participația penală este posibilă sub forma instigării și a complicității morale. Coautoratul nu este posibil, deoarece obligația sesizării organelor judiciare are caracter personal.

b) Subiectul pasiv este statul.

3. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă constă în săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală în legătură cu serviciul în cadrul căruia funcționarul public își îndeplinește sarcinile. Poate fi vorba de o faptă prevăzută de legea penală, faptă care a fost săvârșită de un alt funcționar public din același serviciu cu făptuitorul, sau de o faptă prevăzută de legea penală, săvârșită de o persoană din afara serviciului, care se răsfrânge însă asupra activității serviciului respectiv, de exemplu, o infracțiune de trafic de influență (art. 291 C. pen.). Fapta prevăzută de legea penală, care constituie situația premisă și la care se referă omisiunea făptuitorului, poate avea formă consumată sau de tentativă pedepsibilă, neavând relevanță juridică penală împrejurarea că omisiunea sesizării se referă la autorul respectivei fapte sau la eventualii participanți.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii

a) Latura obiectivă. Elementul material al laturii obiective se realizează printr-o inacțiune constând în *omisiunea funcționarului public de a sesiza organele de urmărire penală*. Omisiunea trebuie să se refere la săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală în legătură cu serviciul în cadrul căruia funcționarul public își îndeplinește sarcinile. Dacă fapta prevăzută de legea penală, despre a cărei săvârșire a luat cunoștință făptuitorul, nu este în legătură cu serviciul în cadrul căruia își îndeplinește sarcinile, omisiunea acestuia de a sesiza organele de urmărire penală nu realizează elementul material al infracțiunii prevăzute în art. 267 C. pen. Fapta va putea constitui însă, după caz, infracțiunea de nedenunțare (art. 266 C. pen.) sau nedenunțarea unor infracțiuni contra securității naționale (art. 410 C. pen.).

Pentru existența infracțiunii analizate este necesar ca făptuitorul să fi avut cunoștințe certe despre fapta prevăzută de legea penală săvârșită în legătură cu serviciul în cadrul căruia își îndeplinește sarcinile, deoarece numai în acest caz există obligația sa de a sesiza organele judiciare[2]. Nu se cere însă ca funcționarul să fi

[1] Trib. jud. Timiș, s. pen., dec. nr. 1262/1973, în RRD nr. 12/1974, p. 75.

[2] În același sens, a se vedea și Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 3071/1974, în RRD nr. 8/1975, p. 71.

cunoscut identitatea autorului faptei, deoarece norma de incriminare se referă la sesizarea organelor de urmărire penală cu privire la fapta prevăzută de legea penală săvârșită, nu și cu privire la autorul acesteia.

Sesizarea trebuie făcută de îndată. Împrejurarea dacă sesizarea s-a făcut sau nu de îndată se stabilește de către organul judiciar atât în raport cu timpul scurs din momentul în care făptuitorul a luat cunoștință de săvârșirea faptei prevăzute de legea penală, cât și în raport cu posibilitatea pe care a avut-o de a-și îndeplini obligația impusă de lege.

Sesizarea trebuie să fie adresată organului de urmărire penală. Cerința sesizării organului de urmărire penală ia în considerare calitatea subiectului activ, aceea de funcționar public, contribuind la soluționarea cu celeritate a respectivei cauze penale. Pe cale de consecință, va exista omisiunea sesizării atunci când, luând cunoștință de săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală în legătură cu serviciul în cadrul căruia își îndeplinește sarcinile, funcționarul public sesizează alte autorități ale statului.

Urmarea imediată constă în crearea unei stări de pericol pentru activitatea de înfăptuire a justiției.

Raportul de cauzalitate trebuie să existe.

b) Latura subiectivă. Elementul subiectiv presupune vinovăția făptuitorului sub forma intenției, care poate fi directă sau indirectă. Dacă fapta se săvârșește din culpă, se va reține forma atenuată din alin. (2).

Nu există cerințe esențiale ale elementului subiectiv.

4. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

a) Actele de pregătire nu sunt posibile, deoarece elementul material al laturii obiective constă într-o omisiune.

b) Tentativa nu este posibilă, deoarece elementul material al laturii obiective constă într-o omisiune.

c) Consumarea infracțiunii are loc în momentul în care făptuitorul, având posibilitatea de a sesiza organele de urmărire penală, nu își îndeplinește această obligație.

A. Modalități

a) Modalități normative. Infracțiunea de omisiune a sesizării prezintă o singură modalitate normativă, constând în omisiunea sesizării de îndată a organelor de urmărire penală, cu privire la săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală în legătură cu serviciul în cadrul căruia funcționarul public își îndeplinește sarcinile.

Modalitatea atenuată. Potrivit **alin. (2)**, omisiunea sesizării are formă atenuată atunci când fapta este săvârșită din culpă.

B. Sancțiunea prevăzută de lege constă în închisoare de la 3 luni la 3 ani sau amendă.

În cazul formei atenuate din alin. (2), sancțiunea constă în închisoare de la 3 luni la un an sau amendă.

5. Explicații complementare

Aspecte procesuale

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu, dată fiind importanța valorilor sociale ocrotite prin norma de incriminare.

Inducerea în eroare a organelor judiciare

Art. 268. (1) Sesizarea penală, făcută prin denunț sau plângere, cu privire la existența unei fapte prevăzute de legea penală ori în legătură cu săvârșirea unei asemenea fapte de către o anumită persoană, cunoscând că aceasta este nereală, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Producerea sau ticluirea de probe nereale, în scopul de a dovedi existența unei fapte prevăzute de legea penală ori săvârșirea acesteia de către o anumită persoană, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(3) Nu se pedepsește persoana care a săvârșit inducerea în eroare a organelor judiciare, dacă declară, înainte de reținerea, arestarea sau de punerea în mișcare a acțiunii penale împotriva celui față de care s-a făcut denunțul sau plângerea ori s-au produs probele, că denunțul, plângerea sau probele sunt nereale.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Tudorel Toader, lect. univ. dr. Marieta Safta)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Cu unele deosebiri, infracțiunea constând în *inducerea în eroare a organelor judiciare* (art. 268 C. pen.) are corespondent în incriminarea de la art. 259 C. pen. anterior, incriminare care avea denumirea marginală *„Denunțarea calomnioasă"*.

În noul Cod penal, elementul material al laturii obiective constă în sesizarea penală cu privire la existența unei fapte prevăzute de legea penală ori în legătură cu săvârșirea unei asemenea fapte, spre deosebire de Codul penal anterior, la care elementul material al laturii obiective consta în învinuirea mincinoasă cu privire la săvârșirea unei infracțiuni.

Noul Cod penal consacră o cauză specială de nepedepsire [alin. (3) al art. 268 C. pen.], atunci când făptuitorul declară că denunțul, plângerea sau probele sunt nereale, spre deosebire de Codul penal anterior, care consacra o cauză specială de reducere a pedepsei [alin. (3) al art. 259 C. pen. anterior], atunci când făptuitorul declara că denunțul, plângerea sau probele erau mincinoase.

Unele deosebiri apar și sub aspectul regimului sancționator, în sensul că, pentru forma de bază a infracțiunii, pedeapsa închisorii este prevăzută alternativ cu amenda.

2. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic *principal* constă în relațiile sociale referitoare la activitatea de înfăptuire a justiției, relații care sunt incompatibile cu formularea unui denunț sau a unei plângeri nereale, referitoare la săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, precum și cu producerea sau ticluirea de probe nereale, în scopul de a dovedi existența unei fapte prevăzute de legea penală ori săvârșirea acesteia de către o anumită persoană.

Obiectul juridic *secundar* este diferit, în funcție de conținutul denunțului sau a plângerii. Astfel, obiectul juridic secundar poate consta în relațiile sociale referitoare

la demnitatea sau libertatea persoanei, persoană împotriva căreia se formulează denunțul sau plângerea nereală ori împotriva căreia se produc ori se ticluiesc probele.

B. Obiect material nu există. Probele produse sau ticluite în sprijinul unei sesizări penale referitoare la o faptă nereală, ca și sesizarea penală făcută în aceleași condiții sunt mijloace prin care se săvârșește infracțiunea, și nu obiectul material al acesteia.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ poate fi orice persoană.

Participația penală este posibilă sub toate formele. Dacă, prin denunț sau plângere, o persoană formulează sesizarea penală nereală cu privire la existența unei fapte prevăzute de legea penală ori în legătură cu săvârșirea unei asemenea fapte, de către o anumită persoană, în timp ce o altă persoană produce sau ticluiește probe nereale, în scopul de a dovedi existența unei fapte prevăzute de legea penală ori săvârșirea acesteia de către o anumită persoană, fiecare dintre aceste persoane răspunde în calitate de autor, cea dintâi potrivit alin. (1), iar cea de-a doua potrivit alin. (2)[1].

b) Subiectul pasiv *principal* este statul, iar subiect pasiv *secundar* este persoana împotriva căreia se formulează sesizarea penală nereală ori împotriva căreia sunt produse sau ticluite probele nereale.

3. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă există când fapta se săvârșește în condițiile alin. (2), constând în existența unei sesizări penale nereale.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă. Elementul material. În condițiile **alin. (1)**, elementul material al laturii obiective se realizează printr-o *sesizare penală*, făcută prin plângere sau denunț, cu privire la existența unei fapte prevăzute de legea penală ori în legătură cu săvârșirea unei asemenea fapte de către o anumită persoană. Sesizarea penală trebuie să se refere fie la existența unei fapte prevăzute de legea penală, fie la săvârșirea unei asemenea fapte de către o anumită persoană, determinată prin indicarea numelui și a prenumelui sau a altor elemente care să permită, fără echivoc, identificarea ei.

Sesizarea penală trebuie să se refere *la existența unei fapte prevăzute de legea penală*, în formă consumată sau tentativă pedepsibilă, **ori** *la săvârșirea unei asemenea fapte de către o anumită persoană.* Fapta penală care formează obiectul sesizării poate fi prevăzută în Codul penal sau într-o lege specială cu dispoziții penale. Infracțiunea constând în inducerea în eroare a organelor judiciare nu poate fi reținută când sesizarea penală se referă la o faptă prevăzută de legea penală pentru care acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, în situația în care aceasta este făcută de altă persoană decât cea pretins lezată. Aceasta deoarece acțiunea penală neputând fi pusă în mișcare și urmărirea

[1] În același sens, a se vedea Vintilă Dongoroz și colab., *Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea specială*, vol. IV, Ed. Academiei RSR, București, 1972, p. 168.

penală neputând începe, prin săvârșirea faptei nu se aduce atingere relațiilor sociale referitoare la înfăptuirea justiției[1].

Sesizarea penală trebuie să se facă *prin plângere*, în sensul art. 289 C. pr. pen., sau *prin denunț*, în sensul art. 290 C. pr. pen. Cerința referitoare la săvârșirea faptei prin plângere sau denunț este îndeplinită atât în cazul unui denunț semnat, cât și în cazul unui denunț nesemnat, atât în cazul în care plângerea sau denunțul oral a fost consemnat într-un proces-verbal constatator, cât și în cazul când nu a fost consemnat într-un asemenea proces-verbal[2].

Sesizarea penală trebuie *să fie nereală,* în sensul că autorul acesteia este de rea-credință, referindu-se la o faptă inexistentă sau, indicând drept autor o altă persoană decât adevăratul autor. Nu sunt întrunite elementele infracțiunii constând în inducerea în eroare a organelor judiciare dacă se dovedește că făptuitorul a fost de bună-credință, iar fapta pe care a sesizat-o nu se referă la o faptă prevăzută de legea penală[3].

În condițiile **alin. (2)**, elementul material al laturii obiective se realizează printr-o acțiune constând în *producerea sau ticluirea de probe nereale, în scopul de a dovedi existența unei fapte prevăzute de legea penală ori săvârșirea acesteia de către o anumită persoană.* Săvârșirea faptei presupune, ca situație premisă, existența unei învinuiri nedrepte, formulată în condițiile alin. (1). Făptuitorul trebuie să producă sau să ticluiască probe mincinoase în scopul de a dovedi existența unei fapte prevăzute de legea penală ori săvârșirea acesteia de către o anumită persoană. *Producerea* de probe mincinoase semnifică prezentarea acestora organului de urmărire penală sau instanței de judecată, iar *ticluirea* presupune plăsmuirea, inventarea de probe neadevărate în legătură cu săvârșirea unei infracțiuni.

Urmarea imediată constă în crearea unei stări de pericol pentru activitatea de înfăptuire a justiției.

Raportul de cauzalitate trebuie să existe.

b) Latura subiectivă. Elementul subiectiv presupune vinovăția făptuitorului sub forma intenției, care poate fi directă sau indirectă, când fapta se săvârșește în condițiile alin. (1), și numai directă, când fapta se săvârșește în condițiile alin. (2), deoarece probele nereale sunt produse sau ticluite cu un anumit scop. Fapta constituie infracțiune chiar dacă organele judiciare nu sunt induse în eroare, ajungându-se la pronunțarea unei soluții netemeinice și nelegale.

În ambele situații, este necesar ca făptuitorul să fi cunoscut caracterul nereal pe care îl prezintă sesizarea penală [când fapta se săvârșește în condițiile alin. (1)] ori probele produse sau ticluite [când fapta se săvârșește în condițiile alin. (2)].

4. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

a) Actele de pregătire sunt posibile, însă nu se pedepsesc.

b) Tentativa nu se pedepsește.

c) Consumarea infracțiunii are loc în momentul în care se formulează sesizarea penală nereală sau în momentul în care se produc ori se ticluiesc probele minci-

[1] Octavian Loghin, *Infracțiunea de denunțare calomnioasă*, în RRD nr. 8/1972, p. 36.

[2] Trib. jud. Sibiu, s. pen., dec. nr. 2151/1972, în RRD 4/1975, p. 50; A. Filipaș, *Infracțiunile contra înfăptuirii justiției*, Ed. Academiei, București, 1985, p. 23 și urm.

[3] În același sens, a se vedea și CSJ, s. pen., dec. nr. 2153/1995, în Dreptul nr. 8/1996, p. 141.

noase[1], moment în care se produce și urmarea socialmente periculoasă, starea de pericol pentru înfăptuirea justiției.

B. Modalități

a) Modalități normative. În condițiile alin. (1) al textului de incriminare, legiuitorul a consacrat o singură modalitate normativă, constând în formularea unei sesizări penale nereale, în timp ce, în condițiile alin. (2), legiuitorul a consacrat două modalități alternative, constând în producerea sau ticluirea de probe nereale.

b) Modalitățile de fapt pot fi diferite.

C. Sancțiuni

Sancțiunea constă în închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă, când fapta se săvârșește în condițiile alin. (1), respectiv închisoarea de la unu la 5 ani, când fapta se săvârșește în condițiile alin. (2).

5. Cauze speciale de nepedepsire

Potrivit **alin. (3)**, *nu se pedepsește persoana care a săvârșit inducerea în eroare a organelor judiciare, dacă declară, înainte de reținerea, arestarea sau de punerea în mișcare a acțiunii penale împotriva celui față de care s-a făcut denunțul sau plângerea ori s-au produs probele, că denunțul, plângerea sau probele sunt nereale.*

Cauza specială de nepedepsire are caracter personal, profitând doar celui care a făcut declarația de retractare.

6. Explicații complementare

Aspecte procesuale

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu.

7. Elemente de drept comparat

A. Codul penal francez incriminează, în art. 434-26, denunțarea în mod mincinos la autoritatea judiciară sau administrativă a faptelor constitutive ale unei crime sau delict care au expus autoritățile judiciare la cercetări inutile. Pedeapsa prevăzută de lege este de 6 luni închisoare și amenda de 7.500 de euro.

B. Codul penal german incriminează, în Capitolul 10, „Denunțarea calomnioasă", infracțiunea tip, cu aceeași denumire marginală, în art. 164. Varianta tip a infracțiunii cunoaște două modalități de săvârșire: denunțul cu bună știință la un organ, la un funcționar public care are competența de a primi denunțuri, la un superior militar sau în public – cu privire la săvârșirea, de către o anumită persoană, a unei infracțiuni sau a unei încălcări a obligațiilor de serviciu, cu intenția de a se începe sau de a se continua împotriva acestei persoane o procedură oficială sau alte măsuri oficiale și, respectiv, formularea, cu bună știință, a altei afirmații cu privire la o altă persoană, având aceeași intenție de mai sus, la unul dintre organele menționate sau în public, cu scopul de a se începe sau de a se continua împotriva acelei persoane o procedură oficială sau alte măsuri oficiale. Pedeapsa prevăzută de textul legal de referință este închisoarea de până la 5 ani sau amendă. Dacă fapta fost săvârșită în public sau prin răspândirea de înscrisuri, și făptuitorul a primit o pedeapsă pentru această faptă, instanța poate dispune, în baza plângerii prealabile a persoanei vătămate, ca această condamnare pentru denunțare calomnioasă să fie făcută publică (art. 165).

[1] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 2657/1972, în CD 1972, p. 366.

C. Codul penal spaniol incriminează acuzațiile și denunțurile false și simularea delictelor în art. 456. Se sancționează fapta persoanei care, având cunoștință despre falsitatea imputării și în dispreț față de adevăr, impută unei persoane fapte care, dacă ar fi adevărate, ar constitui infracțiune penală, dacă această imputare s-ar face în fața unui funcționar judiciar sau administrativ care are îndatorirea de a proceda la verificarea acestora. Pedeapsa este diferențiată în funcție de fapta imputată, respectiv: închisoare de la 6 luni la 2 ani și amendă de la 12 la 24 de luni, dacă se impută un delict grav; amendă de la 12 la 24 de luni, dacă se impută un delict mai puțin grav; cu amendă de la 3 la 6 de luni, dacă se impută o vină. Acțiunea judiciară împotriva denunțătorului sau acuzatorului se poate începe doar după rămânerea definitivă a sentinței sau a hotărârii judecătorești de neurmărire sau după ce judecătorul sau tribunalul a luat cunoștință de infracțiunea imputată. Aceștia vor dispune, din oficiu, începerea acțiunii judiciare împotriva denunțătorului sau acuzatorului, când din cauza principală rezultă suficiente indicii privind falsitatea faptelor imputate, fără a se aduce atingere urmăririi, de asemenea, a faptei, în baza denunțului prealabil al persoanei prejudiciate.

Sub aceeași denumire, dar într-un articol distinct (art. 457), este incriminată fapta persoanei care, în fața unuia dintre funcționarii menționați în articolul anterior, simulează că este răspunzătoare sau că este victima unei infracțiuni penale sau denunță una inexistentă, determinând demersuri judiciare. Pedeapsa reglementată de lege este amenda de la 6 la 12 luni.

Favorizarea făptuitorului

Art. 269. (1) Ajutorul dat făptuitorului în scopul împiedicării sau îngreunării cercetărilor într-o cauză penală, tragerii la răspundere penală, executării unei pedepse sau măsuri privative de libertate se pedepsește cu închisoare de la unu la 5 ani sau cu amendă.

(2) Pedeapsa aplicată favorizatorului nu poate fi mai mare decât pedeapsa prevăzută de lege pentru fapta săvârșită de autor.

(3) Favorizarea săvârșită de un membru de familie nu se pedepsește.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Tudorel Toader, lect. univ. dr. Marieta Safta)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Cu unele deosebiri, infracțiunea constând în *favorizarea făptuitorului* (art. 269 C. pen.) are corespondent în incriminarea de la art. 264 C. pen. anterior, incriminare care avea denumirea marginală *„Favorizarea infractorului"*. În condițiile noului Cod penal, ajutorul este acordat unui făptuitor, spre deosebire de incriminarea din Codul penal anterior, incriminare în condițiile căreia ajutorul era acordat unui infractor. Ajutorul este dat în scopul împiedicării sau îngreunării cercetărilor într-o cauză penală, tragerii la răspundere penală, executării unei pedepse sau măsuri privative de libertate, spre deosebire de incriminarea anterioară, în condițiile căreia ajutorul era acordat pentru a îngreuna sau zădărnici urmărirea penală, judecata sau executarea pedepsei ori pentru a asigura infractorului folosul sau produsul infracțiunii.

Noul Cod penal extinde sfera persoanelor care beneficiază de cauza specială de nepedepsire, cuprinzând orice membru de familie, spre deosebire de Codul penal anterior, care consacra aceeași cauză specială de nepedepsire, în favoarea soțului sau a unei rude apropiate.

2. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic constă în relațiile sociale referitoare la activitatea de înfăptuire a justiției, relații care sunt incompatibile cu faptele prin care se acordă ajutor unui făptuitor în scopul împiedicării sau îngreunării cercetărilor într-o cauză penală, tragerii la răspundere penală, executării unei pedepse sau măsuri privative de libertate. Infracțiunea are caracter autonom și subsidiar[1], activitatea de favorizare a unui făptuitor încadrându-se în dispozițiile art. 269 C. pen. numai dacă nu prezintă vreunul dintre aspectele particulare pe care Codul penal le incriminează distinct.

B. Obiectul material poate consta în bunul provenit din săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, bun în legătură cu care se realizează fapta de favorizare.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ poate fi orice persoană, cu excepția autorului și a participantului la fapta prevăzută de legea penală, faptă pentru care se realizează favorizarea. Deși actele de autofavorizare nu cad sub incidența legii penale, dacă un astfel de act realizează prin el însuși conținutul altei infracțiuni, autorul actului de autofavorizare răspunde pentru această infracțiune, spre exemplu, pentru o infracțiune de fals. Subiect activ poate fi chiar și persoana vătămată, dar numai atunci când, pentru infracțiunea săvârșită de către făptuitorul favorizat, acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă și numai după ce s-a dat în cauză o hotărâre definitivă de condamnare[2].

Participația penală este posibilă sub toate formele.

b) Subiectul pasiv este statul, care are obligația înfăptuirii justiției.

3. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă constă în aceea că o anumită persoană, căreia i se acordă ajutorul, se află în faza cercetărilor într-o cauză penală, tragerii la răspundere penală, executării unei pedepse sau măsuri privative de libertate.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă. Elementul material al laturii obiective se realizează prin *ajutorul dat unui făptuitor*.

Ajutorul poate fi dat prin acte comisive sau omisive și poate fi material sau moral. Ajutorul poate fi dat direct sau indirect, adică prin intermediul unei alte persoane, și poate consta, de exemplu, în ascunderea cuțitului cu care s-a săvârșit un omor[3] sau în întocmirea unor acte fictive pentru ca un gestionar să acopere delapidarea pe care a săvârșit-o[4]. Fapta nu constituie infracțiunea prevăzută de art. 269

---

[1] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 214.

[2] *Ibidem*, p. 215.

[3] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 3071/1974, în RRD nr. 8/1975, p. 71.

[4] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 940/1982, în RRD nr. 3/1983, p. 72. Întrucât favorizatorul nu participă la producerea pagubei, nu poate fi obligat la despăgubiri civile (L. Dincu, A. Dincu, *Răspunderea penală pentru favorizarea infractorului*, în RRD nr. 11/1983, p. 30).

C. pen., dacă făptuitorul nu a comis acte concrete de ajutorare, ci a dat numai declarații mincinoase la organul de urmărire penală, afirmând că nu a avut cunoștință de săvârșirea infracțiunii[1].

Ajutorul trebuie acordat unui făptuitor, adică unei persoane care a săvârșit deja o faptă prevăzută de legea penală. Întrucât norma de incriminare nu face nicio distincție, fapta săvârșită de către făptuitorul favorizat poate fi oricare dintre faptele prevăzute în legislația noastră penală, fie în Partea specială a Codului penal, fie în legile speciale cu dispoziții penale.

Favorizarea făptuitorului este o infracțiune autonomă, distinctă de cea săvârșită de către făptuitorul favorizat, astfel încât favorizatorul poate fi trimis în judecată și condamnat chiar dacă cel căruia i-a dat ajutor nu a fost trimis în judecată pentru fapta săvârșită[2].

Deși incriminarea din noul Cod penal nu mai prevede în mod expres cerința ca ajutorul să fie acordat *fără o înțelegere stabilită înainte sau în timpul săvârșirii faptei penale*, considerăm că această cerință subzistă, deoarece, în caz contrar, fapta ar constitui o complicitate, ca formă a participației penale. Această cerință rezultă și din aceea că, la momentul acordării ajutorului, făptuitorul favorizat se afla deja în faza cercetărilor într-o cauză penală, tragerii la răspundere penală, executării unei pedepse sau măsuri privative de libertate.

Ajutorul trebuie acordat în scopul împiedicării sau îngreunării cercetărilor într-o cauză penală, tragerii la răspundere penală, executării unei pedepse sau măsuri privative de libertate. Această cerință a legii se referă la latura obiectivă a infracțiunii, deoarece ea indică destinația obiectivă a actului de favorizare, și nu finalitatea subiectivă a acestui act[3]. În practica judiciară s-a considerat că sunt îndeplinite elementele infracțiunii atunci când un deținut sesizează organele de urmărire penală, afirmând că este autorul unei anumite infracțiuni, pe care în realitate nu o comisese, pentru a zădărnici urmărirea penală împotriva adevăraților vinovați, pe care îi cunoștea[4].

Ajutorul acordat pentru a împiedica sau îngreuna efectuarea cercetărilor într-o cauză penală se materializează în intervalul de timp cuprins între data săvârșirii faptei penale și trimiterea în judecată. Pentru existența infracțiunii analizate nu interesează dacă urmărirea penală a început sau nu ori dacă acțiunea penală a fost sau nu pusă în mișcare contra infractorului[5].

Ajutorul acordat pentru a împiedica sau îngreuna tragerea la răspundere penală se poate materializa în intervalul de timp cuprins între data trimiterii în judecată și rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare.

Ajutorul acordat pentru a împiedica sau îngreuna executarea unei pedepse sau măsuri privative de libertate poate interveni după ce hotărârea de condamnare este definitivă sau executorie și poate privi întârzierea executării sau sustragerea infractorului de la executarea pedepsei principale sau a pedepsei complementare.

Urmarea imediată constă în crearea unei stări de pericol pentru normala desfășurare a activității de înfăptuire a justiției.

---

[1] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 1139/1984, în RRD nr. 9/1985, p. 79.

[2] În același sens, cu referire la reglementarea anterioară, a se vedea și Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 2658/1974, în RRD nr. 10/1975, p. 69.

[3] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 217.

[4] C. Ap. București, s. a II-a pen., dec. nr. 216/1996, în RDP nr. 4/1996, p. 146.

[5] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 1469/1973, în CD 1973, p. 430.

Raportul de cauzalitate trebuie să existe.

b) Latura subiectivă. Elementul subiectiv presupune vinovăția făptuitorului sub forma *intenției directe*, deoarece ajutorul este dat cu un scop. Pentru existența infracțiunii este necesară existența scopului la momentul acordării ajutorului, neavând relevanță juridică penală împrejurarea că, ulterior, scopul este realizat sau nu.

4. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

a) Actele de pregătire sunt posibile, însă nu se pedepsesc.

b) Tentativa este posibilă când ajutorul se acordă printr-o acțiune, însă nu se pedepsește.

c) Consumarea infracțiunii are loc în momentul în care se acordă ajutor unui făptuitor, moment în care se produce și urmarea periculoasă a faptei, adică starea de pericol pentru activitatea de înfăptuire a justiției. Nu interesează dacă făptuitorul favorizat a reușit sau nu să împiedice sau să îngreuneze cercetarea penală, tragerea la răspundere penală ori executarea unei pedepse sau măsuri privative de libertate.

d) Epuizarea infracțiunii are loc la momentul în care încetează activitatea infracțională, în situațiile în care ajutorul acordat a avut o anumită continuitate, constând, spre exemplu, în ascunderea bunului provenit din fapta prevăzută de legea penală.

B. Modalități

a) Modalități normative. Norma de incriminare consacră o singură modalitate normativă, constând în acordarea unui ajutor făptuitorului în scopul împiedicării sau îngreunării cercetărilor într-o cauză penală, tragerii la răspundere penală, executării unei pedepse sau măsuri privative de libertate.

b) Modalitățile de fapt pot fi diferite, în funcție de natura faptei prevăzute de legea penală pentru care se acordă ajutor, precum și în funcție de natura ajutorului acordat.

C. Sancțiunea constă în închisoare de la unu la 5 ani sau amendă. Potrivit alin. (2), pedeapsa aplicată favorizatorului nu poate fi mai mare decât pedeapsa prevăzută de lege pentru fapta săvârșită de autor.

5. Cauze speciale de nepedepsire

Potrivit alin. (3), favorizarea săvârșită de un membru de familie nu se pedepsește. Legiuitorul a instituit această cauză specială de nepedepsire de care beneficiază favorizatorul care are membru de familie în raport cu făptuitorul favorizat. Rațiunea cauzei de nepedepsire se găsește în raporturile specifice care există între membrii de familie.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Favorizarea făptuitorului se deosebește de tăinuire (art. 270 C. pen.), în principal, sub aspectul elementului material al laturii obiective. Astfel, în timp ce favorizarea făptuitorului poate fi realizată prin orice act (comisiv sau omisiv), în cazul tăinuirii, elementul material al laturii obiective poate fi realizat numai prin primirea, dobândirea, transformarea ori înlesnirea valorificării unui bun provenit din săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală.

În scopul prevăzut de norma de incriminare, favorizarea făptuitorul poate fi săvârșită în raport cu orice fapta prevăzută de legea penală, în timp ce tăinuirea

poate fi realizată numai în raport cu acele fapte prevăzute de legea penală, prin săvârșirea cărora se obține un bun, bun care, la rândul lui, este primit, dobândit, transformat ori a cărui valorificare este înlesnită de către tăinuitor.

B. Aspecte procesuale

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu.

7. Elemente de drept comparat

A. Codul penal german reglementează distinct infracțiunea de favorizare a infractorului și infracțiunea de favorizare a infractorului săvârșită de un funcționar public.

Varianta tip a infracțiunii cuprinde două modalități alternative de comitere a faptei, respectiv: ajutorul dat, cu bună știință, în parte sau în totalitate, unui infractor pentru ca acesta să nu fie pedepsit conform Codului penal pentru o infracțiune pe care a săvârșit-o sau să nu se supună unei măsuri [§ 11 alin. (1) nr. 8] și, respectiv, împiedicarea, cu bună știință, în parte sau în totalitate, a executării unei pedepse sau a unei măsuri aplicate unei alte persoane. Pedeapsa este închisoarea de până la 5 ani sau o amendă și nu trebuie să depășească pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea principală. Tentativa se pedepsește. Constituie cauze de nepedepsire: situația în care persoana vrea ca prin favorizarea infractorului să împiedice, în parte sau în totalitate, și faptul ca ea însăși să primească sau să execute vreo pedeapsă sau vreo măsură și, respectiv, favorizarea săvârșită de un membru de familie.

Sub denumirea de favorizare săvârșită de un funcționar public sunt sancționate aceleași fapte săvârșite de un funcționar public care participă la procedura penală sau la procedura de pronunțare a unei măsuri sau, în cazurile corespunzătoare reglementate de varianta tip a infracțiunii, de un funcționar public care participă la executarea pedepsei sau a măsurii. În aceste situații, pedeapsa este închisoarea între 6 luni și 5 ani, iar în cazurile cu consecințe mai puțin grave, pedeapsa cu închisoarea de până la 3 ani sau o amendă. Tentativa se pedepsește și nu sunt incidente cazurile de nepedepsire.

B. Codul penal portughez reglementează în același text (art. 367), sub denumirea de *favorizare personală*, două modalități alternative de executare: fapta celui care, total sau parțial, împiedică, zădărnicește sau eludează activitatea probatorie sau preventivă, cu intenție sau în cunoștință de cauză, pentru a evita ca altă persoană care a săvârșit o infracțiune să fie supusă unei pedepse sau măsuri de siguranță; ajutorul dat altei persoane cu intenția sau cunoscând, total sau parțial, că împiedică, zădărnicește sau eludează executarea pedepsei sau a măsurii de siguranță aplicate. Pedeapsa este închisoarea de până la 3 ani sau amenda. Pedeapsa la care a fost condamnat autorul nu poate fi mai mare decât cea prevăzută de lege pentru fapta comisă de către persoana în beneficiul căreia s-a acționat. Tentativa se pedepsește. Legea reglementează două cauze de nepedepsire. Una dintre acestea privește chiar persoana care a săvârșit infracțiunea și care, odată cu fapta, încearcă în același timp să evite ca împotriva sa să fie aplicată sau executată pedeapsa sau măsura de siguranță. A doua cauză de nepedepsire se referă la soțul, adoptivii sau adoptații, rudele sau afinii până la gradul al doilea ai persoanei în beneficiul căreia s-a acționat sau care trăiesc cu aceasta în condiții similare soților.

Favorizarea personală practicată de funcționarul care intervine sau are competența de a interveni în proces sau de cel care are competența de a ordona executarea pedepsei sau a măsurii de siguranță sau căruia îi este încredințată executarea

constituie infracțiune, reglementată distinct (art. 368), fiind pedepsită cu închisoarea de până la 5 ani.

C. Codul penal finlandez, în Capitolul XV, reglementează Secțiunea 11 – *Protejarea unui infractor*. Este incriminată sub această denumire fapta persoanei care, după ce a luat cunoștință de o infracțiune, favorizând fuga infractorului sau distrugând probele, împiedică sau încearcă să împiedice răspunderea penală a infractorului. Pedeapsa aplicabilă este amenda sau închisoarea de până la un an. Constituie cauze de nepedepsire calitatea de participant la infracțiune, existența unei relații de felul soț/soție, frate/soră, rudă directă ascendentă sau descendentă, persoană care locuiește în aceeași casă cu ea sau o persoană care îi este apropiată printr-o relație personală similară, precum și infracțiunile pentru care maximul pedepsei prevăzute de lege nu depășește 6 luni de închisoare.

Tăinuirea

Art. 270. (1) Primirea, dobândirea, transformarea ori înlesnirea valorificării unui bun, de către o persoană care fie a cunoscut, fie a prevăzut din împrejurările concrete că acesta provine din săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, chiar fără a cunoaște natura acesteia, se pedepsește cu închisoare de la unu la 5 ani sau cu amendă.

(2) Pedeapsa aplicată tăinuitorului nu poate fi mai mare decât pedeapsa prevăzută de lege pentru fapta săvârșită de autor.

(3) Tăinuirea săvârșită de un membru de familie nu se pedepsește.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Tudorel Toader, lect. univ. dr. Marieta Safta)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Cu unele deosebiri, infracțiunea de tăinuire (art. 270 C. pen.) are corespondent în incriminarea cu aceeași denumire marginală, art. 221 C. pen. anterior.

În reglementarea noului Cod penal, infracțiunea de tăinuire face parte din categoria infracțiunilor contra înfăptuirii justiției, având drept *obiect juridic principal* relațiile sociale privind înfăptuirea justiției și *obiect juridic secundar* relațiile sociale referitoare la patrimoniu, spre deosebire de reglementarea din Codul penal anterior (art. 221), reglementare în condițiile căreia infracțiunea de tăinuire făcea parte din categoria infracțiunilor contra patrimoniului și avea drept obiect juridic principal relațiile sociale referitoare la patrimoniu și obiect juridic secundar relațiile sociale privind înfăptuirea justiției.

În reglementarea noului Cod penal, pentru existența infracțiunii de tăinuire este necesar ca tăinuitorul să cunoască ori să prevadă din împrejurările concrete că bunul provine din săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, chiar dacă nu cunoaște natura acesteia, spre deosebire de reglementarea din Codul penal anterior, pentru existența căreia era necesar ca tăinuitorul să fi cunoscut că bunul provenea din săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală. Noua reglementare a prevăzut în mod expres și posibilitatea ca tăinuitorul să prevadă din împrejurările concrete că bunul tăinuit provine din săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală.

În reglementarea noului Cod penal, legiuitorul nu a mai prevăzut cerința săvârșirii tăinuirii cu un anumit scop, cerință care exista în reglementarea anterioară, constând în obținerea, pentru sine sau pentru altul, a unui folos material. Renunțarea la cerința săvârșirii faptei cu un scop patrimonial poate fi explicată și prin natura, respectiv importanța valorilor sociale care constituie obiectul juridic principal, constând în înfăptuirea justiției.

În reglementarea noului Cod penal, cauza specială de nepedepsire este incidentă pentru membrii de familie (în accepțiunea prevederilor art. 177 C. pen.), spre deosebire de reglementarea anterioară, în condițiile căreia cauza de nepedepsire era incidentă pentru soț sau rudele apropiate.

2. Elemente preexistente

Situația premisă. Tăinuirea are ca situație premisă săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, faptă din care provine bunul tăinuit. Pentru existența tăinuirii nu interesează dacă cel care a săvârșit fapta din care provine bunul tăinuit a fost sau nu descoperit ori dacă, fiind descoperit, a fost sau nu pedepsit.

A. Obiectul juridic *principal* constă în relațiile sociale referitoare la activitatea de înfăptuire a justiției. Obiectul juridic *secundar* constă în relațiile sociale referitoare la patrimoniu, deoarece prin tăinuirea bunurilor se pierde urma bunurilor scoase în mod ilicit din patrimoniul unei persoane.

B. Obiectul material constă în bunul tăinuit, bun care provine dintr-o faptă prevăzută de legea penală. Același bun poate constitui obiectul material al mai multor infracțiuni de tăinuire.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiect activ poate fi orice persoană. Infracțiunea de tăinuire poate fi săvârșită și de proprietarul bunului tăinuit, dacă acel bun provine dintr-o faptă prevăzută de legea penală și săvârșită în dauna posesorului legitim al bunului[1]. Subiect activ al infracțiunii de tăinuire nu poate fi autorul faptei din care provine bunul și nici instigatorul sau complicele acestuia[2].

Participația penală este posibilă sub toate formele.

b) Subiectul pasiv *principal* este statul, în timp ce subiectul pasiv *secundar* este reprezentat de către persoana, fizică sau juridică, din patrimoniul căreia provine bunul tăinuit.

3. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă constă în săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, faptă din care provine bunul tăinuit.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă. Elementul material al laturii obiective se poate realiza prin oricare dintre următoarele patru acțiuni alternative:

» primirea;

» dobândirea;

---

[1] Octavian Loghin, Tudorel Toader, *Drept penal român. Partea specială*, Ed. Șansa, București, p. 300.

[2] Vintilă Dongoroz și colab., *Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea specială*, vol. III, Ed. Academiei RSR, București, 1971, p. 571.

» transformarea sau

» înlesnirea valorificării unui bun provenit dintr-o faptă prevăzută de legea penală.

Primirea bunului are semnificația luării acestuia în posesie sub orice titlu. Bunul poate fi primit direct, de la autorul faptei din care provine acel bun, sau prin intermediul altei persoane. Dacă imediat după primirea bunului făptuitorul îl distruge, încadrarea juridică se va face sub aspectul infracțiunii de favorizare a făptuitorului[1], deoarece se împiedică descoperirea și tragerea la răspundere penală a autorului respectivei fapte.

Dobândirea bunului constă în luarea acestuia în stăpânire prin orice mod – cumpărare, donație, schimb etc.

Transformarea bunului constă în modificarea substanței sau a formei acestuia, încât nu mai poate fi ușor recunoscut.

Înlesnirea valorificării bunului constă în orice ajutor acordat pentru realizarea folosului urmărit prin săvârșirea faptei. În această modalitate, infracțiunea există atunci când, de exemplu, după săvârșirea infracțiunii, tăinuitorul se înțelege cu autorul unui furt pentru a-l ajuta să vândă bunurile sustrase și a împărți prețul obținut[2]. Pentru existența infracțiunii de tăinuire este necesar ca făptuitorul să nu participe în niciun mod la săvârșirea faptei prevăzute de legea penală, ci doar să primească sau să înlesnească valorificarea unui bun, cunoscând că provine din săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală[3].

Urmarea imediată constă în împiedicarea normalei desfășurări a activității de înfăptuire a justiției, iar în secundar, în pricinuirea unei pagube.

Raportul de cauzalitate trebuie să existe.

b) Latura subiectivă. Elementul subiectiv presupune vinovăția făptuitorului sub forma intenției, care poate fi directă sau indirectă.

Cerințe esențiale ale elementului subiectiv. Pentru existența infracțiunii este necesar ca în momentul în care primește, dobândește, transformă ori înlesnește valorificarea bunului, făptuitorul să fi cunoscut ori să fi prevăzut din împrejurările concrete faptul că acesta provine din săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, chiar fără a cunoaște natura acesteia.

Cunoașterea provenienței ilicite a bunului poate rezulta din diferite împrejurări de fapt, cum ar fi: clandestinitatea vânzării; locul ascuns în care este ținut bunul; prețul exagerat de redus cu care este oferit spre vânzare; imposibilitatea evidentă ca făptuitorul să dețină în mod legal respectivul bun; faptul că bunul nu face parte din circuitul civil ori este supus unor autorizări prealabile etc. Dacă făptuitorul nu a cunoscut proveniența ilicită a bunului, fapta nu constituie infracțiunea de tăinuire.

4. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

a) Actele de pregătire sunt posibile, însă nu se pedepsesc.

b) Tentativa este posibilă, dar nu se pedepsește.

c) Consumarea infracțiunii are loc atunci când oricare dintre acțiunile prevăzute în textul de incriminare (primirea, dobândirea, transformarea ori înlesnirea valori-

[1] În același sens, cu referire la reglementarea anterioară, *ibidem*, pp. 48-49.

[2] CSJ, s. pen., dec. nr. 2332/1996, în BJ 1996, pp. 172-173.

[3] CSJ, s. pen., dec. nr. 336/1999, în Dreptul nr. 2/2000, p. 187.

ficării bunului) este dusă până la capăt, moment în care se produce urmarea socialmente periculoasă.

d) Epuizarea. Tăinuirea poate prezenta și forma continuată de săvârșire[1], situație în care ea se epuizează în momentul comiterii ultimului act de tăinuire.

B. Modalități

a) Modalități normative. Norma de incriminare prevede patru modalități normative, constând în primirea, dobândirea, transformarea ori înlesnirea valorificării bunului, modalități alternative enumerate limitativ. Va exista o singură infracțiune de tăinuire și atunci când tăinuitorul săvârșește mai multe dintre modalitățile alternative prevăzute în norma de incriminare.

b) Modalitățile de fapt pot fi diferite, în funcție de faptă (primirea, dobândirea, transformarea ori înlesnirea valorificării bunului) și împrejurările săvârșirii acesteia.

C. Sancțiunea constă în închisoare de la unu la 5 ani sau amendă.

Potrivit alin. (2), pedeapsa aplicată tăinuitorului nu poate fi mai mare decât pedeapsa prevăzută de lege pentru fapta săvârșită de autor.

5. Cauze speciale de nepedepsire

Potrivit alin. (3), *tăinuirea săvârșită de un membru de familie* nu se pedepsește. Calitatea specială a tăinuitorului, existentă în momentul săvârșirii faptei, se poate raporta la autorul infracțiunii principale, la unul dintre participanții la săvârșirea acesteia sau la autorul altei infracțiuni corelative, cum ar fi, de exemplu, la autorul altei tăinuiri săvârșite față de același bun. În consecință, beneficiază de dispozițiile alin. (3) și acela care primește, în condițiile primului alineat al textului, bunuri provenite din furt și tăinuite de către fiul său, chiar dacă nu se află în raporturi de rudenie cu autorul infracțiunii de furt[2].

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Delimitarea tăinuirii de complicitate. Primirea, dobândirea, transformarea ori înlesnirea valorificării bunului se săvârșește fără o înțelegere prealabilă cu autorul sau cu vreunul dintre participanții la săvârșirea faptei din care provine bunul tăinuit, în caz contrar fapta constituind o complicitate. De exemplu, în practica judiciară se consideră că există o complicitate la furt, și nu o tăinuire, atunci când inculpatul a avut o înțelegere prealabilă cu ceilalți doi inculpați, în sensul de a-i transporta cu autoturismul proprietate personală la locul faptei, de a le asigura paza și a-i retransporta apoi cu mărfurile furate[3].

Având de soluționat problema delimitării complicității de tăinuire, instanța supremă a statuat[4] că, în situația existenței unui prim act de tăinuire, urmat de o altă acțiune a aceluiași tăinuitor care promite că va asigura valorificarea în continuare și a altor bunuri sustrase, sunt întrunite elementele constitutive ale complicității la infracțiunea de furt în formă simplă sau continuată, după caz, în concurs real cu infracțiunea de tăinuire, chiar dacă promisiunea anticipată de tăinuire a bunurilor nu a fost îndeplinită.

---

[1] D. Pavel, *Unele probleme privind favorizarea infractorului și omisiunea denunțării în materia infracțiunilor continue și continuate*, în JN nr. 3/1964, p. 85.

[2] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 64/1973, în Vasile Papadopol, Mihai Popovici, *op. cit.*, p. 406.

[3] CSJ, s. pen., dec. nr. 1142/1996, în Dreptul nr. 11/1997, p. 126.

[4] ICCJ, Secțiile Unite, dec. nr. 2 din 21 ianuarie 2008 (M. Of. nr. 859 din 19 decembrie 2008).

Delimitarea tăinuirii de favorizarea făptuitorului. Prin lipsa înțelegerii prealabile, tăinuirea se aseamănă cu favorizarea făptuitorului, infracțiune prevăzută de art. 269 C. pen., constând în ajutorul dat făptuitorului în scopul împiedicării sau îngreunării cercetărilor într-o cauză penală, tragerii la răspundere penală, executării unei pedepse sau măsuri privative de libertate.

Tăinuirea are ca *situație premisă* săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, faptă din care provine bunul tăinuit, în timp ce favorizarea făptuitorului are ca situație premisă faptul că o anumită persoană, căreia i se acordă ajutor, se află în faza cercetărilor într-o cauză penală, tragerii la răspundere penală, executării unei pedepse sau măsuri privative de libertate.

Sub aspectul laturii obiective, tăinuirea poate fi săvârșită prin oricare dintre cele patru acțiuni alternative, enumerate limitativ în textul de incriminare, în timp ce la favorizarea făptuitorului, care presupune ajutorul acordat unui făptuitor, elementul material al laturii obiective poate fi realizat prin orice acțiune sau inacțiune.

B. Aspecte procesuale

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu.

7. Elemente de drept comparat

A. Codul penal german incriminează tăinuirea, precum și variante agravate ale acesteia, respectiv: tăinuirea calificată, tăinuirea în asociere și tăinuirea calificată în asociere. Constituie infracțiunea de tăinuire cumpărarea, procurarea – pentru sine sau pentru altul –, vânzarea sau ajutorul dat în scopul vinderii unui bun care a fost furat de o altă persoană sau a fost obținut printr-o altă infracțiune săvârșită împotriva patrimoniului, cu intenția de a obține foloase materiale sau de a ajuta o altă persoană să obțină foloase materiale. Tentativa se pedepsește. Pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de până la 5 ani sau o amendă.

Formele agravate de tăinuire calificată și, respectiv, în asociere se pedepsesc cu închisoarea între 6 luni și 10 ani, iar forma agravată de tăinuire calificată în asociere (adică săvârșirea infracțiunii de tăinuire, în mod calificat, ca membră a unei asocieri care s-a constituit în scopul comiterii de tâlhării, furturi și tăinuiri) se pedepsește cu închisoarea între un an și 10 ani. În cazurile cu consecințe mai puțin grave, se aplică pedeapsa cu închisoarea între 6 luni și 5 ani.

B. Codul penal spaniol reglementează, în Capitolul III al Titlului XX – *Delicte împotriva Administrației din Justiție* –, infracțiunea de tăinuire, stabilind, în articole distincte, modalitățile de săvârșire a faptei și cauzele de nepedepsire. Astfel, potrivit art. 451 C. pen. spaniol, va fi pedepsită cu pedeapsa închisorii de la 6 luni la 3 ani persoana care, având cunoștință de comiterea infracțiunii și fără să fi participat la aceasta ca autor sau complice, intervine, ulterior comiterii faptei, într-unul dintre următoarele moduri: ajutând autorii sau complicii să beneficieze de profitul, produsul sau prețul delictului, fără scopul dobândirii unui profit propriu; ascunzând, denaturând sau deteriorând corpul, efectele sau instrumentele unui delict, pentru a împiedica descoperirea lui; ajutând pe responsabilii prezumtivi ai unui delict să eludeze cercetările autorităților sau a agenților ei sau să se sustragă căutării sau prinderii. Pentru ca această din urmă modalitate de săvârșire a faptei să întrunească elementele constitutive ale infracțiunii, trebuie să concure următoarele circumstanțe: fapta tăinuită constituie trădare, uciderea Regelui, a oricăruia dintre ascendenții sau descendenții săi, a Reginei consoarte sau a consortului Reginei, a Regentului sau a

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI D R E P T

oricărui membru al Regenței sau al Principelui moștenitor al Coroanei, genocide, delictul de lez-umanitate împotriva persoanelor și a bunurilor protejate în caz de conflict armat, rebeliune, terorism sau omor. În cazul în care persoana care a favorizat a acționat abuzând de funcții publice, se va aplica, în afara pedepsei privative de libertate, cea a decăderii speciale din postul sau funcția publică pe o perioadă de la 2 la 4 ani, dacă delictul tăinuit a fost mai puțin grav, și cea a decăderii absolute pe o perioadă de la 6 la 12 ani, dacă delictul tăinuit a fost grav.

Pedeapsa privativă de libertate nu poate fi mai mare decât cea prevăzută pentru delictul tăinuit. Dacă acesta a fost pedepsit cu o pedeapsă de altă natură, pedeapsa privativă de libertate va fi înlocuită cu amendă de la 6 la 24 de luni, afară dacă delictul tăinuit nu are prevăzută o pedeapsă egală sau inferioară acesteia, caz în care se va aplica vinovatului pedeapsa pentru acel delict, în jumătatea ei inferioară.

Dispozițiile menționate se vor aplica chiar dacă autorul faptei tăinuite este răspunzător sau este, personal, exonerat de pedeapsă.

Sunt exonerați de pedepsele aplicate tăinuitorilor cei care au aflat de faptă de la soț sau de la persoana de care este legată printr-o relație stabilă de afectivitate analogă, de la ascendenți, descendenți, frați naturali, prin adopție sau prin alianță de același grad, cu singura excepție a tăinuitorilor care ajută autorii sau complicii să beneficieze de profitul, produsul sau prețul delictului, fără scopul dobândirii unui profit propriu.

C. Codul penal belgian incriminează faptele de tăinuire în Secțiunea IV – *Despre tăinuire și alte operațiuni referitoare la bunurile obținute dintr-o infracțiune*. Modalitățile de săvârșire a infracțiunii sunt, după cum urmează: tăinuirea, în totalitate sau parțial, a bunurilor sustrase, deturnate sau obținute cu ajutorul unei crime sau a unui delict; cumpărarea, primirea în schimb sau gratis, deținerea în posesie, păstrarea sau administrarea bunurilor din aceeași categorie, atunci când făptuitorii cunoșteau sau trebuiau să știe care este originea acestor bunuri; transformarea sau transferarea bunurilor din categoria menționată, în scopul de a disimula sau de a masca originea lor ilicită sau de a ajuta orice persoană care este implicată în realizarea infracțiunii din care provin aceste bunuri să scape de consecințele juridice ale acțiunilor sale; disimularea sau mascarea naturii, originii, amplasamentului, dispoziției, mișcării sau proprietății bunurilor din categoria menționată, când făptuitorii știau sau trebuiau să știe care este originea acestora. Bunurile în cauză se confiscă, chiar dacă proprietatea nu-i aparține condamnatului, fără ca această confiscare să poată prejudicia drepturile terților asupra bunurilor susceptibile să facă obiectul confiscării. Tentativa se pedepsește, cu excepția săvârșirii infracțiunii în prima dintre modalitățile mai sus enumerate.

Obstrucționarea justiției

Art. 271. (1) Persoana care, fiind avertizată asupra consecințelor faptei sale:

a) împiedică, fără drept, organul de urmărire sau instanța să efectueze, în condițiile legii, un act procedural;

b) refuză să pună la dispoziția organului de urmărire penală, instanței sau judecătorului-sindic, în tot sau în parte, datele, informațiile, înscrisurile sau bunurile deținute, care i-au fost solicitate în mod

explicit, în condițiile legii, în vederea soluționării unei cauze, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Dispozițiile alin. (1) nu se aplică în cazul persoanei urmărite sau judecate pentru infracțiunea care formează obiectul procesului penal.

✍ COMENTARII (Prof. univ. dr. Tudorel Toader, lect. univ. dr. Marieta Safta)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Incriminarea analizată nu are corespondent între incriminările din Codul penal anterior, exprimând necesitatea prevenirii și combaterii faptelor de obstrucționare a justiției prin normele dreptului penal.

2. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic constă în relațiile sociale referitoare la activitatea de înfăptuire a justiției, relații care sunt incompatibile cu faptele de împiedicare a organelor judiciare în efectuarea actelor procedurale necesare soluționării cauzei, precum și cu refuzul de a pune la dispoziția organului de urmărire penală, instanței sau judecătorului-sindic datele, informațiile sau înscrisurile solicitate în vederea soluționării unei cauze.

B. Obiectul material

Infracțiunea nu are obiect material, atunci când fapta se săvârșește în condițiile alin. (1) lit. a) din art. 271 C. pen., aceasta constând în împiedicarea efectuării unui act procedural. Când fapta se săvârșește în condițiile alin. (1) lit. b) din art. 271 C. pen., obiectul material constă în *înscrisurile* sau *bunurile* pe care făptuitorul refuză să le pună la dispoziția organului de urmărire penală, instanței sau judecătorului-sindic[1].

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ poate fi orice persoană. Prin norma de incriminare, legiuitorul a instituit obligația generală de a nu se obstrucționa înfăptuirea justiției, prin împiedicarea efectuării actelor procedurale ori prin refuzul de a pune la dispoziția organelor de urmărire penală, instanței sau judecătorului-sindic a datelor, informațiilor, înscrisurilor sau a bunurilor deținute.

Prin excepție, numai în cauzele penale, dispozițiile normei de incriminare nu se aplică în cazul persoanei urmărite sau judecate pentru infracțiunea care formează obiectul procesului penal, situație în care devin incidente prevederile alin. (2).

Participația penală este posibilă sub toate formele. Coautoratul nu este posibil în condițiile în care fapta constă într-o inacțiune, deoarece obligația instituită de către legiuitor are caracter personal.

b) Subiectul pasiv este statul, care are obligația luării măsurilor necesare, inclusiv prin normele de drept penal, de prevenire și sancționare a faptele de natură să obstrucționeze justiția.

[1] Norel Neagu, în Vasile Dobrinoiu și colab., *Noul Cod penal comentat. Partea specială*, ed. a 2-a, revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 400.

3. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă constă în împrejurarea că *făptuitorul a fost avertizat asupra consecințelor* faptei de împiedicare a efectuării unui act procedural, de către organul de urmărire sau instanța de judecată, precum și a consecințelor refuzului de a pune la dispoziția organului de urmărire penală, instanței sau judecătorului-sindic, în tot sau în parte, a datelor, informațiilor, înscrisurilor sau bunurilor deținute, care i-au fost solicitate în mod explicit, în vederea soluționării unei cauze.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă. Elementul material al laturii obiective se realizează, în condițiile **alin. (1) lit. a)**, prin fapta de a împiedica organul de urmărire penală sau instanța să efectueze un act procedural. Pentru existența infracțiunii analizate este necesar ca organul de urmărire penală sau instanța a cărei activitate este împiedicată *să efectueze actul procedural, cu respectarea cerințelor legale*, în caz contrar nefiind incidente normele penale de protecție a autorității justiției.

Fapta constituie infracțiunea de obstrucționare a justiției numai dacă împiedicarea efectuării actului procedural se realizează *fără drept*. Spre exemplu, nu se va reține infracțiunea de obstrucționare a justiției în condițiile în care organul de urmărire penală este împiedicat să efectueze o percheziție domiciliară, pentru motivul că acesta nu are autorizația necesară.

Infracțiunea există indiferent dacă împiedicarea efectuării actului procedural are caracter temporar sau definitiv.

Pentru existența infracțiunii este necesar ca autorul acesteia să fi fost avertizat asupra consecințelor faptei de împiedicare a efectuării actului procedural, sub aspectul consecințelor obstrucționării justiției.

Când fapta se săvârșește în condițiile **lit. b)**, elementul material al laturii obiective se realizează prin fapta de a refuza să pună la dispoziția organului de urmărire penală, instanței sau judecătorului-sindic, în tot sau în parte, datele, informațiile, înscrisurile sau bunurile deținute, care i-au fost solicitate în mod explicit, în condițiile legii, în vederea soluționării unei cauze.

Pentru existența infracțiunii este necesară o cerere prealabilă și expresă de punere la dispoziție a datelor, informațiilor, înscrisurilor sau a bunurilor deținute de către făptuitor. Cererea trebuie să fie formulată, în condițiile legii, de către organul de urmărire penală, instanță ori de către judecătorul-sindic. Datele, informațiile, înscrisurile sau bunurile solicitate trebuie să fie necesare soluționării unei cauze, indiferent de natura acesteia. Dacă cererea de predare a datelor, informațiilor, înscrisurilor sau bunurilor deținute de către făptuitor trebuie să fie explicită, refuzul de predare a acestora, de punere la dispoziție poate fi unul explicit sau implicit. Infracțiunea există indiferent dacă refuzul de punere la dispoziție a datelor, informațiilor, înscrisurilor sau bunurilor, se referă la toate acestea sau doar la o parte dintre ele.

Urmarea imediată constă în crearea unei stări de pericol pentru activitatea de înfăptuire a justiției.

Raportul de cauzalitate trebuie să existe între faptă și urmarea produsă.

b) Latura subiectivă. Elementul subiectiv presupune vinovăția făptuitorului sub forma intenției, care poate fi directă sau indirectă.

4. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

a) Actele de pregătire sunt posibile atunci când fapta se săvârșește în condițiile lit. a), însă nu se pedepsesc. Actele de pregătire nu sunt posibile atunci când fapta se săvârșește prin refuzul de punere la dispoziția organului de urmărire penală, instanței sau judecătorului-sindic a datelor, informațiilor, înscrisurilor sau bunurilor solicitate.

b) Tentativa infracțiunii este posibilă când fapta se săvârșește în condițiile lit. a), însă nu se pedepsește. Tentativa nu este posibilă atunci când fapta se săvârșește prin refuzul de punere la dispoziția organului de urmărire penală, instanței sau judecătorului-sindic a datelor, informațiilor, înscrisurilor sau bunurilor solicitate.

c) Consumarea infracțiunii are loc, după caz, în momentul în care se împiedică efectuarea unui act procedural sau în momentul în care se refuză punerea la dispoziție a datelor, informațiilor, înscrisurilor sau bunurilor solicitate, moment în care se produce starea de pericol pentru activitatea de înfăptuire a justiției.

B. Modalități

a) Modalități normative. Obstrucționarea justiției cunoaște două modalități normative, constând fie în împiedicarea efectuării unui act procedural, fie în refuzul de punere la dispoziție a datelor, informațiilor, înscrisurilor sau a bunurilor solicitate.

b) Modalitățile de fapt pot fi diferite, în funcție de faptă și împrejurările comiterii acesteia.

C. Sancțiunea constă în închisoare de la 3 luni la un an sau amendă.

Potrivit prevederilor alin. (2), dispozițiile alin. (1) nu se aplică în cazul persoanei urmărite sau judecate pentru infracțiunea care formează obiectul procesului penal.

5. Explicații complementare

Aspecte procesuale

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu.

6. Elemente de drept comparat

A. Codul penal spaniol sancționează neîndeplinirea obligației de colaborare cu organele judiciare prin dispozițiile art. 463, cuprins în Capitolul VII – *Obstrucționarea justiției și neloialitatea profesională* – al Titlului XX. În varianta tip, infracțiunea constă în fapta persoanei care, citată legal, în mod voluntar nu se prezintă, fără o motivație adevărată, la o judecătorie sau un tribunal într-un proces penal cu inculpatul în stare de arest preventiv, provocând suspendarea dezbaterilor orale. Sunt reglementate variante agravate: situația în care persoana în cauză, fiind avertizată, face acest lucru pentru a doua oară într-o cauză penală fără inculpat arestat, provocând sau nu suspendarea; situația în care subiectul activ al infracțiunii este avocat, procuror sau reprezentant al Ministerului Public, în exercitarea profesiei sau în exercitarea funcției. În acest din urmă caz, dacă suspendarea s-a produs ca urmare a neprezentării judecătorului sau a unui membru al instanței sau a persoanei care exercită atribuțiile de grefier, pe lângă pedepsele închisorii și amenzii majorate, se aplică și decăderea specială pe o perioadă de la 2 la 4 ani.

B. Codul penal francez incriminează fapta prin care orice persoană care a declarat public că îi cunoaște pe autorii unei crime sau ai unui delict refuză să răspundă întrebărilor care îi sunt puse în această privință de către un judecător. Pedeapsa este un an închisoare și amenda de 15.000 de euro (art. 434-12).

C. Codul penal olandez, în art. 192-194, reglementează infracțiuni care au ca rațiune comună obligațiile de colaborare cu organele judiciare în vederea realizării actului de justiție și de a nu împiedica în vreun fel derularea vreunui act procedural. Astfel, potrivit art. 192 din Cod, persoana ce a fost citată conform legii să apară într-un proces în calitate de martor, interpret sau expert și care în mod intenționat nu duce la îndeplinire una dintre obligațiile ce-i revin în această calitate se pedepsește cu închisoare de până la 6 luni sau impunerea unei amenzi de categoria a treia, în cazurile sub incidență penală, ori cu închisoare de până la 4 luni sau impunerea unei amenzi de categoria a doua, în celelalte cazuri. Aceste prevederi nu sunt aplicabile unei părți aflate în cercetare civilă și care, examinată în calitate de martor, refuză să răspundă întrebărilor ce i se adresează. Potrivit art. 193 din Cod, persoana care în mod intenționat nu se conformează unui ordin emis conform legii, de remitere a unui document considerat fals sau care a fost falsificat sau care urmează a fi comparat cu un alt document considerat fals sau a fi fost falsificat sau a cărui autenticitate este negată ori nu a fost recunoscută, se pedepsește cu închisoare până la 6 luni sau impunerea unei amenzi de categoria a treia, în cazurile aflate sub incidență penală, ori cu închisoare până la 4 luni sau impunerea unei amenzi de categoria a doua, în celelalte cazuri. În conformitate cu art. 194 din Cod, persoana care a fost declarată în faliment sau partenerul marital al unei astfel de persoane, aflat cu aceasta într-un regim marital ce prevede împărtășirea proprietății bunurilor aflate în faliment, sau directorul ori un membru al consiliului de administrație al unei persoane juridice care, în urma citării sale conform legii în vederea furnizării de informații, absentează în mod intenționat și fără un motiv valabil sau refuză să furnizeze informațiile cerute sau furnizează informații false este pasibil de executarea pedepsei cu închisoare până la un an sau impunerea unei amenzi de categoria a treia.

Influențarea declarațiilor

Art. 272. (1) Încercarea de a determina sau determinarea unei persoane, indiferent de calitatea acesteia, prin corupere, prin constrângere ori prin altă faptă cu efect vădit intimidant, săvârșită asupra sa ori asupra unui membru de familie al acesteia, să nu sesizeze organele de urmărire penală, să nu dea declarații, să își retragă declarațiile, să dea declarații mincinoase ori să nu prezinte probe, într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură judiciară, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani. Dacă actul de intimidare sau corupere constituie prin el însuși o infracțiune, se aplică regulile privind concursul de infracțiuni.

(2) Nu constituie infracțiune înțelegerea patrimonială dintre infractor și persoana vătămată, intervenită în cazul infracțiunilor pentru care acțiunea penală se pune în mișcare la plângere prealabilă sau pentru care intervine împăcarea.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Tudorel Toader, lect. univ. dr. Marieta Safta)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Cu unele deosebiri, infracțiunea analizată are corespondent atât în *încercarea de a determina mărturia mincinoasă* (art. 261 C. pen. anterior), cât și în *împiedicarea participării în proces* (art. 261[1] C. pen. anterior).

2. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic *principal* constă în relațiile sociale referitoare la activitatea de înfăptuire a justiției, relații care sunt incompatibile cu faptele prin care, prin acte de corupere, constrângere sau alte fapte cu efect intimidant, se încearcă determinarea sau este determinată o persoană să nu sesizeze organele de urmărire penală, să nu dea declarații, să își retragă declarațiile, să dea declarații mincinoase ori să nu prezinte probe, într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură judiciară.

Obiectul juridic secundar constă în relațiile sociale referitoare la drepturile și libertățile fundamentale ale persoanei (onoarea, demnitatea, libertatea psihică, integritatea corporală și sănătatea persoanei), valori care sunt încălcate prin actele de corupere, constrângere ori prin alte fapte cu efect intimidant.

B. Obiectul material

Infracțiunea analizată nu are obiect material. În situația în care încercarea de determinare sau determinarea se realizează prin corupere, sumele de bani sau bunurile oferite nu vor constitui obiect material al infracțiunii, ci mijloacele de săvârșire a acesteia. Infracțiunea nu are obiect material nici în situația în care încercarea de determinare sau determinarea se realizează prin constrângerea fizică a persoanei care, spre exemplu, ar urma să își retragă declarațiile, situație în care corpul victimei va constitui obiect material pentru infracțiunea constând în lovirea sau alte violențe (art. 193 C. pen.) sau vătămarea corporală (art. 194 C. pen.), infracțiune care va intra în concurs cu influențarea declarațiilor.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ poate fi orice persoană, chiar și persoana care urmează să fie trasă la răspundere în respectiva cauză penală, civilă sau procedură judiciară. În ipoteza unei cauze penale, subiect activ poate fi atât suspectul sau inculpatul, cât și eventualii participanți la săvârșirea faptei prevăzute de legea penală. Tot în ipoteza unei cauze penale, dacă subiectul activ are calitatea de organ de cercetare penală, procuror sau judecător, calitate în exercițiul căreia întrebuințează promisiunile, amenințările sau violențele împotriva unei persoane urmărite sau judecate, pentru a o determina să dea ori să nu dea declarații, să dea declarații mincinoase ori să își retragă declarațiile, încadrarea juridică a faptei se va realiza sub aspectul săvârșirii infracțiunii de cercetare abuzivă, art. 280 alin. (1) C. pen.

Participația penală este posibilă sub toate formele. Coautoratul nu este posibil, spre exemplu, atunci când constrângerea morală se realizează prin viu grai.

b) Subiectul pasiv *principal* este statul, care are obligația înfăptuirii justiției. Subiect pasiv *secundar* este persoana față de care sunt săvârșite actele de corupere, constrângere sau alte fapte cu efect vădit intimidant.

3. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă este diferită, la aceasta raportându-se momentul și scopul săvârșirii faptei. Astfel, situația premisă constă în săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, în situația în care actele de corupere, constrângere sau orice altă faptă cu efect vădit intimidant sunt săvârșite pentru ca persoana vătămată să nu sesizeze organele de urmărire penală. Situația premisă constă în faptul că persoana vătămată a dat declarații într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură judiciară, iar actele de corupere, constrângere sau orice altă faptă cu efect vădit intimidant sunt săvârșite pentru ca persoana vătămată să retragă respectivele declarații. Situația premisă poate consta în împrejurarea că persoana vătămată urmează să prezinte anumite probe într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură judiciară, iar actele de corupere, constrângere sau orice altă faptă cu efect vădit intimidant sunt săvârșite pentru a o determina să nu prezinte respectivele probe.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă. Elementul material al laturii obiective poate fi realizat prin două acțiuni alternative, constând în *încercarea de a determina* sau *determinarea* unei persoane să nu sesizeze organele de urmărire penală, să nu dea declarații, să își retragă declarațiile, să dea declarații mincinoase ori să nu prezinte probe, într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură judiciară.

Încercarea de a determina există atunci când persoana față de care sunt exercitate actele de corupere, constrângere sau orice altă faptă cu efect vădit intimidant, respingând solicitarea făptuitorului, nu ia hotărârea de a nu sesiza organele de urmărire penală, de a nu da declarații, de a retrage declarațiile date, de a da declarații mincinoase ori de a nu prezenta probele, într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură judiciară. Nu are semnificație juridică penală fapta constând încercarea de determinare, prin alte mijloacele decât cele constând în constrângere, corupere sau alte fapte cu efect vădit intimidant.

Determinarea există atunci când, în urma actelor de corupere, constrângere sau altor fapte cu efect vădit intimidant, persoana față de care acestea sunt exercitate ia hotărârea de a nu sesiza organele de urmărire penală, de a nu da declarații, de a retrage declarațiile date, de a da declarații mincinoase ori de a nu prezenta probele, într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură judiciară. Infracțiunea există chiar dacă, ulterior, persoana vătămată renunță la hotărârea luată și sesizează organele de urmărire penală, dă declarații, nu își retrage declarațiile, nu dă declarații mincinoase ori prezintă probele, într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură judiciară. Fapta de a determina o persoană să dea declarații mincinoase, prin alte mijloace decât cele de constrângere, corupere sau alte fapte cu efect vădit intimidant, poate întruni elementele constitutive ale instigării la mărturie mincinoasă.

Pentru existența infracțiunii este necesar ca încercarea de a determina sau determinarea să se realizeze prin *constrângere*, prin *corupere* ori prin *altă faptă cu efect vădit intimidant*.

Constrângerea poate fi fizică sau morală. Dacă fapta de constrângere realizează prin ea însăși conținutul unei infracțiuni, de exemplu, infracțiunea de vătămare corporală (art. 194 C. pen.), răspunderea penală a făptuitorului se stabilește atât pentru infracțiunea analizată, prevăzută în art. 272 C. pen., cât și pentru infracțiunea realizată prin folosirea constrângerii[1]. Într-o atare situație, soluția concursului de

[1] În același sens, a se vedea: Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 194; Teodor Vasiliu, Doru Pavel ș.a., *op. cit.*, vol. II, p. 123.

infracțiuni este consacrată în mod expres prin prevederile alin. (1) ipoteza finală din art. 272 C. pen., prevederi potrivit cărora, dacă actul de intimidare sau corupere constituie prin el însuși o infracțiune, se aplică regulile privind concursul de infracțiuni. Încadrarea juridică a faptei se va realiza sub aspectul prevederilor art. 274 C. pen., constând în *răzbunarea pentru ajutorul dat justiției*, în situația în care actele de constrângere întrunesc elementele unei infracțiuni și sunt săvârșite la o dată ulterioară, împotriva unei persoane ori a unui membru de familie al acesteia, pe motiv că a sesizat organele de urmărire penală, a dat declarații ori a prezentat probe într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură judiciară.

Coruperea se realizează prin oferirea sau promiterea de bani, daruri sau alte foloase. Este suficientă simpla oferire, indiferent dacă aceasta a fost sau nu acceptată. Dacă fapta se săvârșește prin alte mijloace decât prin constrângere sau corupere, nefiind îndeplinită o condiție prevăzută în art. 272 C. pen., fapta nu se încadrează în acest text de lege[1].

Alte fapte cu efect vădit intimidant trebuie să aibă aceeași finalitate, constând în determinarea persoanei vătămate să adopte o rezoluție contrară propriei voințe. Și în acest caz, fapta constituie infracțiune, chiar dacă, ulterior luării hotărârii, persoana intimidată renunță la hotărârea luată și adoptă o poziție procesuală corectă. Deoarece efectul intimidant, pe care îl prezintă anumite fapte, diferă de la o persoană la alta, în funcție de personalitatea acesteia, legiuitorul a prevăzut cerința ca acest efect intimidant să fie vădit, evident, prin raportare la comportamentul mediu, mijlociu.

Fapta poate fi săvârșită asupra unei persoane, indiferent de calitatea acesteia. Astfel, fapta poate fi săvârșită asupra persoanei vătămate, pentru ca aceasta să nu sesizeze organele de urmărire penală, după cum, în același scop, fapta poate fi săvârșită asupra oricărei persoane care are cunoștință de săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală. Fapta poate fi săvârșită asupra unei persoane care urmează să dea declarații, asupra unei persoane care a dat declarații, în scopul retragerii acesteia, ori asupra unei persoane care urmează să prezinte anumite probe într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură judiciară. Fapta constituie infracțiunea analizată indiferent dacă actele de corupere, constrângere sau alte fapte cu efect vădit intimidant sunt săvârșite *în mod nemijlocit* asupra persoanei față de care are loc încercarea de a determina sau care este determinată să nu sesizeze organele de urmărire penală, să nu dea declarații, să își retragă declarațiile, să dea declarații mincinoase ori să nu prezinte probe, într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură judiciară, ori sunt săvârșite *asupra unui membru de familie* al acesteia.

Urmarea imediată constă în crearea unei stări de pericol pentru activitatea de înfăptuire a justiției și, totodată, în încălcarea unora dintre atributele fundamentale ale persoanei.

Raportul de cauzalitate trebuie să existe.

b) Latura subiectivă presupune intenția directă, deoarece făptuitorul acționează cu un anumit scop. Infracțiunea există indiferent dacă scopul este realizat sau nu.

4. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

a) Actele de pregătire nu sunt incriminate.

b) Tentativa nu se pedepsește.

[1] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 345/1972, în RRD nr. 7/1972, p. 159.

c) Consumarea infracțiunii are loc în momentul în care, în condițiile normei de incriminare, are loc încercarea de a determina sau determinarea unei persoane să adopte una dintre conduitele urmărite de către făptuitor, moment în care se produce și starea de pericol pentru activitatea de înfăptuire a justiției.

B. Modalități

a) Modalități normative. Norma de incriminare prevede o singură modalitate normativă, constând în încercarea de a determina sau determinarea unei persoane, indiferent de calitatea acesteia, prin corupere, prin constrângere ori prin altă faptă cu efect vădit intimidant, săvârșită asupra sa ori asupra unui membru de familie al acesteia, să nu sesizeze organele de urmărire penală, să nu dea declarații, să își retragă declarațiile, să dea declarații mincinoase ori să nu prezinte probe, într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură judiciară.

b) Modalitățile de fapt pot fi diferite.

C. Sancțiunea constă în închisoarea de la unu la 5 ani. Potrivit alin. (1) ipoteza finală, dacă actul de intimidare sau corupere constituie prin el însuși o infracțiune, se aplică regulile privind concursul de infracțiuni.

5. Cauză specială de impunitate

Potrivit alin. (2), nu constituie infracțiune înțelegerea patrimonială dintre infractor și persoana vătămată, intervenită în cazul infracțiunilor pentru care acțiunea penală se pune în mișcare la plângere prealabilă sau pentru care intervine împăcarea. În condițiile în care norma legală nu distinge, inițiativa acestei înțelegeri poate să aparțină atât infractorului, cât și persoanei vătămate.

6. Explicații complementare

Aspecte procesuale

Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

7. Elemente de drept comparat

A. Codul penal spaniol incriminează, în Capitolul VII – *Obstrucționarea justiției și neloialitatea profesională* –, fapta persoanei care, prin violență sau intimidare, încearcă să influențeze, direct sau indirect, pe denunțător, parte sau învinuit, avocat, procuror, expert, interpret sau martor într-o procedură pentru a-și modifica acțiunea procesuală. Dacă autorul faptei își atinge scopul, se va aplica pedeapsa în jumătatea ei superioară [art. 464 alin. (1)].

B. Codul penal francez incriminează fapta constând în folosirea de promisiuni, oferte, cadouri, presiuni, amenințări, acte de violență, de-a lungul unei proceduri sau în vederea unei cereri sau apărări în justiție, pentru a determina aproapele fie să facă sau să dea o depoziție, o declarație sau o atestare mincinoasă, fie să se abțină să facă sau să dea o depoziție, o declarație sau o atestare. Pedeapsa este de 3 ani închisoare și amenda de 45.000 de euro, chiar dacă solicitarea nu este urmată de efect (art. 434-15).

C. Codul penal finlandez reglementează, în Capitolul XV, Secțiunea 5 – *Încercarea de a incita la depunerea unei declarații false*. Fapta incriminată constă în orice încercare de a incita o altă persoană să comită infracțiunea de declarație falsă în fața unei instanțe judiciare, declarație falsă în cadrul procedurilor oficiale sau declarație falsă gravă în fața unei instanțe judecătorești, iar pedeapsa prevăzută de lege constă în amendă sau închisoarea de până la un an. Același capitol,

Secțiunea 9, reglementează infracțiunea de *amenințare a unei persoane ce urmează să fie audiată* în desfășurarea procedurilor pentru îndeplinirea actului de justiție, cu două modalități alternative de săvârșire. Astfel, constituie infracțiune și se pedepsește cu amendă sau închisoare până la 3 ani o persoană care, în mod ilegal: prin violență sau amenințări împiedică sau încearcă să împiedice o altă persoană să dea o declarație ca martor sau ca specialist chemat în calitate de martor, o altă persoană ce urmează a fi audiată sau o parte în proces, anchetă penală, anchetă condusă de poliție sau alte proceduri oficiale, sau influențează sau încearcă să influențeze conținutul unei declarații, sau prin violență sau prin amenințarea cu violență împotriva unei alte persoane sau a unei persoane față de care se află într-una dintre relațiile menționate în Secțiunea 10(2) din cauza unei declarații date de aceasta în contextul amintit mai sus.

Mărturia mincinoasă

Art. 273. (1) Fapta martorului care, într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură în care se ascultă martori, face afirmații mincinoase ori nu spune tot ce știe în legătură cu faptele sau împrejurările esențiale cu privire la care este întrebat se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Mărturia mincinoasă săvârșită:

a) de un martor cu identitate protejată ori aflat în Programul de protecție a martorilor;

b) de un investigator sub acoperire;

c) de o persoană care întocmește un raport de expertiză ori de un interpret;

d) în legătură cu o faptă pentru care legea prevede pedeapsa detențiunii pe viață ori închisoarea de 10 ani sau mai mare

se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(3) Autorul nu se pedepsește dacă își retrage mărturia, în cauzele penale înainte de reținere, arestare sau de punerea în mișcare a acțiunii penale ori în alte cauze înainte de a se fi pronunțat o hotărâre sau de a se fi dat o altă soluție, ca urmare a mărturiei mincinoase.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Tudorel Toader, lect. univ. dr. Marieta Safta)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Infracțiunea analizată are corespondent în incriminarea cu aceeași denumire marginală de la art. 260 C. pen. anterior. În redactarea noului Cod penal, *fapta martorului se săvârșește într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură în care se ascultă martori*, spre deosebire de reglementarea anterioară, potrivit căreia *fapta martorului se săvârșea într-o cauză penală, civilă, disciplinară sau în orice altă cauză în care se ascultau martori.* Tot astfel, în redactarea noului Cod penal, mărturia mincinoasă se săvârșește *în legătură cu faptele sau împrejurările esențiale cu privire la care este întrebat*, spre deosebire de reglementarea anterioară, potrivit căreia mărturia mincinoasă se săvârșea *privitor la împrejurările esențiale asupra cărora martorul era întrebat.*

Potrivit noului Cod penal, mărturia mincinoasă are și o modalitate agravată, atunci când fapta este săvârșită: de un martor cu identitate protejată ori aflat în Programul de protecție a martorilor; de un investigator sub acoperire; de o persoană care întocmește un raport de expertiză ori de un interpret sau în legătură cu o faptă pentru care legea prevede pedeapsa detențiunii pe viață ori închisoarea de 10 ani sau mai mare. Incriminarea din Codul penal anterior nu avea și o formă agravată, iar fapta săvârșită de către expert sau interpret se încadra în forma de bază a infracțiunii.

Cu unele deosebiri, în noul Cod penal se regăsește cauza specială de nepedepsire, cauză care era consacrată în art. 260 alin. (2) C. pen. anterior.

În noul Cod penal, legiuitorul a renunțat la cauza specială de reducere a pedepsei, cauză care era consacrată în art. 260 alin. (3) C. pen. anterior.

În condițiile noului Cod penal, mărturia mincinoasă se sancționează cu închisoarea de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă, spre deosebire de Codul penal anterior, care prevedea pedeapsa cu închisoarea de la unu la 5 ani.

2. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic *principal* constă în relațiile sociale referitoare la înfăptuirea justiției, relații care presupun sinceritate din partea celor ascultați ca martori ori folosiți ca experți sau interpreți în cauze penale, civile sau în orice altă procedură în care se ascultă martori. Obiectul juridic *secundar* poate consta în relațiile sociale referitoare la demnitatea ori libertatea persoanei sau în relațiile sociale cu caracter patrimonial.

B. Obiectul material

Infracțiunea de mărturie mincinoasă nu are obiect material.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ este calificat prin calitatea de martor. Calitatea de martor este determinată de existența unui raport juridic procesual între organul judiciar și persoana ascultată ca martor[1].

Martorul poate fi orice persoană care are cunoștințe despre fapte sau împrejurări de fapt care pot servi la aflarea adevărului într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură în care se ascultă martori. Orice persoană poate fi audiată în calitate de martor, cu excepția părților și a subiecților procesuali principali [art. 115 alin. (1) C. pr. pen.]. Calitatea de martor are întâietate față de calitatea de expert sau de avocat, de mediator ori de reprezentant al uneia dintre părți sau al unui subiect procesual principal, cu privire la faptele și împrejurările de fapt pe care persoana le-a cunoscut înainte de a dobândi această calitate [art. 114 alin. (3) C. pr. pen.]. Pot fi audiate ca martor și persoanele care, având calitatea de organe de constatare ori de comandanți de nave și aeronave, au întocmit procese-verbale referitoare la împrejurările săvârșirii unei infracțiuni (art. 61 și art. 62 C. pr. pen.). Nu pot face obiectul declarației martorului acele fapte sau împrejurări al căror secret ori confidențialitate poate fi opusă prin lege organelor judiciare[art. 116 alin. (3) C. pr. pen.].

Dacă făptuitorul are calitatea de martor cu identitate protejată ori aflat în Programul de protecție a martorilor, de investigator sub acoperire, de expert ori interpret sau este audiat în legătură cu o faptă pentru care legea prevede pedeapsa detențiunii pe viață ori închisoarea de 10 ani sau mai mare, se va reține modalitatea agravată a infracțiunii de mărturie mincinoasă [art. 273 alin. (2) C. pen.].

[1] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 179.

Participația penală este posibilă sub forma instigării și a complicității. Coautoratul este exclus prin natura infracțiunii[1], obligațiile pe care le are martorul fiind unele strict personale.

b) Subiectul pasiv *principal* este statul, iar subiect pasiv *secundar* poate fi persoana împotriva căreia a fost dată mărturia mincinoasă.

3. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă constă în existența unei cauze penale, civile sau a oricărei alte proceduri în care se ascultă martori. Atunci când se săvârșește în modalitatea omisivă, mărturia mincinoasă are ca situație premisă și cerința ca martorul să fi fost întrebat în legătură cu faptele sau împrejurările esențiale ale cauzei.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă. Elementul material al laturii obiective se realizează fie printr-*o acțiune*, fie printr-*o inacțiune* și constă în fapta martorului care face afirmații mincinoase ori nu spune tot ce știe în legătură cu faptele sau împrejurările esențiale cu privire la care este întrebat.

Acțiunea constă în fapta martorului *de a face afirmații mincinoase*. Nu are importanță dacă afirmațiile mincinoase sunt pozitive, adică martorul afirmă ca existente împrejurări despre care știe că nu există în realitate, sau negative, adică afirmă ca inexistente împrejurări despre care știe că există în realitate.

Inacțiunea constă în fapta martorului *de a nu spune tot ce știe*, de a nu spune tot adevărul pe care îl cunoaște, de a ascunde ceva din ceea ce știe.

Afirmațiile sau omisiunile martorului trebuie să se refere la împrejurări esențiale[2] ale cauzei. Sunt esențiale împrejurările care pot servi la stabilirea adevărului și la justa soluționare a cauzei.

Când mărturia mincinoasă se săvârșește în modalitatea omisivă, este necesar ca *martorul să fi fost întrebat* asupra împrejurărilor esențiale. Numai în măsura în care martorului i se atrage atenția, printr-o întrebare, asupra unei anumite împrejurări, acesta își poate da seama că acea împrejurare este esențială și, prin urmare, că orice alterare a adevărului aduce atingere activității de înfăptuire a justiției. Întrebarea expresă adresată martorului asupra împrejurărilor esențiale constituie o condiție pentru realizarea laturii obiective a infracțiunii de mărturie mincinoasă. Prin urmare, dacă martorul nu a fost întrebat asupra unei împrejurări esențiale pentru soluționarea cauzei, fapta acestuia de a nu face afirmații cu privire la o astfel de împrejurare nu întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de mărturie mincinoasă[3].

Martorul trebuie să fi fost ascultat într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură în care se ascultă martori. Infracțiunea există indiferent dacă mărturia mincinoasă este făcută în favoarea sau în defavoarea unei persoane și indiferent dacă a influențat sau nu soluția dată cauzei.

Urmarea imediată constă în crearea unei stări de pericol pentru activitatea de înfăptuire a justiției.

Raportul de cauzalitate trebuie să existe.

---

[1] Teodor Vasiliu, Doru Pavel ș.a., *op. cit.*, vol. II, p. 117.

[2] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 1661/1974, în RRD nr. 11/1974, p. 69.

[3] ICCJ, s. pen., dec. nr. 5430/2004, în Dreptul nr. 9/2005, pp. 276-277.

b) Latura subiectivă presupune vinovăția sub forma intenției, care poate fi directă sau indirectă. În cazul în care elementul material al laturii obiective se realizează prin omisiunea martorului de a spune tot ceea ce știe, cerința intenției rezultă din faptul că asupra acestor împrejurări martorul trebuie să fie întrebat. Într-adevăr, dacă martorul este întrebat cu privire la o împrejurare esențială și el omite să spună tot ce știe în legătură cu acea împrejurare, vinovăția sa nu poate fi decât sub forma intenției, deoarece, atrăgându-i-se în mod special atenția asupra împrejurării și caracterului ei esențial, martorul își dă seama că, nespunând întregul adevăr, creează o stare de pericol pentru înfăptuirea justiției, urmare pe care poate să o dorească sau numai să o accepte[1].

4. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

a) Actele de pregătire. Atunci când sunt posibile, actele de pregătire nu se pedepsesc.

b) Tentativa infracțiunii este posibilă atunci când mărturia mincinoasă se săvârșește printr-o acțiune, însă nu se pedepsește. Tentativa nu este posibilă atunci când elementul material al laturii obiective constă într-o omisiune.

c) Consumarea infracțiunii are loc în momentul în care martorul semnează declarația pe care a dat-o. Chiar dacă declarația mincinoasă nu a fost luată în considerare la pronunțarea soluției în cauză, făptuitorul răspunde pentru săvârșirea infracțiunii de mărturie mincinoasă, deoarece infracțiunea se consumă în momentul în care s-au făcut afirmațiile mincinoase cu privire la împrejurările esențiale, neavând relevanță dacă au influențat sau nu soluția pronunțată[2].

B. Modalități

a) Modalități normative. În modalitatea de bază a infracțiunii, legiuitorul a incriminat fapta martorului care, într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură în care se ascultă martori, face afirmații mincinoase ori nu spune tot ce știe în legătură cu faptele sau împrejurările esențiale cu privire la care este întrebat.

b) Modalități agravate. Modalitatea agravată din **alin. (2)** ia în considerare fie calitatea subiectului activ, fie gravitatea faptei care formează obiectul cauzei în care este dată mărturia mincinoasă. Astfel, mărturia mincinoasă este mai gravă, atunci când fapta este săvârșită de un martor cu identitate protejată ori aflat în Programul de protecție a martorilor, de un investigator sub acoperire, de o persoană care întocmește un raport de expertiză ori de un interpret sau în legătură cu o faptă pentru care legea prevede pedeapsa detențiunii pe viață ori închisoarea de 10 ani sau mai mare.

Calitatea de martor cu identitate protejată ori aflat în Programul de protecție a martorilor, de investigator sub acoperire, de persoană care întocmește un raport de expertiză ori de interpret este consacrată prin normele de procedură penală.

c) Modalitățile de fapt pot fi diferite.

C. Sancțiuni

Sancțiunea constă în închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă, pentru forma de bază a infracțiunii, respectiv închisoarea de unu la 5 ani, pentru modalitatea agravată din alin. (2).

---

[1] Octavian Loghin, *Forma de vinovăție cu care trebuie săvârșite faptele prevăzute de legea penală pentru a constitui infracțiuni*, în Analele Universității „Al.I. Cuza" din Iași, seria Științe Juridice, 1990, p. 74.

[2] ICCJ, s. pen., dec. nr. 1319/2006, în BC nr. 4/2006, p. 44.

5. Cauză specială de nepedepsire

Potrivit **alin. (3)**, autorul nu se pedepsește dacă își retrage mărturia, în cauzele penale înainte de reținere, arestare sau de punerea în mișcare a acțiunii penale ori în alte cauze înainte de a se fi pronunțat o hotărâre sau de a se fi dat o altă soluție, ca urmare a mărturiei mincinoase.

Aceste dispoziții se aplică în mod corespunzător atât pentru forma de bază, cât și pentru modalitatea agravată a infracțiunii.

Cauza de nepedepsire exprimă interesul legiuitorului ca făptuitorul să revină asupra depoziției mincinoase, pentru asigurarea activității de înfăptuire a justiției.

Din perspectiva incidenței cauzei speciale de nepedepsire, legiuitorul procedează la o împărțire a cauzelor în două mari categorii – cauzele penale, respectiv alte cauze.

În prima ipoteză sunt avute în vedere cauzele penale în care inculpatul nu este reținut, arestat ori nu este pusă în mișcare acțiunea penală. Cauza de nepedepsire operează numai dacă făptuitorul își retrage mărturia mai înainte de a se produce reținerea, arestarea inculpatului sau punerea în mișcare a acțiunii penale.

În a doua ipoteză sunt avute în vedere toate celelalte cauze. Cauza specială de nepedepsire este incidentă dacă retragerea mărturiei mincinoase intervine înainte de a se fi pronunțat o hotărâre sau de a se fi dat o altă soluție, ca urmare a mărturiei mincinoase. Declarația făcută de martor, expert sau interpret în procesul penal pornit împotriva sa, în sensul că a făcut o mărturie mincinoasă, nu constituie o retragere a acestei mărturii și deci nu are ca efect înlăturarea răspunderii penale[1]. Retragerea în timp util a mărturiei mincinoase nu are consecințe juridice asupra instigatorului, nefiind aplicabile dispozițiile referitoare la instigarea neurmată de executare, deoarece infracțiunea de mărturie mincinoasă s-a consumat[2]. De asemenea, retragerea mărturiei mincinoase de către autor nu produce efecte asupra complicelui.

6. Explicații complementare

Aspecte procesuale

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu.

7. Elemente de drept comparat

A. Codul penal spaniol incriminează distinct, în Capitolul VI – *Mărturia mincinoasă* –, fapta constând în ascunderea adevărului, în mod circumstanțiat după calitatea subiectului activ al infracțiunii (martor/experți/interpreți) și al cadrului procesual în care fapta este săvârșită (cauză judiciară/cauză penală/în fața instanțelor internaționale), precum și fapta de a prezenta, cu bună știință, martori mincinoși sau experți ori interpreți mincinoși.

Astfel, dacă subiectul activ al infracțiunii este martorul într-o cauză judiciară, pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de la 6 luni la 2 ani și amenda. Dacă, urmare a mărturiei mincinoase, sentința pronunțată a fost de condamnare, se vor aplica pedepse superioare în grad (art. 458). Dacă subiectul activ al infracțiunii de mărturie mincinoasă are calitatea de expert sau interpret, pedepsele mai sus arătate se vor aplica în jumătatea lor superioară și, în plus, aceștia vor fi decăzuți din profesie sau activitate, pe o perioadă de la 6 la 12 luni (art. 459). Când martorul,

[1] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 188.

[2] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 2900/1971, în CD 1971, p. 366.

expertul sau interpretul, fără a schimba în mod esențial adevărul, îl denaturează prin reticențe, inexactități sau trecând sub tăcere fapte sau date relevante pe care le cunosc, va fi pedepsit cu amendă și, după caz, cu suspendarea din postul sau funcția publică, profesie sau ocupație, de la 6 luni la 3 ani (art. 460).

Aceleași pedepse sunt prevăzute de art. 461 C. pen. spaniol și pentru fapta persoanelor care prezintă, cu bună știință, martori mincinoși sau experți ori interpreți mincinoși. Dacă persoana răspunzătoare pentru acest delict este avocat, procuror, lucrător social sau reprezentant al Ministerului Public, în exercitarea profesiei sau în exercitarea funcției, se va aplica, în fiecare caz, pedeapsa în jumătatea ei superioară și decăderea specială din postul sau funcția publică, profesia sau ocupația, pe o perioadă de la 2 la 4 ani.

Constituie cauză de nepedepsire retractarea în timp util a mărturiei mincinoase, prin declararea adevărului, pentru ca aceasta să-și producă efectele înainte de pronunțarea sentinței în procesul în cauză. Dacă, urmare a mărturiei mincinoase, s-a produs privarea de libertate, se vor aplica pedepsele corespunzătoare inferioare în grad (art. 462).

B. Codul penal francez pedepsește cu 5 ani închisoare și cu amenda de 75.000 de euro mărturia mincinoasă făcută sub jurământ în fața oricărei jurisdicții sau în fața unui funcționar din poliția judiciară ce acționează în executarea unei comisii rogatorii. Constituie cauză de nepedepsire retragerea mărturiei înaintea deciziei ce pune capăt procedurii realizate de jurisdicția de instrucție sau de jurisdicția de judecată (art. 434-13). Constituie cauze de agravare săvârșirea faptei de mărturie mincinoasă ca urmare a primirii unui dar sau recompense, precum și situația în care cel împotriva căruia sau în favoarea căruia a fost comisă mărturia mincinoasă este pasibil de o sancțiune penală. În acest caz, pedeapsa prevăzută de lege este de 7 ani închisoare și amenda de 100.000 de euro (art. 434-14)

C. Codul penal german reglementează, în Capitolul 9 (art. 153-163), cu titlul *Mărturia falsă sub jurământ și jurământul fals*: mărturia falsă sub jurământ, jurământul fals, confirmările cu valoare de jurământ, declarațiile false sub jurământ, cazuri excepționale, corectarea unei declarații false, tentativa de instigare la mărturii false, instigarea la mărturii false, jurământul fals din culpă; declarația falsă sub jurământ din culpă.

D. Și Codul penal belgian consacră un întreg capitol incriminării faptelor de mărturie mincinoasă (Capitolul V – *Despre mărturia mincinoasă și despre jurământul fals*). Subiectul activ al infracțiunilor reglementate în acest capitol este, după caz, martorul (art. 215-220), expertul, interpretul (art. 221), persoana însărcinată cu înregistrarea literală a unei anchete în materie civilă (art. 221 bis), cel care este vinovat de coruperea martorilor, experților, interpreților sau a persoanelor însărcinate cu înregistrarea literală a unei anchete în materie civilă (art. 223), cel care, exceptând cazul prevăzut la art. 221 bis, a denaturat, a sustras sau a făcut să dispară, integral sau parțial, notele sau aparatele care au servit la culegerea cuvintelor înregistrate în cursul unei anchete în materie civilă sau care a făcut uz de aceste note sau aparate, a reprodus sau divulgat conținutul acestora unor destinatari străini de anchetă (art. 223 bis). Pedepsele prevăzute de lege sunt diferențiate după cum urmează: faptele incriminate au fost săvârșite în materie penală (cu două agravante pentru situația în care acuzatul a fost condamnat, respectiv în situația în care acuzatul a fost condamnat la recluziune pe viață); fapta a fost săvârșită în materie corecțională; fapta a fost săvârșită în materie de poliție/ordine publică; fapta a fost săvârșită în materie civilă.

Cauzele de nepedepsire sunt prevăzute în privința minorilor sub 16 ani, persoanelor care au fost audiate fără să depună jurământ, pe motiv de rudenie sau de alianță care îi unește cu acuzații sau cu învinuiții, când aceste declarații au fost făcute în favoarea acuzaților sau a învinuiților.

Răzbunarea pentru ajutorul dat justiției

Art. 274. Săvârșirea unei infracțiuni împotriva unei persoane ori a unui membru de familie al acesteia, pe motiv că a sesizat organele de urmărire penală, a dat declarații ori a prezentat probe într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură dintre cele prevăzute în art. 273, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru acea infracțiune, ale cărei limite speciale se majorează cu o treime.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Tudorel Toader, lect. univ. dr. Marieta Safta)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Răzbunarea pentru ajutorul dat justiției constituie o incriminare nouă, fără corespondent în reglementarea Codului penal anterior sau în incriminările din legile speciale. Prin incriminarea analizată, legiuitorul a înțeles să extindă protecția prin normele de drept penal, pentru activitatea de înfăptuire a justiției. Răzbunarea pentru ajutorul dat justiției absoarbe infracțiunea săvârșită împotriva unei persoane ori a unui membru de familie al acesteia, pe motiv că a sesizat organele de urmărire penală, a dat declarații ori a prezentat probe într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură în care se ascultă martori.

2. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic *principal* constă în relațiile sociale referitoare la buna desfășurare a activității de înfăptuire a justiției, relații care sunt incompatibile cu faptele ce se comit, pe motiv de răzbunare, pentru ajutorul acordat justiției. În concret, este posibil ca valoarea socială lezată prin infracțiunea săvârșită în scop de răzbunare să fie mai importantă decât relațiile sociale referitoare la activitatea de înfăptuire a justiției, constând, spre exemplu, în dreptul la viață. Cu toate acestea, legiuitorul a consacrat infracțiunea analizată în categoria celor contra înfăptuirii justiției, luând în considerare motivului săvârșirii faptei. Obiectul juridic *secundar* poate fi diferit, constând în relațiile sociale referitoare la atributele fundamentale ale persoanei sau în relațiile sociale referitoare la patrimoniu, în funcție de natura infracțiunii care constituie forma de răzbunare.

B. Obiectul material

Infracțiunea constând în răzbunarea pentru ajutorul dat justiției are și un obiect material, în măsura în care infracțiunea prin care se răzbună are obiect material, identificându-se cu acesta. Corpul persoanei sau bunul, față de care se săvârșește infracțiunea care constituie forma de răzbunare, constituind obiect material pentru lovirea sau alte violențe (art. 193 C. pen.), vătămarea corporală (art. 194 C. pen.) sau furt (art. 228 C. pen.), infracțiuni absorbite în răzbunarea pentru ajutorul dat justiției, va constitui obiect material pentru această din urmă infracțiune.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ poate fi *orice persoană*, în condițiile în care norma de incriminare nu prevede cerințe suplimentare. Subiect activ poate fi atât persoana împotriva căreia a fost formulată sesizarea adresată organelor de urmărire penală, au fost date declarațiile ori au fost prezentate probele, într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură în care se ascultă martori, cât și o terță persoană. În toate cazurile, este vorba de o persoană nemulțumită de conținutul sesizării, declarațiilor sau a probelor prezentate.

Participația penală este posibilă sub toate formele.

b) Subiectul pasiv *principal* este statul, iar subiect pasiv *secundar* este persoana împotriva căreia se comit actele de răzbunare, sub forma săvârșirii unei infracțiuni.

3. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă constă fie în împrejurarea că o persoană a sesizat organele de urmărire penală, fie în împrejurarea că a dat declarații ori a prezentat probe într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură în care se ascultă martori.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă. Elementul material al laturii obiective constă într-*o faptă de răzbunare* prin săvârșirea unei infracțiuni. Pentru existența infracțiunii analizate nu are importanță natura și gravitatea infracțiunii care constituie modalitatea de răzbunare, după cum nu prezintă importanță nici împrejurarea că respectiva infracțiune este consacrată în Codul penal sau într-o lege specială.

Fapta de răzbunare, prin săvârșirea unei infracțiuni, poate fi îndreptată, în mod nemijlocit, împotriva persoanei care a sesizat organele de urmărire penală, care a dat declarații ori a prezentat probe, după cum poate fi săvârșită împotriva unui membru de familie al acesteia.

Fapta de răzbunare, prin săvârșirea unei infracțiuni, trebuie să fie săvârșită pe motiv că victima infracțiunii a sesizat organul de urmărire penală, a dat declarații ori a prezentat probe într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură în care se ascultă martori. Considerăm că infracțiunea există indiferent de conținutul sesizării organelor de urmărire penală, indiferent de conținutul declarațiilor sau probelor prezentate, în sensul că acestea au fost adevărate sau mincinoase. Dincolo de încălcarea atributelor fundamentale ale unei persoane, avem în vedere faptul că starea de pericol pentru activitatea de înfăptuire a justiției se produce în momentul săvârșirii actului de răzbunare, sub forma comiterii unei infracțiuni.

Urmarea imediată constă în crearea unei stări de pericol pentru activitatea de înfăptuire a justiției, în atingerea adusă unuia sau unora dintre drepturile și libertățile fundamentale ale persoanei.

Raportul de cauzalitate trebuie să existe între fapta săvârșită și urmarea imediată.

b) Latura subiectivă. Elementul subiectiv presupune vinovăția făptuitorului sub forma intenției directe, deoarece făptuitorul acționează cu un anumit scop, de răzbunare pentru ajutorul dat justiției.

4. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

a) Actele de pregătire. Existența actelor de pregătire este condiționată de natura infracțiunii care constituie forma de răzbunare, însă acestea nu se pedepsesc.

b) Tentativa infracțiunii este posibilă și se pedepsește, în măsura în care este posibilă și se pedepsește pentru infracțiunea care constituie forma de răzbunare.

c) Consumarea infracțiunii are loc în momentul în care se consumă infracțiunea care a constituit forma de răzbunare pentru ajutorul dat justiției.

B. Modalități

a) Modalități normative. Prin norma de incriminare este consacrată o singură modalitate normativă, constând în săvârșirea unei infracțiuni împotriva unei persoane ori a unui membru de familie al acesteia, pe motiv că a sesizat organele de urmărire penală, a dat declarații ori a prezentat probe într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură în care se ascultă martori.

b) Modalitățile de fapt pot fi diferite, în funcție de natura infracțiunii care constituie forma de răzbunare pentru ajutorul dat justiției.

C. Sancțiunea constă în sancțiunea prevăzută de lege pentru infracțiunea care a constituit forma de răzbunare, ale cărei limite speciale se majorează cu o treime.

5. Explicații complementare

Aspecte procesuale

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu, dată fiind importanța valorilor sociale protejate prin norma de incriminare.

6. Elemente de drept comparat

Codul penal suedez reglementează, în Capitolul 17 – *Infracțiuni care aduc atingere unor activități de interes public* –, Secțiunea 10, infracțiunea de interferență în actul de justiție. Constituie infracțiunea de interferență în actul de justiție fapta persoanei care, prin întrebuințare de violențe sau amenințări, atacă o altă persoană pentru că aceasta din urmă a înaintat o plângere, a pledat pentru o cauză, a depus mărturie sau a făcut o declarație în audieri, în fața instanței sau în fața unei alte autorități. O altă modalitate de săvârșire a aceleiași infracțiuni constă în acțiuni prin care se produc unei persoane suferințe, afecțiuni sau tulburări sau este amenințată cu astfel de consecințe, pe motiv că acea persoană a depus o mărturie sau în scopul împiedicării acestei acțiuni. Pedeapsa prevăzută de lege este amenda sau închisoarea de până la 2 ani.

Sustragerea sau distrugerea de probe ori de înscrisuri

Art. 275. (1) Sustragerea, distrugerea, reținerea, ascunderea ori alterarea de mijloace materiale de probă sau de înscrisuri, în scopul de a împiedica aflarea adevărului într-o procedură judiciară, se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 5 ani.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează împiedicarea, în orice alt mod, ca un înscris necesar soluționării unei cauze, emis de către un organ judiciar sau adresat acestuia, să ajungă la destinatar.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Tudorel Toader, lect. univ. dr. Marieta Safta)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Cu unele deosebiri, infracțiunea analizată are corespondent în incriminarea de la art. 272 C. pen. anterior, care avea denumirea marginală – *Reținerea sau distrugerea de înscrisuri.*

Prin reglementarea noului Cod penal, legiuitorul a extins conținutul normei de incriminare. Astfel, prin sustragerea sau distrugerea de probe ori de înscrisuri, art. 275 C. pen., au fost incriminate *șase acțiuni alternative*, constând în sustragerea, distrugerea, reținerea, ascunderea ori alterarea de mijloace materiale de probă sau de înscrisuri, precum și împiedicarea ca un înscris necesar soluționării unei cauze să ajungă la destinatar, spre deosebire de reglementarea Codului penal anterior, care incrimina *trei acțiuni alternative*, constând în reținerea sau distrugerea unui înscris, precum și împiedicarea unui înscris să ajungă la organele judiciare.

În reglementarea noului Cod penal, faptele de sustragere, distrugere, reținere, ascundere ori alterare sunt săvârșite în legătură cu mijloace materiale de probă sau de înscrisuri, în scopul de a împiedica aflarea adevărului într-o procedură judiciară, spre deosebire de reglementarea anterioară, potrivit căreia faptele de reținere sau distrugere erau săvârșite în legătură cu un înscris emis de un organ de urmărire penală, de o instanță de judecată sau de un alt organ de jurisdicție.

Noul Cod penal consacră un regim sancționator mai sever (închisoarea de la 6 luni la 5 ani), în raport de reglementarea anterioară (închisoarea de la 6 luni la 3 ani).

2. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic constă în relațiile sociale referitoare la înfăptuirea justiției, relații care implică respectarea strictă a măsurilor privind păstrarea și circulația mijloacelor materiale de probă sau a înscrisurilor necesare aflării adevărului într-o procedură judiciară.

B. Obiectul material constă în mijloacele materiale de probă sau înscrisurile necesare aflării adevărului într-o procedură judiciară. Când fapta se săvârșește în condițiile alin. (2), obiectul material constă într-un înscris necesar soluționării unei cauze, înscris emis de către un organ judiciar sau adresat acestuia. Constituie obiect material al infracțiunii numai înscrisul necesar soluționării unei cauze, nu și orice alt înscris folosit de organul judiciar în activitatea pe care o desfășoară. Aprecierea dacă înscrisul este sau nu necesar soluționării cauzei o face numai organul judiciar. Dacă înscrisul stabilește un drept al statului român în raport cu o putere străină și sunt îndeplinite și celelalte condiții, fapta constituie infracțiunea constând în compromiterea unor interese de stat, prevăzută în art. 406 C. pen.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ nu este circumstanțiat prin norma de incriminare, astfel încât poate fi orice persoană. Dacă făptuitorul are calitatea de funcționar și săvârșește fapta în exercitarea atribuțiilor sale de serviciu, alături de infracțiunea de reținere sau distrugere de înscrisuri există și infracțiunea de serviciu[1].

Participația penală este posibilă sub toate formele.

[1] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 286.

b) Subiectul pasiv *principal* este statul, iar subiect pasiv *secundar* poate fi persoana afectată prin împiedicarea aflării adevărului într-o procedură judiciară.

3. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă constă în existența unor mijloace materiale de probă sau a unor înscrisuri a căror cunoaștere de către organele judiciare poate contribui la aflarea adevărului într-o procedură judiciară. Când fapta se săvârșește în modalitatea alin. (2), situația premisă constă în existența unui înscris, emis de către organul judiciar sau adresat acestuia, înscris a cărui ajungere la destinatar este împiedicată.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă. Elementul material. Când fapta se săvârșește în condițiile **alin. (1)**, elementul material al laturii obiective se realizează prin *cinci* acțiuni alternative, constând în:

- sustragerea;
- distrugerea;
- reținerea;
- ascunderea ori
- alterarea de mijloace materiale de probă sau de înscrisuri necesare aflării adevărului într-o procedură judiciară.

Sustragerea constă în scoaterea mijlocului material de probă sau a înscrisului din sfera de dispoziție juridică a titularului dreptului, urmată de trecerea acestuia în sfera de dispoziție juridică a făptuitorului, în scopul de a împiedica aflarea adevărului.

Distrugerea constă într-o atingere adusă mijlocului material de probă sau înscrisului, în așa fel încât acesta nu mai poate servi scopului pentru care a fost întocmit. Distrugerea poate fi totală sau parțială.

Reținerea constă în luarea sau în păstrarea, în mod ilicit, a înscrisului în posesia făptuitorului, ceea ce face ca înscrisul să nu se afle acolo unde trebuie să se găsească. În această modalitate de săvârșire, infracțiunea are formă continuă, cunoscând și un moment al epuizării.

Ascunderea mijlocului material de probă sau a înscrisului are semnificația din vorbirea curentă, dosirea acestuia într-un loc necunoscut titularului dreptului de a folosi respectivul obiect material.

Alterarea de mijloace materiale de probă sau de înscrisuri are semnificația modificării conținutului ori substanței acestora, astfel încât nu mai pot fi folosite pentru aflarea adevărului într-o procedură judiciară.

Nu interesează modul și mijloacele prin care fapta se săvârșește. De exemplu, în practica judiciară s-a considerat că distrugerea unor procese-verbale de constatare a unui accident rutier și a probelor biologice pentru analize se încadrează în prevederile art. 272 C. pen. anterior[1], soluție care își păstrează valabilitatea și în condițiile de incriminare prevăzute de noul Cod penal. Dacă făptuitorul alterează conținutul înscrisului, fapta constituie infracțiunea de fals material în înscrisuri oficiale (art. 320 C. pen.), iar dacă, după distrugerea înscrisului, înlocuiește înscrisul distrus cu un

[1] ICCJ, s. pen., dec. nr. 159/2005, în *Buletinul jurisprudenței. Culegere de decizii pe anul 2005*, Ed. C.H. Beck, București, 2006, pp. 926-927.

înscris pe care l-a falsificat, infracțiunea de reținere sau distrugere de înscrisuri intră în concurs cu infracțiunea de fals material în înscrisuri oficiale.

Pentru existența infracțiunii, oricare dintre cele cinci acțiuni alternative, enumerate limitativ, trebuie să se refere la mijloace materiale de probă sau la înscrisuri necesare aflării adevărului într-o procedură judiciară. Asemenea înscris poate consta într-o citație, o ordonanță emisă de procuror, o încheiere a instanței de judecată etc.

Când fapta se săvârșește în condițiile **alin. (2)**, elementul material al laturii obiective se realizează prin fapta constând în *împiedicarea ca un înscris necesar soluționării unei cauze să ajungă la destinatar.*

Împiedicarea unui înscris, emis de către un organ judiciar sau adresat acestuia, să ajungă la destinatar poate fi realizată prin orice mod, prin orice mijloace, prin acte comisive sau omisive.

Urmarea imediată constă în crearea unei stări de pericol pentru activitatea de înfăptuire a justiției.

Raportul de cauzalitate trebuie să existe.

b) Latura subiectivă. Elementul subiectiv presupune vinovăția făptuitorului sub forma intenției directe, deoarece acțiunile din **alin. (1)** sunt săvârșite în *scopul* de a împiedica aflarea adevărului într-o procedură judiciară. Când fapta se săvârșește în condițiile **alin. (2)**, intenția poate fi directă sau indirectă, deoarece legiuitorul nu a mai prevăzut un anumit scop, referindu-se la finalitatea obiectivă a acțiunii de împiedicare.

4. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

a) Actele de pregătire nu sunt pedepsite.

b) Tentativa infracțiunii este posibilă, însă nu se pedepsește.

c) Consumarea infracțiunii are loc în momentul săvârșirii oricăreia dintre acțiunile alternative, moment în care se produce și starea de pericol pentru activitatea de înfăptuire a justiției.

d) Epuizarea infracțiunii are loc în momentul în care încetează activitatea infracțională. Infracțiunea analizată cunoaște și un moment al epuizării, atunci când elementul material al laturii obiective se realizează prin *reținerea* de mijloace materiale de probă ori de înscrisuri.

B. Modalități

a) Modalități normative. Norma de incriminare consacră o modalitate de bază, prin alin. (1), și o modalitate asimilată, prin. alin. (2).

b) Modalitățile de fapt pot fi diferite.

C. Sancțiunea constă în închisoare de la 6 luni la 5 ani, atât pentru forma de bază, cât și pentru forma asimilată.

5. Explicații complementare

Aspecte procesuale

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu.

6. Elemente de drept comparat

A. Codul penal francez incriminează, în art. 434-4, fapta prin care, în vederea împiedicării manifestării adevărului, se modifică starea locurilor unei crime sau ale unui delict, fie prin alterarea, falsificarea sau ștergerea urmelor sau indiciilor, fie prin

aportul, deplasarea sau suprimarea unor obiecte, respectiv fapta prin care se distruge, sustrage, dosește sau alterează un document public sau privat sau un obiect în stare să faciliteze descoperirea unei crime sau a unui delict, cercetarea probelor sau condamnarea vinovaților. Pedeapsa prevăzută de lege pentru ambele modalități de săvârșire a infracțiunii este de 3 ani închisoare și amenda de 45.000 de euro. Același text de lege prevede și o agravantă, respectiv situația în care faptele menționate sunt comise de către o persoană care, prin funcțiile sale, este chemată să concureze la manifestarea adevărului. În acest caz, pedeapsa este de până la 5 ani închisoare și amenda de până la 75.000 de euro.

B. Codul penal spaniol incriminează, în art. 465, fapta persoanei care, intervenind într-un proces ca avocat sau procuror, abuzând de funcția sa, distruge, deteriorează sau ascunde documente sau dosare pe care le-a primit în calitatea sa. Pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de la 6 luni la 2 ani, amendă și decăderea specială din profesia, postul sau funcția publică, pe o perioadă de la 3 la 6 ani. Dacă subiectul activ al infracțiunii este o persoană particulară, pedeapsa va fi amenda.

Presiuni asupra justiției[1]

Art. 276. ***Abrogat.***

Compromiterea intereselor justiției

Art. 277. (1) Divulgarea, fără drept, de informații confidențiale privind data, timpul, locul, modul sau mijloacele prin care urmează să se administreze o probă, de către un magistrat sau un alt funcționar public care a luat cunoștință de acestea în virtutea funcției, dacă prin aceasta poate fi îngreunată sau împiedicată urmărirea penală, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) Dezvăluirea, fără drept, de mijloace de probă sau de înscrisuri oficiale dintr-o cauză penală, înainte de a se dispune o soluție de netrimitere în judecată ori de soluționare definitivă a cauzei, de către un funcționar public care a luat cunoștință de acestea în virtutea funcției, se pedepsește cu închisoare de la o lună la un an sau cu amendă.

(3) Dezvăluirea, fără drept, de informații dintr-o cauză penală, de către un martor, expert sau interpret, atunci când această interdicție este impusă de legea de procedură penală, se pedepsește cu închisoare de la o lună la un an sau cu amendă.

(4) Nu constituie infracțiune fapta prin care sunt divulgate ori dezvăluite acte sau activități vădit ilegale comise de autorități într-o cauză penală.

[1] Abrogat prin Legea nr. 159/2014, publicată în M. Of. nr. 887 din 5 decembrie 2014.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Tudorel Toader, lect. univ. dr. Marieta Safta)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Infracțiunea analizată constituie o incriminare nouă, neavând corespondent în reglementarea din Codul penal anterior sau în legile speciale cu dispoziții penale. Interesul statului de realizare în bune condiții a activității de înfăptuire a justiției cuprinde toate cauzele judiciare, indiferent de natura acestora și indiferent de stadiul procesual în care se află. Faptele de divulgare sau dezvăluire, fără drept, de informații confidențiale, mijloace de probă sau de înscrisuri pot afecta realizarea justiției în orice cauză. Cu toate acestea, infracțiunea având denumirea marginală „Compromiterea intereselor justiției" se raportează doar la cauzele penale, date fiind exigențele constituționale referitoare la protecția demnității persoanei și prezumția de nevinovăție.

2. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic *principal* constă în relațiile sociale referitoare la înfăptuirea justiției, în cauzele penale, relații care sunt incompatibile cu faptele de divulgare a informațiilor confidențiale sau de divulgare a mijloacelor de probă sau a înscrisurilor oficiale. Obiectul juridic *secundar* constă în relațiile sociale referitoare la atributele fundamentale ale persoanei. Prin săvârșirea faptei incriminate sunt încălcate și relațiile sociale referitoare la păstrarea confidențialității actelor și faptelor îndeplinite de către magistrați, de către funcționarii publici care, în virtutea funcției, iau cunoștință de respectivele informații sau de către martori, experți ori interpreți.

B. Obiectul material

Considerăm că infracțiunea nu are obiect material. Faptele de divulgare sau dezvăluire de informații confidențiale, de mijloace de probă sau de înscrisuri oficiale presupun prealabila deținere a acestora de către făptuitor. Fapta prin care autorul divulgării intră în posesia mijloacelor de probă sau a înscrisurilor poate întruni elementele constitutive ale infracțiunii constând în sustragerea sau distrugerea de probe ori de înscrisuri (art. 275 C. pen.), situație în care vor constitui obiect material pentru respectiva infracțiune.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ este calificat, prin calitatea de magistrat (judecător sau procuror) sau de funcționar public. Este necesar ca subiectul activ calificat să cunoască informațiile confidențiale pe care le divulgă, în virtutea funcției sale.

Participația penală este posibilă sub toate formele. Pentru existența coautoratului este necesar ca făptuitorii să aibă calitatea cerută de lege și să cunoască informațiile confidențiale pe care le divulgă, în virtutea funcției.

b) Subiectul pasiv *principal* este statul, care are obligația luării măsurilor necesare pentru înfăptuirea justiției, iar subiect pasiv *secundar* poate fi persoana lezată prin fapta de divulgare.

3. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă constă în existența unei cauze penale aflate în faza de urmărire penală, cauză pentru a cărei soluționare a fost stabilită atât necesitatea administrării unei probe, cât și data, timpul, locul, modul sau mijloacele de administrare a acesteia, aspecte pe care făptuitorul le divulgă fără drept.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă. Când fapta se săvârșește în condițiile **alin. (1), elementul material** al laturii obiective constă în acțiunea de *divulgare* a unor informații confidențiale. *Divulgarea* are semnificația de a da în vileag, a face ca un secret să fie cunoscut de cineva sau de multă lume, de a transmite secrete unei persoane neîndreptățite să le cunoască[1].

Divulgarea trebuie să se refere la informații confidențiale privind data, timpul, locul, modul sau mijloacele prin care urmează să se administreze o probă.

Informațiile confidențiale, divulgate fără drept de către magistrat sau un alt funcționar public, trebuie să fi fost cunoscute de către acesta în virtutea funcției sale. Din această perspectivă, acțiunea de divulgare reprezintă și o încălcare a obligației de păstrare a confidențialității.

Divulgarea trebuie să se realizeze fără drept, în alte condiții decât cele prevăzute prin dispozițiile legale.

Prin norma de incriminare se prevede cerința ca acțiunea de divulgare să se săvârșească în faza de urmărire penală.

Fapta constituie infracțiune atunci când acțiunea de divulgare a îngreunat sau împiedicat efectiv urmărirea penală, dar și atunci când a creat posibilitatea producerii acestui rezultat. Infracțiunea există prin crearea stării de pericol pentru interesele justiției, sens în care fapta a fost incriminată, dacă prin aceasta poate fi îngreunată sau împiedicată urmărirea penală.

Urmarea imediată constă într-o stare de pericol pentru activitatea de înfăptuire a justiției.

Raportul de cauzalitate trebuie să existe.

b) Latura subiectivă. Elementul subiectiv presupune vinovăția făptuitorului sub forma intenției, care poate fi directă sau indirectă.

4. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

a) Actele de pregătire nu se pedepsesc.

b) Tentativa nu se pedepsește.

c) Consumarea infracțiunii are loc în momentul în care sunt divulgate informațiile confidențiale, moment în care se creează și aptitudinea faptei de a compromite interesele justiției.

B. Modalități

a) Modalități normative. Compromiterea intereselor justiției are o singură modalitate normativă, constând în divulgarea, fără drept, de informații confidențiale, dacă prin aceasta poate fi îngreunată sau împiedicată urmărirea penală.

b) Modalități atenuate. Infracțiunea are și două modalități atenuate, prevăzute în alin. (2) și (3) din norma de incriminare.

b.1) Prima modalitate atenuată constă, potrivit **alin. (2)**, în *dezvăluirea, fără drept, de mijloace de probă sau de înscrisuri oficiale dintr-o cauză penală, înainte de a se dispune o soluție de netrimitere în judecată ori de soluționare definitivă a cauzei, de către un funcționar public care a luat cunoștință de acestea în virtutea funcției.*

[1] Conform DEX, p. 273.

Dezvăluirea are semnificația din vorbirea curentă, de a da la iveală, a face cunoscut, a se arăta[1]. Spre deosebire de forma de bază din alin. (1), unde acțiunea de divulgare se referă la informații confidențiale, în condițiile formei atenuate din alin. (2), acțiunea de dezvăluire se referă la mijloace de probă sau înscrisuri oficiale. Acțiunea de dezvăluire poate fi săvârșită în faza de urmărire penală, însă mai înainte de a se dispune o soluție de netrimitere în judecată ori de soluționarea definitivă a cauzei.

Subiectul activ este calificat prin calitatea de funcționar public care a luat cunoștință de acestea în virtutea funcției.

b.2) A doua modalitate atenuată constă, potrivit **alin. (3)**, în *dezvăluirea, fără drept, de informații dintr-o cauză penală, de către un martor, expert sau interpret, atunci când această interdicție este impusă de legea de procedură penală.*

Dezvăluirea se referă la informații într-o cauză penală, spre deosebire de fapta din forma de bază, unde divulgarea se referă la informații confidențiale, sau prima formă atenuată, unde dezvăluirea se referă la mijloace de probă sau informații oficiale. Acțiunea de dezvăluire trebuie săvârșită fără drept și într-o cauză penală, însă legiuitorul nu a mai prevăzut și stadiul procesual în care fapta poate fi săvârșită, rezultând posibilitatea comiterii acesteia la urmărirea penală, la judecata în fond sau în căile de atac.

Subiectul activ este calificat, prin calitatea de martor, expert sau interpret.

c) Modalitățile de fapt pot fi diferite.

C. Sancțiuni

Pentru forma de bază din alin. (1), sancțiunea constă în închisoare de la 3 luni la 2 ani sau amendă, în timp ce, pentru formele atenuate din alin. (2) și (3), sancțiunea constă în închisoare de la o lună la un an sau amendă.

5. Cauză justificativă

Potrivit **alin. (4)**, *nu constituie infracțiune fapta prin care sunt divulgate ori dezvăluite acte sau activități vădit ilegale comise de autorități într-o cauză penală.* Rațiunea cauzei justificative constă în aceea că interesele justiției sunt protejate atunci când autoritățile își îndeplinesc atribuțiunile în limitele competențelor legale. Depășirea limitelor de competență, prin efectuarea unor acte sau activități vădit ilegale, poate să determine răspunderea acestora, inclusiv prin normele dreptului penal. Pot fi exprimate rezerve cu privire la cerința caracterului vădit ilegal pe care trebuie să îl prezinte actele sau activitățile comise de autorități, pentru incidența cauzei justificative.

6. Explicații complementare

Aspecte procesuale

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu.

7. Elemente de drept comparat

A. Codul penal francez incriminează, în art. 434-7-2, fapta persoanei care, având cunoștință, datorită funcțiilor sale, despre informațiile emise dintr-o anchetă sau dintr-o instrucție în curs cu privire la o crimă sau un delict, dezvăluie, direct sau indirect, aceste informații unor persoane susceptibile că ar fi implicate, ca autori,

[1] Conform DEX, p. 262.

coautori, complici sau dositori, în comiterea acestor infracțiuni, dacă această dezvăluire este în stare să împiedice derularea investigațiilor sau manifestării adevărului. Pedeapsa este de 5 ani închisoare și amenda de 75.000 de euro.

B. Codul penal spaniol incriminează, în art. 466, fapta de dezvăluire a acțiunilor procesuale secrete, pedepsele fiind diferite în funcție de calitatea subiectului activ al infracțiunii: avocat (amendă de la 12 la 24 luni și decăderea specială din postul, funcția publică, profesia sau ocupația, pe o perioadă de la unu la 4 ani), judecător sau un membru al Tribunalului, reprezentant al Ministerului Public, grefier sau orice funcționar în serviciul Administrației din Justiție (pedepsele la jumătatea lor superioară), orice alt particular care intervine în proces (pedeapsa la jumătatea ei inferioară).

Încălcarea solemnității ședinței

Art. 278. Întrebuințarea de cuvinte ori gesturi jignitoare sau obscene, de natură să perturbe activitatea instanței, de către o persoană care participă sau asistă la o procedură care se desfășoară în fața instanței, se pedepsește cu închisoare de la o lună la 3 luni sau cu amendă.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Tudorel Toader, lect. univ. dr. Marieta Safta)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Cu unele deosebiri, infracțiunea analizată are corespondent în incriminarea de la art. 272[1] C. pen. anterior, care avea denumirea marginală *Sfidarea organelor judiciare*. În condițiile noului Cod penal, infracțiunea poate fi săvârșită numai în fața instanței de judecată, unde se realizează solemnitatea ședinței, spre deosebire de reglementarea anterioară, în condițiile căreia infracțiunea putea fi săvârșită atât în fața instanței, cât și a organului de urmărire penală. În condițiile noului Cod penal, elementul material al laturii obiective se realizează prin întrebuințarea de cuvinte ori gesturi jignitoare sau obscene, spre deosebire de reglementarea anterioară, în condițiile căreia elementul material al laturii obiective se realiza prin întrebuințarea de cuvinte insultătoare ori gesturi obscene sau amenințătoare la adresa integrității fizice a unui judecător, a unui procuror sau a unui organ de cercetare penală. Tot astfel, în condițiile noului Cod penal, fapta incriminată poate fi săvârșită de către o persoană care participă sau asistă la o procedură care se desfășoară în fața instanței, spre deosebire de reglementarea anterioară, în condițiile căreia fapta putea fi săvârșită de către o persoană care participa sau asista la o procedură care se desfășura în fața instanței sau a organului de urmărire penală, sau asupra unui judecător, a unui procuror sau a unui organ de cercetare penală, polițist sau jandarm, pentru fapte îndeplinite în exercițiul funcției.

2. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic *principal* constă în relațiile sociale referitoare la activitatea de înfăptuire a justiției, relații care implică respect atât față de solemnitatea în fața instanței, cât și față de persoanele însărcinate cu realizarea respectivelor proceduri. Obiectul juridic *secundar* constă în relațiile sociale referitoare la onoarea și demnitatea persoanei, la libertatea psihică, morală a acesteia.

B. Obiectul material

Infracțiunea este lipsită de obiect material în condițiile în care fapta incriminată se săvârșește prin cuvinte ori gesturi jignitoare sau obscene.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ. Subiect activ poate fi orice persoană care participă ori asistă la o procedură care se desfășoară în fața instanței.

Participația penală este posibilă sub forma instigării și a complicității. Coautoratul nu este posibil în condițiile în care fapta incriminată se realizează prin cuvinte jignitoare sau obscene.

b) Subiectul pasiv *principal* este statul, care are obligația asigurării condițiilor necesare pentru normala desfășurare a activității instanței, obligația asigurării cadrului favorabil pentru buna desfășurare a activității de înfăptuire a justiției și, nu în ultimul rând, obligația protejării atributelor fundamentale ale persoanelor care înfăptuiesc ori participă la înfăptuirea acestei activități.

Subiect pasiv *secundar* poate fi judecătorul, procurorul, grefierul sau expertul.

3. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă constă în desfășurarea unei proceduri în fața instanței, procedură la care participă sau asistă autorul cuvintelor ori gesturilor jignitoare sau obscene.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă. Elementul material al laturii obiective poate fi realizat prin două acțiuni alternative, constând în întrebuințarea de cuvinte jignitoare sau obscene, respectiv întrebuințarea de gesturi jignitoare sau obscene.

Întrebuințarea de cuvinte jignitoare sau obscene presupune utilizarea de cuvinte, expresii de natură să aducă atingere onoarei și demnității persoanei, valori recunoscute și protejate în raport cu fiecare persoană fizică.

Întrebuințarea de gesturi jignitoare sau obscene presupune folosirea unor manifestări, gesturi triviale de natură să aducă atingere bunelor moravuri.

Pentru existența infracțiunii este necesar ca fapta să fie săvârșită în fața instanței, cu ocazia desfășurării unei proceduri judiciare, iar făptuitorul trebuie să aibă calitatea de participant ori să asiste la desfășurarea respectivei proceduri. Cuvintele ori gesturile jignitoare pot fi folosite la adresa instanței de judecată, a procurorului sau la adresa oricărei alte persoane care este prezentă în fața instanței, dacă fapta este de natură să încalce solemnitatea ședinței.

În toate cazurile, este necesar ca organul judiciar să își fi îndeplinit atribuțiunile de serviciu în limitele competențelor legale, în caz contrar protecția penală specială nu are temei, iar fapta se va încadra, eventual, sub aspectul unei infracțiuni de drept comun.

Deși textul de incriminare se referă la o pluralitate de cuvinte ori gesturi insultătoare sau obscene, considerăm că sunt întrunite elementele infracțiunii chiar și atunci când făptuitorul întrebuințează un singur astfel de cuvânt ori un singur astfel de gest, de natură să perturbe activitatea instanței.

Urmarea imediată constă într-o stare de pericol pentru normala desfășurare a procedurilor care se desfășoară în fața instanței, precum și într-o atingere adusă atributelor fundamentale ale persoanei.

Raportul de cauzalitate trebuie să existe.

b) Latura subiectivă. Elementul subiectiv presupune vinovăția făptuitorului sub forma intenției, care poate fi directă sau indirectă.

4. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

a) Actele de pregătire sunt posibile când fapta se săvârșește prin gesturi jignitoare sau obscene, însă nu sunt pedepsite.

b) Tentativa infracțiunii este posibilă când fapta se săvârșește prin alte mijloace decât cele verbale, însă nu se pedepsește.

c) Consumarea infracțiunii are loc în momentul în care cuvintele ori gesturile insultătoare sau obscene sunt săvârșite în condițiile textului de incriminare. Va exista o singură infracțiune constând în încălcarea solemnității ședinței chiar și atunci când sunt folosite mai multe cuvinte ori gesturi jignitoare sau obscene, de natură să perturbe activitatea instanței.

B. Modalități

a) Modalități normative. Încălcarea solemnității ședinței cunoaște o singură modalitatea normativă, constând în întrebuințarea de cuvinte ori gesturi jignitoare sau obscene, de natură să perturbe activitatea instanței, de către o persoană care participă sau asistă la o procedură care se desfășoară în fața instanței.

b) Modalitățile de fapt pot fi diferite.

C. Sancțiunea constă în închisoare de la o lună la 3 luni sau amendă.

5. Explicații complementare

Aspecte procesuale

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu.

Ultrajul judiciar

Art. 279. (1) Amenințarea, lovirea sau alte violențe, vătămarea corporală, lovirile sau vătămările cauzatoare de moarte ori omorul, săvârșite împotriva unui judecător sau procuror aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru acea infracțiune, ale cărei limite speciale se majorează cu jumătate.

(2) Săvârșirea unei infracțiuni împotriva unui judecător sau procuror ori împotriva bunurilor acestuia, în scop de intimidare sau de răzbunare, în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru acea infracțiune, ale cărei limite speciale se majorează cu jumătate.

(3) Cu aceeași pedeapsă se sancționează faptele comise în condițiile alin. (2), dacă privesc un membru de familie al judecătorului sau al procurorului.

(4) Dispozițiile alin. (1)-(3) se aplică în mod corespunzător și faptelor comise împotriva unui avocat în legătură cu exercitarea profesiei.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Tudorel Toader, lect. univ. dr. Marieta Safta)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

În Codul penal anterior nu exista o incriminare având denumirea marginală „Ultrajul judiciar". Cu unele deosebiri, infracțiunea analizată are corespondent în incriminările de la art. 239 C. pen. anterior, referitoare la ultraj, art. 239[1] C. pen. anterior, referitoare la unele cauze speciale de pedepsire, și art. 176 alin. (1) lit. f) C. pen. anterior, atunci când omorul era săvârșit asupra unui magistrat, polițist, jandarm ori asupra unui militar, în timpul sau în legătură cu îndeplinirea îndatoririlor de serviciu sau publice ale acestora.

Ultrajul judiciar poate fi săvârșit doar împotriva unui judecător, procuror sau avocat, ca mijloc de intimidare sau de răzbunare, în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu. Faptele pot fi săvârșite, în mod nemijlocit, asupra procurorului, judecătorului sau avocatului, dar și indirect, împotriva unui membru de familie al acestuia, spre deosebire de ultrajul din Codul penal anterior, care putea fi săvârșit împotriva unui funcționar public care îndeplinea o funcție ce implica exercițiul autorității de stat, soluție legislativă preluată și de noul Cod penal, prin incriminarea distinctă a infracțiunii de ultraj, art. 257.

2. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic *principal* constă în relațiile sociale referitoare la activitatea de înfăptuire a justiției, relații care sunt incompatibile cu săvârșirea oricărei infracțiuni împotriva unui judecător sau procuror aflat în exercițiul atribuțiilor de serviciu, dar și cu săvârșirea oricărei infracțiuni, în scop de intimidare sau de răzbunare, în legătură cu exercitarea respectivelor atribuții.

Obiectul juridic *secundar* constă în relațiile sociale referitoare la atributele fundamentale ale persoanei (viața, integritatea corporală, sănătatea, libertatea psihică), precum și în relațiile sociale referitoare la patrimoniu, când fapta se săvârșește în condițiile alin. (2). Legiuitorul a consacrat ultrajul judiciar în categoria infracțiunilor contra justiției, prin luarea în considerare a interesului public față de înfăptuirea justiției, chiar dacă valoarea încălcată prin infracțiunea absorbită este mai importantă, cum ar fi dreptul la viață.

B. Obiectul material constă în corpul victimei [judecător, procuror sau avocat ori un membru de familie al acestuia, când fapta se săvârșește în condițiile alin. (2)], față de care sunt săvârșite infracțiunile de omor (art. 188 C. pen.), loviri sau alte violențe (art. 193 C. pen.), vătămarea corporală (art. 194 C. pen.) ori lovirile sau vătămările cauzatoare de moarte (art. 195 C. pen.), infracțiuni care sunt absorbite în ultrajul judiciar.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiect activ poate fi orice persoană, indiferent dacă fapta se săvârșește în condițiile alin. (1)-(4).

Participația penală este posibilă sub toate formele. Coautoratul nu este posibil atunci când amenințarea se săvârșește prin viu grai.

b) Subiectul pasiv *principal* este statul, care are interesul înfăptuirii justiției, iar subiect pasiv *secundar* poate fi judecătorul, procurorul, avocatul sau membrul de familie al acestuia, față de care se săvârșește, în mod nemijlocit, infracțiunea absorbită.

3. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă

Atunci când fapta se săvârșește în condițiile **alin. (1)**, situația premisă constă în aceea că judecătorul sau procurorul se află în exercitarea legală a atribuțiilor de serviciu, moment în care, față de acesta, sunt săvârșite actele de amenințare, lovirea sau alte violențe, vătămarea corporală, lovirile sau vătămările cauzatoare de moarte ori omorul. Când fapta se săvârșește în condițiile **alin. (2)**, situația premisă constă în aceea că, în mod legal, judecătorul sau procurorul și-a exercitat ori își exercită atribuțiile de serviciu, iar infracțiunea săvârșită împotriva lui sau a bunurilor acestuia apare ca un act de intimidare sau de răzbunare pentru modul în care își îndeplinește ori și-a îndeplinit respectivele atribuțiuni.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă. Elementul material al laturii obiective este corespunzător infracțiunilor de amenințare (art. 206 C. pen.), loviri sau alte violențe (art. 193 C. pen.), vătămare corporală (art. 194 C. pen.), loviri sau vătămări cauzatoare de moarte (art. 195 C. pen.) sau omor (art. 188 C. pen.), infracțiuni la care facem trimitere.

Pentru existența infracțiunii este necesar ca oricare dintre infracțiunile absorbite să fie săvârșite în timpul cât judecătorul sau procurorul se află în exercițiul atribuțiilor de serviciu. Magistratul se află în exercițiul atribuțiilor de serviciu atunci când îndeplinește o activitate legată de aceste atribuții. Nu are importanță faptul că respectiva atribuțiune de serviciu este îndeplinită în timpul sau în afara orelor de program, la sediul unității sau în afara acestuia. Ultrajul judiciar există indiferent dacă exercitarea atribuțiilor de serviciu are sau nu legătură cu autorul ultrajului judiciar.

Judecătorul sau procurorul trebuie să își exercite atribuțiile de serviciu în limitele competențelor legale. În cazul în care magistratul își depășește atribuțiile de serviciu, le încalcă ori le exercită abuziv, actele lui nu mai pot fi considerate ca fiind ale autorității pe care o reprezintă, pentru că el însuși se situează în afara protecției pe care i-o acordă legea[1], fapta săvârșită asupra acestuia întrunind elementele unei infracțiuni de drept comun. Pentru existența ultrajului judiciar nu are semnificație natura cauzei în care acesta este săvârșit.

Ultrajul judiciar absoarbe în conținutul său infracțiunile de amenințare, lovirile sau alte violențe, vătămarea corporală, lovirile sau vătămările cauzatoare de moarte sau de omor, în funcție de modalitatea concretă de săvârșire.

Potrivit alin. (4), ultrajul judiciar există și atunci când faptele sunt comise împotriva unui avocat în legătură cu exercitarea profesiei.

Urmarea imediată constă într-o stare de pericol pentru activitatea de înfăptuire a justiției, precum și într-o lezare efectivă a unuia sau unora dintre atributele fundamentale ale persoanei.

Raportul de cauzalitate trebuie să existe.

b) Latura subiectivă. Elementul subiectiv presupune vinovăția făptuitorului sub forma intenției, care poate fi directă sau indirectă. Este necesar ca făptuitorul să aibă o dublă reprezentare – pe de o parte, privind calitatea victimei de judecător sau procuror, iar, pe de altă parte, că acel magistrat se află în exercițiul atribuțiilor de

[1] CSJ, s. pen., dec. nr. 1564/1999, în Dreptul nr. 12/2000, p. 149.

serviciu. Necunoașterea de către făptuitor a acestor împrejurări exclude existența infracțiunii de ultraj judiciar[1].

4. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

a) Actele de pregătire. Corespunzător infracțiunilor absorbite, actele de pregătire sunt posibile, însă nu se pedepsesc.

b) Tentativa este posibilă, însă, în mod corespunzător infracțiunilor absorbite, se pedepsește atunci când ultrajul judiciar absoarbe infracțiunea de vătămare corporală, în forma agravată [art. 194 alin. (3) C. pen.], sau infracțiunea de omor (considerăm că este vorba atât de omorul simplu, cât și de omorul calificat).

c) Consumarea ultrajului judiciar are loc în momentul în care, în condițiile textului de incriminare, se consumă oricare dintre infracțiunile absorbite.

B. Modalități

a) Modalități normative. În cazul ultrajului judiciar, legiuitorul a consacrat modalitatea de bază, în alin. (1), precum și trei modalități asimilate, în alin. (2)-(4).

a.1) Modalitatea de bază constă, potrivit **alin. (1)**, în *amenințarea, lovirea sau alte violențe, vătămarea corporală, lovirile sau vătămările cauzatoare de moarte ori omorul, săvârșite împotriva unui judecător sau procuror aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu.*

a.2) Prima formă asimilată constă, potrivit **alin. (2)**, în *săvârșirea unei infracțiuni împotriva unui judecător sau procuror ori împotriva bunurilor acestuia, în scop de intimidare sau de răzbunare, în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu.*

În timp ce la forma de bază legiuitorul enumeră în mod limitativ infracțiunile care pot fi săvârșite împotriva judecătorului, procurorului, avocatului, iar, în scop de intimidare sau răzbunare, și asupra unui membru de familie al acestuia, în condițiile formei asimilate poate fi săvârșită orice infracțiune, atât împotriva subiectului pasiv secundar, cât și împotriva bunurilor acestuia.

Forma asimilată există numai dacă infracțiunea săvârșită împotriva judecătorului, procurorului sau avocatului a fost concepută și realizată în scop de intimidare sau de răzbunare pentru îndeplinirea atribuțiilor de serviciu ale acestuia. Este necesar ca judecătorul, procurorul sau avocatul să își îndeplinească ori să își fi îndeplinit respectivele atribuțiunii în limitele competențelor legale, în caz contrar neputându-se bucura de protecția specială prin norma penală.

Latura subiectivă presupune intenția directă, deoarece infracțiunea se săvârșește cu un anumit scop.

a.3) A doua formă asimilată constă, potrivit **alin. (3)**, în *faptele comise în condițiile alin. (2), dacă privesc un membru de familie al judecătorului sau al procurorului.*

Prin raportare la alin. (2), când fapta este săvârșită în scop de intimidare sau de răzbunare, ultrajul judiciar este mai cuprinzător, deoarece faptele incriminate pot fi săvârșite, în mod nemijlocit, asupra judecătorului, procurorului sau avocatului ori asupra unui membru de familie al acestuia.

a.4) A treia formă asimilată constă, potrivit **alin. (4)**, în *faptele prevăzute în alin. (1)-(3) când sunt comise împotriva unui avocat în legătură cu exercitarea profesiei.*

---

[1] În același sens, a se vedea: Trib. jud. Mureș, s. pen., dec. nr. 48/1970, în RRD 6/1970, p. 166; D. Clocotici, *Notă* la dec. nr. 928/1974 a Trib. jud. Constanța, s. pen., în RRD nr. 2/1976, p. 61.

Forma asimilată ia în considerare calitatea de avocat a subiectului pasiv secundar. Infracțiunea există numai daca avocatul și-a îndeplinit ori își îndeplinește în mod legal obligațiile profesionale. Pentru existența acestei forme a ultrajului judiciar este necesar ca fapta incriminată să fi fost concepută și săvârșită în legătură cu exercitarea profesiei. Considerăm că ultrajul judiciar poate fi săvârșit în timp ce avocatul își exercită profesia, dar și la o dată ulterioară.

b) Modalitățile de fapt pot fi diferite, în funcție de infracțiunea absorbită.

C. Sancțiuni

Ultrajul judiciar se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru acea infracțiune, ale cărei limite speciale se majorează cu jumătate.

5. Explicații complementare

Aspecte procesuale

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu.

6. Elemente de drept comparat

Codul penal belgian cuprinde, în Capitolul II – *Despre ultraj și violențe împotriva miniștrilor, membrilor camerelor legislative, funcționarilor publici sau agenților de ordine publică* –, incriminarea ultrajului prin fapte, cuvinte, gesturi sau amenințări asupra unui membru al Curții de Arbitraj, unui magistrat al ordinii administrative sau unui membru al ordinii judiciare sau asupra unui ofițer al forței publice în serviciu activ, în exercitarea funcțiilor lor. Constituie cauză de agravare săvârșirea ultrajului în ședința unei curți sau a unui tribunal (art. 275). De asemenea, este distinct reglementată, în cadrul aceluiași capitol, incriminarea faptelor de lovire a unui membru al Curții de arbitraj, a unui magistrat sau a unui ofițer al forței publice în serviciu activ, în exercițiu sau cu ocazia exercitării funcției sale (art. 278). Constituie cauză de agravare săvârșirea faptei în ședința unei curți sau tribunal.

Cercetarea abuzivă

Art. 280. (1) Întrebuințarea de promisiuni, amenințări sau violențe împotriva unei persoane urmărite sau judecate într-o cauză penală, de către un organ de cercetare penală, un procuror sau un judecător, pentru a o determina să dea ori să nu dea declarații, să dea declarații mincinoase ori să își retragă declarațiile, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează producerea, falsificarea ori ticluirea de probe nereale de către un organ de cercetare penală, un procuror sau un judecător.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Tudorel Toader, lect. univ. dr. Marieta Safta)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Cu unele deosebiri, infracțiunea analizată are corespondent în incriminarea de la art. 266 C. pen. anterior, cu denumirea marginală „Arestarea nelegală și cercetarea abuzivă". Prin noua reglementare, cercetarea abuzivă poate fi săvârșită împotriva

unei persoane urmărite sau judecate într-o cauză penală, spre deosebire de reglementarea anterioară, în condițiile căreia fapta incriminată putea fi săvârșită împotriva unei persoane aflate în curs de cercetare, anchetă penală ori de judecată. Incriminarea din noul Cod penal prevede, în mod explicit, calitatea subiectului activ de organ de cercetare penală, procuror sau judecător, spre deosebire de incriminarea anterioară, care nu prevedea respectiva calitate, dedusă însă din conținutul normei. Tot astfel, în condițiile noului Cod penal, cercetarea abuzivă se săvârșește pentru a determina victima să dea ori să nu dea declarații, să dea declarații mincinoase ori să își retragă declarațiile, spre deosebire de incriminarea anterioară, în condițiile căreia cercetarea abuzivă se săvârșea pentru obținerea de declarații.

2. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic *principal* constă în relațiile sociale referitoare la activitatea de înfăptuire a justiției, activitate a cărei desfășurare normală este incompatibilă cu folosirea de promisiuni, amenințări sau violențe împotriva unei persoane aflate în curs de urmărire penală sau de judecată într-o cauză penală. Infracțiunea are și un obiect juridic *secundar*, constând în relațiile sociale referitoare la libertatea morală sau integritatea corporală a persoanei.

B. Obiectul material constă în corpul persoanei față de care se întrebuințează în mod nemijlocit actele de violență fizică.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ este *calificat* prin calitatea de organ de cercetare penală, procuror sau judecător aflat în exercitarea atribuțiilor specifice pentru soluționarea unei cauze penale, în faza de urmărire sau de judecată.

Participația penală este posibilă sub toate formele.

b) Subiectul pasiv *principal* este statul, iar subiect pasiv *secundar* este persoana față de care sunt săvârșite actele constând în întrebuințarea de promisiuni, amenințări sau violențe.

3. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă

Infracțiunea are ca situație premisă faptul că persoana față de care se întrebuințează promisiunile, amenințările sau violențele se află în curs de urmărire penală ori de judecată într-o cauză penală.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă. Elementul material al laturii obiective se realizează prin întrebuințarea de promisiuni, amenințări sau violențe față de o persoană aflată în curs de urmărire sau de judecată într-o cauză penală.

Promisiunile pot fi de orice fel și se pot referi la bani sau alte foloase materiale, la crearea unei situații avantajoase în cursul urmăririi sau al judecății etc.

Amenințările presupun acte de constrângere morală, în accepțiunea prevederilor art. 206 C. pen., aducându-se atingere libertății psihice.

Violențele presupun realizarea unor acte de constrângere fizică. Dacă, prin modul de realizare, violențele fizice întrebuințate întrunesc elementele constitutive ale unei infracțiuni, respectiva infracțiune va intra în concurs cu cercetarea abuzivă.

Fapta se săvârșește pentru a determina victima să dea ori să nu dea declarații, să dea declarații mincinoase ori să își retragă declarațiile. De exemplu, în practica judiciară s-a considerat că infracțiunea de cercetare abuzivă se săvârșește prin fapta inculpatului care, având calitatea de ajutor de șef de post la poliția unei comune, întrebuințează violențe împotriva unei persoane în exercitarea activității de cercetare penală, pentru a obține de la aceasta o declarație de recunoaștere a unei fapte de furt[1], precum și în situația în care inculpații, subofițeri de poliție, au lovit cu palmele și cu un baston de cauciuc martorul ascultat în legătură cu o infracțiune de furt, producându-i leziuni care au necesitat îngrijiri medicale[2]. Pentru existența infracțiunii este lipsită de relevanță împrejurarea că împotriva persoanei față de care au fost exercitate violențele nu se începuse urmărirea penală, deoarece legea nu prevede, printre elementele infracțiunii, o asemenea condiție.

Pentru existența infracțiunii este suficient ca organul judiciar să fi întrebuințat unul dintre aceste procedee în scopul arătat.

Urmarea imediată constă în crearea unei stări de pericol pentru desfășurarea normală a activității de înfăptuire a justiției. În secundar, sunt încălcate atributele fundamentale ale persoanei.

Raportul de cauzalitate trebuie să existe.

b) Latura subiectivă. Elementul subiectiv presupune vinovăția făptuitorului sub forma intenției directe, deoarece făptuitorul acționează pentru a determina victima să dea ori să nu dea declarații, să dea declarații mincinoase ori să își retragă declarațiile.

4. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

a) Actele de pregătire nu se pedepsesc.

b) Tentativa nu se pedepsește.

c) Consumarea infracțiunii are loc în momentul întrebuințării promisiunilor, amenințărilor sau violențelor, în condițiile textului de incriminare. Forma consumată a infracțiunii există indiferent dacă rezultatul urmărit este obținut sau nu, indiferent dacă persoana urmărită sau judecată dă ori nu dă declarații, dă declarații mincinoase ori își retrage declarațiile.

B. Modalități

a) Modalități normative. Cercetarea abuzivă are o formă de bază, în alin. (1), și o formă asimilată, în alin. (2).

a.1) *Forma de bază*, din **alin. (1)**, constă în *întrebuințarea de promisiuni, amenințări sau violențe împotriva unei persoane urmărite sau judecate într-o cauză penală, de către un organ de cercetare penală, un procuror sau un judecător, pentru a o determina să dea ori să nu dea declarații, să dea declarații mincinoase ori să își retragă declarațiile.*

a.2) *Forma asimilată*, din **alin. (2)**, constă în *producerea, falsificarea ori ticluirea de probe nereale de către un organ de cercetare penală, un procuror sau un judecător.*

Forma asimilată se deosebește de forma de bază prin elementul material al laturii obiective, constând în producerea, falsificarea sau ticluirea de probe nereale.

[1] ICCJ, s. pen., dec. nr. 6218/2006, în Dreptul nr. 10/2007, p. 267.
[2] CSJ, s. pen., dec. nr. 23/1997, în Dreptul nr. 7/1998, pp. 142-143.

Forma asimilată are ca situație premisă existența unei cauze penale, pentru soluționarea căreia organul de cercetare penală, procurorul sau judecătorul produce, falsifică ori ticluiește probe nereale. Infracțiunea există indiferent dacă prin folosirea respectivelor probe se ajunge sau nu la soluția avută în vedere de către autorul faptei.

b) Modalitățile de fapt pot fi diferite, în funcție de promisiunile, amenințările sau violențele fizice întrebuințate.

C. Sancțiunea constă în închisoare de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică.

5. Explicații complementare

Aspecte procesuale

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu.

6. Elemente de drept comparat

Codul penal german reglementează infracțiunea de *cercetare abuzivă în vederea obținerii unei declarații.* Aceasta constă în fapta persoanei care, în calitate de funcționar public, participă la o procedură penală, o procedură pentru pronunțarea unei hotărâri de reținere, o procedură de amendare contravențională sau o procedură disciplinară sau o procedură condusă de un judecător de carieră sau onorific și care cauzează unei alte persoane o vătămare corporală, face uz de forță față de această persoană, o amenință cu folosirea forței sau o torturează sufletește cu scopul de a o constrânge să declare, să susțină sau să omită să declare ceva în timpul procedurii respective. Pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea între un an și 10 ani, iar, în cazurile cu consecințe mai puțin grave, închisoarea între 6 luni și 5 ani.

⚖ **Supunerea la rele tratamente**

Art. 281. (1) Supunerea unei persoane la executarea unei pedepse, măsuri de siguranță sau educative în alt mod decât cel prevăzut de dispozițiile legale se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 3 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică.

(2) Supunerea la tratamente degradante ori inumane a unei persoane aflate în stare de reținere, deținere ori în executarea unei măsuri de siguranță sau educative, privative de libertate, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică.

✍ COMENTARII (Prof. univ. dr. Tudorel Toader, lect. univ. dr. Marieta Safta)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Cu unele modificări, forma de bază a infracțiunii analizate are corespondent în forma de bază a infracțiunii de arestare nelegală, astfel cum era consacrată în art. 266 alin. (1) C. pen. anterior. Spre deosebire de reglementarea anterioară, incriminarea din noul Cod penal nu mai prevede și faptele de reținere sau arestare nelegală, preluând însă toate celelalte elemente constitutive.

Tot astfel, cu unele deosebiri, forma agravată din alin. (2) are corespondent în incriminarea cu aceeași denumire marginală, cum era prevăzută la art. 267 C. pen. anterior. Noul Cod penal incriminează fapta constând în *supunerea la tratamente degradante sau inumane* a unei persoane, spre deosebire de reglementarea anterioară, care sancționa *supunerea la rele tratamente a unei persoane.*

2. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic *principal* constă în relațiile sociale referitoare la înfăptuirea justiției, relații care sunt incompatibile cu faptele prin care persoanele aflate în executarea unei pedepse, măsuri de siguranță sau educative sunt supuse altui regim de executare față de cel prevăzut prin dispozițiile legale, precum și cu faptele prin care persoanele aflate în stare de reținere, deținere ori în executarea unei măsuri de siguranță sau educative, privative de libertate sunt supuse la tratamente degradante sau inumane.

Obiectul juridic *secundar* constă în relațiile sociale referitoare la atributele fundamentale ale persoanei, constând în onoare, demnitate, integritatea corporală ori sănătatea acesteia. Incriminarea analizată este în acord cu prevederile art. 22 alin. (2) din Constituție, potrivit cărora nimeni nu poate fi supus torturii și niciunui fel de pedeapsă sau de tratament inuman ori degradant.

B. Obiectul material constă în corpul victimei, dacă faptele incriminate se îndreaptă în mod nemijlocit asupra acestuia. În celelalte cazuri, infracțiunea nu are obiect material.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ este *calificat*, având atribuții în legătură cu tratamentul, paza sau supravegherea persoanelor aflate în executarea unei pedepse, în executarea unei măsuri de siguranță sau educative.

Participația penală este posibilă sub toate formele.

b) Subiectul pasiv *principal* este statul, iar subiect pasiv *secundar* este persoana supusă la executarea unei pedepse, măsuri de siguranță sau educative în alt mod decât cel prevăzut de dispozițiile legale.

3. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă

Pentru forma de bază a infracțiunii prevăzută în alin. (1), situația premisă constă în aceea că subiectul pasiv secundar se află în faza de executare a unei pedepse, măsuri de siguranță sau educative, fiind supusă altui regim de executare decât cel prevăzut prin dispozițiile legale. Pentru modalitatea agravată din alin. (2), situația premisă constă în aceea că subiectul pasiv secundar se află în stare de reținere, deținere ori în executarea unei măsuri de siguranță sau educative, privative de libertate, fiind supusă la tratamente degradante ori inumane.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă. Elementul material al laturii obiective se realizează prin supunerea unei persoane la executarea unei pedepse, măsuri de siguranță sau educative în alt mod decât cel prevăzut în dispozițiile legale.

Supunerea unei persoane la executarea unei pedepse, măsuri de siguranță sau educative în alt mod decât cel prevăzut în dispozițiile legale înseamnă a impune

persoanei un alt regim de executare a pedepsei, măsurii de siguranță sau educative decât cel stabilit de lege. Modul de executare a pedepselor, măsurilor de siguranță și educative este reglementat de Codul de procedură penală, precum și de legea cu privire la executarea pedepselor.

Urmarea imediată constă în crearea unei stări de pericol pentru desfășurarea normală a activității de înfăptuire a justiției. În secundar, sunt încălcate atributele fundamentale ale persoanei.

Raportul de cauzalitate trebuie să existe.

b) Latura subiectivă. Elementul subiectiv presupune vinovăția făptuitorului sub forma intenției, care poate fi directă sau indirectă.

4. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

a) Actele de pregătire nu se pedepsesc.

b) Tentativa infracțiunii nu se pedepsește.

c) Consumarea infracțiunii are loc în momentul în care se realizează fapta incriminată, moment în care se creează starea de pericol pentru desfășurarea normală a activității de înfăptuire a justiției.

B. Modalități

a) Modalități normative. Modalitatea de bază a infracțiunii este consacrată în **alin. (1)**, constând în *supunerea unei persoane la executarea unei pedepse, măsuri de siguranță sau educative în alt mod decât cel prevăzut de dispozițiile legale.*

Modalitatea agravată este consacrată în **alin. (2)**, constând în *supunerea la tratamente degradante ori inumane a unei persoane aflate în stare de reținere, deținere ori în executarea unei măsuri de siguranță sau educative, privative de libertate.*

Elementul material al laturii obiective se realizează prin supunerea la tratamente degradante ori inumane a unei persoane aflate în stare de reținere, deținere ori în executarea unei măsuri de siguranță sau educative. Fapta incriminată poate consta în acțiune sau inacțiune. Persoana reținută, deținută sau aflată în executarea unei măsuri de siguranță sau educative este supusă unor suferințe sau privațiuni, altele decât cele care rezultă, în mod firesc, din executarea respectivei măsuri sau sancțiuni.

Atât suferințele, fizice sau psihice, cât și privațiunile pot decurge din încălcarea de către făptuitor a regimului legal de cazare, hrană, odihnă, din brutalizarea sau înjosirea persoanei etc. În sfera tratamentelor degradante ori inumane nu intră torturile, acestea, fiind incriminate distinct în art. 282 C. pen., vor fi încadrate sub aspectul săvârșirii respectivei infracțiuni. Dacă acțiunile sau inacțiunile prin care se realizează tratamentele degradante ori inumane constituie prin ele însele infracțiuni (loviri sau alte violențe, vătămarea corporală etc.), se aplică regulile referitoare la concursul de infracțiuni.

Tratamentele degradante sau inumane implică un ansamblu de acte prin care se produc persoanei suferințe sau privațiuni. Dacă făptuitorul săvârșește numai un singur asemenea act, fapta nu constituie infracțiunea de supunere la rele tratamente, ci o infracțiune de serviciu[1].

[1] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 250; Teodor Vasiliu, Doru Pavel ș.a., *op. cit.*, vol. II, p. 138.

Relele tratamente trebuie să fie aplicate unei persoane reținute, deținute sau aflate în executarea unei măsuri de siguranță sau educative. Legiuitorul are în vedere numai situațiile care presupun o lipsire de libertate a persoanei vătămate.

Urmarea imediată constă în crearea unei stări de pericol pentru activitatea normală de înfăptuire a justiției. În secundar, sunt încălcate unele dintre atributele fundamentale ale persoanei.

Raportul de cauzalitate trebuie să existe.

b) Modalitățile de fapt pot fi diferite.

C. Sancțiuni

Pentru forma de bază din *alin. (1)*, sancțiunea constă în închisoare de la 6 luni la 3 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică, iar pentru forma agravată din *alin. (2)*, sancțiunea constă în închisoare de la unu la 5 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică.

5. Explicații complementare

Aspecte procesuale

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu.

6. Elemente de drept comparat

Codul penal belgian incriminează fapta de a supune o persoană la un tratament inuman (pedepsită cu recluziune de la 5 ani la 10 ani), cu mai multe forme agravate: dacă a fost comisa de un ofițer sau un funcționar public, un funcționar public sau un agent al ordinii publice care acționează cu ocazia exercitării funcțiilor sale; dacă a fost comisă împotriva unei persoane particulare vulnerabile din cauza sarcinii, bolii, infirmității sau a unei deficiențe fizice sau mintale din cauza unei situații precare; dacă a fost comisă împotriva unui minor; dacă actul a cauzat o boală incurabilă, o incapacitate permanentă fizică sau psihică, pierderea completă a unui organ sau folosirea unui organ sau o mutilare gravă. În aceste cazuri, pedeapsa este de la 10 ani la 15 ani de recluziune. Dacă fapta a fost comisa împotriva unui minor sau a unei persoane care, din cauza stării fizice sau mintale, nu a fost întreținută de părinții ei sau de ascendenți, orice altă persoană cu autoritate asupra ei sau altă persoană majoră care coabitează ocazional sau în mod obișnuit cu victima; respectiv dacă a cauzat moartea și a fost comisa fără intenția de a ucide, pedeapsa prevăzută de lege este recluziunea de la 20 de ani la 30 de ani (art. 417). Oricine va supune o persoană la un tratament degradant va fi pedepsită cu închisoare de la 15 zile la 10 ani și amendă de la 50 de euro la 300 de euro sau la una dintre aceste pedepse.

Tortura

Art. 282. (1) Fapta funcționarului public care îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat sau a altei persoane care acționează la instigarea sau cu consimțământul expres ori tacit al acestuia de a provoca unei persoane puternice suferințe fizice ori psihice:

a) în scopul obținerii de la această persoană sau de la o terță persoană informații sau declarații;

b) în scopul pedepsirii ei pentru un act pe care aceasta sau o terță persoană l-a comis ori este bănuită că l-a comis;

c) în scopul de a o intimida sau de a face presiuni asupra ei ori de a intimida sau a face presiuni asupra unei terțe persoane;

d) pe un motiv bazat pe orice formă de discriminare, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Dacă fapta prevăzută în alin. (1) a avut ca urmare o vătămare corporală, pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(3) Tortura ce a avut ca urmare moartea victimei se pedepsește cu închisoarea de la 15 la 25 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(4) Tentativa la infracțiunea prevăzută în alin. (1) se pedepsește.

(5) Nicio împrejurare excepțională, oricare ar fi ea, fie că este vorba de stare de război sau de amenințări cu războiul, de instabilitate politică internă sau de orice altă stare de excepție, nu poate fi invocată pentru a justifica tortura. De asemenea, nu poate fi invocat ordinul superiorului ori al unei autorități publice.

(6) Nu constituie tortură durerea sau suferințele ce rezultă exclusiv din sancțiuni legale și care sunt inerente acestor sancțiuni sau sunt ocazionate de ele.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Tudorel Toader, lect. univ. dr. Marieta Safta)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Cu unele deosebiri, infracțiunea de tortură are corespondent în incriminarea cu aceeași denumire marginală, de la art. 267[1] C. pen. anterior.

2. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic *principal* constă în relațiile sociale referitoare la înfăptuirea justiției. În cazul torturii, aceste relații sunt încălcate prin provocarea unei persoanei a unor dureri sau a unor suferințe puternice, fizice sau psihice, în unul dintre scopurile sau dintre motivele arătate în text. Obiectul juridic *secundar* constă în relațiile sociale privind atributele fundamentale ale persoanei.

Textul de incriminare a fost consacrat în Codul penal ca urmare a obligațiilor asumate prin legea de aderare[1] a României la Convenția împotriva torturii și a altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante, adoptată la New York la 10 decembrie 1984. Potrivit art. 3 din Convenția europeană a drepturilor omului, nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante, prevederi consacrate în aceiași termeni și prin art. 22 alin. (2) din Constituția României.

B. Obiectul material

Dacă activitatea făptuitorului privește direct corpul persoanei, acesta constituie obiectul material al infracțiunii de tortură.

[1] Legea nr. 19/1990, publicată în M. Of. nr. 112 din 10 octombrie 1990.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ este calificat. Infracțiunea poate fi săvârșită numai de către de un funcționar public care îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat sau de către o altă persoană care acționează la instigarea sau cu consimțământul expres sau tacit al acestuia. Persoana particulară poate săvârși infracțiunea de tortură ca un executor al voinței persoanei oficiale, ca un mandatar al acesteia.

Participația penală este posibilă sub toate formele.

b) Subiectul pasiv *principal* este statul, iar subiectul pasiv *secundar* este persoana căreia i se provoacă puternice suferințe fizice ori psihice.

3. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă

Săvârșirea infracțiunii de tortură nu presupune o situație premisă.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă. Elementul material al laturii obiective se realizează printr-o faptă, comisivă sau omisivă, prin care i se provoacă unei persoane puternice suferințe fizice ori psihice. În fiecare caz concret, instanța de judecată va aprecia, în raport cu toate împrejurările reținute, dacă suferințele fizice ori psihice provocate persoanei au fost sau nu puternice. Dacă cerința legii nu este îndeplinită, fapta va putea constitui o altă infracțiune, cum ar fi, de exemplu, supunerea la rele tratamente (art. 281 C. pen.), purtarea abuzivă (art. 296 C. pen.), lovirea sau alte violențe (art. 193 C. pen.) etc. Nu interesează metodele sau mijloacele folosite de către făptuitor.

Potrivit alin. (6), nu constituie tortură durerea sau suferințele ce rezultă exclusiv din sancțiuni legale și care sunt inerente acestor sancțiuni sau sunt ocazionate de ele.

Potrivit alin. (5), nicio împrejurare excepțională, oricare ar fi ea, fie că este vorba de o stare de război sau de amenințări cu războiul, de instabilitate politică internă sau de orice altă stare de excepție, nu poate fi invocată pentru a justifica tortura. De asemenea, nu poate fi invocat nici ordinul superiorului ori al unei autorități publice.

Urmarea imediată constă în crearea unei stări de pericol pentru activitatea autorităților publice, iar în secundar, în încălcarea unora dintre atributele fundamentale ale persoanei.

Raportul de cauzalitate trebuie să existe.

b) Latura subiectivă. Elementul subiectiv presupune vinovăția făptuitorului sub forma intenției directe. Aceasta deoarece fapta se săvârșește în scopul obținerii de la această persoană sau de la o terță persoană informații sau declarații, de a o pedepsi pentru un act pe care aceasta sau o terță persoană l-a comis ori este bănuită că l-a comis, de a o intimida sau de a face presiuni asupra ei ori de a intimida sau a face presiuni asupra unei terțe persoane ori pe un motiv bazat pe orice formă de discriminare. Fapta constituie infracțiunea de tortură chiar dacă scopul nu este realizat.

4. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

a) Actele de pregătire nu sunt pedepsite.

b) Tentativa. Potrivit alin. (4), tentativa la infracțiunea prevăzută în alin. (1) se pedepsește.

c) Consumarea infracțiunii are loc în momentul săvârșirii faptei prin care i se provoacă persoanei vătămate puternice suferințe fizice ori psihice, moment în care se creează starea de pericol pentru înfăptuirea justiției.

B. Modalități

a) Modalități normative. Infracțiunea de tortură este consacrată într-o modalitate de bază, alin. (1), și două modalități agravate, prevăzute în alin. (2) și (3).

Modalitatea de bază constă în *fapta funcționarului public care îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat sau a altei persoane care acționează la instigarea sau cu consimțământul expres ori tacit al acestuia de a provoca unei persoane puternice suferințe fizice ori psihice: în scopul obținerii de la această persoană sau de la o terță persoană informații sau declarații; în scopul pedepsirii ei pentru un act pe care aceasta sau o terță persoană l-a comis ori este bănuită că l-a comis; în scopul de a o intimida sau de a face presiuni asupra ei ori de a intimida sau a face presiuni asupra unei terțe persoane ori pe un motiv bazat pe orice formă de discriminare.*

b) Modalități agravate

b.1) *Prima modalitate agravată* există, potrivit **alin. (2)**, *dacă fapta prevăzută în alin. (1) a avut ca urmare o vătămare corporală.* Având accepțiunea prevederilor art. 194 C. pen., vătămarea corporală îi este imputabilă făptuitorului pe bază de intenție depășită.

b.2) *A doua modalitate agravată* există, potrivit **alin. (3)**, atunci când *tortura a avut ca urmare moartea victimei.* Având accepțiunea prevederilor art. 195 C. pen., moartea victimei îi este imputabilă făptuitorului pe bază de intenție depășită.

c) Modalitățile de fapt pot fi diferite.

C. Sancțiuni

Pentru forma de bază a infracțiunii de tortură, sancțiunea constă în închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi, pentru modalitatea agravată din alin. (2), sancțiunea constă în închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi, iar pentru forma agravată din alin. (3), sancțiunea constă în închisoarea de la 15 la 25 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

Cauză justificativă. Potrivit **alin. (6)**, nu constituie tortură durerea sau suferințele ce rezultă exclusiv din sancțiuni legale și care sunt inerente acestor sancțiuni sau sunt ocazionate de ele.

5. Explicații complementare

Aspecte procesuale

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu.

6. Elemente de drept comparat

A. Potrivit art. 174 **C. pen. spaniol**, comite infracțiunea de tortură autoritatea sau funcționarul public care, abuzând de funcția sa și în scopul de a obține o mărturie sau o informație de la orice persoană sau pentru a o pedepsi pentru orice faptă comisă sau care se bănuiește că a comis-o sau pentru orice alt motiv întemeiat pe vreun tip de discriminare, o supune unor condiții sau procedee care, prin natura lor, durata sau alte circumstanțe, îi provoacă acesteia suferințe fizice sau mentale, suprimă sau diminuează facultățile de cunoaștere, discernământul sau de decizie sau care, în orice alt mod, atentează la integritatea sa morală. Învinuitul de tortură va fi pedepsit cu pedeapsa închisorii de la 2 la 6 ani, dacă atentatul a fost grav, și de la

unu la 3 ani, dacă nu a fost. În afara pedepselor menționate, se va aplica, în orice caz, pedeapsa decăderii absolute de la 8 la 12 ani. Aceleași pedepse se vor aplica autorității sau funcționarului din instituțiile penitenciare sau din centrele de protecție de corecție pentru minori care comite, cu privire la deținuți, interni sau arestați, actele la care face referire paragraful anterior.

Este incriminată distinct (art. 175) fapta autorității sau funcționarului public care, abuzând de funcția sa și în afara cazurilor cuprinse în articolul anterior, atentează la integritatea morală a unei persoane. Pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de la 2 la 4 ani, dacă atentatul a fost grav, și de la 6 luni la 2 ani, dacă nu a fost grav. Se va aplica, în orice caz, autorului, în afară de pedepsele menționate, cea a decăderii speciale din postul sau funcția publică pe o perioadă de la 2 la 4 ani.

Aceleași pedepse se aplică, potrivit art. 176 din același Cod, autorităților sau funcționarului care, neglijând îndatoririle funcției lor, permit ca alte persoane să execute faptele mai sus menționate. Dacă la comiterea infracțiunilor descrise în articolele menționate, în afară de atentatul la integritatea morală, se produc vătămări sau daune care pun în pericol viața, integritatea fizică, sănătatea, libertatea sexuală sau bunurile victimei sau ale unui terț, faptele vor fi pedepsite separat cu pedeapsa corespunzătoare delictelor sau culpelor comise, afară de cazul în care delictul este special pedepsit de lege (art. 177).

B. Codul penal portughez incriminează, în art. 243, tortura și alte tratamente crude, degradante sau inumane, iar în art. 244, o variantă agravată, sub denumirea de „Tortura și alte tratamente crude, degradante sau inumane grave".

Astfel, varianta tip a infracțiunii constă în fapta celui care, având funcția de a preveni, de a urmări, de a investiga sau de a cunoaște infracțiunile criminale sau disciplinare, executarea sancțiunilor de aceeași natură sau protecția, paza sau grija față de persoana reținută sau închisă, o torturează sau o tratează în mod crud, degradant sau inuman pentru: a obține de la ea sau de la altă persoană o mărturisire, depoziție, declarație sau informație; a o pedepsi pentru fapta comisă de ea sau de altă persoană; a o intimida sau pentru a intimida altă persoană. Pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani, dacă nu este aplicabilă o pedeapsa mai mare în baza altei dispoziții legale. Aceeași pedeapsă se aplica celui care, din proprie inițiativă sau din ordin superior, uzurpă funcția menționată la numărul anterior pentru a comite orice faptă descrisă acolo. Textul de lege definește termenii de *tortură, tratament crud, degradant sau inuman*, arătând că intră în sfera acestora orice act care constă în provocarea de suferință fizică sau psihologică acută sau în utilizarea de produse chimice, droguri sau alte mijloace, naturale sau artificiale, cu intenția de a perturba capacitatea de a lua decizii sau libera manifestare a voinței victimei. Nu constituie tortură, tratament crud, degradant sau inuman suferințele inerente executării sancțiunilor sau ocazionate de acestea, precum nici măsurile legale privative sau restrictive de libertate.

Infracțiunea de tortură și alte tratamente crude, degradante sau inumane grave constă în fapta celui care, în termenii și condițiile arătate mai sus, produce lezarea gravă a integrității fizice, folosește mijloace sau metode de tortură foarte grave, și anume lovituri, electroșocuri, simulacre de execuție sau substanțe halucinogene sau practică în mod obișnuit actele menționate la articolul anterior. Pedeapsa prevăzută de lege pentru forma agravată este închisoarea de la 3 la 12 ani, iar dacă din faptele incriminate de cele două texte legale menționate rezulta sinuciderea sau moartea victimei, autorul este pedepsit cu închisoarea de la 8 la 16 ani.

C. Potrivit art. 417 **C. pen. belgian**, oricine va supune o persoană la tortură va fi pedepsit cu închisoare de la 10 ani la 15 ani. Același articol reglementează forma agravată a aceleiași infracțiuni, pentru situația în care fapta a fost comisă de un ofițer sau un funcționar public, un funcționar public sau un agent al ordinii publice care acționează cu ocazia exercitării funcțiilor sale; împotriva unei persoane particulare vulnerabile din cauza sarcinii, bolii, infirmității sau unei deficiențe fizice sau mintale datorate unei situații precare; împotriva unui minor sau dacă a cauzat o boală incurabilă, o incapacitate permanentă fizică sau psihică, pierderea completă a unui organ sau folosirea unui organ sau o mutilare gravă. În aceste cazuri, pedeapsa prevăzută de lege este închisoare de la 15 ani la 20 de ani. Infracțiunea va fi pedepsită cu recluziune de la 20 la 30 de ani, dacă a fost comisă împotriva unui minor sau unei persoane care, din cauza stării fizice sau mintale, nu a fost întreținută de părinții ei sau de ascendenți, orice altă persoană cu autoritate asupra ei sau altă persoană majoră care coabitează ocazional sau în mod obișnuit cu victima; dacă a cauzat moartea și a fost comisa fără intenția de a ucide.

Represiunea nedreaptă

Art. 283. (1) Fapta de a pune în mișcare acțiunea penală, de a lua o măsură preventivă neprivativă de libertate ori de a trimite în judecată o persoană, știind că este nevinovată, se pedepsește cu închisoarea de la 3 luni la 3 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică.

(2) Reținerea sau arestarea ori condamnarea unei persoane, știind că este nevinovată, se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Tudorel Toader, lect. univ. dr. Marieta Safta)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Cu unele deosebiri, infracțiunea analizată are corespondent atât în arestarea nelegală [art. 266 alin. (1) C. pen. anterior], cât și în infracțiunea cu aceeași denumire marginală, din art. 268 C. pen. anterior. Spre deosebire de reglementarea anterioară, care consacra doar forma de bază pentru infracțiunea de represiune nedreaptă (art. 268 C. pen. anterior), noul Cod penal consacră, pe lângă forma de bază, și o modalitate agravată.

În condițiile noului Cod penal, represiunea nedreaptă poate fi săvârșită prin *șase acțiuni alternative*, dintre care trei sunt prevăzute în forma de bază [constând în: punerea în mișcare a acțiunii penale, luarea unei măsuri preventive neprivative de libertate ori trimiterea în judecată a unei persoane, știind că este nevinovată [alin. (1)], și altele trei sunt prevăzute în forma agravată [constând în: reținerea, arestarea ori condamnarea unei persoane, știind că este nevinovată [alin. (2)], spre deosebire de reglementarea Codului penal anterior, care consacra *patru acțiuni alternative* de săvârșire a infracțiunii (constând în: punerea în mișcare a acțiunii penale, dispunerea arestării, trimiterea în judecată sau condamnarea unei persoane, știind că este nevinovată).

2. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic *principal* constă în relațiile sociale referitoare la înfăptuirea justiției, relații care exclud tragerea la răspundere penală a unei persoane nevinovate. Obiectul juridic *secundar* constă în relațiile sociale referitoare la libertatea și demnitatea persoanei.

B. Obiectul material

Infracțiunea nu are obiect material.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ este calificat, având competența de a pune în mișcare acțiunea penală, de a lua o măsură preventivă neprivativă de libertate ori de a trimite în judecată o persoană. Pentru forma agravată din alin. (2), subiectul activ este calificat, având competența de a lua măsura reținerii, arestării ori condamnării unei persoane. Pentru anumite infracțiuni, enumerate limitativ, acțiunea penală poate fi pusă în mișcare numai la plângerea prealabilă a persoanei vătămate. Dacă persoana vătămată învinuiește prin plângerea făcută o persoană pe care o știe nevinovată, nu va răspunde pentru infracțiunea de represiune nedreaptă, ci pentru infracțiunea constând în inducerea în eroare a organelor judiciare, art. 268 C. pen.

Participația penală este posibilă sub toate formele. Instigarea și complicitatea sunt posibile în toate cazurile, iar coautoratul numai în cazul condamnării de către completul de judecată[1].

b) Subiectul pasiv *principal* este statul, iar subiectul pasiv *secundar* este persoana față de care se săvârșește oricare dintre faptele incriminate.

3. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă constă în *existența unei cauze penale* în care se pune în mișcare acțiunea penală, se ia o măsură preventivă neprivativă de libertate ori se trimite în judecată o persoană nevinovată [alin. (1)] ori este reținută, arestată sau condamnată o persoană nevinovată [alin. (2)].

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă. Elementul material. În cazul formei de bază a infracțiunii, prevăzută în alin. (1), elementul material al laturii obiective se poate realiza prin săvârșirea uneia dintre următoarele acțiuni:

» *punerea în mișcare a acțiunii penale*;

» *luarea unei măsuri preventive neprivative de libertate*;

» *trimiterea în judecată a unei persoane, știind că este nevinovată.*

Punerea în mișcare a acțiunii penale se realizează prin actul de inculpare prevăzut de lege și are ca obiect tragerea la răspundere penală a persoanei vinovate de săvârșirea unei infracțiuni. Acțiunea penală se pune în mișcare de procuror, prin ordonanță, în cursul urmăririi penale, când acesta constată că există probe din care rezultă că o persoană a săvârșit o infracțiune și nu există vreunul dintre cazurile de împiedicare prevăzute la art. 16 alin. (1) C. pr. pen. [art. 309 alin. (1) C. pr. pen.].

Luarea unei măsuri preventive neprivative de libertate. Controlul judiciar și controlul judiciar pe cauțiune constituie măsuri preventive neprivative de libertate și pot fi luate de către procuror, de către judecătorul de drepturi și libertăți, de către judecătorul de cameră preliminară sau de către judecătorul fondului cauzei.

[1] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 252.

Trimiterea în judecată înseamnă a deferi instanței de judecată o persoană învinuită de săvârșirea unei infracțiuni. Trimiterea în judecată se realizează de către procuror prin rechizitoriu.

Fapta incriminată trebuie săvârșită împotriva unei persoane nevinovate.

Urmarea imediată constă în crearea unei stări de pericol pentru activitatea de înfăptuire a justiției și, totodată, în încălcarea atributelor fundamentale ale unei persoane – onoarea, demnitatea, libertatea.

Raportul de cauzalitate trebuie să existe.

b) Latura subiectivă. Elementul subiectiv presupune vinovăția făptuitorului sub forma intenției, care poate fi directă sau indirectă. În toate cazurile, făptuitorul trebuie să știe că persoana este nevinovată. Făptuitorul nu răspunde penal dacă se constată că a apreciat în mod greșit ca fiind vinovată persoana împotriva căreia a acționat.

4. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

a) Actele de pregătire nu se pedepsesc.

b) Tentativa nu se pedepsește.

c) Consumarea infracțiunii are loc în momentul în care se săvârșește una dintre acțiunile prevăzute în textul legii, moment în care se produce urmarea periculoasă pentru activitatea de înfăptuire a justiției și se încalcă unul sau unele dintre atributele persoanei nevinovate.

B. Modalități

a) Modalități normative. Represiunea nedreaptă este consacrată într-o formă de bază [alin. (1)] și o formă agravată [alin. (2)].

Modalitatea de bază constă în *fapta de a pune în mișcare acțiunea penală, de a lua o măsură preventivă neprivativă de libertate ori de a trimite în judecată o persoană, știind că este nevinovată.*

b) Modalități agravate. *Modalitatea agravată* constă, potrivit **alin. (2)**, în *reținerea sau arestarea ori condamnarea unei persoane, știind că este nevinovată.*

Subiectul activ este calificat și în cazul formei agravate a infracțiunii, având competența de lua măsura reținerii, arestării preventive sau de a condamna o persoană.

Reținerea poate fi luată față de suspect sau inculpat de către organul de cercetare penală sau de către procuror, numai în cursul urmăririi penale [art. 203 alin. (1) C. pr. pen.].

Arestarea, sub forma arestului la domiciliu sau a arestului preventiv, poate fi dispusă de către judecătorul de drepturi și libertăți, de către judecătorul de cameră preliminară sau de către judecătorul fondului.

Condamnarea unei persoane poate fi dispusă numai de către judecătorul fondului cauzei.

Fapta constituie infracțiune numai dacă autorul acesteia știe că respectiva măsură este luată față de o persoană nevinovată.

c) Modalitățile de fapt sunt determinate prin norma de incriminare.

C. Sancțiuni

Pentru forma de bază a infracțiunii, sancțiunea constă în închisoare de la 3 luni la 3 ani și interzicerea exercitării drepturilor de a ocupa o funcție publică, iar pentru forma agravată, sancțiunea constă în închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică.

5. Explicații complementare

Aspecte procesuale

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu.

6. Elemente de drept comparat

Codul penal german incriminează, sub denumirea de „Urmărire penală a unei persoane nevinovate", fapta persoanei care, participând, în calitate de funcționar public, la o procedură penală – cu excepția procedurii pentru pronunțarea unei măsuri care nu vizează privarea de libertate –, urmărește penal, cu bună știință, o persoană nevinovată sau o persoană care, potrivit legii, n-ar trebui să fie urmărită penal sau participă la o astfel de urmărire penală. Pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea între un an și 10 ani, iar în cazurile cu consecințe mai puțin grave, închisoarea între 3 luni și 5 ani. Aceleași dispoziții sunt aplicabile și în cazul unui funcționar public care participă la o procedură pentru pronunțarea unei hotărâri de reținere. Dacă o persoană care participă, în calitate de funcționar public, la o procedură pentru pronunțarea unei măsuri care nu vizează privarea de libertate urmărește penal, cu bună știință, o persoană care, potrivit legii, n-ar trebui să fie urmărită penal sau participă la o astfel de urmărire penală, pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea între 3 luni și 5 ani. Aceleași dispoziții sunt aplicabile și în cazul unui funcționar public care participă la o procedură de amendare contravențională, la o procedură disciplinară sau la una condusă de un judecător de carieră sau onorific. Tentativa se pedepsește (art. 446).

Asistența și reprezentarea neloială

Art. 284. (1) Fapta avocatului sau a reprezentantului unei persoane care, în înțelegere frauduloasă cu o persoană cu interese contrare în aceeași cauză, în cadrul unei proceduri judiciare sau notariale, vatămă interesele clientului sau ale persoanei reprezentate se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează înțelegerea frauduloasă dintre avocat sau reprezentantul unei persoane și un terț interesat de soluția ce se va pronunța în cauză, în scopul vătămării intereselor clientului sau ale persoanei reprezentate.

(3) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Tudorel Toader, lect. univ. dr. Marieta Safta)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Infracțiunea analizată nu are corespondent în reglementarea anterioară și nici în legile speciale cu dispoziții penale, fiind de natură să contribuie la realizarea efectivă a dreptului la apărare.

2. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic *principal* constă în relațiile sociale referitoare la activitatea de înfăptuire a justiției, relații care sunt incompatibile cu faptele prin care avocatul

sau reprezentantul unei persoane ar încheia înțelegeri frauduloase fie cu persoana care are interese contrare în aceeași cauză, fie cu un terț interesat de soluția ce se va pronunța în cauză. Exigențele sporite impuse avocatului prin norma de incriminare se corelează cu protecția sporită conferită acestuia, prin incriminarea ultrajului judiciar, constituind și o consolidare a statutului profesiei de avocat. Obiectul juridic *secundar* constă în relațiile sociale referitoare la realizarea intereselor legitime ale unei persoane care apelează fie la serviciile calificate ale unui avocat, fie la serviciile unui reprezentant.

B. Obiectul material

Infracțiunea nu are obiect material.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ este *calificat* prin calitatea de *avocat* (ales sau din oficiu) ori de *reprezentant* al persoanei vătămate. Considerăm că poate fi subiect activ al infracțiunii analizate numai avocatul care exercită în mod legal profesia de avocat, deoarece nu se poate imputa nerespectarea atribuțiilor specifice profesiei celui care nu are respectiva calitate și nici nu i se poate cere un comportament loial față de profesia pe care o uzurpă.

Participația penală este posibilă sub toate formele. Pentru existența coautoratului este necesar ca făptuitorii să aibă calitatea cerută de lege, precum și abilitarea efectuării comune a actului.

b) Subiectul pasiv *principal* este statul, care are interesul realizării justiției, iar subiectul pasiv *secundar* este persoana fizică ori juridică în defavoarea căreia se încheie înțelegerea frauduloasă.

3. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă constă în existența unei *proceduri judiciare sau notariale*, în care se apelează la serviciile unui avocat sau a unui reprezentant.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă. Elementul material al laturii obiective constă în *înțelegerea frauduloasă* pe care avocatul sau reprezentantul unei persoane o încheie cu o persoană având interese contrare. În situația în care avocatul sau reprezentantul unei persoane încheie înțelegerea frauduloasă cu un terț interesat de soluția ce se va pronunța în cauză, încadrarea juridică a faptei se va face în forma agravată din alin. (2). Pentru existența infracțiunii este necesar ca avocatul sau reprezentantul persoanei vătămate să fie abilitat, împuternicit să îi apere, respectiv reprezinte interesele legale ale persoanei vătămate, în detrimentul căreia încheie înțelegerea frauduloasă. Înțelegerea frauduloasă trebuie să se realizeze în cadrul unei proceduri judiciare sau notariale.

Urmarea imediată constă într-o vătămare efectivă a intereselor clientului sau ale persoanei reprezentate.

Raportul de cauzalitate trebuie să existe între fapta și urmarea produsă.

b) Latura subiectivă. Elementul subiectiv presupune vinovăția făptuitorului sub forma intenției, care poate fi directă sau indirectă.

4. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

a) Actele de pregătire nu sunt pedepsite.

b) Tentativa nu se pedepsește.

c) Consumarea infracțiunii are loc în momentul în care se produce vătămarea intereselor clientului sau ale persoanei reprezentate.

B. Modalități

a) Modalități normative. Asistența și reprezentarea neloială este consacrată într-o formă de bază [alin. (1)] și o formă asimilată acesteia [alin. (2)].

Modalitatea de bază constă în *fapta avocatului sau a reprezentantului unei persoane care, în înțelegere frauduloasă cu o persoană cu interese contrare în aceeași cauză, în cadrul unei proceduri judiciare sau notariale, vatămă interesele clientului sau ale persoanei reprezentate.*

b) *Modalitatea asimilată* constă, potrivit **alin. (2)**, în *înțelegerea frauduloasă dintre avocat sau reprezentantul unei persoane și un terț interesat de soluția ce se va pronunța în cauză, în scopul vătămării intereselor clientului sau ale persoanei reprezentate.*

Spre deosebire de forma de bază din alin. (1), în condițiile formei asimilate, înțelegerea frauduloasă se realizează între avocat sau reprezentantul unei persoane cu un terț interesat de soluția ce se va pronunța în cauză.

În cazul formei agravate, urmarea imediată constă în crearea unei stări de pericol, deoarece înțelegerea frauduloasă se realizează în scopul vătămării intereselor clientului sau ale persoanei reprezentate.

c) Modalitățile de fapt pot fi diferite, în funcție de conținutul înțelegerii frauduloase.

C. Sancțiunea constă în închisoare de la 3 luni la un an sau amendă, atât pentru forma de bază a infracțiunii, cât și pentru forma asimilată.

5. Explicații complementare

Aspecte procesuale

Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

6. Elemente de drept comparat

Codul penal spaniol incriminează, în Capitolul VII, intitulat „Obstrucționarea justiției și neloialitatea profesională", două modalități de săvârșire a acestei din urmă infracțiuni, respectiv: fapta avocatului sau procurorului care, fiind însărcinat să asiste, să apere sau să reprezinte o persoană, fără consimțământul acesteia, apără sau reprezintă în aceeași chestiune pe cineva care are interese contrare, respectiv fapta avocatului sau procurorului care, prin acțiune sau omisiune, prejudiciază în mod evident interesele ce le-au fost încredințate (art. 467). Același articol prevede o formă agravată a infracțiunii, respectiv atunci când faptele au fost comise din neglijență gravă.

Evadarea

Art. 285. (1) Evadarea din starea legală de reținere sau de deținere se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 3 ani.

(2) Când evadarea este săvârșită prin folosire de violențe sau arme, pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(3) Se consideră evadare:

a) neprezentarea nejustificată a persoanei condamnate la locul de deținere, la expirarea perioadei în care s-a aflat legal în stare de libertate;

b) părăsirea, fără autorizare, de către persoana condamnată, a locului de muncă, aflat în exteriorul locului de deținere.

(4) Pedeapsa aplicată pentru infracțiunea de evadare se adaugă la restul rămas neexecutat din pedeapsă la data evadării.

(5) Tentativa la infracțiunile prevăzute în alin. (1) și alin. (2) se pedepsește.

✍ COMENTARII (Prof. univ. dr. Tudorel Toader, lect. univ. dr. Marieta Safta)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Cu unele deosebiri, incriminarea analizată are corespondent în incriminarea cu aceeași denumire marginală, prevăzută în art. 269 C. pen. anterior.

În reglementarea noului Cod penal, forma de bază a infracțiunii are conținut identic reglementării anterioare. În alin. (3), legiuitorul prevede ce anume se consideră faptă de evadare, spre deosebire de reglementarea Codului penal anterior, care nu conținea o asemenea prevedere. În cazul formei agravate, în reglementarea noului Cod penal se renunță la circumstanțele de agravare constând în săvârșirea faptei *prin folosirea de alte instrumente* sau *de două sau mai multe persoane împreună*.

Sub aspectul regimului sancționator, este de observat faptul că, pentru forma de bază, noul Cod penal majorează limita maximă a pedepsei, în timp ce, pentru forma agravată, aceasta este micșorată de la 8 la 5 ani. Tot sub aspectul regimului sancționator, pentru a înlătura controversele din reglementarea anterioară, legiuitorul prevede în mod expres faptul că pedeapsa aplicată pentru infracțiunea de evadare se adaugă la restul rămas neexecutat din pedeapsă la data evadării.

2. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic *principal* constă în relațiile sociale referitoare la înfăptuirea justiției, relații care presupun rămânerea în stare de reținere sau de deținere a persoanei aflate în mod legal într-o astfel de stare. În cazul formei agravate din alin. (2), obiectul juridic *secundar* constă în relațiile sociale referitoare la integritatea corporală sau sănătatea persoanei.

B. Obiectul material

În modalitatea alin. (1), infracțiunea nu are obiect material. În forma agravată din alin. (2), obiectul material constă în corpul victimei.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiect activ poate fi numai o persoană care se află într-o stare legală de reținere sau de deținere. Starea de reținere sau de deținere este legală dacă organul judiciar a luat măsura reținerii sau a deținerii în unul dintre cazurile și în condițiile prevăzute de lege. Nu se află în stare legală de reținere sau de deținere și deci nu poate fi subiect al infracțiunii de evadare persoana lipsită în continuare de libertate după expirarea duratei legale a reținerii sau a deținerii.

Participația penală este posibilă sub forma coautoratului și a instigării. Complicitatea nu este posibilă, deoarece înlesnirea evadării, care constituie o activitate de complice, are o incriminare distinctă în dispozițiile art. 286 C. pen., constituind infracțiunea de înlesnire a evadării.

b) Subiectul pasiv *principal* este statul. În forma agravată din alin. (2), subiect pasiv *secundar* poate fi persoana împotriva căreia sunt întrebuințate actele de violență.

3. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă constă în starea legală de reținere sau de deținere în care se află făptuitorul.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă. Elementul material al laturii obiective se realizează prin acțiunea de evadare. *A evada* înseamnă a înlocui în fapt starea legală de lipsire de libertate cu starea ilegală de libertate. Persoana aflată în stare legală de reținere sau de deținere poate evada din locul unde este reținută sau deținută sau dintr-un alt loc unde a fost condusă și se găsește sub pază. Acțiunea de evadare este realizată și atunci când persoana lipsită în mod legal de libertate fuge de sub escortă. Fapta constituie infracțiunea de evadare și atunci când se stabilește ulterior că persoana reținută sau arestată preventiv nu se face vinovată de infracțiunea a cărei săvârșire a determinat luarea măsurii, deoarece ceea ce interesează este ca în momentul evadării persoana să fi fost lipsită de libertate în mod legal. Evadarea poate fi săvârșită prin inducere în eroare, escaladare, folosirea de chei mincinoase etc.

Potrivit alin. (3), se consideră evadare fapta constând în neprezentarea nejustificată a persoanei condamnate la locul de deținere, la expirarea perioadei în care s-a aflat legal în stare de libertate, precum și părăsirea, fără autorizare, de către persoana condamnată, a locului de muncă, aflat în exteriorul locului de deținere.

Săvârșirea evadării prin folosirea de violențe (fizice sau psihice) sau prin folosirea de arme determină încadrarea faptei în forma agravată din alin. (2). Dacă mijlocul folosit constituie prin el însuși o infracțiune, se aplică regulile referitoare la concursul de infracțiuni.

Urmarea imediată constă în împiedicarea activității de înfăptuire a justiției.

Raportul de cauzalitate trebuie să existe.

b) Latura subiectivă. Elementul subiectiv presupune vinovăția făptuitorului sub forma intenției, care poate fi directă sau indirectă.

4. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

a) Actele de pregătire nu sunt pedepsite.

b) Tentativa se pedepsește, potrivit alin. (5).

c) Consumarea infracțiunii are loc în momentul în care acțiunea de evadare este săvârșită efectiv, făptuitorul reușind să înlocuiască starea legală de lipsire de libertate cu starea ilegală de libertate, moment în care se produce și urmarea social-mente periculoasă a faptei. Infracțiunea există în forma consumată chiar dacă starea de libertate pe care făptuitorul a dobândit-o în mod ilegal a durat foarte puțin, cum ar fi atunci când evadatul este prins de îndată sau se predă singur imediat după evadare.

d) Epuizarea infracțiunii are loc concomitent cu momentul consumării acesteia, deoarece, ulterior evadării, nu se produc alte urmări și nici nu se amplifică urmarea specifică evadării.

B. Modalități

a) Modalități normative. Forma de bază a infracțiunii constă în *evadarea din starea legală de reținere sau de deținere.*

b) Modalități agravate. Potrivit **alin. (2)**, modalitatea agravată a evadării există atunci *când evadarea este săvârșită prin folosire de violențe sau arme.* Modalitatea agravată ia în considerare mijloacele folosite pentru evadare, mijloace de natură să sporească șansele de reușită.

Violențele fizice au același înțeles ca și în cazul infracțiunii de loviri sau alte violențe (art. 193 C. pen.), iar violențele psihice au același înțeles ca și în cazul infracțiunii de amenințare (art. 206 C. pen.).

Folosirea de arme este de natură să sporească șansele de reușită. Noțiunea de „arme" are accepțiunea din dispozițiile art. 179 C. pen. și ale legii speciale cu privire la regimul armelor și munițiilor. Pentru existența agravantei este necesar ca făptuitorul să fi folosit în mod efectiv o armă ca mijloc de săvârșire a infracțiunii. Folosirea altor instrumente îi conferă faptei o periculozitate sporită. Prin „alte instrumente" se înțeleg orice fel de unelte care sunt de natură a servi la evadare și de care făptuitorul s-a folosit efectiv în acțiunea sa.

Tentativa se pedepsește.

c) Modalitățile de fapt pot fi diferite.

C. Sancțiuni

În cazul formei de bază a infracțiunii de evadare, sancțiunea constă în închisoarea de la 6 luni la 3 ani, iar pentru modalitatea agravată, sancțiunea constă în închisoarea de la unu la 5 ani și interzicerea exercitării unor drepturi. Potrivit alin. (4), pedeapsa aplicată pentru infracțiunea de evadare se adaugă la restul rămas neexecutat din pedeapsă la data evadării. În cazul infracțiunii de evadare, legiuitorul a consacrat un caz special de sancționare, care constituie o derogare de la dispozițiile generale referitoare la sancționarea recidivei. Dispozițiile alin. (4) se aplică numai dacă cel care a evadat a fost condamnat definitiv și s-a aflat în executarea pedepsei[1]. În condițiile în care inculpatul evadat nu este condamnat definitiv pentru infracțiunea care a determinat reținerea sau arestarea preventivă, sunt aplicabile prevederile referitoare la concursul de infracțiuni.

5. Explicații complementare

Aspecte procesuale

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu.

6. Elemente de drept comparat

A. Codul penal francez definește, în art. 434-27, infracțiunea de evadare, ca fiind fapta prin care un deținut se sustrage gărzii care îl păzește. În varianta tip, evadarea se pedepsește cu 3 ani închisoare și cu amenda de 45.000 de euro, iar în cea agravată, respectiv dacă evadarea este realizată prin violență, efracție sau corupție, chiar și când acestea ar fi fost comise, de acord cu deținutul, de către un terț, pedepsele sunt de până la 5 ani închisoare și amenda de până la 75.000 de euro. Potrivit art. 434-28 C. pen. francez, este considerată deținut orice persoană care: este păzită la vedere; se află în instanță sau în curs de prezentare la autoritatea judiciară la încheierea pazei la vedere sau în execuția unui mandat de arestare; s-a

[1] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 264.

văzut notificând un mandat de depunere sau un mandat de arest continuând să producă efect; care execută o pedeapsă privativă de libertate sau care a fost arestată pentru executarea acestei pedepse; care este plasată în închisoare de extrădare. În conformitate cu art. 434-29 din același Cod, constituie, de asemenea, evadare pedepsită cu aceleași pedepse fapta: prin care un deținut plasat într-o unitate sanitară sau spital se sustrage supravegherii la care a fost supus; prin care orice condamnat se sustrage controlului la care a fost supus când a făcut obiectul unei decizii fie de scoaterea dintr-o unitate penitenciară, fie de plasarea sub supravegherea electronică sau de beneficierea de regimul semi-libertății sau de permisiunea de ieșire; prin care orice condamnat nu revine la unitatea penitenciară la încheierea unei măsuri de suspendare sau de fracționare a închisorii, de scoatere, de semi-libertate sau de permisiune de ieșire; prin care orice condamnat pus sub supraveghere electronică neutralizează prin orice mijloc procedeul ce permite detectarea de la distanță a prezenței sau absenței sale în locul desemnat de judecătorul aplicării pedepselor.

B. Codul penal spaniol incriminează fapta condamnaților sau arestaților care evadează de la locul de detenție, făcând uz de violență sau intimidare sau aplicând forța asupra lucrurilor sau luând parte la o revoltă. Pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de la 6 luni la 4 ani (art. 469).

Înlesnirea evadării

Art. 286. (1) Înlesnirea prin orice mijloace a evadării se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Înlesnirea evadării:

a) săvârșită prin folosire de violențe, arme, substanțe narcotice sau paralizante;

b) a două sau mai multor persoane în aceeași împrejurare;

c) unei persoane reținute sau arestate pentru o infracțiune sancționată de lege cu pedeapsa detențiunii pe viață ori cu pedeapsa închisorii de 10 ani sau mai mare ori condamnate la o astfel de pedeapsă

se sancționează cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(3) Dacă faptele prevăzute în alin. (1) și alin. (2) sunt săvârșite de o persoană care avea îndatorirea de a-l păzi pe cel reținut sau deținut, limitele speciale ale pedepsei se majorează cu o treime.

(4) Înlesnirea evadării, săvârșită din culpă, de către o persoană care avea îndatorirea de a-l păzi pe cel care a evadat, se pedepsește cu închisoarea de la 3 luni la 2 ani.

(5) Tentativa la infracțiunile prevăzute în alin. (1)-(3) se pedepsește.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Tudorel Toader, lect. univ. dr. Marieta Safta)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Cu unele deosebiri, infracțiunea analizată are corespondent în incriminarea cu aceeași denumire marginală, prevăzută în art. 270 C. pen. anterior.

2. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic *principal* constă în relațiile sociale referitoare la înfăptuirea justiției, relații care sunt incompatibile cu orice ajutor acordat persoanei reținute sau deținute, în vederea evadării. În unele forme agravate, obiectul juridic *secundar* constă în relațiile sociale referitoare la integritatea corporală sau sănătatea persoanei, la regimul armelor sau la corectitudinea îndeplinirii atribuțiilor de serviciu.

B. Obiectul material

În forma de bază, infracțiunea nu are obiect material. Obiectul material constă în corpul victimei, când fapta se săvârșește în forma agravată din alin. (2), prin întrebuințarea de violențe fizice.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ poate fi orice persoană care înlesnește, prin orice mijloace, evadarea unei persoane reținute sau deținute. Poate fi subiect activ pentru înlesnirea evadării chiar și un alt deținut. Dacă fapta este săvârșită de o persoană care avea îndatorirea de a-l păzi pe cel care a evadat, infracțiunea este mai gravă, potrivit alin. (3).

Participația penală este posibilă sub forma instigării și a complicității.

b) Subiectul pasiv principal este statul, iar subiect pasiv secundar poate fi persoana împotriva căreia sunt folosite actele de violență.

3. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă constă în starea legală de reținere sau de deținere a unei persoane, căreia i se înlesnește evadarea.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă. Elementul material al laturii obiective se realizează prin înlesnirea evadării unei persoane aflate în stare legală de reținere sau de deținere.

Înlesnirea evadării semnifică acordarea oricărui ajutor sau sprijin pentru a se sustrage de la starea de privare de libertate în care se găsește în mod legal. Ajutorul, material sau moral, poate fi acordat printr-o acțiune sau printr-o inacțiune. Contribuția trebuie să fie efectivă și de natură a servi celui ce evadează. Ea poate interveni înainte sau în timpul evadării. Ajutorul dat unui infractor după evadare nu constituie infracțiunea de înlesnire a evadării, ci infracțiunea de favorizare a făptuitorului (art. 269 C. pen.). Între activitatea de înlesnire și evadare trebuie să existe un raport de cauzalitate[1].

Înlesnirea evadării se deosebește de instigarea la evadare. Dacă, în cazul instigării la evadare, persoana reținută sau deținută ia hotărârea de a evada ca urmare a activității instigatorului, în cazul înlesnirii evadării, hotărârea de a evada este luată de acea persoană anterior și independent de activitatea celui care îi sprijină evadarea. Se poate întâmpla ca aceeași persoană să determine hotărârea celui reținut sau deținut să evadeze, iar apoi să-i acorde acestuia sprijin pentru realizarea hotărârii luate. În acest caz, există concurs între instigare la evadare și infracțiunea de înlesnire a evadării, deoarece este vorba de acte diferite de participare la două infracțiuni distincte.

[1] Traian Pop, *Comentarii, Cod penal adnotat*, *op. cit.*, vol. II, p. 226.

Urmarea imediată constă în crearea unei stări de pericol pentru activitatea de înfăptuire a justiției.

Raportul de cauzalitate trebuie să existe.

b) Latura subiectivă. Elementul subiectiv presupune vinovăția făptuitorului sub forma intenției, care poate fi directă sau indirectă. Pentru modalitatea atenuată din alin. (4), forma de vinovăție constă în culpa făptuitorului.

4. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

a) Actele de pregătire nu se pedepsesc.

b) Tentativa. Potrivit alin. (5), tentativa se pedepsește atât pentru modalitatea de bază, cât și pentru modalitățile agravate.

c) Consumarea infracțiunii are loc în momentul în care se realizează evadarea sau încercarea de evadare[1].

B. Modalități

a) Modalități normative. Modalitatea de bază a infracțiunii este prevăzută în alin. (1), constând în *înlesnirea prin orice mijloace a evadării.*

b) Modalități agravate. Înlesnirea evadării are și două modalități agravate, consacrate în alin. (2) și (3).

b.1) Prima modalitate agravată constă, potrivit **alin. (2)**, în *înlesnirea evadării*:

a) săvârșită prin folosire de violențe, arme, substanțe narcotice sau paralizante;

b) a două sau mai multor persoane în aceeași împrejurare;

c) unei persoane reținute sau arestate pentru o infracțiune sancționată de lege cu pedeapsa detențiunii pe viață ori cu pedeapsa închisorii de 10 ani sau mai mare ori condamnate la o astfel de pedeapsă.

Agravanta ia în considerare, după caz, mijloacele folosite de către cel ce înlesnește evadarea, numărul de persoane reținute sau deținute a căror evadare este înlesnită sau gravitatea infracțiunii pentru a cărei săvârșire este reținută sau deținută persoana a cărei evadare este înlesnită. Astfel, norma de incriminare se referă la înlesnirea evadării săvârșită prin folosirea de violențe, arme, substanțe narcotice sau paralizante, la faptul că se înlesnește evadarea a două sau mai multor persoane în aceeași împrejurare, precum și la faptul că se înlesnește evadarea unei persoane reținute sau arestate pentru o infracțiune sancționată de lege cu pedeapsa detențiunii pe viață ori cu pedeapsa închisorii de 10 ani sau mai mare ori condamnate la o astfel de pedeapsă. *Tentativa* se pedepsește.

b.2) A doua modalitate agravată există, potrivit **alin. (3)**, *dacă faptele prevăzute în alin. (1) și alin. (2) sunt săvârșite de o persoană care avea îndatorirea de a-l păzi pe cel reținut sau deținut.* Agravanta se referă la subiectul infracțiunii, care trebuie să aibă calitatea specială de persoană care avea îndatorirea de a păzi pe cel care a evadat. Această calitate o are numai persoana oficial însărcinată cu paza celor reținuți sau deținuți, nu și orice persoană care, în cadrul sau în afara locului de reținere sau de deținere, are atribuții în legătură cu cei reținuți sau deținuți[2]. Pentru existența agravantei este necesar ca făptuitorul să fi înlesnit evadarea unui reținut sau deținut care se află sub paza sa. Dacă activitatea de înlesnire a evadării s-a

[1] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 271.

[2] *Ibidem*, p. 267.

referit la o persoană reținută sau deținută care nu se află sub paza acestuia, agravanta nu este aplicabilă.

Tentativa se pedepsește.

c) Modalități atenuate. Înlesnirea evadării are și o modalitate atenuată, prevăzută în **alin. (4)**. Modalitatea atenuată constă în *înlesnirea evadării, săvârșită din culpă, de către o persoană care avea îndatorirea de a-l păzi pe cel care a evadat.* Chiar dacă subiectul activ este calificat, prin calitatea de persoană care avea îndatorirea de a-l păzi pe cel care a evadat, modalitatea atenuată se justifică prin forma de vinovăție constând în culpa făptuitorului.

d) Modalitățile de fapt pot fi diferite.

C. Sancțiuni

Pentru modalitatea de bază a infracțiunii, sancțiunea constă în închisoarea de la unu la 5 ani, pentru modalitatea agravată din alin. (2), sancțiunea constă în închisoare de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi, iar pentru modalitatea agravată din alin. (3), sancțiunea este aceea din alin. (1) și (2), însă limitele speciale ale pedepsei se majorează cu o treime. Pentru modalitatea atenuată din alin. (4), sancțiunea constă în închisoare de la 3 luni la 2 ani.

5. Explicații complementare

Aspecte procesuale

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu.

6. Elemente de drept comparat

A. Codul penal german incriminează, sub denumirea de **înlesnire a evadării**, fapta persoanei care eliberează un deținut, îndeamnă un deținut să evadeze sau îl ajută să evadeze. Pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de până la 3 ani sau amenda. Varianta agravată presupune săvârșirea acelorași fapte de către un subiect activ calificat, și anume cel care are obligația, în calitatea sa de funcționar public sau de însărcinat special al serviciului public, să împiedice evadarea deținutului. În acest caz, pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de până la 5 ani sau o amendă. Tentativa se pedepsește.

B. Codul penal belgian cuprinde o reglementare nuanțată a faptelor de înlesnire a evadării, cu distincții în ceea ce privește latura subiectivă a infracțiunilor, calitatea subiectului activ, în funcție de faptele pentru care este urmărit sau condamnat evadatul, precum și de urmările evadării. Astfel, dacă evadatul era urmărit sau condamnat pentru un delict, dacă era prizonier de război, dacă era deținut la dispoziția Ministrului justiției, persoanele însărcinate cu supravegherea acestuia vor fi pedepsite, în caz de neglijență, cu închisoare de la 8 zile la 3 luni și, în caz de complicitate, cu închisoare de la 6 luni la 2 ani (art. 333). Dacă evadatul era urmărit sau condamnat în calitate de cap al unei crime sau era arestat pe baza legii asupra extrădărilor, pedeapsa este închisoarea de la 15 zile la un an, în caz de neglijență, și închisoarea de la un an la 5 ani, în caz de complicitate (art. 334). În cazul în care făptuitorul nu este însărcinat cu paza sau cu conduita deținutului, dar a procurat și facilitat evadarea sa, pedeapsa este, pentru primul caz mai sus menționat, închisoarea de la 15 zile la un an, iar în al doilea caz, închisoarea de la 3 luni la 2 ani. Constituie formă agravată a acelorași infracțiuni situația în care evadarea a avut loc prin violență, amenințări sau luare de prizonieri (art. 336). În această din urmă situație, pedepsele împotriva celor care au favorizat-o prin transmitere de arme vor

fi: în circumstanțele enunțate la art. 333, închisoarea de la 5 ani la 10 ani; în circumstanțele enunțate la art. 334, închisoarea de la 10 ani la 11 ani (art. 337).

C. Codul penal spaniol incriminează, în art. 470, fapta oricărei persoane de a înlesni evadarea unui condamnat, arestat sau reținut, fie de la locul de detenție, fie în timpul transportului său, cu varianta agravată în situația în care, în scopul arătat, este folosită violența, intimidarea sau mituirea. Potrivit art. 471 din același Cod, se va aplica o pedeapsă superioară în grad, în cazurile respective, dacă vinovatul este un funcționar public însărcinat cu transportul sau custodia unui condamnat, arestat sau reținut. Funcționarul va fi pedepsit, în plus, cu decăderea specială din postul sau funcția publică pe o perioadă de la 6 la 10 ani, dacă evadatul a fost condamnat prin sentință executorie, și cu decăderea specială din postul sau funcția publică pe o perioadă de la 3 la 6 ani, în celelalte cazuri.

Nerespectarea hotărârilor judecătorești

Art. 287. (1) Nerespectarea unei hotărâri judecătorești săvârșită prin:

a) împotrivirea la executare, prin opunerea de rezistență față de organul de executare;

b) refuzul organului de executare de a pune în aplicare o hotărâre judecătorească, prin care este obligat să îndeplinească un anumit act;

c) refuzul de a sprijini organul de executare în punerea în aplicare a hotărârii, de către persoanele care au această obligație conform legii;

d) neexecutarea hotărârii judecătorești prin care s-a dispus reintegrarea în muncă a unui salariat;

e) neexecutarea hotărârii judecătorești privind plata salariilor în termen de 15 zile de la data cererii de executare adresate angajatorului de către partea interesată;

f) nerespectarea hotărârilor judecătorești privind stabilirea, plata, actualizarea și recalcularea pensiilor;

g) împiedicarea unei persoane de a folosi, în tot sau în parte, un imobil deținut în baza unei hotărâri judecătorești, de către cel căruia îi este opozabilă hotărârea,

se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) În cazul faptelor prevăzute în lit. d)-g), acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Tudorel Toader, lect. univ. dr. Marieta Safta)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Cu unele modificări, infracțiunea analizată are corespondent în incriminarea cu aceeași denumire marginală, prevăzută în art. 271 C. pen. anterior.

Nerespectarea hotărârilor judecătorești, constând în împotrivirea la executarea unei hotărâri judecătorești, poate fi săvârșită prin orice mijloace, spre deosebire de reglementarea anterioară, în condițiile căreia împotrivirea se realiza prin violență sau amenințare.

Prin noua reglementare, legiuitorul a consacrat faptele prevăzute în alin. (1) lit. b)-f), fapte care nu au corespondent în incriminarea anterioară. Preluând incriminarea faptei constând în împiedicarea unei persoane de a folosi, în tot sau în parte, un imobil, deținut în baza unei hotărâri judecătorești, legiuitorul nu a mai circumscris imobilul la o locuință, o parte dintr-o locuință sau imobil.

Sub aspectul regimului sancționator, limitele de pedeapsă au fost reduse în reglementarea noului Cod penal, constând în închisoare de la 3 luni la doi ani sau amendă, spre deosebire de incriminarea anterioară, care prevedea închisoarea de la unu la 5 ani. Noul Cod penal a consacrat principiul disponibilității, prin faptul că acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate pentru faptele prevăzute la lit. d)-g), spre deosebire de incriminarea anterioară, în baza căreia acțiunea penală se punea în mișcare din oficiu.

2. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic *principal* constă în relațiile sociale care asigură autoritatea hotărârilor judecătorești. Obiectul juridic *secundar* constă în relațiile sociale referitoare la drepturile persoanelor, drepturi care se realizează prin hotărâri judecătorești, iar în cazul săvârșirii faptei prin violență sau amenințare, și în relațiile sociale referitoare la integritatea corporală sau libertatea persoanei. Obiectul juridic secundar poate consta și în relațiile sociale de natură patrimonială, în situația în care fapta constă în împiedicarea unei persoane de a folosi un imobil deținut în baza unei hotărâri judecătorești.

B. Obiectul material constă în corpul victimei, dacă fapta se realizează prin violențe fizice. În celelalte cazuri, infracțiunea nu are obiect material.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ poate fi *orice persoană*, atunci când fapta se săvârșește în condițiile alin. (1) lit. a). Nu interesează dacă făptuitorul a fost sau nu parte în procesul în care s-a pronunțat hotărârea la a cărei executare se împotrivește, fiind suficient să existe o hotărâre judecătorească și făptuitorul să știe că este pusă în executare[1].

Subiectul activ este *calificat* atunci când fapta incriminată se săvârșește în condițiile lit. b)-g). Astfel, în forma prevăzută de lit. b), subiectul activ este calificat prin calitatea de *organ de executare*, obligat să îndeplinească un anumit act. În forma prevăzută de lit. c), subiectul activ face parte din categoria celor care, potrivit legii, *au obligația de a sprijini organul de executare* în punerea în aplicare a hotărârii, iar în cazul lit. d), subiectul activ are calitatea de *angajator*, obligat prin hotărâre judecătorească să procedeze la reintegrarea în muncă a unui salariat. În condițiile lit. e), subiectul activ este un *angajator* care nu execută hotărârea judecătorească referitoare la plata salariilor, în timp ce, în condițiile lit. f), subiectul activ are competențele legale de a stabili, plăti, actualiza ori recalcula pensiile, competențe pe care nu și le îndeplinește deși există o hotărâre judecătorească în acest sens. În condițiile lit. g), subiect activ al infracțiunii poate fi persoana căreia, deși îi este opozabilă o hotărâre judecătorească, împiedică o persoană de a folosi, în tot sau în parte, un imobil deținut pe baza respectivei hotărâri.

[1] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 4137/1970, în RRD nr. 4/1971, p. 143.

Participația penală este posibilă sub toate formele.

b) Subiectul pasiv *principal* este statul, iar subiect pasiv *secundar* poate fi persoana în defavoarea căreia se săvârșește fapta incriminată, spre exemplu, persoana împiedicată de a folosi un imobil pe care îl deține în baza unei hotărâri judecătorești.

3. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă constă în *existența unei hotărâri judecătorești*. Înfăptuirea justiției nu presupune doar obținerea unei hotărâri judecătorești favorabile, fiind necesară și punerea în executare a acesteia.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă. Elementul material al laturii obiective constă în fapte alternative, corespunzătoare fiecăreia dintre variantele de incriminare prevăzute în alin. (1) lit. a)-g).

» *împotrivirea la executare, prin opunerea de rezistență față de organul de executare* – **lit. a)**. Potrivit lit. a), elementul material se realizează prin *împotrivirea la executarea unei hotărâri judecătorești, prin opunerea de rezistență față de organul de executare*. Această acțiune constă în orice act prin care făptuitorul se opune la executarea unei hotărâri judecătorești și poate interveni de la început sau în cursul executării hotărârii. Acțiunea de împotrivire, prin opunerea de rezistență față de organul de executare, trebuie să se refere la executarea unei hotărâri judecătorești, a unei ordonanțe președințiale[1] sau a unei hotărâri de expedient, deoarece și acestea au, potrivit normelor procedurale, caracterele unei hotărâri judecătorești[2]. Nu interesează natura cauzei în care s-a dat hotărârea, aceasta putând fi oricare dintre cauzele deduse judecății – penală, civilă, disciplinară. Fiind vorba de o acțiune de împotrivire la executarea unei hotărâri, este necesar ca hotărârea să fie executorie și, totodată, să existe o activitate faptică de punere în executare a acelei hotărâri de către organul de executare[3]. În dreptul comun, infracțiunea nu subzistă decât atunci când executorul judecătoresc pornește executarea, la cererea creditorului, pe baza unui dosar de executare finalizat, cu respectarea strictă a dispozițiilor de procedură civilă și numai dacă hotărârea a fost învestită cu formulă executorie[4]. Nu are relevanță dacă făptuitorul a făcut contestație la executare, atâta vreme cât instanța nu a dispus suspendarea executării[5].

Acțiunea de împotrivire la executarea hotărârii judecătorești, prin opunerea de rezistență față de organul de executare, se poate realiza prin orice mijloace. Dacă mijlocul de împotrivire constituie prin el însuși o infracțiune, constând, spre exemplu, în loviri sau alte violențe ori în acte de amenințare, va exista un concurs de infracțiuni între nerespectarea hotărârilor judecătorești și lovirile sau alte violențe (art. 193 C. pen.) sau amenințare (art. 206 C. pen.). Cerința legii referitoare la împotrivirea la executare este îndeplinită nu numai atunci când respectivele acte sunt săvârșite împotriva organelor de executare propriu-zise, ci și atunci când ele

[1] C. Ap. București, s. a II-a pen., dec. nr. 305/1996, în RDP nr. 4/1996, pp. 154-155.
[2] Trib. jud. Argeș, s. pen., dec. nr. 1932/1971, în RRD nr. 7/1973.
[3] Oliviu Augustin Stoica, *Drept penal. Partea specială*, Cluj, 1975, p. 235.
[4] CSJ, s. pen., dec. nr. 3313/2000, în Dreptul nr. 3/2002, pp. 165-166.
[5] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 25/1977, în CD 1977, p. 289.

sunt îndreptate împotriva persoanelor desemnate de organele de executare să îndeplinească activități necesare executării hotărârii[1]. Nu sunt întrunite elementele infracțiunii de nerespectare a hotărârilor judecătorești atunci când actele de împotrivire, prin opunerea de rezistență, sunt exercitate împotriva unui polițist aflat în misiune de a sprijini activitatea executorului judecătoresc de punere în executare, pe cale silită, a unei hotărâri judecătorești. Aceasta deoarece, prin participarea sa la executarea unei hotărâri judecătorești, polițistul nu își pierde calitatea de agent al ordinii publice, el nefiind asimilat cu organul de executare a unei hotărâri judecătorești[2]. În condițiile date, fapta constituie infracțiunea de ultraj.

» *refuzul organului de executare de a pune în aplicare o hotărâre judecătorească, prin care este obligat să îndeplinească un anumit act* – **lit. b)**.

Modalitatea normativă analizată constituie o incriminare nouă, neavând corespondent între incriminările din Codul penal anterior. În timp ce executarea hotărârilor penale se face din oficiu, de către autoritățile competente și după regulile stabilite prin Codul de procedură penală, punerea în executare a celorlalte hotărâri judecătorești este guvernată de principiul oficialității (spre exemplu, în materie contravențională) sau de principiul disponibilității și se realizează de către autoritățile competente și după regulile stabilite prin Codul de procedură civilă. În fiecare caz concret, existența faptei constând în refuzul de a pune în aplicare o hotărâre judecătorească presupune identificarea obligației corelative. Refuzul de a pune în aplicare o hotărâre judecătorească se poate referi la întreaga hotărâre sau numai la unele dintre măsurile instituite prin aceasta.

Pentru existența infracțiunii este necesar ca refuzul de a pune în aplicare o hotărâre judecătorească să provină de la organul de executare, organ care, sub acest aspect, are obligația generală instituită prin lege, contribuind la efectivitatea activității de înfăptuire a justiției. Fapta nu va constitui infracțiune, în modalitatea analizată, atunci când refuzul de punere în aplicare provine de la debitorul obligației stabilite prin hotărâre judecătorească.

» *refuzul de a sprijini organul de executare în punerea în aplicare a hotărârii, de către persoanele care au această obligație conform legii* – **lit. c)**.

Modalitatea normativă analizată constituie o incriminare nouă, neavând corespondent între incriminările din Codul penal anterior. Modalitatea normativă consacră situațiile în care, având nevoie de sprijin pentru a reuși să pună în aplicare o hotărâre judecătorească, organul de executare apelează, în acest scop, la alte persoane care, potrivit legii, au obligația de a da ajutorul solicitat. Astfel, potrivit art. 659 C. pr. civ., în cazurile prevăzute de lege, precum și când executorul judecătoresc consideră necesar, organele de poliție, jandarmerie sau alți agenți ai forței publice, după caz, sunt obligați să sprijine îndeplinirea promptă și efectivă a tuturor actelor de executare silită, fără a condiționa îndeplinirea acestei obligații de plata unor sume de bani sau de efectuarea unei alte contraprestații. În fiecare caz concret, existența faptei constând în refuzul de a sprijini organul de executare în punerea în aplicare a hotărârii presupune identificarea obligației corelative din partea celui solicitat, iar solicitarea de sprijin trebuie să fi fost făcută în condițiile stabilite prin lege.

» *neexecutarea hotărârii judecătorești prin care s-a dispus reintegrarea în muncă a unui salariat* – **lit. d)**.

---

[1] Trib. jud. Hunedoara, s. pen., dec. nr. 380/1971, în RRD nr. 7/1971, p. 142.

[2] CSJ, s. pen., dec. nr. 1012/1996, în RDP nr. 2/1997, pp. 143-144.

Modalitatea normativă analizată constituie o incriminare nouă, neavând corespondent între incriminările din Codul penal anterior, și presupune, ca situație premisă, existența unei hotărâri executorii prin care s-a dispus reintegrarea în muncă a unui salariat. Fapta incriminată poate fi săvârșită numai de către un subiect activ calificat, având competențele legale de punere în aplicare a hotărârii judecătorești prin care s-a dispus reintegrarea salariatului.

» *neexecutarea hotărârii judecătorești privind plata salariilor în termen de 15 zile de la data cererii de executare adresate angajatorului de către partea interesată* – **lit. e)**.

Modalitatea normativă analizată constituie o incriminare nouă, neavând corespondent între incriminările din Codul penal anterior, și presupune, ca situație premisă, existența unei hotărâri judecătorești executorii prin care s-a dispus plata salariilor, precum și a cererii de executare adresate angajatorului de către partea interesată. Fapta incriminată poate fi săvârșită numai de către un subiect activ calificat, având competențele legale de a efectua plata salariului, astfel cum a fost stabilit prin hotărâre judecătorească.

» *nerespectarea hotărârilor judecătorești privind stabilirea, plata, actualizarea și recalcularea pensiilor* – **lit. f)**.

Modalitatea normativă analizată constituie o incriminare nouă, neavând corespondent între incriminările din Codul penal anterior, și presupune, ca situație premisă, existența unei hotărâri judecătorești executorii privind stabilirea dreptului la pensie, plata, actualizarea sau recalcularea acesteia. Hotărârea judecătorească se pronunță în urma deciziilor de respingere, atât a cererii de stabilire, plată, actualizare sau recalculare a pensiei, cât și a contestației formulate împotriva respectivei decizii. Fapta incriminată poate fi săvârșită numai de către un subiect activ calificat, având competențele legale privind pensiile, din sectorul public sau privat.

» *împiedicarea unei persoane de a folosi, în tot sau în parte, un imobil deținut în baza unei hotărâri judecătorești, de către cel căruia îi este opozabilă hotărârea* – **lit. g)**.

Împiedicarea folosirii imobilului se poate realiza prin orice mijloace, iar dacă mijlocul folosit constituie prin el însuși o infracțiune, se vor aplica regulile concursului de infracțiuni. Împiedicarea se poate realiza prin acțiune sau prin inacțiune. În condițiile în care obiectul juridic principal constă în relațiile sociale referitoare la înfăptuirea justiției, iar textul de lege nu realizează alte distincții, apreciem că fapta incriminată poate fi săvârșită în legătură cu orice tip de imobil și indiferent de destinația acestuia, spre deosebire de reglementarea anterioară [art. 271 alin. (2) C. pen. anterior], prin care era incriminată fapta constând în împiedicarea unei persoane de a folosi o locuință ori o parte dintr-o locuință sau imobil, deținute în baza unei hotărâri judecătorești.

Pentru existența infracțiunii este necesar ca subiectul pasiv să dețină respectivul imobil în baza unei hotărâri judecătorești, iar împiedicarea folosirii acestuia să fie efectivă. Fapta constituie infracțiunea analizată numai dacă este săvârșită de către cel căruia îi este opozabilă hotărârea.

Urmarea imediată constă în crearea unei stări de pericol pentru normala desfășurare a activității de înfăptuire a justiției, precum și în încălcarea unora dintre atributele persoanei.

Raportul de cauzalitate trebuie să existe.

b) Latura subiectivă. Elementul subiectiv presupune vinovăția făptuitorului sub forma intenției, care poate fi directă sau indirectă.

4. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

a) Actele de pregătire nu se pedepsesc.

b) Tentativa nu se pedepsește. Tentativa nu este posibil atunci când fapta incriminată constă într-o inacțiune.

c) Consumarea infracțiunii are loc în momentul în care se săvârșește acțiunea incriminată, moment în care se produce și urmarea socialmente periculoasă.

B. Modalități

a) Modalități normative. Nerespectarea hotărârilor judecătorești este incriminată numai în modalitatea de bază, având *șapte variante alternative* de săvârșire, prevăzute în lit. a)-g).

b) Modalitățile de fapt pot fi diferite.

C. Sancțiunea constă în închisoarea de la 3 luni la 2 ani sau amendă.

5. Explicații complementare

Aspecte procesuale

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu, pentru faptele prevăzute la lit. a), b) și c). Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, în cazul faptelor prevăzute la lit. d)-g).

Neexecutarea sancțiunilor penale

Art. 288. (1) Sustragerea de la executare ori neexecutarea conform legii a unei pedepse complementare ori accesorii sau a măsurii de siguranță prevăzute în art. 108 lit. b) și lit. c), de către persoana fizică față de care s-au dispus aceste sancțiuni, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă, dacă fapta nu constituie o infracțiune mai gravă.

(2) Sustragerea de la executarea unei măsuri educative privative de libertate prin părăsirea fără drept a centrului educativ sau a centrului de detenție ori prin neprezentarea după expirarea perioadei în care s-a aflat legal în stare de libertate se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(3) Neexecutarea, de către mandatar sau administrator, a pedepselor complementare aplicate unei persoane juridice dintre cele prevăzute în art. 141 se pedepsește cu amendă.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Tudorel Toader, lect. univ. dr. Marieta Safta)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Cu unele deosebiri, incriminarea analizată are corespondent în *nerespectarea hotărârilor judecătorești*, art. 271 C. pen. anterior.

2. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic constă în relațiile sociale referitoare la activitatea de înfăptuire a justiției, relații care sunt incompatibile cu faptele de sustragere de la

executare ori cu neexecutarea conform legii a unei pedepse complementare ori accesorii sau a măsurilor de siguranță, cu faptele de sustragere de la executarea unei măsuri educative privative de libertate, precum și cu faptele constând în neexecutarea pedepselor complementare aplicate unei persoane juridice.

B. Obiectul material

Infracțiunea analizată nu are obiect material.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ este *calificat.* Astfel, când fapta se săvârșește în forma de bază, din. alin. (1), subiectul activ este calificat prin calitatea de persoană fizică față de care au fost aplicate pedepse complementare ori accesorii sau măsurile de siguranță prevăzute în art. 108 lit. b) și lit. c) C. pen. Când fapta se săvârșește în condițiile alin. (2), subiectul activ este calificat prin calitatea de persoană față de care a fost luată o măsură educativă privativă de libertate, iar când fapta se săvârșește în condițiile alin. (3), subiectul activ este calificat prin calitatea de mandatar sau administrator al unei persoane juridice căreia i-au fost aplicate pedepsele complementare dintre cele prevăzute în art. 141 C. pen.

Participația penală este posibilă sub forma instigării și a complicității, instigator sau complice putând fi orice persoană. Coautoratul este posibil când fapta se săvârșește în condițiile alin. (3), dacă făptuitorii au atât calitatea cerută de lege, cât și competența comună de punere în executare a pedepselor complementare prevăzute de art. 141 C. pen.

b) Subiectul pasiv este statul.

3. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă constă în existența unei hotărâri judecătorești prin care au fost aplicate pedepse complementare sau accesorii sau cel puțin una dintre măsurile de siguranță prevăzute în art. 108 lit. b) și c) C. pen. Pentru fapta prevăzută în alin. (2), situația premisă constă în existența unei hotărâri judecătorești prin care a fost luată măsura educativă privativă de libertate, iar pentru fapta prevăzută în alin. (3), situația premisă constă în existența unei hotărâri judecătorești prin care au fost aplicate pedepse complementare față de persoanele juridice prevăzute în art. 141 C. pen., sancțiuni de la a căror executare făptuitorul se sustrage.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă. Când fapta se săvârșește în forma de bază, din **alin. (1), elementul material** al laturii obiective poate fi realizat, alternativ, prin:

» *sustragerea de la executarea unei unei pedepse complementare ori accesorii sau a măsurii de siguranță prevăzute în art. 108 lit. b) și lit. c), de către persoana fizică față de care s-au dispus aceste sancțiuni;*

» *neexecutarea conform legii a unei pedepse complementare ori accesorii sau a măsurii de siguranță prevăzute în art. 108 lit. b) și lit. c), de către persoana fizică față de care s-au dispus aceste sancțiuni.*

Ambele modalități de săvârșire au ca *situație premisă* luarea față de făptuitor a unei pedepse complementare (art. 66 C. pen.) ori accesorii (art. 65 C. pen.) sau a măsurii de siguranță prevăzute în art. 108 lit. b) și lit. c) C. pen. Conținutul și modul

de executare a pedepselor complementare ori accesorii sau a măsurilor de siguranță sunt reglementate în Partea generală a Codului penal, la care facem trimitere.

Urmarea imediată constă în crearea unei stări de pericol pentru activitatea de înfăptuire a justiției.

Raportul de cauzalitate trebuie să existe între faptă și urmare.

b) Latura subiectivă. Elementul subiectiv presupune vinovăția făptuitorului sub forma intenției, care poate fi directă sau indirectă.

4. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

a) Actele de pregătire nu sunt pedepsite. Actele de pregătire nu sunt posibile când fapta incriminată constă într-o omisiune.

b) Tentativa nu se pedepsește. Tentativa nu este posibilă când fapta incriminată constă într-o omisiune.

c) Consumarea infracțiunii are loc în momentul săvârșirii faptei incriminate, moment în care se produce și starea de pericol pentru activitatea de înfăptuire a justiției.

B. Modalități

a) Modalități normative. Neexecutarea sancțiunilor penale este reglementată într-o modalitate tip și două modalități atenuate.

Modalitatea tip este consacrată în **alin. (1)** și constă în *sustragerea de la executare ori neexecutarea conform legii a unei pedepse complementare ori accesorii sau a măsurii de siguranță prevăzute în art. 108 lit. b) și lit. c), de către persoana fizică față de care s-au dispus aceste sancțiuni.*

Prima variantă atenuată este consacrată în **alin. (2)** și constă în *sustragerea de la executarea unei măsuri educative privative de libertate prin părăsirea fără drept a centrului educativ sau a centrului de detenție ori prin neprezentarea după expirarea perioadei în care s-a aflat legal în stare de libertate.*

În această variantă atenuată, infracțiunea poate fi săvârșită atât printr-o acțiune, constând în sustragerea de la executarea unei măsuri educative privative de libertate, cât și printr-o inacțiune, constând în neprezentarea la centrul de detenție, după expirarea perioadei în care s-a aflat legal în stare de libertate. Infracțiunea are drept situație premisă împrejurarea că, față de făptuitor, a fost luată o măsură educativă privativă de libertate, iar acesta se află în centrul de detenție sau într-o stare legală de libertate (spre exemplu, beneficiind de o învoire). Forma atenuată se aseamănă cu infracțiunea de evadare, de care se diferențiază, în principal, prin natura sancțiunii în executarea căreia se află autorul.

A doua modalitate atenuată este consacrată în **alin. (3)** și constă în *neexecutarea, de către mandatar sau administrator, a pedepselor complementare aplicate unei persoane juridice dintre cele prevăzute în art. 141 C. pen.*

Elementul material al laturii obiective se realizează prin *inacțiune*, constând în neexecutarea pedepselor complementare aplicate persoanei juridice. Norma de incriminare are în vedere neexecutarea pedepselor complementare care pot fi aplicate instituțiilor publice, partidelor politice, sindicatelor, patronatelor și organizațiilor religioase ori aparținând minorităților naționale, constituite potrivit legii, precum și persoanelor juridice care își desfășoară activitatea în domeniul presei. Față

de respectivele entități nu pot fi aplicate pedepsele complementare constând în dizolvarea sau suspendarea activității sau a uneia dintre activitățile persoanei juridice pe o perioadă de la 3 luni la 3 ani.

b) Modalitățile de fapt sunt diferite, în raport de sancțiunea de la executarea căreia făptuitorul se sustrage și în funcție de împrejurările concrete în care este săvârșită fapta incriminată.

C. Sancțiunea constă în închisoare de la 3 luni la 2 ani sau amendă, dacă fapta nu constituie o infracțiune mai gravă, pentru varianta tip, închisoare de la 3 luni la un an sau amendă, pentru prima variantă atenuată, respectiv amendă, pentru a doua variantă atenuată.

5. Explicații complementare

Aspecte procesuale

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

TITLUL V
Infracțiuni de corupție și de serviciu

Generalități
(art. 289-294)

COMENTARII (Prof. univ. dr. Gheorghe Ivan)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Noul Cod penal român (Legea nr. 286/2009[1]) sistematizează în alt mod materia faptelor săvârșite de funcționarul public (sau de alți funcționari) în exercitarea atribuțiilor de serviciu sau în legătură cu serviciul decât Codul penal anterior. În timp ce Codul penal anterior incrimina aceste fapte într-un singur capitol (Capitolul I, Titlul VI), care cuprindea atât faptele reprezentând încălcări ale atribuțiilor de serviciu ale funcționarului public sau ale altor funcționari de natură să împiedice bunul mers al activității unităților unde aceștia își exercitau atribuțiile legale, cât și faptele funcționarilor publici (sau ale altor funcționari), precum și ale oricăror alte persoane care aduceau atingere bunei desfășurări a activității unității unde își exercitau atribuțiile legale sau dacă erau alte persoane care săvârșeau faptele în legătură cu bunul mers al activității acestor unități (fără să aibă calitatea de funcționar sau de funcționar public), încălcări care evidențiau venalitatea acestora și tendința de a obține prin corupție unele avantaje, Codul penal actual a sistematizat incriminarea acestor fapte în două capitole distincte: unul referitor la faptele care aduc atingere bunei desfășurări serviciului unde își exercită atribuțiile funcționarul public sau alt funcționar și un alt capitol referitor la faptele de corupție în exercitarea acestor atribuții săvârșite de funcționarul public, de alți funcționari sau chiar de persoane particulare.

[1] Publicată în M. Of. nr. 510 din 24 iulie 2009. Noul Cod penal, cu modificările și completările ulterioare, a intrat în vigoare la data de 1 februarie 2014 [cu excepția dispozițiilor art. 446 alin. (2) și (3), care au intrat în vigoare la 4 zile de la publicarea noului Cod penal], potrivit art. 246 din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicarea a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal (publicată în M. Of. nr. 757 din 12 noiembrie 2012). Înainte de a intra în vigoare, noul Cod penal a suferit unele modificări prin Legea nr. 27/2012 (publicată în M. Of. nr. 180 din 20 martie 2012), Legea nr. 63/2012 (publicată în M. Of. nr. 258 din 19 aprilie 2012) și Legea nr. 187/2012 (publicată în M. Of. nr. 757 din 12 noiembrie 2012; în vigoare de la 1 februarie 2014).

Infracțiunile care reprezintă încălcări de această natură au fost sistematizate în Capitolul I al Titlului V, denumit „Infracțiuni de corupție", sau în Capitolul II al aceluiași titlu, denumit „Infracțiuni de serviciu".

Noua reglementare se deosebește de cea anterioară și prin sfera faptelor incriminate. Astfel, în Capitolul I, printre infracțiunile de corupție, figurează unele infracțiuni noi, cum ar fi: cumpărarea de influență (art. 292), fapte săvârșite de către membrii instanțelor de arbitraj sau în legătură cu aceștia (art. 293), fapte săvârșite de către funcționari străini sau în legătură cu aceștia (art. 294). În schimb, n-a mai fost incriminată printre infracțiunile de corupție fapta de primire de foloase necuvenite, fapte considerate că ar fi absorbite în noua formulare a infracțiunii de luare de mită (art. 289).

De asemenea, în Capitolul II, printre infracțiunile de serviciu, au fost cuprinse și infracțiunea de delapidare (art. 295), folosirea abuzivă a funcției în scop sexual (art. 299), uzurparea funcției (art. 300), violarea secretului corespondenței (art. 302), divulgarea informațiilor secrete de stat (art. 303), divulgarea informațiilor secrete de serviciu sau nepublice (art. 304), obținerea ilegală de fonduri (art. 306), deturnarea de fonduri (art. 307), infracțiuni pe care Codul penal anterior fie că nu le prevedea deloc, fie le prevedea în alte capitole ale Codului penal anterior.

De remarcat, de asemenea, unele reformulări ale textelor în Codul penal actual în raport de Codul penal anterior (art. 289, art. 290, art. 291), precum și modificări ale limitelor de pedeapsă, fie majorându-se aceste limite (exemplu: darea de mită), fie reducându-se aceste limite (exemplu: luarea de mită, traficul de influență).

În doctrina penală s-au exprimat unele rezerve asupra denumirii Titlului V din Codul penal actual – **„Infracțiuni de corupție și de serviciu"** –, susținându-se că fiecare dintre aceste grupe de infracțiuni are un obiect juridic distinct. Ele ar putea coexista sub o denumire comună (cu un obiect juridic comun de grup), cum ar fi aceea de „infracțiuni contra intereselor publice", așa cum prevedea primul nou Cod penal român [adoptat în anul 2004 și abrogat, înainte de a mai intra în vigoare, prin al doilea nou Cod penal român (Legea nr. 286/2009)], care sistematiza sub acest titlu atât infracțiunile de corupție, cât și pe cele de serviciu, ca și alte infracțiuni care aveau același obiect juridic. S-a învederat și argumentul după care denumirea titlului nu poate consta într-o simplă enumerare a denumirilor infracțiunilor componente, ci trebuie să exprime trăsăturile comune ale infracțiunilor grupate în același capitol[1].

2. Trăsăturile comune ale incriminărilor

A. Obiectul juridic generic

Infracțiunile prevăzute în cele două capitole ale Titlului V al Părții speciale (infracțiuni de corupție și infracțiuni de serviciu) au ca obiect juridic generic relațiile care se nasc și se desfășoară în legătură cu această valoare socială, care este buna desfășurare a activității unității de interes public prin îndeplinirea constantă a atribuțiilor de serviciu de către funcționarii publici sau de alți funcționari împotriva încercărilor sau a actelor de corupție care ar putea fi comise în raport cu obligațiile de serviciu ale funcționarului public sau ale altor funcționari.

B. Obiectul material al acestor infracțiuni, de regulă, lipsește. Foloasele obținute în cadrul actelor de corupție constituie rezultatul desfășurării acestor acte, și nu

[1] George Antoniu, *Observații cu privire la anteproiectul unui al doilea nou Cod penal (II)*, în RDP nr. 1/2008, p. 26; Gheorghe Ivan, Mari-Claudia Ivan, *Drept penal. Partea specială conform noului Cod penal*, Ed. C.H. Beck, București, 2013, p. 291.

obiectul material. În mod excepțional, ar putea exista un obiect material al acestor infracțiuni în situația în care încălcarea atribuțiilor de serviciu ale funcționarului se răsfrânge asupra unui obiect material (de exemplu, mituirea unui funcționar de la serviciul poștal are ca obiect material predarea ilegală a unui colet poștal).

3. Situația premisă

În cazul infracțiunilor de corupție și de serviciu, situația premisă constă în existența unui serviciu de interes public în cadrul căruia funcționarul public sau funcționarul exercită anumite atribuții. De asemenea, există situație premisă în cazul în care faptele unor persoane care n-au calitatea de funcționar săvârșesc acte în strânsă legătură cu activitatea funcționarului public sau a altui funcționar.

4. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ, la majoritatea infracțiunilor de corupție, este circumstanțiat de lege (calificat). El este un funcționar public în sensul art. 175 C. pen. Potrivit prevederilor art. 308 alin. (1) C. pen., dispozițiile art. 289-292, art. 295, art. 297-301 și art. 304 C. pen. privitoare la funcționarii publici se aplică în mod corespunzător și faptelor săvârșite de către sau în legătură cu persoanele care exercită, permanent ori temporar, cu sau fără o remunerație, o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane fizice dintre cele prevăzute în art. 175 alin. (2) C. pen. ori în cadrul oricărei persoane juridice. În acest caz, limitele speciale (minimul și maximul) ale pedepsei prevăzute de lege pentru infracțiunea săvârșită se reduc cu o treime [art. 308 alin. (2) C. pen.].

Există și infracțiuni la care subiect activ poate fi orice persoană – fizică sau juridică (art. 290, 291, 292 C. pen. etc.).

Participația penală, sub toate formele, este posibilă la toate infracțiunile.

b) Subiectul pasiv *principal* este statul, ca titular al intereselor publice apărate prin aceste incriminări.

La unele infracțiuni există și un *subiect pasiv secundar*, care este persoana fizică sau juridică prejudiciată într-un drept al său sau asupra căreia s-a răsfrânt urmarea prevăzută de lege[1]. Este cazul, de pildă, a faptelor incriminate în art. 292, art. 293, art. 296, art. 297, art. 298 C. pen. etc.

5. Latura obiectivă a infracțiunilor de corupție și de serviciu constă într-o acțiune sau inacțiune privitoare la un act de serviciu sau în legătură cu un act al funcționarului și care, în principal, produce o lezare (sau uneori numai o stare de pericol) a relațiilor sociale ocrotite.

Raportul de cauzalitate rezultă, de cele mai multe ori, din însăși materialitatea faptei (*ex re*).

6. Latura subiectivă

Vinovăția făptuitorilor constă, în principal, în săvârșirea faptelor cu intenție directă sau indirectă și în mod excepțional din culpă (art. 298, art. 305 C. pen.).

[1] Octavian Loghin, Avram Filipaș, *Drept penal român. Partea specială*, Casa de Editură și Presă „Șansa", București, 1992, p. 185; Costică Bulai, Avram Filipaș, Constantin Mitrache, Bogdan Nicolae Bulai, Cristian Mitrache, *Instituții de drept penal. Curs selectiv pentru examenul de licență*, ed. a 4-a, revizuită și adăugită, Ed. Trei, București, 2008, p. 491.

7. Formele infracțiunilor

A. Actele pregătitoare. Acestea nu sunt incriminate.

B. Tentativa se pedepsește doar în câteva cazuri [delapidarea – art. 295 alin. (2) C. pen.; obținerea ilegală de fonduri – art. 306 alin. (2) C. pen.; deturnarea de fonduri – art. 307 alin. (3) C. pen.].

C. Consumarea are loc când au fost întrunite toate elementele constitutive ale infracțiunii și s-au produs urmările prevăzute de lege.

D. Epuizarea. Unele infracțiuni fiind susceptibile de forma continuată, se epuizează în momentul săvârșirii ultimei acțiuni sau inacțiuni.

8. Sancțiuni

Infracțiunile de corupție și de serviciu sunt sancționate cu pedeapsa închisorii. În unele cazuri, noua lege penală prevede amenda ca alternativă a închisorii; totodată, prevede și pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi[1].

9. Aspecte de ordin criminologic

Faptele incriminate în dispozițiile din Titlul V prezintă, din punct de vedere al etiologiei lor, numeroase particularități, motiv pentru care se impune o cercetare aprofundată și din partea științei criminologiei.

În ultima perioadă, asistăm la o creștere substanțială a fenomenului infracțional, criminalitatea achizitivă fiind specifică celor care au ocupat sau ocupă funcții înalte [miniștri, deputați, senatori, magistrați – procurori sau judecători –, majoritatea dintre ei ocupând funcții de conducere (procurori generali ai parchetelor de pe lângă curțile de apel, prim-procurori, președinți ai instanțelor), primari, conducători de instituții publice etc.]. Deși acești subiecți activi beneficiau de venituri suficiente pentru a-și asigura un trai decent, totuși și-au „folosit" funcția îndeplinită în interesul lor egoist, și anume pentru a obține foloase necuvenite.

În privința unor funcționari publici ale căror salarii sunt mai reduse, există, de asemenea, tendința de a comite infracțiuni de corupție (de pildă, funcționarii din cadrul administrației publice locale, profesorii, medicii etc.) pentru a obține foloase suplimentare pe această cale. Aceasta evidențiază faptul că eradicarea corupției presupune eforturi represive, dar și măsuri raționale de îmbunătățire a situației financiare a funcționarilor din aceste categorii defavorizate.

Recent, în România, un colectiv de oameni de știință și practicieni români și olandezi (din care a făcut parte și prof. univ. dr. Gheorghe Ivan, ca procuror și reprezentant al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție) a realizat un studiu criminologic privind experiențele directe cu fenomenul corupției în rândul persoanelor condamnate definitiv pentru fapte de corupție, acesta fiind prezentat public la data de 20 aprilie 2015. Studiul a făcut parte din Proiectul internațional al Ministerului Justiției, prin Oficiul Național de Prevenire a Criminalității și Cooperare pentru Recuperarea Creanțelor provenite din Infracțiuni, sprijinit financiar de Ministerul Afacerilor Externe al Regatului Țărilor de Jos, prin Ambasada Olandei, destinat susținerii monitorizării Strategiei Naționale Anticorupție în România. Proiectul de cercetare a avut ca obiectiv obținerea mai multor detalii privind posibilele cauze și consecințe ale corupției în România. Ca atare, pentru a înțelege mai

[1] În sensul celor arătate, a se vedea Gheorghe Ivan, Mari-Claudia Ivan, *Drept penal. Partea specială...*, *op. cit.*, pp. 291-293.

bine motivațiile oamenilor de a întreprinde acte de corupție, a fost administrat un chestionar, fiind completat de 315 de persoane condamnate pentru infracțiuni de corupție. Dintre acești 315 respondenți, 50 de persoane au fost intervievate pentru a obține informații mai detaliate privind motivația lor în comiterea actelor de corupție, precum și cu privire la consecințele condamnării lor asupra vieții personale și profesionale. Rezultatele analizei și interpretării chestionarelor au arătat că cei mai importanți factori explicativi au fost normele personale privind corupția și beneficiile așteptate a fi obținute în urma comiterii faptelor de corupție. Dintre aceste beneficii, cele mai importante au fost satisfacția și gratificarea personale, precum și posibilitatea de a oferi o viață mai bună familiilor făptuitorilor – și nu câștigul financiar, după cum rezulta adesea din investigațiile penale[1]. În cadrul studiului, au fost adresate, de asemenea, întrebări privind intențiile oamenilor de a desfășura alte forme de comportament neetic. Analizele au arătat că factorii care par să stea la baza corupției sunt asemănători cu factorii care stau la baza lipsei de integritate în general. Rezultatele studierii interviurilor au confirmat aceste aspecte și au oferit o înțelegere mai profundă a motivațiilor corupției. Astfel, majoritatea respondenților nu au negat faptele sau acțiunile pentru care au fost condamnați, însă au negat că ar fi făcut ceva greșit. Conform propriilor norme personale, acțiunile lor nu constituie corupție. În măsura în care admit corupția motivată de beneficii, aceștia au confirmat concluzia rezultată din studierea chestionarelor, potrivit căreia beneficiile obținute în mod ilicit au fost destinate familiei sau persoanelor importante pentru ei[2].

În altă ordine de idei, abordând și un alt plan al cercetării noastre, cel al metodologiei criminalistice, putem susține că descoperirea și investigarea infracțiunilor de corupție prezintă un caracter complex și dificil, datorită modului ocult și conspirativ în care ele se săvârșesc, expresia plastică „unul dă și altul ia, fără ca de acest aspect să mai cunoască și alte persoane" fiind arhicunoscută. În atari condiții, instrumentarea lor necesită mult timp, presupunând dăruire și perseverență din partea organelor de urmărire penală – procurori și organe de cercetare penală, acestea din urmă desfășurând activități în baza unei ordonanțe de delegare emise de procuror.

---

[1] De pildă, un procuror general al unui parchet de pe lângă curtea de apel, care deținea mai multe locuințe (una dintre ele – o vilă, în valoare de 250.000 de lei – nefiind menționată în declarațiile de avere, deoarece fusese construită de un om de afaceri, fără a-i plăti vreo sumă de bani), a pretins unui conducător de instituție publică construirea unei alte vile într-o zonă de munte, ca preț al influenței pe care a promis-o că o va exercita pentru menținerea acestuia în funcția de conducere. Vila urma să fie construită pe un teren de 1.000 de metri pătrați, pe care mătușa procurorului general l-a achiziționat, prin intermediul acestuia, de la o altă persoană cu suma modică de 1.000 de lei (1 leu/metru pătrat); terenul respectiv a fost transmis procurorului general prin testament (Direcția Națională Anticorupție – Serviciul Teritorial Galați, rechizitoriul nr. 45/P/2009 din 13 septembrie 2010, nepublicat; *http://www.pna.ro/comunicat.xhtml?id=183; http://www.pna.ro/bilant_activitate.xhtml?id=192*); sau mai mulți oameni de afaceri, fiind sprijiniți de un avocat (și deputat în același timp) și de un prim procuror al unui parchet de pe lângă judecătorie, au obținut, în mod fraudulos, un teren în suprafață de 39,61 hectare, proprietatea statului, în valoare de circa 21 de milioane de euro; în schimbul contribuției, prim procurorul a primit suma de 2 milioane de euro, iar avocatul-deputat suma de 590.000 de euro (Direcția Națională Anticorupție – Serviciul Teritorial Galați, rechizitoriul nr. 185/P/2008 din 11 octombrie 2013, nepublicat; *http://www.pna.ro/comunicat.xhtml?id=4378*; *http://www.luju.ro/static/files/2013/octombrie/22/rechizitoriu_AVIASAN.pdf*).

[2] *http://sna.just.ro/Pagin%C4%83principal%C4%83/tabid/56/EntryId/101/Lansarea-studiului-criminologic-Experien-e-directe-cu-fenomenul-corup-iei-ale-persoanelor-condamnate.aspx.*

O particularitate caracterizantă a cercetării infracțiunilor de corupție o constituie aceea că toate persoanele implicate în acte de corupție sunt pasibile de răspundere penală, motiv pentru care ele vor încerca în principiu să ascundă comiterea faptelor de corupție sau să le disimuleze. Iată de ce, în majoritatea cazurilor, descoperirea și probarea acestora se face pe baza unor mijloace speciale de investigare sau a unor probe indirecte: declarații contradictorii ale făptuitorului, găsirea asupra acestuia a obiectului mitei etc.

Este important de relevat și necooperarea mituitorilor, chiar puși în fața probelor certe de vinovăție și chiar dacă știu că ei pot beneficia de cauza de nepedepsire prevăzută în art. 290 alin. (3) C. pen. sau de cauza de reducere a pedepsei prevăzută în art. 19 din O.U.G. nr. 43/2002 privind Direcția Națională Anticorupție[1], cu modificările și completările ulterioare[2], în cazul în care formulează denunțuri sau cooperează la identificarea și tragerea la răspundere penală a altor persoane care au săvârșit infracțiuni de corupție. Uneori, în practică se constată o cooperare a funcționarilor mituiți, ei denunțând și alte fapte sau persoane care au comis infracțiuni de corupție[3].

Caracterul dificil al investigării unor asemenea infracțiuni este dat și de riscul la care se expun denunțătorii sau martorii oculari (de pildă, martorul se află în subordinea directă a funcționarului mituit).

Totodată, nu trebuie să uităm și presiunile de tot felul (inclusiv cele din mass-media, adevăratele „linșaje mediatice"[4]) care se exercită asupra unor procurori sau ofițeri anticorupție, pentru a-i „timora" și a-i distrage de la activitatea de investigare și combatere sau chiar pentru a-i înlătura din structurile anticorupție, neinteresând uneori rezultatele pe care le-au înregistrat în lupta anticorupție sau experiența pe care o au în materie.

Pentru a contracara aceste situații, legiuitorul român a reglementat în noul Cod de procedură penală unele tehnici speciale de investigare a infracțiunilor de corupție (interceptarea comunicațiilor sau a oricărui tip de comunicare la distanță, supravegherea operativă, accesul la un sistem informatic, localizarea sau urmărirea prin mijloace tehnice, utilizarea investigatorilor sub acoperire și a colaboratorilor, participarea autorizată la anumite activități etc.). Un rol deosebit de important în probarea infracțiunilor de corupție îl are și „flagrantul delict" (acțiunea de „prindere în flagrant"),

---

[1] Publicată în M. Of. nr. 244 din 11 aprilie 2002.

[2] Potrivit art. 19 din acest act normativ, persoana care a comis una dintre infracțiunile atribuite prin prezenta ordonanță de urgență în competența Direcției Naționale Anticorupție, iar în timpul urmăririi penale denunță și facilitează identificarea și tragerea la răspundere penală a altor persoane care au săvârșit astfel de infracțiuni beneficiază de reducerea la jumătate a limitelor pedepsei prevăzute de lege.

[3] De pildă, în cursul urmăririi penale, inculpatul C.C., profesor de istorie, a formulat un denunț cu privire la alte fapte de corupție decât cele reținute în sarcina sa. Instanța de judecată l-a condamnat la o pedeapsă orientată către minimul special (de 3 ani închisoare) cu suspendarea executării pedepsei sub supraveghere, aplicând dispozițiile art. 19 din O.U.G. nr. 43/2002 și ale art. 375 alin. (1) și (2) coroborat cu 374 alin. (4) și art. 396 alin. (10) C. pr. pen. (art. 320[1] C. pr. pen. anterior) privind procedura în cazul recunoașterii învinuirii (Direcția Națională Anticorupție – Serviciul Teritorial Galați, rechizitoriul nr. 120/P/2008 din 7 iulie 2010, nepublicat). Uneori, instanțele nu au dat eficiență prea mare dispozițiilor legale privind reducerea pedepselor în cazul celor care au denunțat fapte de corupție (*http://adevarul.ro/locale/galati/sentinta---13-ani-inchisoare-denuntatoarea-nati-meir-1_50ae6ad87c42d5a6639c8873/index.html*).

[4] A se vedea, pe larg, Ion Novăcescu, *Linșajul mediatic în politica și mass-media românească. Definiție și scurte explicații* (*http://www.sferapoliticii.ro/sfera/174/art14-Novacescu.php*).

precum și tactica anchetei. La audierea făptuitorilor, suspecților sau inculpaților, anchetatorul trebuie să apeleze la toate regulile tactice evidențiate de criminalistică: audierea repetată, audierea separată[1], audierea încrucișată, audierea sistematică, tactica complexului de vinovăție etc.[2].

Corupția poate fi eradicată nu numai prin investigarea și combaterea acesteia, dar și prin prevenirea acestui fenomen – foarte nociv pentru societatea noastră –, prin implicarea tuturor factorilor sociali, inclusiv prin prevederea unor pedepse care să descurajeze „din față" orice manifestare a gândirii umane, cunoscându-se efectul lor de prevenție generală. Așa cum am arătat și cu alte ocazii[3], noul Cod penal se înfățișează ca o lege foarte blândă în materia combaterii criminalității (în special a celei achizitive). Nu se cunoaște motivul pentru care legiuitorul a optat pentru sancționarea blândă a unor fapte deosebit de periculoase (luarea de mită, traficul de influență, delapidarea, înșelăciunea etc.), în condițiile în care realitatea socială nu a reclamat acest lucru, iar fenomenul infracțional se menține la un nivel ridicat[4]. Tot o

[1] Dacă în aceeași cauză există doi sau mai mulți făptuitori, în mod obligatoriu, aceștia vor fi audiați separat. Este posibil ca fiecare să prezinte o variantă proprie cu privire la comitea faptei, deși realitatea faptică nu poate fi decât una singură. De pildă, într-o cauză, în care au fost „prinși în flagrant delict" doi lucrători de poliție (un agent și un ofițer de poliție rutieră) luând mită de la doi investigatori sub acoperire, ofițerul de poliție, asupra căruia au fost găsiți banii dați de primul investigator agentului de poliție, a declarat că el dormea în mașina poliției dotată cu radar și nu știe cum au ajuns banii respectivi în buzunarul interior al hainei sale, iar agentul de poliție a declarat că a găsit banii lângă mașina poliției și i-a dat ofițerului de poliție pentru a-i ține, urmând ca la ieșirea din tură să clarifice proveniența lor. Instanța de judecată nu a luat în considerare apărarea lor și i-a condamnat, bineînțeles, în baza probelor administrate în cauză (Direcția Națională Anticorupție – Serviciul Teritorial Galați, rechizitoriul nr. 215/P/2008 din 17 decembrie 2008, nepublicat).

[2] În sensul celor arătate, a se vedea Gheorghe Ivan, Mari-Claudia Ivan, *Procedee tactice moderne folosite în investigații penale*, Curs universitar în tehnologie ID, Galați, 2015, pp. 53-62.

[3] *Idem*, *Unele inovații discutabile ale noului Cod penal român*, în Dreptul nr. 11/2012, pp. 99-100.

[4] S-a exprimat opinia, de către redactorii noului Cod penal [a se vedea *Expunerea de motive a acestui act normativ*, pct. 1 (*http://www.just.ro/Portals/0/Coduri/Expunere%20motive%20-%20proiect%20-%20Codul%20penal%20-%2025%20februarie%202009.doc*)], susținută de unii practicieni [a se vedea Irina Kuglay, Alexandra Șinc, *Unele considerații privind rațiunea și efectele reducerii limitelor de pedeapsă în noul Cod penal (httpwww.mpublic.rotratament_sanctionator.pdf)*], potrivit căreia instanțele de judecată nu au simțit nevoia să aplice sancțiuni spre limita superioară maximă prevăzută de legea penală anterioară. Totuși, trebuie să amintim că s-au pronunțat și asemenea pedepse, și anume: 9 ani închisoare pentru luare de mită, fapta fiind comisă în perioada 1998-2000 prin primirea de la mai multe persoane a sumei totale de 22.848,05 de euro, în condițiile în care maximul special era de 12 ani închisoare; un alt inculpat din aceeași cauză a fost condamnat la 10 ani închisoare pentru luare de mită, constând în primirea de la mai multe persoane a sumei totale de 420 lei, reținându-se în sarcina acestuia și o complicitate la înșelăciune [ICCJ, s. pen., dec. nr. 530/2014 (*http://www.pna.ro/comunicat.xhtml?id=4693*)]; 8 ani închisoare pentru luare de mită, fapta fiind comisă anterior anului 2014, în condițiile în care maximul special era de 12 ani închisoare [C. Ap. Iași, dec. nr. 171/2014 (*http://www.pna.ro/comunicat.xhtml?id=4826*)]; 9 ani închisoare pentru infracțiunea de trafic de influență, în condițiile în care maximul special era de 10 ani închisoare [ICCJ, s. pen., dec. nr. 1117/2013 (*http://www.pna.ro/comunicat.xhtml?id=4015*)]; 13 ani închisoare pentru infracțiunea de înșelăciune, în condițiile în care maximul special era de 15 ani închisoare, iar în prezent este de doar 5 ani închisoare pentru forma agravată a înșelăciunii, în timp ce forma tip are un maxim și mai redus – 3 ani închisoare [Trib București, s. a II-a pen., dec. 538/2011 (*http://www.pna.ro/bilant_activitate.xhtml?id=27*); ICCJ, s. pen., dec. nr. 2675/2013 – aceeași pedeapsă atât pentru autor, cât și pentru instigator (*http://www.pna.ro/comunicat.xhtml?id=4305*)]; 16 ani închisoare pentru infracțiunea de înșelăciune – cu consecințe deosebit de grave, potrivit Codului penal

măsură neinspirată a legiuitorului noului Cod penal o constituie și aceea a nerestituirii bunurilor date înainte de depunerea denunțului la organul de urmărire penală, chiar dacă mituitorul sau cumpărătorul de influență beneficiază de cauza de nepedepsire [art. 290 alin. (4) sau art. 292 alin. (3) C. pen.]; mituitorii și cumpărătorii de influență nu vor mai fi animați de dorința de a formula denunțuri, știind că nu vor beneficia de restituirea unor bunuri, de pildă, de valoare, date funcționarului corupt sau vânzătorului de influență anterior formulării denunțurilor.

10. Referințe istorice

În **Codul penal român din 1865**, în Titlul III din Cartea a II-a, intitulat „Crime și delicte în contra intereselor publice", Capitolul II a fost consacrat crimelor și delictelor comise de funcționari publici în exercițiul funcțiunii lor (art. 140-165). Multe dintre incriminările actuale le găsim și în prima legiuire penală modernă, cum ar fi, de pildă: purtarea abuzivă (art. 148), luarea de mită (art. 144, 145), traficul de influență (art. 146), diverse modalități ale abuzului de putere (art. 147-160) similare actualelor forme ale abuzului în serviciu.

În **Codul penal român din 1937**, infracțiunile de corupție și de serviciu erau cuprinse în Titlul III, „Crime și delicte contra administrației publice", din Cartea a II-a (art. 236-268).

---

anterior –, în condițiile în care maximul special era de 20 de ani închisoare [ICCJ, s. pen., dec. nr. 1561/2013 (*http://www.pna.ro/comunicat.xhtml?id=4094*)]; iar, mai recent, 10 ani închisoare pentru infracțiunea de trafic de influență, în formă continuată, în condițiile în care maximul special este de 7 ani închisoare, la care se poate adăuga sporul de 3 ani prevăzut pentru forma continuată a infracțiunii [C. Ap. Craiova, dec. pen. nr. 636/2015 (*http://www.pna.ro/comunicat.xhtml?id=6306*)]; și exemplele pot continua. Așa cum vom vedea mai departe, există legislații străine în care tratamentul sancționator a fost înăsprit [de pildă, în cazul infracțiunii de corupție pasivă, în Codul penal francez s-a majorat, în anul 2013, amenda la 1.000.000 de euro (de la 150.000 de euro), care se aplică, în mod obligatoriu, pe lângă pedeapsa închisorii de 10 ani; în cazul infracțiunii de corupție în acte judiciare, în Codul penal italian se prevede că maximul special al pedepsei închisorii este de 20 de ani]. Ar trebui să menționăm, cu titlu exemplificativ, și câteva condamnări pronunțate în alte state: un primar chinez a fost condamnat la 15 ani închisoare pentru luare de mită (*http://www.publika.md/instanta-a-decis-un-primar-condamnat-la-15-ani-de-inchisoare-pentru-mita-de-milioane_2276101.html*); un politician american a fost condamnat la 13 ani închisoare pentru corupție (*http://www.evz.ro/mici-diferente-esentiale-intre-coruptia-mioritica-si-coruptia-din-statele-unite.html*); un primar american a fost condamnat la 28 de ani închisoare pentru corupție (*http://www.evz.ro/mici-diferente-esentiale-intre-coruptia-mioritica-si-coruptia-din-statele-unite.html*); guvernatorul statului Michigan a fost condamnat la peste 28 de ani închisoare pentru delapidarea sumei de peste 30 de milioane de dolari din conturile unor societăți de binefacere pe care le patrona în calitatea sa de ales al cetățenilor (Alina Leția, *Unele considerații asupra corupției și măsurilor de combatere a acesteia, în special în domeniul afacerilor*, în Dreptul nr. 8/2014, pp. 208-237); fostul șef al poliției Republicii Sud-Africane și ex-președintele Interpolului a fost condamnat la 15 ani închisoare după ce a fost găsit vinovat de luare de mită (*http://www.timpul.md/articol/ex-presedinte-al-interpol-condamnat-la-15-ani-de-inchisoare-pentru-luare-de-mita-13969.html*); un funcționar chinez a fost condamnat la moarte pentru luare de mită, reținându-se că a primit mită suma de 5,6 milioane de dolari de la compania germană Siemens (*http://www.24h.md/ro/news/un-functionar-chinez-condamnat-la-moarte-pentru-luare-de-mita-22265/*); un primar grec a fost condamnat la închisoare pe viață, după ce a fost găsit vinovat, împreună cu alți doi foști angajați ai săi, de delapidarea sumei de 18 milioane de euro din banii publici (*http://forum.softpedia.com/topic/913138-condamnare-la-inchisoare-pe-viata-pentru-coruptie-in-grecia/*; *http://www.mediafax.ro/externe/verdict-extrem-de-rar-in-grecia-fost-primar-al-salonicului-condamnat-la-inchisoare-pe-viata-pentru-coruptie-10619654*).

În **Codul penal din 1969**, infracțiunile examinate erau cuprinse în Capitolul I, intitulat „Infracțiuni de serviciu sau în legătură cu serviciul", din Titlul VI al Părții speciale, denumit „Infracțiuni care aduc atingere unor activități de interes public sau altor activități reglementate de lege". Infracțiunile de corupție fiind de fapt infracțiuni de serviciu, au fost incluse tot în Capitolul I. În acest capitol au fost incluse și unele infracțiuni care nu sunt de serviciu, ci în legătură cu serviciul (darea de mită, traficul de influență etc.). În doctrină s-a arătat că, deși într-o clasificare perfectă capitolul ar fi trebuit să cuprindă numai infracțiunile de serviciu, totuși exigențele unei perfecte clasificări nu au putut fi respectate, deoarece strânsa legătură pe care o au cu atribuțiile de serviciu a impus ca și infracțiunile în legătură cu serviciul să fie incluse în același capitol[1].

În **Codul penal actual român**, așa cum am arătat, Titlul V din Partea specială, intitulat „Infracțiuni de corupție și de serviciu", este structurat în două capitole: primul capitol cuprinde infracțiunile de corupție (art. 289-294), iar cel de-al doilea cuprinde infracțiunile de serviciu (art. 295-309).

11. Elemente de drept comparat

A. Codul penal italian. Titlul II din Cartea a II-a a acestui cod este consacrat „Delictelor contra administrației publice". În Capitolul I din titlul menționat sunt prevăzute „Delictele comise de funcționarii publici contra administrației publice" (art. 314-335 bis), iar în Capitolul II, „Delictele comise de particulari contra administrației publice" (art. 336-356). La rândul său, Capitolul III din același titlu cuprinde „Dispoziții comune" (art. 357-360).

B. Codul penal francez. Acest cod conține în Cartea a IV-a, Titlul III, „Atingerile aduse autorității statului". În cadrul acestui titlu există Capitolul II, care conține „Infracțiunile care aduc atingere administrației publice, comise de persoanele care exercită o funcție publică" (art. 432-1 până la art. 432-17 inclusiv), Capitolul III, care conține „Infracțiunile care aduc atingere administrației publice, comise de particulari" (art. 433-1 până la art. 433-25 inclusiv), Capitolul IV, care cuprinde „Infracțiunile care aduc atingere justiției", precum și Capitolul V, care cuprinde „Infracțiunile care aduc atingere Administrației publice și justiției Comunităților Europene, ale statelor membre ale Uniunii Europene, ale altor state străine și ale altor organizații internaționale publice".

C. Codul penal spaniol. În Codul penal spaniol, Titlul XIX este consacrat „Delictelor contra Administrației Publice". Capitolul I din acest titlu cuprinde „Delictele de încălcare a atribuțiilor de serviciu de către funcționarii publici, precum și alte conduite ilicite" (art. 404-406); Capitolul II este dedicat „Delictelor de abandonare a funcției și de neglijare a datoriei de urmărire a delictelor" (art. 407-409); Capitolul III este consacrat „Delictelor de nesupunere și refuzare a ajutorului" (art. 410-412); Capitolul IV conține „Delictele de neloialitate în custodia documentelor și violarea secretului" (art. 413-418); Capitolul V cuprinde „Delictele de mituire" (art. 419-427 bis); Capitolul VI cuprinde „Delictul de trafic de influență" (art. 428-430); Capitolul VII cuprinde „Delapidarea" (art. 432-435); Capitolul VIII se referă la „Delictele de fraude și de impozitare ilegală" (art. 436-438); Capitolul IX

[1] Siegfried Kahane, *Explicații preliminare (Infracțiuni de serviciu sau în legătură cu serviciul)*, în Vintilă Dongoroz și colab., *Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea specială*, vol. IV, ed. a 2-a, Ed. Academiei Române și Ed. All Beck, București, 2003, p. 68.

conține „Delictele de tratative și activități interzise funcționarilor publici, precum și de abuz în exercitarea funcției" (art. 439-444); Capitolul X conține „Dispoziții comune" (art. 445)[1].

D. Codul penal german. În Codul penal german (StGB), în Capitolul 30, intitulat „Infracțiuni de serviciu", sunt prevăzute mai multe infracțiuni de serviciu sau în legătură cu serviciul, și anume: primirea de foloase necuvenite (§331), corupția sau luarea de mită (§332), darea de foloase necuvenite (§333), darea de mită (§334), neglijența în serviciu (§336), răsplata (recompensa) acordată judecătorilor de arbitraj (§337), încălcarea legii (§339), purtarea abuzivă (§340), cercetarea abuzivă (§343), urmărirea penală a unei persoane nevinovate (§344), executarea pedepsei impuse unei persoane nevinovate (§345), certificarea falsă (§348), majorarea ilegală a taxelor (§352), majorarea și reținerea ilegală a unor sume de bani (§353), abuzul de încredere în timpul unei deplasări în interes de serviciu (§353a), divulgarea secretului de serviciu (§353b), interdicția de a face afirmații publice cu privire la dezbaterile judiciare (§353d), divulgarea secretului privind situația financiară (§355), trădarea părților de către avocați (§356), instigarea unui subordonat la comiterea unei infracțiuni (§357).

[1] Înainte de modificarea Codului penal spaniol prin Legea nr. 1/2015, erau incriminate în acest capitol faptele de corupție în tranzacțiile comerciale internaționale.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY

BIBLIOGRAFIE GENERALĂ LA TITLUL V

Autori români

George Antoniu (coord.), Costică Bulai, Constantin Duvac, Ioan Griga, Gheorghe Ivan, Constantin Mitrache, Ioan Molnar, Ilie Pascu, Viorel Pașca, Ovidiu Predescu, *Explicații preliminare ale noului Cod penal. Vol. I. Articolele 1-52*, Ed. Universul Juridic, București, 2010, pp. 219-221; George Antoniu (coord.), Alexandru Boroi, Bogdan-Nicolae Bulai, Costică Bulai, Ștefan Daneș, Constantin Duvac, Mioara-Ketty Guiu, Constantin Mitrache, Cristian Mitrache, Ioan Molnar, Ion Ristea, Constantin Sima, Vasile Teodorescu, Ioana Vasiu, Adina Vlășceanu, *Explicații preliminare ale noului Cod penal. Vol. II. Articolele 53-187*, Ed. Universul Juridic, București, 2011, pp. 497-499, 510-538, 573-575; George Antoniu, Tudorel Toader (coordonatori), Costică Bulai, Bogdan Nicolae Bulai, Constantin Duvac, Ioan Griga, Ion Ifrim, Gheorghe Ivan, Constantin Mitrache, Ioan Molnar, Ilie Pascu, Viorel Pașca, Ovidiu Predescu, *Explicațiile noului Cod penal. Vol. I. Articolele 1-52*, Ed. Universul Juridic, București, 2015, pp. 240-242; George Antoniu, Tudorel Toader (coordonatori), Alexandru Boroi, Versavia Brutaru, Bogdan Nicolae Bulai, Costică Bulai, Ștefan Daneș, Constantin Duvac, Mioara-Ketty Guiu, Ion Ifrim, Constantin Mitrache, Cristian Mitrache, Ioan Molnar, Ion Ristea, Constantin Sima, Vasile Teodorescu, Ioana Vasiu, Adina Vlășceanu, *Explicațiile noului Cod penal. Vol. II. Articolele 53-187*, Ed. Universul Juridic, București, 2015, pp. 509-511, 522-536, 576-578; George Antoniu, *Noul Cod penal. Codul penal anterior. Studiu comparativ*, Ed. All Beck, București, 2004, pp. 133-137; George Antoniu, Constantin Bulai (coordonatori), Rodica Mihaela Stănoiu, Avram Filipaș, Constantin Mitrache, Șerban Stănoiu, Vasile Papadopol, Cristiana Filișanu, *Practica judiciară penală. Partea specială*, vol. III, Ed. Academiei, București, 1992, pp. 217-225; George Antoniu, Costică Bulai, Gheorghe Chivulescu, *Dicționar juridic penal*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1976, pp. 81-82; Lidia Barac, *Drept penal. Partea specială. Conform noului Cod penal*, Ed. Universul Juridic, București, 2014, pp. 139-160; Gheorghe Bică, Denisa Loredana Bică, *Delapidarea în noul Cod penal*, în RDP nr. 1/2014, pp. 21-25; Georgina Bodoroncea, Valerian Cioclei, Irina Kuglay, Lavinia Valeria Lefterache, Teodor Manea, Iuliana Nedelcu, Francisca-Maria Vasile, *Codul penal. Comentariu pe articole*, Ed. C.H. Beck, București, 2014, pp. 615-686; Sergiu Bogdan (coord.), Doris Alina Șerban, George Zlati, *Noul Cod penal. Partea specială. Analize, explicații, comentarii. Perspectiva clujeană*, Ed. Universul Juridic, București, 2014, pp. 403-497; Alexandru Boroi, Ion Rusu, Angelica Daniela Chirilă, Gina Livioara Goga, Ana-Alina Ionescu-Dumitrache, Minodora-Ioana Balan-Rusu, *Practică judiciară în materie penală. Drept penal. Partea specială (Dispozițiile noului Cod penal)*, Ed. Universul Juridic, București, 2014, pp. 335-376; Alexandru Boroi, *Drept penal. Partea specială. Conform noului Cod penal*, ed. a 2-a, revizuită și adăugită, Ed. C.H. Beck, București, 2014, pp. 424-506; Alexandru Boroi, *Drept penal. Partea specială. Conform noului Cod penal*, Ed. C.H. Beck, București, 2011, pp. 363-435; Alexandru Boroi, *Drept penal. Partea specială*, ed. a 2-a, Ed. C.H. Beck, București, 2008, p. 358; Alexandru Boroi, *Drept penal și drept procesual penal. Curs selectiv pentru examenul de licență*, ed. a 2-a, Ed. C.H. Beck, București, 2009, pp. 472-501, 509-519; Elisabeta Boțian, *Drept penal. Partea specială. Note de curs*, Ed. Academiei Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu", Sibiu, 2015, pp. 161-185; Elisabeta Boțian, *Mobilul și scopul în dreptul penal*, Ed. Academiei Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu", Sibiu, 2011, pp. 83-85; Costică Bulai, Avram Filipaș, Constantin Mitrache, Bogdan Nicolae Bulai, Cristian Mitrache, *Instituții de drept penal. Curs selectiv pentru examenul de licență*, ed. a 4-a, revizuită și adăugită, Ed. Trei, București, 2008, pp. 505-515; Petruț Ciobanu, Dragoș Bogdan, *Noul Cod penal adnotat*, Ed. Rosetti International, București, 2015, pp. 329-355; Horia Diaconescu, *Drept penal. Partea specială*, vol. I, Ed. Themis, Fundația Europeană „Titulescu", Filiala Craiova, 2000, p. 503; Gheorghe Diaconescu, Constantin

Duvac, *Tratat de drept penal. Partea specială*, Ed. C.H. Beck, București, 2009, pp. 442-485; Vasile Dobrinoiu, Norel Neagu, *Drept penal. Partea specială. Conform noului Cod penal*, Ed. Universul Juridic, București, 2014, pp. 467-580; Vasile Dobrinoiu (coord.), Mihai Adrian Hotca, Mirela Gorunescu, Maxim Dobrinoiu, Ilie Pascu, Ioan Chiș, Costică Păun, Norel Neagu, Mircea Constantin Sinescu, *Noul Cod penal comentat. Vol. II. Partea specială*, Ed. Universul Juridic, București, 2012, pp. 525-644; Vasile Dobrinoiu (coord.), Mihai Adrian Hotca, Mirela Gorunescu, Maxim Dobrinoiu, Ilie Pascu, Ioan Chiș, Costică Păun, Norel Neagu, Mircea Constantin Sinescu, *Noul Cod penal comentat. Partea specială*, ed. a 2-a, revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2014, pp. 490-596; Vasile Dobrinoiu, Nicolae Conea, *Drept penal. Partea specială. Teorie și practică judiciară*, vol. II, Ed. Lumina Lex, București, 2002, p. 99; Vintilă Dongoroz (coord.), Siegfried Kahane, Ion Oancea, Iosif Fodor, Nicoleta Iliescu, Constantin Bulai, Rodica Stănoiu, Victor Roșca, *Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea specială*, vol. IV, ed. a 2-a, Ed. Academiei Române și Ed. All. Beck, București, 2003, pp. 113-128, 133-140; Petre Dungan, Tiberiu Medeanu, Viorel Pașca, *Manual de drept penal. Partea specială*, vol. II, Ed. Universul Juridic, București, 2011, p. 183; Constantin Duvac, *Infracțiunile de corupție și de serviciu din perspectiva noului Cod penal și a Codului penal anterior*, în RDP nr. 4/2013, pp. 26-52; Constantin Duvac, *Drept penal. Partea specială*, vol. I, Ed. C.H. Beck, București, 2010, pp. 397-436; Avram Filipaș, *Drept penal român. Partea specială. Curs universitar predat între anii 2003-2006*, ediție realizată de Rodica Burdușel, Ed. Universul Juridic, București, 2008, pp. 441-453; Mihai Adrian Hotca, Radu Slăvoiu, *Noul Cod penal și Codul penal anterior. Adnotări, situații tranzitorii, noutăți*, Ed. Universul Juridic, București, 2014, pp. 400-423; Mihai Adrian Hotca (coord.), Mirela Gorunescu, Norel Neagu, Constantin Nedelcu, Maxim Dobrinoiu, Mircea Constantin Sinescu, Lamya-Diana Al-Kawadri, Radu Slăvoiu, Radu-Florin Geamănu, Adrian Hărătău, *Noul Cod penal. Note, corelații, explicații*, Ed. C.H. Beck, București, 2014, pp. 525-555; Mihai Adrian Hotca (coord.), Petre Buneci, Mirela Gorunescu, Norel Neagu, Radu Slăvoiu, Radu Florin Geamănu, Dominic George Pop, *Instituții de drept penal*, Ed. Universul Juridic, București, 2014, pp. 549-591; Alexandru Ionaș, Alexandru Florin Măgureanu, Cristina Dinu, *Drept penal. Partea specială. Conform noului Cod penal*, Ed. Universul Juridic, București, 2015, pp. 390-448; Gabriel Ionescu, Iosif Ionescu, *Probleme de drept din jurisprudența Curții Supreme de Justiție în materie penală 1990-2000*, Ed. Juris Argessis, Curtea de Argeș, 2002, pp. 384-418; Gheorghe Ivan, *Drept penal. Partea specială*, Ed. C.H. Beck, București, 2009, pp. 363-443; Gheorghe Ivan, *Drept penal. Partea specială. Cu referiri la noul Cod penal*, Ed. C.H. Beck, București, 2010, pp. 390-475; Gheorghe Ivan, Mari-Claudia Ivan, *Infracțiunile economice în concepția noului Cod penal român*, în Dreptul nr. 2/2014, pp. 113-125; Gheorghe Ivan, Mari-Claudia Ivan, *Drept penal. Partea specială conform noului Cod penal*, Ed. C.H. Beck, București, 2013, pp. 291-393; Gheorghe Ivan, Mari-Claudia Ivan, *Drept penal. Partea generală conform noului Cod penal*, Ed. C.H. Beck, București, 2013, pp. 65-66, 82-83; Gheorghe Ivan, Mari-Claudia Ivan, *Abuse of authority*, în Revista Academiei Forțelor Terestre, vol. XVI, nr. 4(64)/2011, Sibiu, pp. 393-397; Gheorghe Ivan, Mari-Claudia Ivan, *Drept penal. Partea generală conform noului Cod penal*, ed. a 2-a, revizuită și adăugită, Ed. C.H. Beck, București, 2015, pp. 71-73; Gheorghe Ivan, Mari-Claudia Ivan, *Drept penal. Partea specială conform noului Cod penal*, ed. a 2-a, revizuită și adăugită, Ed. C.H. Beck, București, 2015, pp. 314-420; Octavian Loghin, Avram Filipaș, *Drept penal român. Partea specială*, Casa de Editură și Presă „Șansa", București, 1992, pp. 194-201; Octavian Loghin, Tudorel Toader, *Drept penal român. Partea specială*, Casa de Editură și Presă „Șansa", București, 2001, pp. 398-409, 411-416; Gheorghe Nistoreanu, Alexandru Boroi, Ioan Molnar, Vasile Dobrinoiu, Ilie Pascu, Valerică Lazăr, *Drept penal. Partea specială*, Ed. Europa Nova, București, 1997, pp. 346-361, 366-371; Ilie Pascu, Valerică Lazăr, *Drept penal. Partea specială*, Ed. Lumina Lex, București, 2004, p. 350; Vasile Păvăleanu, *Drept penal special. Conform noului Cod penal*, Ed. Universul Juridic, București, 2014, pp. 334-400; Ovidiu Predescu,

Angela Hărăștășanu, *Drept penal. Partea specială. Examinarea comparativă Codul penal – Codul penal actual*, Ed. Universul Juridic, București, 2012, pp. 245-290; Constantin G. Rătescu, I. Ionescu-Dolj, I.Gr. Perieţeanu, Vintilă Dongoroz, H. Aznavorian, Traian Pop, Mihail I. Papadopolu, N. Pavelescu, *Codul penal Carol al II-lea adnotat. Vol. II. Partea specială*, Ed. Librăriei Socec & Co, Bucureşti, 1937, pp. 136-143; Tudorel Toader, *Drept penal român. Partea specială*, ed. a 3-a, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2008, pp. 260-268, 270-273; Tudorel Toader, Maria-Ioana Michinici, Anda Crişu-Ciocîntă, Mihai Dunea, Ruxandra Răducanu, Sebastian Rădulețu, *Noul Cod penal. Comentarii pe articole*, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2014, pp. 468-496; Teodor Vasiliu, Doru Pavel (coordonatori), George Antoniu, Ştefan Daneş, Gheorghe Dărîngă, Dumitru Lucinescu, Vasile Papadopol, Dumitru C. Popescu, Virgil Răműreanu, *Codul penal comentat şi adnotat. Partea specială*, vol. II, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1977, pp. 53-58, 61-85, 87-99, 101-108; Ioana Vasiu, *Drept penal. Partea specială*, Ed. Argonaut, Cluj-Napoca, 2001, pp. 271-277, 279-282; Nasty Marian Vlădoiu, *Drept penal român. Partea specială. Conform noului Cod penal*, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2014, pp. 262-294.

Autori străini

Francesco Antolisei, *Manuale di diritto penale. Parte speciale-II*, Dott. A. Giuffrè Editore, S.p.A. Milano, 2008, pp. 342-366, 434-439; I. Baumann, *Zur Problematik der Bestechung statbesturde*, Heidelberg, 1961, pp. 21-22; José María Luzón Cuesta, *Compendio de Derecho Penal. Parte especial*, Editorial DYKINSON, Madrid, 2007, pp. 291-298; Luigi Delpino, *Diritto penale. Parte speciale*, Edizioni Giuridice Simone, Napoli, Ottobre 2001, pp. 185-208, 289-294; Luigi Delpino, *Diritto penale. Parte speciale*, Edizioni Giuridice Simone, Napoli, 2006, pp. 97-110, 150-153; Samuel M. Huntington, *Political Order in Changing Societes*, Yale University Press, New Haven and London, 1968, p. 59; Francisque Goyet, *Droit pénal spécial*, ed. a 7-a, Paris, 1958, p. 85; Wolfgang Joecks, *Strafgesetzbuch, Studienkommentar*, Verlag C.H. Beck, München, 2009, pp. 810-822; Michael Johnston, *Corupţia şi formele sale. Bogăţie, putere şi democraţie*, Ed. Polirom, Iaşi, 2007, pp. 11-303; Vincenzo Manzini, *Trattato di diritto penale italiano*, vol. VIII, Torino, 1937, p. 188; Charles Montesquieu, *Despre spiritul legilor*, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1970, Cartea XX.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY

Capitolul I
Infracțiuni de corupție

Generalități (art. 289-294)

COMENTARII (Prof. univ. dr. Gheorghe Ivan)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Noul Cod penal român a preluat, cu unele modificări, incriminările din Codul penal anterior, respectiv luarea de mită, darea de mită și traficul de influență. Totodată, a preluat conținutul infracțiunii de cumpărare de influență din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție[1], cu modificările și completările ulterioare.

În noul text au mai fost cuprinse ca infracțiuni distincte încă două infracțiuni, și anume cele care privesc faptele săvârșite de către membrii instanțelor de arbitraj sau în legătură cu acestea aceștia (art. 293) și faptele săvârșite de către funcționarii străini sau în legătură cu aceștia (art. 294), infracțiuni care nu erau prevăzute în Codul penal anterior.

În schimb, Codul penal actual nu mai incriminează distinct fapta de primire de foloase necuvenite, ci a integrat-o în conținutul luării de mită, adoptând astfel sistemul promovat și de alte legislații care incriminează o asemenea faptă ca o modalitate normativă a infracțiunii de corupție (Italia, Spania).

2. Concept și caracterizare

În general, prin **corupție** înțelegem o abatere de la moralitate, de la cinste, de la datorie[2]. Ca atare, s-ar putea vorbi de o corupție sexuală, de corupție prin îndeplinirea sau neîndeplinirea îndatoririlor de serviciu, de o corupție prin deturnare de fonduri publice, de însușire și de folosire a acestora în interes personal, de o corupție prin șantaj, înșelăciune, pierderea voită a unor sume de bani la jocurile de noroc în favoarea unor persoane etc.

În accepțiunea Codului penal, **corupția** constituie fapta funcționarului care, în schimbul unor sume de bani sau a altor foloase necuvenite, își „comercializează" funcția pe care o exercită, în interesul său sau al altuia; sau care abuzează de funcțiile sau resursele publice, în scopul obținerii unor beneficii private[3].

Corupția poate fi privită din mai multe perspective: politologică, sociologică, economică, criminologică, juridică etc.

Din punct de vedere **politologic**, corupția presupune un abuz de putere (autoritate) din partea oamenilor politici, o folosire ilicită a funcției politice, în scopul obținerii unor foloase sau a unui anumit statut politic ori chiar a puterii politice[4].

---

[1] Publicată în M. Of. nr. 219 din 18 mai 2000.

[2] Academia Română, *Dicționarul explicativ al limbii române* (DEX), ed. a 2-a, Ed. Univers Enciclopedic, București, 1998.

[3] În același sens, a se vedea Michael Johnston, *Corupția și formele sale. Bogăție, putere și democrație*, Ed. Polirom, Iași, 2007, pp. 23-24.

[4] În același sens, a se vedea: Elena Cherciu, *Corupția. Caracteristici și particularități în România*, Ed. Lumina Lex, București, 2004, p. 8; Dan Banciu, Sorin M. Rădulescu, *Corupția și crima organizată*, Ed. Continent XXI, București, 1994, p. 53; Samuel P. Huntington, *Political Order in Changing Societes*, Yale University Press, New Haven and London, 1968, p. 59.

Din punct de vedere **sociologic**, corupția, ca fenomen social, include ansamblul de activități imorale, ilicite și ilegale realizate de diverse grupuri și organizații (publice și private) și de diverși indivizi cu funcții de conducere sau care exercită un rol public, în scopul obținerii unor avantaje materiale și morale sau a unui status social superior, prin utilizarea unor forme de constrângere, șantaj, înșelăciune, mituire, cumpărare, influență, intimidare etc. Corupția nu înseamnă numai darea și luarea de mită sau cumpărarea de influență și traficul de influență, ci are în vedere și acea rețea (formală și informală) de indivizi, grupuri și organizații între care există relații de complicitate, tăinuire și favorizare reciprocă în scopul satisfacerii unor interese materiale și morale, publice sau morale[1].

Din punct de vedere **criminologic**, corupția reprezintă o stare de abatere de la moralitate, cinste și datorie[2]. În doctrină[3] au fost evidențiate **trei tipuri de corupție**: sistematică, sporadică și ocazională.

Corupția sistematică apare atunci când „piața" paralelă, ilegală a corupției se afirmă în plenitudinea ei și lovește în special nivelurile instituționale până la veriga politică. Ea se manifestă la nivel central și este difuzată și la nivel teritorial, existând o conexitate între aceste niveluri.

Corupția sporadică evidențiază cazuri limitate teritorial, prezentându-se ca o rețea, cu un nivel scăzut de difuziune.

Corupția ocazională vizează un număr nesemnificativ de cazuri care, în mod evident, nu au capacitatea de a reprezenta un fenomen.

Din punct de vedere al **opiniei publice**, corupția este neagră, cenușie sau albă[4].

Corupția neagră există atunci când actul de corupție este condamnat atât de opinia publică, cât și de elitele societății, cerându-se pedepsirea lui. **Corupția cenușie** există atunci când numai unii membri ai societății, și anume elitele, doresc pedepsirea actului ilicit. **Corupția albă** apare în situația în care atât opinia publică, cât și elitele nu sprijină încercarea de pedepsire a unor forme de corupție (**lobby-ul**)[5].

În viziunea aceluiași autor, regimul politic are o influență majoră în formele de manifestare ale corupției. Astfel, regimurile dictatoriale instituie corupția la nivelul superior al ierarhiei politice, ca efect al suprapunerii structurilor politice peste cele administrative, în timp ce în regimurile permisive, tolerante, corupția este încurajată, fiind considerată „simptom al libertății constituționale".

Din punct de vedere **juridic**, definirea conceptului de **corupție** este extrem de dificilă, aceasta căpătând pe plan național și internațional multiple forme de manifestare și de accepțiuni. De aceea, este greu să se dea o definiție universal valabilă pentru toate societățile.

---

[1] În același sens, a se vedea: Dan Banciu, *Sociologie juridică*, Ed. Hyperion XXI, București, 1995, pp. 152-153; Dorinica Ioan, Dan Banciu, Sorin M. Rădulescu (coordonatori), *Corupția în România. Realitate și percepție socială*, Ed. Lumina Lex, București, 2005, pp. 20-21.

[2] Emilia Mădulărescu, *Traficul de influență. Studiu de doctrină și jurisprudență*, Ed. Hamangiu, București, 2006, p. 6.

[3] E. Savona, L. Mezzanotte, *Corupția în Europa*, traducere de A. Dan, în Revista de Criminologie, de Criminalistică și de Penalogie nr. 8/2000, pp. 35-37.

[4] J.A. Gardiner, *Defining Coruption. A Report to the Fifth International Anti-Coruption Conference* (*Definiția Corupției. Raportul la cea de a V-a Conferință internațională anticorupție*), Amsterdam, 9 martie 1992.

[5] Elena Cherciu, *op. cit.*, pp. 11-12.

Specialiștii dreptului penal consideră că, de multe ori, acest concept este evaziv, ambiguu și reducționist.

Privind conceptul de **corupție**, din punct de vedere **normativ**, constatăm existența a două sisteme de drept.

Unul dintre aceste sisteme incriminează distinct corupția (de exemplu, Franța, Italia), ca o încălcare ilegală și imorală a normelor referitoare la îndatoririle funcționarului public, agenților economici sau persoanelor care efectuează diferite operații financiar-bancare.

Pentru alte sisteme de drept, noțiunea de **corupție** desemnează diferite acte sau fapte ilicite comise prin utilizarea abuzivă și frauduloasă a puterii (politice, administrative, judecătorești) în scopul obținerii unor avantaje personale de către agenții publici (funcționari, magistrați, manageri etc.), dar și fapte care privesc alte forme de obținere a unor foloase necuvenite de către unele persoane.

Acest sistem este întâlnit în legislația spaniolă, portugheză și germană[1]. În cadrul tranzacțiilor comerciale internaționale, Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică a adoptat **Recomandarea din 27 mai 1994** prin care definește corupția ca fiind „oferirea sau acordarea direct sau indirect de avantaje necuvenite, pecuniare sau de altă natură, unui funcționar public, încălcând obligațiile legale ale acestuia din urmă, cu scopul de a obține sau de a păstra o piață de desfacere (...). În unele state, corupția privește în mod egal și obținerea de avantaje în favoarea unui organ legislativ, a unui candidat la o funcție oficială reprezentând partidele politice sau organul legislativ".

Cu ocazia **Conferinței asupra corupției de la Strasbourg din 1995**, s-a considerat că fenomenul corupției are în vedere faptele comise de persoanele învestite cu funcții publice sau private care încalcă obligațiile decurgând din calitatea lor de funcționar public, de angajat privat, agent independent sau comit alte fapte, în vederea obținerii unor avantaje ilicite de orice natură, pentru ei înșiși sau pentru alții.

Corupția activă și cea pasivă a fost definită și prin **Convenția penală a Consiliului Europei asupra corupției**, adoptată la Strasbourg la 27 ianuarie 1999 și ratificată de țara noastră prin Legea nr. 27/2002[2], în modul următor: **corupția activă** constă în promisiunea, oferirea sau darea cu intenție, de către orice persoană, direct sau indirect, a oricărui folos necuvenit, unui funcționar public, pentru sine sau pentru altul, în vederea îndeplinirii sau abținerii de la îndeplinirea unui act în exercițiul funcțiilor sale; **corupția pasivă** constă în solicitarea sau primirea, cu intenție, de un funcționar public, direct sau indirect, a unui folos necuvenit, pentru sine sau pentru altul, sau acceptarea unei oferte sau promisiuni a unui asemenea folos în vederea îndeplinirii sau abținerii de la îndeplinirea unui act în exercitarea funcțiilor sale.

Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, astfel cum a fost modificată prin Legea nr. 187/2012, deși nu cuprinde o definiție a corupției, se referă la trei categorii de infracțiuni de această natură, respectiv: la infracțiuni de corupție propriu-zise, la infracțiuni asimilate infracțiunilor de corupție și la infracțiuni împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene. Infracțiunile de corupție propriu-zise sunt cele prevăzute în art. 289-292 C. pen., inclusiv atunci când acestea sunt comise de persoanele prevăzute în art. 308 C. pen.

---

[1] *Ibidem*.

[2] Publicată în M. Of. nr. 65 din 30 ianuarie 2002.

Infracțiunile asimilate infracțiunilor de corupție sunt infracțiunile prevăzute în art. 10-13 din Legea nr. 78/2000. Infracțiunile împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene sunt infracțiunile prevăzute în art. 18^1-18^5 din Legea nr. 78/2000, prin sancționarea cărora se asigură protecția fondurilor și a resurselor Uniunii Europene (art. 5 din Legea nr. 78/2000). Potrivit art. 6 din Legea nr. 78/2000, infracțiunile de luare de mită, prevăzută în art. 289 C. pen., dare de mită, prevăzută în art. 290 C. pen., trafic de influență, prevăzută în art. 291 C. pen., și cumpărare de influență, prevăzută în art. 292 C. pen., se pedepsesc potrivit prevederilor acelor texte de lege. Potrivit art. 308 C. pen., dispozițiile de sancționare privitoare la funcționarii publici se aplică în mod corespunzător[1] și faptelor săvârșite în legătură cu persoanele care execută permanent sau temporar, cu sau fără recompensă o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane fizice dintre cele prevăzute în art. 175 alin. (2) ori în cadrul oricărei persoane juridice. În acest caz, limitele pedepselor se reduc cu o treime.

Strategia Națională Anticorupție pe perioada 2005-2007[2] definește corupția ca o deviere sistematică de la principiile de imparțialitate și echitate care trebuie să stea la baza funcționării administrației publice.

În **literatura română de specialitate**, corupția a fost definită ca fiind acțiunea prin care o persoană (corupător) încearcă să determine pe alta (corupt) să se abată de la modul de comportament în sensul dorit de corupător[3].

În esență, corupția este privită ca un abuz de putere, în scopul obținerii de avantaje materiale sau alte foloase (onoruri, titluri, publicitate, exonerare de răspundere etc.)[4].

Ea este privită ca un contract ilicit care acționează conform principiului *„do ut des"* și care se negociază și se desfășoară în condiții de clandestinitate.

În doctrină au apărut critici la adresa aspectului reducționist al definirii actelor de corupție.

Unii autori[5] consideră că fenomenul juridic al corupției nu trebuie să includă numai infracțiunile de serviciu sau în legătură cu serviciul ale funcționarului, ci și alte

---

[1] În ceea ce privește încadrarea juridică, în practica judiciară s-a decis că: „în art. 5 din Legea nr. 78/2000 se prevede, între altele, că, în înțelesul acestei legi, sunt infracțiuni de corupție infracțiunile prevăzute în art. 254, art. 257 C. pen. anterior (art. 289, art. 291 C. pen. – n.a.), iar potrivit art. 6 din Legea nr. 78/2000, infracțiunile de luare de mită (prevăzută în art. 254 C. pen. anterior, respectiv art. 289 C. pen. – n.a.), de dare de mită (prevăzută în art. 255 C. pen. anterior, respectiv art. 290 C. pen. – n.a.), de primire de foloase necuvenite (prevăzută în art. 256 C. pen. anterior, respectiv art. 289 C. pen. – n.a.) și de trafic de influență (prevăzută în art. 257 C. pen. anterior, respectiv art. 291 C. pen. – n.a.) se pedepsesc potrivit acelor texte de lege. Având acest conținut, dispozițiile art. 5 și art. 6 din Legea nr. 78/2000 nu au influență asupra încadrării juridice a faptei și, prin urmare, dacă fapta de trafic de influență săvârșită de una dintre persoanele prevăzute în art. 1 din Legea nr. 78/2000 a fost încadrată în prevederile art. 257 C. pen. anterior raportat la art. 5 din Legea nr. 78/2000 (art. 291 C. pen. raportat la art. 5 din Legea nr. 78/2000 – n.a.), nu se impune schimbarea încadrării juridice a acesteia în prevederile art. 257 C. pen. anterior raportat la art. 6 din Legea nr. 78/2000 (art. 291 C. pen. raportat la art. 6 din Legea nr. 78/2000 – n.a.) (ICCJ, s. pen., dec. nr. 2901/2006, disponibilă pe *http://www.scj.ro*, jurisprudență, selecții 2006).

[2] Adoptată prin H.G. nr. 231/2005, publicată în M. Of. nr. 272 din 1 aprilie 2005.

[3] Ortansa Brezeanu, *Corupția – un paradox al statisticilor judiciare*, în *Tranziția și criminalitatea*, de Rodica Mihaela Stănoiu, Ortansa Brezeanu, Tiberiu Dianu, Ed. Oscar Print – Seria Criminologie, București, 1994, p. 184.

[4] Vasile Dobrinoiu, *Corupția în dreptul penal român*, Ed. Atlas Lex, București, 1995, p. 6.

[5] *Ibidem*, pp. 9-12; George Antoniu, Costică Bulai, Gheorghe Chivulescu, *Dicționar juridic penal*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1976, pp. 81-82.

categorii de infracțiuni, precum șantajul, coruperea sexuală, influențarea declarațiilor, încercarea de a determina săvârșirea unei infracțiuni ș.a.

În funcție de evoluția fenomenului corupției, urmează a fi adaptate și legislațiile naționale.

În prezent, de exemplu, se discută pe plan internațional dacă este utilă sancționarea **„corupției ambientale"**, care reprezintă cazul funcționarului ce se limitează (fără a cere ceva direct sau indirect) doar la a aștepta ca cetățenii sau persoanele cu funcții de conducere în diverse societăți să-i prezinte oferte în mod tacit.

De asemenea, legislațiile naționale au fost nevoite să sancționeze cumpărătorul de influență.

O atenție deosebită trebuie acordată definirii noțiunii de *„lobbying"*, care se plasează la limita dintre legalitate și corupție.

În opinia unor autori[1], ar fi mai bine ca această activitate să fie considerată licită, dar în același timp să fie supusă unei reglementări stricte, pentru a putea fi controlată.

În limba engleză, *„lobbying-ul"* desemnează activitatea de influențare a parlamentarilor. Se recunoaște însă că ar fi foarte greu de stabilit limita între influența exercitată asupra parlamentarilor prin presiuni legale, morale și intervențiile neprincipiale (prin oferirea de foloase).

De asemenea, realitățile societății românești contemporane au reclamat definirea **„conflictului de interese"**.

Acesta a fost caracterizat în Programul Național pentru Prevenirea Corupției ca o angajare a funcționarului în tranzacții și în dobândirea unei poziții ori a unui interes comercial care nu este compatibil cu rolul și îndatoririle oficiale.

Considerând, în mod corect, că acest concept este mult mai larg, legiuitorul român, în Titlul IV al Legii nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției[2], a definit conflictul de interese ca fiind situația în care persoana ce exercită o demnitate publică sau o funcție publică are un interes personal de natură patrimonială, care ar putea influența îndeplinirea cu obiectivitate a atribuțiilor care îi revin potrivit Constituției și altor acte normative. În același mod, legiuitorul a definit conflictul de interese și în art. 301 C. pen. (art. 253[1] C. pen. anterior).

În opinia noastră, pe lângă interesul patrimonial, susceptibil să influențeze îndeplinirea corectă a obligațiilor ce-i revin funcționarului, ar trebui avute în vedere și unele interese nepatrimoniale, care, adesea, pot fi la fel de importante (obținerea unui statut social sau profesional preferențial, o funcție onorifică, delegarea sau detașarea într-o funcție etc.).

Persoanele și funcțiile care ar putea fi implicate ar fi: Președintele României, deputații, senatorii, consilierii prezidențiali, consilierii de stat din Administrația Prezidențială, prim-ministrul, miniștrii, miniștrii delegați, secretarii de stat, subsecretarii de stat și funcțiile asimilate acestora, prefecții, subprefecții, magistrații, aleșii locali, funcționarii publici.

Nu ar trebui omise și alte categorii de persoane, cum ar fi: agenții comerciali, factorii de decizie din cadrul unor instituții de interes public sau organisme internaționale etc.

---

[1] E. Savona, L. Mezzanotte, *op. cit.*, p. 31.

[2] Publicată în M. Of. nr. 279 din 21 aprilie 2003.

La baza activității tuturor acestor persoane ar trebui să se afle asemenea principii precum: imparțialitatea, integritatea, transparența deciziei și supremația intereselor publice[1].

Această **diversitate de opinii și încercări de definire a corupției** subliniază slăbiciunea sistemelor legislative de combatere a fenomenului. Se confirmă astfel, după secole, teza lui Montesquieu privind impactul legislativ asupra moravurilor (se poate susține că legile îmbunătățesc moravurile din aceeași cauză datorită căreia le fac să și decadă)[2]. Pe drept cuvânt s-a susținut că „multiplicarea legilor multiplică posibilitatea de corupție într-o societate în care corupția este larg răspândită, adoptarea și aplicarea unor legi speciale împotriva indivizilor corupți servește doar la multiplicarea oportunităților pentru corupție"[3]. Pe scena românească a apărut un fenomen straniu în ultima perioadă: cu cât este combătută mai puternic corupția, cu atât mai intens ea se comite, creându-se impresia că aceasta nu numai că nu poate fi eradicată, dar nici nu mai poate fi controlată; această impresie este accentuată și prin descoperirea unor fapte de corupție foarte vechi (comise cu mult timp în urmă – acum 5 ani, 7 ani, 8 ani sau mai mult).

Formele principale ale corupției. În măsura în care definim **corupția** ca fiind acea acțiune a unei persoane de a determina pe o altă persoană să adopte o conduită neconformă normelor penale în schimbul unor foloase, apare clar că aceasta prezintă două forme: **corupția activă** și **corupția pasivă.**

În cadrul **corupției active** putem include: **darea de mită** și **cumpărarea de influență**, iar în cadrul **corupției pasive: luarea de mită** și **traficul de influență.**

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic al infracțiunilor de corupție este constituit din relațiile sociale care se dezvoltă și se desfășoară în legătură cu ocrotirea valorii sociale pe care o reprezintă interesul public, în sensul desfășurării cu probitate a atribuțiilor de serviciu de către funcționarii publici (sau alte persoane asimilate).

B. Obiectul material. La aceste infracțiuni nu există, de regulă, un obiect material. Numai dacă atribuțiile de serviciu ale funcționarului se referă la un obiect material, acesta va fi și obiectul material al infracțiunii de corupție.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ. În cazul infracțiunii de luare de mită (art. 289 C. pen.), subiectul activ este circumstanțiat (calificat) de lege. El este un funcționar public în sensul art. 175 C. pen. Potrivit prevederilor art. 308 alin. (1) C. pen., dispozițiile art. 289-292 C. pen. privitoare la funcționarii publici se aplică în mod corespunzător și faptelor săvârșite de către sau în legătură cu persoanele care exercită, permanent ori temporar, cu sau fără o remunerație, o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane fizice dintre cele prevăzute la art. 175 alin. (2) C. pen. ori în cadrul oricărei persoane juridice. În acest caz, limitele speciale (minimul și maximul) ale pedepsei prevăzute de lege pentru infracțiunea săvârșită se reduc cu o treime [art. 308 alin. (2) C. pen.].

În cazul infracțiunilor de dare de mită (art. 290 C. pen.), trafic de influență (art. 291 C. pen.), cumpărarea de influență (art. 292 C. pen.), subiect activ poate fi orice persoană.

---

[1] În sensul celor arătate, a se vedea Elena Cherciu, *op. cit.*, pp. 21-23.

[2] Montesquieu, *Despre spiritul legilor*, Ed. Științifică, București, 1970, Cartea XX.

[3] Samuel P. Huntington, *op. cit.*, p. 59.

Potrivit art. 293 C. pen., dispozițiile art. 289 și ale art. 290 C. pen. se aplică în mod corespunzător și persoanelor care, pe baza unui acord de arbitraj, sunt chemate să pronunțe o hotărâre cu privire la un litigiu ce le este dat spre soluționare de către părțile la acest acord, indiferent dacă procedura arbitrală se desfășoară în baza legii române ori în baza unei alte legi. Dispozițiile art. 293 C. pen. se aplică indiferent dacă membrii instanțelor de arbitraj sunt români sau străini.

Potrivit art. 294 C. pen., prevederile Capitolului I privitoare la infracțiunile de corupție se aplică în privința următoarelor persoane, dacă, prin tratatele internaționale la care România este parte, nu se dispune altfel:

- funcționarilor sau persoanelor care își desfășoară activitatea pe baza unui contract de muncă ori altor persoane care exercită atribuții similare în cadrul unei organizații publice internaționale la care România este parte;
- membrilor adunărilor parlamentare ale organizațiilor internaționale la care România este parte;
- funcționarilor sau persoanelor care își desfășoară activitatea pe baza unui contract de muncă ori altor persoane care exercită atribuții similare, în cadrul Uniunii Europene;
- persoanelor care exercită funcții juridice în cadrul instanțelor internaționale a căror competență este acceptată de România, precum și funcționarilor de la grefele acestor instanțe;
- funcționarilor unui stat străin;
- membrilor adunărilor parlamentare sau administrative ale unui stat străin;
- juraților din cadrul unor instanțe străine.

Participația penală, în toate formele ei, este posibilă la toate infracțiunile.

b) Subiectul pasiv *special* este statul, ca titular al intereselor publice apărate prin aceste incriminări.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii

În structura și conținutul juridic al infracțiunilor de corupție intră toate condițiile privitoare la următoarele elemente: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunilor.**

A. Situația premisă constă în existența unei funcții în cadrul căreia se exercită atribuțiile de serviciu ale subiectului care comite una dintre infracțiunile de corupție.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunilor. Conținutul constitutiv este alcătuit din: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă este alcătuită dintr-un element material, unele cerințe esențiale, o urmare imediată și legătura de cauzalitate.

Elementul material constă în mai multe acțiuni alternative.

Cerințe esențiale. La toate infracțiunile de corupție, legiuitorul a prevăzut unele cerințe esențiale ale elementului material.

Urmarea imediată a infracțiunilor constă într-o stare de pericol pentru relațiile sociale ocrotite.

Legătura de cauzalitate rezultă din materialitatea faptei (*ex re*);

b) Latura subiectivă cuprinde elementul subiectiv și cerințe esențiale.

Elementul subiectiv. Forma de vinovăție cu care se săvârșește fiecare faptă de corupție constă în **intenție**; culpa este exclusă.

Cerințe esențiale. La unele infracțiuni de corupție, legiuitorul a prevăzut unele cerințe esențiale privind scopul.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

a) Actele de pregătire. Acestea nu sunt incriminate și, ca atare, nu se pedepsesc.

b) Tentativa nu se pedepsește.

c) Consumarea infracțiunii are loc în momentul realizării elementelor constitutive ale infracțiunii, moment în care se produce starea de pericol pentru valoarea socială ocrotită.

d) Epuizarea. Infracțiunile fiind susceptibile de forma continuată, ele se epuizează în momentul săvârșirii ultimei acțiuni.

B. Modalități

a) Modalitățile normative simple. Infracțiunile de corupție prezintă trei **modalități normative**: **pretinderea, primirea** sau **acceptarea promisiunii de foloase necuvenite** și, respectiv, **promisiunea, oferirea sau darea de foloase necuvenite.**

b) Modalitățile normative agravate. Legiuitorul noului Cod penal nu a mai prevăzut modalități normative agravate.

c) Modalități de fapt. Infracțiunile se pot comite în concret printr-o multitudine de modalități faptice, în raport cu modul concret de săvârșire a faptei.

C. Sancțiuni

Infracțiunile de corupție sunt sancționate cu pedeapsa închisorii. La unele infracțiuni, noua lege penală prevede și pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi.

În cazul tuturor infracțiunilor de corupție, operează măsura de siguranță a confiscării speciale[1].

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Infracțiunile de corupție servesc uneori ca mijloc pentru săvârșirea altor infracțiuni, cum ar fi, de exemplu, infracțiunea de fals intelectual (de pildă, funcționarul public primește o sumă de bani pentru a nu insera unele date într-un înscris oficial).

Strânse legături există între infracțiunile de corupție și cele de serviciu, legătura tipică fiind cea dintre luarea de mită și abuzul în serviciu (de pildă, funcționarul public primește o sumă de bani pentru a îndeplini un act contrar atribuțiilor de serviciu).

B. Aspecte procesuale

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu. Potrivit dispozițiilor noului Cod de procedură penală (Legea nr. 135/2010[2]), **urmărirea penală** se efectuează de către procurorul de la parchetul de pe lângă tribunal, iar **competența de a judeca** în primă instanță infracțiunile de corupție aparține tribunalului (art. 36 și art. 56,

[1] În sensul celor arătate, a se vedea Gheorghe Ivan, Mari-Claudia Ivan, *Drept penal. Partea specială...*, *op. cit.*, pp. 293-295.

[2] Publicată în M. Of. nr. 486 din 15 iulie 2010. Noul Cod de procedură penală, cu modificările și completările ulterioare, a intrat în vigoare la data de 1 februarie 2014, potrivit art. 104 din Legea nr. 255/2013 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală și pentru modificarea și completarea unor acte normative care cuprind dispoziții procesual penale (publicată în M. Of. nr. 515 din 14 august 2013).

astfel cum au fost modificate prin Legea nr. 255/2013). Există și excepții, atunci când urmărirea penală a infracțiunilor de corupție se efectuează în mod obligatoriu de către procurorii din cadrul Direcției Naționale Anticorupție (art. 13 din O.U.G. nr. 43/2002 privind Direcția Națională Anticorupție[1], astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 187/2012 și Legea nr. 255/2013, și care a intrat în vigoare la data 1 februarie 2014) sau de către procurorii din cadrul parchetelor de pe lângă curțile de apel, în cazul infracțiunilor pentru care competența de judecată în primă instanță aparține curții de apel (de pildă, infracțiunile de corupție săvârșite de notarii publici etc.). Tot astfel, competența de judecată în primă instanță aparține Înaltei Curți de Casație și Justiție, în cazul infracțiunilor de corupție comise de senatori, deputați, membrii Guvernului etc. (art. 40 C. pr. pen.), sau Curții de Apel, în cazul infracțiunilor de corupție săvârșite de judecătorii de la judecătorii și tribunale, precum și de procurorii de la parchetele care funcționează pe lângă aceste instanțe etc. (art. 38 C. pr. pen.).

Direcția Națională Anticorupție este unica structură specializată în combaterea infracțiunilor de corupție din țara noastră. Direcția Națională Anticorupție este organizată ca structură cu personalitate juridică în cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție [art. 1 alin. (1) din O.U.G. nr. 43/2002, cu modificările și completările ulterioare, și art. 1 alin. (1) din Regulamentul de ordine interioară al Direcției Naționale Anticorupție, aprobat prin Ordinul nr. 1643/C/2015 al Ministrului Justiției[2]].

Direcția Națională Anticorupție a fost înființată prin reorganizarea Parchetului Național Anticorupție și a Departamentului Național Anticorupție.

Direcția Națională Anticorupție are sediul în municipiul București și își exercită atribuțiile pe întregul teritoriu al României, prin procurori specializați în combaterea infracțiunilor de corupție.

7. Elemente de drept comparat

A. Codul penal italian. În doctrina italiană, **corupția**, în sens generic, constă într-un acord între funcționarul public și un particular, în baza căruia primul acceptă de la al doilea, pentru un act în legătură cu atribuțiile sale, o recompensă care nu este datorată.

O parte din doctrină distinge în cadrul corupției două infracțiuni: una comisă de funcționar și alta comisă de particular. Prima este denumită **corupție pasivă**, iar a doua **corupție activă**. Această distincție a fost criticată de unii autori ca fiind neconformă cu dreptul penal pozitiv, deoarece legea penală îl consideră pe particularul corupător coparticipant la fapta comisă de funcționarul corupt[3]; jurisprudența a îmbrățișat această din urmă concepție[4]. Ca atare, infracțiunea de corupție este o infracțiune cu o pluralitate de subiecți activi (*reato plurisoggettivo*) și, mai exact, o infracțiune cu un concurs necesar de persoane (*reato a concorso necessario*)[5].

În legislația italiană se face distincție între corupția **improprie** – când mita a fost luată pentru ca funcționarul să îndeplinească, să nu îndeplinească sau să întârzie îndeplinirea unui act privitor la îndatoririlor sale de serviciu – și corupția

[1] Publicată în M. Of. nr. 244 din 11 aprilie 2002.

[2] Publicat în M. Of. nr. 350 din 21 mai 2015.

[3] Francesco Antolisei, *Manuale di diritto penale. Parte speciale-II*, Dott. A. Giuffrè Editore, S.p.A. Milano, 2008, pp. 342-346.

[4] Cass. 14-4-1983, nr. 3007.

[5] Luigi Delpino, *Diritto penale. Parte speciale*, Edizioni Giuridiche Simone, Napoli, 2006, p. 97.

proprie – când mita a fost luată pentru ca subiectul să îndeplinească un act contrar îndatoririlor sale de serviciu. Raportat la aceste două forme de corupție, Codul penal face o distincție între corupția **antecedentă** și corupția **subsecventă**. Prima se întâlnește când traficarea ilegală a funcției se referă la un act de serviciu viitor; cealaltă se întâlnește atunci când traficarea ilegală a funcției privește un act deja îndeplinit.

Corupția pasivă. Codul penal consacră următoarele forme de corupție:

a) Corupția improprie. Aceasta este incriminată în art. 318 și art. 320 C. pen. italian, modificate prin Legea anticorupție nr. 190/2012[1]. Primul articol, sub denumirea **„Corupția în legătură cu exercițiul funcțiunii"**, incriminează fapta funcționarului public care, în legătură cu exercițiul funcțiunii sale sau al puterilor sale, în mod nedrept primește, pentru sine sau pentru un terț, bani sau alte utilități (*utilità*) sau acceptă promisiunea lor. Sancțiunea constă în recluziune (închisoare) de la unu la 5 ani[2].

Art. 320 C. pen. italian, sub denumirea **„Corupția săvârșită de o persoană însărcinată cu un serviciu public"**, stabilește, la rândul său, că dispozițiile art. 318 C. pen. italian se aplică chiar dacă fapta este comisă de o persoană însărcinată cu un serviciu public; în acest caz, sancțiunea este redusă cu cel mult o treime.

b) Corupția proprie. La această formă de corupție se referă art. 319, art. 320 și art. 322-bis C. pen. italian.

Art. 319 C. pen. italian, sub denumirea **„Corupția în legătură cu un act contrar îndatoririlor de serviciu"**, incriminează fapta funcționarului public care, pentru a omite sau a întârzia ori pentru că a omis sau a întârziat un act al funcțiunii sale ori pentru a îndeplini sau pentru că a îndeplinit un act contrar îndatoririlor de serviciu, primește, pentru sine sau pentru altul, bani sau alte utilități sau acceptă promisiunea lor. Sancțiunea constă în recluziune (închisoare) de la 4 la 8 ani.

În art. 319-bis C. pen. italian este prevăzută o circumstanță agravantă; pedeapsa este majorată dacă fapta prevăzută la art. 319 C. pen. italian are ca obiect conferirea de funcții publice, salarii, pensii ori încheierea de contracte în care ar fi interesată administrația de care aparține funcționarul public.

Potrivit art. 320 alin. (1) C. pen. italian, dispozițiile art. 319 C. pen. italian se aplică și persoanei însărcinate cu un serviciu public; în acest caz, sancțiunile sunt reduse cu cel mult o treime.

Potrivit art. 322-bis C. pen. italian, astfel cum a fost modificat prin Legea anticorupție nr. 190/2012 și Legea nr. 237/2012, dispozițiile art. 320 C. pen. italian se aplică și:

1) membrilor Comisiei Comunităților Europene, ale Parlamentului European, ale Curții de Justiție și ale Curții de Conturi a Comunităților Europene;

---

[1] Pentru a adopta acest act normativ, legiuitorul italian, invocând art. 6 din Convenția Organizației Națiunilor Unite contra corupției, adoptată de Adunarea generală a acestei organizații la data de 31 octombrie 2003 și ratificată prin Legea nr. 116/2009, precum și art. 20 și art. 21 din Convenția penală privind corupția, adoptată la Strasbourg la 27 ianuarie 1999 și ratificată prin Legea nr. 110/2012, a menționat necesitatea creării, la nivel național, a unui cadru legal în care Autoritatea Națională Anticorupție și alte organe competente să acționeze organizat în prevenirea, controlul și combaterea corupției și a ilegalităților din administrația publică; totodată, a menționat necesitatea combaterii mai eficiente a corupției, modificând substanțial incriminările și mărind sancțiunile prevăzute de legea penală.

[2] În doctrina română (Constantin Duvac, *Luarea de mită în noul Cod penal*, în Dreptul nr. 4/2013, pp. 129-130) au fost prezentate câteva elemente de drept comparat, fără a se ține seama de modificările aduse Codului penal italian prin Legile nr. 190/2012 și nr. 237/2012.

2) funcționarilor și agenților angajați cu contract conform statutului funcționarilor Comunităților Europene sau regimului aplicabil agenților Comunităților Europene;

3) persoanelor detașate de Statele membre sau de orice entitate publică sau privată de pe lângă Comunitățile Europene, care exercită funcții asemănătoare acelora a funcționarilor sau agenților Comunităților Europene;

4) membrilor și angajaților entităților înființate pe baza Tratatelor constitutive ale Comunitățile Europene;

5) acelora care, în cadrul altor State membre ale Uniunii Europene, ocupă funcții sau desfășoară activități asemănătoare acelora a funcționarilor publici și a persoanelor însărcinate cu un serviciu public.

6) judecătorilor, procurorilor, procurorilor adjuncți, funcționarilor și altor agenți ai Curții penale internaționale, persoanelor detașate de statele părți ale Tratatului constitutiv al Curții penale internaționale, care exercită funcții asemănătoare acelora ale funcționarilor sau agenților Curții, membrilor și altor angajați ai entităților înființate în baza Tratatului constitutiv al Curții penale internaționale.

Persoanele menționate mai sus sunt asimilate funcționarilor publici, ori de câte ori exercită funcții asemănătoare, și însărcinaților cu un serviciu public, în alte cazuri.

c) Corupția în acte judiciare. Art. 319-ter C. pen. italian, astfel cum a fost modificat prin Legea anticorupție nr. 190/2012, prevede că, dacă faptele prevăzute în art. 318 și art. 319 C. pen. italian sunt comise pentru a favoriza sau vătăma o parte într-un proces civil, penal sau administrativ, se aplică pedeapsa recluziunii (închisorii) de la 4 la 10 ani.

Dacă din faptă rezultă o condamnare nedreaptă pentru vreo persoană la pedeapsa recluziunii (închisorii) de cel mult 5 ani, pedeapsa este recluziunea de la 5 la 12 ani; dacă derivă condamnarea nedreaptă la pedeapsa recluziunii mai mare de 5 ani sau la pedeapsa detențiunii pe viață (*ergastolo*), pedeapsa este recluziunea de la 6 la 20 de ani.

Corupția activă. Potrivit art. 321 C. pen. italian, pedepsele stabilite în primul alineat al art. 318, art. 319, art. 319-bis, art. 319-ter și în art. 320, cu referire la ipotezele menționate din art. 318 și art. 319 C. pen. italian, se aplică și persoanei care dă sau promite funcționarului public sau persoanei însărcinate cu un serviciu public bani sau alte utilități (*utilità*).

Cu privire la dispozițiile art. 318, art. 319, art. 319-bis, 319-ter și art. 320 C. pen. italian, facem trimitere la explicațiile de mai sus.

Fapta corupătorului poate fi atât proprie, cât și improprie, în funcție de încadrarea pe care o primește fapta funcționarului public (sau a însărcinatului cu un serviciu public)[1].

Potrivit art. 322-bis alin. (2) pct. (1) C. pen. italian, astfel cum a fost modificat prin Legea anticorupție nr. 190/2012, dispozițiile art. 321 C. pen. italian se aplică și în cazul în care banii sau alte utilități au fost date sau promise:

1) membrilor Comisiei Comunităților Europene, ale Parlamentului European, ale Curții de Justiție și ale Curții de Conturi a Comunităților Europene;

2) funcționarilor și agenților angajați cu contract conform statutului funcționarilor Comunităților Europene sau regimului aplicabil agenților Comunităților Europene;

[1] Francesco Antolisei, *op. cit.*, pp. 350, 354.

3) persoanelor detașate de Statele membre sau de orice entitate publică sau privată de pe lângă Comunitățile Europene, care exercită funcții asemănătoare acelora a funcționarilor sau agenților Comunităților Europene;

4) membrilor și angajaților entităților înființate pe baza Tratatelor constitutive ale Comunitățile Europene;

5) acelora care, în cadrul altor State membre ale Uniunii Europene, ocupă funcții sau desfășoară activități asemănătoare acelora a funcționarilor publici și a persoanelor însărcinate cu un serviciu public;

6) judecătorilor, procurorilor, procurorilor adjuncți, funcționarilor și altor agenți ai Curții penale internaționale, persoanelor detașate de statele părți ale Tratatului constitutiv al Curții penale internaționale, care exercită funcții asemănătoare acelora ale funcționarilor sau agenților Curții, membrilor și altor angajați ai entităților înființate în baza Tratatului constitutiv al Curții penale internaționale.

Persoanele menționate mai sus sunt asimilate funcționarilor publici, ori de câte ori exercită funcții asemănătoare, și însărcinaților cu un serviciu public, în alte cazuri.

De asemenea, potrivit art. 322-bis alin. (2) pct. 2) C. pen. italian, astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 116/2009, dispozițiile art. 321 C. pen. italian se aplică și în cazul în care banii sau alte utilități au fost date sau promise unei persoane care exercită funcții sau activități corespunzătoare acelora a funcționarilor publici sau însărcinaților cu un serviciu public, din cadrul altor state străine sau organizații publice internaționale, ori de câte ori fapta a fost comisă pentru a procura pentru sine sau pentru altul un avantaj necuvenit în cadrul operațiunilor economice internaționale sau în scopul de a obține ori menține o activitate economică financiară.

Instigarea la corupție. Potrivit art. 322 alin. (1) C. pen. italian, astfel cum a fost modificat prin Legea anticorupție nr. 190/2012, oricine oferă sau promite bani sau alte utilități nedatorate unui funcționar public sau persoanei însărcinate cu un serviciu public, în legătură cu exercițiul funcțiunii sale sau al puterilor sale, este sancționat, ori de câte ori oferta sau promisiunea nu a fost acceptată, cu pedeapsa prevăzută în primul alineat al art. 318 C. pen. italian, redusă cu o treime.

În alin. (2) al art. 322 C. pen. italian se prevede că, dacă oferta sau promisiunea este făcută pentru a îndemna un funcționar public sau o persoană însărcinată cu un serviciu public să omită sau să întârzie un act al funcțiunii sale sau să facă un act contrar îndatoririlor sale, făptuitorul este sancționat, ori de câte ori oferta sau promisiunea nu a fost acceptată, cu pedeapsa prevăzută în art. 319 C. pen. italian, redusă cu o treime.

În alin. (3) al art. 322 C. pen. italian, astfel cum a fost modificat prin Legea anticorupție nr. 190/2012, se prevede că pedeapsa prevăzută în primul alineat al art. 322 C. pen. italian se aplică și funcționarului public sau persoanei însărcinate cu un serviciu public care solicită o promisiune sau dare de bani sau alte utilități în legătură cu exercițiul funcțiunii sale sau al puterilor sale.

În fine, în alin. (4) al art. 322 C. pen. italian se prevede că pedeapsa prevăzută în al doilea alineat al art. 322 C. pen. italian se aplică și funcționarului public sau persoanei însărcinate cu un serviciu public care solicită o promisiune sau dare de bani sau alte utilități din partea unui particular în scopul menționat în art. 319 C. pen. italian.

În practica judiciară s-a susținut că aceste modalități ale infracțiunii nu sunt admisibile în cazul unui act deja îndeplinit[1]. După modificările aduse Codului penal italian în anul 2012, această opinie este discutabilă.

[1] Cass. 12 settembre 1996, Mass. dec. pen. 1996, m. 205.564.

Potrivit art. 322-bis alin. (1) C. pen., dispozițiile art. 322 alin. (3) și (4) C. pen. italian se aplică și:

1) membrilor Comisiei Comunităților Europene, ale Parlamentului European, ale Curții de Justiție și ale Curții de Conturi a Comunităților Europene;

2) funcționarilor și agenților angajați cu contract conform statutului funcționarilor Comunităților Europene sau regimului aplicabil agenților Comunităților Europene;

3) persoanelor detașate de Statele membre sau de orice entitate publică sau privată de pe lângă Comunitățile Europene, care exercită funcții asemănătoare acelora a funcționarilor sau agenților Comunităților Europene;

4) membrilor și angajaților entităților înființate pe baza Tratatelor constitutive ale Comunitățile Europene;

5) acelora care, în cadrul altor State membre ale Uniunii Europene, ocupă funcții sau desfășoară activități asemănătoare acelora a funcționarilor publici și a persoanelor însărcinate cu un serviciu public;

6) judecătorilor, procurorilor, procurorilor adjuncți, funcționarilor și altor agenți ai Curții penale internaționale, persoanelor detașate de statele părți ale Tratatului constitutiv al Curții penale internaționale, care exercită funcții asemănătoare acelora a funcționarilor sau agenților Curții, membrilor și altor angajați ai entităților înființate în baza Tratatului constitutiv al Curții penale internaționale.

Persoanele menționate mai sus sunt asimilate funcționarilor publici, ori de câte ori exercită funcții asemănătoare, și însărcinaților cu un serviciu public, în alte cazuri.

Potrivit art. 322-bis alin. (2) C. pen., dispozițiile art. 322 alin. (1) și (2) C. pen. italian se aplică și în cazul în care banii sau alte utilități au fost oferite sau promise:

1) membrilor Comisiei Comunităților Europene, ale Parlamentului European, ale Curții de Justiție și ale Curții de Conturi a Comunităților Europene;

2) funcționarilor și agenților angajați cu contract conform statutului funcționarilor Comunităților Europene sau regimului aplicabil agenților Comunităților Europene;

3) persoanelor detașate de Statele membre sau de orice entitate publică sau privată de pe lângă Comunitățile Europene, care exercită funcții asemănătoare acelora a funcționarilor sau agenților Comunităților Europene;

4) membrilor și angajaților entităților înființate pe baza Tratatelor constitutive ale Comunitățile Europene;

5) acelora care, în cadrul altor State membre ale Uniunii Europene, ocupă funcții sau desfășoară activități asemănătoare acelora a funcționarilor publici și a persoanelor însărcinate cu un serviciu public;

6) judecătorilor, procurorilor, procurorilor adjuncți, funcționarilor și altor agenți ai Curții penale internaționale, persoanelor detașate de statele părți ale Tratatului constitutiv al Curții penale internaționale, care exercită funcții asemănătoare acelora ale funcționarilor sau agenților Curții, membrilor și altor angajați ai entităților înființate în baza Tratatului constitutiv al Curții penale internaționale;

7) unei persoane care exercită funcții sau activități corespunzătoare acelora a funcționarilor publici sau însărcinaților cu un serviciu public, din cadrul altor state străine sau organizații publice internaționale, ori de câte ori fapta a fost comisă pentru a procura, pentru sine sau pentru altul, un avantaj necuvenit în cadrul operațiunilor economice internaționale sau în scopul de a obține ori menține o activitate economică financiară.

Traficul de influență. În Codul penal italian, Cartea a II-a, Titlul II, intitulat „Delicte contra Administrației publice", Capitolul II, intitulat „Delictele particularilor contra Administrației publice", este incriminat în art. 346 delictul de trafic de influență (*millantato credito*), denumit de obicei și *vendita di fumo*. Astfel, în alin. (1) se prevede că oricine, lăudându-se că are credit (influență) asupra unui funcționar public sau asupra unui însărcinat cu un serviciu public, primește sau face să i se dea ori să i se promită, pentru sine sau pentru altul, bani sau alte utilități, ca preț pentru intervenția proprie pe lângă funcționarul public sau însărcinat, va fi pedepsit cu recluziune (închisoare) de la unu la 5 ani și cu amendă (*multa*) de la 309 euro la 2.065 euro.

Este vorba, de fapt, de o formă specială a înșelăciunii (*truffa*), care este incriminată printre delictele contra Administrației publice, deoarece comiterea acestui delict aduce atingere prestigiului funcționarilor publici, creându-se prin conduita agentului opinia că aceștia sunt coruptibili[1].

Al doilea alineat al art. 346 C. pen. italian prevede o *formă mai gravă* a delictului de trafic de influență, care constă în fapta agentului care primește sau face să i se dea ori să i se promită, pentru sine sau pentru altul, bani sau alte utilități, sub pretextul că trebuie să cumpere bunăvoința unui funcționar public sau însărcinat ori că trebuie să-l remunereze. Sancțiunea constă în recluziunea de la 2 la 6 ani și amendă (*multa*) de la 516 euro la 3.098 euro.

Dacă subiectul activ este un avocat (*avvocato*) sau un procurator (*procuratore*) și influența se referă la un magistrat care trebuie să decidă sau să concluzioneze, se va aplica, în locul art. 346 C. pen. italian, norma specială din art. 382 C. pen. italian, cu denumirea marginală „Traficul de influență comis de apărător", situată în Cartea a II-a, Titlul III, „Delictele contra Administrării justiției", Capitolul I, „Delictele contra activității justiției". Potrivit acestui din urmă text, apărătorul (*patrocinatore*) – avocatul sau procuratorul – care, traficând influența pe lângă un judecător sau procuror care trebuie să concluzioneze sau pe lângă un martor, expert sau interpret, primește sau face să i se dea ori să i se promită din partea clientului său, pentru sine sau pentru altul, bani sau alte utilități, sub pretextul că trebuie să obțină bunăvoința judecătorului sau procurorului ori martorului, expertului sau interpretului ori că trebuie să-l remunereze, este sancționat cu recluziune de la 2 la 8 ani și cu amendă (*multa*) care nu este inferioară sumei de 1.032 euro.

Traficul de influențe ilicite. Prin Legea anticorupție nr. 190/2012 a fost introdus în Codul penal italian articolul 346-bis, sub denumirea *„Traffico di influenze illecite"* („Traficul de influențe ilicite"). Această infracțiune constă în fapta aceluia care, în afară de cazurile de concurs de infracțiuni prevăzute în art. 319 și art. 319-ter, profitând de relațiile existente cu un funcționar public sau cu un însărcinat cu un serviciu public, în mod nedrept, face să i se dea sau să i se promită, pentru sine sau pentru alții, bani sau un alt avantaj patrimonial, ca preț al propriei intervenții ilicite pe lângă funcționarul public sau însărcinatul cu un serviciu public sau pentru a-l remunera, în legătură cu îndeplinirea unui act contrar îndatoririlor de serviciu sau al omisiunii ori întârzierii unui act de serviciu, faptă pedepsită cu recluziune (închisoare) de la unu la 3 ani.

Aceeași pedeapsă se aplică și aceluia care, pe nedrept, dă sau promite bani sau un alt avantaj patrimonial.

[1] Francesco Antolisei, *op. cit.*, pp. 434-435.

Pedeapsa este majorată dacă subiectul care, pe nedrept, face să se dea sau să se promită, pentru sine sau alții, bani ori un alt avantaj patrimonial deține calitatea de funcționar public sau de însărcinat cu un serviciu public.

Pedepsele sunt, de asemenea, majorate dacă faptele sunt comise în legătură cu exercițiul unei activități judiciare.

Dacă faptele sunt foarte minore, pedeapsa este redusă.

Cumpărarea de influență. Legea penală italiană nu incriminează fapta cumpărătorului de influență (*compratore di fumo*), cu excepția cumpărării de influență ilicită. Doctrina majoritară susține că nu poate fi considerat concurent (participant) la infracțiunea de trafic de influență cumpărătorul de influență și, prin urmare, nu este pedepsibil. Pentru a justifica această concluzie, unii autori consideră că între cei doi subiecți, vânzătorul și cumpărătorul de influență, nu există identitate de voință. Manzini s-a exprimat în mod plastic în acest sens: „în timp ce unul vrea să vândă influența, celălalt vrea să o cumpere". După părerea altor autori, rațiunea de impunitate este alta. Legea penală nu-l pedepsește pe cumpărătorul de influență, deoarece este victima unei înșelăciuni adevărate și proprii, iar discreditarea Administrației derivă numai din conduita ilicită a vânzătorului de influență[1].

B. Codul penal francez

a) Corupția pasivă. Corupția pasivă comisă de către funcționarii naționali. Corupția pasivă comisă de o persoană care exercită o funcție publică este incriminată în Codul penal francez, în art. 432-11 alin. (1) – modificat prin Legile nr. 2011-525 din 17 mai 2011 și nr. 2013-1117 din 6 decembrie 2013 –, Secțiunea a III-a, *„Des manquements au devoir de probité"* („Încălcările îndatoririi de probitate"), Capitolul II, *„Des atteintes á l'administration publique commises par des personnes exerçant une fonction publique"* („Infracțiunile care aduc atingere administrației publice, comise de către persoanele care exercită o funcție publică). Infracțiunea constă în fapta unei persoane învestite cu o autoritate publică (*une personne dépositaire de l'autorité publique*), însărcinată cu o misiune publică (*chargée d'une mission de service public*) sau învestită printr-un mandat electiv public (*investie d'un mandat électif public*), de a solicita sau de a accepta, fără drept (*sans droit*), în orice moment, direct sau indirect, oferte, promisiuni, donații, cadouri sau orice alt avantaj, pentru sine sau pentru altul, pentru a îndeplini sau după ce a îndeplinit, pentru a se abține sau după ce s-a abținut să îndeplinească un act al funcțiunii sale, al misiunii sale sau al mandatului său ori facilitat prin funcția sa, misiunea sa sau mandatul său; sancțiunea constă în 10 ani închisoare și 1.000.000 euro amendă[2]; amenda poate fi majorată până la dublul produsului infracțiunii. În plus, în art. 432-17 C. pen. francez – modificat prin Legea nr. 2013-1117 din 6 decembrie 2013 – se prevede o serie de pedepse complementare care pot fi aplicate, cum ar fi: interdicția drepturilor civice, civile și de familie, în modalitățile prevăzute în art. 131-26 și 131-26-1; interdicția, în modalitățile prevăzute în art. 131-27, fie de a exercita o funcție publică sau de a exercita o activitate profesională ori socială în exercițiul căreia sau cu ocazia căreia infracțiunea a fost comisă, fie de a exercita o profesie comercială sau industrială, de a dirija, de a administra, de a gestiona sau de a controla cu orice titlu, direct sau indirect, în interesul său sau al altuia, o întreprindere comercială sau industrială ori o societate comercială – aceste

[1] Francesco Antolisei, *op. cit.*, pp. 436-437.

[2] Anterior modificării art. 432-11 C. pen. francez prin Legea nr. 2013-1117 din 6 decembrie 2013, amenda era de 150.000 euro.

interdicții pot să fie aplicate cumulativ; confiscarea, în modalitățile prevăzute în art. 131-21, a sumelor sau obiectelor primite de autorul infracțiunii, cu excepția obiectelor susceptibile de restituire; afișarea sau difuzarea hotărârii pronunțate, în condițiile prevăzute în art. 131-35.

După cum se observă, subiectul activ este calificat, fiind o persoană învestită cu o autoritate publică, însărcinată cu o misiune publică sau învestită printr-un mandat electiv public.

Prin expresia „persoană însărcinată cu o misiune publică" se înțelege orice persoană, publică sau privată, care desfășoară permanent sau temporar, voluntar sau la cererea autorității, un serviciu public (de pildă, un notar, un medic etc.).

Prin expresia „fără drept" se înțelege acțiunea contrară normelor care stabilesc sarcinile de serviciu sau care reglementează exercitarea mandatului electiv.

Corupția pasivă comisă de către funcționarii străini. Relativ recent, legiuitorul francez, integrând în dreptul intern **Convenția privind lupta contra corupției** ce implică funcționarii Comunităților Europene sau funcționarii statelor membre ale Uniunii Europene (încheiată la Bruxelles la 26 mai 1997) și **Convenția privind lupta contra corupției** ce implică agenții publici străini în tranzacțiile comerciale internaționale (semnată la Paris la 17 decembrie 1997), prin Legea nr. 595/2000, a introdus în cadrul Titlului III al Cărții IV din Codul penal un nou capitol, Capitolul V, intitulat *„Des atteintes á l'administration publique et à l'action de la justice des Communautés européennes, des Etats membres de l'Union européenne, des autres États étrangers et des autres organisations internationales publiques"* („Infracțiunile care aduc atingere Administrației publice și justiției Comunităților Europene, ale statelor membre ale Uniunii Europene, ale altor state străine și ale altor organizații internaționale publice"), modificat în anii 2011 și 2013. În Secțiunea I au fost prevăzute „Infracțiunile care aduc atingere administrației publice", iar în Secțiunea a II-a, „Infracțiunile care aduc atingere justiției".

În cadrul **infracțiunilor din prima secțiune** se numără corupția pasivă și traficul pasiv de influență, precum și corupția activă și traficul activ de influență.

Corupția pasivă este incriminată în art. 435-1 C. pen. francez, modificat prin Legile nr. 2011-525 din 17 mai 2011 și nr. 2013-1117 din 6 decembrie 2013, constând în fapta unei persoane învestite cu o autoritate publică (*une personne dépositaire de l'autorité publique*), însărcinată cu o misiune publică (*chargée d'une mission de service public*) sau învestită printr-un mandat electiv public (*investie d'un mandat électif public*) într-un stat străin sau în cadrul unei organizații internaționale publice, de a solicita sau de a accepta, fără drept (*sans droit*), în orice moment, direct sau indirect, oferte, promisiuni, donații, cadouri sau orice alt avantaj, pentru sine sau pentru altul, pentru a îndeplini sau după ce a îndeplinit, pentru a se abține sau după ce s-a abținut să îndeplinească un act al funcțiunii sale, al misiunii sale sau al mandatului său ori facilitat prin funcția sa, misiunea sa sau mandatul său; sancțiunea constă în 10 ani închisoare și 1.000.000 euro amendă[1]; amenda poate fi majorată până la dublul produsului infracțiunii. În plus, în art. 435-14 C. pen. francez se prevede o serie de pedepse complementare care pot fi aplicate, cum ar fi: interdicția drepturilor civice, civile și de familie, în modalitățile prevăzute în art. 131-26; interdicția pe o durată mai mare de 5 ani de a exercita o funcție publică

[1] Anterior modificării art. 435-1 C. pen. francez prin Legea nr. 2013-1117 din 6 decembrie 2013, amenda era de 150.000 euro.

sau de a exercita o activitate profesională ori socială în exercițiul căreia sau cu ocazia căreia infracțiunea a fost comisă; afișarea sau difuzarea hotărârii pronunțate, în condițiile art. 131-35; confiscarea, în modalitățile prevăzute în art. 131-21, a lucrurilor care au servit sau au fost destinate la comiterea infracțiunii sau a lucrurilor care sunt produsul ei, cu excepția obiectelor susceptibile de restituire; interdicția străinilor pe teritoriul francez, care poate să fie pronunțată în condițiile art. 131-30, fie cu titlu definitiv, fie pe o durată mai mare de 10 ani.

Potrivit art. 435-5 C. pen. francez, organismele create pentru punerea în aplicare a tratatelor Uniunii Europene sunt considerate ca fiind organizații internaționale publice.

În cadrul **infracțiunilor din a doua secțiune** – „Infracțiunile care aduc atingere justiției" – se numără corupția pasivă și traficul pasiv de influență, precum și corupția activă și traficul activ de influență.

Corupția pasivă este incriminată în art. 435-7 C. pen. francez, modificat prin Legile nr. 2011-525 din 17 mai 2011 și nr. 2013-1117 din 6 decembrie 2013, constând în fapta de a solicita sau de a accepta, fără drept (*sans droit*), în orice moment, direct sau indirect, oferte, promisiuni, donații, cadouri sau orice alt avantaj, pentru sine sau pentru altul, pentru a îndeplini sau după ce a îndeplinit, pentru a se abține sau după ce s-a abținut să îndeplinească un act al funcțiunii sale ori facilitat prin funcția sa; fapta trebuie să fie comisă de către:

- orice persoană care exercită o funcție jurisdicțională într-un stat străin sau în cadrul ori pe lângă o curte internațională;
- orice funcționar de la grefa unei jurisdicții străine sau a unei curți internaționale;
- orice expert desemnat de o asemenea jurisdicție sau de o asemenea curte ori de părți;
- orice persoană însărcinată cu o misiune de conciliere sau de mediere de o asemenea jurisdicție sau de o asemenea curte;
- orice arbitru care exercită misiunea sa sub imperiul dreptului unui stat străin sau arbitrajului. Sancțiunea constă în 10 ani închisoare și 1.000.000 euro amendă[1]; amenda poate fi majorată până la dublul produsului infracțiunii. În plus, în art. 435-14 C. pen. francez se prevede o serie de pedepse complementare care pot fi aplicate, cum ar fi: interdicția drepturilor civice, civile și de familie, în modalitățile prevăzute în art. 131-26; interdicția pe o durată mai mare de 5 ani de a exercita o funcție publică sau de a exercita o activitate profesională ori socială în exercițiul căreia sau cu ocazia căreia infracțiunea a fost comisă; afișarea sau difuzarea hotărârii pronunțate, în condițiile art. 131-35; confiscarea, în modalitățile prevăzute în art. 131-21, a lucrurilor care au servit sau au fost destinate la comiterea infracțiunii sau a lucrurilor care sunt produsul ei, cu excepția obiectelor susceptibile de restituire; interdicția străinilor pe teritoriul francez, care poate să fie pronunțată în condițiile art. 131-30, fie cu titlu definitiv, fie pe o durată mai mare de 10 ani.

b) Corupția activă. Corupția activă comisă de către particulari. Corupția activă comisă de particulari este incriminată în Codul penal francez, în art. 433-1 alin. (1) pct. 1^0 și alin. (2), modificate prin Legile nr. 2011-525 din 17 mai 2011 și nr. 2013-1117 din 6 decembrie 2013, Secțiunea I, *„De la corruption active et du*

[1] Anterior modificării art. 435-7 C. pen. francez prin Legea nr. 2013-1117 din 6 decembrie 2013, amenda era de 150.000 euro.

trafic d'influence commis par les particuliers" („Corupția activă și traficul de influență comis de către particulari"), Capitolul III, „*Des atteintes á l'administration publique commises par les particuliers*" („Infracțiunile care aduc atingere administrației publice, comise de către particulari"). Infracțiunea constă în fapta unei persoane de a propune, fără drept (*sans droit*), în orice moment, direct sau indirect, oferte, promisiuni, donații, cadouri sau orice alt avantaj unei persoane învestite cu o autoritate publică (*une personne dépositaire de l'autorité publique*), însărcinată cu o misiune publică (*chargée d'une mission de service public*) sau învestită printr-un mandat electiv public (*investie d'un mandat électif public*), pentru sine sau pentru altul, pentru ca ea să îndeplinească sau să se abțină să îndeplinească ori pentru că ea a îndeplinit sau s-a abținut să îndeplinească un act al funcțiunii sale, al misiunii sale sau al mandatului său ori facilitat prin funcția sa, misiunea sa sau mandatul său. Sancțiunea constă în 10 ani închisoare și 1.000.000 euro amendă[1]; amenda poate fi majorată până la dublul produsului infracțiunii.

Cu aceeași pedeapsă se sancționează și fapta de a ceda unei persoane învestite cu o autoritate publică, însărcinată cu o misiune publică sau învestită printr-un mandat electiv public, care solicită, fără drept, în orice moment, direct sau indirect, oferte, promisiuni, donații, cadouri sau orice alt avantaj, pentru sine sau pentru altul, pentru a îndeplini sau după ce a îndeplinit, pentru a se abține sau după ce s-a abținut să îndeplinească un act dintre cele menționate anterior.

În plus, art. 433-22 și 433-23 C. pen. francez prevăd o serie de pedepse complementare care pot fi aplicate făptuitorului, cum ar fi: interdicția drepturilor civice, civile și de familie, în modalitățile prevăzute în art. 131-26; interdicția, fie de a exercita o funcție publică sau de a exercita o activitate profesională ori socială în exercițiul căreia sau cu ocazia căreia infracțiunea a fost comisă, pe o durată maximă de 10 ani, fie de a exercita o profesie comercială sau industrială, de a dirija, de a administra, de a gestiona sau de a controla cu orice titlu, direct sau indirect, în interesul său sau al altuia, o întreprindere comercială sau industrială ori o societate comercială – aceste interdicții pot să fie aplicate cumulativ; afișarea sau difuzarea hotărârii pronunțate, în condițiile art. 131-35; confiscarea sumelor sau a obiectelor primite de autorul infracțiunii, cu excepția obiectelor susceptibile de restituire.

Corupția activă comisă de către persoanele morale (juridice). Art. 433-25 C. pen. francez stabilește că: „Persoanele morale (*personnes morales*) pot fi declarate responsabile din punct de vedere penal în condițiile art. 121-2 C. pen., de infracțiunile prevăzute în secțiunile 1, 6, 7, 9 și 10 din prezentul capitol" – Capitolul III, „*Des atteintes á l'administration publique commises par les particuliers*" („Infracțiunile care aduc atingere Administrației publice, comise de către particulari").

Potrivit art. 121-2 alin. (1) C. pen. francez, toate persoanele morale răspund penal, cu excepția statului.

Corupția activă comisă în legătură cu funcționarii străini. Așa cum am mai arătat, relativ recent, legiuitorul francez, integrând în dreptul intern **Convenția privind lupta contra corupției** ce implică funcționarii Comunităților Europene sau funcționarii statelor membre ale Uniunii Europene (încheiată la Bruxelles la 26 mai 1997) și **Convenția privind lupta contra corupției** ce implică agenții publici străini în tranzacțiile comerciale internaționale (semnată la Paris la 17 decembrie 1997),

[1] Anterior modificării art. 433-1 C. pen. francez prin Legea nr. 2013-1117 din 6 decembrie 2013, amenda era de 150.000 euro.

prin Legea nr. 595/2000, a introdus, în cadrul Titlului III al Cărții a IV-a din Codul penal, un nou capitol, Capitolul V, intitulat *„Des atteintes á l'administration publique et à l'action de la justice des Communautés européennes, des Etats membres de l'Union européenne, des autres États étrangers et des autres organisations internationales publiques"* („Infracțiunile care aduc atingere Administrației publice și justiției Comunităților Europene, ale statelor membre ale Uniunii Europene, ale altor state străine și ale altor organizații internaționale publice"), modificat în anul 2011. În Secțiunea I au fost prevăzute „Infracțiunile care aduc atingere administrației publice", iar în Secțiunea a II-a, „Infracțiunile care aduc atingere justiției".

În cadrul **infracțiunilor din prima secțiune** se numără corupția pasivă și traficul pasiv de influență, precum și corupția activă și traficul activ de influență.

Corupția activă este incriminată în art. 435-3 C. pen. francez, modificat prin Legile nr. 2011-525 din 17 mai 2011 și nr. 2013-1117 din 6 decembrie 2013, constând în fapta de a propune, fără drept (*sans droit*), în orice moment, direct sau indirect, unei persoane învestite cu o autoritate publică (*une personne dépositaire de l'autorité publique*), însărcinată cu o misiune publică (*chargée d'une mission de service public*) sau învestită printr-un mandat electiv public (*investie d'un mandat électif public*) într-un stat străin sau în cadrul unei organizații internaționale publice, oferte, promisiuni, donații, cadouri sau orice alt avantaj pentru sine sau pentru altul, pentru ca ea să îndeplinească sau să se abțină să îndeplinească ori pentru că ea a îndeplinit sau s-a abținut să îndeplinească un act al funcțiunii sale, al misiunii sale sau al mandatului său ori facilitat prin funcția sa, misiunea sa sau mandatul său. Sancțiunea constă în 10 ani închisoare și 1.000.000 euro amendă[1]; amenda poate fi majorată până la dublul produsului infracțiunii.

Cu aceeași pedeapsă se sancționează și fapta de a ceda unei persoane menționate anterior, care solicită, fără drept, în orice moment, direct sau indirect, oferte, promisiuni, donații, cadouri sau orice alt avantaj, pentru sine sau pentru altul, pentru a îndeplini sau după ce a îndeplinit, pentru a se abține sau după ce s-a abținut să îndeplinească un act dintre cele menționate anterior.

În cadrul **infracțiunilor din a doua secțiune** – „Infracțiunile care aduc atingere justiției" – se numără corupția pasivă și traficul pasiv de influență, precum și corupția activă și traficul activ de influență.

Corupția activă este incriminată în art. 435-9 C. pen. francez, modificat prin Legile nr. 2011-525 din 17 mai 2011 și nr. 2013-1117 din 6 decembrie 2013, constând în fapta de a propune, fără drept (*sans droit*), în orice moment, direct sau indirect, oferte, promisiuni, donații, cadouri sau orice alt avantaj, pentru sine sau pentru altul, pentru a îndeplini sau după ce a îndeplinit, pentru a se abține sau după ce s-a abținut să îndeplinească un act al funcțiunii sale ori facilitat prin funcția sa; fapta trebuie să fie comisă față de:

- orice persoană care exercită o funcție jurisdicțională într-un stat străin sau în cadrul ori pe lângă o curte internațională;
- orice funcționar de la grefa unei jurisdicții străine sau a unei curți internaționale;
- orice expert desemnat de o asemenea jurisdicție sau de o asemenea curte ori de părți;

[1] Anterior modificării art. 435-3 C. pen. francez prin Legea nr. 2013-1117 din 6 decembrie 2013, amenda era de 150.000 euro.

- orice persoană însărcinată cu o misiune de conciliere sau de mediere de o asemenea jurisdicție sau de o asemenea curte;

- orice arbitru care exercită misiunea sa sub imperiul dreptului unui stat străin sau arbitrajului. Sancțiunea constă în 10 ani închisoare și 1.000.000 euro amendă[1]; amenda poate fi majorată până la dublul produsului infracțiunii.

Cu aceeași pedeapsă se sancționează și fapta de a ceda unei persoane menționate anterior, care solicită, fără drept, în orice moment, direct sau indirect, oferte, promisiuni, donații, cadouri sau orice alt avantaj, pentru sine sau pentru altul, pentru a îndeplini sau după ce a îndeplinit, pentru a se abține sau după ce s-a abținut să îndeplinească un act al funcțiunii sale ori facilitat prin funcția sa.

În plus, în art. 435-14 C. pen. francez se prevede o serie de pedepse complementare care pot fi aplicate în toate cazurile menționate mai sus, cum ar fi: interdicția drepturilor civice, civile și de familie, în modalitățile prevăzute în art. 131-26; interdicția, pe o durată mai mare de 5 ani, de a exercita o funcție publică sau de a exercita o activitate profesională ori socială în exercițiul căreia sau cu ocazia căreia infracțiunea a fost comisă; afișarea sau difuzarea hotărârii pronunțate, în condițiile art. 131-35; confiscarea, în modalitățile prevăzute în art. 131-21, a lucrurilor care au servit sau au fost destinate la comiterea infracțiunii sau a lucrurilor care sunt produsul ei, cu excepția obiectelor susceptibile de restituire; interdicția străinilor pe teritoriul francez, care poate să fie pronunțată în condițiile art. 131-30, fie cu titlu definitiv, fie pe o durată mai mare de 10 ani.

Corupția activă comisă de către persoanele morale (juridice) față de funcționarii străini. Art. 435-15 C. pen. francez stabilește că: „Persoanele morale (*personnes morales*) pot fi declarate responsabile din punct de vedere penal în condițiile art. 121-2 C. pen., de infracțiunile prevăzute în art. 435-3, art. 435-4, art. 435-9 și art. 435-10".

c) Traficul de influență. Traficul de influență comis de către particulari. Traficul activ de influență comis de către particulari este incriminat în Codul penal francez în art. 433-1 alin. (1) pct. 2^0 și alin. (2), modificate prin Legile nr. 2011-525 din 17 mai 2011 și nr. 2013-1117 din 6 decembrie 2013, Secțiunea I, *„De la corruption active et du trafic d'influence commis par les particuliers"* („Corupția activă și traficul de influență comis de către particulari"), Capitolul III, *„Des atteintes á l'administration publique commises par les particuliers"* („Infracțiunile care aduc atingere administrației publice, comise de către particulari"). Infracțiunea constă în fapta unei persoane de a propune, fără drept (*sans droit*), în orice moment, direct sau indirect, oferte, promisiuni, donații, cadouri sau orice alt avantaj unei persoane învestite cu o autoritate publică (*une personne dépositaire de l'autorité publique*), însărcinate cu o misiune publică (*chargée d'une mission de service public*) sau învestite printr-un mandat electiv public (*investie d'un mandat électif public*), ca ea să abuzeze sau pentru că ea a abuzat de influența sa reală sau presupusă în vederea obținerii de la o autoritate sau de la o administrație publică de distincții, funcții, afaceri (*marchés*) sau orice altă decizie favorabilă. Sancțiunea constă în 10 ani închisoare și 1.000.000 euro amendă[2]; amenda poate fi majorată până la dublul produsului infracțiunii.

---

[1] Anterior modificării art. 435-9 C. pen. francez prin Legea nr. 2013-1117 din 6 decembrie 2013, amenda era de 150.000 euro.

[2] Anterior modificării art. 433-1 C. pen. francez prin Legea nr. 2013-1117 din 6 decembrie 2013, amenda era de 150.000 euro.

Cu aceeași pedeapsă se sancționează și fapta de a ceda unei persoane învestite cu o autoritate publică, însărcinată cu o misiune publică sau învestită printr-un mandat electiv public care solicită, fără drept, în orice moment, direct sau indirect, oferte, promisiuni, donații, cadouri sau orice alt avantaj, pentru sine sau pentru altul, pentru a abuza sau după ce a abuzat de influența sa în condițiile menționate mai sus.

În plus, art. 433-22 și 433-23 C. pen. francez prevăd o serie de pedepse complementare care pot fi aplicate făptuitorului, cum ar fi: interdicția drepturilor civice, civile și de familie, în modalitățile prevăzute în art. 131-26; interdicția fie de a exercita o funcție publică sau de a exercita o activitate profesională ori socială în exercițiul căreia sau cu ocazia căreia infracțiunea a fost comisă, pe o durată maximă de 10 ani, fie de a exercita o profesie comercială sau industrială, de a dirija, de a administra, de a gestiona sau de a controla cu orice titlu, direct sau indirect, în interesul său sau al altuia, o întreprindere comercială sau industrială ori o societate comercială – aceste interdicții pot să fie aplicate cumulativ; afișarea sau difuzarea hotărârii pronunțate, în condițiile art. 131-35; confiscarea sumelor sau a obiectelor primite de autorul infracțiunii, cu excepția obiectelor susceptibile de restituire.

Traficul pasiv de influență comis de către particulari este incriminat în Codul penal francez în art. 433-2, modificat prin Legile nr. 2011-525 din 17 mai 2011 și nr. 2013-1117 din 6 decembrie 2013, Secțiunea I, *„De la corruption active et du trafic d'influence commis par les particuliers"* („Corupția activă și traficul de influență comis de către particulari"), Capitolul III, *„Des atteintes á l'administration publique commises par les particuliers"* („Infracțiunile care aduc atingere administrației publice, comise de către particulari"). Infracțiunea constă în fapta unei persoane de a solicita sau de a accepta, în orice moment, direct sau indirect, oferte, promisiuni, donații, cadouri sau orice alt avantaj, pentru sine sau pentru altul, pentru a abuza sau pentru că a abuzat de influența sa reală sau presupusă în vederea obținerii de la o autoritate sau o administrație publică de distincții, funcții, afaceri (*marchés*) sau orice altă decizie favorabilă. Sancțiunea constă în 5 ani închisoare și 500.000 euro amendă[1]; amenda poate fi majorată până la dublul produsului infracțiunii.

Cu aceeași pedeapsă se sancționează și fapta de a ceda la solicitările menționate mai sus sau de a propune, fără drept, în orice moment, oferte, promisiuni, donații, cadouri sau orice alt avantaj, pentru sine sau pentru altul, pentru ca o persoană să abuzeze sau pentru că ea a abuzat de influența sa reală sau presupusă în vederea obținerii de la o autoritate sau o administrație publică de distincții, funcții, afaceri (*marchés*) sau orice altă decizie favorabilă.

În plus, art. 433-22 și art. 433-23 C. pen. francez prevăd o serie de pedepse complementare care pot fi aplicate făptuitorului, cum ar fi: interdicția drepturilor civice, civile și de familie, în modalitățile prevăzute în art. 131-26; interdicția fie de a exercita o funcție publică sau de a exercita o activitate profesională ori socială în exercițiul căreia sau cu ocazia căreia infracțiunea a fost comisă, pe o durată maximă de 10 ani, fie de a exercita o profesie comercială sau industrială, de a dirija, de a administra, de a gestiona sau de a controla cu orice titlu, direct sau indirect, în interesul său sau al altuia, o întreprindere comercială sau industrială ori o societate comercială – aceste interdicții pot să fie aplicate cumulativ; afișarea sau difuzarea

[1] Anterior modificării art. 433-2 C. pen. francez prin Legea nr. 2013-1117 din 6 decembrie 2013, amenda era de 75.000 euro.

hotărârii pronunțate, în condițiile art. 131-35; confiscarea sumelor sau a obiectelor primite de autorul infracțiunii, cu excepția obiectelor susceptibile de restituire.

Traficul de influență comis de către persoanele morale (juridice). Art. 433-25 C. pen. francez stabilește că: „Persoanele morale (*personnes morales*) pot fi declarate responsabile din punct de vedere penal în condițiile art. 121-2 C. pen., de infracțiunile prevăzute în secțiunile 1, 6, 7, 9 și 10 din prezentul capitol" – Capitolul III, „*Des atteintes á l'administration publique commises par les particuliers*" („Infracțiunile care aduc atingere administrației publice, comise de particulari").

Potrivit art. 121-2 alin. (1) C. pen. francez, toate persoanele morale răspund penal, cu excepția statului.

Traficul de influență comis de către funcționarii naționali este incriminat în Codul penal francez în art. 432-11 pct. 2^0, modificat prin Legile nr. 2011-525 din 17 mai 2011 și nr. 2013-1117 din 6 decembrie 2013, Secțiunea III, „*Des manquements au devoir de probité*" („Încălcările îndatoririi de probitate"), Capitolul II, „*Des atteintes á l'administration publique commises par des personnes exerçant une fonction publique*" („Infracțiunile care aduc atingere administrației publice, comise de către persoanele care exercită o funcție publică"). Infracțiunea constă în fapta unei persoane învestite cu o autoritate publică (*une personne dépositaire de l'autorité publique*), însărcinată cu o misiune publică (*chargée d'une mission de service public*) sau învestită printr-un mandat electiv public (*investie d'un mandat électif public*), de a solicita sau de a accepta, fără drept (*sans droit*), în orice moment, direct sau indirect, oferte, promisiuni, donații, cadouri sau orice alt avantaj, pentru sine sau pentru altul, pentru a abuza sau pentru că a abuzat de influența sa reală sau presupusă în vederea obținerii de la o autoritate sau o administrație publică de distincții, funcții, afaceri (*marchés*) sau orice altă decizie favorabilă; sancțiunea constă în 10 ani închisoare și 1.000.000 euro amendă[1]; amenda poate fi majorată până la dublul produsului infracțiunii. În plus, în art. 432-17 C. pen. francez se prevede o serie de pedepse complementare care pot fi aplicate, cum ar fi: interdicția drepturilor civice, civile și de familie, în modalitățile prevăzute în art. 131-26; interdicția, în modalitățile prevăzute în art. 131-27, fie de a exercita o funcție publică sau de a exercita o activitate profesională ori socială în exercițiul căreia sau cu ocazia căreia infracțiunea a fost comisă, pe o durată maximă de 10 ani, fie de a exercita o profesie comercială sau industrială, de a dirija, de a administra, de a gestiona sau de a controla cu orice titlu, direct sau indirect, în interesul său sau al altuia, o întreprindere comercială sau industrială ori o societate comercială – aceste interdicții pot să fie aplicate cumulativ; confiscarea, în modalitățile prevăzute în art. 131-21, a sumelor sau obiectelor primite de autorul infracțiunii, cu excepția obiectelor susceptibile de restituire.

Traficul de influență comis în legătură cu funcționarii străini. Așa cum am mai arătat, relativ recent, legiuitorul francez, integrând în dreptul intern **Convenția privind lupta contra corupției** ce implică funcționarii Comunităților Europene sau funcționarii statelor membre ale Uniunii Europene (încheiată la Bruxelles la 26 mai 1997) și **Convenția privind lupta contra corupției** ce implică agenții publici străini în tranzacțiile comerciale internaționale (semnată la Paris la 17 decembrie 1997), prin Legea nr. 595/2000, a introdus în cadrul Titlului III al Cărții IV din Codul penal

[1] Anterior modificării art. 432-11 C. pen. francez prin Legea nr. 2013-1117 din 6 decembrie 2013, amenda era de 150.000 euro.

un nou capitol, Capitolul V, intitulat *„Des atteintes á l'administration publique et à l'action de la justice des Communautés européennes, des Etats membres de l'Union européenne, des autres États étrangers et des autres organisations internationales publiques"* („Infracțiunile care aduc atingere Administrației publice și justiției Comunităților Europene, ale statelor membre ale Uniunii Europene, ale altor state străine și ale altor organizații internaționale publice"), modificat în anii 2011 și 2013. În Secțiunea I au fost prevăzute „Infracțiunile care aduc atingere administrației publice", iar în Secțiunea a II-a, „Infracțiunile care aduc atingere justiției".

În cadrul **infracțiunilor din prima secțiune** se numără corupția pasivă și traficul pasiv de influență, precum și corupția activă și traficul activ de influență.

Traficul pasiv de influență este incriminat în Codul penal francez în art. 435-2, modificat prin Legile nr. 2011-525 din 17 mai 2011 și nr. 2013-1117 din 6 decembrie 2013. Infracțiunea constă în fapta unei persoane de a solicita sau de a accepta, în orice moment, direct sau indirect, oferte, promisiuni, donații, cadouri sau orice alt avantaj, pentru sine sau pentru altul, pentru a abuza sau pentru că a abuzat de influența sa reală sau presupusă în vederea obținerii de distincții, funcții, afaceri (*marchés*) sau orice altă decizie favorabilă de la o persoană învestită cu o autoritate publică (*une personne dépositaire de l'autorité publique*), însărcinată cu o misiune publică (*chargée d'une mission de service public*) sau învestită printr-un mandat electiv public (*investie d'un mandat électif public*) în cadrul unei organizații internaționale publice. Sancțiunea constă în 5 ani închisoare și 500.000 euro amendă[1]; amenda poate fi majorată până la dublul produsului infracțiunii.

Traficul activ de influență este incriminat în Codul penal francez în art. 435-4, modificat prin Legile nr. 2011-525 din 17 mai 2011 și nr. 2013-1117 din 6 decembrie 2013. Infracțiunea constă în fapta unei persoane de a propune, fără drept (*sans droit*), în orice moment, direct sau indirect, oferte, promisiuni, donații, cadouri sau orice alt avantaj unei persoane, pentru sine sau pentru altul, pentru ca ea să abuzeze sau pentru că ea a abuzat de influența sa reală sau presupusă în vederea obținerii de distincții, funcții, afaceri (*marchés*) sau orice altă decizie favorabilă de la o persoană învestită cu o autoritate publică (*une personne dépositaire de l'autorité publique*), însărcinată cu o misiune publică (*chargée d'une mission de service public*) sau învestită printr-un mandat electiv public (*investie d'un mandat électif public*) în cadrul unei organizații internaționale publice. Sancțiunea constă în 5 ani închisoare și 500.000 euro amendă[2]; amenda poate fi majorată până la dublul produsului infracțiunii.

Cu aceeași pedeapsă se sancționează și fapta de a ceda la orice persoană care solicită, în orice moment, direct sau indirect, oferte, promisiuni, donații, cadouri sau orice alt avantaj, pentru sine sau pentru altul, pentru a abuza sau după ce a abuzat de influența sa reală sau presupusă în vederea obținerii de distincții, funcții, afaceri (*marchés*) sau orice altă decizie favorabilă de la una dintre persoanele menționate mai sus.

În cadrul **infracțiunilor din a doua secțiune** – „Infracțiunile care aduc atingere justiției" – se numără corupția pasivă și traficul pasiv de influență, precum și corupția activă și traficul activ de influență.

[1] Anterior modificării art. 435-2 C. pen. francez prin Legea nr. 2013-1117 din 6 decembrie 2013, amenda era de 75.000 euro.

[2] Anterior modificării art. 435-4 C. pen. francez prin Legea nr. 2013-1117 din 6 decembrie 2013, amenda era de 75.000 euro.

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI DREPT

Traficul pasiv de influență este incriminat în Codul penal francez în art. 435-8, modificat prin Legile nr. 2011-525 din 17 mai 2011 și nr. 2013-1117 din 6 decembrie 2013. Infracțiunea constă în fapta unei persoane de a solicita sau de a accepta, în orice moment, direct sau indirect, oferte, promisiuni, donații, cadouri sau orice alt avantaj, pentru sine sau pentru altul, pentru a abuza sau pentru că a abuzat de influența sa reală sau presupusă în vederea obținerii unei decizii sau aviz favorabil de la una dintre persoanele menționate în art. 435-7, și anume:

- orice persoană care exercită o funcție jurisdicțională într-un stat străin sau în cadrul ori pe lângă o curte internațională;
- orice funcționar de la grefa unei jurisdicții străine sau a unei curți internaționale;
- orice expert desemnat de o asemenea jurisdicție sau de o asemenea curte ori de părți;
- orice persoană însărcinată cu o misiune de conciliere sau de mediere de o asemenea jurisdicție sau de o asemenea curte;
- orice arbitru care exercită misiunea sa sub imperiul dreptului unui stat străin sau arbitrajului. Este necesar ca aceste persoane să-și exercite funcțiile în cadrul sau pe lângă o curte internațională sau să fie numite de o asemenea curte. Sancțiunea constă în 5 ani închisoare și 500.000 euro amendă[1]; amenda poate fi majorată până la dublul produsului infracțiunii.

Traficul activ de influență este incriminat în Codul penal francez în art. 435-10, modificat prin Legile nr. 2011-525 din 17 mai 2011 și nr. 2013-1117 din 6 decembrie 2013. Infracțiunea constă în fapta unei persoane de a propune, fără drept (*sans droit*), în orice moment, direct sau indirect, oferte, promisiuni, donații, cadouri sau orice alt avantaj unei persoane, pentru sine sau pentru altul, pentru ca ea să abuzeze sau pentru că ea a abuzat de influența sa reală sau presupusă în vederea obținerii unei decizii sau aviz favorabil de la una dintre persoanele menționate în art. 435-9, și anume:

- orice persoană care exercită o funcție jurisdicțională într-un stat străin sau în cadrul ori pe lângă o curte internațională;
- orice funcționar de la grefa unei jurisdicții străine sau a unei curți internaționale;
- orice expert desemnat de o asemenea jurisdicție sau de o asemenea curte ori de părți;
- orice persoană însărcinată cu o misiune de conciliere sau de mediere de o asemenea jurisdicție sau de o asemenea curte;
- orice arbitru care exercită misiunea sa sub imperiul dreptului unui stat străin sau arbitrajului. Este necesar ca aceste persoane să-și exercite funcțiile în cadrul sau pe lângă o curte internațională sau să fie numite de o asemenea curte. Sancțiunea constă în 5 ani închisoare și 500.000 euro amendă[2]; amenda poate fi majorată până la dublul produsului infracțiunii.

Cu aceeași pedeapsă se sancționează și fapta de a ceda la orice persoană care solicită, în orice moment, direct sau indirect, oferte, promisiuni, donații, cadouri sau orice alt avantaj, pentru sine sau pentru altul, pentru a abuza sau după ce a abuzat

[1] Anterior modificării art. 435-8 C. pen. francez prin Legea nr. 2013-1117 din 6 decembrie 2013, amenda era de 75.000 euro.

[2] Anterior modificării art. 435-10 C. pen. francez prin Legea nr. 2013-1117 din 6 decembrie 2013, amenda era de 75.000 euro.

de influența sa reală sau presupusă în vederea obținerii unei decizii sau aviz favorabil de la una dintre persoanele menționate mai sus.

În plus, în art. 435-14 C. pen. francez se prevăd o serie de pedepse complementare care pot fi aplicate în toate cazurile menționate mai sus, cum ar fi: interdicția drepturilor civice, civile și de familie, în modalitățile prevăzute în art. 131-26; interdicția, pe o durată mai mare de 5 ani, de a exercita o funcție publică sau de a exercita o activitate profesională ori socială în exercițiul căreia sau cu ocazia căreia infracțiunea a fost comisă; afișarea sau difuzarea hotărârii pronunțate, în condițiile art. 131-35; confiscarea, în modalitățile prevăzute în art. 131-21, a lucrurilor care au servit sau au fost destinate la comiterea infracțiunii sau a lucrurilor care este produsul ei, cu excepția obiectelor susceptibile de restituire; interdicția străinilor pe teritoriul francez, care poate să fie pronunțată în condițiile art. 131-30, fie cu titlu definitiv, fie pe o durată mai mare de 10 ani.

Traficul de influență comis de către persoanele morale (juridice) în legătură cu funcționarii străini. Art. 435-15 C. pen. francez stabilește că: „Persoanele morale (*personnes morales*) pot fi declarate responsabile din punct de vedere penal în condițiile art. 121-2 C. pen., de infracțiunile prevăzute în art. 435-3, art. 435-4, art. 435-9 și art. 435-10".

Potrivit art. 121-2 alin. (1) C. pen. francez, toate persoanele morale răspund penal, cu excepția statului.

Traficul de influență comis de către funcționarii străini. În legea penală franceză nu este incriminat traficul de influență comis de către funcționarii străini.

Cumpărarea de influență. Legea penală franceză incriminează diverse modalități ale faptei de cumpărare de influență, ca variante de tip ale infracțiunii de trafic de influență; pentru explicații suplimentare, facem trimitere la analiza de mai sus.

Corupția comisă de către sau în legătură cu persoanele care nu exercită o funcție publică. În Titlul IV (al Cărții a IV-a), intitulat „Infracțiunile care aduc atingere încrederii publice", Capitolul V, din Codul penal francez, este incriminată corupția comisă de către sau față de persoanele care nu exercită o funcție publică. În Secțiunea I din acest capitol, legiuitorul s-a referit atât la corupția pasivă comisă de persoanele care nu exercită o funcție publică, cât și la cea activă comisă în legătură cu persoanele care nu exercită o funcție publică (art. 445-1 până la art. 445-2-1), iar în Secțiunea a II-a, legiuitorul a prevăzut pedepsele complementare aplicabile persoanelor fizice, precum și responsabilitatea penală a persoanelor juridice, în cazul comiterii unor fapte de corupție dintre cele amintite (art. 445-3 până la art. 445-4).

C. Codul penal spaniol. În Codul penal spaniol, în Capitolul V (art. 419-427 bis), Titlul XIX, intitulat „Delicte contra Administrației Publice", este incriminată „**Mituirea**" (*del cohecho*), în variantele sale **pasivă** și **activă**, după cum se referă la conduita funcționarului sau a particularului. Doctrina a criticat această clasificare, pe motiv că ea nu ține seama de faptul că ambii infractori pot avea inițiativă corupătoare.

Mituirea pasivă. Dintre tipurile de mituire pasivă, doctrina distinge între: **a) mituirea proprie; b) mituirea improprie.**

Prima se întâlnește când mituirea pasivă se referă la un act de serviciu viitor; cealaltă apare atunci când mituirea pasivă privește un act deja îndeplinit. Prin Legea nr. 5/2010, legiuitorul, respectând într-o anumită măsură această clasificare, ca în reglementarea anterioară, a regândit lupta împotriva corupției și a modificat substanțial incriminările din Codul penal.

a) Mituirea proprie este incriminată în diverse modalități, după cum urmează:

- potrivit art. 419 C. pen. spaniol, astfel cum a fost modificat prin Legile nr. 5/2010 și nr. 1/2015, autoritatea sau funcționarul public care, în folosul propriu sau al unui terț, solicită sau primește, pentru sine sau pentru o persoană interpusă, un dar, o favoare sau o retribuție de orice fel sau acceptă oferta ori promisiunea pentru a realiza în exercițiul însărcinării un act contrar îndatoririlor sale inerente sau pentru a nu-l realiza ori pentru a-l întârzia nejustificat, este sancționat cu închisoarea de la 3 la 6 ani, amenda (*multa*) de la 12 la 24 de luni și incapacitatea specială a ocupației sau funcției publice și a exercițiului dreptului la sufragiu pasiv[1] pe o durată de la 9 la 12 ani, fără a se aduce atingere pedepsei corespunzătoare actului realizat, omis sau întârziat pe baza retribuției sau promisiunii, dacă acesta constituie un delict[2].

Se consideră autoritate acela care, singur sau ca membru al vreunei corporații, tribunal sau organ colegial, are puterea sau exercită jurisdicția proprie. În orice caz, membrii Congresului Deputaților, ai Senatului, ai Ansamblului Legislativ al Comunităților Autonome și ai Parlamentului European vor fi considerați autorități. Tot astfel, funcționarii Ministerului Public vor fi considerați autorități [art. 24 alin. (1) C. pen. spaniol].

Se consideră funcționar public acela care, din dispoziția legii sau prin alegere ori prin numire de către autoritatea competentă, participă la exercițiul funcției publice [art. 24 alin. (2) C. pen. spaniol].

- potrivit art. 420 C. pen. spaniol, astfel cum a fost modificat prin Legile nr. 5/2010 și nr. 1/2015, autoritatea sau funcționarul public care, în folosul propriu sau al unui terț, solicită sau primește, pentru sine sau pentru o persoană interpusă, o favoare sau o retribuție de orice fel sau acceptă oferta ori promisiunea pentru a realiza un act propriu însărcinării sale, este sancționat cu închisoarea de la 2 la 4 ani, amenda (*multa*) de la 12 la 24 de luni și incapacitatea specială a ocupației sau funcției publice și a exercițiului dreptului la sufragiu pasiv pe o durată de la 5 la 9 ani;

b) Mituirea improprie este incriminată în diverse modalități, după cum urmează:

- în conformitate cu art. 421 C. pen. spaniol, astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 5/2010, pedepsele prevăzute în art. 419-420 C. pen. spaniol se aplică, de asemenea, și atunci când darul, favoarea sau retribuția se primește ori se solicită de autoritate sau de funcționarul public, în respectivele cazuri, ca recompensă pentru conduita descrisă în articolele menționate anterior.

- în art. 422 C. pen. spaniol, astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 5/2010, se prevede că autoritatea sau funcționarul public care, în folosul propriu sau al unui terț, acceptă, pentru sine sau pentru o persoană interpusă, un dar sau un cadou care îi fusese oferit în considerarea ocupației sau funcției este sancționat cu închisoarea de la 6 luni la un an și suspendarea ocupației sau funcției publice pe o durată de la unu la 3 ani.

Subiecți activi asimilați. Art. 423 C. pen. spaniol, astfel cum a fost modificat prin Legile nr. 5/2010 și nr. 1/2015, prevede că dispozițiile art. 419-422 C. pen.

---

[1] În dreptul penal român, această pedeapsă corespunde aceleia a interzicerii exercitării dreptului de a fi ales în autoritățile publice sau în orice alte funcții publice.

[2] În doctrina română (Constantin Duvac, *Luarea de mită...*, *op. cit.*, pp. 130-131) au fost prezentate câteva elemente de drept comparat, fără a se ține seama de modificările aduse Codului penal spaniol prin Legea nr. 5/2010.

spaniol se aplică în mod corespunzător juraților, arbitrilor, mediatorilor, experților, administratorilor ori controlorilor desemnați de justiție, administratorilor concursuali sau oricărei persoane care contribuie la exercițiul funcției publice.

Așadar, subiecți activi ai infracțiunilor de corupție pasivă mai pot fi jurații, arbitrii, experții, mediatorii, administratorii ori controlorii desemnați de justiție, administratorii concursuali sau orice persoană care contribuie la exercițiul funcției publice. Nu intră în ultima categorie martorii care, dacă fac declarații false ca urmare a unui preț, recompensă sau promisiune, comit delictul de mărturie falsă prevăzut în art. 458 sau 460 C. pen. spaniol, cu aplicarea circumstanței agravante prevăzută în art. 22 alin. (1) pct. 3 C. pen. spaniol (săvârșirea infracțiunii ca urmare a unui preț sau a unei recompense ori promisiuni)[1].

Mituirea activă. Potrivit art. 424 C. pen. spaniol, astfel cum a fost modificat prin Legile nr. 5/2010 și nr. 1/2015, particularul care oferă sau înmânează un dar sau o retribuție de orice alt fel unei autorități, funcționar public sau unei persoane care contribuie la exercițiul funcției publice pentru a realiza un act contrar îndatoririlor sale inerente sau un act propriu acestor îndatoriri ori pentru a nu-l realiza sau pentru a-l întârzia nejustificat ori în considerarea ocupației sau funcției va fi sancționat în cazurile respective cu aceleași pedepse ale închisorii și amenzii care le revine autorității, funcționarului sau persoanei corupte[2].

Când un particular înmânează un dar sau o retribuție luând în seamă solicitarea autorității, a funcționarului public sau a persoanei care contribuie la exercițiul funcției publice, i se vor impune aceleași pedepse ale închisorii și amenzii cărora le corespund.

Dacă procedura urmărită sau pretinsă de la autoritate sau funcționar este o procedură de contractare, subvenționare sau de licitare convocată de autorități sau entități publice, se va impune în mod special societății, asociației sau organizației pe care o reprezintă particularul pedeapsa incapacității de a obține subvenții sau ajutoare publice, prin contractare cu indivizi, organisme sau entități care fac parte din sectorul public și prin obținerea de beneficii sau stimulente fiscale ori de siguranță socială pe o durată de la 5 la 10 ani.

Când mituirea se face într-o cauză criminală în favoarea acuzatului din partea soțului sau a altei persoane de care este legat printr-o relație analoagă de afectivitate ori din partea unui ascendent, descendent sau frate ori soră, prin naturalețe, prin adopție sau prin afinitate în același grad, mituitorul va fi pedepsit cu pedeapsa închisorii de la 6 luni la un an (art. 425 C. pen. spaniol, astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 5/2010).

Potrivit art. 426 C. pen. spaniol, astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 5/2010, este **scutit de pedeapsă** pentru delictul de mituire particularul care, consimțind ocazional la solicitarea de dar sau cadou făcută de autoritate sau de funcționarul public, denunță fapta autorității care are competența de a efectua cercetări, înainte de deschiderea procedurii, cu condiția să nu fi trecut mai mult de 2 luni de la data comiterii faptei. Este vorba de o scuză absolutorie în sens amplu, generată de o faptă care este posterioară comiterii delictului și aplicabilă numai

[1] J.M. Luzón Cuesta, *Compendio de Derecho Penal. Parte especial*, Editorial Dykinson, Madrid, 2007, p. 292.

[2] Înainte de modificarea art. 424 C. pen. spaniol prin Legea nr. 1/2015, se prevedea că în cazul particularului se aplica aceeași pedeapsă ca și celui mituit, dar nu se putea aduce atingere pedepsei care, în cazul său, putea să corespundă delictului eventual comis prin fapta de corupție.

atunci când inițiativa a aparținut autorității sau funcționarului, și nu particularului denunțător[1].

Mituirea comisă de către sau în legătură cu funcționarii Uniunii Europene ori funcționarii statelor membre ale Uniunii sau ai unui alt stat străin ori ai unei organizații publice internaționale. În art. 427 C. pen. spaniol, astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 1/2015, se prevede că dispozițiile art. 419-426 se vor aplica în mod corespunzător și atunci când faptele vor fi imputate sau sunt în legătură cu:

- orice persoană care deține o funcție sau o însărcinare legislativă, administrativă sau judiciară într-o țară din Uniunea Europeană sau în orice altă țară străină, fie prin numire, fie prin alegere;
- orice persoană care exercită o funcție publică pentru o țară a Uniunii Europene sau pentru orice altă țară străină, inclusiv un organism public sau o agenție publică, pentru Uniunea Europeană sau pentru altă organizație publică internațională;
- orice funcționar sau agent al Uniunii Europene sau al unei organizații publice internaționale[2].

Mituirea comisă de către persoanele juridice. În art. 427 bis C. pen. spaniol, astfel cum a fost introdus prin Legea nr. 1/2015, se prevede că atunci când, potrivit art. 31 bis C. pen. spaniol, o persoană juridică este responsabilă de delictele menționate mai sus, se vor aplica următoarele pedepse:

- amenda (*multa*) de la 2 la 5 ani sau de la triplul la încincitul beneficiului obținut când valoarea acestuia este foarte mare, dacă legea prevede pentru delictul comis de persoana fizică pedeapsa închisorii mai mare de 5 ani;
- amenda (*multa*) de la unu la 3 ani sau de la dublul la împătritul beneficiului obținut când valoarea acestuia este foarte mare, dacă legea prevede pentru delictul comis de persoana fizică pedeapsa închisorii mai mare de 2 ani cu privare de libertate neinclusă în cea menționată mai sus;
- amenda (*multa*) de la 6 luni la 2 ani sau de la dublul la triplul beneficiului obținut când valoarea acestuia este foarte mare, în celelalte cazuri.

Traficul de influență. Infracțiunea de trafic de influență este incriminată în Capitolul VI (art. 428-430), *„Del tráfico de influecias"*, Titlul XIX, *„Delitos contra la Administración pública"* („Delicte contra Administrației publice"), din Codul penal spaniol, în trei variante de tip, după cum urmează:

---

[1] *Ibidem*, p. 296.

[2] În art. 427 pct. 1 C. pen. spaniol, astfel cum fusese modificat prin Legea nr. 5/2010, se prevedea că dispozițiile art. 419-426 se aplicau în mod corespunzător și atunci când faptele erau imputate sau erau în legătură cu funcționarii Uniunii Europene ori cu funcționarii naționali ai statelor membre ale Uniunii.

În acest sens, funcționar al Uniunii Europene putea fi:

- orice persoană care avea calitatea de funcționar sau de salariat potrivit Statutului funcționarilor Comunităților Europene sau Regimului aplicabil altor salariați ai Uniunii Europene;
- orice persoană care fusese pusă la dispoziția Uniunii Europene de statele membre sau de orice organism public ori privat și care exercita funcții echivalente cu cele efectuate de către funcționari sau alți salariați ai Uniunii Europene;
- membrii organismelor create în conformitate cu Tratatele constitutive ale Comunităților Europene, ca și personalul din aceste organisme, în măsura în care Statutul funcționarilor Comunităților Europene sau Regimul aplicabil altor salariați ai Uniunii Europene nu le era aplicabil.

Funcționar național al unui stat membru al Uniunii era persoana considerată astfel în dreptul penal al statului respectiv.

- **abuzul de influență săvârșit de către un funcționar public sau o autoritate.** Potrivit art. 428 C. pen. spaniol, astfel cum a fost modificat prin Legile nr. 5/2010 și 1/2015, funcționarul public sau autoritatea care ar influența un alt funcționar public sau o altă autoritate prevalându-se de exercitarea atribuțiilor funcției sale sau de orice altă situație derivată din relația sa personală ori ierarhică cu aceștia sau cu un alt funcționar ori autoritate pentru a obține o hotărâre care i-ar putea genera, în mod direct sau indirect, un beneficiu economic, pentru sine ori pentru altul, va fi pedepsit cu pedeapsa închisorii de la 6 luni la 2 ani, amendă (*multa*) la nivelul dublului valorii beneficiului urmărit sau obținut și incapacitatea specială a ocupației sau funcției publice și a exercițiului dreptului la sufragiu pasiv pe o durată de la 5 la 9 ani. Dacă ar obține beneficiul urmărit, se va aplica pedeapsa în jumătatea sa superioară[1].

Se consideră autoritate acela care, singur sau ca membru al vreunei corporații, tribunal sau organ colegial, are puterea sau exercită jurisdicția proprie. În orice caz, membrii Congresului Deputaților, ai Senatului, ai Ansamblului Legislativ al Comunităților Autonome și ai Parlamentului European vor fi considerați autorități. Tot astfel, funcționarii Ministerului Public vor fi considerați autorități [art. 24 alin. (1) C. pen. spaniol].

Se consideră funcționar public acela care, din dispoziția legii sau prin alegere ori prin numire de către autoritatea competentă, participă la exercițiul funcției publice [art. 24 alin. (2) C. pen. spaniol].

Pentru a subzista infracțiunea, nu este necesar să se adopte hotărârea, nici să se obțină beneficiul economic, însă dacă acesta se produce, epuizându-se delictul, se va agrava pedeapsa. Este posibil ca, în mod obiectiv, hotărârea să fie ireproșabilă, dar acest lucru nu împiedică sancționarea conduitei ilicite[2].

- **abuzul de influență săvârșit de către un particular.** Potrivit art. 429 C. pen. spaniol, astfel cum a fost modificat prin Legile nr. 5/2010 și nr. 1/2015, particularul care va influența un funcționar public sau altă autoritate prevalându-se de orice situație derivată din relația sa personală cu aceștia sau cu alt funcționar ori autoritate pentru a obține o hotărâre care i-ar putea genera în mod direct sau indirect un beneficiu economic pentru sine sau pentru altul va fi sancționat cu pedeapsa închisorii de la 6 luni la 2 ani, amendă (*multa*) la nivelul dublului valorii beneficiului urmărit sau obținut și interzicerea exercițiului dreptului de a contracta cu sectorul public, precum și pierderea posibilității de a obține subvenții sau ajutoare publice și a dreptului de a se bucura de beneficii sau stimulente fiscale și de securitate socială pe o durată de la 6 la 10 ani. Dacă ar obține beneficiul urmărit, se va aplica pedeapsa în jumătatea sa superioară[3].

- **traficul de influență.** Potrivit art. 430 alin. (1) C. pen. spaniol, astfel cum a fost modificat prin Legile nr. 5/2010 și nr. 1/2015, cel care, oferindu-se să realizeze conduitele descrise în art. 428 și art. 429 C. pen. spaniol, va solicita de la alții donații, cadouri sau orice altă remunerație ori va accepta oferte sau promisiuni va fi pedepsit cu pedeapsa închisorii de la 6 luni la 2 ani. În cazul în care fapta este comisă de o autoritate sau de un funcționar public, i se va aplica, totodată, și inca-

[1] Cu privire la semnificația pedepsei superioare în grad, a se vedea Gheorghe Ivan, *Individualizarea pedepsei*, Ed. C.H. Beck, București, 2007, p. 100.

[2] J.M. Luzón Cuesta, *op. cit.*, pp. 296-297.

[3] Cu privire la semnificația pedepsei superioare în grad, a se vedea Gheorghe Ivan, *op. cit.*, p. 100.

pacitatea specială a ocupației sau funcției publice și a exercițiului dreptului la sufragiu pasiv pe o durată de la unu la 4 ani.

Delictul, care poate fi comis de orice persoană, se consumă prin simpla oferire de a realiza conduitele descrise în art. 428 și art. 429 C. pen. spaniol, deși nu a fost acceptată sau nu se întrebuințează influențele respective, care trebuie însă să fie reale, spre deosebire de acțiunile care se întemeiază pe mijloace amăgitoare, proprii unui delict de înșelăciune. În cazul în care efectiv se întrebuințează influențe, delictul pe care îl analizăm va intra în concurs cu acelea prevăzute în art. 428 și art. 429 C. pen. spaniol[1].

Având în vedere cele trei variante de tip, s-a reproșat legiuitorului spaniol că denumirea Capitolul VI trebuia să fie *„Del abuso y tráfico de influecias"* („Abuzul și traficul de influență")[2].

Traficul de influență comis de către persoanele juridice. Potrivit art. 430 alin. (2) C. pen. spaniol, astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 5/2010, atunci când, potrivit art. 31 bis C. pen. spaniol, o persoană juridică este responsabilă de delictele menționate mai sus, se va aplica pedeapsa amenzii de la 6 luni la 2 ani.

Pierderea produselor infracțiunii. În conformitate cu art. 127 pct. 1 C. pen. spaniol, astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 1/2015, orice pedeapsă aplicată pentru un delict intenționat va atrage, ca o consecință accesorie, și pierderea bunurilor, mijloacelor sau instrumentelor folosite, precum și a produselor infracțiunii[3].

Dispoziții comune. Potrivit art. 445 C. pen. spaniol, astfel cum a fost introdus prin Legea nr. 15/2003 și modificat prin Legea nr. 1/2015, provocarea, conspirația și incitarea la comiterea faptelor menționate mai sus se vor pedepsi cu pedeapsa inferioară cu unul sau două grade în raport cu cea fixată prin lege.

Cumpărarea de influență. Legea penală spaniolă nu incriminează fapta de cumpărare de influență.

D. Codul penal german. În Codul penal german (StGB), în Capitolul 30, intitulat „Infracțiuni de serviciu", în §332 este incriminată „Corupția" sau „Luarea de mită" (*Bestechlichkeit*), cu următorul conținut:

„(1) Funcționarul public sau însărcinatul special al serviciului public care pretinde, acceptă promisiunea sau primește un folos, pentru sine sau pentru altul, drept contraprestație pentru că a îndeplinit sau va îndeplini un act în virtutea funcției sale și care își încalcă sau și-ar încălca astfel atribuțiile de serviciu se pedepsește cu închisoarea (*freiheitsstrafe*) de la 6 luni la 5 ani. În cazurile mai puțin grave (*minder schweren*), se aplică pedeapsa cu închisoarea de până la 3 ani sau o amendă. Se pedepsește și tentativa.

(2) Judecătorul sau judecătorul de arbitraj care pretinde, acceptă promisiunea sau primește un folos, pentru sine sau pentru altul, drept contraprestație pentru un act judiciar pe care l-a îndeplinit sau pe care îl va îndeplini și care își încalcă sau și-ar încălca astfel atribuțiile judiciare se pedepsește cu închisoarea (*freiheitsstrafe*) de la

---

[1] J.M. Luzón Cuesta, *op. cit.*, p. 298.

[2] *Ibidem*, p. 297.

[3] Este de menționat că, anterior modificării Codului penal spaniol prin Legea nr. 1/2015, exista în Partea specială un text separat care prevedea confiscarea bunurilor necuvenite. Astfel, în conformitate cu art. 431 C. pen. spaniol, darurile, cadourile sau orice alte bunuri asemănătoare (*regalos*) erau supuse confiscării.

un an la 10 ani. În cazurile mai puțin grave (*minder schweren*), se aplică pedeapsa cu închisoarea între 6 luni și 5 ani.

(3) În cazul în care făptuitorul pretinde, acceptă promisiunea sau primește un folos drept contraprestație pentru un act viitor, se aplică dispozițiile alin. (1) și (2), dacă acesta și-a manifestat disponibilitatea:

1. de a-și încălca atribuțiile de serviciu, sau

2. dacă are o marjă de decizie, foloasele să îl determine să decidă în favoarea făptuitorului"[1].

Potrivit §335 alin. (1) C. pen. german, în cazurile deosebit de grave (*besonders schweren*), se aplică pedeapsa cu închisoare între un an și 10 ani pentru infracțiunea prevăzută în art. §332 alin. (1) teza 1, coroborat și cu alin. (3), și pedeapsa cu închisoare de cel puțin 2 ani pentru o infracțiune prevăzută în art. §332 alin. (2), coroborat și cu alin. (3).

De regulă, un caz deosebit de grav există atunci când:

1. folosul respectiv are o valoare însemnată;

2. făptuitorul pretinde sau acceptă în mod repetat foloase drept contraprestație pentru un act pe care îl va îndeplini în virtutea funcției sale în viitor, sau

3. făptuitorul acționează în mod profesionist sau în calitate de membru al unei asocieri care s-a constituit în scopul comiterii unor astfel de infracțiuni [§335 alin. (2) C. pen. german][2].

În §338 alin. (1) C. pen. german, cu denumirea marginală „**Confiscarea averii** (*Vermögensstrafe*) și **confiscarea extinsă** (*Erweiterter Verfall*)" (s.n.), se prevede că în cazurile prevăzute de §332, coroborat și cu §336 și §337, se aplică §73d, dacă făptuitorul acționează în mod profesionist ori ca membru al unei asocieri care s-a constituit în scopul comiterii unor astfel de infracțiuni.

În dreptul penal german este incriminată și fapta de **luare de mită în activitatea comercială**. Astfel, potrivit §299 C. pen. german, fapta angajatului sau a agentului comercial care, pentru sine sau pentru altul, pretinde, acceptă promisiunea sau primește în cadrul operațiunilor sale comerciale foloase drept contraprestație pentru avantajarea altuia la procurarea de mărfuri sau servicii comerciale, practicând astfel concurență neloială, se pedepsește cu închisoarea până la 3 ani sau cu amendă penală [alin. (1)]. Această text legal este aplicabil și în cazul activităților comerciale internaționale [alin. (3)].

Potrivit §300 C. pen. german, în cazurile deosebit de grave (*besonders schweren*), fapta de luare de mită în activitatea comercială se sancționează cu pedeapsa închisorii de la 3 luni la 5 ani.

De regulă, un caz deosebit de grav există atunci când:

1. folosul respectiv are o valoare însemnată, sau

2. făptuitorul acționează în mod profesionist sau în calitate de membru al unei asocieri care s-a constituit în scopul comiterii unor astfel de infracțiuni.

Potrivit §301 C. pen. german, în cazul faptelor prevăzute la art. §299, **acțiunea penală** se pune în mișcare numai în baza unei plângeri prealabile, dacă organul de urmărire penală nu consideră necesar să intervină pentru a proteja interesele publice [alin. (1)]. Pe lângă persoana vătămată, au dreptul de a introduce plângere

[1] Wolfgang Joecks, *Strafgesetzbuch, Studienkommentar*, Verlag C.H. Beck, München, 2009, p. 815.

[2] *Ibidem*, p. 821.

prealabilă și persoanele care exercită o meserie, asociațiile și adunările menționate la §8 alin. (3) pct. 1, 2 și 4 din Legea privind concurența neloială [alin. (2)].

În art. 302 C. pen. german, cu denumirea marginală „**Confiscarea averii** (*Vermögensstrafe*) și **confiscarea extinsă** (*Erweiterter Verfall*)" (s.n.), se prevede că în cazurile prevăzute la §299 alin. (1) se aplică §73d, dacă făptuitorul acționează în mod profesionist ori ca membru al unei asocieri care s-a constituit în scopul comiterii unor astfel de infracțiuni [alin. (1)].

În dreptul penal german mai este incriminată și o altă faptă de corupție: **primirea de foloase necuvenite**. Aceasta constă în fapta funcționarului public ori a însărcinatului special al serviciului public care pretinde, primește sau acceptă promisiunea de foloase, pentru sine sau pentru altul, în legătură cu îndeplinirea de acte privitoare la îndatoririle sale de serviciu; sancțiunea constă în închisoare până la 3 ani sau amendă [§331 alin. (1) C. pen. german]. De asemenea, infracțiunea mai constă și în fapta judecătorului sau a judecătorului de arbitraj care pretinde, primește sau acceptă promisiunea de foloase, pentru sine sau pentru altul, drept contraprestație pentru că a îndeplinit sau va îndeplini un act judiciar; în acest caz, fapta se pedepsește cu închisoare până la 5 ani sau cu amendă. Tentativa se pedepsește [§331 alin. (2) C. pen. german]. Fapta nu se pedepsește potrivit §331 alin. (1), dacă făptuitorul primește sau acceptă promisiunea unor foloase pe care nu le-a pretins, iar autoritatea competentă a aprobat anterior primirea, în limitele competențelor sale, ori făptuitorul a depus neîntârziat un denunț la autoritatea competentă, iar aceasta a aprobat primirea [§331 alin. (3) C. pen. german].

Observăm că, deși infracțiunea are aceeași denumire ca cea prevăzută în art. 256 C. pen. român anterior (din anul 1969), conținutul constitutiv este diferit.

Noul Cod penal român nu mai incriminează fapta de primire de foloase necuvenite într-un text separat. Oricum, aceasta se regăsește în conținutul infracțiunii de luare de mită, prevăzută în art. 289 C. pen. român.

În §337 C. pen. german este incriminată **răsplata (recompensa) acordată judecătorilor de arbitraj** (*schiedsrichtervergütumg*), cu următorul conținut: „Răsplata acordată unui judecător de arbitraj este considerată a fi un folos în înțelesul art. §331-335 numai dacă judecătorul de arbitraj a pretins-o, a permis să i se promită sau a acceptat-o de la una dintre părți fără ca cealaltă parte să aibă cunoștință de acest fapt sau dacă aceasta i-a fost oferită, promisă sau dată de una dintre părți fără ca cealaltă parte să aibă cunoștință de acest fapt"[1].

În §334 C. pen. german este incriminată **darea de mită** (*bestechung*), cu următorul conținut:

„(1) Instanța aplică pedeapsa cu închisoarea între 3 luni și 5 ani persoanei care oferă, promite sau dă unui funcționar public, unui însărcinat special al serviciului public sau unui militar al armatei federale un folos, pentru acesta sau pentru un altul, drept contraprestație pentru un act pe care acesta l-a îndeplinit sau îl va îndeplini în virtutea funcției sale și pentru care își încalcă sau și-ar încălca atribuțiile de serviciu. În cazurile mai puțin grave (*minder schweren*), se aplică pedeapsa cu închisoarea de până la 2 ani sau o amendă.

(2) Dacă o persoană oferă, promite sau dă unui judecător sau unui judecător de arbitraj un folos, pentru acesta sau pentru altul, drept contraprestație pentru un act judiciar:

[1] *Ibidem*, pp. 810-814, 818-819, 822.

1. pe care acesta l-a îndeplinit și pentru care acesta și-a încălcat atribuțiile judiciare, sau

2. pe care îl va îndeplini și pentru care și-ar putea încălca atribuțiile judiciare, se pedepsește cu închisoare între 3 luni și 5 ani, în cazurile prevăzute la pct. 1, și cu închisoare între 6 luni și 5 ani, în cazurile prevăzute la pct. 2. Se pedepsește și tentativa.

(3) În cazul în care făptuitorul oferă, promite sau dă un folos drept contraprestație pentru un act viitor, se aplică dispozițiile alin. (1) și (2), dacă acesta încearcă să îl convingă pe celălalt făptuitor:

1. să-și încalce atribuțiile de serviciu, sau

2. dacă celălalt făptuitor are o marjă de decizie, foloasele să îi influențeze decizia".

Potrivit §335 alin. (1) C. pen. german, în cazurile deosebit de grave (*besonders schweren*), se aplică pedeapsa cu închisoarea între un an și 10 ani pentru infracțiunea prevăzută în art. §334 alin. (1) și (2), coroborat și cu alin. (3).

În general, un caz deosebit de grav există atunci când:

1. folosul respectiv are o valoare însemnată;

2. făptuitorul pretinde sau acceptă în mod repetat foloase drept contraprestație pentru un act pe care îl va îndeplini în virtutea funcției sale în viitor, sau

3. făptuitorul acționează în mod profesionist sau în calitate de membru al unei asocieri care s-a constituit în scopul comiterii unor astfel de infracțiuni [§335 alin. (2) C. pen. german][1].

În §338 alin. (2) C. pen. german, cu denumirea marginală „**Confiscarea averii** (*Vermögensstrafe*) și **confiscarea extinsă** (*Erweiterter Verfall*)" (s.n.), se prevede că în cazurile prevăzute de §334, coroborat și cu §336-337, se aplică §43a și §73d, dacă făptuitorul acționează ca membru al unei asocieri care s-a constituit în scopul comiterii unor astfel de infracțiuni. §73d se aplică și în cazul făptuitorului care acționează în mod profesionist.

În dreptul penal german este incriminată și fapta de **dare de mită în activitatea comercială**. Astfel, potrivit §299 C. pen. german, fapta aceluia care, în activitatea sa comercială, oferă, promite sau dă foloase unui angajat sau agent comercial, pentru sine sau pentru altul, foloasele reprezentând contraprestația pentru favorizarea la procurarea de mărfuri ori servicii comerciale prin concurență neloială, se pedepsește cu închisoarea până la 3 ani sau cu amendă penală [alin. (2)]. Această text legal este aplicabil și în cazul activităților comerciale internaționale [alin. (3)].

Potrivit §300 C. pen. german, în cazurile deosebit de grave (*besonders schweren*), fapta de dare de mită în activitatea comercială se sancționează cu pedeapsa închisorii de la 3 luni la 5 ani.

De regulă, un caz deosebit de grav există atunci când:

1. folosul respectiv are o valoare însemnată, sau

2. făptuitorul acționează în mod profesionist sau în calitate de membru al unei asocieri care s-a constituit în scopul comiterii unor astfel de infracțiuni.

Potrivit §301 C. pen. german, în cazul faptelor prevăzute la art. §299, **acțiunea penală** se pune în mișcare numai în baza unei plângeri prealabile, dacă organul de

[1] Wolfgang Joecks, *op. cit.*, pp. 819-821.

urmărire penală nu consideră necesar să intervină pentru a proteja interesele publice [alin. (1)]. Pe lângă persoana vătămată, au dreptul de a introduce plângere prealabilă și persoanele care exercită o meserie, asociațiile și adunările menționate la §8 alin. (3) pct. 1, 2 și 4 din Legea privind concurența neloială [alin. (2)].

În art. 302 C. pen. german, cu denumirea marginală „**Confiscarea averii** (*Vermögensstrafe*) și **confiscarea extinsă** (*Erweiterter Verfall*)" (s.n.), se prevede că în cazurile prevăzute la §299 alin. (2) se aplică prevederile de la §43a și §73d, dacă făptuitorul acționează ca membru al unei asocieri care s-a constituit în scopul comiterii unor astfel de infracțiuni. §73d se aplică și în cazul în care făptuitorul acționează în mod profesionist [alin. (2)].

În dreptul penal german mai este incriminată și o altă faptă de corupție: **darea de foloase necuvenite**. Aceasta constă în fapta aceluia care, pentru sine sau pentru altul, oferă, promite sau dă foloase unui funcționar public, unui însărcinat special al serviciului public sau unui militar al armatei federale, în legătură cu îndeplinirea de acte privitoare la îndatoririle sale de serviciu; sancțiunea constă în închisoare până la 3 ani sau amendă [§333 alin. (1) C. pen. german]. De asemenea, infracțiunea mai constă și în fapta aceluia care, pentru sine sau pentru altul, oferă, promite sau dă foloase unui judecător sau unui judecător de arbitraj, drept contraprestație pentru un act judiciar pe care l-a îndeplinit sau îl va îndeplini; în acest caz, fapta se pedepsește cu închisoare până la 5 ani sau cu amendă [§333 alin. (2) C. pen. german]. Fapta nu se pedepsește potrivit alin. (1), dacă autoritatea competentă a aprobat anterior primirea folosului de către cel ce îl primește ori autoritatea o aprobă ca urmare a denunțului făcut imediat de cel ce primește folosul [§333 alin. (3) C. pen. german].

Legea penală germană nu incriminează fapta de trafic de influență și nici pe aceea de cumpărare de influență.

BIBLIOGRAFIE SPECIALĂ LA CAPITOLUL I (TITLUL V)

George Antoniu, *Observații cu privire la anteproiectul unui al doilea nou Cod penal (II)*, în RDP nr. 1/2008, pp. 9-34; George Antoniu, *Notarul public și legea penală*, în Dreptul nr. 3/1999, p. 118; Iulian Avram, *Privire comparativă asupra infracțiunilor de corupție din perspectiva actualei reglementări și a celei date de noul Cod penal, cu referire specială la infracțiunea de cumpărare de influență*, în Dreptul nr. 12/2011, pp. 220-230; Dan Banciu, *Sociologie juridică*, Ed. Hyperion XXI, București, 1995, pp. 144-162; Dan Banciu, Sorin M. Rădulescu, *Corupția și crima organizată*, Ed. Continent XXI, București, 1994, p. 53; Gheorghe Bălășoiu, *Funcționarul cu atribuții de control – subiect activ calificat al infracțiunii de luare de mită*, în Dreptul nr. 8/1994, p. 61; Gheorghe Biolan, *Cauze de nepedepsire la infracțiunea de dare de mită și la infracțiunile de corupție prevăzute de Legea nr. 78/2000*, în Dreptul nr. 4/2009, pp. 209-212; Alexandru Boroi, Norel Neagu, *Armonizarea legislației române cu legislația europeană în materie de corupție*, în Dreptul nr. 4/2003, pp. 117-125; Elena Butnariu, *Înșelăciunea, luarea de mită și Legea nr. 12/1990*, în Pro Lege nr. 1/1994, p. 276; Elena Cherciu, *Corupția. Caracteristici și particularități în România*, Ed. Lumina Lex, București, 2004, pp. 7-31; Dorin Ciuncan, *Asistența juridică obligatorie la procedura specială în cazul infracțiunilor prevăzute de art. 254-257 din Codul penal*, în Dreptul nr. 8/1998, p. 141; Dorin Ciuncan, *Infracțiunea de luare de mită în formă continuată*, în Dreptul nr. 4-5/1991, p. 70; Dorin Ciuncan,

Luare de mită. Lichidator judiciar, în RDP nr. 1/2008, pp. 184-188; Dorin Ciuncan, *Traficul de influență și înșelăciunea*, în RDP nr. 3/1998, pp. 30-33; Sorin Corlățeanu, Dorin Ciuncan, *Infracțiuni de corupție și infracțiuni privind piața de capital*, Ed. Universul Juridic, București, 2009, pp. 7-145; Valerică Dabu, Remus Borza, *Traficul de influență în noul Cod penal*, în RDP nr. 2/2011, pp. 58-79; Valerică Dabu, Ana-Maria Gușanu, *Latura obiectivă a infracțiunii de luare de mită în noul Cod penal*, în RDP nr. 1/2014, pp. 26-52; Valerică Dabu, Remus Borza, *Primirea de foloase necuvenite. Dezincriminare*, în RDP nr. 3/2010, pp. 36-40; Valerică Dabu, Tudorel Boboc Enoiu, *Implicațiile legii privitoare la corupție asupra secretului bancar*, în RDP nr. 2/2001, p. 40; Horia Diaconescu, *Infracțiunile de corupție și cele asimilate sau în legătură cu acestea*, Ed. All Beck, București, 2004, pp. 10-65, 123-143; Horia Diaconescu, *Puncte de vedere cu privire la subiectul activ al infracțiunii de luare de mită*, în Dreptul nr. 10/1998, p. 79; Horia Diaconescu (II), George Antoniu (III), *Luare de mită. Neîndeplinirea de către funcționarul mituit a unei îndatoriri de serviciu. Unitate infracțională*, *Note* în RRD nr. 2/1988, pp. 63 și, respectiv, 66; Horia Diaconescu, *Modificări aduse structurii și conținutului constitutiv al infracțiunii de luare de mită, dare de mită, primire de foloase necuvenite și trafic de influență prin Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție*, în Dreptul nr. 4/2001 p. 44; Vasile Dobrinoiu, *Traficarea funcției și a influenței în dreptul penal*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1983, pp. 55-173, 191-236; Vasile Dobrinoiu, *Corupția în dreptul penal român*, Ed. Atlas Lex, București, 1995, pp. 6, 9-21, 67, 283; Maxim Dobrinoiu, Ciprian Raul Romițan, *Primirea de foloase necuvenite și luarea de mită. Delimitări*, în RDP nr. 2/2004, p. 105; Ion Dumitru, *Medic, subiect activ al infracțiunii de luare de mită*, în RDP nr. 4/1995, p. 58; Ion Dumitru, *Calitatea de subiect activ al infracțiunii de luare de mită a fotbaliștilor profesioniști, angajați cu contract de muncă la cluburile de fotbal, organizate ca societăți comerciale*, în Dreptul nr. 10-11/1995, p. 129; Ion Dumitru, *Calitatea de subiect activ al infracțiunii de luare de mită a fotbaliștilor profesioniști, angajați cu contract de muncă la cluburile de fotbal, organizate ca societăți comerciale*, în Pro Lege nr. 4/1995, p. 21; Ion Dumitru, *Calitatea de subiect activ al infracțiunii de luare de mită a medicilor*, în Pro Lege nr. 2/1996, p. 50; Constantin Duvac, *Dare de mită în sectorul privat. Dezincriminare*, în RDP nr. 1/2014, pp. 139-143; Constantin Duvac, *Luarea de mită în noul Cod penal*, în Dreptul nr. 4/2013, pp. 88-133; Ioan Gârbuleț, *Infracțiuni de corupție*, Ed. Universul Juridic, București, 2010, pp. 11-579; Dorinica Ioan, Dan Banciu, Sorin M. Rădulescu (coordonatori), *Corupția în România. Realitate și percepție socială*, Ed. Lumina Lex, București, 2005, pp. 20-21; Antonie Iorgovan, *Tratat de drept administrativ*, vol. I, Ed. All Beck, București, 2001, p. 554; Gheorghe Ivan, Mari-Claudia Ivan, *Unele inovații discutabile ale noului Cod penal român*, Dreptul nr. 11/2012, pp. 88-107; Gheorghe Ivan, *Drept penal. Partea generală*, Ed. C.H. Beck, București, 2008, p. 44; Gheorghe Ivan, *Individualizarea pedepsei*, Ed. C.H. Beck, București, 2007, p. 100; Gheorghe Ivan, *Complicitatea la infracțiunile bilaterale*, în RDP nr. 1/2001, pp. 95-99, și în Dreptul nr. 11/2000, pp. 68-73; Gheorghe Ivan, *O nouă circumstanță agravantă legală*, în RDP nr. 4/2002, p. 70; Gheorghe Ivan, *Gestiune frauduloasă, abuz de încredere sau furt? Unele considerații în lumina deciziei Plenului Curții Constituționale nr. 1/1993*, în Dreptul nr. 1/1996, pp. 83-93; Gheorghe Ivan, *Complicitatea la infracțiunile continuate*, Dreptul nr. 8/1995, p. 62; Ioan Lascu, *Infracțiuni de corupție*, în Pro Lege nr. 1/2002, p. 16; Ioan Lascu, Laura Codruța Lascu, *Infracțiuni de corupție. Noi incriminări*, în Pro Lege nr. 4/2000, p. 17; Alina Letia, *Unele considerații asupra corupției și măsurilor de combatere a acesteia, în special în domeniul afacerilor*, în Dreptul nr. 8/2014, pp. 208-237; Gheorghiță Mateuț, *Sinteză teoretică și practică privind represiunea traficului de influență în reglementarea actuală și în perspectivă*, în Dreptul nr. 5/2002, p. 175; Emilia Mădulărescu, *Traficul de influență. Studiu de doctrină și jurisprudență*, Ed. Hamangiu, București, 2006, pp. 4-20, 74-93;

Tiberiu-Constantin Medeanu, *Trafic de influență. Confiscare specială*, în RDP nr. 1/2001, pp. 85-88; Theodor Mrejeru, Dumitru Petre Andreiu Florescu, Dan Safta, Marieta Safta, *Infracțiunile de corupție. Aspecte teoretice și practice*, Ed. All Beck, București, 2000, pp. 4-74, 39-210; Costel Niculeanu, *Natura, sfera atribuțiilor de serviciu ale gardianului public și calitatea acestuia de subiect activ al infracțiunii de luare de mită*, în Dreptul nr. 10/1996, p. 97; Vasile Papadopol, *Condițiile generale ale participației penale*, în RRD nr. 5/1970, p. 38; Vasile Papadopol, *Examen teoretic al practicii Tribunalului Suprem în materia dreptului penal, partea generală*, în RRD nr. 12/1972, p. 119; Vasile Papadopol, *Considerații asupra infracțiunilor cu conținuturi alternative*, în RRD nr. 8/1967, p. 78; Vasile Pătulea, *Luare de mită. Diferențiere față de abuzul în serviciu și trafic de influență. Revizor vamal care reține fără drept valută și pretinde și primește bunuri de la turiști*, în Dreptul nr. 4/1992, p. 76; Gavril Paraschiv, Elena Paraschiv, *Observații privind infracțiunile de corupție din noul Cod penal*, în RDP nr. 3/2011, pp. 93-97; Mihai Petrovici, *Diferențierea infracțiunii de luare de mită de infracțiunea de abuz în serviciu contra intereselor obștești*, Dreptul nr. 7/1990, pp. 37-44; Antoniu Podariu, *Dacă gardienii publici sunt sau nu susceptibili să aibă calitatea de subiecți activi ai infracțiunii de luare de mită*, în Dreptul nr. 3/1997, p. 107; Virgil Pop, *Funcționarul cu atribuții de control*, în RDP nr. 4/1996, p. 119; Titus Popescu, Ciprian Găitan, *Luare de mită în formă continuată*, în RDP nr. 1/2002, pp. 112-113; Octavian Rădulescu, *Despre subiectul activ al infracțiunii de luare de mită*, în Dreptul nr. 2/1998, p. 95; Virgil Rămureanu, *Poziția juridică a intermediarului la infracțiunile de luare de mită și dare de mită*, în JN nr. 3/1969, p. 567; Marcel Sandu, *Regimul sancționator al infracțiunii de trafic de influență în comparație cu cel al infracțiunii de înșelăciune și necesitatea corelării acestuia cu gravitatea urmărilor materiale, inclusiv pentru celelalte infracțiuni de corupție*, în Dreptul nr. 2/2013, pp. 210-216; Ernesto Savona, Laura Mezzanotte, *Corupția în Europa*, traducere de Aga Dan, Revista de Criminologie, de Criminalistică și de Penalogie nr. 8/2000, pp. 31-37; Teodor Sâmbrian, *Luarea de mită. Neîndeplinirea de către funcționarul mituit a unei îndatoriri de serviciu. Unitatea infracțională*, Nota I, în RRD nr. 2/1988, pp. 61-63; Mădălina Cristina Sima, *Subiectul activ al infracțiunii de luare de mită. Cazul avocatului din oficiu*, în RDP nr. 2/2007, pp. 119-121; Rodica Mihaela Stănoiu, Ortansa Brezeanu, Tiberiu Dianu, *Tranziția și criminalitatea*, Ed. Oscar Print, București, 1994, p. 184; Vasile Sumănaru, *Delimitarea infracțiunii de luare de mită de alte infracțiuni*, în Pro Lege nr. 1/1992, p. 29; A. Vitu, *Corruption des salariés des entreprises privées*, în Revue de science criminelle et de droit pénal comparé nr. 1/1972, pp. 104-105.

Luarea de mită

Art. 289. (1) Fapta funcționarului public care, direct ori indirect, pentru sine sau pentru altul, pretinde ori primește bani sau alte foloase care nu i se cuvin ori acceptă promisiunea unor astfel de foloase, în legătură cu îndeplinirea, neîndeplinirea, urgentarea ori întârzierea îndeplinirii unui act ce intră în îndatoririle sale de serviciu sau în legătură cu îndeplinirea unui act contrar acestor îndatoriri, se pedepsește cu închisoare de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică ori de a exercita profesia sau activitatea în executarea căreia a săvârșit fapta.

(2) Fapta prevăzută în alin. (1), săvârșită de una dintre persoanele prevăzute în art. 175 alin. (2), constituie infracțiune numai când este comisă în legătură cu

neîndeplinirea, întârzierea îndeplinirii unui act privitor la îndatoririle sale legale sau în legătură cu efectuarea unui act contrar acestor îndatoriri.

(3) Banii, valorile sau orice alte bunuri primite sunt supuse confiscării, iar când acestea nu se mai găsesc, se dispune confiscarea prin echivalent.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Gheorghe Ivan)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Art. 289 C. pen. incriminează fapta de luare de mită cu unele modificări față de Codul penal anterior.

Astfel, spre deosebire de Codul penal anterior, în care subiect activ al infracțiunii în forma tipică putea fi atât un funcționar public, cât și un funcționar, noua lege penală face distincție între aceste categorii de persoane, ca și între funcționarii publici între ei.

De asemenea, condițiile de incriminare sunt parțial diferite față de cele cuprinse în legea anterioară. De pildă, față de Codul penal anterior, care cerea ca făptuitorul să acționeze cu un scop special — în scopul de a îndeplini, a nu îndeplini ori a întârzia îndeplinirea unui act privitor la îndatoririle sale de serviciu sau în scopul de a face un act contrar acestor îndatoriri —, și, ca atare, intenția nu putea fi decât directă, iar elementul material al faptei trebuia să se săvârșească anterior sau cel mai târziu concomitent cu îndeplinirea, neîndeplinirea sau întârzierea în îndeplinirea actului de serviciu sau cu efectuarea unui act contrar îndatoririlor de serviciu, noua lege penală cere doar ca banii sau celelalte foloase pretinse sau primite ori a căror promisiune a fost acceptată să fie în legătură cu îndeplinirea, neîndeplinirea, urgentarea ori întârzierea îndeplinirii unui act ce intră în îndatoririle de serviciu ale funcționarului public sau în legătură cu îndeplinirea unui act contrar acestor îndatoriri. În atari condiții, intenția poate fi și indirectă, iar elementul material al faptei se poate săvârși anterior, concomitent sau ulterior îndeplinirii, neîndeplinirii, urgentării sau întârzierii în îndeplinirea actului de serviciu ori efectuării unui act contrar îndatoririlor de serviciu.

Legiuitorul actualului Cod penal nu a mai incriminat și nerespingerea promisiunii unor foloase, aceasta intrând în conținutul noțiunii de „acceptare", fiind de fapt o acceptare tacită[1].

În noua lege, maximul special al închisorii este mai mic (10 ani, față de 12 ani în reglementarea anterioară), în timp ce minimul special este același (3 ani)[2].

---

[1] În doctrină se susține că legiuitorul nu a mai așezat pe același plan nerespingerea promisiunii cu acceptarea acesteia, scoțând din sfera ilicitului penal nerespingerea promisiunii de foloase (Constantin Duvac, *Luarea de mită..., op. cit.*, p. 110). Or, această opinie este discutabilă, în condițiile în care nerespingerea promisiunii reprezintă o modalitate faptică de săvârșire a infracțiunii de luare de mită, iar abrogarea nu este o noțiune sinonimă cu dezincriminarea, deoarece fapta prevăzută de norma abrogată poate să fie incriminată în noua lege printr-o altă normă sau poate să facă parte din conținutul unei alte modalități normative, ca în cazul de față (în același sens, a se vedea Vasile Dobrinoiu, *Luarea de mită (Infracțiuni de corupție)*, în Vasile Dobrinoiu și colab., *Noul Cod penal comentat. Vol. II. Partea specială*, Ed. Universul Juridic, București, 2012, p. 527).

[2] Trebuie să menționăm că, inițial, în noul Cod penal era prevăzută închisoarea de la 2 la 7 ani (la fel ca la darea de mită), dar, în urma criticilor formulate (a se vedea, pe larg, Gheorghe Ivan, *Drept penal. Partea specială. Cu referiri la noul Cod penal*, Ed. C.H. Beck, București, 2010, pp. 431-433), legiuitorul a modificat limitele speciale prin Legea nr. 187/2012, acestea fiind cele din prezent.

Dispoziția din alin. (2) al art. 289 C. pen. conține o formă asimilată a infracțiunii. Aceasta este asemănătoare cu infracțiunea în forma tip [art. 289 alin. (1) C. pen.], cu următoarele excepții: subiect activ poate fi numai persoana care exercită un serviciu de interes public pentru care a fost învestită de autoritățile publice sau care este supusă controlului ori supravegherii acestora cu privire la îndeplinirea respectivului serviciu public [art. 175 alin. (2) C. pen.]; fapta săvârșită de un asemenea subiect activ nu constituie infracțiune când este săvârșită în legătură cu îndeplinirea sau urgentarea îndeplinirii unui act ce intră în îndatoririle sale legale.

Forma agravată a luării de mită prevăzută în art. 254 alin. (2) C. pen. anterior nu se mai regăsește în Codul penal actual. În doctrină s-a susținut că, față de reglementarea anterioară, în mod discutabil, nu a mai fost prevăzută ca variantă agravată ipoteza în care luarea de mită este comisă de un funcționar cu atribuții de control[1].

Dispoziția din alin. (3) al art. 289 C. pen. privitoare la *confiscarea specială* este asemănătoare cu cea din reglementarea anterioară [art. 254 alin. (3) C. pen. anterior].

Noul Cod penal nu mai incriminează distinct fapta de primire de foloase necuvenite, ci a integrat-o în conținutul luării de mită, adoptând astfel sistemul promovat și de alte legislații străine care incriminează fapta ca o modalitate normativă a infracțiunii de corupție (Italia, Spania).

2. Concept și caracterizare

Luarea de mită este fapta funcționarului public [sau a altor persoane asimilate, dintre cele menționate în art. 293-294 și art. 308 alin. (1) C. pen.] care – în legătură cu îndeplinirea, neîndeplinirea, urgentarea ori întârzierea îndeplinirii unui act care intră în îndatoririle sale de serviciu sau în legătură cu îndeplinirea unui act contrar acestor îndatoriri – pretinde ori primește bani sau alte foloase necuvenite ori acceptă promisiunea unor astfel de foloase.

Această faptă prezintă un pericol social deosebit, deoarece „comercializarea" funcției publice și, în anumite condiții, a funcției private de către infractor, în scopul de a obține foloase necuvenite, aduce atingere, implicit, bunului mers al instituțiilor publice și persoanelor juridice de utilitate publică, iar, în anumite condiții, aduce atingere și celorlalte persoane juridice.

Această faptă este incriminată în grupul infracțiunilor de corupție și de serviciu, subgrupul infracțiunilor de corupție, prin dispozițiile art. 289 alin. (1) C. pen.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic

Infracțiunea de luare de mită are ca obiect juridic relațiile sociale care se nasc și se dezvoltă în legătură cu desfășurarea cu probitate a atribuțiilor de serviciu de către funcționarii publici (sau alte persoane asimilate).

B. Obiectul material

În cazul acestei infracțiuni, obiectul material, de regulă, lipsește. Banii sau foloasele pretinse, primite ori a căror promisiune a fost acceptată reprezintă folosul obținut ca urmare a actului ilegal al funcționarului, și nu obiectul material al infracțiunii de luare de mită, prin care se înțelege, în general, entitatea materială (un obiect, un animal, corpul persoanei) asupra căreia se exercită acțiunea sau inacțiunea incri-

[1] Constantin Duvac, *Luarea de mită...*, *op. cit.*, p. 91.

minată, ceea ce nu este cazul în materia de față[1]. Numai dacă actul funcționarului pentru care a primit mită se referă la un obiect material, acesta va fi și obiectul material al infracțiunii de luare de mită.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ. Acesta este calificat prin calitatea de funcționar public, în accepțiunea prevederilor art. 175 C. pen. Ca atare, în primul rând, poate fi **subiect activ al infracțiunii de luare de mită, în forma tip prevăzută în art. 289 alin. (1) C. pen.**, persoana care, cu titlu permanent sau temporar, cu sau fără o remunerație:

- **exercită atribuții și responsabilități, stabilite în temeiul legii, în scopul realizării prerogativelor puterii legislative, executive sau judecătorești.** Sunt avuți în vedere deputații, senatorii, Președintele țării, prim-ministrul, miniștrii, membrii Consiliului Suprem de Apărare a Țării, președinții consiliilor județene, consilierii județeni, președinții consiliilor locale, consilierii locali, primarii, prefecții, subprefecții, judecătorii, procurorii și membrii Consiliului Superior al Magistraturii;

- **exercită o funcție de demnitate publică sau o funcție publică de orice natură.** Într-o definiție doctrinară, **funcția publică** este considerată „situația juridică a persoanei fizice – învestită legal cu atribuții în realizarea competenței unei autorități publice –, ce constă în ansamblul drepturilor și obligațiilor care formează conținutul juridic complex al relațiilor dintre persoana fizică respectivă și organul care a învestit-o"[2]. Potrivit definiției legale, întâlnită în Legea nr. 188/1999 privind Statutul funcționarilor publici[3], cu modificările și completările ulterioare, art. 2 alin. (1), funcția publică reprezintă „ansamblul atribuțiilor și responsabilităților, stabilite în temeiul legii, în scopul realizării prerogativelor de putere publică de către administrația publică centrală, administrația publică locală și autoritățile administrative autonome". Funcționarul public este persoana numită, în condițiile legii, într-o funcție publică. Persoana care a fost eliberată din funcția publică și se află în corpul de rezervă al funcționarilor publici își păstrează calitatea de funcționar public[4] [art. 2 alin. (2) din Legea nr. 188/1999].

Activitățile desfășurate de funcționarii publici, care implică exercitarea prerogativelor de putere publică, sunt următoarele:

1) punerea în executare a legilor și a celorlalte acte normative;

2) elaborarea proiectelor de acte normative și a altor reglementări specifice autorității sau instituției publice, precum și asigurarea avizării acestora;

---

[1] În același sens, a se vedea CSJ, s. pen., dec. nr. 1789/2003, în *Codul penal*, ediție îngrijită și adnotată de Georgina Bodoroncea, Irina Kuglay, Lavinia Lefterache, Ionuț Matei, Iuliana Nedelcu, Francisca Vasile, Ed. C.H. Beck, București, 2007, p. 878 (infracțiunea nu are obiect material, deoarece banii sau foloasele constituie obiectul mitei, iar nu obiectul infracțiunii).

[2] Antonie Iorgovan, *Tratat de drept administrativ*, vol. I, Ed. All Beck, București, 2001, p. 554.

[3] Publicată în M. Of. nr. 600 din 8 decembrie 1999; republicată în M. Of. nr. 365 din 29 mai 2007.

[4] În doctrină s-a susținut că persoana aflată în corpul de rezervă al funcționarilor publici își păstrează calitatea de funcționar public, dar numai în sensul dreptului administrativ; în dreptul penal, aceste categorii de persoane nu vor mai fi, în opinia citată, funcționari publici, în sensul art. 175 C. pen. [Constantin Duvac, *Funcționar public (Înțelesul unor termeni sau expresii în legea penală)*, în George Antoniu (coord.) și colab., *Explicații preliminare ale noului Cod penal. Vol. II. Articolele 53-187*, Ed. Universul Juridic, București, 2011, p. 520]. În opinia noastră, aceste categorii de persoane nu sunt considerate funcționari publici, în dreptul penal, deoarece nu se mai află în exercițiul funcției publice, așa cum se menționează expres în art. 175 alin. (1) lit. b) C. pen.

3) elaborarea proiectelor politicilor și strategiilor, a programelor, a studiilor, analizelor și statisticilor necesare realizării și implementării politicilor publice, precum și a documentației necesare executării legilor, în vederea realizării competenței autorității sau instituției publice;

4) consilierea, controlul și auditul public intern;

5) gestionarea resurselor umane și a resurselor financiare;

6) colectarea creanțelor bugetare;

7) reprezentarea intereselor autorității sau instituției publice în raporturile acesteia cu persoane fizice sau juridice de drept public sau privat, din țară și străinătate, în limita competențelor stabilite de conducătorul autorității sau instituției publice, precum și reprezentarea în justiție a autorității sau instituției publice în care își desfășoară activitatea;

8) realizarea de activități în conformitate cu strategia de informatizare a administrației publice [art. 2 alin. (3) din Legea nr. 188/1999].

Funcțiile publice sunt prevăzute în anexă la Legea nr. 188/1999, și anume:

„I. Funcții publice generale

(A) Funcții publice corespunzătoare categoriei înalților funcționari publici

1. secretar general al Guvernului;

2. secretar general adjunct al Guvernului;

3. secretar general din ministere și alte organe de specialitate ale administrației publice centrale;

4. secretar general adjunct din ministere și alte organe de specialitate ale administrației publice centrale;

5. prefect;

6. subprefect;

7. inspector guvernamental.

(B) Funcții publice de conducere

1. director general din cadrul autorităților administrative autonome, al ministerelor și al celorlalte organe de specialitate ale administrației publice centrale;

2. director general adjunct din cadrul autorităților administrative autonome, din aparatul ministerelor și al celorlalte organe de specialitate ale administrației publice centrale;

3. secretar al județului și al municipiului București;

4. director din cadrul autorităților administrative autonome, din aparatul ministerelor și al celorlalte organe de specialitate ale administrației publice centrale, director executiv în cadrul serviciilor publice deconcentrate ale ministerelor și ale altor organe de specialitate ale administrației publice centrale, precum și în cadrul autorităților administrației publice locale și al instituțiilor publice subordonate acestora;

5. director adjunct din cadrul autorităților administrative autonome, din aparatul ministerelor și al celorlalte organe de specialitate ale administrației publice centrale, director executiv adjunct în cadrul serviciilor publice deconcentrate ale ministerelor și ale altor organe de specialitate ale administrației publice centrale, precum și în cadrul autorităților administrației publice locale și al instituțiilor publice subordonate acestora;

6. secretar al municipiului, al sectorului municipiului București, al orașului și comunei;

7. șef serviciu;

8. șef birou.

(C) Funcții publice de execuție
1. consilier, consilier juridic, auditor, expert, inspector;
2. referent de specialitate;
3. referent.
II. Funcții publice specifice
(A) Funcții publice de conducere
1. arhitect-șef.
(B) Funcții publice de execuție
1. inspector de concurență;
2. inspector vamal;
3. inspector de muncă;
4. controlor delegat;
5. expert în tehnologia informațiilor și a telecomunicațiilor;
6. comisar.
(C) Alte funcții publice specifice
1. manager public".

Pot beneficia de statute speciale funcționarii publici care își desfășoară activitatea în cadrul următoarelor servicii publice:

1) structurile de specialitate ale Parlamentului României;
2) structurile de specialitate ale Administrației Prezidențiale;
3) structurile de specialitate ale Consiliului Legislativ;
4) serviciile diplomatice și consulare;
5) autoritatea vamală;
6) poliția și alte structuri ale Ministerului Internelor și Reformei Administrative (în prezent, Ministerul Afacerilor Interne);
7) alte servicii publice stabilite prin lege [art. 5 alin. (1) din Legea nr. 188/1999].

Această dispoziție legală ne îndreptățește să considerăm că au calitatea de funcționari publici toată persoanele care ocupă o funcție publică în autoritățile sau organele administrației publice, implicit cadrele active ale armatei, polițiștii, personalul vamal, cadrele didactice etc. Categoriilor de funcționari amintite li se aplică, pe lângă Codul penal, și prevederile unor legi speciale, alături, desigur, de dispozițiile generale în materie ale Constituției și ale Statutului funcționarilor publici.

Este de menționat și faptul că între funcția de demnitate publică, civilă sau militară, și aceea de funcționar public există unele diferențe semnificative. Legea nr. 188/1999, în art. 6, face precizarea că persoanele numite sau alese în funcție de demnitate publică nu intră sub incidența dispozițiilor ei, iar un alt act normativ, Legea-cadru nr. 284/2010 privind salarizarea unitară a personalului plătit din fonduri publice[1], cu modificările și completările ulterioare, prevede care sunt aceste funcții. **Funcțiile de demnitate publică alese** sunt ocupate de: Președintele României, președintele Senatului și președintele Camerei Deputaților, vicepreședinții Senatului și ai Camerei Deputaților, secretarii și chestorii Senatului și ai Camerei Deputaților, președinții comisiilor permanente ale Senatului și Camerei Deputaților, liderii grupurilor parlamentare ale Senatului și Camerei Deputaților, vicepreședinții comisiilor permanente ale Senatului și Camerei Deputaților, secretarii comisiilor permanente ale Senatului și Camerei Deputaților, deputații și senatorii, președinții și vicepreședinții consiliilor județene, primarii și viceprimarii. **Funcțiile de demnitate**

[1] Publicată în M. Of. nr. 877 din 28 decembrie 2010.

publică numite sunt ocupate de: prim-ministrul, viceprim-ministrul, miniștrii de stat, miniștrii, miniștrii delegați, secretarii de stat membri ai Guvernului, secretarii și subsecretarii de stat, președintele și judecătorii Curții Constituționale, președintele și președintele de secție al Consiliului Legislativ, avocatul poporului și adjunctul acestuia, președintele și vicepreședintele Curții de Conturi, președintele și vicepreședintele Autorității de Audit din cadrul Curții de Conturi, consilierii de conturi, secretarul general și secretarul general adjunct al Guvernului, consilierii de stat din cadrul Secretariatului General al Guvernului, consilierii prezidențiali și consilierii de stat din cadrul Administrației Prezidențiale, secretarul general la Camera Deputaților și la Senat, secretarul general adjunct la Camera Deputaților și la Senat, președintele și vicepreședintele Consiliul Concurenței, consilierii de concurență, președintele, vicepreședintele, membrii și secretarul Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității, președintele și membrii Consiliului Național al Audiovizualului. **Funcții asimilate cu funcții de demnitate publică** sunt ocupate de: conducătorul instituției publice din subordinea Guvernului (președinte, director general, șef de oficiu etc.) și adjunctul acestuia (vicepreședinte, director general adjunct etc.).

De observat, de asemenea, că nu pot avea calitatea de funcționar public următoarele categorii de salariați:

1) personalul contractual salariat din aparatul propriu al autorităților și instituțiilor publice, care desfășoară activități de secretariat, administrative, protocol, gospodărire, întreținere-reparații și de deservire, pază, precum și alte categorii de personal care nu exercită prerogative de putere publică. Persoanele care ocupă aceste funcții nu au calitatea de funcționar public și li se aplică legislația muncii;

2) personalul salariat încadrat, pe baza încrederii personale, la cabinetul demnitarului;

- **exercită, singură sau împreună cu alte persoane, în cadrul unei regii autonome, al altui operator economic sau al unei persoane juridice cu capital integral sau majoritar de stat, atribuții legate de realizarea obiectului de activitate al acesteia.** Sunt avute în vedere numai persoanele care exercită atribuții legate de realizarea obiectului de activitate al persoanelor juridice menționate, cum ar fi directorii, inginerii, tehnicienii, economiștii etc., și nu persoanele care efectuează diverse operații tehnice sau administrative, cum ar fi conducătorii auto, paznicul, dactilografa etc. Pe de altă parte, se are în vedere numai persoanele juridice menționate în textul legal: regiile autonome sau persoanele juridice cu capital integral sau majoritar de stat. Expresia „alt operator economic" semnifică altă persoană juridică asemănătoare cu regia autonomă, cum ar fi compania națională (CN Poșta Română SA, METROREX SA etc.)[1].

În al doilea rând, **poate fi subiect activ al infracțiunii de luare de mită, în forma asimilată prevăzută în art. 289 alin. (2) C. pen.**, persoana care exercită un serviciu de interes public pentru care a fost învestită de autoritățile publice sau care

[1] În sens contrar, se susține, fără să se argumenteze, că în accepțiunea art. 175 alin. (1) lit. c) C. pen., operatorul economic este acea persoană juridică cu capital integral sau majoritar de stat care realizează acte de comerț [Constantin Duvac, *Funcționar public (Înțelesul unor termeni sau expresii în legea penală)*, în George Antoniu (coord.) și colab., *op. cit.*, vol. II, p. 523; Ion Ifrim, *Funcționar public (Înțelesul unor termeni sau expresii în legea penală)*, în George Antoniu, Tudorel Toader (coordonatori) și colab., *Explicațiile noului Cod penal. Vol. II. Articolele 53-187*, Ed. Universul Juridic, București, 2015, p. 533 (autorul a preluat *ad litteram* ideea autorului anterior citat)].

este supusă controlului ori supravegherii acestora cu privire la îndeplinirea respectivului serviciu public [art. 175 alin. (2) C. pen.]; este vorba de persoana fizică care exercită un serviciu de interes public. Noțiunea de „serviciu public" prezintă două accepțiuni: în prima accepțiune, serviciul public este organul care participă la raportul juridic de utilizare a serviciilor publice; în a doua accepțiune, este activitatea cu caracter de prestație pe care o realizează respectivul organ în favoarea publicului pentru a satisface în mod regulat și continuu o nevoie cu caracter general. De pildă, serviciul public al activității notariale, serviciul public al executării silite a dispozițiilor cu caracter civil din titlurile executorii etc.[1]. În această categorie se încadrează notarii publici, executorii judecătorești etc.

În al treilea rând, **pot fi subiecți activi ai infracțiunii de luare de mită, în ambele forme**, și alte persoane asimilate, dintre cele menționate în art. 308 alin. (1) C. pen.: persoanele care exercită, permanent sau temporar, cu sau fără o remunerație, o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane fizice dintre cele prevăzute în art. 175 alin. (2) C. pen. ori în cadrul oricărei persoane juridice[2]. Cu privire la corupția în mediul privat, a se vedea considerațiile pe care le vom face la darea de mită.

Persoana care exercită o însărcinare în serviciul unei persoane fizice dintre cele prevăzute în art. 175 alin. (2) C. pen. răspunde penal la fel ca și aceasta; adică pentru infracțiunea de luare de mită în forma asimilată prevăzută în art. 289 alin. (2) C. pen.

Celelalte persoane care exercită o însărcinare în cadrul oricărei persoane juridice răspund penal pentru infracțiunea de luare de mită în forma tip prevăzută în art. 289 alin. (1) C. pen.

O problemă îndelung discutată în literatura de specialitate și care a determinat o practică judiciară neunitară este aceea de a se ști dacă medicii au sau nu calitatea de funcționar public, respectiv dacă pot fi subiecți activi ai infracțiunii de luare de mită.

Medicilor le-au fost favorabile unele hotărâri judecătorești în care nu erau considerați subiecți activi ai infracțiunii de luare de mită pe motiv că nu aveau calitatea de funcționar[3]. Cu toate că acest punct de vedere nu a fost majoritar nici în practică și nici în doctrină, crearea acestei situații favorabile medicilor a fost motivată prin faptul că, potrivit legii care reglementează activitatea medicală, medicul practician nu este funcționar public și nici nu va putea fi asimilat funcționarului public datorită caracterului umanitar și liber al profesiei acestuia.

Întrucât legea care cuprinde dispoziții cu privire la exercitarea profesiei de medic are un pronunțat caracter extrapenal, obiectul ei de reglementare îl constituie relațiile sociale care se stabilesc în domeniul activității medicale; prin urmare, ea nu face parte din categoria acelor legi speciale nepenale care cuprind și unele dispoziții

---

[1] Gheorghe Ivan, *Gestiune frauduloasă, abuz de încredere sau furt? Unele considerații în lumina deciziei Plenului Curții Constituționale nr. 1/1993*, în Dreptul nr. 1/1996, p. 86.

[2] În doctrină s-a susținut că la infracțiunea de luare de mită subiectul activ nemijlocit este calificat, cu excepția cazurilor în care este comisă de o persoană particulară dintre cele menționate în art. 308 C. pen. (Constantin Duvac, *Luarea de mită...*, *op. cit.*, p. 96], trecând peste ideea că textul nu se referă la orice persoană particulară, ci doar la aceea care exercită o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane fizice dintre cele prevăzute în art. 175 alin. (2) C. pen. ori în cadrul oricărei persoane juridice.

[3] CSJ, s. pen., dec. nr. 1647/1992, în Dreptul nr. 4/1993, p. 63.

de drept penal[1]. Din aceste considerente, legea penală va fi aplicată în orice situație în care relația dintre medic și autoritatea pe care o reprezintă este încălcată, deoarece medicii încadrați în unități medico-sanitare din rețeaua publică sunt funcționari publici în sensul legii penale [art. 175 alin. (1) lit. b) teza a II-a C. pen.], exercitând un serviciu public[2]. Aceeași concluzie subzistă și în ceea ce îi privește pe medicii care sunt titulari sau asociați ai cabinetelor medicale particulare, deoarece sunt incidente dispozițiile art. 175 alin. (2) C. pen.[3].

Controverse au existat, în stabilirea calității de funcționar public, și cu privire la profesia de avocat, opinia majoritară orientându-se spre ideea că avocatul ales nu este un funcționar public în sensul legii penale și nu are niciuna dintre calitățile cerute în Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, cu modificările și completările ulterioare, pentru a fi subiect activ al infracțiunii de luare de mită. În susținerea acestei opinii, s-a argumentat că profesia de avocat este liberă și independentă, iar avocații își exercită profesia în nume propriu, și nu din însărcinarea cabinetelor de avocatură, individuale sau asociate, ori a societății civile create în acest scop. Avocatul are statutul juridic de liber-profesionist, care cuprinde drepturi și obligații stabilite de lege și de normele deontologice, care au rolul de a asigura o apărare liberă a justițiabililor, fără nicio subordonare a avocatului față de o autoritate publică.

În acest sens s-a mai reținut și faptul că avocatul este angajat de către justițiabil și îndeplinește în cadrul procesului un rol de mandatar al persoanei care l-a angajat pe baza unei împuterniciri de a-l reprezenta sau asista în fața instanței judecătorești sau a organelor de urmărire penală, iar subordonarea față de o autoritate publică ar împiedica îndeplinirea rolului pe care îl are apărarea și s-ar încălca astfel garanția unei apărări obiective, care este un drept prevăzut în Declarația Universală a Drepturilor Omului.

---

[1] În același sens, a se vedea CSJ, s. pen., dec. nr. 983/1996, în *Codul penal*, ediție îngrijită și adnotată de Georgina Bodoroncea ș.a., *op. cit.*, p. 872. În prezent, este în vigoare Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății (publicată în M. Of. nr. 372 din 28 aprilie 2006), cu modificările și completările ulterioare, în care se prevede, în continuare, că, având în vedere natura profesiei de medic și obligațiile fundamentale ale medicului față de pacientul său, medicul nu este funcționar public și nu poate fi asimilat acestuia [art. 375 alin. (1) și (2)].

[2] În același sens, a se vedea: Gheorghe Ivan, Mari-Claudia Ivan, *Drept penal. Partea specială...*, *op. cit.*, pp. 301-302; Vasile Dobrinoiu, Nicolae Conea, *Drept penal. Partea specială. Teorie și practică judiciară*, vol. II, Ed. Lumina Lex, București, 2002, p. 99; CSJ, s. pen., dec. nr. 78/1993, în RDP nr. 2/1994, p. 165; C. Ap. Timișoara, dec. pen. nr. 120/A/1994, în RDP nr. 1/1996, p. 135; CSJ, s. pen., dec. nr. 4055/2000, în RDP nr. 2/2002, p. 173 (a comis infracțiunea de luare de mită medicul de la un dispensar comunal care a pretins de la mai multe persoane sume de bani și alte bunuri pentru îndeplinirea actului medical la care era obligat în virtutea atribuțiilor sale de serviciu); Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 191/1971, în CD 1971, p. 357 (fapta unui medic specialist în obstretică-ginecologie, de a primi de la două paciente, cărora urma să le întrerupă legal cursul sarcinii și care fuseseră anesteziate, unele sume de bani „pentru a lucra mai atent", constituie infracțiunea de luare de mită). Recent, instanța supremă a statuat că fapta medicului din sistemul public de sănătate, care are calitatea de funcționar public, în accepțiunea dispozițiilor art. 175 alin. (1) lit. b) teza a II-a C. pen., de a primi plăți suplimentare sau donații de la pacienți, în sensul art. 34 alin. (2) din Legea nr. 46/2003 privind drepturile pacientului, nu constituie o exercitare a unui drept recunoscut de lege care să atragă incidența dispozițiilor art. 21 alin. (1) teza I C. pen. (ICCJ, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, dec. nr. 19/2015, publicată în M. Of. nr. 590 din 5 august 2015).

[3] Există și opinia că aceștia sunt „funcționari privați", în condițiile prevăzute în art. 308 C. pen. [Georgina Bodoroncea, *Comentariu (Luarea de mită)*, în Georgina Bodoroncea ș.a., *Codul penal. Comentariu pe articole*, Ed. C.H. Beck, București, 2014, p. 622].

Cu privire la persoanele care îndeplinesc funcții în organele de conducere sau în aparatul administrativ al barourilor, acestea nu pot fi considerate funcționari publici, fiind retribuite din fondurile comune ale acestora și având anumite însărcinări pentru care au fost angajate; ca atare, pot fi subiecți activi ai infracțiunii de luare de mită, în sensul art. 308 C. pen. O situație aparte care trebuie avută în vedere este cea a avocatului din oficiu. În primul rând, acesta îndeplinește condițiile cuprinse în art. 175 alin. (2) C. pen. pentru calitatea de funcționar public asimilat, deoarece, pe durata delegării sau până se prezintă un avocat ales, el trebuie să acorde asistență juridică retribuită de către stat și în serviciul statului, ca o garanție a dreptului la apărare, în îndeplinirea unei însărcinări date de către barou. În al doilea rând, ținându-se seama de conținutul art. 172 și al art. 173 C. pen., interpretarea dată prevederilor Codului penal nu poate fi infirmată, după părerea noastră, de unele dispoziții cu caracter nepenal, respectiv cele din Legea nr. 188/1999 privind Statutul funcționarilor publici sau din Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat[1], cu modificările și completările ulterioare, care dispune în art. 39 alin. (1): „în exercitarea profesiei, avocații sunt ocrotiți de lege, fără a putea fi asimilați funcționarilor publici, cu excepția situațiilor în care atestă identitatea părților, a conținutului sau datei unui act".

În materie penală va prevala definiția dată de norma penală, calitatea de funcționar public urmând să fie atribuită nu prin referire la legea funcționarului public sau la legea avocaturii, ci prin prisma legii penale care asimilează pe avocatul din oficiu cu funcționarul public, întrunind calitatea specifică subiectului activ al infracțiunii de luare de mită. De altfel, din dispozițiile art. 39 alin. (1) din Legea nr. 51/1995, modificate recent prin Legea nr. 187/2012, rezultă că avocatul poate fi asimilat funcționarului public atunci când exercită activități ce se circumstanțiază unui serviciu de interes public, precum: atestarea identității părților, a conținutului sau datei unui act. Prin urmare, numai în aceste situații avocatul ales are calitatea de funcționar public asimilat, în sensul art. 175 alin. (2) C. pen.

Avocatul din oficiu primește însărcinarea de a acorda asistență juridică atunci când este desemnat de barou, iar aceasta este o obligație cu caracter profesional ce trebuie îndeplinită, deoarece legea și statutul profesiei prevăd că avocatul nu o poate refuza decât în caz de conflict de interese sau pentru alte motive justificate. De aici rezultă că serviciile de asistență juridică își îndeplinesc sarcinile prin membrii lor, iar fiecare dintre aceștia are o îndatorire concretă de interes public de a desfășura activitatea avocațială solicitată, delegată de către conducerea barourilor. Datorită faptului că asistența juridică din oficiu nu poate fi acordată în mod legal decât prin serviciile de asistență juridică din oficiu, avocații execută însărcinarea primită „în serviciul" acestora, ca un serviciu public[2].

---

[1] Publicată în M. Of. nr. 116 din 9 iunie 1995; republicată în M. Of. nr. 113 din 6 martie 2001 și apoi în M. Of. nr. 98 din 7 februarie 2011.

[2] În același sens, a se vedea: M.C. Sima, *Subiectul activ al infracțiunii de luare de mită. Cazul avocatului din oficiu*, în RDP nr. 2/2007, p. 119; Ovidiu Predescu, Angela Hărăstășanu, *Drept penal. Partea specială. Examinarea comparativă Codul penal – noul Cod penal*, Ed. Universul Juridic, București, 2012, p. 274. S-a susținut și ideea că avocații aleși au calitatea de funcționar public în accepțiunea art. 175 alin. (2) C. pen. [Constantin Duvac, *Funcționar public (Înțelesul unor termeni sau expresii în legea penală)*, în George Antoniu (coord.) și colab., *op. cit.*, vol. II, p. 529; Constantin Duvac, *Luarea de mită...*, *op. cit.*, pp. 103-104], trecând peste ideea că avocații aleși nu prestează servicii publice, cu excepția menționată mai sus; ei nu sunt învestiți de vreo autoritate publică cu exercitarea unui serviciu public și nici nu-și desfășoară activitatea sub controlul sau supravegherea

În practica judiciară s-a reținut că mai au calitatea de funcționar public și, ca atare, pot fi subiecți activi ai infracțiunii de luare de mită: expertul tehnic[1], primarul[2], comisarul Gărzii Financiare[3] etc.

Tot astfel, psihologul numit prin hotărâre a consiliului județean în comisia de evaluare a persoanelor adulte cu handicap – organ de specialitate în subordinea consiliilor județene sau a consiliilor locale ale sectoarelor municipiului București, cu activitate decizională în materia încadrării persoanelor adulte în grad și tip de handicap – are calitatea de funcționar public în accepțiunea art. 175 alin. (2) C. pen., întrucât este învestit de o autoritate publică (Consiliul județean sau Consiliul local al sectorului municipiului București), exercită un serviciu de interes public, având putere decizională în materia încadrării persoanelor adulte în grad și tip de handicap, cu consecințe în planul protecției sociale acordate de autoritatea publică

---

autorităților publice; potrivit art. 1 alin. (1) din Legea nr. 51/1995, profesia de avocat este liberă și independentă, cu organizare și funcționare autonome, în condițiile legii menționate anterior și ale statutului profesiei, iar potrivit art. 2 alin. (1) din aceeași lege, în exercitarea profesiei, avocatul este independent și se supune numai legii, statutului profesiei și codului deontologic. Există și opinia că atât avocații aleși, cât și cei din oficiu nu pot fi considerați funcționari publici, în nicio situație; aceștia pot fi considerați persoane care desfășoară activități de interes public în limbaj comun, însă nu și în limbajul dreptului penal [Sergiu Bogdan (coord.), Doris Alina Șerban, George Zlati, *Noul Cod penal. Partea specială. Analize, explicații, comentarii. Perspectiva clujeană*, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 405]. Totuși, așa cum am văzut, în cazul avocaților aleși există și excepții.

[1] CSJ, s. pen., dec. nr. 1785/2003, disponibilă pe *http://www.scj.ro*, jurisprudență, selecții 2003 (expertul din cadrul unui birou local de expertize tehnice, desemnat să efectueze expertize în cauze judiciare și retribuit sub forma onorariului prin biroul de expertize, are calitatea de funcționar și poate fi subiect activ al infracțiunii de luare de mită). Expertul este funcționar public asimilat, în sensul art. 175 alin. (2) C. pen.

[2] CSJ, s. pen., dec. nr. 605/1995, în Gabriel Ionescu, Iosif Ionescu, *Probleme de drept din jurisprudența Curții Supreme de Justiție în materie penală 1990-2000*, Ed. Juris Argessis, Curtea de Argeș, 2002, p. 389 {persoana cu atribuții privind conducerea și controlul unei activități, când primește foloase pentru îndeplinirea nemijlocită a acestora, este subiect activ al infracțiunii de luare de mită. Prin acte privitoare la îndatoririle de serviciu ale funcționarului se înțelege și actele care, în mod obișnuit, sunt de atribuția directă a altui funcționar, dar pe care persoana cu funcții de conducere, cum este primarul, le poate efectua și în mod nemijlocit. Astfel, fapta inculpatului, primar, de a pretinde și primi bani de la un locuitor al comunei, în scopul efectuării unor mențiuni favorabile acestuia în registrul agricol, în sensul de a-l înscrie în registru ca titular de rol în locul soacrei sale, pentru a-i înlătura de la moștenire pe copiii acesteia, constituie infracțiunea de luare de mită, iar nu aceea de înșelăciune, prevăzută în art. 244 alin. (1) C. pen. [art. 215 alin. (1) C. pen. anterior]. Competența specială a secretarului consiliului local, care coordonează, verifică și răspunde pentru modul de completare și ținere la zi a registrului agricol, nu înlătură competența generală ce revine primarului în calitate de șef al administrației publice locale, de a conduce activitatea serviciilor publice locale și a secretarului consiliului local, inclusiv cu privire la modul de îndeplinire a atribuțiilor specifice legate de înscrierea, completarea, ținerea la zi și modificarea datelor înscrise în registrul agricol}.

[3] C. Ap. Brașov, s. pen., dec. nr. 5/1997, în *Codul penal*, ediție îngrijită și adnotată de Georgina Bodoroncea ș.a., *op. cit.*, p. 873 (fapta inculpaților care, în calitate de comisari ai Gărzii Financiare, au acționat în această calitate, pe care și-au declinat-o, prezentând legitimațiile pe care le dețineau, iar controlul pe care l-au făcut era specific atribuțiilor de serviciu, constituie infracțiunea de luare de mită, iar nu aceea de înșelăciune. Constituie împrejurări total nesemnificative în privința elementelor constitutive ale infracțiunii de luare de mită faptul că nu ar fi avut delegație specială pentru a efectua controlul la agentul menționat și că au acționat în afara celor opt ore ale programului lor de muncă). În prezent, Garda Financiară nu mai există, fiind înlocuită de Direcția Generală Antifraudă Fiscală din cadrul Agenției Naționale de Administrare Fiscală.

acestei categorii de persoane și este supus controlului autorității publice cu privire la îndeplinirea serviciului public[1].

De asemenea, pot fi considerați subiecți activi ai infracțiunii, în sensul art. 308 C. pen.: asociatul unic și administratorul unei societăți comerciale[2], lichidatorul judiciar[3].

Subiect activ al infracțiunii de luare de mită poate fi și notarul public, deoarece acesta exercită o activitate care este organizată și funcționează ca serviciu de interes public, aspect care rezultă fără echivoc din prevederile art. 3 și ale art. 4 din Legea nr. 36/1995 a notarilor publici și a activității notariale[4], cu modificările și completările ulterioare, în care se prevede că activitatea notarială este organizată și funcționează ca serviciu de interes public și aceasta este inclusă în dispozițiile art. 175 alin. (2) C. pen.[5].

Tot astfel, subiect activ este și mediatorul, în accepțiunea art. 175 alin. (2) C. pen., deoarece și acesta exercită o activitate de interes public, așa cum se prevede în art. 4 alin. (1) din Legea nr. 192/2006[6], cu modificările și completările ulterioare[7].

În al patrulea rând, subiecți activi ai infracțiunii de luare de mită în forma tip prevăzută în art. 289 alin. (1) C. pen. mai pot fi și **persoanele care, pe baza unui acord de arbitraj, sunt chemate să pronunțe o hotărâre** cu privire la un litigiu ce le este dat spre soluționare de către părțile la acest acord, indiferent dacă procedura arbitrală se desfășoară în baza legii române sau în baza unei alte legi (art. 293 C. pen.). Dispozițiile art. 293 C. pen. se aplică indiferent dacă membrii instanțelor de arbitraj sunt români sau străini (art. 243 din Legea nr. 187/2012).

---

[1] ICCJ, s. pen., dec. nr. 160/2014, în Dreptul nr. 4/2015, p. 245.

[2] ICCJ, s. pen., dec. nr. 6351/2004, disponibilă pe *http://www.scj.ro*, jurisprudență, selecții 2004 [potrivit art. 147 alin. (1) C. pen. anterior, prin „funcționar public" se înțelegea orice persoană care exercita permanent sau temporar, cu orice titlu, indiferent cum fusese învestită, o însărcinare de orice natură, retribuită sau nu, în serviciul unei unități (publice) dintre cele la care se referea art. 145, iar potrivit art. 147 alin. (2), prin „funcționar" se înțelegea persoana menționată în alin. (1), precum și orice alt salariat care exercita o însărcinare în serviciul unei alte persoane juridice decât cele prevăzute în acel alineat. Or, inculpata, asociat unic și administrator al unei societăți comerciale, deci al unei organizații care desfășura o activitate utilă din punct de vedere social și funcționa potrivit legii, avea calitatea de funcționar în sensul art. 147 alin. (2) C. pen. anterior].

[3] CSJ, s. pen., dec. nr. 1786/2003, disponibilă pe *http://www.scj.ro*, selecții 2003 [apărarea inculpatului, în sensul că lichidatorul unei societăți comerciale nu avea calitatea de funcționar, a fost respinsă ca nefondată de către instanța supremă. Astfel, s-a considerat că, potrivit art. 147 alin. (2) C. pen. anterior, prin funcționar se înțelegea persoana menționată în alin. (1), precum și orice salariat care exercita o însărcinare în serviciul unei alte persoane juridice decât cele prevăzute în acel alineat. Din probele dosarului rezulta că inculpatul a fost numit prin hotărâre judecătorească în calitate de lichidator pentru a se ocupa de lichidarea societății comerciale, această numire echivalând cu o însărcinare în serviciul unei persoane juridice, alta decât cele (publice) arătate în art. 145 și art. 147 alin. (1) C. pen. anterior, aceasta putând fi, așadar, și o societate comercială].

[4] Publicată în M. Of. nr. 92 din 16 mai 1995; republicată în M. Of. nr. 732 din 18 octombrie 2011, în M. Of. nr. 72 din 4 februarie 2013 și, în cele din urmă, în M. Of. nr. 444 din 18 iunie 2014.

[5] În același sens, a se vedea: Horia Diaconescu, *Puncte de vedere cu privire la subiectul activ al infracțiunii de luare de mită*, în Dreptul nr. 10/1998, p. 79; Alexandru Boroi, *Drept penal și drept procesual penal. Curs selectiv pentru examenul de licență*, ed. a 2-a, Ed. C.H. Beck, București, 2009, p. 481.

[6] Publicată în M. Of. nr. 441 din 22 mai 2006.

[7] În sens contrar, a se vedea Sergiu Bogdan (coord.) și colab., *op. cit.*, p. 406.

În al cincilea rând, **potrivit art. 294 C. pen.**, subiecți activi ai infracțiunii de luare de mită în forma tip prevăzută în art. 289 alin. (1) C. pen. mai pot fi și următoarele persoane, dacă, prin tratatele internaționale la care România este parte, nu se dispune altfel:

1) funcționarii sau persoanele care își desfășoară activitatea pe baza unui contract de muncă ori alte persoane care exercită atribuții similare în cadrul unei organizații publice internaționale la care România este parte;

2) membrii adunărilor parlamentare ale organizațiilor internaționale la care România este parte;

3) funcționarii sau persoanele care își desfășoară activitatea pe baza unui contract de muncă ori alte persoane care exercită atribuții similare, în cadrul Uniunii Europene;

4) persoanele care exercită funcții juridice în cadrul instanțelor internaționale a căror competență este acceptată de România, precum și funcționarii de la grefele acestor instanțe;

5) funcționarii unui stat străin;

6) membrii adunărilor parlamentare sau administrative ale unui stat străin;

7) jurații din cadrul unor instanțe străine.

Analizând în continuare calitatea de subiect activ al infracțiunii de luare de mită, considerăm că, **potrivit art. 1 din Legea nr. 78/2000** pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, subiect activ ar putea fi și una dintre următoarele persoane:

„a) care exercită o funcție publică, indiferent de modul în care au fost învestite, în cadrul autorităților publice sau instituțiilor publice;

b) care îndeplinesc, permanent sau temporar, potrivit legii, o funcție sau o însărcinare, în măsura în care participă la luarea deciziilor sau le pot influența, în cadrul serviciilor publice, regiilor autonome, societăților comerciale, companiilor naționale, societăților naționale, unităților cooperatiste sau al altor agenți economici;

c) care exercită atribuții de control, potrivit legii;

d) care acordă asistență specializată unităților prevăzute la lit. a) și b), în măsura în care participă la luarea deciziilor sau le pot influența;

e) care, indiferent de calitatea lor, realizează, controlează sau acordă asistență specializată, în măsura în care participă la luarea deciziilor sau le pot influența, cu privire la: operațiuni care antrenează circulația de capital, operațiuni de bancă, de schimb valutar sau de credit, operațiuni de plasament, în burse, în asigurări, în plasament mutual ori privitor la conturile bancare și cele asimilate acestora, tranzacții comerciale interne și internaționale;

f) care dețin o funcție de conducere într-un partid sau într-o formațiune politică, într-un sindicat, într-o organizație patronală ori într-o asociație fără scop lucrativ sau fundație;

g) alte persoane fizice decât cele prevăzute la lit. a)-f), în condițiile prevăzute de lege". Sunt avute în vedere normele de incriminare prevăzute în art. 289 alin. (1) și (2) C. pen., precum și cele prevăzute în art. 293-294 și art. 308 C. pen., adică persoana fizică să aibă calitatea de funcționar public sau de „altă persoană asimilată".

Dispozițiile art. 1 din Legea nr. 78/2000 trebuie interpretate în legătură cu normele din art. 289 alin. (1) și (2) C. pen., precum și cu cea din art. 308 C. pen. Așadar, în cazul în care una dintre persoanele menționate se încadrează în noțiunea

de „funcționar public" sau în categoria persoanelor care exercită un serviciu de interes public, se aplică tratamentul prevăzut în art. 289 C. pen., iar dacă se încadrează în noțiunea de „persoană asimilată" în sensul art. 308 alin. (1) C. pen., se aplică tratamentul prevăzut în art. 308 alin. (2) C. pen., adică limitele speciale ale pedepsei prevăzute în art. 289 C. pen. se reduc cu o treime. În cazul în care una dintre persoanele menționate în art. 1 din Legea nr. 78/2000 se încadrează în categoria celor din art. 293-294 C. pen., se aplică tratamentul prevăzut în art. 289 C. pen.

Calitatea de funcționar public sau de persoană asimilată, în una dintre accepțiunile menționate mai sus, trebuie să existe în momentul săvârșirii activității incriminate. Dacă în acel moment făptuitorul nu avea calitatea cerută de lege, dar a pretins sau a primit foloase ori a acceptat promisiunea lor, fapta ar putea constitui infracțiunea de înșelăciune, bineînțeles, dacă sunt întrunite cerințele de incriminare. Există infracțiunea de luare de mită și dacă, după pretinderea sau acceptarea promisiunii banilor sau a altor foloase, făptuitorul a dobândit calitatea cerută de lege și apoi, în baza unei înțelegeri anterioare, a primit foloasele pretinse sau promise. De asemenea, subzistă aceeași infracțiune dacă la data săvârșirii acțiunii (inacțiunii) incriminate făptuitorul era considerat funcționar public în sensul art. 175 C. pen., însă, mai înainte de efectuarea actului în vederea căruia a săvârșit fapta, a pierdut calitatea respectivă, și chiar dacă banii sau foloasele pretinse sau promise anterior au fost efectiv remise după pierderea calității[1].

Subiect activ al infracțiunii de luare de mită poate fi și o **persoană juridică**[2] (de exemplu, o persoană juridică cu capital integral sau majoritar de stat), în condițiile prevăzute în art. 135 C. pen.

Participația penală este posibilă sub toate formele. Pentru existența coautoratului este necesar ca făptuitorii să aibă calitatea de funcționar public (sau de altă persoană asimilată); această cerință nu este necesară în cazul instigatorilor sau complicilor[3]. Instigator sau complice poate fi și o **persoană juridică**[4].

---

[1] Vasile Dobrinoiu, *Corupția..., op. cit.*, p. 67.

[2] În același sens, a se vedea: Gheorghe Diaconescu, Constantin Duvac, *Tratat de drept penal. Partea specială*, Ed. C.H. Beck, București, 2009, p. 447; Constantin Duvac, *Drept penal. Partea specială*, vol. I, Ed. C.H. Beck, București, 2010, p. 401. În sens contrar, a se vedea Ovidiu Predescu, Angela Hărăstășanu, *op. cit.*, p. 275 (o persoană juridică nu poate fi autor al infracțiunii de luare de mită, dar poate avea calitatea de complice sau instigator).

[3] În același sens, a se vedea C. Ap. Suceava, s. pen., dec. nr. 316/2001, în Dreptul nr. 6/2002, p. 177 (complicele la infracțiunea de luare de mită nu trebuie să aibă în mod necesar calitatea de funcționar. Este suficient ca cel ce ajută în orice mod la săvârșirea infracțiunii să o facă cu intenție. Aceasta presupune că el cunoaște calitatea de funcționar a autorului și împrejurarea că acesta pretinde sau acceptă foloase ce nu i se cuvin pentru a-și îndeplini o îndatorire de serviciu, condiții îndeplinite în cauză de inculpată, care, ca portar, primea bani de la studenți și îi transmitea administratorului).

[4] Pentru prima dată în România a fost trimisă în judecată o persoană juridică pentru participație la infracțiunea de luare de mită. A se vedea, în acest sens, Direcția Națională Anticorupție – Serviciul Teritorial Galați, rechizitoriul nr. 157/P/2011 din 28 septembrie 2011, nepublicat {fapta inculpatei S.C. „T." S.R.L., care, prin intermediul inculpatului P.M., administratorul, reprezentantul și asociatul său, în perioada septembrie-octombrie 2010, l-a ajutat pe inculpatul B.V., primar, să pretindă suma de 35.000 lei de la martora denunțătoare N.P. și a acceptat propunerea acestui inculpat ca suma de bani să-i fie remisă de către martora denunțătoare prin intermediul său, pentru ca inculpatul B.V. să-și îndeplinească atribuțiile de serviciu constând în recepționarea lucrărilor executate de către societatea administrată de către martora denunțătoare, acceptarea la plată a facturilor emise și virarea în contul beneficiarului, pe baza dispozițiilor de plată bugetară, a sumelor necesare onorării facturilor, întrunește elementele

Mituitorul nu este participant la infracțiunea de luare de mită, ci autor al unei infracțiuni distincte (darea de mită). De aceea, tragerea la răspundere penală a funcționarului mituit nu este condiționată de identificarea sau de tragerea la răspundere penală a mituitorului.

În practica judiciară și în doctrina penală există multe controverse în ceea ce privește încadrarea juridică a **faptei complicelui care dă ajutor atât celui care dă mita, cât și celui care ia mită**[1].

Suntem de părere că, în cazul infracțiunilor de luare și dare de mită, complicitatea care creează o înlesnire a ambelor activități conjugate constituie o complicitate pentru fiecare dintre acestea, care, fiind realizată prin aceeași acțiune, se găsește în concurs ideal; bineînțeles că, în situația în care complicele a contribuit la săvârșirea celor două infracțiuni prin acțiuni distincte, se va reține un concurs real între cele două complicități – complicitatea la darea de mită și complicitatea la luarea de mită.

În același sens există și soluții în practica judiciară de dată relativ recentă. Astfel, într-o decizie de speță s-a reținut că: întrucât luarea și darea de mită constituie infracțiuni distincte, care se pot realiza atât nemijlocit, cât și prin intermediar, fapta persoanei care a ajutat, în sensul art. 48 C. pen. (art. 26 C. pen. anterior), la oferirea sau darea de bani sau alte foloase, respectiv la pretinderea ori primirea unor asemenea foloase, ambele săvârșite în condițiile art. 289 C. pen. (art. 254 C. pen. anterior), săvârșește, în concurs, infracțiunea de complicitate la dare de mită, respectiv complicitate la luare de mită, iar nu o infracțiune unică, în formă continuată[2].

---

constitutive ale infracțiunii de complicitate la luare de mită, prevăzută în art. 48 raportat la art. 289 alin. (1) C. pen. în referire la art. 6 și 7 lit. a) din Legea nr. 78/2000 [art. 26 raportat la art. 254 alin. (2) C. pen. anterior în referire la art. 6 și art. 7 alin. (1) din Legea nr. 78/2000]. Este de menționat că din probele administrate în cauză rezultă că inculpatul P.M. a săvârșit fapta în numele și în interesul inculpatei S.C. „T." S.R.L.; inculpatul B.V. i-a promis inculpatului P.M. că, în schimbul ajutorului, îi va încredința inculpatei S.C. „T." S.R.L. lucrări de la primărie, iar o parte din sumele virate societății administrate de către martora denunțătoare urma să revină și inculpatei S.C. „T." S.R.L., deoarece aceasta din urmă executase unele lucrări pentru primărie în baza unui contract de antrepriză încheiat cu societatea administrată de către martora denunțătoare]. Prin sent. pen. nr. 591/2013 a Trib. Galați, s. pen., pronunțată în dosarul nr. 13935/121/2010, nedefinitivă, s-a aplicat inculpatei S.C. „T." S.R.L. amenda penală în sumă de 10.000 lei pentru infracțiunea de complicitate la luare de mită (*http://portal.just.ro/121/SitePages/Dosar.aspx?id_dosar=121000000000047910&id_inst=121*)}.

[1] A se vedea, pe larg: Gheorghe Ivan, *Complicitatea la infracțiunile bilaterale*, în RDP nr. 1/2001, pp. 95-99, și Dreptul nr. 11/2000, pp. 68-73; Gheorghe Ivan, *Drept penal. Partea specială*, Ed. C.H. Beck, București, 2009, pp. 374-381; Gheorghe Ivan, *Drept penal..., op. cit.*, 2010, pp. 402-409; Vasile Dobrinoiu, *Traficarea funcției și a influenței în dreptul penal*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1983, p. 133.

[2] CSJ, s. pen., dec. nr. 848/1999, în Theodor Mrejeru, Dumitru Andreiu Petre Florescu, Dan Safta, Marieta Safta, *Infracțiunile de corupție. Aspecte teoretice și practice*, Ed. All Beck, București, 2000, pp. 128-132. În același sens, a se vedea: Direcția Națională Anticorupție – Serviciul Teritorial Galați, rechizitoriul nr. 120/P/2008 din 7 iulie 2010, nepublicat {faptele inculpatului C.C., constând în aceea că, în perioada sesiunii de bacalaureat iunie-iulie 2008 organizat de Inspectoratul Școlar Județean Vrancea, în calitate de profesor de istorie la Liceul Teoretic „Emil Botta", a pretins și primit suma totală de 1.500 lei de la martorii denunțători C.A.V., T.M.E., P.O., N.L. și D.C., cu scopul de a o înmâna inculpatei A.A.S. – profesor examinator la Centrul de examen Liceul Teoretic „Emil Botta" la disciplina limba franceză – pentru ca aceasta să noteze elevii mai sus menționați cu note mari, sumă pe care a dat-o inculpatei, în același scop, întrunesc elementele constitutive ale infracțiunilor de complicitate la infracțiunea de luare de mită în formă continuată prevăzută în art. 48 raportat la art. 289 alin. (1) C. pen. în referire la art. 6 din Legea nr. 78/2000 cu aplicarea art. 35 alin. (1) C. pen. [art. 26 raportat la art. 254 alin. (1) C. pen. anterior în referire la art. 6 din Legea

Discutabilă este și poziția juridică a **intermediarului** – la luarea de mită –, atunci când acesta are el însuși calitatea de funcționar public. Este el autor sau complice?

În literatura juridică[1] s-a susținut, pe baza unor argumente ce se impun prin logica lor, că intermediarul nu poate fi decât complice, iar în unele cazuri, instigator. Astfel, atât timp cât legea permite ca autorul să efectueze acțiunea tipică a infracțiunii de luare de mită și indirect, apelând la un intermediar, acesta din urmă nu poate fi considerat autor. Așadar, deși prin activitatea sa intermediarul înfăptuiește chiar acțiunea constitutivă (primește, pretinde etc.) a infracțiunii de luare de mită, totuși această activitate, fiind prin voința legii fapta autorului, nu poate fi

---

nr. 78/2000 cu aplicarea art. 41 alin. (2) C. pen. anterior] (5 acte materiale) și de complicitate la infracțiunea de dare de mită prevăzută în art. 48 raportat la art. 290 alin. (1) C. pen. în referire la art. 6 din Legea nr. 78/2000 [art. 26 raportat la art. 255 alin. (1) C. pen. anterior în referire la art. 6 din Legea nr. 78/2000] (5 fapte), ambele cu aplicarea art. 38 alin. (1) C. pen. [art. 33 lit. a) C. pen. anterior]. Faptele aceluiași inculpat, constând în aceea că, în perioada sesiunii de bacalaureat iunie-iulie 2008 organizat de Inspectoratul Școlar Județean Vrancea, în calitate de profesor de istorie la Liceul Teoretic „Emil Botta", a primit suma de 1.400 lei de la inculpatul B.N., bani proveniți de la martorele denunțătoare S.O. și T.D. și de la un alt număr de 5 elevi neidentificați, precum și suma de 900 lei de la inculpata D.A.D., bani proveniți de la un număr de 3 elevi neidentificați, pentru a-i înmâna inculpatei A.A.S. în vederea promovării cu note mari a examenelor la disciplina limba franceză oral de către acești elevi și de a-și reține din totalul sumei de 2.300 lei, primită de la cei doi, suma totală de 550 lei (200 lei de la inculpata D.A.D. și 350 lei de la inculpatul B.N.), iar diferența de 1.750 lei a dat-o inculpatei A.A.S., întrunesc elementele constitutive ale infracțiunilor de complicitate la infracțiunea de luare de mită în forma continuată prevăzută în art. 48 raportat la art. 289 alin. (1) C. pen. în referire la art. 6 din Legea nr. 78/2000 cu aplicarea art. 35 alin. (1) C. pen. [art. 26 raportat la art. 254 alin. (1) C. pen. anterior în referire la art. 6 din Legea nr. 78/2000 cu aplicarea art. 41 alin. (2) C. pen. anterior] (10 acte materiale) și de complicitate la infracțiunea de dare de mită prevăzută în art. 48 raportat la art. 290 alin. (1) C. pen. în referire la art. 6 din Legea nr. 78/2000 [art. 26 raportat la art. 255 alin. (1) C. pen. anterior în referire la art. 6 din Legea nr. 78/2000] (10 fapte), ambele cu aplicarea art. 38 alin. (1) C. pen. [art. 33 lit. a) C. pen. anterior]. Faptele de complicitate la luare de mită au fost săvârșite în formă continuată, fiind aplicabile dispozițiile art. 35 alin. (1) C. pen. [art. 41 alin. (2) C. pen. anterior]. Prin sentința penală nr. 149 din 14 septembrie 2011 a Tribunalului Vrancea – Secția penală, inculpatul C.C. a fost condamnat la pedeapsa rezultantă de 3 ani închisoare, prin privare de libertate. Instanța a făcut aplicarea și a dispozițiilor art. 19 din O.U.G. nr. 43/2002 privind Direcția Națională Anticorupție și ale art. 375 alin. (1) și (2) coroborat cu 374 alin. (4) și art. 396 alin. (10) C. pr. pen. (art. 320^1 C. pr. pen. anterior) privind procedura în cazul recunoașterii învinuirii, având în vedere că, în cursul urmăririi penale, inculpatul C.C. a formulat un denunț cu privire la alte fapte de corupție decât cele reținute în sarcina sa prin rezoluția de începere a urmăririi penale, iar în fața instanței de judecată a declarat personal că recunoaște faptele reținute în rechizitoriu și solicită ca judecata să se facă în baza probelor administrate în faza de urmărire penală. Prin decizia penală nr. 68/A din 19 martie 2012, Curtea de Apel Galați – secția penală a admis apelul declarat de inculpatul C.C., a desființat în parte sentința penală nr. 149 din 14 septembrie 2011 a Tribunalului Vrancea și în rejudecare, în baza art. 91 și 92 C. pen. [art. 86^1, art. 86^2 și art. 71 alin. (5) C. pen. anterior], a dispus suspendarea sub supraveghere a pedepsei principale și a pedepsei accesorii aplicate inculpatului C.C. pe durata termenului de încercare de 6 ani. Prin decizia penală nr. 3654 din 8 noiembrie 2012, pronunțată în dosarul nr. 697/91/2011, Înalta Curte de Casație și Justiție a dispus respingerea recursului declarat de către Direcția Națională Anticorupție – Serviciul Teritorial Galați}; ICCJ, s. pen., dec. nr. 1333/2013, în Dreptul nr. 3/2014, p. 220 (fapta de a înlesni atât darea unei sume de bani de către o persoane, cât și primirea acestei sume de bani de către un funcționar public întrunește elementele constitutive ale complicității la infracțiunea de dare de mită și ale complicității la infracțiunea de luare de mită, în concurs).

[1] V. Rămureanu, *Poziția juridică a intermediarului la infracțiunile de luare de mită și dare de mită*, în JN nr. 3/1969, p. 567.

caracterizată, în ceea ce îl privește pe intermediar, decât ca act de ajutor, deci de complicitate.

În situația în care intermediarul a conceput infracțiunea de luare de mită și l-a determinat pe funcționarul public să o săvârșească prin intermediul său, el va cumula și calitatea de instigator, urmând să răspundă însă numai pentru instigare, deoarece formele de participație, săvârșite cu intenție, au caracter absorbant, iar instigarea, formă de participație principală, absoarbe complicitatea, formă de participație secundară[1].

În cazul luării de mită, se pot ivi situații în care mita ajunge de la mituitor la mituit prin **doi intermediari**, care acționează succesiv; în acest caz, suma de bani sau folosul de altă natură este luat de unul dintre intermediari și transmis celuilalt care, la rândul său, îl remite funcționarului public. În situațiile de acest fel, primul intermediar, care îl ajută pe cel de-al doilea la îndeplinirea actului său de complicitate, nu este, cum s-ar putea crede, un complice al complicelui, ci un complice al autorului luării de mită. Într-adevăr, întrucât în sistemul Codului nostru penal complicitatea nu este o infracțiune de sine stătătoare, susceptibilă ea însăși de participație, complicele complicelui nu poate fi considerat decât complice al autorului; de altfel, în esența sa, ajutorul dat complicelui nu reprezintă – obiectiv și subiectiv – decât un sprijin la realizarea infracțiunii însăși, deci un act de complicitate la comiterea acesteia[2].

În cazurile de natura celor de mai sus este posibil ca primul intermediar să nu-l cunoască personal pe funcționarul public mituit, dar această împrejurare nu exclude calitatea sa de complice. Într-adevăr, așa cum s-a stabilit în literatura juridică, complicele și autorul pot să nu se cunoască, fiind suficient – pentru existența complicității – ca cel dintâi să aibă cunoștință despre fapta autorului și să-l ajute, chiar din umbră, chiar fără ca acesta să știe, la realizarea ei[3]. Este deci greșită soluția unei instanțe care a achitat, pentru complicitate la luare de mită, pe un intermediar – care transmisese obiectul mitei de la mituitor la cel de-al doilea intermediar –, printre altele, pentru motivul că el nu a cunoscut personal pe funcționarul mituit[4].

b) Subiectul pasiv *special* este statul, ca titular al intereselor publice apărate prin această incriminare[5].

---

[1] În acest sens, a se vedea: Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 278/1974, în CD 1974, p. 808; Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 2073/1972, în RRD nr. 1/1973, p. 168; Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 1492/1970, în CD 1970, p. 285; Trib. reg. București, col. II pen., dec. nr. 756/1955, în LP nr. 7/1955, p. 755; Gheorghe Ivan, Mari-Claudia Ivan, *Drept penal. Partea generală conform noului Cod penal*, Ed. C.H. Beck, București, 2013, pp. 82-83.

[2] Vasile Dobrinoiu, *Traficarea funcției...*, *op. cit.*, p. 69; Gheorghe Ivan, *Drept penal. Partea specială*, *op. cit.*, 2009, p. 382; Gheorghe Ivan, *Drept penal...*, *op. cit.*, 2010, p. 410.

[3] Vasile Papadopol, *Condițiile generale ale participației penale*, în RRD nr. 5/1970, p. 38.

[4] Sent. pen. nr. 380/1961, în LP nr. 11/1961, citată de Vasile Dobrinoiu, *Traficarea funcției...*, *op. cit.*, p. 69.

[5] În doctrină s-a susținut că în cazul luării de mită subiectul pasiv special este autoritatea publică, instituția publică, instituția ori altă persoană juridică de interes public ori persoana juridică privată în serviciul căreia făptuitorul realizează îndatoririle de serviciu. Dacă obținerea mitei este rezultatul constrângerii declanșate de funcționarul public asupra persoanei fizice care dă mita, aceasta este subiect pasiv al infracțiunii de luare de mită [Vasile Dobrinoiu, *Luarea de mită (Infracțiuni de corupție)*, în Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, vol. II, p. 533; în același sens, a se vedea: Constantin Duvac, *Luarea de mită...*, *op. cit.*, p. 107; Nasty Marian Vlădoiu, *Drept penal român. Partea specială. Conform noului Cod penal*, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 263; Lidia Barac, *Drept penal. Partea specială. Conform noului Cod penal*, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 142]. Mituitorul care a fost constrâns de cel care a luat mita nu poate fi subiect

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii

În structura și conținutul juridic al infracțiunii de luare de mită intră toate condițiile privitoare la următoarele elemente: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă constă în atribuțiile făptuitorului de a îndeplini (total sau parțial) actul de serviciu care prilejuiește săvârșirea faptei.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii în forma tip este prevăzut în alin. (1) al art. 289 C. pen.

Conținutul constitutiv este alcătuit din: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă privește aspectele materiale ale infracțiunii de luare de mită și este la rândul ei alcătuită dintr-un element material, unele cerințe esențiale, o urmare imediată și legătura de cauzalitate.

Elementul material constă, alternativ, într-o acțiune[1], și anume: **„primirea"**, **„pretinderea"** sau **„acceptarea unor promisiuni"**, toate privitoare la foloase injuste.

Primirea înseamnă intrarea efectivă a subiectului activ în posesia folosului injust. Constituie luare de mită, de pildă, fapta inculpatei, medic la un dispensar public, de a fi primit de la unele persoane diverse sume de bani pentru a le elibera certificate de concediu medical[2] sau fapta inculpatului, subofițer (în prezent, agent) de poliție, care, pentru a nu întocmi dosar penal, a cerut persoanei denunțătoare suma de 70 de lei, bani pe care i-a primit, iar la ieșirea din serviciu nu a menționat în raportul de activitate că îl oprise pentru control pe conducătorul auto și nici nu a raportat șefilor săi această împrejurare[3] (în acest caz se mai reține, în plus, și infracțiunea de fals intelectual).

Nu este necesar ca primirea să fie evidentă, ea poate fi și implicită[4].

Pretinderea semnifică cererea exprimată fără dubiu de către subiectul activ în sensul că dorește să primească folosul injust. Nu este necesar ca pretenția formulată de acesta să fie satisfăcută. Fapta funcționarului public de a pretinde, direct sau

---

pasiv al infracțiunii de luare de mită, deoarece el este autor al unei infracțiuni distincte – darea de mită –, care nu poate fi însă tras la răspundere penală, deoarece în privința sa operează cauza specială de neimputabilitate prevăzută în art. 290 alin. (2) C. pen. În cazul constrângerii fizice, mituitorul poate fi subiect pasiv al unei infracțiuni de violență, dar nu și al infracțiunii de luare de mită. Pe de altă parte, nu putem să considerăm celelalte persoane ca subiecți pasivi ai infracțiunii de luare de mită, deoarece acestea nu pot fi vătămate sub nicio formă prin comiterea infracțiunii de corupție menționate, iar, uneori, reprezentanții acestora nici nu au cunoștință de comiterea faptei.

[1] Există și opinia conform căreia elementul material ar putea consta și într-o inacțiune (Elisabeta Boțian, *Drept penal. Partea specială. Note de curs*, Ed. Academiei Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu", Sibiu, 2015, p. 163).

[2] Trib. Mun. București, s. a II-a pen., dec. nr. 129/1993, în Dreptul nr. 9/1994, p. 91. În cauză se impune reținerea în concurs și a infracțiunii de fals intelectual. Fapta inculpatei care a eliberat certificate de concediu medical fără a-i fi examinat pe salariații beneficiari – care le-au obținut prin dare de mită – constituie infracțiunea de fals intelectual, prevăzută în art. 321 alin. (1) C. pen. (art. 289 C. pen. anterior), chiar dacă diagnosticele menționate în acele certificate corespund datelor înscrise în fișele medicale ale beneficiarilor; falsul constă în mențiunea neadevărată că inculpata a efectuat examenul medical.

[3] CSJ, s. pen., dec. nr. 3.952/2001, în Legis – Bază de date.

[4] Trib. Mun. București, s. a II-a pen., dec. nr. 2254/1984, în R 3, p. 186 (există luare de mită în situația în care o persoană, solicitând unui funcționar îndeplinirea unui act de serviciu, pune în cutia biroului lui – fiind observată de acesta – o sumă de bani pe care el, nerefuzând-o, o primește implicit).

indirect, foloase materiale, în condițiile prevăzute în art. 289 C. pen., constituie infracțiunea de luare de mită, indiferent dacă a dobândit sau nu, efectiv, folosul, numai după îndeplinirea actului privitor la îndatoririle sale de serviciu[1].

Pretinderea poate fi exprimată prin cuvinte, gesturi, scrisori sau prin orice alt mijloc de comunicare; ea poate fi expresă, fățișă sau ocolitoare, aluzivă. Atunci când acțiunea de pretindere este ocolitoare, aluzivă, nu este necesar ca ea să fie astfel formulată și realizată încât să poată fi înțeleasă de oricine. Este suficient și necesar ca, în raport de împrejurări și mijloacele folosite (gesturi, semne, comportări ș.a.), pretinderea să fie inteligibilă de cel căruia i se adresează[2]. Această concepție a fost îmbrățișată și în practica judiciară[3].

Referitor la cazul în care cererea se face printr-o scrisoare, se pune problema determinării momentului în care are loc „pretinderea". În asemenea situație, intră în discuție patru momente: expedierea scrisorii care conține pretenția; sosirea scrisorii la destinatar; luarea la cunoștință de către acesta; înțelegerea de către destinatar a solicitărilor ce i se adresează. Literatura juridică și practica judiciară – la a căror opinie ne asociem – consideră, în general, că se poate vorbi de „pretindere" numai atunci când destinatarul ia cunoștință de conținutul cererii, deoarece, anterior acestui moment, ne aflăm în prezența unei acțiuni care încă nu s-a exteriorizat în raport cu o altă persoană. Unii autori sunt însă mai exigenți, fiind de părere că, pentru a exista „pretindere" – indiferent dacă cererea s-a formulat în scris sau față de o persoană –, este necesar ca cel solicitat să fi înțeles conținutul cererii[4].

În cazul în care funcționarul public nu a urmărit să pretindă, dar cele spuse de el au fost interpretate ca o pretenție căreia nu i s-a dat urmare, nu subzistă infracțiunea de luare de mită; în cazul în care s-a dat urmare, pretenția fiind satisfăcută, va exista luare de mită, dar în modalitatea „primirii" de bani ori alte foloase[5].

În caz de pretindere, inițiativa aparține întotdeauna funcționarului public, elementul obiectiv al infracțiunii fiind realizat independent de acceptarea sau respingerea cererii de către particular[6].

Acceptarea promisiunii reprezintă încuviințarea neechivocă privind primirea folosului injust. Se înțelege că, în acest caz, inițiativa aparține mituitorului, iar funcționarul, fiind pus în fața promisiunii, o acceptă. Acceptarea promisiunii poate fi **explicită** sau **implicită, tacită.**

---

[1] În același sens, a se vedea CSJ, s. pen., dec. nr. 2461/1997, în Gabriel Ionescu, Iosif Ionescu, *op. cit.*, pp. 408-410.

[2] I. Baumann, *Zur Problematik der Bestechung statbesturde*, Heidelberg, 1961, pp. 21-22. Autorul consideră că acțiunea de pretindere este realizată atunci când funcționarul corupt aduce în discuție și vorbește despre o datorie apăsătoare căreia nu-i poate face față, despre lipsurile materiale pe care le îndură, despre dorința soției sale de a avea bijuterii etc.

[3] CSJ, s. pen., dec. nr. 2461/1997, *cit. supra* (în speță, inculpatul a spus martorei denunțătoare, cu prilejul repetatelor ei deplasări făcute la sediul unității la care lucra inculpatul, că societatea pe care aceasta o reprezintă urmează să încaseze milioane, iar el nu primește câțiva dolari pentru serviciile pe care i le face. Solicitarea deosebit de clară a inculpatului a fost întărită și de faptul tergiversării întocmirii documentelor de care societatea martorei denunțătoare avea nevoie pentru restituirea garanției vamale. În ziua de 16 iulie 1995, martora s-a prezentat la poliție, a denunțat faptele, a predat trei bancnote a câte 100 de dolari SUA ce au fost tratați chimic și, în felul acesta, inculpatul a fost prins în flagrant).

[4] Eberhard Schmidt, *Bestechungstatbestände in der höchstrichterlichen Rechtsprechung von 1879 bis 1959*, München, 1960, citat de I. Baumann, *op. cit.*, p. 20.

[5] În același sens, a se vedea Vasile Dobrinoiu, *Traficarea funcției...*, *op. cit.*, p. 71.

[6] Francisque Goyet, *Droit pénal spécial*, ed. a 7-a, Paris, 1958, p. 85.

Pentru existența infracțiunii de luare de mită este suficient ca inculpatul să accepte promisiunea unor foloase, în scopul de a face sau a nu face un act privitor la funcția sa, **chiar dacă foloasele pretinse sau primite ori pentru care s-a acceptat promisiunea lor nu au fost determinate**, în sensul că nu s-a precizat, în concret, în ce va consta fiecare în parte[1].

Legiuitorul noului Cod penal nu a mai incriminat și nerespingerea promisiunii unor foloase, considerând că aceasta nu semnifică altceva decât o acceptare tacită[2]. Totuși, o atare poziție, după părerea noastră, trebuia incriminată separat, pentru a se stabili clar obligația funcționarului public de a respinge o asemenea promisiune și a-l sili să iasă din apatie față de solicitările exterioare, asociindu-l astfel la opera de prevenire a infracțiunilor și de apărare a onoarei și prestigiului funcției pe care o ocupă[3].

În doctrină[4] s-a exprimat și opinia că nerespingerea, atitudine omisivă (inacțiune), este opusul respingerii, însă, în concepția Codului penal anterior, ea nu semnifica o acceptare tacită, cum s-a susținut, identificarea cu aceasta fiind nejustificată. Nerespingerea ofertei de mituire însemna mai mult decât acceptarea tacită a acesteia, ea semnificând nerealizarea obligației de respingere impuse funcționarului, și nu acceptarea ei; în concepția și reglementarea prevederilor legale anterioare, „a nu respinge" nu însemna „a și accepta"[5]. De altfel, dacă cele două noțiuni ar fi fost identice, folosirea amândurora în redactarea legii penale anterioare ar fi fost inutilă, ceea ce nu a fost însă cazul. Totuși, nu trebuie uitat că uneori legiuitorul repetă unii termeni pentru a sublinia mai mult un anumit aspect sau pentru a preciza cât mai exact și complet elementele constitutive ale conținutului unor incriminări[6], așa cum s-a întâmplat și cu reglementarea anterioară.

Aceste considerente justifică propunerea noastră *de lege ferenda* de a incrimina și modalitatea **nerespingerii promisiunii unor foloase**, întâlnită frecvent în practica judiciară. Este arhicunoscut faptul că anumiți funcționari publici și-au fixat niște „tarife" și care sunt transmise de la om la om, iar aceștia nu fac altceva decât să aștepte ca persoanele care apelează la serviciile lor să le promită sumele respective, fără ca ei să pronunțe vreun cuvânt din care să rezulte o acceptare. De altfel, tradiția noastră legislativă este în sensul incriminării modalității despre care vorbim [de pildă, Codul penal din 1937 – art. 251; Codul penal din 1969 – art. 254; Codul penal din 2004 (cod care nu a mai intrat în vigoare și care a fost abrogat prin Codul penal actual) – art. 308].

Pentru existența infracțiunii de luare de mită nu interesează dacă funcționarul public săvârșește acțiunile sau inacțiunile incriminate **direct**, adică el însuși, sau **indirect**, prin intermediul unei alte persoane; în ambele situații, el are calitatea de autor; intermediarul are calitatea de complice[7].

---

[1] În același sens, a se vedea Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 3581/1973, în R 1, p. 273.

[2] În același sens, a se vedea I. Ionescu-Dolj, *Comentare*, în *Codul penal Carol al II-lea adnotat. Vol. II. Partea specială*, de Constantin G. Rătescu ș.a., Ed. Librăriei Socec & Co, București, 1937, p. 142.

[3] În același sens, a se vedea Vasile Dobrinoiu, *Traficarea funcției...*, *op. cit.*, pp. 73-74.

[4] Horia Diaconescu, *Infracțiunile de corupție și cele asimilate sau în legătură cu acestea*, Ed. All Beck, București, 2004, pp. 33-34.

[5] Horia Diaconescu, *Drept penal. Partea specială*, vol. I, Ed. Themis, Fundația Europeană „Titulescu", Filiala Craiova, 2000, p. 503.

[6] Gheorghe Ivan, *O nouă circumstanță agravantă legală*, în RDP nr. 4/2002, p. 70.

[7] În același sens, a se vedea Vasile Dobrinoiu, *Traficarea funcției...*, *op. cit.*, p. 74.

Cerințe esențiale. Acțiunea care constituie elementul material al infracțiunii trebuie să îndeplinească anumite cerințe esențiale:

Pretinderea, primirea, acceptarea promisiunii să aibă ca obiect bani sau alte foloase. Sfera noțiunii de „foloase" este largă, ea cuprinzând atât foloasele materiale, cât și pe cele nemateriale.

Prin expresia „alte foloase", utilizată în cuprinsul art. 289 C. pen., se înțelege, credem, orice fel de avantaje, **patrimoniale** (de exemplu, bunuri, comisioane, împrumuturi, premii, amânarea plății unei datorii, folosința gratuită a unei locuințe, prestațiuni de serviciu în mod gratuit etc.), dar și **nepatrimoniale** (de exemplu, acordarea unui titlu sau a unui grad ori a altor distincții onorifice etc.).

În accepțiunea sa obișnuită, termenul „folos" desemnează orice „câștig moral sau material"; or, nu există niciun indiciu că, în cuprinsul art. 289 C. pen., legiuitorul ar fi voit să dea acestui termen o altă semnificație. Legiuitorul a înțeles să folosească acest cuvânt tocmai pentru a atribui obiectului mitei un conținut larg, care să includă și avantajele nemateriale, fiind evident că fapta unui funcționar public de a pretinde sau primi ori de a accepta promisiuni privind foloase de natură nematerială, în legătură cu îndatoririle sale de serviciu, nu este cu nimic mai puțin periculoasă decât săvârșirea unor asemenea acțiuni pentru foloase materiale. Dacă ar fi dorit o interpretare contrară celei de mai sus, este neîndoielnic că legiuitorul ar fi precizat aceasta în mod expres.

În legătură cu măsura confiscării prevăzute de text, se desprinde concluzia că ea se aplică numai când este vorba de foloase evaluabile în bani, din moment ce în alin. (3) al art. 289 C. pen. nu se mai folosește noțiunea de „alte foloase", ci textul se referă la „bani, valori sau orice alte bunuri"[1].

În doctrină[2] a fost exprimată și opinia potrivit căreia, fără a contesta justețea de principiu a tezei conform căreia, în cazul infracțiunii de luare de mită, prin foloase se înțeleg atât cele materiale, cât și cele nemateriale, este necesar ca lucrurile să fie privite mai nuanțat în ceea ce le privește pe acestea din urmă. Acestea din urmă trebuie înțelese și limitate la acele foloase care au sau pot avea, mai devreme sau mai târziu, consecințe de ordin patrimonial și care, indirect, îmbunătățesc situația patrimonială a funcționarului public. Numai în măsura în care, imediat sau mai târziu, funcționarul realizează avantaje cu consecințe de ordin patrimonial sau social, folosul care răspunde direct acestei cerințe determină existența elementului material al laturii obiective a infracțiunii de luare de mită. Avantajele pur și exclusiv morale, fără consecințe patrimoniale sau sociale, în opinia autorului citat, nu pot determina noțiunea de „folos", în sensul prevederilor art. 289 C. pen.

În noțiunea de „folos" se încadrează și „satisfacțiile sexuale"; însă, în cazul în care funcționarul public ar pretinde sau ar obține favoruri sexuale, atunci se va reține infracțiunea de folosire abuzivă a funcției în scop sexual prevăzută în art. 299 C. pen., dacă sunt întrunite și celelalte elemente constitutive.

În practica judiciară s-a decis că prin „foloase", în accepțiunea art. 289 C. pen. (art. 254 C. pen. anterior), se înțelege și pretinderea ori promiterea de sume de bani

---

[1] În același sens, a se vedea: Vasile Dobrinoiu, *Traficarea funcției...*, *op. cit.*, pp. 81-82; Gheorghe Ivan, *Drept penal...*, *op. cit.*, 2009, pp. 387-388; Gheorghe Ivan, *Drept penal...*, *op. cit.*, 2010, p. 415.

[2] Horia Diaconescu, *Infracțiunile de corupție...*, *op. cit.*, p. 36.

sub formă de **împrumut**[1], deoarece împrumutul constituie un folos în sensul dispozițiilor art. 289 C. pen. (art. 254 C. pen. anterior); astfel, întrebuințarea banilor o perioadă de timp este de natură a asigura un beneficiu celui care îi obține pe această cale[2].

Constituie folos, în sensul legii penale, și „bacșișul" dat de client comerciantului (chelner, frizer, vânzător etc.), care și-a îndeplinit corespunzător atribuțiile de serviciu[3].

---

[1] CSJ, s. pen., dec. nr. 1431/1998, în RDP nr. 1/2000, p. 136; ICCJ, s. pen., dec. nr. 6860/2004, disponibilă pe *http://www.scj.ro*, jurisprudență, selecții 2004. În același sens, a se vedea Direcția Națională Anticorupție – Serviciul Teritorial Galați, rechizitoriul nr. 233/P/2011 din 4 iulie 2012, nepublicat [fapta inculpatului O.D.V., care, în calitate de inspector de poliție și șef al Secției nr. 5, Poliția Rurală Viziru, din cadrul I.P.J. Brăila, după ce, în virtutea atribuțiilor de serviciu, în ziua de 21 septembrie 2011, a efectuat o percheziție domiciliară la locuința martorului M.V., a solicitat și a primit de la martor, la diferite date și sub formă de împrumut, fără dobândă și fără a fi încheiate acte autentice sau sub semnătură privată, suma totală de 12.000 lei (10.000 lei, 1.000 lei, 700 lei, 300 lei), întrunea elementele constitutive ale infracțiunii de primire de foloase necuvenite, prevăzută în art. 256 C. pen. anterior în referire la art. 6 și 7 alin. (3) din Legea nr. 78/2000 cu aplicarea art. 41 alin. (2) C. pen. anterior (4 acte materiale); prin sentința penală nr. 36/F din 26 februarie 2013, pronunțată în dosarul nr. 806/44/2012, Curtea de Apel Galați, secția penală și pentru cauze cu minori, l-a condamnat pe inculpatul O.D.V. la o pedeapsă de 4 luni închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de primire de foloase necuvenite, prevăzută în art. 256 C. pen. anterior în referire la art. 6 și art. 7 alin. (3) din Legea nr. 78/2000, cu aplicarea art. 41 alin. (2), art. 74 alin. (1) lit. a) și art. 76 alin. (1) lit. e) C. pen. anterior. În baza art. 81 și art. 82 C. pen. anterior, instanța de fond a dispus suspendarea condiționată a executării pedepsei de 4 luni închisoare aplicate inculpatului pe durata unui termen de încercare de 2 ani și 4 luni. Prin decizia penală nr. 20 din 18 februarie 2014, pronunțată în dosarul nr. 806/44/2012, Înalta Curte de Casație și Justiție, secția penală, a admis apelul declarat de inculpatul O.D.V. și, în baza art. 396 alin. (5) raportat la art. 16 alin. (1) lit. b) C. pr. pen., a dispus achitarea acestuia pentru infracțiunea prevăzută în art. 256 C. pen. anterior în referire la art. 6 și 7 alin. (3) din Legea nr. 78/2000 cu aplicarea art. 41 alin. (2) C. pen. anterior. Totodată, instanța supremă a respins apelul declarat de Direcția Națională Anticorupție. Pentru a pronunța achitarea inculpatului, instanța supremă a considerat, contrar practicii judiciare constante și a doctrinei, că fapta inculpatului nu este prevăzută de legea penală. Or, atât timp cât împrumutul – cu dobândă sau fără - constituie un folos în sensul legii penale, fapta este, fără putință de tăgadă, prevăzută de legea penală. Pe de altă parte, așa cum am mai arătat, deși Codul penal actual nu mai incriminează distinct fapta de primire de foloase necuvenite, totuși a integrat-o în conținutul luării de mită (în același sens, a se vedea *Raportul privind activitatea desfășurată de Direcția Națională Anticorupție în anul 2014*, forma integrală, Anexa 3, disponibil pe *http://www.pna.ro/obiect2.jsp?id=240*).

[2] Alexandru Boroi, *Drept penal. Partea specială. Conform noului Cod penal*, Ed. C.H. Beck, București, 2011, p. 372; Alexandru Ionaș, Alexandru Florin Măgureanu, Cristina Dinu, *Drept penal. Partea specială. Conform noului Cod penal*, Ed. Universul Juridic, București, 2015, p. 396 (poate fi considerat folos acordarea unui împrumut fără dobândă sau cu o dobândă mai mică decât cea practicată în mod normal).

[3] În sens contrar, Sergiu Bogdan (coord.) și colab., *op. cit.*, p. 415 (se susține că deși, din punct de vedere formal, fapta de a da/primi „bacșișul" ar fi tipică, întrunind toate elementele constitutive ale infracțiunii de corupție, totuși ea contravine valorilor culturale ale societății românești, care au ridicat obiceiul „de a da/primi ceva" la rangul unui principiu de funcționare a vieții sociale; se consideră că, în societatea românească, nimic nu este posibil fără „pile", așa că aceste atitudini sunt tolerate social, fiind percepute, din nefericire, ca o „rețetă a succesului"). Această concepție nu poate fi acceptată, iar așa-zisa „tolerare socială" trebuie redusă la maximum, prin măsuri adecvate – cum a fost aceea a „impozitării bacșișului" (în vigoare o mică perioadă de timp în anul 2015) –, inclusiv represive; mentalitatea umană trebuie (și poate fi) modificată pentru a se crea o societate curată și echitabilă pentru toți membrii societății; nu poate fi vorba de nicio tolerare, atunci când unii își obțin mijloacele de existență (și de ce nu, chiar de bunăstare) pe căi ilicite (în care intră și obținerea unui „bacșiș" fără a presta ceva în schimbul acestuia). Pe de altă parte, fiecare persoană care desfășoară o activitate este obligată să și-o îndeplinească în mod

„Bacșișul" a fost definit ca fiind o sumă de bani dată, cu titlu gratuit, peste plata cuvenită pentru un serviciu prestat[1].

Banii sau celelalte foloase pretinse sau primite ori a căror promisiune a fost acceptată să fie necuvenite, adică să nu fie legal datorate.

Pe bună dreptate s-a spus că banii sau foloasele sunt necuvenite nu numai atunci când pentru îndeplinirea unui act gratuit se pretinde sau se primește o retribuție, ci și atunci când se primește ceva peste ceea ce legalmente este datorat sau se acceptă o promisiune care depășește ceea ce se datorează[2].

Banii sau celelalte foloase pretinse, primite ori promise cu privire la un act ilicit sunt întotdeauna necuvenite.

Folosul necuvenit poate fi pretins sau dobândit ori acceptată promisiunea lui atât pentru sine, cât și pentru altul.

Elementul material al faptei se poate săvârși anterior, concomitent sau ulterior îndeplinirii, neîndeplinirii, urgentării sau întârzierii în îndeplinirea actului de serviciu ori efectuării unui act contrar îndatoririlor de serviciu. Legiuitorul noului Cod penal a renunțat la condiția anteriorității sau concomitenței săvârșirii elementului material cu îndeplinirea, neîndeplinirea, urgentarea sau întârzierea în îndeplinirea actului de serviciu sau cu efectuarea unui act contrar îndatoririlor de serviciu, deoarece în practică era uneori dificil de stabilit această cerință, deși între actele de corupție și actele de serviciu exista o legătură strânsă. Astfel, anterioritatea primirii folosului, în raport cu efectuarea actului pe care acel folos era destinat să-l remunereze, nu comporta nicio dificultate, sub aspectul stabilirii ei, atunci când exista o singură remitere și un singur act de serviciu. Situația devenea mai complicată atunci când, pe parcursul unui interval de timp, pe de o parte, au avut loc mai multe remiteri succesive și, pe de altă parte, funcționarul a efectuat o pluralitate de acte specifice funcției sale, de asemenea, eșalonate în timp. În această ipoteză, anterioritatea era apreciată ținându-se seama de toate legăturile ce au existat între mituitor și funcționarul mituit, deoarece întrepătrunderea actelor de serviciu cu remiterile corespunzătoare putea fi relevantă pentru îndeplinirea cerinței în discuție. Vom explica cele arătate mai sus cu o speță din practica judiciară franceză. O societate din Reims, producătoare de vinuri, exporta produsele sale prin sucursala din Bordeaux, cu care lucra un agent comercial. Pentru a întreține bunăvoința directorului din Bordeaux, care nu părea interesat de vânzările în străinătate, agentul comercial, de mai mulți ani, își făcuse obiceiul de a înapoia acestui director o parte din comisioanele pe care le încasa societatea. Ambele persoane au fost condamnate pentru corupție (directorul – corupție pasivă; agentul – corupție activă). În recursul lor, aceștia au invocat lipsa unei condiții esențiale pentru consumarea infracțiunii, și anume aceea a anteriorității primirii foloaselor față de actul de serviciu, întrucât fiecare sumă dată directorului era scoasă din comisionul de după executarea vânzării, constituind astfel o mulțumire, o atenție pe care legea penală franceză nu o pedepsește. Recursul a fost însă respins de către Curtea de

---

corespunzător, indiferent de primirea sau nu a unui așa-zis „bacșiș". Așa cum „funcționarii publici" nu trebuie să primească „mită", tot la fel și „funcționarii privați" (în accepțiunea art. 308 C. pen.) nu trebuie să primească „mită" sub forma „bacșișului".

[1] *https://dexonline.ro/definitie/bac%C8%99i%C8%99.*

[2] Siegfried Kahane, *Luarea de mită (Infracțiuni de serviciu sau în legătură cu serviciul)*, în Vintilă Dongoroz și colab., *Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea specială*, vol. IV, ed. a 2-a, Ed. Academiei Române și Ed. All Beck, București, 2003, p. 117.

Casație pentru motivul că, deși acest beneficiu valora o atenție pentru actul consumat, el antrena directorul pentru un viitor act al funcției sale, acordul fraudulos fiind reînnoit astfel periodic[1].

Deci făptuitorul poate să pretindă, să primească sau să accepte promisiunea banilor sau foloaselor înaintea înfăptuirii actului, în timpul înfăptuirii sau după realizarea acestuia ori efectuării într-un mod contrar atribuțiilor de serviciu, fapta constituind în toate cazurile infracțiunea de luare de mită[2].

Dacă funcționarul public a îndeplinit actul, dar afirmă, în mod nereal, față de beneficiarul actului că nu l-a îndeplinit, cerând în schimbul îndeplinirii acestuia o sumă de bani, se va reține infracțiunea de luare de mită, și nu infracțiunea de înșelăciune, deoarece pretinderea este în legătură cu îndeplinirea unui act de serviciu.

Este necesar ca **actul pentru a cărui îndeplinire, neîndeplinire etc. se pretinde, se primește sau se acceptă promisiunea unor foloase să facă parte din sfera atribuțiilor de serviciu ale funcționarului public, adică să fie un act privitor la îndatoririle sale de serviciu sau un act contrar acestor îndatoriri.**

Actul la care se referă corupția trebuie să fie de competența funcționarului public, trebuie să intre în îndatoririle sale de serviciu. Dacă nu este îndeplinită această cerință, atunci se va reține infracțiunea de înșelăciune[3] sau infracțiunea de uzurparea funcției prevăzută în art. 300 C. pen. Nu interesează dacă ulterior funcționarul și-a pierdut această competență.

---

[1] A. Vitu, *Corruption des salariés des entreprises privées*, în Revue de science criminelle et de droit pénal comparé nr. 1/1972, pp. 104-105. În același sens, a se vedea Direcția Națională Anticorupție – Serviciul Teritorial Galați, rechizitoriul nr. 45/P/2009 din 13 septembrie 2010, nepublicat (în luna iunie 2009, inculpatul G.D., procuror general al unui parchet de pe lângă curtea de apel, a acceptat promisiunea oferirii unor foloase necuvenite, de la inculpatul P.C., în momentul în care îi solicitase să-l determine pe un procuror din subordinea sa să nu efectueze cercetări și să adopte o soluție de netrimitere în judecată a unei persoane față de care se efectuau acte de urmărire penală cu privire la infracțiunea de înșelăciune cu consecințe deosebit de grave. Inculpatul G.D. s-a conformat imediat și i-a cerut procurorului respectiv să dea o soluție de netrimitere în judecată, lucru pe care acesta din urmă l-a făcut).

[2] Vasile Dobrinoiu, *Luarea de mită (Infracțiuni de corupție)*, în Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, vol. II, p. 537; Gheorghe Ivan, Mari-Claudia Ivan, *Drept penal. Partea specială...*, *op. cit.*, pp. 314-315; Anda Crișu-Ciocîntă, *Comentariu (Luarea de mită)*, în Tudorel Toader, Maria-Ioana Michinici, Anda Crișu-Ciocîntă, Mihai Dunea, Ruxandra Răducanu, Sebastian Rădulețu, *Noul Cod penal. Comentarii pe articole*, Ed. Hamangiu, București, 2014, p. 469.

[3] În același sens, a se vedea: Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 1861/1973, în R 1, pp. 273-274; Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 5850/1970, în R 1, p. 275 (constituie infracțiunea de luare de mită fapta funcționarului de a primi bani sau alte foloase ce nu i se cuvin, chiar dacă nu îndeplinește actul – legal sau ilegal – la care s-a obligat, fiind suficient ca acest act să intre în sfera atribuțiilor sale de serviciu. Când actul nu intră în acest cadru, însă funcționarul a făcut să creadă, pe cel ce i-a oferit folosul necuvenit, că are abilitatea legală de a-l efectua, fapta constituie înșelăciune); ICCJ, s. pen., dec. nr. 3622/2004, disponibilă pe *http://www.scj.ro*, jurisprudență, selecții 2004; Trib. Arad, sent. pen. nr. 405/2007, disponibilă pe *http://www.csm-just.ro/csm/linkuri/13_03_2009_21723_ro.pdf* – Mapă de hotărâri – Infracțiuni privind corupția și criminalitatea economico-financiară – data publicării: 13 martie 2009 (pretinderea de către un funcționar aflat în exercițiul atribuțiilor de serviciu a unor sume de bani sau alte foloase necuvenite, pentru a nu îndeplini sau a îndeplini în mod defectuos atribuțiile de serviciu, chiar în cazul în care starea de fapt prezentată denunțătorului – subiect activ al infracțiunii de dare de mită– nu este reală, întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de luare de mită, și nu pe cele ale infracțiunii de înșelăciune. De pildă, funcționarul i-a pretins mituitorului o sumă de bani, cu titlu de taxă, deși în realitate nu se datora nicio taxă legală).

Prin **îndatoriri de serviciu** se înțelege tot ceea ce cade în sarcina unui funcționar public, potrivit normelor care reglementează serviciul respectiv ori care sunt inerente naturii acelui serviciu.

Va exista infracțiunea de luare de mită și atunci când funcționarul a săvârșit acțiunea incriminată în perioada în care se afla în concediu legal – medical sau de odihnă – fără să-și fi reluat temporar serviciul, deoarece norma de incriminare cere numai ca actul la care se referă corupția să fie un act privitor la îndatoririle sale de serviciu sau un act contrar acestor îndatoriri, nu și ca subiectul activ să se afle în timpul serviciului. Pe de altă parte, există situații în care competența unor funcționari nu este suspendată niciodată. Conform art. 60 și 306 alin. (2) C. pr. pen. (art. 213 C. pr. pen. anterior), procurorii și organele de cercetare penală sunt obligate să efectueze actele de cercetare care nu suferă amânare, chiar dacă acestea privesc o cauză care nu este de competența lor, lucrările efectuate în astfel de cazuri urmând a se trimite, de îndată, procurorului competent. Se înțelege că, în astfel de situații, actele comise de procurori sau ofițerii ori agenții de poliție sunt acte privitoare la îndatoririle de serviciu și că, de pildă, primirea unor foloase pentru a efectua un asemenea act constituie luare de mită.

În acest sens s-a pronunțat și fostul Tribunal Suprem, calificând ca luare de mită fapta unui ofițer de poliție, de la serviciul de investigare a criminalității economice, care – luând cunoștință despre săvârșirea, de către inculpată, a unor infracțiuni –, a primit foloase materiale spre a nu-și îndeplini obligația legală de a efectua actele de cercetare ce nu sufereau amânare și de a conserva probele descoperite, chiar în afara competenței teritoriale a organului din care făcea parte[1].

Pentru existența laturii obiective a infracțiunii de luare de mită este lipsit de semnificație dacă actul se referă la o obligație de serviciu generală sau specială[2].

Actul contrar îndatoririlor de serviciu este, în accepțiunea art. 289 C. pen., un act care – ca și actul privitor la îndatoririle de serviciu – intră în competența normală a funcționarului, făcând parte din sfera îndatoririlor sale, specifice ori generale. Dar spre deosebire de cel de-al doilea, el se realizează printr-o încălcare a dispozițiilor legale, printr-o rezolvare arbitrară a unui conflict juridic sau printr-o falsă ori nedreaptă constatare sau apreciere a unei situații de drept ori de fapt. Toate acestea fac ca actul să devină contrar îndatoririlor de serviciu ale funcționarului public. În literatura de specialitate s-a arătat că, pentru a se aprecia dacă un act este contrar îndatoririlor de serviciu ale funcționarului, nu este suficient să se cerceteze numai actul în sine, ci mai trebuie ca acesta să fie examinat în legătură cu toate sarcinile de serviciu ale funcționarului, urmând să se considere că actul este contrar îndatoririlor de serviciu ori de câte ori prin efectuarea lui s-a încălcat vreuna dintre aceste sarcini, chiar dacă îndatoririle strict specifice, privitoare la acel act, nu au fost încălcate[3]. Nu are importanță dacă actul este drept sau nedrept[4].

Referitor la existența unei **proporții** între serviciul funcționarului public și retribuirea acestuia sub forma banilor sau a altor foloase, în practica judiciară mai veche s-a subliniat că pentru existența infracțiunii de luare de mită se cere ca între

---

[1] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 566/1973, în CD 1973, p. 424.

[2] Vincenzo Manzini, *Trattato di diritto penale italiano*, vol. VIII, Torino, 1937, p. 188. În același sens, a se vedea I. Pascu, *Luarea de mită (Infracțiuni de serviciu sau în legătură cu serviciul)*, în Ilie Pascu, Valerică Lazăr, *Drept penal. Partea specială*, Ed. Lumina Lex, București, 2004, p. 350.

[3] Vincenzo Manzini, *op. cit.*, vol. VIII, p. 172.

[4] Francisque Goyet, *op. cit.*, p. 85.

prestația ce se pretinde de la funcționar, în legătură cu îndeplinirea, neîndeplinirea, urgentarea sau întârzierea îndeplinirii unui act privitor la îndatoririle de serviciu, și folosul ce se acceptă sau se primește – plata ilicită, cumpărarea ilegală a acelei prestații – să fie o oarecare proporție.

În cazul în care între actul pretins de la funcționar și plata ilicită există o mare diferență de valoare sau importanță, nu se poate reține infracțiunea de luare de mită, lipsind echivalența ce – așa cum rezultă implicit din dispozițiile art. 289 C. pen. (art. 254 C. pen. anterior) – trebuie să se stabilească între ele. Raportul sus-menționat are și un aspect subiectiv, deoarece cel mituit trebuie să vadă în „folosul" ilicit de care beneficiază „răsplata" corespunzătoare, ca valoare sau importanță, a actului ce i se cere să îndeplinească, să nu îndeplinească, să urgenteze sau să efectueze cu întârziere[1].

S-ar putea susține că luarea de mită implică, prin concept, cumpărarea bunăvoinței funcționarului public, oferirea unui folos care să echivaleze cu valoarea serviciilor care se așteaptă de la acesta; atât funcționarul, cât și mituitorul au reprezentarea, de regulă, a unei proporții între serviciul cerut și suma promisă. În practică se întâlnesc chiar funcționari publici care și-au „tarifat" serviciile, pretinzând o sumă fixă pentru actul solicitat, indiferent cine este persoana mituitorului. Ca atare, existența unei proporții, în situațiile de mai sus, deși nu este o cerință a legii, există ca o realitate obiectivă implicată în structura intimă a raporturilor care se creează între funcționarul public și mituitor.

Nu ni se pare însă că s-ar putea desprinde de aici concluzia că dacă se oferă funcționarului o sumă excesiv de mare sau excesiv de mică, în raport cu valoarea actului pretins, nu ar mai exista luare de mită[2]. În realitate, „cadoul" primit de funcționar conține atât o valoare proporțională cu serviciul prestat, cât și o valoare suplimentară, reprezentând fie o plată anticipată a celorlalte servicii, ilicite, care vor fi cerute funcționarului, fie o donație făcută acestuia. Tot astfel, darurile ocazionale oferite funcționarului, dacă sunt în legătură cu un serviciu concret pe care mituitorul îl solicită acestuia, ni se pare că vor avea și ele caracter de mită. Numai dacă i se oferă funcționarului daruri simbolice (un buchet de flori, o fotografie, o ilustrată etc.) pentru serviciile solicitate am putea admite că nu ne aflăm în fața unor foloase în sensul art. 289 C. pen., asemenea mici atenții excluzând ideea unei retribuții, a unei traficări a funcției, a unei răsplăți pentru serviciul solicitat[3].

Menționăm că în practica judiciară recentă nu se cercetează o eventuală proporție între serviciul funcționarului public și retribuirea acestuia sub forma banilor sau a altor foloase, interesând doar faptul că funcționarul a pretins sau primit foloase în schimbul îndeplinirii, de pildă, a unui act de serviciu[4].

---

[1] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 2407/1975, în R 2, p. 246. În sens contrar, a se vedea Trib. Suprem, Completul de 7 judecători, dec. nr. 1/1976, în R 2, p. 246.

[2] În același sens, a se vedea Siegfried Kahane, *Luarea de mită (Infracțiuni de serviciu sau în legătură cu serviciul)*, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, ed. a 2-a, pp. 116-117.

[3] Cristina Filișanu, *Comentariul 2*, în George Antoniu, Constantin Bulai (coordonatori) și colab., *Practica judiciară penală. Partea specială*, vol. III, Ed. Academiei, București, 1992, p. 219.

[4] Direcția Națională Anticorupție – Serviciul Teritorial Galați, rechizitoriul nr. 215/P/2008 din 17 decembrie 2008, nepublicat {în fapt, s-a reținut că inculpatul R.N., în baza aceleiași rezoluții infracționale, în calitate de agent șef de poliție la Serviciul Poliției Rutiere din cadrul Inspectoratului de Poliție Județean Vrancea, la scurte intervale de timp, în perioada 18 noiembrie – 19 noiembrie 2008, prin două acte materiale, în timp ce se afla în exercițiul atribuțiilor de serviciu pe DN2- E85,

Competența funcționarului public de a îndeplini actul la care s-a angajat nu trebuie să fie una singulară, exclusivă. Actul respectiv poate constitui componenta unei activități finale la care participă și alți funcționari având atribuții legate de aceasta[1] sau care intră în competența altui funcționar, dar făptuitorul, prin modul în care își realizează propriile sarcini de serviciu, poate influența îndeplinirea actului de către funcționarul competent[2].

În fine, banii sau celelalte foloase pretinse sau primite ori a căror promisiune a fost acceptată să fie în legătură cu îndeplinirea, neîndeplinirea, urgentarea ori întârzierea îndeplinirii unui act ce intră în îndatoririle de serviciu ale funcționarului public sau în legătură cu îndeplinirea unui act contrar acestor îndatoriri. De pildă, în timpul îndeplinirii unui act de serviciu, mituitorul îi remite funcționarului public un plic cu bani, fără a-i preciza scopul pentru care îi dă; este evident că dacă între cei doi nu există niciun raport juridic,

---

pe linia respectării regulilor de circulație cu autoturismele de serviciu, dotate cu aparate tip RADAR, a pretins și a primit de la investigatori sub acoperire suma totală de 1.000 lei, pentru a nu aplica sancțiuni contravenționale. În ziua de 28 noiembrie 2008, inculpații R.N. și M.M., ultimul având gradul de inspector principal, fiind ofițer de schimb și având și atribuții de control, au fost prinși în flagrant delict în timp ce primeau suma de 2.000 lei de la doi investigatori sub acoperire, în scopul menționat mai sus. Prin sent. pen. nr. 51F din 26 martie 2009 pronunțată de C. Ap. Galați, s. pen., în dosarul penal 1587/44/2008, s-a dispus condamnarea inculpaților M.M. și R.N. la pedeapsa de 3 ani și 6 luni închisoare fiecare și la pedeapsa complementară a interzicerii exercitării drepturilor prevăzute de art. 66 alin. (1) lit. a), b) și g) C. pen. [art. 64 alin. (1) lit. a) teza a II-a lit. b) și c) C. pen. anterior], pe o durată de 3 ani, pentru săvârșirea infracțiunii de luare de mită, prevăzută în art. 289 alin. (1) C. pen. în referire la 6 și 7 lit. c) din Legea nr. 78/2000 cu aplicarea art. 35 alin. (1) C. pen. (pentru ambii inculpați) [art. 254 alin. (2) C. pen. anterior în referire la art. 6 și 7 alin. (1) din Legea nr. 78/2000 cu aplicarea art. 41 alin. (2) C. pen. anterior (pentru primul inculpat) și, respectiv, în art. 254 alin. (1) C. pen. anterior în referire la art. 6 și 7 alin. (1) din Legea nr. 78/2000 cu aplicarea art. 41 alin. (2) C. pen. anterior (pentru al doilea inculpat)]. Hotărârea instanței de fond a rămas definitivă prin dec. pen. nr. 3398 din 23 octombrie 2009 a ICCJ, s. pen., nepublicată}.

[1] CSJ, s. mil., dec. nr. 1923/1995, în Gabriel Ionescu, Iosif Ionescu, *op. cit.*, p. 387 {constituie infracțiunea prevăzută în art. 289 alin. (1) C. pen. [art. 254 alin. (1) C. pen. anterior] fapta inculpatului care, în calitate de delegat la Oficiul de pensii și asigurări sociale pentru agricultori (în prezent, Casa Județeană de Pensii), având printre alte atribuții de serviciu și pe aceea de a reanaliza documentele care au stat la baza determinării timpului util la pensie și de a stabili timpul util la pensie pentru persoanele care au lucrat în fostele C.A.P., a pretins și primit bani pentru prestarea acestei activități. Chiar dacă activitatea inculpatului nu echivala cu acordarea dreptului la pensie, fișa cuprinzând calculul timpului util de muncă reprezenta actul principal pentru constituirea dosarului de pensionare, iar acest act era întocmit de inculpat. Având în vedere că pentru calcularea timpului util de muncă inculpatul a pretins și primit bani, că a refuzat să efectueze lucrarea pentru cei care nu plăteau, fapta sa întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de luare de mită}.

[2] ICCJ, s. pen., dec. nr. 3334/2004, disponibilă pe *http://www.scj.ro*, jurisprudență, selecții 2004 {din dosarul cauzei rezultă că inculpatul, funcționar la Regia Autonomă de Gospodărie Comunală și Locativă Târgu Mureș, Biroul de administrare a fondului locativ (în prezent, SC LOCATIV SA Târgu Mureș, persoană juridică cu capital integral de stat), avea între atribuțiile de serviciu identificarea spațiilor locative ocupate fără forme legale, emiterea somațiilor pentru eliberarea acestora, obținerea deciziilor de evacuare de la consiliul local și asigurarea evacuării forțate. Deși repartizarea locuințelor era de competența primăriei, prin modul în care își realiza sarcinile de serviciu, inculpatul putea să influențeze rezolvarea cererilor de repartizare a locuințelor. În consecință, faptele inculpatului de a pretinde și primi bani și alte foloase materiale în legătură cu sarcinile sale de serviciu au fost încadrate corect în infracțiunea de luare de mită prevăzută în art. 289 alin. (1) C. pen. [254 alin. (1) C. pen. anterior], motiv pentru care recursul a fost respins}.

cum ar fi returnarea unei sume de bani împrumutate anterior, banii respectivi nu pot fi decât în legătură cu îndeplinirea unui act de serviciu[1].

Urmarea imediată a infracțiunii constă într-o stare de pericol pentru desfășurarea cu probitate a atribuțiilor de serviciu de către funcționarii publici (sau alte persoane asimilate).

Legătura de cauzalitate rezultă din materialitatea faptei (*ex re*).

b) Latura subiectivă. În structura laturii subiective a infracțiunii de luare de mită intră ca părți componente elementul subiectiv, prin care înțelegem forma de vinovăție cerută de norma de incriminare pentru ca fapta concretă să constituie infracțiunea respectivă[2] și cerințe esențiale.

Elementul subiectiv. Forma de vinovăție cu care se săvârșește fapta de luare de mită constă în **intenție**, **directă** sau **indirectă**[3].

Cerințe esențiale. Față de Codul penal anterior, care cerea ca făptuitorul să acționeze cu un scop special – în scopul de a îndeplini, a nu îndeplini ori a întârzia îndeplinirea unui act privitor la îndatoririle sale de serviciu sau în scopul de a face un act contrar acestor îndatoriri – și, ca atare, intenția nu putea fi decât directă, noua lege penală cere doar ca banii sau celelalte foloase pretinse sau primite ori a căror promisiune a fost acceptată să fie în legătură cu îndeplinirea, neîndeplinirea, urgentarea ori întârzierea îndeplinirii unui act ce intră în îndatoririle de serviciu ale funcționarului public sau în legătură cu îndeplinirea unui act contrar acestor îndatoriri.

Legea nu cere însă ca actul de serviciu sau actul contrar îndatoririlor de serviciu să fie efectiv realizat. Chiar dacă, ulterior săvârșirii acțiunii sau inacțiunii incriminate,

---

[1] În același sens, Direcția Națională Anticorupție – Serviciul Teritorial Galați, rechizitoriul nr. 84/P/2009 din 28 iulie 2009, nepublicat [fapta inculpatului Ș.S.B, care, în calitate de lucrător de poliție la Poliția Municipiului Galați – Biroul Investigații Criminale, având gradul profesional de subinspector de poliție, în perioada aprilie-mai 2009, a pretins și a primit un ceas marca „S.K.", în valoare de 200 euro (162,50 lei conform expertizei tehnice efectuate în cursul judecății), de la martorul denunțător T.S.P., în timp ce efectua cercetări cu privire la o plângere penală formulată de acesta la data 2 aprilie 2009 cu privire la săvârșirea unei infracțiuni de furt calificat, în sensul identificării autorilor, tragerii lor la răspundere și recuperării bunurilor sustrase, constituie infracțiunea de luare de mită prevăzută în art. 289 alin. (1) C. pen. în referire la art. 6 și 7 lit. c) din Legea nr. 78/2000 [art. 254 alin. (1) C. pen. anterior în referire la art. 6 și 7 alin. (1) din Legea nr. 78/2000]. Prin sent. pen. nr. 241F din 23 decembrie 2009 pronunțată de C. Ap. Galați, s. pen., în dosarul penal 1254/44/2009, rămasă definitivă prin respingerea recursului inculpatului de către ICCJ, s. pen., s-a dispus condamnarea inculpatului Ș.S.B. la pedeapsa de un an închisoare cu suspendarea condiționată a executării pedepsei. Instanța de judecată a înlăturat apărarea inculpatului, în sensul că s-a înțeles cu martorul denunțător să cumpere ceasul respectiv și i-a cerut un termen ca să-l verifice dacă este autentic sau nu, statuând că aceasta este infirmată de probele administrate în cauză, bunul respectiv fiind pretins și primit de către inculpat tocmai în scopul soluționării cu precădere a plângerii formulate de către martorul denunțător și pentru recuperarea bunurilor sustrase].

[2] Gheorghe Ivan, Mari-Claudia Ivan, *Unele inovații discutabile ale noului Cod penal român*, în Dreptul nr. 11/2012, pp. 90-91; Gheorghe Ivan, Mari-Claudia Ivan, *Drept penal. Partea generală...*, *op. cit.*, p. 66.

[3] În același sens, a se vedea: Vasile Dobrinoiu, *Luarea de mită (Infracțiuni de corupție)*, în Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, vol. II, p. 538; Constantin Duvac, *Luarea de mită...*, *op. cit.*, p. 116; Elisabeta Boțian, *op. cit.*, p. 163; Anda Crișu-Ciocîntă, *Comentariu (Luarea de mită)*, în Tudorel Toader ș.a., *Noul Cod penal. Comentarii pe articole*, *op. cit.*, p. 469. În sens contrar, a se vedea (că fapta se comite numai cu intenție directă): Alexandru Boroi, *Drept penal...*, *op. cit.*, 2011, p. 374; Viorel Pașca, *Luarea de mită (Infracțiuni de corupție)*, în Petre Dungan, Tiberiu Medeanu, Viorel Pașca, *Manual de drept penal. Partea specială*, vol. II, Ed. Universul Juridic, București, 2011, p. 183.

făptuitorul nu are conduita la care s-a angajat, fapta sa se încadrează în dispozițiile art. 289 C. pen.[1]. Dacă totuși făptuitorul efectuează un act contrar îndatoririlor sale de serviciu, act care constituie prin el însuși o infracțiune, cum ar fi, de exemplu, săvârșirea unui fals în înscrisuri oficiale, infracțiunea de luare de mită intră în concurs cu acea infracțiune[2].

În practica judiciară s-a decis că este irelevantă împrejurarea că funcționarul public nu avea posibilitatea îndeplinirii actului promis, chiar dacă intra în atribuțiile sale de serviciu, sau că nu a avut intenția de a-l îndeplini[3]. Existența dubiului cu privire la titlul ilicit cu care inculpatul ar fi primit sumele de bani ori foloasele de la anumite persoane are drept consecință lipsa unuia dintre elementele constitutive ale infracțiunii de luare de mită[4].

Conținutul constitutiv al infracțiunii în forma asimilată este prevăzut în alin. (2) al art. 289 C. pen. Acesta este asemănător cu al infracțiunii în forma tip, cu o singură excepție: fapta săvârșită de persoana care exercită un serviciu de interes public pentru care a fost învestită de autoritățile publice sau care este supusă controlului ori supravegherii acestora cu privire la îndeplinirea respectivului serviciu public nu constituie infracțiune atunci când este săvârșită în legătură cu îndeplinirea sau urgentarea îndeplinirii unui act ce intră în îndatoririle sale legale.

Or, omisiunea legiuitorului de a incrimina și această modalitate de fapt de comitere a infracțiunii de luare de mită este de neînțeles, în condițiile în care existența acesteia a fost pusă în evidență frecvent în practica judiciară. De ce oare să nu sancționăm, de pildă, fapta executorului judecătoresc care pretinde sau primește o sumă de bani (peste ceea ce legalmente este datorat) pentru a îndeplini un act de serviciu? În atari condiții, propunem *de lege ferenda* ca și aceste fapte să fie incriminate și sancționate pe măsură. Trebuie să reamintim că legea penală din anul 2004 – care nu a mai intrat în vigoare și care a fost abrogată prin Codul penal actual –

---

[1] În același sens, a se vedea Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 5850/1971, în CD 1971, p. 401.

[2] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 3839/1970, în RRD nr. 4/1971, p. 142; ICCJ, s. pen., dec. nr. 2083/2004, disponibilă pe *http://www.scj.ro*, jurisprudență, selecții 2004 {instanța a condamnat pe inculpatul C.V. pentru săvârșirea infracțiunii prevăzute în art. 273 din Legea nr. 86/2006 privind Codul vamal al României, cu modificările și completările ulterioare (art. 178 din Legea nr. 141/1997 privind Codul vamal al României – în prezent, această lege este abrogată) și pe inculpații R.M. și C.V. pentru săvârșirea complicității la infracțiunea de contrabandă prevăzută în art. 48 C. pen. raportat la art. 273 din Legea nr. 86/2006 (art. 26 C. pen. anterior raportat la art. 178 din Legea nr. 141/1997) și a infracțiunii de luare de mită, prevăzută în art. 289 alin. (1) C. pen. [art. 254 alin. (2) C. pen. anterior]. Instanța a reținut că, în perioada 13 iulie 2001-17 ianuarie 2002, inculpatul C.V. a efectuat nouă transporturi prin care a introdus ilegal în țară 552.952 de pachete țigări, prezentând autorității vamale documente de transport vamale cu conținut nereal. Introducerea ilegală în țară a bunurilor a fost înlesnită de inculpații R.M. și C.V., controlori vamali, care și-au încălcat, astfel, îndatoririle de serviciu, primind pentru aceasta diferite sume de bani. Instanța supremă a concluzionat că scopul, ca element al laturii subiective, nu presupune realizarea lui pe linia laturii obiective a infracțiunii. În cazul în care scopul se realizează prin săvârșirea unei fapte ce întrunește trăsăturile unei infracțiuni, aceasta nu este absorbită în luarea de mită, ci constituie o faptă penală distinctă, cele două infracțiuni aflându-se în concurs real}.

[3] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 1906/1987, în RRD nr. 6/1988, p. 72; Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 1505/1979, în RRD nr. 3/1980, p. 72; George Antoniu, Constantin Bulai (coordonatori) și colab., *op. cit.*, vol. III, p. 218.

[4] Tudorel Toader, *Drept penal român. Partea specială*, Ed. Hamangiu, București, 2008, pp. 263-264. În același sens, a se vedea C. Ap. Alba Iulia, s. pen., dec. nr. 10/A din 22 ianuarie 2007, în Buletinul Curților de Apel nr. 2/2007, Ed. C.H. Beck, București, 2007, pp. 72-73.

în art. 308 incrimina și aceste fapte[1], făcând diferențiere doar în privința tratamentului sancționator[2].

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

a) Actele de pregătire nu se pedepsesc. Trebuie să observăm că pretinderea și acceptarea de promisiuni sunt de fapt acte de pregătire pe care legiuitorul le-a incriminat de sine stătător și le-a inclus în conținutul infracțiunii de luare de mită.

b) Tentativa (actele de executare) la infracțiunea de luare de mită nu se pedepsește. Dacă funcționarul este prins în flagrant în timp ce ia mită, nu se poate reține tentativă, deoarece anterior pretinsese bani sau alte foloase ori acceptase promisiunea primirii unor foloase; aceeași concluzie și în cazul în care funcționarul a primit foloase, fără ca anterior să le fi pretins sau să fi acceptat promisiunea primirii lor, deoarece în momentul primirii s-a și consumat fapta, astfel că nu mai poate fi vorba de o întrerupere a activității infracționale.

c) Consumarea infracțiunii este deplin înfăptuită odată cu realizarea oricăreia dintre cele trei modalități normative ale elementului material: pretinderea, primirea sau acceptarea promisiunii unor foloase, deoarece în acest moment se produce starea de pericol pentru valoarea socială ocrotită (consumare anticipată a infracțiunii).

Luarea de mită consumându-se în momentul pretinderii sau primirii folosului necuvenit ori în momentul acceptării promisiunii unui astfel de folos, orice activitate ulterioară acestui moment nu are nicio influență asupra existenței infracțiunii. Astfel, fapta constituie luare de mită chiar dacă făptuitorul restituie folosul primit ori refuză

---

[1] „Art. 308. Luarea de mită. (1) Fapta funcționarului public care, direct sau indirect, pentru sine sau pentru altul, pretinde ori primește bani sau alte foloase care nu i se cuvin ori acceptă promisiunea unor astfel de foloase sau nu o respinge, în scopul de a îndeplini, a nu îndeplini ori a întârzia îndeplinirea unui act privitor la îndatoririle sale de serviciu sau în scopul de a face un act contrar acestor îndatoriri, se pedepsește cu închisoare strictă de la 3 la 15 ani și interzicerea unor drepturi.

(2) Fapta prevăzută în alin. (1), dacă a fost săvârșită de un funcționar sau de o persoană care exercită un serviciu de interes public, se pedepsește cu închisoare strictă de la 3 la 12 ani și interzicerea unor drepturi.

(3) Prevederile alin. (1) se aplică și următoarelor persoane:

a) funcționarilor sau persoanelor care își desfășoară activitatea pe baza unui contract de muncă ori altor persoane care exercită atribuții similare, în cadrul unei organizații publice internaționale la care România este parte;

b) membrilor adunărilor parlamentare ale organizațiilor internaționale la care România este parte;

c) funcționarilor sau persoanelor care își desfășoară activitatea pe baza unui contract de muncă ori altor persoane care exercită atribuții similare, în cadrul Comunităților Europene;

d) persoanelor care exercită funcții judiciare în cadrul instanțelor internaționale a căror competență este acceptată de România, precum și funcționarilor de la grefele acestor instanțe;

e) funcționarilor unui stat străin;

f) membrilor adunărilor parlamentare sau administrative ale unui stat străin;

(4) În cazul în care luarea de mită a avut consecințe deosebit de grave, pedeapsa este detențiunea severă de la 15 la 20 de ani și interzicerea unor drepturi.

(5) Banii, valorile sau orice alte bunuri care au făcut obiectul luării de mită se confiscă, iar dacă acestea nu se găsesc, condamnatul este obligat la plata echivalentului lor în bani".

[2] A se vedea, cu privire la aceste aspecte, George Antoniu, *Noul Cod penal. Codul penal anterior. Studiu comparativ*, Ed. All Beck, București, 2004, pp. 133-134.

să primească folosul promis sau dacă, ulterior acceptării promisiunii, el este înlăturat din funcția pe care o ocupă[1].

Luarea de mită este o **infracțiune instantanee** și de **consumare anticipată**, deoarece simplul act preparator al pretinderii sau al acceptării de promisiuni consumă infracțiunea.

Totodată, infracțiunea de luare de mită este o **infracțiune de acțiune** (comisivă).

d) Epuizarea. Luarea de mită poate exista și sub forma **infracțiunii continuate**; în această ipoteză, în afara momentului consumării, mai există și unul al epuizării, care survine atunci când ia sfârșit săvârșirea ultimului act de executare.

Nu se cere ca funcționarul public să pretindă, să primească foloase sau să accepte promisiunea unor astfel foloase de la același mituitor; chiar dacă ar fi mai mulți mituitori, infracțiunea rămâne tot continuată, deoarece aceștia nu pot fi considerați subiecți pasivi, ci făptuitori ai infracțiunii corelative de dare de mită.

În doctrină a fost exprimată opinia că luarea de mită în formă continuată există și în acele cazuri în care „banii sau foloasele sunt remise în rate succesive"[2].

Pe bună dreptate – principial – justețea acestei opinii a fost contestată[3].

I s-a reproșat, în primul rând, faptul că nu a ținut seama că, ori de câte ori între faptele prevăzute ca modalități alternative de săvârșire a aceleiași infracțiuni există o legătură naturală – în sensul că săvârșirea uneia este urmarea firească a celeilalte, fiecare în parte reprezentând trepte deosebite de înfăptuire a aceleiași finalități –, comiterea succesivă a două sau mai multora dintre acestea constituie o unitate naturală de infracțiune, în care acțiunile subsecvente fac corp comun cu cele care le preced[4].

Raportându-se această regulă la infracțiunea de luare de mită, s-a considerat justificat că, pe parcursul săvârșirii acesteia, pretinderea de bani sau alte foloase necuvenite ori acceptarea promisiunii unor astfel de foloase nu sunt altceva decât momente, etape intermediare care își determină și justifică rațiunea de a fi doar în acțiunea finală – primirea unor sume de bani sau alte foloase –, care constituie cea de a treia modalitate normativă de săvârșire a elementului material al laturii obiective a infracțiunii[5].

---

[1] În același sens, a se vedea: Alexandru Boroi, *Drept penal..., op. cit.*, 2008, p. 358; C. Ap. Brașov, dec. pen. nr. 28/A/1996, în Theodor Mrejeru ș.a., *op. cit.*, pp. 55-56 [este de subliniat că atunci când infracțiunea de luare de mită se comite în modalitatea „pretindere", ea se consumă odată cu acțiunea respectivă a făptuitorului, chiar dacă banii sau foloasele pretinse nu se predau de către cel căruia i s-a pretins. În speță, bolnava N.R. a predat medicului suma pretinsă după externarea din spital și după ce a sesizat organele de urmărire penală, prilejuind astfel organizarea unui flagrant. Este neîndoielnic stabilit în cauză că în momentul în care martora N.R. a predat inculpatului suma de 300.000 lei ROL, acesta i-a preluat, introducându-i în sertarul biroului său. Acest gest clar și netăgăduit de inculpat face ineficientă discuția pe care acesta o dezvoltă în apărare, privind legalitatea organizării flagrantului în raport cu interdicția stabilită în art. 101 alin. (3) C. pr. pen. [art. 68 alin. (2) C. pr. pen. anterior], respectiv este interzis a provoca o persoană să săvârșească sau să continue săvârșirea unei fapte penale, în scopul obținerii unei probe].

[2] Siegfried Kahane, *Luarea de mită (Infracțiuni de serviciu sau în legătură cu serviciul)*, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, ed. a 2-a, p. 118.

[3] Vasile Dobrinoiu, *Traficarea funcției..., op. cit.*, p. 158.

[4] Vasile Papadopol, *Examen teoretic al practicii Tribunalului Suprem în materia dreptului penal, partea generală*, în RRD nr. 12/1972, p. 19; Vasile Papadopol, Doru Pavel, *Formele unității infracționale în dreptul penal român*, Casa de Editură și Presă „Șansa", București, 1992, p. 42.

[5] Vasile Dobrinoiu, *Traficarea funcției..., op. cit.*, p. 158.

Această opinie a fost îmbrățișată și de practica judiciară. Astfel, s-a susținut că, în cazul în care, ulterior înțelegerii de a se da anumite sume de bani ca mită, pentru ca cel mituit să îndeplinească succesiv mai multe acte privitoare la funcția sa, mituitorul a plătit sumele de bani promise, la diferite intervale de timp, pe măsura efectuării acelor acte, nu se poate vorbi de o infracțiune continuată de luare de mită[1].

În schimb, aplicarea dispozițiilor art. 35 alin. (1) C. pen. [art. 41 alin. (2) C. pen. anterior] este legală în cazul infracțiunii de luare de mită săvârșită de un controlor de bilete CFR, care, în baza aceleiași rezoluții, a pretins ca fiecare dintre cele 7 persoane găsite în tren fără bilete să-i dea o sumă de bani pentru a nu întocmi acte de constatare a contravenției. În atare situație, împrejurarea că banii pretinși au fost strânși de la cei găsiți fără bilet numai de către unul dintre aceștia și predați apoi deodată inculpatului nu are relevanță; sub aspectul examinat, important este faptul că inculpatul a pretins de la fiecare dintre persoanele respective sume de bani pentru a nu întocmi actele legale, infracțiunea de luare de mită consumându-se, în fiecare caz în parte, în momentul pretinderii banilor[2].

Nu se poate susține că dispoziția din art. 35 alin. (1) C. pen., referindu-se la același subiect pasiv, ar exclude reținerea formei continuate a infracțiunii în asemenea situații, deoarece mituitorul nu poate fi considerat subiect pasiv al infracțiunii de luare de mită, ci autor al unei infracțiuni distincte – darea de mită.

B. Modalități

a) Modalități normative simple. Infracțiunea de luare de mită prezintă trei **modalități normative**: **pretinderea, primirea** și **acceptarea promisiunii de foloase necuvenite.**

b) Modalitățile normative agravate. Legiuitorul noului Cod penal nu a mai prevăzut modalități normative agravate. În Codul penal anterior exista o modalitate normativă agravată, și anume luarea de mită săvârșită de un funcționar cu atribuții de control; pedeapsa era închisoarea de la 3 la 15 ani și interzicerea unor drepturi [art. 254 alin. (2)].

În Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, astfel cum a fost modificată prin Legea nr. 187/2012, sunt prevăzute câteva modalități normative agravate. Astfel, potrivit art. 7, fapta de luare de mită este mai gravă dacă a fost săvârșită de o persoană care:

a) exercită o funcție de demnitate publică; această funcție a fost analizată mai înainte;

b) este judecător sau procuror (indiferent dacă acești magistrați au sau nu atribuții de constatare, urmărire sau judecare a infracțiunilor);

c) este organ de cercetare penală (special sau al poliției judiciare; deci care are atribuții de constatare și urmărire a infracțiunilor) sau are atribuții de constatare ori de sancționare a contravențiilor (cum ar fi polițiștii, jandarmii etc.);

d) este una dintre persoanele prevăzute la art. 293 C. pen.

În aceste cazuri, fapta se sancționează cu pedeapsa prevăzută la art. 289 C. pen., ale cărei limite (minimul și maximul) se majorează cu o treime[3].

---

[1] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 3079/1971, în R 1, p. 275.

[2] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 2133/1973, în R 1, p. 217.

[3] Aceste modalități normative sunt incidente în raport cu faptele comise începând cu data de 1 februarie 2014. Anterior modificării prin Legea nr. 187/2012, Legea nr. 78/2000 prevedea, cu două excepții, alte modalități normative agravate. Astfel, potrivit art. 7 alin. (1) din acest act normativ, fapta de luare de mită, prevăzută la art. 254 C. pen. anterior, dacă fusese săvârșită de o persoană

c) Modalități de fapt. Infracțiunea de luare de mită se poate comite în concret printr-o multitudine de modalități faptice, în raport de condițiile concrete ale săvârșirii faptei.

C. Sancțiuni

Pedeapsa principală constă în închisoare de la 3 la 10 ani. Se aplică în mod obligatoriu și **pedeapsa complementară** a interzicerii exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică sau de a exercita profesia ori activitatea în executarea căreia a săvârșit fapta.

Este neîntemeiată opțiunea legiuitorului de a reduce limita maximă a pedepsei, în raport cu cea prevăzută în art. 254 alin. (1) C. pen. anterior – de 12 ani –, atât timp cât fenomenul criminalității se menține la un nivel ridicat, iar necesitățile prevenirii și combaterii corupției impun menținerea unor pedepse severe, mai ales în aceste momente în care țara noastră este supusă unui proces de monitorizare din partea Uniunii Europene. Chiar dacă s-ar fi constatat că în practică nu s-a pronunțat niciodată pedeapsa închisorii de 12 ani, totuși nu trebuie să uităm că limitele speciale ale pedepsei prevăzute pentru o anumită infracțiune exercită și o prevenție generală.

În cazul în care fapta de luare de mită a fost săvârșită în vreuna dintre modalitățile normative agravate prevăzute în art. 7 din Legea nr. 78/2000, limitele speciale ale pedepsei prevăzute în alin. (1) al art. 289 C. pen. se majorează cu o treime; deci pedeapsa închisorii va fi cuprinsă între 4 ani și 13 ani și 4 luni. Se va aplica însă și pedeapsa complementară a interzicerii exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică sau de a exercita profesia ori activitatea în executarea căreia a săvârșit fapta.

În cazul în care fapta de luare de mită a fost săvârșită de una dintre persoanele asimilate menționate în art. 308 alin. (1) C. pen., limitele speciale ale pedepsei prevăzute în alin. (1) al art. 289 C. pen. se reduc cu o treime [art. 308 alin. (2) C. pen.]; deci pedeapsa închisorii va fi cuprinsă între 2 ani și 6 ani și 8 luni. Se va aplica însă și pedeapsa complementară a interzicerii exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică sau de a exercita profesia ori activitatea în executarea căreia a săvârșit fapta.

Făcând o incursiune și la nivelul pedepsei concrete, menționăm că au existat perioade când în practica judiciară a fost luată în considerare, cu ocazia individualizării pedepsei, mai cu seamă persoana infractorului, anumite aspecte ale personalității acestuia, făcându-se abstracție de celelalte criterii de individualizare, iar infractorii care, profitând de funcțiile ocupate, au săvârșit fapte de corupție, au fost condamnați la pedepse mici sau cu suspendarea executării pedepsei ori au fost

---

care, potrivit legii, avea atribuții de constatare sau de sancționare a contravențiilor (de pildă, polițiștii, primarii, jandarmii etc.) ori de constatare, urmărire sau judecare a infracțiunilor [de pildă, procurorii, judecătorii, organele de cercetare penală speciale și ale poliției judiciare, jandarmii, comandanții de nave și aeronave, agenții de poliție de frontieră, organele inspecțiilor de stat, organele de control și cele de conducere ale administrației publice etc. (art. 214 și 215 C. pr. pen. anterior)], se sancționa cu pedeapsa prevăzută la art. 254 alin. (2) C. pen. anterior privind săvârșirea infracțiunii de către un funcționar cu atribuții de control (și anume cu închisoarea de la 3 la 15 ani și interzicerea unor drepturi). Tot astfel, potrivit art. 9 din același act normativ, dacă luarea de mită era săvârșită în interesul unei organizații, asociații sau grupări criminale ori al unuia dintre membrii acesteia sau pentru a influența negocierile tranzacțiilor comerciale internaționale ori schimburile sau investițiile internaționale, maximul pedepsei prevăzute de lege pentru această infracțiune (de 12 ani sau de 15 ani) se majora cu 5 ani.

achitați pe motiv că faptele săvârșite nu prezintă gradul de pericol al unor infracțiuni (în raport cu reglementarea anterioară)[1].

[1] Acesta a fost motivul pentru care Înalta Curte de Casație și Justiție a întocmit un ghid privind individualizarea judiciară a pedepselor aplicate pentru infracțiunile de corupție, stabilind că în activitatea de individualizare judiciară a pedepselor trebuie urmați o serie de pași, și anume:
- determinarea scopului pedepsei;
- stabilirea și analiza criteriilor de individualizare judiciară a pedepsei;
- evaluarea finală a împrejurărilor săvârșirii faptei.

Totodată, s-a precizat că se impune o abordare dialectică a tuturor criteriilor de individualizare, fără a se sublinia, cu precădere, lipsa antecedentelor penale ale infractorului, de exemplu, faptul că anterior comiterii faptei se bucura de o bună reputație, are o pregătire școlară și profesională peste medie etc., aspecte care, în principiu, în cazul infracțiunilor de corupție, nu au neapărat valoarea unor circumstanțe atenuante, mai ales atunci când infractorul a profitat de aceste realități pentru a-și disimula comportamentul infracțional sau a-și asigura realizarea scopului ilicit propus; în acest context, s-a apreciat ca fiind deosebit de utilă analiza scopului și a mobilului infracțiunii în fiecare cauză în parte, tocmai pentru a realiza o adecvare corespunzătoare a pedepsei. În privința suspendării executării pedepsei, s-a precizat că aceasta ar trebui dispusă, în cazul infracțiunilor de corupție, doar în situația faptelor caracterizate de un grad foarte redus de pericol social concret, comise de persoane a căror atitudine față de faptă și urmările produse denotă o periculozitate socială scăzută și posibilitatea reeducării lor chiar și fără privarea de libertate – pentru care simpla aplicare a unei pedepse reprezintă un avertisment extrem de serios, de natură a sta la baza schimbării unor mentalități eronate (*http://www.csm1909.ro/csm/linkuri/21_12_2009__29319_ro.pdf*).

Totuși, recent, instanța supremă l-a achitat pe inculpatul R.C., prim procuror, pentru infracțiunea de fals în declarații în formă continuată (cinci acte materiale), în legătură cu o infracțiune de corupție, în temeiul art. 17 alin. (2) raportat la art. 16 alin. (1) lit. b) C. pr. pen. în referire la art. 18[1] C. pen. anterior și art. 5 C. pen., considerând că fapta comisă nu prezintă gradul de pericol social al unei infracțiuni, și l-a sancționat cu o amendă administrativă de 1.000 lei, în condițiile în care prima instanță (Curtea de Apel Constanța) îl condamnase la pedeapsa închisorii de 8 luni cu suspendarea condiționată a executării pedepsei. Totodată, inculpatul a fost obligat la plata sumei de 3.000 lei cu titlu de cheltuieli judiciare statului. Aceeași soluție a fost dispusă și față de soția sa, inculpata R.C. G., ofițer de poliție (ICCJ, s. pen., dec. nr. 165/2015, *http://www.scj.ro/1094/Detalii-dosar?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=44000000000053560*). S-a reținut în fapt că, în cursul anului 2008, inculpatul R.C., în calitate de prim procuror al Parchetului de pe lângă Judecătoria G., a pretins și primit cu titlu de mită de la un denunțător suma de 138.000 lei, promițându-i că îl va ajuta cu soluționarea unui dosar penal aflat în supravegherea unității de parchet pe care o conducea. Suma de 138.000 lei a fost primită cu ocazia vânzării unui apartament situat în municipiul G., în plus față de prețul real al vânzării, care era de 162.000 lei (și care rezulta din actele întocmite). Acest apartament fusese cumpărat de inculpații R.C. și R.C.G. (ofițer de poliție), soția primului, la data de 25 martie 2008, de la Primăria municipiului G., din fondul locativ de stat. Pentru a putea achiziționa acest imobil, în aceeași zi, cei doi inculpați au dat o declarație notarială în care au afirmat în mod nereal că nu au și nu au avut niciodată în proprietate o locuință, deși cei doi soți dețineau împreună două apartamente în municipiul R.S., județul B. Dacă declarau adevărul, inculpatul R.C. și soția sa nu mai puteau să achiziționeze acel imobil din fondul locativ de stat, fiindu-le interzis de dispozițiile legale în vigoare. În plus, pentru a ascunde proveniența sumei de 138.000 lei primită cu titlu de mită, inculpatul R.C. a menționat în cuprinsul declarației de avere din anul 2009 că a încasat pe apartament, în urma vânzării, suma de 300.000 lei (deci valoarea mitei plus prețul real de 162.000 lei, acesta din urmă rezultând din actele de vânzare-cumpărare întocmite). De asemenea, în perioada 2007-2010, cei doi inculpați au omis să menționeze în cuprinsul declarațiilor de avere că dețin împreună în proprietate, în calitate de soți, cele două apartamente menționate mai sus (Direcția Națională Anticorupție – Serviciul Teritorial Galați, rechizitoriul nr. 76/P/2009 din 24 aprilie 2012, nepublicat; Comunicatul Direcției Naționale Anticorupție publicat pe site-ul *http://www.pna.ro/comunicat.xhtml?id=3206*). Este de menționat că inculpatul R.C. a fost achitat pentru infracțiunile de luare de mită și spălare de bani, în temeiul art. 17 alin. (2) raportat la art. 16 alin. (1) lit. a) C. pr. pen. în referire la art. 5 C. pen., considerându-se că faptele sesizate prin rechizitoriul menționat anterior nu există (*http://portal.just.ro/36/SitePages/Dosar.aspx?id_dosar=44000000000053560&id_inst=36*).

Confiscarea specială. În art. 289 alin. (3) C. pen. se prevede că banii, valorile sau orice alte bunuri primite se confiscă, iar dacă acestea nu se mai găsesc, se dispune confiscarea prin echivalent. Se observă că se confiscă numai banii, valorile sau orice alte bunuri primite, și nu cele pretinse sau a căror promisiune a fost acceptată.

În acest sens există și soluții în practica judiciară. Astfel, s-a decis că în cazul în care inculpatul a comis fapta prin pretinderea unei sume de bani pe care celălalt inculpat i-a promis-o, însă, ulterior, nu i-a dat-o, inculpatul nu poate fi obligat la plata acelei sume în baza art. 289 alin. (3) C. pen. [art. 254 alin. (3) C. pen. anterior][1]. În susținerea soluției s-ar putea adăuga că obligarea la plata prevăzută în art. 289 alin. (3) C. pen. [art. 254 alin. (3) C. pen. anterior] nu poate avea ca obiect echivalentul valoric nici al bunurilor oferite, dar care nu s-au remis efectiv, și nici al foloaselor promise, în cazul în care promisiunile nu au fost aduse la îndeplinire. Ca atare, ar fi susceptibile de confiscare (ori de plata echivalentului valoric, dacă bunurile primite drept mită nu se mai găsesc) numai valorile efectiv primite de funcționarul mituit.

În acest caz nu operează prevederile art. 290 alin. (5) C. pen. [art. 255 alin. (4) C. pen. anterior], care extinde posibilitatea confiscării și în cazul bunurilor oferite de mituitor funcționarului. Această extindere privește numai pe acela care dă mită sub forma oferirii de bani sau alte valori și care va fi obligat la plata echivalentului valoric (dacă sumele nu se găsesc), chiar dacă oferta nu a fost acceptată de către funcționar. Persoana care ia mită nu va fi obligată la plată în situația de mai sus, deoarece valorile oferite nu i-au fost remise efectiv.

Tot astfel, s-a mai stabilit că sunt supuse confiscării, în baza art. 289 alin. (3) C. pen. [art. 254 alin. (3) C. pen. anterior], banii sau bunurile primite de către funcționar indiferent dacă o parte din aceste valori au fost folosite de funcționar pentru acoperirea unor cheltuieli gospodărești[2] ori chiar dacă s-au restituit persoanelor care au dat mită și care nu aveau drept la restituirea sumelor; aceste persoane vor fi introduse în proces și obligate la plata sumelor respective[3].

Nu se va putea proceda la confiscare atunci când folosul care a format obiectul mitei a constat într-un avantaj nepatrimonial sau neevaluabil în bani (de exemplu, acordarea unui titlu sau a unei distincții, avansări etc.); se va putea însă, când este cazul, restabili situația anterioară (art. 256 C. pr. pen.)[4].

În cazul în care cel mituit este surprins în flagrant primind banii puși de către parchet la dispoziția denunțătorului, aceștia se restituie parchetului, neputându-se dispune, totodată, și confiscarea sumei de la inculpat prin obligarea lui la plată[5].

Într-o altă speță, instanța supremă a statuat, dimpotrivă, că în raport cu pericolul social concret al faptelor, având în vedere și calitatea făptuitorului – comisar șef de poliție –, **ținut prin statutul profesional să descopere fapte de natura celor săvârșite**, nici aplicarea unor pedepse la limita minimă prevăzută de lege și nici suspendarea executării pedepsei rezultante nu sunt justificate [ICCJ, s. pen., dec. nr. 948/2010 (*http://www.scj.ro*, selecții 2010)].

[1] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 685/1973, în R 1, p. 274; Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 146/1970, în R 1, p. 276.

[2] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 2976/1982, în RRD nr. 11/1983, p. 74.

[3] Trib. Suprem, dec. de îndrumare nr. 3/1973, în RRD nr. 11/1983, p. 74.

[4] Siegfried Kahane, *Luarea de mită (Infracțiuni de serviciu sau în legătură cu serviciul)*, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, ed. a 2-a, p. 119.

[5] ICCJ, s. pen., dec. nr. 1753/2002, disponibilă pe *http://www.scj.ro*, jurisprudență, selecții 2002. În sens contrar, a se vedea C. Ap. Brașov, s. pen., dec. nr. 5/1997, în *Codul penal*, ediție îngrijită și adnotată de Georgina Bodoroncea ș.a., *op. cit.*, p. 882 (măsura confiscării este obligatorie

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

a) Infracțiunea de luare de mită – denumită în literatura juridică *corupție pasivă* – are o strânsă legătură cu infracțiunea de dare de mită (art. 290 C. pen.) – denumită în literatura juridică *corupție activă*. În sistemul noului Cod penal român (ca și a Codului penal anterior), corupția pasivă și corupția activă constituie infracțiuni distincte; corupătorul – adică mituitorul – nu este sancționat ca participant la infracțiunea de luare de mită în calitate de instigator sau de complice (cum era în sistemul Codului penal din 1865), ci ca autor al unei infracțiuni de sine stătătoare[1].

b) Infracțiunea de luare de mită are o vădită legătură cu infracțiunea de folosire abuzivă a funcției în scop sexual (art. 299 C. pen.). Ele se aseamănă foarte bine. Deosebirea constă în natura folosului: la luarea de mită, folosul poate fi patrimonial sau nepatrimonial, pe când la cealaltă infracțiune, folosul constă exclusiv într-o satisfacție sexuală. Așadar, în cazul în care funcționarul public ar pretinde sau ar obține numai favoruri sexuale, în scopul de a îndeplini, a nu îndeplini, a urgenta ori a întârzia îndeplinirea unui act privitor la îndatoririle sale de serviciu sau în scopul de a face un act contrar acestor îndatoriri, atunci se va reține infracțiunea de folosire abuzivă a funcției în scop sexual. Dacă, pe lângă favoruri sexuale, funcționarul public ar pretinde, de pildă, și bani, atunci se vor reține ambele infracțiuni, în concurs real.

c) Infracțiunea de luare de mită are o vădită legătură și cu infracțiunea de abuz în serviciu (art. 297 C. pen.), atunci când banii sau celelalte foloase pretinse sau primite ori a căror promisiune a fost acceptată de către funcționarul public au fost în legătură cu îndeplinirea unui act contrar îndatoririlor de serviciu. Deși s-ar părea că în acest caz luarea de mită ar constitui o formă specială de abuz în serviciu a funcționarului public, deoarece el, totodată, își îndeplinește defectuos îndatoririle de serviciu, cu consecința vătămării intereselor legale ale persoanei[2], totuși nu este așa. Spre deosebire de abuzul în serviciu, luarea de mită nu are ca urmare imediată secundară cauzarea unei pagube sau vătămarea drepturilor ori intereselor legitime ale unei persoane fizice sau juridice. Ca atare, ar trebui să se rețină atât luarea de mită, cât și abuzul în serviciu, în concurs ideal, dat fiind că fapta funcționarului public, deși unică, din cauza urmărilor multiple pe care le-a produs, întrunește elementele ambelor infracțiuni.

În practica judiciară s-a ridicat problema dacă faptele conductorului de tren de a pretinde și primi sume de bani de la persoanele care călătoreau fără legitimație de călătorie și care nu plătiseră pe loc taxele tarifare și suprataxele și apoi de a nu întocmi procesele-verbale de constatare a contravențiilor săvârșite, așa cum era obligat de îndatoririle sale de serviciu, constituie o singură infracțiune, luarea de mită sau și cea de abuz în serviciu (contra intereselor publice, potrivit Codului penal anterior), aflată în concurs cu prima.

---

atunci când nu există vreuna dintre situațiile în care suma ce a făcut obiectul mitei se restituie denunțătorului. În speță, denunțătorul nu a făcut o asemenea cerere. Nu-și găsește justificare juridică nici restituirea sumei confiscate organului de poliție, reținându-se afirmația denunțătorului că a primit de la acesta suma ce a făcut obiectul mitei, o astfel de soluție fiind în afara raporturilor de drept penal, care circumscriu limitele sesizării instanței).

[1] Siegfried Kahane, *Luarea de mită...*, *op. cit.*, p. 119.

[2] În acest sens, a se vedea Constantin Duvac, *Luarea de mită...*, *op. cit.*, pp. 123-124 (autorul a susținut că în acest caz se aplică regula specialității, fiind vorba de un concurs de norme, infracțiunea de luare de mită ca normă specială având prioritate asupra incriminării cu caracter general – abuzul în serviciu).

Instanța de fond[1] a optat pentru pluralitatea de infracțiuni – luare de mită și abuz în serviciu – sub forma concursului, iar instanța de apel (recurs, potrivit Codului de procedură penală anterior)[2] pentru unitatea infracțională reprezentată de luarea de mită.

Într-o primă opinie – concordantă cu soluția instanței de fond –, s-a afirmat și susținut că în cazul pus în discuție există o pluralitate de infracțiuni – luare de mită și abuz în serviciu (contra intereselor publice, potrivit Codului penal anterior) – sub forma concursului[3], argumentându-se, printre altele, că în latura obiectivă a infracțiunii de luare de mită nu se absoarbe niciun element din conținutul laturii obiective a infracțiunii de abuz în serviciu.

Prevederile art. 289 C. pen. (art. 254 C. pen. anterior) nu se referă și la urmarea socialmente periculoasă, constând în vătămarea intereselor legitime ale unei persoane ori prejudicierea patrimoniului acesteia, astfel încât luarea de mită nu absoarbe în conținutul său și infracțiunea de abuz în serviciu.

Luarea de mită nu este o infracțiune complexă, ea consumându-se în momentul în care funcționarul a primit sau a pretins bani și alte foloase ori a acceptat promisiunea acestora[4].

În cea de-a doua opinie[5] – concordantă cu soluția instanței de apel (recurs, potrivit Codului de procedură penală anterior) –, s-a susținut, dimpotrivă, existența numai a infracțiunii de luare de mită, având-se în vedere că infracțiunile de abuz în serviciu au caracter subsidiar în raport cu celelalte infracțiuni de serviciu, ceea ce înseamnă că fapta va fi încadrată juridic penal, ca atare, numai dacă nu este incriminată prin alte prevederi ale legii penale. Dacă anumite fapte abuzive ale unui funcționar întrunesc elementele constitutive ale unei alte infracțiuni, ele nu vor fi considerate și tratate penal sub aspectul general al abuzului în serviciu, ci în raport de conținutul specific al infracțiunii săvârșite, urmând a fi încadrate numai în prevederea legală care le incriminează[6]. Pentru că, așa cum s-a decis și argumentat în practica instanței supreme, aceasta rezultă din însăși redactarea textelor incriminatoare care se referă, în general, la toate situațiile în care un funcționar încalcă abuziv atribuțiile sale de serviciu[7].

Ca urmare, dacă fapta ce constituie un abuz în serviciu îndeplinește și conținutul unei alte infracțiuni de serviciu, ea trebuie să fie reținută numai sub aspectul acesteia[8].

---

[1] Jud. Craiova, sent. pen. nr. 457/1987, în RRD nr. 1/1988, p. 61.

[2] Trib. jud. Dolj, dec. pen. nr. 370/1987, *loc. cit.*, p. 61.

[3] Teodor Sâmbrian, *Luarea de mită. Neîndeplinirea de către funcționarul mituit a unei îndatoriri de serviciu. Unitatea infracțională*, Nota I, în RRD nr. 2/1988, pp. 61-63; Mihai Petrovici, *Diferențierea infracțiunii de luare de mită de infracțiunea de abuz în serviciu contra intereselor obștești*, în Dreptul nr. 7/1990, pp. 37-44; Vasile Dobrinoiu, *Traficarea funcției...*, *op. cit.*, p. 164.

[4] Vasile Dobrinoiu, *Traficarea funcției...*, *op. cit.*, p. 164.

[5] Horia Diaconescu (II), George Antoniu (III), *Luare de mită. Neîndeplinirea de către funcționarul mituit a unei îndatoriri de serviciu. Unitate infracțională*, Note în RRD nr. 2/1988, p. 63 și, respectiv, 66.

[6] Gheorghe Dărîngă, Dumitru Lucinescu, *Comentariu (Abuzul în serviciu contra intereselor persoanelor)*, în Teodor Vasiliu, Doru Pavel (coordonatori) și colab., *Codul penal comentat și adnotat. Partea specială*, vol. II, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1977, p. 56.

[7] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 3384/1971, în RRD nr. 10/1972, p. 177.

[8] Horia Diaconescu, *Infracțiunile de corupție...*, *op. cit.*, pp. 50-56; Cristina Filișanu, *Comentariul 1*, în George Antoniu, Constantin Bulai (coordonatori) și colab., *op. cit.*, vol. III, p. 219 (în ceea ce privește despăgubirea unității C.F.R., s-a susținut că, în principal, călătorii clandestini

Este de menționat că practica judiciară recentă (atât a Direcției Naționale Anticorupție[1], cât și a instanțelor de judecată[2]) tinde să rețină o pluralitate de infracțiuni – luare de mită și abuz în serviciu.

B. Aspecte procesuale

a) Acțiunea penală se pune în mișcare și se exercită de către procuror din oficiu.

b) Potrivit art. 20 din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, în cazul în care s-a săvârșit infracțiunea de luare mită, luarea **măsurilor asigurătorii** este obligatorie[3].

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

Dispozițiile din art. 289 C. pen. au în parte corespondent în art. 144 **C. pen. 1865**, în art. 251 **C. pen. 1937**, în art. 254 **C. pen. 1969**[4], precum și în art. 308

---

vor fi obligați să achite costul călătoriei, inclusiv taxele și suprataxele, potrivit reglementărilor legale în vigoare. Numai dacă aceștia nu vor putea fi identificați și sancționați contravențional va răspunde inculpatul, și sub aspect civil, considerându-se că acțiunea sa abuzivă, absorbită în aceea de luare de mită, a constituit una dintre condițiile care au dus la producerea prejudiciului).

[1] Direcția Națională Anticorupție – Serviciul Teritorial Galați, rechizitoriul nr. 208/P/2008 din 15 martie 2011, nepublicat {fapta inculpatului M.L., în calitate de inspector principal de poliție în cadrul I.P.J. Brăila, care, cu știință, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, nu a îndeplinit un act, în sensul că nu a lăsat-o pe martora M.M. să consemneze în cuprinsul declarației din data de 13 august 2007 că fiica sa, M.V.G., este victima traficului de persoane, nu a clasat plângerea de dispariție la data de 14 august 2007 și nici nu a înaintat-o de îndată procurorului pentru sesizarea organului competent, pentru a acoperi astfel activitatea infracțională desfășurată de inculpații T.M.F. și B.N. și pentru a-și crea premisa audierii martorei M.V.G., în data de 28 august 2007, în schimbul acceptării promisiunii unor foloase necuvenite și primirea acestor foloase ulterior, întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de abuz în serviciu prevăzută în art. 297 alin. (1) C. pen. [art. 246 C. pen. anterior în referire la art. 17 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 78/2000]. Fapta inculpatului M.L. de a accepta promisiunea unor foloase necuvenite de la inculpații T.M.F. și B.N. pentru a o audia pe martora M.V.G., în sensul că nu este victima traficului de persoane săvârșit de inculpatul T.M.F., și audierea acesteia la data de 28 august 2007, în modalitatea dorită de cei doi inculpați, pentru a nu verifica informațiile furnizate de martorii M.M. și M.V., în sensul că fiica lor era victima traficului de persoane și pentru a acoperi astfel activitatea infracțională desfășurată de inculpații T.M.F. și B.N., urmată de primirea sumei de 500 euro și a unei sticle de whisky în valoare de 100 euro, bunuri remise de inculpatul B.N., întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de luare de mită, prevăzută în art. 289 alin. (1) C. pen. în referire la art. 6 și 7 lit. c) din Legea nr. 78/2000 [art. 254 alin. (1) C. pen. anterior în referire la art. 6 și 7 alin. (1) din Legea nr. 78/2000]. Faptele au fost săvârșite în concurs real, potrivit art. 38 alin. (1) C. pen. [art. 33 lit. a) C. pen. anterior]}.

[2] ICCJ, s. pen., dec. nr. 1170/2011, disponibilă pe *http://www.scj.ro*, selecții 2011 {faptele inculpatului, care are calitatea de membru în consiliul de administrație al unei societăți comerciale pe acțiuni, de a îndeplini, în exercitarea atribuțiilor sale de serviciu, acte contrare hotărârilor conducerii societății și atribuțiilor stabilite în contractul de administrare privitoare la încheierea unor contracte, cauzând societății un prejudiciu care se circumscrie noțiunii de *consecințe deosebit de grave*, precum și de a primi o sumă de bani în scopul încheierii unui contract în detrimentul societății, întrunesc elementele constitutive ale infracțiunii de abuz în serviciu, prevăzută în art. 297 alin. (1) raportat la art. 309 C. pen. cu aplicarea art. 308 C. pen. [art. 246 raportat la art. 248[1] C. pen. anterior cu aplicarea art. 258 C. pen. anterior], și ale infracțiunii de luare de mită prevăzută în art. 289 alin. (1) C. pen. în referire la art. 6 din Legea nr. 78/2000 cu aplicarea art. 308 C. pen.] art. 254 C. pen. anterior în referire la art. 5 alin. (1) din Legea nr. 78/2000]}.

[3] În sensul celor arătate, a se vedea Gheorghe Ivan, Mari-Claudia Ivan, *Drept penal. Partea specială...*, *op. cit.*, pp. 297-327.

[4] A se vedea, pe larg, Gheorghe Ivan, *Drept penal...*, *op. cit.*, 2010, pp. 431-433.

C. pen. 2004 (cod care nu a fost în vigoare). Aceste coduri prevedeau anumite agravante legale care nu-și au corespondent în Codul penal actual.

B. Situații tranzitorii

În raport cu dispozițiile Codului penal anterior, dispozițiile din Codul penal actual sunt mai favorabile infractorului, limita superioară a pedepsei cu închisoarea fiind mai redusă, iar dacă infractorul este o altă persoană asimilată dintre cele menționate în art. 308 alin. (1) C. pen., este mai mică atât limita superioară, cât și limita inferioară.

În cazul în care fapta de luare de mită a fost săvârșită în vreuna dintre modalitățile normative agravate prevăzute în art. 7 din Legea nr. 78/2000, dispozițiile din legea nouă (Legea nr. 78/2000, astfel cum a fost modificată prin Legea nr. 187/2012) sunt mai favorabile, atunci când instanța se orientează spre aplicarea pedepsei închisorii la limita superioară (majorată), aceasta fiind mai redusă, iar dacă se orientează spre limita inferioară (majorată), dispozițiile din legea veche (Legea nr. 78/2000, anterior modificării prin Legea nr. 187/2012) sunt mai favorabile. Se înțelege de la sine că modalitățile normative agravate neprevăzute în legea nouă nu se mai aplică (de pildă, săvârșirea faptei de luare de mită în interesul unei organizații criminale), iar cele care au corespondent în legea nouă se aplică în conținutul și limitele prevăzute de aceasta (de pildă, organul care are atribuții de constatare a infracțiunilor are corespondent în legea nouă organul de cercetare penală și procurorul, dar numai dacă acesta din urmă are asemenea atribuții[1]), dacă este mai favorabilă.

În ceea ce privește fapta de primire de foloase necuvenite, dispozițiile din Codul penal anterior – art. 256 – sunt mai favorabile, limitele superioare și inferioare ale pedepsei închisorii fiind mai reduse. În cazul în care infractorul este o altă persoană asimilată dintre cele menționate în art. 308 alin. (1) C. pen., tot dispozițiile Codului penal anterior sunt mai favorabile infractorului.

Darea de mită

Art. 290. (1) Promisiunea, oferirea sau darea de bani ori alte foloase, în condițiile arătate în art. 289, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(2) Fapta prevăzută în alin. (1) nu constituie infracțiune atunci când mituitorul a fost constrâns prin orice mijloace de către cel care a luat mita.

(3) Mituitorul nu se pedepsește dacă denunță fapta mai înainte ca organul de urmărire penală să fi fost sesizat cu privire la aceasta.

[1] Există procurori cu funcție de execuție care nu au atribuții de constatare și de urmărire a infracțiunilor, cum sunt aceia care funcționează în compartimentele neoperative ale parchetelor (de pildă, Secția de resurse umane și documentare sau Serviciul de îndrumare și control din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție); intră în această categorie și unii procurori cu funcție de conducere (de pildă, procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, procurorul-șef al Direcției Naționale Anticorupție sau procurorul-șef al Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism). Totuși, dacă s-ar opina că și aceștia pot uneori să acționeze în cazuri urgente, așa cum se prevede în art. 60 C. pr. pen., atunci distincția între cei care au atribuții de natura celor menționate și cei care nu au este redundantă. Oricum, așa cum am văzut, legea nouă nu mai face această distincție, fiind de ajuns ca făptuitorul să aibă calitatea de procuror.

(4) Banii, valorile sau orice alte bunuri date se restituie persoanei care le-a dat, dacă acestea au fost date în cazul prevăzut în alin. (2) sau date după denunțul prevăzut în alin. (3).

(5) Banii, valorile sau orice alte bunuri oferite sau date sunt supuse confiscării, iar când acestea nu se mai găsesc, se dispune confiscarea prin echivalent.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Gheorghe Ivan)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Noua lege penală a preluat textul din Codul penal anterior, cu modificări neînsemnate.

Limitele speciale ale închisorii prevăzute în noua lege sunt mai mari (de la 2 la 7 ani, față de 6 luni la 5 ani, în reglementarea anterioară).

În privința cauzei speciale de nepedepsire, Codul penal actual prevede ca denunțarea faptei să fie făcută unui organ de urmărire penală (procuror, organ de cercetare penală), în timp ce legea penală anterioară prevedea posibilitatea denunțării în fața oricărei autorități, și nu numai a organului de urmărire penală.

În ceea ce privește restituirea foloaselor, aceasta are loc numai dacă au fost date funcționarului public corupt după ce denunțul a fost depus la organul de urmărire penală. Dacă foloasele au fost date înainte de depunerea denunțului, acestea nu se mai restituie mituitorului, chiar dacă el beneficiază de cauza de nepedepsire. Menționăm că legea penală anterioară prevedea posibilitatea restituirii foloaselor, indiferent dacă acestea au fost date înainte sau după depunerea denunțului.

2. Concept și caracterizare

Infracțiunea de dare de mită constă în promisiunea, oferirea sau darea de bani ori alte foloase, în condițiile arătate în art. 289 C. pen.

Asemenea fapte prezintă un pericol social important prin aceea că aduc atingere probității funcționarilor publici [sau a altor persoane asimilate, dintre cele menționate în art. 293-294 și în art. 308 alin. (1) C. pen.], îndemnând pe aceștia să-și încalce obligațiile de serviciu, și, de asemenea, aduc atingere bunului mers al instituțiilor publice și persoanelor juridice de utilitate publică, iar în anumite condiții aduc atingere și celorlalte persoane juridice.

Această faptă este incriminată în grupul infracțiunilor de corupție și de serviciu, subgrupul infracțiunilor de corupție, prin dispozițiile art. 290 C. pen.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic

Infracțiunea de dare de mită are ca obiect juridic special relațiile sociale a căror naștere și desfășurare nu ar fi posibilă fără executarea cu probitate de către funcționarii publici și de persoane asimilate a atribuțiilor de serviciu.

B. Obiectul material al infracțiunii

Așa cum am mai arătat și la luarea de mită, banii sau foloasele injuste nu sunt obiect material al faptei, deoarece ele nu constituie obiectul ocrotirii penale, ci activitatea de serviciu a funcționarilor. Banii sau foloasele promise, oferite sau date reprezintă obiectul mitei, și nu obiectul material al infracțiunii de dare de mită, prin

care se înțelege, în general, entitatea materială (un obiect, un animal, corpul persoanei) asupra căreia se îndreaptă acțiunea sau inacțiunea incriminată, ceea ce nu este cazul în materia de față. În mod excepțional, ar putea constitui obiect material al infracțiunii când folosul oferit se referă la prestarea unei munci: în acest caz, obiectul asupra căruia se efectuează munca ar fi și obiectul material al infracțiunii.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ poate fi orice persoană (fizică sau juridică[1]).

Subiecți activi mai pot fi și **persoanele care, pe baza unui acord de arbitraj, sunt chemate să pronunțe o hotărâre** cu privire la un litigiu ce le este dat spre soluționare de către părțile la acest acord, indiferent dacă procedura arbitrală se desfășoară în baza legii române sau în baza unei alte legi (art. 293 C. pen.). Dispozițiile art. 293 C. pen. se aplică indiferent dacă membrii instanțelor de arbitraj sunt români sau străini (art. 243 din Legea nr. 187/2012).

Potrivit **art. 294 C. pen.**, subiecți activi mai pot fi și următoarele persoane, dacă, prin tratatele internaționale la care România este parte, nu se dispune altfel:

- funcționarii sau persoanele care își desfășoară activitatea pe baza unui contract de muncă ori alte persoane care exercită atribuții similare în cadrul unei organizații publice internaționale la care România este parte;
- membrii adunărilor parlamentare ale organizațiilor internaționale la care România este parte;
- funcționarii sau persoanele care își desfășoară activitatea pe baza unui contract de muncă ori alte persoane care exercită atribuții similare, în cadrul Uniunii Europene;

---

[1] Pentru prima dată în România a fost trimisă în judecată o persoană juridică pentru fapte de corupție. A se vedea, în acest sens, Direcția Națională Anticorupție – Serviciul Teritorial Galați, rechizitoriul nr. 116/P/2011 din 16 iunie 2011, nepublicat {fapta inculpatei S.C. „E." S.R.L. Brăila, care, prin intermediul inculpatului M.I., administratorul, reprezentantul și asociatul său, a promis suma de 45.000 lei și a dat sumele de 7.100 lei, respectiv 13.000 lei martorei denunțătoare D.A., director executiv adjunct la Direcția Județeană pentru Accize și Operațiuni Vamale Brăila, pentru ca aceasta să îndeplinească actele de control în favoarea inculpatei, să nu îi fie confiscată suma de 350.000 lei pe care o avea de plătit la bugetul statului (sumă rezultată din vânzările efectuate la stația de distribuire a carburanților în lipsa avizării metrologice), pentru ca activitatea stației, ce aparținea societății, să nu fie sistată și pentru a nu i se aplica o amendă de 100.000 lei sau pentru a i se aplica o amendă mai mică ori pentru a nu i se aplica nicio sancțiune sau pentru a schimba temeiul legal al aplicării sancțiunii contravenționale într-un mod favorabil inculpatei, întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de dare de mită prevăzute în art. 290 alin. (1) C. pen. raportat la art. 6 din Legea nr. 78/2000 [art. 255 alin. (1) C. pen. anterior raportat la art. 6 și 7 alin. (2) din Legea nr. 78/2000]. Este de menționat că din probele administrate în cauză a rezultat că inculpatul M.I. a săvârșit fapta în numele și în interesul inculpatei S.C. „E." S.R.L. Brăila. Prin sentința penală nr. 46/P din 3 mai 2012 a Curții de Apel Constanța, Secția penală și pentru cauze penale cu minori și de familie, pronunțată în dosarul nr. 421/36/2011, în baza art. 290 alin. (1) C. pen. raportat la art. 6 din Legea nr. 78/2000 [art. 255 alin. (1) C. pen. anterior raportat la art. 6 și 7 alin. (2) din Legea nr. 78/2000], pentru infracțiunea de dare de mită s-a dispus condamnarea inculpatei S.C. „E." S.R.L. Brăila la pedeapsa de 150.000 lei amendă penală și pedeapsa complementară prevăzută de art. 136 alin. (3) lit. f) C. pen. [art. 53[1] alin. (3) lit. e) C. pen. anterior] a afișării hotărârii de condamnare la sediul societății, la stația de distribuire carburanți, la Direcția Generală a Finanțelor Publice a Județului Brăila și la Oficiul Național al Registrului Comerțului, pe o perioadă de 2 luni, pe cheltuiala condamnatei. Sentința Curții de Apel Constanța a rămas definitivă prin decizia penală nr. 1067 din 28 martie 2013 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, pronunțată în dosarul nr. 421/36/2011, prin care s-a respins, ca nefondat, recursul declarat de inculpata S.C. „E." S.R.L. Brăila}.

- persoanele care exercită funcții juridice în cadrul instanțelor internaționale a căror competență este acceptată de România, precum și funcționarii de la grefele acestor instanțe;
- funcționarii unui stat străin;
- membrii adunărilor parlamentare sau administrative ale unui stat străin;
- jurații din cadrul unor instanțe străine.

În conformitate cu dispozițiile art. 308 alin. (1) C. pen., mai pot fi subiecți activi ai infracțiunii de dare de mită și **persoanele care au săvârșit fapta în legătură cu persoanele care exercită**, permanent sau temporar, cu sau fără o remunerație, o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane fizice dintre cele prevăzute în art. 175 alin. (2) C. pen. sau în cadrul oricărei persoane juridice. Având în vedere ultima teză a textului menționat [„(...) în cadrul oricărei persoane juridice], sensul ei destul de clar, putem susține că, în acest mod, este incriminată și corupția în mediul privat, pe lângă cea din domeniul public; legea nu cere ca persoana juridică respectivă, al cărei salariat este făptuitorul, să desfășoare o activitate comercială și nici ca elementul material al faptei de corupție să fie numai în legătură cu neîndeplinirea sau întârzierea îndeplinirii unui act ce intră în îndatoririle de serviciu ale celor mituiți ori în legătură cu îndeplinirea unui act contrar acestor îndatoriri[1].

Participația penală este posibilă sub toate formele (coautorat, instigare sau complicitate).

---

[1] În același sens, a se vedea: ICCJ, completul de 5 judecători, dec. nr. 156/2013, nepublicată {fapta inculpatului B.G., care, în calitate de finanțator și acționar al unui club de fotbal, a promis sume de bani, cuprinse între 5.000 euro și 10.000 euro, fiecărui jucător de fotbal al altui club, pentru a-și îndeplini atribuțiile de serviciu, constând în apărarea corectă a șanselor de joc și obținerea unui rezultat favorabil în meciul cu o altă echipă, întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de dare de mită, prevăzută în art. 290 alin. (1) C. pen. coroborat cu art. 308 alin. (1) C. pen. în referire la art. 6 din Legea nr. 78/2000 [art. 255 alin. (1) C. pen. anterior în referire la art. 6 din Legea nr. 78/2000]; fapta aceluiași inculpat care a oferit suma de 1.700.000 euro jucătorilor de fotbal din cadrul unui alt club, cu aceeași destinație, întrunește deopotrivă elementele constitutive ale infracțiunii de dare mită; instanța supremă l-a condamnat pe inculpat la două pedepse de câte 3 ani închisoare pentru fiecare dintre cele două infracțiuni de dare de mită}; Direcția Națională Anticorupție – Serviciul Teritorial Galați, rechizitoriul nr. 203/P/2009 din 14 decembrie 2012, nepublicat {fapta inculpatei C.P.E., care, în calitate de administrator al SC F.C. SRL Galați, în baza înțelegerii prealabile cu inculpatul S.F.E., director general al SC C.A.M. SRL Brăila, i-a dat un folos necuvenit, constând în încasarea sumei de 19.811,03 lei, în schimbul încheierii unui contract de prestări servicii, întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de dare de mită, prevăzută în art. 290 alin. (1) C. pen. coroborat cu art. 308 alin. (1) C. pen. în referire la art. 6 din Legea nr. 78/2000 [art. 255 alin. (1) C. pen. anterior în referire la art. 6 și 8 din Legea nr. 78/2000]; tot astfel, fapta inculpatului S.F.E. de a primi suma de 19.811,03 lei de la inculpata C.P.E., în condițiile menționate anterior, întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de luare de mită, prevăzută în art. 289 alin. (1) C. pen. coroborat cu art. 308 alin. (1) C. pen. în referire la art. 6 din Legea nr. 78/2000 [art. 254 alin. (1) și (2) C. pen. anterior în referire la art. 6 și art. 8 din Legea nr. 78/2000]}. În art. 8 (în prezent, abrogat) din Legea nr. 78/2000 se prevedea că pot constitui infracțiunile prevăzute în art. 254-257 C. pen. anterior, art. 6^1 și 8^2 (în prezent, abrogate) din legea menționată și faptele incriminate în aceste texte care fuseseră săvârșite de manageri, directori, administratori, cenzori sau alte persoane cu atribuții de control la societățile comerciale, companiile și societățile naționale, regiile autonome și la orice alți agenți economici. În sens contrar, că noul Cod penal nu a mai incriminat corupția în mediul privat, decât dacă este săvârșită în legătură cu o activitate comercială, iar actul de corupție a fost comis numai în scopul neîndeplinirii obligațiilor de serviciu ale celui mituit, a se vedea Constantin Duvac, *Dare de mită în sectorul privat. Dezincriminare*, în RDP nr. 1/2014, pp. 139-143. Or, așa cum am arătat, în art. 308 alin. (1) C. pen. nu se fac aceste distincții, iar *ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus*.

În practica judiciară s-a decis, pe bună dreptate, că în condițiile în care cei patru inculpați, acționând în baza unei înțelegeri prealabile, s-au prezentat împreună, într-o noapte, la sediul unei societăți comerciale, unde au propus paznicilor ca, în schimbul unei sume de bani plătite pe loc de unul dintre ei și a altor sume pe care s-au obligat a le plăti ulterior, să le permită sustragerea mai multor bunuri – înțelegere care s-a perfectat și executat –, fapta săvârșită de inculpați constituie infracțiunea de dare de mită comisă în împrejurarea agravantă prevăzută în art. 77 lit. a) C. pen. [art. 75 lit. a) C. pen. anterior][1]. Cei patru inculpați au fost considerați coautori la infracțiunea de dare de mită.

Totodată, s-a mai decis că participarea mai multor persoane la constituirea obiectului mitei este irelevantă, atât timp cât a existat o singură înțelegere, iar bunurile care formau o entitate unică au fost predate de o singură persoană, nefiind aplicabile dispozițiile art. 38 alin. (1) C. pen. [art. 33 lit. a) C. pen. anterior][2].

b) Subiectul pasiv *special* este statul, ca titular al intereselor publice apărate prin această incriminare[3].

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii

În structura și conținutul juridic al infracțiunii de dare de mită intră toate condițiile privitoare la următoarele elemente: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă constă în atribuțiile funcționarului public (sau ale altei persoane asimilate) de a îndeplini (total sau parțial) actul de serviciu care prilejuiește săvârșirea faptei.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii este prevăzut în alin. (1) al art. 290 C. pen.

Conținutul constitutiv este alcătuit din: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă privește aspectele materiale ale infracțiunii de dare de mită și este la rândul ei alcătuită dintr-un element material, unele cerințe esențiale, o urmare imediată și legătura de cauzalitate.

Elementul material al faptei este alcătuit din trei modalități normative și alternative: promisiune, oferire, dare de bani sau alte foloase.

Promisiunea înseamnă făgăduința care se face de către subiectul activ funcționarului public de a-i remite bani sau un alt folos.

Oferirea reprezintă înfățișarea folosului injust funcționarului public pentru ca acesta, dacă este de acord, să și-l poată însuși imediat. Este suficientă simpla oferire, indiferent dacă aceasta a fost sau nu acceptată.

În practica judiciară s-a decis că oferirea unui calculator ofițerului de poliție care avea obligații de serviciu în legătură cu verificarea și ridicarea actelor contabile

---

[1] C. Ap. București, s. I pen., dec. nr. 174/A/1998, în RDP nr. 3/1999, p. 132.

[2] C. Ap. Bacău, dec. nr. 131/1994, în Theodor Mrejeru ș.a., *op. cit.*, p. 201.

[3] Există opinia că, în cazul dării de mită, subiectul pasiv îl constituie orice autoritate publică, instituție publică, instituție sau altă persoană juridică public ori privată ori persoană juridică exercitând un serviciu de interes public, din al căror personal face parte funcționarul public sau persoana căreia i se dă mită [Vasile Dobrinoiu, *Darea de mită (Infracțiuni de corupție)*, în Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, vol. II, p. 542]. Or, nu putem să considerăm persoanele menționate ca subiecți pasivi ai infracțiunii de dare de mită, deoarece acestea nu pot fi vătămate prin comiterea infracțiunii de corupție menționate, iar, uneori, acestea nici nu au cunoștință de comiterea faptei. Pe de altă parte, atunci când funcționarul refuză mita, nu se poate vorbi sub nicio formă de vreo vătămare.

justificative aflate în magazinul inculpatului, în condițiile în care s-a dovedit că între ofițer și inculpat nu au existat relații de natură a justifica gratuități între aceștia, nu poate avea decât semnificația faptei incriminate de art. 290 C. pen. (art. 255 C. pen. anterior), fiind realizată atât latura obiectivă a infracțiunii – oferirea folosului material –, cât și vinovăția inculpatului – sub forma intenției acestuia de a corupe[1].

Darea folosului semnifică remiterea lui efectivă funcționarului public.

Cerințe esențiale. Pentru întregirea laturii obiective a infracțiunii de dare de mită este necesară îndeplinirea anumitor cerințe esențiale:

Toate variantele elementului material al faptei se raportează la un **funcționar public sau la o persoană care exercită un serviciu de interes public [ori la alte persoane asimilate, dintre cele menționate în art. 308 alin. (1) C. pen.**, și anume care exercită o însărcinare de orice natură în cadrul oricărei persoane juridice, **sau menționate în art. 293-294 C. pen.]**, competentă a înfăptui actul de serviciu pe care îl dorește mituitorul.

Elementul material, în oricare dintre variantele sale, trebuie să fie **în legătură cu îndeplinirea, neîndeplinirea, urgentarea ori întârzierea îndeplinirii unui act ce intră în îndatoririle de serviciu ale funcționarului public sau în legătură cu îndeplinirea unui act contrar acestor îndatoriri**, în ceea ce privește infracțiunea de luare de mită în forma tip [art. 289 alin. (1) C. pen.], și **în legătură cu neîndeplinirea ori întârzierea îndeplinirii unui act privitor la îndatoririle legale ale persoanei care exercită un serviciu de interes public sau în legătură cu efectuarea unui act contrar acestor îndatoriri**, în ceea ce privește infracțiunea de luare de mită în forma asimilată [art. 289 alin. (2) C. pen.].

În cazul în care fapta de dare de mită a fost săvârșită în legătură cu persoanele care exercită, permanent sau temporar, cu sau fără o remunerație, o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane fizice dintre cele prevăzute în art. 175 alin. (2) C. pen. [art. 308 alin. (1) teza I C. pen.], elementul material al dării de mită trebuie să fie **în legătură cu neîndeplinirea ori întârzierea îndeplinirii unui act privitor la îndatoririle legale ale acestor persoane sau în legătură cu efectuarea unui act contrar acestor îndatoriri** [art. 289 alin. (2) C. pen.].

În cazul în care fapta de dare de mită a fost săvârșită în legătură cu persoanele care exercită, permanent sau temporar, cu sau fără o remunerație, o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane juridice [art. 308 alin. (1) teza a II-a C. pen.], elementul material al dării de mită trebuie să fie **în legătură cu îndeplinirea, neîndeplinirea, urgentarea ori întârzierea îndeplinirii unui act ce intră în îndatoririle de serviciu ale acestor persoane sau în legătură cu îndeplinirea unui act contrar acestor îndatoriri** [art. 289 alin. (1) C. pen.]. Aceeași soluție se impune și în cazul în care fapta de dare de mită a fost săvârșită în legătură cu persoanele menționate în art. 293-294 C. pen.

Natura folosului și caracterul său sunt aceleași ca și în cazul luării de mită.

Elementul material al faptei se poate săvârși anterior, concomitent sau ulterior îndeplinirii, neîndeplinirii, urgentării sau întârzierii în îndeplinirea actului de serviciu ori efectuării unui act contrar îndatoririlor de serviciu.

Aceasta înseamnă că activitatea mituitorului nu este condiționată de momentul în care funcționarul mituit își îndeplinește atribuțiile de serviciu. Astfel, fapta constituie dare de mită atât atunci când promisiunea, oferirea sau darea de foloase are loc

[1] ICCJ, s. pen., dec. nr. 1550/2005, disponibilă pe *www.scj.ro*.

anterior îndeplinirii actului de serviciu de către funcționarul mituit, cât și atunci când are loc după îndeplinirea actului de serviciu, indiferent dacă a intervenit o înțelegere anterioară îndeplinirii actului sau nu[1].

Legiuitorul Codului penal actual a renunțat la cerința prevăzută în Codul penal anterior, ca elementul material al faptei să se săvârșească anterior efectuării sau neefectuării actului de serviciu sau cel mai târziu în timpul îndeplinirii îndatoririlor de serviciu. Reamintim că, în pofida acestei cerințe prevăzute în Codul penal anterior, în doctrina noastră a existat și opinia că fapta se putea comite și imediat după îndeplinirea, neîndeplinirea actului de serviciu[2].

Din punct de vedere juridic, pentru existența infracțiunii de dare de mită este lipsită de semnificație reacția subiectului activ căruia i se oferă bani sau alte avantaje, astfel că insuficienta fermitate a refuzului nu poate avea niciun efect cu privire la fapta sa[3].

Darea de mită se poate săvârși și prin **intermediar.**

Urmarea imediată a infracțiunii constă într-o stare de pericol pentru desfășurarea cu probitate a atribuțiilor de serviciu de către funcționarii publici (sau alte persoane asimilate).

Legătura de cauzalitate rezultă din materialitatea faptei (*ex re*).

b) Latura subiectivă. În structura laturii subiective a infracțiunii de dare de mită intră ca părți componente elementul subiectiv și cerințe esențiale.

Elementul subiectiv. Forma de vinovăție cu care se săvârșește fapta de dare de mită constă în **intenție, directă** sau **indirectă**[4].

Cerințe esențiale. Față de Codul penal anterior, care cerea ca mituitorul să acționeze cu un scop special, și anume pentru îndeplinirea, neîndeplinirea sau întârzierea îndeplinirii unui act privitor la îndatoririle de serviciu ale celui asupra căruia săvârșea actul de corupere ori efectuarea unui act contrar respectivelor îndatoriri și, ca atare, intenția nu putea fi decât directă, noua lege penală cere doar ca banii sau celelalte foloase promise, oferite sau date să fie în legătură cu îndeplinirea, neîndeplinirea, urgentarea ori întârzierea îndeplinirii unui act ce intră în îndatoririle de serviciu ale funcționarului public sau în legătură cu îndeplinirea unui act contrar acestor îndatoriri. Aceasta face posibilă existența infracțiunii chiar dacă subiectul activ a acționat cu intenție indirectă (eventuală).

Cauză specială de neimputabilitate. În alin. (2) al art. 290 C. pen. este inserată o cauză de neimputabilitate[5], care constă în constrângerea făptuitorului prin orice mijloace de către cel care a luat mita. Această constrângere se deosebește de aceea prevăzută în art. 25 C. pen., deoarece ea este întemeiată nu pe un pericol grav pentru persoana făptuitorului sau a altuia, ci pe caracterul important și oportun al

---

[1] În același sens, a se vedea Vasile Dobrinoiu, *Darea de mită (Infracțiuni de corupție)*, în Vasile Dobrinoiu, *op. cit.*, vol. II, p. 545.

[2] Tudorel Toader, *Drept penal român. Partea specială, op. cit.*, p. 222.

[3] C. Ap. Brașov, s. pen., dec. nr. 6/1996, în *Codul penal*, ediție îngrijită și adnotată de Georgina Bodoroncea ș.a., *op. cit.*, p. 885.

[4] În același sens, a se vedea Vasile Dobrinoiu, *Darea de mită (Infracțiuni de corupție)*, în Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, vol. II, p. 546; Elisabeta Boțian, *op. cit.*, p. 165. În sens contrar (că fapta se comite numai cu intenție directă), a se vedea Alexandru Boroi, *Drept penal..., op. cit.*, 2011, p. 380.

[5] Cu privire la cauzele de imputabilitate, a se vedea, pe larg, Viorel Pașca, *Cauzele de neimputabilitate (Dispoziții generale)*, în George Antoniu (coord.) și colab., *Explicații preliminare ale noului Cod penal. Vol. I. Articolele 1-52*, Ed. Universul Juridic, București, 2010, pp. 219-221.

interesului celui care este determinat, în acest mod, să dea mită. Pe de altă parte, în timp ce, în cazul constrângerii reglementate în art. 25 C. pen., mijlocul de realizare îl constituie numai amenințarea cu un pericol grav, în cazul constrângerii prevăzute în art. 290 alin. (2) C. pen., aceasta se poate realiza prin orice mijloace, chiar printr-un refuz al funcționarului de a îndeplini actul cerut de solicitant, fără acordarea de bani sau alte foloase, perspectivă de natură a crea în psihicul celui constrâns o presiune puternică, determinându-l să dea banii sau foloasele.

Cauza specială pe care o analizăm este incidentă și atunci când vor fi îndeplinite numai condițiile prevăzute de lege pentru existența constrângerii fizice (*vis absoluta*), nu și în cazul constrângerii morale (*vis compulsiva*), deoarece o atare constrângere operează numai dacă este vorba de o amenințare cu un pericol grav, pericol care n-ar putea fi înlăturat decât satisfăcând pretenția subiectului activ. Spre deosebire de aceste cerințe, în art. 290 alin. (2) C. pen. nu se cer cerințele de mai sus (pericolul grav și imposibilitatea de a fi înlăturat în alt mod)[1].

Dispozițiile art. 290 alin. (2) C. pen. nu sunt aplicabile în situația în care inițiativa dării de mită a aparținut mituitorului, chiar dacă ulterior funcționarul care a primit mita a stăruit pe lângă cel dintâi să-i aducă bunurile promise[2]. Nu există, de asemenea, constrângere și dispozițiile art. 290 alin. (2) C. pen. nu sunt aplicabile dacă mita a fost dată din dorința mituitorului de a fi încadrat în muncă cu prioritate[3].

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

a) Actele de pregătire nu se pedepsesc. Observăm însă că promisiunea este de fapt un act de pregătire, pe care legiuitorul l-a incriminat de sine stătător și l-a inclus în conținutul infracțiunii de dare de mită.

b) Tentativa (actele de executare) la infracțiunea de dare de mită nu se pedepsește. Observăm însă că oferirea este de fapt un act de executare, pe care legiuitorul l-a incriminat de sine stătător și l-a inclus în conținutul infracțiunii de dare de mită.

Dacă subiectul activ este prins în flagrant în timp ce dă mită, nu se poate reține tentativă, deoarece anterior promisese sau oferise bani sau alte foloase; aceeași concluzie și în cazul în care subiectul activ a dat foloase, fără ca anterior să le fi promis sau să le fi oferit, deoarece în momentul dării s-a și consumat fapta, astfel că nu mai poate fi vorba de o întrerupere a activității infracționale.

c) Consumarea infracțiunii este realizată la momentul realizării oricăreia dintre cele trei modalități normative ale elementului material al faptei. În acest moment se realizează și urmarea imediată a faptei.

Infracțiunea de dare de mită este o **infracțiune instantanee** și de **consumare anticipată**, deoarece simplul act preparator al promisiunii sau simplul act de executare al oferirii consumă infracțiunea.

---

[1] În același sens, a se vedea: Siegfried Kahane, *Darea de mită (Infracțiuni de serviciu sau în legătură cu serviciul)*, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, ed. a 2-a, p. 125; Gheorghe Diaconescu, Constantin Duvac, *op. cit.*, p. 467 [autorii au susținut, fără să argumenteze, că această cauză specială are un conținut mai larg decât cel arătat în art. 24 și art. 25 C. pen. (art. 46 C. pen. anterior) și va fi incidentă ori de câte ori nu vor fi îndeplinite condițiile instituite de lege pentru existența constrângerii fizice (*vis absoluta*) sau morale (*vis compulsiva*)].

[2] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 2878/1972, în CD 1972, p. 358.

[3] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 787/1977, în RRD nr. 11/1977, p. 61; Trib. jud. Ialomița, s. pen., dec. nr. 234/1977, în RRD nr. 4/1978, p. 53, cu *notă* de Vasile Dobrinoiu.

Totodată, infracțiunea de dare de mită este o **infracțiune de acțiune** (comisivă).

În practica judiciară s-a decis că fapta inculpatului care, cu aceeași ocazie, a oferit celor doi agenți de poliție suma de 200 dolari SUA, pentru ca aceștia să nu îi întocmească procesul-verbal de constatare a infracțiunii la regimul circulației rutiere, realizează conținutul constitutiv a două infracțiuni autonome de dare de mită, în concurs ideal[1]. Soluția este discutabilă, deoarece actele comise de inculpat alcătuiesc în mod natural o singură activitate și, ca atare, reprezintă o unitate naturală de infracțiune sub forma infracțiunii simple[2].

Nu are importanță dacă actul privitor la îndatoririle de serviciu a fost sau nu ulterior îndeplinit ori îndeplinit cu întârziere. De asemenea, este fără eficiență juridică – în cazul promisiunii de foloase – împrejurarea că promisiunea a fost sau nu respectată[3].

În practica judiciară s-a decis că, în cazul în care s-a dat o sumă de bani unui funcționar ca să falsifice un înscris oficial, fapta constituie dare de mită, și nu instigare la fals intelectual[4]. S-ar putea discuta dacă, în speță, nu ar fi fost mai potrivit să se rețină existența concursului formal de infracțiuni, dat fiind că fapta mituitorului, deși unică, din cauza urmărilor multiple pe care le-a produs, întrunește elementele ambelor infracțiuni[5].

d) Epuizarea. Darea de mită poate exista și sub forma **infracțiunii continuate**; în această ipoteză, în afara momentului consumării, mai există și unul al epuizării, care survine atunci când ia sfârșit săvârșirea ultimului act de executare.

Nu se cere ca mituitorul să promită, să ofere sau să dea foloase necuvenite aceluiași funcționar public; chiar dacă ar fi mai mulți funcționari mituiți, infracțiunea rămâne tot continuată, deoarece aceștia nu pot fi considerați subiecți pasivi, ci făptuitori ai infracțiunii corelative de luare de mită[6].

B. Modalități

a) Modalități normative simple. Infracțiunea de dare de mită prezintă trei **modalități normative: promisiunea, oferirea și darea de foloase necuvenite.**

b) Modalitățile normative agravate. Legiuitorul noului Cod penal nu a prevăzut modalități normative agravate în cazul infracțiunii de dare de mită[7].

---

[1] C. Ap. Cluj, dec. pen. nr. 123/2003, în Tudorel Toader, Andreea Stoica, Nicoleta Cristuș, *Codul penal și legile speciale: doctrină, jurisprudență, decizii ale Curții Constituționale, hotărâri C.E.D.O.*, Ed. Hamangiu, București, 2007, p. 408.

[2] În același sens, a se vedea Vasile Dobrinoiu, *Darea de mită (Infracțiuni de corupție)*, în Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, vol. II, p. 547 (în speță, s-a comis o infracțiune simplă, deoarece s-a adus atingere unei singure valori sociale, respectiv relațiile sociale de serviciu, și a existat unitate de timp și loc în comiterea faptei). Aceeași opinie și în Vasile Dobrinoiu, Norel Neagu, *Drept penal. Partea specială. Conform noului Cod penal*, Ed. Universul Juridic, București, 2014, pp. 495-496.

[3] Siegfried Kahane, *Darea de mită (Infracțiuni de serviciu sau în legătură cu serviciul)*, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, ed. a 2-a, p. 125.

[4] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 5027/1970, în CD 1970, p. 406.

[5] Cristina Filișanu, *Comentariul 1*, în George Antoniu, Constantin Bulai (coordonatori) și colab., *op. cit.*, vol. III, p. 221. În același sens, a se vedea: CSJ, s. pen., dec. nr. 3850/2003, disponibilă pe *http://www.ctce.ro*; Alexandru Boroi, *Drept penal...*, *op. cit.*, 2011, pp. 380-381.

[6] În sens contrar, a se vedea Alexandru Boroi, *Drept penal...*, *op. cit.*, 2011, p. 381 [darea de mită poate îmbrăca forma infracțiunii continuate, dacă sunt întrunite cerințele prevăzute în art. 35 alin. (1) C. pen., printre care și condiția unității de subiect pasiv].

[7] Nici în Codul penal anterior nu existau modalități normative agravate. În schimb, în Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, existau asemenea modalități. Astfel, potrivit art. 7 alin. (2) din acest act normativ, dacă fapta de dare de mită era

c) Modalități de fapt. Infracțiunea de dare de mită se poate comite în concret printr-o multitudine de modalități faptice, în raport cu modul concret de comitere a faptei.

C. Sancțiuni

Pedeapsa principală constă în închisoare de la 2 la 7 ani.

În cazul în care fapta de dare de mită a fost săvârșită în legătură cu persoanele care exercită, permanent sau temporar, cu sau fără o remunerație, o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane fizice dintre cele prevăzute în art. 175 alin. (2) C. pen. sau în cadrul oricărei persoane juridice [art. 308 alin. (1) C. pen.], limitele speciale ale pedepsei prevăzute în alin. (1) al art. 290 C. pen. se reduc cu o treime [art. 308 alin. (2) C. pen.]; deci pedeapsa închisorii va fi cuprinsă între un an și 4 luni și 4 ani și 8 luni.

În privința specificității individualizării pedepsei, facem trimitere la considerentele pe care le-am antamat la infracțiunea de luare de mită.

Confiscarea specială. Potrivit alin. (5) al art. 290 C. pen., banii, valorile sau orice alte bunuri oferite sau date sunt supuse confiscării, iar dacă acestea nu se mai găsesc, se dispune confiscarea prin echivalent. Confiscarea specială are loc chiar dacă oferta nu a fost urmată de acceptare. Confiscarea are loc în temeiul art. 290 alin. (5) C. pen., și nu în temeiul art. 112 alin. (1) lit. b) C. pen., deoarece dispozițiile art. 290 alin. (5) C. pen. au un caracter special, derogatoriu, iar aplicarea lor este obligatorie[1].

Dacă însă infracțiunea s-a comis prin promisiunea de a da bani, valori sau alte bunuri, nu se poate dispune confiscarea sau obligarea condamnatului la plata echivalentului în bani, deoarece art. 290 alin. (5) C. pen. [art. 255 alin. (4) în referire la art. 254 alin. (3) C. pen. anterior] se referă în mod limitativ numai la ipotezele în care banii, valorile sau celelalte bunuri au fost date, adică remise efectiv funcționarului mituit, sau au fost oferite – deci prezentate efectiv –, în materialitatea lor, funcționarului a cărui mituire s-a urmărit[2].

Instanța supremă statuase că, în cazul săvârșirii infracțiunii de dare de mită prin oferirea de bani unui polițist cu atribuții de constatare a infracțiunilor, confiscarea specială a sumelor de bani se dispunea în temeiul art. 19 (abrogat prin Legea nr. 187/2012, începând cu data de 1 februarie 2014) din Legea nr. 78/2000, iar nu în temeiul art. 118 lit. b) C. pen. anterior [art. 112 alin. (1) lit. b) C. pen.], norma

---

săvârșită față de una dintre persoanele prevăzute la alin. (1), și anume față de o persoană care, potrivit legii, avea atribuții de constatare sau de sancționare a contravențiilor ori de constatare, urmărire sau judecare a infracțiunilor sau față de un funcționar cu atribuții de control, se sancționa cu pedeapsa prevăzută la art. 255 C. pen. anterior (și anume cu închisoarea de la 6 luni la 5 ani), al cărei maxim se majora cu 2 ani. Tot astfel, potrivit art. 9 din același act normativ, dacă darea de mită era săvârșită în interesul unei organizații, asociații sau grupări criminale ori al unuia dintre membrii acesteia sau pentru a influența negocierile tranzacțiilor comerciale internaționale ori schimburile sau investițiile internaționale, maximul pedepsei prevăzute de lege pentru această infracțiune se majora cu 5 ani. În prezent, Legea nr. 78/2000 nu mai prevede modalități normative agravate în cazul infracțiunii de dare de mită.

[1] În același sens, cu privire la aplicarea art. 255 alin. (4) raportat la art. 254 alin. (3) C. pen. anterior, a se vedea CSJ, s. pen., dec. nr. 400/1998, în Dreptul nr. 7/1999, p. 150.

[2] C. Ap. Galați, dec. nr. 162/1996, în *Sinteză de practică judiciară a Curții de Apel Galați 1996*, p. 15; Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 4424/1971, în RRD nr. 7/1972, p. 158; Trib. Mun. București, s. a II-a pen., dec. nr. 251/1976, în RRD nr. 11/1976, p. 63.

cuprinsă în legea specială având prioritate față de norma generală[1]. În prezent, așa cum am arătat, se aplică dispozițiile art. 290 alin. (5) C. pen.

Cauză specială de nepedepsire. Mituitorul nu se pedepsește dacă denunță fapta mai înainte ca organul de urmărire penală să fi fost sesizat pentru acea infracțiune [art. 290 alin. (3) C. pen.]. Aceasta este o cauză specială de înlăturare a răspunderii penale și este aplicabilă dacă sunt întrunite, în mod cumulativ, următoarele condiții:

- mituitorul trebuie să denunțe fapta. În doctrină s-a susținut că s-ar părea că este vorba despre infracțiunea pe care a comis-o mituitorul, și nu despre infracțiunea comisă de acela care a luat mită. În acest context, și denunțul mituitorului trebuie să se refere la fapta comisă de el, denunțul acestuia având în realitate caracterul unei autodenunțări. Nu ar fi suficientă, ca atare, o încunoștințare „în general" a autorității sau numai cu privire la faptele inculpatului care a luat mită, ci este necesară o sesizare precisă a organului de urmărire penală despre fapta comisă de mituitor (bineînțeles, dacă organul de urmărire nu a fost sesizat anterior despre această infracțiune)[2]. În opinia noastră, denunțul mituitorului trebuie să se refere și la fapta funcționarului care a luat mită, pentru a beneficia de impunitatea prevăzută de textul sus-menționat. Un denunț parțial nu poate produce efecte.

În schimb, dacă sesizarea din oficiu a organului de urmărire penală nu este completă, iar mituitorul, în denunțul formulat ulterior sesizării din oficiu, prezintă faptele în mod detaliat, aducând la cunoștința organului de urmărire și unele aspecte pe care nu le cunoștea și care au ajutat la tragerea la răspundere penală a funcționarului corupt, atunci beneficiază de cauza de nepedepsire.

Fapta se consideră denunțată, de exemplu, și în cazul în care mituitorul, fiind urmărit pentru o altă infracțiune, face o declarație prin care aduce la cunoștința organului de urmărire penală fapta sa de dare de mită, precum și fapta funcționarului care a primit mita[3].

Dacă inculpatul a fost prins în flagrant delict în momentul săvârșirii infracțiunii de dare de mită, recunoașterea faptei nu echivalează cu denunțul la care se referă art. 290 alin. (3) C. pen.[4].

- denunțarea trebuie făcută unui organ de urmărire penală (procuror, organ de cercetare penală). Menționăm că legea penală anterioară [art. 255 alin. (3) C. pen. anterior] prevedea posibilitatea denunțării în fața oricărei autorități, și nu numai a organului de urmărire penală. În lipsa unei precizări a noii legi penale, denunțarea poate fi făcută și unui organ necompetent a efectua urmărirea penală în această materie. Desigur, într-un asemenea caz, organul care a primit denunțul va sesiza de îndată organul de urmărire competent. De asemenea, credem că denunțul poate fi depus și la o altă autoritate, aceasta fiind obligată să-l înainteze organului competent[5].

---

[1] ICCJ, s. pen., dec. nr. 473/2006, disponibilă pe *http://www.scj.ro*, jurisprudență, selecții 2006.

[2] Cristina Filișanu, *Comentariul 2*, în George Antoniu, Constantin Bulai (coordonatori) și colab., *op. cit.*, vol. III, p. 221.

[3] Trib. jud. Mureș, s. pen., dec. nr. 169/1968, în RRD nr. 2/1969, p. 174.

[4] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 4171/1970, în RRD nr. 4/1971, p. 138; Trib. Jud. Constanța, dec. pen. nr. 1362/1984, în RRD nr. 8/1985, p. 71.

[5] În practica judiciară s-a decis că este valabil, în sensul art. 255 alin. (3) C. pen. anterior, denunțul mituitorului făcut în fața unui revizor contabil, deoarece acesta are atribuții de control și este obligat să-l sesizeze pe procuror (Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 3924/1972, în RRD nr. 3/1973, p. 161).

- denunțarea trebuie făcută mai înainte ca organul de urmărire penală să fi fost sesizat.

În literatura de specialitate s-a arătat că dispozițiile art. 290 alin. (3) C. pen. [art. 255 alin. (3) C. pen. anterior] au menirea de a preveni săvârșirea infracțiunii de luare de mită prin insuflarea, pentru cel care ar fi ispitit să ia mită, a temerii că va fi denunțat. De asemenea, s-a arătat că pedepsirea mituitorului ar fi o piedică în calea descoperirii infracțiunii, deoarece, dacă ar fi și el pedepsit, nu ar îndrăzni niciodată să se plângă împotriva funcționarului incorect, funcționar care, în felul acesta, s-ar vedea la adăpost de răspundere penală pentru fapta săvârșită[1]. În literatura juridică a fost exprimată opinia potrivit căreia denunțarea faptei de către mituitor ar trebui să constituie nu o cauză de nepedepsire, ci numai o cauză de reducere a pedepsei[2].

Este greșit a se considera că persoanele care, după ce au dat mită inculpatului și au denunțat fapta în condițiile art. 290 alin. (3) C. pen., au în procesul pornit împotriva funcționarului mituit calitatea de persoană vătămată, deoarece, atâta vreme cât au comis la rândul lor o faptă penală – pentru care însă beneficiază de impunitatea prevăzută de textul sus-menționat –, nu se poate considera că au suferit vreo vătămare prin infracțiunea comisă de inculpat; ele vor avea în proces calitatea de martori[3].

În cazul în care mituitorul denunță autorității fapta înainte ca organul de urmărire penală să fi fost sesizat pentru acea infracțiune, instanța de judecată urmează să dispună încetarea procesului penal conform art. 17 alin. (2) raportat la art. 16 alin. (1) lit. h) C. pr. pen. [art. 11 alin. (1) pct. 2 lit. b) raportat la art. 10 alin. (1) lit. i[1]) C. pr. pen. anterior], și nu achitarea în temeiul art. 17 alin. (2) raportat la art. 16 alin. (1) lit. d) C. pr. pen. [art. 11 alin. (1) pct. 2 lit. a) raportat la art. 10 alin. (1) lit. e) C. pr. pen. anterior], deoarece prevederea din art. 290 alin. (3) C. pen. [255 alin. (3) C. pen. anterior] nu constituie o cauză justificativă sau de neimputabilitate[4].

Instanța supremă a statuat că dispozițiile art. 255 alin. (3) și (5) C. pen. anterior [art. 290 alin. (3) și (4) C. pen.] erau aplicabile numai infracțiunilor încadrate exclusiv conform art. 255 C. pen. anterior (art. 290 C. pen.), nefiind incidente dispozițiile legii speciale, respectiv ale art. 6[1] alin. (2) și (4) – abrogat prin Legea nr. 187/2012, începând cu data de 1 februarie 2014 – din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție[5].

Restituirea bunurilor. Banii, valorile sau orice alte bunuri date se restituie persoanei care le-a dat, dacă acestea au fost date în cazul prevăzut în alin. (2) al

---

[1] Constantin G. Rătescu, *Comentare*, în Constantin G. Rătescu ș.a., *op. cit.*, vol. II, p. 137.

[2] Dorin Octavian, *Propuneri „de lege ferenda" privind sancționarea infracțiunilor de serviciu și în legătură cu serviciul*, în RRD nr. 11/1981, pp. 28-29.

[3] C. Ap. București, s. a II-a pen., dec. nr. 114/A/1996, în RDP nr. 2/1997, p. 132.

[4] CSJ, s. pen., dec. nr. 5439/2001, în Dreptul nr. 3/2003, p. 245. În același sens, a se vedea Octavian Loghin, Avram Filipaș, *Drept penal. Partea specială*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1983, p. 219.

[5] ICCJ, Secțiile Unite, dec. nr. LIX (59)/2007, publicată în M. Of. nr. 274 din 7 aprilie 2008. Alin. (2) al art. 6[1] din Legea nr. 78/2000 prevedea că „făptuitorul nu se pedepsește dacă denunță autorității fapta (de cumpărare de influență – n.a.) mai înainte ca organul de urmărire să fi fost sesizat pentru acea faptă", iar alin. (4) al art. 6[1] din același act normativ prevedea că „banii, valorile sau orice alte bunuri se restituie persoanei care le-a dat în cazul prevăzut la alin. (2)".

art. 290 C. pen. sau date după denunțul prevăzut în alin. (3) al art. 290 C. pen. [art. 290 alin. (4) C. pen.[1]].

În practica judiciară s-a decis că dispozițiile art. 290 alin. (4) C. pen. [art. 255 alin. (5) C. pen. anterior] nu se aplică dacă, anterior denunțării, mituitorul a obținut avantaje de pe urma dării de mită[2]. Soluția este discutabilă atât timp cât legea penală nu face această distincție. Desigur, soluția legii nu este ideală sub aspect etic, însă răul pe care l-ar pricinui este incomparabil mai mic decât acela dacă ar permite confiscarea acestor valori. Scopul legii, prin această dispoziție de favoare (nepedepsirea și restituirea valorilor), este de a stimula pe mituitor să denunțe faptele, punându-se la adăpost nu numai de pedeapsă, dar și de eventuala confiscare a valorilor date drept mită. Acesta este „prețul" cu care autoritatea „cumpără" colaborarea mituitorului pentru a-l demasca pe funcționarul corupt și a-l trage la răspundere, obiectiv mult mai important pentru asanarea aparatului de stat decât pedepsirea mituitorului și confiscarea valorilor care au servit drept mită. Sub acest aspect, criticile aduse soluției de adnotator (Vasile Sopon) sunt pe deplin justificate[3].

Tot astfel, s-a decis că, în cazul în care mituitorul a denunțat faptele mai înainte ca organul de urmărire penală să fi fost sesizat pentru acea infracțiune, banii sau bunurile nu se mai confiscă, ci se restituie; pe cale de consecință, nici inculpatul – condamnat pentru luare de mită – nu mai poate fi obligat la plata acestor valori[4].

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Infracțiunea de dare de mită – denumită în literatura juridică *corupție activă* – are o strânsă legătură cu infracțiunea de luare de mită (art. 289 C. pen.) – denumită în literatura juridică *corupție pasivă*. În sistemul noului Cod penal român (ca și a Codului penal anterior), corupția activă și corupția pasivă constituie infracțiuni distincte; corupătorul – adică mituitorul – nu este sancționat ca participant la infracțiunea de luare de mită în calitate de instigator sau de complice (cum era în sistemul Codului penal din 1865), ci ca autor al unei infracțiuni de sine stătătoare[5].

B. Aspecte procesuale

a) Acțiunea penală se pune în mișcare și se exercită de către procuror din oficiu.

b) Potrivit art. 20 din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, în cazul în care s-a săvârșit infracțiunea de dare de mită, luarea **măsurilor asigurătorii** este obligatorie[6].

---

[1] Cu privire la critica acestui articol (pe care o susținem în continuare), a se vedea: Gheorghe Ivan, *Drept penal...*, *op. cit.*, 2010, p. 443; Gheorghe Ivan, Mari-Claudia Ivan, *Drept penal. Partea specială...*, *op. cit.*, pp. 334-335.

[2] Trib. jud. Brașov, dec. pen. nr. 199/1988, în RRD nr. 8/1989, p. 61, cu *Notă* de Vasile Sopon.

[3] Cristina Filișanu, *Comentariul 3*, în George Antoniu, Constantin Bulai (coordonatori) și colab., *op. cit.*, vol. III, pp. 221-222.

[4] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 4223/1972, în RRD nr. 4/1973, p. 177; Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 67/1972, în RRD nr. 5/1972, p. 163; Trib. jud. Ialomița, dec. pen. nr. 234/1977, în RRD nr. 4/1978, p. 53, cu *Notă* de Vasile Dobrinoiu; Dorin Octavian, *op. cit.*, p. 27.

[5] Siegfried Kahane, *Darea de mită (Infracțiuni de serviciu sau în legătură cu serviciul)*, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, ed. a 2-a, p. 127.

[6] În sensul celor arătate, a se vedea Gheorghe Ivan, Mari-Claudia Ivan, *Drept penal. Partea specială...*, *op. cit.*, pp. 325-335.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

Dispozițiile din art. 290 C. pen. au în parte corespondent în art. 250 **C. pen. 1937** și în art. 255 **C. pen. 1969**[1], precum și în art. 309 **C. pen. 2004** (cod care nu a fost în vigoare).

Codul penal din 1865 nu incrimina darea de mită, dar în practica din acele timpuri a instanțelor judecătorești, mituitorul era sancționat ca agent provocator la infracțiunea de mituire[2].

B. Situații tranzitorii

În raport cu dispozițiile noului Cod penal, dispozițiile din Codul penal anterior sunt mai favorabile infractorului, limitele speciale ale pedepsei cu închisoarea fiind mai reduse.

În cazul în care fapta de dare de mită a fost săvârșită în legătură cu persoanele care exercită, permanent sau temporar, cu sau fără o remunerație, o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane fizice dintre cele prevăzute în art. 175 alin. (2) C. pen. sau în cadrul oricărei persoane juridice [art. 308 alin. (1) C. pen.], dispozițiile noului Cod penal vor fi mai favorabile, atunci când instanța se orientează spre aplicarea pedepsei închisorii la limita superioară, aceasta fiind mai redusă, iar dacă se orientează spre limita inferioară, dispozițiile din Codul penal anterior sunt mai favorabile.

Traficul de influență

Art. 291. (1) Pretinderea, primirea ori acceptarea promisiunii de bani sau alte foloase, direct sau indirect, pentru sine sau pentru altul, săvârșită de către o persoană care are influență sau lasă să se creadă că are influență asupra unui funcționar public și care promite că îl va determina pe acesta să îndeplinească, să nu îndeplinească, să urgenteze ori să întârzie îndeplinirea unui act ce intră în îndatoririle sale de serviciu sau să îndeplinească un act contrar acestor îndatoriri, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(2) Banii, valorile sau orice alte bunuri primite sunt supuse confiscării, iar când acestea nu se mai găsesc, se dispune confiscarea prin echivalent.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Gheorghe Ivan)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Noua lege penală a preluat textul din Codul penal anterior, cu unele modificări. De pildă, în timp ce, potrivit Codului penal anterior (art. 257), elementul material al faptei trebuia să se realizeze de către o persoană care avea influență sau lăsa să se creadă că avea influență asupra unui funcționar pentru a-l determina să facă ori să nu facă un act ce intra în atribuțiile sale de serviciu, noua lege penală prevede că

[1] A se vedea, pe larg, Gheorghe Ivan, *Drept penal...*, *op. cit.*, 2010, pp. 442-443.

[2] Siegfried Kahane, *Darea de mită (Infracțiuni de serviciu sau în legătură cu serviciul)*, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, ed. a 2-a, p. 127.

elementul material trebuie să se realizeze de către o persoană care are influență sau lasă să se creadă că are influență asupra unui funcționar public și **care promite** că îl va determina să îndeplinească, să nu îndeplinească, **să urgenteze ori să întârzie îndeplinirea unui act ce intră în îndatoririle sale de serviciu sau să îndeplinească un act contrar acestor îndatoriri.** Observăm că noul legiuitor a descris mai bine modalitățile de incriminare, pentru a se evita arbitrariul în aplicarea legii penale speciale, inspirându-se din practică, unde asemenea modalități de săvârșire a faptei erau deja recunoscute.

În noua lege, maximul special al închisorii este mai mic (7 ani, față de 10 ani în reglementarea anterioară), în timp ce minimul special este același (2 ani).

2. Concept și caracterizare

Fapta de trafic de influență prezintă un pericol social evident prin atingerea adusă probității funcționarilor publici [sau a altor persoane asimilate, dintre cele menționate în art. 308 alin. (1) ori în art. 294 C. pen.] și prin crearea sau menținerea suspiciunii că asemenea persoane ar putea acționa sub înrâurirea intervenției reale sau presupuse a unor persoane, chiar dacă prin aceasta s-ar aduce atingere bunului mers al instituțiilor publice și persoanelor juridice de utilitate publică, iar, în anumite condiții, și celorlalte persoane juridice ori unor instituții internaționale.

Această faptă este incriminată în grupul infracțiunilor de corupție și de serviciu, subgrupul infracțiunilor de corupție, prin dispozițiile art. 291 C. pen.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic

Infracțiunea de trafic de influență are ca **obiect juridic** relațiile sociale care se nasc și se dezvoltă în legătură cu ocrotirea funcționarilor publici sau a altor persoane asimilate împotriva actelor de denigrare și de suspiciune că ar putea fi corupți de către autorii traficului de influență; implicit, apără buna reputație a unităților în cadrul cărora activează funcționarii publici sau alte persoane asimilate.

B. Obiectul material al infracțiunii

Așa cum am mai arătat și la celelalte infracțiuni de corupție, banii sau foloasele injuste nu sunt obiect material al faptei, pentru că ele nu constituie obiectul ocrotirii penale, ci obiectul traficului, și nu obiectul material al infracțiunii de trafic de influență, prin care se înțelege, în general, entitatea materială (un obiect, un animal, corpul persoanei) asupra căreia se îndreaptă acțiunea sau inacțiunea incriminată, ceea ce nu este cazul în materia de față. În mod excepțional, când folosul primit constă în prestarea unei munci de către cumpărătorul de influență, obiectul muncii prestate va constitui și obiect material al infracțiunii.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ poate fi orice persoană (fizică sau juridică).

Potrivit **art. 294 C. pen.**, subiecți activi mai pot fi și următoarele persoane, dacă, prin tratatele internaționale la care România este parte, nu se dispune altfel:

- funcționarii sau persoanele care își desfășoară activitatea pe baza unui contract de muncă ori alte persoane care exercită atribuții similare în cadrul unei organizații publice internaționale la care România este parte;

- membrii adunărilor parlamentare ale organizațiilor internaționale la care România este parte;

- funcționarii sau persoanele care își desfășoară activitatea pe baza unui contract de muncă ori alte persoane care exercită atribuții similare, în cadrul Uniunii Europene;

- persoanele care exercită funcții juridice în cadrul instanțelor internaționale a căror competență este acceptată de România, precum și funcționarii de la grefele acestor instanțe;

- funcționarii unui stat străin;

- membrii adunărilor parlamentare sau administrative ale unui stat străin;

- jurații din cadrul unor instanțe străine.

În conformitate cu dispozițiile **art. 308 alin. (1) C. pen.**, mai pot fi subiecți activi ai infracțiunii de trafic de influență și persoanele care au săvârșit fapta în legătură cu persoanele care exercită, permanent sau temporar, cu sau fără o remunerație, o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane fizice dintre cele prevăzute în art. 175 alin. (2) C. pen. sau în cadrul oricărei persoane juridice. Cu privire la corupția în mediul privat, a se vedea considerațiile pe care le-am făcut la darea de mită.

Participația penală este posibilă sub toate formele (coautorat, instigare sau complicitate[1]).

Intermediarul care ajută, înlesnește atât faptele cumpărătorului, cât și ale vânzătorului de influență va răspunde pentru complicitate la ambele infracțiuni – cumpărare de influență și trafic de influență[2].

b) Subiectul pasiv *special* este statul, ca titular al intereselor publice apărate prin această incriminare[3].

---

[1] Dacă autorul infracțiunii de trafic de influență, după ce a pretins un anumit folos pentru a determina un funcționar să facă un act ce intră în atribuțiile sale de serviciu, a și primit folosul prin intermediul altei persoane, această din urmă persoană va răspunde în calitate de complice, deoarece l-a ajutat pe autor să realizeze unul dintre conținuturile alternative ale infracțiunii (Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 4748/1972, în RRD nr. 8/1973, p. 161).

[2] ICCJ, s. pen., dec. nr. 948/2010, *cit. supra* [faptele persoanei de a ajuta la săvârșirea infracțiunii de trafic de influență de către autorul care a lăsat să se creadă că are influență asupra unor magistrați și la săvârșirea infracțiunii de cumpărare de influență de către inculpatul arestat într-o cauză privind traficul de persoane – pretinsa influență referindu-se la strămutarea judecării cauzei, punerea în libertate și achitarea inculpatului –, precum și de a acționa pentru publicarea în presa locală a articolului care a fost invocat ca probă în susținerea cererii de strămutare întrunesc atât elementele constitutive ale complicității la infracțiunea de trafic de influență prevăzută în art. 48 raportat la art. 291 alin. (1) C. pen. în referire la art. 6 din Legea nr. 78/2000 [art. 26 raportat la art. 257 alin. (1) C. pen. anterior în referire la art. 6 din Legea nr. 78/2000] și la infracțiunea de cumpărare de influență prevăzută în art. 48 raportat la art. 292 alin. (1) C. pen. în referire la art. 6 din Legea nr. 78/2000 [art. 26 C. pen. anterior raportat la art. 6^1 alin. (1) din Legea nr. 78/2000], cât și elementele constitutive ale infracțiunii de favorizarea făptuitorului, prevăzută în art. 269 alin. (1) C. pen. [art. 264 alin. (1) C. pen. anterior].

[3] Există opinia că traficul de influență poate avea ca subiect pasiv, în principal, organul de stat, instituția publică sau orice altă persoană juridică în al cărei serviciu se găsește funcționarul public ori persoana prevăzută în art. 308 C. pen., pentru a cărei influențare făptuitorul primește ori pretinde foloase sau acceptă daruri, iar în secundar, cei menționați mai sus, în ale căror atribuții de serviciu intră efectuarea unui act pentru care este real interesată persoana căreia i se promite intervenția și asupra căreia fapta aruncă suspiciune [Vasile Dobrinoiu, *Traficul de influență (Infracțiuni de corupție)*, în Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, vol. II, p. 553]. Or, nu putem să considerăm persoanele menționate ca subiecți pasivi ai infracțiunii de trafic de influență, deoarece acestea nu pot fi vătămate sub nicio formă prin comiterea infracțiunii de corupție menționate, iar, uneori, acestea nici nu au cunoștință de comiterea faptei.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii

În structura și conținutul juridic al infracțiunii de trafic de influență intră toate condițiile privitoare la următoarele elemente: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă constă în existența unui serviciu public în cadrul căruia își exercită activitatea funcționarul public (sau altă persoană) și asupra căruia infractorul are influență sau lasă impresia că are influență, pentru a-l determina să efectueze ori să nu efectueze actul cerut de traficant.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii este prevăzut în alin. (1) al art. 291 C. pen. Conținutul constitutiv este alcătuit din: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă privește aspectul material al infracțiunii de trafic de influență și este alcătuit dintr-un element material, unele cerințe esențiale, o urmare imediată și legătura de cauzalitate.

Elementul material al faptei cuprinde trei modalități normative, și anume: **primirea, pretinderea, acceptarea de promisiuni.** Aceste noțiuni au același înțeles ca și în cazul infracțiunii de luare de mită. Modalitățile sunt alternative, dar se referă toate la bani ori alte foloase. În practica judiciară s-a considerat că există trafic de influență și atunci când făptuitorul a pretins o sumă de bani cu împrumut, pentru a interveni pe lângă un funcționar ca să rezolve cererea solicitantului[1].

Foloasele pot fi pretinse, primite sau acceptată promisiunea lor **direct** de făptuitor ori **indirect** (prin intermediar), **pentru sine sau pentru altul.**

Cerințe esențiale. Pentru întregirea laturii obiective a infracțiunii de trafic de influență este necesară îndeplinirea anumitor cerințe esențiale.

Autorul pretinde, primește sau acceptă foloasele, deoarece afirmă că are **influență** pe lângă un funcționar public [sau alte persoane, dintre cele menționate în art. 308 alin. (1) sau 294 C. pen.]. Această influență poate fi **reală** sau pur și simplu **imaginară.** Este suficient că din atitudinea făptuitorului rezultă nemijlocit sau indirect (atunci „când lasă să se creadă") că are influență asupra funcționarului respectiv.

În acest sens, în practica judiciară s-a decis că există infracțiunea de trafic de influență și dacă făptuitorul nu are o influență reală asupra funcționarului, așa cum a pretins, fiind suficient să lase să se creadă că are o asemenea influență[2].

Cerința legii este îndeplinită și atunci când făptuitorul nu dezminte afirmațiile făcute de o altă persoană că ar avea influență asupra funcționarului public. Nu interesează dacă făptuitorul a precizat sau nu numele funcționarului public asupra căruia are sau a lăsat să se creadă că are influență, fiind suficient să-l fi determinat numai prin calitatea acestuia[3]. Ceea ce interesează este ca influența reală sau

---

[1] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 3441/1973, în R 1, p. 414.

[2] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 1202/1983, în RRD nr. 5/1984, p. 67; Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 1581/1971, în R 1, p. 415.

[3] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 19/1973, în CD 1973, p. 428. În același sens, a se vedea: ICCJ, s. pen., dec. nr. 1083/2009, disponibilă pe *http://www.scj.ro*, jurisprudență, selecții 2009 (fapta persoanei de a pretinde și primi o sumă de bani, lăsând să se creadă că are influență asupra unui funcționar pentru a-l determina să facă ori să nu facă un act ce intră în atribuțiile sale de serviciu, întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de trafic de influență, indiferent dacă influența este sau nu reală și chiar dacă funcționarul nu a fost individualizat, fiind suficient să se facă referire la funcția pe care acesta o îndeplinește); CSJ, s. mil., dec. nr. 52/1995, în Gabriel Ionescu, Iosif Ionescu, *op. cit.*, p. 415 (pentru existența infracțiunii este necesară numai precizarea actului pentru

presupusă a făptuitorului să fi constituit pentru persoana interesată motivul determinant al tranzacției[1].

Nu există infracțiunea de trafic de influență, dacă inculpatul nu s-a prevalat de vreo influență pe lângă vreun funcționar, ci a luat suma de bani pentru serviciile pe care el personal putea să le facă celor care au dat bani[2].

O cerință esențială a conținutului infracțiunii o constituie faptul că influența – reală sau presupusă – privește întotdeauna un **funcționar public** care **exercită atribuțiile de care depinde efectuarea actului solicitat** de cel care a dat, a promis sau de la care s-au pretins bani ori alte foloase.

Funcționarul public are accepțiunea din art. 175 C. pen.[3], pe care am explicat-o la art. 289 C. pen. Ca atare, **influența de care se prevalează făptuitorul poate privi un funcționar public** în sensul larg al cuvântului, aici fiind incluse ambele accepțiuni ale noțiunii de „funcționar public", redate în art. 175 C. pen.

Tot astfel, **influența de care se prevalează făptuitorul poate privi și o persoană dintre cele menționate în art. 308 alin. (1) C. pen.** (astfel cum a fost modificat parțial prin Legea nr. 187/2012), **și anume care exercită, permanent sau temporar, cu sau fără o remunerație, o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane fizice dintre cele prevăzute în art. 175 alin. (2) C. pen. sau în cadrul oricărei persoane juridice.**

De asemenea, **influența de care se prevalează făptuitorul poate privi și o persoană dintre cele menționate în art. 294 C. pen.**, după cum urmează:

- funcționarii sau persoanele care își desfășoară activitatea pe baza unui contract de muncă ori alte persoane care exercită atribuții similare în cadrul unei organizații publice internaționale la care România este parte;
- membrii adunărilor parlamentare ale organizațiilor internaționale la care România este parte;
- funcționarii sau persoanele care își desfășoară activitatea pe baza unui contract de muncă ori alte persoane care exercită atribuții similare, în cadrul Uniunii Europene;
- persoanele care exercită funcții juridice în cadrul instanțelor internaționale a căror competență este acceptată de România, precum și funcționarii de la grefele acestor instanțe;
- funcționarii unui stat străin;
- membrii adunărilor parlamentare sau administrative ale unui stat străin;
- jurații din cadrul unor instanțe străine.

Atât timp cât făptuitorul a individualizat funcționarii publici prin indicarea locului de muncă și a atribuțiilor de serviciu, nu are importanță pentru existența infracțiunii faptul că acei funcționari nu existau în realitate[4].

---

a cărei îndeplinire urmează a se exercita influența făptuitorului, iar nu și indicarea persoanei asupra căreia va fi exercitată. Prin determinarea actului este determinată, în mod implicit, și persoana care îl va îndeplini, ca urmare a realei sau pretinsei influențe a făptuitorului, persoană în a cărei atribuție intră îndeplinirea acelui act).

[1] Tudorel Toader, *Drept penal român. Partea specială*, *op. cit.*, p. 271.

[2] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 372/1975, în RRD nr. 2/1976, p. 69.

[3] Cu privire la noțiunile de „bun proprietate publică", „serviciu public" și „interes public", a se vedea Gheorghe Ivan, *Gestiune frauduloasă...*, *op. cit.*, pp. 83-88.

[4] Alexandru Boroi, *Drept penal...*, *op. cit.*, 2008, p. 382. În același sens, a se vedea: Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 4289/ 1971, în R 1, p. 415 (pentru existența infracțiunii de trafic de influență nu interesează nici dacă făptuitorul a atribuit sau nu vreun nume funcționarului pe lângă

Funcționarul public sau persoana asimilată [dintre cele menționate în art. 308 alin. (1) ori 294 C. pen.] urmează, în accepțiunea normei juridice penale, **să îndeplinească, să nu îndeplinească, să urgenteze ori să întârzie îndeplinirea unui act ce intră în îndatoririle sale de serviciu**[1] **sau să îndeplinească un act contrar acestor îndatoriri.** Aceste noțiuni au același înțeles ca și în cazul infracțiunii de luare de mită, la care facem trimitere. Dacă actul pentru care se promite intervenția nu face parte dintre atribuțiile de serviciu ale funcționarului, fapta constituie infracțiunea de înșelăciune (art. 244 C. pen.)[2].

În orice situație, elementul material al faptei se săvârșește **înainte ca funcționarul pe lângă care s-a promis că se va interveni să fi îndeplinit actul**[3] **sau cel mai târziu în timpul îndeplinirii îndatoririlor de serviciu** ori imediat după îndeplinirea, neîndeplinirea etc. actului de serviciu[4]. Totuși, în acest din urmă caz, este necesar ca prevalarea de influență și promisiunea de determinare să aibă loc **înainte ca funcționarul pe lângă care s-a promis că se va interveni să fi îndeplinit actul sau cel mai târziu în timpul îndeplinirii îndatoririlor de serviciu** (de pildă, traficantul de influență a promis că își va folosi influența pe lângă un funcționar pentru a-l determina să îndeplinească un act de serviciu, însă a pretins o sumă de bani abia după ce funcționarul a îndeplinit actul vizat; în această situație, este evidentă legătura dintre folosul pretins și prevalarea de influență).

În fine, pentru existența infracțiunii este necesar ca făptuitorul să **promită** că îl va determina pe funcționarul public [sau pe o altă persoană, dintre cele menționate în art. 308 alin. (1) sau în art. 294 C. pen.] să îndeplinească, să nu îndeplinească, să

---

care s-a prevalat că are trecere ori influență – reală sau presupusă – și nici dacă numele atribuit este real ori fictiv); CSJ, s. pen., dec. nr. 5438/2001, în Dreptul nr. 4/2003, p. 204 (Este lipsită de relevanță împrejurarea că făptuitorul nu-l cunoaște pe funcționar, menționând un nume fictiv sau că a făcut numai o referire la calitatea acestuia. Or, în speță, inculpata a desemnat calitatea funcționarului de la primărie ca fiind director al I.C.R.A.L. care, așadar, avea posibilitatea, conform atribuțiilor sale, să înlesnească repartizarea unei locuințe); CSJ, Completul de 9 judecători, dec. nr. 15/2001, în RDP nr. 3/2002, p. 117 [prin existența cerinței ca făptuitorul să invoce influența pe care o are asupra unui funcționar nu este necesar ca el să precizeze numele și atribuția specifică a acestuia; pentru existența infracțiunii este suficientă indicarea funcției și autorității, respectiv a instituției având competența de a îndeplini un act în legătură cu atribuțiile de serviciu în discuție. Primirea de bani, cu promisiunea de a influența ofițeri de poliție spre a se obține liberarea unui arestat sau pentru netrimiterea în judecată a învinuitului, îndeplinește cerința prevăzută în art. 291 C. pen. (art. 257 C. pen. anterior), ca fapta să se refere la atribuțiile de serviciu ale funcționarului asupra căruia făptuitorul pretinde că are influență, deoarece polițistul, deși nu are atribuția de a revoca arestarea ori să soluționeze cauza, poate acționa în efectuarea cercetărilor în așa fel încât să determine luarea unei atari măsuri sau adoptarea unei anumite soluții de către procuror sau judecător].

[1] În același sens, a se vedea ICCJ, s. pen., dec. nr. 2398/2006, disponibilă pe *http://www.scj.ro*, jurisprudență, selecții 2006 (existența infracțiunii de trafic de influență nu presupune existența unei influențe reale a făptuitorului asupra unui funcționar pentru a-l determina să facă ori să nu facă un act ce intră în atribuțiile sale de serviciu, însă pentru existența acestei infracțiuni este necesar ca influența pe care o are sau lasă să se creadă că o are făptuitorul să privească un funcționar care are atribuții în îndeplinirea actului pentru care făptuitorul a primit sau a pretins bani ori alte foloase).

[2] În același sens, a se vedea Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 40/1970, în RRD nr. 7/1970, p. 168 (nu există trafic de influență dacă organele pe lângă care urma să se facă intervenția nu aveau competența legală să rezolve cererea solicitantului).

[3] În același sens, a se vedea Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 309/1970, în RRD nr. 12/1970, p. 181 (nu există trafic de influență dacă suma a fost pretinsă de traficantul de influență după ce funcționarul a efectuat actul). În această situație subzistă, eventual, infracțiunea de înșelăciune.

[4] În același sens, cu privire la infracțiunea de dare de mită, a se vedea Tudorel Toader, *Drept penal român. Partea specială*, *op. cit.*, p. 222.

urgenteze ori să întârzie îndeplinirea unui act ce intră în îndatoririle sale de serviciu sau să îndeplinească un act contrar acestor îndatoriri. Promisiunea poate fi **explicită** sau **implicită**, atunci când rezultă din alte împrejurări de fapt (de pildă, făptuitorul afirmă că va obține liberarea cumpărătorului de influență din starea de arest preventiv)[1].

În acest sens, în practica judiciară a fost calificată ca fiind trafic de influență fapta inculpatului care a pretins și primit bani de la cinci persoane, față de care a afirmat că, având influență pe lângă funcționarii de la filialele Pitești, București, Dolj ale Registrului Auto Român, poate să-i determine pe aceștia să le înmatriculeze autoturismele achiziționate din străinătate cu o vechime mai mare de 8 ani de la data fabricării[2].

---

[1] În același sens, Direcția Națională Anticorupție – Serviciul Teritorial Galați, rechizitoriul nr. 68/P/2010 din 30 mai 2010, nepublicat {fapta inculpatului M.N., care, în calitate de deputat în Parlamentul României, în cursul anului 2008, a pretins suma de 50.000 euro de la martora denunțătoare C.G., în schimbul influenței pe care o putea exercita asupra magistraților-judecători care judecau un dosar penal, în care martora denunțătoare fusese trimisă în judecată pentru infracțiunile de constituire a unui grup infracțional organizat și înșelăciune, pentru ca aceștia să dispună revocarea măsurii arestării preventive și judecarea sa în stare de libertate, întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de trafic de influență, prevăzută în art. 291 alin. (1) C. pen. în referire la art. 6 și art. 7 lit. a) din Legea nr. 78/2000 [art. 257 alin. (1) C. pen. anterior în referire la art. 6 din Legea nr. 78/2000]. Fapta aceluiași inculpat care, în baza aceleiași rezoluții infracționale, în cursul anului 2009, cât și în lunile martie-aprilie 2010, a pretins suma de 25.000 euro de la martora denunțătoare C.G. și câte 10.000 euro de la martorii denunțători GH.D.V., C.J., R.I. și A.N., în total suma de 65.000 euro, în schimbul influenței pe care o putea exercita asupra magistraților-judecători de la Înalta Curte de Casație și Justiție, care judecau două dosare ale Înaltei Curți de Casație și Justiție – Secția penală, în care martorii denunțători fuseseră trimiși în judecată pentru infracțiunile de constituire a unui grup infracțional organizat și înșelăciune, respectiv complicitate la luare de mită, pentru ca aceștia să dispună revocarea măsurii arestării preventive și judecarea martorei denunțătoare în stare de libertate, respectiv condamnarea martorilor denunțători la pedepse cu suspendarea executării, iar, la data de 22 aprilie 2010, a primit suma de 20.000 euro de la martorul denunțător R.I., reprezentând un avans din suma totală pretinsă, prin intermediul inculpatului M.O., fiul său, în același scop, acesta fiind prins în flagrant în locuința sa de către procuror și ofițerii anticorupție, iar, pentru a disimula faptele de corupție, a pretins întocmirea unui contract de împrumut fictiv, întrunește elementele constitutive ale infracțiunii continuate de trafic de influență, prevăzută în art. 291 alin. (1) C. pen. în referire la art. 6 și art. 7 lit. a) din Legea nr. 78/2000 cu aplicarea art. 35 alin. (1) C. pen. [art. 257 alin. (1) C. pen. anterior în referire la art. 6 din Legea nr. 78/2000 cu aplicarea art. 41 alin. (2) C. pen. anterior]. Faptele au fost săvârșite în concurs real, potrivit art. 38 alin. (1) C. pen. [art. 33 lit. a) C. pen. anterior]. Este de menționat că inculpații M.N. și M.O. au fost trimiși în judecată de către procurorii anticorupție în stare de arest preventiv. Prin decizia penală nr. 717 din 28 februarie 2014, Înalta Curte de Casație și Justiție – Secția Penală a dispus condamnarea inculpatului M.N., fost deputat în Parlamentul României, la o pedeapsă de 4 ani închisoare, prin privare de libertate, și interzicerea pe perioada executării pedepsei a drepturilor: de a fi ales în autoritățile publice sau în funcții elective, de a ocupa o funcție implicând exercițiul autorității de stat, pentru săvârșirea a două infracțiuni concurente de trafic de influență, din care una în formă continuată. Facem precizarea că inculpatul a fost condamnat, ținându-se seama de prevederile art. 396 alin. (10) coroborat cu art. 375 alin. (1) și (2) și 374 alin. (4) C. pr. pen. [art. 320[1] C. pr. pen. anterior] privind procedura în cazul recunoașterii învinuirii. Totodată, instanța a dispus condamnarea inculpatului M.O. la o pedeapsă de 2 ani închisoare cu suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei pe durata unui termen de încercare de 4 ani, pentru săvârșirea infracțiunilor concurente de: complicitate la trafic de influență și complicitate la cumpărare de influență, ambele în formă continuată (*http://www.pna.ro/comunicat.xhtml?id=4709*)}.

[2] CSJ, s. pen., dec. nr. 1040/1990, în Ștefan Crișu, Elena Denisa Crișu, *Practică și literatură juridică*, vol. II, Ed. Agerssis, București, 2000, p. 1023.

Infracțiunea există indiferent dacă intervenția promisă a avut sau nu loc și indiferent dacă s-a urmărit efectuarea unui act legal sau ilegal[1].

Dacă făptuitorul face în mod efectiv intervenția pe care a promis-o pentru a-l determina pe funcționar la o acțiune sau inacțiune ilicită, răspunderea sa penală se stabilește atât pentru infracțiunea de trafic de influență, cât și pentru instigare la abuz în serviciu, iar dacă făptuitorul cumpără favoarea funcționarului, răspunderea sa penală se stabilește pentru infracțiunea de trafic de influență și pentru infracțiunea de dare de mită[2].

Dacă făptuitorul primește foloasele pentru funcționarul public, nu are loc o vânzare de influență, deoarece, plătind suma de bani sau remițând folosul, persoana interesată (mituitorul) nu cumpără influența autorului, ci serviciul solicitat de la funcționarul public[3]; în acest caz, în sarcina făptuitorului se va reține complicitatea la infracțiunea de dare de mită și complicitatea la infracțiunea de luare de mită[4].

Urmarea imediată a faptei constă într-o stare de pericol pentru desfășurarea cu probitate și fără suspiciune a atribuțiilor de serviciu de către funcționarii publici [sau alte persoane asimilate, dintre cele menționate în art. 294 și în art. 308 alin. (1) C. pen.].

Legătura de cauzalitate rezultă din materialitatea faptei (*ex re*).

b) Latura subiectivă. În structura laturii subiective a infracțiunii intră ca parte componentă elementul subiectiv, la care este atașată o cerință esențială.

Elementul subiectiv. Infracțiunea se săvârșește numai cu **intenție directă**.

Cerințe esențiale. În conținutul subiectiv al infracțiunii, legiuitorul a inclus și o cerință esențială privitoare la scop: determinarea unui funcționar public [sau a altei persoane asimilate, dintre cele menționate în art. 308 alin. (1) sau în art. 294 C. pen.] să îndeplinească, să nu îndeplinească, să urgenteze ori să întârzie îndeplinirea unui act care intră în îndatoririle sale de serviciu sau să îndeplinească un act contrar acestor îndatoriri. Scopul are semnificația de finalitate subiectivă urmărită de făptuitor, caracterizând intenția și făcând-o să devină una calificată (exclusiv directă)[5].

Nu interesează dacă scopul a fost sau nu realizat.

---

[1] Practica judiciară este în acest sens. Astfel, s-a decis că pentru existența infracțiunii nu are relevanță dacă pretinderea folosului a fost satisfăcută, nici dacă acceptarea promisiunii unor foloase a fost urmată de prestarea acestora. Nu este relevant dacă intervenția s-a produs ori nu, precum nici momentul în care aceasta s-a realizat, raportat la momentul săvârșirii uneia dintre acțiunile ce constituie elementul material al infracțiunii, deoarece producerea intervenției nu este o condiție pentru existența traficului de influență (C. Ap. București, s. pen., dec. nr. 34/A/1995, în RDP nr. 1/1996, p. 144). În același sens, a se vedea Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 6983/1970, în CD 1970, p. 414.

[2] Siegfried Kahane, *Traficul de influență (Infracțiuni de serviciu sau în legătură cu serviciul)*, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 156; Gheorghe Dărîngă, Dumitru Lucinescu, *Comentariu (Traficul de influență)*, în Teodor Vasiliu, Doru Pavel (coordonatori) și colab., *op. cit.*, vol. II, p. 102.

[3] Vasile Dobrinoiu, *Corupția...*, *op. cit.*, p. 283.

[4] În sens contrar, a se vedea Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 1435/1983, în RRD nr. 6/1984, p. 68 (nu există trafic de influență dacă autorul a remis din partea mituitorului suma cerută de funcționar; în acest caz, inculpatul răspunde pentru complicitate la luare de mită).

[5] În sensul că intenția poate fi și indirectă chiar dacă latura subiectivă are ca element indispensabil scopul, fapt care îi conferă un caracter calificat, a se vedea: Octavian Loghin, Avram Filipaș, *op. cit.*, 1992, p. 200; Costică Bulai, Avram Filipaș, Constantin Mitrache, *Instituții de drept penal. Curs selectiv pentru examenul de licență*, ed. a 3-a, revizuită și adăugită, Ed. Trei, București, 2006, p. 454.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

a) Actele de pregătire nu se pedepsesc. Observăm că pretinderea și acceptarea de promisiuni sunt de fapt acte de pregătire, pe care legiuitorul le-a incriminat de sine stătător și le-a inclus în conținutul infracțiunii de trafic de influență.

În literatura de specialitate s-a arătat că simpla pretindere a unui folos sau simpla acceptare a promisiunii unui folos sau a unui dar este suficientă pentru consumarea infracțiunii[1]. În atari condiții, infracțiunea este **instantanee** și de **consumare anticipată**, deoarece simpla pretindere de bani sau alte foloase ori acceptarea de promisiuni de daruri este suficientă pentru consumarea acesteia[2].

b) Tentativa (actele de executare), deși posibilă la infracțiunea de trafic de influență, nu se pedepsește.

c) Consumarea are loc la momentul efectivei primiri, pretinderi ori acceptări de promisiuni, toate referindu-se la foloase ilicite pentru făptuitor sau pentru oricine altcineva[3].

d) Epuizarea. Până în prezent, doctrina și practica judiciară[4] au fost unanime în aprecierea faptului că infracțiunea nu este susceptibilă, în principiu, de forma **continuată**, pe motiv că presupune nu numai rezoluția făptuitorului, ci și acordul unei alte persoane (cumpărător de influență sau intermediar). Aceasta impune o nouă rezoluție la fiecare repetare a actului de traficare a influenței și, chiar dacă făptuitorul și-a făcut de la început un plan de traficare a influenței sale prin acțiuni repetate, de fiecare dată el săvârșește o nouă infracțiune, aplicându-se regulile concursului de infracțiuni[5]. De pildă, faptele suspectului de a pretinde de la fiecare dintre cele două martore denunțătoare bani, lăsând să se înțeleagă că are influență

---

[1] Siegfried Kahane, *Traficul de influență (Infracțiuni de serviciu sau în legătură cu serviciul)*, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 157.

[2] În același sens, a se vedea ICCJ, s. pen., dec. nr. 733/2004, disponibilă pe *http://www.scj.ro* {în speță, instanța a reținut că suspectul S.T., subcomisar de poliție și asistent universitar la catedra de drept a Academiei de Poliție București, în vara anului 2002, a pretins suma de 500 dolari de la numitul G.S. pentru a-l ajuta pe acesta, în sensul de a vorbi cu membrii comisiei de reexaminare pentru examenul de licență în vederea promovării acestui examen. În același mod a discutat și cu martorul L.A. În luna iulie 2002, suspectul a promis numitului D.G. că încearcă să procure pentru o cunoștință a acestuia subiectele de admitere la Facultatea de Drept din cadrul Academiei de Poliție, solicitând suma de 500 dolari. Este adevărat că, în niciunul dintre cele trei cazuri, suspectul nu a primit și banii, dar aceasta s-a datorat imposibilității de a finaliza cele promise, și nu că nu ar fi dorit acest lucru. De altfel, suspectul a recunoscut faptele, astfel cum rezultă din depoziția sa dată în fața instanței, din care rezultă că, în condițiile în care se finaliza activitatea sa infracțională propusă, și-ar fi reținut și pentru el o parte din sumele pretinse. Pentru aceste considerente, există indicii temeinice că suspectul a săvârșit cele trei fapte de trafic de influență prevăzute în art. 291 alin. (1) C. pen. în referire la art. 6 din Legea nr. 78/2000 [art. 257 alin. (1) C. pen. anterior în referire la art. 6 din Legea nr. 78/2000], în concurs real, astfel încât propunerea de arestare preventivă a acestuia este justificată și urmează a fi admisă}.

[3] În același sens, a se vedea ICCJ, s. pen., dec. nr. 4171/2011, disponibilă pe *http://www.scj.ro*, jurisprudență, selecții 2011 (pentru consumarea infracțiunii nu are relevanță dacă a avut loc sau nu intervenția pe lângă funcționar ori dacă acesta a exercitat ori nu actul determinat ce intră în atribuțiile sale de serviciu).

[4] CSJ, s. pen., dec. nr. 1040/1998, în Dreptul nr. 10/1999, p. 162; C. Ap. Craiova, dec. pen. nr. 188/1999, citată de Costel Niculeanu, *Sinteză de practică judiciară a Curții de Apel Craiova în materie penală pe trimestrul II/1999*, în Dreptul nr. 6/2000, p. 139.

[5] Gheorghiță Mateuț, *Sinteză teoretică și practică privind represiunea traficului de influență în reglementarea actuală și în perspectivă*, în Dreptul nr. 5/2002, p. 175.

asupra viceconsulului de la Consulatul German din Sibiu și că va folosi acești bani pentru a obține o programare rapidă la obținerea vizei turistice, întrunește elementele constitutive a două infracțiuni de trafic de influență, săvârșite în concurs real[1]. Cât timp din probele administrate în cauză nu a rezultat că faptele comise de inculpat au avut la bază o singură rezoluție infracțională și că în momentul comiterii celorlalte fapte inculpatul ar fi avut reprezentarea activității infracționale în ansamblul ei, faptele sunt săvârșite în concurs real, și nu în formă continuată[2].

Unii autori[3] au argumentat că modul asemănător de operare în comiterea infracțiunii este insuficient pentru a reține o intenție unică, în condițiile în care particularitățile legate de timpul, locul și împrejurările în care s-au comis faptele conduc la concluzia că infracțiunea a fost, în întregime, consumată, în fiecare caz în parte.

În același sens, s-a mai susținut că nu poate fi reținută rezoluția infracțională unică în ipoteza a două acte de trafic de influență, dacă acestea au fost săvârșite în modalități distincte, față de persoane diferite, în împrejurări deosebite și după trecerea unor intervale semnificative de timp[4]. Împrejurarea că făptuitorul nu are de

---

[1] ICCJ, s. pen., dec. nr. 1339/2005, disponibilă pe *http://www.scj.ro*.

[2] CSJ, s. pen., dec. nr. 1576/2003, disponibilă pe *http://www.scj.ro*. În același sens, a se vedea Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 146/1974, în R 1, p. 414 (pretinderea unei sume de bani de la o persoană și a unei alte sume de bani de la altă persoană, în scopul intervenirii pe lângă un funcționar, constituie fapte distincte, iar nu o faptă unică, din moment ce, atât într-un caz, cât și în celălalt, inculpatul a desfășurat activități materiale specifice infracțiunii de trafic de influență, ale cărei trăsături caracteristice sunt întrunite în fiecare faptă în parte. Împrejurarea că cele două persoane au fost implicate în aceeași cauză, urmărirea penală fiind făcută concomitent pentru ambele fapte, nu prezintă nicio relevanță sub aspectul examinat).

[3] Emilia Mădulărescu, *Traficul de influență. Studiu de doctrină și jurisprudență*, Ed. Hamangiu, București, 2006, p. 63.

[4] CSJ, s. pen., dec. nr. 1701/2003, disponibilă pe *http://www.scj.ro* {inculpatul Șt.C., în luna aprilie 1998, a pretins și primit de la numitul F.C. 100 dolari SUA și 1.350.000 lei pentru a determina funcționari ai Registrului Auto Român și lucrători ai organului de poliție să elibereze actele necesare și, respectiv, să înmatriculeze un autoturism fără să mai fie efectuată verificarea tehnică a mijlocului auto, prevalându-se de influența pe care a lăsat să se creadă că o are asupra acestora. În luna iunie 1998, la o dată nestabilită (data de 31 iunie 1998 consemnată în declarațiile din cursul urmăririi penale și prin rechizitoriu neexistând în calendar!), inculpatul Șt.C. a pretins și primit sumele de 1.200 dolari SUA și 200.000 lei de la numitul N.I. pentru a interveni la funcționari ai Ambasadei Marii Britanii la București, pe lângă care a afirmat că are influență, pentru a obține viza de intrare în Anglia pentru fiul cumpărătorului de influență. Faptele, astfel cum au fost reținute, întrunesc elementele constitutive ale infracțiunii de trafic de influență, prevăzută în art. 291 alin. (1) C. pen. în referire la art. 6 din Legea nr. 78/2000 [art. 257 alin. (1) C. pen. anterior în referire la art. 6 din Legea nr. 78/2000], cu aplicarea art. 38 alin. (1) C. pen. [art. 33 lit. a) C. pen. anterior]. Cele două fapte comise de către inculpatul Șt.C. nu constituie o unitatea legală în forma infracțiunii continuate prevăzute în art. 35 alin. (1) C. pen. [art. 41 alin. (2) C. pen. anterior]. În adevăr, așa cum rezultă din datele cauzei, cele două fapte au fost săvârșite de către inculpat în împrejurări deosebite, față de persoane diferite, profitând de condițiile prielnice create chiar de cei care erau interesați în intervenții și după trecerea unui timp apreciabil. Aceste împrejurări impun concluzia că inculpatul nu a avut, de la început, reprezentarea cel puțin în ansamblu a activității desfășurate ulterior, ci a acționat pe baza unor hotărâri distincte, luate de fiecare dată când i s-a ivit prilejul să comită astfel de fapte, în cauză fiind aplicabile dispozițiile art. 38 alin. (1) C. pen. [art. 33 lit. a) C. pen. anterior] referitoare la concursul real de infracțiuni}; CSJ, s. pen., dec. nr. 1040/1998, în Dreptul nr. 10/1999, p. 162; C. Ap. Cluj, s. pen., dec. nr. 11/1998, în Theodor Mrejeru ș.a., *op. cit.*, pp. 253-257 (fapta unei persoane de a pretinde sau primi, în mod repetat, bani sau alte foloase, lăsând să se creadă că are influență asupra unor funcționari, în scopul de a-i determina să facă acte ce intră în atribuțiile de serviciu ale acestora, întrunește elementele constitutive ale mai multor infracțiuni de trafic de influență, aflate în concurs, și nu ale unei infracțiuni unice săvârșite în formă continuată, dacă din modul de săvârșire a faptelor, diversitatea persoanelor și domeniilor în care inculpatul a pretins că are influență reiese neîndoielnic existența mai multor rezoluții infracționale).

la început reprezentarea, cel puțin în ansamblu, a activității desfășurate ulterior, acționând pe baza unor hotărâri distincte, luate de fiecare dată când se ivește prilejul să comită astfel de fapte, face ca ele să fie săvârșite în concurs real[1].

Într-o altă opinie, cu care suntem de acord și care este din ce în ce mai mult împărtășită și de practica judiciară recentă a instanței supreme și a altor instanțe judecătorești, infracțiunea poate îmbrăca și **forma continuată**, atunci când elementul material al laturii obiective se săvârșește prin acțiuni repetate la intervale de timp, în baza aceleiași rezoluții infracționale. Prin urmare, pe lângă momentul consumării, intervine și epuizarea, ce survine atunci când încetează ultimul act de executare[2]. În argumentarea acestui punct de vedere se susține că trebuie verificat dacă a fost implicată o nouă rezoluție infracțională la schimbarea persoanei cumpărătorului de influență, caz în care sunt aplicabile regulile concursului de infracțiuni. Caracterul eterogen al acțiunilor ce intră în latura obiectivă nu este incompatibil cu aplicarea art. 35 alin. (1) C. pen. [art. 41 alin. (2) C. pen. anterior]. Nu este concurs de infracțiuni atunci când o persoană, afirmând că are influență pe lângă un funcționar, a pretins altei persoane anumite foloase, pentru a-l determina pe acel funcționar să facă un act ce intră în atribuțiile sale de serviciu, după care a primit în mod eșalonat, de la persoana respectivă, foloasele pretinse și promise; în situația de mai sus, infracțiunea consumându-se în momentul pretinderii foloaselor, primirea ulterioară, în rate, a acestora nu poate constitui tot atâtea infracțiuni autonome. În același sens, fapta inculpatei de a săvârși șapte acte materiale de pretindere și primire a unor sume de bani de la martorul denunțător, pe o durată relativ îndelungată de timp (aproape un an de zile), lăsându-l să înțeleagă că are influență reală la autorități, pentru a le determina să-l ajute în ceea ce privește situația lui juridică și controalele efectuate la firmele sale, întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de trafic de influență în formă continuată, activitățile având la bază o rezoluție infracțională unică de extorcare și de obținere a unor venituri ilicite[3].

Tot astfel, fapta unei inculpate care, în aceeași perioadă de timp, în mod repetat, în baza unei rezoluții infracționale unice, a pretins și primit diferite sume de bani de la mai mulți martori denunțători, afirmând că le va folosi pentru a cumpăra cadouri pentru judecători și procurori din cadrul unor instanțe civile și militare din Cluj-Napoca, asupra cărora a lăsat să se înțeleagă că are influență și că poate să-i determine să pronunțe anumite soluții în cauzele pe care le instrumentau și în care aveau interes acești martori, întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de trafic de influență în formă continuată, prevăzută în art. 291 alin. (1) C. pen. în referire la art. 6 din Legea nr. 78/2000 cu aplicarea art. 35 alin. (1) C. pen. [art. 257

---

[1] Emilia Mădulărescu, *op. cit.*, pp. 63-64.

[2] Vasile Dobrinoiu, *Corupția..., op. cit.*, p. 299; Horia Diaconescu, *Infracțiunile de corupție și cele asimilate sau în legătură cu acestea*, Ed. All Beck, București, 2004, p. 120.

[3] CSJ, Completul de 9 judecători, dec. nr. 24/2003, nepublicată. În același sens, a se vedea ICCJ, s. pen., dec. nr. 4171/2011, *cit. supra* {pretinderea și primirea de mai multe ori, la diferite intervale de timp, dar în realizarea aceleiași rezoluții, a unor sume de bani de către persoana care lasă să se creadă că are influență asupra unui funcționar, pentru a-l determina să facă un act ce intră în atribuțiile sale de serviciu, constând în aprobarea unei cereri de angajare, constituie infracțiunea de trafic de influență în forma continuată, prevăzută în art. 291 alin. (1) C. pen. în referire la art. 6 din Legea nr. 78/2000 [art. 257 alin. (1) C. pen. anterior în referire la art. 6 din Legea nr. 78/2000] cu aplicarea art. 35 alin. (1) C. pen. [art. 41 alin. (2) C. pen. anterior]}.

alin. (1) C. pen. anterior în referire la art. 6 din Legea nr. 78/2000 cu aplicarea art. 41 alin. (2) C. pen. anterior][1].

În cazul săvârșirii, în baza unei rezoluții unice, a unor acțiuni repetate de trafic de influență, dintre care unele îmbracă forma uneia dintre modalitățile alternative ale elementului material al infracțiunii (de exemplu, mai multe activități de primire de foloase), iar altele forma altei modalități alternative (spre pildă, mai multe activități de acceptare a unor promisiuni), se pune problema dacă autorul a comis două infracțiuni continuate, fiecare constituită din actele identice caracteristice unuia dintre cele două conținuturi ale infracțiunii continuate. Condiția cerută de art. 35 alin. (1) C. pen. cu privire la elementul obiectiv al infracțiunii continuate fiind, după cum se știe, aceea ca acțiunile-inacțiunile componente să prezinte, fiecare în parte, conținutul aceleiași infracțiuni, considerăm că, din moment ce acțiunile specifice ale ambelor conținuturi alternative realizează, în fond, aceeași infracțiune de trafic de influență și sunt comise în executarea aceleiași rezoluții infracționale, ele alcătuiesc o singură infracțiune continuată[2].

Caracterul eterogen al acțiunilor respective nu este incompatibil cu aplicarea art. 35 alin. (1) C. pen., atâta vreme cât toate înfăptuiesc una sau alta dintre acțiunile tipice prevăzute, în mod alternativ, în textul incriminator sau, cu alte cuvinte, se înscriu în conținutul aceleiași infracțiuni.

---

[1] CSJ, s. pen., dec. nr. 628/2003, disponibilă pe *http://www.scj.ro* {instanța supremă a mai statuat că fapta inculpatei, care în cursul anului 1999, în mod repetat, în baza aceleiași rezoluții infracționale, prin prezentarea calității mincinoase de avocat, a indus în eroare mai multe persoane vătămate, promițându-le că le va obține vize de intrare în spațiul Schengen, cauzându-le prejudicii, întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de înșelăciune în formă continuată, prevăzută în art. 244 alin. (2) C. pen. cu aplicarea art. 35 alin. (1) C. pen. [art. 215 alin. (2) C. pen. anterior cu aplicarea art. 41 alin. (2) C. pen. anterior}. În același sens, Direcția Națională Anticorupție – Serviciul Teritorial Galați, rechizitoriul nr. 29/P/2009 din 3 martie 2009, nepublicat {faptele inculpatului R.V., care, în baza aceleiași rezoluții infracționale, în perioada ianuarie-februarie 2009, dându-și o identitate falsă, a pretins suma totală de 12.000 euro de la martorii denunțători C.P.A., Șt.L., Șt.D., A.D., D.Șt. și B.M., promițând că va interveni pe lângă o funcționară cu drept de decizie din cadrul Primăriei Municipiului Galați pentru a o determina să le repartizeze apartamente ANL și că îi va remite acesteia sumele de bani pretinse, din care a primit suma de 7.447 euro, iar la data de 12 februarie 2009, a fost prins în flagrant delict în timp ce primea suma de 3.000 euro de la investigatorul cu identitate reală – ofițerul de poliție judiciară din cadrul Direcției Naționale Anticorupție, subcomisarul H.M. – și suma de 500 euro de la martora denunțătoare C.P.A., în același scop, întrunesc elementele constitutive ale infracțiunii de trafic de influență în formă continuată, prevăzută în art. 291 alin. (1) C. pen. în referire la art. 6 din Legea nr. 78/2000 cu aplicarea art. 35 alin. (1) C. pen. [art. 257 alin. (1) C. pen. anterior în referire la art. 6 din Legea nr. 78/2000 cu aplicarea art. 41 alin. (2) C. pen. anterior]. Prin sentința penală nr. 488 din 12 noiembrie 2009 a Tribunalului Galați, pronunțată în dosarul penal nr. 1195/121/2009, instanța de fond a dispus condamnarea inculpatului R.V. pentru infracțiunea dedusă judecății la pedeapsa de 7 ani închisoare, prin privare de libertate. Prin decizia penală nr. 52 din 31 martie 2010 pronunțată de Curtea de Apel Galați, Secția penală, s-a dispus respingerea apelurilor formulate de inculpatul C.M. (un alt inculpat trimis în judecată pentru complicitate la trafic de influență) și Direcția Națională Anticorupție – Serviciul Teritorial Galați și admiterea apelului formulat de către inculpatul R.V. Pedeapsa aplicată inculpatului R.V. a fost redusă de la 7 ani închisoare la 6 ani închisoare, dispunându-se totodată menținerea stării de arest. Hotărârea instanței de apel a rămas definitivă prin decizia penală nr. 2554 din 25 iunie 2010 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția penală, prin care s-a dispus respingerea recursului formulat de către Direcția Națională Anticorupție – Serviciul Teritorial Galați}.

[2] În același sens, a se vedea Vasile Papadopol, *Considerații asupra infracțiunilor cu conținuturi alternative*, în RRD nr. 8/1967, p. 78.

Tot astfel, dispoziția din art. 35 alin. (1) C. pen., potrivit căreia acțiunile sau inacțiunile trebuie să fie exercitate împotriva aceluiași subiect pasiv, nu are relevanță, deoarece cumpărătorul de influență nu poate fi considerat subiect pasiv, ci autor al unei alte infracțiuni – cumpărarea de influență; tot astfel se raționează și în cazul funcționarului public vizat prin actul de influență, el nefiind vătămat sub nicio formă.

Uneori este posibil ca, în realizarea folosului urmărit, traficantul de influență să comită succesiv două dintre acțiunile tipice, prevăzute alternativ în textul incriminator; de pildă, el poate mai întâi să pretindă și ulterior să primească, deodată sau în rate, suma de bani ori foloasele sau poate să accepte promisiunea, după care să primească foloasele respective.

Tribunalul București, în fața căruia s-a ridicat problema de mai sus și aplicarea art. 38 C. pen. (art. 33 C. pen. anterior), a exclus existența concursului de infracțiuni pe motiv că, traficul de influență consumându-se în momentul pretinderii foloaselor, primirea ulterioară a acestora nu mai poate constitui o infracțiune de sine stătătoare[1].

Pe de altă parte, într-o situație de felul celei de mai sus, o altă instanță, pronunțând condamnarea inculpatului pentru infracțiunea de trafic de influență, a înlăturat aplicarea art. 35 alin. (1) C. pen. [art. 41 alin. (2) C. pen. anterior], menționat în rechizitoriu. Pentru a exclude aplicarea acestui text, instanța s-a întemeiat tot pe ideea că infracțiunea s-a consumat odată cu realizarea uneia dintre modalitățile normative – pretinderea sumei –, astfel că realizarea ulterioară a celeilalte, constând în primirea banilor, este lipsită de orice semnificație penală.

În comentariul la această hotărâre se subliniază că, într-adevăr, în speță, nu există o infracțiune continuată, dar se manifestă rezerve față de ideea că actele – de primire – săvârșite ulterior pretinderii foloaselor nu s-ar mai înscrie în conținutul infracțiunii, arătându-se că inaplicabilitatea art. 35 alin. (1) C. pen. [art. 41 alin. (2) C. pen. anterior] decurge din împrejurarea că toate acțiunile inculpatului alcătuiesc o unitate infracțională naturală. În dezvoltarea acestei teze, autorul arată că între conținuturile alternative ale traficului de influență există o anumită dependență, o legătură naturală, deoarece, pe parcursul săvârșirii infracțiunii, „pretinderea de bani sau alte foloase", precum și „acceptarea de promisiuni, de daruri" nu reprezintă decât momente intermediare ce își găsesc împlinirea doar în acțiunea finală de „primire" a unor sume de bani sau alte foloase, astfel că, din această cauză, întrucât fiecare dintre acțiunile menționate reprezintă trepte deosebite de înfăptuire a aceleiași finalități, acțiunea subsecventă face corp comun cu cele care o preced, alcătuind laolaltă o unitate naturală de infracțiune[2].

Subscriem în totul – pentru considerentele arătate de autor – la opinia de mai sus. De altfel, același punct de vedere a fost adoptat și de fostul Tribunal Suprem, care, într-o sentință similară – relevând dependența ce există între conținuturile alternative ale infracțiunii – a decis că, deși odată cu pretinderea foloaselor sau cu acceptarea promisiunilor, infracțiunea de trafic de influență poate fi socotită realizată, activitatea ulterioară – de primire a foloaselor pretinse sau promise – nu este lipsită de relevanță penală, ci constituie, alături de activitatea ilicită ce o precede, o unitate infracțională, cu toate consecințele ce decurg din această constatare[3].

---

[1] Trib. Mun. București, s. a II-a pen., dec. nr. 724/1979, în R 2, p. 381.

[2] Vasile Papadopol, *Examen teoretic al practicii Tribunalului Suprem în materia dreptului penal. Partea generală*, în RRD nr. 12/1972, p. 119. În același sens, a se vedea Trib. Mun. București, s. a II-a pen., dec. nr. 2628/1975, în RRD nr. 12/1976, p. 63.

[3] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 4748/1972, în RRD nr. 8/1973, p. 161.

Aceeași soluție a fost adoptată și recent de instanța noastră supremă. Astfel, s-a considerat că purtarea unor discuții repetate cu mai multe persoane aflate împreună, urmate de primirea unor foloase de la acestea, în același timp și loc, nu atribuie faptei semnificația unei infracțiuni continuate. Există unitate naturală de infracțiune ori de câte ori activitatea unei persoane, formată dintr-un act sau mai multe acte, din cauza stării de fapt, este apreciată ca o activitate unică, având un singur rezultat periculos și având la bază o unică formă de vinovăție prevăzută de lege, prin care s-a realizat conținutul unei singure infracțiuni. Așadar, unitatea naturală de infracțiune nu este incompatibilă cu existența unei pluralități de acte materiale, atât timp cât acestea, considerate în ansamblul lor, se îmbină între ele în mod natural, alcătuind în mod firesc o singură acțiune. În cauză, această condiție este îndeplinită, întreruperile intervenite în desfășurarea activității infracționale, între actele succesive menționate, fiind determinate de natura infracțiunii săvârșite de inculpat, așa încât acestea nu sunt de natură a transforma unitatea infracțională într-o infracțiune continuată de trafic de influență. Ca atare, fapta inculpatului B.C. de a pretinde și de a primi de la martorii denunțători suma de 64 milioane lei (ROL) și 20 de măsuțe din sticlă, după discuții repetate purtate, cu aceleași ocazii, lăsând să se creadă că are influență asupra funcționarilor Ambasadei Franței la București, pentru a-i determina să le acorde vize de intrare în Franța, constituie infracțiunea unică de trafic de influență prevăzută în art. 291 alin. (1) C. pen. în referire la art. 6 din Legea nr. 78/2000 [art. 257 alin. (1) C. pen. anterior în referire la art. 6 din Legea nr. 78/2000][1].

B. Modalități

a) Modalități normative simple. Infracțiunea de trafic de influență prezintă trei **modalități normative**: **pretinderea, primirea și acceptarea promisiunii de foloase.**

b) Modalități normative agravate. Legiuitorul Codului penal actual nu a prevăzut modalități normative agravate în cazul infracțiunii de trafic de influență.

În Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, astfel cum a fost modificată prin Legea nr. 187/2012, sunt prevăzute câteva modalități normative agravate. Astfel, potrivit art. 7, fapta de trafic de influență este mai gravă dacă a fost săvârșită de o persoană care:

- exercită o funcție de demnitate publică; această funcție a fost analizată la luarea de mită;
- este judecător sau procuror (indiferent dacă acești magistrați au sau nu atribuții de constatare, urmărire sau judecare a infracțiunilor);
- este organ de cercetare penală (special sau al poliției judiciare; deci care are atribuții de constatare și urmărire a infracțiunilor) sau are atribuții de constatare ori de sancționare a contravențiilor (cum ar fi polițiștii, jandarmii etc.);
- este una dintre persoanele prevăzute la art. 293 C. pen.

Nu este necesar ca făptuitorul să se folosească de funcția sau atribuția sa pentru a săvârși fapta de corupție.

În aceste cazuri, fapta se sancționează cu pedeapsa prevăzută la art. 291 C. pen., ale cărei limite (minimul și maximul) se majorează cu o treime[2].

---

[1] CSJ, Completul de 9 judecători, dec. nr. 604/2003, disponibilă pe *http://www.scj.ro*.

[2] Aceste modalități normative sunt incidente în raport cu faptele comise începând cu data de 1 februarie 2014. Anterior modificării prin Legea nr. 187/2012, Legea nr. 78/2000 prevedea, cu două excepții, alte modalități normative agravate. Astfel, potrivit art. 7 alin. (3) din acest act normativ,

c) Modalități de fapt. Infracțiunea de trafic de influență se poate comite în concret printr-o multitudine de modalități faptice, în raport de condițiile concrete de săvârșire a faptei.

C. Sancțiuni

Pedeapsa principală constă în închisoare de la 2 la 7 ani.

În cazul în care fapta de trafic de influență a fost săvârșită în legătură cu una dintre persoanele menționate în art. 308 alin. (1) C. pen., limitele speciale ale pedepsei prevăzute în alin. (1) al art. 291 C. pen. se reduc cu o treime [art. 308 alin. (2) C. pen.]; așadar, pedeapsa închisorii va fi cuprinsă între un an și 4 luni și 4 ani și 8 luni.

În cazul în care fapta de trafic de influență a fost săvârșită în vreuna dintre modalitățile normative agravate prevăzute în art. 7 din Legea nr. 78/2000, limitele speciale ale pedepsei prevăzute în alin. (1) al art. 291 C. pen. se majorează cu o treime; deci pedeapsa închisorii va fi cuprinsă între 2 ani și 8 luni și 9 ani și 4 luni.

În privința specificității individualizării pedepsei, facem trimitere la considerentele pe care le-am antamat la infracțiunea de luare de mită.

Confiscarea specială. Banii, valorile sau orice alte bunuri primite se confiscă, iar când acestea nu se mai găsesc, se dispune confiscarea prin echivalent [art. 291 alin. (2) C. pen.]. Așadar, se confiscă numai bunurile primite, nu și cele pretinse sau în privința cărora s-a acceptat promisiunea lor.

În practica judiciară s-a decis că foloasele se confiscă de la orice persoană la care s-ar găsi, inclusiv de la cel care le-a dat, dacă i-au fost restituite de făptuitor[1]. Această sancțiune se răsfrânge indirect și asupra celor care au dat valorile pentru a profita de traficul de influență, acestea nerestituindu-li-se, deoarece legea nu prevede o asemenea restituire[2]. În cazul în care cumpărătorul de influență a denunțat fapta organului de urmărire penală mai înainte ca acesta să fi fost sesizat, foloasele i se restituie, nemaifiind aplicabile dispozițiile referitoare la confiscare[3]. Tot astfel, suma de bani pretinsă de inculpat nu este supusă confiscării dacă a fost folosită pentru prinderea în flagrant delict a inculpatului și, ulterior, este restituită denunțătorului, fapta fiind denunțată organului de urmărire penală înainte de sesizarea acestuia cu privire la săvârșirea infracțiunii de trafic de influență[4].

---

dacă fapta de trafic de influență prevăzută în art. 257 C. pen. anterior fusese săvârșită de una dintre persoanele menționate la alin. (1) și alin. (2), și anume de o persoană care, potrivit legii, avea atribuții de constatare sau de sancționare a contravențiilor (de pildă, polițiștii, primarii, jandarmii etc.) ori de constatare, urmărire sau judecare a infracțiunilor [de pildă, procurorii, judecătorii, organele de cercetare penală speciale și ale poliției judiciare, jandarmii, comandanții de nave și aeronave, agenții de poliție de frontieră, organele inspecțiilor de stat, organele de control și cele de conducere ale administrației publice etc. (art. 214 și art. 215 C. pr. pen. anterior)] sau de un funcționar cu atribuții de control, maximul special al pedepsei (de 10 ani) se majora cu 2 ani. Tot astfel, potrivit art. 9 din același act normativ, dacă infracțiunea de trafic de influență era săvârșită în interesul unei organizații, asociații sau grupări criminale ori al unuia dintre membrii acesteia sau pentru a influența negocierile tranzacțiilor comerciale internaționale ori schimburile sau investițiile internaționale, maximul pedepsei prevăzute de lege pentru această infracțiune (de 10 ani) se majora cu 5 ani.

[1] Trib. Mun. București, s. a II-a pen., dec. nr. 723/1977, în R 1, p. 382.

[2] CSJ, s. pen., dec. nr. 576/1997, în RDP nr. 2/1998, pp. 139-140.

[3] Plenul Trib. Suprem, dec. de îndrumare nr. 3/1973, în RRD nr. 6/1973, p. 97.

[4] ICCJ, s. pen., dec. nr. 2083/2005, în *Buletinul jurisprudenței. Culegere de decizii pe anul 2005*, Ed. C.H. Beck, București, 2006, pp. 923-924.

Tot în practica judiciară s-a decis că dispozițiile art. 291 alin. (2) C. pen. [art. 257 alin. (2) C. pen. anterior], constituind reglementarea specială, au prioritate față de cele prevăzute în art. 112 alin. (1) lit. e) C. pen. [art. 118 alin. (1) lit. e) C. pen. anterior][1].

În această materie, instanța supremă a statuat că dispozițiile art. 6[1] alin. (2) și (4) din Legea nr. 78/2000 (articol abrogat prin Legea nr. 187/2012, începând cu data de 1 februarie 2014), privind nepedepsirea făptuitorului și restituirea banilor, valorilor sau oricăror alte bunuri care au făcut obiectul infracțiunii, erau aplicabile numai infracțiunilor prevăzute de legea specială; ca atare, dispozițiile art. 6[1] alin. (2) și (4) din legea specială nu puteau fi extinse și la infracțiunea de trafic de influență prevăzută în art. 257 C. pen. anterior[2].

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

a) Infracțiunea de trafic de influență are o strânsă legătură cu infracțiunea de cumpărare de influență (art. 292 C. pen.), cele două fapte constituind infracțiuni distincte; cumpărătorul de influență nu este sancționat ca participant la infracțiunea de trafic de influență în calitate de instigator sau de complice, ci ca autor al unei infracțiuni de sine stătătoare.

b) Infracțiunea de trafic de influență are o vădită legătură cu infracțiunea de înșelăciune (art. 244 C. pen.). Ele se aseamănă foarte bine, deoarece ambele presupun o acțiune de amăgire; există însă și unele elemente care le deosebesc. Diferența dintre infracțiunea de înșelăciune și cea a traficului de influență constă în aceea că, în primul caz (al infracțiunii de înșelăciune), persoana care dă banii sau alte foloase este de bună-credință, fiind indusă în eroare de către făptuitor, pe când în cazul traficului de influență, cel care dă banii sau alte foloasele este de rea-credință și urmărește el însuși să obțină un drept pe căi ilicite, chiar dacă și el, uneori, este victima unei înșelăciuni autentice[3]. Spre deosebire de înșelăciune, care presupune orice acțiune de inducere în eroare, în cazul traficului de influență, traficantul de influență trebuie să-i promită cumpărătorului de influență, chiar dacă nu este reală promisiunea, că îl va determina pe un funcționar public (sau pe o altă persoană dintre cele prevăzute de lege) să îndeplinească, să nu îndeplinească, să urgenteze ori să întârzie îndeplinirea unui act ce intră în îndatoririle sale de serviciu sau să îndeplinească un act contrar acestor îndatoriri.

În același sens există și soluții în practica judiciară. Astfel, s-a decis că faptele unei persoane de a solicita sume de bani și alte foloase de la martorii denunțători, urmare a promisiunii că prin intermediul relațiilor sale le va satisface interesele, nu constituie infracțiunea de înșelăciune, ci întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de trafic de influență. În speță, inculpata a promis martorilor denunțători că prin relațiile sale va obține contractele de închiriere a unor apartamente din fondul locativ de stat, amăgindu-i că este funcționară la Regia Autonomă URBIS Timișoara, arătându-le o listă cu mai multe apartamente și case proprietate de stat și folosind prenumele unor funcționari ce lucrau în cadrul primăriei[4].

---

[1] Trib. Suprem, s. mil., dec. nr. 4/1976, în RRD nr. 7/1976, p. 62.

[2] ICCJ, Secțiile Unite, dec. nr. LIX (59)/2007, *cit. supra*.

[3] În același sens, a se vedea CSJ, s. pen., dec. nr. 5438/2001, în Dreptul nr. 4/2003, p. 204.

[4] C. Ap. Timișoara, s. pen., dec. nr. 180/1998, nepublicată. În același sens, a se vedea: Direcția Națională Anticorupție – Serviciul Teritorial Galați, rechizitoriul nr. 152/P/2010 din 8 iulie 2010, nepublicat {fapta inculpatului C.M., care, în perioada ianuarie-23 iunie 2010, a solicitat suma 30.000

Fapta inculpatei de a pretinde și de a primi bani de la două persoane pentru a interveni pe lângă o persoană cu atribuții de decizie în conducerea unei societăți comerciale, care poate să dispună angajarea fiicelor acestora, iar pentru a le întări convingerea că va interveni pe lângă funcționarul care efectuează angajări, le-a spus că le va face ea cererile de angajare, luându-le în acest scop certificatele de absolvire a liceului, pe care le-a depus la serviciul personal, întrunește, din punct de vedere obiectiv și subiectiv, elementele constitutive ale infracțiunii de trafic de influență, prevăzută în art. 291 alin. (1) C. pen. coroborat cu art. 308 C. pen. în referire la art. 6 din Legea nr. 78/2000 [art. 257 alin. (1) C. pen. anterior în referire la art. 6 din Legea nr. 78/2000], și nu ale celei de înșelăciune, prevăzută în art. 244 alin. (1) C. pen. [art. 215 alin. (1) C. pen. anterior][1].

În schimb, cu totul alta este situația în ipoteza în care o persoană își atribuie o calitate falsă, care-i conferă atributele pentru a face un act solicitat de cumpărătorul de influență, fără a mai interveni pe lângă un alt funcționar, presupus subaltern ce ar avea în competența exclusivă întocmirea acelui act. În speță, inculpatul și-a declinat calitatea de director general al unui agent economic, promițând persoanei vătămate că va interveni pe lângă funcționarul de la personal pentru a o angaja, obținând în

---

euro de la martorul denunțător G.Gh., arestat preventiv în dosarul nr. 4530/121/2010 al Tribunalului Galați, atât direct, cât și prin intermediul martorilor S.C. și D.R. (denunțători în cauză), pentru a o înmâna unei rude influente din cadrul Ministerului Justiției, promițând că aceasta din urmă își va exercita influența asupra judecătorilor din cadrul Tribunalului Galați pentru a-i determina să dispună punerea în libertate a martorului denunțător G.Gh., iar la data de 23 iunie 2010, a fost prins în flagrant după ce a primit de la persoana intermediară, martora denunțătoare D.R., suma de 1.500 euro, în scopul menționat mai sus, întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de trafic de influență, prevăzută în art. 291 alin. (1) C. pen. în referire la art. 6 din Legea nr. 78/2000 [art. 257 alin. (1) C. pen. anterior în referire la art. 6 din Legea nr. 78/2000]. Prin sentința penală nr. 692 din 16 decembrie 2010 a Tribunalului Galați, Secția penală, s-a dispus condamnarea inculpatului la pedeapsa închisorii de 2 ani. Hotărârea instanței de fond a rămas definitivă prin decizia penală nr. 2314 din 8 iunie 2011 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, secția penală, pronunțată în dosarul penal nr. 6706/121/2010, nepublicată}; Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 330/1971, în RRD nr. 11/1971, p. 151, și în R 1, pp. 415-416 [fapta inculpatului de a pretinde că prin anumite persoane cunoscute de el poate face să se reducă, de către instanța judecătorească competentă, suma de bani pe care cineva a fost obligat să o plătească pe baza Legii nr. 18/1968 (în prezent, abrogată) și de a obține, astfel, de la acesta un folos material, constituie infracțiunea de trafic de influență. Pentru existența infracțiunii sus-menționate nu este necesar ca inculpatul să indice nominal funcționarul pe lângă care pretinde că ar avea trecere, dacă, din conținutul celor afirmate de el, se desprinde competența acelui funcționar de a dispune în legătură cu actul referitor la care se trafică influența]; ICCJ, s. pen., dec. nr. 2256/2004, nepublicată [simpla lăudăroșenie a unei persoane cu pretinsa sa influență asupra unor funcționari publici, mizând pe naivitatea persoanelor vătămate și obținând în acest fel sume de bani de la acestea, constituie infracțiunea de trafic de influență, și nu de înșelăciune. Concret, inculpatul, care era cunoscut ca un om cu relații în zonă, a promis la șase candidați că va interveni pe lângă membrii comisiei de examinare și îi va determina să-i promoveze pentru obținerea atestatului de contabil autorizat, pretinzând și primind câte 400 lei de la fiecare, în realitate, fără a avea însă vreo influență reală asupra comisiei]. În sens contrar, a se vedea C. Ap. București, s. pen., dec. nr. 36/A/1996, în RDP nr. 4/1996, p. 149 (fapta inculpatei de a fi afirmat că prin intervenția unor prieteni ai săi va determina pe un anume profesor universitar să declare promovați, la disciplina lui, pe mai mulți studenți, cărora le-a solicitat și de la care a primit în acest scop diferite sume de bani, nu constituie infracțiunea de trafic de influență, ci aceea de înșelăciune, deoarece inculpata nu a afirmat că ar avea ea însăși influență asupra profesorului examinator, ci a pretins că va obține rezultatul dorit prin intermediul altor persoane, pe care nu le-a individualizat prin nume sau funcție).

[1] CSJ, s. pen., dec. nr. 3768/2003, disponibilă pe *http://www.scj.ro*.

felul acesta sume de bani și alte bunuri. Cu alte cuvinte, inculpatul a profitat de naivitatea și credibilitatea persoanei vătămate, care, cu ușurință, a crezut afirmațiile sale. Fapta sa întrunește elementele constitutive ale laturii obiective a infracțiunii de înșelăciune, și nicidecum pe cele ale infracțiunii de trafic de influență[1].

Într-o altă speță, instanța a reținut în fapt că, în anul 2000, inculpatul a pretins și primit diferite sume de bani de la persoanele vătămate B.V., B.R., B.E., V.E. și F.G., cărora le-a promis că le va facilita obținerea unor vize pentru spațiul Schengen, asigurându-i, în acest sens, că are influență asupra unui funcționar de la Ambasada Franței la București. De asemenea, instanța a reținut că, în perioada 1998-2000, inculpatul a obținut diferite sume de bani de la mai multe persoane, pe care le-a indus în eroare asigurându-le că poate efectua în favoarea acestora diferite servicii. Astfel, persoanei vătămate B.E. i-a promis că va obține scutirea fiului acesteia de serviciul militar, persoanelor vătămate F.M. și D.I. le-a promis că va obține anularea de către organele poliției a suspendării permisului lor de conducere auto; persoanei vătămate D.I.I. i-a promis obținerea de la Registrul Auto Român a documentului de verificare tehnică a unui autoturism; de la maica stareță a Mânăstirii M. din județul Covasna a obținut sume importante de bani, după ce a convins-o că este un prosper om de afaceri care poate sponsoriza activitățile mânăstirii; de la M.D. și M.N. a luat bani ca să-i transfere de la Universitatea D. la Universitatea G.B. Este evidentă intenția de înșelăciune cu care a acționat inculpatul, prin prezentarea față de persoanele vătămate ca adevărate a unor împrejurări ireale, cum ar fi posibilitatea lui de a sponsoriza activitățile unei mânăstiri, de a realiza transferul unor studenți de la o universitate la alta, de a obține scutirea unui tânăr de stagiul militar obligatoriu și celelalte. Aceste fapte, prin care inculpatul a păgubit persoanele vătămate cu sumele de bani pe care le-a pretins și le-a primit de la acestea, caracterizează infracțiunea de înșelăciune prevăzută în art. 244 alin. (1) și (2) C. pen. cu aplicarea art. 38 alin. (1) C. pen. [art. 215 alin. (1), (2) și (3) C. pen. anterior cu aplicarea art. 41 alin. (2) C. pen. anterior]. Pe de altă parte, dat fiind că inculpatul a prezentat persoanelor vătămate elemente suficiente de identificare a funcționarului de la Consulatul Francez la București, pe care a pretins că-l poate determina să le acorde vize de intrare în spațiul Schengen, chiar fără nominalizarea acelui funcționar, pentru a le face să creadă că afirmațiile sale sunt adevărate, faptele sale întrunesc trăsăturile constitutive ale infracțiunii de trafic de influență, prevăzută în art. 291 alin. (1) C. pen. în referire la art. 6 din Legea nr. 78/2000 [art. 257 C. pen. anterior în referire la art. 6 din Legea nr. 78/2000][2].

---

[1] ICCJ, s. pen., dec. nr. 470/2004, disponibilă pe *http://www.scj.ro*.

[2] ICCJ, s. pen., dec. nr. 1049/2004, disponibilă pe *http://www.scj.ro*. Se observă că, în unele situații (transferul unor studenți de la o universitate la alta, scutirea unui tânăr de stagiul militar obligatoriu etc.), erau întrunite elementele constitutive ale infracțiunii de trafic de influență, și nu de înșelăciune. În același sens, a se vedea Direcția Națională Anticorupție – Serviciul Teritorial Galați, rechizitoriul nr. 26/P/2012 din 1 februarie 2012, nepublicat {fapta inculpatei P.M., care, în perioada octombrie-noiembrie 2011, folosindu-se de nume și calități mincinoase, cum ar fi aceea de funcționar în cadrul Guvernului României, Corpul de Control al Prim-ministrului, Departamentul de Luptă Antifraudă, a pretins în total suma de 16.488 euro de la martorii denunțători D.F., C.D. și C.M., din care a primit suma totală de 10.998 euro, la diferite intervale de timp, în baza aceleiași rezoluții infracționale, promițându-le, primului, angajarea ca funcționar public în structura Guvernului, mai precis, la Corpul de control al prim-ministrului prin determinarea funcționarilor cu atribuții în acest sens, celui de-al doilea, ștergerea datoriilor înregistrate la bugetul de stat de firma acestuia prin determinarea funcționarilor Ministerului Finanțelor Publice și înlesnirea accesării de

Pentru existența infracțiunii de trafic de influență este necesar ca funcționarul pe lângă care traficantul are ori lasă să se creadă că are influență să lucreze la o instituție în atribuțiile căreia intră rezolvarea chestiunilor în discuție. Concret, serviciul traficat (redobândirea permisului de conducere auto) este în aria atribuției poliției, indicarea unui anume ofițer care nu avea atribuții specifice în materie de circulație fiind lipsită de semnificație și chiar dacă în conținutul specific al infracțiunii au apărut și elemente de amăgire specifice înșelăciunii (subiectul activ nu-l cunoștea pe ofițer), nu se schimbă configurația infracțiunii din trafic de influență în înșelăciune[1].

În cauză nu sunt întrunite elementele infracțiunii de trafic de influență, cât timp directorul pe lângă care inculpatul a promis că va interveni nu avea ca atribuție de serviciu repartizarea de locuințe, încadrarea juridică a faptelor fiind în infracțiunea de înșelăciune prevăzută în art. 244 alin. (1) C. pen. [art. 215 alin. (1) C. pen. anterior][2]. Am putea adăuga că nici instituția care era condusă de director nu avea nicio competență în repartizarea de locuințe, pentru că, în caz contrar, nu interesează dacă inculpatul a indicat corect numele sau atribuțiile funcționarului; așa cum am mai arătat, pentru existența infracțiunii de trafic de influență este suficientă indicarea instituției având competența de a îndeplini un act în legătură cu atribuțiile de serviciu în discuție.

Fapta inculpatului care, prin promisiunile făcute, lăsând să se creadă, contrar realității, că are influență asupra unui funcționar public cu atribuții privind atribuirea locuințelor, a pretins și a primit pentru sine o sumă de bani de la o persoană căreia i-a promis că va interveni pe lângă acel funcționar ca să-i procure o locuință constituie infracțiunea de trafic de influență, și nu aceea de înșelăciune. Atâta vreme cât banii s-au cerut pentru ca inculpatul să-și exercite influența asupra funcționarului, iar nu sub pretextul că vor fi dați acestuia, încadrarea juridică corectă a faptei este în art. 291 alin. (1) C. pen. în referire la art. 6 din Legea nr. 78/2000 [art. 257 C. pen. anterior în referire la art. 6 din Legea nr. 78/2000], iar nu în art. 244 C. pen. [art. 215 C. pen. anterior]. Este de menționat că uneori, acesta nefiind însă cazul în speță, traficul de influență poate servi ca mijloc pentru săvârșirea infracțiunii de înșelăciune; așa se întâmplă atunci când făptuitorul pretinde că, pentru a-l determina pe funcționar, trebuie să-i ofere o sumă de bani ori un alt folos și obține de la cel interesat banii ori folosul respectiv, pe lângă suma care reprezintă prețul influenței sale. În asemenea situație vor exista două infracțiuni, trafic de influență și înșelă-

---

fonduri europene nerambursabile prin determinarea unor persoane angajate la Guvernul României care aveau competența de avizare sau aprobare a unor astfel de proiecte, iar celui de-al treilea, schimbul de sume de bani din lei în valută la un curs mai favorabil decât cel oficial, invocând de această dată influența pe care ar avea-o asupra Guvernatorului Băncii Naționale a României, M.I., întrunește elementele constitutive ale infracțiunii continuate de trafic de influență, prevăzută în art. 291 alin. (1) C. pen. în referire la art. 6 din Legea nr. 78/2000 cu aplicarea art. 35 alin. (1) C. pen. [art. 257 alin. (1) C. pen. anterior în referire la art. 6 din Legea nr. 78/2000 cu aplicarea art. 41 alin. (2) C. pen. anterior] (3 acte materiale). Prin sentința penală nr. 232 din 18 aprilie 2012 pronunțată de Tribunalul Galați în dosarul penal nr. 890/121/2012, s-a dispus condamnarea inculpatei P.M. la o pedeapsă de 5 ani închisoare, prin privare de libertate, pentru comiterea infracțiunii continuate de trafic de influență. Facem precizarea că inculpata a fost condamnată, ținându-se seama de prevederile art. 396 alin. (10) coroborat cu art. 375 alin. (1) și (2) și 374 alin. (4) C. pr. pen. [art. 320[1] C. pr. pen. anterior] privind procedura în cazul recunoașterii învinuirii. Prin decizia penală nr. 143/A din 14 iunie 2012 pronunțată în dosarul nr. 890/121/2012, Curtea de Apel Galați a luat act de retragerea apelului declarat de inculpata P.M.}.

[1] C. Ap. Brașov, s. pen., dec. nr. 15/A/1996 și dec. nr. 1040/1998, nepublicate.

[2] C. Ap. Cluj, s. pen., dec. nr. 213/1997, în RDP nr. 4/1998, p. 148.

ciune, în concurs[1]; bineînțeles, concursul nu poate fi decât ideal. Ar fi de reflectat dacă nu ar trebui să se rețină în sarcina inculpatului numai infracțiunea de trafic de influență. În acest sens, s-a decis într-o altă speță că fapta inculpatului care, prin promisiunile făcute, a lăsat să se înțeleagă că are influență asupra șefului Corpului gardienilor publici (Poliției comunitare, Poliției locale – în prezent), care are competența legală de a face angajări, și că suma pretinsă este necesară pentru a determina funcționarul respectiv să rezolve problema încadrării în muncă constituie infracțiunea de trafic de influență, și nu aceea de înșelăciune[2].

În acest context, este de menționat că instanțele judecătorești s-au pronunțat în mod diferit cu privire la încadrarea juridică a faptei unei persoane de a pretinde, primi sau accepta bani ori alte foloase, în vederea remiterii acestora unui funcționar public asupra căruia pretinde că are influență, pentru a-l determina să facă sau să nu facă un act ce intră în atribuțiile sale de serviciu. Astfel, unele instanțe au considerat că o asemenea faptă constituie infracțiunea de trafic de influență prevăzută în art. 291 alin. (1) C. pen. în referire la art. 6 din Legea nr. 78/2000 [art. 257 C. pen. anterior în referire la art. 6 din Legea nr. 78/2000], iar alte instanțe au încadrat o atare faptă în infracțiunea de înșelăciune prevăzută în art. 244 C. pen. [art. 215 C. pen. anterior]. Procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a declarat recurs în interesul legii, cerând să se decidă că o asemenea faptă constituie, în orice situație, infracțiunea de trafic de influență prevăzută în art. 291 alin. (1) C. pen. în referire la art. 6 din Legea nr. 78/2000 [art. 257 C. pen. anterior în referire la art. 6 din Legea nr. 78/2000], iar nu infracțiunea de înșelăciune prevăzută în art. 244 C. pen. [art. 215 C. pen. anterior]. Instanța supremă a respins însă recursul în interesul legii, considerând că soluțiile evocate privesc fapte săvârșite în condiții diferite[3]. Soluția instanței supreme este discutabilă, deoarece situația de fapt prezentată era clară și aceasta nu putea constitui decât infracțiunea de trafic de influență[4].

Dacă inculpatul prezintă denaturat faptele pentru a provoca solicitarea unei intervenții, pe lângă un funcționar, prin intermediul său, plătindu-i-se o sumă de bani, fapta constituie trafic de influență numai dacă se stabilește că solicitantul avea un interes real de satisfăcut de la funcționarul pe lângă care inculpatul urma să facă intervenția[5].

---

[1] C. Ap. București, s. I pen., dec. nr. 106/A/1994, în *Codul penal*, ediție îngrijită și adnotată de Georgina Bodoroncea ș.a., *op. cit.*, p. 898.

[2] C. Ap. Bacău, dec. nr. 82/1996, în *Codul penal*, ediție îngrijită și adnotată de Georgina Bodoroncea ș.a., *op. cit.*, p. 899.

[3] ICCJ, Secțiile Unite, dec. nr. XXXV/2007, publicată în M. Of. nr. 764 din 12 noiembrie 2007.

[4] În același sens, a se vedea Direcția Națională Anticorupție – Serviciul Teritorial Galați, rechizitoriul nr. 29/P/2009 din 3 martie 2009, *cit. supra*.

[5] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 2287/1970, în RRD nr. 9/1970, p. 161. În speță, inculpata, după ce a alarmat o persoană, pretinzând că împotriva ei există mai multe reclamații, a cerut o sumă de bani ca să intervină pe lângă un funcționar pentru a nu se face cercetări în legătură cu faptele reclamate. Deși persoana alarmată a plătit suma cerută, în mod just instanța supremă a decis că în sarcina inculpatei nu se poate reține infracțiunea de trafic de influență decât dacă s-ar dovedi că au existat asemenea reclamații și că solicitantul de trafic ar fi avut un interes să se intervină pe lângă funcționarul invocat de inculpată. Dacă se va dovedi că asemenea reclamații nu au existat, fapta inculpatei nu ar putea constitui decât înșelăciune. Este adevărat că solicitantul, plătind imediat suma cerută pentru intervenția pe lângă funcționar, a recunoscut implicit posibilitatea existenței și a justeții unor asemenea reclamații. Cu toate acestea, verificarea cerută de instanța supremă era necesară, deoarece exista și posibilitatea ca afirmațiile inculpatei să-l fi înfricoșat pe solicitant în așa măsură încât, deși nu era vinovat, să accepte să plătească suma cerută [Cristina Filișanu, *Comentariul 3*, în George Antoniu, Costică Bulai (coordonatori) și colab., *op. cit.*, vol. III, p. 225].

Instanța a reținut că inculpații au pretins unor persoane și apoi au primit sumele de 600 mărci germane și 100.000 lei pentru a interveni la poliție și la parchet în vederea punerii în libertate a fiului lor aflat în curs de cercetare în stare de arest. Traficul de influență subzistă nu numai atunci când făptuitorul precizează numele funcționarului, ci și când acesta este indicat prin calitatea sa, în mod direct sau indirect. Din probele administrate în cauză rezultă că inculpații, pretinzând sumele de bani, au indicat, indirect, prin precizarea actului ce urma a fi îndeplinit, calitatea persoanelor pe lângă care își vor exercita influența în vederea punerii în libertate provizorie pe cauțiune a fiului lor, ceea ce este suficient pentru ca, sub acest aspect, cerința legală să fie îndeplinită. În consecință, fapta celor doi inculpați constituie infracțiunea de trafic de influență, și nu aceea de înșelăciune, întrucât prin indicarea actului este arătată, în mod implicit, și persoana care îl va îndeplini, având în vedere competența acelui funcționar de a îndeplini actul în discuție[1].

B. Aspecte procesuale

a) Acțiunea penală se pune în mișcare și se exercită de către procuror din oficiu.

b) Potrivit art. 20 din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, în cazul în care s-a săvârșit infracțiunea de trafic de influență, luarea **măsurilor asigurătorii** este obligatorie[2].

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

Dispozițiile din art. 291 C. pen. au în parte corespondent în art. 146 **C. pen. 1865**, în art. 252 și art. 545 alin. (3) **C. pen. 1937**, în art. 257 **C. pen. 1969**[3], precum și în art. 312 **C. pen. 2004** (cod care nu a fost în vigoare).

B. Situații tranzitorii

În raport cu dispozițiile Codului penal anterior, dispozițiile din Codul penal actual sunt mai favorabile infractorului, limita superioară a pedepsei cu închisoarea fiind mai redusă.

În cazul în care fapta de trafic de influență a fost săvârșită în vreuna dintre modalitățile normative agravate prevăzute în art. 7 din Legea nr. 78/2000, dispozițiile din legea nouă (Legea nr. 78/2000, astfel cum a fost modificată prin Legea nr. 187/2012) sunt mai favorabile, atunci când instanța se orientează spre aplicarea pedepsei închisorii la limita superioară (majorată), aceasta fiind mai redusă, iar dacă se orientează spre limita inferioară (majorată), dispozițiile din legea veche (Legea nr. 78/2000, anterior modificării prin Legea nr. 187/2012) sunt mai favorabile. Se înțelege de la sine că modalitățile normative agravate neprevăzute în legea nouă nu se mai aplică (de pildă, săvârșirea faptei de trafic de influență de un funcționar cu atribuții de control), iar cele care au corespondent în legea nouă se aplică în conținutul și limitele prevăzute de aceasta (de pildă, traficul de influență săvârșit de un organ care are atribuții de constatare a contravențiilor), dacă este mai favorabilă.

În cazul în care fapta de trafic de influență a fost săvârșită în legătură cu persoanele care exercită, permanent sau temporar, cu sau fără o remunerație, o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane fizice dintre cele prevăzute în

[1] CSJ, s. pen., dec. nr. 2383/1999, în RDP nr. 4/2001, p. 158.

[2] În sensul celor arătate, a se vedea Gheorghe Ivan, Mari-Claudia Ivan, *Drept penal. Partea specială...*, *op. cit.*, pp. 335-356.

[3] A se vedea, pe larg, Gheorghe Ivan, *Drept penal...*, *op. cit.*, 2010, pp. 473-474.

art. 175 alin. (2) C. pen. sau în cadrul oricărei persoane juridice [art. 308 alin. (1) C. pen.], dispozițiile Codului penal actual vor fi mai favorabile, limitele speciale ale pedepsei cu închisoarea fiind mai reduse cu o treime.

Cumpărarea de influență

Art. 292. (1) Promisiunea, oferirea sau darea de bani ori alte foloase, pentru sine sau pentru altul, direct ori indirect, unei persoane care are influență sau lasă să se creadă că are influență asupra unui funcționar public, pentru a-l determina pe acesta să îndeplinească, să nu îndeplinească, să urgenteze ori să întârzie îndeplinirea unui act ce intră în îndatoririle sale de serviciu sau să îndeplinească un act contrar acestor îndatoriri, se pedepsește cu închisoare de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Făptuitorul nu se pedepsește dacă denunță fapta mai înainte ca organul de urmărire penală să fi fost sesizat cu privire la aceasta.

(3) Banii, valorile sau orice alte bunuri se restituie persoanei care le-a dat, dacă au fost date după denunțul prevăzut în alin. (2).

(4) Banii, valorile sau orice alte bunuri date sau oferite sunt supuse confiscării, iar dacă acestea nu se mai găsesc, se dispune confiscarea prin echivalent.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Gheorghe Ivan)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Noua lege penală a preluat, cu unele modificări, textul din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, cu modificările ulterioare (art. 6^1, articol introdus în urma modificărilor aduse prin Legea nr. 161/2003).

Cerințele *urgentării* sau *întârzierii îndeplinirii unui act de serviciu* ori al *îndeplinirii unui act contrar îndatoririlor de serviciu* constituie elementul nou, care nu exista în legea anterioară.

În legea actuală, *maximul special* al închisorii este mai mic (7 ani, față de 10 ani în reglementare anterioară), în timp ce minimul special este același (2 ani).

În schimb, s-a prevăzut *aplicarea obligatorie a pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi*. Este de neînțeles de ce această pedeapsă nu a fost introdusă și la infracțiunile de dare de mită și trafic de influență, deși aceeași rațiune subzistată și în aceste cazuri.

În privința cauzei speciale de nepedepsire, observăm că este necesar ca denunțarea faptei să fie făcută unui organ de urmărire penală (procuror, organ de cercetare penală). Menționăm că legea penală anterioară prevedea posibilitatea denunțării în fața oricărei autorități, și nu numai a organului de urmărire penală.

În ceea ce privește restituirea foloaselor, acestea se restituie cumpărătorului de influență numai dacă au fost date vânzătorului de influență după denunțul depus la organul de urmărire penală. Dacă foloasele au fost date înainte de depunerea denunțului, acestea nu se mai restituie cumpărătorului de influență, chiar dacă el

beneficiază de cauza de nepedepsire. Menționăm că legea penală anterioară prevedea posibilitatea restituirii foloaselor, indiferent dacă acestea fuseseră date înainte sau după depunerea denunțului.

2. Concept și caracterizare

Fapta de cumpărare de influență prezintă un pericol social evident, aducând atingere probității funcționarilor publici [sau a altor persoane asimilate, dintre cele menționate în art. 308 alin. (1) ori în art. 294 C. pen.], prin crearea sau menținerea suspiciunii că asemenea persoane ar putea acționa sub înrâurirea intervenției unor persoane real sau presupus influente. În același timp, fapta aduce atingere, implicit, bunului mers al instituțiilor publice și persoanelor juridice de utilitate publică, iar în anumite condiții, aduce atingere și celorlalte persoane juridice sau unor instituții internaționale.

Această faptă este incriminată în grupul infracțiunilor de corupție și de serviciu, subgrupul infracțiunilor de corupție, prin dispozițiile art. 292 C. pen.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic

Infracțiunea de cumpărare de influență are ca obiect juridic relațiile sociale care se nasc și se dezvoltă în legătură cu exercitarea de către funcționarii publici (sau de alte persoane asimilate) a atribuțiilor de serviciu în condiții de probitate, fără suspiciuni și fără posibilitatea de a fi influențați de către terțe persoane, în scopul de a pune această influență la dispoziția unor cumpărători de influență.

B. Obiectul material al infracțiunii

Așa cum am mai arătat și la celelalte infracțiuni de corupție, banii sau foloasele injuste nu sunt obiect material al faptei, pentru că ele nu constituie obiectul ocrotirii penale. Banii sau foloasele promise, oferite sau date reprezintă obiectul cumpărării de influență, și nu obiectul material al infracțiunii de cumpărare de influență. În mod excepțional, ar putea exista un obiect material în cazul unor foloase promise de cumpărătorul de influență, care constă în efectuarea unor lucrări sau în prestarea unor servicii. În acest caz, obiectul acestor lucrări sau obiectul prezumat va constitui obiectul material al infracțiunii.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ poate fi orice persoană (fizică sau juridică).

Potrivit **art. 294 C. pen.**, subiecți activi mai pot fi și următoarele persoane, dacă, prin tratatele internaționale la care România este parte, nu se dispune altfel:

- funcționarii sau persoanele care își desfășoară activitatea pe baza unui contract de muncă ori alte persoane care exercită atribuții similare în cadrul unei organizații publice internaționale la care România este parte;
- membrii adunărilor parlamentare ale organizațiilor internaționale la care România este parte;
- funcționarii sau persoanele care își desfășoară activitatea pe baza unui contract de muncă ori alte persoane care exercită atribuții similare, în cadrul Uniunii Europene;
- persoanele care exercită funcții juridice în cadrul instanțelor internaționale a căror competență este acceptată de România, precum și funcționarii de la grefele acestor instanțe;

e) funcționarii unui stat străin;
f) membrii adunărilor parlamentare sau administrative ale unui stat străin;
g) jurații din cadrul unor instanțe străine.

În conformitate cu dispozițiile **art. 308 alin. (1) C. pen.**, mai pot fi subiecți activi ai infracțiunii de cumpărare de influență și persoanele care au săvârșit fapta în legătură cu persoanele care exercită, permanent sau temporar, cu sau fără o remunerație, o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane fizice dintre cele prevăzute în art. 175 alin. (2) C. pen. sau în cadrul oricărei persoane juridice. Cu privire la corupția în mediul privat, a se vedea considerațiile pe care le-am făcut la darea de mită.

Participația penală este posibilă sub toate formele (coautorat, instigare sau complicitate).

Intermediarul care ajută, înlesnește atât faptele cumpărătorului, cât și ale vânzătorului de influență va răspunde pentru complicitate la ambele infracțiuni – cumpărare de influență și trafic de influență[1].

b) Subiectul pasiv *special* este statul, ca titular al intereselor publice apărate prin această incriminare[2].

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii

În structura și conținutul juridic al infracțiunii de cumpărare de influență intră toate condițiile privitoare la următoarele elemente: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă constă în existența unui serviciu public în cadrul căruia își exercită atribuțiile funcționarul public (sau persoanele asimilate acestuia) și care poate fi determinat de persoana interesată să vândă influența sa altor persoane în schimbul unor foloase materiale sau nemateriale.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii este prevăzut în alin. (1) al art. 292 C. pen., astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 187/2012.

Conținutul constitutiv este alcătuit din: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă privește aspectele materiale ale infracțiunii de cumpărare de influență și este la rândul ei alcătuită dintr-un element material, unele cerințe esențiale, o urmare imediată și legătura de cauzalitate.

Elementul material al faptei este alcătuit din trei modalități normative și alternative: **promisiune, oferire, dare** de bani sau alte foloase. Aceste noțiuni au același înțeles ca și în cazul infracțiunii de dare de mită.

Foloasele pot fi promise, oferite sau date **direct** de făptuitor ori **indirect** (prin intermediar). Foloasele pot fi promise, oferite sau date **pentru sine sau pentru altul.**

---

[1] În același sens, a se vedea ICCJ, s. pen., dec. nr. 948/2010, *cit. supra*.

[2] Există opinia conform căreia cumpărarea de influență poate avea ca subiect pasiv, în principal, organul de stat, instituția publică sau orice altă persoană juridică în al cărei serviciu se găsește funcționarul public ori persoana prevăzută în art. 308 C. pen., pentru a cărei influențare făptuitorul promite, oferă sau dă bani ori alte foloase, iar în secundar, cei menționați mai sus, în ale căror atribuții de serviciu intră efectuarea unui act pentru care este real interesată persoana căreia i se promite intervenția și asupra căreia fapta aruncă suspiciune [Vasile Dobrinoiu, *Traficul de influență (Infracțiuni de corupție)*, în Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, vol. II, p. 561]. Or, nu putem să considerăm persoanele menționate ca subiecți pasivi ai infracțiunii de cumpărare de influență, deoarece acestea nu pot fi vătămate sub nicio formă prin comiterea infracțiunii de corupție menționate, iar, uneori, acestea nici nu au cunoștință de comiterea faptei.

Cerințe esențiale. Pentru întregirea laturii obiective a infracțiunii de cumpărare de influență este necesară îndeplinirea anumitor cerințe esențiale.

Toate variantele elementului material al faptei se raportează la o persoană care are **influență** sau **lasă să se creadă că are influență** pe lângă un funcționar public [sau alte persoane, dintre cele menționate în art. 308 alin. (1) ori în art. 294 C. pen.]. Așa cum am văzut la infracțiunea de trafic de influență (la care facem trimitere), această influență poate fi **reală** sau pur și simplu **imaginară.**

O cerință esențială a conținutului infracțiunii o constituie faptul că influența – reală sau presupusă – privește fie un **funcționar public** care **exercită atribuțiile de care depinde efectuarea actului solicitat** de cumpărătorul de influență, fie alte persoane asimilate.

Funcționarul public are accepțiunea din art. 175 C. pen.[1], pe care am explicat-o la art. 289 C. pen. Ca atare, **influența de care se prevalează vânzătorul de influență poate privi un funcționar public** în sensul larg al cuvântului, aici fiind incluse ambele accepțiuni ale noțiunii de „funcționar public", redate în art. 175 C. pen.

Tot astfel, **influența de care se prevalează vânzătorul de influență poate privi și o persoană dintre cele menționate în art. 308 alin. (1) C. pen., și anume care exercită, permanent sau temporar, cu sau fără o remunerație, o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane fizice dintre cele prevăzute în art. 175 alin. (2) C. pen. sau în cadrul oricărei persoane juridice.**

De asemenea, **influența de care se prevalează vânzătorul de influență poate privi și o persoană dintre cele menționate în art. 294 C. pen.**, după cum urmează:

- funcționarii sau persoanele care își desfășoară activitatea pe baza unui contract de muncă ori alte persoane care exercită atribuții similare în cadrul unei organizații publice internaționale la care România este parte;
- membrii adunărilor parlamentare ale organizațiilor internaționale la care România este parte;
- funcționarii sau persoanele care își desfășoară activitatea pe baza unui contract de muncă ori alte persoane care exercită atribuții similare, în cadrul Uniunii Europene;
- persoanele care exercită funcții juridice în cadrul instanțelor internaționale a căror competență este acceptată de România, precum și funcționarii de la grefele acestor instanțe;
- funcționarii unui stat străin;
- membrii adunărilor parlamentare sau administrative ale unui stat străin;
- jurații din cadrul unor instanțe străine.

Influența exercitată asupra funcționarului public sau persoanei asimilate [dintre cele menționate în art. 308 alin. (1) ori în 294 C. pen.] are ca scop să-l determine pe funcționar sau persoana asimilată **să îndeplinească, să nu îndeplinească, să urgenteze ori să întârzie îndeplinirea unui act ce intră în îndatoririle sale de serviciu sau să îndeplinească un act contrar acestor îndatoriri.** Aceste noțiuni au același înțeles ca și în cazul infracțiunii de luare de mită, la care facem trimitere.

În orice situație, elementul material al faptei se săvârșește înainte ca funcționarul pe lângă care s-a promis că se va interveni să fi îndeplinit actul sau cel mai

[1] Cu privire la noțiunile de „bun proprietate publică", „serviciu public" și „interes public", a se vedea Gheorghe Ivan, *Gestiune frauduloasă...*, *op. cit.*, pp. 83-88.

târziu în timpul îndeplinirii îndatoririlor de serviciu ori imediat după îndeplinirea, neîndeplinirea etc. actului de serviciu[1]. Totuși, în acest din urmă caz, este necesar ca solicitarea exercitării de influență și promisiunea de determinare să aibă loc **înainte ca funcționarul pe lângă care s-a promis că se va interveni să fi îndeplinit actul sau cel mai târziu în timpul îndeplinirii îndatoririlor de serviciu** (de pildă, cumpărătorul de influență i-a cerut vânzătorului de influență să-și folosească influența pe lângă un funcționar, pentru a-l determina să îndeplinească un act de serviciu, însă a promis că va da o sumă de bani abia după ce funcționarul a îndeplinit actul vizat; în această situație este evidentă legătura dintre folosul promis și solicitarea exercitării de influență).

Urmarea imediată a faptei constă într-o stare de pericol pentru desfășurarea cu probitate și fără suspiciune a atribuțiilor de serviciu de către funcționarii publici (sau alte persoane asimilate, dintre cele menționate în art. 308 alin. (1) ori în art. 294 C. pen.).

Legătura de cauzalitate rezultă din materialitatea faptei (*ex re*).

b) Latura subiectivă. În structura laturii subiective a infracțiunii intră ca element component elementul subiectiv, la care este atașată o cerință esențială.

Elementul subiectiv. Infracțiunea se săvârșește numai cu **intenție directă**.

Cerințe esențiale. În conținutul subiectiv al infracțiunii, legiuitorul a inclus și o cerință esențială privitoare la scop: determinarea unui funcționar public [sau a altei persoane asimilate, dintre cele menționate în art. 308 alin. (1) ori în art. 294 C. pen.] să îndeplinească, să nu îndeplinească, să urgenteze ori să întârzie îndeplinirea unui act ce intră în îndatoririle sale de serviciu sau să îndeplinească un act contrar acestor îndatoriri. Scopul are semnificația de finalitate subiectivă urmărită de făptuitor, caracterizând intenția și făcând-o să devină una calificată (exclusiv directă).

Nu interesează dacă scopul a fost sau nu realizat.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

a) Actele de pregătire nu se pedepsesc. Observăm însă că promisiunea este de fapt un act de pregătire, pe care legiuitorul l-a incriminat de sine stătător și l-a inclus în conținutul infracțiunii de cumpărare de influență.

b) Tentativa (actele de executare) la infracțiunea de cumpărare de influență nu se pedepsește. Observăm însă că oferirea este de fapt un act de executare, pe care legiuitorul l-a incriminat de sine stătător și l-a inclus în conținutul infracțiunii de cumpărare de influență.

Dacă subiectul activ este prins în flagrant în timp ce dă bani vânzătorului de influență, nu se poate reține tentativă, deoarece anterior promisese sau oferise bani sau alte foloase; aceeași concluzie și în cazul în care subiectul activ a dat foloase, fără ca anterior să le fi promis sau să le fi oferit, deoarece în momentul dării s-a și consumat fapta, astfel că nu mai poate fi vorba de o întrerupere a activității infracționale.

c) Consumarea are loc la momentul realizării oricăreia dintre cele trei modalități normative ale elementului material al faptei, adică în momentul în care se produce urmarea imediată a faptei.

---

[1] În același sens, cu privire la infracțiunea de dare de mită, a se vedea Tudorel Toader, *Drept penal român. Partea specială*, *op. cit.*, p. 222.

d) Epuizarea. Infracțiunea poate avea forma **continuată** în situația în care elementul material al laturii obiective se săvârșește prin acțiuni repetate, în baza unei rezoluții infracționale unice. Prin urmare, pe lângă momentul consumării infracțiunii, va exista și un moment al **epuizării**, care survine când a încetat ultimul act de executare[1].

Nu la fel stau lucrurile în cazul în care promisiunea sau oferirea foloaselor necuvenite este urmată de darea acestora deodată sau în rate, caz în care avem o unitate naturală de infracțiune.

În cazul în care promisiunea cumpărătorului de influență către vânzătorul de influență a avut loc înainte, iar funcționarul a îndeplinit sau nu actul în considerarea acestei promisiuni, iar ulterior vânzătorului i s-a remis în mod efectiv darul, banii sau alte foloase, această ultimă activitate este considerată ca parte a unității infracționale, subzistând infracțiunea[2].

Dispoziția din art. 35 alin. (1) C. pen., potrivit căreia acțiunile sau inacțiunile trebuie să fie exercitate împotriva aceluiași subiect pasiv, nu are relevanță în materia de față, deoarece vânzătorul de influență nu poate fi considerat subiect pasiv, ci autor al unei alte infracțiuni – traficul de influență.

B. Modalități

a) Modalități normative simple. Infracțiunea de cumpărare de influență prezintă trei **modalități normative: promisiunea, oferirea și darea de foloase.**

b) Modalități normative agravate. Legiuitorul noului Cod penal nu a prevăzut modalități normative agravate în cazul infracțiunii de cumpărare de influență[3].

---

[1] În același sens, a se vedea Direcția Națională Anticorupție – Serviciul Teritorial Galați, rechizitoriul nr. 158/P/2008 din 28 noiembrie 2008, nepublicat {fapta inculpatului B.Gh., administrator la mai multe societăți comerciale și candidat la alegerile pentru Senatul României, care, în baza aceleiași rezoluții infracționale, în perioada 15 septembrie 2008-12 noiembrie 2008, în repetate rânduri, i-a promis suma de 650.000 lei martorei denunțătoare T.I., grefier la Tribunalul Galați, pentru a o determina pe judecătoarea P.P., din cadrul Tribunalului Galați, să pronunțe o hotărâre judecătorească favorabilă în dosarul nr. 5108/121/2008 al Tribunalului Galați privind pe SC N.R. SRL Galați, sumă din care 500.000 lei urma să primească judecătoarea, iar suma de 150.000 lei grefiera, fiind prins în flagrant delict la data de 12 noiembrie 2008, în momentul în care i-a înmânat grefierei suma de 1.000 lei, întrunește elementele constitutive ale infracțiunii continuate de cumpărare de influență, prevăzută în art. 292 alin. (1) C. pen. în referire la art. 6 din Legea nr. 78/2000 cu aplicarea art. 35 alin. (1) C. pen. [art. 6^1 alin. (1) din Legea nr. 78/2000 cu aplicarea art. 41 alin. (2) C. pen. anterior]. Prin sentința penală nr. 183 din 3 iulie 2009 pronunțată de Judecătoria Galați, s-a dispus condamnarea inculpatului B.Gh., pentru infracțiunea dedusă judecății, la pedeapsa de 3 ani închisoare, prin privare de libertate. Totodată, s-a dispus confiscarea de la inculpat, în folosul statului, a sumei de 1.000 lei, consemnată la CEC Bank. – Sucursala Galați. De asemenea, inculpatul a fost obligat la plata cheltuielilor de judecată avansate de stat. Hotărârea instanței de fond a rămas definitivă prin decizia penală nr. 330 din 27 aprilie 2010 a Curții de Apel Galați, Secția penală (dosar penal nr. 4481/121/2009), ca urmare a respingerii căii de atac exercitate de către inculpat. A fost menținută starea de arest preventiv a inculpatului}.

[2] Emilia Mădulărescu, *op. cit.*, p. 89.

[3] În Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, existau asemenea modalități. Astfel, potrivit art. 7 alin. (3) din acest act normativ, dacă fapta de cumpărare de influență fusese săvârșită de una dintre persoanele menționate la alin. (1) și (2), și anume de o persoană care, potrivit legii, avea atribuții de constatare sau de sancționare a contravențiilor (de pildă, polițiștii, primarii, jandarmii etc.) ori de constatare, urmărire sau judecare a infracțiunilor [de pildă, procurorii, judecătorii, organele de cercetare penală speciale și ale poliției judiciare, jandarmii, comandanții de nave și aeronave, agenții de poliție de frontieră, organele inspecțiilor de stat, organele de control și cele de conducere ale administrației publice etc. (art. 214 și art. 215 C. pr. pen. anterior)] sau de un funcționar cu atribuții de control, maximul special al

c) Modalități de fapt. Infracțiunea de cumpărare de influență se poate comite în concret printr-o multitudine de modalități faptice, în raport cu împrejurările concrete ale săvârșirii faptei.

C. Sancțiuni

Pedeapsa principală constă în închisoare de la 2 la 7 ani. Se aplică în mod obligatoriu și **pedeapsa complementară** a interzicerii exercitării unor drepturi. Se observă o necorelare legislativă, în sensul că, deși darea de mită și traficul de influență sunt sancționate cu aceeași pedeapsă principală, totuși pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi este prevăzută numai în cazul infracțiunii de cumpărare de influență. Propunem *de lege ferenda* ca și în cazul acestor infracțiuni să se prevadă aceeași pedeapsă complementară.

În cazul în care fapta de cumpărare de influență a fost săvârșită în legătură cu persoanele care exercită, permanent sau temporar, cu sau fără o remunerație, o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane fizice dintre cele prevăzute în art. 175 alin. (2) C. pen. sau în cadrul oricărei persoane juridice [art. 308 alin. (1) C. pen.], limitele speciale ale pedepsei prevăzute în alin. (1) al art. 292 C. pen. se reduc cu o treime [art. 308 alin. (2) C. pen.]; așadar, pedeapsa închisorii va fi cuprinsă între un an și 4 luni și 4 ani și 8 luni.

În privința specificității individualizării pedepsei, facem trimitere la considerentele pe care le-am antamat la infracțiunea de luare de mită.

Confiscarea specială. Banii, valorile sau orice alte bunuri date sau oferite sunt supuse confiscării, iar daca acestea nu se mai găsesc, se dispune confiscarea prin echivalent [art. 292 alin. (4) C. pen.]. Confiscarea specială are loc chiar dacă oferta nu a fost urmată de acceptare.

Cauză specială de nepedepsire. Cumpărătorul de influență nu se pedepsește dacă denunță fapta mai înainte ca organul de urmărire penală să fi fost sesizat cu privire la aceasta [art. 292 alin. (2) C. pen.]. Aceasta este o cauză specială de înlăturare a răspunderii penale. În această materie sunt valabile explicațiile date la infracțiunea de dare de mită, la care facem trimitere.

Restituirea bunurilor. Banii, valorile sau orice alte bunuri se restituie persoanei care le-a dat, dacă au fost date după denunțul prevăzut în alin. (2) al art. 292 C. pen. [art. 292 alin. (3) C. pen.[1]].

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Infracțiunea de cumpărare de influență are o strânsă legătură cu infracțiunea de trafic de influență (art. 291 C. pen.). În sistemul Codului penal actual (ca și a dreptului penal anterior), cele două fapte constituie infracțiuni distincte; cumpărătorul de influență nu este sancționat ca participant la infracțiunea de trafic de influență în calitate de instigator sau de complice, ci ca autor al unei infracțiuni de sine stătătoare.

---

pedepsei (de 10 ani) se majora cu 2 ani. Tot astfel, potrivit art. 9 din același act normativ, dacă infracțiunea de cumpărare de influență era săvârșită în interesul unei organizații, asociații sau grupări criminale ori al unuia dintre membrii acesteia sau pentru a influența negocierile tranzacțiilor comerciale internaționale ori schimburile sau investițiile internaționale, maximul pedepsei prevăzute de lege pentru această infracțiune (de 10 ani) se majora cu 5 ani. În prezent, Legea nr. 78/2000 nu mai prevede modalități normative agravate în cazul infracțiunii de cumpărare de influență.

[1] Cu privire la critica acestui articol (pe care o susținem în continuare), a se vedea Gheorghe Ivan, Mari-Claudia Ivan, *Drept penal. Partea specială...*, *op. cit.*, p. 361.

B. Aspecte procesuale

a) Acțiunea penală se pune în mișcare și se exercită de către procuror din oficiu.

b) Potrivit art. 20 din Legea nr. 78/2000, în cazul în care s-a săvârșit infracțiunea de cumpărare de influență, luarea **măsurilor asigurătorii** este obligatorie[1].

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

Dispozițiile din art. 292 C. pen. au în parte corespondent în art. 6[1] din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, cu modificările și completările ulterioare[2].

B. Situații tranzitorii

În raport cu dispozițiile legii anterioare (Legea nr. 78/2000), dispozițiile din Codul penal actual sunt mai favorabile infractorului, limita superioară a pedepsei cu închisoarea fiind mai redusă.

În cazul în care fapta de cumpărare de influență a fost săvârșită în legătură cu persoanele care exercită, permanent sau temporar, cu sau fără o remunerație, o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane fizice dintre cele prevăzute în art. 175 alin. (2) C. pen. sau în cadrul oricărei persoane juridice [art. 308 alin. (1) C. pen.], dispozițiile Codului penal actual vor fi mai favorabile, limitele speciale ale pedepsei cu închisoarea fiind mai reduse cu o treime.

Fapte săvârșite de către membrii instanțelor de arbitraj sau în legătură cu aceștia

Art. 293. Dispozițiile art. 289 și art. 290 se aplică în mod corespunzător și persoanelor care, pe baza unui acord de arbitraj, sunt chemate să pronunțe o hotărâre cu privire la un litigiu ce le este dat spre soluționare de către părțile la acest acord, indiferent dacă procedura arbitrală se desfășoară în baza legii române ori în baza unei alte legi.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Gheorghe Ivan)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Un text asemănător celui din Codul penal actual nu exista în Codul penal anterior și nici în Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, cu modificările și completările ulterioare.

Ratificarea de către țara noastră, prin Legea nr. 260/2004[3], a Protocolului adițional la Convenția penală a Consiliului Europei privind corupția (ratificată prin Legea nr. 27/2002[4]), adoptat la Strasbourg la 15 mai 2003 și semnat de România la Sofia la 9 octombrie 2003, a impus completarea cadrului subiecților activi ai infracțiunilor de luare de mită și dare de mită.

---

[1] În sensul celor arătate, a se vedea Gheorghe Ivan, Mari-Claudia Ivan, *Drept penal. Partea specială..., op. cit.*, pp. 356-361.

[2] A se vedea, pe larg, Gheorghe Ivan, *Drept penal..., op. cit.*, 2010, pp. 473-475.

[3] Publicată în M. Of. nr. 612 din 7 iulie 2004.

[4] Publicată în M. Of. nr. 65 din 30 ianuarie 2002.

Potrivit art. 2 din Protocol – „**Corupția activă a arbitrilor naționali**" –, fiecare parte adoptă măsurile legislative și alte măsuri care se dovedesc necesare pentru a prevedea ca infracțiune, conform dreptului său intern, fapta, săvârșită cu intenție, de a propune, de a oferi sau de a da, direct ori indirect, orice folos necuvenit unui arbitru care își exercită funcțiile în conformitate cu dreptul național cu privire la arbitraj al acestei părți, pentru el sau pentru altcineva, pentru ca acesta să îndeplinească sau să se abțină de la îndeplinirea unui act în exercițiul funcțiilor sale.

Potrivit art. 3 din Protocol – „**Corupția pasivă a arbitrilor naționali**" –, fiecare parte adoptă măsurile legislative și alte măsuri care se dovedesc necesare pentru a prevedea ca infracțiune, conform dreptului său intern, fapta, săvârșită cu intenție, a unui arbitru care își exercită funcțiile în conformitate cu dreptul național cu privire la arbitraj al acestei părți, de a solicita sau de a primi, direct ori indirect, orice folos necuvenit pentru el sau pentru altcineva ori de a accepta oferta sau promisiunea cu scopul de a îndeplini ori de a se abține să îndeplinească un act în exercitarea funcțiilor sale.

Potrivit art. 4 din Protocol – „**Corupția arbitrilor străini**" –, fiecare parte adoptă măsurile legislative și alte măsuri care se dovedesc necesare pentru a prevedea ca infracțiune, conform dreptului său intern, faptele menționate la art. 2 și 3 din prezentul protocol, dacă acestea se referă la un arbitru care își exercită funcțiile în conformitate cu dreptul național cu privire la arbitraj al oricărui alt stat.

Potrivit art. 5 din Protocol – „**Corupția juraților naționali**" –, fiecare parte adoptă măsurile legislative și alte măsuri care se dovedesc necesare pentru a prevedea ca infracțiune, conform dreptului său intern, actele menționate la art. 2 și 3 din prezentul protocol, dacă implică orice persoană care își exercită funcțiile de jurat în cadrul sistemului său judiciar.

În fine, potrivit art. 6 din Protocol – „**Corupția juraților străini**" –, fiecare parte adoptă măsurile legislative și alte măsuri care se dovedesc necesare pentru a prevedea ca infracțiune, conform dreptului său intern, faptele menționate la art. 2 și 3 din prezentul protocol, dacă se referă la orice persoana care își exercită funcțiile de jurat în cadrul sistemului judiciar al oricărui alt stat.

Termenul „arbitru" trebuie înțeles prin referire la dreptul național al statului parte la protocol, dar în orice caz trebuie să includă o persoană care, având în vedere un acord de arbitraj, este chemată să ia o decizie care obligă din punct de vedere juridic cu privire la un litigiu care îi este prezentat chiar de către părțile acestui acord (art. 1 pct. 1 din Protocol).

Termenul „acord de arbitraj" înseamnă un acord recunoscut de dreptul național și prin care părțile convin să supună un litigiu unui arbitru pentru a decide (art. 1 pct. 2 din Protocol).

Termenul „jurat" trebuie considerat prin referire la dreptul național al statului parte la protocol, dar în orice caz trebuie să includă o persoană care să acționeze în calitate de membru neprofesionist al unui organ colegial însărcinat să se pronunțe în cadrul unui proces penal cu privire la vinovăția unui acuzat (art. 1 pct. 3 din Protocol).

În cazul urmăririlor care implică un arbitru sau un jurat străin, statul care realizează urmărirea nu poate aplica definiția de „arbitru" sau de „jurat" decât în măsura în care această definiție este compatibilă cu dreptul său național (art. 1 pct. 4 din Protocol).

2. Concept și caracterizare

Art. 293 C. pen. nu cuprinde incriminări, ci propriu-zis procedează la o extindere a incriminărilor prevăzute în art. 289 și art. 290 la persoanele menționate în mod expres sau în legătură cu activitatea acestora. Așadar, infracțiunile de luare și dare de mită mai pot fi comise și de **persoanele care, pe baza unui acord de arbitraj, sunt chemate să pronunțe o hotărâre cu privire la un litigiu ce le este dat spre soluționare de către părțile la acest acord**, indiferent dacă procedura arbitrală se desfășoară în baza legii române sau în baza unei alte legi.

Potrivit art. 243 din Legea nr. 187/2012, dispozițiile art. 293 C. pen. se aplică indiferent dacă membrii instanțelor de arbitraj sunt români sau străini.

Deși în expunerea de motive la Codul penal actual se arată că extinderea normelor din art. 289 și art. 290 C. pen. privește persoanele implicate în soluționarea litigiilor pe cale de arbitraj intern sau internațional, totuși textul art. 293 C. pen. este deficitar în această privință. Astfel, potrivit exprimării legiuitorului, sunt avute în vedere doar persoanele care, pe baza unui acord de arbitraj, sunt chemate **să pronunțe o hotărâre** cu privire la un litigiu ce le este dat spre soluționare de către părțile la acest acord, deci numai arbitrii, deși Protocolul adițional la Convenția penală a Consiliului Europei privind corupția (art. 2) pare să aibă în vedere și persoanele care săvârșesc una dintre cele trei modalități normative și alternative ale dării de mită: promisiune, oferire, dare de bani sau alte foloase (de pildă, un particular dă bani unui arbitru pentru ca acesta să soluționeze litigiul în favoarea sa; în privința arbitrului se poate reține infracțiunea de luare de mită, în timp ce în sarcina particularului nu se poate reține infracțiunea de dare de mită, deoarece conduita sa nu se circumscrie exact normei din art. 293 C. pen.).

Toate variantele elementului material al faptei de dare de mită ar trebui să se raporteze nu numai la un funcționar public sau la o persoană care exercită un serviciu de interes public [ori la alte persoane, dintre cele menționate în art. 294 sau în art. 308 alin. (1) C. pen.], competentă a îndeplini actul de serviciu pe care îl dorește mituitorul, ci și la o persoană care, pe baza unui acord de arbitraj, este chemată să pronunțe o hotărâre cu privire la un litigiu ce i-a fost dat spre soluționare de către părțile la acest acord. De altfel, denumirea marginală a textului – fapte săvârșite de către membrii instanțelor de arbitraj sau **în legătură cu aceștia** – sugerează acest lucru. Credem că se impune o intervenție a legiuitorului pentru stabilirea exactă a conținutului normei penale analizate.

Fiind vorba numai de extinderea aplicării dispozițiilor de incriminare din art. 289 și art. 290, vor fi valabile toate explicațiile date asupra acestor texte în paginile anterioare, dispoziții care, potrivit art. 293, se extind la persoanele care au calitatea de membri ai instanțelor de arbitraj sau se află în legătură cu aceștia.

Fapte săvârșite de către funcționari străini sau în legătură cu aceștia

Art. 294. Prevederile prezentului capitol se aplică în privința următoarelor persoane, dacă, prin tratatele internaționale la care România este parte, nu se dispune altfel:

a) funcționarilor sau persoanelor care își desfășoară activitatea pe baza unui contract de muncă ori altor persoane care exercită atribuții similare în cadrul unei organizații publice internaționale la care România este parte;

b) membrilor adunărilor parlamentare ale organizațiilor internaționale la care România este parte;

c) funcționarilor sau persoanelor care își desfășoară activitatea pe baza unui contract de muncă ori altor persoane care exercită atribuții similare, în cadrul Uniunii Europene;

d) persoanelor care exercită funcții juridice în cadrul instanțelor internaționale a căror competență este acceptată de România, precum și funcționarilor de la grefele acestor instanțe;

e) funcționarilor unui stat străin;

f) membrilor adunărilor parlamentare sau administrative ale unui stat străin.

g) jurații din cadrul unor instanțe străine.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Gheorghe Ivan)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Textul din legea penală nouă reproduce prevederile art. 8[1] din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, astfel cum a fost introdus prin Legea nr. 161/2003[1], ca urmare a ratificării de către țara noastră, prin Legea nr. 27/2002[2], a Convenției penale a Consiliului Europei privind corupția, adoptată la Strasbourg la 27 ianuarie 1999. Un text asemănător nu exista în Codul penal anterior.

2. Concept și caracterizare

Art. 294 C. pen. nu cuprinde incriminări, ci o extindere a incriminărilor prevăzute în art. 289-292 la persoanele enumerate la lit. a)-g) sau în legătură cu activitatea acestora, după cum urmează:

a) funcționarii sau persoanele care își desfășoară activitatea pe baza unui contract de muncă ori alte persoane care exercită atribuții similare în cadrul unei organizații publice internaționale la care România este parte;

b) membrii adunărilor parlamentare ale organizațiilor internaționale la care România este parte;

c) funcționarii sau persoanele care își desfășoară activitatea pe baza unui contract de muncă ori alte persoane care exercită atribuții similare, în cadrul Uniunii Europene;

d) persoanele care exercită funcții juridice în cadrul instanțelor internaționale a căror competență este acceptată de România, precum și funcționarii de la grefele acestor instanțe;

e) funcționarii unui stat străin;

f) membrii adunărilor parlamentare sau administrative ale unui stat străin;

g) jurații din cadrul unor instanțe străine.

[1] Publicată în M. Of. nr. 279 din 21 aprilie 2003.

[2] Publicată în M. Of. nr. 65 din 30 ianuarie 2002.

Ca atare, aceste persoane pot fi nu numai **subiecți activi**[1], dar și „**destinatari**" ai unor acte de corupție (de pildă, un particular oferă o sumă de bani unui funcționar străin pentru a îndeplini un act de serviciu, iar acesta îl refuză). În atari situații, nu putem să considerăm persoanele menționate ca **subiecți pasivi** ai infracțiunilor de corupție, deoarece acestea nu au fost vătămate sub nicio formă prin comiterea vreunei infracțiuni de corupție, iar, uneori, acestea nici nu au știut de comiterea faptei (de pildă, în cazul unei infracțiuni de trafic de influență); ca atare, în procesul penal, ele vor avea calitatea de martori, și nu de persoane vătămate sau părți civile[2].

---

[1] George Antoniu, *Observații cu privire la anteproiectul unui al doilea nou Cod penal (II)*, în RDP nr. 1/2008, p. 27.

[2] În același sens, a se vedea: C. Ap. București, s. a II-a pen., dec. nr. 114/A/1996, în RDP nr. 2/1997, p. 132 {este greșit a se considera că persoanele care, după ce au dat mită inculpatului și au denunțat fapta în condițiile art. 290 alin. (3) C. pen. [art. 255 alin. (3) C. pen. anterior], au în procesul pornit împotriva funcționarului mituit calitatea de persoană vătămată, deoarece, atâta vreme cât au comis la rândul lor o faptă penală – pentru care însă beneficiază de impunitatea prevăzută de textul sus-menționat –, nu se poate considera că au suferit vreo vătămare prin infracțiunea comisă de inculpat; ele vor avea în proces calitatea de martori}; Direcția Națională Anticorupție – Serviciul Teritorial Galați, rechizitoriul nr. 83/P/2011 din 2 iunie 2011, nepublicat {fapta inculpatei M.L., care i-a dat ajutor inculpatului B.I., arhitect șef al Primăriei Municipiului Galați, pentru a îngreuna urmărirea penală, prin încercarea de a-l determina pe martorul denunțător M.G.L. să declare mincinos, cu promisiunea că inculpatul îi va restitui sumele de bani pe care i le-a dat cu titlu de mită, întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de favorizarea făptuitorului prevăzută în art. 269 alin. (1) C. pen. [art. 17 lit. a) din Legea nr. 78/2000 raportat la art. 264 alin. (1) C. pen. anterior]}. Prin sentința penală nr. 748 din 21 octombrie 2011 pronunțată de Tribunalul Galați în dosarul penal nr. 5449/121/2011, s-a dispus condamnarea inculpatei M.L. la pedeapsa rezultantă de un an închisoare cu suspendarea condiționată a executării pedepsei pentru săvârșirea infracțiunii de favorizarea făptuitorului. Curtea de Apel Galați, secția penală și pentru cauze cu minori, prin decizia penală nr. 34 din 17 februarie 2012, a admis apelurile declarate în cauză de procuror și inculpații B.I. și M.L., a desființat hotărârea instanței de fond și, în urma rejudecării, a dispus achitarea inculpatei M.L. în baza art. 16 alin. (1) lit. b) C. pr. pen. [art. 10 lit. d) C. pr. pen. anterior] pentru infracțiunea de instigare la favorizarea făptuitorului prevăzută în art. 47 raportat la art. 269 alin. (1) C. pen. [art. 25 C. pen. anterior raportat la art. 17 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 78/2000 în referire la art. 264 alin. (1) C. pen. anterior], prin schimbarea încadrării juridice. Prin decizia penală nr. 2035 din 12 iunie 2012, Înalta Curte de Casație și Justiție, secția penală, a admis recursul procurorului și a casat în parte decizia atacată, însă numai în ceea ce privește aplicarea pedepsei complementare inculpatului B.I., menținând dispoziția de achitare a inculpatei M.L. Soluția de achitare, în viziunea instanței de apel, s-a fundamentat pe interpretarea dată probelor, considerându-se că inculpata M.L. nu a acționat în sensul determinării denunțătorului de a retracta denunțul ori de a formula unele declarații suplimentare de natură să „schimbe în mod vădit caracterul penal al faptelor inculpatului B.I.", ci pentru a încerca să îl împace cu acesta. Conducerea Direcției Naționale Anticorupție a apreciat că trimiterea în judecată și soluția de achitare nu sunt imputabile procurorului de caz, deoarece schimbarea încadrării juridice este neîntemeiată și în contradicție cu probele administrate. Argumentarea instanței de apel a avut la bază ideea că, prin formularea denunțului, M.G.L. a dobândit calitatea de persoană vătămată, nu de martor, interpretare care este în dezacord cu doctrina și cu jurisprudența în materie. Nu se poate considera că persoanele care, după ce au dat mită, au denunțat fapta, în condițiile art. 290 alin. (3) C. pen. [art. 255 alin. (3) C. pen. anterior], au în procesul penal pornit împotriva funcționarului mituit calitatea de persoană vătămată, atât timp cât au comis la rândul lor o faptă penală, chiar dacă beneficiază de impunitate, în condițiile textului mai sus menționat. În condițiile date, activitatea inculpatei M.L. a constat în încercarea de a-l determina pe martor să își schimbe declarația, în scopul favorizării inculpatului B.I. (așa cum rezultă din transcrierea convorbirilor telefonice, în special a celei purtate în data de 14 aprilie 2011), demers care s-a soldat cu

Prin Legea nr. 187/2012, legiuitorul a inclus și **jurații străini** printre persoanele vizate de dispozițiile art. 294 C. pen., pentru a se aduce la îndeplinire prevederile art. 6 din Protocolul adițional la Convenția penală a Consiliului Europei privind corupția.

În privința termenului **jurat național**, menționăm că acesta este străin sistemului nostru judiciar.

CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

schimbarea declarațiilor date de M.G.L. la instanță, unde martorul și-a modificat poziția în favoarea inculpatului B.I. De asemenea, este de menționat faptul că, analizând norma de incriminare prevăzută de art. 269 C. pen. (art. 264 C. pen. anterior), instanța de apel a considerat că ajutorul dat infractorului se poate realiza numai nemijlocit, distincție care adaugă condițiilor prevăzute de lege (*Raport privind activitatea desfășurată de Direcția Națională Anticorupție în anul 2012*, forma integrală, Anexa 3, disponibil pe *http://www.pna.ro/faces/bilant_activitate.xhtml?id=25*)}. În sens contrar, a se vedea: Valerică Dabu, Remus Borza, *Traficul de influență în noul Cod penal*, în RDP nr. 2/2011, pp. 63-70; C. Ap. Galați, s. pen. și pentru cauze cu minori, dec. pen. nr. 34 din 17 februarie 2012, *cit. supra*. Așa cum am arătat, aceste opinii sunt contrare legii procesual penale, care prevede că orice persoană care are cunoștință despre vreo faptă sau despre vreo împrejurare de fapt care constituie probă în cauza penală, va fi ascultată în calitate de martor. Este de menționat și faptul că instanța supremă, pentru a-și motiva soluția de respingere a recursului, a considerat că în cauză M.G.L. a avut calitatea de denunțător, omițând să țină seama că, de fapt, denunțătorul nu poate avea în procesul penal o altă calitate decât aceea de martor. De altfel, aceste soluții sunt izolate, majoritatea instanțelor judecătorești (inclusiv instanța supremă) consacrând, fără rezerve, opinia susținută de noi.

Capitolul II

Infracțiuni de serviciu

Generalități (art. 295-309)

COMENTARII (Conf. univ. dr. Gavril Paraschiv)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

În Codul penal adoptat prin Legea nr. 286/2009, infracțiunile de serviciu sunt reglementate în Capitolul II al Titlului V intitulat „Infracțiuni de corupție și de serviciu".

Codul penal din 1969 includea în Titlul VI („Infracțiuni care aduc atingere unor activități de interes public sau altor activități reglementate de lege"), în Capitolul I, „Infracțiuni de serviciu sau în legătură cu serviciul" (art. 246-258), într-o reglementare în general diferită, o parte dintre infracțiunile de serviciu prevăzute în Codul penal actual (abuzul în serviciu contra intereselor persoanelor, abuzul în serviciu prin îngrădirea unor drepturi și abuzul în serviciu contra intereselor publice – toate trei incluse acum într-o singură incriminare intitulată „Abuzul în serviciu" –, neglijența în serviciu, purtarea abuzivă, neglijența în păstrarea secretului de stat – sub noua denumire „Neglijența în păstrarea informațiilor"), dar și infracțiunile de corupție (luarea de mită, darea de mită, primirea de foloase necuvenite și traficul de influență), care în Codul penal din 2009 sunt incriminate în Capitolul I al Titlului V.

În noua lege sunt reglementate ca infracțiuni de serviciu și unele fapte care făceau parte din alte secțiuni ale Codului penal anterior sau din alte legi ori nu erau incriminate (delapidarea, folosirea abuzivă a funcției în scop sexual, uzurparea funcției, conflictul de interese, violarea secretului corespondenței, divulgarea informațiilor secrete de stat, divulgarea informațiilor secrete de serviciu sau nepublice, obținerea ilegală de fonduri, deturnarea de fonduri).

De altfel, și în Codul penal adoptat prin Legea nr. 301/2004, a cărui intrare în vigoare a fost amânată succesiv, până la abrogarea sa prin art. 446 alin. (2) din Legea nr. 286/2009, *delapidarea* nu mai făcea parte din categoria infracțiunilor contra patrimoniului – ca în Codul penal din 1969 –, fiind inclusă în Titlul VI, Capitolul II, „Crime și delicte contra intereselor publice săvârșite de funcționari publici și funcționari", alături de alte infracțiuni de serviciu: abuzul în serviciu (sub cele trei forme, plus o formă calificată), neglijența în serviciu, neglijența în păstrarea informațiilor secrete de stat, profitul din eroare și purtarea abuzivă.

Unele fapte prin care se afectează normala desfășurare a relațiilor de serviciu erau incriminate și în Codul penal din 1865, cum ar fi, spre exemplu, neglijența în funcționare în serviciu (art. 203), purtarea abuzivă (art. 148), abuzul în serviciu (art. 147 și art. 158).

În Codul penal din 1937 era prevăzut abuzul de putere (art. 245), abuzul de autoritate (art. 246) sau excesul de putere (art. 247).

Alte asemenea fapte au fost incriminate ulterior apariției Codului penal din 1937. Spre exemplu, infracțiunea de neglijență în păstrarea secretului de stat a fost introdusă prin Decretul nr. 202/1953, iar „abuzul în serviciu prin îngrădirea unor drepturi" a fost incriminat prin Legea nr. 630/1945, care sancționa unele infracțiuni prin care se încălcau reglementări cuprinse în Legea pentru Statutul Naționalităților.

În Codul penal din 1969, delapidarea făcea parte din grupul „infracțiunilor comise de depozitarii publici", iar în Codul penal din 1937 era inclusă în categoria „infracțiunilor săvârșite de funcționari publici".

Violarea de domiciliu era reglementată în Codul penal din 1865 sub două variante normative, care priveau: faptele săvârșite de funcționari publici [art. 151 alin. (1)] și cele comise de particulari [art. 151 alin. (2)]. În Codul penal din 1937 existau trei norme de incriminare privind modalitățile normative simple de realizare ori cele agravate.

2. Concept și caracterizare

Infracțiunile de serviciu privesc acele fapte cu un pericol social ridicat prin care se aduce atingere ordinii și disciplinei în muncă, bunei funcționări a autorităților sau instituțiilor publice ori altor unități de stat ori private, vătămându-se drepturile și interesele patrimoniale sau nepatrimoniale ale persoanelor fizice ori juridice.

Incriminările incluse în acest capitol sancționează, în principiu, faptele prin care se încalcă atribuțiile de serviciu (ori comise în legătură cu serviciul), cu urmări grave în dauna anumitor entități care desfășoară servicii publice sau private ori față de cei care trebuie să beneficieze de prestațiile acestora.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic generic sau de grup

În cazul infracțiunilor de serviciu, obiectul juridic generic este constituit din relațiile sociale privitoare la asigurarea bunului mers al serviciului, la normala desfășurare a activității unităților publice sau private, precum și la conștiinciozitatea, corectitudinea de care trebuie să dea dovadă persoanele încadrate în muncă la aceste unități, astfel încât să nu lezeze interesele legale ale persoanelor fizice ori juridice cu care vin în contact.

B. Obiectul material

Nu toate infracțiunile de serviciu au obiect material, însă acesta poate să existe la unele fapte, fiind reprezentat de lucrurile (bunurile corporale) asupra cărora se exercită ori se răsfrâng consecințele activitățile ilicite ce intră în conținutul laturii obiective a infracțiunii. Tot astfel, există un obiect material (cum ar fi, spre exemplu, banii sau bunurile însușite, folosite ori traficate) în cazul infracțiunii de delapidare.

C. Subiecții infracțiunii

Subiectul activ nemijlocit în cazul majorității infracțiunilor de serviciu, în forma simplă, este calificat, el trebuind să aibă calitatea de *funcționar public*[1].

Din conținutul art. 175 alin. (2) C. pen. rezultă că pot fi autori ai acestor infracțiuni și cei care sunt *asimilați funcționarilor publici*[2].

---

[1] În art. 175 alin. (1) C. pen. se arată: „(1) Funcționar public, în sensul legii penale, este persoana care, cu titlu permanent sau temporar, cu sau fără o remunerație:

a) exercită atribuții și responsabilități, stabilite în temeiul legii, în scopul realizării prerogativelor puterii legislative, executive sau judecătorești;

b) exercită o funcție de demnitate publică sau o funcție publică de orice natură;

c) exercită, singură sau împreună cu alte persoane, în cadrul unei regii autonome, al altui operator economic sau al unei persoane juridice cu capital integral sau majoritar de stat, atribuții legate de realizarea obiectului de activitate al acesteia".

[2] În alin. (2) al aceluiași articol se precizează: „De asemenea, este considerată funcționar public, în sensul legii penale, persoana care exercită un serviciu de interes public pentru care a fost învestită de autoritățile publice sau care este supusă controlului ori supravegherii acestora cu privire la îndeplinirea respectivului serviciu public".

Pentru o parte dintre aceste infracțiuni de serviciu (prevăzute în art. 289-292, art. 295, art. 297-301 și art. 304 C. pen.), art. 308 C. pen. prevede o *formă atenuată*, atunci când faptele sunt săvârșite de către sau în legătură cu persoanele care nu au calitatea de funcționar public, însă *exercită, permanent sau temporar, cu sau fără remunerație, o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane fizice asimilate funcționarilor publici sau în cadrul oricărei persoane juridice.*

Unele infracțiuni de serviciu pot fi săvârșite, în varianta simplă, de orice persoană încadrată în muncă, legea neimpunând calitatea de funcționar public subiectului activ nemijlocit, cum ar fi, spre exemplu, purtarea abuzivă.

Mai mult, infracțiunea de violare a secretului corespondenței poate fi săvârșită de orice persoană, fără a fi necesar ca aceasta să aibă o anumită calitate, însă legiuitorul prevede și o formă agravată, când fapta este săvârșită de un funcționar public [art. 302 alin. (3) C. pen.].

La majoritatea infracțiunilor din acest capitol, participația penală este posibilă sub toate formele, cu precizarea că, atunci când subiectul activ este calificat, coautorii trebuie să aibă toți calitatea de funcționari publici, respectiv de persoane încadrate în muncă – potrivit cerințelor fiecărei norme de incriminare.

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI DREPT

Subiect pasiv în cazul infracțiunilor de serviciu este, în primul rând, unitatea la care este încadrat funcționarul public sau lucrătorul care săvârșește fapta.

În cazul unor infracțiuni de serviciu poate fi vătămată și o altă persoană juridică sau fizică, cu care autorul a intrat în contact datorită sarcinilor de serviciu ori în afara acestor sarcini și căreia i-a produs o pagubă materială sau i-a vătămat drepturile ori interesele legitime.

4. Structura conținutului juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă

La majoritatea infracțiunilor de serviciu, existența lor este condiționată de o situație premisă, adică de preexistența unor servicii (organe) în structura unor unități care prestează anumite activități pentru persoanele fizice sau juridice cu care intră în contact prin intermediul personalului acestora. Astfel, numai prin existența acestor servicii, funcționarii publici sau celelalte persoane care se află într-un raport juridic de muncă pot să exercite corect sau, dimpotrivă, abuziv ori neglijent atribuțiile, devenind – în aceste ultime ipoteze – autori ai infracțiunilor de serviciu.

În cazul infracțiunii de delapidare (art. 295 C. pen.), situația premisă se referă și la o anumită poziție de fapt în care se găsește bunul ce face obiectul material al faptei, înainte de săvârșirea acesteia – poziție care este schimbată în mod ilicit prin acțiunea infracțională[1] de însușire, folosire sau traficare.

La infracțiunea de violare a secretului corespondenței (art. 302 C. pen.), situația premisă se referă și la preexistența unui raport juridic potrivit căruia corespondența este adresată numai unei anumite persoane (fizice sau juridice), raport care se schimbă ilegal prin activitatea infracțională a făptuitorului.

De asemenea, în situația infracțiunilor prevăzute de art. 307 C. pen. (deturnare de fonduri), situația premisă se referă la preexistența unor destinații precise pentru

[1] Ion Oancea, *Titlul al IV-lea. Infracțiuni contra avutului obștesc*, Vintilă Dongoroz și colab., *Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea specială*, vol. III, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, București, 1971, p. 588.

fondurile bănești ori resursele materiale alocate unor autorități sau instituții publice, iar prin săvârșirea faptei se schimbă această destinație în mod ilegal.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă a infracțiunii.

a) Latura obiectivă cuprinde: elementul material, cerințe esențiale, urmarea imediată, legătura de cauzalitate.

Elementul material la infracțiunile de serviciu constă în acțiuni sau inacțiuni prin care atribuțiile de serviciu sunt realizate abuziv în mod necorespunzător ori nu sunt îndeplinite deloc. Astfel, funcționarii publici, respectiv celelalte persoane încadrate în muncă, nu-și exercită sarcinile de serviciu întocmai cum sunt prevăzute în Codul muncii ori în alte legi, în statute, regulamente disciplinare sau de ordine interioară, instrucțiuni, dispoziții ale organelor competente, fișa postului etc.

De regulă, aceste infracțiuni se săvârșesc prin comisiune, însă sunt și situații în care elementul material se realizează prin *omisiune*, cum ar fi abuzul în serviciu (art. 297 C. pen.), care se poate comite și prin neîndeplinirea unui act care intră în competența de serviciu a autorului, sau neglijența în serviciu (art. 298 C. pen.) ori neglijența în păstrarea informațiilor (art. 305 C. pen.), ce se pot săvârși prin neîndeplinirea unor îndatoriri de serviciu.

Majoritatea infracțiunilor de serviciu se pot săvârși prin mai multe modalități normative, care au caracter alternativ, cum ar fi acțiunile de însușire, folosire sau traficare a banilor sau valorilor gestionate, în cazul delapidării.

Pentru realizarea elementului material al respectivelor infracțiuni este suficient să se comită una dintre modalitățile normative alternative.

Acțiunile sau inacțiunile pot îmbrăca modalități de fapt variate.

Cerințele esențiale. Pentru existența elementului material, la majoritatea infracțiunilor de serviciu este necesar ca acțiunea sau inacțiunea prin care se produce o pagubă sau se lezează drepturile ori interesele legitime ale persoanei (fizice sau juridice) vătămate să fie realizată de un funcționar public ori de altă persoană încadrată în muncă, în exercitarea atribuțiilor sale de serviciu. Această cerință constituie răsfrângerea situației premisă în conținutul infracțiunii.

Urmarea imediată în cazul infracțiunilor de serviciu constă în atingerea adusă relațiilor de serviciu din cadrul unității la care lucrează autorul, a prestigiului și a bunului său mers, iar uneori și în vătămarea patrimoniului, a drepturilor sau intereselor legitime ale unei persoane fizice ori juridice.

De regulă, urmarea imediată rezultă din materialitatea faptelor (*ex re*). În unele cazuri, legea prevede și condiția producerii unei urmări concrete în dauna unității la care lucrează făptuitorul ori față de altă persoană juridică sau fizică, cum ar fi în cazul abuzului în serviciu sau al neglijenței în serviciu.

În cazul incriminărilor în care sunt prevăzute mai multe rezultate alternative, infracțiunea se consumă, în principiu, prin realizarea oricăreia dintre urmările imediate prevăzute de lege.

Dacă se produc mai multe rezultate alternative, în aceeași împrejurare, fapta își păstrează caracterul unitar, reținându-se săvârșirea unei singure infracțiuni.

Când urmările alternative se produc în timp, ca urmare a unor acte separate, poate fi reținut concursul de infracțiuni sau forma continuată, în funcție de poziția subiectivă a autorului faptelor.

Potrivit art. 309 C. pen., când fapta a produs consecințe deosebit de grave, adică o pagubă materială mai mare de 2.000.000 lei (art. 183 C. pen.), unele infracțiuni

(prevăzute în art. 295, art. 297, art. 298, art. 300, art. 303, art. 304, art. 306 și art. 307 C. pen.) se comit în formă agravată.

Legătura de cauzalitate. La infracțiunile de serviciu, de rezultat (de exemplu, delapidarea), trebuie să se constate existența unui raport de cauzalitate între urmarea imediată și acțiunea sau inacțiunea ilicită săvârșită de autor, în sensul că rezultatul infracțional trebuie să fie produs de conduita ilegală a făptuitorului, și nu din altă cauză.

În situația infracțiunilor formale (de serviciu, de exemplu purtarea abuzivă, deturnarea de fonduri) sau a celor de pericol, nu se pune problema legăturii de cauzalitate, deoarece aceasta rezultă din însăși săvârșirea acțiunii sau inacțiunii (*ex re*).

b) Latura subiectivă cuprinde: elementul subiectiv și cerințe esențiale.

Elementul subiectiv. Majoritatea infracțiunilor de serviciu se comit cu intenție directă sau indirectă. Infracțiunea prevăzută în art. 306 C. pen. (obținerea ilegală de fonduri) se realizează numai cu intenție directă, calificată prin scopul cu care a fost săvârșită fapta: folosirea ori prezentarea de documente sau date false, inexacte ori incomplete se face cu scopul aprobării sau garantării finanțărilor obținute sau garantate din fonduri publice.

Sunt incriminate ca infracțiuni de serviciu și unele fapte săvârșite din culpă: neglijența în serviciu și neglijența în păstrarea informațiilor.

La aceste infracțiuni autorul prevede urmările faptei, însă consideră, fără temei, că acestea nu se vor produce, ori nu le prevede, deși trebuia și putea să le prevadă.

Posibilitatea de prevedere a rezultatului faptelor respective se apreciază în mod concret, ținându-se seama atât de condițiile în care se aduc la îndeplinire sarcinile de serviciu, de aptitudinile individuale (psihice intelectuale) ale lucrătorului (autorului), de pregătirea și calificarea sa profesională, cât și de gradul de atenție și prudență ori experiența dobândită în muncă[1].

Cerințe esențiale nu există.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

a) Actele de pregătire sunt posibile, în principiu, la infracțiunile de serviciu intenționate, însă acestea nu sunt incriminate.

La infracțiunea prevăzută în art. 302 C. pen. (violarea secretului corespondenței) sunt sancționate, însă ca fapt consumat, actele preparatorii ce constau în deținerea sau confecționarea, fără drept, de mijloace specifice de interceptare sau de înregistrare a comunicațiilor [alin. (6)].

b) Tentativa, deși posibilă la majoritatea infracțiunilor de serviciu, se sancționează numai în cazul: delapidării, obținerii ilegale de fonduri și deturnării de fonduri. Limitele de pedeapsă prevăzute de lege pentru fapta consumată se reduc la jumătate în caz de tentativă, conform art. 33 alin. (2) C. pen.

c) Consumarea infracțiunilor de rezultat se realizează când se produce urmarea imediată prevăzută de lege, iar în cazul infracțiunilor de pericol, în momentul comiterii, în întregime, a acțiunii interzise de lege. Determinarea momentului consumării prezintă relevanță pentru stabilirea aplicării legii penale în timp și în spațiu.

---

[1] Aneta Grigorovici, *Infracțiuni de serviciu sau în legătură cu serviciul*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1976, p. 15 și urm.

d) Dacă o infracțiune de serviciu se comite în formă continuă [cum ar fi cazul art. 303 alin. (2) C. pen.] ori continuată, va exista și un moment al **epuizării**, situat în momentul încetării activității infracțiunii continue ori când s-a realizat ultima acțiune (inacțiune).

B. Modalități

Modalitățile normative în care se săvârșesc infracțiunile de serviciu sunt prevăzute în normele de incriminare, iar acestea se realizează printr-o varietate de modalități faptice, determinate de împrejurări concrete în care se comit aceste fapte.

a) Modalitățile normative simple alternative presupun săvârșirea aceleiași infracțiuni prin una dintre acțiunile (inacțiunile) prevăzute de textul incriminator, infracțiunea menținându-și caracterul unitar dacă mai multe dintre acestea sunt realizate în aceeași împrejurare, cum ar fi în cazul infracțiunii de violare a secretului corespondenței (art. 302 C. pen.), când autorul deschide, apoi sustrage, iar apoi distruge corespondența adresată altuia.

b) Modalitățile normative agravate presupun săvârșirea infracțiunii prin procedee care-i agravează pericolul social, astfel că limitele speciale de pedeapsă sunt mai mari decât pentru infracțiunea de bază, cum ar fi, de exemplu, în cazul variantei agravate a purtării abuzive [art. 296 alin. (2) C. pen., în care se stipulează că săvârșirea faptei prin amenințare sau violențe duce la mărirea limitelor de pedeapsă pentru infracțiunea simplă cu o treime].

C. Sancțiuni

Legea prevede pentru infracțiunile de serviciu pedepse cu închisoarea cuprinsă între limite moderate, deseori alternativ cu pedeapsa amenzii penale, cum ar fi în cazul infracțiunilor prevăzute în art. 296 alin. (1) și (2), art. 298, art. 300, art. 302 alin. (1) și (2), art. 304 alin. (1) și (2), art. 305 C. pen.

Pentru anumite infracțiuni, în textul de incriminare se prevede și sancțiunea interzicerii exercitării dreptului făptuitorului de a ocupa o funcție publică (spre exemplu, la delapidare, abuz în serviciu sau conflictul de interese), de a exercita profesia sau activitatea în executarea căreia a săvârșit fapta (la folosirea abuzivă a funcției în scop sexual – art. 299 C. pen.) ori interzicerea exercitării unor drepturi (la divulgarea informațiilor secrete de stat – art. 303 C. pen.).

Infracțiunile care se săvârșesc prin modalități normative alternative sunt sancționate între aceleași limite de pedeapsă, iar variantele normative sunt sancționate cu pedepse similare sau diferite. De asemenea, sunt reglementate și forme atenuate sau agravate la unele infracțiuni, limitele de pedeapsă prevăzute pentru infracțiunea tip fiind reduse, respectiv majorate corespunzător.

Limitele de pedeapsă pentru infracțiunile prevăzute în art. 289-292 și art. 297-301 se reduc cu o treime dacă faptele săvârșite de către sau în legătură cu persoanele care exercită, permanent sau temporar, cu sau fără o remunerație, o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane fizice dintre cele prevăzute în art. 175 alin. (2)[1] sau în cadrul oricărei persoane juridice.

Dacă faptele prevăzute în art. 295, art. 297, art. 298, art. 300, art. 303, art. 304, art. 306 sau art. 307 au produs consecințe deosebit de grave, limitele speciale ale pedepsei prevăzute de lege se majorează cu jumătate.

[1] Art. 175 alin. (2) C. pen. prevede că: „este considerată funcționar public, în sensul legii penale, persoana care exercită un serviciu de interes public pentru care a fost învestită de autoritățile publice sau care este supusă controlului ori supravegherii acestora cu privire la îndeplinirea respectivului serviciu public".

La alin. (3) al art. 303 C. pen. (divulgarea informațiilor secrete de stat) este reglementată și o cauză de înlăturare a răspunderii făptuitorului care predă de îndată documentul ce conține informații secrete de stat, care poate afecta activitatea unității căreia aparține (autoritate publică, instituție publică sau altă persoană juridică ce administrează sau exploatează bunurile proprietate publică – art. 176 C. pen.).

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Unele infracțiuni de serviciu sunt *subsidiare* față de altele (din aceeași categorie sau din altele), datorită caracterului lor de generalitate (cum ar fi abuzul în serviciu), astfel că, dacă o faptă comisă în realitate realizează și conținutul unei incriminări cu caracter special – cu o sferă de cuprindere mai redusă datorită condițiilor în plus incluse în conținutul constitutiv (spre exemplu, divulgarea informațiilor secrete de serviciu sau nepublice, art. 304 C. pen., sau luarea de mită, art. 289 C. pen.) –, se va reține această din urmă infracțiune, aplicându-se regula potrivit căreia generalul este subsidiar specialului.

B. Aspecte procesuale

Acțiunea penală pentru majoritatea infracțiunilor de serviciu se pune în mișcare din oficiu, iar urmărirea penală este efectuată de către organele de cercetare penală, sub supravegherea procurorului.

La infracțiunea de violare a secretului corespondenței, în varianta normativă simplă de la alin. (1), legea prevede că acțiunea penală se pune în mișcare la *plângerea prealabilă* a persoanei vătămate, astfel că, în lipsa acesteia ori urmare a retragerii ei sau împăcării părților, nu se poate proceda la tragerea la răspundere penală a persoanelor vinovate.

7. Elemente de drept comparat

Dintre faptele prevăzute ca infracțiuni de serviciu sau în legătură cu serviciul în Codul penal român, cele mai multe sunt incriminate în majoritatea codurilor penale contemporane.

În ceea ce privește sistematizarea incriminărilor și conținutul infracțiunilor, se întâlnesc însă unele diferențe. Astfel, spre exemplu, în codurile penale ale țărilor dezvoltate se face deosebire între *excesul de putere* (depășirea atribuțiilor), *abuzul de putere* (exercitarea abuzivă a atribuțiilor) și *abuzul de autoritate* (folosirea fără just motiv a forței publice). De asemenea, fapta de delapidare este inclusă în categoria infracțiunilor „contra administrației publice" (denumire dată infracțiunilor de serviciu).

În codurile penale ale țărilor foste socialiste – inclusiv în Codul penal român din 1969 –, delapidarea este așezată, în general, printre infracțiunile contra patrimoniului public, obiectul juridic principal al ocrotirii constituindu-l relațiile sociale privind apărarea patrimoniului public, astfel că ocrotirea bunului mers al activității serviciului constituie obiect juridic secundar, adiacent.

BIBLIOGRAFIE SPECIALĂ LA CAPITOLUL II (TITLUL V)

George Antoniu, *Infracțiuni contra patrimoniului. Generalități*, în RDP nr. 4/2000; George Antoniu, *Ocrotirea penală a patrimoniului*, în RDP nr. 1/2001; Edward Behr, *O Americă înfricoșătoare*, Ed. Humanitas, București, 1999; Gheorghe Bică, Ioan Griga, Gavril Paraschiv, Gheorghe Alecu, *Drept penal. Partea generală*, Ed. Fundației România de Mâine, București, 2008; Radu Bodea, *Drept penal. Partea specială*, Ed. Hamangiu, București, 2008; Sergiu Bogdan, *Drept penal. Partea specială*, ed. a 3-a, revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2009; Alexandru Boroi, *Drept penal. Partea specială. Conform noului Cod penal*, Ed. C.H. Beck, București, 2011; Valerian Cioclei, *Drept penal. Partea specială. Infracțiuni contra persoanei*, Ed. Universul Juridic, București, 2007; Valerian Cioclei, *Drept penal. Partea specială. Infracțiuni contra patrimoniului*, Ed. Universul Juridic, București, 2013; Dorin Ciuncan, *Abuz în serviciu*, în RDP nr. 1/2001; Dorin Ciuncan, *Criterii distinctive la unele infracțiuni de serviciu sau în legătură cu serviciul*, în RDP nr. 1/1987; Constantin Crișu, Nicorina Crișu Magraon, Ștefan Crișu, *Repertoriu de jurisprudență și doctrină română*, 1989-1994, vol. II, Ed. Argessis, Curtea de Argeș, 1995; Gheorghe Dărîngă, Ion Petcu, *Despre infracțiunea de abuz în serviciu*, în JN nr. 2/1962; Gheorghe Diaconescu, Constantin Duvac, *Tratat de drept penal. Partea specială*, Ed. C.H. Beck, București, 2009; Horia Diaconescu, *Considerații cu privire la infracțiunea de abuz în serviciu prin îngrădirea unor drepturi*, în Dreptul nr. 6/2001; Horia Diaconescu, *Criterii de diferențiere între infracțiunile de gestiune frauduloasă și delapidare*, în Dreptul nr. 11/1998; Horia Diaconescu, *Încadrarea juridică a vătămării corporale săvârșite de un funcționar în exercițiul atribuțiilor de serviciu*, în RRD nr. 9/1976; Cristian Dobre, *Ultraj și purtare abuzivă. Considerații critice*, în RDP nr. 1/2007; Vasile Dobrinoiu, William Brânză, *Considerații privind infracțiunea de hărțuire sexuală*, în RDP nr. 4/2002; Vasile Dobrinoiu, Norel Neagu, *Drept penal. Partea specială. Teorie și practică judiciară*, Ed. Universul Juridic, București, 2011; Vintilă Dongoroz și colab., *Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea specială*, vol. III, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, București, 1971; Cornel Dumitrescu, *Sancționarea abuzului în serviciu care a produs o pluralitate de urmări*, în RRD nr. 6/1967; Mirel Dumitru, *Infracțiuni economico-financiare prevăzute în Codul penal*, Ed. Hamangiu, București, 2012; Ion Dumitru, Stelu Șerban, *Discuții în legătură cu faptele penale contra patrimoniului*, în Dreptul nr. 6/1992; Petre Dungan, Tiberiu Medeanu, Viorel Pașca, *Manual de drept penal. Partea specială. În conformitate cu noul Cod penal*, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2010; Petre Dungan, Tiberiu Medeanu, Viorel Pașca, *Drept penal. Partea specială*, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2012; Petre Dungan, Tiberiu Medeanu, Viorel Pașca, *Drept penal. Partea specială*, vol. II, Ed. Universul Juridic, București, 2013; Constantin Duvac, Gheorghe Diaconescu, *Tratat de drept penal. Partea specială*, Ed. C.H. Beck, București, 2009; Aneta Grigorovici, *Infracțiuni de serviciu sau în legătură cu serviciul*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1976; Gheorghe Gulava, Georgeta Gheorghe, *Cu privire la neglijența în serviciu săvârșită cu prilejul folosirii abuzive a unui autovehicul*, în RRD nr. 10/1979; Ion Ristea, *Manual de drept penal. Partea specială*, vol. I-II, Ed. Universul Juridic, București, 2013; Gheorghe Ivan, *Drept penal. Partea specială. Cu referiri la noul Cod penal*, Ed. C.H. Beck, București, 2010; Gheorghe Ivan, *Drept penal. Partea specială*, ed. a 2-a, Ed. C.H. Beck, București, 2010; M. Marinescu, S. Petrovici, *Acțiunea de însușire ca element material al infracțiunii de delapidare*, în JN nr. 11/1965; Gheorghiță Mateuț, *Delapidare. Delimitări*, în RDP nr. 4/2001; Ilie Munteanu, Gheorghe Dărîngă, *Infracțiunea de abuz în serviciu contra intereselor obștești săvârșită prin acte repetate*, în RRD nr. 10/1972; Ionel Munteanu, Vasile Pătulea, *Revenire asupra unei discuții despre conținutul infracțiunilor de serviciu prevăzute de art. 248 și 249 din Codul penal*, în Dreptul nr. 11/2002; Victor Nicolescu, *Delapidarea și gestiunea frauduloasă. Asemănări și deosebiri*, în RDP nr. 4/2000; Gheorghe Nistoreanu (coord.) ș.a., *Dreptul*

penal. Partea specială, Ed. Europa Nova, București, 1999; Gheorghe Nistoreanu, Vasile Dobrinoiu, Alexandru Boroi, Valerică Lazăr, *Drept penal. Partea specială*, Ed. Continent XXI, București, 1995; Dorin Octavian, *Propuneri de lege ferenda privind sancționarea infracțiunilor de serviciu și în legătură cu serviciul*, în RRD nr. 11/1981; Ilie Pascu, *Infracțiuni contra patrimoniului. Drept comparat*, în RDP nr. 1/2007; Doru Pavel, *Considerații teoretice și practice privind infracțiunile de serviciu*, în RRD nr. 9/1967; Radu Răzvan Popescu, *Elemente de drept penal*, Ed. Universul Juridic, București, 2008; Ruxandra Răducanu, *Drept penal. Partea specială*, Ed. Universul Juridic, București, 2009; Doru-Octavian Rădulescu, Paula Ioana Rădulescu, Maria Amalia Rădulescu, *Despre caracterul subsidiar al infracțiunii de abuz în serviciu*, în Dreptul nr. 3/2001; Oliviu Augustin Stoica, *Drept penal. Partea specială*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1976; Oliviu Augustin Stoica, Eugen Gergely, *Culpa ca formă de vinovăție în cazul unor infracțiuni de serviciu*, în RRD nr. 5/1972; Tudorel Toader, *Drept penal. Partea specială*, Ed. All Beck, București, 2002; Tudorel Toader, *Drept penal român. Partea specială*, ed. a 7-a, Ed. Hamangiu, București, 2012; Teodor Vasiliu (coord.) ș.a., *Codul penal comentat și adnotat. Partea specială*, vol. I, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1975; Victor Văduva, *Infracțiuni de abuz și neglijență în serviciu*, Ed. Hamangiu, București, 2012.

Delapidarea

Art. 295. (1) Însușirea, folosirea sau traficarea de către un funcționar public, în interesul său ori pentru altul, de bani, valori sau alte bunuri pe care le gestionează sau le administrează se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică.

(2) Tentativa se pedepsește.

COMENTARII (Conf. univ. dr. Gavril Paraschiv)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

În forma inițială a Codului penal din 1969, delapidarea era incriminată în Titlul IV, „Infracțiuni contra avutului public", prin art. 223, în care se arăta: „Însușirea, folosirea sau traficarea de către un funcționar ori alt salariat, în interesul său ori pentru altul, de bani, valori sau alte bunuri din avutul obștesc, pe care la gestionează sau administrează, se pedepsesc cu închisoare de la 6 luni la 5 ani și confiscarea parțială a averii. În cazul în care delapidarea a avut consecințe grave, pedeapsa este închisoarea de la 5 la 15 ani, interzicerea unor drepturi și confiscarea parțială a averii. Dacă delapidarea a avut consecințe deosebit de grave, pedeapsa este moartea și confiscarea totală a averii, sau închisoarea de la 15 la 20 de ani, interzicerea unor drepturi și confiscarea parțială a averii".

După modificările succesive ale Codului penal din 1969, infracțiunea de delapidare era incriminată prin art. 215^1, care avea următorul conținut: „(1) Însușirea, folosirea sau traficarea, de către un funcționar, în interesul său ori pentru altul, de bani, valori sau alte bunuri pe care le gestionează sau le administrează, se pedepsesc cu închisoare de la unu la 15 ani. (2) În cazul în care delapidarea a avut consecințe deosebit de grave, pedeapsa este închisoarea de la 10 la 20 de ani și interzicerea unor drepturi".

Această formă de incriminare este cuprinsă în Titlul III, „Infracțiuni contra patrimoniului", din Codul penal din 1969.

Noul Cod penal, adoptat prin Legea nr. 286/2009, include infracțiunea de delapidare în Titlul V, „Infracțiuni de corupție și de serviciu", Capitolul II, „Infracțiuni de serviciu".

Se constată că se restrânge sfera subiecților activi, autor al infracțiunii în varianta normativă simplă fiind numai funcționarul public, și nu orice funcționar, ca în reglementarea din Codul penal 1969. În varianta atenuată (art. 295 raportat la art. 308 C. pen.), infracțiunea de delapidare poate să fie comisă de orice alt angajat care are ca atribuții de serviciu administrarea sau gestionarea bunurilor unității la care lucrează. De asemenea, limitele de pedeapsă sunt, în general, mai reduse.

Cea mai importantă modificare este însă includerea delapidării în cadrul infracțiunilor de serviciu, și nu contra patrimoniului, apreciindu-se că prin fapta sa autorul încalcă în primul rând atribuțiile de serviciu, păgubirea unității la care lucrează fiind o consecință (adiacentă) a conduitei sale infracționale.

2. Concept și caracterizare

Delapidarea constă în fapta funcționarului public de încălcare a atribuțiilor de serviciu, prin însușirea, folosirea sau traficarea bunurilor pe care le are în gestiune sau le administrează, ceea ce duce la diminuarea patrimoniul unității angajatoare.

Conduita persoanei care săvârșește o astfel de faptă reprezintă o îndoită lipsă de respect față de legea penală: pe de o parte, prin nesocotirea obligației de fidelitate și probitate care incumbă oricărui gestionar sau administrator față de unitatea la care lucrează, iar, pe de altă parte, prin vătămarea ce se aduce avutului unității.

Din cauza calității făptuitorului (de gestionar sau administrator), infracțiunea poate fi mai ușor săvârșită și mai greu de descoperit, ceea ce-i mărește gradul de pericol social[1].

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special

Constituie obiect juridic special al infracțiunii de delapidare relațiile sociale care se nasc și se dezvoltă în legătură cu bunul mers al serviciului, cu conștiinciozitatea, corectitudinea și cinstea de care trebuie să dea dovadă funcționarii publici și alte persoane angajate, în gestionarea sau administrarea banilor, valorilor ori a altor bunuri pe care le gestionează sau le administrează, astfel încât să se asigure integritatea acestora și buna funcționare a unităților la care lucrează.

Relațiile sociale în legătură cu desfășurarea corectă a serviciului constituie în esență obiectul juridic special principal al infracțiunii de delapidare, ceea ce explică apartenența acesteia la grupul infracțiunilor de serviciu.

Infracțiunea are și un **obiect juridic secundar** (adiacent), care se referă la relațiile sociale de ordin patrimonial privind avutul public sau privat, urmărindu-se păstrarea și dezvoltarea acestuia printr-o gestionare și administrare corectă.

B. Obiectul material

Bunurile corporale, lucrurile care au o existență materială și reprezintă o valoare economică, adică „bani, valori sau alte bunuri" care se află în gestiunea ori în admi-

[1] Ion Oancea, *Capitolul al II-lea. Delapidarea*, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. III, p. 595.

nistrarea funcționarilor publici (ori a altor lucrători), constituie obiectul material al infracțiunii.

Banii și valorile se referă la monedele divizionare, biletele de bancă emise de Banca Națională, titlurile de valoare (obligațiuni, cecuri, viramente etc.) și la orice alte înscrisuri reprezentând o valoare bănească.

Expresia „alte bunuri" se referă la orice lucru mobil care are o existență materială, cum ar fi: mijloacele de producție, materiile prime, produsele industriale și agricole etc.

Se consideră, de asemenea, bunuri mobile și cele care pot fi desprinse dintr-un bun imobil, cum ar fi, spre exemplu, ușile, ferestrele unei clădiri ori fructele unui teren.

Se asimilează bunurilor corporale și orice energie care are valoare economică (electrică, termică, hidraulică etc.)

Obiect material al infracțiunii de delapidare îl formează și bunurile imobile prin destinație, care sunt incluse, din punct de vedere al dreptului penal, în categoria bunurilor corporale mobile.

Noțiunile de „mobil" sau „imobil" din dreptul penal nu cuprind aceeași sferă ca cele din dreptul civil – determinantă pentru caracterizarea unui bun ca mobil în materie penală fiind posibilitatea de deplasare materială. De aceea, imobilele prin destinație, din dreptul civil, sunt lucruri mobile din punct de vedere al dreptului penal.

Banii, valorile sau alte bunuri care constituie obiectul material al acestei infracțiuni trebuie să se afle în *gestionarea* sau *administrarea* unui funcționar public (sau altui angajat, în cazul variantei normative atenuate).

C. Subiecții infracțiunii

Subiectul activ nemijlocit (autor) al infracțiunii de delapidare este calificat (propriu), el trebuind să aibă calitatea de funcționar public (în varianta simplă) ori alt angajat (în varianta atenuată – art. 308 C. pen.[1]), dar să fie și gestionar sau administrator.

Aceste cerințe sunt cumulative, astfel că făptuitorului căruia îi lipsește una dintre ele nu poate să fie autor, ci numai complice – dacă a cooperat în mod nemijlocit la comiterea unei infracțiuni de delapidare, împreună cu autorul care îndeplinește ambele calități: de funcționar public ori alt angajat și de gestionar sau administrator[2].

În art. 175 C. pen. este definită noțiunea de „funcționar public", arătându-se atât categoriile de persoane ce au această calitate, cât și cele asimilate, care pot fi, de asemenea, autori ai infracțiunii de delapidare: (1) Funcționar public, în sensul legii penale, este persoana care, cu titlu permanent sau temporar, cu sau fără o remunerație:

a) exercită atribuții și responsabilități, stabilite în temeiul legii, în scopul realizării prerogativelor puterii legislative, executive sau judecătorești;

b) exercită o funcție de demnitate publică sau o funcție publică de orice natură;

---

[1] Art. 308 C. pen. are următorul conținut: „(1) Dispozițiile art. 289-292, 295, 297-301 și 304 privitoare la funcționarii publici se aplică în mod corespunzător și faptelor săvârșite de către sau în legătură cu persoanele care exercită, permanent ori temporar, cu sau fără o remunerație, o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane fizice dintre cele prevăzute la art. 175 alin. (2) ori în cadrul oricărei persoane juridice. (2) În acest caz, limitele speciale ale pedepsei se reduc cu o treime".

[2] Alin. (1) al art. 308 C. pen. a fost modificat – în sensul includerii și a infracțiunii prevăzute de art. 295 C. pen. – prin art. 245 pct. 31 din Legea nr. 187/2012.

c) exercită, singură sau împreună cu alte persoane, în cadrul unei regii autonome, al altui operator economic sau al unei persoane juridice cu capital integral sau majoritar de stat, atribuții legate de realizarea obiectului de activitate al acesteia.

(2) De asemenea, este considerată funcționar public, în sensul legii penale, persoana care exercită un serviciu de interes public pentru care a fost învestită de autoritățile publice sau care este supusă controlului ori supravegherii acestora cu privire la îndeplinirea respectivului serviciu public"[1].

Gestionar este persoana care primește, păstrează și eliberează bunuri corporale, potrivit atribuțiilor sale de serviciu, iar gestionarea implică activități de primire, păstrare și eliberare (predare) a bunurilor aflate în administrarea, folosința sau deținerea, chiar temporară, a unității la care lucrează gestionarul, ceea ce presupune contactul material, direct, nemijlocit din partea acestuia, cu bunurile gestionate.

Primirea și eliberarea bunurilor înseamnă circulația sau mișcarea lor și se realizează prin operații de numărare, cântărire, măsurare ș.a., iar scriptic presupune operațiuni de înregistrare și evidență a acestora.

Păstrarea reprezintă aspectul static al gestionării și constă în totalitatea actelor menite să asigure depozitarea, conservarea și securitatea bunurilor încredințate gestionarului, precum și evidențierea lor scriptică. Această activitate nu se confundă cu cea de pază, care presupune numai vegherea asupra bunurilor pentru a nu fi sustrase ori distruse; paznicul nu are ca atribuții păstrarea, conservarea și eliberarea bunurilor în individualitatea lor, ci numai sarcina de a le asigura paza.

De asemenea, nu se află în gestiune bunurile încredințate angajatului pentru a le folosi la locul de muncă (spre exemplu, echipamente de protecția muncii sau de lucru); în cazul însușirii acestor bunuri, autorul poate să răspundă pentru infracțiunea de abuz de încredere (art. 238 C. pen.).

La fel, nu pot să facă obiectul gestionării și, implicit, al infracțiunii de delapidare bunurile încredințate angajaților pentru realizarea activităților unității la care lucrează (materii prime, aparatură tehnică etc.); sustragerea unor asemenea bunuri de către angajatul ce are contactul material cu ele poate fi sancționată potrivit art. 228 C. pen. (furtul).

Nu au calitatea de gestionari cei care manipulează (încarcă, descarcă) ori mânuiesc bunuri (spre exemplu, vânzătorii fără gestiune); dacă ei își însușesc din bunurile manipulate sau mânuite, pot să răspundă pentru infracțiunea de furt.

În doctrină și practica judiciară a fost acceptată ideea răspunderii penale pentru infracțiunea de delapidare, în anumite condiții, și a *gestionarului de fapt*, respectiv a persoanei care săvârșește fapta în contextul în care primește, păstrează și eliberează bunurile, fără a avea în mod oficial calitatea de gestionar (cum ar fi cazul soției gestionarului, care își însușește din bunurile gestionate în locul soțului)[2].

Se consideră că o astfel de interpretare se poate face doar în temeiul unei analogii în defavoarea celui acuzat, noțiunea de „gestionar" având o semnificație juridică precisă, iar a considera că orice persoană care desfășoară o activitate

[1] Lit. c) a art. 175 alin. (1) C. pen. este reprodusă așa cum a fost modificată prin art. 245 pct. 19 din Legea nr. 18/2012.

[2] Ion Oancea, *Capitolul al II-lea. Delapidarea*, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. III, p. 598; Ilie Pascu, *Secțiunea a II-a: Delapidarea*, în Gheorghe Nistoreanu (coord.) ș.a., *Drept penal. Partea specială*, Ed. Europa Nova, București, 1999, p. 244.

asemănătoare devine automat gestionar, înseamnă o extindere nejustificată a aplicării textului de incriminare[1].

Apreciem că s-ar putea accepta totuși că are calitatea de subiect activ al infracțiunii de delapidare și angajatul care gestionează în fapt bunurile cu știrea unității, dar fără să fi fost învestit oficial într-o funcție care presupune activități de gestionare; de altfel, norma de incriminare impune condiția ca autorul „să gestioneze" bunurile pe care le însușește, folosește sau trafică, nu să aibă calitatea de gestionar.

Administrarea presupune activitatea persoanelor fizice cu sarcini de conducere în cadrul unităților publice sau private, care au atribuții de a da dispoziții cu privire la circulația bunurilor, fără a implica și contactul direct cu acestea[2]. Astfel, administrarea constă în acte de dispoziție (decizie) referitoare la situația juridică și economico-financiară a bunurilor aparținând unității, cum ar fi: planificarea, aprovizionarea, desfacerea, livrarea produselor finite sau a materialelor, aprobarea de plăți în numerar.

Dacă activitatea de „gestionare" implică atribuții de execuție, activitatea de „administrare" implică atribuții de dispoziție, de decizie. Gestionarii execută astfel actele de dispoziție ale administratorilor unității (directori, contabili șefi, ingineri șefi etc.).

Administratorul are doar un contact virtual, juridic, cu bunurile pe care le administrează, concretizat în actele de dispoziție pe care le ia cu privire la acestea.

În noțiunea de „administrare" intră atât actele de dispoziție referitoare la bunurile unității, cât și cele de decizie contabilă, adică de administrare economico-financiară a bunurilor și valorilor din patrimoniul unității.

Participația penală este posibilă sub toate cele trei forme (coautorat, instigare, complicitate), însă delapidarea fiind infracțiune cu subiect calificat, coautorii trebuie să aibă toți atât calitatea de funcționari publici (sau alți angajați, în cazul variantei atenuate), cât și de gestionari sau administratori; în lipsa acestor calități, făptuitorul care săvârșește direct, nemijlocit, împreună cu gestionarul sau administratorul, acte de executare care intră în componența elementului material al infracțiunii va fi calificat drept complice, dacă el nu realizează nici în fapt activități de gestionare (nefiind gestionar de fapt).

Când un coautor are calitatea de funcționar public, iar celălalt gestionar sau administrator nu are această calitate, primul va răspunde pentru varianta simplă a infracțiunii, iar cel de-al doilea pentru varianta atenuată.

Subiect pasiv nemijlocit al infracțiunii de delapidare este unitatea – la care lucrează funcționarul public sau alt angajat ce are și calitatea de gestionar sau administrator – prejudiciată prin activitatea ilicită.

Poate exista și un **subiect pasiv secundar**, în persoana proprietarului bunurilor, în ipoteza în care acestea au făcut obiectul delapidării când erau încredințate unității la care lucra autorul, spre transport, reparare etc.

4. Structura conținutului juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă

Pentru ca infracțiunea de delapidare să poată fi săvârșită, trebuie să existe o situație prealabilă (situația premisă), care presupune: existența unui serviciu de

[1] Sergiu Bogdan, *Drept penal. Partea specială*, ed. a 3-a, revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2009, p. 276.

[2] Oliviu Augustin Stoica, *Drept penal, partea specială*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1976, p. 198.

gestionare sau administrare a banilor, valorilor ori altor bunuri, funcționând în cadrul unei unități publice sau private unde își exercită atribuțiile persoana care comite fapta.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă a infracțiunii.

a) Latura obiectivă a infracțiunii de delapidare cuprinde: elementul material, urmarea imediată, o cerință esențială și legătura de cauzalitate între activitatea ilicită și rezultatul produs.

Elementul material al infracțiunii se poate realiza în trei modalități normative alternative: *însușirea*, *folosirea* sau *traficarea* de bani, valori sau alte bunuri aflate în gestionarea sau administrarea autorului. Săvârșirea oricăreia dintre aceste modalități, care se subsumează noțiunii de „sustragere", conduce la realizarea elementului material al infracțiunii, nefiind necesar ca autorul să le comită pe toate trei, cumulativ. De asemenea, pentru existența infracțiunii nu interesează dacă activitatea ilicită păgubitoare s-a realizat în favoarea autorului ori în interesul altei persoane.

Însușirea presupune o acțiune ilicită de scoatere din posesia sau detenția unității la care lucrează autorul a unor sume de bani, valori sau alte bunuri gestionate sau administrate de acesta și trecerea lor în stăpânirea sa, astfel încât să poată dispune de ele ca de propriile bunuri: să le consume, să le folosească, să le înstrăineze etc. Însușirea se poate realiza sub forma reținerii sau trecerii definitive a bunurilor delapidate în patrimoniul personal al făptuitorului[1].

Activitatea de *însușire* se realizează și prin trecerea bunurilor în stăpânirea efectivă a altei persoane, urmare a activității ilicite a făptuitorului.

Delapidarea prin însușire se poate prezenta și sub forma unui schimb aparent de bunuri, dacă făptuitorul schimbă în folosul său ori al altei persoane un bun din gestiune cu un alt bun asemănător, dar de o valoare mai mică. Procedându-se în acest fel, *însușirea* se realizează prin scoaterea din gestiune a bunului (pentru sine sau pentru altul), iar lipsa este „acoperită" parțial prin introducerea în gestiune a bunului de o valoare mai redusă, dat în schimb. Însușirea prin schimb de valori inegale nu trebuie confundată cu schimbul abuziv a unor mărfuri de aceeași valoare, care constituie infracțiunea de abuz în serviciu[2].

Scoaterea ilicită a bunurilor din sfera patrimonială a unității și apropierea (trecerea în stăpânire) efectivă a acestora de către autorul delapidării se concretizează prin acte materiale directe, nemijlocite asupra bunurilor, în cazul făptuitorului gestionar, și prin acte de dispoziție ce se manifestă indirect (mijlocit) asupra bunurilor, în cazul făptuitorului administrator.

În situația infracțiunii de delapidare, „însușirea" bunului, care transformă o deținere legală (din partea unității) într-una ilegală (în favoarea făptuitorului), se realizează în cadrul unui raport juridic de muncă, pe când „însușirea" în situația infracțiunii de abuz de încredere se comite în cadrul unui raport juridic de drept civil (bunul fiind deținut inițial legal de către făptuitor, însă cu titlu precar, în baza unui contract civil de depozit, închiriere etc.).

Folosirea presupune scoaterea temporară din gestiune sau din patrimoniul unității, de către funcționarul public (sau alt angajat) – gestionar, respectiv admi-

[1] M. Marinescu, S. Petrovici, *Acțiunea de însușire ca element material al infracțiunii de delapidare*, în JN nr. 11/1965, pp. 103-109.

[2] *Decizia de îndrumare nr. 2/1961 a Plenului Tribunalului Suprem*, în *Culegerea de decizii din 1961*, p. 51.

nistrator –, de bani, valori sau alte bunuri și întrebuințarea acestora o anumită perioadă de timp[1], după care banii, valorile sau bunurile sunt readuse în unitate.

Spre deosebire de însușire, folosirea presupune doar o sustragere a folosinței lucrului. Practic, folosirea unui bun, a banilor ori a altor valori înseamnă tragerea de foloase pentru beneficiarul utilizării ilicite (spre exemplu, întrebuințarea în scop personal a unui autoturism din gestiune ori a banilor unității pentru plata unei datorii etc.).

În contextul reglementărilor anterioare, care includeau delapidarea în categoria infracțiunilor contra patrimoniului, s-a exprimat opinia potrivit căreia pentru existența acestei infracțiuni era necesar ca acțiunea de folosire să producă o uzură sau o reducere a valorii bunului; în caz contrar, fapta nu constituia delapidare, ci, eventual, abuz în serviciu[2].

Apreciem că, potrivit reglementărilor din Codului penal actual – care includ delapidarea în categoria infracțiunilor de serviciu, urmărindu-se în principal apărarea relațiilor sociale referitoare la conștiinciozitatea și corectitudinea de care trebuie să dea dovadă funcționarii publici (cât și ceilalți angajați) ce au atribuții privind gestionarea sau administrarea bunurilor unității –, conținutul acestei infracțiuni este realizat chiar dacă, urmare a folosirii bunului din gestiune sau administrat, nu se constată o uzură ori o scădere a valorii sale.

De altfel, opinia potrivit căreia prin „folosire" trebuie să se producă o uzură ori diminuarea valorii bunului, pentru a exista infracțiunea de delapidare, nu era unanimă[3] nici sub imperiul Codului penal din 1969.

Spre deosebire de modalitatea „însușirii", cea a „folosirii" ilicite a bunului gestionat sau administrat presupune o deținere temporară, în vederea întrebuințării pentru un anumit interval de timp, și nu deținerea în vederea stăpânirii (apropierii) bunului. Astfel, săvârșirea infracțiunii de delapidare prin „folosire" nu este posibilă asupra bunurilor consumptibile (spre exemplu, alimente), atunci când acestea se consumă, întrucât în fapt se realizează o „însușire" a bunurilor respective.

Delapidarea prin „folosire" are caracterul unei infracțiuni continue, pe când delapidarea prin „însușire" este o infracțiune momentană (instantanee).

Traficarea, ca modalitate normativă alternativă de săvârșire a infracțiunii de delapidare, presupune scoaterea temporară de bani, valori sau alte bunuri din gestiune ori aflate în administrare și folosirea lor în scopuri speculative, pentru obținerea de profit ilicit.

Ca și la „folosire", în cazul „traficării", autorul nu are în vedere însușirea bunului (luarea în stăpânire, apropierea), ci doar întrebuințarea temporară, pe durata operațiunilor speculative.

Deși aceste două modalități de săvârșire a infracțiunii presupun scoaterea temporară a bunului din patrimoniul unității și folosirea lui numai o anumită perioadă de timp, după care bunul este readus la unitate, ele se deosebesc totuși prin aceea că în cazul „folosirii" bunul este întrebuințat chiar de către făptuitor pentru satisfacerea propriilor trebuințe, pe când în situația „traficării" folosirea este indirectă, în sensul că făptuitorul urmărește dobândirea unui profit material prin mijlocirea bunului

---

[1] Prin *Decizia nr. 3686/1958 a Tribunalului Suprem*, în LP nr. 8/1959, pp. 78-79, s-a arătat că pentru existența infracțiunii de delapidare este irelevantă durata folosirii.

[2] Oliviu Augustin Stoica, *op. cit.*, p. 193.

[3] A se vedea, în sens contrar, Virgil Rămureanu, în Teodor Vasiliu (coord.) ș.a., *Codul penal comentat și adnotat. Partea specială*, vol. I, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1975, p. 369.

asupra căruia se fac operații speculative de către o altă persoană. Astfel, bunul este dat din gestiune unui terț pentru a-l folosi o perioadă de timp. Spre exemplu, vânzătorul dă în folosință, din gestiune, un autoturism unei alte persoane în schimbul unei sume de bani ori împrumută bani din gestiune, cu dobândă, unui terț.

Săvârșirea succesivă, în timp, a diferitelor modalități ale elementului material (însușire, folosire, traficare) realizează conținutul unei infracțiuni continuate de delapidare, dacă actele respective au avut la bază o singură rezoluție infracțională, iar dacă au existat mai multe rezoluții distincte, un concurs real omogen de infracțiuni.

Cerințe esențiale. Pentru existența elementului material al infracțiunii este necesar ca însușirea, folosirea sau traficarea să se realizeze de către un administrator sau gestionar, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, iar bunurile care constituie obiectul material al infracțiunii să aibă o anumită poziție de fapt și juridică în cadrul unei unități, ce este schimbată în mod ilegal, prin săvârșirea faptei.

În cazul variantei simple este necesară și realizarea cerinței ca autorul să aibă și calitatea de funcționar public, pe când în situația variantei atenuate poate să fie orice angajat care are calitatea de gestionar sau administrator în cadrul unității la care lucrează.

Aceste cerințe reprezintă răsfrângerea, în conținutul infracțiunii, a situației premisă.

Urmarea imediată (sau **rezultatul specific**) în cazul infracțiunii de delapidare constă în afectarea prestigiului și tulburarea bunului mers al unității din patrimoniul căreia s-au scos ilicit bani, valori sau alte bunuri, lipsirea acesteia de posibilitatea de a folosi sau de a dispune de lucrurile respective, din cauza incorectitudinii gestionarului sau administratorului care a comis fapta.

Prejudiciul cauzat unității la care lucrează făptuitorul reprezintă urmarea adiacentă a infracțiunii de delapidare.

Această pagubă este echivalentă cu valoarea bunului însușit definitiv, pe nedrept, sau cu valoarea de întrebuințare a bunului folosit sau traficat (uzura). La stabilirea prejudiciului adus unității se adaugă și eventualele pagube produse prin imposibilitatea folosirii bunului respectiv.

Paguba trebuie să fie efectivă, să existe în realitatea faptică, și nu doar scriptic; sunt situații în care se constată lipsuri în gestiune numai din evidențele contabile, fără să se fi scos ilicit bunuri, dar și cazuri în care lipsurile nu rezultă din scripte, deși faptic ele există.

Este realizat conținutul infracțiunii de delapidare și în situația în care se însușesc plusurile din gestiune, indiferent cum au fost create acestea, întrucât plusurile trebuie înregistrate în momentul constatării, neconstituind un beneficiu al gestionarului.

Lipsurile în gestiune produse prin delapidare nu pot fi compensate cu plusurile constatate, chiar și la același sortiment de bunuri.

Stabilirea cuantumului prejudiciului prezintă importanță pentru determinarea despăgubirii datorate de făptuitor unității păgubite, dar și pentru individualizarea pedepsei.

În cazul în care prejudiciul produs este mai mare de 2.000.000 de lei, se va reține varianta agravată a infracțiunii (art. 309 și art. 183 C. pen.).

Raportul de cauzalitate reprezintă cea de-a treia componentă a laturii obiective a infracțiunii și presupune o legătură de determinare între elementul material și urmările produse, care trebuie să fie consecința directă, nemijlocită, a acțiunilor de însușire, folosire sau traficare. Dacă afectarea prestigiului și a bunului mers al unității

la care lucrează făptuitorul rezultă *ex re*, cu privire la celelalte urmări este necesar să se stabilească faptul că autorul – funcționar public (ori alt angajat) și gestionar sau administrator – și-a însușit, a folosit ori a traficat bunuri ale unității, iar din această cauză (și nu a altor factori) s-a produs tulburarea activității unității care este păgubită prin scoaterea definitivă sau temporară (spre folosință) a bunurilor respective din patrimoniul unității.

Simpla lipsă în gestiune nu duce automat la concluzia săvârșirii infracțiunii de delapidare, ci trebuie să se probeze că făptuitorul a dat dovadă de necinste săvârșind una dintre cele trei acțiuni alternative care formează elementul material al infracțiunii. Dacă nu se stabilește că gestionarul ori administratorul a comis aceste acțiuni interzise, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, paguba producându-se din alte cauze (neglijență în conservarea bunurilor, sustragerea acestora de către alte persoane etc.), nu sunt realizate cerințele laturii obiective specifice infracțiunii de delapidare.

b) Latura subiectivă cuprinde: elementul subiectiv și cerințe esențiale.

Elementul subiectiv la infracțiunea de delapidare constă în intenția directă, întrucât sustragerea (definitivă sau temporară) se realizează în *scopul* de a dispune de bunurile gestionate sau administrate ca de bunurile proprii și de a realiza astfel un profit material pentru sine ori pentru altul. Nu este însă exclusă posibilitatea comiterii infracțiunii și cu intenție indirectă[1].

Delapidarea este o infracțiune comisivă (de acțiune), iar textul incriminator nu prevede în mod expres sancționarea faptei când este săvârșită din culpă [art. 16 alin. (6) C. pen.].

Mobilul săvârșirii infracțiunii nu constituie un element component al laturii subiective, însă stabilirea acestuia poate contribui – în fiecare caz concret – la o justă individualizare a pedepsei.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Formele infracțiunii

Fiind o infracțiune comisivă (de acțiune), delapidarea poate trece prin toate formele de desfășurare a activității infracționale.

Actele preparatorii sunt posibile, însă legea nu le sancționează.

Tentativa la infracțiunea de delapidare este posibilă; aceasta presupune punerea în executare a intenției de a săvârși infracțiunea și durează de la momentul începerii activității infracționale până la scoaterea bunului din sfera patrimonială a unității, prin încălcarea atribuțiilor de serviciu.

Consumarea infracțiunii de delapidare în modalitatea „însușirii" are loc în momentul în care gestionarul sau administratorul își încalcă atribuțiile de serviciu și scoate bunul din sfera de dispoziție a unității păgubite, iar în cazul „folosirii" sau „traficării", infracțiunea se consideră săvârșită la data încetării activității infracționale continue, respectiv în momentul în care bunul este readus în patrimoniul unității.

Delapidarea săvârșită prin „folosire" sau „traficare" prezintă astfel și un moment al **epuizării** activității ilicite, care a continuat și după momentul consumării infracțiunii. De asemenea, dacă infracțiunea se realizează în formă continuată, prin acțiuni de același fel ori care reprezintă modalități normative alternative, aceasta se consideră că este săvârșită la data realizării ultimei acțiuni ilicite (care coincide cu momentul *epuizării* activității infracționale).

---

[1] Ion Oancea, *Capitolul al II-lea. Delapidarea*, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. III, p. 601; Ilie Pascu, *Secțiunea a II-a: Delapidarea*, în Gheorghe Nistoreanu (coord.) ș.a., *op. cit.*, p. 246.

B. Modalitățile infracțiunii

În conținutul normativ al infracțiunii sunt prevăzute trei *modalități normative simple* de săvârșire a delapidării: prin însușire, prin folosire și prin traficare. Pentru existența infracțiunii este suficientă săvârșirea uneia dintre aceste modalități normative, ele având caracter alternativ.

Dacă se realizează mai multe modalități în aceeași împrejurare, se comite o singură infracțiune de delapidare, iar când acestea se săvârșesc în timp, va exista o infracțiune de delapidare în formă continuată (dacă au la bază aceeași rezoluție infracțională) sau un concurs de infracțiuni (dacă se acționează în baza unor rezoluții infracționale distincte).

Varianta agravată a infracțiunii se realizează prin aceleași modalități normative, alternative, diferența față de varianta simplă fiind făcută de cuantumul prejudiciului.

Fiecărei modalități normative poate să-i corespundă o varietate de *modalități faptice* de săvârșire a infracțiunii de delapidare, în funcție de modalitățile, mijloacele și împrejurările de realizare a faptelor. Spre exemplu, sustragerea de bunuri poate să aibă la bază crearea de plusuri în gestiune, substituirea de produse, falsificarea evidențelor contabile ș.a.

C. Sancțiuni

Infracțiunea de delapidare este pedepsită, potrivit art. 295 alin. (1) C. pen., cu închisoare de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică.

Tentativa la infracțiunea de delapidare este sancționată [art. 295 alin. (2) C. pen.] cu închisoare de la unu la 3 ani și 6 luni [art. 33 alin. (2) C. pen.] și, bineînțeles, cu interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică.

Potrivit art. 309 C. pen., dacă faptele de însușire, folosire sau traficare au produs consecințe deosebit de grave[1], limitele speciale de pedeapsă se majorează cu jumătate, astfel că delapidarea în formă agravată va fi sancționată cu închisoare de la 3 la 10 ani și 6 luni.

În cazul tentativei la modalitatea agravată a infracțiunii de delapidare, limitele de pedeapsă sunt de la 3 ani la 10 ani și 6 luni.

Participanții la infracțiunea de delapidare se sancționează cu pedepse cuprinse între aceleași limite, la individualizare avându-se în vedere contribuția la săvârșirea faptelor, antecedentele, conduita și alte date privind persoana fiecăruia.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

În numeroase situații, infracțiunea de delapidare se realizează în concurs cu alte infracțiuni, între acestea existând conexitate. Astfel, spre exemplu, crearea de plusuri în gestiune prin mijloace frauduloase (introducere ilegală de mărfuri, abuz în serviciu prin vânzarea mărfurilor la suprapreț etc.) înlesnește comiterea și ascunderea infracțiunii de delapidare. La fel și falsificarea evidențelor primare sau contabile poate crea aparența unor plusuri în gestiune care pot fi însușite ori pot împiedica depistarea lipsurilor produse prin sustragere.

Sub anumite aspecte, delapidarea se aseamănă cu alte infracțiuni, cum ar fi:

- furtul (art. 228 C. pen.), cu care se aseamănă sub aspectul elementului material, însă de care se deosebește prin cerința subiectului calificat;

[1] Prin consecințe deosebit de grave se înțelege, conform art. 183 C. pen., producerea unei pagube materiale mai mari de 2.000.000 de lei, urmare săvârșirii faptei.

- neglijența în serviciu (art. 298 C. pen.), cu care se aseamănă sub aspectul calității subiectului activ și, parțial, al urmărilor imediate, însă diferă din punct de vedere al laturii subiective;

- gestiunea frauduloasă (art. 242 C. pen.), cu care se aseamănă sub aspectul obligației de administrare a bunurilor și al urmării produse, însă se deosebește prin calitatea subiectului calificat, în cazul infracțiunii de delapidare, și prin faptul că bunurile supuse administrării, în cazul gestiunii frauduloase, formează o entitate ce aparține unei persoane ș.a.

B. Aspecte procesuale

Acțiunea penală la infracțiunea de delapidare se pune în mișcare din oficiu, competentă a judeca cauza în primă instanță fiind judecătoria, astfel că urmărirea penală se efectuează, în principiu, de către organele de cercetare, sub supravegherea procurorului.

Forma agravată a infracțiunii este de competența tribunalului [art. 36 alin. (1) lit. a) C. pr. pen.].

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

În **Codul penal din 1865**, infracțiunea de delapidare (art. 140) era unica incriminare din secțiunea intitulată „Sustracțiuni comise de depozitarii publici". Conținutul legal al acesteia consta în „deturnarea sau sustragerea" de către „orice perceptor, orice funcționar însărcinat cu percepțiunea, orice depozitar sau contabil public", de „bani publici sau privați ori efecte ținând loc de bani, sau acte, titluri și alte lucruri mișcătoare" aflate în gestiunea făptuitorului („în puterea însărcinării sale").

Infracțiunea era pedepsită cu închisoarea corecțională de la unu la 2 ani, când valoarea bunurilor sustrase era mai mică de 1.200 de lei, și cu maximul închisorii și cu interdicțiunea pe timp mărginit, când depășea 1.200 de lei.

Infracțiunea de delapidare a fost incriminată și în **Codul penal din 1937**, la capitolul „Delicte săvârșite de funcționarii publici", prin art. 236, alături de alte infracțiuni de serviciu: nedrepte luări, neglijență în serviciu, abuz în serviciu etc.

La începuturile orânduirii socialiste, această incriminare a suferit mai multe modificări, ajungându-se la un conținut asemănător celui adoptat prin Codul penal din 1969 (art. 223, iar apoi art. 215^1).

B. Situații tranzitorii

Referitor la infracțiunile de delapidare săvârșite anterior intrării în vigoare a Codului penal din 2009, încă nesoluționate, se vor verifica, în primul rând, aspectele privind *condițiile de incriminare* pentru a stabili legea mai favorabilă din acest punct de vedere. Se constată, spre exemplu, că varianta atenuată a infracțiunii, prevăzută în noul Cod penal, este, în general, mai favorabilă numai când faptele au fost comise de gestionarii ori administratorii care au calitatea de funcționari publici, cu excepția situației în care pericolul social concret ar fi fost redus, impunându-se aplicarea unei pedepse mai mari de un an și 4 luni închisoare.

Se poate menține forma agravată a infracțiunii numai pentru faptele prin care s-a produs un prejudiciu mai mare de 2.000.000 de lei (art. 309 și art. 183 C. pen.), nu și pentru cele cu un prejudiciu mai redus (între 200.000 de lei și 2.000.000 de lei), ori care ar fi produs o perturbare deosebit de gravă a activității, cauzată unei autorități publice sau oricăreia dintre unitățile la care se referă art. 176 C. pen. ori

altei persoane juridice sau fizice (art. 183 C. pen.). În consecință, faptelor prin care s-au produs prejudicii mai reduse de 2.000.000 de lei li se aplică prevederile din Codul penal actual privind varianta simplă sau atenuată a infracțiunii, în funcție de calitatea subiectului activ.

Pentru a stabili legea mai favorabilă aplicabilă în funcție de limitele de pedeapsă prevăzute pentru variantele normative în care s-ar încadra fapta, se vor avea în vedere aceste limite, dar și pericolul social concret în fiecare caz. Astfel, când fapta concretă prezintă un pericol social redus, mai favorabilă este legea veche, care prevedea un minim de un an, față de 2 ani închisoare pentru varianta simplă din Codul penal actual. Dacă, dimpotrivă, fapta prezintă un grad de pericol social ridicat, mai favorabilă este legea actuală, limita superioară a pedepsei închisorii fiind de 7 ani (sau de 4 ani și 8 luni pentru varianta atenuată), față de 15 ani în legea anterioară.

Când fapta concretă poate fi încadrată în varianta agravată, conform ambelor reglementări (adică să fi produs un prejudiciu mai mare de 2.000.000 de lei), se va aplica Codul penal actual, care prevede pedeapsa închisorii de la 3 ani la 10 ani și 6 luni, față de Codul penal anterior, care stabilea limitele pedepsei de la 10 la 20 de ani închisoare.

Purtarea abuzivă

Art. 296. (1) Întrebuințarea de expresii jignitoare față de o persoană de către cel aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu se pedepsește cu închisoare de la o lună la 6 luni sau cu amendă.

(2) Amenințarea ori lovirea sau alte violențe săvârșite în condițiile alin. (1) se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru acea infracțiune, ale cărei limite speciale se majorează cu o treime.

COMENTARII (Conf. univ. dr. Gavril Paraschiv)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Această faptă era incriminată și în Codul penal anterior, în art. 250, cu unele deosebiri. Astfel, în timp ce infracțiunea prevăzută în art. 250 avea ca subiect activ numai funcționarul public, iar pentru ceilalți funcționari s-a creat o variantă atenuată (art. 258), care prevedea reducerea limitei maxime a pedepsei cu o treime, în noua reglementare nu se face vreo diferențiere în ceea ce privește subiectul activ, acesta putând să fie funcționarul public sau orice alt funcționar.

De asemenea, limita maximă a pedepsei prevăzută pentru varianta simplă a infracțiunii era mai mare în legea anterioară (închisoare de la o lună la un an sau amendă), față de cele stabilite prin noua reglementare (închisoare de la o lună la 6 luni sau amendă).

Limitele de pedeapsă pentru variantele agravate erau stabilite de legiuitor chiar prin norma de incriminare, în cazul infracțiunii prevăzute în art. 250, în timp ce în noua lege se face trimitere la limitele prevăzute pentru infracțiunile de amenințare, lovire sau alte violențe (care se majorează cu o treime), asigurându-se astfel posibilitatea unei mai bune individualizări a sancțiunii aplicabile fiecărui caz concret, în funcție de modalitatea activității abuzive comise în exercitarea atribuțiilor de serviciu.

2. Concept și caracterizare

Purtarea abuzivă este fapta săvârșită în exercitarea atribuțiilor de serviciu, de către orice funcționar, prin întrebuințarea de expresii jignitoare, amenințare, lovire sau alte violențe, față de o persoană. Această faptă constituie o manifestare antisocială susceptibilă să aducă atingere atât bunei funcționări și prestigiului de care trebuie să se bucure orice unitate prestatoare de servicii pentru populație, cât și demnității persoanei împotriva căreia se realizează activitatea infracțională.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special

Constituie **obiect juridic special** al infracțiunii de purtare abuzivă relațiile sociale care se nasc și se dezvoltă în legătură cu buna desfășurare a activităților de serviciu de către un funcționar (public sau nepublic), care trebuie să fie corecte și cuviincioase atunci când vin în contact cu diferite persoane, astfel încât să nu se aducă atingere prestigiului și încrederii de care trebuie să se bucure unitățile care deservesc publicul.

Infracțiunea, fiind complexă, are și un obiect juridic secundar, care se referă la relațiile sociale care se nasc și se dezvoltă în legătură cu respectarea demnității, libertății morale și integrității corporale a persoanelor fizice cu care vine în contact un funcționar.

B. Obiectul material

Acesta există numai când infracțiunea se comite în varianta agravată și constă în corpul victimei sau în obiectele aflate asupra sa (haine, bagaje etc.), cu privire la care făptuitorul exercită actele de lovire sau alte violențe.

C. Subiecții infracțiunii

Subiect activ nemijlocit (autor) al infracțiunii de purtare abuzivă poate să fie orice funcționar care intră în contact cu alte persoane, prin natura atribuțiilor de serviciu. Astfel, autorul acestei infracțiuni este calificat, condiție care nu este însă necesară pentru instigator sau complice.

Participația sub forma coautoratului nu este, în principiu, posibilă[1], deoarece fiecare funcționar are propria sa obligație de a avea o conduită corespunzătoare față de persoanele cu care intră în relații de serviciu. Ca atare, în situația în care mai mulți funcționari vor avea o comportare necorespunzătoare în exercitarea atribuțiilor de serviciu, fiecare va răspunde pentru o infracțiune distinctă de purtare abuzivă.

În cazul formei agravate săvârșite prin acțiuni agresive, ar fi totuși posibilă comiterea în coautorat a acestei infracțiuni, dacă mai mulți funcționari săvârșesc împreună acte de lovire sau alte violențe în exercitarea atribuțiilor de serviciu, cu aceeași ocazie și împotriva aceleiași părți vătămate.

Subiect pasiv special sau imediat al infracțiunii de purtare abuzivă este, în primul rând, unitatea la care lucrează făptuitorul și a cărei activitate a fost tulburată. De asemenea, subiect pasiv (adiacent) este și persoana căreia i s-au adresat expresiile jignitoare ori față de care s-au exercitat amenințările, lovirea sau alte violențe – în situația formei agravate. Astfel, poate fi subiect pasiv orice persoană care apelează la serviciile unității unde lucrează făptuitorul, chiar o persoană care este încadrată în muncă la aceeași unitate ori la alta cu care aceasta se află în relații de colaborare.

[1] Sergiu Bogdan, *op. cit.*, p. 313.

4. Structura conținutului juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă

Pentru existența infracțiunii trebuie să preexiste o situație care să facă posibilă comiterea ei. Aceasta constă în existența unui serviciu funcționând în cadrul unei unități de stat sau private, unde își exercită atribuțiile funcționarul care a săvârșit infracțiunea de purtare abuzivă, infracțiune ce nu poate fi concepută fără această situație premisă.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă a infracțiunii.

a) Latura obiectivă a infracțiunii de purtare abuzivă este formată din: elementul material, cerința esențială, urmarea imediată și legătura de cauzalitate dintre activitatea ilicită și rezultatul produs.

Elementul material al variantei normative de bază a infracțiunii presupune *adresarea de expresii jignitoare* (de natură să aducă atingere onoarei sau reputației unei persoane) de către funcționarul care se află în exercitarea atribuțiilor de serviciu.

Expresiile cu caracter jignitor pot fi foarte diverse, având o sferă de cuprindere mai mare decât cele specifice faptelor de insultă sau calomnie, incriminate în legislația anterioară; fapta se poate comite prin cuvinte, gesturi sau alte mijloace care expun victima la batjocură, umilință, desconsiderare, fiind de natură a-i leza demnitatea.

Este necesar ca subiectul pasiv să fie de față în momentul adresării expresiilor jignitoare, întrucât numai în acest fel este lezată onoarea sau demnitatea sa în cadrul relațiilor de serviciu.

Elementul material în cazul variantei agravate a infracțiunii constă în *amenințarea*, *lovirea* sau *exercitarea altor violențe* asupra victimei de către un funcționar aflat în exercitarea atribuțiilor sale de serviciu.

Se costată că, în ambele forme, infracțiunea este comisivă, deoarece se săvârșește numai prin acțiuni.

Toate cele trei modalități alternative de săvârșire a formei agravate a infracțiunii de purtare abuzivă sunt incriminate și separat. Astfel, pentru celelalte situații, în care subiectul activ nu este calificat, neaflându-se în exercitarea unor atribuții de serviciu, amenințarea este sancționată potrivit art. 206 C. pen., iar lovirea sau alte violențe sunt pedepsite conform art. 193 alin. (1) și (2) C. pen.

Când aceste activități au fost săvârșite în condițiile prevăzute în art. 296 alin. (2) C. pen. (de către un subiect activ calificat), în cauză se va reține numai această din urmă infracțiune, întrucât celelalte infracțiuni (prevăzute în art. 206 și în art. 193) sunt absorbite în conținutul complex al infracțiunii de purtare abuzivă.

De menționat este faptul că violențele, în cazul infracțiunii de purtare abuzivă, se pot exercita și asupra bunurilor persoanei vătămate, nu numai asupra corpului acesteia, ca în cazul faptelor prevăzute în art. 193 C. pen.

În doctrină s-a exprimat opinia potrivit căreia, dacă făptuitorul, în îndeplinirea atribuțiilor de serviciu, întrebuințează expresii jignitoare, dar comite și acte de violență asupra unei persoane, trebuie să se rețină un concurs de infracțiuni de purtare abuzivă: una în varianta de bază și una calificată, întrucât „întrebuințarea de expresii jignitoare" nu este cuprinsă în conținutul agravat al infracțiunii[1].

[1] *Ibidem*, p. 311.

Într-o altă opinie, s-a argumentat că, întrucât obiectul juridic principal al infracțiunii de purtare abuzivă îl constituie relațiile sociale privind buna desfășurare a atribuțiilor de serviciu, în ipoteza dată se va reține o singură infracțiune în varianta agravată, deoarece făptuitorul și-a încălcat aceste atribuții, în aceeași împrejurare, față de un singur subiect pasiv. Activitate ilicită desfășurată de subiectul nostru constituie o singură faptă de purtare abuzivă (formată din mai multe acte), și nu două asemenea fapte[1].

De altfel, sunt și alte infracțiuni care, până la momentul consumării, presupun săvârșirea unor acte mai ușoare ce ar putea să fie calificate ca realizând conținutul altei infracțiuni mai puțin periculoase, dacă autorul nu ar continua activitatea infracțională prin comiterea de acte mai grave (spre exemplu, amenințarea cu bătaia este absorbită în infracțiunea de lovire sau alte violențe, iar lovirea este absorbită, în cadrul complexității naturale, în conținutul infracțiunii de omor).

Cerința esențială. Pentru existența elementului material al infracțiunii de purtare abuzivă este necesar ca acțiunea să fie comisă de un funcționar în exercitarea atribuțiilor sale de serviciu. Această cerință reprezintă răsfrângerea situației premisă asupra conținutului infracțiunii.

Urmarea imediată a infracțiunii de purtare abuzivă constă în consecințele negative care se produc în ceea ce privește buna desfășurare a activității unității la care lucrează făptuitorul, afectarea prestigiului acestuia ca urmare a modului necorespunzător în care făptuitorul își realizează atribuțiile de serviciu. Adiacent, se aduce atingere demnității, libertății morale sau integrității fizice a persoanei vătămate ori a bunurilor acesteia.

Legătura de cauzalitate, în cazul infracțiunii de purtare abuzivă, dintre acțiunile ilicite și urmările produse unității la care lucrează făptuitorul rezultă din însăși comiterea faptei (*ex re*).

Urmările adiacente în cazul variantei de bază [art. 296 alin. (1)] rezultă tot *ex re*, lezarea demnității subiectului pasiv producându-se prin simpla adresare de expresii jignitoare, astfel că nu mai trebuie demonstrată existența unui raport de cauzalitate între acțiunea ilicită și rezultat.

În cazul variantei agravate [art. 296 alin. (2)] nu trebuie, de asemenea, în principiu, să se constate un raport de cauzalitate între activitatea de amenințare și lezarea libertății morale a persoanei vătămate, această legătură rezultând tot *ex re*. Este necesar să se stabilească însă existența legăturii de cauzalitate între lovirea sau violențele comise de autor și rezultatul produs, respectiv vătămările corporale prezentate de partea vătămată sau degradările produse bunurilor acesteia, pentru încadrarea corectă și individualizarea pedepsei în cazul infracțiunii agravate de purtare abuzivă.

b) Latura subiectivă cuprinde elementul subiectiv și cerințe esențiale. **Elementul subiectiv** al infracțiunii de purtare abuzivă îl constituie *intenția*, care poate să fie directă sau indirectă, textul incriminator neprevăzând condiția existenței unui scop special pentru realizarea căruia să fie săvârșită fapta. Astfel, făptuitorul își dă seama că, prin conduita sa voită, lezează prestigiul unității și persoana vătămată, urmărind sau acceptând rezultatul.

[1] În același sens, a se vedea Tudorel Toader, *Drept penal. Partea specială*, Ed. All Beck, București, 2002, p. 276.

În situația în care forța este folosită, potrivit legii, pentru îndeplinirea în mod corect a unei atribuții de serviciu (spre exemplu, executarea unui mandat de arestare de către organele de poliție), fapta nu va constitui infracțiune.

Dacă s-au depășit însă intenționat condițiile legale, folosindu-se forța excesiv – adică mai mult decât necesita situația de fapt –, ori s-au folosit și expresii jignitoare, angajatul respectiv va răspunde pentru infracțiunea de purtare abuzivă.

Aprecierea necesității mijloacelor folosite de autor se realizează de către organele judiciare, de la caz la caz, în funcție de dispozițiile care reglementează activitatea făptuitorului și de împrejurările concrete în care a fost săvârșită fapta.

Pentru existența infracțiunii de purtare abuzivă nu interesează, de regulă, mobilul sau scopul cu care acționează funcționarul, dar cunoașterea lor poate fi utilă pentru individualizarea pedepsei.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Formele infracțiunii

Actele de pregătire și **tentativa** nu sunt incriminate, acestea fiind, de altfel, posibile numai în cazul unor modalități faptice de săvârșire a infracțiunii prin „lovire sau alte violențe".

Consumarea infracțiunii de purtare abuzivă are loc în momentul săvârșirii acțiunii interzise și al producerii rezultatului (în cazul faptelor de lovire sau alte violențe), această infracțiune fiind comisivă, momentană și instantanee, iar în forma calificată este și complexă, întrucât absoarbe, așa cum am arătat, infracțiunea de amenințare sau pe cea de lovire sau alte violențe.

Momentul **epuizării** poate să apară numai în cazurile de infracțiune continuată, care, în fapt, poate să fie realizată numai în anumite cazuri.

B. Modalitățile infracțiunii

În alin. (1) al art. 296 C. pen. este prevăzută o **modalitate normativă simplă** de săvârșire a infracțiunii de purtare abuzivă, care constă în întrebuințarea de expresii jignitoare, verbal (oral) de către autor față de persoana care apelează la serviciile unității unde acesta lucrează.

Varianta prevăzută în art. 296 alin. (2) se poate realiza prin săvârșirea oricăreia dintre **modalitățile normative agravate alternative**: amenințare, lovire sau alte violențe.

Dacă se comit toate aceste acțiuni, în aceeași împrejurare, se va reține o singură infracțiune de purtare abuzivă forma agravată.

Când actele ilicite se comit în timp, se va reține un concurs real de infracțiuni sau o infracțiune continuată – dacă se acționează asupra aceleiași persoane vătămate și în baza aceleiași rezoluții infracționale.

În cadrul acestor modalități normative, infracțiunea de purtare abuzivă poate prezenta diferite **modalități de fapt**, în funcție de împrejurările în care se comit actele ilicite, rangul făptuitorului, poziția victimei, eventualele relații dintre aceștia, mobilul cu care se acționează etc.

C. Sancțiuni

Forma de bază a infracțiunii de purtare abuzivă este sancționată cu închisoare de la o lună la 6 luni sau cu amendă, iar forma agravată se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunile de amenințare, lovire sau alte violențe, ale căror limite speciale se majorează cu o treime.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

În varianta simplă, infracțiunea de purtare abuzivă are legătură cu infracțiunea de insultă, care a fost incriminată în art. 205 C. pen. anterior, însă, spre deosebire de aceasta, are o sferă mai restrânsă din punct de vedere al subiectului activ, putând să fie săvârșită numai de către un funcționar aflat în exercițiul atribuțiilor de serviciu (și nu de orice persoană, ca în cazul insultei), însă are o sferă mai largă în ceea ce privește modalitățile faptice în care se poate realiza elementul material, „întrebuințare de expresii jignitoare" incluzând, pe lângă expresiile insultătoare, și alte manifestări de natură a desconsidera persoana vătămată.

Varianta agravată a infracțiunii de purtare abuzivă are legătură cu infracțiunile de amenințare (art. 206 C. pen.) și lovire sau alte violențe (art. 193 C. pen.), cu care se aseamănă sub aspectul modalităților normative și faptice de realizare a elementului material [cu precizarea deja făcută că violența, în cazul art. 296 alin. (2) C. pen., poate să fie exercitată, în plus, și asupra bunurilor persoanei vătămate]. Ele se diferențiază însă din punct de vedere al subiectului activ, care la infracțiunea de purtare abuzivă (în ambele variante) este calificat. Astfel, această din urmă infracțiune are un caracter special, față de celelalte două infracțiuni care au un caracter general, putând să fie comise de orice persoană în afara unei însărcinări de serviciu.

Infracțiunea de purtare abuzivă poate intra în concurs cu infracțiunea de tulburare a ordinii și liniștii publice (art. 371 C. pen.), atunci când expresiile jignitoare, amenințările ori actele de violență tulbură ordinea și liniștea publică. În asemenea situații, se poate reține concursul ideal de infracțiuni, prevăzut în art. 38 alin. (2) C. pen.

B. Aspecte procesuale

Acțiunea penală pentru infracțiunea de purtare abuzivă se pune în mișcare din oficiu, competența pentru judecarea cauzei în primă instanță revenindu-i judecătoriei, urmărirea penală realizându-se de către organele de cercetare penală, sub supravegherea procurorului competent.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

Dispozițiile art. 296 C. pen. își au corespondentul în art. 148 **C. pen. 1865**, care incrimina numai varianta verbală, fără a fi cuprinse în conținutul infracțiunii de purtare abuzivă și lovirile sau alte violențe.

Codul penal din 1937 incrimina această faptă în art. 248, fără a face vreo deosebire între purtarea abuzivă săvârșită prin injurii și cea comisă prin loviri sau alte violențe, astfel că nu era prevăzută și o variantă agravată.

B. Situații tranzitorii

Sub aspectul limitelor de pedepse, legea actuală este în general mai favorabilă. Astfel, forma simplă a infracțiunii se pedepsește cu închisoarea de la o lună la 6 luni, pe când în Codul penal din 1969 se prevedea pedeapsa închisorii de la o lună la un an.

La varianta agravată, în general este mai favorabilă pedeapsa cu închisoarea stabilită de noua lege, cu excepția cazului în care fapta de purtare abuzivă are ca urmare consecințele prevăzute în art. 193 alin. (2) C. pen., situație în care limitele speciale sunt de la 8 luni la 6 ani și 8 luni închisoare, evident mai mari decât cele de la art. 250 alin. (3) C. pen. anterior (de la 6 luni la 3 ani închisoare).

Referitor la pedeapsa amenzii, este mai dificil a se stabili, de principiu (în abstract), care reglementări sunt mai favorabile, avându-se în vedere variabilele și modul în care se determină, prin noul Cod penal, limitele speciale și pedepsele concrete constând în amendă.

Abuzul în serviciu

Art. 297. (1) Fapta funcționarului public care, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, nu îndeplinește un act sau îl îndeplinește în mod defectuos și prin aceasta cauzează o pagubă ori o vătămare a drepturilor sau intereselor legitime ale unei persoane fizice sau ale unei persoane juridice se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează și fapta funcționarului public care, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, îngrădește exercitarea unui drept al unei persoane ori creează pentru aceasta o situație de inferioritate pe temei de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, orientare sexuală, apartenență politică, avere, vârstă, dizabilitate, boală cronică necontagioasă sau infecție HIV/SIDA.

COMENTARII (Conf. univ. dr. Gavril Paraschiv)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Noul Cod penal prevede în art. 297 alin. (1) și (2) o singură infracțiune de abuz în serviciu, cu două variante normative cuprinzând toate infracțiunile prevăzute distinct în Codul penal anterior, și anume trei incriminări: abuzul în serviciu contra intereselor persoanelor (art. 246), abuzul în serviciu prin îngrădirea unor drepturi (art. 247) și abuzul în serviciu contra intereselor publice[1] (art. 248). De asemenea, Codul penal actual absoarbe, într-o unică incriminare, „Abuzul în serviciu în formă calificată" (art. 248[1] C. pen. anterior), care sancționa mai aspru situațiile în care faptele prevăzute la art. 246, art. 247 și art. 248 C. pen. anterior au avut consecințe deosebit de grave.

2. Concept și caracterizare

Abuzul în serviciu constă în fapta funcționarului public (sau a altei persoane care exercită, permanent sau temporar, cu sau fără remunerație, o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane fizice asimilate funcționarului public sau în cadrul unei persoane juridice) care, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, nu îndeplinește un act ori îl îndeplinește în mod defectuos și prin aceasta cauzează o pagubă sau o vătămare a drepturilor ori intereselor legitime ale unei persoane fizice sau juridice ori îngrădește exercitarea unui drept al unei persoane sau creează

[1] Potrivit deciziei Plenului Curții Constituționale nr. 1/1995, textul se aplică numai pentru bunurile proprietate publică prevăzute în art. 155 alin. (4) din Constituție – în acest sens, a se vedea Dorin Ciuncan, *Abuz în serviciu. Comparații*, în RDP nr. 1/2001, pp. 76-78.

pentru aceasta o situație de inferioritate pe temeiuri discriminatorii. Aceste fapte au caracter antisocial, încălcând principiul legalității, bunul mers al unităților la care lucrează făptuitorii, drepturile și interesele persoanelor fizice și juridice care se adresează acestora în legătură cu exercitarea unor sarcini de serviciu.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special

Infracțiunea de abuz în serviciu are drept obiect juridic special relațiile sociale care se nasc și se dezvoltă în legătură cu buna funcționare a unităților publice sau private (pentru varianta atenuată a infracțiunii prevăzute în art. 308 C. pen.), prin îndeplinirea corespunzătoare a atribuțiilor de serviciu de către funcționarii publici (sau de către alte persoane încadrate în muncă, în cazul formei atenuate), urmărindu-se combaterea comportamentelor abuzive, a atitudinilor incorecte ce duc la păgubirea sau încălcarea drepturilor ori intereselor persoanelor care intră în raporturi de serviciu cu unitățile la care lucrează făptuitorii.

Infracțiunea are și un obiect juridic adiacent, care se referă la relațiile ce presupun apărarea intereselor legitime ale persoanelor fizice sau juridice care se adresează unor servicii, astfel ca acestea să-și poată valorifica drepturile și să nu fie păgubite prin exercitarea necorespunzătoare a atribuțiilor de către persoanele care se află încadrate la unitățile solicitate; conținutul normativ prevăzut în alin. (2) al art. 297 C. pen. are ca scop și apărarea relațiilor sociale privind tratarea în mod egal a tuturor persoanelor fizice de către funcționarii publici (respectiv de către alți funcționari, în cazul variantei atenuate), fără discriminări, astfel încât acestea să-și poată exercita drepturile și să nu li se creeze o situație de inferioritate pe temei de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, orientare sexuală, apartenență politică, avere, vârstă, dizabilitate, boală cronică necontagioasă ori infecție HIV/SIDA.

B. Obiectul material

Acesta lipsește, de regulă, la infracțiunea de abuz în serviciu, însă el poate să existe în anumite situații, cum ar fi: confiscarea abuzivă a unui lucru; redactarea defectuoasă a unui înscris, cu știință; modificarea abuzivă a unui act de stare civilă; nepredarea în termen a unor bunuri care s-au degradat din această cauză.

C. Subiecții infracțiunii

Subiectul activ nemijlocit (autor) al infracțiunii de abuz în serviciu, la ambele variante normative simple, este calificat, întrucât calitatea de autor poate să o aibă doar un *funcționar public*, categorie reglementată în art. 175 C. pen.

Potrivit art. 308 C. pen., pot fi subiecți activi nemijlociți și *alți angajați* care nu au calitatea de funcționari publici, însă în această situație ne aflăm în prezența unei infracțiuni de abuz în serviciu în varianta atenuată, sancționată între limite de pedeapsă mai mici.

Participația penală este posibilă, însă, pentru a avea calitatea de coautori, făptuitorii trebuie să fie funcționari publici (în cazul variantelor simple ale infracțiunii) ori angajați la o persoană juridică sau la o persoană fizică asimilată funcționarilor publici (în situația variantei atenuate prevăzute de art. 308 C. pen.).

Dacă o persoană nu are calitatea cerută de lege în momentul realizării actelor de executare directă, nemijlocită, specifice infracțiunii, ea va răspunde pentru complicitate la abuz în serviciu.

Infracțiunea de abuz în serviciu nu poate avea ca subiect activ o persoană juridică, deoarece această faptă poate fi săvârșită numai de un subiect calificat.

Subiect pasiv special al infracțiunii de abuz în serviciu – în varianta normativă prevăzută la alin. (1) (și ale formei atenuate sau agravate corespunzătoare) – este unitatea la care lucrează făptuitorul și a cărei funcționare a fost afectată.

Subiect pasiv adiacent poate să fie orice persoană fizică sau juridică, chiar și un funcționar public ori alt angajat la aceeași unitate, ale cărui drepturi sau interese sunt vătămate în orice mod prin activitatea abuzivă a subiectului activ, realizată în exercitarea atribuțiilor de serviciu.

În cazul variantei normative prevăzute în alin. (2) al art. 297 C. pen. (și al formei atenuate sau agravate corespunzătoare), subiect pasiv adiacent poate fi o persoană fizică ce face parte din categoriile enumerate în conținutul incriminării.

4. Structura conținutului juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă

În structura infracțiunii de abuz în serviciu, situația premisă constă în existența prealabilă a unui serviciu având competența de a efectua acte de genul cărora ocazionează săvârșirea abuzului. Infracțiunea nu poate fi concepută fără această situație premisă, respectiv existența serviciului în cadrul căruia își exercită atribuțiile funcționarul care comite abuzul.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă a infracțiunii.

a) Latura obiectivă a infracțiunii de abuz în serviciu presupune: elementul material, o cerință esențială, urmarea imediată și legătura de cauzalitate dintre activitatea ilicită și rezultatul produs.

Elementul material al infracțiunii – în cazul variantei normative prevăzute la alin. (1) – presupune *neîndeplinirea unui act* care intră în atribuțiile de serviciu ale făptuitorului ori *îndeplinirea acestuia în mod defectuos*.

Deși în general infracțiunea este comisivă, constând într-o activitate abuzivă față de o persoană fizică sau juridică (spre exemplu, încasarea unei taxe mai mari decât cea legală), unele fapte se pot realiza, conform art. 17 lit. a) C. pen., prin omisiune, cum ar fi neeliberarea unui act necesar persoanei vătămate, deși subiectul activ avea obligația legală de a elibera acel act.

Modalitățile normative de comitere a infracțiunii sunt alternative, și nu cumulative, astfel că se realizează conținutul infracțiunii fie prin inacțiunea de neîndeplinire a unui act ce intră în atribuțiile autorului, fie prin acțiunea de realizare defectuoasă a atribuției de serviciu.

Prin expresia „neîndeplinirea unui act" se înțelege omiterea, neefectuarea unui act care trebuia să fie îndeplinit în virtutea îndatoririlor de serviciu. Neîndeplinirea unui act poate să constea și în lăsarea în nelucrare a unui act început și care trebuia să fie desăvârșit, dar și în refuzul nejustificat de a da urmare ordinelor sau cererilor primite ori în alte moduri de rămânere în pasivitate, contrar îndatoririlor.

Neîndeplinirea actului poate fi totală sau parțială.

Prin expresia „îndeplinirea acestuia în mod defectuos" (a actului) se înțelege îndeplinirea făcută altfel decât se cuvenea să fie efectuată. Defectuozitatea în îndeplinire poate privi conținutul, forma sau întinderea îndeplinirii, momentul efectuării, condițiile de efectuare etc.

Expresiile „neîndeplinirea unui act" și „îndeplinirea acestuia în mod defectuos" sunt formulări sintetice care includ numeroase situații faptice, ca: violarea sau

nerespectarea obligațiilor impuse prin dispoziții legale, depășirea atribuțiilor de serviciu, folosirea abuzivă a atribuțiilor de serviciu[1].

În situația variantei normative prevăzute la alin. (2), elementul material se realizează prin *îngrădirea* exercitării unui drept ori prin *crearea* unei situații de inferioritate pentru subiectul pasiv pe temei de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, orientare sexuală, apartenență politică, avere, vârstă, dizabilitate, boală cronică necontagioasă sau infecție HIV/SIDA.

Prima modalitate normativă alternativă de săvârșire a acestei variante de infracțiune se realizează prin împiedicarea de către făptuitor a persoanei vătămate – având la bază temeiurile arătate – de a folosi drepturile pe care le are sau de a le exercita așa cum sunt prevăzute în lege.

Cea de-a doua modalitate presupune crearea de către făptuitor – în baza acelorași temeiuri – a unei situații de inferioritate părții vătămate (mai rea decât pentru celelalte persoane), încălcându-se prin aceasta principiul constituțional al egalității în drepturi a tuturor oamenilor.

Faptele de discriminare care nu realizează cerințele infracțiunii prevăzute în art. 297 alin. (2) C. pen. vor fi sancționate contravențional în temeiul dispozițiilor art. 2 și art. 5-15 ale O.G. nr. 137/2000, privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare. Ordonanța a fost adoptată ca urmare a aderării țării noastre la Convenția Internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială, din 1965, a Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite.

În descrierea elementului material al laturii obiective a infracțiunii de abuz în serviciu se folosește o exprimare foarte generală, fără să se arate acțiunile sau inacțiunile prin care se poate comite infracțiunea.

Deși această incriminare nu are un conținut deschis, formularea generală folosită de legiuitor nu ajută prea mult la operațiunea de a determina care dintre încălcările atribuțiilor de serviciu atrag răspunderea penală și care nu, astfel că se pune întrebarea dacă acest text de incriminare îndeplinește condițiile de accesibilitate impuse de art. 7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului[2].

În dreptul comparat nu există formulări atât de generale, stabilindu-se condiții mai exacte pentru determinarea caracterului infracțional al faptelor.

Textul infracțiunii de abuz în serviciu are un caracter de maximă generalitate, incluzând practic toată sfera faptelor care se pot săvârși prin încălcarea atribuțiilor de serviciu, dacă s-au produs vătămările arătate – motiv care face ca această infracțiune să fie *subsidiară* celorlalte –, care se comit de către aceeași categorie de făptuitori, în exercitarea sarcinilor de serviciu, dar numai prin anumite *acte specifice*, incriminate prin texte cu caracter special.

Astfel, actele specifice infracțiunilor speciale se pot încadra și în conținutul mai cuprinzător al infracțiunii de abuz în serviciu, care este o infracțiune cu caracter general, față de celelalte.

Acest caracter de subsidiaritate nu a fost prevăzut în mod expres de legiuitor, însă el se deduce din specificitatea elementului material al altor infracțiuni comise în exercitarea atribuțiilor de serviciu, care este determinat limitativ și mai exact.

Rămâne însă în discuție posibilitatea de a face o departajare în spiritul legii penale, între faptele de neîndeplinire sau îndeplinire necorespunzătoare a atribuțiilor

---

[1] Siegfried Kahane, *Capitolul al II-lea. Infracțiuni de serviciu sau în legătură cu serviciul*, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. III, p. 82.

[2] Sergiu Bogdan, *op. cit.*, p. 306.

de serviciu care au caracter infracțional și cele care nu au acest caracter, situându-se, eventual, în sfera răspunderii contravenționale sau disciplinare a autorului[1].

Un element de departajare pentru situația dată ar fi gravitatea urmărilor faptei concrete, deși, în contextul în care noua reglementare a instituției infracțiunii nu mai include trăsătura *pericolului social*, folosirea acestui argument poate să fie mai puțin relevantă, cu atât mai mult cu cât în norma de incriminare nu se fac referiri la gravitatea urmărilor, ca o condiție pentru ca fapta să realizeze conținutul infracțiunii.

Cerința esențială. Pentru existența elementului material al infracțiunii de abuz în serviciu este necesar ca neîndeplinirea unui act ori îndeplinirea lui defectuoasă, cu știință, să fie realizată de un funcționar public ori de către altă persoană aflată într-un raport de muncă, în exercițiul atribuțiilor sale.

Fără această cerință, care este o răsfrângere a situației premisă în conținutul infracțiunii, nu se poate vorbi de un abuz în serviciu.

Urmarea imediată a infracțiunii de abuz în serviciu constă în tulburarea bunului mers al unității la care lucrează făptuitorul și în afectarea prestigiului acesteia.

În varianta de la alin. (1) al art. 297 C. pen. sunt prevăzute ca urmări alternative: *producerea unei pagube* sau *vătămarea drepturilor ori a intereselor legitime* ale unei persoane fizice sau juridice.

Producerea unei pagube presupune înregistrarea unui prejudiciu material în dauna persoanei vătămate, prin exercitarea abuzivă a atribuțiilor de serviciu de către făptuitor (spre exemplu, vânzarea unui produs cu un preț mai mare decât cel stabilit legal)[2].

Vătămarea drepturilor ori a intereselor legale ale unei persoane presupune știrbirea efectivă a drepturilor și intereselor legitime, în orice fel: neacordarea acestora, împiedicarea valorificării lor etc., de către funcționarul care are atribuții de serviciu în ceea ce privește realizarea drepturilor și intereselor respective. Totodată, poate să constea în lezarea sau prejudicierea morală, fizică ori materială a persoanei vătămate.

Termenul de „interes" folosit în norma de incriminare are înțelesul obișnuit de dorință de a satisface anumite nevoi, de preocupare pentru a obține un avantaj, de acțiune îndreptată spre acoperirea unei trebuințe, de folos, profit, iar prin expresia „interes legal" se înțelege acel interes care este ocrotit sau garantat printr-o dispoziție normativă[3].

În situația în care parte vătămată este o persoană juridică, neîndeplinirea sau îndeplinirea abuzivă a atribuțiilor de serviciu are ca rezultat producerea de pagube în patrimoniul unității sau vătămarea drepturilor sau a intereselor sale legitime (spre exemplu, neînscrierea unei unități la o licitație pentru obținerea unui contract, deși îndeplinește toate condițiile legale pentru a fi înscrisă).

La fel ca în cazul variantei prevăzute în alin. (1) al art. 297, activitatea infracțională incriminată prin conținutul normativ din alin. (2) trebuie să producă și

---

[1] Apreciem că s-ar extinde prea mult sfera ilicitului penal dacă s-ar reține infracțiunea de abuz în serviciu (ori de neglijență în serviciu, când fapta este comisă din culpă) pentru orice neîndeplinire sau încălcare a atribuțiilor de serviciu, chiar și cu consecințe dăunătoare minime.

[2] A se vedea CSJ, dec. nr. 1646 din 2 iulie 1992, s. cont. adm., în Constantin Crișu, Nicorina Crișu Magraon, Ștefan Crișu, *Repertoriu de jurisprudență și doctrină română*, 1989-1994, vol. II, Ed. Argessis, Curtea de Argeș, 1995, p. 38.

[3] Siegfried Kahane, *Capitolul al II-lea. Infracțiuni de serviciu sau în legătură cu serviciul*, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. III, p. 81.

lezarea persoanei vătămate, însă prin *îngrădirea exercitării unui drept* sau prin *crearea unei situații de inferioritate* pe baza temeiurilor discriminatorii arătate. Astfel, persoana nu poate să-și exercite un drept legal ori acesta îi este știrbit (spre exemplu, nu este înscrisă în listele de alegători, nu este admisă să participe la examenul pentru ocuparea unui post, nu are acces la anumite funcții de conducere pentru care îndeplinește condițiile legale – din cauza discriminării ei pe motive de rasă, naționalitate etc.).

Legătura de cauzalitate. Tulburarea bunului mers al unității la care lucrează făptuitorul și afectarea prestigiului acesteia rezultă din materialitatea faptelor (*ex re*).

În ceea ce privește urmările produse subiecților pasivi adiacenți, abuzul în serviciu fiind o infracțiune de rezultat, este necesar ca între acțiunea sau inacțiunea care formează elementul material și aceste urmări să existe un raport de cauzalitate, în sensul că paguba ori încălcarea drepturilor sau a intereselor legitime ale persoanei vătămate trebuie să fie consecința neîndeplinirii ori îndeplinirii defectuoase a atribuțiilor de serviciu de către un funcționar public (sau alt funcționar, în cazul formei atenuate a infracțiunii).

De asemenea, îngrădirea exercitării unui drept ori crearea unei situații de inferioritate pentru o persoană trebuie să fie consecința atitudinii de discriminare din partea subiectului activ pe temei de rasă, naționalitate etc.

În general, legătura de cauzalitate rezultă din materialitatea faptelor, însă, în unele situații (spre exemplu, restrângerea de drepturi ori a unor interese, când se produce un prejudiciu material), ea trebuie demonstrată.

b) Latura subiectivă a infracțiunii de abuz în serviciu este formată din elementul subiectiv și o cerință esențială.

Elementul subiectiv. Forma de vinovăție cu care este săvârșită varianta prevăzută în alin. (1) al art. 297 C. pen. este *intenția*, ce poate să fie *directă*, dacă făptuitorul urmărește producerea rezultatului ilicit în dauna persoanei vătămate, sau *indirectă*, când purtarea abuzivă nu are ca scop vătămarea unei anumite persoane, ci autorul acceptă doar urmările faptei sale, fiindu-i indiferentă situația celui lezat.

Faptele săvârșite din culpă nu se sancționează potrivit acestei incriminări [avându-se în vedere art. 16 alin. (6) teza a II-a C. pen.], ci în conformitate cu art. 298, prin care se incriminează infracțiunea de neglijență în serviciu.

Mobilul sau scopul săvârșirii acestei variante nu au relevanță în ceea ce privește calificarea faptei ca infracțiune, însă pot să contribuie la individualizarea corectă a pedepselor.

Conținutul normativ prevăzut în art. 297 alin. (2) prevede ca **cerință esențială** existența unui *mobil special* care stă la baza hotărârii de a se săvârși această infracțiune, și anume situația persoanei vătămate în ceea ce privește: rasa, naționalitatea, originea etnică, religia, sexul, orientarea sexuală, apartenența politică, averea, vârsta, dizabilitatea, boala cronică necontagioasă sau infecția HIV/SIDA.

Astfel, această variantă de infracțiune se poate săvârși numai cu *intenție directă*, făptuitorul urmărind îngrădirea exercitării drepturilor ori punerea în inferioritate a persoanei vătămate, din cauza discriminării pe care o face în baza temeiurilor arătate.

Dacă lipsește cerința esențială, respectiv mobilul arătat, infracțiunea nu există.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Formele infracțiunii

Actele pregătitoare și **tentativa** la această infracțiune sunt posibile pentru unele modalități normative și de fapt de săvârșire, însă nu sunt sancționate de lege.

Consumarea infracțiunii de abuz în serviciu are loc în momentul în care s-a produs paguba ori lezarea drepturilor sau a intereselor legitime ale persoanei (fizice ori juridice) vătămate sau când persoana fizică nu poate să-și valorifice un drept care îi este îngrădit ori a fost pusă în situație de inferioritate în temeiul motivelor de discriminare arătate în lege. În cazurile în care infracțiunea se săvârșește prin inacțiune, momentul consumării coincide cu expirarea termenului în care trebuia efectuat actul.

Ultimele două modalități normative de săvârșire a infracțiunii [alin. (2) al art. 297 C. pen.] pot să dureze în timp, faptele având formă continuă, astfel că în aceste cazuri există și un moment al **epuizării**, când încetează activitatea de discriminare, iar exercitarea dreptului nu mai este îngrădită sau persoana vătămată nu mai este pusă în situație de inferioritate.

Unele fapte de abuz în serviciu pot să fie săvârșite în formă continuată (spre exemplu, producerea de pagube unei persoane fizice sau juridice, în baza aceleiași rezoluții infracționale și prin acte repetate în timp, de îndeplinire defectuoasă a unor atribuții de serviciu), momentul comiterii ultimului act fiind și cel al *epuizării* infracțiunii.

B. Modalitățile infracțiunii

În varianta prevăzută de alin. (1), infracțiunea de abuz în serviciu se poate realiza prin două **modalități normative simple**: prin neîndeplinirea, cu știință, a unui act sau prin îndeplinirea sa defectuoasă de către funcționarul public (sau alt angajat) aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu.

Varianta prevăzută în alin. (2) se poate săvârși, de asemenea, prin două **modalități normative simple**: prin îngrădirea exercitării unui drept al unei persoane sau prin crearea pentru aceasta a unei situații de inferioritate pe temei discriminatoriu, de către funcționarul public (sau altă persoană încadrată în muncă) aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu.

Varianta agravată a infracțiunii se realizează prin aceleași modalități normative (arătate în conținutul celor două variante simple), diferența constituind-o cuantumul pagubei produse prin aceste modalități, care face ca faptele să aibă consecințe deosebit de grave.

În cadrul modalităților normative, infracțiunea poate fi săvârșită în mod concret printr-o diversitate de **modalități de fapt**, care pot să aibă efect de atenuare sau de agravare a răspunderii penale, în funcție de împrejurările de comitere a infracțiunii, de factorii obiectivi ori subiectivi care au influențat-o etc.

C. Sancțiuni

Pentru toate variantele și modalitățile normative de comitere a infracțiunii în forma de bază, sancțiunea aplicabilă este închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică.

În cazul formei atenuate prevăzute de art. 297 raportat la art. 308 C. pen. (când autorul nu are calitatea de funcționar public, ci de angajat la o persoană fizică asimilată funcționarilor publici ori la o persoană juridică), limitele speciale ale pedepsei cu închisoarea se reduc cu o treime, fiind de la un an și 4 luni la 4 ani și 8 luni.

Evident că făptuitorului i se va aplica și sancțiunea interzicerii exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică, întrucât legiuitorul nu face nicio precizare (în cuprinsul art. 308 C. pen.) în sensul neaplicării acesteia pentru autorii care nu au calitatea de funcționari publici. De altfel, este rațional ca aceștia să nu poată dobândi în viitor această calitate, avându-se în vedere fapta comisă, care nu permite nici celor care se aflau în asemenea funcții să le mai exercite în continuare.

Dacă prin infracțiunea de abuz în serviciu s-au produs consecințe deosebit de grave (pagube materiale mai mari de 2.000.000 de lei – potrivit art. 183 C. pen.), limitele speciale ale pedepsei prevăzute pentru forma de bază se majorează cu jumătate, în conformitate cu dispozițiile art. 309 C. pen. Astfel, forma agravată a infracțiunii de abuz în serviciu prevăzută de art. 297 raportat la art. 309 C. pen. este pedepsită cu închisoare de la 3 la 10 ani și 6 luni. De asemenea, se va aplica făptuitorului și pedeapsa interzicerii dreptului de a ocupa o funcție publică.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Infracțiunea de abuz în serviciu, în varianta de la alin. (1) al art. 297 C. pen., are caracter general, putând fi săvârșită prin orice modalitate faptică de nerespectare a atribuțiilor de serviciu, cu excepția modalităților care sunt prevăzute expres în conținutul altor infracțiuni speciale (cum ar fi: luarea de mită – art. 289 C. pen.; neluarea măsurilor legate de securitate și sănătate în muncă – art. 349 C. pen.; purtarea abuzivă – art. 296 C. pen. ș.a.).

Față de aceste infracțiuni, abuzul în serviciu are caracter subsidiar, ceea ce înseamnă că ea se va reține (bineînțeles, dacă sunt îndeplinite toate cerințele prevăzute în textul incriminator) numai când fapta concretă nu realizează conținutul altei infracțiuni care se comite în cadrul relațiilor de serviciu.

De asemenea, varianta normativă de la alin. (2) al art. 297 C. pen. are caracter special față de prima variantă, care este subsidiară acesteia.

Varianta normativă simplă a infracțiunii, prevăzută în alin. (1) al art. 297 C. pen., seamănă, sub aspectul laturii obiective și al elementelor preexistente, cu infracțiunea de neglijență în serviciu, însă acestea sunt diferențiate de forma de vinovăție, ultima realizându-se din culpă.

B. Aspecte procesuale

Acțiunea penală pentru infracțiunea de abuz în serviciu se pune în mișcare din oficiu, iar urmărirea penală se efectuează de către organele de cercetare, sub supravegherea procurorului, competentă să judece această infracțiune în primă instanță fiind judecătoria.

Forma agravată a infracțiunii este de competența tribunalului.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

Varianta normativă prevăzută în art. 297 alin. (1) C. pen. are, într-o oarecare măsură, corespondent atât în art. 147 **C. pen. 1865** („Abuzul de putere"), cât și în art. 245 **C. pen. 1937**.

Inițial însă, art. 245 incrimina numai abuzul în serviciu prin care se aducea atingere intereselor persoanelor, dar urmare modificărilor aduse prin Decretele nr. 192/1950, nr. 202/1953, nr. 318/1958, nr. 1/1959 și nr. 212/1960, în cuprinsul aceluiași text a fost inclus și abuzul în serviciu prin care se lezau interesele „obștești".

Spre deosebire de reglementările cuprinse în codurile penale din 1969 și 2009, în cele două coduri anterioare se prevedea ca, pentru existența infracțiunii, fapta să fie săvârșită în mod repetat sau, când era săvârșită „o singură dată", trebuia să prezinte un caracter grav ori să aibă ca mobil interese materiale sau alte interese personale. De asemenea, în Codul penal din 1937 se mai prevedea că fapta nu constituie infracțiune dacă era cerută de nevoile serviciului. Totodată, în același cod

erau incriminate: nedreapta luare (art. 238), profitul din eroare (art. 239) și refuzul de serviciu legalmente datorat (art. 243) – toate aceste fapte fiind incluse în noile reglementări în conținutul infracțiunii de abuz în serviciu.

Varianta normativă prevăzută în alin. (2) al art. 297 C. pen. nu a fost prevăzută în codurile din 1865 și 1937, fiind incriminată pentru prima dată prin Legea nr. 630 din 6 august 1945 privitoare la statutul naționalităților. Această incriminare a fost apoi transpusă în Codul penal din 1937, care nu prevedea pentru autorul faptei vreo calitate, infracțiunea putând să fie comisă de orice persoană, iar temeiurile de discriminare se limitau la: rasă, religie sau naționalitate (conform reglementărilor din Legea nr. 630/1945).

B. Situații tranzitorii

În legătură cu faptele săvârșite anterior intrării în vigoare a noului Cod penal, se va verifica în primul rând dacă cele prevăzute în art. 246, art. 247 și art. 248 C. pen. anterior se încadrează și în conținutul art. 297 C. pen., fiind mai favorabilă legea care prevede condiții de incriminare în plus, ce au ca efect neincluderea unor fapte concrete în sfera ilicitului penal.

Sub aspectul limitelor de pedeapsă, legea nouă este mai aspră pentru variantele de bază și atenuate.

În ceea ce privește forma agravată, limitele de pedeapsă prevăzute în Codul penal anterior sunt mai mari, astfel că mai favorabilă este reglementarea cuprinsă în noul Cod penal.

Apreciem că limita minimă de 2 ani închisoare prevăzută în legea nouă pentru variantele simple ar fi prea ridicată, avându-se în vedere că unele fapte pot aduce o atingere minimă drepturilor, intereselor sau patrimoniului persoanei vătămate.

Neglijența în serviciu

Art. 298. Încălcarea din culpă de către un funcționar public a unei îndatoriri de serviciu, prin neîndeplinirea acesteia sau prin îndeplinirea ei defectuoasă, dacă prin aceasta se cauzează o pagubă ori o vătămare a drepturilor sau intereselor legitime ale unei persoane fizice sau ale unei persoane juridice, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă.

COMENTARII (Conf. univ. dr. Gavril Paraschiv)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

În Codul penal anterior, infracțiunea de neglijență în serviciu era reglementată la art. 249, în mod asemănător, însă cu o sferă de aplicare mai extinsă, prin aceea că în conținutul său juridic se prevedea o urmare alternativă în plus, respectiv „o tulburare însemnată bunului mers al unui organ sau al unei instituții de stat ori al unei alte unități din cele la care se referă art. 145 sau o pagubă patrimoniului acesteia ori o vătămare importantă intereselor legale ale unei persoane"[1], în practică nereținându-se, în principiu, această urmare, întrucât este dificil de stabilit existența sa în fapt.

[1] Art. 145 C. pen. anterior definea termenul „public".

Se constată că noua reglementare extinde la rândul ei foarte mult sfera de aplicare a infracțiunii, adăugând ca urmare imediată și „vătămarea drepturilor" și neprevăzând condiția ca vătămarea intereselor legitime să fie „importantă", ceea ce îngreunează delimitarea clară între abaterile disciplinare sau chiar inerentele greșeli profesionale și infracțiunea de neglijență în serviciu, din moment ce noua formă permite încadrarea în conținutul său a oricărei fapte săvârșite din culpă, dacă s-a adus o atingere, chiar minimă, drepturilor sau intereselor legitime ale unei persoane fizice ori juridice.

Varianta agravată a infracțiunii este similară, însă în Codul penal actual are o sferă mai restrânsă, fiind aplicabilă pentru pagube mai mari de 2.000.000 de lei, și nu de peste 200.000 de lei, cum se prevedea în Codul penal anterior. De asemenea, prin noua reglementare este înlăturată condiția privind producerea unei perturbări deosebit de grave a activității persoanei vătămate, stipulată în Codul penal anterior.

2. Concept și caracterizare

Neglijența în serviciu este fapta funcționarului public (sau a altui angajat, în cazul variantei atenuate) care încalcă, din culpă, o îndatorire de serviciu, prin neîndeplinirea ori îndeplinirea defectuoasă a acesteia, și creează o pagubă sau o vătămare a drepturilor ori intereselor legitime ale unei persoane fizice sau juridice. Această faptă are un caracter antisocial, întrucât afectează modul de îndeplinire a atribuțiilor de serviciu și prestigiul unității la care lucrează autorul, aducând, totodată, atingere și drepturilor patrimoniale sau de altă natură persoanelor vătămate.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special

Infracțiunea de neglijență în serviciu are drept obiect juridic special relațiile sociale privind buna desfășurare a activității funcționarilor publici [sau a altor angajați ai persoanelor juridice sau ai persoanelor fizice asimilate funcționarilor publici, conform art. 175 alin. (2) C. pen.] și, implicit, a unităților la care sunt încadrați aceștia, prin îndeplinirea în mod conștiincios a atribuțiilor de serviciu, astfel încât persoanele fizice sau juridice care intră în contact cu acești lucrători (inclusiv unitățile la care ei lucrează) să nu fie păgubite ori vătămate în drepturile sau interesele lor legitime.

Legiuitorul a urmărit să protejeze prin această incriminare nu numai buna funcționare a unităților în care lucrează funcționari publici sau persoane asimilate acestora, dar și patrimoniul, drepturile și interesele legitime ale celor care vin în contact cu aceste unități.

De asemenea, în cazul variantei atenuate a acestei infracțiuni, când subiect activ este – potrivit dispozițiilor art. 308 C. pen. – orice alt angajat la o persoană fizică asimilată funcționarilor publici ori la o persoană juridică, se urmărește buna funcționare și a acestor unități, prin adoptarea unei conduite corespunzătoare de către persoanele încadrate în muncă, acestea trebuind să realizeze atribuțiile de serviciu astfel încât să nu producă pagube ori să aducă atingere drepturilor sau intereselor legitime ale persoanelor fizice ori juridice cu care se intră în contact sau la care lucrează.

B. Obiectul material

Există un obiect material numai când fapta s-a comis ori s-a răsfrânt asupra unui bun sau unei valori materiale care aparține avutului public ori particular,

aducând o vătămare acestora, cum ar fi, spre exemplu: redactarea defectuoasă, din neatenție, a unui înscris sau neglijența în conservarea sau întreținerea unor bunuri – operațiuni care intră în competența făptuitorului.

C. Subiecții infracțiunii

Subiect activ nemijlocit (autor) al infracțiunii de neglijență în serviciu, în varianta de bază, poate fi numai un funcționar public, inclusiv persoanele asimilate, potrivit art. 175 alin. (2) C. pen.

În forma atenuată a infracțiunii, prevăzută de art. 298 raportat la art. 308 C. pen., subiect activ nemijlocit poate să fie orice persoană care nu are calitatea de funcționar public și care este încadrată în muncă la o persoană juridică ori la o persoană fizică asimilată funcționarilor publici.

Referitor la posibilitatea sau imposibilitatea coautoratului la infracțiunile săvârșite din culpă, inclusiv la cea de neglijență în serviciu, doctrina este împărțită, fiind susținute, cu argumente, ambele ipoteze. Considerăm că în situația în care mai multe persoane au cooperat la săvârșirea unei activități al cărei rezultat periculos nu l-au prevăzut ori au crezut că nu se va produce, se comite o singură infracțiune, avându-se în vedere unitatea acțiunii și a rezultatului produs, dar și a poziției subiective comune în realizarea activității din care a reieșit (pe bază de culpă) rezultatul infracțional, astfel că persoanele care au săvârșit fapta împreună pot să aibă calitatea de coautori[1].

Ca urmare, dacă la săvârșirea faptei mai mulți angajați procedează, în înțelegere, la îndeplinirea unei sarcini de serviciu în același fel, realizând astfel conținutul infracțiunii de neglijență în serviciu, culpa lor este comună. Când făptuitorii acționează separat, încălcând fiecare atribuțiile sale de serviciu, însă contribuie cu toții la producerea aceluiași rezultat, culpa lor este concurentă, fiecare răspunzând în funcție de proporția cu care a contribuit la realizarea urmării imediate.

Relevantă pentru stabilirea răspunderii penale este și noua reglementare, introdusă prin art. 52 alin. (1) C. pen., potrivit căreia persoana care săvârșește nemijlocit acte de executare directă, cu intenție, alături de o altă persoană care acționează din culpă, va răspunde pentru infracțiunea intenționată. Astfel, dacă la o infracțiune de neglijență în serviciu, alături de autorul care a acționat din culpă, a contribuit cu intenție, săvârșind acte de executare directă, și o altă persoană, aceasta din urmă va răspunde pentru infracțiunea de abuz în serviciu.

Instigarea sau complicitatea, ca forme de participație penală proprie, nu sunt posibile la infracțiunea de neglijență în serviciu, întrucât aceasta este realizată din culpă, astfel că nu se realizează condiția potrivit căreia toți participanții trebuie să acționeze cu aceeași formă de vinovăție, respectiv intenție.

Poate exista însă participație improprie, situație în care cei care au determinat sau înlesnit cu intenție săvârșirea infracțiunii de neglijență vor fi sancționați cu pedeapsa prevăzută de lege pentru fapta comisă cu intenție [art. 52 alin. (2) C. pen.].

Subiect pasiv special este, în primul rând, unitatea la care lucrează făptuitorul și a cărui funcționare a fost afectată.

Subiect pasiv nemijlocit al infracțiunii de neglijență în serviciu, sub toate variantele, poate fi, de asemenea, oricare dintre persoanele fizice sau juridice cărora li se cauzează o pagubă ori o vătămare a drepturilor sau intereselor legitime de către persoanele încadrate în muncă, prin încălcarea din culpă a atribuțiilor de serviciu.

---

[1] A se vedea și Gheorghe Bică, Ioan Griga, Gavril Paraschiv, Gheorghe Alecu, *Drept penal. Partea generală*, Ed. Fundației „România de Mâine", București, 2008, p. 177.

4. Structura conținutului juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă

În structura infracțiunii de neglijență în serviciu, situația premisă constă în preexistența unui serviciu care funcționează la o unitate având competența de a efectua acte de natura celui care ocazionează săvârșirea faptei de neglijență. Infracțiunea nu poate exista fără această situație premisă, care se răsfrânge asupra făptuitorului, ce are anumite îndatoriri, atribuții în cadrul serviciului respectiv.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă a infracțiunii.

a) Latura obiectivă a infracțiunii de neglijență în serviciu este formată, ca și la infracțiunea de abuz în serviciu, din: elementul material, însoțit de o cerință esențială, urmarea imediată și legătura de cauzalitate dintre activitatea ilicită și rezultatul produs.

Elementul material presupune *încălcarea* din culpă a unei îndatoriri de serviciu de către un funcționar public (ori altă persoană încadrată în muncă, în cazul variantei atenuate a infracțiunii prevăzute de art. 308 C. pen.), prin *neîndeplinirea* ori prin *îndeplinirea defectuoasă* a acesteia.

Prin „îndatorire de serviciu" se înțelege tot ceea ce cade în sarcina unei persoane încadrate în muncă, potrivit normelor care reglementează serviciul respectiv ori care sunt inerente naturii acelui serviciu; respectarea acestor norme constituie o obligație de serviciu.

Îndatoririle de serviciu se stabilesc prin hotărâri ale Guvernului, regulamente, statute, instrucțiuni, ordine sau dispoziții ale organelor competente etc.

Unele dintre aceste norme stabilesc îndatoriri cu caracter general ale tuturor funcționarilor, iar altele prevăd îndatoriri specifice fiecărei categorii de persoane încadrate în muncă.

Potrivit doctrinei[1], se poate reține ca element material al infracțiunii de neglijență în serviciu și nerespectarea din culpă de către persoana încadrată în muncă a dispoziției organului ierarhic superior, dacă aceasta se întemeiază pe o prevedere a legii a cărei aplicare intră în competența respectivului organ, dispoziția constituind astfel o îndatorire de serviciu pentru subordonat.

Prin „încălcarea" unei îndatoriri de serviciu se înțelege nerespectarea sau nesocotirea unei sarcini care rezultă din obligațiile de serviciu ale făptuitorului[2].

Elementul material, care presupune *încălcarea* unei îndatoriri de serviciu, se poate realiza prin două modalități alternative: printr-o inacțiune, care constă în *neîndeplinirea* îndatoririi de serviciu, sau printr-o acțiune de *îndeplinire defectuoasă.*

Infracțiunea se comite prin săvârșirea oricărei modalități, iar dacă se produc ambele, în aceeași împrejurare, se va reține o singură infracțiune.

Neîndeplinirea unei îndatoriri de serviciu presupune rămânerea autorului în stare de pasivitate, neefectuând un act care trebuia să fie îndeplinit. Inactivitatea autorului poate să fie totală sau parțială (când îndeplinește totuși parțial îndatorirea).

---

[1] Doru Pavel, *Considerații teoretice privind infracțiunile de serviciu*, în RRD nr. 10/1967, p. 37 și urm.

[2] Gheorghe Nistoreanu, Vasile Dobrinoiu, Alexandru Boroi, Valerică Lazăr, *Drept penal. Partea specială*, Ed. Continent XXI, București, 1995, p. 323.

Îndeplinirea defectuoasă a unei îndatoriri de serviciu presupune efectuarea acesteia, din culpă, în alt fel decât autorul trebuia să o realizeze, adică în mod necorespunzător din punct de vedere al conținutului, formei sau întinderii îndatoririi, momentului ori condițiilor de efectuare ș.a.

Cerința esențială. Pentru realizarea elementului material este necesar ca acțiunea sau inacțiunea să fie comisă de un funcționar public (sau de alt funcționar) în exercițiul atribuțiilor sale de serviciu. Această cerință este răsfrângerea situației premisă în conținutul infracțiunii.

Urmarea imediată a infracțiunii de neglijență în serviciu, în varianta simplă, constă atât în perturbarea activității unității la care lucrează făptuitorul, cât și în producerea unei pagube ori în vătămarea drepturilor sau intereselor legitime ale persoanei fizice sau juridice față de care autorul nu a îndeplinit ori a îndeplinit defectuos o îndatorire de serviciu.

Formularea foarte generală a textului art. 298 C. pen., în ceea ce privește elementul material și urmările produse – fără să se mai prevadă condiția ca vătămarea intereselor legale ale unei persoane să fie „importantă" –, face posibilă încadrarea ca infracțiune a oricărei încălcări, din culpă, a unei îndatoriri de serviciu, chiar dacă lezarea drepturilor sau intereselor legitime ale unei persoane fizice sau juridice este minimă (ca și în cazul infracțiunii de abuz în serviciu, după cum s-a arătat).

De altfel, aceeași discuție se poate face și cu privire la cuantumul pagubei care se produce prin săvârșirea faptei în forma simplă, legiuitorul neprevăzând vreo limită sau vreo condiție referitoare la întinderea prejudiciului, pentru realizarea condițiilor de existență a infracțiunii[1].

Urmarea imediată în cazul variantei normative agravate prevăzute în art. 298 raportat la art. 309 C. pen. presupune ca, prin încălcarea din culpă a îndatoririlor de serviciu, să se fi produs consecințe deosebit de grave, adică să se înregistreze o pagubă materială mai mare de 2.000.000 de lei (art. 183 C. pen.).

În cazul variantei tipice a infracțiunii, legiuitorul prevede urmări alternative, iar infracțiunea se consumă prin realizarea oricăreia dintre acestea: producerea unei pagube ori vătămarea drepturilor sau intereselor legitime ale unei persoane fizice sau juridice.

În situația în care se produc mai multe urmări, față de aceeași persoană și în aceeași împrejurare, se realizează conținutul unei singure infracțiuni de neglijență în serviciu.

Legătura de cauzalitate. Tulburarea bunului mers al unității la care lucrează făptuitorul și afectarea prestigiului acesteia rezultă din materialitatea faptelor (*ex re*).

Între activitatea de neîndeplinire ori îndeplinire defectuoasă a îndatoririlor de serviciu și producerea pagubei ori vătămarea drepturilor sau intereselor legitime ale subiectului pasiv adiacent trebuie să existe legătură de cauzalitate, neglijența în serviciu fiind o infracțiune de rezultat. Astfel, urmările produse în dauna persoanei fizice sau juridice trebuie să fie determinate de încălcarea din culpă a îndatoririlor de serviciu de către autorul faptei.

b) Latura subiectivă cuprinde: elemente subiective și cerințe esențiale. Ca **element subiectiv**, infracțiunea de neglijență în serviciu presupune existența *culpei*,

[1] Referindu-ne la vechea legislație, precizăm că, potrivit dispozițiilor cuprinse în Legea nr. 59/1968, dacă paguba cauzată „avutului obștesc" nu depășea 1.000 de lei și nu se produceau alte consecințe, fapta de neglijență în serviciu nu avea caracter infracțional, ci era calificată ca abatere de competența comisiei de judecată.

sub cele două forme ale sale: culpa cu prevedere (ușurința) ori culpa fără prevedere sau simplă (neglijența). Astfel, în primul caz este realizat elementul subiectiv al infracțiunii când făptuitorul a prevăzut posibilitatea survenirii urmărilor specifice, însă a considerat, fără temei, că acestea nu se vor produce, iar în al doilea caz, făptuitorul nu a prevăzut urmările, deși trebuia și putea să le prevadă.

Referitor la posibilitatea de prevedere a urmărilor, în doctrină au existat mai multe controverse, însă opinia dominantă este că aceasta trebuie apreciată de la caz la caz, în funcție de împrejurările concrete în care s-a comis fapta și de persoana făptuitorului – nu în raport de o unitate de măsură abstractă, cum ar fi aceea a „bunului gospodar" sau a „omului mijlociu".

Ierarhizarea culpei: *culpa lata* (gravă), *culpa levis* (culpa ușoară) și *culpa levissima* (culpa foarte ușoară) poate servi la individualizarea pedepsei pentru faptele comise.

Existența culpei trebuie să fie stabilită de către organele de justiție, în baza probelor administrate.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Formele infracțiunii

Actele preparatorii și **tentativa** nu sunt posibile, neglijența în serviciu fiind o infracțiune de culpă, astfel că nu poate îmbrăca aceste forme.

Consumarea infracțiunii de neglijență în serviciu are loc atunci când, urmare a încălcării din culpă a unei îndatori de serviciu, se produce o pagubă ori vătămarea drepturilor sau intereselor legitime ale unei persoane fizice sau juridice.

B. Modalitățile infracțiunii

Varianta de bază a infracțiunii de neglijență în serviciu prevede două modalități normative simple: *neîndeplinirea unei îndatoriri* de serviciu, respectiv *îndeplinirea defectuoasă a unei îndatoriri* de serviciu de către un funcționar public.

Prin aceleași modalități se realizează atât varianta atenuată, cât și varianta agravată a infracțiunii.

Modalitățile faptice în care se poate prezenta infracțiunea de neglijență în serviciu sunt variate, în funcție de împrejurările concrete în care sunt săvârșite faptele.

C. Sancțiuni

Pentru această infracțiune, sancțiunea prevăzută de lege este închisoarea de la 3 luni la 3 ani sau amenda, când faptele sunt săvârșite de un funcționar public, iar dacă sunt comise de altă persoană încadrată în muncă, aceste limite se reduc cu o treime [art. 308 alin. (2) C. pen.], limitele pedepsei cu închisoarea fiind cuprinse între 2 luni și 2 ani.

Dacă s-au produs consecințe deosebit de grave, adică o pagubă materială mai mare de 2.000.000 de lei, limitele de pedeapsă prevăzute pentru varianta simplă se majorează cu jumătate (art. 183 și art. 309 C. pen.), închisoarea fiind de la 4 luni și 15 zile până la 4 ani și 6 luni.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Infracțiunea de neglijență în serviciu se aseamănă, sub aspectul elementului material și al urmărilor, cu infracțiunea de abuz în serviciu [varianta prevăzută în alin. (1) al art. 297 C. pen.], însă se deosebește de aceasta în ceea ce privește latura subiectivă, neglijența săvârșindu-se din culpă, în timp ce fapta de abuz se comite cu intenție.

B. Aspecte procesuale

Acțiunea penală pentru infracțiunea de neglijență în serviciu se pune în mișcare din oficiu, iar urmărirea penală se efectuează conform regulilor de procedură obișnuite, de către organele de cercetare penală, sub supravegherea procurorului. Competența de a judeca asemenea cauze în primă instanță revine judecătoriei.

Forma agravată a infracțiunii este de competența tribunalului.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

În forma sa inițială, art. 242 **C. pen. 1937** incrimina „neglijența în funcțiune" numai pentru gestionari, având ca obiect apărarea patrimoniului public, însă, din 31 martie 1937, această incriminare a fost extinsă pentru toți funcționarii publici.

Art. 242 C. pen. 1937 prevedea că urmarea imediată consta într-o *tulburare a bunului mers al unității sau o vătămare a intereselor legale ale cetățenilor*. De asemenea, era reglementată și condiția ca fapta să fie repetată ori să aibă caracter grav, pentru a realiza conținutul infracțiunii.

Dispozițiile art. 242 C. pen. 1937 au fost modificate succesiv prin Decretele nr. 192/1950, nr. 202/1953, nr. 265/1954, nr. 318/1958 și nr. 212/1960.

În Codul penal din anul 1937 au fost incriminate separat și unele infracțiuni de neglijență cu caracter special, cum ar fi: neglijența în efectuarea supravegherii executării contractelor de furnituri, neglijența în administrarea și gestionarea bunurilor aparținând unităților obștești, neglijența care a avut ca urmare pieirea vitelor la o gospodărie agricolă de stat sau la o cooperativă agricolă de producție.

B. Situații tranzitorii

Unele reglementări din Codul penal actual privind neglijența în serviciu sunt mai favorabile, comparativ cu cele din precedentul Cod penal, iar altele, dimpotrivă. Astfel, sub aspectul elementelor infracțiunii, nu se mai prevede ca urmare imediată alternativă producerea unei tulburări însemnate pentru bunul mers al părții vătămate, astfel că legea nouă este mai favorabilă, nemaiconstituind infracțiune, cu condiția ca ele să nu constituie o vătămare a drepturilor sau intereselor legitime ale aceleiași persoane vătămate. Pe de altă parte, incriminând orice vătămare a intereselor legitime, noua reglementare lărgește sfera faptelor care realizează conținutul infracțiunii, astfel că legea veche, care stipula ca vătămarea să fie *„importantă"*, este mai favorabilă. Aceeași concluzie se impune și cu privire la incriminarea în plus, prin noul Cod, a faptelor care vatămă *„drepturile"* persoanei.

În ceea ce privește pedepsele pentru varianta simplă, reglementările anterioare sunt mai favorabile, întrucât prevedeau limite mai mici (de la o lună la 2 ani închisoare sau amendă), comparativ cu cele cuprinse în noul Cod (de la 3 luni la 3 ani închisoare sau amendă).

Aceeași concluzie se desprinde și în situația variantei atenuate a infracțiunii de neglijență în serviciu, în ambele coduri prevăzându-se reducerea cu o treime a limitelor de pedeapsă aferente variantei simple, atunci când faptele sunt săvârșite de către alți angajați ce nu au calitatea de funcționari publici.

În cazul variantei agravate, legea nouă este mai favorabilă, întrucât prevede limite mai mici pentru pedeapsa închisorii (de la 4 luni și 15 zile la 4 ani și 6 luni) sau amenda, comparativ cu cea anterioară (închisoare de la 2 la 10 ani, fără posibilitatea aplicării amenzii).

Folosirea abuzivă a funcției în scop sexual

Art. 299. (1) Fapta funcționarului public care, în scopul de a îndeplini, a nu îndeplini, a urgenta ori a întârzia îndeplinirea unui act privitor la îndatoririle sale de serviciu sau în scopul de a face un act contrar acestor îndatoriri, pretinde ori obține favoruri de natură sexuală de la o persoană interesată direct sau indirect de efectele acelui act de serviciu se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 3 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică sau de a exercita profesia ori activitatea în executarea căreia a săvârșit fapta.

(2) Pretinderea sau obținerea de favoruri de natură sexuală de către un funcționar public care se prevalează sau profită de o situație de autoritate ori de superioritate asupra victimei, ce decurge din funcția deținută, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică sau de a exercita profesia sau activitatea în executarea căreia a săvârșit fapta.

COMENTARII (Conf. univ. dr. Gavril Paraschiv)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Infracțiunea de folosire abuzivă a funcției în scop sexual nu se regăsește în legislația anterioară. O incriminare oarecum asemănătoare ar putea fi cea de *hărțuire sexuală* (art. 203[1]), care a fost introdusă în Codul penal român din 1969 la categoria infracțiunilor privitoare la viața sexuală, prin Legea nr. 61/2002 – sancționând „hărțuirea unei persoane prin amenințare sau constrângere, în scopul de a obține satisfacții de natură sexuală, de către o persoană care abuzează de autoritatea sau influența pe care i-o conferă funcția îndeplinită la locul de muncă".

Art. 299 C. pen. formulează în alt mod și mai complet conținutul infracțiunii care are ca scop obținerea unor favoruri de natură sexuală, de către funcționarul public sau altă persoană aflată în exercitarea funcției, de la persoanele cu care intră în contact în cadrul îndeplinirii serviciului ori care lucrează la aceeași unitate și față de care făptuitorul are un ascendent. Această nouă incriminare se referă numai la faptele săvârșite în cadrul unui raport de muncă, pe când cea de hărțuire sexuală, prevăzută în vechea legislație, avea o sferă mai mare de cuprindere din punct de vedere al subiecților (activ și pasiv) și stabilea limitativ modalitățile normative de săvârșire, care erau, în principiu, deosebite de cele prevăzute în noua reglementare.

2. Concept și caracterizare

Folosirea abuzivă a funcției în scop sexual este fapta funcționarului public (sau a persoanelor asimilate funcționarilor) de a pretinde sau obține favoruri de natură sexuală de la o persoană interesată în legătură cu un act privitor la atribuțiile sale de serviciu ori prevalându-se sau profitând de autoritatea ori superioritatea sa asupra victimei, decurgând din funcția deținută. Această faptă are caracter antisocial, întrucât prin săvârșirea ei se aduce atingere atât prestigiului unității la care lucrează autorul, relațiilor sociale care privesc buna funcționare a acesteia, cât și demnității, libertății și reputației persoanelor vătămate.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special

Infracțiunea de folosire abuzivă a funcției în scop sexual are drept obiect juridic special relațiile sociale care se nasc și se dezvoltă în legătură cu buna desfășurare a serviciului, astfel încât să nu fie lezat prestigiul unității la care lucrează autorul, acesta trebuind să dea dovadă de respect față de persoanele care i se adresează pentru rezolvarea unui act în legătură cu atribuțiile sale de serviciu, precum și față de cei asupra cărora are o poziție de autoritate ori de superioritate datorită raporturilor de serviciu.

Adiacent, prin această incriminare se apără demnitatea, independența, libertatea morală și inviolabilitatea vieții sexuale atât a persoanelor care apelează la serviciile funcționarilor publici (ori a altor lucrători, în cazul formei atenuate prevăzute de art. 308 C. pen.), cât și a persoanelor care sunt încadrate la aceeași unitate cu făptuitorul, pe care le împiedică astfel să-și exercite drepturile la locul de muncă într-un climat propice, punându-le în inferioritate pe temei de sex.

B. Obiectul material

În ipoteza obținerii favorurilor de natură sexuală, obiect material al infracțiunii este corpul persoanei asupra căreia au fost săvârșite actele materiale specifice, fără ca acestea să fie liber consimțite.

C. Subiecții infracțiunii

Subiect activ al infracțiunii, pentru ambele variante normative simple, poate fi numai un funcționar public sau o persoană asimilată [art. 175 alin. (1) și (2) C. pen.].

În varianta atenuată a infracțiunii prevăzută de art. 299 raportat la art. 308 C. pen., subiectul activ este, de asemenea, calificat; fără a fi funcționar public, el are totuși calitatea de persoană în serviciul unei persoane fizice sau juridice, fiind asimilată funcționarilor publici.

Subiectul activ poate să fie bărbat, dar și femeie.

La prima variantă normativă simplă a infracțiunii, făptuitorul nu se află în raporturi de muncă cu persoana vătămată, ca regulă, însă nu este exclusă nici ipoteza în care el să comită fapta față de o persoană care lucrează la aceeași unitate (fiindu-i sau nu subordonată), profitând de faptul că aceasta este interesată de îndeplinirea unui act care intră în sfera îndatoririlor de serviciu ale autorului.

La cea de-a doua variantă normativă simplă, autorul se află în raporturi de serviciu cu persoana vătămată, având asupra acesteia o poziție de autoritate sau de superioritate, care decurge din calitatea sa de șef (chiar și la alt compartiment decât victima), angajator, patron, inspector, profesor, antrenor, terapeut etc.

Autoritatea presupune putere, dreptul de a emite dispoziții obligatorii sau de a impune ascultare, în baza unei calități sau împuterniciri pe linie de serviciu.

Superioritatea constă în poziția dominantă pe care o are autorul față de partea vătămată, datorită unei funcții superioare, atribuțiilor de serviciu ori rolului pe care-l are în unitate.

Se apreciază[1] că sunt realizate cerințele privitoare la calitatea de subiect activ și atunci când autorul se află în același plan ierarhic cu persoana vătămată, însă are autoritate față de aceasta din alte motive, cum ar fi, spre exemplu, experiența profesională sau vârsta.

[1] Valerian Cioclei, *Drept penal. Partea specială. Infracțiuni contra persoanei*, Ed. Universul Juridic, București, 2007, p. 232.

Poate exista raport de autoritate sau superioritate și când persoana vătămată nu este angajată la aceeași unitate cu autorul infracțiunii, care poate să aibă însă o poziție dominantă datorită calității de profesor, politician, membru al unei autorități publice sau administrative etc.

Subiect pasiv special al infracțiunii de folosire abuzivă a funcției în scop sexual este unitatea la care lucrează făptuitorul, a cărei activitate este tulburată, fiindu-i afectat prestigiul din cauza activităților infracționale comise.

Subiect pasiv adiacent în cazul primei variante simple a infracțiunii poate să fie orice persoană care apelează la un funcționar public (sau la alt lucrător, în cazul variantei atenuate a infracțiunii), în legătură cu îndeplinirea unui act care intră în sfera atribuțiilor sale de serviciu.

În situația celei de-a doua variante simple a infracțiunii, subiect pasiv adiacent poate fi persoana care are o poziție de subordonare, de inferioritate față de autor, pe linie de serviciu. Ea poate să fie încadrată la aceeași unitate cu făptuitorul ori să se afle în alte raporturi profesionale cu acesta.

Când „pretinderea" are ca destinatare mai multe persoane vătămate, va exista un concurs de infracțiuni, chiar dacă acestea sunt interesate de același act care intră în atribuțiile de serviciu ale făptuitorului.

Persoana vătămată poate să fie bărbat sau femeie, nefiind necesar ca autorul și victima să fie de sex diferit. Astfel, atât autorul, cât și victima pot să fie bărbați sau numai femei.

Participația penală este posibilă, însă nu și în forma coautoratului.

4. Structura conținutului juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă

În structura infracțiunii de folosire abuzivă a funcției în scop sexual, situația premisă constă în preexistența unui serviciu cu competențe de a efectua acte de natura celor care ocazionează săvârșirea faptei incriminate (pentru prima variantă normativă simplă) sau în contextul în care între lucrători există anumite raporturi de autoritate ori superioritate (pentru a doua variantă normativă). În cadrul acestui serviciu, care constituie situația premisă fără de care nu poate fi concepută infracțiunea, își exercită atribuțiile lucrătorul care comite fapta.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă a infracțiunii.

a) Latura obiectivă a infracțiunii de folosire abuzivă a funcției în scop sexual este alcătuită dintr-un element material, o cerință esențială, urmarea imediată și legătura de cauzalitate.

Elementul material al laturii obiective a infracțiunii de folosire abuzivă a funcției în scop sexual, în varianta normativă prevăzută la art. 299 alin. (1) C. pen., constă în acțiunea funcționarului public de a *pretinde* ori *obține favoruri de natură sexuală*, în scopul de a îndeplini, a nu îndeplini, a urgenta ori a întârzia îndeplinirea unui act privitor la îndatoririle sale de serviciu sau în scopul de a face un act contrar acestor îndatoriri, de la o persoană interesată direct sau indirect de efectele acelui act de serviciu.

Realizarea elementului material al infracțiunii este posibilă fie prin pretindere de favoruri sexuale, urmată de refuz, fie prin acceptarea favorurilor sexuale întreprinse de făptuitor.

Expresia „favoruri sexuale" se referă la orice act referitor la viața intimă de natură sexuală, incluzând actele hetero și homosexuale, precum și pe cele de perversiune sexuală. Aceasta ar cuprinde toate activitățile intime la care se referă art. 218 și art. 219 C. pen. (violul și agresiunea sexuală), astfel că elementul material al infracțiunii de folosire abuzivă a funcției în scop sexual presupune pretinderea sau obținerea, prin condiționarea victimei în modul arătat, de raporturi sexuale ori alte relații sexuale între persoane de sex diferit ori de același sex sau alte asemenea acte care atentează la intimitatea vieții sexuale a persoanei vătămate.

Activitatea de „pretindere" a favorurilor de natură sexuală implică în fapt constrângere morală a victimei, presiune psihică, întrucât aceasta este interesată în legătură cu un act de serviciu de competența făptuitorului, care condiționează realizarea atribuției sale de serviciu de favorurile respective.

Dacă „pretinderea" constă numai în activitatea de cerere a făptuitorului, „obținerea" de favoruri sexuale presupune o activitate de pretindere (în mod direct sau indirect), care este acceptată de persoana vătămată. Această cedare a victimei, care nu este liber consimțită, nu este determinată de o constrângere căreia nu i-a putut rezista, ca la viol, ci este motivată de interesul ei în legătură cu rezolvarea unei atribuții de serviciu de către făptuitorul care o condiționează.

În cazul variantei normative de la alin. (2) al art. 299 C. pen., pretinderea sau obținerea favorurilor de natură sexuală nu are la bază interesul persoanei vătămate în legătură cu un act de serviciu al autorului, ci acesta profită de poziția sa de autoritate ori de superioritate asupra victimei, care lucrează la aceeași unitate ori cu care se află în raporturi de serviciu.

Există opinia[1] potrivit căreia este îndeplinită condiția realizării elementului material al infracțiunii și în situația în care „pretinderea" favorurilor de natură sexuală a fost precedată de „provocarea" victimei, care a avut inițiativa, flirtând sau adoptând o atitudine seducătoare față de autor, pentru a-l determina să realizeze atribuția de serviciu – motivându-se că, acolo unde există o diferență de putere, nu poate fi vorba de consimțământ mutual.

Într-o opinie contrară[2] se arată că, în cazul existenței unei „provocări" din partea victimei, nu ar fi realizate cerințele privind elementul material al infracțiunii.

Apreciem că fapta are caracter infracțional chiar și când, inițial, persoana vătămată a adoptat un comportament „provocator" pentru a-l determina pe făptuitor să-și realizeze atribuțiile de serviciu, dacă pretinderea sau obținerea de favoruri sexuale a avut la bază, în final, condiționarea, presiunea psihică practicată de autor. Această soluție s-ar impune avându-se în vedere faptul că, de multe ori, victimele pot adopta atitudini provocatoare tocmai datorită rezistenței întâmpinate încă de la început din partea autorului, în realizarea sarcinilor de serviciu.

Sunt realizate cerințele de existență a infracțiunii chiar dacă obținerea favorurilor de natură sexuală nu a fost precedată de o cerere expresă a autorului, însă prin conduita sa, de a nu-și îndeplini atribuțiile de serviciu în dauna interesului persoanei vătămate, ori prin atitudinea față de persoana asupra căreia are autoritate sau superioritate a „determinat" victima (poate chiar sugerându-i) să-i „ofere" acele favoruri pentru a-și rezolva interesul ori pentru a avea o atmosferă corespunzătoare la serviciu.

---

[1] Edward Behr, *O Americă înfricoșătoare*, Ed. Humanitas, București, 1999, p. 34.

[2] Vasile Dobrinoiu, William Brânză, *Considerații privind infracțiunea de hărțuire sexuală*, în RDP nr. 4/2002, p. 28.

Cerința esențială. Pentru realizarea elementului material al infracțiunii este necesar ca pretinderea sau obținerea favorurilor de natură sexuală să fie realizate prin acțiunea unui funcționar public (sau altei persoane asimilată acestuia), în exercitarea atribuțiilor sale de serviciu – această cerință fiind răsfrângerea în conținutul infracțiunii a situației premisă.

Urmarea imediată rezultă din însăși materialitatea faptelor și presupune tulburarea bunului mers al relațiilor de serviciu în cadrul unității la care lucrează făptuitorul, afectarea prestigiului acestei unități. Totodată, se aduce atingere demnității, onoarei și independenței privind viața sexuală a victimelor.

Legătura de cauzalitate cu privire la urmările produse în dauna unității la care lucrează făptuitorul rezultă din materialitatea faptelor (*ex re*).

În cazul ambelor variante normative simple, legătura de cauzalitate dintre activitatea ilicită constând în *pretindere* de favoruri sexuale și urmarea produsă în dauna persoanelor fizice rezultă, de asemenea, *ex re*, infracțiunea de folosire abuzivă a funcției în scop sexual fiind, în această modalitate alternativă, de pericol.

Când făptuitorul a *obținut favorurile* de natură sexuală, infracțiunea este de rezultat, astfel că trebuie să existe o legătură de cauzalitate între activitatea ilicită a autorului și favorurile sexuale de care a beneficiat.

În situația în care s-au acordat favoruri sexuale din alte cauze, și nu pentru rezolvarea unui interes în legătură cu exercitarea de către beneficiarul favorurilor a atribuțiilor sale de serviciu, în cauză nu sunt realizate cerințele pentru existența infracțiunii.

Aceeași soluție se impune și când autorul pretinde sau obține favoruri de natură sexuală de la o persoană cu care se află în relații de serviciu, fără a se prevala sau profita de autoritatea ori superioritatea sa asupra victimei.

b) Latura subiectivă cuprinde: elementul subiectiv și cerințe esențiale. Sub primul aspect, infracțiunea de folosire abuzivă a funcției în scop sexual se comite cu intenție directă sau indirectă. Astfel, în principiu, autorul – profitând de nevoia părții vătămate pentru realizarea unui interes în legătură cu îndatoririle sale de serviciu sau de poziția lui de autoritate ori de superioritate față de victimă – pretinde favoruri de natură sexuală, cu scopul de a le obține în vederea satisfacerii unor impulsuri specifice.

Infracțiunea poate fi comisă și cu intenție indirectă când, spre exemplu, autorul *obține* favoruri sexuale pentru a face un act contrar atribuțiilor de serviciu, acceptând inițiativa persoanei care-i solicită conduita respectivă.

Nu sunt realizate cerințele laturii subiective a infracțiunii când favorurile pretinse sau obținute nu sunt de natură sexuală, ci se manifestă un sentiment de admirație, se răspunde la unele provocări, se fac glume tradiționale între colegi ori când îmbrățișările sunt izolate și generate de sărbătorirea unor evenimente, fără a exista vreun element de constrângere.

Cerințe esențiale nu există.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Formele infracțiunii

Ca și **actele pregătitoare**, **tentativa** la această infracțiune nu este incriminată, nefiind, de altfel, posibilă, în principiu, decât în puține modalități faptice, întrucât simpla „pretindere" a unor favoruri de natură sexuală este asimilată faptului consumat.

Consumarea infracțiunii – la ambele variante normative – are loc, în cazul primei modalități de comitere, în momentul *pretinderii* favorurilor de natură sexuală, în scopul și în condițiile prevăzute în norma de incriminare.

În modalitatea „obținerii" favorurilor de natură sexuală, infracțiunea se consumă după ce autorul a beneficiat de aceste favoruri, ca urmare a pretinderii lui explicite ori implicite.

Când favorurile de natură sexuală au fost obținute în mod repetat, potrivit aceleiași rezoluții, de la aceeași persoană, în legătură cu același act de serviciu sau profitând de autoritatea ori de superioritatea sa, autorul va răspunde pentru o infracțiune continuată de folosire abuzivă a funcției în scop sexual, care se consideră săvârșită la data ultimului act, ce echivalează cu momentul **epuizării** infracțiunii.

Activitate de pretindere a favorurilor sexuale poate fi realizată, de asemenea, în mod continuat, existând și în acest caz un moment al *epuizării*.

B. Modalitățile infracțiunii

Modalitățile normative simple sunt: pretinderea sau obținerea unor favoruri de natură sexuală de la persoana care are un interes în legătură cu un act de serviciu ce intră în competența făptuitorului sau de la o persoană cu care lucrează autorul, profitând de poziția sa de autoritate sau de superioritate.

Modalitățile normative pentru forma atenuată sunt aceleași.

Nu există modalități normative agravate, infracțiunea neprezentând o variantă calificată.

Faptele de folosire abuzivă a funcției în scop sexual pot fi săvârșite printr-o diversitate de **modalități faptice**, cu respectarea conținutului juridic al infracțiunii, în funcție de împrejurările concrete de realizare a acestora, de persoana făptuitorului sau a persoanei vătămate etc.

C. Sancțiuni

Pentru varianta normativă reglementată în art. 299 alin. (1) C. pen., sancțiunea prevăzută de lege este închisoarea de la 6 luni la 3 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică sau de a exercita profesia ori activitatea în executarea căreia autorul a săvârșit fapta.

Varianta prevăzută la art. 299 alin. (2) C. pen. se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică sau de a exercita profesia sau activitatea în executarea căreia autorul a săvârșit fapta.

Pentru forma atenuată a infracțiunii, limitele de pedeapsă se reduc cu o treime, atât în cazul art. 299 alin. (1) raportat la art. 308 C. pen., cât și în situația art. 299 alin. (2) raportat la art. 308 C. pen., interzicându-se totodată și exercitarea drepturilor arătate.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

În noul Cod penal, adoptat în anul 2009, pe lângă infracțiunea de folosire abuzivă a funcției în scop sexual, la art. 223 este incriminată și fapta de hărțuire sexuală, care constă în „pretinderea în mod repetat de favoruri de natură sexuală în cadrul unei relații de muncă sau al unei relații similare, dacă prin aceasta victima a fost intimidată sau pusă într-o situație umilitoare". Sub aspectul sferei subiectului activ și al elementului material, această infracțiune este mai cuprinzătoare, fiind

subsidiară celei prevăzute de art. 299 C. pen., cu condiția să se realizeze și una dintre urmările imediate specifice.

Infracțiunea de folosire abuzivă a funcției în scop sexual are legături și cu alte infracțiuni. Astfel, spre exemplu, în cazul primei variante normative, dacă funcționarul nu îndeplinește, îndeplinește defectuos ori întârzie actul de serviciu, de care este interesată persoana vătămată, se poate reține și infracțiunea de abuz în serviciu, când s-a produs una dintre urmările prevăzute în această incriminare[1], realizându-se astfel un concurs de infracțiuni.

La varianta normativă prevăzută în art. 299 alin. (2) C. pen., refuzul persoanei vătămate poate avea ca urmare, ulterior, afectarea raporturilor de colaborare în cadrul serviciului, crearea unui mediu ostil față de aceasta, lipsirea ei de unele drepturi materiale, acordarea unui calificativ necorespunzător, împiedicarea promovării sau chiar îndepărtarea din serviciu. Aceste urmări nu fac parte, în principiu, din conținutul infracțiunii de „folosire abuzivă a funcției în scop sexual" (dacă nu constituie o continuare a presiunilor pentru realizarea aceluiași scop), însă pot să constituie abateri disciplinare ori să realizeze conținutul altor infracțiuni.

B. Aspecte procesuale

Pentru instrumentarea infracțiunii de folosire abuzivă a funcției în scop sexual, nu sunt prevăzute condiții procedurale specifice referitoare la urmărirea faptei, cum ar fi plângerea prealabilă ori posibilitatea împăcării părților, deși pentru unele ipoteze poate s-ar impune.

Efectuarea urmăririi penale este de competența organelor de cercetare, sub supravegherea procurorului, iar judecătoria este competentă să judece cauza în primă instanță.

Forma agravată a infracțiunii este de competența tribunalului.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

În legislația penală anterioară din țara noastră nu s-au identificat reglementări cu același conținut.

În alte țări au existat însă unele preocupări în acest domeniu. Astfel, expresia de „hărțuire sexuală" a apărut în SUA prin anii 1980, referindu-se la comportamentul de natură sexuală cu caracter abuziv și umilitor, însă aspectele legate de comportamentul sexual abuziv la locul de muncă au fost examinate încă din anul 1964, când Congresul SUA a interzis, alături de altele, și discriminarea la locul de muncă pe temei de sex, prin Actul Drepturilor Civile[2].

B. Situații tranzitorii

În situația în care o faptă de hărțuire sexuală, comisă sub imperiul Codului penal anterior, poate fi încadrată și în conținutul art. 299 alin. (2) C. pen., iar cauza nu a fost soluționată până la intrarea în vigoare a acestuia, mai favorabilă este legea veche care nu prevedea pedeapsa interzicerii unor drepturi (precum în noua reglementare), limitele pedepsei închisorii fiind aceleași.

---

[1] Urmările prevăzute în art. 297 C. pen. sunt: cauzarea unei pagube ori o vătămare a drepturilor sau intereselor legitime ale persoanelor vătămate.

[2] Vasile Dobrinoiu, William Brânză, *op. cit.*, p. 22.

Uzurparea funcției

Art. 300. Fapta funcționarului public care, în timpul serviciului, îndeplinește un act ce nu intră în atribuțiile sale, dacă prin aceasta s-a produs una dintre urmările prevăzute în art. 297, se pedepsește cu închisoare de la unu la 5 ani sau cu amendă.

COMENTARII (Conf. univ. dr. Gavril Paraschiv)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

În Codul penal anterior a fost inclusă, la Titlul V, „Infracțiuni contra autorității", infracțiunea denumită „Uzurparea de calități oficiale" (art. 240), care înlocuia fapta, incriminată în Codul penal din 1937, de exercițiu abuziv de funcție (art. 256), sancționând „folosirea fără drept a unei calități oficiale, însoțită sau urmată de îndeplinirea vreunui act legat de acea calitate".

Între fapta incriminată în art. 240 și cea din art. 300 C. pen. există diferențe esențiale, în sensul că prima are ca obiect principal apărarea autorității statului, a instituțiilor acestuia și a altor unități, subiect activ fiind orice persoană particulară care se folosește abuziv de autoritatea specifică unei calități oficiale însușite pe nedrept, și nu un funcționar public (ori altă persoană similară) ce îndeplinește un act care nu intră în atribuțiile sale de serviciu, ca cea de a crea situația. Pe de altă parte, în primul caz este necesar să se producă, în plus, anumite urmări vătămătoare, spre deosebire de cea de a crea situația, când nu se prevedea o asemenea condiție.

Noua reglementare pune accentul în primul rând pe buna funcționare a unităților care vin în contact cu publicul, sancționând pe lucrătorii care ar comite fapte abuzive prin depășirea competențelor, vătămând patrimoniul, drepturile ori interesele legitime ale persoanelor care apelează la serviciile lor, chiar și ale unității la care funcționează, sau îngreunând exercitarea unui drept ori creând o situație de inferioritate anumitor persoane fizice, în baza unor criterii discriminatorii.

2. Concept și caracterizare

Uzurparea funcției constă în fapta funcționarului public (ori a altei persoane similare, în cazul variantei normative atenuate) care, în timpul serviciului, îndeplinește un act ce nu intră în atribuțiile sale, producând astfel o pagubă sau o vătămare a drepturilor ori intereselor unei persoane fizice sau juridice, ori îngrădește exercitarea unui drept al unei persoane fizice sau creează o situație de inferioritate acesteia pe diferite temeiuri discriminatorii.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special

Obiectul juridic al infracțiunii de uzurpare a funcției este format din relațiile sociale care se nasc și se dezvoltă în legătură cu respectarea, de către funcționarii publici ori de către alți subiecți încadrați în muncă (în cazul formei atenuate a infracțiunii prevăzute de art. 300 raportat la art. 308 C. pen.), a competențelor cu care au fost învestiți, astfel încât să se asigure buna funcționare a unităților din care fac parte și să nu producă pagube ori să vatăme drepturile sau interesele legitime ale persoanelor cu care vin în contact, prin depășirea atribuțiilor de serviciu. Adiacent,

această incriminare apără și drepturile ori interesele legitime sau patrimoniul persoanelor fizice sau juridice.

B. Obiectul material

De regulă, la această infracțiune obiectul material lipsește. În mod excepțional, ar putea exista și modalități de comitere, în cadrul cărora activitatea infracțională să se realizeze asupra unui bun aparținând unei persoane vătămate, ce poate să fie degradat, distrus etc.

C. Subiecții infracțiunii

Subiect activ nemijlocit (autor) al acestei infracțiuni, în varianta normativă de bază, poate să fie numai un funcționar public ce se află în timpul serviciului.

La varianta atenuată a infracțiunii, subiectul activ este, de asemenea, calificat, acesta trebuind să aibă calitatea de persoană care exercită, permanent sau temporar, cu sau fără remunerație, o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane fizice asimilate funcționarilor publici sau în cadrul oricărei persoane juridice [art. 308 alin. (1) C. pen.].

Participația penală este posibilă sub toate formele, însă în situația coautoratului, participanții trebuie să aibă calitatea cerută de lege. Astfel, dacă doi funcționari publici săvârșesc fapta împreună, comit infracțiunea prevăzută de art. 300 C. pen. Când aceștia au calitatea de alte persoane încadrate în muncă, potrivit art. 308 C. pen., ambii răspund pentru forma atenuată a infracțiunii. În situația în care la săvârșirea aceleiași fapte cooperează, prin executarea de acte nemijlocite, un funcționar public și un lucrător dintre cei arătați în art. 308 C. pen., primul răspunde pentru varianta normativă simplă a infracțiunii, iar cel de-al doilea pentru varianta atenuată.

Instigator sau complice poate să fie orice persoană.

Persoana juridică nu poate avea calitatea de autor la această infracțiune cu subiect activ propriu.

Subiect pasiv special este persoana juridică la care lucrează făptuitorul și căreia i s-a cauzat o vătămare a intereselor legale, tulburându-se ordinea și disciplina la locul de muncă, ceea ce este de natură a afecta prestigiul acesteia.

Subiect pasiv adiacent, ca și la infracțiunea de abuz în serviciu, la care se face trimitere privind urmările specifice, poate fi orice persoană fizică sau juridică, chiar și un funcționar public ori lucrător de la aceeași unitate cu autorul, care a fost vătămat direct prin această infracțiune.

4. Structura conținutului juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă

În structura infracțiunii de uzurpare a funcției, situația premisă constă în preexistența unui serviciu care ocazionează efectuarea anumitor acte dăunătoare ce nu intră în competența făptuitorului, încadrat în muncă la acest serviciu. Infracțiunea nu poate fi concepută fără această situație premisă.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă a infracțiunii.

a) Latura obiectivă a infracțiunii de uzurpare a funcției cuprinde: elementul material, o cerință esențială, urmarea imediată și legătura de cauzalitate dintre activitatea ilicită și rezultatul produs.

Elementul material al laturii obiective se realizează printr-o acțiune de îndeplinire a unui act care nu intră în atribuțiile făptuitorului, aflat în timpul serviciului.

Actul îndeplinit poate să se afle în sfera de atribuții a altei persoane încadrate în muncă la unitatea unde lucrează autorul ori să nici nu fie în competența respectivei unități.

Pentru a se *produce una dintre urmările periculoase* prevăzute în art. 297 alin. (1) C. pen., actul trebuie să fi fost îndeplinit *în mod defectuos* (spre exemplu, vânzarea la supraprețul a unui produs care se afla în gestiunea altei persoane sau rezolvarea greșită a cererii unei persoane care s-a adresat unității în cadrul căreia făptuitorul nu avea atribuții de a rezolva respectiva cerere).

Elementul material al infracțiunii se poate realiza și când autorul, în afara competențelor sale, îndeplinește un act care are ca urmare îngrădirea exercitării unui drept al persoanei vătămate ori crearea pentru aceasta a unei situații de inferioritate, în baza unuia dintre temeiurile discriminatorii arătate în art. 297 alin. (2) C. pen.

Fapta de uzurpare a funcției subzistă și în situația în care actul este îndeplinit corespunzător din punct de vedere formal, însă produce o pagubă ori vătămarea drepturilor sau intereselor persoanei vătămate, întrucât a fost realizat de către un lucrător care nu avea acest drept.

În situația în care autorul a fost delegat, în mod legal, să realizeze unele sarcini care nu intră, de regulă, în competența sa, nu se poate reține infracțiunea de uzurpare a funcției, ci infracțiunea de abuz în serviciu, dacă îndeplinește defectuos, cu intenție[1], un act în realizarea sarcinilor delegate, producând astfel o pagubă sau vătămarea drepturilor ori intereselor legitime ale unei persoane fizice sau juridice, ori dacă îngrădește exercitarea unui drept al unei persoane fizice sau creează pentru aceasta o situație de inferioritate. Dacă paguba sau vătămarea intereselor legale se datorează culpei făptuitorului, se va reține infracțiunea de neglijență în serviciu.

Cerința esențială. Pentru ca acțiunea de îndeplinire a unui act care nu intră în competența făptuitorului să constituie element material al infracțiunii, trebuie să fie comisă de un funcționar public (sau o altă persoană similară, în cazul variantei atenuate) care se află în timpul serviciului, însă îndeplinește un act ce nu intră în atribuțiile sale.

Urmarea imediată constă atât în crearea unei stări care afectează prestigiul, ordinea și buna funcționare a unității la care lucrează făptuitorul, cât și în producerea unuia dintre rezultatele prevăzute în art. 297 C. pen., ce au fost examinate cu ocazia analizei infracțiunii respective.

Astfel, prin fapta autorului se cauzează o pagubă ori se vatămă drepturile sau interesele legale ale unei persoane fizice ori juridice (care pot fi și ale unității la care lucrează) sau se îngrădește exercitarea unui drept al unei persoane fizice ori se creează pentru aceasta o situație de inferioritate pe temei de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, orientare sexuală, apartenență politică, avere, vârstă, dizabilitate, boală cronică necontagioasă sau infecție HIV/SIDA.

Pentru existența infracțiunii de uzurpare a funcției este suficient să se producă una dintre urmările alternative arătate.

Dacă în urma realizării unui act se produc mai multe asemenea urmări, va conta conținutul unei singure infracțiuni.

În cazul variantei agravate, prevăzute în art. 300 raportat la art. 309 C. pen., urmarea imediată adiacentă constă în producerea unei pagube materiale mai mari de 2.000.000 de lei persoanei vătămate (art. 183 C. pen.).

---

[1] În situația în care actul este îndeplinit defectuos din culpă, în cauză se poate reține infracțiunea de neglijență în serviciu.

Legătura de cauzalitate poate să rezulte din materialitatea faptelor (*ex re*). Consecințele negative ar fi afectarea prestigiului și tulburarea bunului mers al unității la care lucrează făptuitorul.

În ceea ce privește urmările imediate la care face trimitere textul infracțiunii, între activitatea ilicită a autorului și urmarea imediată trebuie să existe un raport de cauzalitate, în sensul că producerea pagubei, vătămarea drepturilor sau intereselor legitime, îngrădirea exercitării unui drept al persoanei vătămate ori crearea pentru aceasta a unei situații de inferioritate trebuie să fie consecința acțiunii făptuitorului de a îndeplini un act care nu intră în atribuțiile sale.

b) Latura subiectivă cuprinde elementul subiectiv și cerințe esențiale. Ca element subiectiv, infracțiunea de uzurpare a funcției se comite cu intenție, care poate să fie directă sau indirectă, făptuitorul având reprezentarea că realizează o activitate care nu intră în atribuțiile sale de serviciu și care poate produce o vătămare unei persoane fizice sau juridice, urmare pe care o acceptă sau chiar urmărește să o producă. Astfel, autorul săvârșește cu intenție un act ce nu intră în atribuțiile sale de serviciu și se produce un rezultat mai grav, care se datorează culpei sale (neprecepere)[1].

Avându-se în vedere prevederile art. 16 alin. (6) C. pen., se poate interpreta că fapta de uzurpare a funcției constituie infracțiune numai când este săvârșită cu intenție (directă sau indirectă), deoarece legiuitorul nu prevede în mod expres că aceasta se sancționează și când vătămarea drepturilor și intereselor legitime ale unei persoane fizice sau juridice se produce din culpă, ca în situația neglijenței în serviciu.

Din conținutul incriminării nu rezultă că legiuitorul urmărește sancționarea faptelor respective atunci când sunt săvârșite cu intenție, întrucât nu se referă la producerea voită a urmării imediate, ca rezultat al îndeplinirii intenționat defectuoase a actului vătămător.

De altfel, dacă se dorea sancționarea faptelor prin care se urmărea ori se accepta producerea uneia dintre urmările specifice abuzului în serviciu, limitele de pedeapsă ar fi trebuit să fie mai mari (și nu mai mici)[2] – comparativ cu cele prevăzute pentru infracțiunea de abuz în serviciu –, întrucât este mai grav ca autorul să realizeze, din proprie inițiativă, acte care nu intră în atribuțiile sale sau să accepte lezarea drepturilor ori intereselor persoanelor vătămate.

În consecință, în conținutul infracțiunii de uzurpare a funcției se încadrează numai faptele *praeterintenționate* (după modul de redactare și limitele reduse ale pedepselor), deși legiuitorul ar trebui să sancționeze, mai aspru, și asemenea acte comise cu intenție (care sunt posibile în practică), astfel că propunem *de lege ferenda* introducerea printr-un alineat separat, ca variantă agravată a infracțiunii, săvârșirea acesteia cu intenție (cel puțin pentru situațiile în care făptuitorul urmărește producerea urmărilor vătămătoare).

Dacă faptele care produc urmări similare realizate în exercitarea propriilor atribuții de serviciu se pedepsesc nu numai când sunt săvârșite cu intenție (art. 297 C. pen.), ci și când sunt realizate din culpă (art. 298 C. pen.), cu atât mai mult s-ar

---

[1] Potrivit art. 16 alin. (5) C. pen.: „Există intenție depășită când fapta constând într-o acțiune sau inacțiune intenționată produce un rezultat mai grav, care se datorează culpei făptuitorului".

[2] Limitele de pedeapsă pentru infracțiunea de abuz în serviciu sunt de la 2 la 7 ani închisoare (și interzicerea dreptului de a ocupa o funcție publică), iar la infracțiunea de uzurpare a funcției, de la unu la 5 ani sau amendă.

impune sancționarea celui care își depășește sarcinile de serviciu și produce o urmare vătămătoare din culpă.

Cerințe esențiale nu există.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Formele infracțiunii

Actele pregătitoare și **tentativa** la această infracțiune – care sunt posibile în cadrul unor modalități de săvârșire – nu se sancționează.

Consumarea infracțiunii are loc în momentul în care se produce una dintre urmările prevăzute de lege, uzurparea funcției fiind o infracțiune de rezultat.

Unele modalități de săvârșire a infracțiunii pot să dureze în timp și după momentul consumării (spre exemplu, împiedicarea persoanei vătămate să-și valorifice un drept), astfel că în aceste situații, când fapta se comite în formă continuată, va exista și un moment al **epuizării** infracțiunii.

B. Modalitățile infracțiunii

Modalitatea normativă simplă de săvârșire a infracțiunii de uzurpare a funcției constă în acțiunea de îndeplinire a unui act care nu intră în atribuțiile autorului (funcționar public sau altă persoană similară).

Modalitatea normativă agravată are același conținut, diferența făcând-o consecințele deosebit de grave ale acțiunii comise.

Infracțiunea poate fi săvârșită însă printr-o diversitate de **modalități de fapt**, în funcție de împrejurările concrete în care se realizează faptele.

C. Sancțiuni

Legea prevede pentru varianta simplă a infracțiunii pedeapsa cu închisoare de la unu la 5 ani sau amendă.

În cazul variantei atenuate, limitele de pedeapsă se reduc cu o treime, conform art. 308 alin. (2) C. pen., închisoarea fiind de la 8 luni la 3 ani și 4 luni.

Pentru forma agravată, limitele de pedeapsă prevăzute la infracțiunea tip se majorează cu jumătate, potrivit art. 309 C. pen., închisoarea fiind astfel de la 1 an și 6 luni la 7 ani și 6 luni.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Infracțiunea de uzurpare a funcției se aseamănă cu cea de *abuz în serviciu* sub aspectul urmărilor produse și al calității făptuitorilor, însă diferă de aceasta prin faptul că autorul exercită un act care nu intră în atribuțiile sale de serviciu, abuzul realizându-se în cadrul propriilor competențe. De altfel, uzurparea funcției poate fi considerată ca o specie a abuzului în serviciu, întrucât făptuitorul, care se afla în timpul serviciului, îndeplinește un act care nu se afla în atribuțiile sale, îndeplinirea fiind abuzivă.

Uzurparea funcției se aseamănă și cu *neglijența în serviciu*, existând aceleași asemănări și deosebiri ca la abuzul în serviciu, dar se și deosebește prin forma de vinovăție, neglijența săvârșindu-se din culpă.

Infracțiunea de uzurpare a funcției se aseamănă și cu fapta de *exercitare fără drept a unei profesii sau activitate* (art. 348 C. pen.) sub aspectul elementului material, făptuitorul nefiind împuternicit legal să execute actul respectiv, însă se deosebește de aceasta din mai multe puncte de vedere, cum ar fi: calitatea specială de funcționar public (sau altă persoană similară, în cazul variantei atenuate), cerința

producerii unor urmări imediate vătămătoare, condiția ca actul să fie săvârșit în timpul serviciului, existând astfel un raport de muncă legal, spre deosebire de infracțiunea prevăzută de art. 348 C. pen., care poate fi săvârșită de orice persoană, în clandestinitate, în afara unui raport de muncă.

B. Aspecte procesuale

Acțiunea penală pentru infracțiunea de uzurpare a funcției se pune în mișcare din oficiu, urmărirea penală realizându-se de către organele de cercetare, sub supravegherea procurorului, potrivit normelor comune de procedură penală. Competența de a judeca în primă instanță cauza revine judecătoriei.

Forma agravată a infracțiunii este de competența tribunalului.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

În **Codul penal din 1865** erau incriminate două fapte care cuprindeau dispoziții asemănătoare (art. 164 și art. 207).

Codul penal din 1937 incrimina, prin art. 256, „exercițiul abuziv al funcției", sancționat cu închisoarea corecțională de la 6 luni la 2 ani și interdicție corecțională de la un an la 2 ani, „Uzurparea funcției" din noul Cod penal asemănându-se sub mai multe aspecte cu aceasta. Infracțiunea respectivă făcea parte din capitolul „Delicte săvârșite de funcționari sau particulari", alături de o altă faptă (uzurparea de funcție, art. 257), care avea tangență cu „Uzurparea funcției" și care era pedepsită cu închisoare corecțională de la unu la 3 ani și interdicție corecțională de la unu la 3 ani.

B. Situații tranzitorii

Neexistând o incriminare similară în legislația anterioară, nu pot exista nici situații tranzitorii.

Conflictul de interese

Art. 301. (1) Fapta funcționarului public care, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, a îndeplinit un act ori a participat la luarea unei decizii prin care s-a obținut, direct sau indirect, un folos patrimonial, pentru sine, pentru soțul său, pentru o rudă ori pentru un afin până la gradul II inclusiv sau pentru o altă persoană cu care s-a aflat în raporturi comerciale ori de muncă în ultimii 5 ani sau din partea căreia a beneficiat ori beneficiază de foloase de orice natură, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică.

(2) Dispozițiile alin. (1) nu se aplică în cazul emiterii, aprobării sau adoptării actelor normative.

COMENTARII (Conf. univ. dr. Gavril Paraschiv)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

În legislația din țara noastră, această infracțiune a fost introdusă relativ recent[1] (art. 253[1] C. pen. anterior), având un conținut care se menține, în linii mari, și în reglementarea din noul Cod penal.

[1] Potrivit art. 1 pct. 61 din Legea nr. 278/2006: „Fapta funcționarului public care, în exercițiul atribuțiilor de serviciu, îndeplinește un act ori participă la luarea unei decizii prin care s-a realizat,

Incriminarea respectivă a fost inspirată din Codul penal francez (art. 432-12[1] și art. 432-13[2]), care sancționează fapta de *„Dobândire ilegală de beneficiu"*, care, spre deosebire de mită sau traficul de influență, sancționează pe cel care stabilește legături prea apropiate între interesele personale și cele ale instituției publice în cadrul căreia își exercită anumite prerogative, încălcându-și obligația de probitate[1].

Reglementarea franceză este însă mult mai elaborată, permițând chiar anumite excepții în care un funcționar public poate dobândi, în anumite condiții, stricte beneficii din relația cu autoritatea al cărei reprezentant este – în cazul comunităților mici.

2. Concept și caracterizare

Conflictul de interese este fapta funcționarului public (ori a persoanei similare) care a participat – în exercitarea atribuțiilor de serviciu – la luarea unei decizii prin care a obținut un folos material el, soțul, o rudă ori un afin până la gradul II sau o altă persoană cu care s-a aflat în ultimii 5 ani în raporturi comerciale ori de muncă sau din partea căreia a beneficiat ori beneficiază de foloase de orice natură. Această faptă constituie o manifestare antisocială prin care se aduce atingere atât prestigiului și bunei funcționări a unităților în care se iau asemenea decizii, cât și altor persoane care nu au șanse egale să dobândească respectivele foloase.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special

Obiectul juridic special al infracțiunii este constituit din relațiile sociale care se nasc și se desfășoară în legătură cu buna desfășurare a activității funcționarilor publici, care trebuie să dea dovadă de corectitudine, obiectivitate și imparțialitate în realizarea sarcinilor și în luarea deciziilor, astfel încât să nu creeze posibilitatea obținerii unor foloase patrimoniale pentru ei ori pentru persoanele apropiate, folosindu-se de funcție, ceea ce ar fi de natură a aduce atingere atât prestigiului organismelor din care fac parte, cât și intereselor altor persoane fizice sau juridice care nu beneficiază astfel de condiții egale pentru obținerea licită a foloaselor respective.

Nu fac obiectul juridic al acestei incriminări relațiile sociale de natura celor arătate, care se creează în procesul de aprobare ori adoptare a actelor normative [art. 301 alin. (2) C. pen.].

B. Obiectul material

În principiu, obiectul material lipsește. În mod excepțional, pot exista și unele modalități faptice de săvârșire a infracțiunii la care ar fi posibil să existe un obiect material, cum ar fi, de exemplu, înscrisul întocmit conform sarcinilor de serviciu de făptuitor, „pârtinitor", prin care a influențat obținerea foloaselor materiale de către categoriile de persoane prevăzute în incriminare, îndeplinind astfel un act de serviciu prin care a influențat ilegal decizia.

---

direct sau indirect, un folos material pentru sine, soțul său, o rudă ori un afin până la gradul II inclusiv, sau pentru o altă persoană cu care s-a aflat în raporturi comerciale ori de muncă în ultimii 5 ani sau din partea căreia a beneficiat ori beneficiază de servicii sau foloase de orice natură, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 5 ani și interzicerea dreptului de a ocupa o funcție publică pe durată maximă. Dispozițiile alin. (1) nu se aplică în cazul emiterii, aprobării sau adoptării actelor normative".

[1] Mireille Delmas-Marty, Geneviève Giudicelli-Delage, *Droit penal des affaires*, 4e éd., PUF, Paris, 2000, p. 295, citați de Sergiu Bogdan, *op. cit.*, pp. 320, 321.

C. Subiecții infracțiunii

Subiectul activ nemijlocit este calificat, această infracțiune, în varianta simplă, fiind săvârșită numai de un funcționar public. În forma atenuată, prevăzută de art. 301 raportat la art. 308 C. pen., conflictul de interese poate fi săvârșit nemijlocit și de o altă persoană, care exercită însă permanent sau temporar, cu sau fără remunerație, o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane fizice asimilate funcționarilor publici sau în cadrul oricărei persoane juridice.

Subiect pasiv al infracțiunii este unitatea care a întocmit actele ori a decis în legătură cu obținerea folosului material, al cărui prestigiu este afectat prin bănuiala (legitimă sau nu) de incorectitudine în legătură cu actele și deciziile ei. În secundar ar putea să fie, eventual, prejudiciată și o persoană fizică ori juridică, prin lipsirea acesteia de posibilitatea de a obține licit foloasele respective, dacă făptuitorul nu ar fi influențat destinația lor.

4. Structura conținutului juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă

În structura infracțiunii de conflict de interese, situația premisă constă în preexistența unui serviciu în a cărui competență intră îndeplinirea anumitor acte și a unui organism de decizie în cadrul cărora făptuitorul are unele atribuții care îi permit să comită fapta penală în modul arătat de lege. Infracțiunea nu se poate săvârși fără existența acestei situații premisă (existența serviciului competent și a forului decizional) care se răsfrânge asupra calității făptuitorului.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă a infracțiunii.

a) Latura obiectivă a infracțiunii intitulate „Conflictul de interese" este formată din: elementul material, o cerință esențială, urmarea imediată și legătura de cauzalitate dintre activitatea ilicită și rezultatul produs.

Elementul material al infracțiunii constă în *îndeplinirea unui act* sau în participarea la *luarea unei decizii* de către făptuitor în exercitarea atribuțiilor de serviciu, obținându-se prin aceasta un folos patrimonial pentru sine ori pentru alte categorii de persoane apropiate.

Pentru existența infracțiunii este suficient să se realizeze una dintre cele două acțiuni alternative. Comiterea, în același context, a ambelor acțiuni duce la reținerea unei singure infracțiuni.

Cerințele elementului material sunt realizate chiar dacă actul îndeplinit ori participarea la luarea deciziei sunt corecte, efectuându-se în deplină concordanță cu atribuțiile de serviciu ale autorului și cu dispozițiile legale în vigoare. Comportamentul ilicit constă, la această infracțiune, în neabținerea autorului de a participa, chiar dacă atribuțiile de serviciu îi permiteau, la desfășurarea unor activități în urma cărora se obțin foloase materiale pentru el sau pentru unele categorii de persoane care se află în anumite raporturi cu acesta.

Legiuitorul pretinde abținerea făptuitorului de la activitățile incriminate tocmai pentru a elimina posibilitatea creării unor „facilități", pentru sine ori pentru cei apropiați, care să ducă la obținerea de foloase patrimoniale.

Avându-se în vedere funcția autorului în cadrul unei unități și atribuțiile de serviciu, el poate să realizeze diferite *acte* care să stea la baza obținerii unui folos material pentru sine, pentru soț ori altă persoană apropiată (spre exemplu, stabilirea

condițiilor pentru o licitație de acordare a unor lucrări, selectarea ofertelor, efectuarea unor expertize etc.).

Participarea la luarea unei *decizii* presupune că făptuitorul are drept de decizie în unitate, singur sau împreună cu alte persoane (de pildă, în Consiliul de conducere al unei unități, în Consiliul local al primăriei etc.); deși are acest drept, el trebuie să nu și-l exercite, dacă decizia privește obținerea de foloase patrimoniale pentru sine ori pentru celelalte persoane arătate în lege.

Potrivit art. 301 alin. (2) C. pen., așa cum s-a arătat, nu intră în sfera elementului material al infracțiunii activitatea făptuitorului de a îndeplini un act ori de a participa la luarea deciziilor în legătură cu emiterea, aprobarea sau adoptarea actelor normative, chiar dacă, formal, ar fi îndeplinite celelalte cerințe ale incriminării.

Cerința esențială. Pentru existența elementului material al infracțiunii este necesar ca acțiunile specifice să fie comise de o persoană încadrată în muncă ori care face parte din organismul decizional, având anumite competențe ce-i permit să săvârșească fapta. Această cerință reprezintă răsfrângerea situației premisă în conținutul legal al infracțiunii.

Urmarea imediată a infracțiunii constă, în primul rând, în afectarea prestigiului unității la care lucrează făptuitorul și în tulburarea activității sale.

Infracțiunea are însă ca urmare imediată, conform condițiilor incriminării, și obținerea, direct sau indirect, a unui folos patrimonial pentru făptuitor, pentru soțul său, pentru o rudă ori pentru un afin până la gradul II inclusiv sau pentru o altă persoană cu care autorul s-a aflat în raporturi comerciale ori de muncă în ultimii 5 ani sau din partea căreia a beneficiat ori beneficiază de foloase de orice natură.

De observat că legea nu cere ca actul de serviciu ori participarea la decizie să fie demonstrate ca ilicite, astfel că nici folosul patrimonial nu trebuie să fie neapărat necuvenit, obținut în afara condițiilor legale – ceea ce pune în discuție este existența vătămării concrete, în situația în care făptuitorul manifestă, în mod subiectiv, tendința de a se favoriza pe sine sau persoane apropriate în exercitarea atribuțiilor de serviciu.

A doua observație poate fi făcută cu privire la modul strict de stabilire a categoriilor de persoane care nu trebuie să obțină foloase patrimoniale, în legătură cu exercitarea atribuțiilor autorului, pentru ca fapta să nu fie infracțiune. Astfel, făptuitorul poate avea relații foarte apropiate și cu alte persoane care nu fac parte din categoriile enumerate limitativ și chiar să le favorizeze prin exercitarea atribuțiilor de serviciu, fără să intre sub incidența acestei infracțiuni. Sunt, de asemenea, frecvente și cazurile inverse, când raporturile între rude sau între persoane care au avut relații comerciale sunt alterate, astfel că nu poate fi în spiritul legii penale prezumarea ca infractor a celui care exercită o atribuție de serviciu în legătură cu aceste persoane, cărora legea le recunoaște un drept patrimonial, care trebuie să li se acorde. Totodată, relațiile comerciale pot să fie numeroase pentru o persoană care, având o afacere, a efectuat, spre exemplu, multiple acte de achiziții, prestări servicii, desfacere de mărfuri etc., cu un număr mare de persoane dintr-o comunitate redusă numeric, astfel că aceasta, dacă ajunge într-o anumită funcție de decizie, practic nu-și poate realiza sarcinile de serviciu în mare măsură, pentru a nu fi încadrată în prevederile art. 301 C. pen.

De altfel, în legătură cu cele arătate, legiuitorul nu a luat în calcul varianta potrivit căreia numai autorul poate să îndeplinească respectivul act, potrivit atribuțiilor sale, ori să ia decizia prin care una dintre persoanele arătate dobândește un folos patrimonial, ceea ce nu i-ar permite să se abțină de la realizarea acestora.

Gavril Paraschiv

Astfel, apreciem că textul incriminator este foarte general, imprecis și susceptibil de variate interpretări, creându-se riscul să se ajungă la condamnarea unor persoane care sunt de bună-credință și își desfășoară corect și legal sarcinile de serviciu.

Legătura de cauzalitate între activitatea ilicită și afectarea prestigiului unității sau forului decizional din care face parte făptuitorul rezultă din materialitatea faptelor (*ex re*).

În ceea ce privește folosul patrimonial obținut (licit sau ilicit) de către una dintre categoriile de persoane arătate în textul de incriminare, trebuie să se stabilească implicarea făptuitorului care, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, a îndeplinit un act ori a participat la luarea unei decizii prin care s-a obținut, direct sau indirect, folosul patrimonial, deși trebuia să se abțină.

b) Latura subiectivă cuprinde: elementul subiectiv și cerințe esențiale. Ca element subiectiv, infracțiunea presupune intenția directă sau indirectă. Autorul trebuie să cunoască faptul că, prin îndeplinirea actului sau prin participarea la luarea deciziei, el sau una dintre persoanele considerate de lege ca fiindu-i apropiate obține, direct sau indirect, un folos patrimonial și urmărește sau acceptă producerea acestui rezultat.

Pentru existența infracțiunii este necesar ca făptuitorul să cunoască împrejurarea că beneficiarul folosului patrimonial face parte din una dintre categoriile prevăzute în textul incriminator, cu privire la care trebuie să se abțină în a realiza una dintre activitățile incriminate.

Legea nu prevede existența vreunui mobil sau scop special care să fi stat la baza activităților interzise, însă acestea pot să contribuie la individualizarea pedepsei aplicate făptuitorului.

Cerințe esențiale nu există.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Formele infracțiunii

Actele pregătitoare și **tentativa** nu sunt sancționate, acestea fiind rareori posibile.

Consumarea infracțiunii are loc în momentul obținerii folosului material de către una dintre persoanele arătate în norma de incriminare, după ce, în prealabil, autorul a săvârșit una dintre acțiunile alternative interzise.

Dacă autorul săvârșește mai multe acte, în timp se poate realiza un concurs omogen de infracțiuni sau o infracțiune continuată (când au la bază o rezoluție unică), situație în care există și momentul **epuizării**, care coincide cu săvârșirea și producerea urmării ultimului act.

Se realizează conținutul unei singure infracțiuni în situația în care autorul, potrivit atribuțiilor de serviciu, a realizat ambele acțiuni incriminate, adică a îndeplinit un act de serviciu și a participat la luarea unei decizii, activități care au dus la obținerea aceluiași folos patrimonial.

B. Modalitățile infracțiunii

Atât varianta de bază, cât și cea atenuată se pot comite prin două **modalități normative simple**: îndeplinirea, conform atribuțiilor de serviciu, a unui act sau participarea la luarea unei decizii prin care a fost obținut un folos material de către persoanele arătate în textul incriminării.

Varianta atenuată a infracțiunii poate să fie comisă prin aceleași modalități normative.

Nu există **modalități normative agravate**, însă infracțiunea se poate comite printr-o diversitate de **modalități faptice** (în special cu privire la modalitatea normativă constând în îndeplinirea unui act).

C. Sancțiuni

Pentru varianta simplă a acestei infracțiuni, sancțiunea prevăzută de lege este închisoarea de la unu la 5 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică.

În cazul variantei atenuate a infracțiunii, prevăzută de art. 301 raportat la art. 308 C. pen., limitele de pedeapsă prevăzute pentru varianta de bază se reduc cu o treime (închisoarea fiind de la 8 luni la 3 ani și 4 luni; totodată, se aplică și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică).

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Infracțiunea intitulată „Conflictul de interese" se aseamănă oarecum cu cea de *uzurpare a funcției* prin aceea că făptuitorul realizează un act sau participă la luarea unei decizii pentru care nu era „competent" într-o anumită situație.

Această infracțiune se poate comite în concurs cu cea de fals, abuz în serviciu ș.a., când autorul a falsificat un înscris care a stat la baza deciziei ori a îndeplinit un act sau a luat o decizie în mod abuziv, lezând drepturile și interesele altora, prin favorizarea persoanelor arătate în conținutul legal al incriminării.

B. Aspecte procesuale

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu, iar urmărirea penală se realizează de către organele de cercetare, sub supravegherea procurorului, conform regulilor comune de procedură.

În alin. (2) al art. 301 C. pen. este reglementată o situație de neaplicare a acestei incriminări, ceea ce face ca răspunderea să nu intervină pentru cazul respectiv.

7. Situații tranzitorii

Deoarece fapta constituie infracțiune atât din punct de vedere al Codului penal anterior, cât și al Codului penal actual, mai favorabilă apare a fi legea anterioară, care prevedea limite de pedeapsă mai reduse (se pedepsea cu închisoare de la 6 luni la 5 ani și interzicerea dreptului de a ocupa o funcție publică pe durată maximă), spre deosebire de legea nouă, care stabilește limite de pedeapsă cuprinse între unu și 5 ani și interzicerea dreptului de a ocupa o funcție publică.

Violarea secretului corespondenței

Art. 302. (1) Deschiderea, sustragerea, distrugerea sau reținerea, fără drept, a unei corespondențe adresate altuia, precum și divulgarea fără drept a conținutului unei asemenea corespondențe, chiar atunci când aceasta a fost trimisă deschisă ori a fost deschisă din greșeală, se pedepsesc cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Interceptarea, fără drept, a unei convorbiri sau a unei comunicări efectuate prin telefon sau prin orice mijloc electronic de comunicații se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(3) Dacă faptele prevăzute în alin. (1) și alin. (2) au fost săvârșite de un funcționar public care are obligația legală de a respecta secretul profesional și confidențialitatea informațiilor la care are acces, pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani și interzicerea unor drepturi.

(4) Divulgarea, difuzarea, prezentarea sau transmiterea, către o altă persoană sau către public, fără drept, a conținutului unei convorbiri sau comunicări interceptate, chiar în cazul în care făptuitorul a luat cunoștință de aceasta din greșeală sau din întâmplare, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(5) Nu constituie infracțiune fapta săvârșită:

a) dacă făptuitorul surprinde săvârșirea unei infracțiuni sau contribuie la dovedirea săvârșirii unei infracțiuni;

b) dacă surprinde fapte de interes public, care au semnificație pentru viața comunității și a căror divulgare prezintă avantaje publice mai mari decât prejudiciul produs persoanei vătămate.

(6) Deținerea sau confecționarea, fără drept, de mijloace specifice de interceptare ori de înregistrare a comunicațiilor se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(7) Pentru faptele prevăzute la alin. (1), acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

COMENTARII (Conf. univ. dr. Gavril Paraschiv)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

În Codul penal anterior, violarea secretului corespondenței era incriminată în Capitolul II, „Infracțiuni contra libertății persoanei", în art. 195, având un conținut mai bine structurat.

Potrivit acestei incriminări, se sancționa „deschiderea unei corespondențe adresate altuia ori interceptarea unei convorbiri sau comunicări efectuate prin telefon, telegraf sau prin alte mijloace de transmitere la distanță, fără drept", cât și „sustragerea, distrugerea sau reținerea unei corespondențe, precum și divulgarea conținutului unei corespondențe, chiar atunci când a fost trimisă deschisă sau a fost deschisă din greșeală, ori divulgarea conținutului unei convorbiri sau comunicări interceptate, chiar în cazul în care făptuitorul a luat cunoștință de acesta din greșeală sau din întâmplare".

Deși în Codul penal actual această faptă este inclusă în categoria infracțiunilor de serviciu, violarea secretului corespondenței poate să fie săvârșită în principiu de orice persoană, referindu-se și la „corespondența" din circuitul privat.

Când este săvârșită de un funcționar public care are obligația de a respecta secretul profesional și confidențialitatea informațiilor la care are acces, fapta se pedepsește mai aspru, fiind în prezența unei variante agravate a infracțiunii.

2. Concept și caracterizare

Violarea secretului corespondenței este fapta oricărei persoane (sau a funcționarului public, în cazul variantei agravate) de a deschide, sustrage, distruge, reține ori de a divulga, fără drept, conținutul unei corespondențe adresate altuia, precum și de a deține sau confecționa, fără drept, mijloace specifice de interceptare ori de înregistrare, de a intercepta, fără drept, sau de a divulga, difuza, prezenta ori transmite către altă persoană, fără drept, conținutul unei convorbiri sau comunicări efectuate prin telefon ori prin orice alte mijloace de comunicare în masă. Aceste fapte constituie manifestări antisociale prin care se aduc atingeri atât relațiilor de serviciu, bunei organizări, prestigiului și încrederii în unitățile la care lucrează făptuitorul (când fapta este comisă în cadrul exercitării sarcinilor de muncă), cât și intereselor și drepturilor expeditorilor și destinatarilor corespondenței care a făcut obiectul violării.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special

Infracțiunea de violare a secretului corespondenței, fiind inclusă în categoria infracțiunilor de serviciu, are ca obiect juridic special relațiile sociale care se nasc și se dezvoltă în legătură cu apărarea, în primul rând, a valorilor și relațiilor privind buna desfășurare a serviciului, printr-o conduită corespunzătoare a funcționarilor publici și a celorlalte persoane încadrate, care trebuie să dea dovadă de corectitudine în ceea ce privește asigurarea circuitului normal și a confidențialității conținutului corespondenței, convorbirilor și comunicărilor la distanță, ce se realizează în cadrul unității din care fac parte, indiferent de modul în care ajung în posesia suportului material ori a conținutului informațiilor transmise prin mijloace de comunicare la distanță.

Totodată, prin această incriminare este apărată libertatea persoanei de a comunica prin orice mijloace, chiar și în afara relațiilor de serviciu, protejându-se și dreptul la viață privată, la păstrarea secretului asupra comunicărilor care nu sunt destinate publicității, ci numai anumitor persoane fizice sau juridice.

Legea ocrotește confidențialitatea informațiilor transmise la distanță, neavând relevanță dacă se referă sau nu la date care nu ar trebui cunoscute de alte persoane, fiind suficient ca respectiva corespondență, convorbire ori comunicare la distanță să nu aibă caracter public.

B. Obiectul material

În cazul acestei infracțiuni, obiectul material poate fi constituit din suportul material care conține comunicarea la distanță (spre exemplu, corespondența scrisă), în situația în care acesta este deschis, reținut, sustras ori distrus. Când se intercepteză (fără drept) o convorbire sau o comunicare la distanță, obiectul material al infracțiunii este fragmentul liniei de comunicații pe care s-a branșat instrumentul de interceptare.

C. Subiecții infracțiunii

Subiect activ nemijlocit al infracțiunii de violare a secretului corespondenței, în toate variantele simple, poate fi orice persoană fizică, încadrată sau nu în muncă.

În situația în care făptuitorul îndeplinește calitatea de funcționar public, având obligația legală de a respecta secretul profesional și confidențialitatea informațiilor la care are acces, se realizează conținutul variantei agravate a infracțiunii [alin. (3) al art. 302 C. pen.]; în conținutul acestei variante agravate, cu subiect activ calificat, se încadrează numai faptele care se realizează prin modalitățile prevăzute în variantele normative simple de la alin. (1) și (2) ale textului de incriminare (deschiderea, sustragerea, distrugerea, reținerea și divulgarea, fără drept, a corespondenței adresate altuia, precum și interceptarea, fără drept, a unei comunicații efectuate prin telefon sau prin orice mijloc electronic de comunicații), nu și în variantele care formează conținutul alin. (4) (divulgarea, difuzarea, prezentarea sau transmiterea, fără drept, a conținutului unei convorbiri sau comunicări interceptate, chiar din greșeală sau întâmplare) și al alin. (6) (deținerea sau confecționarea, fără drept, de mijloace specifice de interceptare sau de înregistrare a comunicațiilor).

Subiect pasiv. Prin violarea secretului corespondenței, ca infracțiune de serviciu, se vatămă în primul rând interesele unităților expeditoare și destinatare, când comunicarea are legătură cu activitatea acestora, emanând ori adresându-se reprezentanților unităților ori altor lucrători. Deținerea, fără drept, de mijloace specifice de interceptare sau de înregistrare a comunicațiilor este de natură a pune în pericol ordinea de drept stabilită de stat în acest domeniu, respectiv siguranța unităților publice sau private în ceea ce privește confidențialitatea comunicării la distanță, a informațiilor transmise.

Subiect pasiv nemijlocit al infracțiunii poate fi și orice persoană (fizică sau juridică) ce trimite corespondența, inițiază convorbirea sau comunicarea la distanță ori este destinatarul acestora.

4. Structura conținutului juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă

În general, pentru infracțiunea de violare a secretului corespondenței, situația premisă constă în existența prealabilă a unei corespondențe aparținând altora sau a unor convorbiri ori comunicări efectuate prin mijloace de transmitere la distanță, purtate între alte persoane.

Când infracțiunea este săvârșită în legătură cu activitatea unor unități și a unor relații de serviciu, dar și în cadrul unor relații particulare, situația premisă constă și în preexistența unui *serviciu* care răspunde de circulația corespondenței, a unor raporturi care generează servicii de comunicare la distanță, care trebuie să se realizeze potrivit unor reguli pentru a se păstra confidențialitatea informațiilor transmise.

În cadrul serviciilor care au competențe în sfera circulației corespondenței, funcționarii publici și alți lucrători au anumite atribuții, a căror încălcare poate să genereze săvârșirea infracțiunii, ea neputând exista fără această situație premisă, care se răsfrânge asupra făptuitorului (când acesta este calificat).

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă a infracțiunii.

a) Latura obiectivă a infracțiunii de violare a secretului corespondenței cuprinde: elementul material, o cerință esențială, urmarea imediată și legătura de cauzalitate între activitatea ilicită și rezultatul produs.

Elementul material al laturii obiective se realizează prin săvârșirea, fără drept, a uneia dintre acțiunile alternative prevăzute în norma de incriminare.

- *deschiderea, sustragerea, distrugerea sau reținerea,* fără drept, a unei corespondențe adresate altuia presupune, în primul rând, existența unei corespondențe care este transmisă altei persoane fizice sau juridice.

Prin corespondență se înțelege comunicarea de idei, știri, preocupări etc. pe care o persoană o face altei persoane, printr-un mijloc apt de a înregistra, a păstra și a reda ceea ce s-a comunicat[1].

Corespondența poate fi grafică (scrisă), însă poate să se refere și la transmiterea de imagini, fotografii. De asemenea, poate să fie epistolară, telegrafică ori telefonică (sub forma telegramelor lipite ori a fonogramelor sau prin e-mail).

Comunicarea are caracter de corespondență indiferent de modul în care a fost scrisă (cu mâna, tipărită, la calculator), într-un alfabet cunoscut ori secret. Important este ca aceasta să nu fie adresată publicului și să nu fie înmânată de expeditor direct destinatarului, ci să treacă prin mâinile altor persoane care pot să o deschidă. Corespondența poate fi însă deschisă fără drept de făptuitor și după ce a ajuns la destinatar.

Nu au caracter de corespondență acele comunicări care, prin trecerea timpului, au dobândit o valoare retrospectivă, istorică, estetică, științifică sau probatorie; acestea sunt obiecte proprietate personală, dar nu mai au calitatea de corespondență, chiar dacă inițial au avut acest caracter (de exemplu, scrisorile memoriale ale unui mare scriitor).

Săvârșirea faptei prin „deschiderea" corespondenței presupune ca aceasta să fie *închisă* în orice mod, pentru a proteja conținutul care nu are caracter public.

Corespondența trebuie să fie adresată *altei persoane*, nu făptuitorului.

Acțiunea de *deschidere* fără drept a unei corespondențe presupune desfacerea de către făptuitor a învelișului care proteja conținutul comunicării, astfel încât să poată afla acest conținut în întregime ori parțial; nu interesează dacă autorul a luat la cunoștință de conținutul corespondenței ori dacă altă persoană a aflat acest conținut, elementul material al infracțiunii fiind realizat prin simpla acțiune de deschidere a corespondenței.

Expeditorul are dreptul să deschidă propria corespondență, ca și părinții pentru copii, persoană însărcinată cu deschiderea corespondenței într-o unitate publică sau privată. De asemenea, organele judiciare pot să deschidă corespondența trimisă de persoana cercetată sau destinată acesteia, când operațiunea respectivă este în interesul aflării adevărului într-o cauză penală și cu aprobările legale date de către organele competente.

Sustragerea corespondenței presupune luarea acesteia din deținerea altei persoane (destinatar, factor poștal, curier, expeditor, etc.), în scopul însușirii.

Distrugerea corespondenței constă în suprimarea acesteia în materialitatea sa înainte de a ajunge la destinatar, dar și după aceea, astfel încât să nu mai constituie mijloc de comunicare, adică mesajul ei să nu mai fie descifrabil.

Distrugerea poate să fie totală sau parțială și nu interesează mijloacele folosite pentru realizarea acestei acțiuni.

Reținerea se realizează prin păstrarea corespondenței, scoaterea ei din circuitul normal de către cel care a ajuns în posesia acesteia licit (spre exemplu, curierul) ori din întâmplare (din eroarea poștașului). Este realizat elementul material al infracțiunii, prin această modalitate, și când corespondența este readusă în circuitul firesc,

[1] Dumitru Lucinescu, în Teodor Vasiliu (coord.) ș.a., *op. cit.*, vol. I, p. 196.

însă cu suficientă întârziere ca să afecteze o normală relație de comunicare între expeditor și destinatar.

În cazul sustragerii, distrugerii sau reținerii, legea nu cere ca autorul să fi luat la cunoștință de conținutul corespondenței, pentru a fi realizate cerințele privind latura obiectivă a infracțiunii.

- *divulgarea*, fără drept, a conținutului unei corespondențe constă în transmiterea către o altă persoană a acestui conținut, în întregime sau în parte. Această acțiune interzisă se poate realiza oral sau scris, față de o singură persoană ori față de mai multe.

Realizarea elementului material al infracțiunii nu presupune ca divulgarea conținutului corespondenței să fie făcută pentru un scop anume (spre exemplu, pentru obținerea vreunui folos material ori de altă natură).

Divulgarea este interzisă și în situația în care corespondența era deschisă ori a fost deschisă din greșeală de către făptuitor.

- *interceptarea*, fără drept, a unei convorbiri sau comunicări efectuate prin telefon sau prin orice mijloc electronic de comunicații presupune ca element material o acțiune specifică, tehnică, prin care făptuitorul dobândește acces la o convorbire sau comunicare efectuată prin mijloace de transmitere la distanță (telefon, internet etc.).

Activitatea de interceptare nu are ca obiect instrumentul scriptic în care s-a fixat grafic comunicarea, ci operațiunea în sine a convorbirii prin mijloace de transmitere la distanță. Astfel, *interceptarea* unei convorbiri telefonice presupune activitatea de vizualizare sau de ascultare a conținutului convorbirii, prin folosirea de către autor a unui procedeu fraudulos, cum ar fi, spre exemplu, instalarea unui microfon la aparatul telefonic.

Pentru existența infracțiunii nu interesează dacă interceptarea a fost totală sau parțială ori ce conținut avea convorbirea.

- *divulgarea, difuzarea, prezentarea* sau *transmiterea* către o altă persoană sau către public, fără drept, a conținutului unei convorbiri sau comunicări interceptate constituie, de asemenea, acțiuni alternative de realizare a elementului material specific infracțiunii de violare a secretului corespondenței.

Divulgarea conținutului unei convorbiri sau comunicări interceptate presupune comunicarea, darea în vileag a acestui conținut, în întregime sau parțial, față de o persoană sau mai multe.

Difuzarea conținutului unei convorbiri sau comunicări interceptate constă în transmiterea acestuia publicului, prin mijloace de răspândire în masă a informațiilor (presă, televiziune) ori prin alte procedee.

Prezentarea conținutului unei convorbiri sau comunicări interceptate presupune expunerea, punerea la dispoziție prin diferite procedee a acestui conținut către una sau mai multe persoane.

Transmiterea conținutului unei convorbiri sau comunicări interceptate constă în înmânarea, expedierea prin diferite procedee a acestui conținut către una sau mai multe persoane.

Aceste ultime patru acțiuni alternative realizează conținutul elementului material al infracțiunii și în situația în care autorul a luat la cunoștință de conținutul convorbirii sau comunicării din greșeală sau din întâmplare.

- *deținerea sau confecționarea de mijloace specifice de interceptare sau de înregistrare a comunicațiilor*, fără drept, pot să constituie în fapt acte pregătitoare în

vederea săvârșirii infracțiunii, însă sunt incriminate ca formă consumată, din cauza pericolului iminent pe care-l reprezintă cel care posedă asemenea mijloace, a căror utilizare este – de multe ori – greu de dovedit, autorul având posibilități mari de a nu fi depistat, evitând astfel răspunderea pentru interceptarea comunicațiilor.

Toate activitățile ilicite alternative arătate trebuie să fie realizate *fără drept*, adică în afara cazurilor permise de lege, pentru ca ele să constituie elementul material al laturii obiective a infracțiunii.

Pe lângă situațiile care permit încălcarea secretului corespondenței, reglementate expres de alte acte normative (cum ar fi unele dispoziții de procedură privind procesul penal), chiar în cuprinsul acestei incriminări se instituie două cazuri în care nu se realizează cerințele elementului material al infracțiunii, nerespectarea secretului corespondenței fiind permisă atunci când prin aceasta se surprinde săvârșirea unei infracțiuni ori se contribuie la dovedirea unei asemenea fapte sau dacă se surprind fapte de interes public care au semnificație pentru viața comunității, astfel că divulgarea prezintă avantaje publice mai mari decât prejudiciul produs persoanei vătămate [art. 302 alin. (5) lit. a) și b) C. pen.].

În situația în care făptuitorul realizează mai multe acțiuni alternative prevăzute în norma de incriminare, cu privire la aceeași corespondență, convorbire sau comunicare, va săvârși o singură infracțiune de violare a secretului corespondenței. Spre exemplu, dacă autorul sustrage o corespondență, o deschide, apoi o distruge, iar ulterior divulgă conținutul acesteia, se va reține o singură infracțiune.

Cerința esențială. Pentru existența elementului material al infracțiunii de violare a secretului corespondenței care se realizează în cadrul relațiilor de serviciu este necesar ca actele ilicite alternative să fie realizate de un funcționar public sau de o altă persoană încadrată în muncă, în exercițiul atribuțiilor sale. Această cerință constituie răsfrângerea situației premisă în conținutul infracțiunii.

Urmarea imediată constă atât în vătămarea dreptului la confidențialitate privind conținutul corespondenței, al convorbirilor sau al comunicărilor (ori în crearea unei stări de pericol în acest sens), cât și în tulburarea bunei desfășurări a relațiilor de serviciu, cu posibilitatea producerii unor pagube, disfuncționalități etc. (când fapta este comisă în legătură cu munca desfășurată).

Când corespondența privește persoane particulare, se încalcă atât dreptul acestora la confidențialitate și la intimitatea vieții personale, cât și libertatea comunicării.

Legătura de cauzalitate între activitatea ilicită și rezultatul produs rezultă din natura acțiunilor descrise în norma de incriminare (*ex re*). Astfel, atât tulburarea bunului mers al intereselor unităților care prestează asemenea servicii și ale persoanelor juridice sau fizice destinatare ori expeditoare, cât și dreptul la confidențialitate și libertatea de comunicare sunt afectate, implicit, prin comiterea actelor alternative care formează elementul material al infracțiunii.

Legea nu cere producerea altor urmări (păgubirea unității destinatare prin pierderea unui contract, nerealizarea unor activități etc.), însă acestea pot să intre în conținutul altor infracțiuni concurente.

b) Latura subiectivă cuprinde: elementul subiectiv și cerințe esențiale. Sub aspectul elementului subiectiv, infracțiunea de violare a secretului corespondenței presupune intenția directă sau indirectă. Astfel, autorul prevede că acționează fără drept când săvârșește una dintre acțiunile incriminate, afectând confidențialitatea conținutului corespondenței, convorbirii sau comunicării, și urmărește sau acceptă producerea acestui rezultat.

Dacă făptuitorul deschide, distruge, reține ori divulgă din greșeală o corespondență sau interceptează din eroare o convorbire ori o comunicare, fapta nu realizează conținutul infracțiunii, cu condiția să nu divulge, difuzeze, prezinte sau transmită conținutul acestora. La fel și în situația în care divulgă, difuzează, prezintă sau transmite, din culpă, conținutul unei convorbiri sau comunicări interceptate, legea nesancționând faptele realizate din culpă [art. 16 alin. (6) C. pen.].

Mobilul sau scopul nu au vreo relevanță în ceea ce privește existența infracțiunii, însă pot contribui la individualizarea pedepsei. Astfel, nu interesează dacă acțiunile interzise au fost comise din curiozitate, în scopul de a transmite informația altei persoane, gratuit ori pentru a obține unele foloase etc.

Cerințe esențiale nu există.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Formele infracțiunii

Actele preparatorii sunt pasibile, însă, în principiu, nu sunt pedepsite. Cele care prezintă pericol social au fost incriminate ca faptă consumată în alin. (6) al art. 302 C. pen. (deținerea sau confecționarea fără drept, de mijloace specifice de interceptare ori de înregistrare a comunicațiilor).

Tentativa la infracțiunea de violare a secretului corespondenței este posibilă în cazul unor modalități de săvârșire a faptelor, dar nu este incriminată.

Consumarea infracțiunii de violare a secretului corespondenței se produce în momentul săvârșirii oricăreia dintre acțiunile incriminate, fără ca legea să prevadă și producerea altor urmări (spre exemplu, valorificarea datelor din corespondență în interes personal ori pentru altă persoană etc.).

În cazul modalităților faptice de comitere continuă (reținerea corespondenței sau deținerea mijloacelor specifice de interceptare ori de înregistrare) sau de realizare a formei continuate (spre exemplu, difuzarea repetată a conținutului corespondenței, la diferite intervale de timp, în baza aceleiași rezoluții infracționale), infracțiunea se consideră săvârșită în momentul **epuizării** activității infracționale.

B. Modalitățile infracțiunii

Infracțiunea de violare a secretului corespondenței se poate comite prin **numeroase modalități normative simple**: deschiderea, sustragerea, distrugerea sau reținerea, fără drept, a corespondenței, divulgarea conținutului acesteia; interceptarea, fără drept, a unei convorbiri sau comunicări; divulgarea, difuzarea, prezentarea sau transmiterea, fără drept, a conținutului acestora; deținerea sau confecționarea fără drept, de mijloace specifice de interceptare ori de înregistrare. **Modalitățile normative agravate** reprezintă o parte dintre acestea [cele prevăzute în alin. (1) și (2) ale art. 302 C. pen.].

Modalitățile de fapt pot să fie foarte diversificate, în funcție de împrejurările concrete de săvârșire a faptelor, de persoana autorului acestora etc.

C. Sancțiuni

Pentru varianta simplă prevăzută în art. 302 alin. (1) C. pen., sancțiunea prevăzută de lege este închisoarea de la 3 luni la un an sau amenda; pentru varianta prevăzută în alin. (2), închisoarea de la 6 luni la 3 ani sau amenda, iar pentru variantele prevăzute în alin. (4) și (6), închisoarea de la 3 luni la 2 ani sau amenda.

Forma agravată prevăzută în alin. (3) [când faptele prevăzute la alin. (1) și (2) au fost săvârșite de un funcționar public care are obligația legală de a respecta

secretul profesional și confidențialitatea informațiilor la care are acces] este sancționată cu închisoare de la unu la 5 ani și interzicerea unor drepturi.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Infracțiunea de violare a secretului corespondenței, în unele modalități de comitere, constituie o formă specială de abuz în serviciu – dacă este comisă de un funcționar public ori de altă persoană încadrată în muncă, în legătură cu serviciul. De asemenea, în alte modalități de săvârșire poate să fie o specie a infracțiunilor de furt sau distrugere, având un obiect material special.

Violarea secretului corespondenței poate să fie comisă și în concurs (ideal) cu infracțiunea de furt, dacă, spre exemplu, în corespondența sustrasă se află bani sau alte valori pe care autorul și le însușește.

B. Aspecte procesuale

Varianta simplă a infracțiunii, prevăzută la alin. (1) al art. 302 C. pen., se urmărește la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, care poate să fie atât expeditorul, cât și destinatarul corespondenței. Împăcarea părților ori retragerea plângerii înlătură răspunderea penală. Celelalte variante normative se urmăresc din oficiu.

Urmărirea penală se efectuează de către organele de cercetare, sub supravegherea procurorului, iar competentă să judece faptele în primă instanță este judecătoria.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

Infracțiunea de violare a secretului corespondenței era incriminată și în **Codul penal din 1865** (art. 156), însă inițial erau sancționați numai funcționarii care săvârșeau o asemenea faptă.

Prin Legea telegrafo-poștală din 1900 s-a extins răspunderea penală și asupra particularilor.

În **Codul penal din 1937** existau mai multe dispoziții care ocroteau secretul corespondenței: art. 501, care interzicea violarea secretului corespondenței; art. 502, care interzicea sustragerea corespondenței; art. 503, care interzicea interceptarea frauduloasă a corespondenței.

B. Situații tranzitorii

Pentru faptele anterioare intrării în vigoare a Codului penal actual, comise în condițiile prevăzute în alin. (5) al art. 302, se aplică legea nouă, dacă-l exonerează pe făptuitor de răspundere.

În ceea ce privește pedepsele aplicabile, mai favorabilă este, de asemenea, legea actuală, întrucât limitele închisorii, stipulate în aceasta, sunt mai reduse (sau egale), prevăzându-se, totodată, și posibilitatea aplicării amenzii; Codul penal anterior nu prevedea această pedeapsă, alternativ cu închisoarea.

Dacă făptuitorul este funcționar public, săvârșind varianta agravată a infracțiunii, mai favorabilă este legea nouă, care prevede limita minimă a pedepsei de un an închisoare, în loc de 2 ani, cât era în legea anterioară.

Pentru cazurile în care partea vătămată se împacă ori își retrage plângerea, mai favorabilă este legea anterioară, care prevedea necesitatea plângerii prealabile pentru toate variantele și modalitățile normative de săvârșire a infracțiunii.

Divulgarea informațiilor secrete de stat

Art. 303. (1) Divulgarea, fără drept, a unor informații secrete de stat, de către cel care le cunoaște datorită atribuțiilor de serviciu, dacă prin aceasta sunt afectate interesele unei persoane juridice dintre cele prevăzute în art. 176, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Deținerea, fără drept, în afara îndatoririlor de serviciu, a unui document ce conține informații secrete de stat, dacă poate afecta activitatea uneia dintre persoanele juridice prevăzute în art. 176, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(3) Persoana care deține un document ce conține informații secrete de stat, care poate afecta activitatea uneia dintre persoanele juridice prevăzute în art. 176, nu se pedepsește dacă predă de îndată documentul la organul sau instituția emitentă.

COMENTARII (Conf. univ. dr. Gavril Paraschiv)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

O infracțiune oarecum asemănătoare era reglementată prin art. 251 C. pen. anterior („Divulgarea unor secrete privind interesele obștești"), care a fost abrogat prin Decretul-Lege nr. 12/1990, publicat în Monitorul Oficial nr. 7 din 12 ianuarie 1990. Această infracțiune făcea parte din categoria „Infracțiuni de serviciu în legătură cu serviciul", și consta în divulgarea unui secret de stat care nu era de natură să pună în pericol securitatea statului ori în divulgarea de date sau informații, care, deși nu constituiau secrete de stat, nu erau destinate publicității și erau de natură să aducă atingere intereselor *obștești*.

Noua reglementare cuprinde cerința ca divulgarea informațiilor secrete de stat să afecteze interesele anumitor persoane juridice, spre deosebire de vechea reglementare, care nu prevedea necesitatea producerii vreunei urmări. De asemenea, noua reglementare se referă numai la divulgarea informațiilor secrete de stat, nu și la alte informații care „nu sunt destinate publicității", precum în Codul penal anterior.

Noua reglementare, spre deosebire de cea veche, incriminează și deținerea, fără drept, a unui document ce conține informații secrete de stat.

Unele componente ale conținutului infracțiunii prevăzute în art. 303 C. pen. s-ar putea regăsi (parțial) în incriminările prevăzute în art. 196 („Divulgarea secretului profesional") și în art. 298 („Divulgarea secretului economic"), ambele din Codul penal anterior, întrucât în aceste texte nu se face referire la natura datelor sau informațiilor divulgate, folosindu-se formulări generale care ar permite includerea în conținutul acestor infracțiuni și divulgarea informațiilor secrete de serviciu, cunoscute în virtutea profesiei sau funcției ori în exercitarea atribuțiilor de serviciu, dacă se produc consecințele prevăzute în respectivele incriminări.

2. Concept și caracterizare

Infracțiunea de divulgare a informațiilor secrete de stat constă în divulgarea, fără drept, a unor informații secrete de stat, de către persoana care le cunoaște datorită

atribuțiilor de serviciu, afectând astfel interesele unei autorități sau instituții publice ori ale unei persoane juridice care administrează sau exploatează bunurile publice, precum și în deținerea, fără drept, a unui document ce conține informații secrete de stat, dacă o atare faptă este de natură să influențeze activitatea uneia dintre unitățile arătate mai sus. Asemenea fapte prezintă un pericol social evident, întrucât aduc atingere sau pun în pericol funcționarea corespunzătoare a autorităților sau instituțiilor publice ori a persoanelor juridice care dețin informații, documente cu caracter secret publice.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special

În cazul infracțiunii de divulgare a informațiilor secrete de stat, obiectul juridic special este constituit din relațiile sociale care se nasc și se dezvoltă în legătură cu îndeplinirea corespunzătoare a sarcinilor de serviciu privind respectarea regimului informațiilor secrete de stat și documentelor care conțin asemenea informații, astfel încât să nu se aducă atingere bunei funcționări și siguranței autorităților și instituțiilor publice sau altor persoane juridice care administrează ori exploatează bunurile proprietate publică, afectându-le interesele sau activitatea lor.

B. Obiectul material

Constituie *obiect material* al infracțiunii *documentul* ce conține informații secrete de stat și deținut în afara îndatoririlor de serviciu.

C. Subiecții infracțiunii

Subiect activ nemijlocit (autor) al infracțiunii, în varianta normativă prevăzută în alin. (1) al art. 303 C. pen., poate să fie numai un funcționar, întrucât legea prevede că informațiile secrete de stat trebuie să fie cunoscute de către făptuitor datorită atribuțiilor de serviciu. Varianta normativă prevăzută în alin. (2) poate să fie săvârșită de orice persoană, subiectul activ nefiind calificat.

Subiect pasiv special al infracțiunii poate să fie una dintre persoanele juridice prevăzute în art. 176, respectiv o autoritate sau o instituție publică ori altă persoană juridică care deține documente, informații, secrete de stat și ale căror interese ar fi compromise prin divulgare sau deținere fără drept.

4. Structura conținutului juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă

Săvârșirea infracțiunii de divulgare a informațiilor secrete de stat presupune existența unor documente sau informații secrete de stat care nu periclitează securitatea națională (art. 407 C. pen.), iar în cazul variantei normative de la alin. (1), și existența unui serviciu în cadrul căruia își exercită atribuțiile cel care divulgă informațiile secrete de stat, cunoscut de el datorită acestei calități.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă a informației.

a) Latura obiectivă a infracțiunii de divulgare a informațiilor secrete de stat cuprinde: elementul material, o cerință esențială, urmarea imediată și legătura de cauzalitate dintre activitatea ilicită și rezultatul produs.

Elementul material al infracțiunii de divulgare a informațiilor secrete de stat, în varianta prevăzută la alin. (1) al art. 303 C. pen., constă în acțiunea de *divulgare* a

unor informații secrete de stat, fără drept, adică de comunicare a conținutului acestor informații, prin orice mijloace, către persoane care nu erau autorizate să le cunoască.

În art. 178 alin. (1) C. pen., se arată: *„Informații secrete de stat* sunt informațiile clasificate astfel, potrivit legii" (s.n.). Potrivit art. 15 lit. d) din Legea nr. 182/2002 privind protecția informațiilor clasificate, informațiile secrete de stat privesc securitatea națională, iar prin divulgarea lor se pot prejudicia siguranța națională și apărarea țării.

Divulgarea se poate realiza verbal, în scris, prin înmânarea spre lecturare a documentului care conține informații secrete de stat etc.

Divulgarea fără drept se poate realiza față de persoane din afara unității la care lucrează făptuitorul ori chiar din cadrul aceleiași unități, dacă persoanele respective nu sunt autorizate să cunoască aceste informații secrete, adică nu au acces la documentele în cauză, potrivit legii.

Fapta există și în situația în care divulgarea s-a realizat față de un șef ierarhic superior, dacă acesta nu avea acces legal la acea informație.

Este realizat elementul material al infracțiunii chiar dacă divulgarea se efectuează numai cu privire la o parte dintre informațiile cuprinse într-un document care conține secrete de stat.

În cazul variantei normative prevăzute în alin. (2) al art. 303 C. pen., elementul material constă în *deținerea*, fără drept, în afara îndatoririlor de serviciu, a unui document care conține informații secrete de stat.

Deținerea este *fără drept* când autorul se află în posesia unui document care conține informații secrete de stat la care el nu avea acces conform legii ori care nu trebuia să se afle asupra sa, indiferent dacă acesta lucra sau nu la unitatea căreia îi aparține documentul.

Interdicția de a deține un asemenea document *în afara îndatoririlor de serviciu* poate presupune accesul autorului la acesta numai în exercitarea atribuțiilor de serviciu, cu respectarea regulilor stabilite, cum ar fi, spre exemplu, păstrarea și consultarea documentului numai la sediul unității (nu acasă ori în altă parte), numai într-un anumit loc, numai în timpul programului de lucru etc.

Când reglementările specifice unității în care lucrează făptuitorul permit acestuia să dețină documentul și în afara unității, pentru realizarea sarcinilor de serviciu specifice, el nu va săvârși infracțiunea, dacă respectă toate celelalte dispoziții privind păstrarea și manipularea unor asemenea documente.

Cerințe esențiale. Pentru realizarea elementului material al infracțiunii este necesar ca fapta să afecteze interesele unei persoane juridice dintre cele prevăzute în art. 176 C. pen., prin divulgarea, fără drept, a informațiilor secrete de stat, ori să-i poată afecta activitatea, prin deținerea, fără drept, a unui document conținând asemenea informații. De asemenea, divulgarea secrete de stat se poate realiza numai de către o persoană care le cunoaște datorită atribuțiilor de serviciu, deci este necesar ca autorul să aibă calitatea de lucrător care avea acces la aceste informații.

Urmarea imediată în cazul variantei normative prevăzute în art. 303 alin. (1) C. pen. presupune afectarea intereselor unei autorități publice, instituții publice sau ale unei alte persoane juridice care deține informații, documente cu caracter secret.

Astfel, pentru existența infracțiunii este necesar ca divulgarea, fără drept, a informațiilor secrete de stat să ducă la tulburarea bunului mers, la împiedicarea bunei funcționări, la imposibilitatea de realizare în mod corespunzător a atribuțiilor legale ale uneia dintre persoanele juridice arătate sau la nerealizarea altor interese legale.

Urmarea imediată în cazul variantei prevăzute în alin. (2) al art. 303 C. pen. nu constă în producerea unui rezultat efectiv, ca în situația celeilalte variante, ci numai a unei stări de pericol, respectiv în crearea posibilității de afectare a activității uneia dintre persoanele juridice menționate, din cauza deținerii, fără drept, în afara îndatoririlor de serviciu, a unui document ce conține informații secrete de stat.

În situația variantei agravate a infracțiunii (art. 309 C. pen.), urmarea imediată constă în producerea unor consecințe deosebit de grave, din cauza divulgării, fără drept, a informațiilor secrete de stat.

Legătura de cauzalitate. Între rezultatul periculos produs în situația variantei normative prevăzute în alin. (1) al art. 303 C. pen., respectiv afectarea intereselor persoanei juridice vătămate, și activitatea făptuitorului de a divulga fără drept informații secrete de stat trebuie să existe un raport de cauzalitate.

Dacă nerealizarea intereselor părții vătămate se produce din alte cauze, nefiind afectate de acțiunea ilicită de divulgare a informațiilor secrete de stat, nu sunt îndeplinite cerințele legale pentru existența infracțiunii.

În ceea ce privește varianta normativă prevăzută în alin. (2) al art. 303 C. pen., urmarea imediată se produce *ex re*, starea de pericol pentru realizarea activității părții vătămate în mod corespunzător putându-se crea prin simpla *deținere*, fără drept, a unui document ce conține informații secrete de stat, cu condiția ca, datorită împrejurărilor concrete în care s-a comis fapta, să se creeze condițiile favorabile unei asemenea urmări.

În cazul variantei agravate, producerea pagubei trebuie să fie consecința divulgării informațiilor secrete de stat, nu să se datoreze altor cauze.

b) Latura subiectivă cuprinde: elemente subiective și cerințe esențiale. Sub aspectul elementului subiectiv, infracțiunea de divulgare a informațiilor secrete de stat se comite cu intenție directă sau indirectă. Astfel, autorul are reprezentarea că divulgă, fără drept, informații secrete de stat ori că deține, fără drept și în afara îndatoririlor de serviciu, un document care conține asemenea informații. Totodată, el acceptă sau urmărește producerea unor urmări vătămătoare pentru unitatea căreia aparțin informațiile sau documentul.

Condițiile de existență ale infracțiunii sunt realizate indiferent de mobilul sau scopul ce se află la baza acțiunii ilicite a autorului, stabilirea acestora putând să contribuie însă la o justă individualizare a pedepsei.

Cerințe esențiale nu există.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Formele infracțiunii

Actele pregătitoare și **tentativa** [deși tentativa ar fi posibilă numai pentru varianta prevăzută în alin. (1)] nu se pedepsesc.

Consumarea infracțiunii în cazul variantei normative prevăzute în alin. (1) al art. 303 C. pen. are loc în momentul în care s-a produs urmarea imediată prevăzută de lege, respectiv afectarea intereselor părții vătămate.

În situația variantei prevăzute în alin. (2), consumarea infracțiunii se realizează prin simpla deținere a unui document care conține informații secrete de stat, dacă există posibilitatea afectării activității părții vătămate.

Această variantă îmbracă forma infracțiunii continue, întrucât deținerea documentului durează în timp după ce s-au realizat toate elementele constitutive ale infracțiunii, astfel că va exista și un moment al **epuizării**, ce coincide cu încetarea deținerii – din inițiativa făptuitorului ori la descoperirea faptei, prin intervenția organelor abilitate.

De asemenea, dacă divulgarea informațiilor secrete de stat se realizează prin acte repetate, comise în timp și în baza aceleiași rezoluții infracționale (infracțiune continuată), va exista un moment al *epuizării*, care coincide cu săvârșirea ultimului act.

B. Modalitățile infracțiunii

Infracțiunea poate fi comisă în două **modalități normative simple**: divulgarea, fără drept, a unor informații secrete de stat, de către cel care le cunoaște datorită atribuțiilor de serviciu, și care afectează interesele persoanei vătămate și deținerea, fără drept, în afara îndatoririlor de serviciu, a unor documente ce conțin informații secrete de stat care pot afecta activitatea persoanei vătămate.

Varianta agravată se poate comite în prima modalitate, diferențierea fiind realizată de urmarea mai gravă.

Faptele concrete se pot săvârși printr-o varietate de **modalități de fapt**, în funcție de împrejurări în care se comit infracțiunile, de felul informațiilor etc.

C. Sancțiuni

Pentru varianta prevăzută în alin. (1) al art. 303 C. pen., sancțiunea stabilită de lege este închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi, iar în cazul variantei prevăzute în alin. (2) este închisoarea de la 3 luni la 2 ani sau amenda.

Potrivit art. 309 C. pen., pentru varianta agravată a infracțiunii de divulgare a informațiilor secrete de stat, limitele de pedeapsă se majorează cu jumătate. Astfel, în cazul divulgării informațiilor secrete de stat care au produs o pagubă materială mai mare de 2.000.000 de lei, pedeapsa închisorii este de la 3 la 10 ani și 6 luni.

Prin alin. (3) al art. 303 C. pen., legiuitorul reglementează și o *cauză de înlăturare a răspunderii penale* pentru faptele prevăzute în alin. (2), care operează când făptuitorul predă de îndată organului sau instituției emitente documentul care conține informații secrete de stat, deținut fără drept și în afara îndatoririlor de serviciu.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Infracțiunea de divulgare a informațiilor secrete de stat se aseamănă, sub aspectul elementului material și al laturii subiective, cu infracțiunea de divulgare a secretului care periclitează securitatea națională (art. 407 C. pen.), însă diferă din punct de vedere al urmărilor imediate, la cea de-a doua infracțiune acestea constând în punerea în pericol a securității naționale, nu în afectarea intereselor sau crearea unui pericol pentru activitatea unei autorități sau instituții publice ori a altor persoane juridice care dețin informații, documente care constituie secrete de stat. Drept consecință, și documentele care formează obiectul material al celei de-a doua variante normative simple pot să conțină informații a căror deținere să aibă efecte diferite din punct de vedere al gravității efectelor posibile.

De asemenea, infracțiunea analizată se aseamănă, parțial, cu cea de divulgare a informațiilor secrete de serviciu sau nepublice, însă diferă natura informațiilor divulgate, în cazul celei de-a doua infracțiuni, informațiile conținând numai secrete de serviciu sau date care nu sunt destinate publicității. Totodată, în cadrul acestei infracțiuni nu este sancționată deținerea documentelor care conțin astfel de informații, însă se incriminează divulgarea care a avut ca urmare săvârșirea unei infracțiuni împotriva investigatorului sub acoperire, martorului protejat sau unei persoane incluse în Programul de protecție a martorilor.

B. Aspecte procesuale

Acțiunea penală pentru infracțiunea de divulgare a informațiilor secrete de stat se pune în mișcare din oficiu, iar instrumentarea cauzei se realizează potrivit regulilor comune de procedură, de către organele de cercetare, sub supravegherea procurorului de la parchetul de pe lângă tribunal, respectiv de către tribunal în primă instanță [art. 36 lit. a) C. pr. pen.].

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

În **Codul penal din 1937**, așa cum a fost modificat prin Decretul nr. 202/1953, divulgarea secretului de stat era incriminată prin art. 506, ca o formă a „violării de secrete" (în Titlul XIII, „Crime și delicte contra persoanelor").

Faptele prevăzute în alin. (1) și (2) ale art. 506 erau asemănătoare cu cele incriminate în noul Cod penal, iar când se produceau urmări mai grave, specifice infracțiunilor de trădare ori spionaj, ele se încadrau în aceste incriminări.

B. Situații tranzitorii

Dacă o faptă săvârșită anterior intrării în vigoare a Codului penal actual ar putea să fie încadrată în conținutul legal al infracțiunii prevăzute în art. 303, dar și în conținutul altor incriminări din Codul penal anterior (cum ar fi art. 196 sau art. 298), urmează să se compare limitele de pedeapsă pentru a se stabili legea mai favorabilă care, în principiu, este cea veche.

Divulgarea informațiilor secrete de serviciu sau nepublice

Art. 304. (1) Divulgarea, fără drept, a unor informații secrete de serviciu sau care nu sunt destinate publicității, de către cel care le cunoaște datorită atribuțiilor de serviciu, dacă prin aceasta sunt afectate interesele sau activitatea unei persoane, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Divulgarea, fără drept, a unor informații secrete de serviciu sau care nu sunt destinate publicității, de către cel care ia cunoștință de acestea, se pedepsește cu închisoare de la o lună la un an sau cu amendă.

(3) Dacă, urmare a faptei prevăzute în alin. (1) și alin. (2), s-a săvârșit o infracțiune împotriva investigatorului sub acoperire, a martorului protejat sau a persoanei incluse în Programul de protecție a martorilor, pedeapsa este închisoarea de la 2 la 7 ani, iar dacă s-a comis cu intenție o infracțiune contra vieții, pedeapsa este închisoarea de la 5 la 12 ani.

COMENTARII (Conf. univ. dr. Gavril Paraschiv)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Codul penal anterior, modificat prin Legea nr. 6/1973, reglementa, la capitolul „Infracțiuni contra libertății persoanei", infracțiunea de divulgare a secretului profesional, care consta în „divulgarea, fără drept, a unor date, de către acela căruia i-au fost încredințate, sau de care a luat la cunoștință în virtutea profesiei ori funcției, dacă fapta este de natură a aduce prejudicii unei persoane" (art. 196).

Noua reglementare sancționează divulgarea, fără drept, numai a informațiilor secrete de serviciu sau care nu sunt destinate publicității, pe când vechea reglementare avea o sferă mai largă, incriminându-se divulgarea oricăror date încredințate sau de care autorul a luat cunoștință în virtutea profesiei sau funcției. Totodată, în cazul primei variante normative simple prevăzute în art. 304 C. pen., există cerința producerii unei vătămări efective, pe când în cazul vechii reglementări era suficient ca fapta să fie de natură a produce prejudicii unei persoane.

În varianta normativă atenuată prevăzută în alin. (2) al art. 304 C. pen. nu se cere ca fapta să fie de natură să creeze o stare de pericol și poate fi comisă de orice persoană, spre deosebire de reglementarea anterioară, potrivit căreia subiect activ nu putea fi decât un angajat.

În plus, noua reglementare adaugă o variantă normativă agravată, când, urmare a divulgării informațiilor, se comite o infracțiune împotriva investigatorului sub acoperire, a martorului protejat sau a persoanei incluse în Programul de protecție a martorilor.

Reglementarea anterioară prevedea că acțiunea penală se punea în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, iar împăcarea părților înlătura răspunderea penală, dispoziții care nu se regăsesc în noul Cod penal.

2. Concept și caracterizare

Infracțiunea de divulgare a informațiilor secrete de serviciu sau nepublice constă în fapta de a divulga, fără drept, informații secrete de serviciu sau care nu sunt destinate publicității, de către cei care le cunosc datorită atribuțiilor de serviciu, dacă se afectează interesele sau activitatea unei persoane. De asemenea, este iminentă fapta de divulgare de către alte persoane care cunosc informațiile respective.

Ambele fapte prezintă un pericol social, întrucât, prin divulgarea datelor furnizate de o persoană ori constatate în exercitarea profesiei (de avocat, medic, preot etc.) sau de către cei care le-au cunoscut în alt mod, activitatea sau interesele persoanei în cauză pot să fie compromise, ceea ce este de natură să afecteze și prestigiul unității deținătoare a informațiilor respective.

Dacă informațiile secrete se referă la un investigator sub acoperire, un martor protejat sau la o persoană inclusă în Programul de protecție a martorilor, iar ca urmare a deconspirării s-a comis o infracțiune împotriva acestora, fapta de divulgare a informațiilor secrete de serviciu sau nepublice are un caracter mai grav.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special

În cazul infracțiunii de divulgare a informațiilor secrete de serviciu sau nepublice, *obiectul juridic special* este format din relațiile sociale care se nasc și se dezvoltă în buna desfășurare a unor activități, astfel încât să se asigure păstrarea confidențialității datelor secrete sau nepublice privind persoanele fizice sau juridice ce au apelat la serviciile unor unități care dețin asemenea date, potrivit atribuțiilor specifice.

Adiacent, obiectul juridic al infracțiunii privește și relațiile sociale privitoare la apărarea libertății persoanei sub aspectul dreptului său de a i se respecta confidențialitatea datelor secrete sau nedestinate publicității, cunoscute la nivelul unei unități prin realizarea atribuțiilor de serviciu de către salariații acesteia, astfel încât să nu-i fie afectate: reputația, relațiile de familie, interesele de ordin patrimonial etc.

B. Obiectul material

În ceea ce privește această infracțiune, obiectul material lipsește, în principiu. Totuși, în unele cazuri poate să existe și obiect material, când divulgarea se referă la informații privind viciile ascunse ale unui bun sau a stării fizice a unei persoane.

C. Subiecții infracțiunii

Subiectul activ nemijlocit al infracțiunii în variantele normative prevăzute în art. 304 alin. (1) și art. 304 alin. (1) raportat la art. 308 C. pen. este calificat, autor fiind numai un funcționar (public sau simplu funcționar), respectiv o persoană care desfășoară o activitate profesională care îi permite să intre în posesia unor informații secrete de serviciu sau care nu sunt destinate publicității. Autorul trebuie să cunoască informațiile datorită atribuțiilor de serviciu, deci să lucreze cu aceste date, să aibă acces în mod legal la ele. Asemenea persoane sunt, spre exemplu, medicul curant, avocatul, salariatul de la o bancă unde o persoană își păstrează economiile, organele judiciare, dar și cei care ocupă funcții de conducere, iar salariații care cunosc datele trebuie să-i informeze, conform sarcinilor de serviciu.

Varianta prevăzută în alin. (2) poate fi săvârșită de orice persoană care are cunoștință, din orice sursă, de unele informații secrete de serviciu sau care nu sunt destinate publicității. Astfel, autorul nu trebuie să aibă o calitate specială, neimpunându-se ca datele arătate să fie cunoscute de acesta în virtutea atribuțiilor de serviciu.

Prin modificarea art. 308 C. pen., există o formă atenuată a acestei infracțiuni, când faptele sunt săvârșite de alți angajați decât funcționarii publici (deși în varianta simplă nu se prevede expres cerința ca autorul să fie funcționar public). Astfel, rezultă că varianta normativă de la alin. (1) al art. 304 C. pen. ar putea fi săvârșită numai de către funcționarii publici.

Forma agravată prevăzută în alin. (3) poate fi săvârșită atât de un subiect calificat (funcționar public sau funcționar) care cunoaște, potrivit atribuțiilor de serviciu, informațiile secrete de serviciu sau care nu sunt destinate publicității [când fapta este realizată în modalitatea conținutului prevăzut în alin. (1)], cât și de orice altă persoană [când fapta se comite în varianta normativă prevăzută în alin. (2)].

Coautoratul la această infracțiune nu este posibil, obligația de a nu divulga informațiile fiind personală. Este însă posibilă instigarea sau complicitatea, participanții respectivi putând fi și persoane fizice.

Subiect pasiv nemijlocit al infracțiunii este unitatea la care lucrează făptuitorul, în cazul primei variante normative simple. De asemenea, subiect pasiv al infracțiunii poate să fie persoana fizică sau juridică ce a încredințat făptuitorului datele divulgate ori despre care s-au aflat anumite informații secrete sau nedestinate publicului, ce au fost apoi divulgate.

În cazul variantei agravate prevăzute în alin. (3) al art. 304 C. pen., subiectul pasiv este calificat, persoana vătămată fiind *investigator sub acoperire*[1], *martor protejat* sau o *persoană inclusă în Programul de protecție a martorilor*[2].

---

[1] Instituția investigatorului sub acoperire a fost introdusă pentru prima dată în legislația noastră prin art. 21 din Legea nr. 143 din 26 iulie 2000 privind prevenirea și combaterea traficului și consumului ilicit de droguri și prin O.U.G. nr. 43 din 4 aprilie 2002 privind Parchetul Național Anticorupție. Apoi, această instituție a fost preluată și în alte legi speciale: Legea nr. 78/2000 privind prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, Legea nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, Legea nr. 39/2003 privind prevenirea și combaterea criminalității organizate etc. Prin Legea nr. 281/2003 a fost modificat Codul de procedură penală, reglementându-se în art. 224^1-224^4 această instituție.

[2] Prin Legea nr. 281/2003, în Codul de procedură penală a fost introdus art. 86^1 referitor la protecția martorilor, stipulându-se că, dacă există probe sau indicii temeinice că prin declararea

Când se divulgă, fără drept, informații secrete de serviciu sau care nu sunt destinate publicității, referitoare la persoanele vătămate arătate, fără ca din această cauză să se comită vreo infracțiune împotriva lor, faptele vor fi încadrate în alin. (1) sau (2) ale art. 304, în funcție de situația concretă în fiecare caz.

4. Structura conținutului juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă

Săvârșirea infracțiunii de divulgare a informațiilor secrete de serviciu sau nepublice presupune existența anterioară a unor informații secrete de serviciu sau care nu sunt destinate publicității, ce au fost încredințate de persoana la care se referă acestea ori au fost cunoscute în virtutea profesiei sau în alt fel. Informațiile pot să privească viața intimă, sănătatea unei persoane, relațiile sale cu alte persoane, situația materială etc.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă a infracțiunii.

a) Latura obiectivă a infracțiunii de divulgare a informațiilor secrete de serviciu sau nepublice este formată din: elementul material, cerințe esențiale, urmarea imediată și legătura de cauzalitate dintre activitatea ilicită și rezultatul produs.

Elementul material constă în acțiunea de *divulgare*, fără drept, a unor informații secrete de serviciu sau care nu sunt destinate publicității.

Divulgarea presupune comunicarea către alte persoane a datelor a căror confidențialitate trebuie păstrată, întrucât ele constituie informații secrete de serviciu sau nepublice. Această activitate ilicită se poate realiza prin diferite modalități faptice: prin comunicare verbală, prin scris, prin punerea la dispoziție a unor înscrisuri care cuprind datele respective etc.

Sunt realizate cerințele prevăzute de lege și când se comunică parțial informațiile secrete de serviciu sau care nu sunt destinate publicității, referitoare la o anumită persoană.

Divulgarea datelor trebuie să se facă *fără drept*, astfel că nu este realizat conținutul infracțiunii când legea permite divulgarea unor informații secrete de serviciu sau care, de regulă, nu sunt destinate publicului (spre exemplu, comunicarea diagnosticului unei persoane, care, potrivit legii, impune instituirea de tratament medical obligatoriu, este necesară pentru prevenirea contaminării și a altor persoane). La fel, nu este divulgare fără drept în situația în care se depune mărturie la organele judiciare, în scopul aflării adevărului într-o anumită cauză, dacă există încuviințarea persoanei sau a organizației față de care autorul are obligația de

---

identității reale a martorului sau a domiciliului acestuia ar fi periclitată viața, integritatea corporală sau libertatea lui ori a altei persoane, martorul poate să depună mărturie sub o altă identitate. Datele privind identitatea reală a martorului vor fi prezentate organelor judiciare în condiții de strictă confidențialitate. Programul de protecție a martorilor a fost introdus prin Legea nr. 682/2002, potrivit căreia persoana care are calitatea de martor beneficiază de reducerea la jumătate a limitelor pedepsei pentru infracțiunea pe care a comis-o, dacă denunță sau facilitează identificarea și tragerea la răspundere penală a altor făptuitori care au participat la săvârșirea unei infracțiuni grave. Martorul sau persoanele apropiate pot fi, de asemenea, incluse în Programul de protecție, pentru a se preveni săvârșirea unor fapte periculoase împotriva acestora. În acest program pot fi incluse și alte categorii de persoane.

confidențialitate; în principiu, divulgarea nu este fără drept când persoana în cauză și-a dat consimțământul divulgării odată cu încredințarea secretului ori ulterior.

De asemenea, nu există divulgare fără drept când aceasta este *necesară*, cum ar fi, spre exemplu, transmiterea unor informații de către medicul curant altui cadru medical în vederea tratării celui care a încredințat datele privind afecțiunea de care suferă.

Divulgarea nu este fără drept nici când o persoană încadrată în muncă divulgă anumite date secrete, dacă numai astfel se poate apăra de acuzații nedrepte ori să salveze pe alții de la un pericol grav, actual și care n-ar putea fi evitat altfel.

Divulgarea trebuie să se refere la informații secrete de serviciu sau care nu sunt destinate publicității, adică la date clasificate ca secrete de serviciu ori care nu fac parte din categoria informațiilor la care se referă legea accesului la informații publice, dar nu sunt destinate publicității (spre exemplu, probleme care țin de persoana unui anumit om, cum ar fi: starea sănătății, aspecte de familie, starea materială, religie etc.).

Nu au acest caracter faptele de notorietate publică ori cele care au fost comunicate de cel interesat, fără rezerve, tuturor celor doritori să le știe.

În situația variantei normative prevăzute în alin. (1) al art. 304 C. pen., informațiile secrete de serviciu sau datele care nu sunt destinate publicității trebuie să fie cunoscute de autor datorită atribuțiilor sale de serviciu. Aceasta înseamnă că autorul cunoaște aceste date prin însăși exercitarea sarcinilor de serviciu, având un raport profesional direct cu persoana vătămată, sau de la o persoană apropiată ei ori primind informări oficiale de la cei care le-au cunoscut direct.

În cazul variantei prevăzute în alin. (2), informațiile secrete de serviciu sau care nu sunt destinate publicității sunt obținute de autor în afara unui raport profesional direct sau indirect cu persoana vătămată, în afara atribuțiilor de serviciu, făptuitorul putând să lucreze chiar la altă unitate și să cunoască întâmplător datele respective.

Cerințe esențiale. Realizarea elementului material este condiționată de îndeplinirea cerinței ca divulgarea informațiilor să fie făcută fără drept, adică să nu fie făcută cu consimțământul persoanei în cauză, pentru buna funcționare a serviciului ori potrivit unei obligații prevăzute de lege, cum ar fi, spre exemplu, obligația de a denunța unele fapte care pun în pericol securitatea statului (art. 410 C. pen.).

Pentru varianta normativă simplă prevăzută în alin. (1) al art. 304 C. pen. este necesară și îndeplinirea cerinței ca fapta (divulgarea) să ducă la lezarea intereselor sau activității unei persoane fizice ori juridice, deci să aibă această aptitudine, întrucât, dacă nu este aptă de a aduce un prejudiciu efectiv, nu sunt îndeplinite condițiile de existență a infracțiunii.

Urmarea imediată. Infracțiunea de divulgare a informațiilor secrete de serviciu sau nepublice în varianta normativă din alin. (1) al art. 304 C. pen. și varianta agravată corespunzătoare prevăzută în alin. (3) al art. 304 C. pen. au ca urmare afectarea prestigiului și a bunei funcționări a unităților la care lucrează făptuitorii.

Varianta normativă prevăzută în alin. (1) al art. 304 C. pen. se consumă numai dacă se produce un anumit rezultat, respectiv dacă prin divulgarea informațiilor secrete de serviciu ori care nu sunt destinate publicității sunt lezate interesele sau activitatea unei alte persoane juridice sau fizice. Astfel, se poate aduce atingere, spre exemplu, intereselor patrimoniale ale persoanei vătămate prin pierderea clientelei, dacă aceasta desfășoară o activitate comercială, ori se poate pierde un proces din cauza divulgării datelor secrete de către avocatul angajat etc.

Pentru existența infracțiunii în varianta prevăzută în alin. (2) al art. 304 C. pen. nu este necesar să se producă vreun rezultat dăunător ca urmare a divulgării informațiilor secrete de serviciu sau care nu sunt destinate publicității, legiuitorul sancționând starea de pericol ce rezultă din săvârșirea unei asemenea fapte pentru persoana fizică sau juridică la care se referă informațiile.

Forma agravată a infracțiunii prevăzute în alin. (3) al art. 304 C. pen. se realizează când divulgarea a dus la comiterea unei infracțiuni împotriva investigatorului sub acoperire, a martorului protejat sau a persoanei incluse în Programul de protecție a martorilor.

Existența infracțiunii de divulgare a informațiilor secrete de serviciu sau nepublice, sub această variantă agravată, este condiționată de săvârșirea împotriva părții vătămate a unei infracțiuni, prin dezvăluirea faptei că a acceptat să colaboreze cu organele judiciare.

Nu interesează ce fel de infracțiune se comite și cine este autorul, condiția necesară fiind ca aceasta să fie săvârșită împotriva subiectului pasiv calificat al infracțiunii prevăzute în art. 304 alin. (3) C. pen. Dacă se săvârșește însă o infracțiune intenționată contra vieții, fapta este sancționată mai grav [teza a II-a a alin. (3)].

Potrivit art. 309 C. pen., mai există o variantă agravată a infracțiunii, când, urmare faptei de divulgare a informațiilor, s-au produs consecințe deosebit de grave, respectiv o pagubă materială mai mare de 2.000.000 de lei persoanei vătămate (art. 183 C. pen.).

Legătura de cauzalitate. În cazul în care fapta este săvârșită de către o persoană încadrată în muncă (un funcționar), urmarea imediată produsă în dauna unității (afectarea prestigiului și a bunei funcționări) rezultă *ex re.*

Pentru varianta normativă prevăzută în alin. (1) al normei de incriminare trebuie ca între acțiunea de divulgare a informațiilor secrete de serviciu ori care nu erau destinate publicității și lezarea intereselor sau activității persoanei vătămate să existe un raport de cauzalitate, adică urmarea imediată să se fi produs din cauza acțiunii făptuitorului, și nu din alte cauze.

În situația variantei prevăzute în alin. (2) al art. 304 C. pen., urmarea imediată rezultă *ex re*, adică starea de pericol privind buna desfășurare a relațiilor de serviciu, urmare care se produce prin însăși divulgarea, fără drept, a informațiilor secrete de serviciu sau care nu sunt destinate publicității.

Împrejurarea care agravează răspunderea penală în cazul variantei prevăzute în alin. (3) al art. 304 C. pen., respectiv săvârșirea unei infracțiuni împotriva investigatorului sub acoperire, a martorului protejat sau a persoanei incluse în Programul de protecție a martorilor, trebuie să se realizeze ca urmare a divulgării fără drept a unor informații secrete de serviciu sau care nu sunt destinate publicității, referitoare la aceste persoane, și nu din altă cauză. Mai exact, ceea ce determină hotărârea de a săvârși o infracțiune împotriva uneia dintre persoanele arătate, mobilul acesteia, să fie aflarea unor date care nu trebuiau divulgate.

Astfel, când infracțiunea se comite împotriva uneia dintre aceste persoane, fără nicio legătură cu calitatea sa, nu se va reține varianta agravată, ci, eventual, una dintre variantele de la alin. (1) sau (2) ale art. 304 C. pen., dacă sunt realizate cerințele prevăzute în conținutul juridic al acestora.

De asemenea, în cazul variantei agravate prevăzute în art. 309 C. pen. trebuie să existe legătură de cauzalitate între activitatea de divulgare și producerea pagubei

arătate în art. 183 C. pen.; când paguba se produce din alte cauze, și nu datorită divulgării informațiilor secrete de serviciu sau nedestinate publicității, se poate reține, eventual, una dintre variantele prevăzute în alin. (1) sau (2) ale art. 304 C. pen., dacă sunt realizate toate cerințele prevăzute în conținutul juridic al infracțiunii.

b) Latura subiectivă cuprinde: elemente subiective și cerințe esențiale. Sub primul aspect, infracțiunea de divulgare a informațiilor secrete de serviciu sau nepublice se săvârșește cu intenție directă sau indirectă.

Varianta normativă prevăzută în alin. (1) al art. 304 C. pen. este comisă cu intenție directă când autorul prevede că prin divulgarea informațiilor lezează interesele sau activitatea unei persoane și urmărește producerea acestui rezultat.

Mobilul și scopul nu sunt cerințe pentru existența infracțiunii, însă ele pot să contribuie la individualizarea pedepsei.

Cerințe esențiale nu există.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Formele infracțiunii

Actele pregătitoare și **tentativa** la această infracțiune nu se pedepsesc.

Consumarea infracțiunii are loc, în cazul variantei prevăzute în alin. (1) al art. 304 C. pen., în momentul producerii urmării imediate, respectiv când sunt lezate interesele sau activitatea persoanei vătămate.

Varianta normativă prevăzută în alin. (2) al art. 304 C. pen. se consumă în momentul divulgării informațiilor, fără a mai fi necesară producerea unei urmări.

În cazul variantei agravate prevăzute în alin. (3) al art. 304 C. pen. trebuie să existe condițiile prevăzute de lege, în sensul de a se produce urmarea arătată în alin. (3), respectiv săvârșirea unei alte infracțiuni împotriva persoanei vătămate menționate.

Poate exista și un moment al **epuizării**, când actele repetate de divulgare, fără drept, a informațiilor se realizează la diferite intervale de timp și în baza aceleiași rezoluții infracționale, săvârșindu-se astfel o infracțiune continuată.

B. Modalitățile infracțiunii

Divulgarea, fără drept, a informațiilor secrete de serviciu ori care nu sunt destinate publicității se prezintă sub forma acelor **modalități normative simple**, **agravate** sau **atenuate** de săvârșire a infracțiunii.

În legătură cu subiectul activ și latura obiectivă (privind modul în care sunt cunoscute de făptuitor informațiile secrete de serviciu sau care nu sunt destinate publicității), sunt reglementate două **modalități normative**: cunoașterea informațiilor în cadrul exercitării atribuțiilor de serviciu sau luarea la cunoștință despre acestea în alt mod. Aceste modalități distincte au generat reglementarea a două variante simple pentru infracțiunea analizată.

Modalitățile de fapt sunt diverse, în funcție de împrejurările concrete în care se comit faptele, de importanța faptelor divulgate, scopul urmărit de făptuitor, relațiile sale cu persoana vătămată ș.a.

C. Sancțiuni

Pentru varianta normativă simplă de la alin. (1) al art. 304 C. pen., sancțiunea prevăzută de lege este închisoarea de la 3 luni la 3 ani sau amenda, iar în cazul variantei descrise în alin. (2) este închisoarea de la o lună la un an sau amenda.

Pentru varianta agravată prevăzută în alin. (3) teza I, legea prevede pedeapsa închisorii de la 2 la 7 ani, iar când se comite o infracțiune, cu intenție, împotriva vieții persoanei, limitele pedepsei cu închisoarea sunt de la 5 la 12 ani [alin. (3) teza a II-a].

Dacă autorul faptei nu este funcționar public, limitele pedepsei se reduc cu o treime, conform art. 308 C. pen. (modificat).

Când, prin săvârșirea faptei în una dintre variantele (simple sau agravată) prevăzute în alin. (1)-(3) ale art. 304 C. pen., se produce persoanei vătămate o pagubă materială mai mare de 2.000.000 de lei, limitele speciale de pedeapsă prevăzute pentru variantele respective se majorează cu jumătate (art. 309 C. pen.).

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Infracțiunea de divulgare a informațiilor secrete de serviciu sau nepublice în varianta normativă prevăzută în alin. (1) se aseamănă, sub aspectul modalității de săvârșire și a urmărilor produse, cu prima variantă simplă a infracțiunii de divulgare a informațiilor secrete de stat, cu deosebirea că la aceasta din urmă informațiile divulgate constituie secrete de stat, pe când la cea analizată sunt informații secrete de serviciu sau care nu sunt destinate publicității.

De asemenea, se poate spune că divulgarea informațiilor secrete de serviciu sau nepublice – în prima variantă simplă și în variantele agravate corespunzătoare – ar fi o specie a infracțiunii de abuz în serviciu, care este subsidiară față de prima, ambele realizându-se prin încălcarea obligațiilor de serviciu, cu consecințe dăunătoare intereselor sau patrimoniului unei persoane fizice sau juridice.

B. Aspecte procesuale

Acțiunea penală pentru infracțiunea de divulgare a informațiilor secrete de serviciu sau nepublice se pune în mișcare din oficiu, iar urmărirea penală se efectuează de către organele de cercetare, sub supravegherea procurorului, judecata în primă instanță fiind de competența tribunalului.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

În **Codul penal din 1937** era incriminată, la art. 505, infracțiunea de divulgare a secretului profesional, care era sancționată cu închisoare de la 6 luni la 2 ani.

Acțiunea penală se punea în mișcare din oficiu, iar împăcarea părților nu afecta continuarea procesului penal.

B. Situații tranzitorii

Pentru faptele comise anterior intrării în vigoare a noului Cod penal, mai favorabilă este legea veche, dacă intervine împăcarea părților sau retragerea plângerii, ceea ce duce la înlăturarea răspunderii penale [art. 196 alin. (2) și (3) C. pen. anterior].

În cazul în care nu s-a produs un rezultat efectiv, urmare divulgării informațiilor de către autorul aflat în cadrul exercitării profesiei, mai favorabilă este legea nouă, care prevede, la prima variantă simplă, condiția lezării intereselor sau activității unei persoane, spre deosebire de legea veche, care nu prevedea condiția producerii unei urmări concrete.

Dacă sunt îndeplinite toate cerințele existenței infracțiunii și ale răspunderii, iar autorul faptei este un funcționar public, mai favorabilă este legea veche, în ceea ce privește pedeapsa închisorii, întrucât noua lege prevede, pentru varianta simplă prevăzută în alin. (1) al art. 304, pedeapsa de la 3 luni la 3 ani.

În cazul în care fapta poate fi încadrată în varianta atenuată prevăzută în art. 308 C. pen. (modificat), mai favorabilă este, în principiu, această lege, limitele pedepsei cu închisoarea fiind de la 2 luni la 2 ani.

Neglijența în păstrarea informațiilor

Art. 305. (1) Neglijența care are drept urmare distrugerea, alterarea, pierderea sau sustragerea unui document ce conține informații secrete de stat, precum și neglijența care a prilejuit altei persoane aflarea unei asemenea informații se pedepsesc cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează faptele prevăzute în art. 303 alin. (1) și art. 304, dacă au fost săvârșite din culpă.

COMENTARII (Conf. univ. dr. Gavril Paraschiv)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Codul penal anterior prevedea această infracțiune într-o formulare identică, art. 252 („Neglijența în păstrarea secretului de stat"), cu cea prezentă în Codul penal actual, mai puțin condiția ca fapta să fie de natură a aduce atingere intereselor statului.

În conținutul reglementărilor anterioare nu erau incluse dispoziții similare celor cuprinse în alin. (2) al art. 305 C. pen., prin care se sancționează divulgarea *din culpă* a informațiilor secrete de stat [în condițiile prevăzute în art. 303 alin. (1)] și a celor secrete de serviciu sau nepublice (în condițiile prevăzute în art. 304).

2. Concept și caracterizare

Neglijența în păstrarea informațiilor constă atât în comportarea neatentă ori nepăsătoare a angajaților, care a avut ca urmare distrugerea, alterarea, pierderea sau sustragerea unui document ce conține informații de stat ori care a prilejuit altei persoane să afle asemenea informații, cât și în divulgarea, din culpă, a unor informații secrete de stat sau de serviciu ori care nu erau destinate publicității. Aceste fapte prezintă pericol social, întrucât se tulbură sau se creează dificultate în desfășurarea normală a activității unităților la care lucrează autorul, putând să lezeze și interesele, activitatea, patrimoniul ori alte valori care aparțin persoanelor fizice sau juridice vătămate.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special

În cazul infracțiunii de neglijență în păstrarea informațiilor, obiectul juridic special îl constituie relațiile sociale care se nasc și se dezvoltă în legătură cu buna desfășurare a raporturilor de serviciu, în sensul manifestării atenției necesare pentru păstrarea și manipularea în condiții corespunzătoare a documentelor care conțin informații secrete de stat, spre a evita ca acestea să fie distruse, alterate, pierdute ori sustrase, precum și pentru a se evita divulgarea, din culpă, a unor asemenea informații sau a informațiilor secrete de serviciu ori nepublice. Totodată, infracțiunea are ca obiect juridic relațiile privitoare la protejarea intereselor, activităților, patrimoniului sau a altor valori (chiar și viața) aparținând persoanelor juridice ori fizice la care se referă aceste informații.

B. Obiectul material

În ceea ce privește această infracțiune, *obiectul material* îl constituie, de regulă, documentele care conțin informații secrete de stat, când fapta se comite prin *distrugerea*, *alterarea*, *pierderea* sau *sustragerea* unor asemenea documente.

În cazul celorlalte modalități normative de comitere a faptelor, obiectul material lipsește.

C. Subiecții infracțiunii

Subiectul activ nemijlocit al acestei infracțiuni este, în principiu, calificat, el fiind un funcționar (persoană încadrată în muncă), întrucât numai acesta poate să fie *neglijent* în păstrarea și manipularea documentelor care conțin informații secrete sau nepublice ori să cunoască asemenea informații pe care le divulgă din culpă. Neglijența presupune, în general, încălcarea din culpă a oricăror atribuții sau reguli, însă în cazul analizat se referă numai la atribuțiile celor care au sarcini de serviciu în legătură cu documentele și informațiile secrete.

De altfel, această infracțiune reprezintă incriminarea unei forme speciale a *neglijenței în serviciu*, pentru apărarea secretului anumitor informații[1].

În cazul variantei prevăzute în alin. (2) al art. 305, comisă din culpă, în modalitatea prevăzută la art. 304 alin. (2) sau la art. 304 alin. (3) raportat la alin. (2), subiect activ poate să fie orice persoană, acesta nefiind calificat.

Coautoratul, instigarea sau complicitatea nu sunt posibile, infracțiunea de neglijență în păstrarea informațiilor fiind comisă din culpă, însă este posibilă participația improprie prevăzută în art. 52 C. pen.

Subiect pasiv special poate să fie unitatea care se afla în posesia documentelor sau a informațiilor secrete ori nepublice, dar și persoana fizică sau juridică vătămată prin aflarea, din neglijență, a unor informații confidențiale referitoare la diferite aspecte privind viața sa.

În situația în care fapta se încadrează în prevederile art. 305 alin. (2) raportat la art. 304 alin. (3), subiectul pasiv este calificat, acesta având calitatea de investigator sub acoperire, martor protejat sau persoană inclusă în Programul de protecție a martorilor.

4. Structura conținutului juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă

Săvârșirea infracțiunii de neglijență în păstrarea informațiilor presupune preexistența unui anumit document care conține informații secrete de stat sau a unor informații secrete de stat, secrete de serviciu ori care nu sunt destinate publicității, deținute de către făptuitor, care poate fi sau nu încadrat în muncă la o anumită unitate care operează cu asemenea informații.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă a infracțiunii.

a) Latura obiectivă a infracțiunii de neglijență în păstrarea informațiilor cuprinde: elementul material, o cerință esențială, urmarea imediată și legătura de cauzalitate dintre activitatea ilicită și rezultatul produs.

Elementul material al infracțiunii în varianta prevăzută în alin. (1) al art. 305 C. pen. constă în acțiuni sau inacțiuni care denotă o comportare neglijentă a

[1] Oliviu Augustin Stoica, *op. cit.*, p. 243.

funcționarului în ceea ce privește păstrarea și mânuirea în mod corespunzător a documentelor care conțin informații secrete de stat ori în asigurarea confidențialității acestor informații.

Neglijența presupune lipsa de grijă, nesocotința, imprudența, nepăsarea sau nedibăcia lucrătorului care are ca atribuții de serviciu păstrarea și mânuirea documentelor ce conțin informații secrete ori păstrarea confidențialității acestor informații.

Termenul „neglijență", în contextul acestei infracțiuni, are un înțeles mai larg decât vocabularul uzual, desemnând nu numai *lipsa de grijă* (de exemplu, un funcționar, fără a îndepărta din birou persoanele străine, comunică cu glas tare un secret de stat colegului său), ci și *nesocotința* (spre exemplu, un funcționar căruia i s-a încredințat spre păstrare un document ce constituie secret de stat îl așază în mod imprudent în apropierea unui reșou încins, astfel că documentul ia foc) sau *imprudența* (de exemplu, un funcționar căruia i s-a încredințat un document ce constituie secret de stat îl păstrează într-un dulap cu încuietoare defectă și nu ia măsuri ca broasca să fie reparată, astfel că documentul este sustras de un răuvoitor)[1].

În cazul variantei normative prevăzute în alin. (2) al art. 305 C. pen., elementul material constă în acțiunea de divulgare, din culpă, a informațiilor secrete de stat, secrete de serviciu ori care nu sunt destinate publicității.

Cerința esențială. Pentru existența elementului material al infracțiunii de neglijență în păstrarea informațiilor este necesar ca acțiunea sau inacțiunea să privească documente sau informații importante (referitoare la secrete de stat, de serviciu ori nedestinate publicității) care să imprime neglijenței caracterul de faptă (comportare) de natură să lezeze interesele sau activitatea unității la care lucrează făptuitorul ori alte urmări grave în dauna altor persoane juridice sau fizice la care se referă documentele ori informațiile respective.

Urmarea imediată. În primul rând, prin săvârșirea infracțiunii de neglijență în păstrarea informațiilor este lezat prestigiul și bunul mers al unității care deținea documentele sau informațiile la care se referă textul incriminator.

Pentru existența infracțiunii este necesar ca, din cauza comportării neglijente a autorului, să se constate producerea uneia dintre urmările prevăzute de lege. Astfel, în cazul variantei din alin. (1) al art. 305 C. pen., comportarea neglijentă a făptuitorului trebuie să aibă ca rezultat *distrugerea*, *alterarea*, *pierderea* sau *sustragerea* unui document care conține informații secrete de stat ori să prilejuiască *aflarea* unei asemenea informații de către o persoană care nu era îndreptățită să o cunoască potrivit legii.

Distrugerea documentului presupune nimicirea, desființarea acestuia în materialitatea sa, astfel încât conținutul lui nu mai poate fi aflat, ceea ce-l face inutilizabil.

Alterarea documentului înseamnă deteriorarea acestuia, astfel încât nu mai poate fi utilizat întocmai pentru scopul căruia era destinat, fiind degradat total sau parțial.

Pierderea documentului presupune întreruperea contactului material cu acesta, astfel încât persoanele abilitate nu pot să aibă acces la el, nemaifiind în posesia persoanei fizice sau juridice care trebuia să-l dețină.

---

[1] Siegfried Kahane, *Capitolul al II-lea. Infracțiuni de serviciu sau în legătură cu serviciul*, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. III, p. 126.

Sustragerea documentului constă în deposedarea de acesta, a unității sau persoanei care-l deținea și însușirea lui de către o altă persoană, fără drept.

Urmarea constând în *prilejul* oferit altei persoane de a afla o informație secret de stat presupune că, din cauza neglijenței, s-a creat posibilitatea ca o persoană care nu avea abilitarea legală să poată lua la cunoștință despre conținutul unei asemenea informații.

În situația variantei prevăzute la alin. (2) al art. 305 C. pen., urmarea imediată constă în *lezarea intereselor unei persoane juridice dintre cele prevăzute în art. 176 C. pen.* (autoritate sau instituție publică ori persoană juridică ce administrează sau exploatează bunuri publice), când divulgarea, *fără drept*, a unor informații *secrete de stat*, de către cel care le cunoaște datorită atribuțiilor de serviciu [art. 303 alin. (1)], se realizează din culpă.

Dacă divulgarea, din culpă, se referă la informații *secrete de serviciu sau care nu sunt destinate publicității* și se realizează de către cel care le cunoaște datorită atribuțiilor de serviciu [art. 304 alin. (1)], urmarea imediată constă în *lezarea intereselor sau a activității unei persoane* ori în *săvârșirea unei infracțiuni împotriva subiectului pasiv calificat*, prevăzut la art. 304 alin. (3) C. pen. (investigator sub acoperire, martor protejat sau persoană inclusă în Programul de protecție a martorilor).

În cazul în care varianta prevăzută în alin. (2) al art. 305 se realizează, din punct de vedere obiectiv, în modalitatea prevăzută în art. 304 alin. (2), însă din culpă, legea nu cere ca, din cauza neglijenței, să se producă un anumit rezultat concret.

Când divulgarea, din culpă, a informațiilor se referă la una dintre persoanele prevăzute în alin. (3) al art. 304 C. pen. (investigator sub acoperire, martor protejat sau o persoană inclusă în Programul de protecție a martorilor), este posibilă și producerea unei urmări agravante, care constă în săvârșirea unei infracțiuni împotriva subiectului pasiv calificat din cauza neglijenței în păstrarea informațiilor referitoare la acesta.

Legătura de cauzalitate. Între neglijența făptuitorului și urmările prevăzute de lege trebuie să existe un raport de cauzalitate, adică distrugerea, alterarea, pierderea sau sustragerea unui document care conține informații secrete de stat ori crearea posibilității ca altă persoană să afle asemenea informații trebuie să se producă din cauza comportamentului neglijent, încălcării din culpă a atribuțiilor de serviciu, de către lucrătorul care avea în păstrare sau manipula asemenea documente ori cunoștea informațiile secrete de stat, în virtutea sarcinilor de serviciu.

De asemenea, lezarea intereselor unei persoane juridice dintre cele prevăzute în art. 176 C. pen. trebuie să fie consecința divulgării din culpă a informațiilor secrete de stat, de către cel care le cunoștea datorită atribuțiilor de serviciu [art. 303 alin. (1) C. pen.].

La fel, în cazul lezării intereselor sau activității unei persoane, în modalitatea prevăzută în art. 304 alin. (1), urmarea trebuie să fie consecința divulgării, *din culpă*, a informațiilor secrete de serviciu sau care nu sunt destinate publicității, de către cel care le cunoștea datorită atribuțiilor de serviciu.

Totodată, între urmările prevăzute în alin. (3) al art. 304 C. pen. și activitatea făptuitorului trebuie să existe un raport de cauzalitate. Astfel, comiterea unei infracțiuni împotriva investigatorului sub acoperire, a martorului protejat sau a persoanei incluse în Programul de protecție a martorilor trebuie să fie urmarea divulgării, *din culpă*, a unor informații secrete de serviciu ori care nu sunt destinate publicității, referitoare la aceste persoane vătămate, de către cel care le cunoștea datorită atribuțiilor de serviciu ori în alt mod [art. 304 alin. (2) C. pen.].

Când fapta se încadrează în prevederile art. 305 alin. (2) raportat la art. 304 alin. (2) C. pen., legătura de cauzalitate dintre activitatea ilicită și starea de pericol creată pentru buna funcționare și prestigiul unității la care lucrează făptuitorul neglijent nu trebuie dovedită, aceasta rezultând din materialitatea faptei (*ex re*), ca și în cazul celorlalte modalități alternative normative, toate faptele lezând activitatea unităților care se află în posesia documentelor sau informațiilor la care se referă incriminarea.

b) Latura subiectivă cuprinde: elementul subiectiv și cerințe esențiale. Sub primul aspect, infracțiunea de neglijență în păstrarea informațiilor se săvârșește întotdeauna din culpă, care poate fi cu prevedere (ușurință) sau fără prevedere (simplă, greșeală).

Această formă de vinovăție rezultă atât din denumirea infracțiunii, cât și din conținutul acesteia, în care se arată că activitatea ilicită are la bază „neglijența" ori că faptele au fost „săvârșite din culpă".

Din punct de vedere al încadrării faptei, distincția între culpa gravă (*lata*), ușoară (*levis*) și foarte ușoară (*levissima*) nu are vreo importanță, însă poate folosi la individualizarea pedepselor.

Cerințe esențiale nu există.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Formele infracțiunii

Fiind o faptă care se săvârșește din culpă, prin acte omisive sau comisive, infracțiunea de neglijență în păstrarea informațiilor nu se poate prezenta sub forma actelor pregătitoare ori a tentativei.

Consumarea infracțiunii se realizează, de regulă, când se produce urmarea imediată, cu excepția situației în care legea nu cere un anumit rezultat [art. 305 alin. (2) raportat la art. 304 alin. (2) C. pen.], când fapta se consumă prin simpla comitere a activității ilicite din culpă.

B. Modalitățile infracțiunii

Infracțiunea de neglijență în păstrarea informațiilor poate fi săvârșită prin mai multe **modalități normative simple**, alternative: comportarea neglijentă în legătură cu documentele care conțin informații secrete de stat (având ca rezultat distrugerea, alterarea, pierderea ori sustragerea lor); neglijența care a prilejuit altei persoane aflarea unor asemenea informații; divulgarea, din culpă, a unor informații secrete de stat, secrete de serviciu ori care nu sunt destinate publicității.

Modalități normative agravate nu există.

Faptele se pot însă comite sub diferite modalități faptice, în funcție de împrejurările de săvârșire a faptei, importanța informațiilor divulgate, felul documentelor care conțin informații secrete, urmările produse etc.

C. Sancțiuni

Legea prevede pentru toate modalitățile normative de săvârșire a acestei infracțiuni sancțiunea închisorii de la 3 luni la un an sau amenda.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Infracțiunea de neglijență în păstrarea informațiilor are caracter special față de infracțiunea de neglijență în serviciu, care se referă, în principiu, la îndeplinirea defectuoasă a atribuțiilor de serviciu. Sub aspectul laturii obiective, obiectului juridic special și material (unde este cazul), precum și al subiecților, conținutul art. 305 alin. (2) C. pen. este identic cu conținuturile însumate ale primei variante normative

a infracțiunii de divulgare a informațiilor secrete de stat și tuturor variantelor normative ale infracțiunii de divulgare a informațiilor secrete de serviciu sau nepublice – singura deosebire constând în elementul subiectiv, care la infracțiunea analizată constă în culpă, pe când celelalte infracțiuni se comit cu intenție.

B. Aspecte procesuale

La infracțiunea de neglijență în păstrarea informațiilor, acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu, urmărirea penală se efectuează de către organele de cercetare penală, sub supravegherea procurorului, iar competența de a judeca în primă instanță cauza revine judecătoriei.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

Infracțiunea de neglijență în păstrarea secretelor de stat era prevăzută în art. 4 din Legea spionajului în timp de pace, din 31 ianuarie 1913, iar apoi în art. 9 din Legea contra spionajului și a trădării în timp de pace, din data de 26 iunie 1930.

În **Codul penal din 1937**, neglijența în păstrarea secretelor de stat era incriminată prin art. 197 alin. (1) și art. 506[1], introdus prin Decretul nr. 202/1953. Acest din urmă text era cuprins în Titlul XIII, „Crime și delicte contra persoanelor", ca o formă a „violării de secrete".

Cerința ca fapta să fie de natură a aduce atingere intereselor statului (prevăzută ulterior în art. 252 din **Codul penal din 1969**) nu era inclusă la art. 506[1] C. pen. 1937, care reglementa asemănător această infracțiune, însă la alin. (2) se prevedea și o formă agravată, pedeapsa fiind mai aspră dacă fapta a produs „urmări grave".

B. Situații tranzitorii

Pentru faptele săvârșite anterior intrării în vigoare a Codului penal actual, mai favorabilă, sub aspectul condițiilor prevăzute în conținutul incriminării, este legea veche, întrucât aceasta include, în plus, cerința ca fapta să fie de natură a aduce atingere intereselor statului, având astfel o sferă de aplicare mai redusă decât varianta normativă prevăzută la alin. (1) al art. 305 C. pen.

Sub aspectul pedepsei, mai favorabilă este reglementarea nouă, care prevede pedeapsa închisorii de la 3 luni la un an sau amenda, pe când Codul anterior prevedea numai pedeapsa închisorii de la 3 luni la 3 ani.

Obținerea ilegală de fonduri

Art. 306. (1) Folosirea ori prezentarea de documente sau date false, inexacte ori incomplete, pentru primirea aprobărilor sau garanțiilor necesare acordării finanțărilor obținute sau garantate din fonduri publice, dacă are ca rezultat obținerea pe nedrept a acestor fonduri, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(2) Tentativa se pedepsește.

COMENTARII (Conf. univ. dr. Gavril Paraschiv)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

În Codul penal anterior nu exista o asemenea incriminare, însă faptele cuprinse în art. 306 C. pen. puteau să fie sancționate, eventual, pentru uz de fals (art. 291), fals în declarații (art. 292) și înșelăciune (art. 215), dacă erau îndeplinite toate condițiile prevăzute în conținutul legal al acestor infracțiuni.

2. Concept și caracterizare

Infracțiunea de obținere ilegală de fonduri constă în folosirea sau prezentarea de documente ori date false, inexacte ori incomplete, având ca rezultat obținerea sau garantarea de finanțări din fonduri publice. Aceste fapte prezintă pericol social, întrucât prin intermediul lor se obțin ilegal finanțări din fonduri publice ori finanțări care sunt garantate din aceste fonduri, ceea ce este de natură a afecta activitatea unităților care gestionează fondurile respective și chiar bugetul public.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special

În cazul infracțiunii de obținere ilegală de fonduri, obiectul juridic special se referă la relațiile de serviciu din cadrul unităților care aprobă ori garantează finanțări obținute sau garantate din fonduri publice, incriminarea având ca scop asigurarea bunei funcționări a acestor unități, astfel încât finanțările să fie obținute și garantate licit.

B. Obiectul material

În ceea ce privește infracțiunea de obținere ilegală de fonduri, obiectul material este reprezentat de sumele de bani obținute sau garantate ilegal din fondurile publice.

C. Subiecții infracțiunii

Subiect activ nemijlocit al infracțiunii de obținere ilegală de fonduri poate să fie orice persoană fizică sau juridică ce dorește să obțină finanțări sau garantarea acestora din fonduri publice, folosind procedeele ilicite arătate în conținutul incriminării. Apreciem că subiect activ poate să fie și persoana juridică care ar fi desfășurat activități ilicite pentru obținerea de fonduri pe nedrept.

Participația penală este posibilă sub toate formele.

Subiect pasiv nemijlocit este atât unitatea care a acordat finanțări din fonduri publice, ilegal, cât și autoritatea care a acordat garanții, când finanțările sunt garantate din fonduri publice (care pot să fie apoi folosite datorită activităților ilicite ale autorului infracțiunii).

4. Structura conținutului juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă

În structura infracțiunii de obținere ilegală de fonduri, situația premisă constă în existența prealabilă a unor reglementări sau programe, fonduri publice sau alte surse bănești garantate din fondurile publice și servicii care au competența de a aproba finanțarea ori garantarea finanțării din fondurile publice preexistente. Infracțiunea nu se poate comite fără existența acestor servicii care aprobă sau garantează finanțări din fondurile publice.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă a infracțiunii.

a) Latura obiectivă a infracțiunii de obținere ilegală de fonduri cuprinde: elementul material, cerința esențială, urmarea imediată și legătura de cauzalitate dintre activitatea ilicită și rezultatul produs.

Elementul material presupune o acțiune de *folosire ori prezentare de documente sau date false, inexacte ori incomplete*, pentru a obține, pe nedrept, acordarea unei finanțări din fonduri publice sau garantarea altei finanțări din asemenea fonduri.

Fapta poate să fie comisă prin oricare dintre modalitățile normative alternative prevăzute în norma de incriminare. Dacă, în aceeași împrejurare, sunt realizate mai multe acțiuni ce reprezintă modalități normative alternative de săvârșire a infracțiunii, se realizează conținutul unei singure infracțiuni.

Astfel, finanțarea ilegală a subiectului activ pentru realizarea unei investiții, spre exemplu, se poate realiza fie din fonduri publice, fie din alte fonduri (cum sunt împrumuturile bancare), care sunt însă garantate din fonduri publice, cum ar fi garanția guvernamentală.

Fondurile publice se referă la toate sumele de bani care aparțin domeniului public al statului, respectiv autorităților publice, instituțiilor publice sau altor persoane juridice care administrează sau exploatează bunurile proprietate publică (art. 176 C. pen.).

Activitatea ilicită constă în acțiunea de folosire ori prezentare la autoritățile competente de documente sau date false, inexacte sau incomplete, pentru acordarea finanțării din fonduri publice sau garantarea cu asemenea fonduri a unei finanțări din alte fonduri (nepublice). Reiese că documentația care stă la baza obținerii finanțării din fonduri publice ori pentru garantarea din aceleași fonduri a unei finanțări este mincinoasă, grevarea domeniului public având la bază acte sau date nereale ori incomplete.

Documentele false, inexacte sau incomplete sunt înscrisuri falsificate prin unul dintre procedeele arătate în conținutul infracțiunilor de fals din Codul penal: falsul material în înscrisuri oficiale (art. 320), falsul intelectual (art. 321) sau falsul în înscrisuri sub semnătură privată (art. 322). Este însă posibil ca un act să fie inexact sau incomplet, fără să se fi săvârșit o infracțiune de fals (ori altă faptă penală) în legătură cu acesta (spre exemplu, într-un act s-au strecurat erori din culpa altei persoane, iar făptuitorul, în cunoștință de cauză, îl prezintă pentru că îl avantajează; de asemenea, autorul poate să nu depună, în întregime, actele solicitate etc.).

Elementul material poate fi realizat și prin prezentarea de date false, inexacte sau incomplete, fără ca acestea să fie cuprinse într-un document (cum ar fi comunicarea verbală a unor date inexacte către funcționarii unității păgubite).

Cerința esențială. Pentru realizarea elementului material al infracțiunii de obținere ilegală de fonduri este necesar să existe posibilitatea obținerii acestor fonduri, prin acțiunile ilicite realizate de făptuitor, adică să se obțină, pe nedrept, finanțări din fonduri publice sau garantarea din aceste fonduri a unor finanțări care au alte surse.

Urmarea imediată a infracțiunii de obținere ilegală de fonduri rezultă *ex re* și constă în tulburarea activității autorităților și instituțiilor care aprobă finanțări din fonduri publice sau garantează din asemenea fonduri finanțări obținute din alte surse.

Totodată, pentru existența infracțiunii este necesar să se probeze *obținerea, pe nedrept, a fondurilor* solicitate, care fac parte din patrimoniul public sau din domeniul privat, însă sunt garantate din fonduri publice, care pot să fie păgubite datorită activității ilicite a făptuitorului.

Prin producerea acestui rezultat concret, prevăzut în norma de incriminare, se produce o pagubire și o perturbare a activităților instituțiilor și autorităților care acordă finanțări sau garanții din fonduri publice.

Pentru existența infracțiunii, finanțările trebuie să fie obținute *pe nedrept*, adică să aibă la bază documente sau date false, inexacte ori incomplete; dacă autorul nu proceda în acest fel, situația reală nu-i permitea obținerea finanțărilor respective.

Urmarea imediată în cazul formei agravate a infracțiunii, prevăzute la art. 306 alin. (1) raportat la art. 309 C. pen., constă în producerea de consecințe deosebit de grave, adică finanțările obținute pe nedrept de către autor trebuie să depășească 2.000.000 de lei (art. 183 C. pen.).

Legătura de cauzalitate. Perturbarea activității instituțiilor și autorităților publice care aprobă sau garantează finanțări din fonduri publice trebuie să rezulte din materialitatea faptelor prin care s-au obținut ilegal asemenea finanțări (*ex re*).

Între activitatea autorului de folosire ori prezentare a documentelor sau datelor false, inexacte ori incomplete și rezultatul produs – obținerea ori garantarea fără drept a finanțărilor – trebuie să existe un raport de cauzalitate, în sensul că acțiunea ilicită a determinat urmarea imediată, finanțările neputând să fie obținute sau garantate din fonduri publice fără această activitate infracțională.

b) Latura subiectivă a infracțiunii de obținere ilegală de fonduri este formată din elementul subiectiv și o cerință esențială.

Infracțiunea de obținere ilegală de fonduri se comite, sub aspectul elementului subiectiv, cu intenție directă, autorul folosind ori prezentând documentele sau datele false, inexacte ori incomplete *„pentru"* primirea aprobărilor sau garanțiilor necesare obținerii finanțărilor pe nedrept.

În conținutul normativ al infracțiunii se prevede și o *cerință esențială*, care constă în aceea că făptuitorul urmărește realizarea unui anumit scop ilicit – obținerea sau garantarea fără drept a unei finanțări din fonduri publice – prin săvârșirea elementului material, astfel că intenția sa este calificată prin acest scop, nefiind posibil ca fapta să fie comisă cu intenție indirectă ori din culpă.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Formele infracțiunii

Actele pregătitoare, deși posibile, nu sunt pedepsite în cazul infracțiunii de obținere ilegală de fonduri. Dacă totuși ele realizează conținutul altei infracțiuni consumate (spre exemplu, falsificarea unui act oficial în vederea folosirii pentru obținerea ilegală de fonduri), activitățile respective se pedepsesc în conformitate cu reglementările care le sancționează (art. 320 C. pen., în exemplul dat).

Tentativa este posibilă și se pedepsește conform alin. (2) al art. 306 C. pen.

Există tentativă din momentul în care autorul a început executarea activității specifice elementului material până la consumarea infracțiunii. Astfel, dacă făptuitorul a folosit ori a prezentat documente sau date false, inexacte ori incomplete organelor competente, însă nu a reușit obținerea finanțării ori a garanțiilor din fonduri publice, ne aflăm în prezența unei tentative.

Consumarea infracțiunii are loc în momentul în care s-au obținut pe nedrept finanțările solicitate de către autor sau garantarea acestora din fonduri publice.

B. Modalitățile infracțiunii

Modalitățile normative simple ale infracțiunii sunt: folosire de documente false, inexacte sau incomplete; folosirea de date false, inexacte sau incomplete – toate pentru aprobarea, fără drept, de finanțări din fonduri publice ori din alte surse, însă garantate din asemenea fonduri.

Nu sunt reglementate alte **modalități normative agravate** pentru această infracțiune.

Modalitățile faptice de săvârșire a faptelor sunt diversificate, în funcție de împrejurările concrete în care se realizează acțiunea ilicită, de documentele prezentate, de procedura folosită pentru obținerea fondurilor sau a garanțiilor etc. Ele au relevanță în ceea ce privește individualizarea corespunzătoare a pedepselor aplicate.

C. Sancțiuni

Pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea de obținere ilegală de fonduri este închisoarea de la 2 la 7 ani.

În situația în care fapta rămâne în faza de tentativă, limitele de pedeapsă prevăzute pentru infracțiunea consumată se reduc la jumătate [art. 33 alin. (2) C. pen.].

În cazul producerii de consecințe deosebit de grave, limitele de pedeapsă pentru forma agravată a infracțiunii se majorează cu jumătate, acestea fiind astfel de la 3 la 10 ani și 6 luni închisoare.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Infracțiunea de obținere ilegală de fonduri prezintă unele asemănări cu infracțiunea de înșelăciune, prevăzută la art. 244 alin. (1) și (2) (care are caracter general față de aceasta), în ceea ce privește modalitatea de realizare a elementului material (inducerea în eroare prin săvârșirea unor alte infracțiuni), precum și a scopului de a obține injust (pe nedrept) un folos material (în cazul analizat, finanțări necuvenite din fonduri publice ori garantate din acestea).

Prin Legea nr. 78/2000 au fost incriminate anumite fapte care prezintă unele asemănări, sub aspectul elementului material, cu infracțiunea supusă analizei.

Astfel, în art. 18^1 al acestei legi (modificată) se arată că:

„(1) Folosirea sau prezentarea cu rea-credință de documente ori declarații false, inexacte sau incomplete, dacă fapta are ca rezultat obținerea pe nedrept de fonduri din bugetul general al Uniunii Europene sau din bugetele administrate de aceasta ori în numele ei, se pedepsește cu închisoare de la 2 la 7 ani și interzicerea unor drepturi.

(2) Cu pedeapsa prevăzută la alin. (1) se sancționează omisiunea de a furniza, cu știință, datele cerute potrivit legii pentru obținerea de fonduri din bugetul general al Uniunii Europene sau din bugetele administrate de aceasta ori în numele ei, dacă fapta are ca rezultat obținerea pe nedrept a acestor fonduri.

(3) Dacă faptele prevăzute la alin. (1) și (2) au produs consecințe deosebit de grave, limitele speciale ale pedepsei se majorează cu jumătate".

Infracțiunea din noul Cod penal este menită să sancționeze folosirea incorectă a altor fonduri, incriminând obținerea sau garantarea de finanțări din *fonduri publice* prin mijloace ilicite.

B. Aspecte procesuale

Acțiunea penală pentru infracțiunea de obținere ilegală de fonduri se pune în mișcare din oficiu, urmărirea penală se efectuează de către organele de cercetare penală, sub supravegherea procurorului, iar competența de a judeca în primă instanță cauza revine tribunalului.

Deturnarea de fonduri

Art. 307. (1) Schimbarea destinației fondurilor bănești ori a resurselor materiale alocate unei autorități publice sau instituții publice, fără respectarea prevederilor legale, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează și schimbarea, fără respectarea prevederilor legale, a destinației fondurilor provenite din finanțările obținute sau garantate din fonduri publice.

(3) Tentativa se pedepsește.

COMENTARII (Conf. univ. dr. Gavril Paraschiv)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

În Codul penal anterior, „Deturnarea de fonduri" era incriminată în art. 302[1], care sancționa „schimbarea destinației fondurilor bănești sau a resurselor materiale, fără respectarea prevederilor legale, dacă fapta a cauzat o perturbare a activității economico-financiare sau a produs o pagubă unui organ ori unei instituții de stat sau unei alte unități dintre cele la care se referă art. 145 (...)"[1] (art. 145 explica sensul termenului „public").

Această infracțiune era cuprinsă în Titlul VIII, intitulat „Infracțiuni la regimul stabilit pentru anumite activități economice".

În Codul penal actual se stabilește exact care fonduri bănești și resurse materiale fac obiectul material al acestei infracțiuni, arătându-se că în această categorie intră atât cele alocate unei autorități sau instituții publice, cât și cele provenite din finanțări obținute sau garantate din fonduri publice, astfel că fapta nu se poate săvârși cu privire la fonduri sau resurse provenite din alte surse.

Reglementarea anterioară nu făcea vreo referire la natura fondurilor bănești sau a resurselor materiale, însă limita sfera infracțiunii prin includerea condiției ca deturnarea să fi cauzat o perturbare a activității economico-financiare sau să fi produs o pagubă unui organ ori unei instituții de stat sau unei alte unități care se situează în sfera domeniului public. Codul penal actual nu prevede cerința producerii unor astfel de urmări imediate.

2. Concept și caracterizare

Deturnarea de fonduri constă în fapta de a schimba, fără respectarea prevederilor legale, destinația fondurilor bănești ori a resurselor materiale alocate unei autorități sau instituții publice ori a fondurilor provenite din finanțări obținute sau garantate din fonduri publice.

Asemenea fapte prezintă pericol social, întrucât fondurile bănești și resursele materiale sunt acordate cu o anumită destinație, pentru realizarea anumitor obiective, considerate necesare pentru comunitate, iar cei care le folosesc în alte scopuri perturbă activitatea unității în cauză, a instituțiilor sau autorității care le alocă

[1] Art. 302[1] a fost introdus prin Decretul nr. 99/1983, publicat în B. Of. nr. 21 din 30 martie 1983 și este reprodus astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 140/1996, publicată în M. Of. nr. 289 din 14 noiembrie 1996.

ori aprobă sau garantează finanțări din fonduri publice, afectând, totodată, și exercițiul bugetului de stat.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special

În cazul infracțiunii de deturnare de fonduri, obiectul juridic îl constituie relațiile sociale care se nasc și se dezvoltă în legătură cu disciplina bugetară, precum și cu buna funcționare a autorităților sau instituțiilor publice în ceea ce privește administrarea în mod corespunzător a fondurilor bănești și a resurselor materiale alocate acestora din bugetul statului și a fondurilor provenite din finanțări obținute sau garantate din fonduri publice. Astfel, sumele de bani și resursele materiale din fondul public (sau garantate din fondul public), satisfăcând un interes general, trebuie folosite – prin realizarea corectă a atribuțiilor de serviciu ale salariaților unităților beneficiare – conform destinației stabilite, cu respectarea întocmai a disciplinei bugetare.

De asemenea, se urmărește și apărarea prestigiului și a bunei funcționări a autorităților și unităților care aprobă sau acordă, precum și a celor care folosesc fondurile și resursele materiale respective.

B. Obiectul material

În ceea ce privește această infracțiune, **obiectul material** este format din fondurile bănești și resursele materiale care au fost deturnate de la destinația lor de către făptuitor.

C. Subiecții infracțiunii

Subiectul activ nemijlocit în cazul variantei prevăzute la alin. (1) al art. 307 C. pen. este calificat, întrucât, deși nu este determinat expres de lege printr-o anumită calitate, deturnarea de fonduri sau de resurse materiale alocate unei autorități sau instituții publice nu poate fi realizată decât de *funcționarul* care administrează aceste valori și care are obligația de a nu le schimba destinația.

Participația penală este posibilă sub toate formele, însă coautorii trebuie să aibă aceeași calitate, care să le permită schimbarea destinației fondurilor sau resurselor.

În cazul variantei prevăzute la alin. (2), subiect activ nemijlocit poate să fie orice persoană care a obținut finanțări provenite din fonduri publice sau care au fost garantate din asemenea fonduri.

Apreciem că subiect activ ar putea să fie și persoana juridică ce a deturnat fondurile, cu excepția autorităților publice și a instituțiilor publice care exercită activități ce nu pot face obiectul domeniului privat.

Subiect pasiv nemijlocit este autoritatea sau instituția publică ce reprezintă statul și care a alocat fondurile bănești sau resursele materiale ori care a finanțat sau a garantat din fonduri publice alte finanțări.

4. Structura conținutului juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă

Pentru săvârșirea infracțiunii numite „Deturnarea de fonduri" este necesară preexistența unor fonduri bănești sau resurse materiale alocate autorităților sau instituțiilor publice ori a unor fonduri provenite din finanțări obținute sau garantate din fonduri publice, a căror destinație trebuie respectată, cu ocazia folosirii lor –

schimbarea acesteia putându-se realiza numai potrivit unor proceduri și aprobări reglementate prin lege.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă a infracțiunii.

a) Latura obiectivă a infracțiunii de deturnare de fonduri este formată din: elementul material, cerința esențială, urmarea imediată și legătura de cauzalitate dintre activitatea ilicită și rezultatul produs.

Elementul material al laturii obiective constă în săvârșirea unei acțiuni de *schimbare*, fără respectarea procedurii instituite în acest sens, a destinației fondurilor bănești sau a resurselor materiale alocate unei autorități sau instituții publice ori a fondurilor provenite din finanțări obținute sau garantate din fonduri publice, urmând ca acestea să fie folosite în alte scopuri decât cele stabilite inițial, cu încălcarea dispozițiilor legale care reglementează utilizarea valorilor respective.

În situația în care legea permite schimbarea destinației fondurilor bănești ori a resurselor materiale, această activitate nu se încadrează în conținutul infracțiunii, cu condiția ca schimbarea folosinței fondurilor ori resurselor, pentru alte obiective, să se realizeze în condițiile și cu aprobările legale.

Cerința esențială. Elementul material al infracțiunii este realizat numai dacă schimbarea destinației fondurilor bănești ori a resurselor materiale alocate din bugetul statului se realizează fără respectarea prevederilor legale care reglementează această materie.

La fel și în cazul fondurilor obținute sau garantate din fonduri publice, elementul material se realizează numai dacă schimbarea destinației se face fără respectarea prevederilor legale.

Urmarea imediată rezultă din însăși săvârșirea acțiunii ilicite, nefiind necesar să se constate vreun rezultat concret. Astfel, prin încălcarea disciplinei în utilizarea fondurilor și a resurselor materiale din domeniul public se produce o perturbare a activității autorităților și instituțiilor publice care dispun cu privire la alocarea acestora, dar și a unităților beneficiare, precum și a celor care au acordat sau garantat finanțări din fonduri publice – fiind implicit afectat modul de folosire a patrimoniului public și a bugetului de stat.

Forma agravată, prevăzută în art. 307 raportat la art. 309 C. pen., presupune producerea unei pagube materiale (deturnări) mai mari de 2.000.000 de lei, ca urmare a activității ilicite a făptuitorului.

Legătura de cauzalitate. Între activitatea specifică elementului material al infracțiunii și urmarea imediată privind perturbarea instituțiilor sau autorităților care au alocat fonduri sau resurse materiale ori au aprobat sau garantat finanțări din fonduri publice trebuie să existe o legătură de cauzalitate. Aceasta rezultă din însăși activitatea materială desfășurată. Este necesar însă să se constate schimbarea efectivă a destinației fondurilor bănești ori a resurselor materiale alocate sau a fondurilor obținute ca finanțări ori garantate din fonduri publice.

În cazul formei agravate, prejudiciul material mai mare de 2.000.000 de lei trebuie să fie consecința acțiunii de schimbare, fără respectarea prevederilor legale, a destinației fondurilor sau resurselor arătate.

b) Latura subiectivă cuprinde: elementul subiectiv și cerințe esențiale. Sub primul aspect, infracțiunea de deturnare de fonduri se săvârșește cu intenție directă sau indirectă.

Cerințe esențiale nu există.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Formele infracțiunii

Actele pregătitoare privind infracțiunea de deturnare de fonduri nu sunt incriminate. **Tentativa** este posibilă și se sancționează potrivit art. 33 alin. (2) C. pen.

Consumarea infracțiunii în forma de bază (la ambele variante normative) are loc în momentul săvârșirii acțiunii interzise, respectiv când se schimbă destinația fondurilor sau a resurselor menționate mai sus.

Forma agravată a infracțiunii se consumă prin schimbarea destinației fondurilor bănești sau a resurselor materiale în valoare mai mare de 2.000.000 de lei.

Poate exista și un moment al **epuizării** infracțiunii, când faptele se comit în formă continuată.

B. Modalitățile infracțiunii

În ceea ce privește **modalitățile normative simple**, infracțiunea se comite prin schimbarea destinației fondurilor bănești ori a resurselor materiale alocate unei autorități sau instituții publice, fără respectarea legii, sau prin schimbarea, contrar legii, a destinației fondurilor provenite din finanțările obținute sau garantate din fonduri publice.

Modalitățile normative agravate de comitere a infracțiunii sunt cele prevăzute în art. 309 și determină producerea de consecințe deosebit de grave. În aceste cazuri, limitele pedepselor se majorează cu jumătate.

Modalitățile faptice de realizare a infracțiunii sunt diverse, în funcție de împrejurările concrete în care se comit faptele, de modalitățile ilicite folosite etc.

C. Sancțiuni

Legea prevede pentru ambele variante ale conținutului tip sancțiunea închisorii de la unu la 5 ani. În cazul tentativei la această infracțiune, limitele pedepsei cu închisoarea prevăzute pentru fapta consumată se reduc la jumătate.

În cazul variantei agravate, aceste limite se majorează, conform art. 309 C. pen., cu jumătate, pedeapsa prevăzută de lege fiind astfel de la un an și 6 luni la 7 ani și 6 luni închisoare.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Infracțiunea de deturnare de fonduri poate fi considerată o formă specială a infracțiunii de abuz în serviciu, întrucât presupune realizarea unui act contrar atribuțiilor de serviciu de către un funcționar, care schimbă, prin încălcarea prevederilor legale, destinația fondurilor bănești ori a resurselor alocate sau a fondurilor provenind din finanțări obținute sau garantate din fonduri publice.

Sub aspectul conținutului constitutiv, infracțiunea prevăzută de art. 307 C. pen. se aseamănă cu cea arătată la art. 18^2 alin. (1) și (2) din Legea nr. 78/2000, ambele săvârșindu-se prin aceleași modalități. Ele se deosebesc însă sub aspectul obiectului material, care, în cazul celei de-a doua infracțiuni, se referă la fonduri obținute de la bugetul general al Uniunii Europene.

B. Aspecte procesuale

În cazul faptelor care au ca obiect deturnarea de fonduri, acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu, urmărirea se efectuează de către organele de cercetare penală, sub supravegherea procurorului, iar competența de a judeca în primă instanță cauza revine tribunalului.

7. Situații tranzitorii

În vederea stabilirii legii mai favorabile cu privire la infracțiunile săvârșite anterior și nesoluționate, se vor compara în primul rând cerințele pe care trebuie să

le îndeplinească faptele pentru a realiza conținutul infracțiunii cuprinse în reglementarea veche, față de Codul penal actual, care prezintă unele deosebiri.

Întrucât legea anterioară nu limita sfera fondurilor bănești și a resurselor materiale deturnate, mai favorabilă este noua reglementare, când fapta concretă se realizează cu privire la alte asemenea valori decât cele arătate în cuprinsul acestei reglementări.

Dacă prin deturnarea de fonduri bănești ori resurse materiale alocate unei autorități ori instituții publice sau de fonduri provenite din finanțări obținute ori garantate din fonduri publice nu se producea una dintre urmările prevăzute în art. 302[1] C. pen. anterior, mai favorabilă este această reglementare, întrucât Codul penal actual nu prevede condiția producerii vreunei urmări.

În ceea ce privește limitele de pedeapsă, în principiu, mai favorabilă este legea anterioară, minimul închisorii fiind de 6 luni, față de un an în noua reglementare.

Sub aspectul cerințelor incriminatorii, în cazul variantei agravate, mai favorabilă este legea nouă, când prejudiciul este cuprins între 200.000 de lei (limita minimă prevăzută în Codul anterior) și 2.000.000 de lei (limita minimă din noul Cod), precum și atunci când s-a constatat o perturbare deosebit de gravă a activității persoanei vătămate (art. 146 C. pen. anterior, respectiv art. 183 C. pen.).

De asemenea, când însă fapta întrunește cerințele pentru existența infracțiunii, conform ambelor reglementări, mai favorabilă (pentru ambele variante simple) este legea nouă, care prevede pedeapsa închisorii de la 3 ani și 6 luni până la 10 ani și 6 luni (față de închisoarea cuprinsă între 5 și 15 ani, conform art. 302[1] C. pen. anterior).

Infracțiuni de corupție și de serviciu comise de alte persoane

Art. 308. (1) Dispozițiile art. 289-292, 295, 297-301 și 304 privitoare la funcționarii publici se aplică în mod corespunzător și faptelor săvârșite de către sau în legătură cu persoanele care exercită, permanent ori temporar, cu sau fără o remunerație, o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane fizice dintre cele prevăzute la art. 175 alin. (2) ori în cadrul oricărei persoane juridice.

(2) În acest caz, limitele speciale ale pedepsei se reduc cu o treime.

COMENTARII (Conf. univ. dr. Gavril Paraschiv)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Potrivit art. 258 C. pen. 1969, pentru faptele de abuz în serviciu contra intereselor persoanelor (art. 246), abuz în serviciu prin îngrădirea unor drepturi (art. 247), abuz în serviciu contra intereselor publice (art. 248), abuz în serviciu în formă calificată (art. 248[1]) și neglijență în serviciu (art. 249) și purtare abuzivă (art. 250), limitele speciale ale pedepselor, prevăzute de lege în cazul săvârșirii acestora de către funcționari publici, se reduceau cu o treime, când se comiteau de către *„ceilalți funcționari"*.

Termenul de „funcționar", care nu mai este folosit în noul Cod penal, includea, conform Codului din 1969 [art. 147 alin. (2)], pe lângă funcționarii publici, *orice*

salariat care exercita o însărcinare în serviciul unei alte persoane juridice decât cele care se circumscriau domeniului „public" (prevăzute în art. 145).

În Codul penal adoptat în 2009, art. 308 stipulează reducerea, tot cu o treime, a limitelor speciale de pedeapsă, aferente variantei normative simple (comise de către sau în legătură cu funcționarii publici), pentru infracțiunile de luare de mită (art. 289), dare de mită (art. 290), trafic de influență (art. 291), cumpărarea de influență (art. 292), delapidare (art. 295), abuz în serviciu (art. 297), neglijență în serviciu (art. 298), folosirea abuzivă a funcției în scop sexual (art. 299), uzurparea funcției (art. 300), conflict de interese (art. 301) și divulgarea informațiilor secrete de serviciu sau nepublice (art. 304), atunci când acestea sunt *săvârșite de către sau în legătură cu persoanele care exercită, permanent sau temporar, cu sau fără remunerație, o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane fizice dintre cele prevăzute la art. 175 alin. (2)* (asimilate funcționarilor publici)[1] *ori în cadrul oricărei persoane juridice.*

Practic, art. 308 C. pen. suplinește lipsa unei definiții (în Partea generală) a noțiunii de „funcționar", indicând toate persoanele care răspund (într-o formă atenuată față de funcționarii publici) pentru anumite infracțiuni de corupție sau de serviciu – sfera acestora fiind chiar mai mare decât cea a persoanelor prevăzute la art. 147 alin. (2) C. pen. 1969 (conform noii reglementări, pot fi, în plus, subiecți ai infracțiunii și cei care exercită o însărcinare în serviciul unei persoane fizice asimilate funcționarilor publici).

La infracțiunile de corupție, în vechiul Cod penal nu era reglementată o variantă normativă atenuată, în funcție de calitatea subiectului activ, întrucât în variantele normative de bază se stipula că acestea pot fi săvârșite de către sau în legătură cu orice funcționar, incluzând astfel atât funcționarii publici, cât și pe ceilalți lucrători.

La fel, în cazul delapidării, care era reglementată ca infracțiune contra patrimoniului, varianta simplă se putea comite de orice funcționar (care era și administrator sau gestionar), nefiind incriminată și o variantă atenuată, în funcție de o altă calitate a subiectului activ.

Conflictul de interese prevăzut la art. 253[1] C. pen. 1969 – care putea fi săvârșit, în varianta normativă simplă, numai de către funcționarii publici, ca și în noul Cod penal – nu prezenta și o variantă atenuată, astfel că alte persoane încadrate în muncă nu puteau să aibă calitatea de autori la această infracțiune.

Alte infracțiuni la care se face referire în cuprinsul art. 308 C. pen., cum ar fi folosirea abuzivă a funcției în scop sexual (art. 299) sau uzurparea funcției (art. 300 C. pen.), nu erau reglementate în vechiul Cod penal.

2. Conținutul reglementării

Art. 308 C. pen. incriminează, practic, variantele atenuate ale infracțiunilor prevăzute la art. 289 (luarea de mită), art. 290 (darea de mită), art. 291 (traficul de influență), art. 292 (cumpărarea de influență), art. 295 (delapidarea), art. 297 (abuzul în serviciu), art. 298 (neglijența în serviciu), art. 299 (folosirea abuzivă a funcției în scop sexual), art. 300 (uzurparea funcției), art. 301 (conflictul de interese) și art. 304 (divulgarea informațiilor secrete de serviciu sau nepublice) – limitele

[1] Art. 175 alin. (2) C. pen. are următorul conținut: „(2) De asemenea, este considerată funcționar public, în sensul legii penale, persoana care exercită un serviciu de interes public pentru care a fost învestită de autoritățile publice sau care este supusă controlului ori supravegherii acestora cu privire la îndeplinirea respectivului serviciu public".

pedepselor prevăzute pentru variantele simple (comise de către sau în legătură cu funcționarii publici) reducându-se, în fiecare caz, cu o treime, atunci când faptele se comit de alte persoane încadrate în muncă [indicate la art. 308 și art. 175 alin. (2) C. pen.].

Și în cazul acestor variante atenuate, subiectul activ este, în general, calificat, autorul săvârșind infracțiunile în exercitarea atribuțiilor specifice unui anumit raport de muncă. Excepție fac infracțiunile de dare de mită, trafic de influență și cumpărare de influență, la care autorul nu trebuie să aibă vreo calitate (ca și în cazul variantei normative simple), însă normele de incriminare prevăd condiția ca acesta să acționeze, în fiecare caz, în legătură cu atribuțiile de serviciu ale unui funcționar public.

Subiecții activi pentru variantele normative atenuate ale celorlalte infracțiuni de corupție sau de serviciu (indicate la art. 308 C. pen.) trebuie să se afle într-un raport juridic de muncă, *exercitând permanent sau temporar, cu sau fără remunerație, o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane fizice asimilate funcționarilor publici [art. 175 alin. (2)] ori în cadrul oricărei persoane juridice*, iar faptele să fie săvârșite în exercitarea atribuțiilor specifice ocupațiilor respective – situație care rezultă din conținutul variantelor de bază ale infracțiunilor în cauză.

Din textul analizat rezultă că autorul faptei va răspunde pentru varianta normativă atenuată a infracțiunilor menționate, chiar dacă se afla într-un raport de muncă temporar ori dacă nu era retribuit pentru activitatea sa, indiferent de felul acesteia.

Autorii variantelor atenuate ale acestor infracțiuni pot să lucreze în cadrul oricăror persoane juridice (chiar și publice, fără a avea însă calitatea de funcționari publici – caz în care ar răspunde pentru varianta normativă simplă), dar și la o persoană fizică, cu condiția ca aceasta să exercite un serviciu de interes public pentru care a fost învestită de autoritățile publice sau care este supusă controlului ori supravegherii acestora cu privire la îndeplinirea respectivului serviciu public [art. 175 alin. (2) C. pen.], cum ar fi, spre exemplu, cazul notarilor publici.

Cei care săvârșesc fapte similare, însă sunt încadrați în muncă la alte categorii de persoane fizice (spre exemplu, ca bonă ori la întreprinderi individuale sau PFA-uri etc.), nu pot să răspundă pentru variantele normative atenuate ale infracțiunilor analizate (ca, de altfel, și pentru variantele de bază), ci, eventual, pentru alte fapte sancționate de lege.

Faptele care au produs consecințe deosebit de grave

Art. 309. Dacă faptele prevăzute în art. 295, art. 297, art. 298, art. 300, art. 303, art. 304, art. 306 sau art. 307 au produs consecințe deosebit de grave, limitele speciale ale pedepsei prevăzute de lege se majorează cu jumătate.

COMENTARII (Conf. univ. dr. Gavril Paraschiv)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

În Codul penal adoptat în 1969, variantele agravate ale infracțiunilor (având la bază producerea unor consecințe deosebit de grave) erau prevăzute, de regulă, în cuprinsul aceleiași incriminări, în alt alineat [de pildă, art. 215^1 alin. (2)] ori în articolul următor celui care incrimina varianta sau variantele simple (cum ar fi, spre

exemplu, art. 248[1] – abuzul în serviciu în formă calificată, ce se realiza în situațiile în care infracțiunile de abuz în serviciu prevăzute la art. 246-248 produceau consecințe deosebit de grave), iar nu într-un singur text separat care să stipuleze formele agravate pentru mai multe infracțiuni, ca în cazul art. 309 C. pen.

De asemenea, așa cum s-a mai arătat, sensul expresiei „consecințe deosebit de grave" diferă în cele două reglementări succesive. Astfel, potrivit art. 146 C. pen. anterior, rezultatul agravant era alternativ: producerea unei pagube materiale mai mari de 200.000 lei sau o perturbare deosebit de gravă a activității persoanei juridice sau fizice vătămate prin fapta penală comisă, pe când, în viziunea noului Cod penal, acesta se realizează numai dacă se produce o pagubă materială mai mare de 2.000.000 lei (art. 183).

2. Conținutul reglementării

Potrivit art. 309 coroborat cu art. 183 C. pen., fiecare dintre limitele speciale ale pedepselor pentru variantele simple ale infracțiunilor prevăzute la art. 295 (delapidarea), art. 297 (abuzul în serviciu), art. 298 (neglijența în serviciu), art. 300 (uzurparea funcției), art. 303 (divulgarea informațiilor secrete de stat), art. 304 (divulgarea informațiilor secrete de serviciu sau nepublice), art. 306 (obținerea ilegală de fonduri) și art. 307 (deturnarea de fonduri) se majorează cu jumătate din acestea, dacă prin fapta comisă s-a produs părții vătămate o pagubă materială mai mare de 2.000.000 lei.

La stabilirea prejudiciului cauzat unei singure persoane fizice sau juridice, prin săvârșirea faptei se are în vedere numai *paguba materială* produsă efectiv (care trebuie să fie mai mare de 2.000.000 lei), fără a se lua în calcul și daunele morale pe care le pretinde partea vătămată.

Pentru infracțiunile prevăzute la art. 295, art. 297, art. 298, art. 300 și art. 304, care nu sunt săvârșite de un funcționar public, ci de un alt lucrător (dintre cei prevăzuți la art. 308), se va proceda întâi la reducerea cu o treime a limitelor de pedeapsă corelative variantelor normative simple, după care limitele astfel obținute se vor majora cu jumătate din ele, dacă prejudiciul material produs prin fapta concretă este mai mare de 2.000.000 lei.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

TITLUL VI

Infracțiuni de fals

Generalități (art. 310-328)

COMENTARII (Conf. univ. dr. Constantin Duvac)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Noul Cod penal a rezervat un titlu separat infracțiunilor de fals, la fel ca legea penală anterioară, și a menținut în mare măsură incriminările anterioare, la care au fost adăugate falsificarea unei înregistrări tehnice (art. 324), falsul informatic (art. 325), norme preluate din legi speciale cu dispoziții penale.

Unele dintre incriminările preluate din Codul penal anterior au fost reconsiderate, mai ales cele privind falsificarea de monede, timbre sau de alte valori (de exemplu, separarea în trei texte distincte a acestei incriminări din art. 282 C. pen. 1969 și consacrarea explicită a concursului de infracțiuni în cazul comiterii acestora de către aceeași persoană, soluție promovată, de altfel, de doctrina și jurisprudența penală de sub imperiul legislației anterioare) ori falsurile în înscrisuri (de pildă, incriminarea pentru prima dată a falsului intelectual în înscrisurile sub semnătură privată).

2. Sistematizarea

Infracțiunile de fals sunt prevăzute în Titlul VI din Partea specială a Codului penal.

De menționat că și în actuala reglementare s-a ținut seama de lipsa de omogenitate a lucrurilor cu funcție probatorie, lucruri care pot forma obiectul asupra căruia se efectuează operația de alterare a adevărului în diferite infracțiuni de fals, astfel încât acest grup de incriminări a fost împărțit în trei capitole: Capitolul I – „Falsificarea de monede, timbre sau de alte valori" (art. 310-316); Capitolul II – „Falsificarea instrumentelor de autentificare sau de marcare" (art. 317-319); Capitolul III – „Falsuri în înscrisuri" (art. 320-328).

Pe lângă incriminările referitoare la diferitele infracțiuni de *„fals propriu-zis"*, sunt prevăzute și unele *„incriminări conexe"* privitoare la anumite fapte care au o

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

strânsă și firească legătură cu infracțiunile de fals. Aceste fapte nu numai că împrumută caracterul lor ilicit de la infracțiunea de fals, dar, la rândul lor, contribuie în mod esențial la crearea sau agravarea pericolului social pe care îl prezintă aceste infracțiuni. Incriminările conexe privesc faptele *derivate*, și anume: punerea în circulație de valori falsificate; deținerea de instrumente în vederea falsificării de valori; folosirea instrumentelor false, uzul de fals și falsul în declarații.

Datorită acestei strânse conexiuni între fapta principală (falsul) și faptele derivate (conexe), incriminarea faptelor derivate în cadrul infracțiunilor de fals apare pe deplin justificată.

Ca efect al principiului specialității, principalul mod de soluționare a concursului de norme penale, dispozițiile cuprinse în grupul „infracțiunilor de fals" se aplică doar dacă nu există vreo dispoziție derogatorie fie în Codul penal, fie în vreo lege specială, prin care se incriminează în mod diferit vreo faptă care, în lipsa acelei dispoziții, ar fi intrat în cadrul infracțiunilor de fals. De pildă, alterarea unui înscris constituie fals (art. 320 și art. 322); dacă alterarea s-a efectuat însă asupra unui document sau înscris în care sunt stabilite drepturi ale statului român în raport cu o putere străină, fapta se va încadra în dispoziția privitoare la „compromiterea unor interese de stat" (art. 406). Declarația mincinoasă producătoare de consecințe juridice făcută în fața organului competent constituie o infracțiune de fals (art. 326), dar dacă declarația este făcută de către un martor, într-o cauză judiciară, fapta se va încadra în dispoziția privitoare la mărturia mincinoasă (art. 273).

În concluzie, cadrul infracțiunilor de fals denumite astfel în nomenclatura Codului penal nu cuprinde toate faptele de fals care sunt incriminate ca infracțiuni în legislația noastră.

3. Generalități

Faptele incriminate sub denumirea de „Infracțiuni de fals" constituie o categorie bine particularizată și extrem de variată în sfera vastă a faptelor socotite ca fiind periculoase. Faptele de fals aduc o gravă atingere adevărului și încrederii care trebuie să determine formarea și desfășurarea relațiilor dintre oameni. Orice relație socială privește și se întemeiază pe o anumită realitate pe care subiecții relației o au în vedere și a cărei existență implică deci o reciprocă bună-credință și încredere din partea acestor subiecți. Fără îndatorirea de respect față de adevăr și fără sentimentul de încredere că adevărul este efectiv respectat, relațiile sociale nu ar fi posibile decât cu anevoioase precauții și cu inevitabile riscuri. De aceea, legea penală a socotit că este necesar ca, pentru ocrotirea relațiilor sociale, pentru asigurarea normalei formări și desfășurări a acestor relații, să fie incriminate faptele prin săvârșirea cărora, alterându-se adevărul, se creează un grav pericol sau se aduce o vătămare anumitor relații sociale. Aceste categorii de fapte pot fi determinate fie pe baza modului special în care adevărul este alterat sau a specificului relațiilor sociale atinse prin fapta de alterare a adevărului, fie datorită naturii încrederii care este acordată adevărului, presupus ca fiind respectat[1].

Aceste diferențieri apar în mod evident în sfera infracțiunilor care implică o alterare de adevăr.

---

[1] Vintilă Dongoroz, în Vintilă Dongoroz, Siegfried Kahane, Ion Oancea, Iosif Fodor, Nicoleta Iliescu, Constantin Bulai, Rodica Stănoiu, Victor Roșca, *Explicații teoretice ale Codului penal român*, vol. IV, Ed. Academiei Române, București, 1972, p. 357.

Astfel, în cazul infracțiunilor de *inducere în eroare a organelor judiciare* (art. 268), *mărturie mincinoasă* (art. 273) și altele, alterarea adevărului se face prin cuvinte (oral sau scris), iar încrederea este acordată subiectiv (personal) celui care a alterat adevărul. În cazul infracțiunilor de: *înșelăciune* (art. 244), *uzurpare de calități oficiale* (art. 258), *represiune nedreaptă* (art. 283), *exercitarea fără drept a unei profesii sau activități* (art. 348) și altele, alterarea adevărului se face prin diverse mijloace frauduloase (simple sau calificate), iar încrederea este acordată atât subiectiv, față de cel care folosește acele mijloace, cât și obiectiv, față de mijloacele amăgitoare[1].

La grupul infracțiunilor de fals, alterarea adevărului se face asupra unor entități (lucruri) cărora li se atribuie juridic însușirea de a servi drept probă adevărului pe care îl exprimă sau îl atestă cu prilejul diverselor relații sociale (monede, timbre, titluri de credit, sigilii, instrumente de marcat, înscrisuri etc.), iar încrederea este acordată obiectiv lucrului care constituie prin el însuși proba adevărului.

Aceste particularități au justificat menținerea în sistemul Părții speciale a Codului penal a unui grup aparte de „Infracțiuni de fals" (art. 310-328).

Infracțiunile din Titlul VI constau în acțiuni de falsificare a anumitor valori a căror autenticitate, veridicitate sau exactitate prezintă un mare interes social și care, de aceea, trebuie apărate prin mijloace de drept penal. Tot în această categorie sunt cuprinse, ca incriminări conexe, și alte fapte (de exemplu, punerea în circulație, uzul de fals etc.), ca infracțiuni derivate și corelative, antecedente sau subsecvente celor de fals[2].

4. Noțiunile de „fals", de „falsificare" și de „încredere"

Fals, în sens larg, este tot ceea ce nu corespunde adevărului. Noțiunea de „fals" este un concept antinomic, derivat din noțiunea de „adevăr". Nu poate exista fals, adică o alterare de adevăr, decât acolo unde este de conceput existența sau posibilitatea existenței adevărului[3].

Cu alte cuvinte, falsul constă în alterarea sau denaturarea adevărului; este denumit *fals* ceea ce are numai aparență de adevăr, ceea ce este neadevărat, neautentic, artificial, contrafăcut[4].

Falsificarea este operația prin care se realizează acțiunea de alterare a adevărului. Falsificarea presupune, ca și falsul, existența unui adevăr și a unor lucruri, entități care servesc pentru dovedirea lui și asupra cărora se efectuează acțiunea de alterare a adevărului. Neantul nu poate fi falsificat[5].

Nu orice fals este un fals penal. De aceea, în dreptul penal nu este incriminat decât falsul care, prin consecințele sau posibilitatea producerii unor consecințe juridice, prezintă un anumit grad de pericol social[6].

---

[1] Vintilă Dongoroz, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 358.

[2] Oliviu Augustin Stoica, *Drept penal. Partea specială*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1976, p. 327.

[3] Vintilă Dongoroz, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 358.

[4] Oliviu Augustin Stoica, *Drept...*, *op. cit.*, p. 327.

[5] Vintilă Dongoroz, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 358.

[6] Oliviu Augustin Stoica, *Despre răspunderea penală pentru falsul în acte*, în LP nr. 3/1960, p. 35 și urm.

Cu privire la rațiunea incriminării acestor fapte antisociale, s-a susținut[1] că legea penală nu incriminează însă orice denaturare a adevărului, orice minciună. Intervenția sa are loc numai atunci când minciuna poate aduce atingere uneia dintre valorile sociale cărora ea le acordă ocrotire (patrimoniul, persoana, înfăptuirea justiției etc.). Dar nici în aceste cazuri legea penală nu creează din fals o infracțiune generală, ci, față de pericolul social mai accentuat pe care îl prezintă anumite procedee de denaturare a adevărului, ea circumscrie incriminarea numai la acestea.

Faptele incriminate ca infracțiuni de fals privesc alterarea adevărului și deci falsificarea numai atunci când aceasta poartă asupra vreuneia dintre entitățile (lucrurile) cu însușiri probatorii arătate în dispozițiile incriminatoare[2].

Cuvintele de „fals" și „falsificare", însoțite de anumite precizări, sunt folosite și în cazul altor incriminări prevăzute în Codul penal, exemplu: *distrugerea sau semnalizarea falsă* (art. 332); *falsificarea sau substituirea de alimente ori alte produse* (art. 357), dar aceste fapte nu constituie însă infracțiuni de fals. Ele sunt săvârșite tot printr-o alterare a adevărului, dar nu privesc în materialitatea lor lucruri care au însușirea juridică de a servi drept probe[3].

Încrederea este starea psihică determinată de prezumția de bună-credință pe care și-o acordă persoanele în relațiile dintre ele și de prezumția de veracitate privind existența și valoarea lucrurilor[4].

Încrederea poate fi, așadar, *personală* (acordată unei persoane) sau *obiectivă* (atribuită unui lucru).

Falsul, prin natura sa, aduce întotdeauna o atingere încrederii pe care oamenii trebuie să și-o acorde reciproc în relațiile dintre ei sau pe care sunt nevoiți să o aibă în funcție de lucrurile socotite, în mod obișnuit, ca fiind expresia și proba adevărului. Fără un minim de reciprocă încredere, realizarea acestor relații ar fi în mod real și continuu stânjenită, lipsa de încredere impunând la tot pasul efectuarea de investigații, verificări de afirmații, luări de garanții etc. Ocrotirea încrederii în cadrul relațiilor sociale nu este însă realizată numai prin sancționarea infracțiunilor de fals, ci și prin incriminarea altor fapte care, fără a conține o alterare de adevăr, se realizează însă prin nesocotirea încrederii acordate unei persoane (acțiunile de divulgare a secretului profesional, delapidare, abuz de încredere, gestiune frauduloasă, rupere de sigilii și de sustragere de sub sechestru săvârșite de custode, divulgarea informațiilor secrete de stat, secrete de serviciu sau nepublice și altele)[5].

Însă, în timp ce la infracțiunile săvârșite prin violarea încrederii această încredere este, de regulă, acordată *intuitu personae*, adică ținându-se seama de condiția personală a celui căruia i se acordă încrederea, la infracțiunile de fals încrederea este acordată *in rem*, adică însuși lucrului care este considerat ca fiind expresia

---

[1] Vasile Papadopol, în Teodor Vasiliu, Doru Pavel, George Antoniu, Ștefan Daneș, Gheorghe Dărîngă, Dumitru Lucinescu, Vasile Papadopol, Dumitru C. Popescu, Virgil Rămureanu, *Codul penal român, comentat și adnotat. Partea specială*, vol. II, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1977, p. 204. În același sens, a se vedea: Constantin Duvac, în Gheorghe Diaconescu, Constantin Duvac, *Drept penal. Partea specială*, vol. II, ed. a 2-a, revăzută și adăugită cu modificările și completările aduse Codului penal prin Legea nr. 278 din 4 iulie 2006, Ed. Fundației „România de Mâine", București, 2007, pp. 12-13.

[2] Vintilă Dongoroz, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 359.

[3] *Ibidem*, p. 358.

[4] *Ibidem*, p. 359.

[5] *Ibidem*.

adevărului și deci nu ne găsim în fața violării unei încrederi acordate unei anumite persoane, ci în fața încrederii acordate lucrului căruia i se atribuie juridic însușirea de a exprima adevărul, adevăr care a fost însă alterat[1].

Practic, se poate întâmpla ca cele două forme de încredere să se întâlnească în desfășurarea unei activități infracționale. În astfel de situații trebuie să se facă deosebire între situațiile în care acea activitate constituie o singură infracțiune și situațiile în care există un concurs de infracțiuni. De regulă, în astfel de situații se recurge la mijloace *obiective*, care sunt de natură să inspire încredere, pentru a se obține mai ușor acordarea încrederii personale, care ar fi putut fi obținută și fără aceste mijloace, dar mai greu. Ori de câte ori mijloacele *obiective* întrunesc elementul unei *infracțiuni de fals* cu ajutorul căreia a fost săvârșită ori a fost mascată săvârșirea unei alte infracțiuni prin înșelarea încrederii *personale*, va exista un concurs de infracțiuni. Dimpotrivă, atunci când mijloacele obiective, deși conțin o alterare de adevăr, nu constituie totuși o infracțiune de fals, va exista o singură infracțiune, aceea privitoare la înșelarea încrederii personale[2].

Dintr-o altă perspectivă s-a susținut[3] că ceea ce deosebește, în esență, infracțiunile de fals de celelalte infracțiuni care constau într-o alterare a adevărului este faptul că, pe când în cazul acestor din urmă infracțiuni alterarea adevărului nu este decât un *mijloc* de a aduce atingere interesului individual sau colectiv, a cărui lezare caracterizează infracțiunea, în cazul infracțiunilor de fals, alterarea adevărului constituie un *scop* și aduce, prin ea însăși, atingere încrederii publice, care este un interes social.

5. Obiectul ocrotirii penale

Prin incriminarea faptelor care alcătuiesc grupul infracțiunilor de fals, legea penală a înțeles să ocrotească relațiile sociale care se nasc, desfășoară și dezvoltă în legătură cu *încrederea publică* în lucrurile (entitățile) cu valoare probatorie. Pericolul social pe care îl prezintă faptele incriminate în acest titlu decurge din alterarea adevărului săvârșită asupra unor entități (lucruri) care au însușirea legală de a servi ca mijloc de probă, de a constitui dovada unor realități, de existența și veracitatea cărora depind formarea și desfășurarea diferitelor relații sociale. Sancționând penal alterarea adevărului asupra unor astfel de lucruri (entități) cu însușire probatorie, legea penală creează o protecție juridică pentru aceste lucruri, întărind încrederea pe care oamenii trebuie să o aibă în valoarea lor probatorie, încredere ce contribuie la ocrotirea și, implicit, la dezvoltarea relațiilor sociale și deci la progresul social[4].

Fără ajutorul acestor lucruri cu însușiri probatorii, relațiile sociale ar fi greu de conceput și tot atât de greu de realizat, iar, fără apărarea prin mijloace penale a acestor lucruri cu funcție probatorie, încrederea pe care ele ar inspira-o și deci puterea lor probantă ar fi, dacă nu inexistentă, în orice caz considerabil slăbită.

---

[1] Vintilă Dongoroz, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 359. În același sens, a se vedea Ilie Pascu, în Ilie Pascu, Valerică Lazăr, *Dreptul penal. Partea specială*, Ed. Lumina Lex, București, 2004, p. 472.

[2] Vintilă Dongoroz, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 360.

[3] Henri Donnedieu de Vabres, *Essai sur la notion de prejudice dans la theorie générale du faux documentaire*, Paris, 1943, p. 31.

[4] Vintilă Dongoroz, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 360. În același sens, a se vedea Ilie Pascu, Mirela Gorunescu, *Drept penal. Partea specială*, ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, București, 2009, p. 530.

Această ocrotire penală se răsfrânge în mod firesc asupra întregului sistem juridic al probelor, contribuind la întărirea rolului și a eficienței acestui sistem și deci la ocrotirea relațiilor sociale respective[1].

Criteriul avut în vedere la calificarea de grup a infracțiunilor (sistematizare) din Codul penal în vigoare a fost cel al relațiilor sociale împotriva cărora sunt săvârșite faptele incriminate și pentru ocrotirea cărora intervin sancțiunile penale (relații privitoare la persoana omului, relații privind patrimoniul persoanelor fizice sau juridice etc.).

În cazul infracțiunilor de fals, acest criteriu de sistematizare nu a putut fi folosit, fiindcă prin materialitatea lor (alterarea adevărului) aceste infracțiuni pot fi săvârșite în raport cu oricare dintre relațiile sociale la a căror formare și desfășurare pot fi folosite lucruri cu funcție probatorie.

Ocrotirea penală, în cazul infracțiunilor de fals, neputând fi deci raportată la o anumită categorie de relații sociale, această dificultate a impus găsirea unui obiect al ocrotirii penale care să corespundă complexului de relații sociale susceptibile de a fi primejduite prin săvârșirea infracțiunilor de fals și care să fie propriu (comun) acestui grup de infracțiuni, în întregul său. Acest obiect propriu tuturor infracțiunilor de fals constă în valoarea socială a „încrederii publice" care trebuie să fie acordată de orice persoană lucrurilor cărora legea le atribuie funcție probatorie, indiferent dacă atribuirea acestei funcții probatorii este prevăzută *explicit* în lege (probele scrise, declarații oficiale consemnate, diplome etc.) sau dacă decurge *implicit* din natura lucrului (monedă, timbru, titlu de credit etc.)[2].

În cadrul relațiilor sociale și în raport cu specificul acestora, *încrederea* devine *publică* și capătă caracter de *valoare socială*. Încrederea publică este, prin urmare, în sfera instituțiilor de drept penal, o categorie juridică distinctă de încrederea personală pe care și-o pot acorda oamenii între ei. Și această încredere personală, după cum s-a mai arătat, este ocrotită de legea penală, dar nu ca valoare socială distinctă, ci ca o cerință specială în cadrul unor relații sociale[3].

6. Aspecte comune infracțiunilor de fals

A. Din punctul de vedere al **obiectului juridic generic** al infracțiunilor de fals, valoarea socială pe care legea penală o apără este *încrederea publică – fides publica* – în lucrurile (entitățile) care au legal însușirea de a face probă (monede, titluri, instrumente de autentificat, înscrisuri etc.)[4].

Încrederea publică, căreia falsul îi aduce atingere, nu este o simplă stare de fapt, un sentiment născut spontan printre membrii societății, ci o încredere dirijată, organizată, limitată la anumite lucruri, semne sau înscrisuri, cărora legea le recunoaște o anumită valoare probantă și din care ea face să rezulte anumite efecte juridice[5].

După alți autori[6], *obiectul juridic generic* comun tuturor infracțiunilor din această categorie îl constituie relațiile social-juridice privitoare la asigurarea

---

[1] Vintilă Dongoroz, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 361.

[2] *Ibidem*.

[3] *Ibidem*.

[4] *Ibidem*, p. 363. În același sens, a se vedea: Vasile Papadopol, *op. cit.*, vol. II, p. 208; Ilie Pascu, *op. cit.*, 2004, p. 473; Constantin Duvac, *op. cit.*, vol. II, ed. a 2-a, p. 14 și urm.

[5] Henri Donnedieu de Vabres, *op. cit.*, p. 67.

[6] Oliviu Augustin Stoica, *Drept..., op. cit.*, p. 328. Autorul susține că opinia profesorului Vintilă Dongoroz, referitoare la obiectul juridic al acestor infracțiuni – încrederea publică în lucrurile (entitățile) care au legal însușirea de a face probă –, este discutabilă, deoarece dreptul penal

adevărului, adică a autenticității sau veridicității anumitor valori materiale, în baza cărora se instituie obligația generală (*erga omnes*) de a nu le altera sau denatura în niciun mod, în scopul menținerii încrederii publice față de ele.

Nu există infracțiune de fals când lucrul asupra căruia s-a efectuat falsificarea nu are însușirea de a servi de probă, fapta putând constitui eventual o înșelăciune, dacă sunt realizate și celelalte condiții de incriminare prevăzute în art. 244 C. pen. (de exemplu, alterarea adevărului privind valoarea unei monede ieșite din circulație sau efectuată într-un cont de cheltuieli întocmit de un prepus nu constituie infracțiune de fals, fiindcă, în primul caz, moneda nu mai are funcție probatorie, iar, în al doilea caz, contul întocmit este un tablou de afirmații, și nu un instrument de probă)[1].

Conceptual, toate infracțiunile din acest titlu implică referirea la un anumit *adevăr* aparent presupus ca fiind dovedit, dar care, în realitate, este alterat prin săvârșirea falsului. O monedă falsă circulă fiindcă aparent ea este socotită ca exprimând adevărul; un obiect purtând în mod fals semnul de marcaj al unui metal prețios este acceptat ca valabil, fiindcă aparent poartă atestarea adevărului; un înscris fals produce efecte juridice fiindcă este presupus aparent că exprimă adevărul etc. Acolo unde nu există un adevăr care să fie presupus dovedit, nu poate exista o infracțiune de fals, ci o faptă de fals inutil sau putativ (de exemplu, un debitor falsifică o chitanță de plată a unei datorii, care însă era prescrisă sau care îi fusese remisă prin testamentul creditorului decedat)[2].

B. Subiecții infracțiunii

Subiectul activ nemijlocit (autor) la infracțiunile de fals, în principiu, poate fi orice persoană, fără vreo calificare (circumstanțiere), dar care are capacitate penală.

Sub acest aspect, o caracteristică a infracțiunilor prevăzute în acest titlu este că pot fi comise și de o persoană juridică, cu limitările și în condițiile prevăzute în art. 135 C. pen.

Toate infracțiunile de fals sunt susceptibile de participație penală (ocazională) și deci de pluralitate de subiecți activi (coautori, instigatori, complici).

C. Latura obiectivă

În privința laturii obiective, în principiu toate infracțiunile de fals constau într-o comisiune (acțiune), fiind deci fapte comisive.

a) Acțiunea care constituie **elementul material** al infracțiunii trebuie să constea într-o operație de alterare a adevărului săvârșită în orice mod (material, scriptic sau oral), dar care se concretizează întotdeauna în lucrul (obiectul) care conține alterarea adevărului. Chiar în cazul alterării pe cale orală, de pildă, declarații false, operația de alterare a adevărului se reflectă în conținutul înscrisului întocmit de organul care a primit declarația, înscris care va servi ca mijloc de probă[3].

b) Sub raportul **urmării imediate** (tipice), toate infracțiunile de fals propriu-zis, ca și infracțiunea de deținere de instrumente în vederea falsificării de valori sunt infracțiuni care produc o *stare de pericol*. Chiar și infracțiunea de fals în înscrisuri

---

ocrotește relațiile social-juridice, iar nu sentimentele de încredere sau de bună-credință, factori psihologici care, deși pot sta la baza diferitelor raporturi sociale, nu pot fi confundate cu acestea și nu pot constitui obiectul juridic al infracțiunilor de fals. De altfel, nimeni nu contestă că și infracțiunile de înșelăciune sau abuz de încredere conțin un element de fraudă de natură a induce în eroare și de a înșela încrederea altuia și totuși obiectul lor juridic nu este încrederea altuia, ci anumite raporturi juridice patrimoniale.

[1] Vintilă Dongoroz, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 363.

[2] *Ibidem*.

[3] Vintilă Dongoroz, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 364.

sub semnătură privată este producătoare a unei stări de pericol în forma tentativei. Infracțiunile derivate de punere în circulație sau de folosire a lucrului fals pot deveni infracțiuni cauzatoare de vătămare când prin acestea s-a produs o inducere în eroare, dar îmbracă forma infracțiunii generatoare a unei stări de pericol în cazul în care tentativa lor este sancționată[1].

De aceea, aceste infracțiuni se consumă prin simpla operațiune de falsificare, prejudiciul material nefiind un element constitutiv al infracțiunii.

c) Legătura de cauzalitate între acțiune și urmarea imediată trebuie să existe și rezultă din materialitatea faptei (*ex re*).

D. Latura subiectivă

Din punct de vedere al *laturii subiective*, toate infracțiunile din acest titlu sunt fapte penale *intenționate*. Faptele de alterare a adevărului nu constituie infracțiuni când alterarea s-a produs din culpă.

Forma de vinovăție și, eventual, modalitatea acesteia trebuie să fie constatate și verificate în raport cu fiecare faptă în parte, atunci când vin în concurs fapte de fals propriu-zise cu fapte derivate. Astfel, s-ar putea ca un înscris alterat din culpă și deci care nu ar constitui o infracțiune pentru făptuitor să fie ulterior folosit cu intenție de acesta sau de o altă persoană, știind că înscrisul conține o alterare de adevăr, caz în care va exista infracțiunea de uz de fals. Și invers, o monedă sau un înscris a fost falsificat cu intenție și există deci infracțiune, dar cel care pune în circulație acea monedă sau care se folosește de acel înscris nu știe că există o alterare de adevăr, în acest caz, fapta nu constituie infracțiunea de uz de fals, chiar dacă făptuitorului i s-ar putea reproșa vreo culpă[2].

E. Sancțiuni

Pentru toate infracțiunile de fals a fost stipulată pedeapsa închisorii, singură sau alternativ cu sancțiunea penală a amenzii. Limitele speciale ale pedepsei închisorii și, implicit, ale amenzii diferă însă în raport de pericolul social abstract stabilit de legiuitor pentru fiecare faptă incriminată în parte.

F. Aspecte procesuale

Din punct de vedere *procesual*, toate infracțiunile de fals sunt urmăribile din oficiu.

În ceea ce privește competența organelor de urmărire și a instanțelor de judecată, există unele deosebiri, în sensul că în cazul infracțiunilor de fals, în principiu, se aplică regulile obișnuite, în timp ce pentru unele infracțiuni din Capitolul I, comise în anumite împrejurări, urmărirea penală se efectuează în mod obligatoriu de către procuror.

Astfel, sunt de competența Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism[3], indiferent de calitatea persoanei, infracțiunile prevăzute în art. 310, art. 311, art. 313, dacă valorile falsificate sunt dintre cele prevăzute la art. 310 și art. 311 și cele din art. 314, art. 315 și art. 316, dacă valorile străine falsificate sunt dintre cele prevăzute la art. 310 și art. 311, dacă săvârșirea lor a intrat în scopul unui grup infracțional organizat, în sensul prevăzut în art. 367 alin. (6) C. pen.

---

[1] *Ibidem*.

[2] *Ibidem*.

[3] Potrivit art. 12 din Legea nr. 508/2004 privind înființarea, organizarea și funcționarea în cadrul Ministerului Public a Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism, publicată în M. Of. nr. 1089 din 23 noiembrie 2004.

Între infracțiunile de fals propriu-zise și infracțiunile derivate existând o firească conexitate cu caracter de corelație, în sensul că existența infracțiunii posterioare depinde de existența celei anterioare (de exemplu, existența infracțiunii de punere în circulație de valori falsificate este condiționată de existența infracțiunii de falsificare de monede; folosirea instrumentelor false implică existența infracțiunii de falsificare a acestor instrumente; uzul de fals presupune existența infracțiunii de fals în înscrisuri), sub aspect procesual, vor fi aplicabile dispozițiile privitoare la reunirea cauzelor (art. 43 C. pr. pen.).

În procesul penal având ca obiect săvârșirea unor infracțiuni de fals este necesar, de regulă, să se dispună efectuarea, după caz, a unei constatări tehnico-științifice sau a unei expertize (art. 172 C. pr. pen.), constatarea alterării adevărului și deci a existenței falsului reclamând, de cele mai multe ori, cunoștințe tehnice și de specialitate. Dacă, după descoperirea falsului, obiectul falsificat (monedă, titlu, înscris, sigiliu etc.) a dispărut sau a fost distrus, existența falsului va putea fi dovedită cu orice alte probe.

În cazul infracțiunii de falsificare de monede, organul de urmărire penală sau instanța poate cere lămuriri institutului de emisiune (art. 182 C. pr. pen.).

Când moneda sau valoarea falsificată este străină, lămuririle vor putea fi cerute, când va fi necesar, în condițiile Legii nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, republicată[1], cu modificările și completările ulterioare, de la institutul de emisiune respectiv.

7. Referințe istorice

Codul penal din 1865 (art. 112-139), după modelul Codului penal francez din 1810, a grupat infracțiunile de fals în despărțământul privitor la „Crime și delicte contra intereselor publice".

Codul penal din 1937 (art. 385-416) a păstrat aceeași concepție și sistematizare, fiind incluse în acest grup din Titlul IX („Crime și delicte contra intereselor publice"): falsificarea de monede, de titluri de credit public, mărci, timbre și hârtii timbrate, sigilii sau semne de autentificare, certificare ori recunoaștere (Capitolul I); falsul în acte (Capitolul II), falsul prin substituire de persoane și prin uzurpare de titluri sau onoruri (Capitolul III) și dispoziții comune (Capitolul IV).

Potrivit acestor dispoziții comune, prevăzute în art. 416, tentativa la delictele prevăzute în Titlul IX se pedepsea.

Codul penal din 1969 (art. 282-294) a grupat infracțiunile de fals în Titlul VII al Părții speciale, pe care l-a împărțit în trei capitole: Capitolul I – „Falsificarea de monede, timbre sau de alte valori" (art. 282-285[1]); Capitolul II – „Falsificarea instrumentelor de autentificare sau de marcare" (art. 286-287); Capitolul III – „Falsuri în înscrisuri" (art. 288-294).

Capitolul I cuprindea: falsificarea de monede sau de alte valori; falsificarea de timbre, mărci sau de bilete de transport; falsificarea de valori străine; deținerea de instrumente în vederea falsificării de valori și sancționarea persoanei juridice.

Capitolul II reglementa falsificarea instrumentelor oficiale și folosirea instrumentelor oficiale false

[1] M. Of. nr. 377 din 31 mai 2011.

Capitolul III disciplina: falsul material în înscrisuri oficiale; falsul intelectual; falsul în înscrisuri sub semnătură privată; uzul de fals; falsul în declarații; falsul privind identitatea și falsul prin folosirea emblemei Crucii Roșii.

8. Elemente de drept comparat

A. Codul penal german[1], în versiunea promulgată la 13 noiembrie 1998, cu modificările și completările ulterioare[2], prevede acest tip de infracțiuni în partea sa specială, mai exact în Capitolul 8 – falsificarea de bani și de timbre –, iar falsificarea de documente în Capitolul 23.

B. Codul penal italian[3] sistematizează infracțiunile de fals în Cartea a doua, Titlul VII – „Infracțiuni împotriva autorității publice": Capitolul I – „Falsificarea de monede, titluri de credit și timbre fiscale"; Capitolul II – „Falsificarea de sigilii sau de semne de autentificare, certificare sau de recunoaștere".

C. Codul penal spaniol[4], adoptat prin Legea organică nr. 10 din 23 noiembrie 1995, cu modificările și completările aduse de Legea organică nr. 1 din 30 martie 2015, a sistematizat falsurile în Titlul XVIII – „Despre falsuri", împărțit în două capitole: Capitolul I – „Falsificarea de monede și de efecte poștale"; Capitolul II – „Falsuri în înscrisuri".

D. Codul penal francez[5], cu ultimele modificări din 27 iulie 2015, reglementează infracțiunile de fals în Cartea IV, „Crime și delicte împotriva națiunii, statului și liniștii publice", Titlul V, „Atingeri aduse încrederii publice".

Acest titlu cuprinde patru capitole: Capitolul I – „Despre falsuri"; Capitolul II – „Despre monede false"; Capitolul III – „Despre falsificarea titlurilor sau altor valori fiduciare emise de autoritățile publice"; Capitolul IV – „Despre falsificarea mărcilor autorității".

E. Codul penal elvețian[6] din 21 decembrie 1937, cu ultimele modificări aduse în 2014, prevede acest grup de fapte penale în Titlul X – „Falsificarea banilor, ștampilelor oficiale, marcajele oficiale, măsurilor și greutăților".

---

[1] *http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html.*

[2] Publicat în Monitorul Oficial Federal [*Bundesgesetzblatt*] I, p. 3322, modificat ultima dată prin art. 1 din Legea din 24 septembrie 2013, în Monitorul Oficial Federal I, p. 3671, și cu textul art. 6 alin. (18) din Legea din 10 octombrie 2013, în Monitorul Oficial Federal I, p 3799.

[3] *http://www.studiocelentano.it/codice-penale.*

[4] *http://noticias.juridicas.com/base_datos/Penal/lo10-995.l2t18.html#a386file:///C:/Users/Pif /Downloads/Spain_Criminal_Code_Codigo_Penal.pdf.*

[5] *http://legifrance.gouv.fr/affichCode.do?idSectionTA=LEGISCTA000006149855&cidTexte=LEG ITEXT000006070719&dateTexte=20090513.*

[6] *https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/19370083/201501010000/311.0.pdf.*

Capitolul I
Falsificarea de monede, timbre sau de alte valori

Generalități (art. 310-316)

COMENTARII (Conf. univ. dr. Constantin Duvac)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Infracțiunile de falsificare de monede, timbre sau de alte valori constituie, datorită importanței valorilor și relațiilor sociale pe care le proteguiesc, un capitol distinct, primul, în cadrul Titlului VI al Părții speciale a Codului penal.

Astfel, în cadrul Capitolului I din Titlul VI sunt incriminate falsificarea de monede (art. 310); falsificarea de titluri de credit sau instrumente de plată (art. 311); falsificarea de timbre sau efecte poștale (art. 312); punerea în circulație de valori falsificate (art. 313); deținerea de instrumente în vederea falsificării de valori (art. 314); emiterea frauduloasă de monedă (art. 315) și falsificarea de valori străine (art. 316).

Faptele îndreptate împotriva monedelor, titlurilor de credit, instrumentelor de plată sau altor valori reprezintă un grav pericol și un însemnat obstacol pentru normala desfășurare a activității economice din țara noastră. Incriminarea falsificării și punerii în circulație a acestor valori reprezintă apărarea prin mijloace de drept penal a încrederii publice în aceste valori.

2. Elemente preexistente

Obiectul juridic generic al acestor infracțiuni este reprezentat de relațiile sociale bazate pe „încrederea publică" considerată ca valoare socială, încredere privind valorile enumerate explicit în fiecare text în parte (de pildă, în cazul faptei prevăzute în art. 310, monedele aflate legal în circulație publică[1] ori cele emise de către autoritățile competente, dar care nu au fost încă puse oficial în circulație).

Toate infracțiunile din acest capitol pot fi comise de orice persoană (fizică sau juridică) care are capacitate penală.

Subiectul pasiv (general și **imediat)** al infracțiunilor din acest capitol este statul, ca titular al valorii sociale ocrotite – „încrederea publică în respectiva valoare".

În afară de subiectul pasiv principal, unele infracțiuni au și un subiect pasiv **secundar**, adiacent, și anume instituția emitentă a valorii respective sau persoana fizică ori juridică prejudiciate prin săvârșirea infracțiunii.

---

[1] Vintilă Dongoroz, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 372. În același sens, a se vedea: Petre Dungan, *Falsificarea de monede (Falsificarea de monede, timbre sau de alte valori)*, în Petre Dungan, Tiberiu Medeanu, Viorel Pașca, *Manual de drept penal. Partea specială*, vol. II, Ed. Universul Juridic, București, 2011, p. 266; Ilie Pascu, *Falsificarea de monede (Comentariu)*, în Vasile Dobrinoiu, Ilie Pascu, Mihai Adrian Hotca, Ioan Chiș, Mirela Gorunescu, Ioan Chiș, Mirela Gorunescu, Costică Păun, Maxim Dobrinoiu, Norel Neagu, Mircea Constantin Sinescu, *Noul Cod penal comentat. Vol. II. Partea specială*, Ed. Universul Juridic, București, 2012, p. 647.

3. Structura și conținutul juridic al incriminărilor

Prin conținutul juridic al unei infracțiuni avem în vedere tot ceea ce legea cere pentru existența acesteia, în timp ce conținutul constitutiv se referă doar la ceea ce se realizează de subiectul activ. Practic, conținutul juridic are ca părți componente conținutul constitutiv și situația premisă.

Infracțiunile de falsificare de monede, timbre sau de alte valori sunt fapte comisive, **elementul material** al acestor incriminări constând într-o acțiune (comisiune).

Urmarea imediată la aceste infracțiuni formale constă în crearea unei stări de pericol prin care se aduce atingere încrederii publice într-o anumită valoare și relațiilor sociale care se nasc și se dezvoltă în jurul acesteia.

Legătura de cauzalitate între acțiunea incriminată și urmarea imediată trebuie să existe și rezultă *ex re* (din materialitatea faptei concrete) în cazul acestor infracțiuni de pericol abstract.

Toate faptele penale din acest capitol sunt infracțiuni *intenționate*, iar în unele variante de incriminare (de pildă, deținerea de instrumente în vederea falsificării de valori, în ambele sale ipoteze de incriminare) ori modalități normative (de exemplu, punerea în circulație de valori falsificate, în modalitățile normative ale „primirii", „deținerii" sau „transmiterii"), intenția este calificată prin scop, scopul având un sens de finalitate, iar nu de destinație (rezultat).

Cu excepțiile semnalate, **mobilul** determinant și **scopul** nu interesează pentru existența laturii subiective și, implicit, a acestor infracțiuni, dar de acestea se va ține seama însă la individualizarea pedepsei.

Faptele de falsificare de monede, timbre sau de alte valori sunt infracțiuni comisive cu execuție lentă și intenționate. Prin urmare, acestea au un *iter criminis*, fiind susceptibile astfel de **acte preparatorii** și **tentativă**.

Actele pregătitoare nu sunt incriminate și, implicit, pedepsite, deși sunt posibile la toate infracțiunile din acest grup.

Prin excepție de la teza neincriminării actelor de pregătire, pe care a adoptat-o legiuitorul nostru penal, prin dispozițiile din art. 314 au fost incriminate autonom unele acte preparatorii care, în cazul comiterii infracțiunilor la care se referă, nu vor fi absorbite în acestea, ci se vor reține alături de acestea, în concurs real.

Tentativa este posibilă la toate infracțiunile din acest capitol, dar nu este pedepsită decât la faptele prevăzute în art. 310-313 și 316.

Infracțiunile de falsificare de monede, timbre sau de alte valori se **consumă** în momentul realizării acțiunii incriminate și al producerii urmării imediate.

În concret, aceste infracțiuni comisive și intenționate se vor putea săvârși și în formă continuată, situație în care vom avea și un moment al **epuizării**, care va interveni la data comiterii ultimei acțiuni.

Infracțiunile din acest grup pot prezenta una sau mai multe **modalități normative**, cărora pot să le corespundă, în concret, o multitudine de **modalități faptice**, de care se va ține seama la individualizarea pedepsei.

Din punct de vedere al gravității, pentru aceste infracțiuni a fost prevăzută atât pedeapsa închisorii în mod singular, cât și alternativ cu amenda.

Amenda (art. 61-64) a primit un nou conținut bazat pe *sistemul zilelor-amendă* (menit să asigure o mai bună individualizare a pedepsei concret aplicate atât sub aspectul proporționalității, cât și al eficienței), dar și o sferă de aplicare semnificativ lărgită față de Codul penal anterior, prin creșterea numărului infracțiunilor pentru

care aceasta poate fi aplicată atât ca pedeapsă unică, cât și ca pedeapsă alternativă la pedeapsa închisorii.

O altă inovație, sub acest aspect, se referă la posibilitatea ca pedeapsa amenzii să fie aplicată pe lângă pedeapsa închisorii (cumulativ cu aceasta) și la faptele din acest grup, dacă prin infracțiunea săvârșită s-a urmărit obținerea unui folos patrimonial – art. 62 alin. (1).

Falsificarea de monede

Art. 310. (1) Falsificarea de monedă cu valoare circulatorie se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează falsificarea unei monede, emise de către autoritățile competente, înainte de punerea oficială în circulație a acesteia.

(3) Tentativa se pedepsește.

COMENTARII (Conf. univ. dr. Constantin Duvac)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Falsificarea de monede sau de alte valori, prevăzută în art. 282 din legea penală anterioară, a fost separată în trei texte distincte: unul referitor la falsificarea de monedă (art. 310), altul privitor la falsificarea de titluri de credit sau instrumente de plată (art. 311), iar ultimul relativ la punerea în circulație a valorilor falsificate (art. 313), soluție determinată de pericolul social diferit al acestor fapte, reflectat și în cuantumul pedepselor prevăzute pentru acestea.

Spre deosebire de reglementarea anterioară, moneda neputând fi decât metalică sau de hârtie, legiuitorul nu a mai simțit nevoia să enumere explicit în conținutul incriminării cele două tipuri sub care se poate înfățișa o monedă, alta decât cea electronică.

În varianta tip, legiuitorul se referă de această dată explicit la moneda „cu valoare circulatorie" drept monedă pusă oficial în circulație.

Varianta asimilată protejează moneda, emisă de către autoritățile competente, dar înainte de punerea oficială în circulație a acesteia, ipoteză care nu era disciplinată în legea penală anterioară.

Legiuitorul din 2009 nu a mai reținut ca element circumstanțial de agravare situația în care s-ar fi putut cauza ori s-a cauzat o pagubă importantă sistemului financiar, opțiune criticată în literatura de specialitate[1].

[1] George Antoniu, *Observații cu privire la anteproiectul unui al doilea nou Cod penal (II)*, în RDP nr. 1/2008, p. 28. Autorul a propus reintroducerea textului. În sens contrar, a se vedea: Sergiu Bogdan (coord.), Doris Alina Șerban, George Zlati, *Noul Cod penal. Partea specială. Analize, explicații, comentarii. Perspectiva clujeană*, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 501. Renunțarea la aceste texte este, în opinia autorilor, oportună, vechile variante agravate ridicând probleme de previzibilitate a textului din cauza caracterului nedefinit al elementului ce determina agravarea răspunderii – pagubă importantă sistemului financiar –, dar și din perspectiva sancțiunilor exagerate în cazul acestora, care se apropiau de limitele sancționatorii incidente în cazul unor infracțiuni contra vieții persoanei (lovituri sau vătămări cauzatoare de moarte sau omor).

Aceste împrejurări devin astfel modalități de fapt în conținutul simplu al infracțiunii și de ele se va ține seama la individualizarea judiciară a pedepsei.

Soluția concursului real de infracțiuni între falsificarea de monedă și punerea acesteia în circulație de aceeași persoană, promovată de practica[1] și de doctrina[2] majoritare, sub imperiul reglementării anterioare, a fost consacrată legislativ, punerea în circulație a valorilor falsificate fiind configurată ca o infracțiune de sine-stătătoare în raport de cea prevăzută în art. 310[3].

Tratamentul penal prevăzut în cazul acestei incriminări este mai puțin aspru decât cel fixat în reglementarea anterioară.

Tentativa este în continuare incriminată și pedepsită.

2. Concept și caracterizare

Falsificarea de monedă (art. 310) constituie infracțiune atât atunci când poartă asupra unei monede cu valoare circulatorie, cât și atunci când moneda este emisă de autoritățile competente, dar nu a fost încă pusă oficial în circulație[4] (ipoteză nouă de incriminare, variantă asimilată și de specie, adoptată pentru punerea în acord a legislației interne cu Decizia-cadru nr. 2000/383/JAI a Consiliului Uniunii Europene privind consolidarea, prin sancțiuni penale și de altă natură, a protecției împotriva falsificării, cu ocazia introducerii monedei).

În ambele variante de incriminare, legiuitorul a menținut o singură modalitate normativă și o singură entitate protejată, respectiv falsificarea unei monede cu valoare circulatorie ori falsificarea unei monede emise de către autoritățile competente, înainte de punerea oficială în circulație a acesteia, prevăzând pentru acestea pedeapsa închisorii de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

Dacă activitatea infracțională complexă a unei persoane fizice sau juridice realizează ambele variante de incriminare, aceasta va fi ținută să răspundă pentru o singură infracțiune în forma sa simplă, iar nu pentru un concurs de infracțiuni.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special al acestei incriminări constă în ocrotirea relațiilor sociale în formarea și desfășurarea cărora joacă un rol important existența monedelor, adică acele relații sociale în care încrederea publică privește monedele[5].

Prin incriminarea acestei fapte antisociale, legea penală ocrotește încrederea publică, iar, din punct de vedere civil, apără atât interesele persoanelor, cât și interesele instituțiilor care emit monede, metalice sau de hârtie.

---

[1] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 1729/1976, în RRD nr. 9/1977, p. 64. În același sens, a se vedea: Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 1159/1979, în *Culegere de decizii 1979*, p. 444; CSJ, s. pen., dec. nr. 453/1991, în Dreptul nr. 3/1992, p. 72.

[2] Vintilă Dongoroz, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, pp. 374, 378. În același sens, a se vedea: Vasile Papadopol, în Teodor Vasiliu, Doru Pavel, George Antoniu, Ștefan Daneș, Gheorghe Dărîngă, Dumitru Lucinescu, Vasile Papadopol, Dumitru C. Popescu, Virgil Rămureanu, *Codul penal român, comentat și adnotat. Partea specială*, vol. II, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1977, p. 209.

[3] Constantin Duvac, *Infracțiunile de fals din perspectiva noului Cod penal și Codului penal anterior (I)*, în RDP nr. 2/2014, p. 25.

[4] George Antoniu, *op. cit.*, p. 29. Autorul considera această normă mai mult o ipoteză teoretică, o atare reglementare nefiind sugerată de doctrină sau de jurisprudență, motiv pentru care a propus eliminarea textului.

[5] Vintilă Dongoroz, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 372.

B. Obiectul material îl constituie moneda, metalică sau de hârtie, falsificată prin alterare.

În cazul falsificării prin alterare, moneda asupra căreia s-a efectuat operația de alterare constituie în același timp și produsul infracțiunii[1].

Moneda, metalică sau de hârtie, falsificată prin plăsmuire (contrafacere) este produsul infracțiunii de falsificare de monede sau alte valori, iar nu obiectul material al acestei infracțiuni. În acest caz, obiect material al infracțiunii sunt materialele din care se confecționează moneda. La aceste materiale se referă dispoziția din art. 314.

Moneda poate fi română sau străină (art. 316).

În ceea ce privește produsul falsificării, acesta trebuie să reprezinte o monedă metalică sau de hârtie (bancnotele), respectiv bilete de bancă (în valoare nominală de 1, 5, 10, 50, 100, 200 și 500 de lei) și monedă divizionară (în valoare nominală de 1, 5, 10 și 50 de bani) emise de Banca Națională a României sau prin grija acesteia.

Dispoziția din art. 310 alin. (1) nu protejează și moneda electronică[2], așa cum este definită[3] în art. 4 alin. (1) lit. f) din Legea nr. 127/2011 privind activitatea de emitere de monedă electronică[4].

Acest tip de monedă nu este însă cu totul în afara protecției penale, întrucât, potrivit art. 105 din acest act normativ, emiterea, fără drept, de monedă electronică se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

Monedele emise în scop numismatic, care au putere circulatorie pe teritoriul țării noastre, constituie obiect material al acestei infracțiuni[5].

Obiectul material al infracțiunii de falsificare și produsul acesteia constituie întotdeauna mijloace materiale de probă în constatarea și cercetarea judiciară a infracțiunii de falsificare de monede.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ nemijlocit (autor) al infracțiunii de falsificare de monede poate fi orice persoană care îndeplinește condițiile generale ale răspunderii penale. Practic însă, nu orice persoană poate deveni falsificator de monede, săvârșirea acestei infracțiuni reclamând utilizarea ilicită a unor munci de specialitate.

În marea majoritate a cazurilor, datorită specificului acesteia, falsificarea de monede se realizează prin contribuția mai multor făptuitori, adică de către o pluralitate de subiecți activi (coautori, instigatori, complici). Contribuția participanților, chiar atunci când aparțin aceleiași categorii (de exemplu, coautori), poate varia, operația de falsificare implicând, de cele mai multe ori, o executare complexă,

---

[1] *Ibidem*. Între obiectul material al infracțiunii de falsificare de monede și produsul acestei infracțiuni, în opinia autorului, există deosebirea care, în genere, se face între materia primă și produsul obținut din aceasta. Obiectul material privește faza de executare a activității infracționale, pe când produsul reprezintă rezultatul acestei activități.

[2] Sergiu Bogdan (coord.), *op. cit.*, p. 502.

[3] *Monedă electronică* – valoare monetară stocată electronic, inclusiv magnetic, reprezentând o creanță asupra emitentului, emisă la primirea fondurilor în scopul efectuării de operațiuni de plată și care este acceptată de o persoană, alta decât emitentul de monedă electronica.

[4] Publicată în M. Of. nr. 437 din 22 iunie 2011.

[5] Vasile Dobrinoiu, Norel Neagu, *Drept penal. Partea specială (teorie și practică judiciară)*, Ed. Universul Juridic, București, 2011, p. 537. În sens contrar, a se vedea Sergiu Bogdan (coord.), *op. cit.*, p. 503. În această concepție, caracteristica valorii circulatorii a monedei exclude din sfera de tipicitate acele acțiuni de falsificare ce au ca obiect monede sau bancnote exclusiv cu valoare istorică (spre exemplu, emisiuni numismatice sau bancnote scoase din circulație).

pentru efectuarea căreia este nevoie de concursul unor specialiști (desenatori, graficieni, filigranişti, chimişti, tipografi, imprimeuri etc.). Este autor sau coautor, după caz, persoana care a efectuat, chiar și numai o operație în cadrul activității de executare[1].

Subiect activ al infracțiunii examinate poate fi și o persoană juridică, cu limitările și în condițiile prevăzute în art. 135.

Participația penală este posibilă în toate formele sale (coautori, instigatori, complici).

b) Subiectul pasiv. Încrederea publică fiind o valoare socială, atingerea acesteia lezează întreaga colectivitate, stânjenind relațiile dintre oameni, așa că subiect pasiv **generic** este societatea[2].

Subiectul pasiv **secundar** al infracțiunii este autoritatea care a emis moneda.

D. Locul și timpul săvârșirii faptei

Existența infracțiunii de falsificare de monede nu este subordonată niciunei condiții cu privire la locul și timpul săvârșirii sale. Pentru sancționarea infracțiunii nu importă deci dacă o monedă românească a fost falsificată în țară sau în străinătate ori dacă o monedă străină a fost falsificată în străinătate sau în țară.

Cu privire la timp, în varianta tip, s-ar putea crede că ar exista o condiție în sensul că falsificarea trebuie să fie săvârșită în timpul cât moneda are încă putere circulatorie. În realitate însă, această condiție nu privește timpul, ci produsul falsificării, care trebuie să corespundă unei monede aflate în circulație. Deci, chiar o monedă sau valoare ieșită din circulație poate forma obiectul unei falsificări, cu condiția ca produsul operației de alterare să corespundă unei monede sau valori cu circulație actuală[3].

În varianta asimilată, există o condiție constitutivă temporală în sensul că falsificarea trebuie realizată între momentul emiterii monedelor de autoritățile competente și data punerii acestora în mod oficial în circulație.

În ceea ce privește stabilirea locului unde falsificarea a fost comisă și a datei când a avut loc săvârșirea, se va ține seamă de desfășurarea activității infracționale, aceasta fiind socotită ca săvârșită pretutindeni și în tot timpul cât s-au efectuat acte de executare. Data comiterii interesează însă din punctul de vedere al existenței răspunderii făptuitorului și al împlinirii prescripției[4].

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii

A. Situația premisă

Infracțiunea de falsificare de monede nu poate fi săvârșită fără existența prealabilă a unei monede adevărate care să servească drept model sau obiect în operația de falsificare și, astfel, produsul acestei operații să corespundă, aparent, unei monede adevărate.

Nu prezintă importanță pentru existența infracțiunii valoarea mai mare sau mai mică a monedei. Nu importă, de asemenea, dacă moneda este metalică sau de hârtie, fiind suficient să existe o monedă căreia îi corespunde produsul infracțiunii de falsificare.

---

[1] Vintilă Dongoroz, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 374.

[2] *Ibidem*, p. 375. În același sens, a se vedea: Mihail Udroiu, *Drept penal. Partea specială. Noul Cod penal*, Ed. C.H. Beck, București, 2014, p. 392. Autorul consideră subiect pasiv al acestei infracțiuni statul sau instituția emitentă a monedei.

[3] Vintilă Dongoroz, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 375.

[4] *Ibidem*.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii

a) Latura obiectivă. Elementul material al incriminării examinate constă în acțiunea de falsificare a unei monede cu putere circulatorie sau înainte de punerea oficială în circulație a acesteia.

Actul de executare presupune o atitudine activă, astfel încât acesta nu poate fi realizat și prin inacțiune[1].

Termenul de falsificare înseamnă alterarea adevărului prin una dintre cele două operațiuni posibile, și anume:

- contrafacere (plăsmuire), în sensul de confecționare de monede false prin imitarea monedei adevărate, sau
- alterare (prefacere), adică modificarea conținutului sau aspectului unei monede adevărate în scopul de a crea o aparență necorespunzătoare adevărului[2].

Fiecare dintre aceste operații poate fi efectuată printr-o varietate de procedee sau de mijloace de falsificare, adaptate în raport cu procedeele de falsificare folosite.

Nu este necesar ca imitarea să fie perfectă. Este suficient ca imitarea să fie astfel făcută încât moneda contrafăcută, datorită *aparenței de autenticitate*, să poată fi luată în considerare drept o monedă autentică.

Excedează noțiunii de „falsificare", în sensul legii penale, confecționarea de monede sau bancnote în scopuri publicitare sau în alte scopuri comerciale[3].

Cerințe esențiale

• Moneda falsificată trebuie să corespundă uneia dintre monedele cu valoare circulatorie existente pe teritoriul României.

Pentru caracterizarea monedelor se va avea în vedere actul normativ prin care sunt reglementate.

Cerința esențială este îndeplinită și în cazul în care falsificarea ar privi monede străine (art. 316). Pentru caracterizarea monedelor străine se va ține seama de regimul juridic al acestora în țara respectivă. Valorile străine trebuie să fie de natura celor prevăzute în dispoziția din art. 310, dar pot avea denumiri diferite (de exemplu, euro, dolar, yen etc.).

Dacă produsul falsificării nu se încadrează în niciuna dintre valorile arătate în art. 310 (ori în art. 311), acțiunea concretă nu constituie elementul material al infracțiunii examinate, ci va putea, eventual, să se încadreze în dispozițiile privitoare la falsul în înscrisuri (de exemplu, falsificarea biletelor de tren) sau în cele privitoare la înșelăciune (de exemplu, vinderea unor monede antice falsificate ca piese adevărate)[4].

• Monedele, în cazul faptei de bază, trebuie să se găsească în circulație, adică să aibă legal puterea de a circula.

---

[1] Sergiu Bogdan (coord.), *op. cit.*, p. 502.

[2] Vintilă Dongoroz, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 376.

[3] Sergiu Bogdan (coord.), *op. cit.*, p. 502. În sprijinul afirmației lor, autorii aduc un argument de text, respectiv art. 14 alin. (5) din Legea nr. 312/2004 privind Statutul Băncii Naționale a României – „Grafica bancnotelor și a monedelor este protejată prin înregistrarea la Oficiul de Stat pentru Invenții și Mărci din România. Orice reproducere color a acestora, la scara 1/1, parțială sau integrală, în scop publicitar, de informare sau în alte scopuri comerciale se poate face numai cu acordul prealabil, scris, al Băncii Naționale a României" –, pentru că, dacă fapta ar fi fost tipică, o asemenea prevedere ar fi fost lipsită de eficacitate.

[4] Vintilă Dongoroz, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 377. În același sens (cu privire la infracțiunile de fals în înscrisuri), a se vedea Mihail Udroiu, *op. cit.*, 2014, p. 394.

Prin „monedă cu valoare circulatorie" se înțelege orice fel de monedă, metalică sau de hârtie, aflată în circulație sau care urmează a fi pusă în circulație de autoritățile competente[1].

Asupra unei monede retrase din circulație se pot uneori efectua operații de falsificare (alterare). Aceste operații nu vor realiza însă elementul material al infracțiunii de falsificare de monede decât atunci când produsul operației va corespunde unei monede aflate în circulație. Cerința esențială va fi îndeplinită și în cazul falsificării unei monede retrase din circulație, dar care mai poate fi încă preschimbată. Va fi, de asemenea, îndeplinită condiția esențială în cazul bancnotelor ștampilate în mod fraudulos după expirarea termenului când trebuiau să fie prezentate la ștampilare[2].

La fel, monedele străine trebuie să aibă un curs legal.

• În varianta asimilată, falsificarea monedei emise de către autoritățile competente trebuie să se realizeze înainte de punerea în circulație a acesteia.

În acest caz, textul nu se referă la mase monetare formate din monede care deja există, ce nu au fost puse însă în circulație (care ar putea fi completate cu emisiuni noi de monede de aceeași valoare), ci la situația emiterii unor noi bancnote (de pildă, de 1000 de lei) sau monede de către Banca Națională a României, care nu există încă în circuitul economico-financiar[3].

Într-o anumită concepție, falsificarea monedei poate interveni după stabilirea de către Banca Națională a elementelor grafice și de siguranță ale noii monede sau bancnote, chiar înainte de tipărirea bancnotelor sau baterea monedei[4].

În ceea ce ne privește, în tăcerea legii penale care nu face o atare distincție, o astfel de interpretare extensivă a textului este discutabilă. Întrebuințând termenul „emise", pe care nu-l definește, legiuitorul penal a ales să-i atribuie înțelesul pe care îl are în vorbirea obișnuită, și anume de „produs", „realizat", „scos". Prin urmare, pentru a intra sub incidența textului, operațiunea de falsificare trebuie să se finalizeze după tipărirea bancnotelor sau baterea monedei, dar înainte de punerea în circulație a acestora.

Urmarea imediată (tipică) a acțiunii de falsificare constă în crearea unei stări de pericol pentru relațiile sociale ocrotite, prin obținerea unei monede aparent asemănătoare cu moneda a cărei falsificare s-a urmărit.

Pentru întregirea laturii obiective a infracțiunii de falsificare de monede este indiferent dacă asemănarea produsului falsificării cu moneda care a format obiectul contrafacerii sau alterării este sau nu perfectă, fiind suficient să existe posibilități de a fi pusă în circulație.

Dacă, după falsificarea bancnotelor, autorul le-a pus în circulație, va exista un concurs real de infracțiuni între cea prevăzută în art. 310 și cea din art. 313 alin. (2).

---

[1] Raluca Moroșanu, *Falsificarea de monede (Explicații)*, în Corina Voicu, Andreea Simona Uzlău, Raluca Moroșanu, Cristinel Ghigheci, *Noul Cod penal. Ghid de aplicare pentru practicieni*, Ed. Hamangiu, București, 2014, p. 499.

[2] Vintilă Dongoroz, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 377. Aceeași idee, conform căreia produsul falsificării trebuie să corespundă unei monede aflate în circulație, exprimată în alți termeni, o regăsim și la Iuliana Nedelcu, *Falsificarea de monede (Comentariu)*, în Georgina Bodoroncea, Valerian Cioclei, Irina Kuglay, Lavinia Lefterache, Teodor Manea, Iuliana Nedelcu, Francisca-Maria Vasile, *Codul penal. Comentariu pe articole*, Ed. C.H. Beck, București, 2014, p. 688.

[3] Sergiu Bogdan (coord.), *op. cit.*, p. 505.

[4] *Ibidem*, p. 506.

Urmarea imediată nu se consideră realizată atunci când produsul falsificării este atât de nereușit (fals grosolan) încât nimeni nu l-ar confunda cu moneda adevărată[1].

Legătura de cauzalitate între acțiunea de falsificare și urmarea imediată trebuie să existe și, de regulă, rezultă din materialitatea faptei (*ex re*).

b) Latura subiectivă. Elementul subiectiv. Acțiunea de falsificare a unei monede nu este relevantă penal decât dacă este săvârșită cu vinovăție, în forma *intenție*. Pentru existența infracțiunii nu se cere ca falsificatorul să fi urmărit anume punerea în circulație a monedei falsificate (*intenție directă*), fiind suficient că el și-a dat seama (a prevăzut) că acest rezultat este posibil și a acceptat producerea lui (*intenție indirectă*).

Mobilul determinant și **scopul** urmărit de făptuitor nu interesează pentru existența laturii subiective și, implicit, a infracțiunii însăși, dar de acestea se va ține seama la stabilirea gradului de pericol social concret al faptei și deci la individualizarea pedepsei.

În doctrină, s-a mai susținut și părerea[2], rămasă izolată, conform căreia infracțiunea analizată nu se poate comite decât cu *intenție directă*.

Intenția rezultă din materialitatea faptei – *res ipsa in se dolum habet* –, căci, în general, nu se contrafac și nu se alterează monede fără voința de a le falsifica și fără reprezentarea rezultatului acestei acțiuni, ceea ce nu înseamnă că făptuitorul n-ar putea dovedi că a lucrat fără vinovăție[3].

În ipoteza în care sunt mai mulți participanți, existența intenției trebuie cercetată și verificată în raport cu fiecare subiect activ. Când autorul ori coautorul sau vreunul dintre participanți la realizarea falsificării a fost indus în eroare asupra contribuției sale, se vor aplica dispozițiile privitoare la participația improprie (art. 52).

C. Forme. Modalități. Sancțiuni

a) Forme. Falsificarea de monede, fiind o infracțiune intenționată, de acțiune susceptibilă de a fi realizată prin activități ilicite de durată și cu desfășurare complexă, poate parcurge, în genere, toate fazele unei desfășurări lente: pregătire, executare, consumare și epuizare.

În principiu, **actele preparatorii** nu sunt incriminate ca o formă a infracțiunii.

Codul penal, ca, de altfel, majoritatea codurilor care nu incriminează actele pregătitoare, prevede însă în dispoziția din art. 314, ca infracțiune de sine stătătoare, unele fapte care au un vădit caracter de acte preparatorii în raport cu falsificarea de monede.

Aceste acte pot fi sancționate penal dacă sunt realizate de alte persoane decât autorul și dacă acesta din urmă pășește la executarea nemijlocită a actului de executare valorificând respectivele acte preparatorii, care, în această ipoteză, devin acte de complicitate anterioară[4].

---

[1] Trib. Suprem, col. pen., dec. nr. 2065/1958, în *Culegere de decizii 1958*, p. 364.

[2] Valer Suian, în Matei Basarab, Lucia Moldovan, Valer Suian, *Drept penal. Partea specială*, vol. II, Cluj-Napoca, 1987, p. 7. În susținerea acestei păreri, se arată că forma de vinovăție este determinată de poziția psihică a făptuitorului față de rezultatul acțiunii (inacțiunii). În cazul infracțiunii analizate, „rezultatul" nu constă în punerea în circulație a monedei sau valorii falsificate, ci în starea de pericol pentru încrederea publică. Acțiunea de falsificare produce în mod cert urmarea socialmente periculoasă arătată. Pe de altă parte, prevederea și acceptarea eventualității ca moneda ori valoarea falsificată să fie pusă în circulație implică în mod necesar reprezentarea certitudinii producerii stării de pericol pentru încrederea publică, astfel că intenția nu poate fi decât directă.

[3] Vasile Papadopol, *op. cit.*, vol. II, p. 216.

[4] Vintilă Dongoroz, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 382.

Tentativa întreruptă sau rămasă fără rezultat este pedepsită potrivit dispoziției din art. 310 alin. (3).

Există tentativă în cazul falsificării, dacă executarea acțiunii de contrafacere sau de alterare a monedelor a fost curmată înainte de a fi ajuns la capăt din cauze străine de voința făptuitorului sau, deși a fost dusă la capăt, nu a dat rezultat, în sensul că nu s-au obținut monede falsificate ori cele obținute sunt atât de nereușite încât nu pot fi considerate ca fiind corespunzătoare vreunei valori adevărate și deci posibilitatea unei puneri în circulație este exclusă (necirculabile). Dacă neobținerea rezultatului se datorează faptului că mijloacele sau materialele folosite erau insuficiente sau defectuoase, va exista tentativă; din contră, dacă mijloacele sau materiile erau cu totul improprii pentru realizarea rezultatului, nu va exista tentativă [art. 32 alin. (2)][1].

Consumarea are loc în momentul în care executarea acțiunii de falsificare s-a desfășurat până la capăt și s-a produs urmarea imediată.

În varianta asimilată, fapta este considerată tot consumată și în situația în care instituția bancară centrală decide să nu mai pună în circulație moneda nouă emisă, întrucât textul are în vedere o putere circulatorie potențială, fără a cere ca aceasta să se concretizeze prin punerea în circulație. Prin decizia de retragere a emisiunii monetare, starea de pericol nu va fi ștearsă cu efecte *ex tunc*, ci va fi doar înlăturată pentru viitor[2].

Pentru consumarea infracțiunii de falsificare este suficient ca o singură monedă falsă susceptibilă de a putea fi pusă în circulație să fi fost contrafăcută sau alterată.

De regulă, infracțiunea de falsificare de monede îmbracă forma continuată de săvârșire. În aceste cazuri, **epuizarea** are loc la data ultimei acțiuni de falsificare.

b) Modalități simple. Infracțiunea de falsificare de monede prezintă *normativ* (corespunzător dispoziției incriminatoare) și *faptic* (în concret) numeroase modalități de realizare, care interesează substanțial sub raportul gradului de pericol social și deci al individualizării pedepsei, iar procedural din punctul de vedere al posibilităților de ordin probatoriu[3].

Modalitățile normative sunt determinate de modul cum sunt descrise acțiunile incriminate sau obiectul material al acestora.

Tot normative sunt și modalitățile privitoare la originea produsului falsificării, în sensul că există modalitatea falsificării monedelor românești (naționale) și modalitatea falsificării unor monede străine (art. 316). Parificarea tratamentului sancționator al acestor două modalități este o consecință a considerării infracțiunii de falsificare de monedă ca făcând parte din categoria infracțiunilor *iuris gentium* (Convenția adoptată de membrii Ligii Națiunilor la 20 aprilie 1929).

Textul examinat nu prevede **modalități calificate**.

De lege ferenda, credem că s-ar impune crearea unei variante agravate în ipoteza în care falsificarea privește o monedă electronică, așa cum este definită în art. 4 alin. (1) din Legea nr. 127/2011, dispoziția din art. 105 al acestui act normativ nereglementând și o atare ipoteză.

---

[1] *Ibidem*, p. 383.

[2] Sergiu Bogdan (coord.), Doris Alina Șerban, George Zlati, *op. cit.*, p. 506. În opinia autorilor, situația este similară celei în care, după ce agentul falsifică anumite monede cu putere circulatorie, înainte de a pune în circulație monedele falsificate, acestea sunt retrase din circulație. În acest caz, nimeni nu ar contesta că fapta comisă de către autor este tipică și consumată.

[3] Vintilă Dongoroz, în Vintilă Dongoroz și colab. și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 384.

Codul penal a concentrat în genere în dispoziții cu conținut sintetic toate modalitățile pe care le poate prezenta faptic săvârșirea unei infracțiuni, evitând astfel introducerea în dispoziția incriminatoare a unor precizări și enumerări de amănunt, procedeu dăunător, fiindcă, practic, primește o aplicare limitativă, ceea ce nu răspundea unei bune individualizări a represiunii. Codul penal în vigoare, la fel ca cel anterior[1], a lăsat ca organele judiciare penale să aibă în vedere modalitatea de săvârșire faptică în fiecare caz concret și în raport cu aceasta să evalueze gradul de pericol social al faptei.

Falsificarea de monede este susceptibilă de a avea în concret numeroase și interesante *modalități de fapt.*

Aceste modalități pot privi importanța și cuantumul monedelor falsificate, mijloacele folosite pentru realizarea falsului, numărul și categoria subiecților activi, gradul de similitudine a produselor falsificate față de monedele veritabile, împrejurările în care a putut fi descoperită infracțiunea etc. De toate particularitățile pe care le-ar putea prezenta modalitățile faptice va trebui să se țină seama la stabilirea gravității faptei și la determinarea pedepsei aplicabile inculpatului[2].

c) Sancțiuni. Pedeapsa prevăzută de lege pentru persoana fizică, în cazul faptelor prevăzute în alin. (1) și (2), este închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

Falsificarea de monede comisă de o persoană juridică este sancționată cu amenda, sub forma zilelor-amendă de la 180 la 300 de zile, suma corespunzătoare unei zile-amendă fiind cuprinsă între 100 de lei și 5.000 de lei în raport cu cifra de afaceri, în cazul persoanei juridice cu scop lucrativ, respectiv cu valoarea activului patrimonial, în cazul altor persoane juridice, precum și cu celelalte obligații ale persoanei juridice.

Când, prin infracțiunea săvârșită, persoana juridică a urmărit obținerea unui folos patrimonial, pentru faptele săvârșite (consumate sau epuizate) după data de 1 februarie 2014, limitele speciale ale zilelor-amendă prevăzute de lege pentru infracțiunea comisă se pot majora cu o treime, fără a se depăși maximul general al amenzii. La stabilirea amenzii se va ține seama de valoarea folosului patrimonial obținut sau urmărit.

Tentativa la această infracțiune se va sancționa cu pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea consumată, ale cărei limite se reduc la jumătate, atât în cazul faptei comise de persoana fizică, cât și în cazul faptei săvârșite de persoana juridică.

Deoarece sunt produse prin infracțiune, monedele falsificate vor fi supuse confiscării speciale.

5. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Falsificarea de monede prezintă unele asemănări cu celelalte infracțiuni din acest grup datorate fie acțiunii incriminate, fie naturii valorii supuse falsificării, de care se deosebește însă prin obiectul său juridic specific.

În cazurile în care moneda falsificată este din hârtie, infracțiunea examinată se aseamănă cu falsul material în înscrisuri oficiale, moneda din hârtie fiind un înscris care, datorită caracteristicilor sale, va determina încadrarea faptei concrete în dispozițiile din art. 310, normă specială față de cea din art. 322.

---

[1] *Ibidem.*

[2] *Ibidem*, p. 385.

B. Aspecte procesuale

Acțiunea penală pentru falsificarea de monede se pune în mișcare de către procuror din oficiu.

Urmărirea penală se efectuează de către organele de cercetare penală, sub supravegherea unui procuror din cadrul parchetului de pe lângă judecătorie.

Falsificarea de monede se judecă în primă instanță de către judecătoria în a cărei circumscripție teritorială a fost săvârșită, iar în apel de către curtea de apel din a cărei circumscripție face parte judecătoria respectivă.

Dacă falsificarea de monede a intrat în scopul unui grup infracțional organizat, în sensul art. 367 alin. (6), urmărirea penală se va efectua în mod obligatoriu de către un procuror din cadrul Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism, judecata în primă instanță se va efectua de către tribunal, iar apelul se va judeca de către curtea de apel.

6. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

În **Codul penal din 1865**, falsificarea monedelor de metal era prevăzută în art. 112, pedeapsa fiind maximul închisorii corecționale (5 ani), care putea fi îndoit (10 ani) când monedele falsificate depășeau suma de 2000 lei.

Era apărat de pedeapsă participantul care denunța fapta înainte de săvârșire și înainte de începerea urmăririi sau care, după începerea urmăririi, înlesnea arestarea autorilor sau complicilor (art. 116).

În **Codul penal din 1937**, falsificarea de monedă metalică, a biletelor de bancă și a altor valori era prevăzută în art. 385, care consta în fapta aceluia care „contrafăce moneda; alterează pe cea adevărată, dându-i aparența unei valori mai mari; alterează moneda scoasă din circulație, dându-i aparența celei aflate în circulație; micșorează conținutul ei metalic" și care era sancționată cu închisoare corecțională de la 5 la 10 ani, amendă de la 5.000 la 20.000 lei și interdicție corecțională de la 3 la 5 ani.

În art. 390 se arăta ce se înțelege prin *monedă* (moneda metalică sau de hârtie, națională sau străină și biletul de bancă național sau străin, având curs legal sau comercial pe teritoriul statului sau în străinătate) și se stipula că monedele străine sunt asimilate sub aspectul protecției penale cu monedele naționale.

Codul penal din 1969 reglementa falsificarea de monede în art. 282 alin. (1) și (3).

Astfel, falsificarea de monedă metalică, monedă de hârtie, titluri de credit public, cecuri, titluri de orice fel pentru efectuarea plăților, emise de instituția bancară ori de alte instituții de credit competente, sau falsificarea oricăror alte titluri ori valori asemănătoare, se pedepsea cu închisoare de la 3 la 12 ani și interzicerea unor drepturi.

Dacă fapta ar fi putut cauza o pagubă importantă sistemului financiar, pedeapsa era închisoarea de la 5 la 15 ani și interzicerea unor drepturi, iar dacă a cauzat o pagubă importantă sistemului financiar, pedeapsa era închisoarea de la 10 la 20 de ani și interzicerea unor drepturi.

Textul sancționa și faptul încercat.

B. Situații tranzitorii

Datorită îndulcirii de către legiuitorul din 2009 a tratamentului aplicabil celor care comit această infracțiune, atât prin reducerea limitelor speciale de pedeapsă,

cât și prin renunțarea la modalitățile normative agravate din reglementarea anterioară, devenite astfel modalități faptice în conținutul variantei tip, în caz de situații tranzitorii, legea penală mai favorabilă va fi legea nouă.

7. Elemente de drept comparat

A. Codul penal german[1] prevede falsul de monedă în Capitolul 8, „Falsul de monedă și de timbre oficiale", Secțiunea 146, „Falsul de monedă".

Astfel, oricine: contrafăce monedă cu intenția de a o pune în circulație ca fiind autentică sau facilitează o astfel de punere în circulație sau modifică monedă cu o astfel de intenție, astfel încât să pară a fi de o valoare mai mare; achiziționează sau oferă spre vânzare monedă contrafăcută cu o astfel de intenție; sau aduce monedă contrafăcută de el, modificată sau obținută în conformitate cu dispozițiile de mai sus, și o pune în circulație ca fiind autentică se pedepsește cu închisoarea de cel puțin 2 ani (fapta tipică).

În cazul în care infractorul acționează în scop comercial sau ca membru al unei grupări, al cărei scop este falsul continuu de monedă, pedeapsa este închisoarea de cel puțin 2 ani (varianta agravată).

În cazuri mai puțin grave, comise în condițiile prevăzute pentru fapta tipică, pedeapsa este închisoarea de la 3 luni la 5 ani, iar în cazuri mai puțin grave, comise în condițiile constitutive ale variantei agravate, sancțiunea este închisoarea de la unu la 10 ani.

Potrivit Secțiunii 151, „Titluri de valoare", următoarele valori mobiliare sunt asimilate cu banii, în sensul Secțiunii 146, Secțiunii 147, Secțiunii 149 și Secțiunii 150, dacă acestea sunt special protejate împotriva contrafacerii prin imprimare și prin tipul de hârtie: obligațiunile la purtător și obligațiunile la ordin, care sunt părți ale unei emisiuni, în cazul în care plata unei sume de bani este promisă în obligațiuni; acțiunile; certificatele de acțiuni emise de societățile de administrare a capitalului; dobânzile, dividendele și cupoanele de reînnoire de tipul valorilor mobiliare precitate, precum și certificatele de livrare de astfel de titluri; cecurile de călătorie.

Banii falși și mijloacele de contrafacere sunt supuse confiscării.

B. Codul penal italian[2] incriminează infracțiunea examinată în Cartea a doua, Titlul VII, „Infracțiuni împotriva autorității publice", Capitolul I, „Falsificarea de monede, titluri de credit și timbre fiscale", art. 453 – „Falsificarea de monede, folosirea și introducerea pe piață, prin intermediari, de monedă falsificată".

Potrivit acestui text, se pedepsește cu închisoare de la 3 la 12 ani și cu amenda între 516 de euro până la 3098 de euro:

1) orice persoană care falsifică bani naționali sau străini, ce reprezintă mijloc legal de plată în țară sau în afara ei;

2) orice persoană care modifică în vreun fel moneda reală pentru a-i da aspectul uneia cu o valoare mai mare;

3) orice persoană care nu este complice la contrafacere sau modificarea, dar este în înțelegere cu cel care le-a efectuat sau cu un intermediar al acestuia și introduce în țară, deține sau pune în circulație monede contrafăcute sau modificate;

4) oricine, în scopul de a le pune în circulație, achiziționează sau primește, de la cei care au falsificat sau de la un intermediar, monede contrafăcute sau modificate.

---

[1] *http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html.*

[2] *http://www.studiocelentano.it/codice-penale.*

Orice persoană care alterează monede dintre cele indicate în art. 453, modificând în vreun fel valoarea, sau, în raport cu monedele astfel modificate, comite oricare dintre infracțiunile menționate la nr. 3 și 4 din articolul menționat se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani și o amendă de la 103 euro la 516 euro (art. 454 – „Modificarea monedelor").

Sancțiunile prevăzute în art. 453 se majorează în cazul în care, ca urmare a faptelor comise, se produce o scădere a prețul valutei sau titlurilor de stat sau este compromis cursul pe piețele interne sau în străinătate (art. 456 – „Circumstanțe agravante").

C. Codul penal spaniol[1] a sistematizat falsurile în Titlul XVIII, iar contrafacerea de monedă în Capitolul I al acestuia, cu denumirea „Contrafacerea de monedă și timbre".

Conform art. 386, se pedepsește cu închisoare de la 8 la 12 ani și o amendă de zece ori valoarea nominală a monedei: persoana care modifică moneda sau fabrică monedă falsă; persoana care aduce în țară moneda falsă sau modificată sau o exportă; persoana care transportă, folosește sau distribuie monedă falsă sau modificată, cunoscând că este falsificată.

În cazul în care moneda falsificată a fost pusă în circulație, pedeapsa va fi aplicată în jumătatea superioară.

În sensul art. 386, noțiunea de bani este interpretată a fi monedă și bancnotă ca mijloc legal de plată. Moneda națională a altor țări din Uniunea Europeană și valutele străine vor beneficia de aceeași protecție juridică (art. 387).

În temeiul art. 388, hotărârea unei instanțe străine, pronunțată pentru o infracțiune de aceeași natură ca și cele incluse în prezentul capitol, vor fi echivalente sentințelor dispuse de judecătorii sau instanțele spaniole în ceea ce privește încadrarea recidivei, cu excepția situației în care prevederea din cazierul judiciar a fost anulată sau ar fi putut fi anulată în conformitate cu legislația spaniolă.

D. Codul penal francez[2] plasează falsificarea de monedă în Capitolul II al Titlului IV („Deteriorarea încrederii publice") din Cartea a IV-a, „Crime și delicte împotriva națiunii, statului și liniștii publice".

Conform art. 442, contrafacerea sau falsificarea de monede sau bancnote care sunt mijloc legal de plată în Franța sau emise de instituții străine sau internaționale autorizate în acest scop se pedepsește cu închisoare de 30 de ani și 450.000 de euro amendă [alin. (1)].

Este pasibilă de aceleași pedepse fabricarea de monede și bancnote menționate în paragraful anterior, efectuată folosind instalații sau echipamente autorizate în acest scop, atunci când se face cu încălcarea condițiilor stabilite de instituțiile autorizate să emită bancnote și cele fără acordul acestor instituții [alin. (2)].

Contrafacerea sau falsificarea de monede sau bancnote franceze sau străine care nu mai sunt mijloace legale de plată sau care nu mai sunt autorizate se pedepsește cu 5 ani de închisoare și 75.000 de euro amendă (art. 442-3).

De asemenea, sunt pedepsite cu un an de închisoare și 15.000 de euro amendă fabricarea, vânzarea, distribuirea tuturor obiectelor imprimate sau formelor care prezintă, cu ajutorul semnelor monetare menționate la art. 442-1, o asemănare

---

[1] *http://noticias.juridicas.com/base_datos/Penal/lo10-1995.l2t18.html#a386file:///C:/Users/Pif/Downloads/Spain_Criminal_Code_Codigo_Penal.pdf.*

[2] *http://legifrance.gouv.fr/affichCode.do?idSectionTA=LEGISCTA000006149855&cidTexte=LEGITEXT000006070719&dateTexte=20090513.*

de natură a facilita acceptarea de imprimate sau formule în locul valorilor copiate (art. 442-6).

Tentativa infracțiunilor prevăzute în art. 442-2 alin. (1) și în art. de la 442-3 la 442-7 se sancționează cu aceleași pedepse (art. 442-8).

Oricine a încercat să comită o infracțiune din prezentul capitol nu se pedepsește dacă, înainte de a avertiza autoritatea administrativă sau judiciară, a permis împiedicarea realizării infracțiunii și descoperirea acesteia sau identificarea vinovaților (art. 442-9).

Pedeapsa cu închisoarea prevăzută pentru autorul sau complicele infracțiunilor prevăzute în art. 442-1 până la 442-4 se reduce la jumătate în cazul în care, după ce a avertizat autoritățile administrative sau judiciare, acesta a ajutat pentru a opri comportamentului ilicit și identificarea, dacă este cazul, a altor vinovați (art. 442-10).

Față de infractorul străin care a comis fapta penală examinată se poate dispune interdicția de ședere pe teritoriul francez fie permanent, fie pentru o perioadă de 10 ani sau mai mult (art. 442-12).

În toate cazurile prevăzute în prezentul capitol, poate fi, de asemenea, dispusă confiscarea lucrurilor care au fost utilizate sau au fost destinate la comiterea infracțiunii sau lucrul care este produsul infracțiunii, cu excepția bunurilor care fac obiectul restituirii – art. 442-13 alin. (1).

Confiscarea de monede și bancnote contrafăcute sau falsificate, precum și a materialelor și instrumentelor utilizate pentru fabricarea lor este obligatorie.

Dacă contrafacerea a avut ca obiect bilete bancare sau bancnote, acestea sunt remise Monetăriei din Paris sau Băncii Franței, în vederea distrugerii eventuale. Ele sunt, de asemenea, remise împreună cu materialele și instrumentele confiscate, folosite la fabricarea lor.

Confiscarea de obiecte, imprimate sau formulare, menționate la art. 442-6, este, de asemenea, obligatorie. Aceasta presupune remiterea bunurilor confiscate Monetăriei din Paris sau Băncii Franței, în funcție de distincția menționată în paragraful precedent, în vederea distrugerii eventuale.

Persoanele juridice pot fi trase la răspunderea penală, în temeiul art. 442-14, față de acestea putându-se aplica pedeapsa amenzii, în condițiile prevăzute în art. 131-38.

Dispozițiile de la art. 442-1, art. 442-2 și art. 442-5 la art. 442-14 se aplică și bancnotelor și monedelor care, deși urmează să fie puse în circulație, nu au fost încă emise de instituții abilitate să facă acest lucru și nu au fost încă autorizate ca mijloc legal de plată (art. 442-15).

E. Codul penal elvețian[1] prevede contrafacerea de monedă în art. 240 din Titlul X, „Falsificarea banilor, ștampilelor oficiale, marcajele oficiale, măsurilor și greutăților".

În conformitate cu acest text:

1. orice persoană care contrafăce monede, bani de hârtie sau bancnote pentru ca acestea să pară autentice este sancționată cu o pedeapsă privativă de libertate de nu mai puțin de un an;

2. în cazurile deosebit de minore, pedeapsa este închisoarea de până la 3 ani sau amenda;

[1] *https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/19370083/201501010000/311.0.pdf.*

3. autorul infracțiunii este, de asemenea, pedepsit, dacă a comis actul în străinătate, a intrat în Elveția și nu este extrădat, cu condiția ca actul să fie, de asemenea, o infracțiune la locul de comitere.

Orice persoană care modifică monede, bani de hârtie sau bancnote în scopul de a trece pe acestea o valoare mai mare decât valoarea lor reală este pasibilă de o pedeapsă privativă de libertate de cel mult 5 ani sau de o amendă de nu mai puțin de 180 de zile-amendă (art. 241 – „Falsul de monedă").

În cazurile minore, pedeapsa este închisoarea de până la 3 ani sau amenda.

Totodată, imitarea de bancnote, monede sau timbre oficiale, fără intenția de comite fals, este sancționată, conform art. 243, cu închisoarea de cel mult 3 ani sau cu amendă.

În cazul în care persoana în cauză acționează prin neglijență, se pedepsește cu amendă.

F. Dispoziții similare sunt prevăzute și în legislația penală a altor țări, precum art. 232 și art. 234 **C. pen. austriac**, art. 243 alin. (1) **C. pen. bulgar**, art. 332 și art. 333[1] **C. pen. estonian**, art. 262, art. 263 **C. pen. portughez** ș.a.

Falsificarea de titluri de credit sau instrumente de plată

Art. 311. (1) Falsificarea de titluri de credit, titluri sau instrumente pentru efectuarea plăților sau a oricăror altor titluri ori valori asemănătoare se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Dacă fapta prevăzută în alin. (1) privește un instrument de plată electronică, pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(3) Tentativa se pedepsește.

COMENTARII (Conf. univ. dr. Constantin Duvac)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Falsificarea de titluri de credit sau instrumente de plată (art. 311) a fost desprinsă din conținutul art. 282 C. pen. anterior, într-o formulă simplificată în ceea ce privește valorile ce fac obiect al falsificării (titluri de credit, titluri sau instrumente pentru efectuarea plăților sau a oricăror altor titluri ori valori asemănătoare – incriminare cu conținut deschis[1]), la care a fost adăugată o variantă agravată relativă la falsificarea unui instrument de plată electronică (în sensul arătat în art. 180), faptă prevăzută, în termeni similari, în art. 24 din Legea nr. 365/2002 privind comerțul electronic, republicată[2].

Infracțiunea examinată este una cu conținut alternativ atât în ceea ce privește variantele de incriminare (tip și asimilată), cât și relativ la submodalitățile normative ale faptei de bază.

Dacă însă falsificarea acestor entități este urmată de punerea lor în circulație de către autorul faptei antecedente sau de un participant la aceasta, vor fi aplicabile

[1] Constantin Duvac, *Infracțiunile de fals...*, *op. cit.*, p. 25.

[2] Publicată în M. Of. nr. 959 din 29 noiembrie 2006.

regulile concursului real de infracțiuni între această faptă penală și cea prevăzută în art. 313 alin. (2).

Noul Cod penal nu se mai referă la titluri de credit „public", pe care nu le exclude, ci, dimpotrivă, le include alături de cele private; nu mai folosește expresia „titluri de orice fel pentru efectuarea plăților", ci „titluri sau instrumente pentru efectuarea plăților"; renunță la termenul „cecuri" din enumerarea valorilor protejate prin această normă penală.

Eliminarea din enumerare a cecului a fost justificată prin aceea că, probabil, această noțiune este cuprinsă în expresia titluri sau instrumente pentru efectuarea plăților[1].

Legiuitorul nu a preluat în conținutul infracțiunii de falsificare de titluri de credit sau instrumente de plată și varianta agravată prevăzută în art. 24 alin. (3) din Legea nr. 365/2002, aceasta devenind astfel o modalitate faptică în conținutul variantei asimilate.

Limitele speciale de pedeapsă sunt mai reduse decât cele prevăzute în legislația penală anterioară.

Noul Cod penal a optat în continuare pentru sancționarea și a faptului încercat.

2. Concept și caracterizare

Fapta simplă constă în falsificarea de titluri de credit, titluri sau instrumente pentru efectuarea plăților sau a oricăror altor titluri ori valori asemănătoare, iar cea agravată este reprezentată de falsificarea unui instrument de plată electronică.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special este constituit din relațiile sociale care se nasc și se dezvoltă în legătură cu încrederea publică în titlurile de credit sau în instrumentele de plată ori în alte titluri sau valori asemănătoare.

B. Obiectul material există numai în modalitatea alterării și este reprezentat de titlul de credit sau instrumentul de plată astfel falsificat. Atunci când sunt falsificate prin contrafacere, aceste entități devin produs al infracțiunii, pentru că acțiunea incriminată nu se exercită asupra acestora, ci a materialelor din care sunt confecționate și care devin astfel obiect al infracțiunii.

Unii autori consideră că infracțiunea prevăzută în art. 311 are ca obiect valorile menționate în text indiferent de modalitatea în care s-ar putea realiza acțiunea de falsificare (contrafacere sau alterare)[2].

Titlurile de credit (nominative, la ordin, la purtător[3]) sunt acele documente în care se exprimă drepturile celor care au pus la dispoziția statului unele mijloace bănești, temporar disponibile, în vederea satisfacerii nevoilor generale ale colectivității (de exemplu, obligațiunile CEC).

---

[1] George Antoniu, *Observații...*, *op. cit.*, p. 29. În același sens, a se vedea: Sergiu Bogdan (coord.), Doris Alina Șerban, George Zlati, *op. cit.*, p. 510; Iuliana Nedelcu, *Falsificarea de titluri de credit sau instrumente de plată (Comentariu)*, în Georgina Bodoroncea, Valerian Cioclei, Irina Kuglay, Lavinia Lefterache, Teodor Manea, Iuliana Nedelcu, Francisca-Maria Vasile, *Codul penal. Comentariu pe articole*, Ed. C. H. Beck, București, 2014, p. 690.

[2] Raluca Moroșanu, *Falsificarea de titluri de credit sau instrumente de plată (Explicații)*, în Corina Voicu, Andreea Simona Uzlău, Raluca Moroșanu, Cristinel Ghigheci, *Noul Cod penal. Ghid de aplicare pentru practicieni*, Ed. Hamangiu, București, 2014, p. 500.

[3] Pentru detalii, a se vedea Ilie Pascu, *Falsificarea de titluri de credit sau instrumente de plată (Comentariu)*, în Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, vol. II, p. 654.

Cecurile sunt acele documente prin care posesorul unui cont de decontare sau curent dă dispoziție băncii la care are cont deschis să plătească sau să vireze în contul unei anumite persoane, din disponibilul său, o anumită sumă de bani prevăzută în conținutul documentului.

Completarea unui cec cu limită de sumă, menționându-se o sumă disponibilă nereală, mai mare decât cea aflată în cont, constituie această infracțiune, iar nu aceea de fals intelectual[1], formularul cec dobândind valoare prin completarea lui de către emitent.

În legătură cu natura juridică a cecurilor cu valoare limitată (CVL), în doctrină[2] s-a susținut că aceste instrumente de decontare nu sunt veritabile cecuri în sensul dispozițiilor Legii cecului nr. 59/1934[3], ci mai degrabă documente ce facilitează operațiunile bancare între agenții economici apăruți după 1989.

Astfel, dacă respectivul cec cu limită de sumă ar fi un veritabil cec, în sensul Legii cecului nr. 59/1934, ar însemna ca, la prezentarea acestuia de către beneficiar, banca să efectueze plata indiferent dacă plătitorul (trăgătorul) are cont deschis și suma respectivă, deoarece banca ar avea o atare obligație de plată în conformitate cu punctul 2 al art. 1 din Legea nr. 59/1934 („ordinul necondiționat de a plăti o anumită sumă de bani").

Dar, în situația cecului cu limită de sumă fără acoperire, banca efectuează plata numai dacă în urma verificării constată existența în contul trăgătorului a unei sume cel puțin egale cu cea înscrisă în cec; în caz contrar, refuză plata, făcând inoperante dispozițiile sus-citate și, prin aceasta, scoțând aceste documente din categoria instrumentelor de plată.

Refuzul plății demonstrează că cecul cu limită de sumă nu constituie un cec în sensul Legii cecului nr. 59/1934, ci doar un ordin de plată dat băncii de a efectua plata către beneficiar, în situația în care există sau va exista disponibil în contul trăgătorului (plătitorului).

Prin urmare, cecurile cu limită de sumă emise în baza Normelor comune ale băncilor comerciale din România privind tehnica de decontare a cecurilor din carnete cu limită de sumă nr. 1/1992, în vigoare de la 1 octombrie 1992 nu constituie cecuri în sensul Legii cecului nr. 59/1934, art. 311, deoarece nu sunt instrumente de plată, ci numai documente bancare emise pentru facilitarea plăților. În aceste condiții, emiterea unui CVL fără acoperire ar putea constitui, pe lângă

---

[1] CSJ, s. pen., dec. nr. 787/1994, în Dreptul nr. 3/1995, p. 92; CSJ, *Buletinul Jurisprudenței, Culegere de decizii pe anul 1994*, Ed. Proema, Baia Mare, 1995, pp. 151-152. În același sens, a se vedea C. Ap. București, s. I pen., dec. nr. 65/A/1996, în RDP nr. 2/1997, pp. 129-130. Instanța a decis că emiterea unor cecuri asupra unei bănci – în scopul achiziționării unei cantități de țigări în baza unui contract încheiat cu firma producătoare –, știind că pentru onorarea lor nu există provizia necesară, constituie, pe lângă infracțiunea examinată, și cea de înșelăciune în convenții, chiar dacă ulterior, în momentul decontării cecurilor, care se făcea după 7-21 de zile de la emitere, în cont se găsea un disponibil suficient pentru decontarea sumei, provenit din valorificarea mărfurilor dobândite în modul arătat mai sus. Ceea ce este esențial pentru existența înșelăciunii este faptul că, în momentul emiterii cecului, inculpatul a înscris fictiv o provizie pe care nu o avea. Prin aceasta el a indus în eroare unitatea furnizoare, care a livrat marfa fără să aibă asigurată, la acea dată, plata contravalorii ei.

[2] Ion Turcu, *Operațiuni și contracte bancare*, Ed. Lumina Lex, București, 1994, p. 160.

[3] Publicată în M. Of. nr. 100 din 1 mai 1934. Acest act normativ a fost modificat și completat prin: O.U.G. nr. 11/1993 (M. Of. nr. 201 din 23 august 1993), aprobată cu modificări prin Legea nr. 83/1994 (M. Of. nr. 292 din 14 octombrie 1994) și O.U.G. nr. 38/2008 (M. Of. nr. 284 din 11 aprilie 2008).

infracțiunea de înșelăciune prevăzută în art. 244 alin. (2), și infracțiunea de fals în înscrisuri sub semnătură privată prevăzută în art. 322, având, sub acest ultim aspect, același regim juridic ca și foile de restituire în cazul libretelor CEC[1].

În noțiunea de „cecuri" nu se includ și libretele CEC, deoarece nu sunt apte prin ele însele a servi la efectuarea de plăți, astfel încât falsificarea unui libret CEC – prin înlocuirea numelui și datelor personale ale titularului cu ale infractorului – se va încadra în dispozițiile referitoare la falsul material în înscrisuri oficiale[2].

Biletul la ordin este un titlu de credit prin care se constată angajamentul semnatarului de a plăti el însuși beneficiarului sau la ordinul acestuia o sumă de bani la o anumită dată.

Titluri de orice fel pentru efectuarea plăților, instrumente de plată electronică, emise de instituții de credit competente sau alte titluri ori valori asemănătoare (de pildă, biletele de loterie tip „loz în plic"[3], cupoanele agricole[4], valorile mobiliare, tichetele de masă, titlurile reprezentative ale mărfurilor, precum conosamentul, recipisa de depozit și warantul).

Ordinul de plată, în concepția supremei noastre instanțe, nu poate fi asimilat titlurilor sus-menționate, la care se referă art. 313 C. pen., cât timp, potrivit Regulamentului Băncii Naționale a României nr. 8/1994 privind ordinul de plată[5] (în prezent abrogat prin Regulamentul nr. 12/2007 privind abrogarea unor acte normative emise de Banca Națională a României[6]), printr-un asemenea instrument, emitentul putea doar cere societății bancare receptoare să pună necondiționat la dispoziția beneficiarului o sumă de bani la o anumită dată, iar emiterea lui (ordinului de plată) nu era suficientă pentru efectuarea plății, fiind obligatorie îndeplinirea anumitor operațiuni de către societatea bancară, fără de care transferul sumei de bani nu se putea realiza. Aceste operațiuni, care priveau recepția, adică procedura de recunoaștere a primirii ordinului de plată, autentificarea (prin care se verifică dacă ordinul de plată a fost emis de persoana indicată ca emitent), precum și acceptarea (ce constă în recunoașterea valabilității ordinului), dovedeau condiționarea puterii circulatorii a ordinului de plată de efectuarea unor formalități esențiale prin cooperarea dintre societatea bancară receptoare și societatea bancară destinatară.

Prin urmare, instanța supremă[7] a decis că ordinele de plată falsificate de inculpat, neavând în sine putere circulatorie, nu erau susceptibile a servi direct ca

---

[1] Gheorghe Diaconu, *Infracțiunea de falsificare de monede sau de alte valori*, în RDP nr. 4/1996, pp. 46-47.

[2] Trib. jud. Galați, sent. pen. nr. 544/1969, în RRDP nr. 4/1970, p. 185. În același sens, a se vedea: Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 3436/1971, în RRD nr. 10/1971, p. 173; Vasile Papadopol, *op. cit.*, vol. II, p. 211; George Antoniu, Costică Bulai ș.a., *Practica judiciară penală. Partea specială*, vol. III, Ed. Academiei Române, București, 1992, p. 243.

[3] Trib. București, s. I pen., dec. nr. 1351/A/2003, în Cristina Rotaru, *Infracțiuni de fals. Practica judiciară*, Ed. Hamangiu, București, 2007, pp. 11-12.

[4] C. Ap. Craiova, s. pen., dec. nr. 330/2000, în Dreptul nr. 8/2001, p. 176.

[5] Publicat în M. Of. nr. 119 bis din 14 iunie 1995.

[6] Publicat în M. Of. nr. 856 din 13 decembrie 2007.

[7] CSJ, s. pen., dec. nr. 2839/1999, în Dreptul nr. 7/2000, p. 164; CSJ, *Buletinul Jurisprudenței, Culegere de decizii pe anul 1999*, Ed. Juris Argessis, Curtea de Argeș, 2000, pp. 286-288; RDP nr. 2/2001, p. 172. Instanța a motivat această decizie prin aceea că, potrivit Regulamentului Băncii Naționale a României nr. 8 din 19 august 1994, pentru a face plăți pe baza acestui ordin, fără putere circulatorie în sine, societatea bancară este obligată să îndeplinească anumite operațiuni fără de care transferul sumei de bani nu se poate realiza. În același sens, a se vedea: C. Ap. Cluj, dec. pen.

mijloace de plată, întrucât ele nu pot constitui titlu pentru efectuarea plăților în accepțiunea art. 313, astfel că încadrarea juridică a faptei în infracțiunea de fals în înscrisuri sub semnătură privată, așa cum a procedat prima instanță, este corectă.

În doctrină s-a emis și părerea contrară, potrivit căreia, cu toate diferențele existente în ceea ce privește puterea circulatorie între ordinul de plată și cecul, cambia ori biletul la ordin, falsificarea ordinului de plată trebuie încadrată în acest text de lege, iar nu în cel privitor la falsificarea de înscrisuri sub semnătură privată[1].

În susținerea acestui punct de vedere, s-a afirmat că prin noua incriminare optica legiuitorului s-a schimbat. Dacă, în reglementarea anterioară, accentul era pus pe puterea circulatorie a titlului, în noua concepție legislativă, legiuitorul are în vedere și un alt criteriu, respectiv capacitatea de a servi ca instrument de plată, indiferent de puterea circulatorie a acestuia[2].

În varianta agravată a infracțiunii, obiectul material este reprezentat de *instrumentul de plată electronică* falsificat (de pildă, clonarea acestora[3]).

Prin instrument de plată electronică se înțelege un instrument care permite titularului să efectueze retrageri de numerar, încărcarea și descărcarea unui instrument de monedă electronică, precum și transferuri de fonduri, altele decât cele ordonate și executate de către instituții financiare (art. 180).

Condițiile de emitere și de utilizare a instrumentelor de plată electronică, inclusiv de folosire a datelor de identificare în vederea efectuării de operațiuni financiare pentru asigurarea unui cadru favorabil liberei circulații și dezvoltării în condiții de securitate a acestor servicii sunt prevăzute în Legea nr. 365/2002.

Poate fi obiect material al acestei infracțiuni și un titlu de valoare sau un instrument de plată străin (art. 316), de natura celor enumerate în art. 311.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ nemijlocit al acestei infracțiuni poate fi orice persoană (fizică sau juridică) care are capacitate penală.

Participația penală este posibilă în toate formele sale (coautorat, instigare, complicitate).

---

nr. 68/A/1998, în RDP nr. 3/1998, pp. 138-139; CSJ, s. pen., dec. nr. 3309/2000, disponibilă pe *www.legalis.ro*; CSJ, s. pen., dec. nr. 4548/2000, *apud* Gabi Ionescu, Iosif Ionescu, *Probleme de drept din jurisprudența Curții Supreme de Justiție în materie penală 1999-2000*, Ed. Juris Argessis, Curtea de Argeș, 2002, pp. 447-448; Alexandru Boroi, *Drept penal. Partea specială. Conform noului Cod penal*, Ed. C.H. Beck, București, 2011, p. 441; Ilie Pascu, *Falsificarea de titluri...*, *op. cit.*, pp. 654-655 – autorul susține că încadrarea corectă a faptei de falsificare a unui ordin de plată este în prevederile din Codul penal care incriminează falsul în înscrisuri sub semnătură privată; Mihail Udroiu, *Drept penal...*, *op. cit.*, 2014, p. 394. În sens contrar, a se vedea: Norel Neagu, *Falsificarea de titluri de credit sau instrumente de plată în reglementarea noului Cod penal*, în Dreptul nr. 4/2012, p. 93; Radu-Florin Geamănu, Maxim Dobrinoiu, în Mihai Adrian Hotca (coord.), *Noul Cod penal. Note. Corelații. Explicații*, Ed. C.H. Beck, București, 2014, p. 563 – autorii consideră că ordinul de plată este instrument de credit.

[1] Vasile Pătulea, *Condiții de reținere a infracțiunii de falsificare de monede sau alte valori. Ordinul de plată și biletul la ordin*, în Dreptul nr. 10/2002, p. 130. În același sens, a se vedea Vasile Dobrinoiu, Norel Neagu, *op. cit.*, p. 543. În opinia autorilor, obligația băncii de a identifica emitentul există și în cazul instrumentului de plată electronică și acest lucru nu a împiedicat legiuitorul să califice drept infracțiune falsificarea unui instrument de plată electronică.

[2] Vasile Dobrinoiu, Norel Neagu, *op. cit.*, p. 543.

[3] ICCJ, s. pen., dec. nr. 5288/2006, disponibilă pe *www.scj.ro*; ICCJ, s. pen., dec. nr. 523/2009, disponibilă pe *www.scj.ro*.

Primirea, deținerea sau transmiterea în vederea punerii în circulație a acestor titluri de către cel care le-a falsificat nu vor avea relevanță penală, fiind absorbite în mod natural în acțiunea de falsificare.

b) Subiectul pasiv este statul sau instituția emitentă a titlului de credit ori a instrumentului de plată sau a altor titluri sau valori asemănătoare.

D. Locul și timpul săvârșirii infracțiunii

Textul examinat nu prevede condiții constitutive relative la locul și timpul comiterii falsificării de titluri de credit sau de instrumente de plată.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii

A. Situația premisă

Infracțiunea analizată nu poate fi concepută fără existența prealabilă a unuia dintre valorile enumerate în text care să servească drept model în operațiunea de falsificare.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii

a) Latura obiectivă. Elementul material al faptei tipice constă în falsificarea de titluri de credit ori de instrumente de plată sau de alte titluri sau valori asemănătoare.

Chestiunea dacă prin textul examinat este protejat împotriva contrafacerii titlul în ansamblul său sau numai anumite rubrici ale sale (de pildă, semnătura) reprezintă o chestiune controversată la nivelul instanței noastre supreme, netranșată încă până în prezent, și care ar putea face obiectul unei decizii privind dezlegarea unei chestiuni de drept.

În unele spețe, aceasta a decis că prin textul examinat sunt incriminate numai acele fapte prin care se modifică, se alterează însăși suportul titlului de credit, și nu cele prin care se contrafac doar anumite rubrici[1], soluție criticată nemotivat în doctrină[2].

Dimpotrivă, în alte cauze, aceeași instanță a stabilit că există această infracțiune: dacă făptuitorul inserează într-un cec, sustras de la un turist străin, date

[1] CSJ, s. pen., dec. nr. 3748/2003, disponibilă pe *www.scj.ro*. În viziunea instanței, prin falsificarea unui cec, în sensul prevederilor art. 282 C. pen. anterior, se înțelege plăsmuirea sau alterarea imprimatului filei cec, iar nu completarea lui prin menționarea unei sume pentru care nu există acoperirea necesară. În același sens, a se vedea CSJ, s. pen., dec. nr. 5966/2003, disponibilă pe *www.scj.ro*. În acest sens, instanța a reținut că acțiunea de a emite un bilet la ordin, fără ca pentru valorificarea emisă să existe acoperirea necesară în cont, nu reprezintă o modificare materială a biletului la ordin, ea nu constituie nici o contrafacere și nici o alterare a materialității acestui titlu de credit și, de aceea, faptele de falsificare de titluri de credit sau de instrumente de plată și de punere în circulație de valori falsificate nu există în cauză. Cum, în cauză, inculpatul C.D., pentru a achita 500 de tone de zahăr achiziționat de la SC Z. SA Timișoara, a emis un bilet la ordin la data de 24 august 1999, pe care l-a completat personal, fiind semnat R., iar în data de 25 august 1999 a mai emis un bilet la ordin în valoare de 158.600.000 de lei, semnat și ștampilat de el personal, iar la data emiterii acestora cunoștea faptul că firma sa nu avea provizia necesară acoperirii lor, în mod greșit s-au reținut existența în materialitatea lor infracțiunile prevăzute în art. 282 alin. (1) și alin. (2) C. pen. anterior; ICCJ, s. pen., dec. nr. 1244/2009, disponibilă pe *www.scj.ro*. Instanța a stabilit că faptele inculpatului de a falsifica, prin contrafacere, semnătura de pe 39 de file cec, 30 de bilete la ordin și 41 de facturi fiscale și o împuternicire întrunesc elementele constitutive ale infracțiunilor de fals material în înscrisuri oficiale în formă continuată, respectiv de fals în înscrisuri sub semnătură privată în formă continuată. Instanța fondului respinsese ca nefondată cererea procurorului de a se schimba încadrarea juridică a acestor fapte, referitoare la cecuri și bilete la ordin, în dispoziția din art. 282 C. pen. anterior.

[2] Vasile Dobrinoiu, Norel Neagu, *op. cit.*, p. 544.

necorespunzătoare adevărului[1]; sau dacă inculpații au falsificat o filă CEC (atât în ceea ce privește conținutul, cât și semnătura), pe care au remis-o părții civile cu titlu de garanție pentru marfa achiziționată, părțile stabilind ca aceasta să fie introdusă la plată după 15 zile[2]; ori dacă inculpații, după ce au sustras 100 de file CEC din incinta unei școli, ce urmau a fi distribuite elevilor pentru ridicarea alocațiilor lunare, le-au completat și semnat în mod mincinos, aplicând și o ștampilă contrafăcută, încasând astfel contravaloarea alocațiilor „menționate" pe acestea[3]; sau dacă inculpatul a procedat la falsificarea unui bilet la ordin, consemnând că la o anumită dată, fără protest, va plăti suma, pe care, după semnare și ștampilare, l-a pus în circulație, banca refuzându-l la plată din lipsa disponibilului în cont; ori dacă inculpații au procedat la falsificarea unui bilet la ordin, trecând în calitate de emitent și de beneficiar două firme fantomă, contul deschis la o unitate bancară, menționând totodată, în mod mincinos, la rubrica „avalizat" că acea unitate bancară garantează că, la scadență, indiferent de disponibilul existent în cont, va onora biletul la ordin, plătind celui care-l prezintă suma menționată în acesta, lucru care nu s-a realizat, întrucât banca plătitoare a stabilit că emitentul nu figura în evidențele băncii inițiale, iar semnătura și ștampila aplicate pe acesta erau false[4].

În varianta agravată, elementul material al incriminării constă în falsificarea unui instrument de plată electronică, așa cum este acesta definit prin norma explicativă autentică și contextuală din art. 180.

Deși norma interpretativă are în vedere deopotrivă atât instrumentul de plată cu acces la distanță, cât și instrumentul de monedă electronică, în raport cu specificul normei de incriminare examinate, în literatura de specialitate s-a susținut că nu este posibilă falsificarea unui instrument de plată cu acces la distanță, precum cele de tip internet banking, home banking ori mobile banking, deoarece în aceste cazuri falsificarea este, *sub specie iuris*, strict un fals informatic ce implică clonarea paginii web a serviciului ori a aplicației respective. Astfel, în aceste situații, subiectul activ utilizează instrumentul de plată cu acces la distanță autentic, folosind doar datele obținute prin intermediul paginii clonate. În aceste cazuri, se va reține un concurs de infracțiuni între falsul informatic și efectuarea de operațiuni financiare în mod fraudulos[5].

Cerințe esențiale. Titlul de credit sau instrumentul de plată trebuie să aibă putere circulatorie la momentul săvârșirii faptei incriminate.

Urmarea imediată constă într-o stare de pericol pentru valorile sociale protejate prin această normă penală.

În varianta agravată, fapta incriminată aduce o atingere gravă securității sistemului bancar și încrederii populației în siguranța tranzacțiilor efectuate prin intermediul instrumentelor de plată electronică[6].

Legătura de cauzalitate între acțiunea incriminată și urmarea imediată trebuie să existe și rezultă din materialitatea faptei (*ex re*).

b) Latura subiectivă. Elementul subiectiv caracteristic acestei infracțiuni comisive este *intenția directă* sau *indirectă*.

---

[1] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 1019/1976, în *Culegere de decizii 1976*, p. 368.
[2] ICCJ, s. pen., dec. nr. 2479/2004, disponibilă pe *www.scj.ro*.
[3] CSJ, s. pen., dec. nr. 3286/2003, disponibilă pe *www.scj.ro*.
[4] ICCJ, s. pen., dec. nr. 2774/2004, disponibilă pe *www.scj.ro*.
[5] Sergiu Bogdan (coord.), Doris Alina Șerban, George Zlati, *op. cit.*, p. 513.
[6] ICCJ, s. pen., dec. nr. 745/2009, disponibilă pe *www.scj.ro*.

În doctrină, comparându-se conținutul juridic al infracțiunii cu cel al art. 2 lit. b) din Decizia-cadru 2001/413/JAI de combatere a fraudei și a falsificării mijloacelor de plată, s-a avansat ideea că subiectul activ trebuie să falsifice titlul de credit, instrumentul de plată ori o valoare similară având o intenție frauduloasă în ceea ce privește folosirea ulterioară a acestora (de către sine ori de către altă persoană)[1].

Cerințe esențiale. Textul nu prevede condiții constitutive relative la *mobil* și *scop* și, ca atare, cunoașterea acestora va prezenta relevanță doar în procesul de individualizare judiciară a pedepsei.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Formele infracțiunii

a) Actele pregătitoare sunt posibile, dar nu sunt incriminate.

De pildă, este act preparator al faptei asimilate plasarea unui skimmer în fanta unui bancomat (locul în care se introduce în bancomat instrumentul de plată electronică), urmând ca subiectul pasiv să introducă în necunoștință de cauză cardul în dispozitivul fraudulos de citire a benzii magnetice, rezultând o copiere a datelor stocate pe acesta în memoria internă a skimmer-ului ori într-un alt mediu de stocare aflat la distanță, cu ajutorul unei rețele wireless ori prin bluetooth[2].

Unele acte de pregătire sunt incriminate ca infracțiune de sine stătătoare prin dispozițiile din art. 314.

b) Tentativa este posibilă și este sancționată.

c) Consumarea are loc în momentul producerii urmării imediate consecutive acțiunii de falsificare unei singure valori dintre cele enumerate exemplificativ de text.

d) Epuizarea este posibilă atunci când infracțiunea îmbracă forma *continuată* de săvârșire. În acest caz, infracțiunea se va epuiza la data comiterii ultimei acțiuni de falsificare.

B. Modalitățile infracțiunii

a) Modalitatea simplă este prevăzută în alin. (1) al textului, aceasta fiind echivalentă cu varianta tip a incriminării. Textul prevede însă mai multe submodalități normative determinate de natura titlului de valoare falsificat.

b) Modalități calificate. În alin. (2) este reglementată o modalitate agravată atunci când falsificarea privește un instrument de plată electronică.

Acestor modalități *normative* le corespund o multitudine și o varietate de modalități *faptice* în raport de particularitățile acțiunii concrete și ale făptuitorului, de care se va ține seamă la individualizarea pedepsei.

C. Sancțiuni

Fapta de bază se sancționează cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi, iar cea agravată se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

Persoana juridică se sancționează cu amenda.

---

[1] Sergiu Bogdan (coord.), Doris Alina Șerban, George Zlati, *op. cit.*, p. 510.

[2] *Ibidem*, pp. 513-514. Această activitate preparatorie, de plasare a skimmer-ului în fanta bancomatului, nu atrage incidența alin. (2), deoarece nu s-a inițiat încă vreo acțiune de falsificare a instrumentului de plată electronică, motiv pentru care activitatea făptuitorului nu se poate plasa nici măcar în sfera tentativei. În sens contrar, a se vedea C. Ap. București, înch. pen. 265/2010, *apud* Ana-Maria Trancă, *op. cit.*, pp. 29-30.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Falsificarea de titluri de credit sau instrumente de plată prezintă unele asemănări cu celelalte infracțiuni din acest grup datorate fie acțiunii incriminate, fie naturii valorii supuse falsificării, de care se deosebește însă prin obiectul său juridic specific.

În doctrină s-a afirmat, în mod discutabil, că dispoziția din art. 311 alin. (2) reglementează o formă particulară de abuz în serviciu, aceasta având caracter de normă specială față de cea prevăzută în art. 297. Prin urmare, în cazul în care falsificarea instrumentului de plată electronică se comite de o persoană în exercitarea atribuțiilor de serviciu, se va reține doar norma de incriminare din art. 311 alin. (2), nu și cea din art. 297[1].

După părerea noastră, norma penală prevăzută în alin. (2) nu are nicio înrudire cu cea din art. 297 alin. (1), nici chiar în cazul în care ar fi săvârșită de un funcționar public, cu atât mai mult cu cât în conținutul său nu a fost preluată și ipoteza de incriminare existentă în art. 24 alin. (3) din Legea nr. 365/2002, în raport cu care s-ar fi putut analiza într-adevăr incidența sau non-incidența art. 297.

Falsificarea de titluri de credit sau instrumente de plată ar putea fi în relație de *specialitate* cu abuzul în serviciu numai dacă s-ar cuprinde în acesta pe baza unui raport de la specie la gen (conținutul normei speciale trebuie să reprezinte doar un aspect din sfera textului de incriminare de la abuzul în serviciu), ceea ce nu este cazul, chiar dacă în concret fapta examinată se poate comite și de un funcționar public în exercitarea atribuțiilor sale de serviciu.

Ca atare, dacă o activitate infracțională complexă săvârșită de către aceeași persoană ar realiza conținutul ambelor norme de incriminare în discuție, aceasta ar fi ținută să răspundă pentru un concurs real de infracțiuni.

Pe de altă parte, practica judiciară[2] și doctrina de la noi[3] susțin că abuzul în serviciu are caracter *subsidiar* numai în raport cu alte infracțiuni (prevăzute în Codul

---

[1] Iuliana Nedelcu, *Falsificarea de titluri...*, *op. cit.*, p. 690.

[2] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 3384/1971, în RRD nr. 10/1972, p. 177. În același sens, a se vedea: Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 3949/1973, în Vasile Papadopol, Mihai Popovici, *Repertoriu alfabetic de practică judiciară în materie penală pe anii 1969-1975*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1977, p. 92; CSJ, s. pen., dec. nr. 1019/1996, în BJ 1996, p. 190; C. Ap. Constanța, dec. pen. nr. 111/1994, în RDP nr. 1/1995, p. 128. Reținând caracterul subsidiar al infracțiunii examinate, instanța a decis că, ocupând funcții în cadrul a două societăți, prin utilizarea materialelor societății, a sculelor, utilajelor și chiar a muncitorilor în folosul lor și al societății particulare care le aparținea, inculpații au realizat latura obiectivă a infracțiunii prevăzute în art. 194 alin. (1) pct. 5 din Legea nr. 31/1990 (în redactarea de la acea dată – n.a.), și nu pe cea de abuz în serviciu; C. Ap. Cluj, dec. pen. nr. 75/A/1998, în RDP nr. 3/1998, p. 133. În fapt, inculpatul, în calitate de director economic, a scos fără îndrituire legală din patrimoniul societății unele valori, cărora le-a dat o destinație contraproductivă, cauzatoare de pagube în loc de profit. Deși instanța a considerat în mod corect că subsidiaritatea infracțiunii de abuz în serviciu înseamnă că abuzul săvârșit de un funcționar se încadrează în art. 246 C. pen. 1969 sau în art. 248 C. pen. 1969 numai dacă acesta nu are o incriminare distinctă în Codul penal sau într-o lege specială, în speța în discuție instanța nu a observat incidența clauzei de subsidiaritate expresă prevăzută în art. 281 din Legea societăților, prin care abuzul în serviciu [având limite speciale de pedeapsă mai mari decât infracțiunea prevăzută în art. 194 pct. 5 (în vechea numerotare) din Legea nr. 31/1990] a devenit normă subsidiară și trebuia reținut în sarcina inculpatului.

[3] Siegfried Kahane, *Abuzul în serviciu contra intereselor persoanelor (Infracțiuni de serviciu sau în legătură cu serviciul)*, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, pp. 84-85. Autorul afirmă că abuzul în serviciu „are caracter subsidiar, în sensul că abuzul săvârșit de un funcționar (sau alt salariat) se încadrează în dispoziția din art. 246 (din Codul penal de la 1969 – n.a.) numai atunci

penal sau în legi speciale), al căror subiect activ este, în mod obligatoriu, un funcționar public, iar nu în raport cu orice infracțiune.

B. Aspecte procesuale

Acțiunea penală pentru falsificarea de titluri de credit sau instrumente de plată se pune în mișcare de către procuror din oficiu.

Urmărirea penală se efectuează de către organele de cercetare penală, sub supravegherea unui procuror din cadrul parchetului de pe lângă judecătorie.

Falsificarea de titluri de credit sau instrumente de plată se judecă în primă instanță de către judecătoria în a cărei circumscripție teritorială a fost săvârșită, iar în apel de către curtea de apel din a cărei circumscripție face parte judecătoria respectivă.

Dacă falsificarea de titluri de credit sau instrumente de plată a intrat în scopul unui grup infracțional organizat, în sensul art. 367 alin. (6), urmărirea penală se va efectua în mod obligatoriu de către un procuror din cadrul Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism, judecata în primă instanță se va efectua de către tribunal, iar apelul se va judeca de către curtea de apel.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

În **Codul penal din 1865**, falsificarea sau alterarea efectelor emise de tezaurul public cu timbrul sau biletele de bancă autorizate de legi era prevăzută în art. 117 alin. (2) teza I, iar pedeapsa era maximul închisorii corecționale (5 ani), care putea fi îndoit (10 ani) când monedele falsificate depășeau suma de 2.000 de lei.

---

când nu este *special* incriminat prin altă dispoziție" (s.n.). În același sens, a se vedea: Ion Gheorghiu Brădet, *Drept penal. Partea specială*, vol. I, Ed. Europa Nova, București, 1994, p. 259; D.O. Rădulescu, *Despre caracterul subsidiar al infracțiunii de abuz în serviciu*, în Dreptul nr. 3/2001, p. 106; Constantin Duvac, *Abuzul în serviciu contra intereselor persoanelor (Infracțiuni de serviciu sau în legătură cu serviciul)*, în Gheorghe Diaconescu, Constantin Duvac, *Drept penal. Partea specială*, vol. I, ed. a 2-a, revăzută și adăugită, Ed. Fundației „România de Mâine", București, 2006, p. 335; Ovidiu Predescu, Angela Hărăstășanu, *Drept penal. Partea specială*, ed. a 2-a revizuită, Ed. Omnia Uni S.A.S.T., Brașov, 2007, pp. 197, 202. Autorii susțin că *această infracțiune are caracter subsidiar și se reține numai când fapta nu se încadrează într-o dispoziție distinctă a Codului penal* (s.n.); Valentin Mirișan, *Abuzul în serviciu contra intereselor persoanelor (Comentariu)*, în Matei Basarab, Viorel Pașca Pașca, Gheorghiță Mateuț, Tiberiu Medeanu, Constantin Butiuc, Mircea Bădilă, Radu Bodea, Petre Dungan, Valentin Mirișan, Ramiro Mancaș, Cristian Miheș, *Codul penal comentat. Partea specială*, vol. II, Ed. Hamangiu, București, 2008, p. 569; Mihail Udroiu, *Drept penal. Partea generală. Partea specială*, ed. a 3-a, Ed. C.H. Beck, București, 2011, pp. 430, 433, 434; Viorel Pașca, *Abuzul în serviciu (Infracțiuni de serviciu)*, în Petre Dungan, Tiberiu Medeanu, Viorel Pașca, *Manual de drept penal. Partea specială*, vol. II, Ed. Universul Juridic, București, 2011, p. 220. Acest caracter înseamnă că o faptă de exercitare abuzivă a îndatoririlor de serviciu, care a produs urmările prevăzute în art. 297, se încadrează în dispozițiile acestui text de lege numai dacă nu are o incriminare distinctă în Codul penal. A se vedea Constantin Duvac, *Abuzul în serviciu prin îngrădirea unor drepturi (Infracțiuni de serviciu sau în legătură cu serviciul)*, în Gheorghe Diaconescu, Constantin Duvac, *Tratat de drept penal. Partea specială (Tratat)*, Ed. C.H. Beck, București, 2009, p. 414 – autorul consideră că abuzul în serviciu „are caracter subsidiar numai în raport cu alte infracțiuni al căror subiect activ este, în mod obligatoriu, un funcționar public sau un funcționar, iar nu în raport cu orice infracțiune"; Alexandru Boroi, *Drept penal. Partea specială*, Ed. C.H. Beck, București, 2011, p. 404. Fapta penală examinată are caracter subsidiar, deoarece abuzul în serviciu se încadrează în art. 297 C. pen. *numai dacă acesta nu are o incriminare distinctă*.

În **Codul penal din 1937**, falsificarea de titluri de credit public („titlurile naționale sau străine emise de stat, județ sau comună și de instituțiile de credit controlate de stat") era prevăzută în art. 391 raportat la art. 385 și era sancționată cu închisoare corecțională de la 5 la 10 ani, amenda de la 5.000 la 20.000 lei și interdicție corecțională de la 3 la 5 ani.

Titlurile naționale sau străine emise de stat, județ sau comună și de instituțiile de credit controlate de stat erau asimilate monedelor, în ceea ce privește aplicarea legii penale.

Codul penal din 1969 reglementa falsificarea de monede sau de alte valori (precum cele enumerate în art. 311) în art. 282 alin. (1) și (3).

Astfel, falsificarea de monedă metalică, monedă de hârtie, titluri de credit public, cecuri, titluri de orice fel pentru efectuarea plăților, emise de instituția bancară ori de alte instituții de credit competente, sau falsificarea oricăror alte titluri ori valori asemănătoare se pedepsea cu închisoare de la 3 la 12 ani și interzicerea unor drepturi.

Dacă fapta ar fi putut cauza o pagubă importantă sistemului financiar, pedeapsa era închisoarea de la 5 la 15 ani și interzicerea unor drepturi, iar dacă a cauzat o pagubă importantă sistemului financiar, pedeapsa era închisoarea de la 10 la 20 de ani și interzicerea unor drepturi.

Textul sancționa și faptul încercat.

B. Situații tranzitorii

În caz de situații tranzitorii, legea aplicabilă, în ambele ipoteze de incriminare, va fi legea nouă.

8. Elemente de drept comparat

A. Codul penal german, în Secțiunea 152a, prevede contrafacerea de carduri de debit etc., cecuri și bilete la ordin. Astfel, în varianta tip, oricine, în scopul de a înșela în cadrul comerțului legal sau pentru a facilita o astfel de înșelăciune, contrafăcește sau modifică carduri de plată naționale sau străine, cecuri sau bilete la ordin se pedepsește cu închisoare de maximum 5 ani sau cu o amendă.

Tentativa se pedepsește.

În cazul în care infractorul acționează pe baze comerciale sau ca membru al unei grupări, al cărei scop este săvârșirea continuă a infracțiunii tipice, pedeapsa este închisoarea de la 6 luni până la 10 ani.

Cardurile de plată, în sensul legii penale, sunt cardurile care sunt furnizate de către o instituție de credit sau de servicii financiare și care sunt special protejate împotriva contrafacerii prin design sau codificare.

De asemenea, oricine comite infracțiunea prevăzută în Secțiunea 152a (1), în ceea ce privește cardurile de plată garantate sau formulare eurocec în alb, se pedepsește cu închisoare de la unu la 10 ani (Secțiunea 152b), iar în cazul în care infractorul acționează în scop comercial sau ca membru al unei grupări, al cărei scop este săvârșirea continuă a acestei fapte penale, pedeapsa este închisoarea de cel puțin 2 ani. În situații mai puțin grave, pedeapsa pentru fapta tipică este închisoarea de la 3 luni la 5 ani, iar pentru fapta agravată, închisoare de la unu la 10 ani. În sensul acestui text, cardurile de plată garantate sunt cardurile de credit, cardurile de eurocec și alte carduri a căror utilizare poate obliga emitentul să facă o plată garantată prin transfer de bani și care sunt în mod special protejate împotriva contrafacerii prin design sau codificare.

B. Codul penal italian, prin art. 458, protejează titlurile de credit în mod egal cu monedele. Prin titluri de credit, în sensul acestui text, se înțelege fie acele titluri care sunt mijloc legal de plată la fel ca monedele, obligațiunile și cecurile la purtător emise de stat și toate celelalte mijloace legale de plată emise de instituțiile abilitate în acest sens.

Nu se pedepsește cel care, după ce a comis această infracțiune, reușește, înainte ca autoritățile să aibă cunoștință despre existența sa, să prevină contrafacerea, modificarea, producerea sau punerea în circulație a lucrurilor, entităților falsificate (art. 463).

C. Dispoziții similare sunt prevăzute și în legislația penală a altor țări, precum art. 399bis **C. pen. spaniol**, art. 443-1 C. **pen. francez**, art. 241a **C. pen. austriac**, art. 267 **C. pen. portughez** ș.a.

Falsificarea de timbre sau efecte poștale

Art. 312. (1) Falsificarea de timbre de orice fel, mărci poștale, plicuri poștale, cărți poștale sau cupoane răspuns internațional se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Tentativa se pedepsește.

COMENTARII (Conf. univ. dr. Constantin Duvac)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Falsificarea de timbre sau efecte poștale (art. 312) a fost configurată cu un element material unic referitor la acțiunea de falsificare, punerea în circulație a obiectului sau produsului acestei infracțiuni fiind incriminată de sine stătător în art. 313.

Noul Cod penal, când enumeră efectele poștale protejate, se referă la timbre „de orice fel", expresie care nu regăsea în formularea anterioară.

Legiuitorul a renunțat la incriminarea prin acest text a falsificării biletelor sau foilor de călătorie sau transport, caz în care vor fi incidente dispozițiile privitoare la falsul material în înscrisuri oficiale – art. 320 alin. (3)[1].

Și în cazul acestei infracțiuni, dacă acțiunea de falsificare este urmată de o punere în circulație a entității falsificate, vor fi incidente și dispozițiile din art. 313.

În ceea ce privește sancționarea acestei fapte, limita minimă a pedepsei principale a închisorii a fost menținută la 6 luni, maximul special al închisorii a fost redus de la 5 la 3 ani și a fost introdusă alternativ pedeapsa amenzii.

O atare îndulcire a tratamentului penal aplicabil faptei consumate nu credem că mai justifica și sancționarea în continuare a faptei tentate, fiind destul de numeroase

[1] Constantin Duvac, *Infracțiunile de fals...*, *op. cit.*, p. 25. În același sens, a se vedea: Mihail Udroiu, Victor Constantinescu, *Noul Cod penal. Codul penal anterior*, Ed. Hamangiu, București, 2014, p. 412; Mihail Udroiu, *Drept penal...*, *op. cit.*, 2014, p. 396; Adina Vlășceanu, Alina Barbu, *Noul Cod penal comentat prin raportare la Codul penal anterior*, Ed. Hamangiu, București, 2014, p. 726; Tudorel Toader, *Falsificarea de timbre sau efecte poștale (Comentariu)*, în Tudorel Toader, Maria-Ioana Michinici, Ruxandra Răducanu, Anda Crișu-Ciocîntă, Sebastian Rădulețu, Mihai Dunea, *Noul Cod penal. Comentarii pe articole*, Ed. Hamangiu, București, 2014, p. 500; Iuliana Nedelcu, *Falsificarea de timbre sau efecte poștale (Comentariu)*, în Georgina Bodoroncea, Valerian Cioclei, Irina Kuglay, Lavinia Lefterache, Teodor Manea, Iuliana Nedelcu, Francisca-Maria Vasile, *Codul penal. Comentariu pe articole*, Ed. C.H. Beck, București, 2014, p. 691.

situațiile în care, pentru fapte cu un pericol social abstract identic (de exemplu, falsificarea unei înregistrări tehnice – art. 324) sau mai mare (de pildă, în cazul infracțiunilor de fals informatic – art. 325; fals privind identitatea, în anumite modalități – art. 327), nu a fost sancționată și tentativa.

2. Concept și caracterizare

Fapta penală examinată constă în falsificarea de timbre de orice fel, mărci poștale, plicuri poștale, cărți poștale sau cupoane răspuns internațional.

Pentru înțelegerea acestei norme de incriminare prezintă importanță conținutul Legii nr. 182/1997 pentru ratificarea actelor adoptate de Congresul Uniunii Poștale Universale de la Seul (1994)[1], respectiv: Regulamentul general al Uniunii Poștale Universale; Regulamentul interior al congreselor; Convenția poștală universală și protocolul final; Aranjamentul privind coletele poștale și protocolul final; Aranjamentul privind mandatele poștale; Aranjamentul privind cecurile poștale și Aranjamentul privind trimiterile contra ramburs.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special al infracțiunii examinate constă în relațiile sociale în sfera cărora este necesară folosirea normală a timbrelor, mărcilor și altor efecte poștale.

B. Obiectul material

Într-o anumită concepție, obiectul material al infracțiunii este reprezentat de valorile enumerate limitativ în text, fără a avea vreo relevanță modalitatea în care s-ar putea realiza acțiunea de falsificare (contrafacere sau alterare)[2].

Potrivit unei păreri intermediare[3], nici materialele (hârtie, cerneală, culori etc.) care au fost întrebuințate la falsificarea prin contrafacere a valorilor menționate nu constituie obiectul material al infracțiunii, pentru că ceea ce este periculos pentru societate și a fost incriminat nu este folosirea lor, ci rezultatul acestei folosiri. Ele sunt și rămân mijloace prin care se săvârșește infracțiunea, și nu obiectul acesteia.

Alți autori, prin neabordarea acestei chestiuni, consideră că infracțiunea examinată nu are un obiect material[4].

În ceea ce ne privește, ne alăturăm părerii conform căreia entitățile enumerate de text sunt obiect material al acestei infracțiuni în cazul în care falsificarea acestora are loc prin alterare, iar atunci când falsificarea acestora se realizează prin contrafacere, ele devin produs al infracțiunii, doar materialele (hârtie, cerneală, culori, gumă etc.) din care sunt confecționate păstrând acest caracter de obiect al incriminării[5].

---

[1] Publicată în M. Of. nr. 329 din 26 noiembrie 1997.

[2] Oliviu Augustin Stoica, *Drept..., op. cit.*, 1976, p. 332. În același sens, a se vedea: Valer Suian, *op. cit.*, vol. II, pp. 12, 14; Raluca Moroșanu, *Falsificarea de timbre sau efecte poștale (Explicații)*, în Corina Voicu, Andreea Simona Uzlău, Raluca Moroșanu, Cristinel Ghigheci, *Noul Cod penal. Ghid de aplicare pentru practicieni*, Ed. Hamangiu, București, 2014, p. 500.

[3] Horia Diaconescu, *op. cit.*, vol. II, p. 506. Cu excepția menționată, și acest autor este de acord cu părerea exprimată în lucrarea *Explicații teoretice*.

[4] Vasile Papadopol, *op. cit.*, vol. II, p. 222. În același sens, a se vedea: Octavian Loghin, *op. cit.*, 1992, p. 263.

[5] Vintilă Dongoroz, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 390. În opinia autorului, excepțional, în cazul falsificării prin alterare a entității adevărate asupra căreia s-a efectuat o modificare, timbrul sau efectul poștal falsificat este și obiect material și produs al falsificării. În același sens, a se vedea: Gheorghe Nistoreanu, *op. cit.*, 1997, p. 478; Ioana Vasiu, *op. cit.*, vol. II,

Timbrele de orice fel, mărcile poștale, plicurile poștale, cărțile poștale sau cupoanele răspuns internațional pot fi române sau străine.

Timbrele sunt imprimate de valoare, de dimensiuni reduse, emise de stat sau de o instituție special autorizată, care servesc la plata unui impozit sau a unei taxe.

Mărcile poștale sunt timbre emise de către organele centrale poștale ale unei țări care, aplicate pe corespondență, fac dovada plății anticipate a costului transportului.

Plicurile și cărțile poștale sunt obiecte confecționate din hârtie sau carton, în care se poate introduce sau pe care se poate consemna corespondența, având aplicate marca poștală corespunzătoare costului transportului.

Cupoanele răspuns internațional reprezintă un mijloc de plată specific pentru scrisorile trimise din străinătate. Cupoanele sunt confecționate de Biroul Internațional al Uniunii Poștale Universale și puse la dispoziția țărilor membre care au semnat Convenția poștală mondială, încheiată la Bruxelles la 11 iulie 1952.

Administrațiile poștale au posibilitatea să vândă cupoane răspuns internaționale, emise de biroul internațional, și să le limiteze vânzarea conform legislației lor interne.

Valoarea cuponului răspuns este de 0,74 DST. Prețul de vânzare fixat de către administrațiile interesate nu poate fi inferior acestei valori.

Cupoanele răspuns sunt schimbabile în orice țară membră contra unui sau mai multor timbre poștale reprezentând francarea minimă a unei trimiteri prioritare simple sau a unei scrisori-avion simple, expediate în străinătate. Dacă legislația internă a țării de schimb nu interzice, cupoanele răspuns sunt schimbabile și contra întreguri poștale sau contra altor mărci sau amprente de francare poștală.

Administrația unei țări membre are, în plus, posibilitatea de a solicita prezentarea simultană a cupoanelor răspuns și a trimiterilor de francat în schimbul cupoanelor răspuns[1].

Timbrele, mărcile sau cupoanele răspuns internațional falsificate trebuie să fie dintre cele aflate în mod legal în circulație la data săvârșirii faptei. Dacă o asemenea valoare, care este falsificată, era deja scoasă din circulație și ulterior este vândută unei alte persoane, fapta va putea constitui infracțiunea de înșelăciune prevăzută în art. 244 alin. (2), și nu cea de falsificare de timbre sau efecte poștale[2].

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ nemijlocit (autor) al acestei infracțiuni poate fi orice persoană, nefiind nevoie de vreo calitate specială. Ca și la falsificarea de monede, este, în genere, necesară cooperarea mai multor persoane, în special în caz de contrafacere, fiecare făptuitor având un rol distinct de al celorlalți (desenator, grafician, fotograf etc.). Alterarea poate fi însă efectuată și de o singură persoană.

Subiect activ poate fi și o persoană juridică, în condițiile și cu limitările arătate în art. 135 C. pen.

---

p. 432; Octavian Loghin, Tudorel Toader, *op. cit.*, 2001, p. 520; Ilie Pascu, *op. cit.*, 2004, pp. 484-485; Vasile Dobrinoiu, *op. cit.*, vol. II, pp. 597-598; Alexandru Boroi, Gheorghe Nistoreanu, *op. cit.*, 2005, pp. 710-711; Costică Bulai, *op. cit.*, 2006, p. 510; Alexandru Boroi, *op. cit.*, 2006, pp. 486-487; Tudorel Toader, *op. cit.*, 2007, p. 298; Mihail Udroiu, *Drept penal...*, *op. cit.*, 2014, p. 396.

[1] Art. 15 din Convenția poștală universală, adoptată de Congresul Uniunii Poștale Universale de la Seul din anul 1994, ratificată de România prin Legea nr. 182/1997, publicată în M. Of. nr. 329 din 26 noiembrie 1997.

[2] Vasile Papadopol, *op. cit.*, vol. II, p. 223.

Participația penală este posibilă în toate formele sale: coautorat, instigare, complicitate.

b) Subiectul pasiv este instituția în căderea căreia este dată emiterea timbrelor sau efectelor poștale ori a cupoanelor răspuns internațional.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă constă în preexistența oficială a unui: timbru de orice fel, mărci poștale, plic poștal, cărți poștale sau cupon răspuns internațional adevărat care, într-o formă aparent similară, va fi realizat prin falsificare.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii

a) Latura obiectivă. Elementul material. Acțiunea de falsificare a timbrelor sau efectelor poștale constituie elementul material al faptei incriminate. Falsificarea se efectuează fie prin contrafacere (plăsmuire, confecționare, imitare), fie prin alterare (modificarea unui timbru, a unei mărci sau a unui cupon răspuns internațional adevărat, valabil sau utilizat).

Falsificarea prin contrafacere este folosită, de regulă, pentru producerea în serie a valorilor false, în timp ce falsificarea prin alterare implică o operație singulară față de fiecare timbru, marcă sau cupon.

Contrafacerea se efectuează prin procedee și cu mijloace similare cu cele folosite la falsificarea de monede.

Alterarea se poate efectua și prin readucerea unei valori care a fost utilizată (de exemplu, timbru sau marcă ștampilată) la forma sa anterioară (spălare, radiere sau retușare abil operate)[1].

În acest sens, s-a decis că fapta unei persoane de a spăla sau radia, de pe mărcile poștale folosite, amprenta ștampilei aplicate anterior și de a repune în circulație acele mărci poștale constituie această infracțiune[2].

Cerința esențială. Este necesar ca valoarea a cărei falsificare se săvârșește să corespundă unei valori existente, adică să privească un timbru, o marcă sau cupon dintre acelea care există oficial în circulația publică a acestor valori.

Cerința esențială nu este îndeplinită atunci când acțiunea de falsificare privește un timbru, o marcă ori un cupon care a fost scos din circulație la data săvârșirii acestor acțiuni. Același lucru în caz de falsificare a unei mărci care nu are decât o valoare filatelică[3]. În acest caz, vânzarea valorii falsificate va fi încadrată în art. 244[4].

Confecționarea unui timbru, mărci sau a unui cupon care nu ar avea un corespondent printre timbrele, mărcile sau cupoanele adevărate nu constituie infracțiune, fiindcă nu este rezultatul unei contrafaceri sau alterări, aceste acțiuni neputând fi săvârșite decât cu privire la ceva ce preexistă. Timbrul, marca, plicul, cartea poștală etc. trebuie să aibă un caracter oficial și să fie de uz public, fiindcă numai în acest fel valorile respective sunt considerate ca făcând proba adevărului și inspiră publicului încredere[5].

---

[1] Vintilă Dongoroz, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 392.

[2] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 915/1975, *citată* de Vasile Papadopol, *op. cit.*, vol. II, p. 227.

[3] Vintilă Dongoroz, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 393. În același sens, a se vedea Mihail Udroiu, *Drept penal...*, *op. cit.*, 2014, p. 397.

[4] Vasile Dobrinoiu, Norel Neagu, *op. cit.*, p. 547.

[5] Vintilă Dongoroz, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 391.

De asemenea, falsificarea trebuie să fie săvârșită în vederea producerii unor valori false din cele enumerate în art. 312, adică: timbre, mărci poștale, plicuri și cărți poștale și cupoane răspuns internațional. Încadrarea valorii falsificate în categoriile enumerate în dispoziția din art. 312 se va face ținându-se seama de actele normative care le prevăd și le reglementează. Nu are relevanță dacă aceste valori sunt românești sau străine.

Nu constituie infracțiunea analizată, ci cea de fals material în înscrisuri oficiale, fapta de a completa un bilet de călătorie pe căile ferate cu date inexacte referitoare la persoana ce călătorește, calitatea acesteia, ruta, localitatea de destinație etc.[1].

Urmarea imediată a faptei prevăzute în art. 312 constă într-o stare de pericol pentru relațiile sociale ocrotite.

Legătura de cauzalitate între acțiunea incriminată și urmarea imediată trebuie să existe și, de regulă, rezultă din materialitatea faptei comise de subiectul activ (*ex re*).

b) Latura subiectivă. Elementul subiectiv specific acestei infracțiuni este *intenția* (*directă* sau *indirectă*)[2].

Mobilul determinant și **scopul** urmărit de făptuitor nu interesează pentru existența laturii subiective și, implicit, a infracțiunii însăși, dar de acestea se va ține seama la stabilirea gradului de pericol social concret al faptei și deci la individualizarea pedepsei.

În doctrină, s-a mai susținut și părerea[3], ce a rămas izolată, conform căreia infracțiunea analizată nu se poate comite decât cu *intenție directă*.

Faptele săvârșite din culpă nu constituie infracțiune. Dacă o persoană, fie din culpă, fie din cauza unei induceri în eroare, a contribuit la falsificarea de valori, se vor aplica dispozițiile de la participația improprie (art. 52).

C. Forme. Modalități. Sancțiuni

a) Forme. Fapta prevăzută în art. 312 este o infracțiune intenționată și de acțiune (comisivă), așa încât activitatea infracțională prin care este realizată poate parcurge toate fazele unei desfășurări de durată.

Actele preparatorii sunt posibile, dar nu sunt pedepsite ca atare.

Sunt însă incriminate ca infracțiune de sine stătătoare faptele de fabricare, primire, deținere sau transmitere de instrumente sau materiale, în scopul de a servi la falsificarea de timbre sau efecte poștale. Aceste fapte au caracterul de acte preparatorii (art. 314).

Tentativa există atunci când executarea acțiunii de falsificare a timbrelor, mărcilor sau cupoanelor a început, dar a fost întreruptă sau a rămas fără rezultat din cauze independente (străine) de voința subiectului activ. Se consideră ca rămasă

---

[1] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 6571/1970, în CD 1970, p. 423.

[2] Vintilă Dongoroz, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 393. În același sens, a se vedea: Vasile Papadopol, *op. cit.*, vol. II, p. 226; Oliviu Augustin Stoica, *Drept...*, *op. cit.*, 1976, p. 332; Octavian Loghin, *op. cit.*, 1992, p. 264; Gheorghe Nistoreanu, *op. cit.*, 1997, p. 480; Ioana Vasiu, *op. cit.*, vol. II, p. 433; Octavian Loghin, Tudorel Toader, *op. cit.*, 2001, p. 522; Ilie Pascu, *op. cit.*, 2004, pp. 486-487; Vasile Dobrinoiu, *op. cit.*, vol. II, p. 602; Horia Diaconescu, *op. cit.*, vol. II, p. 508; Alexandru Boroi, Gheorghe Nistoreanu, *op. cit.*, 2005, p. 712; Costică Bulai, *op. cit.*, 2006, p. 511; Alexandru Boroi, *op. cit.*, 2006, p. 489; Constantin Duvac, *op. cit.*, vol. II, ed. a 2-a, p. 46; Tudorel Toader, *op. cit.*, 2007, p. 299; Ovidiu Predescu, Angela Hărăstășanu, *op. cit.*, p. 321; Constantin Duvac, *Tratat*, p. 727; Alexandru Pintea, *op. cit.*, p. 63; Mihail Udroiu, *Drept penal...*, *op. cit.*, 2014, p. 397.

[3] Valer Suian, *op. cit.*, vol. II, p. 14.

fără rezultat și executarea care nu a reușit să producă valori susceptibile de a fi puse în circulație, care nu aveau aptitudinea de a realiza urmarea imediată.

Consumarea are loc în momentul în care acțiunea incriminată a fost realizată și s-a produs urmarea imediată.

Când produsul acțiunii de falsificare este evident nesusceptibil de a circula (fals grosolan), nu există faptă consumată, ci o tentativă[1], iar dacă valoarea falsificată în atari condiții ar fi totuși acceptată de vreun necunoscător, fapta va constitui o înșelăciune, potrivit dispoziției din art. 244.

Fapta aceluia care, dezlipind timbre sau mărci, rămase neanulate datorită neglijenței unui funcționar, le aplică din nou pe alte acte sau înscrisuri ar putea fi încadrată drept contravenție sau infracțiunea de furt[2].

În cazul falsificării valorilor prin contrafacere, acțiunea de falsificare poate continua și după obținerea primelor valori falsificate, așa încât e posibilă forma infracțiunii continuate și deci faza **epuizării**, care va înceta când s-a realizat ultima acțiune.

b) Modalități simple. Infracțiunea de falsificare de timbre sau efecte poștale este incriminată într-o singură **modalitate normativă,** determinată de *verbum regens* al elementului material, și prezintă mai multe **submodalități normative**, după cum sunt descrise entitățile la care se referă acțiunea de falsificare.

Acestora pot să le corespundă numeroase și variate **modalități faptice**, de care se va ține seamă la evaluarea gradului de pericol social concret al faptei și la individualizarea pedepsei.

c) Sancțiuni. Pedeapsa prevăzută pentru fapta comisă de persoana fizică este închisoarea de la 6 luni la 3 ani sau amenda.

Persoana juridică se sancționează cu amenda.

5. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Potrivit art. 7 alin. (2) din Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale[3], „constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 2 la 7 ani și interzicerea unor drepturi tipărirea, folosirea, deținerea sau punerea în circulație, cu știință, de *timbre*, banderole ori formulare tipizate, utilizate în domeniul fiscal, cu regim special, falsificate" (s.n.).

Timbrele, alături de banderole, se utilizează pentru marcarea produselor accizabile (tutun prelucrat, alcool etilic), reprezentând, așadar, marcaje ale acestor produse. Marcajele prezintă o serie de elemente autentice care să prevină falsificarea. Tipărirea de timbre falsificate reprezintă o falsificare a acestora, iar încadrarea juridică a acestei fapte se va face în dispozițiile legii speciale, iar nu în cele ale noului Cod penal[4].

B. Aspecte procesuale

Acțiunea penală pentru falsificarea de timbre sau efecte poștale se pune în mișcare de către procuror din oficiu.

---

[1] Vintilă Dongoroz, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 394. În sens contrar, a se vedea Trib. Suprem, col. pen., dec. nr. 2065/1958, în CD 1958, p. 364. Instanța supremă a decis că urmarea imediată a infracțiunii de falsificare de monede sau de alte valori nu se consideră ca fiind realizată atunci când produsul falsificării este atât de nereușit (fals grosolan) încât nimeni nu l-ar confunda cu moneda sau cu valoarea adevărată.

[2] Vasile Papadopol, *op. cit.*, vol. II, p. 225.

[3] Publicată în M. Of. nr. 672 din 27 iulie 2005.

[4] Iuliana Nedelcu, *Falsificarea de timbre...*, *op. cit.*, p. 692.

Urmărirea penală se efectuează de către organele de cercetare penală, sub supravegherea unui procuror din cadrul parchetului de pe lângă judecătorie.

Falsificarea de timbre sau efecte poștale se judecă în primă instanță de către judecătorie, iar în apel de către curtea de apel din a cărei circumscripție face parte judecătoria respectivă.

6. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

În **Codul penal din 1865**, falsificarea de timbre, mărci sau bilete de drum era prevăzută în dispozițiile din art. 118, art. 120 lit. a) și b) și art. 129, acești termeni având un înțeles specific acelei epoci.

Codul penal de la 1937 prevedea în art. 392, prin raportare la art. 385, falsificarea „mărcilor poștale, timbrelor poștale sau fiscale și hârtiilor timbrate, naționale sau străine, precum și [a] timbrelor sau mărcilor emise în baza unei legi speciale, de persoanele juridice de drept privat care au menirea de a satisface un interes obștesc", tratamentul penal fiind similar cu cel instituit pentru falsificarea de monedă.

Falsul de bilete era prevăzut în grupul infracțiunilor de „fals în acte", în dispoziția din art. 409, soluție ce pare să-l fi inspirat și pe legiuitorul din 2009, prin eliminarea din conținutul juridic al acestei infracțiuni, normă specială față de cele prevăzute în art. 320 și art. 321, a biletelor de transport.

Codul penal din 1969 reglementa falsificarea de timbre, mărci sau de bilete de transport în art. 283.

Această faptă penală consta în falsificarea de timbre, mărci poștale, plicuri poștale, cărți poștale, bilete ori foi de călătorie sau transport, cupoane răspuns internațional ori punerea în circulație a unor astfel de valori falsificate și se pedepsea cu închisoare de la 6 luni la 5 ani.

Tentativa era pedepsită.

B. Situații tranzitorii

Din punctul de vedere al sancțiunilor, sunt evident mai favorabile prevederile noului Cod penal – art. 312 –, cu excepția falsificării de bilete ori foi de călătorie sau transport de către un funcționar public în exercițiul atribuțiilor de serviciu, în condițiile prevăzute în art. 320 alin. (2) sau în art. 321, situații în care *mitior lex* va fi dispoziția din art. 283 al legii penale anterioare, care prevedea un minim mai mic.

7. Elemente de drept comparat

A. Codul penal german prevede în alin. (1) al Secțiunii 148 – „Contrafacerea de timbre oficiale" – că oricine:

1) contrafăce timbre oficiale cu intenția ca acestea să fie utilizate sau puse în circulație ca fiind autentice sau pentru ca o astfel de utilizare sau punere în circulație să fie facilitată sau modifică timbre oficiale cu o astfel de intenție, astfel încât acestea să pară a fi de o valoare mai mare;

2) achiziționează timbre oficiale contrafăcute cu o astfel de intenție; sau

3) folosește, oferă spre vânzare sau pune în circulație timbre oficiale falsificate ca fiind autentice, se pedepsește cu închisoare de maximum 5 ani sau cu amendă.

Tentativa se pedepsește.

B. Codul penal italian incriminează, prin art. 459, contrafacerea de timbre fiscale, introducerea în țară, achiziționarea, deținerea sau punerea în circulație de timbre contrafăcute.

Potrivit acestui text, dispozițiile art. 453, art. 455 și art. 457 se aplică, de asemenea, pentru contrafacerea sau modificarea de timbre fiscale și introducerea lor pe teritoriul statului sau achiziționarea, deținerea și punerea în circulație de timbre fiscale contrafăcute, dar sancțiunile sunt reduse cu o treime.

În sensul legii penale, prin timbre se înțelege cărți poștale, mărci poștale, efecte poștale și alte titluri asimilate acestora prin legi speciale.

Art. 466 – modificarea semnelor de pe timbre sau de pe biletele utilizate și folosirea acestor obiecte modificate – incriminează fapta oricărei persoane care șterge sau face în vreun fel să dispară de pe timbre sau bilete de cale ferată sau ale altor companii de transport publice semnele distinctive care indică faptul că au fost utilizate sau care le folosește sau îi lasă pe alții să le folosească, sancțiunea în acest ultim caz fiind amenda administrativă de la 103 la 619 euro.

Aceeași pedeapsă se aplică oricărei persoane, care, fără a știi despre modificare, face uz de timbre sau de bilete modificate.

Dacă lucrurile au fost primite cu bună-credință, amenda administrativă va fi cuprinsă între 51 și 309 euro.

Oricine contrafăce sau modifică bilete de tren sau ale altor companii de transport public sau, neștiind de contrafacere sau de modificare, dobândește sau posedă în scopul de a le pune în circulație sau pune în circulație astfel de bilete contrafăcute sau falsificate se pedepsește cu închisoare de până la un an și o amendă de la 10 euro la 206 euro (art. 462).

C. Codul penal spaniol prevede, în art. 389, că oricine contrafăce sau emite timbre poștale sau timbre fiscale în complicitate cu un falsificator sau le importă în Spania fiind conștient că ele sunt false se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 3 ani.

Dobânditorul de bună-credință al valorilor falsificate care, conștient de faptul că acestea sunt false, le distribuie sau le utilizează într-o cantitate mai mare de 400 de euro se pedepsește cu închisoarea la 3 la 6 luni.

D. Codul penal elvețian. Conform art. 245 („Falsificarea de timbre oficiale"): „1. Orice persoană care falsifică sau contrafăce timbre oficiale, în special timbre poștale, timbre fiscale sau timbre de taxe, în scopul de a le prezenta ca fiind autentice sau non-falsificate, precum și orice persoană care creează timbrelor oficiale de valoare anulate aspectul de a fi valabil, în scopul de a le trece ca atare, este pasibil de o pedeapsă privativă de libertate de cel mult 3 ani sau amendă.

Autorul infracțiunii este, de asemenea, pedepsit, dacă a comis actul în străinătate, a intrat Elveția și nu este extrădat, cu condiția ca actul să fie, de asemenea, o infracțiune la locul de comitere.

2. Orice persoană care face să pară ca autentice sau non-falsificate sau valide timbre false, contrafăcute sau anulate este pasibil de o pedeapsă privativă de libertate care să nu depășească 3 ani sau amendă".

„Orice persoană care contrafăce sau falsifică o marcă oficială pe care autoritățile o aplică pe un obiect pentru a confirma rezultatul unei inspecții sau acordarea autorizației, cum ar fi semnele distinctive sau mărci ștampilate pe mărfuri de către inspectorii de carne sau funcționarii vamali, cu intenția de a fi prezentate ca autentice, sau orice persoană care prezintă astfel de mărci false sau falsificate ca fiind autentice sau non-falsificate este pasibilă de o pedeapsă privativă de libertate de cel mult 3 ani sau amendă" (art. 246 – „Falsificarea marcajelor oficiale").

Punerea în circulație de valori falsificate

Art. 313. (1) Punerea în circulație a valorilor falsificate prevăzute în art. 310-312, precum și primirea, deținerea sau transmiterea acestora, în vederea punerii lor în circulație, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea de falsificare prin care au fost produse.

(2) Punerea în circulație a valorilor falsificate prevăzute în art. 310-312, săvârșită de către autor sau un participant la infracțiunea de falsificare, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea de falsificare prin care au fost produse.

(3) Repunerea în circulație a uneia dintre valorile prevăzute în art. 310-312, de către o persoană care a constatat, ulterior intrării în posesia acesteia, că este falsificată, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea de falsificare prin care au fost produse, ale cărei limite speciale se reduc la jumătate.

(4) Tentativa se pedepsește.

COMENTARII (Conf. univ. dr. Constantin Duvac)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Punerea în circulație a valorilor falsificate (art. 313) a fost consacrată ca infracțiune autonomă, iar în varianta sa tip au fost prevăzute, pe lângă acțiunea tipică, și primirea, deținerea sau transmiterea valorilor falsificate, în vederea punerii lor în circulație.

În alin. (2) al textului s-a prevăzut explicit că și autorul (inclusiv coautorul) infracțiunii de falsificare ori participantul la aceasta poate fi subiect activ al punerii în circulație a valorilor falsificate, cu mențiunea că în această ipoteză de incriminare primirea, deținerea sau transmiterea valorilor falsificate este lipsită de relevanță penală[1].

Alin. (3) consacră o incriminare nouă referitoare la repunerea în circulație a unei valori falsificate de către o persoană care a primit-o fără să știe inițial acest lucru, ea fiind pedepsită mai blând decât în cazul primei puneri în circulație a acelor valori.

În acest mod, comisia de cod a revenit la soluția tradițională în dreptul nostru [art. 389 C. pen. 1937], consacrată și de alte legislații [art. 442-7 C. pen. francez, art. 242 C. pen. elvețian, art. 386 alin. (2) și 389 alin. (2) C. pen. spaniol, art. 457 C. pen. italian, art. 265 alin. (2) C. pen. portughez], potrivit căreia repunerea în circulație a unei valori falsificate de către o persoană care a primit-o fără să știe inițial acest lucru constituie infracțiune, dar se sancționează mai puțin sever decât prima punere în circulație.

În literatura de specialitate s-a afirmat că introducerea dispozițiilor din alin. (2) și (3) nu era necesară, întrucât doctrina oferise răspunsuri clare la aceste ipoteze de incriminare[2].

[1] Constantin Duvac, *Infracțiunile de fals...*, *op. cit.*, p. 25. În același sens, a se vedea Adina Vlăsceanu, Alina Barbu, *op. cit.*, p. 730.

[2] George Antoniu, *Observații...*, *op. cit.*, p. 29. Autorul făcea trimitere, în acest sens, la lucrarea *Explicații teoretice*, vol. IV, p. 374 (autorul infracțiunii principale poate fi și autor al infracțiunii

De menționat că, în noua reglementare, a fost incriminată în mod explicit și deținerea de timbre și efecte poștale falsificate în scopul punerii lor în circulație, ca o modalitate normativă a incriminării prevăzute în art. 313.

Sancțiunile pentru faptele descrise în conținutul art. 313 sunt mai blânde decât cele prevăzute în legea penală anterioară.

2. Concept și caracterizare

Punerea în circulație de valori falsificate este prevăzută într-o variantă tip, una asimilată și alta atenuată.

În doctrină s-a susținut că fiecare variantă de incriminare cuprinde trei infracțiuni distincte în raport de entitatea pusă sau repusă în circulație, afirmație care se bazează pe modul în care legiuitorul a înțeles să sancționeze fiecare variantă de comitere, acestea pedepsindu-se cu sancțiunea penală prevăzută de lege pentru infracțiunea de falsificare prin care au fost produse. Or, cum cele trei infracțiuni de falsificare prevăzute în art. 310-312 au sancțiuni diferite, este imposibil ca o singură infracțiune să fie sancționată, prin voința legiuitorului, cu trei pedepse diferite, în raport de natura valorii falsificate. Astfel, dacă o persoană, în aceeași împrejurare, pune în circulație monede, titluri de credit și efecte poștale falsificate, săvârșește trei infracțiuni de punere în circulație de valori falsificate în concurs real sau ideal, după caz, cu gravitate și sancționare diferită[1].

Majoritatea autorilor de drept penal de la noi tratează însă aceste ipoteze de incriminare ca forme (variante) *asimilate* ale faptei tipice prevăzute în alin. (1), iar nu ca infracțiuni de sine stătătoare[2].

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special este reprezentat de relațiile sociale care se nasc și se dezvoltă în legătură cu încrederea publică acordată valorilor la care face referire textul incriminator.

B. Obiectul material

Monedele ori valorile puse în circulație sau primite, deținute ori transmise constituie obiectul material.

De asemenea, constituie obiect material al infracțiunii timbrele de orice fel, mărcile poștale, plicurile poștale, cărțile poștale și cupoanele răspuns internațional.

Instanța supremă[3] a decis că aceste valori trebuie să aibă putere circulatorie și că, din această cauză – neavând aptitudine de a circula –, actele de călătorie

---

derivate, existând un concurs de infracțiuni) și p. 380 (cel care repune în circulație o monedă falsificată după ce și-a dat seama că este falsă săvârșește o tentativă de înșelăciune sau o înșelăciune consumată după cum a reușit sau nu să o pună în circulație).

[1] Vasile Dobrinoiu, Norel Neagu, *op. cit.*, p. 550.

[2] Ilie Pascu, *Punerea în circulație de valori falsificate (Comentariu)*, în Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, vol. II, p. 664. Cu toate acestea, autorul susține că, dacă aceeași persoană pune în circulație valori care fac obiectul unor infracțiuni de falsificare diferite, dintre cele prevăzute în art. 310-312, se va reține un concurs de infracțiuni; Mihail Udroiu, *Drept penal...*, *op. cit.*, 2014, p. 398; Sergiu Bogdan (coord.), Doris Alina Șerban, George Zlati, *op. cit.*, p. 518. Autorii afirmă că infracțiunea este una cu un conținut alternativ.

[3] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 4678/1969, *citată* de Papadopol Vasile, Popovici Mihai, în *Repertoriu alfabetic de practică judiciară în materie penală pe anii 1969-1975*, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1977, p. 167. Instanța a apreciat că gradul de pericol social al faptei nu trebuie evaluat în raport cu paguba materială determinată în funcție de numărul călătoriilor, ci în raport cu sfera de răspândire pe care o poate avea obiectul falsificat. Sfera de răspândire a

nominalizate, cum sunt abonamentele CFR, nu pot constitui obiect material al faptei penale analizate, ci numai al infracțiunii de fals material în înscrisuri oficiale.

Soluția instanței supreme, deși controversată și criticată la acea dată[1], se pare că a prevalat în fața comisiei de redactare a noului Cod penal, întrucât din conținutul juridic al acestei infracțiuni au fost eliminate biletele de transport, care vor intra astfel sub protecția dispoziției din art. 320.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiect activ nemijlocit este cel care (persoană fizică sau juridică) pune în circulație vreuna dintre valorile falsificate, prevăzute în art. 310-312.

În modalitățile normative relative la primirea, deținerea sau transmiterea acestor valori, în vederea punerii lor în circulație, nu pot fi subiecți activi cei care au participat ca autori, complici sau instigatori la săvârșirea infracțiunii de falsificare, aceștia putând fi trași la răspundere penală numai dacă au pus în circulație valori pe care le-au falsificat în prealabil.

b) Subiect pasiv eventual este acela care, fiind indus în eroare, a achiziționat monede, timbre, mărci etc., crezându-le adevărate.

Subiect pasiv cert este instituția în căderea căreia este dată emiterea și punerea în circulație a monedelor, timbrelor, mărcilor sau a celorlalte valori falsificate. În măsura în care valorile false au reușit să pătrundă în sfera circulației, instituția respectivă este păgubită cu contravaloarea acestora.

D. Locul și timpul săvârșirii infracțiunii

Nu sunt prevăzute cerințe esențiale relative la locul și timpul comiterii infracțiunii.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă

Punerea în circulație de valori falsificate nu poate fi concepută fără preexistența valorilor falsificate, care vor forma obiectul material al infracțiunii de punere în circulație.

Fapta de punere în circulație este, din perspectiva incriminării, *derivată* din incriminarea principală, iar sub raportul săvârșirii, *subsecventă* acesteia.

---

abonamentului nominalizat este redusă la o singură persoană, pe când cea a biletelor falsificate este amplă, prin numărul persoanelor care pot folosi aceste bilete sau între care poate circula chiar un singur bilet. În același sens, a se vedea: Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 47/1971, în RRD nr. 7/1972, p. 158; Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 1155/1971, *citată* de Papadopol Vasile, Popovici Mihai, *op. cit.*, 1977, p. 167; Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 1812/1971, *citată* de Papadopol Vasile, Popovici Mihai, *op. cit.*, 1977, p. 167; Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 4700/1971, în RRD nr. 7/1972, p. 158. În sens contrar, a se vedea Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 4700/1971, în RRD nr. 7/1972, p. 158.

[1] Vasile Papadopol, *op. cit.*, vol. II, p. 223. Autorul și-a exprimat unele rezerve în legătură cu această soluție, deoarece este greu de admis ca legiuitorul să fi voit ca falsificarea abonamentelor de călătorie să fie pedepsită mai ușor, în baza art. 288 alin. (1) C. pen. 1969, decât falsificarea unui singur bilet de călătorie, în baza art. 283 C. pen. de la 1969, deși, datorită aptitudinii abonamentului falsificat de a fi folosit la numeroase călătorii fără drept, prima faptă prezintă un pericol social mai mare. În același sens, a se vedea: S. Lungu, *Cu privire la încadrarea juridică a faptei de a falsifica bilete de călătorie*, în RRD nr. 8/1973, p. 101; Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 4678/1969, nr. 1155/1071 și nr. 1812/1971, *citate* de Vasile Papadopol, *op. cit.*, vol. II, p. 224; Constantin Mitrache, *op. cit.*, vol. III, p. 245.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii

a) Latura obiectivă. Elementul material al faptei tipice constă în acțiunea de „punere în circulație" sau în acțiunea de „primire", „deținere" ori „transmitere" a monedelor sau valorilor falsificate, arătate în art. 310-312.

„Punerea în circulație" înseamnă introducerea monedelor sau valorilor falsificate în sfera (circuitul) în care în mod normal își îndeplinesc funcția lor și valorile adevărate[1].

Punerea în circulație poate fi realizată prin orice mijloace obișnuite (plăți, depuneri, schimburi, expedieri poștale etc.) sau prin acte ilicite (de pildă, substituirea de către un gestionar sau mandatar a monedelor ori valorilor falsificate în locul unora adevărate). În esență, punerea în circulație nu este decât un mod de „înlesnire a valorificării" produsului unei infracțiuni, deci o variantă a infracțiunii de tăinuire (art. 270)[2].

Punerea în circulație se efectuează, de regulă, prin acte succesive, repetate, la diferite intervale de timp, în executarea aceleiași rezoluții infracționale, căpătând astfel caracterul de infracțiune continuată.

Folosirea unei entități dintre cele prevăzute de text (timbru, marcă etc.), care a mai fost întrebuințată, dar a rămas neștampilată, nu constituie o punere în circulație de natură să întregească elementul material al infracțiunii derivate[3], aceasta fiind prevăzută, de regulă, ca o contravenție la legile privitoare la timbre, mărci etc.

Punerea în circulație a mărcilor și timbrelor falsificate nu implică neapărat înșelarea bunei-credințe a altei persoane. O marcă falsificată lipită pe o scrisoare ce a fost introdusă în cutia poștală, ca și un timbru falsificat aplicat pe un act expediat prin poștă se consideră puse în circulație, deși încă nimeni nu le-a primit, nu le-a verificat și nu a avut posibilitatea să observe falsitatea lor[4].

În doctrină[5] s-a susținut că emiterea unei cambii sau bilet la ordin, fără a avea la bază un raport juridic fundamental și fără o acoperire sau altă garanție, și folosirea acesteia la cauzarea unui prejudiciu prin scontare constituie infracțiunea de înșelăciune calificată în concurs cu falsificarea de monede.

Sub imperiul Codului penal anterior, instanța supremă a decis că activitățile de falsificare de cecuri și de punere a acestora în circulație constituie, în urma intrării în vigoare a Legii nr. 140/1996, infracțiunea de înșelăciune, prin care se sancționa explicit fapta de emitere a unui cec asupra unei instituții de credit sau unei persoane, știind că pentru valorificarea lui nu există provizia sau acoperirea necesară[6].

Totodată, s-a stabilit că faptele de a înscrie în cecuri sume fără acoperire în contul bancar și folosirea lor pentru plata unor mărfuri cumpărate reprezintă trei infracțiuni aflate în concurs, și anume: falsificare de cecuri, punere în circulație de valori falsificate și înșelăciune[7].

De asemenea, există această infracțiune dacă inculpații au utilizat, cu acordul vânzătorului de la un magazin, mai multe carduri contrafăcute în străinătate, pentru

---

[1] Vintilă Dongoroz, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 380.

[2] *Ibidem*. În același sens, a se vedea Mihail Udroiu, *Drept penal...*, *op. cit.*, 2014, p. 400.

[3] Vintilă Dongoroz, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 392. În același sens, a se vedea Vasile Dobrinoiu, Norel Neagu, *op. cit.*, p. 549. Autorii consideră că această faptă poate fi încadrată ca furt.

[4] Vasile Papadopol, *op. cit.*, vol. II, p. 225.

[5] Valerică Dabu, *Implicații penale ale folosirii ilegale a cambiei și biletului la ordin*, în RDP nr. 3/1996, p. 113.

[6] CSJ, s. pen., dec. nr. 1099/1999, în BJ 1999, pp. 284-286.

[7] CSJ, s. pen., dec. nr. 646/1996, în BJ 1996, pp. 189-190.

cumpărarea unor bunuri, unitatea bancară care le-a decontat operațiunile fiind astfel prejudiciată cu sumele respective[1].

Înalta Curte de Casație și Justiție, prin decizia în recurs în interesul legii nr. 15/2013, a stabilit, între altele, că folosirea la bancomat a unui card bancar falsificat, pentru retrageri de numerar, constituie infracțiunea de efectuare de operațiuni financiare în mod fraudulos (prin utilizarea unui instrument de plată electronică, inclusiv a datelor de identificare care permit utilizarea acestuia), în concurs ideal cu infracțiunea de acces, fără drept, la un sistem informatic (comisă în scopul obținerii de date informatice prin încălcarea măsurilor de securitate) și cu infracțiunea de falsificare a instrumentelor de plată electronică, soluție al cărei caracter obligatoriu se menține și în raport cu prevederile noului Cod penal, așa cum în mod corect s-a remarcat recent în literatura de specialitate[2].

Prin incriminarea explicită a repunerii în circulație a uneia dintre valorile prevăzute în art. 310-312 de către o persoană care a constatat, ulterior intrării în posesia acesteia, că este falsificată, ca variantă a infracțiunii de punere în circulație de valori falsificate, legiuitorul a soluționat controversa[3] existentă în această privință în reglementarea anterioară.

După părerea noastră, incidența acestei variante de incriminare nu este condiționată de pricinuirea unei pagube în sarcina celui care repune în circulație valoarea falsificată datorată primirii anterioare a valorii respective fără să cunoască faptul că este falsificată[4].

---

[1] ICCJ, s. pen., dec. nr. 146/2010, disponibilă pe *www.scj.ro*.

[2] Adina Vlășceanu, Alina Barbu, *op. cit.*, p. 731; Raluca Moroșanu, *Punerea în circulație de valori falsificate (Explicații)*, în Corina Voicu, Andreea Simona Uzlău, Raluca Moroșanu, Cristinel Ghigheci *Noul Cod penal. Ghid de aplicare pentru practicieni*, Ed. Hamangiu, București, 2014, p. 502.

[3] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 1913/1988, în: RRD nr. 9-12/1989, p. 144; Dreptul nr. 3/1990, p. 38, cu *notă* de Sever Gabriel Bomboș. Instanța supremă decisese că fapta de a fi pus în circulație mijloace de plată străine, falsificate, pe care inițial, când le-au primit, inculpații au considerat că sunt valabile, constituie infracțiunea de *punere în circulație de valori falsificate*, și nu infracțiunea de înșelăciune prin mijloace frauduloase. În același sens, a se vedea Gheorghe Diaconu, *op. cit.*, p. 45. În această concepție, fapta prevăzută în art. 282 alin. (2) C. pen. 1969 este o înșelăciune specială, incriminată autonom, distinct de cea prevăzută în art. 215 alin. (2) C. pen. din 1969, deoarece nu se mai cere condiția producerii unei pagube, așa cum se cere în cazul infracțiunii de înșelăciune. În sens contrar, al existenței unei *tentative de înșelăciune* sau a unei *înșelăciuni consumate*, după cum repunerea în circulație a reușit sau nu, a se vedea Vintilă Dongoroz, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, pp. 380, 387-388. Nu constituie, în această viziune, element material al infracțiunii de punere în circulație de monede sau valori falsificate fapta persoanei care, primind ca valabilă o monedă sau o valoare, o repune în circulație după ce și-a dat seama că este falsă. În același sens, a se vedea: Vasile Papadopol, *op. cit.*, vol. II, pp. 214, 225; Constantin Mitrache, în George Antoniu, Constantin Bulai, Rodica Mihaela Stănoiu, Avram Filipaș, Constantin Mitrache, Șerban Stănoiu, Vasile Papadopol, Cristiana Filișanu, *Practica judiciară penală, partea specială*, vol. III, Ed. Academiei Române, București, 1992, pp. 243-244. Într-o a treia părere, s-a susținut că *această faptă nu prezintă pericolul social al unei infracțiuni*, acesta fiind motivul pentru care textul art. 389 C. pen. 1937 nu a mai fost preluat în Codul penal anterior – Vintilă Dongoroz, Gheorghe Dărîngă, Siegfried Kahane, Dumitru Lucinescu, Aurel Nemeș, Mihai Popovici, Petre Sârbulescu, Vasile Stoican, *Noul Cod penal și Codul penal anterior. Prezentare comparativă*, Ed. Politică, București, 1968, pp. 187-188.

[4] În sens contrar, a se vedea Sergiu Bogdan (coord.), Doris Alina Șerban, George Zlati, *op. cit.*, p. 523. Autorii lasă să se înțeleagă că, în situația în care cel care repune în circulație valoarea falsificată, fără să fi suferit anterior vreo pagubă, va fi ținut să răspundă mai grav, în condițiile alin. (1).

Prin „deținerea" valorilor falsificate se înțelege primirea și păstrarea acestora, indiferent dacă deținătorul a dobândit acele monede sau valori și le deține pentru el ori dacă i-au fost încredințate spre păstrare și le deține pentru altul[1].

După unii autori[2], deținerea s-ar referi și la ipoteza în care detentorul le dă împachetate în păstrarea unei alte persoane care nu cunoaște conținutul, cu obligația de a le restitui la cerere.

În ceea ce privește deținerea monedelor în vederea punerii lor în circulație, această faptă nu constituie, pentru acela care pune în circulație asemenea valori, o infracțiune distinctă, fiind absorbită, în mod natural, în infracțiunea de punere în circulație a valorilor falsificate[3] (ca să le poată pune în circulație, inculpatul trebuie mai întâi să le dețină).

De asemenea, în cazul deținerii monedelor, nu va exista concurs când deținătorul este însuși falsificatorul sau alt participant la falsificare, fiindcă deținerea incriminată în art. 313 nu este decât un caz special de tăinuire sau de favorizare, or, autorul sau oricare participant la o infracțiune nu poate fi considerat tăinuitor sau favorizator la propria sa infracțiune[4], iar varianta relativă la autor sau participant nu incriminează modalitatea deținerii, ci doar punerea în circulație.

Nu prezintă relevanță pentru existența laturii obiective dacă deținerea a durat până la punerea în circulație a valorilor sau a avut loc numai într-un anumit interval de timp, exact ca și în cazul tăinuirii. De pildă, cel care introduce în țară valori false

---

[1] Vintilă Dongoroz, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 380.

[2] Ilie Pascu, *Deținerea de instrumente în vederea falsificării de valori (Comentariu)*, în Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, vol. II, p. 672. În sens contrar, a se vedea Radu-Florin Geamănu, în Mihai Adrian Hotca (coord.), *Noul Cod penal. Note. Corelații. Explicații*, Ed. C.H. Beck, București, 2014, p. 613. Autorul este de părere că într-un asemenea caz este incidentă modalitatea normativă a transmiterii, dacă persoana care i-a încredințat obiectele știa care este rolul acestora și în ce scop urmează să fie folosite.

[3] În acest sens, a se vedea: Vasile Papadopol, *notă* la dec. nr. 158/A/1995 a C. Ap. București, s. a II-a pen., în *Culegerea de practică judiciară penală a Curții de Apel București pe anul 1995*, Ed. Continent XXI, București, 1996, p. 69 – autorul a afirmat că nu este cazul să se dea vreun efect juridic poziției subiective a făptuitorului din momentul primirii valorilor, hotărâtoare fiind poziția subiectivă din momentul punerii în circulație; Trib. jud. Sibiu, sent. pen. nr. 61/1995; nr. 80/1995 și nr. 84/1995, *apud* Constantin Butiuc, *Deținerea și punerea în circulație a valorilor falsificate*, în RDP nr. 3/1988, p. 75; Mihail Udroiu, Victor Constantinescu, *op. cit.*, p. 414; Tudorel Toader, *Deținerea de instrumente în vederea falsificării de valori (Comentariu)*, în Tudorel Toader, Maria-Ioana Michinici, Ruxandra Răducanu, Anda Crișu-Ciocîntă, Sebastian Rădulețu, Mihai Dunea, *Noul Cod penal. Comentarii pe articole*, Ed. Hamangiu, București, 2014, p. 503. În sens contrar, a se vedea Constantin Butiuc, *op. cit.*, p. 75. Autorul susține că, dacă deținerea monedelor falsificate în vederea punerii lor în circulație și punerea în circulație a acestora se realizează de către aceeași persoană, vor fi aplicabile regulile de la concursul de infracțiuni, deoarece luarea în considerare a scopului special ce califică intenția în cazul modalității deținerii face ca aceasta să nu se absoarbă în mod natural în cea a punerii în circulație. Opinia lui Vasile Papadopol a fost criticată de autor, deoarece o asemenea interpretare echivalează cu o adăugare la textul legii, pentru că norma de incriminare nu condiționează existența infracțiunii de deținere de valori falsificate în vederea punerii în circulație de cunoașterea împrejurării că sunt falsificate, atunci când ele sunt dobândite.

[4] Vintilă Dongoroz, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 380. În același sens, a se vedea: Vasile Papadopol, *op. cit.*, vol. II, p. 210; Mihail Udroiu, *Drept penal...*, *op. cit.*, 2014, p. 400; Radu-Florin Geamănu, în Mihai Adrian Hotca (coord.), *Noul Cod penal. Note. Corelații. Explicații*, Ed. C.H. Beck, București, 2014, p. 569. În acest caz, deținerea valorilor falsificate în vederea punerii lor în circulație de către autorul sau participantul la infracțiunea de falsificare se absoarbe în infracțiunea de falsificare.

sau care transportă dintr-o localitate în alta valori, în vederea punerii lor în circulație, săvârșește infracțiunea derivată prevăzută în art. 313[1].

Cerință esențială: valorile falsificate, puse în circulație ori primite, deținute sau transmise, trebuie să fie dintre cele arătate în art. 310-312, ca o consecință a caracterului derivat al acestei infracțiuni.

Infracțiunile *derivate*, după cum arată calificativul lor, sunt infracțiuni *subsecvente*, care presupun o altă infracțiune antecedentă, astfel încât calificarea ca faptă penală a infracțiunii derivate de punere în circulație de valori falsificate depinde de preexistența infracțiunilor prevăzute în art. 310-312. Cât timp nu s-a săvârșit una dintre cele trei infracțiuni, nu se poate concepe săvârșirea faptei de punere în circulație de valori falsificate. Punerea în circulație de valori falsificate este, așadar, o faptă *corelativă* în raport cu faptele descrise în art. 310-312, existența acesteia fiind condiționată de existența uneia dintre cele trei fapte antecedente[2].

Urmarea imediată constă în crearea unei stări de pericol pentru relațiile sociale ocrotite.

Pentru existența urmării imediate este suficient să fie pusă în circulație și numai o singură valoare falsificată.

Legătura de cauzalitate între acțiunea incriminată și urmarea imediată trebuie să existe și nu este necesar să fie dovedită, întrucât rezultă din materialitatea faptei comise de subiectul activ (*ex re*).

b) Latura subiectivă. Elementul subiectiv este *intenția directă* sau *indirectă*, adică știința infractorului că valorile pe care le pune sau repune în circulație sunt falsificate și deci prevederea că prin săvârșirea acestor acțiuni se creează o stare de pericol pentru menținerea încrederii publice, rezultat pe care îl urmărește sau îl acceptă.

În cadrul variantei tip, în modalitățile normative ale primirii, deținerii sau transmiterii, fapta nu poate fi comisă decât cu *intenție directă* calificată prin **scop**: „în vederea punerii lor în circulație". Ca atare, acțiunile de „primire", „deținere" și „transmitere" trebuie să fie săvârșite „în vederea punerii în circulație" a valorilor falsificate. Neîndeplinirea acestei cerințe înlătură caracterul infracțional al faptei de primire, deținere sau transmitere. Răspunderea penală a făptuitorului ia naștere din momentul în care și-a dat seama de natura valorilor primite ori transmise pentru a le deține și de scopul deținerii.

Primirea și deținerea de valori, cu știința că sunt falsificate, în vederea punerii în circulație, constituie infracțiunea prevăzută în art. 313 alin. (1), chiar dacă aceasta nu a fost pusă în circulație, scopul având sens de finalitate, și nu de rezultat.

Pe aceeași linie de gândire, s-a decis că deținerea de monedă, cunoscând că este falsificată, în vederea punerii în circulație, constituie infracțiune chiar dacă nu a fost pusă în circulație. Înainte de a încerca să vândă moneda falsificată, făptuitorii nu au comis tentativa la infracțiunea de înșelăciune, deoarece lipsește actul de punere în executare a hotărârii de a săvârși infracțiunea, condiție prevăzută în art. 32. Sub aspectul acestei infracțiuni deci, fapta a rămas în faza actelor preparatorii, nesancționată de lege[3].

---

[1] Vintilă Dongoroz, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 380.

[2] *Ibidem*, p. 379.

[3] CSJ, s. pen., dec. nr. 1557/1996, în BJ 1996, pp. 186-188.

În doctrină s-a susținut și teza, discutabilă, că infracțiunea examinată se săvârșește cu intenție directă sau indirectă (în toate modalitățile sale normative)[1].

Mobilul determinant și **scopul** urmărit de făptuitor, cu excepția menționată, nu interesează pentru existența laturii subiective și, implicit, a infracțiunii însăși, dar de acestea se va ține seama la individualizarea pedepsei.

Pentru existența laturii subiective este indiferent dacă între cel care le pune în circulație și autorul sau autorii falsificării a existat vreo înțelegere.

Atât cunoașterea falsității monedelor, cât și scopul în vederea căruia sunt primite, deținute sau transmise nu pot fi deduse *ex re*, din însăși materialitatea lor, și, ca atare, trebuie dovedite.

Cel care a primit o monedă falsă și, fără a cunoaște falsitatea acesteia, o repune în circulație nu săvârșește o infracțiune, chiar dacă a primit acea valoare de la o persoană care, cu intenție, punea în circulație astfel de valori[2], iar dacă și-a dat seama că moneda este falsă și totuși o repune în circulație, comite fapta prevăzută în alin. (3).

Efectuarea acțiunii de falsificare fără intenție nu atrage de la sine excluderea infracțiunii derivate de punere în circulație a valorilor falsificate fără intenție, atunci când se constată că cel care a pus în circulație acele valori cunoștea sau și-a dat seama că ele sunt falsificate.

Fapta săvârșită din culpă nu constituie infracțiune.

În practica judiciară[3] s-a decis că forma de vinovăție trebuie verificată în raport de fiecare participant la faptă, iar atunci când vreunul dintre aceștia a fost indus în eroare asupra contribuției sale, se vor aplica dispozițiile referitoare la participația improprie.

C. Forme. Modalități. Sancțiuni

a) Forme. Punerea în circulație de valori falsificate, fiind o infracțiune intenționată, de acțiune, susceptibilă de a fi realizată prin activități infracționale de durată și cu desfășurare complexă, poate parcurge, în genere, toate fazele unei desfășurări lente: pregătire, executare, consumare și epuizare.

Actele preparatorii, deși posibile, nu sunt incriminate și deci nici pedepsite.

Există **tentativă** când acțiunea făptuitorului a fost descoperită înainte ca el să fi reușit a pune în circulație vreo monedă sau vreun titlu de valoare falsificat, iar în cazul deținerii, va exista tentativa când acțiunea făptuitorului a fost descoperită în momentul în care începuse să i se facă predarea monedelor sau valorilor false ori după ce el acceptase propunerea de a primi monedele sau valorile pentru a le deține sau transporta, dar înainte ca acestea să-i fi fost remise[4].

Pentru **consumarea** infracțiunii este suficient ca o singură valoare falsă să fi fost pusă în circulație sau repusă în circulație ori să fi fost primită, deținută sau transmisă în scopul de fi pusă în circulație.

---

[1] Petre Dungan, *Punerea în circulație de valori falsificate (Falsificarea de monede, timbre sau de alte valori)*, în Petre Dungan, Tiberiu Medeanu, Viorel Pașca, *Manual de drept penal. Partea specială*, vol. II, Ed. Universul Juridic, București, 2011, p. 279. În același sens, a se vedea Alexandru Boroi, *Drept penal. Partea specială. Conform noului Cod penal...*, *op. cit.*, p. 449.

[2] Vintilă Dongoroz, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 393.

[3] CSJ, s. pen., dec. nr. 829/1999, în RDP nr. 1/2001, pp. 141-142.

[4] Vintilă Dongoroz, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 382, 394. În sens contrar, a se vedea Vasile Papadopol, *op. cit.*, vol. II, p. 218. Autorul a susținut că tentativa presupune cu necesitate efectuarea unor acte de executare a acțiunii incriminate, iar în cazul „deținerii", executarea este de neconceput fără un contact material cu bunurile despre care este vorba.

În practica judiciară s-a decis că infracțiunile de punere în circulație de valori falsificate și de înșelăciune se consumă în momentul remiterii valorilor falsificate și, respectiv, al primirii, ca plată, a banilor de la persoana vătămată. Restituirea ulterioară a banilor, după observarea înșelăciunii, nu atribuie faptelor caracterul de tentativă[1].

De regulă, infracțiunea de punere în circulație de valori falsificate îmbracă forma continuată de săvârșire, iar deținerea de valori falsificate constituie întotdeauna o infracțiune continuă. În aceste cazuri, **epuizarea** are loc la data ultimei acțiuni de punere ori de repunere în circulație a valorilor falsificate sau de primire ori transmitere a acestora în vederea punerii în circulație, respectiv în momentul încetării deținerii de monede sau valori falsificate.

În cazul în care, în timpul duratei unei infracțiuni continue, se adoptă mai multe legi penale, fapta se încadrează potrivit legii în vigoare la data când activitatea infracțională s-a încheiat, respectiv la data încetării acțiunii sau inacțiunii prin care s-a realizat elementul material al laturii obiective, iar nu potrivit legii sub imperiul căreia a început, s-a prelungit și a durat o perioadă de timp această acțiune sau inacțiune[2].

b) Modalitățile infracțiunii. Modalitățile simple sunt prevăzute în primele două ipoteze de incriminare diferențiate de persoana celui care realizează acțiunea descrisă de text, adică dacă este un terț în raport cu acțiunea de falsificare din care provine valoarea pusă în circulație ori autor, coautor sau participant la această operațiune.

Modalitatea calificată se regăsește în varianta atenuată a infracțiunii din alin. (3) al art. 313.

c) Sancțiuni. Fapta comisă de persoana fizică, în varianta tip și asimilată, se sancționează între aceleași limite de pedeapsă cu cele prevăzute pentru falsificarea valorii ce este pusă sau urmează să fie pusă în circulație. În varianta atenuată, limitele speciale, împrumutate de la fapta de falsificare a valorii repuse în circulație, se reduc la jumătate.

În toate cazurile, persoana juridică va fi sancționată cu amenda, al cărei cuantum va fi diferit în raport cu varianta concret încălcată de către aceasta.

Valorile falsificate puse ori repuse în circulație sau deținute ori transmise în vederea punerii lor în circulație trebuie confiscate, potrivit art. 112 alin. (1) lit. a), deoarece sunt produse prin infracțiunea la care trimite art. 313 în raport de natura valorii falsificate.

5. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Relația cu infracțiunea de înșelăciune. Relația dintre dispozițiile referitoare la înșelăciune și cele prevăzute în art. 313 (*punerea în circulație de valori falsificate*) ori în art. 316 (*falsificarea de valori străine*) a fost una controversată atât în doctrină[3], cât și în practica noastră judiciară.

---

[1] CSJ, s. pen., dec. nr. 3713/2000, în BJ 2000, pp. 326-327. Numai dacă partea vătămată, căreia i s-au oferit spre vânzare cele 15 cupoane agricole, ar fi observat că acestea sunt false și nu le-ar fi plătit, faptele inculpatului ar fi rămas în faza tentativei.

[2] ICCJ, s. pen., dec. nr. 2570/2005, în Lidia Bărbulescu, Anton Pandrea, Ioan Griga, V.V. Pașca Cameniță, Adina Vlășceanu, *Înalta Curte de Casație și Justiție. Jurisprudența Secției penale pe anul 2005*, Ed. Hamangiu, București, 2006, pp. 1-3.

[3] Pentru detalii, a se vedea Florentina Duvac, *Cecul în alb. Implicații juridice*, în „Probleme actuale în dreptul bancar" (această monografie însumează lucrările conferinței internaționale

În noua reglementare, după părerea noastră, dacă urmare punerii în circulație a valorilor falsificate s-a pricinuit o pagubă și sunt realizate și celelalte condiții de incriminare, prevăzute în art. 244, soluția corectă va fi cea a concursului real sau ideal de infracțiuni între punerea în circulație de valori falsificate și înșelăciune calificată[1] ori efectuarea de operațiuni financiare în mod fraudulos[2], în raport de natura valorii falsificate puse în circulație.

Fapta prevăzută în art. 313 se va reține în mod singular numai dacă, după punerea în circulație a valorilor falsificate, nu se produce o pagubă.

B. Aspecte procesuale

Acțiunea penală pentru punerea în circulație de valori falsificate se pune în mișcare de către procuror din oficiu.

Urmărirea penală se efectuează de către organele de cercetare penală, sub supravegherea unui procuror din cadrul parchetului de pe lângă judecătorie.

Această faptă penală derivată poate fi urmărită chiar dacă pentru infracțiunea de falsificare de monede acțiunea penală nu ar putea fi pusă în mișcare datorită unor cazuri dintre cele prevăzute în art. 16 lit. e)-j) C. pr. pen.

Punerea în circulație de valori falsificate se judecă în primă instanță de către judecătoria în a cărei circumscripție teritorială a fost săvârșită, iar în apel de către curtea de apel din a cărei circumscripție face parte judecătoria respectivă.

6. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

În **Codul penal din 1865**, punerea în circulație a monedelor sau valorilor falsificate era prevăzută în art. 113 și în art. 117 alin. (2), pedeapsa în ambele cazuri fiind maximul închisorii corecționale (5 ani), care putea fi îndoit (10 ani) când monedele falsificate depășeau suma de 2000 de lei. Era apărat de pedeapsă participantul care denunța fapta înainte de săvârșire și înainte de începerea urmăririi (art. 116).

„Probleme actuale în dreptul bancar" organizate de Asociația Consilierilor Juridici din Sistemul Financiar-Bancar și Facultatea de Drept din cadrul Universității de Vest din Timișoara, în perioada 31 octombrie-2 noiembrie 2007), Ed. Wolters Kluwer, București, 2008, pp. 929-933.

[1] În același sens, a se vedea: CSJ, s. pen., dec. nr. 2048/1995, în Dreptul nr. 8/1996, p. 142; CSJ, *Buletinul Jurisprudenței, Culegere de decizii pe anul 1995*, Ed. Proema, Baia Mare, 1996, pp. 214-215. În speță, s-a reținut că inculpatul aflat în posesia unei bancnote false de 100 D.M., pe care a cumpărat-o nestiind că este falsă, a încercat să o dea martorului L.C. contra sumei de 100.000 de lei, dar acesta, sesizând falsul, i-a restituit-o, situație în care inculpatul, printr-un intermediar, a plasat-o părții vătămate. În același sens, a se vedea: CSJ, s. pen., dec. nr. 367/1996, în Dreptul nr. 9/1997, p. 120; CSJ, *Buletinul Jurisprudenței, Culegere de decizii pe anul 1996*, Ed. Proema, Baia Mare, 1997, pp. 188-189; Florin Streteanu, *Concursul de infracțiuni*, Ed. Lumina Lex, București, 1998, pp. 156-157; CSJ, s. pen., dec. nr. 1934/2000, în BJ 2000, pp. 302-303; Trib. jud. Timiș, dec. pen. nr. 319/1986, în Dreptul nr. 1-2/1990 (instanța adoptase soluția concursului real de infracțiuni), cu *notă aprobativă* de Viorel Pașca; Alexandru Boroi, *Drept penal. Partea specială. Conform noului Cod penal..., op. cit.*, p. 437 – autorul nu se pronunță însă cu privire la modalitatea concursului (real sau ideal) dintre cele două infracțiuni; Mihail Udroiu, *Drept penal..., op. cit.*, 2014, p. 399; Sergiu Bogdan (coord.), Doris Alina Șerban, George Zlati, *op. cit.*, pp. 523-524. În sens contrar, a se vedea Constantin Mitrache, *op. cit.*, vol. III, p. 243.

[2] ICCJ, s. pen., dec. nr. 3033/2005, nr. 4171/2008, nr. 1742/2009 și nr. 1848/2009, disponibile pe *www.scj.ro*.

De asemenea, nu se pedepsea cel care, socotind drept bună și adevărată o monedă falsificată, o punea în circulație (art. 114 teza I).

În schimb, cel care continua să o pună în circulație, după ce aflase că este falsă, se sancționa cu o amendă reprezentând îndoitul sumei puse în circulație.

Codul penal de la 1937 prevedea această faptă în art. 387 (delictul de dobândire a monedei falsificate) și art. 388 (delictul de punere în circulație a monedei falsificate), într-o formulă apropiată celei din noul Cod penal, pedeapsa fiind similară cu cea stipulată pentru fapta de falsificare.

Punerea în circulație de valori falsificate era mai gravă atunci când era comisă de autorul falsificării sau de complice.

Delictul de întrebuințare de monedă falsificată era prevăzut în art. 389 și consta în fapta aceluia care primește o monedă falsificată, crezând că este adevărată și apoi, luând cunoștință că este falsă, o pune în circulație.

Codul penal din 1969 reglementa punerea în circulație a valorilor falsificate (de tipul celor prevăzute în art. 310-312 C. pen.) în art. 282 alin. (2) și (3) și în art. 283 teza a II-a.

Astfel, punerea în circulație de monedă metalică, monedă de hârtie, titluri de credit public, cecuri, titluri de orice fel pentru efectuarea plăților, emise de instituția bancară ori de alte instituții de credit competente sau a oricăror alte titluri ori valori asemănătoare, falsificate, se pedepsea cu închisoare de la 3 la 12 ani și interzicerea unor drepturi.

Dacă fapta ar fi putut cauza o pagubă importantă sistemului financiar, pedeapsa era închisoarea de la 5 la 15 ani și interzicerea unor drepturi, iar dacă a cauzat o pagubă importantă sistemului financiar, pedeapsa era închisoarea de la 10 la 20 de ani și interzicerea unor drepturi.

În ambele variante de incriminare, textul pedepsea și faptul încercat.

Punerea în circulație de timbre, mărci poștale, plicuri poștale, cărți poștale, bilete ori foi de călătorie sau transport, cupoane răspuns internațional falsificate se pedepsea cu închisoare de la 6 luni la 5 ani (art. 283 teza a II-a).

Tentativa era, de asemenea, pedepsită.

B. Situații tranzitorii

În caz de situații tranzitorii, dispozițiile din art. 313 vor fi reținute ca fiind mai favorabile în raport cu prevederile similare existente în legea penală anterioară.

7. Elemente de drept comparat

A. Codul penal german, în Secțiunea 152a pct. 2, prevede că oricine, în scopul de a înșela în cadrul comerțului legal sau pentru a facilita o astfel de înșelăciune, procură pentru sine sau pentru altul, oferă spre vânzare, remite către un altul sau utilizează astfel de carduri falsificate, cecuri, bilete la ordin se pedepsește cu închisoare de maximum 5 ani sau cu o amendă.

Oricine pune bani falși în circulație se pedepsește cu închisoare de maximum 5 ani sau cu amendă (Secțiunea 147). Tentativa se pedepsește.

B. Codul penal italian. În temeiul art. 455 – „Punerea în circulație și introducerea în țară, fără a fi în înțelegere, de monedă falsificată" –, oricine, în afară de cazurile prevăzute de art. 453 și art. 454, introduce în țară, achiziționează sau deține monede contrafăcute sau modificate pentru a le pune în circulație sau le folosește în alt mod pentru a le pune în circulație se sancționează cu pedeapsa prevăzută în art. 453 și art. 454, redusă cu o treime, însă nu mai mult de jumătate.

Oricine pune în circulație, în orice mod, monede contrafăcute sau modificate, pe care le-a primit cu bună-credință, se pedepsește cu închisoare de până la 6 luni sau o amendă de până la 1032 de euro (art. 457 – „Punerea în circulație a monedelor falsificate primite cu bună-credință").

Nu se pedepsește cel care, după ce a comis una dintre infracțiunile prevăzute de articolele precedente, reușește, înainte ca autoritățile să aibă cunoștință, să prevină contrafacerea, modificarea, producerea sau punerea în circulație a lucrurilor menționate în articolele precedente (art. 463 – „Cazuri de nepedepsire").

Potrivit art. 464 („Utilizarea timbrelor contrafăcute sau modificate"), oricine, fără a știi de contrafacere sau de alterare, face uz de timbre contrafăcute sau modificate se pedepsește cu închisoare de până la 3 ani și o amendă de până la 516 de euro. Dacă valorile au fost primite cu bună-credință, se aplică pedeapsa prevăzută la art. 457, redusă cu o treime.

Conform art. 465 („Utilizarea biletelor contrafăcute de transport public"), oricine, fără a știi de contrafacere sau de modificare, folosește bilete pentru transportul feroviar sau ale altor companii de transport public, contrafăcute sau alterate, se pedepsește cu amendă administrativă de la 103 euro la 619 euro.

În cazul în care biletele sunt primite cu bună-credință, se aplică o amendă cuprinsă între 51 și 309 euro.

C. Codul penal francez incriminează, prin dispozițiile din art. 442-2, transportul, punerea în circulație sau deținerea în vederea punerii în circulație de bancnote contrafăcute sau falsificate, menționate la primul paragraf al art. 442-1, sau de bancnote fabricate în mod necorespunzător, menționate în al doilea paragraf al acestui articol, acțiuni pedepsite cu închisoare de până la 10 ani și o amendă de 150.000 de euro.

Infracțiunile prevăzute în paragraful precedent se pedepsesc cu 30 de ani închisoare și 450.000 de euro amenda, atunci când sunt comise de către o bandă organizată.

Introducerea în circulație de monedă neautorizată, fiind concepută pentru a înlocui monede sau bancnote care sunt mijloc legal de plată în Franța, se pedepsește cu 5 ani închisoare și cu amenda de 75.000 de euro (442-4).

Fapta persoanei care a primit bancnotele sau monedele falsificate sau contrafăcute, menționate la articolul 442-1, în exploatare pentru totdeauna, de a le repune în circulație după ce a descoperit viciile acestora se pedepsește cu o amendă de 7500 de euro (art. 442-7).

Tentativa infracțiunilor prevăzute de primul paragraf al articolului 442-2 și de articolele de la art. 442-3 la art. 442-7 se pedepsește cu aceleași pedepse (art. 442-8).

D. Codul penal elvețian, în art. 242, prevede transmiterea sau comercializarea de monedă contrafăcută, infracțiune care constă în fapta oricărei persoane care transmite sau comercializează monede contrafăcute sau falsificate, bani de hârtie sau bancnote ca banii originali și care este pasibilă de o pedeapsă privativă de libertate care nu depășește 3 ani sau de o amendă.

În cazul în care făptuitorul a acceptat monede sau bancnote crezând că sunt autentice, și nu falsificate, sancțiunea este închisoarea de maximum 3 ani sau amenda.

E. O **prevedere similară** cu cea din art. 313 alin. (3) există și în alte legislații penale de referință, precum cele din art. 386 alin. (2) și 389 alin. (2) **C. pen. spaniol** și din art. 265 alin. (2) **C. pen. portughez**, toate prevăzând o pedeapsă mai mică în această ipoteză de incriminare decât cea stipulată pentru fapta tipică.

Deținerea de instrumente în vederea falsificării de valori

Art. 314. (1) Fabricarea, primirea, deținerea sau transmiterea de instrumente sau materiale cu scopul de a servi la falsificarea valorilor sau titlurilor prevăzute în art. 310, art. 311 alin. (1) și art. 312 se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Fabricarea, primirea, deținerea sau transmiterea de echipamente, inclusiv hardware sau software, cu scopul de a servi la falsificarea instrumentelor de plată electronică, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(3) Nu se pedepsește persoana care, după comiterea vreuneia dintre faptele prevăzute în alin. (1) sau alin. (2), înainte de descoperirea acestora și înainte de a se fi trecut la săvârșirea faptei de falsificare, predă instrumentele sau materialele deținute autorităților judiciare ori încunoștințează aceste autorități despre existența lor.

COMENTARII (Conf. univ. dr. Constantin Duvac)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Datorită pericolului social al faptelor la care se referă, legiuitorul român a instituit o excepție de la teza neincriminării actelor preparatorii și a prevăzut ca *infracțiune de sine stătătoare* (*autonomă*), cu toate consecințele care decurg de aici, deținerea de instrumente în vederea falsificării de valori (art. 314).

În conținutul alin. (2) al textului, variantă agravată, a fost preluată fapta de deținere de echipamente în vederea falsificării instrumentelor de plată electronică, prevăzută în art. 25 din Legea nr. 365/2002.

Spre deosebire de reglementarea anterioară, conținutul juridic al acestei incriminări, în ambele sale variante, a fost completat cu două modalități normative referitoare la *primirea* sau *transmiterea* de instrumente sau materiale cu scopul de a servi la falsificare[1].

Din considerente de politică penală, infracțiunii de deținere de instrumente în vederea falsificării de valori (art. 314) i-a fost atașată o cauză de nepedepsire specială, incidentă atunci când autorul faptei predă aceste instrumente autorităților sau încunoștințează autoritățile de existența lor, înainte de a se fi trecut la comiterea faptei de falsificare. S-a apreciat că este în interesul general ca aceste instrumente, fabricate sau deținute, să fie anihilate înainte de a fi fost efectiv folosite în vederea comiterii unei infracțiuni.

De observat că legea penală face referire la comiterea faptei de falsificare, și nu la săvârșirea infracțiunii, astfel încât nu este necesar ca fapta de falsificare să constituie faptă penală pentru a exclude aplicarea cauzei de nepedepsire[2].

Sub aspect sancționatoriu, în cazul faptei simple, limita minimă a pedepsei închisorii a fost majorată de la 6 luni la un an, iar maximul de 5 ani a fost menținut.

La varianta agravată, limita minimă a fost majorată de la 6 luni la 2 ani, iar cea maximă de la 5 la 7 ani.

---

[1] Constantin Duvac, *Infracțiunile de fals...*, *op. cit.*, p. 26.

[2] Mihail Udroiu, Victor Constantinescu, *op. cit.*, p. 415.

2. Concept și caracterizare

În varianta simplă, fapta constă, în mod alternativ, în fabricarea, primirea, deținerea sau transmiterea de instrumente sau materiale cu scopul de a servi la falsificarea valorilor sau titlurilor prevăzute în art. 310, art. 311 alin. (1) și art. 312.

Varianta agravată reglementează fabricarea, primirea, deținerea sau transmiterea de echipamente, inclusiv hardware sau software, cu scopul de a servi la falsificarea instrumentelor de plată electronică.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special al infracțiunii de deținere de instrumente în vederea falsificării de valori este similar cu acela al infracțiunilor de falsificare, legea ocrotind prin incriminarea acestei fapte aceleași relații sociale protejate prin art. 310-312.

Deși nu aparține grupului infracțiunilor de fals, datorită strânsei sale conexități cu aceste infracțiuni, a trebuit ca dispoziția care o incriminează să fie așezată în grupul infracțiunilor privind falsificarea de monede, timbre sau de alte valori. Fapta deținerii de instrumente este, din punctul de vedere al incriminării, o infracțiune *derivată* față de faptele din art. 310-312.

Din punctul de vedere al săvârșirii, este o faptă *anterioară* faptelor de falsificare.

Fapta de a deține instrumente și materiale destinate a servi la falsificarea de valori sau titluri constituie o infracțiune *mijloc*, față de infracțiunile scop (corelație).

B. Obiectul material există și este reprezentat de instrumentele, materialele sau echipamentele fabricate[1], primite, deținute sau transmise.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ nemijlocit (autor) al infracțiunii examinate poate fi orice persoană ce îndeplinește condițiile generale ale răspunderii penale.

Subiect activ al infracțiunii examinate poate fi și o persoană juridică, în condițiile și cu limitările arătate în art. 135.

La săvârșirea faptei pot contribui ca subiecți activi mai mulți făptuitori, participanți (coautori, instigatori, complici).

Persoana care a confecționat (fabricat) instrumentul pe care l-a remis altuia spre a-l deține este subiect activ nemijlocit (autor), confecționarea implicând deținere.

Când fabricarea unui instrument sau prepararea unor materiale necesare falsificării s-ar efectua chiar în timpul desfășurării acțiunii de falsificare de monede, timbre etc., persoana care a fabricat instrumentul sau a preparat materialele va răspunde ca participant la infracțiunea de falsificare, iar nu pentru infracțiunea prealabilă de „deținere de instrumente sau materiale (...)"[2].

b) Subiectul pasiv principal este statul sau instituția competentă să pună în circulație entitățile la care face referire textul incriminator.

Când instrumentele sau materialele au fost folosite la săvârșirea vreunei falsificări, infracțiunea de deținere va putea avea, eventual, ca persoană vătămată, pe

---

[1] Vintilă Dongoroz, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 398. În cazul fabricării de instrumente, aceste instrumente, deși sunt produsul operației de fabricare, constituie prin substanța lor obiectul material al infracțiunii de deținere.

[2] Vintilă Dongoroz, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 399. În sens contrar, a se vedea: Ilie Pascu, Mirela Gorunescu, *op. cit.*, p. 549; Tudorel Toader, *Drept penal român. Partea specială*, Ed. Hamangiu, București, 2008, p. 354; Ilie Pascu, *Deținerea de instrumente...*, *op. cit.*, p. 673.

subiectul pasiv al infracțiunii de falsificare de valori, titluri etc., la săvârșirea căreia vor fi servit acele instrumente sau materiale.

D. Locul și timpul săvârșirii infracțiunii

În conținutul normei de incriminare examinate nu sunt prevăzute condiții constitutive sau circumstanțiale relative la locul și timpul săvârșirii infracțiunii.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă constă în existența unui mod de comitere a infracțiunilor de falsificare de titluri sau valori cu putere circulatorie ori care urmează să fie puse oficial în circulație, mod la utilizarea căruia ar putea fi folosite sau ar mai putea servi instrumentele sau materiale deținute. Din moment ce nu ar exista niciun mod de falsificare la care ar putea fi folosite sau la care ar putea servi instrumentele sau materialele fabricate, primite, deținute ori transmise, situația premisă nu va fi îndeplinită și deci fapta nu va constitui infracțiune, ci o activitate inutilă și irelevantă penal (de pildă, un aliaj de argint devenit inutil prin desființarea monedelor de argint sau o matriță corespunzătoare unei monede scoase din circulație sau un clișeu litografic pentru un timbru care nu mai are putere circulatorie)[1].

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii

a) Latura obiectivă. Elementul material al acestei incriminări constă alternativ în acțiunea de *fabricare*, *primire* sau *transmitere* ori *deținere* de instrumente ori materiale.

Prin „fabricare" se înțelege: confecționarea, producerea sau adaptarea, în cazul instrumentelor, și prepararea, prelucrarea sau decontarea, în cazul materialelor. Nu importă dacă fabricarea este completă sau parțială[2].

Noțiunea de „fabricare" implicând nu numai o activitate fizică de confecționare a unor instrumente sau de preparare a unor materiale, dar și obținerea produsului urmărit, elementul material al infracțiunii, în această modalitate, se consideră integral realizat în momentul în care, pe parcursul activității desfășurate, cel puțin unul dintre instrumentele sau materialele dorite a fost produs[3].

Fapta de a confecționa și de a deține echipamente electronice apte să citească și să memoreze date din cărțile de credit, în scopul obținerii acestor date – care permit retragerea sumelor de bani din cărțile de credit –, întrunește elementele constitutive ale infracțiunii prevăzute în art. 25 din Legea nr. 365/2002 privind comerțul electronic[4], normă preluată în art. 314 alin. (2).

„Primirea" presupune luarea în posesie de instrumente, materiale sau echipamente remise de o persoană pentru a folosi la fabricarea titlurilor sau valorilor la care trimite textul examinat.

„Deținerea" înseamnă a primi și păstra instrumentele sau materialele sau a le transporta și preda celor interesați, a le depune într-un loc ascuns, a le amesteca printre alte instrumente sau materiale, a le da împachetate în păstrare unei alte persoane, care nu cunoaște conținutul, cu obligația de a le restitui la cerere[5].

---

[1] Vintilă Dongoroz, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 399.
[2] *Ibidem*.
[3] Vasile Papadopol, *op. cit.*, vol. II, p. 232.
[4] ICCJ, s. pen., dec. nr. 3454/2006, disponibilă pe *www.scj.ro*.
[5] Vintilă Dongoroz, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 399.

Pentru existența elementului material este suficientă efectuarea uneia dintre aceste acțiuni.

Deși infracțiunea prevăzută în art. 314 C. pen. are patru modalități normative (fabricarea, primirea, deținerea sau transmiterea), denumirea marginală – *nomen iuris* – dă expresie numai uneia dintre acestea, respectiv deținerii, deoarece fabricarea, primirea, transmiterea implică, în mod necesar, deținerea, fie chiar și pentru un timp foarte scurt, a instrumentelor ori materialelor în vederea falsificării de valori. Din acest motiv, fabricarea, primirea și apoi deținerea, chiar urmată de transmiterea, de către aceeași persoană, a acelorași instrumente sau materiale ori echipamente, în vederea falsificării de valori, nu constituie două infracțiuni distincte, în concurs, ci o unitate naturală de infracțiune[1].

Într-o opinie întemeiată, cel care a fabricat sau deținut instrumente sau materiale în scopul falsificării de valori, dacă ulterior a săvârșit el însuși falsificarea sau a procurat cu știință acele instrumente sau materiale celor care au săvârșit falsificarea, va răspunde pentru un concurs de infracțiuni: coautor sau complice, după caz, la infracțiunea de falsificare și autor la infracțiunea de fabricare sau deținere de instrumente în scopul falsificării. Dacă după consumarea infracțiunii de fals va continua să fabrice sau să dețină instrumente sau materiale, va răspunde separat pentru această infracțiune[2].

---

[1] Vasile Papadopol, *op. cit.*, vol. II, p. 230. În același sens, a se vedea: CSJ, s. pen., dec. nr. 4538/1991, în Dreptul nr. 3/1992, p. 72; Mihail Udroiu, *Drept penal...*, *op. cit.*, 2014, p. 403.

[2] Vintilă Dongoroz, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, pp. 399, 403. În același sens, a se vedea: Maria Zolyneak, *Concursul de infracțiuni în dreptul penal român*, teză de doctorat susținută în cadrul Facultății de Drept a Universității „Al.I. Cuza" din Iași sub coordonarea prof. univ. dr. Grigore Theodoru, 1970, p. 35 – autoarea consideră că activitatea ulterioară săvârșită nu poate înlătura, prin absorbirea lor, existența unor infracțiuni de sine stătătoare. În cazul acesta nu mai există un concurs de legi, dintre care una o absoarbe pe cealaltă, întrucât prima activitate infracțională este ea însăși o infracțiune de sine stătătoare descrisă de lege, și nu o formă atipică a infracțiunii; *idem*, *Cu privire la actele de pregătire în concepția noului Cod penal*, în Analele Universității „Al.I. Cuza", Iași, t. XVIII, 1972, p. 12 și urm.; Vasile Papadopol, *op. cit.*, vol. II, 1977, p. 230; Valer Suian, în Matei Basarab, Lucia Moldovan, Valer Suian, *Drept penal. Partea specială*, vol. II, Cluj-Napoca, 1987, p. 17; Maria Zolyneak, *Drept penal*, vol. II, Ed. Fundației „Chemarea", Iași, 1993, p. 472; Octavian Loghin, Tudorel Toader, *Drept penal român. Partea specială*, ed. a 4-a, revăzută și adăugită, Casa de Editură și Presă „Șansa", București, 2001, p. 524; Ilie Pascu, în Ilie Pascu, Valerică Lazăr, *Drept penal. Partea specială. Infracțiuni prevăzute în Codul penal român în vigoare, cu modificările și completările la zi*, Ed. Lumina Lex, București, 2004, p. 491; Vasile Dobrinoiu, în Vasile Dobrinoiu, Nicolae Conea, Ciprian Raul Romițan, Camil Tănăsescu, Norel Neagu, Maxim Dobrinoiu, *Drept penal. Partea specială*, vol. II, curs universitar, Ed. Lumina Lex, București, 2004, p. 606; Constantin Duvac, în Gheorghe Diaconescu, Constantin Duvac, *Drept penal. Partea specială. Noul Cod penal*, vol. II, curs universitar, Ed. Fundației „România de Mâine", București, 2006, p. 525 – autorul consideră că această infracțiune poate intra în concurs și cu alte infracțiuni din Codul penal sau din legi speciale; Alexandru Boroi, *Drept penal. Partea specială*, Ed. C. H. Beck, București, 2006, p. 492; Tudorel Toader, *Drept penal. Partea specială*, ed. a 2-a, revizuită și actualizată, Ed. Hamangiu, București, 2007, p. 300; Constantin Duvac, în Gheorghe Diaconescu, Constantin Duvac, *Drept penal. Partea specială*, vol. II, ed. a 2-a, revăzută și adăugită, Ed. Fundației „România de Mâine", București, 2007, p. 52; Ovidiu Predescu, Angela Hărăștășanu, *op. cit.*, p. 324; George Antoniu, Florin Streteanu, *L'élargissement des formes de préparation et de participation*, raport național susținut de cei doi reputați penaliști cu ocazia Colocviului pregătitor al celui de-al XVIII-lea Congres Internațional de Drept Penal al Asociației Internaționale de Drept Penal, organizat în localitatea spaniolă La Coruña, în perioada 5-8 septembrie 2007, și publicat în Revista internațională de drept penal nr. 3-4, 2007 (CD Rom annexe), p. 263; Constantin Duvac, *op. cit.*, 2008, p. 94. În sens contrar, a se vedea Traian Pop, *Drept penal comparat. Partea generală*, vol. II, Institutul de arte grafice „Ardealul", Cluj, 1923, p. 622. Autorul a susținut că în infracțiunea consumată se cuprinde tentativa și actul de preparare, chiar și atunci când acesta din urmă este o infracțiune *sui generis*.

Un alt reputat penalist considera însă că această regulă nu poate avea caracter absolut, deoarece orice falsificare de valori presupune, chiar și pentru un interval de timp infim, o deținere a unor instrumente și materiale destinate falsificării, caz în care se va reține numai infracțiunea de bază. În această concepție, va exista un concurs de infracțiuni numai dacă deținerea a avut loc într-o perioadă de timp în care nu i s-a dat încă o orientare, de ordin material, către comiterea falsificării și dacă, pentru săvârșirea acesteia, a mai fost nevoie de o altă activitate, deosebită, care s-a înfăptuit ulterior[1].

Prin introducerea „primirii", ca modalitate normativă, legiuitorul a clarificat în actuala reglementare acest aspect, reținându-se un concurs de infracțiuni indiferent de durata cât instrumentele necesare falsificării se află în posesia făptuitorului[2].

Infracțiunea de deținere de instrumente în vederea falsificării de valori constituie o infracțiune unică, indiferent dacă acestea pot servi la falsificarea numai a unora sau mai multor titluri enumerate în art. 310-312, la care art. 314 face trimitere: monede, titluri de credit sau instrumente de plată; timbre, mărci sau cupoane răspuns internațional; monede, timbre, alte valori străine. Ca atare, nu subzistă concursul de infracțiuni când unele instrumente sau materiale fabricate ori deținute puteau servi la falsificarea de monede și altele la fabricarea de cupoane răspuns internațional, amândouă valorile, ca și altele la care art. 310-312 se referă, înscriindu-se în trăsăturile caracteristice ale infracțiunii unice prevăzute în art. 314[3].

„Transmiterea" presupune o remitere, o dare unei persoane a instrumentelor, mijloacelor sau echipamentelor pentru a folosi la falsificarea entităților prevăzute de lege.

Sub acest aspect, în doctrină a fost criticată neintroducerea în conținutul incriminării și a „punerii la dispoziție" a entităților respective, activitate la care face trimitere art. 6 din Convenția privind criminalitatea informatică[4].

Cerința esențială. Instrumentele sau materialele primite, fabricate, deținute sau transmise trebuie să fie *apte* a fi folosite la săvârșirea unei falsificări de titluri sau valori[5]. Când instrumentele sau materialele nu corespund niciunui mod de falsificare și nu pot fi practic utilizate, cerința esențială nu este îndeplinită și, pe cale de consecință, latura obiectivă a infracțiunii nu este realizată.

Același lucru este și atunci când instrumentele sau materialele corespund formal vreunui mod de falsificare, dar substanțial sunt cu totul improprii de a servi efectiv la săvârșirea unei falsificări.

---

[1] Vasile Papadopol, *op. cit.*, vol. II, p. 230-231. În sprijinul acestei soluții, autorul a mai adăugat că este greu de crezut că legiuitorul a conceput, în toate cazurile, falsificarea de valori numai în concurs cu deținerea de instrumente în vederea falsificării și că, pe de altă parte, nu trebuie uitată natura juridică a actelor preparatorii, acestea reprezentând acțiuni anterioare executării, care nu se leagă nemijlocit, sub raportul continuității, de acțiunea constitutivă a infracțiunii, ci reprezintă acțiuni ajutătoare distincte, destinate să ușureze și să facă posibilă executarea ce va urma.

[2] Vasile Dobrinoiu, Norel Neagu, *op. cit.*, p. 556.

[3] CSJ, s. pen., dec. nr. 453/1991, în V. Bogdănescu, Leonida Pastor, A.C. Ivanov, Anton Pandrea, E. Popa, Gheorghe Uglean, E. Cean, Ion Ionescu, V. Radu, R. Lazăr, *Probleme de drept din deciziile Curții Supreme de Justiție (1990-1992)*, Ed. Orizonturi, București, pp. 389-390. În același sens, a se vedea Vasile Dobrinoiu, Norel Neagu, *op. cit.*, p. 556.

[4] Sergiu Bogdan (coord.), Doris Alina Șerban, George Zlati, *op. cit.*, p. 527. *De lege lata*, o interpretare în sensul că transmiterea ar acoperi și ipoteza punerii la dispoziție ar fi contrară principiului legalității incriminării.

[5] Trib. Suprem, col. pen., dec. nr. 301/1966, în RRD nr. 5/1966, p. 161.

Prin „instrumente" se înțeleg orice unelte sau aparate cu ajutorul cărora se poate realiza falsificarea, iar termenul de „materiale" se referă la orice materii prime sau semifabricate folosite la executarea falsificării.

Urmarea imediată a infracțiunii examinate constă în crearea unei stări de pericol pentru încrederea publică, rezultată din producerea și deținerea instrumentelor sau materialelor proprii de a fi folosite la săvârșirea unei falsificări de monede, timbre sau alte valori, inclusiv instrumente electronice.

Legătura de cauzalitate între acțiunea incriminată și urmarea imediată trebuie să existe și rezultă *ex re*.

b) Latura subiectivă. Elementul subiectiv al acestei infracțiuni este *intenția*. Fapta săvârșită din culpă nu constituie infracțiune. Pentru existența intenției este necesar ca făptuitorul să-și fi dat seama de natura instrumentelor sau materialelor pe care le fabrică, primește, deține sau le transmite și de faptul că acestea ar putea servi la săvârșirea unei falsificări de monede, timbre sau alte valori.

Cerința esențială. Cunoașterea naturii instrumentelor sau materialelor nu este însă suficientă pentru întregirea laturii subiective. Mai este necesar să fie îndeplinită și o condiție esențială. În privința acestor condiții trebuie să se facă deosebire între cazul în care făptuitorul primește, fabrică sau deține instrumentele pentru uzul său personal și cazul în care fabricarea, primirea sau deținerea este efectuată la cererea și pentru uzul altor persoane.

În primul caz, pentru a exista intenție, trebuie să se constate că făptuitorul a fabricat instrumentele sau materialele ori le-a deținut cu **scopul** de a se servi personal de acestea la săvârșirea falsificării de valori sau titluri. Așadar, sub raportul laturii subiective, în acest caz este nevoie, pentru existența infracțiunii, de o *intenție directă*, caracterizată prin scopul urmărit. În al doilea caz, este suficient ca făptuitorul să fi prevăzut că instrumentele comandate de alte persoane ar putea fi achiziționate în scopul de a servi la falsificări de valori și să fi acceptat riscul unui astfel de rezultat (*intenție indirectă*)[1].

În prima ipoteză, dacă făptuitorul nu a urmărit inițial scopul care constituia cerința esențială, dar ulterior a săvârșit cu instrumentele sau materialele fabricate ori deținute o falsificare de valori sau cu știință a procurat acele instrumente sau materiale celor care au comis falsificarea, va răspunde, după caz, ca autor sau complice la falsificare și ca autor pentru infracțiunea de deținere[2].

În cea de-a doua ipoteză, în care fabricarea, primirea sau deținerea instrumentelor sau materialelor s-a efectuat la cererea și pentru uzul altor persoane, cuvântul „scopul" din textul art. 314 capătă sensul de „destinație" și deci va exista intenție când se va constata, din împrejurările în care a fost comisă fabricarea sau deținerea, că făptuitorul a prevăzut care este destinația instrumentelor sau a materialelor fabricate sau deținute, și anume că vor servi la săvârșirea unei falsificări și, deși nu a urmărit acest rezultat, totuși a acceptat eventuala lui producere. Așadar, în această situație, poate întregi conținutul laturii subiective și *intenția indirectă*[3].

---

[1] Vintilă Dongoroz, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 401. În același sens, a se vedea: Horia Diaconescu, *Drept penal. Partea specială*, vol. II, ed. a 2-a, Ed. All Beck, București, 2005, p. 510; Costică Bulai, în Costică Bulai, Avram Filipaș, Constantin Mitrache, *Instituții de drept penal. Curs selectiv pentru examenul de licență*, ed. a 3-a, revizuită și adăugită, Ed. Trei, București, 2006, p. 512.

[2] Vintilă Dongoroz, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 401.

[3] *Ibidem*.

Într-o altă opinie[1], pe care o recomandăm, s-a susținut că infracțiunea analizată, în ambele modalități normative, nu se poate comite decât cu *intenție directă*, întrucât norma de incriminare prevăzută în art. 314 folosește, pentru ambele ipoteze la care se referă autorii lucrării *Explicații teoretice*, termenul „scop", căruia nu i se pot atribui accepțiuni diferite, după cum îl raportăm la o ipoteză sau alta. Or, a urmări un anumit scop înseamnă a tinde, în mod conștient, către realizarea unui fapt sau a unui rezultat. Fără îndoială, după cum s-a arătat, scopul urmărit de către cel care fabrică, primește ori deține sau transmite instrumentele sau materialele ori echipamentele nu include și realizarea în mod nemijlocit, personal a operației de falsificare, dar nu este mai puțin adevărat că scopul falsificării unor titluri sau valori, cerut expres de lege, presupune cel puțin ca falsificatorul sau deținătorul instrumentelor ori materialelor să tindă în mod conștient la realizarea acestei finalități, prin crearea premiselor materiale necesare ca o altă persoană să poată comite falsul.

Mobilul nu interesează pentru existența infracțiunii, dar va fi ținut în seamă la operațiunea de individualizare judiciară a pedepsei.

C. Forme. Modalități. Sancțiuni

a) Forme. Deținerea de instrumente în vederea falsificării de valori este o infracțiune *obstacol*, adică o faptă care, prezentând pericol social prin aceea că, datorită săvârșirii ei, se poate ajunge la comiterea altor infracțiuni mai grave, este incriminată tocmai pentru prevenirea acelor infracțiuni cu un pericol social sporit. Fiind o infracțiune incriminată de sine stătător, iar săvârșirea sa realizându-se prin acțiune (comisiune), această faptă penală este susceptibilă de a parcurge toate formele inerente desfășurării acestei activități comisive: acte de pregătire, tentativă, consumare, epuizare.

Cum însă, în esență, deținerea de instrumente sau materiale cu scopul de a-i servi la falsificarea de valori este o faptă pregătitoare, a fost firesc ca legea să limiteze incriminarea numai la forma consumată.

Așadar, **actele preparatorii** și **tentativa**, deși posibile, nu sunt incriminate și nu cad sub incidența Codului penal.

Consumarea are loc în momentul realizării acțiunii incriminate și al producerii urmării imediate.

---

[1] Vasile Papadopol, *op. cit.*, vol. II, pp. 233-234. În același sens, a se vedea: Oliviu Augustin Stoica, *Drept...*, *op. cit.*, 1976, p. 333; Valer Suian, *op. cit.*, vol. II, p. 17; Octavian Loghin, *op. cit.*, 1992, p. 265; Gheorghe Nistoreanu, în Gheorghe Nistoreanu, Vasile Dobrinoiu, Alexandru Boroi, Ilie Pascu, Ioan Molnar, Valerică Lazăr, *Drept penal. Partea specială*, Ed. Europa Nova, București, 1997, p. 484; Ioana Vasiu, *Drept penal român. Partea specială*, vol. II, Ed. Albastră, Cluj-Napoca, 1997, p. 435; Octavian Loghin, Tudorel Toader, *op. cit.*, 2001, p. 523; Ilie Pascu, *op. cit.*, 2004, p. 490; Vasile Dobrinoiu, *op. cit.*, vol. II, p. 606; Alexandru Boroi, Gheorghe Nistoreanu, *op. cit.*, 2005, p. 716; Alexandru Boroi, *op. cit.*, 2006, p. 493; Tudorel Toader, *op. cit.*, 2007, p. 300; Ovidiu Predescu, Angela Hărăstășanu, *op. cit.*, p. 324; Alexandru Pintea, *Drept penal. Partea specială* (note de curs), Ed. Sitech, Craiova, 2010, p. 65; Petre Dungan, *Deținerea de instrumente în vederea falsificării de valori (Falsificarea de monede, timbre sau de alte valori)*, în Petre Dungan, Tiberiu Medeanu, Viorel Pașca, *Manual de drept penal. Partea specială*, vol. II, Ed. Universul Juridic, București, 2011, p. 283; Alexandru Boroi, *Drept penal. Partea specială. Conform noului Cod penal...*, *op. cit.*, p. 451; Vasile Dobrinoiu, Norel Neagu, *op. cit.*, p. 557; Ilie Pascu, *Deținerea de instrumente în vederea falsificării de valori (Comentariu)*, în Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, vol. II, p. 672; Mihail Udroiu, *Drept penal...*, *op. cit.*, 2014, p. 403; Tudorel Toader, *Deținerea...*, *op. cit.*, p. 503; Radu-Florin Geamănu, în Mihai Adrian Hotca (coord.), *Noul Cod penal. Note. Corelații. Explicații*, Ed. C.H. Beck, București, 2014, p. 614.

Fabricarea, primirea sau transmiterea de instrumente sau materiale ori echipamente putând dura în timp și lua deci forma infracțiunii continuate, iar deținerea de instrumente sau de materiale fiind o faptă prin natura sa continuă, infracțiunea de deținere de instrumente ori echipamente în vederea falsificării de valori este, implicit, susceptibilă de forma **epuizării**. Aceasta ia sfârșit atunci când s-a realizat ultima acțiune de fabricare, primire sau transmitere ori când deținerea a încetat.

b) Modalități. *Modalitățile normative* corespund diversificărilor cuprinse în conținutul dispoziției incriminatoare (art. 314). Astfel, în raport cu elementul material, infracțiunea poate fi săvârșită în modalitatea *fabricare, primire, deținere* sau *transmitere* ori, cumulativ, în *două, trei* sau *toate* acțiunile descrise; în raport cu obiectul material, infracțiunea poate fi săvârșită în modalitatea *instrumente, materiale* sau *echipamente* ori în toate produsele; în fine, în raport cu scopul, infracțiunea poate fi săvârșită în modalitatea limitată, în care instrumentele ș.a. pot servi numai la o anumită falsificare, sau modalitatea nelimitată, în care instrumentele, materialele sau echipamentele pot servi la orice falsificări de valori[1].

Infracțiunea este susceptibilă și de unele *modalități faptice* în raport cu împrejurările concrete ale deținerii de instrumente în vederea falsificării de valori, de care va trebui să se țină seama la individualizarea represiunii penale.

c) Sancțiuni. Pedeapsa prevăzută de lege pentru persoana fizică, în cazul acestei fapte penale, în varianta de bază, este închisoarea de la unu la 5 ani, iar în varianta agravată este închisoarea de la 2 la 7 ani.

Persoana juridică, în ambele ipoteze de incriminare, se sancționează cu amenda.

Dispozițiile referitoare la confiscarea specială sunt aplicabile. Prin urmare, vor fi confiscate nu numai instrumentele, materialele și echipamentele folosite ori deținute în scopul săvârșirii acțiunii de falsificare, care sunt lucruri „destinate să servească la săvârșirea unei infracțiuni", dar și instrumentele ș.a. utilizate în vederea producerii ori preparării lor, întrucât sunt lucruri „care au servit la săvârșirea unei infracțiuni".

5. Cauza de nepedepsire

Pentru ca această cauză specială de nepedepsire să devină aplicabilă este necesar ca subiectul activ al faptei tipice sau agravate, înainte de descoperirea acesteia și înainte de a se fi trecut la săvârșirea faptei de falsificare, fie să predea instrumentele sau materialele deținute autorităților judiciare, fie să le încunoștințeze despre existența lor.

Deoarece textul nu folosește termenul de denunț, încunoștințarea poate fi făcută și în alte condiții decât cele prevăzute în art. 290 C. pr. pen. (de pildă, prin e-mail, telefonic).

Nu este necesar ca predarea sau încunoștințarea să se realizeze la organul competent să investigheze și să cerceteze acest tip particular de infracțiune, fiind suficient ca acest lucru să se realizeze cu un organ judiciar penal.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Cum este și firesc, infracțiunea examinată prezintă unele înrudiri (act preparator) cu faptele penale la care se referă, dar se deosebește de acestea prin obiectul juridic specific.

[1] Vintilă Dongoroz, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 402.

B. Aspecte procesuale

Acțiunea penală pentru deținerea de instrumente în vederea falsificării de valori se pune în mișcare de către procuror din oficiu.

Urmărirea penală se efectuează de către organele de cercetare penală, sub supravegherea unui procuror din cadrul parchetului de pe lângă judecătorie.

Această faptă penală derivată poate fi urmărită chiar dacă pentru infracțiunea subsecventă (temporal) de falsificare de monede acțiunea penală nu ar putea fi pusă în mișcare datorită unor cazuri dintre cele prevăzute în art. 16 alin. (1) lit. e)-j) C. pr. pen.

Deținerea de instrumente în vederea falsificării de valori se judecă în primă instanță de către judecătoria în a cărei circumscripție teritorială a fost săvârșită, iar în apel de către curtea de apel din a cărei circumscripție face parte judecătoria respectivă.

Dacă deținerea de instrumente în vederea falsificării de valori a intrat în scopul unui grup infracțional organizat, în sensul art. 367 alin. (6), urmărirea penală se va efectua în mod obligatoriu de către un procuror din cadrul Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism, judecata în primă instanță se va efectua de către tribunal, iar apelul se va judeca de către curtea de apel.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

Codul penal din 1865 nu prevedea ca infracțiune deținerea de instrumente în vederea falsificării de valori, această activitate fiind încadrată drept complicitate anterioară dacă instrumentele sau materialele fuseseră folosite de către autor la comiterea falsificării acelor entități.

Codul penal de la 1937 prevedea infracțiunea de deținere de instrumente în vederea falsificării de valori în dispoziția din art. 399 („Acela care fabrică sau deține instrumente sau materiale anume destinate la falsificarea sau alterarea de monede, efecte, sigilii, instrumente arătate în art. 385, 391, 393, 394, 395, 396 și 397, în scopul de a servi la falsificare"), pe care o sancționa cu închisoarea corecțională de la 3 luni la un an și amendă de la 2.000 la 5.000 lei.

De asemenea, era incriminată, în art. 392 raportat la art. 387, ca infracțiune derivată, deținerea de timbre, mărci sau bilete falsificate în vederea punerii lor în circulație (pedeapsa era închisoarea corecțională de la 3 la 5 ani, amendă de la 2.000 la 5.000 de lei și interdicție corecțională de la unu la 3 ani), soluție nepreluată în Codul penal din 1969, întrucât s-a considerat că această faptă putea fi încadrată în dispozițiile relative la tăinuire și favorizare[1].

Codul penal din 1969, în art. 285, prevedea că fabricarea ori deținerea de instrumente sau materiale cu scopul de a servi la falsificarea valorilor sau titlurilor enumerate în art. 282-284 se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 5 ani.

De asemenea, potrivit art. 25 din Legea nr. 365/2002, fabricarea ori deținerea de echipamente, inclusiv hardware sau software, cu scopul de a servi la falsificarea instrumentelor de plată electronică era pedepsită cu închisoarea de la 6 luni la 5 ani.

B. Situații tranzitorii

În caz de situații tranzitorii, dispozițiile din legislația penală anterioară sunt mai blânde decât cele din noul Cod penal.

[1] Vintilă Dongoroz, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 396.

8. Elemente de drept comparat

A. Codul penal german, în Secțiunea 149 – „Acte pregătitoare" –, prevede că oricine se pregătește pentru a falsifica bani sau timbre prin producerea, procurarea pentru sine sau altul, oferirea spre vânzare, depozitare sau transmiterea către o altă persoană, de:

1) plăci, rame, tip, blocuri, negative, șabloane, programe de calculator sau echipamente similare care, prin natura lor, sunt potrivite pentru comiterea infracțiunii;

2) hârtie, care este identică sau ușor de confundat cu tipul de hârtie desemnat pentru producerea de bani sau timbre oficiale și care sunt special securizate împotriva copierii; sau

3) holograme sau alte elemente care să permită protecția împotriva falsificării, se pedepsește cu închisoare de maximum 5 ani sau cu amendă în cazul în care se pregătea să falsifice bani, iar în caz contrar, cu închisoarea de cel mult 2 ani sau cu amendă.

Potrivit alin. (2) al acestei secțiuni, oricine, în mod voluntar:

1) renunță la comiterea infracțiunii pentru care se pregătea și înlătură un pericol cauzat de el și despre care alții continuă să pregătească infracțiunea sau o comit sau împiedică finalizarea infracțiunii; și

2) distruge sau face inutilizabile mijloacele de contrafacere, dar acestea încă mai există și sunt utile pentru contrafacere, sau anunță despre existența lor la o autoritate publică sau le predă acolo nu va fi răspunzător penal.

B. Codul penal italian. Oricine produce, cumpără, deține sau vinde filigrane, programe de calculator sau instrumentele utilizate exclusiv la contrafacerea sau modificarea monedelor, timbrelor sau a hârtiei cu filigran este pedepsit, în cazul în care fapta nu constituie o infracțiune mai gravă, cu închisoare de la unu la 5 ani și o amendă de la 103 la 516 euro.

Aceeași pedeapsă se aplică în cazul în care faptele prevăzute de primul paragraf se referă la holograme sau alte elemente ale monedelor destinate să asigure protecția împotriva contrafacerii sau alterării acesteia (art. 461 – „Fabricarea sau deținerea de filigrane sau instrumente pentru contrafacerea de monede, timbre sau hârtie cu filigran").

Nu se pedepsește cel care, după ce a comis infracțiunea prevăzută în art. 461, reușește, înainte ca autoritățile să aibă cunoștință, să prevină contrafacerea, modificarea, producerea sau punerea în circulație a lucrurilor menționate în articolele precedente (art. 463 – „Cauze de nepedepsire").

C. Codul penal francez. Fabricarea, utilizarea sau deținerea de materiale neautorizate, instrumente, programe de calculator sau orice alt element special pentru fabricarea sau pentru protecția împotriva falsificării sau falsificarea de monede sau bilete bancare este pedepsită cu 2 ani de închisoare și 30.000 de euro amendă (art. 442-5).

Sunt pedepsite cu un an de închisoare și 15.000 de euro amendă fabricarea, vânzarea, distribuirea tuturor obiectelor imprimate sau formelor care prezintă, cu ajutorul semnelor monetare menționate la articolul 442-1, o asemănare de natură a facilita acceptarea de obiecte spuse, imprimate sau formule în locul valorilor copiate (art. 442-6).

D. Codul penal elvețian. Art. 244 – „Importul, achiziționarea sau depozitarea de bani falși":

1) Orice persoană care importă, achiziționează sau deține monede contrafăcute sau falsificate, bani de hârtie sau bancnote, în scopul de a le prezenta ca fiind

autentice sau non-falsificate, este pasibil de o pedeapsă privativă de libertate de cel mult 3 ani sau amendă.

2) Orice persoană care importă, achiziționează sau deține astfel de bani în cantități mari este pasibil de o pedeapsă privativă de libertate de la unu la 5 ani.

E. Dispoziții similare celei din art. 314 se mai regăsesc în: art. 271 **C. pen. portughez**, Secțiunea 177 a Capitolului 17 **C. pen. norvegian** și în §239, §240 **C. pen. austriac**.

Emiterea frauduloasă de monedă

Art. 315. (1) Confecționarea de monedă autentică prin folosirea de instalații sau materiale destinate acestui scop, cu încălcarea condițiilor stabilite de autoritățile competente sau fără acordul acestora, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează punerea în circulație a monedei confecționate în condițiile alin. (1), precum și primirea, deținerea sau transmiterea acesteia, în vederea punerii ei în circulație.

COMENTARII (Conf. univ. dr. Constantin Duvac)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

În acest capitol a fost prevăzută o *incriminatio ex novo*[1], emiterea frauduloasă de monedă (art. 315), determinată de transpunerea în dreptul intern a prevederilor art. 4 din Decizia-cadru nr. 2000/383/JAI și care va fi aplicabilă atunci când confecționarea de monedă autentică s-a făcut prin folosirea instalațiilor sau materialelor destinate în mod legal pentru emitere de monedă, dar fără acordul autorităților competente ori cu încălcarea condițiilor stabilite de acestea (prima variantă *de* tip)[2].

În alin. (2) este prevăzută o altă variantă de tip privind punerea în circulație a monedei confecționate în condițiile alin. (1), precum și primirea, deținerea sau transmiterea acesteia, în vederea punerii ei în circulație[3].

Într-o altă părere, se consideră că textul examinat prevede trei infracțiuni, iar nu trei modalități distincte care diferă prin conținutul laturii obiective și că în această ipoteză de incriminare asimilată ar fi descrise două fapte *derivate*: punerea în circulație a monedei confecționate fraudulos și fapta de primire, deținere sau transmitere

[1] Sergiu Bogdan (coord.), Doris Alina Șerban, George Zlati, *op. cit.*, p. 529, 531. În raport cu vechea reglementare, autorii consideră că fapta penală examinată ar fi putut fi încadrată în art. 282 C. pen. anterior, astfel că incriminarea distinctă a acestor acte de executare nu era strict necesară.

[2] Prin variante *de* tip avem în vedere acele cazuri în care, în același articol și sub aceeași denumire marginală, sunt incriminate două ori mai multe fapte diferite, fiecare având deci propriul său conținut juridic, care sunt în realitate infracțiuni de sine stătătoare, susceptibile să constituie un concurs de infracțiuni atunci când sunt comise de aceeași persoană.

[3] Constantin Duvac, *Infracțiunile de fals...*, *op. cit.*, pp. 26-27. În acest sens, a se vedea și: Vasile Dobrinoiu, Norel Neagu, *op. cit.*, p. 558; Raluca Moroșanu, *Emiterea frauduloasă de monedă (Explicații)*, în Corina Voicu, Andreea Simona Uzlău, Raluca Moroșanu, Cristinel Ghigheci, *Noul Cod penal. Ghid de aplicare pentru practicieni*, Ed. Hamangiu, București, 2014, pp. 503-504.

a monedei respective, în vederea punerii în circulație, alături, desigur, de fapta descrisă în alin. (1)[1].

În fine, alți autori tratează faptele prevăzute în art. 315 ca pe o infracțiune unică incriminată într-o variantă tip și una asimilată, în mod explicit[2] sau implicit (prin neabordarea acestei chestiuni)[3].

În cazul în care aceeași persoană, prin activitatea sa infracțională complexă, încalcă ambele texte [alin. (1) și (2) teza I], aceasta va fi ținută să răspundă pentru un concurs real de infracțiuni, și nu pentru o infracțiune unică[4].

2. Concept și caracterizare

În conținutul art. 315 sunt prevăzute două infracțiuni distincte: una *principală*, care constă în confecționarea de monedă autentică prin folosirea de instalații sau materiale destinate acestui scop, cu încălcarea condițiilor stabilite de autoritățile competente sau fără acordul acestora, iar alta *derivată*, *corelativă* și *subsecventă*, reprezentată de punerea în circulație a monedei confecționate fraudulos, precum și de primirea, deținerea sau transmiterea acesteia, în vederea punerii ei în circulație.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special este constituit din relațiile sociale care se nasc și se dezvoltă în legătură cu încrederea publică în monedele autentice.

B. Obiectul material în cazul primei variante de tip nu există potrivit unei păreri, moneda autentică realizată fiind produsul acțiunii incriminate[5].

Într-o altă opinie, se susține că moneda metalică sau moneda de hârtie emisă în mod fraudulos este obiect material al faptei principale[6].

Moneda autentică confecționată prin folosirea de instalații sau materiale destinate acestui scop, cu încălcarea condițiilor stabilite de autoritățile competente sau fără acordul acestora, constituie obiect material al faptei derivate, prevăzută în alin. (2).

Moneda, metalică sau de hârtie, are același înțeles cu cel arătat cu ocazia examinării falsificării de monedă (art. 310), cu particularitatea că în acest caz, sub aspect material, moneda este identică (la fel) cu cele emise de autoritățile competente, însă folosirea instrumentelor și materialelor este frauduloasă.

---

[1] Petre Dungan, *Emiterea frauduloasă de monedă (Falsificarea de monede, timbre sau de alte valori)*, în Petre Dungan, Tiberiu Medeanu, Viorel Pașca, *Manual de drept penal. Partea specială*, vol. II, Ed. Universul Juridic, București, 2011, p. 284.

[2] Alexandru Boroi, *Drept penal. Partea specială. Conform noului Cod penal...*, *op. cit.*, p. 453.

[3] Adina Vlășceanu, Alina Barbu, *op. cit.*, p. 734.

[4] Constantin Duvac, *Infracțiunile de fals...*, *op. cit.*, p. 27. În acest sens, a se vedea și Vasile Dobrinoiu, Norel Neagu, *op. cit.*, p. 559. În același sens, a se vedea: Mihail Udroiu, Victor Constantinescu, *op. cit.*, p. 416; Mihail Udroiu, *Drept penal...*, *op. cit.*, 2014, p. 405; Iuliana Nedelcu, *Emiterea frauduloasă de monedă autentică (Comentariu)*, în Georgina Bodoroncea, Valerian Cioclei, Irina Kuglay, Lavinia Lefterache, Teodor Manea, Iuliana Nedelcu, Francisca-Maria Vasile, *Codul penal. Comentariu pe articole*, Ed. C.H. Beck, București, 2014, p. 697.

[5] Petre Dungan, *Emiterea frauduloasă...*, *op. cit.*, p. 285. În același sens, a se vedea Mihail Udroiu, *Drept penal...*, *op. cit.*, 2014, p. 405.

[6] Alexandru Boroi, *Drept penal. Partea specială. Conform noului Cod penal...*, *op. cit.* p. 453. Autorul susține că obiectul material îl constituie moneda falsificată. În același sens, a se vedea Vasile Dobrinoiu, Norel Neagu, *op. cit.*, p. 558.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ nemijlocit, în cazul ambelor infracțiuni, poate fi orice persoană care îndeplinește condițiile generale ale răspunderii penale, chiar dacă pentru a realiza moneda autentică este necesară o anumită specializare din partea celui care o confecționează.

Persoana juridică poate fi subiect activ al acestei infracțiuni, în condițiile prevăzute în art. 135 C. pen.

Nu poate fi subiect activ al faptei derivate, în modalitățile normative ale primirii, deținerii sau transmiterii, cel care a confecționat moneda autentică, cu încălcarea condițiilor stabilite de autoritățile competente sau fără acordul acestora. Acesta ar urma să răspundă pentru un concurs real de infracțiuni numai dacă ar pune în circulație moneda astfel confecționată[1].

Participația penală este posibilă în toate formele sale (coautorat, instigare, complicitate).

b) Subiectul pasiv al infracțiunii este autoritatea competentă să emită moneda.

Cel care primește moneda autentică, fără să știe că aceasta a fost realizată în mod fraudulos, nu este prejudiciat material prin această infracțiune (nu poate fi subiect pasiv al acesteia[2]), deoarece moneda este valabilă și are aceeași valoare cu celelalte monede de același tip emise de autoritatea competentă și aflate în circulație.

D. Locul și timpul săvârșirii infracțiunii nu reprezintă condiții constitutive ale emiterii frauduloase de monedă.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă este reprezentată de preexistența unor instalații și materiale cu ajutorul cărora se emit monede autentice de către autoritățile competente.

Potrivit art. 2 alin. (2) lit. c) din Legea nr. 312/2004 privind Statutul Băncii Naționale a României[3], una dintre cele cinci atribuții principale ale băncii centrale a țării noastre este *„emiterea bancnotelor și a monedelor ca mijloace legale de plată pe teritoriul României"*.

Banca Națională a României este unica instituție autorizată să emită însemne monetare, sub formă de bancnote și monede, ca mijloace legale de plată pe teritoriul României.

Moneda națională este leul, iar subdiviziunea acestuia, banul.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii

a) Latura obiectivă. Elementul material al infracțiunii principale este unic și constă în confecționarea unei monede autentice, adică producerea, fabricarea ei în aceleași condiții calitative cu cele emise de autoritățile competente.

Practic, între monedele confecționate, în condițiile alin. (1), și cele fabricate de autoritățile competente nu există nicio diferență calitativă, ambele categorii fiind autentice.

---

[1] Vasile Dobrinoiu, Norel Neagu, *op. cit.*, p. 559.

[2] În sens contrar, a se vedea Petre Dungan, *Emiterea frauduloasă..., op. cit.*, p. 285. Autorul consideră că subiect pasiv *principal* al acestei infracțiuni, în toate modalitățile sale normative, este acea persoană care a fost indusă în eroare și care, de fapt, este și prejudiciată, instituția emitentă a monedei autentice fiind subiect pasiv *secundar*.

[3] Publicată în M. Of. nr. 582 din 30 iunie 2004.

În cazul faptei prevăzute în alin. (2), *verbum regens* este multiplu și constă, în mod alternativ, în punerea în circulație a produsului faptei tipice, primirea, deținerea sau transmiterea acestuia în scopul punerii în circulație.

Acești termeni au același înțeles cu cel arătat cu ocazia examinării infracțiunii de punere în circulație de valori falsificate, la care facem trimitere.

Cerințele esențiale sunt prevăzute alternativ în cazul faptei principale, care, pentru a deveni tipică, trebuie să fie comisă: cu încălcarea condițiilor stabilite de autoritățile competente *sau* fără acordul autorităților respective.

Banca Națională a României este singura în drept să stabilească valoarea nominală, dimensiunile, greutatea, desenul și alte caracteristici tehnice ale bancnotelor și monedelor.

Bancnotele poartă semnătura guvernatorului Băncii Naționale a României și a casierului central.

Falsificarea sau contrafacerea bancnotelor și monedelor se pedepsește conform legii [art. 14 alin. (3) din lege].

Banca Națională a României asigură tipărirea bancnotelor și baterea monedelor și ia măsuri pentru păstrarea în siguranță a celor care nu sunt puse în circulație, precum și pentru custodia și distrugerea, când aceasta este necesară, a matrițelor, cernelurilor și a bancnotelor și monedelor retrase din circulație.

Banca Națională a României distribuie emisiunea monetară realizată.

Urmarea imediată a ambelor infracțiuni este o stare de pericol pentru valoarea socială ocrotită de texte, respectiv încrederea publică în monedele autentice și în regimul juridic de emitere al acestora.

Legătura de cauzalitate între acțiunea incriminată și urmarea imediată trebuie să existe și rezultă din materialitatea acestei fapte de pericol abstract (*ex re*).

b) Latura subiectivă. Elementul subiectiv specific acestei infracțiuni este *intenția*.

Cerințe esențiale. La fapta derivată de primire, deținere sau transmitere a monedei emise fraudulos, *intenția* este *calificată* prin scopul urmărit de infractor, respectiv punerea ei în circulație.

Există și părerea că infracțiunea examinată se săvârșește cu intenție directă sau indirectă (în toate modalitățile sale normative)[1], după cum alți autori susțin că fapta penală analizată nu se poate comite decât cu intenție directă[2].

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Formele infracțiunii

Emiterea frauduloasă de monedă, fiind o infracțiune comisivă și intenționată, este susceptibilă de a avea un *iter criminis* și deci o execuție lentă.

a) Actele pregătitoare sunt posibile, dar nu sunt incriminate și, ca atare, nu se pedepsesc.

b) Tentativa întreruptă este posibilă și este sancționată.

c) Consumarea are loc în momentul realizării acțiunii incriminate și al producerii urmării imediate.

---

[1] Petre Dungan, *Emiterea frauduloasă..., op. cit.*, p. 287. În același sens, a se vedea Mihail Udroiu, *Drept penal..., op. cit.*, 2014, p. 405.

[2] Alexandru Boroi, *Drept penal. Partea specială. Conform noului Cod penal..., op. cit.*, p. 453.

d) Epuizarea este posibilă atunci când fapta (inclusiv în modalitatea deținerii) este comisă în formă continuată, caz în care aceasta va avea loc la data comiterii ultimei acțiuni.

În modalitatea deținerii, atunci când aceasta nu este comisă în condițiile art. 35 alin. (1), epuizarea are loc la data încetării acestei acțiuni continue.

B. Modalitățile infracțiunii

a) Modalitățile simple normative corespund acțiunilor descrise de legiuitor în redactarea preceptului celor două fapte interzise.

Cele faptice pot fi multiple și de acestea se va ține seamă de instanța de judecată la individualizarea pedepsei aplicate inculpatului.

b) Modalități calificate. Emiterea frauduloasă de monedă nu cunoaște variante calificate (atenuate sau agravate).

C. Sancțiuni

În cazul ambelor fapte incriminate de text atunci când sunt comise de o persoană fizică a fost prevăzută pedeapsa închisorii de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

Persoana juridică se va pedepsi cu amendă.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Emiterea frauduloasă de monedă are o variantă de specie prevăzută în art. 105 din Legea nr. 127/2011 privind activitatea de emitere de monedă electronică[1], potrivit căreia emiterea, fără drept, de monedă electronică se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

B. Aspecte procesuale

Acțiunea penală pentru emiterea frauduloasă de monedă se pune în mișcare de către procuror din oficiu.

Urmărirea penală se efectuează de către organele de cercetare penală, sub supravegherea unui procuror din cadrul parchetului de pe lângă judecătorie.

Emiterea frauduloasă de monedă se judecă în primă instanță de către judecătoria în a cărei circumscripție teritorială a fost săvârșită, iar în apel de către curtea de apel din a cărei circumscripție face parte judecătoria respectivă.

Dacă emiterea frauduloasă de monedă a intrat în scopul unui grup infracțional organizat, în sensul art. 367 alin. (6), urmărirea penală se va efectua în mod obligatoriu de către un procuror din cadrul Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism, judecata în primă instanță se va efectua de către tribunal, iar apelul se va judeca de către curtea de apel.

Banca Națională a României nu poate fi obligată să acorde compensații pentru bancnotele sau monedele care au fost pierdute, furate, distruse, contrafăcute sau falsificate – art. 17 alin. (6) din lege.

Membrii consiliului de administrație și salariații Băncii Naționale a României sunt obligați să păstreze secretul profesional asupra oricărei informații nedestinate publicării, de care au luat cunoștință în cursul exercitării funcțiilor lor, și nu vor folosi aceste informații pentru obținerea de avantaje personale, orice abatere fiind sancționată conform legii. Membrii consiliului de administrație și salariații Băncii Naționale

[1] Publicată în M. Of. nr. 437 din 22 iunie 2011.

a României vor fi obligați să păstreze secretul profesional și după încetarea activității în cadrul băncii, orice încălcare fiind sancționată în condițiile legii – art. 52 alin. (1) din lege.

Furnizarea de informații de natura celor prevăzute la alin. (1) va putea fi făcută sub semnătura guvernatorului Băncii Naționale a României sau a persoanelor împuternicite în acest sens, între altele, în cadrul unor proceduri judiciare, la cererea scrisă a organelor judiciare abilitate sau, după caz, a organelor de cercetare penală, cu autorizarea procurorului – art. 52 alin. (2) lit. a) din lege.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

În dreptul penal român nu există precedente legislative ale acestei incriminări *ex novo* și, ca atare, nici nu se pune problema existenței unor situații tranzitorii.

8. Elemente de drept comparat

În art. 442 **C. pen. francez** este incriminată fabricarea de monede sau bancnote, autohtone sau străine, folosind instalații sau echipamente autorizate în acest scop, atunci când se face cu încălcarea condițiilor stabilite de instituțiile autorizate să emită bancnote sau fără acordul acestor instituții, acțiune pedepsită cu închisoarea de 30 de ani și cu amendă de 450.000 de euro.

Falsificarea de valori străine

Art. 316. Dispozițiile cuprinse în prezentul capitol se aplică și în cazul când infracțiunea privește monede, timbre, titluri de valoare ori instrumente de plată emise în străinătate.

COMENTARII (Conf. univ. dr. Constantin Duvac)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Falsificarea de valori străine (art. 316) are un conținut similar cu cel din art. 284 al legii penale anterioare, astfel încât nu necesită explicații suplimentare.

Aceasta este o normă de *extindere* și *incompletă*, care împrumută preceptul și sancțiunea de la celelalte norme penale din acest capitol.

După unii autori[1], dispoziția din art. 316 nu este aplicabilă în ceea ce privește norma de incriminare prevăzută în art. 315, întrucât legea penală română nu poate reglementa emiterea sau obținerea în alte moduri de monedă în afara teritoriului țării, iar, în cazul variantei asimilate, deja există o incriminare distinctă pentru punerea în circulație, deținerea sau transmiterea în acest scop a monedei străine obținute în mod fraudulos.

Obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute în art. 316 este identic cu cel al infracțiunilor la care se referă.

Obiectul material fiind relativ asemănător cu al celorlalte infracțiuni anterioare, trimitem la analiza făcută acestora.

[1] Alexandru Boroi, *Drept penal. Partea specială. Conform noului Cod penal...*, *op. cit.*, p. 453. În sens contrar, a se vedea: Ilie Pascu, *Falsificarea de valori străine (Comentariu)*, în Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, vol. II, p. 679; Adina Vlășceanu, Alina Barbu, *op. cit.*, p. 735.

Este necesar ca moneda străină falsificată să aibă curs legal în țara respectivă[1], așa cum moneda românească contrafăcută ori alterată trebuie să aibă curs legal în România. Titlurile, timbrele sau celelalte valori falsificate trebuie să fie dintre cele aflate în circulație la data comiterii faptei. În caz contrar, vor fi incidente dispozițiile referitoare la înșelăciune, dacă sunt întrunite și celelalte condiții de incriminare prevăzute în art. 244.

În practica judiciară[2] s-a decis însă că falsificarea unor ducați austrieci, emisiune 1915, și punerea lor în circulație prin vânzare atrage aplicarea art. 284 C. pen. anterior. Împotriva acestei soluții s-a susținut că falsificarea monedei străine (ca, de altfel, a tuturor monedelor ocrotite prin incriminarea din art. 310) atrage incidența art. 284 C. pen. anterior (art. 310 sau art. 316, în noua reglementare) numai în măsura în care are curs legal în țara respectivă și, ca atare, fapta este susceptibilă să aducă un prejudiciu circulației monetare. În speță, ducații austrieci neavând un asemenea curs, falsificarea și punerea lor în vânzare ar putea constitui infracțiunea de înșelăciune – art. 244 alin. (2).

Explicațiile anterioare date cu privire la **subiecții infracțiunilor** prevăzute în art. 310-315 sunt valabile și pentru falsificarea de valori străine.

Pentru aplicarea dispozițiilor din art. 316, nu interesează dacă monedele, timbrele ori celelalte valori străine au fost falsificate, puse în circulație sau, după caz, deținute spre a fi puse în circulație în România sau pe teritoriul altui stat. De asemenea, nu prezintă interes nici dacă fapta a fost comisă de un cetățean român, de o persoană fără cetățenie sau de un cetățean străin.

Textul analizat este incident și în ceea ce privește efectele poștale, întrucât acestea sunt incluse în expresia „titluri de valoare"[3].

Explicațiile date la infracțiunile prevăzute în art. 310-315, cu privire la latura obiectivă și subiectivă, precum și cele referitoare la formele, modalitățile și sancțiunile acestora sunt valabile și în cazul falsificării de valori străine.

Instanța de judecată a stabilit că au săvârșit această infracțiune inculpații care au vândut părții vătămate două bancnote de 100 de dolari falsificate[4].

Norma prevăzută în art. 316 este o consecință a semnării de către România a Convenției de la Geneva din 20 aprilie 1929 prin care falsificarea de monedă a fost considerată o infracțiune de natură să aducă atingere unor valori cu caracter universal.

O **dispoziție similară** găsim și în **Codul penal german**, Secțiunea 152, „Bani străini, timbre și titluri de valoare", prevedere conform căreia textele Secțiunilor de la 146 la 151 se aplică și cu privire la banii, timbrele și titlurile de valoare străine, dar și în art. 250 **C. pen. elvețian** ori în art. 442-1 și urm. **C. pen. francez** sau în art. 241 **C. pen. austriac** ș.a.

---

[1] Vasile Papadopol, *op. cit.*, vol. II, p. 228.

[2] Trib. jud. Timiș, sent. pen. nr. 70/1978, în RRD nr. 10/1979, p. 54, cu *notă critică* de Vasile Papadopol.

[3] Adina Vlăsceanu, Alina Barbu, *op. cit.*, p. 735.

[4] C. Ap. Bacău, s. pen., dec. nr. 96/A/1996, în RDP nr. 4/1998, pp. 143-144.

CAPITOLUL II

Falsificarea instrumentelor de autentificare sau de marcare

Generalități (art. 317-319)

COMENTARII (Dr. Ion Ifrim, conf. univ. dr. Versavia Brutaru)

Falsificarea instrumentelor de autentificare sau de marcare constituie o categorie bine particularizată și extrem de variată în sfera vastă a faptelor socotite ca social periculoase. Faptele incriminate aduc o gravă atingere adevărului și încrederii care trebuie să determine formarea și desfășurarea relațiilor dintre oameni (*relation inter hominem*). Ca atare, orice relație socială privește și se grefează pe o anumită realitate pe care subiecții relației o au în vedere și a cărei existență implică deci o reciprocă bună-credință (*bona fide*) și încredere din partea acestor subiecți. De aceea, legiuitorul a socotit că este necesar ca, pentru ocrotirea relațiilor sociale, pentru asigurarea normalei formări și desfășurări a acestor relații, să fie incriminate faptele prin comiterea cărora, alterându-se adevărul, se creează un grav pericol sau se aduce o vătămare anumitor relații sociale.

Falsificarea de instrumente oficiale

Art. 317. (1) Falsificarea unui sigiliu, a unei ștampile sau a unui instrument de marcare de care se folosesc persoanele prevăzute în art. 176 sau persoanele fizice menționate în art. 175 alin. (2) se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Falsificarea unui sigiliu, a unei ștampile sau a unui instrument de marcare de care se folosesc alte persoane decât cele prevăzute în alin. (1) se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(3) Tentativa se pedepsește.

COMENTARII (Dr. Ion Ifrim, conf. univ. dr. Versavia Brutaru)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Reglementarea infracțiunilor care fac parte din Capitolul II al Titlului VI al noului Codul penal se deosebește de legea penală anterioară sub aspectul conținutului incriminării, ca și prin sancțiunile prevăzute în normă de incriminare. În acest sens, noul legiuitor prevede, în art. 317 din C. pen., falsificarea instrumentelor de autentificare sau de marcare în două variante: **varianta tip** și **varianta atenuată.**

Varianta tip descrisă în art. 317 alin. (1) C. pen. este o preluare a variantei prevăzute în art. 286 alin. (1) C. pen. anterior, la care se adaugă o nouă modalitate normativă, care constă în falsificarea unui sigiliu, a unei ștampile sau a unui instrument de marcare de care se folosesc persoanele menționate în art. 175 alin. (2) C. pen., adică persoanele care exercită un serviciu de interes public pentru care au

fost învestite de autoritățile publice sau care sunt supuse controlului ori supravegherii acestora[1].

Varianta atenuată a infracțiunii de falsificare de instrumente oficiale prevăzută în art. 317 alin. (2) C. pen. nu are corespondent în Codul penal anterior. Incriminarea din noul Cod penal, în redactarea ei sintetică, prevede ipoteza în care acțiunea de falsificare are ca obiect un sigiliu, o ștampilă sau un instrument de marcare de care se folosesc alte persoane decât cele prevăzute la varianta tip. În această categorie intră,de pildă, falsificarea unei societăți integral private care nu prestează o activitate de interes public.

Spre deosebire de Codul penal anterior, unde regimul sancționator era numai închisoarea, noua lege penală prevede la varianta tip un regim sancționator alternativ, închisoarea sau amenda. Totodată, noul legiuitor reglementează la varianta atenuată un regim sancționator alternativ, dar cu limitele speciale ale pedepsei mai reduse față de varianta tip[2].

2. Concept și caracterizare

Falsificarea instrumentelor oficiale este fapta persoanei care contrafăce un sigiliu[3] sau o ștampilă[4] ori un instrument de marcare oficial[5] dintre acelea de care se folosesc persoanele prevăzute în art. 176 sau persoanele fizice menționate în art. 175 alin. (2) C. pen.

Sigiliile, ștampilele și instrumentele de marcat folosite oficial au menirea de a atesta, prin amprenta lăsată de ele pe un înscris sau pe un obiect, autenticitatea celor cuprinse în înscrisul respectiv ori proprietățile sau însușirile reale ale obiectului marcat. Sigiliul, ștampila și instrumentul de marcat servesc deci la atribuirea calității de lucru (entitate), cu însușire probatorie, înscrisurilor sau obiectelor pe care se găsește aplicată amprenta lor. Falsificarea unui sigiliu, a unei ștampile sau a unui instrument de marcat constituie nu numai o alterare a adevărului cu privire la sigiliul, ștampila sau instrumentul de marcat, ci și o sursă de alterări ale adevărului în privința tuturor înscrisurilor sau obiectelor pe care sigiliul, ștampila sau instrumentul de marcat falsificat va fi aplicat.

Fapta prezintă deci un real pericol pentru *relațiile sociale* în formarea și desfășurarea cărora folosirea unor astfel de înscrisuri sau obiecte oficial atestate este îndeosebi necesară și pentru încrederea pe care oamenii o acordă înscrisurilor sau obiectelor care poartă amprenta unui sigiliu, ștampile ori instrument de marcat oficial.

Potrivit acestui caracter, infracțiunea de falsificare a instrumentelor oficiale se încadrează, sub raportul calificării de grup, în categoria infracțiunilor de fals propriu-zis,

---

[1] Ilie Pascu, *Infracțiuni privind autoritatea. Infracțiuni de fals. Infracțiuni electorale. Infracțiuni contra capacității de luptă a forțelor armate*, în *Noua legislație penală în discuția membrilor Asociației Române de Științe Penale*, Iași, 28-29 octombrie 2011, Ed. Universul Juridic, 2012, p. 196.

[2] Vasile Dobrinoiu și colab., *Noul Cod penal. Partea specială*, ed. a 2-a, revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 629.

[3] *Sigiliul* reprezintă un obiect format dintr-o placă (fixată pe un mâner) pe care este gravată o monogramă, o emblemă, o efigie și care se aplică pe un act oficial, ca dovadă a autenticității lui.

[4] *Ștampila* este un instrument format dintr-o placă de cauciuc, de lemn sau de metal fixată pe un mâner pe care sunt gravate un semn, o inscripție sau o emblemă care se aplică pe acte, mărfuri, obiecte etc.

[5] Este un obiect purtător al unui semn distinctiv destinat a fi aplicat pe anumite bunuri pentru a le certifica anumite proprietăți sau proveniența. De pildă, instrumente pentru marcarea metalelor prețioase de către BNR.

adică a infracțiunilor la care alterarea adevărului operează asupra unor lucruri (entități) având legal însușiri probatorii[1].

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic generic al faptei de falsificare a instrumentelor oficiale, făcând parte din categoria infracțiunilor de fals, constă în relațiile sociale a căror formare și desfășurare sunt condiționate prin apărarea valorii sociale a *încrederii publice*. Din moment ce ar apărea în relațiile sociale înscrisuri sau obiecte purtând amprenta unor sigilii, ștampile sau instrumente de marcat false, atunci inevitabil înscrisurile și obiectele care ar purta amprenta adevărată nu se vor mai bucura de încrederea nesovăielnică a publicului, ci ar fi necontenit puse la îndoială, așa încât puterea lor probantă ar fi simțitor micșorată.

Obiectul juridic special al infracțiunii de falsificare a instrumentelor oficiale îl formează relațiile sociale care ar fi expuse unor grave atingeri dacă legea penală nu ar incrimina și sancționa fapta de falsificare a instrumentelor oficiale.

Obiectul material este reprezentat de instrumentele oficiale sau materialele deținute. Așa fiind, sigiliile, ștampilele sau instrumentele de marcat false, care sunt, de fapt, produsul operației de falsificare, ele având însă o anumită structură, constituie, totodată, și obiectul material al infracțiunii de falsificare a instrumentelor oficiale.

B. Subiecții infracțiunii

a) Subiect activ. Subiect activ nemijlocit al acestei infracțiuni poate fi oricine (care îndeplinește condițiile de tragere la răspundere penală); la săvârșirea faptei pot, eventual, contribui mai multe persoane, deci mai mulți subiecți activi (autor, coautori și participanții instigatori, complici). În unele cazuri, subiect activ al infracțiunii poate fi o persoană care face parte dintre salariații (în special personalul tehnic) unei unități în care se confecționează sigilii, ștampile sau instrumente de marcat. Această calitate poate fi avută în vedere la individualizarea pedepsei[2].

b) Subiectul pasiv la varianta tip a acestei infracțiuni este autoritatea sau instituția publică (din cele prevăzute în art. 176 C. pen.) al cărei sigiliu, ștampilă sau instrument de marcat a fost falsificat ori a cărui falsificare s-a încercat, fiindcă fapta săvârșită sau încercată prezintă un pericol pentru relațiile sociale de care sunt legate interesele acelei organizații.

În caz de folosire a sigiliului, ștampilei sau instrumentului falsificat, devine subiect pasiv și persoana care a fost indusă în eroare din cauza unui înscris sau unui obiect care purta amprenta sigiliului, ștampilei sau instrumentului de marcat falsificat.

La varianta atenuată, subiect pasiv este orice persoană, alta decât cele menționate la varianta tip.

C. Locul și timpul săvârșirii infracțiunii

Existența infracțiunii de falsificare a instrumentelor oficiale nu este subordonată vreunei condiții privind locul sau timpul săvârșirii.

Falsificarea poate fi săvârșită în țară sau în străinătate; activitatea infracțională poate fi începută într-o localitate, continuată în alta și terminată într-o a treia localitate.

---

[1] Vintilă Dongoroz și colab., *Explicații teoretice ale Codului penal român*, vol. IV, Ed. Academiei Române, București, 1972, pp. 405-406.

[2] *Ibidem*, p. 632.

Data falsificării nu interesează decât din punctul de vedere al răspunderii făptuitorului (adult, minor cu răspundere penală sau minor fără răspundere) și al prescripției răspunderii penale.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii

Structura infracțiunii de falsificare a instrumentelor oficiale, adică conținutul său juridic, este alcătuită din: **A. situație premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă

Referindu-ne la situația premisă a acestei incriminări, observăm că ea constă în existența unor astfel de instrumente: sigilii, ștampile sau instrumente de marcat folosite oficial.

Confecționarea unui sigiliu sau a unei ștampile ori a unui instrument de marcare ce nu ar avea corespunzător oficial, adică un sigiliu, o ștampilă sau un instrument de marcat legal instituit, nu constituie infracțiune, poate cel mult servi ca mijloc de săvârșire a unei înșelăciuni.

Instrumentul oficial preexistent constituie, în forma și materialitatea sa, un mijloc de atestare a adevărului, așa încât pericolul de alterare a acestui adevăr se produce prin săvârșirea faptei de falsificare a unui astfel de instrument.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii

Conținutul constitutiv al faptei de falsificare a instrumentelor oficiale, adică ceea ce trebuie să realizeze făptuitorul pentru existența faptei incriminate, include o latură obiectivă și o latură subiectivă.

a) Sub aspectul **laturii obiective**, infracțiunea de falsificare de instrumente oficiale presupune existența unui element material, a urmării imediate și a raportului de cauzalitate între elementul material și urmarea imediată.

Elementul material (*actus reus*) al infracțiunii de falsificare de instrumente oficiale constă în acțiunea de falsificare a unui sigiliu, ștampile sau instrument de marcare. Falsificarea poate apărea în două modalități, și anume contrafacere sau alterare.

Contrafacerea presupune, de pildă, confecționarea de la început a unei ștampile identice cu una adevărată. De pildă, făptuitorul, având la dispoziție materialele necesare, confecționează o stampilă a unui consiliu județean[1].

În practica judiciară s-a reținut că inculpații, pe baza unei rezoluții delictuoase unice, atestând printr-o ștampilă falsificată existența unor ordine de plată, comenzi și declarații provenind de la o societate comercială cu răspundere limitată fictivă, au reușit să determine partea civilă, societatea comercială pe acțiuni, să livreze materialul hidroizolant în valoare de 125.810.140 de lei. Cei doi au fost condamnați de Tribunalul Prahova pentru diferite infracțiuni, iar în ceea ce privește infracțiunea prevăzută de art. 317 alin. (1) C. pen., s-a dispus achitarea. Procurorul a declarat apel, care a fost respins pe drept cuvânt, susținându-se că infracțiunea prevăzută de art. 317 alin. (1) presupune folosirea unei ștampile falsificate aparținând unei persoane juridice de drept public, și nu de drept privat, cum a fost cazul în speță.

Falsificarea prin *alterare* a unui sigiliu adevărat sau a unei ștampile adevărate ori a unui instrument de marcare adevărat este mai rar posibilă, dar nu exclusă, de

[1] Sorin Corlățeanu, *Falsificarea instrumentelor de autentificare sau de marcare*, în RDP nr. 3/2004, p. 137.

pildă, în cazul în care modificarea privește elemente susceptibile de a fi ușor alterate[1]. De pildă, va exista această infracțiune când se falsifică ștampila Primăriei Sectorului 5, alterând aspectul în relief al acesteia prin procedee mecanice, obținându-se, din cifra 5, cifra 3; în acest caz se obține o ștampilă a Primăriei Sectorului 3 care nu corespunde realității[2].

Efectuarea acțiunii de contrafacere necesită materiale, procedee și mijloace corespunzătoare specificului fiecărui instrument de autentificare sau de marcare. Ceea ce trebuie să fie imitat (contrafăcut) este partea destinată să redea *amprenta* instrumentului falsificat, iar nu substanța și forma irelevantă a instrumentului. Sigiliile și ștampilele au ca semn propriu un așa-zis simbol (imagine) și o legendă (inscripție), fie în relief, fie incrustat, așa încât, prin aplicare, lasă o *amprentă* (urmă seacă sau umedă) care constituie dovada autentificării sau a marcării. Prin urmare, a contrafface un instrument oficial de autentificare sau de marcare înseamnă a confecționa un instrument prin care să se poată obține ilicit, așadar, prin fals, o amprentă identică cu aceea a unui instrument oficial de autentificare sau de marcare.

Falsificarea amprentei unui instrument oficial efectuată direct pe un înscris sau pe un obiect nu realizează elementul material al falsificării de instrumente oficiale, fiindcă ceea ce s-a falsificat nu este un instrument, ci o amprentă; falsificarea amprentei făcută direct pe un înscris va putea constitui un fals în înscrisuri oficiale, iar falsificarea directă a marcajului pe un obiect va putea, eventual, constitui o înșelăciune dacă va fi indusă în eroare o persoană cu acel obiect[3].

Cerința esențială. Pentru ca acțiunea de contrafacere a unui instrument de autentificare sau de marcare să poată constitui elementul material al infracțiunii, trebuie ca instrumentul falsificat să corespundă unui instrument oficial de autentificare sau de marcare. Această cerință esențială este reflectarea în conținutul constitutiv al infracțiunii a situației premisă.

În cazul falsificării unui instrument de atestare (ștampilă, parafă etc.) aparținând unei persoane juridice, alta decât organizațiile arătate în art. 175, sau unui particular ori unei autorități sau organizații din străinătate nu constituie elementul material al infracțiunii de falsificare de instrumente, nefiind îndeplinită cerința esențială menționată mai sus. Folosirea unor astfel de instrumente false va putea conduce, după caz, la săvârșirea unui alte infracțiuni, de pildă, fals în înscrisuri sau a unei înșelăciuni.

Urmarea imediată constă în crearea unei stări de pericol pentru încrederea publică, stare rezultată din confecționarea unui instrument care are aptitudinea de a reda, în mod fals, amprenta unui instrument oficial adevărat.

Dacă acțiunea nu a produs o astfel de urmare sau dacă nu era potențial de natură să o producă (în caz de tentativă), latura obiectivă a faptei de falsificare de instrumente oficiale nu este realizată și deci nu există infracțiune. Cu alte cuvinte, urmarea imediată nu este realizată, adică nu există stare de pericol, când produsul falsificării este evident nereușit și nu ar putea fi util folosit[4].

Legătura de cauzalitate dintre faptă și urmarea imediată trebuie să existe.

b) Latura subiectivă cuprinde elementul subiectiv și cerințe esențiale.

Elementul subiectiv presupune, de regulă, *intenția*, care poate fi directă sau indirectă. Fapta săvârșită din culpă nu constituie infracțiune. Când o persoană dintre

---

[1] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 408.
[2] Sorin Corlățeanu, *op. cit.*, p. 137.
[3] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 408.
[4] *Ibidem*, p. 409.

cele calificate și autorizate să confecționeze sigilii, ștampile sau instrumente de marcare a lucrat o piesă de acest fel, corespunzătoare unui instrument oficial, fiind însă indusă în eroare că beneficiar al piesei ar fi organizația care folosește acel instrument, se vor aplica dispozițiile privitoare la participațiunea improprie [art. 52 alin. (3) C. pen.]. Persoana care a confecționat instrumentul în astfel de condiții va răspunde penal dacă a omis să ceară o adresă confirmativă din partea organizației respective, fiindcă a putut prevedea, în lipsa acestei confirmări, că ar fi posibil ca piesa confecționată să capete o folosire ilicită și a acceptat totuși eventualitatea acestui rezultat.

Pentru existența vinovăției în cazul acestei infracțiuni este irelevant *scopul* urmărit de făptuitor sau *mobilul* de care a fost determinat. Ca atare, cerințele esențiale ale elementului subiectiv nu sunt prevăzute de lege în cazul infracțiunii de falsificare a instrumentelor oficiale.

Mobilul și scopul vor fi avute însă în vedere la individualizarea pedepsei.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Formele infracțiunii

a) Actele de pregătire sunt nu numai posibile, dar inevitabile la realizarea faptei de falsificare de instrumente oficiale, care necesită procurarea de materiale și unelte, adaptarea acestora la acțiunea de contrafacere, procurarea modelului (prin fotografii sau amprente luate pe ceară), găsirea unui executant priceput etc. Legea nu incriminează însă actele preparatorii nici ca formă a infracțiunii și nici ca infracțiune de sine stătătoare. Aceste acte, atunci când a fost începută executarea, pot deveni acte de complicitate anterioară.

b) Tentativa la fapta de *falsificare de instrumente oficiale* există în cazul în care executarea falsificării, dar înainte de a ajunge la sfârșit, a fost întreruptă sau, deși s-a desfășurat până la capăt, nu a dat rezultat, nu s-a produs urmarea imediată, care, virtual, era însă posibilă. Există tentativă și atunci când produsul falsificării este nereușit, fiindcă acțiunea de contrafacere, dacă ar fi fost mai atent efectuată, ar fi putut duce la realizarea unui instrument fals corespunzător instrumentului adevărat și deci la crearea urmării imediate.

Tentativa este pedepsită, potrivit dispoziției din alin. (3) al art. 317 C. pen.

c) Consumarea infracțiunii are loc în momentul în care a fost realizată urmarea imediată, adică s-a creat starea de pericol prin producerea unui sigiliu, a unei ștampile sau a unui instrument de marcat fals, prin folosirea căruia se poate obține amprenta falsificată a instrumentului oficial. După cum s-a mai arătat, pentru existența infracțiunii nu se cere ca instrumentul falsificat să reprezinte o imitație perfectă (impecabilă), este suficient ca amprenta lăsată de acest instrument să poată fi aparent socotită ca adevărată și deci să fie susceptibilă de a induce în eroare pe cei față de care ar fi folosită[1].

d) Epuizarea este o fază prin care nu poate trece activitatea infracțională de falsificare a instrumentelor oficiale, fiindcă acțiunea de contrafacere are întotdeauna ca finalitate obținerea unei piese unice (sigiliu, ștampilă sau instrument de marcat). În caz de falsificare succesivă a mai multor instrumente oficiale, va exista *concurs de infracțiuni*.

[1] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 411.

B. Modalitățile infracțiunii

a) Modalități normative. În raport cu dispoziția incriminatoare (art. 317 C. pen.), modalitățile *normative* se mărginesc la obiectul falsificării, adică o modalitate a falsificării de sigilii, o alta a falsificării de ștampile și o a treia a falsificării de instrumente de marcat.

b) Modalități de fapt. Asemenea modalități sunt numeroase în raport cu modul în care autorul a înțeles să comită fapta și cu împrejurările săvârșirii faptei. Astfel, o importanță deosebită în cadrul acestor modalități o prezintă apartenența instrumentului oficial, și anume care organizație dintre cele arătate în art. 175 C. pen. folosește sigiliul, ștampila sau instrumentul de marcat și care este destinația acestuia în sfera activității aceleia organizații. Tot ca modalitate de fapt trebuie privită aptitudinea instrumentului fals de a fi socotit ca veridic, fiindcă pericolul social va fi cu atât mai grav cu cât instrumentul falsificat ar fi mai reușit și deci susceptibil de a deveni mijlocul de săvârșire în serie a unor falsuri prin folosirea instrumentului cu amprenta falsă. De pildă, numeroase înscrisuri oficiale purtând amprenta falsă a unui sigiliu sau a unei ștampile falsificate; pretinse metale prețioase purtând amprenta falsă a instrumentului de marcat fals.

C. Sancțiuni

Infracțiunea de falsificare de instrumente oficiale este sancționată, în varianta tip, potrivit dispoziției din alin. (1) al art. 317 C. pen., cu pedeapsa închisorii de la 6 luni la 3 ani sau cu amenda. Potrivit alin. (2) al art. 317, falsificarea unui sigiliu, a unei ștampile sau a unui instrument de marcare de care se folosesc alte persoane decât cele prevăzute în alin. (1) se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

În cazul în care pedeapsa aplicată de instanță este închisoarea, instanța poate pronunța și pedeapsa complementară a interzicerii unor drepturi[1].

Pedeapsa tentativei este închisoarea de la 3 luni la un an și 6 luni [art. 33 alin. (2) C. pen.].

Sigiliile, ștampilele sau instrumentele de marcat falsificate, precum și materialele și uneltele care au servit la săvârșirea faptei sunt supuse confiscării speciale [art. 112 alin. (1) lit. a) și b) C. pen.].

În cazul în care cel care a falsificat instrumentul oficial s-a servit ulterior de acesta pentru a comite un fals în înscrisuri, va exista concurs de infracțiuni.

6. Explicații complementare

A. Aspecte procesuale

Acțiunea penală pentru infracțiunea de falsificare a instrumentelor oficiale se pune în mișcare din oficiu.

Competența și procedura pentru urmărirea penală și pentru judecată sunt cele obișnuite.

Față de natura acestei infracțiuni, folosirea mijloacelor de probațiune a cercetării tehnico-științifice și a expertizei va fi întotdeauna necesară.

B. Precedente legislative și situații tranzitorii

a) În Codul penal din 1865 era prevăzută falsificarea sigiliului statului în art. 117 pct. 1 și sancționată ca și falsificarea de monedă cu maximul închisorii corecționale și cu amendă de la 500 lei în sus; falsificarea sigiliului autorităților era

[1] Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, p. 634.

prevăzută în dispoziția din art. 120 lit. b, fiind sancționată cu închisoarea de 3 ani, iar falsificarea instrumentelor de marcat era prevăzută în dispoziția din art. 118 alin. (1), fiind sancționată cu închisoarea de la 3 la 5 ani.

b) În Codul penal din 1937, „falsificarea de sigilii sau de semne de autentificare, certificare sau recunoaștere" era prevăzută în dispozițiile din art. 393-398, pedeapsa fiind închisoarea corecțională de la 3 la 5 ani pentru sigiliul Statului, de la unu la 2 ani pentru sigiliul altor autorități sau al unei instituții private și de la unu la 3 ani pentru instrumentul de marcare. Codul de la 1937 incrimina în cadrul acestui grup de infracțiuni și falsificarea amprentei unui sigiliu sau instrument de marcare [pedeapsa fiind închisoarea de la 6 luni la 2 ani (art. 397]; de asemenea, extindea incriminarea privitoare la fabricarea sau deținerea de instrumente sau materiale destinate săvârșirii de falsificări și la instrumentele destinate falsificării de sigilii sau alte semne de autentificare, certificare sau recunoaștere, pedeapsa fiind închisoarea de la 3 luni la un an (art. 399).

c) Codul penal din 1969 incrimina fapta de falsificare a instrumentelor oficiale în art. 286 într-o singură dispoziție. Incriminarea din acest cod, în redactarea ei sintetică, îngloba toate faptele de falsificare privind sigiliile, și instrumentele de marcat.

Folosirea instrumentelor false

Art. 318. Folosirea instrumentelor false prevăzute în art. 317 se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă.

COMENTARII (Dr. Ion Ifrim, conf. univ. dr. Versavia Brutaru)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Infracțiunea de folosire a instrumentelor false era prevăzută și în Codul penal anterior, fiind preluată, cu unele modificări, din dispoziția art. 287. În plus, Codul penal anterior, față de noua lege penală, prevedea în art. 287 alin. (2) fapta de folosire fără drept a unor instrumente oficiale adevărate (a unui sigiliu ori a unei ștampile cu stema țării), considerând că și în acest caz era tot o alterare a adevărului, pentru că instrumentul adevărat, folosit în alte condiții decât cele legale, este creator de urmări contrare adevărului, deci similar cu instrumentul fals[1]. Legiuitorul noului Cod penal nu a mai prevăzut această incriminare, considerând că o astfel de faptă nu poate fi echivalentă celei de folosire a instrumentelor false, iar cel care folosește fără drept un sigiliu sau o ștampilă cu stema țării poate realiza conținutul unei alte infracțiuni, de pildă, abuz în serviciu, înșelăciune săvârșită prin mijloace frauduloase, falsul în înscrisuri etc.

De asemenea, lege penală în vigoare, spre deosebire de Codul penal anterior, prevede în cazul infracțiunii de folosire a instrumentelor false sancțiunea cu amenda alternativ cu pedeapsa închisorii.

2. Concept și caracterizare

Înțelegând gravitatea acestui tip de fals, legiuitorul român a incriminat în art. 318 C. pen. *folosirea instrumentelor false*, în cadrul infracțiunilor de fals.

[1] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 414.

În doctrina penală[1], folosirea instrumentelor false presupune fapta persoanei care confecționează o probă mincinoasă a unei pretinse realități, inexistentă sau diferită de cea existentă, prin întrebuințarea unui instrument de autentificare sau de marcare fals. Este, așadar, o suprapunere de fapte prin care se alterează adevărul; instrumentul fals conține în el o alterare a adevărului, iar prin folosirea acestuia se creează o probă care, la rândul ei, conține o alterare de adevăr.

Folosirea de instrumente false este deci o faptă care aduce atingere încrederii pe care oamenii o acordă atât înscrisurilor care poartă amprenta unui sigiliu sau a unei ștampile oficiale, cât și lucrurilor pe care se află semnul unui instrument oficial marcat. Această atingere adusă încrederii publice se răsfrânge păgubitor asupra tuturor relațiilor sociale în care necesitatea acestor mijloace de probă este permanent și inevitabil simțită.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul infracțiunii

a) Obiectul juridic al infracțiunii. Infracțiunea de folosire a instrumentelor false se situează pe același plan cu infracțiunea de falsificare a instrumentelor oficiale, una față de cealaltă, fapte corelative care reprezintă aspecte ale aceluiași fenomen infracțional.

b) Obiectul material. Folosirea instrumentelor false are ca obiect material, așa după cum indică însăși denumirea infracțiunii, instrumentele false, adică ștampila, sigiliul sau instrumentul de marcat, care au fost produse prin săvârșirea infracțiunii de falsificare a unor astfel de instrumente.

Instrumentele false, putând fi folosite în mod repetat, vor forma, în mod firesc, obiectul material al întregii serii de infracțiuni de folosire de instrumente false săvârșite cu ajutorul lor.

Folosirea instrumentelor false implică însă și un material asupra căruia se aplică instrumentul folosit: hârtie, pergament, lemn, metal, materii plastice etc. În realizarea acțiunii de folosire a instrumentelor false, aceste materiale constituie și ele obiecte materiale ale infracțiunii, iar după ce s-a aplicat asupra lor amprenta instrumentului fals, acestea apar și ca produs al infracțiunii[2].

B. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ. Subiect activ nemijlocit al infracțiunii de folosire a instrumentelor false poate fi orice persoană care îndeplinește condițiile răspunderii penale.

Infracțiunea poate fi săvârșită și de mai mulți subiecți activi (coautori, instigatori, complici).

Când persoana care se folosește de instrumentul oficial fals este însuși autorul infracțiunii de falsificare a instrumentului oficial (sau vreun alt participant la această infracțiune), există concurs de infracțiuni, cele două fapte constituind infracțiuni conexe (corelative), dar incriminate distinct[3].

Situația folosirii instrumentelor falsificate de către însuși falsificatorul acestora este similară cu situația punerii în circulație de monede sau valori falsificate de către cel care le-a falsificat; cele două acțiuni incriminate distinct au fiecare o urmare imediată, de asemenea, distinctă, încrederea publică fiind expusă unei stări de pericol, în primul rând, prin falsificare și, în al doilea rând, prin folosirea falsului.

---

[1] *Ibidem*.
[2] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 415.
[3] *Ibidem*.

b) Subiectul pasiv este reprezentat întotdeauna, în mod cert, de persoanele juridice prevăzute în art. 176 C. pen. (autoritățile publice, instituțiile publice sau alte persoane juridice care administrează sau exploatează bunurile proprietate publică), sau de persoanele juridice menționate în art. 175 alin. (2), al căror instrument oficial a fost falsificat și apoi folosit, organizație căreia i se va aduce atingere prin neîncrederea pe care publicul o va manifesta față de înscrisurile sau obiectele care poartă amprenta instrumentului oficial al acestei organizații, atunci când s-ar ști că atari înscrisuri sau obiecte pot fi produsul unei folosiri de instrumente falsificate.

Când înscrisul sau obiectul care poartă amprenta instrumentului oficial falsificat este folosit, se săvârșește o nouă infracțiune (servire de înscris fals, înșelăciune prin marcaj fals), al cărei subiect pasiv devine indirect și subiectul pasiv *eventual* al folosirii instrumentelor oficiale false.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii

Structura infracțiunii de folosire a instrumentelor false, adică conținutul său juridic, este alcătuit din: **A. situație premisă; B. conținutul constitutiv.**

A. Situația premisă

Referindu-ne la existența infracțiunii de folosire a instrumentelor false, nu poate fi concepută fără preexistența fie a unui instrument fals, în cazul în care fapta se săvârșește prin folosirea acestuia, fie a unui instrument adevărat, când fapta este comisă prin folosirea pe nedrept a acestui instrument.

Săvârșirea infracțiunii de folosire a instrumentelor false nefiind posibilă fără preexistența instrumentului care formează obiectul situației premisă, constatarea că s-a săvârșit această infracțiune de folosire presupune deci că cerința privitoare la situația premisă este îndeplinită.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii

Conținutul constitutiv cuprinde o latură obiectivă și o latură subiectivă.

a) Latura obiectivă presupune existența, ca la orice altă infracțiune, a elementului material, urmarea imediată și legătura de cauzalitate.

Elementul material constă în acțiunea de folosire a unui instrument oficial fals de autentificare sau de marcare.

Prin *folosire* se înțelege întrebuințarea instrumentului într-o situație în care utilizarea lui este necesară, de pildă, fie la autentificarea unui înscris, fie la atestarea oficială a unei constatări, fie la marcarea unor obiecte etc.

Întrebuințarea instrumentului oficial (fals sau utilizat pe nedrept) într-o situație în care nu este necesar să existe o autentificare, o atestare sau o certificare oficială constituie o folosire inutilă, iar nu o folosire în sensul incriminării din legea penală (ea dă însă în vileag existenta instrumentului fals). Practic, folosirea se efectuează potrivit cu natura instrumentului fals (sigiliu, ștampilă, clește sau ciocan de marcare etc.) și cu natura substanței obiectului asupra căruia este aplicat instrumentul[1].

Cerințe esențiale. Pentru ca folosirea unui instrument de autentificare sau de marcare fals ori a unui instrument adevărat, dar întrebuințat pe nedrept să întregească latura obiectivă a infracțiunii, trebuie să fie îndeplinite unele cerințe. Astfel, în cazul folosirii unui instrument fals, acesta trebuie să corespundă instrumentului oficial destinat pentru autentificarea înscrisului sau pentru marcarea obiectului asupra căruia este aplicat instrumentul fals; dacă instrumentul fals nu este corespun-

[1] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 417.

zător, cerința specială nefiind îndeplinită, nu există infracțiune. De pildă, ștampila falsă a unei societăți comerciale este aplicată pe o diplomă universitară[1]; în cazul folosirii pe nedrept a instrumentului oficial adevărat, trebuie să fie îndeplinită cerința specială ca acest instrument să privească un sigiliu sau o ștampilă cu stema țării.

Întrebuințarea pe nedrept a unui instrument oficial adevărat care nu conține stema țării nu constituie infracțiunea de folosire pe nedrept a instrumentului oficial adevărat, ci va constitui un act de săvârșire sau de participare la săvârșirea infracțiunii de fals în înscrisuri oficiale (atunci când folosirea a servit la plăsmuirea unui astfel de înscris) sau a infracțiunii de înșelăciune, când un obiect marcat cu instrumentul oficial folosit pe nedrept a fost vândut ca și cum ar fi avut valoarea (calitativ) indicată de marca pe care o purta.

În ambele cazuri, cerințele esențiale constituie o reflectare a situației premisă (pct. I) în conținutul constitutiv al infracțiunii.

Urmarea imediată. Acțiunea de folosire a instrumentului fals, care constituie elementul material al infracțiunii, trebuie să aibă ca urmare imediată crearea unei stări de pericol pentru încrederea publică, stare decurgând din aplicarea pe un înscris a amprentei de autenticitate sau prin imprimarea pe un obiect a semnului de marcare.

Dacă înscrisul pe care s-a aplicat sigiliul sau ștampila falsă nu este susceptibil de a servi ca probă și deci de a avea consecințe juridice sau dacă obiectul asupra căruia s-a efectuat marcajul nu poate suscita vreo îndoială asupra adevăratei sale naturi și valori, neexistând o stare de pericol, nu există urmarea imediată necesară pentru întregirea laturii obiective și nu există infracțiune[2].

Legătura de cauzalitate. Între acțiunea care constituie elementul material al infracțiunii de folosire a instrumentelor false și urmarea imediată trebuie să existe, în mod firesc, o legătură de cauzalitate. Ca atare, existența legăturii de cauzalitate va trebui să fie cercetată și constatată ori de câte ori ea nu rezultă vădit din materialitatea faptei[3].

b) Latura subiectivă cuprinde elementul subiectiv și cerințe esențiale.

Elementul subiectiv al infracțiunii este *intenția*, adică autorul are reprezentarea că instrumentul *este fals*, în cazul prevăzut în art. 318 C. pen.

Cerințe esențiale. Mobilul și **scopul**, în cazul faptei comise cu intenție, sunt relevante la individualizarea pedepsei.

Împrejurarea că făptuitorul ar fi putut obține în mod licit ceea ce a realizat prin folosirea instrumentului fals nu înlătură existența intenției și deci a infracțiunii, fiindcă nu este nimănui îngăduit să obțină pe cale ilicită ceea ce ar fi putut dobândi în mod licit; această împrejurare poate fi considerată însă ca o circumstanță atenuantă judiciară, art. 75 alin. (2) lit. b) C. pen.

Fapta săvârșită din culpă nu constituie infracțiune.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Formele infracțiunii

a) Actele de pregătire, deși posibile, nu sunt incriminate și, ca atare, nu sunt sancționate.

---

[1] Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, p. 637.
[2] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 417.
[3] *Ibidem*, p. 418.

b) Tentativa nu este incriminată, considerând că gradul de pericol social pe care îl prezintă această formă nu justifică recurgerea la sancțiuni penale.

În literatura penală[1] se subliniază că fabricarea instrumentelor de autentificare sau de marcare oficiale constituie o activitate pregătitoare în raport cu infracțiunea de folosire a acestor instrumente, aceasta fiind însă incriminată ca infracțiune de sine stătătoare (art. 317 C. pen.). Așadar, dacă autorul falsificării participă ulterior ca autor sau complice la săvârșirea infracțiunii de folosire a instrumentelor false, infracțiunea de falsificare nu se absoarbe ca fază pregătitoare a activității prin care s-a realizat infracțiunea de folosire a instrumentelor, iar făptuitorul va răspunde penal pentru concurs de infracțiuni.

c) Consumarea are loc în momentul în care exercitarea acțiunii de folosire a instrumentului fals a fost dusă până la capăt și s-a produs **urmarea imediată**, adică s-a creat o stare de pericol prin efectuarea unei false autentificări sau a unei false marcări.

Pentru existența consumării nu interesează dacă înscrisul în mod fals autentificat sau obiectul în mod fals marcat a fost sau nu folosit ori a reușit sau nu să fie întrebuințat.

d) Epuizarea. Un instrument fals constituind un mijloc de săvârșire a infracțiunii de folosiri ilicite, această folosire poate uneori să fie săvârșită în serie. Cu un sigiliu fals sau o ștampilă falsă pot fi confecționate un număr mai mare sau mic de autentificări false (o serie de diplome false, o serie de certificate false etc.). La fel poate fi folosit în serie un instrument de marcat fals. Actele de folosire săvârșite în serie pot, după caz, în funcție de unitatea sau pluralitatea de hotărâri (rezoluții) infracționale, să constituie fie o infracțiune continuată, fie un concurs de infracțiuni. În cazul infracțiunii continuate, se va produce *epuizarea* când s-a pus capăt acestei continuități (fie prin voința făptuitorului, fie drept consecință a pornirii unei urmăriri penale).

B. Modalitățile infracțiunii

a) Modalități normative se mărginesc la folosirea instrumentelor *false* prevăzute în art. 317.

b) Modalități de fapt. Asemenea modalități sunt numeroase în raport cu modul în care autorul a înțeles să comită fapta și cu împrejurările săvârșirii faptei. De pildă, modalitatea folosirii unui sigiliu sau a unei ștampile false; modalitatea folosirii unui instrument de marcare fals; modalitatea folosirii unui instrument oficial fals în mod singular sau modalitatea folosirii în serie; modalitatea folosirii unui sigiliu sau a unei ștampile false sau adevărate având stema țării; modalitatea folosirii instrumentului oficial fals chiar de către cel care l-a falsificat și modalitatea folosirii lui de către o altă persoană.

C. Sancțiuni

Sancțiunea pentru fapta de folosire a instrumentelor false este pedeapsa închisorii de la 3 luni la 3 ani sau amendă.

În cazul în care infracțiunea a luat forma faptei continuate, se va putea aplica și sporul prevăzut în art. 36 alin. (1) C. pen.

Totodată, instanța poate pronunța și pedeapsa complementară a interzicerii unor drepturi, când constată că, față de gravitatea faptei, împrejurările cauzei și persoana infractorului, această pedeapsă este necesară[2].

---

[1] *Ibidem*, p. 419.

[2] Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, p. 638.

Sigiliile, ștampilele și instrumentele de marcare sunt supuse confiscării speciale în baza art. 112 C. pen.

6. Explicații complementare

A. Aspecte procesuale

Acțiunea penală, pentru infracțiunea de folosire a instrumentelor false, se pune în mișcare din oficiu.

Competența și procedura pentru urmărirea penală și pentru judecată sunt cele obișnuite.

B. Precedente legislative și situații tranzitorii

În Codul penal român din 1865, infracțiunea de folosire a instrumentelor oficiale false era prevăzută în dispozițiile din art. 117 pct. 1, pentru Sigiliul statului; în art. 119 și art. 120, pentru alte instrumente oficiale false și pentru folosirea fără drept a sigiliului Statului; iar în art. 121 era prevăzută folosirea fără drept a altor instrumente oficiale. Faptele erau sancționate cu pedeapsa închisorii corecționale, al cărei maxim special varia de la 2 la 5 ani.

În Codul penal din 1937, folosirea de instrumente oficiale false era incriminată în chiar cuprinsul dispozițiilor care prevedeau infracțiunile de falsificare a acestor instrumente (art. 393-395) și era sancționată cu aceeași pedeapsă ca și aceste infracțiuni, adică închisoare corecțională de la 3 la 5 ani, pentru folosirea unui instrument fals privind sigiliul Statului, și de la unu la 2 ani, pentru instrumentele false privind sigiliul sau ștampila altor autorități sau instituții private. Folosirea fără drept a unui sigiliu sau a unui instrument de marcat adevărat era prevăzută în art. 398 și sancționată cu pedeapsa închisorii corecționale de la 6 luni la un an.

Codul penal din 1969 prevedea folosirea instrumentelor oficiale false în dispoziția menționată în alin. (1) al art. 287 C. pen. În ceea ce privește folosirea fără drept a unui instrument oficial adevărat, Codul penal incrimina în dispoziția alin. (2) al art. 287, limitat, numai folosirea sigiliilor sau ștampilelor care poartă stema țării[1].

Falsificarea de instrumente de autentificare străine

Art. 319. Dispozițiile cuprinse în prezentul capitol se aplică și atunci când fapta privește instrumente de autentificare sau de marcare folosite de autoritățile unui stat străin.

COMENTARII (Dr. Ion Ifrim, conf. univ. dr. Versavia Brutaru)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Spre deosebire de Codul penal anterior, legiuitorul noului Cod penal a prevăzut în art. 319 fapta de falsificare de instrumente de autentificare străine. Incriminarea faptei s-ar justifica pentru combaterea criminalității internaționale în această materie. Așadar, legea penală română poate fi aplicată, în cazul săvârșirii infracțiunii de falsificare de instrumente oficiale false ori a săvârșirii infracțiunii de falsificare de instrumente oficiale false, când fapta privește instrumente de autentificare sau de marcare folosite de autoritățile unor state străine, indiferent că aceste infracțiuni

[1] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 420.

sunt săvârșite în țară ori în străinătate, dacă sunt îndeplinite, în acest din urmă caz, condițiile prevăzute în art. 11 C. pen.[1].

Din aceste considerente, fapta de falsificare de instrumente de autentificare străine, sub raportul clasificării de grup, face parte din categoria infracțiunilor de fals, aducând atingere acelor relații sociale de ordin moral, a căror formare este întotdeauna bazată pe încredere.

2. Elemente preexistente

A. Obiectul infracțiunii

a) Obiectul juridic al infracțiunii îl constituie relațiile sociale referitoare la încrederea publică ce se acordă instrumentelor de autentificare sau marcare folosite de autoritățile unui stat străin, mai ales în ceea ce privește amprenta pe care acestea o lasă, sub aspectul valorii lor probante, pe înscrisurile sau obiectele oficiale.

b) Obiectul material, în cazul falsificării de instrumente de autentificare străine, dacă aceasta constă în contrafacere, îl constituie materialele folosite de făptuitor pentru a obține falsul respectiv, iar când fapta se săvârșește prin alterare, obiectul material va fi format din suportul pe care există amprenta ștampilei, sigiliului sau instrumentului de marcat folosit de autoritățile unui stat străin. În varianta folosirii instrumentelor false străine, obiectul material îl constituie ștampila, sigiliul sau instrumentul de marcat care au fost produse prin infracțiunea de falsificare de instrumente de autentificare străine, precum și materialul asupra cărora se aplică aceste instrumente false[2].

B. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ. Subiect activ nemijlocit al acestei infracțiuni poate fi orice persoană, nefiind nevoie de vreo calitate specială. Participația penală este posibilă sub toate formele.

b) Subiectul pasiv principal al infracțiunii analizate este statul străin, iar cel secundar este autoritatea publică sau persoana juridică aparținând unui stat străin, al cărei instrument de autentificare sau marcare a fost falsificat sau folosit.

3. Structura și conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde ca elemente componente: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă

Referindu-ne la situația premisă a acestei incriminări, observăm că ea constă în existența unor instrumente de autentificare străine: sigilii, ștampile sau instrumente de marcat folosite oficial.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii

Conținutul constitutiv al faptei de falsificare de instrumente de autentificare străine, adică ceea ce trebuie să realizeze făptuitorul pentru existența faptei incriminate, include o latură obiectivă și o latură subiectivă.

a) Sub aspectul **laturii obiective**, infracțiunea de falsificare de instrumente de autentificare străine presupune existența unui element material, a urmării imediate și a raportului de cauzalitate între elementul material și urmarea imediată.

Elementul material (*actus reus*) al infracțiunii constă fie într-o acțiune de falsificare, care se poate realiza prin contrafacere sau alterare a unui sigiliu, ștampilă

[1] Ilie Pascu, *op. cit.*, p. 195.
[2] Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, p. 640.

sau instrument de autentificare străin, fie într-o acțiune de folosire a unor asemenea instrumente de autentificare străine falsificate.

Urmarea imediată constă în crearea unei stări de pericol pentru încrederea publică, stare rezultată din confecționarea unui instrument care are aptitudinea de a reda, în mod fals, amprenta unui instrument oficial adevărat. Cu alte cuvinte, urmarea imediată nu este realizată, adică nu există stare de pericol, când produsul falsificării este evident nereușit și nu ar putea fi util folosit.

Legătura de cauzalitate rezultă din materialitatea faptei (*ex re*) și, ca atare, nu trebuie dovedită.

b) Latura subiectivă cuprinde elementul subiectiv și cerințe esențiale.

Elementul subiectiv presupune, de regulă, *intenția*, care poate fi directă sau indirectă. Fapta săvârșită din culpă nu constituie infracțiune.

Pentru existența vinovăției în cazul acestei infracțiuni este irelevant *scopul* urmărit de făptuitor sau *mobilul* de care a fost determinat. Ca atare, cerințele esențiale ale elementului subiectiv nu sunt prevăzute de lege în cazul infracțiunii de falsificare de instrumente de autentificare străine. Mobilul și scopul vor fi avute însă în vedere la individualizarea pedepsei.

4. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Formele infracțiunii

a) Actele de pregătire sunt nu numai posibile, dar inevitabile la realizarea faptei de falsificare de instrumente de autentificare străine, care necesită procurarea de materiale și unelte, adaptarea acestora la acțiunea de contrafacere, procurarea modelului (prin fotografii sau amprente luate pe ceară), găsirea unui executant priceput etc. Legea nu incriminează însă actele preparatorii nici ca formă a infracțiunii și nici ca infracțiune de sine stătătoare. Aceste acte, atunci când s-a început executarea, pot deveni acte de complicitate anterioară.

b) Tentativa la fapta de *falsificare de instrumente de autentificare străine* există în cazul în care executarea falsificării, dar înainte de a ajunge la sfârșit, a fost întreruptă sau, deși s-a desfășurat până la capăt, nu a dat rezultat, nu s-a produs urmarea imediată, care, virtual, era însă posibilă. Tentativa este pedepsită, potrivit dispoziției din alin. (3) al art. 317 C. pen. coroborat cu art. 319 C. pen.

c) Consumarea infracțiunii are loc în momentul în care a fost realizată urmarea imediată, adică s-a creat starea de pericol pentru încrederea publică, ca urmare a falsificării acestor instrumente sau a folosirii lor.

B. Modalitățile infracțiunii

a) Modalități normative. În raport cu dispoziția incriminatoare (art. 319 C. pen.), modalitățile *normative* se mărginesc la obiectul falsificării, adică o modalitate a falsificării de instrumente de autentificare străine.

b) Modalități de fapt. Infracțiunea este susceptibilă de variate modalități de fapt în raport cu situația concretă.

C. Sancțiuni

Infracțiunea de falsificare de instrumente de autentificare străine este sancționată cu pedeapsa închisorii de la 6 luni la 3 ani sau cu amenda.

În cazul săvârșirii infracțiunii de folosire de instrumente de autentificare străine false, pedeapsa este închisoarea de la 3 luni la 3 ani sau amenda.

Totodată, sunt supuse confiscării speciale instrumentele de autentificare străine false, precum și materialele folosite la autentificarea acestora, potrivit art. 112 C. pen.

5. Referințe de drept comparat

A. Codul penal spaniol[1] prevede în Titlul XVIII „Falsul", iar în Capitolul III, art. 400, dispoziții generale privind fabricarea sau deținerea de obiecte, materiale, instrumente, substanțe, mașini, programe de calculator sau aparate specifice, destinate comiterii infracțiunilor prevăzute în Capitolele I și II, sancționate cu pedeapsa prevăzută autorilor faptei pentru fiecare caz. Capitolul II reglementează falsificarea de documente publice, oficiale și comerciale și a comunicărilor transmise prin serviciile de telecomunicații. Astfel, în art. 390, va fi pedepsită cu pedeapsa închisorii de la 3 la 6 ani, amendă de la 6 la 24 de luni și decăderea specială pe o perioadă de la 2 la 6 ani autoritatea sau funcționarul public care, în exercitarea funcției sale, comite falsuri: modificând un document într-unul dintre elementele sale sau cerințe cu caracter esențial; stimulând un document, total sau parțial, astfel încât să conducă în eroare cu privire la autenticitatea acestuia; menționând într-un act intervenția unor persoane, care, de fapt, nu a existat, sau atribuind persoanelor care au intervenit în respectivul document declarații sau puncte de vedere diferite de cele reale; ascunzând adevărul în relatarea faptelor.

Codul penal spaniol, în art. 391, incriminează autoritatea sau funcționarul public care, din neglijență gravă, comite unul dintre falsurile prevăzute în articolul anterior sau face posibil ca altul să le comită și care va fi pedepsit cu amendă de la 6 la 12 luni și suspendarea din postul sau funcția publică pe o perioadă de la 6 luni la un an.

Art. 392 prevede că persoana particulară care comite într-un document public, oficial sau comercial, unul dintre falsurile descrise în primele trei numere din par. 1 al art. 390 va fi pedepsită cu pedeapsa închisorii de la 6 luni la 3 ani și amendă de la 6 la 12 luni.

Totodată, art. 393 prevede că persoana care, știind că sunt falsificate, prezintă în cauză sau, ca să prejudicieze pe altul, face uz de unul dintre documentele falsificate cuprinse în articolele precedente va fi pedepsită cu o pedeapsă mai mică în grad decât cea prevăzută pentru falsificatori.

B. Legea penală italiană prevede despre fals în sigilii sau instrumente sau semne de autentificare, certificare sau recunoaștere astfel: cel care contrafăce sigiliul statului, destinat să fie aplicat pe actele Guvernului, sau, nefiind concurs la contrafacere, face uz de acest sigiliu contrafăcut de alții este pedepsit cu închisoarea de la 3 la 6 ani și cu amendă.

C. Legea penală din Moldova incriminează în art. 360 luarea, sustragerea, tăinuirea, degradarea sau distrugerea documentelor, imprimantelor, ștampilelor sau sigiliilor aparținând întreprinderilor, instituțiilor, organizațiilor, indiferent de tipul de proprietate sau forma juridică de organizare, dacă această faptă a fost săvârșită din interes material sau din alte motive josnice, precum și luarea, sustragerea, tăinuirea, degradarea sau păstrarea buletinelor de identitate sau a altor documente importante ale persoanelor fizice, cu intenția de a limita libertatea persoanei, inclusiv libertatea de circulație, sau de a o lipsi de aceasta.

Codul penal din Moldova incriminează în art. 361 confecționarea, deținerea, vânzarea sau folosirea documentelor oficiale false, care acordă drepturi sau eliberează de obligații, confecționarea sau vânzarea imprimantelor, ștampilelor sau a sigiliilor false ale unor întreprinderi, instituții, organizații, indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare.

[1] *Código penal*, edición actualizada, septiembre de 2009, Tecnos, Madrid.

Capitolul III

Falsuri în înscrisuri

Generalități (art. 320-328)

COMENTARII (Prof. univ. dr. Ilie Pascu)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Capitolul III, denumit „Falsuri în înscrisuri", al Titlului VI, „Infracțiuni de fals", din noul Cod penal, Partea specială, este consacrat incriminării faptelor de fals în înscrisuri.

Acest capitol cuprinde nouă texte, cu următoarele denumiri marginale: falsul material în înscrisuri oficiale (art. 320); falsul intelectual (art. 321); falsul în înscrisuri sub semnătură privată (art. 322); uzul de fals (art. 323); falsificarea unei înregistrări tehnice (art. 324); falsul informatic (art. 325); falsul în declarații (art. 326); falsul privind identitatea (art. 327); infracțiuni de fals comise în legătură cu autoritatea unui stat străin (art. 328).

În Codul penal anterior, aceeași materie era reglementată în șapte texte, cu următoarele denumiri marginale: falsul material în înscrisuri oficiale (art. 288); falsul intelectual (art. 289); falsul în înscrisuri sub semnătură privată (art. 290); uzul de fals (art. 291); falsul în declarații (art. 292); falsul privind identitatea (art. 293); falsul prin folosirea emblemei Crucii Roșii (art. 294).

O examinare comparativă a conținutului textelor de incriminare a faptelor de fals în înscrisuri cuprinse în Codul penal anterior și în noul Cod penal conduce la identificarea atât a unor asemănări, cât și a unor deosebiri.

În ambele coduri penale, normele de incriminare a următoarelor fapte – falsul material în înscrisuri oficiale, falsul intelectual, uzul de fals și falsul în declarații – au același conținut. Sunt, în principiu, menținute aceleași limite speciale ale pedepsei închisorii, cu mici deosebiri.

Noul Cod penal, în art. 322, menține conținutul faptei de fals în înscrisuri sub semnătură privată prevăzut în art. 290 C. pen. anterior, la care se adaugă o nouă modalitate normativă, care constă în falsificarea unui înscris sub semnătură privată de către o persoană, prin atestarea unor fapte sau împrejurări necorespunzătoare adevărului ori prin omisiunea cu știință de a insera unele date sau împrejurări, dacă făptuitorul folosește înscrisul falsificat ori îl încredințează altei persoane spre folosire, în vederea producerii unor consecințe juridice. Această modalitate normativă a falsului sub semnătură privată se justifică, întrucât, pe baza textului de incriminare din Codul penal anterior, încadrarea juridică a unor fapte, devenite din ce în ce mai frecvente, comise în sfera raporturilor comerciale, apărea tot mai dificilă sau rămânea în afara sancțiunii penale în lipsa unui suport legal (spre exemplu, facturi care consemnează date neconforme realității[1]).

În art. 324 C. pen. este incriminată fapta de falsificare a unei înregistrări tehnice, fără a avea corespondent în legea penală anterioară.

[1] A se vedea *Expunerea de motive* la Legea nr. 286/2009.

Această faptă a fost introdusă în grupul infracțiunilor de fals în înscrisuri pornind de la realitatea vieții sociale contemporane, unde tot mai multe documente atestă o anumită împrejurare în mod automat, fără intervenția nemijlocită a funcționarului public sau a altei persoane și pentru care se impune o protecție penală a veridicității acestor atestări, în condițiile în care falsificarea și folosirea lor nu pot fi sancționate pe baza textelor existente în legea penală anterioară.

Legiuitorul noului Cod penal, în art. 325, aduce în grupul infracțiunilor de fals în înscrisuri „Falsul informatic", fără modificări de conținut, faptă incriminată în art. 48 din Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției[1].

În poziționarea falsului electronic alături de celelalte infracțiuni de fals în înscrisuri, s-a avut în vedere, pe de o parte, crearea unui cadru legislativ coerent în această materie, iar, pe de o altă parte, s-a ținut seama că în practica judiciară continuă să se înregistreze tot mai multe cazuri în care falsificarea are loc într-un mediu virtual, electronic și implică folosirea unei game din ce în ce mai variate de echipamente sau programe electronice.

Falsul privind identitatea prevăzut în art. 327 C. pen. are un conținut diferit în raport cu aceeași faptă incriminată în art. 293 C. pen. anterior. În primul rând, varianta tip a falsului privind identitatea prevăzută în art. 327 alin. (1) C. pen. a fost reformulată pentru a i se da o mai mare claritate și pentru a realiza o armonizare cu celelalte incriminări privind falsul în înscrisuri. În al doilea rând, s-a introdus în alin. (2) al art. 327 o variantă agravată a falsului privind identitatea în ipoteza utilizării frauduloase a identității aparținând altei persoane, întrucât în acest caz există riscul angajării unor consecințe juridice în sarcina persoanei respective.

Prin dispozițiile prevăzute în art. 328 C. pen., cu denumirea marginală „Infracțiuni de fals comise în legătură cu autoritatea unui stat străin", legiuitorul a extins incidența normelor de incriminare a falsurilor în înscrisuri și la faptele care privesc acte emise de o autoritate competentă a unui stat străin sau de o organizație internațională instituită printr-un tratat la care România este parte sau declarații ori o identitate asumată în fața acesteia.

2. Concept și caracterizare

Falsurile în înscrisuri sunt acele fapte ale unei (unor) persoane prin care se denaturează un anumit adevăr aparent presupus ca fiind dovedit printr-un înscris oficial sau sub semnătură privată, o înregistrare tehnică, date informatice sau declarații făcute unui funcționar public sau unei unități unde acesta își desfășoară activitatea, dar care, în realitate, este alterat, adică neconcordant cu realitatea.

Faptele de fals în înscrisuri constituie o categorie bine particularizată și extrem de variată în sfera vastă a faptelor social periculoase. Aceste fapte aduc o gravă atingere încrederii pe care oamenii o acordă înscrisurilor oficiale sau sub semnătură privată, înregistrărilor tehnice, datelor informatice sau declarațiilor făcute în fața unităților sau autorităților publice, în condițiile de astăzi ale vieții sociale, când asemenea înscrisuri sunt indispensabile în desfășurarea normală a relațiilor sociale de tot felul. Fără apărarea încrederii pe care publicul o acordă tuturor înscrisurilor, ca

[1] Publicată în M. Of. nr. 279 din 21 aprilie 2003, cu modificările și completările ulterioare. Prin art. 130 din Legea nr. 187/2012 se abrogă Secțiunea a 2-a din Capitolul III al Titlului III din Legea nr. 161/2003, denumită „Infracțiuni informatice", cuprinzând articolele 48-50.

probe, relațiile sociale ar fi extrem de stânjenite, ritmul lor ar scădea la un nivel redus, fiindcă, atunci când înscrisurile oficiale sau sub semnătură privată ori declarațiile unor persoane făcute la anumite unități publice nu ar inspira încredere, va trebui să se recurgă la efectuarea unor anevoioase verificări de fapt și se vor ivi continue și serioase ezitări pentru formarea oricăror relații sociale producătoare de consecințe juridice.

Pătrunderea în sfera relațiilor sociale a unor înscrisuri, înregistrări tehnice, date informatice false atrage inevitabil o neîncredere publică în orice asemenea înscrisuri similare, impunând efectuarea de cercetări diferite și deseori infructuoase și, pe cale de consecință, o vătămătoare stagnare a relațiilor sociale în sectorul în care ar apărea înscrisurile, înregistrările tehnice, date informatice false.

Dispozițiile cuprinse în Titlul „Infracțiuni de fals", în Capitolul „Falsuri în înscrisuri" își găsesc aplicație numai dacă nu există vreo dispoziție derogatorie, fie în cuprinsul Codului penal, fie în vreo lege specială, prin care se incriminează în mod diferit vreo faptă care, în lipsa acelei dispoziții, ar fi intrat în cadrul infracțiunilor de fals în înscrisuri. De exemplu, alterarea unui înscris constituie fals (art. 320 sau art. 321 C. pen.); dacă alterarea s-a efectuat însă asupra unui înscris în care sunt stabilite drepturi ale statului român în raport cu o putere străină, fapta se va încadra în dispoziția privitoare la „Compromiterea unor interese de stat" (art. 406 C. pen.); declarația mincinoasă, producătoare de consecințe juridice, făcută unui funcționar public sau unei unități în care acesta își desfășoară activitatea constituie infracțiune de fals în declarații (art. 326 C. pen.); dacă declarația este făcută însă de către un martor într-o cauză judiciară, fapta se va încadra în art. 273 C. pen., care incriminează mărturia mincinoasă; declarațiile false făcute, de exemplu, pentru obținerea pe nedrept de fonduri din bugetul general al Uniunii Europene sau din bugetele administrate de aceasta se încadrează în art. 18^1 sau art. 18^3 din Legea nr. 78/2000, modificată prin Legea nr. 187/2012.

Din consultarea rapoartelor de activitate ale Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție pe ultimii 3 ani (2010-2012) rezultă că infracțiunile de fals în înscrisuri ocupă un loc semnificativ în grupul infracțiunilor de fals; în anul 2010 au fost trimiși în judecată 487 de inculpați, dintre care 414 pentru infracțiuni de fals în înscrisuri; în 2011 au fost trimiși în judecată 486 de inculpați care au săvârșit infracțiuni de fals, dintre care 419 pentru comiterea de infracțiuni de fals în înscrisuri, iar în 2012 au fost trimiși în judecată 481 de inculpați care au săvârșit infracțiuni de fals, dintre care 433 pentru infracțiuni de fals în înscrisuri.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic generic

Prin incriminarea faptelor de fals în înscrisuri, legiuitorul penal a înțeles să ocrotească relațiile sociale a căror formare, desfășurare și dezvoltare ar putea fi puse în pericol ori vătămate prin săvârșirea unor astfel de fapte. Gravitatea acestor fapte decurge din alterarea adevărului săvârșită asupra unor entități (înscrisuri, înregistrări tehnice, date informatice, declarații făcute unor unități publice) care au însușirea legală de a servi ca mijloc de probă, de a constitui dovada unor realități de existența și veridicitatea cărora depinde formarea și desfășurarea diferitelor relații sociale.

Prin sancționarea penală a alterării sau denaturării adevărului asupra unor astfel de entități cu însușire probatorie, legea penală creează o protecție pentru acestea, întărind încrederea pe care oamenii ar trebui să o aibă în valoarea lor probatorie,

încredere care contribuie la ocrotirea și, implicit, la larga și nestânjenita dezvoltare a relațiilor sociale bazate pe onestitate și deci la progresul social.

Dacă avem în vedere vasta sferă a relațiilor sociale care se nasc, se desfășoară și se dezvoltă între oameni în cele mai frecvente cazuri, între instituții și autorități ale statului ori între acestea și cetățeni, pretutindeni întâlnim necesitatea și utilitatea de necontestat a folosirii unor lucruri cu însușiri probatorii, ca, de exemplu, înscrisuri oficiale cu caracter economic, administrativ sau juridic, diplome de diferite naturi, acte de stare civilă și tot felul de înscrisuri autentice, legalizate sau sub semnătură privată, date informatice, înregistrări tehnice etc.

Din punct de vedere al ocrotirii penale și deci al obiectului juridic generic al infracțiunilor de fals în înscrisuri, valoarea socială pe care legea penală o apără este încrederea publică în entitățile care au legal însușirea de a face probă, cum sunt înscrisurile, datele informatice și înregistrările tehnice.

B. Obiectul material

Infracțiunile de fals în înscrisuri pot avea ca obiect material înscrisul oficial preexistent, în cazul în care falsul se comite prin alterarea conținutului acestuia, înscrisul al cărui conținut este alterat cu prilejul întocmirii lui, înscrisul sub semnătură privată contrafăcut sau alterat, înscrisul fals de care se face uz, înscrisul încredințat pentru a fi folosit pe nedrept la dovedirea identității și înregistrarea tehnică falsificată.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ nemijlocit la infracțiunile de fals în înscrisuri poate fi orice persoană care îndeplinește condițiile generale ale răspunderii penale, cu excepția variantei agravate a infracțiunii de fals material în înscrisuri oficiale și a infracțiunii de fals intelectual, la care subiectul activ nemijlocit trebuie să aibă calitate de funcționar public în înțelesul dispozițiilor art. 175 C. pen.

Participația penală este posibilă în oricare dintre formele și felurile acesteia.

b) Subiectul pasiv poate fi unitatea căreia i se atribuie în mod mincinos înscrisul oficial falsificat sau înregistrarea tehnică falsă ori persoana fizică sau juridică împotriva căreia s-au produs consecințele juridice când înscrisul sau înregistrarea tehnică a fost folosită împotriva sa.

D. Locul și timpul săvârșirii infracțiunilor de fals în înscrisuri

Faptele de fals în înscrisuri se pot săvârși, în marea lor parte, în orice loc sau timp. Sunt însă unele infracțiuni din această categorie la care locul și timpul comiterii lor constituie fie un element circumstanțial de agravare, fie o cerință a elementului material. Astfel, falsul material în înscrisuri oficiale, când este săvârșit de un funcționar public în timpul îndeplinirii atribuțiilor de serviciu, devine agravat, or, falsul intelectual se săvârșește de către funcționarul public în timpul și la locul îndeplinirii atribuțiilor de serviciu; sau atât falsul în declarații, cât și falsul privind identitatea se comit față de un funcționar public sau o unitate în care acesta își îndeplinește atribuțiile de serviciu, deci în timpul și la locul în care funcționarul public își realizează sarcinile de serviciu.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunilor de fals în înscrisuri

A. Situația premisă

Infracțiunile de fals în înscrisuri nu pot fi de conceput fără preexistența unei stări de fapt sau de drept care să impună (să facă necesară) sau să justifice întocmirea unor înscrisuri oficiale sau sub semnătură privată (falsul material în înscrisuri, falsul intelectual, falsul în înscrisurile sub semnătură privată); ori fără preexistența unui

înscris falsificat (uz de fals); sau a unei înregistrări tehnice asupra căreia s-a operat falsificarea (falsul unei înregistrări tehnice); ori a unui sistem informatic asupra căruia s-a acționat, în sensul de a introduce sau șterge, fără drept, date informatice, în vederea producerii unor consecințe juridice (falsul informatic); ori preexistența vreunuia dintre acele cazuri în care simpla declarație sau prezentare a unei persoane în fața unei unități publice competente să primească astfel de declarații producătoare de consecințe juridice (falsul în declarații, falsul privind identitatea).

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii de fals în înscrisuri cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă cuprinde elementul material, cerințe esențiale, urmarea imediată și legătura de cauzalitate.

Elementul material al infracțiunilor de fals în înscrisuri se poate realiza printr-o acțiune care constă în: falsificarea în mod material a unui înscris oficial sau în conținutul său ori a unui înscris sub semnătură privată; folosirea unui înscris fals oficial sau sub semnătură privată; introducerea, modificarea sau ștergerea de date informatice; falsificarea unei înregistrări tehnice; declararea necorespunzătoare adevărului sau prezentarea sub o identitate falsă ori atribuirea unei asemenea identități altei persoane, făcută unui funcționar public sau unei unități în care acesta își desfășoară activitatea.

La infracțiunile de fals intelectual și fals în înscrisuri sub semnătură privată, elementul material poate consta și într-o inacțiune (omisiunea cu știință de a insera unele date sau împrejurări care ar fi trebuit să fie constatate).

Cerințe esențiale. Pentru ca acțiunile (inacțiunile) care constituie elementul material al infracțiunilor de fals în înscrisuri să întregească latura obiectivă a acestora, trebuie să fie îndeplinite două cerințe esențiale.

Prima cerință esențială se referă la înscrisul falsificat, în sensul că acesta trebuie să fie un înscris oficial în accepțiunea dispozițiilor art. 178 alin. (2) C. pen. (în cazul falsului material în înscrisuri oficiale, falsului intelectual, uzului de fals și falsului privind identitatea); un înscris sub semnătură privată (în cazul falsului în înscrisuri sub semnătură privată); o înregistrare tehnică (în cazul falsificării unei înregistrări tehnice); date informatice (în cazul falsului informatic); o declarație necorespunzătoare adevărului, făcută unei persoane prevăzute în art. 175 C. pen. sau unei unități în care aceasta își desfășoară activitatea (în cazul falsului în declarații).

A doua cerință esențială este ca înscrisul oficial sau sub semnătură privată falsificat, înregistrarea tehnică falsificată, datele informatice necorespunzătoare adevărului, declarațiile necorespunzătoare adevărului, făcute unui funcționar public sau unei unități în care acesta își desfășoară activitatea, să poată să producă aceleași efecte ca și când acestea ar fi adevărate.

Urmarea imediată. Pentru existența laturii obiective a infracțiunilor de fals în înscrisuri este necesar ca acțiunea de falsificare să aibă ca urmare imediată crearea unei stări de pericol pentru relațiile sociale ocrotite, pericol decurgând din realizarea unui înscris fals care prezintă, aparent, toate însușirile unui înscris corespunzător.

Urmarea imediată se consideră produsă chiar dacă înscrisul falsificat nu este de o factură desăvârșită, suficient fiind ca acest înscris să poată fi utilizat și acceptat ca valabil.

Când falsificarea înscrisului oficial sau sub semnătură privată este însă vizibilă și ușor de observat (ștersături evidente, adăugiri scrise cu altă cerneală etc.), urmarea imediată nu va fi îndeplinită, iar fapta nu va constitui decât o încercare de a falsifica.

Legătura de cauzalitate. Pentru ca starea de pericol să fie socotită ca produs al unei acțiuni de falsificare, trebuie să se constate că între starea de pericol și acțiunea de falsificare există o legătură de cauzalitate.

Dacă nu se constată existența legăturii de cauzalitate între acțiunea de falsificare a înscrisului oficial, a înscrisului sub semnătură privată, a înregistrării tehnice ori a datelor informatice și urmarea imediată (crearea unei stări de pericol pentru relațiile sociale ocrotite), nu va exista nici infracțiunea de fals în înscrisuri.

b) Latura subiectivă cuprinde elementul subiectiv și cerințe esențiale.

Elementul subiectiv. Pentru toate infracțiunile care fac parte din grupul infracțiunilor de fals în înscrisuri, normele de incriminare cer să fie săvârșite cu intenție, ca formă de vinovăție, și, cel mai adesea, în modalitatea intenției directe, pentru că făptuitorul, prin săvârșirea acestora, urmărește producerea unor consecințe juridice.

Elementul subiectiv trebuie să fie constatat și verificat în raport cu fiecare faptă în parte, atunci când vin în concurs fapte de fals în înscrisuri propriu-zise cu fapte derivate. Astfel, s-ar putea ca un înscris alterat din culpă și deci care nu ar constitui o infracțiune pentru făptuitor să fie ulterior folosit cu intenție de acesta sau de o altă persoană, știind că înscrisul conține o alterare de adevăr, caz în care va exista infracțiunea de uz de fals. Și invers, un înscris a fost falsificat cu intenție și există deci infracțiune, dar cel care se folosește de acel înscris nu știe că există o alterare de adevăr, în acest caz fapta neconstituind infracțiunea de uz de fals, chiar dacă făptuitorului i s-ar putea reproșa vreo culpă.

Cerințe esențiale. Caracteristic infracțiunilor de fals în înscrisuri este scopul de a se dovedi un interes ilegitim sau legitim. Între interesul legitim al unei persoane și încrederea publică pe care înscrisurile trebuie să o inspire, legea penală a dat preeminență acesteia din urmă, întrucât un înscris falsificat aduce atingere încrederii publice prin simplul fapt că este fals.

Împrejurarea că înscrisul servește interesul individual legitim al unei persoane va fi cel mult o cauză de atenuare, iar nu o justificare a faptei penale. Prin urmare, există infracțiune de fals în înscrisuri și în cazul în care falsul este comis pentru a dovedi un fapt adevărat.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

Infracțiunile de fals în înscrisuri fiind comisive și intenționate, săvârșirea acestora este susceptibilă de a parcurge fazele obișnuite de desfășurare ale unei activități infracționale: acte pregătitoare, tentativă, consumare, epuizare.

a) Actele pregătitoare (preparatorii), deși posibile și uneori chiar necesare (de exemplu, procurarea sau confecționarea unor materiale sau mijloace necesare efectuării acțiunii de falsificare), nu cad sub incidența legii penale, nefiind incriminate de aceasta.

Dacă actele pregătitoare la săvârșirea infracțiunii de fals în înscrisuri au fost efectuate de o altă persoană și acestea au servit autorului în efectuarea acțiunii de falsificare de înscrisuri, acestea pot deveni, eventual, acte de complicitate anterioară la săvârșirea infracțiunii.

Când acțiunea de falsificare a unui înscris, în special a unui înscris oficial, se realizează prin aplicarea unui sigiliu fals sau a unei ștampile false, cel care a folosit sigiliul sau ștampila falsă va răspunde ca subiect activ a două infracțiuni, și anume:

fals material în înscrisuri oficiale și folosirea de instrumente oficiale false, în concurs real de conexitate.

b) Tentativa există în cazul în care executarea acțiunii de falsificare a înscrisului a început, dar a fost întreruptă sau a rămas fără rezultat din motive sau cauze străine voinței făptuitorului.

Se reține tentativă și în ipoteza în care acțiunea de falsificare a înscrisului a fost efectuată în întregime, dar nu s-a produs urmarea imediată, înscrisul falsificat fiind inutilizabil din cauza defectelor sale ușor de observat chiar de o persoană mai puțin atentă.

Tentativa este incriminată la infracțiunile: fals material în înscrisuri oficiale, fals intelectual și fals în înscrisuri sub semnătură privată. La celelalte infracțiuni de fals în înscrisuri, tentativa nu este incriminată.

c) Consumarea infracțiunilor de fals în înscrisuri are loc în momentul în care executarea acțiunii de falsificare a fost desăvârșită și s-a produs urmarea imediată, adică s-a creat starea de pericol prin realizarea unui înscris oficial fals, a unui înscris sub semnătură privată fals, a unei înregistrări tehnice false sau a unor date informatice false, care prezintă însă aparent toate însușirile unui înscris adevărat, a unei înregistrări tehnice adevărate, a unor date informatice adevărate.

d) Epuizarea. Unele infracțiuni dintre cele de fals în înscrisuri pot avea un caracter continuu, ca, de exemplu, falsul informatic sau falsificarea unei înregistrări tehnice, ori pot fi comise în mod continuat, ca, de exemplu, uzul de fals sau falsul privind identitatea, infracțiuni la care distingem și un moment al epuizării, care are relevanță în ceea ce privește data săvârșirii infracțiunii și individualizarea judiciară a pedepsei.

B. Modalități

a) Modalități normative. Acestea decurg din dispozițiile incriminatoare ale faptelor de fals în înscrisuri, ca, de exemplu: contrafacerea scrierii, contrafacerea semnăturii ori alterarea unui înscris oficial sau sub semnătură privată (în cazul infracțiunii de fals material în înscrisuri oficiale ori sub semnătură privată); atestarea neconformă adevărului sau omisiunea de a insera date sau împrejurări (în cazul infracțiunii de fals intelectual și falsul sub semnătură privată); folosirea unui înscris oficial fals sau a unui înscris sub semnătură privată fals; contrafacerea sau alterarea unei înregistrări tehnice (în cazul infracțiunii de falsificare a unei înregistrări tehnice); introducerea sau ștergerea de date informatice ori restricționarea accesului la asemenea date (în cazul infracțiunii de fals informatic); declarația falsă în vederea producerii unei consecințe juridice pentru sine sau pentru altul (în cazul infracțiunii de fals în declarații); prezentarea sub o identitate falsă ori atribuirea unei identități false unei alte persoane (în cazul infracțiunii de fals privind identitatea).

b) Modalități de fapt. Fiecare modalitate normativă a infracțiunilor de fals în înscrisuri poate fi realizată în modalități de fapt diferite, în raport cu natura înscrisului, felul înscrisului (oficial, sub semnătură privată), instrumentele sau mijloacele folosite în falsificare, importanța înscrisului, consecințele pe care le poate produce înscrisul falsificat, rostul înscrisului (acte de stare civilă, diploma de studii, carte de identitate, pașapoarte, testamente etc.), procedeul de falsificare (tipar, dactilografiere, scris de mână, ștersături, adăugiri etc.)

De toate aceste modalități normative sau de fapt și de orice alte modalități posibile se va ține seama la stabilirea gravității fiecărei infracțiuni de fals în înscrisuri săvârșite în concret și la periculozitatea făptuitorului în vederea stabilirii duratei ori a cuantumului pedepsei.

C. Sancțiuni

Infracțiunile de fals în înscrisuri se pedepsesc cu închisoarea cuprinsă între 6 luni și 3 ani (falsul material în înscrisuri oficiale varianta tip și falsul privind identitatea varianta tip); sau între aceste limite alternativ cu amenda (falsul în înscrisuri sub semnătură privată; uzul de fals, când se folosește un înscris oficial fals; falsificarea unei înregistrări tehnice) ori în limite chiar mai reduse alternativ cu amenda (uzul de fals, când se folosește un înscris fals sub semnătură privată; falsul în declarații varianta atenuată).

Alte infracțiuni din categoria celor de fals în înscrisuri se pedepsesc cu închisoare de la unu la 5 ani (falsul material în înscrisuri oficiale varianta agravată, falsul intelectual și falsul informatic).

Potrivit dispozițiilor art. 67 C. pen., instanța de judecată poate aplica și pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi dacă va constata că, față de natura și gravitatea infracțiunii, împrejurările cauzei și persoana infractorului, această pedeapsă este necesară.

În temeiul art. 112 C. pen., instanța de judecată poate lua măsura de siguranță a confiscării speciale, dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute de acest text de lege.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

În grupul infracțiunilor de fals în înscrisuri sunt incluse, pe de o parte, infracțiunile de fals propriu-zise, iar, pe de altă parte, infracțiunile de fals în înscrisuri conexe între care există o strânsă și firească legătură. Infracțiunile de fals în înscrisuri conexe nu numai că împrumută caracterul lor ilicit de la infracțiunilor de fals în înscrisuri propriu-zise, dar, la rândul lor, contribuie în mod esențial la crearea sau agravarea pericolului social pe care îl prezintă aceste infracțiuni.

Infracțiunile de fals în înscrisuri comise privesc faptele derivate, și anume: uzul de fals, folosirea unei înregistrări tehnice falsificate, fapta de a face declarații neadevărate, prezentarea sub o identitate falsă. Pentru a fi săvârșite aceste infracțiuni de fals în înscrisuri conexe, este necesar să există un fals material în înscrisuri oficiale, un fals intelectual, un fals a unui înscris sub semnătură privată, a unei înregistrări tehnice falsificate.

Datorită acestor strânse legături între faptele principale de fals în înscrisuri și faptele derivate (conexe), incriminarea faptelor derivate în cadrul infracțiunilor de fals în înscrisuri apare pe deplin justificată. Când se săvârșește o infracțiune de fals în înscrisuri derivată, se va reține existența concursului real de infracțiuni între infracțiunea de fals propriu-zisă și infracțiunea de fals în înscrisuri conexă sau derivată.

Infracțiunile de fals în înscrisuri, atât cele propriu-zise, cât și cele conexe, au legături cu alte infracțiuni, constituind, cel mai adesea, un mijloc de săvârșire a acestora. De exemplu, la infracțiunea de înșelăciune, în varianta agravată prevăzută în art. 244 alin. (2) C. pen., dacă mijlocul fraudulos prin care s-a realizat inducerea în eroare a unei persoane îl constituie un înscris oficial sau sub semnătură privată fals, înșelăciunea va deveni agravată (calificată) și se vor aplica regulile concursului real de conexitate de infracțiuni; la fel și în cazul infracțiunii de uzurpare de calități oficiale prevăzute în art. 258 C. pen., care, cel mai des, se comite prin folosirea unui înscris oficial fals.

Există, de asemenea, numeroase modalități normative ale infracțiunilor de fals în înscrisuri în legile speciale, unele abrogate prin Legea nr. 187/2012, altele modi-

ficate și menținute în continuare în vigoare și după 1 februarie 2014. Dintre acestea din urmă amintim: Legea zootehniei nr. 72 din 2002[1], care, în art. 31 lit. a), prevede: „constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 3 ani sau amendă: a) înscrierea în etichetele de prezentare a nutreturilor combinate a unor date care nu corespund cu compoziția acestora"; Legea nr. 191 din 2003 privind infracțiunile la regimul transportului naval[2], în art. 14 alin. (1), prevede: „constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la un la 5 ani săvârșirea uneia dintre următoarele fapte: (...) b) comunicarea unor informații false, dacă a pus în pericol siguranța navigației; c) falsificarea sau distrugerea jurnalelor de bord ori de mașini (...)"; Legea nr. 78 din 2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție[3], în art. 18[1], prevede: „(1) Folosirea sau prezentarea cu rea-credință de documente ori declarații false, inexacte sau incomplete, dacă fapta are ca rezultat obținerea pe nedrept de fonduri din bugetul general al Uniunii Europene sau din bugetele administrate de aceasta ori în numele ei, se pedepsește cu închisoare de la 2 la 7 ani și interzicerea unor drepturi. (2) Cu pedeapsa prevăzută la alin. (1) se sancționează omisiunea de a furniza, cu știință, datele cerute potrivit legii pentru obținerea de fonduri din bugetul general al Uniunii Europene sau din bugetele administrate de aceasta ori în numele ei, dacă fapta are ca rezultat obținerea pe nedrept a acestor fonduri. (...)", iar în art. 18[3] alin. (1) se prevede: „Folosirea sau prezentarea cu rea-credință de documente ori declarații false, inexacte sau incomplete, care are ca rezultat diminuarea ilegală a resurselor ce trebuie virate către bugetul general al Uniunii Europene sau către bugetele administrate de aceasta ori în numele ei, se pedepsește cu închisoare de la 2 la 7 ani și interzicerea unor drepturi"; Legea nr. 86 din 2006 privind Codul vamal al României[4], în art. 272, incriminează „folosirea, la autoritatea vamală, a documentelor vamale de transport sau comerciale care se referă la alte mărfuri sau bunuri ori la alte cantități de mărfuri sau bunuri decât cele prezentate în vamă constituie infracțiunea de folosire de acte nereale și se pedepsește cu închisoare de la 2 la 7 ani și interzicerea unor drepturi", iar în art. 273 se prevede că „folosirea, la autoritatea vamală, a documentelor vamale de transport sau comerciale falsificate constituie infracțiunea de folosire de acte falsificate și se pedepsește cu închisoare de la 3 la 10 ani și interzicerea unor drepturi".

B. Aspecte procesuale

Din punct de vedere procesual, toate infracțiunile de fals în înscrisuri sunt urmărite din oficiu.

Urmărirea penală se efectuează de către organele de cercetare penală ale poliției, sub supravegherea procurorului.

Judecătoria competentă după teritoriu judecă în primă instanță infracțiunile de fals în înscrisuri.

Întrucât între infracțiunile de fals în înscrisuri propriu-zise și cele derivate, așa cum am mai arătat mai sus, există o firească conexitate cu caracter de corelație, în sensul că infracțiunea de folosire de înscrisuri false presupune existența infracțiunii de fals în înscrisuri, pentru a exista hotărâri inconciliabile, se va face, ori de câte ori este posibil, reunirea cauzelor dacă, potrivit dispozițiilor art. 43 alin. (1) lit. c)

[1] Publicată în M. Of. nr. 72 din 31 ianuarie 2002, cu modificările și completările ulterioare, și republicată în M. Of. nr. 235 din 2 aprilie 2014.

[2] Publicată în M. Of. nr. 332 din 16 mai 2003, cu modificările și completările ulterioare.

[3] Publicată în M. Of. nr. 219 din 18 mai 2000, cu modificările și completările ulterioare.

[4] Publicată în M. Of. nr. 350 din 19 aprilie 2006.

C. pr. pen., între infracțiunile de fals în înscrisuri propriu-zise și cele derivate există legături și reunirea lor se impune pentru buna înfăptuire a justiției.

În procesul penal privitor la infracțiunile de fals în înscrisuri este necesar, de regulă, să se dispună efectuarea, după caz, a unei expertize pentru aflarea adevărului în cauză (art. 172 C. pr. pen.) sau a constatării alterării adevărului, care reclamă cunoștințe tehnice și de specialitate.

7. Precedente legislative

A. Codul penal de la 1864 incrimina faptele de fals în înscrisuri în Cartea II, Titlul III, „Crime și delicte în contra intereselor publice", Capitolul I, Secțiunea III, paragraful I, „Despre falsificarea de înscrisuri publice sau autentice și de comerț sau de bancă" (art. 123-126); paragraful II, „Despre falsificarea în scrieri private" (art. 127-128), și paragraful III, „Despre falsificarea de pașaporturi, foi de drum și certificate".

În paragraful I erau incriminate următoarele fapte: falsul material în înscrisuri oficiale, art. 123, săvârșit de către un funcționar public sau o altă persoană și pedepsit cu închisoarea de la 3 la 5 ani și cu amendă de la 50 de lei în sus; falsul intelectual, art. 124, săvârșit de un funcționar public care, alcătuind (redactând) acte scrise privitoare la funcțiunea lui, a denaturat cu viclenie substanța sau circumstanțele lor, scriind altele decât cele reale, pedeapsa fiind tot închisoarea de la 3 la 5 ani și amenda de la 50 de lei în sus; falsificarea unui înscris autentic și public sau înscrisuri de comerț sau de bancă (art. 125); uzul de fals pedepsit cu închisoarea de la unu la 5 ani (art. 126), care consta în folosirea cu bună știință a înscrisurilor false (plăsmuite).

Paragraful II era destinat incriminării faptelor de falsificare a înscrisurilor private, ca, de exemplu: plăsmuirea, precum și folosirea unui înscris privat plăsmuit (art. 127) și plăsmuirea de către o altă persoană a unui înscris sub semnătură privată (art. 128).

Paragraful III era rezervat incriminării faptelor de falsificare de pașapoarte, foi de drum și certificate (art. 129-139), în diferitele lor variante și modalități, sancționate cu pedeapsa închisorii cu limite cuprinse între 3 luni și un an și jumătate.

B. Codul penal de la 1936 incrimina faptele de fals în înscrisuri în Cartea II, Titlul IX, „Crime și delicte contra intereselor publice" (art. 385-415), Capitolul II, „Falsul în acte", sistematizat pe trei secțiuni: Secțiunea I, „Falsul în acte publice și private" (art. 401-408); Secțiunea II, „Falsul în pașapoarte, foi de drum, certificate, traduceri, expertize și registre de călători"(art. 409-411); Secțiunea III, „Întrebuințarea de fals" (art. 412-413), și Capitolul III, „Falsul prin substituire de persoane și uzurpare de titluri sau onoruri" (art. 414-415).

În grupul faptelor de fals în acte publice și private erau incluse: falsul material în înscrisuri publice sau private, incriminat într-o variantă tip, când subiect activ nemijlocit era orice persoană, și o variantă agravată, al cărei autor era un funcționar public care săvârșea fapta în exercițiul funcțiunii sale (art. 401); falsul intelectual prevăzut în dispozițiile art. 402, iar unele variante ale acestuia erau cuprinse și în art. 403 (atestări false de certificate sau autorizații false); falsul în declarații privind starea civilă (art. 404); falsul privind identitatea (art. 405); falsul în acte private (art. 406); fapta de „abuz de semnătură în alb" (art. 407). În art. 408 erau considerate înscrisuri private biletele, tichetele sau orice acte imprimate producătoare de efecte juridice, când acestea emanau de la un particular sau o întreprindere particulară. Aceste fapte erau sancționate cu închisoare cuprinsă între un an și 5 ani și amendă între 2.000 de lei și 10.000 de lei.

Falsul în pașapoarte, certificate, expertize, traduceri oficiale era prevăzut în dispozițiile din art. 409-411, sancțiunea fiind închisoarea corecțională ale cărei limite speciale variau de la o lună la 6 luni; un an la 5 ani; un an la 3 ani.

Întrebuințarea de acte false era incriminată în art. 412 și art. 413. Pentru fapta de întrebuințare de acte false prevăzută în art. 412, pedeapsa era închisoarea corecțională, în aceleași limite speciale ca și cele stabilite pentru infracțiunea de falsificare a înscrisului folosit, adică de la unu la 3 ani pentru înscrisurile publice și de la 6 luni la 2 ani pentru înscrisurile private. În cazul agravantelor legale prevăzute la art. 401 alin. (2) și art. 406 alin. (2), pedeapsa era închisoarea corecțională de la 2 la 5 ani.

Cu privire la întrebuințarea de înscrisuri private false, se prevedea, în alin. (2) al art. 412, că fapta nu constituia infracțiune decât dacă era de natură să producă anumite consecințe juridice.

În art. 413 era incriminată special fapta de folosire a unui certificat medical fals în scopul de a induce în eroare o autoritate sau o societate de asigurări, pedeapsa fiind închisoarea de la o lună la un an.

În dispozițiile art. 414 era incriminat falsul privind identitatea, sub denumirea de „substituire de persoane", pedeapsa fiind închisoarea de la un an la 3 ani, indiferent dacă fapta se săvârșea în fața unei autorități publice sau față de un particular.

C. Codul penal de la 1968, în Titlul VII, „Infracțiuni de fals", Capitolul III, „Falsuri în înscrisuri" (art. 288-294), incrimina faptele de falsuri în înscrisuri, fără a se proceda la vreo subdivizare a acestora.

În categoria infracțiunilor de fals au fost incriminate: falsul material în înscrisuri oficiale (art. 288), incriminat într-o variantă tip, când autor era orice persoană, și pedepsit cu închisoare de la 3 luni la 3 ani, și o variantă agravată, în ipoteza în care autor era un funcționar public, iar pedeapsa era închisoarea de la 6 luni la 5 ani; falsul intelectual (art. 289), pedepsit cu închisoare de la 6 luni la 5 ani; falsul în înscrisuri sub semnătură privată, pedepsit cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau amendă; uzul de fals, incriminat în două variante în raport cu natura înscrisului (oficial sau sub semnătură privată), la care și pedeapsa era diferită; falsul în declarații, la care pedeapsa era închisoarea de la 3 luni la 2 ani sau amenda; falsul privind identitatea, cu cele două variante sancționate cu pedeapsa închisorii de la 3 luni la 3 ani.

D. Codul penal de la 2004[1] incrimina faptele de fals în înscrisuri în Titlul XI, „Crime și delicte contra economiei, industriei, comerțului și regimului fiscal", Capitolul III, „Crime și delicte contra încrederii publice" (art. 464-478). În această subdiviziune a Codului penal erau incriminate toate faptele de fals, inclusiv cele de fals în înscrisuri, fără a cunoaște vreo sistematizare sau grupare în funcție de obiectul asupra căruia s-a operat falsificarea (monedă, timbre, mărci, bilete de transport, valori străine, instrumente oficiale, înscrisuri oficiale ori sub semnătură privată).

În ceea ce privește falsurile în înscrisuri, în Codul penal de la 2004 erau incriminate următoarele fapte: falsul material în înscrisuri oficiale (art. 470), în două variante în funcție de calitatea autorului (orice persoană, la varianta tip, funcționarul public, la varianta agravată); falsul intelectual (art. 471); falsul în înscrisuri sub semnătură privată (art. 472); uzul de fals (art. 473); falsul în declarații (art. 474); falsul privind identitatea (art. 475) și falsul privind folosirea emblemei Crucea Roșie (art. 476). Aceste fapte erau pedepsite cu închisoarea strictă de la un an la 3 ani sau cu zile-amendă ori închisoarea strictă de la un an la 4 ani sau la 5 ani.

[1] Publicat în M. Of. nr. 575 din 29 iunie 2004, abrogat prin Legea nr. 286/2009.

8. Elemente de drept comparat

A. Codul penal francez incriminează faptele de fals în înscrisuri în Titlul IV, „Atingeri aduse încrederii publice", Capitolul I, „Despre falsuri" (de la art. 441-1 la art. 441-12). În această subdiviziune a codului este incriminat ca fals orice alterare frauduloasă a unui înscris sau orice alt suport de exprimare a gândirii care are ca obiect sau care poate avea ca efect stabilirea dovezii unui drept ori a unui fapt producător de consecințe juridice, precum și uzul unui asemenea fals, pedepsit cu 3 ani închisoare și amendă de 45.000 de euro.

Când falsul este comis într-un document emis de administrația publică în scopul constatării unui drept, a unei identități sau calități ori în scopul acordării unei autorizații, se pedepsește cu 5 ani închisoare și amendă de 75.000 de euro.

Fapta este mai gravă dacă autorul este o persoană depozitară a autorității publice sau însărcinată cu o misiune în serviciul public sau dacă falsul a fost comis cu intenția de a facilita comiterea unei crime sau obținerea impunității autorului.

De asemenea, sunt incriminate și faptele de deținere a unor documente false în scopul folosirii lor.

Falsul unui înscris oficial (scriere publică, autentică sau într-o înregistrare ordonată de autoritatea publică) se pedepsește cu 10 ani închisoare și amenda de 150.000 de euro.

B. Codul penal spaniol incriminează faptele de fals în înscrisuri în Titlul XVIII, „Falsul", Capitolul II, „Falsificarea de documente", sistematizat pe trei secțiuni: Secțiunea 1, „Falsificarea de documente publice, oficiale și comerciale și a comunicărilor transmise prin serviciile de telecomunicații"; Secțiunea 2, „Falsificarea de documente private", și Secțiunea 3, „Falsificarea de certificate".

În Secțiunea 1 sunt prevăzute aceleași infracțiuni de fals de documente săvârșite cu intenție de autoritatea sau funcționarul public în exercitarea funcției sale, care se pedepsesc cu închisoarea de la 3 ani la 6 ani (art. 390), sau din culpă, care se pedepsesc cu amendă (art. 391); infracțiunile de fals în înscrisuri oficiale săvârșite de o persoană particulară se pedepsesc cu închisoare de la 6 luni la 3 ani și amendă (art. 392); uzul de fals al documentelor oficiale falsificate, care se pedepsește cu o pedeapsă mai mică în grad decât cea prevăzută pentru falsificatori (art. 393), și falsul săvârșit de funcționarul public însărcinat cu serviciile de comunicații, care falsifică o comunicare telefonică sau alta specifică acestor servicii, care se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani (art. 394).

Secțiunea 2 este consacrată incriminării faptelor de fals, când sunt comise într-un document privat, care se pedepsesc cu închisoare de la 6 luni la 2 ani (art. 345), și a uzului de fals a unor asemenea înscrisuri, sancționat cu o pedeapsă mai mică în grad decât cea prevăzută pentru falsificatori.

Secțiunea 3 este destinată incriminării faptelor de falsificare de certificate săvârșite de personalul sanitar (art. 397) sau de o autoritate ori de funcționarul public, prin eliberarea de certificate false (art. 398), precum și a faptelor de falsificare a unor asemenea certificate de către o persoană particulară sau care face uz de certificate false (art. 399).

C. Codul penal italian incriminează faptele de fals în înscrisuri în Titlul VII, „Delicte contra încrederii publice", Capitolul III, „Falsul în acte", și Capitolul IV, „Falsul de persoană".

În Capitolul III, „Falsul în acte", sunt incriminate următoarele fapte: „Falsul material în acte publice" (art. 476); „Falsul material în certificate sau autorizații administrative comis de un funcționar public" (art. 477); „Falsul material în copii autentice ale actelor publice sau private și în atestate asupra conținutului lor, săvârșit de funcționarul public" (art. 478); „Falsul intelectual în acte publice săvârșit de funcționarul public" (art. 479); „Falsul intelectual în certificate sau autorizații administrative comis de un funcționar public (art. 480); Falsul intelectual în certificate comis de persoane care practică un serviciu de necesitate publică" (art. 481); „Falsul material comis de un privat" (art. 482); „Falsul intelectual comis de un privat în acte publice" (art. 483); „Fals în registre și notificări" (art. 484); „Fals în înscrisuri private" (art. 485); „Fals în hârtia semnată în alb. Act privat" (art. 486); „Falsul în hârtia semnată în alb. Act public" (art. 487); „Alte falsuri în hârtia semnată în alb. Aplicabilitatea dispozițiilor asupra falsurilor materiale" (art. 488) și „Uz de acte false" (art. 489). Pedeapsa pentru un aceste fapte de fals este închisoarea cuprinsă între un an și 4 luni și 6 ani și 8 luni.

În Capitolul IV, „Falsul de persoană", sunt incriminate următoarele fapte: „Substituirea de persoană" (art. 494); „Falsa atestare sau declarație a unui funcționar public asupra identității sau calității personale proprii sau a altora" (art. 495); „Declarații false asupra identității sau calității personale proprii sau a altora" (art. 496) și „Uzurparea de titluri sau de onoruri" (art. 498).

Pedeapsa pentru aceste infracțiuni este închisoarea între un an și 3 ani.

D. Codul penal german incriminează faptele de fals în înscrisuri în Capitolul 23, „Falsificarea documentelor".

Acestea sunt: „Falsificarea documentelor săvârșită de funcționarul public sau o altă persoană, precum și folosirea acestora" (art. 267); „Falsificarea schițelor tehnice" (art. 268); „Falsificarea datelor doveditoare" (art. 269); „Certificarea falsă indirectă" (art. 271); „Modificarea legitimațiilor oficiale" (art. 273); „Modificarea indicatoarelor de graniță" (art. 274); „Pregătirea unei falsificări de legitimații oficiale" (art. 275); „Procurarea de legitimații oficiale false" (art. 276); „Falsificarea certificatelor de sănătate" (art. 277); „Eliberarea de certificate de sănătate false" (art. 278); „Întrebuințarea de certificate de sănătate false" (art. 279); „Folosirea abuzivă a cărților de identitate" (art. 281). Pedeapsa pentru aceste fapte este închisoarea între un an și 10 ani.

BIBLIOGRAFIE SPECIALĂ LA CAPITOLUL III (TITLUL VI)

George Antoniu, *Notarul public și legea penală*, în Dreptul nr. 3/ 1999, p. 118; Radu Bădin, Corneliu Turianu, *Folosirea instrumentelor oficiale false. Falsul în înscrisuri sub semnătură privată. Conținutul laturii obiective*, în Dreptul nr. 1/1994, p. 106; Ileana Florentina Chersa, Sebastian Bobi Chersa, *Anularea înscrisurilor falsificate*, în RDP nr. 2/2006, p. 86; Dorin Ciuncan, *Reflecții asupra infracțiunilor de fals*, în RDP nr. 3/2006, p. 140; Dorin Ciuncan, *Falsificarea cecurilor. Încadrare juridică*, în RDP nr. 4/1995, p. 122; Dorin Ciuncan, *Circulația rutieră. Fals material*, în RDP nr. 2/1998, p. 118; Andrei Cocieru, *Cazurile în care există un concurs între infracțiunile prevăzute în art. 291 C. pen. sau art. 292 C. pen. și cea prevăzută în art. 293 C. pen.*, în Pro Lege nr. 2/1997, p. 171; Nicolae Conea, *Infracțiunea de fals în declarații prevăzută de Legea nr. 105/1996 privind evidența populației și cartea de identitate*, în Dreptul nr. 7/1997, p. 59; Nicolae

Conea, *Infracțiunile prevăzute de Legea nr. 115/1996 privind declararea și controlul averii demnitarilor, magistraților, funcționarilor publici și unor persoane cu funcții de conducere*, în Dreptul nr. 12/1997, p. 42; Maxim Dobrinoiu, *Infracțiuni în domeniul informatic*, Ed. C.H. Beck, București, 2006; Maxim Dobrinoiu, *Accesul ilegal la poșta electronică*, în RDP nr. 3/2008, p. 122; Ion Dumitru, *Săvârșirea infracțiunilor de uz de fals în concurs cu infracțiunea de fals material în înscrisuri oficiale și fals privind identitatea, de către o persoană care, falsificând un act de identitate, l-a folosit prezentându-se sub o identitate falsă*, în Dreptul nr. 12/1995, p. 55; Betinio Diamant, Vasile Luncean, *În legătură cu infracțiunea de fals intelectual*, în RDP nr. 1/1999, p. 139; Titu Duță, Vasile Țugui, *Consecințe penale ale simulării prețului în cazul unui contract autentic de vânzare-cumpărare a unui imobil*, în Dreptul nr. 2/1994, p. 18; Mihai Adrian Hotca, Mirela Gorunescu, Norel Neagu, Maxim Dobrinoiu, Radu-Florin Geamănu, *Infracțiuni prevăzute în legi speciale. Comentarii și explicații*, ed. a 3-a, Ed. C.H. Beck, București, 2013; Gheorghe Ivan, *Fals în declarații. Condiții de reținere. Neproducerea consecințelor juridice urmărite de inculpat. Obligativitatea verificării declarației*, în Dreptul nr. 5/2000, p. 153; Vasile Jurj, *Despre falsul intelectual prin omisiune*, în Dreptul nr. 4/1996, p. 47; Laura Codruța Lascu, *Falsul în acte contabile*, în RDP nr 3/2001, p. 119; Laura Codruța Lascu, *Este posibilă aplicarea pedepsei prevăzute în art. 290 C. pen. în cazul comiterii infracțiunii prevăzute în art. 40 din Legea nr. 82/1991?*, în Dreptul nr. 8/2001, p. 133; Dinu Micu, Liviu Matei, Gheorghe Mărgărit, *Despre constituționalitatea prevederilor art. 293 alin. (1) C. pen.*, în Dreptul nr. 4/2000, p. 116; Tiberiu Medeanu, *Falsul în înscrisuri ale societăților comerciale*, în RDP nr. 4/2004, p. 88; Adrian Cristian Moise, *Investigarea criminalistică a infracțiunilor informatice*, în Dreptul nr. 4/2009, p. 235; Costel Niculeanu, *Discuții cu privire la existența infracțiunii prevăzute în art. 293 C. pen. atunci când fapta este comisă în afara teritoriului țării față de autoritatea publică a statului respectiv*, în Dreptul nr. 12/2005, p. 218; Dorinel Oancea, *Criminalitatea informatică*, în Revista de criminologie, de criminalistică și de penologie nr. 1/2009, p. 17; Ioana Olaru, *Calificarea juridică a faptei de a declara în fața notarului public un preț mai mic decât cel real*, în Dreptul nr. 6/1996, p. 80; Gigel Potrivitu, *Infracțiunea de fals privind identitatea*, în Dreptul nr. 10/2001, p. 161; Vasile Păvăleanu, *Anularea înscrisului fals*, în RDP nr. 1/2002, p. 38; Octav Ion Rădulescu, *Aspecte ale falsului în actele notariale*, în Dreptul nr. 5/1998, p. 66; Octavian Rădulescu, Paula Rosenberg, Amalia Tudor, Teodor Narcis Godeanu, *Uz de fals. Conținut constitutiv. Declarații neadevărate în fața notarului public. Folosirea procurii speciale conținând declarațiile neadevărate în fața instanței de judecată. Executarea silită a unei hotărâri de evacuare realizată în prezența mandatarului reclamantului din procesul civil (Note la sentința penală nr. 2672/2004 a Judecătoriei Ploiești)*, în Dreptul nr. 10/2006, p. 123; Florin Roman, *Discuții în legătură cu încadrarea juridică a faptei funcționarului unei societăți comerciale care emite facturi cu un conținut necorespunzător realității*, în Dreptul nr. 12/1997, p. 72. Florin Radu, Cristina Radu, *Considerații în legătură cu subiectul activ al infracțiunii de fals în declarații*, în Dreptul nr. 12/2007, p. 172; Cristina Rotaru, *Infracțiuni de fals. Practica judiciară*, Ed. Hamangiu, București, 2007; Ion Staiu, *Infracțiunea de fals în înscrisuri sub semnătură privată*, în RDP nr. 4/2004, p. 88; Marin Susman, *Discuții în legătură cu încadrarea juridică a faptei de întocmire de înscrisuri fictive de către un întreprinzător particular*, în Dreptul nr. 3/1997, p. 101, Adrian Truichici, *Falsul privind identitatea comis în fața unei autorități străine*, în RDP nr. 4/2007, p. 169; Ioana Vasiu, *Prevenirea criminalității informatice*, Ed. Hamangiu, București, 2006; Paul Vizireanu (I), Dorin Ciuncan (II), *Fals material și fals intelectual*, în Pro Lege nr. 1/1994, p. 262; Gheorghe Voinea, *Fals în acte contabile*, în RDP nr. 2/1999, p. 106; George Zlati, *Unele aspecte în legătură cu infracțiunile informatice din perspectiva legislației în vigoare, precum și a noului Cod penal*, în Dreptul nr. 12/2012, p. 204.

Falsul material în înscrisuri oficiale

Art. 320. (1) Falsificarea unui înscris oficial, prin contrafacerea scrierii ori a subscrierii sau prin alterarea lui în orice mod, de natură să producă consecințe juridice, se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 3 ani.

(2) Falsul prevăzut în alin. (1), săvârșit de un funcționar public în exercițiul atribuțiilor de serviciu, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(3) Sunt asimilate înscrisurilor oficiale biletele, tichetele sau orice alte imprimate producătoare de consecințe juridice.

(4) Tentativa se pedepsește.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Ilie Pascu)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Falsul material în înscrisuri oficiale, ca primă faptă din categoria falsurilor în înscrisuri, este incriminat în art. 320 C. pen. și are același conținut cu cel prevăzut în art. 288 C. pen. anterior. În ambele Coduri penale, falsul material în înscrisuri oficiale este incriminat într-o variantă tip și o variantă agravată. La varianta tip, subiectul activ nemijlocit poate fi orice persoană care îndeplinește condițiile răspunderi penale, iar la varianta agravată, subiectul activ nemijlocit este un funcționar public care comite falsul în înscrisuri oficiale în exercițiul atribuțiilor de serviciu.

În noul Cod penal, la ambele variante de incriminare a falsului material în înscrisuri oficiale, limita minimă specială a pedepsei cu închisoarea a fost majorată. Astfel, la varianta tip, limita minimă specială a pedepsei cu închisoarea a fost majorată de la 3 luni (cât era în Codul penal anterior) la 6 luni, iar la varianta agravată, limita minimă a pedepsei cu închisoarea a fost majorată de la 6 luni la un an. La baza acestor modificări a stat reevaluarea gravității faptei de fals în înscrisuri oficiale făcută de legiuitorul noului Cod penal.

2. Concept și caracterizare

Falsul material în înscrisuri oficiale este incriminat în art. 320 C. pen. într-o variantă tip și o variantă agravată.

Varianta tip [art. 320 alin. (1)] constă în falsificarea unui înscris oficial, prin contrafacerea scrierii ori a subscrierii sau prin alterarea lui în orice mod, de natură să producă consecințe juridice.

Varianta agravată [art. 320 alin. (2)] există când fapta descrisă la varianta tip a fost săvârșită de un funcționar public în exercițiul atribuțiilor de serviciu.

În temeiul acestor dispoziții de incriminare, falsul material în înscrisuri oficiale este un mod ilicit de confecționare sau de modificare a unui înscris oficial pentru a-l face să aibă, aparent, însușirile și efectele probatorii ale unui înscris oficial adevărat[1].

Falsul material în înscrisuri oficiale se impune a fi incriminat și sancționat pentru că are aptitudinea de a aduce atingere încrederii pe care oamenii o acordă înscri-

[1] Vintilă Dongoroz și colab., *Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea specială*, vol. IV, Ed. Academiei Române, București, 1972, p. 423.

surilor oficiale, înscrisuri care, în condițiile actuale de dezvoltare a societății umane, sunt indispensabile pentru formarea și desfășurarea normală a relațiilor sociale de tot felul.

Este în afara oricărei îndoieli că pătrunderea în arena relațiilor sociale a unor înscrisuri oficiale false atrage inevitabil o neîncredere publică în orice înscrisuri oficiale similare, impunând efectuarea de cercetări dificile care, de multe ori, sunt infructuoase și conduc la afectarea relațiilor sociale în sectorul în care ar apărea înscrisurile oficiale false.

Falsul material în înscrisuri oficiale constituie, în cele mai multe cazuri, un mijloc de săvârșire a altor infracțiuni cu care poate intra în concurs sau un element constitutiv al unor infracțiuni ori un element circumstanțial agravant al acestora.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special al infracțiunii de fals în înscrisuri oficiale îl constituie relațiile sociale bazate pe încrederea publică acordată autenticității și veridicității înscrisurilor oficiale[1] sau în realitatea și autenticitatea înscrisurilor oficiale[2].

Atât timp cât majoritatea relațiilor sociale includ în mecanismul lor folosirea de înscrisuri oficiale, se poate spune că prin incriminarea și sancționarea falsului material în înscrisuri oficiale sunt ocrotite aproape toate relațiile sociale[3].

La varianta agravată a falsului material în înscrisuri oficiale identificăm și un obiect juridic secundar, care constă în relațiile sociale referitoare la buna desfășurare a activității de serviciu.

B. Obiectul material

În ipoteza în care falsul material în înscrisuri oficiale se săvârșește prin contrafacerea scrierii sau subscrierii, înscrisul falsificat apare, în principal, ca produs al activității infracționale. Când însă falsul material în înscrisuri oficiale se comite prin alterarea unui înscris oficial existent, acest înscris are, în același timp, și caracterul de obiect material al infracțiunii. În cazul contrafacerii (plăsmuirii) unui înscris oficial, când pentru realizarea acestuia sunt folosite materiale (hârtie, cerneală, tuș etc.) care, inserându-se în produsul infracțiunii (înscrisul oficial fals), păstrează însă caracterul de obiect material al infracțiunii, deoarece asupra acestor materiale s-a efectuat acțiunea de falsificare (plăsmuire)[4].

Înscrisurile oficiale falsificate prin plăsmuire sau alterare sunt, din această cauză, socotite întotdeauna și ca obiect material al infracțiunii, indiferent dacă au fost falsificate în totalitate sau numai în parte, dacă falsul privește conținutul înscrisului ori semnătura acestuia sau modul de autentificare, de certificare sau atestare care însoțește înscrisul.

Noțiunea de „înscris oficial" este definită în art. 178 alin. (2) C. pen. Potrivit acestui text „înscrisul oficial" **este orice înscris care emană de la o persoană**

---

[1] Vasile Dobrinoiu, Norel Neagu, *Drept penal. Partea specială. Teorie și practică judiciară conform noului Cod penal*, Ed. Universul Juridic, București, 2011, p. 571; Ilie Pascu, Mirela Gorunescu, *Drept penal. Partea specială*, ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, București, 2009, p. 556; Petre Dungan, Tiberiu Medeanu, Viorel Pașca, *Manual de drept penal. Partea specială*, Ed. Universul Juridic, București, 2011, p. 297.

[2] Matei Basarab, Viorel Pașca, Gheorghiță Mateuț, Tiberiu Medeanu, Constantin Butiuc, Mircea Bădilă, Radu Badea, Petre Duncan, Valentin Mirișan, Romeo Mancaș, Cristian Miheș, *Codul penal comentat. Partea specială*, vol. II, Ed. Hamangiu, București, 2008, p. 825.

[3] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 424.

[4] Constantin Duvac, *Drept penal. Partea specială*, vol. II, Ed. C.H. Beck, București, 2010, p. 54.

juridică dintre cele la care se referă art. 176 (autoritățile publice, instituțiile publice sau alte persoane juridice care administrează sau exploatează bunurile proprietate publică) ori **de la persoana prevăzută în art. 175 alin. (2)** (persoana care exercită un serviciu de interes public pentru care a fost învestită de autoritățile publice sau care este supusă controlului ori supravegherii acestora cu privire la îndeplinirea respectivului serviciu public) sau care **aparține unor asemenea persoane.** După cum se observă, în raport cu legea penală, constituie înscrisuri oficiale două categorii de înscrisuri[1]: cele care emană de la o persoană juridică dintre cele la care se referă art. 176 C. pen. ori de la o persoană prevăzută în art. 175 alin. (2) C. pen. și cele care aparțin unor asemenea persoane.

Din prima categorie fac parte înscrisurile care sunt întocmite, emise sau confirmate de o autoritate publică, instituție publică sau de o altă persoană juridică dintre cele care administrează sau exploatează bunuri proprietate publică ori de o persoană care exercită înscrisuri de interes public în condițiile legii. Oricare dintre aceste înscrisuri trebuie să provină de la o persoană juridică sau fizică dintre cele menționate mai sus, competentă a-l emite, să poarte ștampila sau sigiliul acelei persoane juridice sau fizice, precum și semnătura celui care l-a emis.

În cazul înscrisurilor care trebuie întocmite cu respectarea altor formalități prevăzute în mod imperativ de lege, de care depinde însăși valabilitatea lor, este necesar să fie îndeplinite și aceste formalități[2].

Din cea de-a doua categorie fac parte înscrisurile depuse sau înregistrate la o persoană juridică dintre cele prevăzute la art. 176 C. pen. sau la o persoană care exercită un serviciu de interes public potrivit dispozițiilor art. 175 alin. (2) C. pen., indiferent dacă emană de la o persoană publică sau de la un particular[3].

Privitor la această a doua categorie de înscrisuri care pot forma obiectul material al infracțiunii de fals material în înscrisuri oficiale, în doctrina penală s-au exprimat două opinii. Într-o primă opinie[4] se susține că în categoria de înscrisuri ce aparțin uneia dintre persoanele la care se referă art. 150 alin. (2) teza a II-a C. pen. anterior, text care are același conținut cu al art. 178 alin. (2) teza a II-a C, pen., se include orice înscris care intră în posesia sa; într-o a doua opinie[5] se apreciază că în această categorie pot intra doar acele acte care vizează organizarea internă și modul concret de lucru și care au semnificație juridică, precum registre, procese-verbale, foi de pontaj, state de plată etc., toate aparținând, prin destinație, intrinsec, respectivei persoane de drept public.

În susținerea acestei din urmă păreri se aduce ca argument faptul că astăzi, când libertatea de opinie și dreptul la liberă exprimare nu mai sunt restricționate, este posibil, și exemple sunt numeroase, ca unele persoane să depună la autorități sau la alte instituții publice cereri, memorii etc. cu conținut insultător, injurios, denigrator, care, odată înregistrate, capătă caracter de înscris oficial, categorie juridică ce ar rămâne lipsită de orice semnificație și, deopotrivă, de conținutul atribuit de legiuitor.

---

[1] Vasile Dobrinoiu și colab., *Noul Cod penal comentat. Partea specială*, vol. II, Ed. Universul Juridic, București, 2012, p. 696.

[2] Constantin Duvac, *op. cit.*, p. 55.

[3] George Antoniu (coord.) ș.a., *Explicații preliminare ale noului Cod penal. Vol. II. Articolele 53-187*, Ed. Universul Juridic, București, 2011, p. 549.

[4] Ovidiu Stoica, *Drept penal. Partea specială*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1976, p. 337.

[5] Matei Basarab și colab., *op. cit.*, p. 825.

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI

Potrivit dispozițiilor art. 320 alin. (3) C. pen., sunt asimilate înscrisurilor oficiale biletele, tichetele sau orice alte imprimate producătoare de consecințe juridice, dacă emană de la una dintre persoanele arătate în art. 176 C. pen. ori de la persoana prevăzută în art. 175 alin. (2) C. pen.

Dacă înscrisul nu face parte din categoria înscrisurilor oficiale, ci a celor sub semnătură privată, fapta nu va constitui fals material în înscrisuri oficiale (art. 320 C. pen.), ci fals în înscrisuri sub semnătură privată (art. 322 C. pen.).

În acest sens, practica judiciară a decis că falsificarea de borderouri de achiziții și de facturi fiscale de către administratorul unei societăți comerciale întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de fals sub semnătură privată, iar nu ale infracțiunii de fals material în înscrisuri oficiale și uz de fals, deoarece societățile comerciale nu intră sub incidența dispozițiilor prin care se explică înțelesul termenului „public", iar înscrisurile emise de societățile comerciale nu sunt înscrisuri oficiale în sensul art. 150 alin. (2) C. pen. anterior și art. 178 alin. (2) C. pen.[1].

Înscrisurile care emană de la o persoană juridică dintre cele la care se referă art. 176 ori de la o persoană prevăzută în art. 175 alin. (2) C. pen. trebuie să respecte condițiile ***ad validatem*** prevăzute de lege, să aibă valoare probatorie și să fie apte de a da naștere, modifica sau stinge raporturi juridice.

Copiile legalizate ale înscrisurilor oficiale au aceeași valoare ca originalul.

Înscrisul oficial, pentru a fi obiect material al infracțiunii de fals săvârșit prin alterarea acestuia, este necesar să nu fie lovit de o cauză de nulitate absolută, care să fie evidentă; dacă acțiunea de falsificare privește un înscris care este lovit de o cauză de nulitate relativă, fapta va constitui infracțiunea de fals material[2].

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ. Autor, adică subiect activ nemijlocit al infracțiunii de fals material în înscrisuri oficiale, varianta tip, poate să fie orice persoană care îndeplinește condițiile răspunderii penale, cu oarecare pricepere sau dexteritate în efectuarea operațiunilor de contrafacere sau alterare, mai puțin un funcționar public care să fi săvârșit fapta în exercițiul atribuțiilor de serviciu, caz în care fapta se încadrează la varianta agravată.

Participația penală, la varianta tip, este posibilă sub toate formele.

La varianta agravată, coautori sunt numai persoanele care au calitatea cerută de norma de incriminare la data comiterii infracțiunii, adică aceea de funcționar public.

Calitatea de funcționar public a autorului se va răsfrânge asupra infracțiunii însăși și, ca atare, sub aspectul influenței sale asupra participanților, urmează regimul circumstanțelor reale: în consecință, instigatorul și complicele vor fi considerați participanți la falsul material în înscrisuri oficiale, varianta agravată prevăzută în art. 320 alin. (2) C. pen., dacă au cunoscut sau au prevăzut calitatea autorului de funcționar public, iar fapta a fost săvârșită în exercițiul atribuțiilor de serviciu ale acestuia[3].

Dacă numai instigatorul și complicele au calitatea de funcționar public, iar autorul nu o are, aceștia vor fi încadrați la varianta tip a infracțiunii de fals în înscrisuri oficiale.

---

[1] ICCJ, s. pen., dec. nr. 2412 din 4 mai 2004, în BJ 2004, p. 813; în același sens, a se vedea C. Ap. Cluj, dec. pen. nr. 456/2002, în BJ 2002, p. 512.

[2] Mihai Udroiu, *Drept penal. Partea generală. Partea specială*, ed. a 4-a, Ed. C.H. Beck, București, 2013, p. 596.

[3] Teodor Vasiliu și colab., *Codul penal român comentat și adnotat. Partea specială*, vol. II, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1977, p. 250.

Când falsul material al unui înscris oficial se realizează prin folosirea unui sigiliu fals sau a unei ștampile false, cel care a folosit sigiliul sau ștampila falsă va răspunde penal ca subiect activ a două infracțiuni: fals material în înscrisuri oficiale și folosire de instrumente oficiale false, în concurs[1].

b) Subiectul pasiv al infracțiunii de fals material în înscrisuri oficiale este autoritatea publică, instituția publică sau o altă persoană juridică dintre cele care administrează sau exploatează bunurile proprietate publică ori o persoană prevăzută în art. 175 alin. (2) C. pen., căreia i se atribuie în mod mincinos înscrisul oficial fals.

Când înscrisul falsificat a cauzat prejudicii patrimoniale sau morale unei alte persoane fizice sau juridice, și aceasta poate deveni subiect pasiv efectiv al infracțiunii de fals material în înscrisuri oficiale.

D. Locul și timpul săvârșirii infracțiunii

Norma de incriminare a faptei de fals material în înscrisuri oficiale nu cere nicio cerință cu privire la locul și timpul săvârșirii acesteia în varianta tip.

Pentru existența variantei agravate prevăzute în art. 320 alin. (2) C. pen. este necesar să se constate că fapta a fost săvârșită în timpul cât funcționarul public avea această calitate și intra în atribuțiile sale de serviciu întocmirea sau atestarea înscrisului oficial falsificat.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii de fals material în înscrisuri oficiale cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv.**

A. Situația premisă

Infracțiunea de fals material în înscrisuri oficiale este practic de neconceput fără preexistența unei stări de fapt sau de drept care să impună, justifice sau să facă necesară întocmirea unui înscris oficial. De exemplu, pentru a trece frontiera unui stat străin, persoana fizică trebuie să posede un act de identitate sau un pașaport eliberat de autoritățile sau instituțiile publice competente, pe care, fiind expirat, îl falsifică.

Un înscris oficial fals, care nu ar avea nicio întrebuințare, care nu ar corespunde unei cerințe reale impuse de o stare de fapt, este un înscris inutil și inofensiv, care nu cade sub rigorile legii penale (de exemplu, dacă se modifică o diplomă de bacalaureat prin ridicarea mediei generale cu un punct a unei persoane care are titlul științific de doctor într-un anumit domeniu, iar această diplomă nu o ajută la nimic, nu-i creează nicio situație nouă, este un fals inutil). Chiar și atunci când prin înscrisul fals se urmărește crearea unei situații noi (drept, titlu academic, scutire etc.), trebuie să existe situația premisă, adică starea de fapt care reclamă producerea înscrisului oficial pentru promovarea situației noi care nu ar putea, în condițiile acelei stări de fapt, fi creată altfel. Situația premisă este cea care determină conținutul, forma și sursa înscrisului oficial.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii de fals în înscrisuri oficiale cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă este alcătuită din elementul material, cerințe esențiale, urmarea imediată și legătura de cauzalitate.

Elementul material constă într-o acțiune de falsificare, în mod material, a unui înscris oficial.

Acțiunea de falsificare poate fi executată prin contrafacere, adică prin confecționarea, prin imitarea scrierii sau a semnăturii înscrisului oficial ori prin alterare,

[1] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 425.

adică modificarea în orice fel a înscrisului. Prin urmare, falsificarea materială a unui înscris oficial se poate realiza fie prin contrafacerea scrierii ori a subscrierii, fie prin alterarea lui în orice mod.

Contrafacerea scrierii, în cazul înscrisurilor oficiale, nu însemnă imitarea înscrisului, cu atât mai mult cu cât înscrisurile oficiale sunt, de regulă, dactilografiate sau tehnoredactate, ci înseamnă a reproduce conținutul pe care îl are în mod obișnuit un asemenea înscris adevărat. De exemplu, o diplomă de licență falsă trebuie să aibă conținutul unei diplome de licență adevărate, un permis de conducere fals trebuie să aibă mențiunile unui permis de conducere adevărat, un proces-verbal de constatare trebuie să conțină mențiunile unui astfel de act, o carte de identitate trebuie să conțină elementele unui asemenea act etc.

Contrafacerea semnăturii pe un înscris oficial adevărat sau plăsmuit nu înseamnă iarăși o imitare (copiere) a semnăturii, ci aplicarea unei semnături care să aibă aparența că ar fi a celui ce trebuie să semneze, cu arătarea în paranteză sau sub semnătură a numelui și prenumelui pretinsului semnatar.

În cele mai multe cazuri, semnătura falsă este însoțită și de amprenta unei ștampile false.

Constituie fals material în înscrisuri oficiale în această modalitate normativă și cazul în care contrafacerea vizează amprenta unei ștampile aplicate pe un înscris oficial.

Alterarea unui înscris oficial presupune denaturarea materială a conținutului său, fie prin adăugiri ori modificări de cifre sau date, fie prin ștersături, fie, în sfârșit, prin aducerea în stare de ilizibilitate a unor părți din înscrisul oficial prin pătare, decolorare etc.

Cerințe esențiale. Pentru întregimea elementului material al infracțiunii de fals material în înscrisuri oficiale trebuie îndeplinite **două cerințe esențiale**[1].

Prima cerință se referă la faptul că înscrisul trebuie să facă parte din categoria înscrisurilor oficiale, adică înscrisuri care emană de la o persoană juridică dintre cele la care se referă art. 176 C. pen. (autorități publice, instituții publice sau alte persoane care administrează bunurile proprietate publică) ori de la o persoană prevăzută în art. 175 alin. (2) C. pen. (persoană care exercită un serviciu de interes public pentru care a fost învestită de autoritățile publice sau care este supusă controlului sau supravegherii acestora cu privire la îndeplinirea respectivului serviciu public) sau care aparțin unor asemenea persoane.

Înscrisurile pot fi scrise în limba română sau în orice altă limbă (înscrisuri oficiale străine, în original sau în traduceri oficiale).

Înscrisurile care emană de la autoritățile publice, instituțiile publice sau alte persoane juridice la care se referă art. 176 C. pen. sunt, de regulă, acte date în circulație de ordin extern, fiind remise fie de către o autoritate publică altei autorități publice, fie de o autoritate publică unei instituții publice, fie de către autoritatea publică, instituția publică unei alte persoane juridice sau fizice (ca, de exemplu, adrese, circulare, certificate, diplome, chitanțe etc.[2].)

Sunt considerate înscrisuri oficiale nu numai exemplarele originale, ci și copiile legalizate sau certificate ale acestora, dacă sunt susceptibile de a produce consecințe juridice.

---

[1] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 427.

[2] Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, p. 699.

Se includ în categoria de înscrisuri oficiale și acelea care emană de la persoanele juridice prevăzute în art. 176 C. pen., necesare pentru desfășurarea și evidențierea activității din interiorul autorităților publice, instituțiilor publice sau altor persoane juridice care administrează sau exploatează bunurile proprietate publică (de exemplu, registre, referate, rapoarte, state de plată etc.). Asemenea înscrisuri păstrează caracterul de înscris oficial chiar dacă în cuprinsul lor se face referire la alte înscrisuri sau la operații externe (înregistrări de intrări sau ieșiri, procese-verbale de constatare etc.[1]).

A doua cerință este ca înscrisul oficial falsificat să fie susceptibil de a produce consecințe juridice în cazul în care ar fi folosit. Cerința este îndeplinită din moment ce înscrisul falsificat are, aparent, caracteristicile unui înscris oficial adevărat și ar putea produce, prin folosire, aceleași efecte ca și acesta din urmă. În doctrină și în practica judiciară s-a pus problema încadrării juridice a faptei atunci când se falsifică un înscris oficial perimat, lovit de nulitate absolută sau relativă[2].

Într-o primă opinie[3] s-a considerat că nu este de natură să producă consecințe juridice fapta de a falsifica un înscris oficial perimat, întrucât un asemenea înscris, chiar veridic, nu poate produce efecte, și nici fapta de a falsifica un înscris oficial lovit de nulitate absolută. Într-o altă opinie[4] se apreciază că atunci când cauza de nulitate nu este atât de evidentă încât să poată fi observată de îndată de către cel căruia i se adresează înscrisul, fapta poate produce consecințe juridice și, ca urmare, poate constitui infracțiunea de fals material în înscrisuri materiale. În sfârșit, falsificarea unui înscris oficial lovit de nulitate relativă constituie infracțiunea de fals material, deoarece un astfel de înscris producându-și efectele până în momentul în care anularea lui este cerută de cel îndreptățit și pronunțată prin hotărâre judecătorească, fapta îndeplinește condiția cerută de lege pentru existența acestei infracțiuni, adică este de natură să producă consecințe juridice[5].

Urmarea imediată specifică falsului material în înscrisuri oficiale, așa cum rezultă din norma de incriminare, constă într-o stare de pericol care se creează prin contrafacerea sau alterarea înscrisului oficial pentru obiectul juridic al infracțiunii, adică pentru relațiile sociale a căror formare și normală desfășurare se bazează pe încrederea publică ce se acordă înscrisurilor oficiale.

Urmarea imediată proprie faptei incriminate în art. 320 C. pen. este inerentă acțiunii de falsificare, atâta vreme cât înscrisul oficial prezintă caracteristicile obiectului material al acestei infracțiuni, adică are putere probatorie și semnificație juridică.

Îndată ce urmarea imediată este realizată ca un efect al acțiunii caracteristice a infracțiunii de fals material în înscrisuri oficiale, existența acestei infracțiuni nu mai este subordonată unor alte consecințe, cum ar fi producerea unui prejudiciu individualizat, în sens civil, efectiv sau potențial; din această cauză, va exista fals material în înscrisuri oficiale chiar dacă, de pildă, autorul a distrus actul falsificat mai înainte de a-l folosi sau a renunțat de a uza de el, precum și dacă persoana căreia autorul i-a încredințat înscrisul falsificat a descoperit falsul sau dacă un eveniment exterior, independent atât de autor, cât și de subiectul pasiv, a împiedicat producerea[6].

---

[1] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 422; Constantin Duvac, *op. cit.*, p. 61.

[2] Tudorel Toader, *Drept penal român. Partea specială*, ed. a 3-a, revizuită și actualizată, Ed. Hamangiu, București, 2008, p. 363.

[3] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 428.

[4] Teodor Vasiliu și colab., *op. cit.*, vol. II, p. 248.

[5] Vasile Dobrinoiu, Norel Neagu, *op. cit.*, p. 574.

[6] Teodor Vasiliu și colab., *op. cit.*, p. 255.

Raportul de cauzalitate. Între acțiunea de falsificare a înscrisului oficial și urmarea imediată, adică acea stare de pericol pentru relațiile sociale privitoare la încrederea publică acordată înscrisurilor oficiale, trebuie să existe o legătură de cauzalitate. Din moment ce nu s-a constatat existența acestei legături de cauzalitate, implicit nu va exista nici infracțiunea de fals material în înscrisuri oficiale.

b) Latura subiectivă cuprinde elementul subiectiv și cerințe esențiale.

Elementul subiectiv rezultă din dispozițiile art. 16 alin. (3) coroborate cu cele cuprinse în art. 320 C. pen., în sensul că fapta de fals material în înscrisuri oficiale se comite numai cu intenție, care poate fi directă sau indirectă. Ca la orice altă infracțiune, elementul subiectiv al infracțiunii de fals material în înscrisuri oficiale constă în voință și conștiință. Prin urmare, în cazul acestei infracțiuni, autorul săvârșește cu voință liberă acțiunea care constituie elementul obiectiv al acesteia și își dă seama că prin aceasta plăsmuiește un înscris neadevărat ori denaturează conținutul unui înscris oficial adevărat care, date fiind caracteristicile sale, în cazul în care ar fi folosit de el sau de o altă persoană, ar putea produce consecințe juridice și, acționând în acest fel, autorul are implicit reprezentarea pericolului creat pentru încrederea publică acordată înscrisurilor și pentru relațiile sociale a căror desfășurare se bazează pe această încredere, urmărind sau acceptând producerea acestui rezultat.

Cerințe esențiale. Pentru realizarea laturii subiective a infracțiunii de fals material în înscrisuri oficiale nu interesează scopul urmărit de autor și nici mobilul care l-a determinat la săvârșirea infracțiunii.

În ceea ce privește „scopul" săvârșirii infracțiunii de fals, în doctrina penală s-a apreciat că legitimitatea scopului urmărit de autor nu exclude existența infracțiunii de fals. Între interesul legitim al unei persoane și încrederea publică pe care înscrisurile oficiale trebuie să le inspire, legea penală a dat preeminență acesteia din urmă, întrucât un înscris oficial falsificat aduce atingere încrederii publice prin simplu fapt că este fals; împrejurarea că înscrisul servește interesului individual legitim al unei persoane va fi, cel mult, o cauză de atenuare, iar nu de justificare a faptei penale[1].

Într-o altă opinie s-a afirmat că, dacă alterarea adevărului în cuprinsul înscrisului a fost comisă în vederea unui „scop legitim", de exemplu, spre a „crea proba unei situații juridice reale" pentru care nu există probe, nu se poate vorbi de un fals, întrucât autorul contrafacerii sau al alterării nu a urmărit un scop ilicit și nici să aducă atingere dreptului sau să impieteze asupra stării juridice a altuia[2]. Rațiunea acestei opinii nu poate fi acceptabilă atâta timp cât, pe de o parte, proba creată spre a dovedi o situație, chiar reală, pentru care nu există probe este totuși o probă falsă, iar, pe de altă parte, înscrisul falsificat al unei situații ce altfel ar fi rămas nedovedită este apt să producă consecințe juridice care, fără el, nu s-ar fi produs; de aceea, este greu de admis că prin crearea, în aceste condiții, a unei probe false s-a urmărit un scop legitim[3].

În ceea ce ne privește, apreciem că prima opinie este cea corectă și temeinică, ea fiind promovată, fără rezerve, de doctrina noastră penală[4] și de practica judiciară sub incidența Codului penal anterior[5].

---

[1] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 429.

[2] René Garraud, *Traité théorique et pratique de droit pénal français*, vol. IV, 1922, p. 179, citat de Teodor Vasiliu și colab., *op. cit.*, p. 256.

[3] Teodor Vasiliu și colab., *op. cit.*, p. 256.

[4] Tudorel Toader, *op. cit.*, p. 363; Teodor Vasiliu și colab., *op. cit.*, p. 256; Ilie Pascu, Mirela Gorunescu, *op. cit.*, p. 559; Vasile Dobrinoiu, Norel Neagu, *op. cit.*, p. 574; Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 429.

[5] C. Ap. București, s. a II-a pen., dec. nr. 129 din 26 ianuarie 2006, în Cristian Rotaru, *Infracțiuni de fals. Practică judiciară*, Ed. Hamangiu, București, 2007, p. 23.

Așadar, există infracțiunea de fals și în cazul în care falsul este comis pentru a dovedi un fapt adevărat. Scopul de a dovedi un interes legitim în cazul infracțiunii de fals material în înscrisuri oficiale nu constituie cerință a laturii subiective.

Atât scopul, cât și **mobilul** săvârșirii acestei infracțiuni trebuie să fie cunoscute, pentru că de ele se va ține seama la individualizarea judiciară a pedepsei.

În practica judiciară[1] sub incidența art. 288 alin. (1) și (2) C. pen. anterior, infracțiunea de fals material în înscrisuri oficiale a fost reținută în mod corect. Astfel, s-a decis că se reține această infracțiune în cazul în care făptuitorul plăsmuiește în întregime sau parțial un înscris oficial; ori întocmește o copie de pe un act inexistent; sau lipește o filă a permisului de conducere original pe copertele unui alt permis de conducere valabil pentru categoriile A, B, C și E, deși făptuitorul nu avea permis decât pentru categoria B; ori contrafăcea amprenta unei ștampile CEC pe un libret; sau modifică conținutul unei declarații autentificate, precum și a încheierii notarului public.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

Infracțiunea de fals în înscrisuri oficiale, fiind o infracțiune intenționată și constând în acțiunea de falsificare a unui înscris oficial, face ca activitatea făptuitorului în efectuarea acestei acțiuni să poată parcurge faza actelor premergătoare, faza actelor de executare, faza consumării și, eventual, faza epuizării.

a) Actele pregătitoare, deși posibile și necesare în săvârșirea infracțiunii de fals material în înscrisuri oficiale, nu sunt incriminate. Ele pot avea valoare de acte de complicitate, dacă au fost efectuate de o altă persoană decât autorul și au servit acestuia în săvârșirea infracțiunii.

Când falsul material al unui înscris oficial se realizează prin aplicarea unui sigiliu fals sau a unei ștampile false, cel care a folosit sigiliul sau ștampila falsă va răspunde ca subiect activ a două infracțiuni: fals material în înscrisuri oficiale (art. 320 C. pen.) și folosirea instrumentelor false (art. 318 C. pen.), în concurs real de conexitate [art. 38 alin. (1) teza a II-a C. pen.]

b) Tentativa la această infracțiune există atât atunci când acțiunea de falsificare s-a întrerupt datorită unor cauze independente de voința autorului, cât și atunci când, din cauza imperfecțiunii operației de contrafacere sau alterare, falsul este evident pentru oricine, așa încât înscrisul falsificat nu este susceptibil de a produce vreun efect, afară de cazul în care imposibilitatea de a produce urmarea imediată este consecința modului cum a fost concepută executarea [art. 32 alin. (2) C. pen.].

Tentativa este incriminată [art. 320 alin. (4)] și poate fi săvârșită, așa cum rezultă din cele ce au precedat, în oricare dintre modalitățile normative prevăzute în art. 32 alin. (1) C. pen.

c) Consumarea infracțiunii are loc în momentul în care executarea acțiunii de falsificare a înscrisului oficial a fost efectuată în întregime, producând astfel urmarea imediată, adică s-a creat starea de pericol prin realizarea unui înscris oficial fals, care prezintă însă, aparent, toate însușirile unui înscris oficial adevărat.

Pentru consumarea infracțiunii nu are relevanță dacă înscrisul oficial falsificat a fost ori nu folosit ori dacă a fost distrus de făptuitor sau de o altă persoană după ce a fost descoperit.

---

[1] George Antoniu, Costică Bulai (coordonatori), *Practica judiciară penală*, vol. III, Ed. Academiei Române, București, 1992, pp. 246-248.

d) Epuizarea. Acțiunea de falsificare prin contrafacerea scrierii sau a subscrierii poate, uneori, să dureze în timp sau să fie repetată în condițiile art. 35 alin. (1) C. pen. În aceste cazuri, distingem și un moment al epuizării, care are loc odată cu efectuarea în întregime a acțiunii incriminate ori odată cu efectuarea ultimei acțiuni din componența activității infracționale (de exemplu, făptuitorul falsifică, în mod repetat și în baza aceleiași rezoluții, permise de conducere sau diplome de bacalaureat).

B. Modalități

a) Modalități normative. Infracțiunea de fals material în înscrisuri oficiale poate fi săvârșită în una dintre cele trei modalități normative descrise în art. 320 alin. (1) C. pen., și anume: modalitatea contrafacerii scrierii, modalitatea contrafacerii semnăturii și modalitatea alterării unui înscris oficial.

Aceste modalități normative sunt proprii atât în cazul variantei tip a infracțiunii de fals în înscrisuri oficiale săvârșite de orice persoană responsabilă penal, cât și în ipoteza variantei agravate, care se realizează numai când fapta este săvârșită de către un funcționar public în exercițiul atribuțiilor de serviciu.

Modalitățile normative prevăzute de norma de incriminare pot avea ca obiect material fie înscrisuri oficiale propriu-zise, fie înscrisuri asimilate celor oficiale precizate în art. 320 alin. (3) C. pen.

b) Modalități de fapt. Acestea sunt numeroase și variate în funcție de natura și felul înscrisului oficial care face obiectul material al falsului (de exemplu, acte de stare civilă, diplome de studii, acte notariale, permise de portarmă, permise de conducere etc.) sau de procedeul de falsificare (de exemplu, tipar, calculator, scris de mână, ștersături și adăugiri etc.)

Stabilirea modalității normative sau a modalității de fapt are relevanță pentru că de acestea instanța va ține seama la individualizarea judiciară a pedepsei ce urmează să fie stabilită și aplicată făptuitorului.

C. Sancțiuni

Falsul material în înscrisuri oficiale varianta tip prevăzută în art. 320 alin. (1) C. pen. se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 3 ani, iar varianta agravată descrisă în art. 320 alin. (2) C. pen. se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

La varianta tip a infracțiunii, instanța de judecată poate aplica pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi dacă va constata că, față de natura și gravitatea infracțiunii, împrejurările cauzei și persoana făptuitorului, această pedeapsă este necesară. La varianta agravată, pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi se aplică obligatoriu de către instanța de judecată.

Dacă se stabilește că făptuitorul a folosit anumite mijloace confecționate special pentru falsificarea înscrisurilor oficiale sau care au folosit acestui scop, se va dispune confiscarea specială a acestora potrivit dispozițiilor art. 112 alin. (1) lit. b) C. pen.

Când instanța penală declară că un înscris oficial este fals, va proceda, cu ocazia executării hotărârii, potrivit dispozițiilor art. 580 C. pr. pen.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Falsul material în înscrisuri oficiale în varianta agravată prevăzută în art. 320 alin. (1) C. pen. are legături cu falsul intelectual descris în art. 321 C. pen.

La ambele fapte, subiectul activ nemijlocit este un funcționar public, iar comiterea lor are loc în exercițiul atribuțiilor de serviciu ale acestuia.

De asemenea, atât la infracțiunea de fals material în înscrisuri oficiale, varianta agravată, cât și la falsul intelectual există o situație premisă, adică o stare de fapt sau de drept care face necesară sau justifică întocmirea unui act oficial. Obiectul material, în cazul celor două infracțiuni, îl constituie înscrisul oficial falsificat.

Pedeapsa principală, în cazul ambelor fapte, are aceleași limite speciale.

Deosebirea esențială între falsul material în înscrisuri oficiale și falsul intelectual se referă la modalitățile normative prevăzute în textele de incriminare. Dacă la falsul material modalitățile normative sunt: modalitatea contrafacerii scrierii, modalitatea contrafacerii semnăturii și modalitatea alterării înscrisului oficial, în cazul falsului intelectual, modalitățile normative sunt: modalitatea atestării neconforme cu adevărul și modalitatea omisiunii de a insera date sau împrejurări.

O altă deosebire vizează executarea acțiunilor (inacțiunilor) incriminate. În cazul falsului material, acțiunea de falsificare se efectuează cu privire la un înscris oficial adevărat existent, pe când în ipoteza falsului intelectual, acțiunea sau inacțiunea de falsificare are loc cu prilejul întocmirii acestuia, prin atestarea unor fapte sau împrejurări necorespunzătoare adevărului ori prin omisiunea cu știință de a insera unele date sau împrejurări.

Falsul material în înscrisuri oficiale are legături și cu falsul în înscrisuri sub semnătură privată, când se comite prin vreunul dintre modurile prevăzute în norma de incriminare a falsului material în înscrisuri oficiale.

Reținem două deosebiri între aceste fapte: prima deosebire o constituie obiectul material, care, în cazul falsului incriminat în art. 320 alin. (1) C. pen., este un înscris oficial, pe când în ipoteza falsului prevăzut în art. 322 alin. (1) C. pen., obiectul material este un înscris sub semnătură privată; a doua deosebire se referă la faptul că la infracțiunea de fals în înscrisuri sub semnătură privată se cere, pentru ca fapta să fie comisă în forma consumată, ca înscrisul falsificat să fie folosit ori încredințat altei persoane spre folosire.

Falsul material în înscrisuri oficiale, cel mai adesea, constituie un mijloc de săvârșire a unor infracțiuni (ca, de exemplu, înșelăciunea[1]) sau pentru acoperirea acestora (de pildă, delapidarea[2]).

B. Aspecte procesuale

a) Infracțiunea de fals material în înscrisuri oficiale se urmărește și se judecă potrivit regulilor de procedură penală obișnuită. Acțiunea penală, la ambele variante de incriminare, se pune în mișcare din oficiu.

b) Competente să efectueze urmărirea penală în cazul infracțiunii prevăzute în art. 320 C. pen. sunt organele de cercetare penală ale poliției judiciare, care desfășoară activitatea sub conducerea sau supravegherea procurorului, iar competența de a judeca în primă instanță o are judecătoria (art. 35 C. pr. pen.).

În cauzele privind infracțiunile de fals în înscrisuri, organul de urmărire penală sau instanța de judecată poate dispune să fie prezentate scripte de comparație (art. 183 C. pr. pen.).

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

a) Codul penal de la 1864 a rezervat o întreagă secțiune cu privire la „falsificări de înscrisuri publice sau autentice". Astfel, în art. 123 era prevăzut falsul material

[1] A se vedea Cristina Rotaru, *Infracțiuni de fals. Practică judiciară*, Ed. Hamangiu, București, 2007, p. 23.

[2] A se vedea George Antoniu, Constantin Bulai (coordonatori), *op. cit.*, vol. III, p. 247.

săvârșit de un funcționar public în exercițiul funcțiunii, pedeapsa fiind închisoarea de la 3 la 5 ani și amenda mai mare de 50 de lei; în art. 125 era incriminat falsul material în înscrisuri oficiale comis de un particular, pedeapsa fiind aceeași ca în cazul în care fapta era săvârșită de un funcționar public. Erau incriminate separat faptele de falsificare: de pașapoarte (art. 129), care se pedepsea cu închisoare de la 3 luni la 2 ani; de certificate (art. 135), sancționată cu pedeapsa de la o lună la un an; de atestare (art. 139), pedeapsa fiind închisoarea de la 2 luni la 6 luni.

b) Codul penal de la 1936 incrimina falsul material în înscrisuri publice în Titlul IX, „Crime și delicte contra intereselor publice", Capitolul II, „Falsul în acte", Secțiunea I, „Falsul în acte publice și private", art. 401.

În acest text, falsul material în acte publice era incriminat în două variante: varianta tip și varianta agravată. Varianta tip [art. 401 alin. (1)] consta în fapta aceluia care falsifica un act public, fie contrafăcând scrierea sau subscrierea, fie alterând un act adevărat, fie alcătuindu-l în orice mod, și se pedepsea cu închisoare contravențională de la unu la 3 ani și amendă de la 2.000 la 5.000 de lei și interdicție corecțională de la unu la 2 ani.

Varianta agravată [art. 401 alin. (2)] se realiza în cazul în care fapta descrisă la varianta tip era săvârșită de către un funcționar public în exercițiul funcțiunii sale ori în scop de a dobândi pentru sine sau pentru altul un folos material sau de a cauza cuiva o pagubă, iar pedeapsa era închisoarea corecțională de la 2 la 5 ani, amendă de la 2.000 la 10.000 de lei și interdicția corecțională de la 2 la 5 ani.

În art. 409-411 era incriminat falsul în pașapoarte, foi de drum, certificate, traduceri, expertize și registre de călători, iar pedeapsa varia în funcție de importanța obiectului material al faptei de fals.

În art. 408 se prevedea că sunt asimilate cu acte publice sau private: biletele, tichetele sau orice alte imprimate producătoare de efecte juridice, după cum emană de la o autoritate sau serviciu public ori de la particulari sau întreprinderi particulare.

c) Codul penal de la 1968 prevedea falsul material în înscrisuri oficiale în Titlul VII, „Infracțiuni de fals", Capitolul III, „Falsuri în înscrisuri", art. 288, în două variante: varianta tip [art. 288 alin. (1)], care se reținea când falsificarea înscrisului oficial avea ca autor orice persoană responsabilă penal, și varianta agravată [art. 288 alin. (2)], care se realiza în cazul în care autorul falsului era un funcționar public, iar fapta era săvârșită în exercițiul atribuțiilor de serviciu.

Potrivit art. 288 alin. (3), erau asimilate cu înscrisurile oficiale biletele, tichetele sau orice alte imprimate producătoare de consecințe juridice.

d) Codul penal de la 2004 [adoptat prin Legea nr. 301/2004, publicat în M. Of. nr. 575 din 29 iunie 2004, abrogat prin art. 446 alin. (2) din Legea nr. 286/2009] incrimina falsul material în înscrisuri oficiale în Titlul XI, „Crime și delicate contra economiei, industriei, comerțului și regimului fiscal", Capitolul III, „Crime și delicate contra încrederii publice", art. 470, în două variante (tip și agravată), care se deosebeau numai prin calitatea subiectului activ nemijlocit (autor), la varianta agravată fiind un funcționar public.

B. Situații tranzitorii

Întrucât infracțiunea de fals material în înscrisuri oficiale, în ambele variante, în Codul penal anterior și în noul Cod penal au același conținut obiectiv și subiectiv, iar condițiile de urmărire penală și judecată sunt aceleași, la alegerea legii penale mai favorabile în cazul faptelor de fals material în înscrisuri oficiale, în ipoteza faptelor pentru care nu a intervenit o condamnare definitivă, rămâne să fie folosit numai

criteriul duratei pedepsei. Comparând, sub acest aspect, dispozițiile art. 288 C. pen. anterior cu cele ale art. 320 C. pen., este evident că legea penală mai favorabilă este cea anterioară, atâta vreme cât limita minimă specială pentru fapta de fals material este mai mică în ambele variante de incriminare, potrivit art. 288 alin. (1) și (2) C. pen. anterior.

Nu se pune problema stabilirii legii penale mai favorabile în cazul condamnărilor definitive, pentru că limita specială a pedepsei, în ambele coduri penale, este aceeași.

8. Elemente de drept penal comparat

A. Codul penal francez incriminează falsul material în înscrisuri oficiale în Titlul IV, „Atingeri aduse încrederii publice", Capitolul I, „Despre falsuri", art. 441-2.

În art. 441-2 C. pen. francez, falsul material în înscrisuri publice este incriminat în două variante.

Variantă tip [art. 441-2 alin. (1)] constă în falsul comis într-un document emis de o administrație public în scopul constatării unui drept, a unei unități sau calități ori în scopul acordării unei autorizații și se pedepsește cu închisoare de până la 5 ani și cu amendă de 75.000 de euro.

Varianta agravată [art. 441-2 alin. (2)] există când fapta descrisă la varianta tip se comite fie de către o persoană depozitară a autorității publice sau însărcinată cu o misiune din serviciul public ce acționează în exercitarea funcțiilor sale, fie cu intenția de a facilita comiterea unei crime sau procurarea impunității pentru autor. Pedeapsa este închisoarea de până la 7 ani și amenda de până la 100.000 de euro.

B. Codul penal spaniol prevede falsul material în înscrisuri oficiale în Titlul XVIII, „Falsificarea de documente publice, oficiale și comerciale și a informațiilor transmise prin servicii de telecomunicații", art. 390-392. Potrivit dispozițiilor art. 390, va fi pedepsit cu pedeapsa închisorii de la 3 la 6 ani, amendă de la 6 la 24 de luni și decăderea specială pe o perioadă de la 2 la 6 ani funcționarul public care, în exercitarea funcției sale, comite falsuri: 1. modificând un document într-unul dintre elementele sale sau cerințe cu caracter esențial; 2. simulând un document, total sau parțial, astfel încât să inducă în eroare cu privire la autenticitatea acestuia.

În temeiul art. 391, funcționarul public care, din neglijență gravă, comite unul dintre falsurile prevăzute la art. 390 sau face posibil ca altul sa le comită va fi pedepsit cu amendă de la 6 la 12 luni și suspendarea din postul sau funcția publică pe o perioadă de la 6 luni la un an.

La art. 292 este incriminat falsul material într-un document public, oficial sau comercial, în modurile prevăzute la art. 390, de către un particular, și se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 2 ani și amendă de la 6 la 12 luni.

C. Codul penal italian incriminează falsul material în acte publice în Titlul VII, „Delicate contra încrederii publice ", Capitolul III, „Falsul în acte ", art. 476-478.

În art. 467, cu denumirea marginală „Falsul material comis de un funcționar public în acte publice", se prevede că „funcționarul public care, în exercițiul funcțiilor sale, falsifică în întregime sau parțial un act adevărat este pedepsit cu închisoarea de la unu la 6 ani. Dacă falsul privește un act sau o parte dintr-un act care să dovedească până la denunțarea în fals (art. 2699 și urm. C. civ.), închisoarea este de la 3 la 10 ani".

În art. 477 este incriminat falsul material săvârșit de funcționarul public în certificate sau autorizații administrative și se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la

3 ani, iar în art. 478, falsul material comis de funcționarul public în copii autentice ale actelor publice sau private și în atestate asupra conținutului actelor, care este pedepsit cu închisoare de la unu la 4 ani.

D. Codul penal german, în Capitolul „Falsificarea documentelor", cuprinde mai multe texte cu următoarele denumiri marginale: „Falsificarea documentelor" (art. 267), „Falsificarea schițelor tehnice" (art. 268), „Modificarea legitimațiilor oficiale" (art. 273), „Pregătirea unei falsificări de legitimații oficiale" (art. 275), „Procurarea de legitimații oficiale false" (art. 276), „Falsificarea certificatelor de sănătate" (art. 277).

În art. 267 C. pen. german este incriminată falsificarea documentelor cu scopul de a comite o înșelăciune în circulația juridică. Potrivit acestui text, instanța aplică pedeapsa cu închisoare de până la 5 ani sau o amendă persoanei care, cu scopul de a comite o înșelăciune în circulația juridică, fabrică un document fals, falsifică un document sau întrebuințează un document fals sau falsificat. În cazurile cu consecințe deosebit de grave se aplică pedeapsa cu închisoarea între 6 luni și 10 ani. În general, un caz cu consecințe deosebit de grave este atunci când făptuitorul:

1. acționează în mod calificat sau ca membru al unei asocieri care s-a constituit în scopul comiterii de infracțiuni de înșelăciune și de falsificare de documente;

2. cauzează o pagubă materială însemnată;

3. periclitează grav circulația juridică prin punerea în circulație a unui număr însemnat de documente false ori falsificate;

4. face abuz de drepturile pe care le are în calitate de funcționar public sau de funcția sa de funcționar public.

În celelalte texte menționate mai sus sunt incriminate fapte de falsuri în documente diferite ca natură sau însemnătate (schițe tehnice, legitimații oficiale, certificate de sănătate).

Falsul intelectual

Art. 321. (1) Falsificarea unui înscris oficial cu prilejul întocmirii acestuia, de către un funcționar public aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu, prin atestarea unor fapte sau împrejurări necorespunzătoare adevărului ori prin omisiunea cu știință de a insera unele date sau împrejurări, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

2) Tentativa se pedepsește.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Ilie Pascu)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Falsul intelectual incriminat în art. 321 C. pen. are același conținut cu falsul intelectual incriminat în art. 289 C. pen. anterior, cu deosebirea că termenul „funcționar" folosit în descrierea falsului intelectual în legea penală anterioară a fost înlocuit, în noua lege penală, cu expresia „funcționar public", ca urmare a noului concept dat funcționarului public în noul Cod penal.

Pedeapsa pentru infracțiunea de fals material este, ca natură, aceeași în ambele legi penale, cu deosebirea că, în noul Cod penal, limita minimă specială a fost majorată de la 6 luni la un an.

2. Concept și caracterizare

Luând în seamă dispozițiile art. 321 C. pen., putem defini falsul intelectual ca fiind fapta unui funcționar public care, aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu, falsifică un înscris oficial prin atestarea unor fapte sau împrejurări necorespunzătoare adevărului ori prin omisiunea cu știință de a insera unele date sau împrejurări pe care înscrisul trebuia să le constate.

Falsul intelectual este incriminat numai într-o singură variantă și poartă această denumire marginală, întrucât, în opunere cu falsul material, care constă în alterarea formei materiale a înscrisului oficial, a scrierii, falsul intelectual este o denaturare a faptelor sau împrejurărilor despre care înscrisul trebuie să facă probă, cu absența oricărei alterări fizice a înscrisului. De aceea, la falsul intelectual, înscrisul oficial este, din punct de vedere formal, regulat și legal, motiv pentru care, în lipsa unei urme materiale, expertiza nu poate detecta falsul, pentru dovedirea acestuia folosindu-se alte mijloace de probă.

Din punctul de vedere al gravității în abstract, falsul intelectual se aseamănă cu falsul material în înscrisuri oficiale când este săvârșit de un funcționar public.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special al infracțiunii de fals intelectual este identic cu obiectul juridic special al infracțiunii de fals material în înscrisuri oficiale și constă în relațiile sociale pentru a căror formare și desfășurare este necesară încrederea în conținutul înscrisurilor oficiale, în valabilitatea și forța probantă a acestora.

B. Obiectul material al infracțiunii de fals intelectual este înscrisul oficial falsificat de către funcționarul public în exercitarea atribuțiilor de serviciu, care devine în parte și produsul acțiunii de falsificare. Este vorba numai de un înscris oficial care emană de la o unitate competentă, iar din punct de vedere al condițiilor legale de formă și al materialității scrierii, este un înscris valabil.

Obiect material al infracțiunii de fals intelectual, potrivit dispozițiilor art. 178 alin. (2) C. pen., îl constituie orice înscris care emană de la o persoană juridică dintre cele la care se referă art. 176, adică de la o autoritate publică, instituție publică sau alte persoane juridice care administrează sau exploatează bunurile proprietate publică, ori de la persoana prevăzută în art. 175 alin. (2), adică acea persoană care exercită un serviciu de interes public pentru care a fost învestită de autoritățile publice sau care este supusă controlului ori supravegherii acestora cu privire la îndeplinirea respectivului serviciu public.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ. Așa cum rezultă din dispozițiile art. 321 C. pen., subiectul activ nemijlocit (autor) al infracțiunii de fals intelectual este calificat, poate fi numai un funcționar public care săvârșește fapta în exercitarea atribuțiilor de serviciu.

Prin „funcționar public", potrivit dispozițiilor art. 175 alin. (1) C. pen., se înțelege persoana care, cu titlu permanent sau temporar, cu sau fără remunerație: exercită atribuții și responsabilități, stabilite în temeiul legii, în scopul realizării prerogativelor puterii legislative, executive sau judecătorești; exercită o funcție de demnitate publică sau o funcție de orice natură; exercită, singură sau împreună cu alte persoane, în cadrul unor regii autonome, al altui operator economic sau al unei persoane juridice cu capital integral sau majoritar de stat, atribuții legate de realizarea obiectului de activitate al acesteia. În temeiul art. 175 alin. (2) C. pen., este considerat funcționar public, în sensul legii penale, și persoana care exercită un serviciu

de interes public pentru care a fost învestită de autoritățile publice sau care este supusă controlului ori supravegherii acestora cu privire la îndeplinirea respectivului serviciu public.

În ipoteza în care întocmirea înscrisului oficial intră în competența unui colectiv, adică a mai multor funcționari publici, iar aceștia hotărăsc și îl falsifică cu prilejul întocmirii, se va reține infracțiunea de fals intelectual săvârșită în coautorat[1].

Falsul intelectual este susceptibil de a fi săvârșit în forma instigării sau complicității ori în forma participației penale improprii[2].

b) Subiectul pasiv. Infracțiunea de fals intelectual aduce atingere, în primul rând, încrederii pe care publicul o acordă înscrisurilor oficiale întocmite de funcționarii publici în exercițiul atribuțiilor de serviciu, iar în al doilea rând, intereselor autorității publice, instituției publice sau altei persoane juridice dintre cele care administrează sau exploatează bunurile proprietate publică ori vreuneia dintre persoanele la care se referă art. 175 alin. (2) C. pen., în cadrul căreia sau cărora s-a săvârșit falsul, deoarece prestigiul și autoritatea acestora sunt puse în pericol prin funcționarul public ca angajat al lor. De asemenea, falsul intelectual face să slăbească încrederea publică și corectitudinea funcționarilor publici aflați în serviciul unității în care s-a comis falsul.

Prin urmare, subiecții pasivi certi ai falsului intelectual sunt, pe de o parte, societatea în ansamblul ei, iar, pe de altă parte, autoritatea publică, instituția publică sau o altă persoană juridică în cadrul căreia funcționarul public, ca autor al infracțiunii, își exercită atribuțiile de serviciu.

Dacă înscrisul care conține un fals intelectual aduce atingere și persoanei referitor la care s-a alterat conținutul înscrisului sau față de care poate fi folosit, vom distinge și un subiect pasiv eventual[3].

D. Locul și timpul săvârșirii infracțiunii

Întrucât, potrivit dispozițiilor art. 321 C. pen., falsul intelectual se săvârșește de către funcționarul public cu prilejul întocmirii unui înscris oficial și aflat în exercițiul atribuțiilor de serviciu, se înțelege că această faptă nu poate fi comisă decât în timpul cât se întocmește înscrisul și la locul unde s-a efectuat întocmirea acestuia, loc ce poate fi cel în care autoritatea publică, instituția publică sau alte persoane juridice care administrează sau exploatează bunurile proprietate publică în cadrul activității căreia s-a întocmit înscrisul își au sediul ori cel menționat în înscris ca fiind locul întocmirii (de exemplu, un act autentic este întocmit la sediul unității notariale; un proces-verbal de constatare este întocmit la locul unde s-a efectuat cercetarea).

Un înscris oficial, odată întocmit de un funcționar public în exercitarea atribuțiilor de serviciu, nu mai poate fi supus unui fals intelectual, ci numai unui fals material prin alterare.

4. Structura și conținutul constitutiv al incriminării

În structura incriminării falsului intelectual se includ: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv**, ca părți componente.

A. Situația premisă

Falsul intelectual nu poate fi săvârșit fără a preexista o stare de fapt care să impună întocmirea unui înscris oficial, ca, de pildă, o naștere, un deces, obținerea

[1] Cristina Rotaru, *op. cit.*, p. 34.
[2] CSJ, s. pen., dec. nr. 153/1999, în RRD nr. 1/2001, p. 140.
[3] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 434.

unui titlu academic, a unei calificări profesionale sau a unei licențe, o căsătorie, pornirea urmăririi penale, audierea unui martor într-un proces etc.

Un înscris oficial are rolul de a constata anumite date în conformitate cu adevărul și să servească drept mijloc de probă pentru interesele legitime privitoare la o stare de fapt.

Un înscris oficial s-ar putea referi însă în mod fals la o situație premisă inexistentă; în acest caz, înscrisul oficial trebuie să fie considerat nu ca un înscris întocmit, ci ca un înscris plăsmuit în întregul său[1].

B. Conținutul constitutiv

Este alcătuit din: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă cuprinde elementul material, cerințe esențiale, urmarea imediată și legătura de cauzalitate.

Elementul material constă într-o activitate de falsificare a unui înscris oficial în conținutul său, care poate fi realizată fie prin atestarea unor fapte sau împrejurări necorespunzătoare adevărului, fie prin omisiunea de a insera unele date sau împrejurări care ar fi trebuit să fie constatate.

Falsul intelectual este o infracțiune comisivă, dar, așa cum rezultă din conținutul legal al acestuia, poate fi săvârșit și prin omisiune (inacțiune).

„Atestarea unor fapte necorespunzătoare adevărului", ca element material al infracțiunii de fals intelectual, presupune trecerea, de către un funcționar public aflat în exercițiul atribuțiilor de serviciu, în cuprinsul unui înscris oficial, în mod mincinos, adică altfel decât în realitate, a unei fapte sau împrejurări despre care înscrisul este destinat să facă probă.

Prin urmare, falsul intelectual se comite în această modalitate ori de câte ori, cu prilejul întocmirii unui înscris oficial, funcționarul public consemnează, arată, adevereşte, confirmă, în mod neadevărat, că o anumită faptă sau împrejurare determinată există sau a avut loc. Constituie astfel, cu titlu de exemplu, infracțiunea de fals intelectual: fapta unui notar public de a postdata sau antedata în mod fraudulos un act de vânzare-cumpărare; fapta unui organ judiciar de a menționa în cuprinsul unui proces-verbal că suspectul a fost recunoscut în fața sa de către victimă sau de a înregistra denaturat declarația unui martor pentru a agrava sau ușura situația suspectului sau inculpatului; fapta secretarului unei universități de a elibera o copie falsă a unei diplome de licență și de a atesta că este conformă cu originalul etc. În toate aceste cazuri, făptuitorul denaturează conținutul actului, în chiar momentul întocmirii lui, consemnând fapte sau împrejurări care nu au avut loc ori s-au petrecut în alt mod.

În practica judiciară sub incidența Codului penal anterior[2], s-a decis că există fals intelectual săvârșit prin atestarea unor fapte necorespunzătoare adevărului, dacă funcționarul public întocmește un proces-verbal de contravenție nereal ori consemnează un fapt neadevărat, și anume că la constatarea contravenției a asistat și o altă persoană; ori dacă medicul a eliberat un certificat de deces fără să fie examinat cadavrul și fără a constata personal cauza morții; sau fapta inculpaților (viceprimar și, respectiv, secretar al primăriei unei comune) de a fi eliberat unei persoane, în lipsa unei hotărâri a Comisiei pentru aplicarea Legii nr. 18/1991 – singura abilitată să decidă în această privință –, o adeverință prin care se atestă, în mod nereal, că s-a

[1] *Ibidem*, p. 435.

[2] George Antoniu, Costică Bulai (coordonatori), *op. cit.*, vol. III, p. 249.

anulat procesul-verbal de punere în posesie a părții vătămate asupra unui teren, adeverință pe care persoana beneficiară a depus-o la instanța de judecată dovedind câștig de cauză într-un proces de servitute[1]; ori fapta directorului general al unei sucursale a unei bănci de stat de a fi semnat o adresă prin care atesta, în mod nereal, că a fost rambursat integral creditul acordat firmei unui coinculpat și de a fi solicitat, ca urmare, scoaterea de sub ipotecă a magazinului proprietatea acestuia[2].

A doua modalitate de realizare a elementului material al falsului intelectual constă în omisiunea funcționarului public de a insera unele date sau împrejurări adevărate, pe care avea obligația să le consemneze în cuprinsul înscrisului.

Constituie, de exemplu, infracțiunea de fals intelectual prin omisiune: fapta oficiantului CEC care nu înregistrează suma primită de la deponent, pe care și-o însușește; ori fapta unui notar public de a nu menționa în procesul-verbal de autentificare a unui act de vânzare-cumpărare că prețul s-a numărat în fața lui; sau a funcționarului de la administrația financiară care omite să completeze duplicatele sau triplicatele chitanțelor eliberate unor persoane pentru sumele încasate, cu scopul de a însuși acele sume; ori fapta unui organ de cercetare penală de a nu insera în cuprinsul depoziției unui martor declarațiile esențiale ale acestuia etc.

Ca și în cazul primei modalități normative a falsului intelectual, și în situația celei de-a doua modalități, funcționarul public nu alterează cu nimic forma înscrisului, aspectul său fizic, ci numai conținutul acestuia, care, din cauza omisiunilor de care este afectat, nu mai exprimă, în întregime sau în parte, realitatea.

Falsul intelectual asupra unui înscris oficial se poate săvârși prin oricare dintre cele două modalități, dar și prin ambele modalități normative.

Cerințe esențiale. Pentru întregirea elementului material al infracțiunii de fals intelectual este necesară constatarea a **două cerințe esențiale**.

Prima cerință impune ca atestarea mincinoasă sau omisiunea vădită să fi avut loc cu prilejul întocmirii înscrisului oficial.

Prin „întocmirea înscrisului" nu se înțelege numai confecționarea lui în întregime, ci și completarea sa cu anumite date sau înregistrări, atunci când, potrivit naturii sale și unor dispoziții obligatorii, el este supus unor asemenea completări ulterioare[3].

După ce a avut loc întocmirea înscrisului, atestarea, în cuprinsul acestuia, a unor fapte sau împrejurări neadevărate implică o alterare materială a acestuia care echivalează cu săvârșirea infracțiunii de fals material prevăzute în art. 320 C. pen.

Când o atestare mincinoasă sau omisiune vădită nu este comisă de funcționarul public care a întocmit înscrisul și provine din declarațiile false sau omisiunea de a declara comisă de alte persoane care aveau obligația să facă asemenea declarații, apte de a produce consecințe, fapta nu constituie fals intelectual, ci fals în declarații prevăzut în art. 326 C. pen.

A doua cerință se referă la faptul că atestarea neadevărată sau omisiunea voită trebuie să fie săvârșită în cadrul și cu ocazia exercițiul atribuțiilor de serviciu ale funcționarului public. Nu va exista fals intelectual dacă funcționarul public a săvârșit fapta cu alt prilej decât în timpul sau cu ocazia exercitării atribuțiilor de serviciu ori

[1] C. Ap. București, s. a II-a pen., dec. nr. 1088/1998, în Vasile Papadopol, *Culegere de practică judiciară penală 1998*, Ed. All Beck, București, 1999, p. 2; în același sens, a se vedea C. Ap. Cluj, s. pen., dec. nr. 141/1997, în RDP nr. 4/1998, p. 143.

[2] C. Ap. București, s. a II-a pen., dec. nr. 1088/1998, în RDP nr. 1/2000, p. 124.

[3] Teodor Vasiliu și colab., *op. cit.*, p. 267.

dacă, deși a comis-o în timp ce își îndeplinea atribuțiile de serviciu, nu era îndreptățit să întocmească înscrisul al cărui conținut l-a falsificat; alcătuirea înscrisului în alte condiții poate constitui infracțiunea de fals material în înscrisuri oficiale, dacă se constată că sunt îndeplinite cerințele prevăzute în art. 320 C. pen.

În norma de incriminare a falsului intelectual, legiuitorul nu a mai prevăzut cerința ca falsificarea înscrisului oficial să fie de natură să producă unele consecințe juridice. Aceasta nu înseamnă că o astfel de cerință nu ar mai fi necesară, dar s-a considerat că menționarea ei expresă nu se mai impune din moment ce înscrisul falsificat este dintre acelea pe care funcționarul public le întocmește în exercițiul îndatoririlor de serviciu, determinat de un interes legitim.

Prin urmare, faptele sau împrejurările atestate în mod mincinos, precum și datele sau împrejurările ce nu au fost inserate în cuprinsul înscrisului trebuie să fie apte, prin ele însele sau prin modul în care se repercutează asupra conținutului înscrisului în ansamblu, să genereze efectele de drept.

Urmarea imediată. Falsificarea unui înscris oficial prin oricare dintre modalitățile descrise în norma de incriminare are ca urmare imediată atingerea încrederii publice acordate înscrisurilor oficiale și, în mod implicit, a relațiilor sociale a căror formare și dezvoltare, în conformitate cu interesele societății, se bazează pe această încredere.

Această urmare este realizată în momentul în care înscrisul oficial este perfectat, adică semnat și întărit cu sigiliul sau ștampila cuvenită. Când înscrisul nu este perfectat din vreo cauză independentă de voința funcționarului public care l-a întocmit, lipsind urmarea imediată, fapta va constitui o tentativă la infracțiunea de fals intelectual.

Legătura de cauzalitate. Pentru realizarea laturii obiective a infracțiunii de fals intelectual, organele judiciare trebuie să constate existența unei legături de cauzalitate între acțiunea de atestare a unor fapte sau împrejurări necorespunzătoare adevărului sau omisiunea de a insera unele date sau împrejurări și urmarea imediată. Cel mai adesea, legătura de cauzalitate rezultă din materialitatea faptei, fiind suficientă constatarea existenței falsului intelectual.

b) Latura subiectivă cuprinde elementul subiectiv și cerințe esențiale.

Elementul subiectiv rezultă din art. 16 alin. (3) coroborat cu art. 321 C. pen., în sensul că falsul intelectual se comite numai cu intenție, care poate fi directă sau indirectă.

Aceasta presupune ca funcționarul public care săvârșește acțiunea sau inacțiunea incriminată, cu voință liberă, să aibă reprezentarea rezultatului material, concret al faptei sale – alterarea adevărului în cuprinsul înscrisului și, implicit, a atingerii aduse prin aceasta încrederii publice în valoarea probantă a înscrisurilor, unită cu dorința sau acceptarea producerii acestui rezultat.

Faptul că autorul falsului intelectual a prevăzut, a conștientizat că prin alterarea adevărului în înscrisul ce constituie obiectul material al infracțiunii se creează o stare de pericol pentru încrederea publică în veridicitatea și sinceritatea înscrisurilor se prezumă. Aceasta prezumție decurge din natura actului falsificat (înscris oficial) și din cunoașterea caracteristicilor acestuia (valoare probatorie și semnificație juridică). Prezumția este relativă, ea poate fi răsturnată.

Cerințe esențiale. Mobilul și **scopul** săvârșirii falsului intelectual sunt indiferente pentru reținerea infracțiunii.

Este suficient pentru existența elementului subiectiv dacă se stabilește că autorul falsului a acționat cu conștiința și voința de a săvârși un fals, chiar dacă nu urmărește să cauzeze altei persoane un prejudiciu, de orice natură, sau să obțină, pentru sine sau pentru altul, un folos de orice fel.

Cunoașterea mobilului sau scopului săvârșirii falsului intelectual are relevanță pentru stabilirea și aplicarea în concret a pedepsei.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni.

A. Forme

Falsul intelectual, deși poate fi săvârșit și prin omisiune, rămâne, în raport cu conceptul său, o infracțiune comisivă, ceea ce înseamnă că activitatea infracțională este susceptibilă de toate formele de săvârșire.

a) Actele pregătitoare, deși posibile în modalitatea atestării unor fapte necorespunzătoare adevărului, nu sunt incriminate. Dacă actele pregătitoare au fost efectuate de o altă persoană decât autorul, dar au fost folosite de acesta în săvârșirea falsului, ele vor fi convertite sau vor fi considerate acte de complicitate.

b) Tentativa la infracțiunea de fals intelectual există atunci când acțiunea de falsificare a început, dar a fost întreruptă sau nu a produs rezultatul, din motive independente de voința autorului.

Tentativa este incriminată, potrivit art. 321 alin. (2) C. pen. Pentru existența tentativei este necesar să se constate că executarea începută avea potențial aptitudinea de a produce urmarea imediată.

c) Consumarea are loc odată cu efectuarea falsificării prin oricare dintre modalitățile descrise în textul de incriminare și producerea urmării imediate, neavând relevanță dacă înscrisul fals a fost sau nu folosit.

d) Epuizarea. Falsul intelectual poate fi săvârșit în formă continuată, dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute în art. 35 alin. (1) C. pen., caz în care distingem și un moment al epuizării, care are loc odată cu săvârșirea ultimei acțiuni din componența activității infracționale.

B. Modalități

a) Modalități normative. În conținutul dispozițiilor art. 321 C. pen. se disting două modalități normative alternative, și anume: modalitatea atestării unor fapte sau împrejurări necorespunzătoare adevărului și modalitatea omisiunii de a insera unele date sau împrejurări.

b) Modalități de fapt. În raport cu felul înscrisului (act de stare civilă, act notarial, înscris de serviciu, diplomă de învățământ, acte de procedură judiciară, acte financiare etc.) sau cu importanța atestării false ori a omisiunii comise, modalitățile faptice sunt diverse, variate. Stabilirea acestor modalități de fapt au relevanță la individualizarea pedepsei.

C. Sancțiuni

Falsul intelectual se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani. Pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi poate fi aplicată dacă instanța constată că, față de natura și gravitatea infracțiunii, împrejurările cauzei și persoana infractorului, această pedeapsă este necesară.

Se ia măsura de siguranță a confiscării speciale sau a confiscării extinse dacă instanța constată că sunt îndeplinite cerințele dispozițiilor art. 112 sau ale art. 112^1 C. pen.

6. Explicații complementare.

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Falsul intelectual are unele asemănări îndeosebi cu falsul material în înscrisuri oficiale, varianta agravată. La ambele fapte, subiectul activ nemijlocit (autor) este un funcționar public, iar săvârșirea lor are loc în exercițiul atribuțiilor de serviciu ale acestuia. Atât la falsul intelectual, cât și la falsul material în înscrisuri oficiale, varianta agravată, identificăm aceeași situație premisă, iar obiectul material îl constituie înscrisul oficial falsificat; pedeapsa principală are aceleași limite speciale.

Deosebirea esențială între falsul intelectual și falsul material în înscrisuri oficiale vizează modalitățile normative prevăzute în normele de incriminare. La falsul intelectual, modalitățile normative de săvârșire a acestei fapte sunt: atestarea neconformă adevărului a unor fapte sau împrejurări și omisiunea de a insera date sau împrejurări, iar la falsul material în înscrisuri oficiale sunt: contrafacerea scrierii, contrafacerea semnăturii și alterarea înscrisului oficial.

O altă deosebire se referă la executarea acțiunilor (inacțiunilor) incriminate; dacă la falsul material acțiunea de falsificare se efectuează asupra unui înscris oficial existent, în cazul falsului intelectual, falsificarea are loc cu prilejul întocmirii înscrisului oficial.

Falsul intelectual are legături și cu falsul în înscrisuri sub semnătură privată, în varianta în care falsificarea se săvârșește cu prilejul întocmirii înscrisului sub semnătură privată și prin aceleași modalități normative ca și falsul intelectual.

Deosebirea între aceste fapte se referă atât la subiectul activ nemijlocit (la falsul intelectual, autor este un funcționar public, iar la falsul în înscrisuri sub semnătura privată este orice persoană responsabilă penal), la obiectul material, la limitele speciale de pedeapsă, cât și la faptul că, pentru săvârșirea falsului în înscrisuri sub semnătură privată, în forma consumată, înscrisul falsificat trebuie să fie folosit sau încredințat altei persoane pentru a fi folosit.

B. Aspecte procesuale

a) Infracțiunea de fals intelectual se urmărește și se judecă potrivit regulilor de procedură penală obișnuită. Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu.

b) Competente să efectueze urmărirea penală în cazul infracțiunii prevăzute în art. 321 C. pen. sunt organele de cercetare ale poliției judiciare, care desfășoară activitatea sub conducerea sau supravegherea procurorului, iar competența de a judeca în primă instanță o are judecătoria (art. 35 C. pr. pen.).

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

a) Codul penal de la 1864 incrimina falsul intelectual în art. 124, în care se prevedea: „Se va pedepsi asemenea cu închisoare de la 3-5 ani, cu interdicțiune pe timp mărginit și cu amendă de la 50 lei în sus, orice funcționar sau ofițer public care, alcătuind (redactând) acte scrise privitoare la funcțiunea lui, va fi denaturat cu viclenie substanța sau circumstanțele lor, fie scriind convenții, altele decât cele ce i s-au însemnat sau indicat de părți, fie constatând ca adevărate fapte mincinoase sau ca mărturisite fapte nemărturisite".

b) Codul penal de la 1936 incrimina falsul intelectual în art. 402, având următorul cuprins: „Funcționarul public care, în exercițiul funcțiunii sale, alcătuind sau primind un act, atestă în mod fals că un fapt s-a îndeplinit de către el sau în

prezența sa ori atestă ca făcute înaintea sa declarații care nu s-au făcut ori omite sau alterează declarațiuni ce s-au făcut înaintea sa ori atestă, în mod fals, fapte despre care actul era destinat să facă probă comite delictul de fals în acte publice și se pedepsește potrivit art. 401 alin. (2)" – cu închisoare corecțională de la 2 la 5 ani, amendă de la 2.000 la 10.000 lei și interdicția corecțională de la 2 la 5 ani.

În art. 403 era prevăzută o variantă a falsului intelectual care avea ca obiect material certificate sau autorizații.

c) Codul penal de la 1968 incrimina falsul intelectual în art. 289, având același conținut cu cel prevăzut în art. 321 C. pen.

d) Codul penal de la 2004 prevedea falsul intelectual în art. 471, având același conținut cu cel prevăzut în art. 321 C. pen.

8. Elemente de drept penal comparat

A. Codul penal francez prevede falsul intelectual în art. 441-6 alin. (1), care are următorul cuprins: „Emiterea în mod nedrept de către o administrație publică sau de către un organism însărcinat cu o misiune din serviciul public, prin orice mijloc fraudulos, a unui document destinat constatării unui drept, unei identități sau unei calități sau acordarea unei autorizații se pedepsește cu închisoarea de până la 2 ani și cu amendă de 30.000 de euro".

B. Codul penal spaniol incriminează falsul intelectual în mai multe texte, în funcție de domeniul sau natura înscrisului falsificat. Astfel, în art. 397 se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 12 luni orice persoană care are legătură cu domeniul sanitar (medici, psihologi, angajați din sistemul sanitar) care eliberează certificate false, iar în art. 398 se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 2 ani autoritatea sau funcționarul public care eliberează certificate false. În art. 390 pct. 3 se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 6 ani autoritatea sau funcționarul public care, în exercitarea funcției, menționează într-un act intervenția unei persoane care, de fapt, nu a existat sau atribuie persoanelor care au intervenit în respectivul document declarații sau puncte de vedere diferite de cele reale ori ascunde adevărul în relatarea faptelor.

C. Codul penal italian prevede falsul intelectual în art. 479, art. 480 și art. 481. În art. 479, cu denumirea marginală „Falsul ideologic comis de funcționarul public în acte publice", se incriminează fapta funcționarului public care, primind sau pregătind un act în exercitarea funcțiilor sale, atestă în mod fals că o faptă a fost comisă de el sau că s-a produs în prezența sa sau atestă că a primit declarații care, în realitate, nu au fost date ori omite sau falsifică declarații primite de el sau atestă în mod fals fapte a căror acțiune este destinată să demonstreze adevărul, faptă pedepsită cu închisoarea de la unu la 6 ani.

Art. 480 este destinat incriminării falsului ideologic comis de funcționarul public în certificate sau autorizații administrative, iar art. 481 este rezervat sancționării falsului ideologic în certificate comis de o persoană care practică un serviciu de necesitate publică, pentru care se prevăd pedepse cu închisoare de până la 2 ani.

D. Codul penal german, în art. 287, cu denumirea marginală „Eliberarea de certificate de sănătate false", prevede că se sancționează cu pedeapsa închisorii până la 2 ani sau amendă medicii sau cadrele medicale autorizate care, cu bună știință, eliberează un certificat de sănătate fals care urmează a fi întrebuințat la o autoritate sau la o societate de asigurări.

Falsul în înscrisuri sub semnătură privată

Art. 322. (1) Falsificarea unui înscris sub semnătură privată prin vreunul dintre modurile prevăzute în art. 320 sau art. 321, dacă făptuitorul folosește înscrisul falsificat ori îl încredințează altei persoane spre folosire, în vederea producerii unei consecințe juridice, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Tentativa se pedepsește.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Ilie Pascu)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Dispozițiile art. 322 C. pen. au corespondent în cele cuprinse în art. 290 C. pen. anterior. Comparând aceste două texte de incriminare, reținem că legiuitorul, în noua lege penală, menține conținutul falsului în înscrisuri sub semnătură privată în formularea din legea penală anterioară, la care se adaugă o nouă modalitate normativă constând în falsificarea unui înscris sub semnătură privată de către o persoană, prin atestarea unor fapte sau împrejurări necorespunzătoare adevărului ori prin omisiunea cu știință de a insera unele date sau împrejurări, dacă făptuitorul folosește înscrisul fabricat ori îl încredințează altei persoane spre folosire, în vederea producerii unei consecințe juridice.

Această modalitate normativă a falsului sub semnătură privată se justifică, întrucât, sub incidența textului de incriminare prevăzut în art. 290 C. pen. anterior, încadrarea juridică a unor fapte, devenite din ce în ce mai frecvente, comise în sfera raporturilor comerciale, apărea tot mai dificilă în lipsa unui suport legal (spre exemplu, facturi care consemnează date neconforme realității)[1].

2. Concept și caracterizare

Falsul în înscrisuri sub semnătură privată este fapta persoanei care falsifică un asemenea înscris prin contrafacerea scrierii, a subscrierii ori prin alterarea lui în orice mod sau prin atestarea unor fapte ori împrejurări necorespunzătoare adevărului sau prin omisiunea cu știință de a insera unele date sau împrejurări, dacă înscrisul falsificat este folosit ori încredințat altei persoane, în vederea producerii unor consecințe juridice.

Această faptă prezintă în mod neîndoielnic o anumită gravitate, ținând seama de imensa sferă de relații sociale concretizate în diferite raporturi juridice care au loc între persoane particulare prin folosirea înscrisurilor sub semnătură privată.

Este un adevăr că un înscris sub semnătură privată fals, în concret, produce efecte numai între subiecții la care se referă, dar tot atât de adevărat este că acesta pune în pericol sau aduce atingere încrederii publice ca valoare socială. Din acest considerent, falsul în înscrisuri sub semnătură privată se impune a fi incriminat, iar conținutul său trebuie să corespundă întru totul realității sociale pentru a reuși o ocrotire eficientă a încrederii publice.

[1] A se vedea Expunerea de motive la Legea nr. 286/2009.

Dacă legea penală nu ar incrimina fapta de fals în înscrisuri sub semnătură privată, puterea probatorie a acestor înscrisuri ar deveni cu totul aleatorie, iar relațiile sociale, în formarea și desfășurarea cărora necesitatea înscrisurilor sub semnătură privată este necontestată, ar suferi o gravă atingere[1].

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special al falsului în înscrisuri sub semnătură privată este același ca în cazul falsului material sau intelectual în înscrisuri oficiale, adică acele relații speciale referitoare la încrederea publică pe care, de această dată, trebuie să o inspire înscrisurile sub semnătură privată.

B. Obiectul material îl constituie înscrisul sub semnătură privată falsificat. Ca și la celelalte infracțiuni precedente (falsul material în înscrisuri oficiale și falsul intelectual), înscrisul falsificat constituie și produsul infracțiunii.

În afară de înscrisurile sub semnătură privată falsificate, mai pot constitui obiect material al infracțiunii și eventualele materiale de care s-a folosit autorul pentru realizarea falsului.

Legea nu explică ce se înțelege prin înscris sub semnătură privată, însă în art. 178 alin. (2) C. pen. se definește înscrisul oficial ca fiind orice înscris care emană de la o persoană juridică dintre cele la care se referă art. 176 ori de la persoana prevăzută în art. 175 alin. (2) sau care aparține unor asemenea persoane.

Având în vedere aceste dispoziții, putem defini înscrisurile sub semnătură privată ca fiind acele înscrisuri care emană de la alte persoane decât cele menționate în art. 176 C. pen. ori de la alte persoane decât cele prevăzute în art. 175 alin. (2) C. pen., care poartă o semnătură și sunt susceptibile de a produce consecințe juridice.

Sunt, în acest sens, înscrisuri sub semnătură privată: înscrisurile neautentificate, care cuprind manifestări de voință ale unei persoane particulare referitoare la drepturi și obligații cu caracter patrimonial sau de altă natură (de exemplu, acte de vânzare, testamente olografe, chitanțe, contracte de închiriere); acte prin care se constată operații comerciale efectuate de diferite persoane, în general, toate actele private de natură să constituie baza unor pretenții, să servească la constatarea unui drept ori care fac să se prezume un drept sau să se cauzeze un prejudiciu.

În practica judiciară sub incidența Codului penal anterior, s-a decis că falsificarea unor acte contabile ale unei societăți comerciale private constituie infracțiunea de fals material în înscrisuri sub semnătură privată[2]; ori falsificarea etichetelor aplicate mărfurilor[3]; sau dacă inculpatul semnează în fals pe soția sa, de care era despărțit în fapt, pe o cerere de schimb de locuință[4]; sau dacă antedatează convenția de vânzare-cumpărare a unei parcele de pământ și o înaintează cumpărătorului.

Dacă înscrisurile sub semnătură privată sunt autentificate, se convertesc în înscrisuri oficiale.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ nemijlocit al infracțiunii de fals sub semnătură privată poate fi orice persoană care îndeplinește condițiile răspunderii penale și care are o

[1] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 440.
[2] CSJ, s. pen., dec. nr. 266/2000, în RDP nr. 2/2002, p. 105.
[3] Trib. Suceava, dec. pen. nr. 598/1998, în RDP nr. 3/1999, p. 133.
[4] George Antoniu, Costică Bulai (coordonatori), *op. cit.*, vol. III, p. 252.

anumită pricepere sau dexteritate în operațiunile de contrafacere sau alterare ori de atestare a unor fapte sau împrejurări necorespunzătoare adevărului ori omite inserarea unor date sau împrejurări. Fapta poate fi săvârșită în mod nemijlocit de mai multe persoane (coautori) sau în participație penală, sub forma instigării sau complicității. Nu este exclusă nici participația improprie.

b) Subiectul pasiv. Întrucât existența infracțiunii de fals în înscrisuri sub semnătură privată este condiționată de folosirea înscrisului falsificat ori de încredințarea acestuia spre a fi folosit, în vederea producerii unei consecințe juridice, subiect pasiv – cert sau eventual – al acestei infracțiuni este persoană fizică sau juridică ale cărei interese, materiale sau morale, au fost ori ar urma să fie afectate prin folosirea înscrisului falsificat în materialitatea sa ori în conținutul sau.

D. Locul și timpul săvârșirii infracțiunii

Când falsificarea înscrisului sub semnătură privată constă în contrafacerea scrierii ori a subscrierii sau în alterarea în orice mod a acestuia, nu se cere nicio condiție cu privire la locul și timpul săvârșirii faptei. Dacă falsul a avut loc cu prilejul întocmirii înscrisului sub semnătură privată, se înțelege că locul și timpul săvârșirii este același cu locul unde și timpul când trebuie sa aibă loc întocmirea înscrisului privat.

4. Structura și conținutul constitutiv al infracțiunii

În structura incriminării falsului în înscrisuri sub semnătură privată se includ: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv**, ca părți componente.

A. Situația promisă

Falsificarea unui înscris sub semnătură privată nu este posibilă și nici de conceput fără preexistența unei stări de fapt ori de drept pozitivă sau negativă, stare în detrimentul căreia se creează o probă falsă prin plăsmuirea sau alterarea unui înscris sub semnătură privată ori prin atestarea unor fapte sau împrejurări necorespunzătoare adevărului ori prin omisiunea cu știință de a insera unele date sau împrejurări cu prilejul întocmirii acelui înscris[1]. Așadar, un înscris sub semnătură privată fals ar apărea fără sens, inutil, dacă folosirea lui nu ar putea crea, contrar adevărului, o probă împotriva unei stări de fapt sau de drept existente (de exemplu, dovada că are consimțământul soției, de care era despărțit în fapt, pe o cerere pentru schimb de locuință, care, în realitate, nu a existat, ori modificarea unei chitanțe care demonstrează neadevărat plata unei sume de bani)

B. Conținutul constitutiv

Este alcătuit din: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă cuprinde elementul material, cerințe esențiale, urmarea imediată și legătura de cauzalitate.

Elementul material al infracțiunii de fals în înscrisuri sub semnătură privată este alcătuit din două acțiuni săvârșite succesiv, și anume: **falsificarea înscrisului sub semnătură privată** în vreunul dintre modurile prevăzute în art. 320 sau art. 321, adică prin contrafacerea scrierii ori a subscrierii sau prin alterarea lui în orice mod ori prin atestarea unor fapte sau împrejurări necorespunzătoare adevărului sau prin omisiunea cu știință de a insera unele date sau împrejurări, și **folosirea înscrisului falsificat ori încredințarea acestuia spre folosire altei persoane**[2].

Contrafacerea scrierii înseamnă reproducerea frauduloasă a scrierii unui act pentru a face să se creadă că scrierea, astfel cum a fost imitată, este cea originală și

[1] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 442.
[2] Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, p. 709.

exprimă voința autorului actului. Completarea unei hârtii pe care se află semnătura unei persoane, fie fără consimțământul acesteia, fie în mod diferit decât s-a convenit – așa-numitul abuz de semnătură în alb –, constituie și ea o falsificare prin contrafacere a înscrisului[1].

Contrafacerea subscrierii presupune imitarea semnăturii persoanei care trebuia să semneze înscrisul dacă nu era falsificat.

Nu are relevanță gradul de asemănare – mai mic sau mai mare – a scrierii sau semnăturii falsificate cu scrierea sau semnătura persoanei căreia i se atribuie.

Alterarea unui înscris sub semnătură privată constă în modificarea materială a redactării textului unui asemenea înscris, prin adăugiri, înlocuiri, ștersături, în orice mod, de cifre, cuvinte, fraze sau chiar prin utilizarea unor procedee de juxtapunere, cum ar fi aducerea unei hârtii cu semnătură originală și lipirea ei pe partea de jos a textului dactilografiat.

Scrierea actului falsificat în materialitatea sa poate fi de mână sau dactilografică, redactată în limba română sau străină.

Falsificarea unui înscris sub semnătură privată prin atestarea unor fapte sau împrejurări necorespunzătoare adevărului presupune prezentarea în conținutul înscrisului, în mod denaturat, a faptei sau a împrejurărilor asupra cărora poartă atestarea.

Omisiunea cu știință de a insera în conținutul înscrisului unele date sau împrejurări are loc în cazul în care făptuitorul nu trece în cuprinsul înscrisului aceste date sau împrejurări, deși ele trebuiau sa fie constatate în înscrisul respectiv.

Acțiunea de falsificare, indiferent de modalitatea sub care se înfăptuiește, constituie element material al infracțiunii de fals în înscrisuri sub semnătură privată numai dacă autorul, după executarea falsului, folosește el însuși înscrisul ori îl încredințează altei persoane, dar cu finalitatea bine precizată de a-l folosi.

Dacă în cazul infracțiunilor de fals material în înscrisuri oficiale și de fals intelectual acțiunea de falsificare, prin oricare dintre modalitățile prevăzute în textele de incriminare, constituie elementul material al acestei infracțiuni, independent de acțiunea de folosire a acestor înscrisuri falsificate, în situația infracțiunii de fals în înscrisuri sub semnătură privată, elementul material presupune, pe lângă acțiunea de falsificare, și cea de folosire a înscrisului falsificat de către autorul faptei sau de încredințare a acestuia altei persoane, dar cu finalitatea bine precizată de a-l folosi.

Numai săvârșirea cumulativă, dar în mod succesiv a ambelor acțiuni dă naștere infracțiunii.

Cerințe esențiale. Pentru ca acțiunea de falsificare urmată de cea de folosire a înscrisului falsificat sau de încredințare a acestuia altei persoane pentru a-l folosi să întregească latura obiectivă a infracțiunii de fals în înscrisuri sub semnătură privată, trebuie îndeplinite mai multe cerințe esențiale[2].

O primă cerință este aceea că înscrisul sub semnătură privată să prezinte toate trăsăturile unui asemenea înscris, adică să aibă un conținut cu relevanță juridică, semnătură și data redactării. Nu are importanță caracterul relevanței juridice (testament olograf, contract de închiriere, act de creanță, adeverință de primire a unei plăți). Un înscris fără relevanță juridică, fără semnătură sau fără altă posibilitate de a fi atribuit unei persoane nu poate constitui obiectul unui fals în înscrisuri private.

[1] Teodor Vasiliu și colab., *op. cit.*, p. 276.
[2] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 443.

A doua cerință se referă la faptul că falsificarea înscrisului sub semnătură privată trebuie să aibă ca scop folosirea lui de către autor sau să fie încredințat de către acesta unei alte persoane spre folosire. Cerința nu este îndeplinită dacă înscrisul falsificat a ajuns în mâna altuia altfel decât prin încredințare (sustragere, predare) sau dacă încredințarea înscrisului falsificat s-a făcut în alt scop decât în vederea folosirii (de exemplu, pentru a fi păstrat sau fotografiat ori remis celui la care se referea).

A treia cerință vizează aptitudinea, însușirea înscrisului de a fi folosit, direct sau prin încredințare, în vederea producerii unei consecințe juridice, adică de a avea rolul de probă a unei stări de fapt sau de drept existente. Fără o astfel de însușire, înscrisul sub semnătură privată fals este irelevant pentru legea penală.

Urmarea imediată. Acțiunea de falsificare a unui înscris sub semnătură privată are ca urmare imediată crearea unei stări de pericol pentru relațiile sociale a căror formare și normală dezvoltare sunt stimulate de încrederea publicului acordată valorii probante a înscrisurilor sub semnătură privată.

Această stare de pericol pentru relațiile sociale privind încrederea publică în valoarea probantă a unui înscris sub semnătură privată este generată de producerea unui asemenea înscris cu aparențe de înscris adevărat de care s-a folosit falsificatorul sau pe care acesta l-a încredințat unei alte persoane spre folosire. Dacă înscrisul falsificat nu este apt de a fi folosit, existența urmării imediate este exclusă și, în consecință, nu este cu putință să se realizeze latura obiectivă a infracțiunii în întregul său.

Norma de incriminare a falsului în înscrisuri sub semnătură privată nu cere și producerea unor alte consecințe. Dacă prin folosirea unui înscris sub semnătură privată falsificat se produc și alte consecințe, cum ar fi, de exemplu, un prejudiciu patrimonial unei persoane, se poate reține, după caz, fie un concurs de infracțiuni, fie și o răspundere civilă.

În varianta în care înscrisul sub semnătură privată falsificat este încredințat unei alte persoane pentru a fi folosit, iar aceasta nu-l folosește sau o altă împrejurare independentă de voința a împiedicat-o să-l folosească, urmarea imediată proprie acestei infracțiuni s-a produs și devin incidente dispozițiile art. 322 C. pen.[1].

Legătura de cauzalitate. Între acțiunea de falsificare a unui înscris sub semnătură privată urmată de folosirea sau de încredințarea spre folosire a acestuia și starea de pericol privitoare la încrederea publicului acordată valorii probante a unui asemenea înscris trebuie să existe o legătură de cauzalitate.

Dacă înscrisul sub semnătură privată fals a ajuns să fie folosit prin altă împrejurare decât prin fapta voită a falsificatorului sau a unei persoane căreia i-a fost încredințat înscrisul spre folosire, latura obiectivă a infracțiunii prevăzute în art. 322 C. pen. nu este realizată, lipsind legătura de cauzalitate.

b) Latura subiectivă cuprinde elementul subiectiv și cerințe esențiale.

Elementul subiectiv rezultă din art. 16 alin. (3) coroborat cu art. 322 C. pen., în sensul că falsul în înscrisuri sub semnătură privată se săvârșește numai cu intenție directă, ceea ce presupune ca falsificatorul să prevadă și să urmărească, atât prin acțiunea de falsificare, cât și prin acțiunea consecutivă de folosire a înscrisului fals sau de încredințare a acelui înscris unei alte persoane spre folosire, o producere a unor consecințe juridice.

[1] Vasile Dobrinoiu, Norel Neagu, *op. cit.*, p. 585.

Prin urmare, în cazul falsului în înscrisuri sub semnătură privată, făptuitorul săvârșește cu voință atât acțiunea de falsificare, prin vreunul dintre modurile prevăzute în art. 320 sau art. 321 C. pen., cât și acțiunea de folosire sau de încredințare spre folosire a înscrisului falsificat; totodată, el acționează astfel în „vederea producerii unei consecințe juridice", având, în acest fel, și reprezentarea survenirii unei urmări de drept ca rezultat al acțiunilor sale cauzate – implicit, desigur, și a pericolului pe care faptele sale îl creează pentru relațiile sociale prin atingerea adusă încrederii acordate înscrisurilor – și urmărește acest rezultat. Trăsătura caracteristică intenției specifice falsului în înscrisuri sub semnătură privată constă tocmai în voința de a valorifica drept probă împotriva unui interes juridicește ocrotit un asemenea înscris cu conținut neadevărat[1].

Din cele ce preced, se înțelege că intenția indirectă la această infracțiune este exclusă.

Elementul subiectiv al infracțiunii de fals în înscrisuri sub semnătură privată este realizat chiar și în cazul în care falsul a fost săvârșit pentru dovedirea unui fapt adevărat, întrucât un înscris falsificat creează întotdeauna o stare de pericol pentru încrederea publică, însă o astfel de împrejurare va putea fi considerată ca o circumstanță atenuantă [art. 75 alin. (2) lit. b)][2].

Cerințe esențiale. Pentru întregirea laturii subiective, așa cum rezultă din norma de incriminare, autorul falsului înscrisului sub semnătură privată trebuie sa aibă în vedere scopul imediat, și anume producerea unei consecințe juridice.

Mobilul și scopul final urmărit de autor nu sunt relevante pentru realizarea laturii subiective a infracțiunii, însă instanța de judecată va ține seama de ele în procesul individualizării judiciare a pedepsei.

Consimțământul autorului aparent al scrierii falsificate face ca să nu se justifice falsul, atâta vreme cât folosirea înscrisului este generatoare de consecințe juridice față de terți, întrucât cel care consimte poate dispune de propriile sale interese, dar nu și de acelea ale altora[3].

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

Falsul în înscrisuri sub semnătură privată, fiind o infracțiune, în principal, comisivă și intenționată, este susceptibil de a parcurge faza actelor pregătitoare, faza actelor de executare, faza consumării și, eventual, faza epuizării.

a) Actele pregătitoare, deși posibile și de multe ori inevitabile, nu sunt incriminate de lege. Ele pot avea valoare de acte de complicitate anterioară când sunt executate de o altă persoană și au folosit autorului la săvârșirea infracțiunii.

b) Tentativa. Ținând seama de specificul elementului material, tentativa la infracțiunea de fals în înscrisuri sub semnătură privată nu poate exista decât după începerea executării acțiunii subsecvente (de folosire sau de încredințare a înscrisului spre folosire). Împrejurarea că făptuitorul nu s-a folosit de înscrisul fals și nici nu l-a încredințat altuia spre folosire echivalează cu desistarea voluntară de la activitatea infracțională [art. 34 alin. (1) teza I C. pen.], dacă aceasta este definitivă și irevocabilă.

---

[1] Teodor Vasiliu și colab., *op. cit.*, p. 280.
[2] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 444.
[3] Teodor Vasiliu și colab., *op. cit.*, p. 280.

Există tentativa la infracțiunea de fals în înscrisuri sub semnătură privată în cazul în care falsificatorul a încercat să se folosească de înscrisul falsificat, dar nu a reușit sau a încercat să-l încredințeze unei alte persoane, dar aceasta l-a refuzat ori l-a denunțat.

Tentativa se pedepsește, potrivit dispozițiilor art. 322 alin. (2) C. pen.

c) Consumarea infracțiunii are loc în momentul în care s-a produs urmarea imediată, adică s-a creat starea de pericol prin săvârșirea acțiunii subsecvente de folosire de către autor a înscrisului fals în vederea producerii unei consecințe juridice sau de încredințare a acelui înscris unei alte persoane în vederea folosirii. Pentru existența consumării, nu are relevanță dacă s-au produs ori nu consecințele juridice avute în vedere de către făptuitor, pentru că norma de incriminare a acestei fapte nu condiționează existența ei de realizarea scopului, ci numai de prezența lui.

De asemenea, în ipoteza în care înscrisul fals a fost încredințat unei alte persoane spre folosire, nu interesează, pentru existența consumării infracțiunii de fals în înscrisuri sub semnătură privată, dacă acea persoană s-a folosit sau nu s-a folosit de înscrisul fals, iar în cazul în care înscrisul a fost folosit, dacă s-au obținut sau nu consecințele juridice avute în vedere[1].

d) Epuizarea. În practica judiciară sub incidența dispozițiilor art. 290 C. pen. anterior[2] (dispoziții asemănătoare cu cele ale art. 322 C. pen.), s-a admis că infracțiunea de fals în înscrisuri sub semnătură privată poate fi folosită în forma continuată. S-a reținut că inculpatul a falsificat, în mod repetat, prelungind termenul de valabilitate a delegațiilor de la o parohie, pentru a colecta bani de la enoriași în vederea construcției unei catedrale și apoi a prezentat-o la șapte persoane de la care a primit suma totala de 9,8 milioane de lei vechi, pe care și-a însușit-o.

În motivarea instanței se precizează că infracțiunea de fals în înscrisuri sub semnătură privată este o infracțiune complexă, cuprinzând două fapte penale, respectiv falsificarea înscrisului în vreunul dintre modurile prevăzute de norma de incriminare a falsului material în înscrisuri oficiale și uzul de fals, ca fază distinctă. În realizarea aceleiași rezoluții infracționale, inculpatul a uzat în mod repetat de declarația falsificată, ceea ce atrage forma continuată a întregii infracțiuni, neavând relevanță că acțiunea de fals a operat într-un singur act.

Credem că această soluție nu mai poate fi compatibilă cu dispozițiile art. 35 alin. (1) C. pen., care, în definiția infracțiunii continuate, introduce condiția unicității subiectului pasiv.

Totuși, apreciem că infracțiunea de fals în înscrisuri sub semnătură privată poate fi săvârșită în formă continuată (de exemplu, un angajat al unei societăți comerciale, care face mai multe deplasări în interesul acelei societăți, consemnează în raportul de deplasare date necorespunzătoare adevărului și încasează sume de bani necuvenite), când distingem și un moment al epuizării[3].

B. Modalități

a) Modalități normative. Infracțiunea de fals în înscrisuri sub semnătură privată prevăzută în art. 322 C. pen., fiind o infracțiune complexă în conținutul căreia se includ, pe de o parte, faptele de fals material în înscrisuri oficiale și falsul intelectual, iar, pe de alta parte, uzul de fals, prezintă modalitățile normative proprii

[1] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 445.

[2] C. Ap. Suceava, s. pen., dec. nr. 205 din 17 martie 2004, în CPJ 2003-2004, p. 49, publicată în sinteză de Cristina Rotaru, *op. cit.*, p. 110.

[3] Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, pp. 710, 711.

acestor fapte. Astfel, modalitățile normative ale falsului în înscrisuri sub semnătură privată sunt: modalitatea contrafacerii scrierii sau subscrierii; modalitatea alterării (adăugirii, ștersăturii); modalitatea atestării unor fapte sau împrejurări necorespunzătoare adevărului; modalitatea omisiunii cu știință de a insera unele date sau împrejurări; modalitatea folosirii înscrisului fals de însuși falsificator și modalitatea încredințării înscrisului unei alte persoane pentru a-l folosi.

b) Modalitățile de fapt ale infracțiunii de fals în înscrisuri sub semnătură privată sunt numeroase și variate în raport cu modalitatea normativă de săvârșire a falsului în înscrisuri sub semnătură privată, de natura actului falsificat și de natura consecințelor juridice ce se urmăresc a fi produse sau dovedite prin respectivul înscris.

De toate aceste modalități (normative și de fapt) se va ține seama la evaluarea gravității în concret a falsului săvârșit.

C. Sancțiuni

Falsul în înscrisuri sub semnătură privată se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amenda. Potrivit dispozițiilor art. 67 alin. (1) C. pen. instanța de judecată poate aplica și pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi, dacă apreciază ca fiind necesară, luând în seamă gravitatea concretă a faptei, împrejurările săvârșirii acesteia și persoana infractorului.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Falsul în înscrisuri sub semnătură privată are legături cu infracțiunile care sunt incluse în conținutul său, respectiv falsul material în înscrisuri oficiale, falsul intelectual și uzul de fals.

Între aceste infracțiuni sunt unele asemănări. O prima asemănare o constituie modalitățile normative. Falsificarea înscrisurilor sub semnătură privată se face prin oricare dintre modurile prevăzute în art. 320 C. pen. (falsul material în înscrisuri oficiale) și art. 321 C. pen. (falsul intelectual). Totodată, pentru săvârșirea în formă consumată a infracțiunii de fals în înscrisuri sub semnătură privată, norma de incriminare cere ca autorul falsului să folosească acel înscris falsificat (ceea ce înseamnă uzul de fals) sau să-l încredințeze unei alte persoane pentru a fi folosit.

A doua asemănare se referă la faptul că falsul în înscrisuri sub semnătură privată are ca scop, ca și falsul material în înscrisuri oficiale și falsul intelectual, producerea unor consecințe juridice.

În sfârșit, toate aceste infracțiuni aduc atingere sau pun în pericol relațiile sociale privitoare la încrederea publică în valoarea probantă a înscrisurilor oficiale sau sub semnătură privată.

Ceea ce deosebește falsul în înscrisuri sub semnătură privată de celelalte infracțiuni care intră în conținutul său este faptul că obiectul material îl constituie un înscris sub semnătură privată, iar autorul trebuie să folosească înscrisul falsificat ori să-l încredințeze altei persoane spre folosire, în vederea producerii unei consecințe. În cazul în care la falsificarea unui înscris sub semnătură privată participă și o altă persoană în calitate de complice, care, ulterior (după ajutorul dat autorului la falsificarea înscrisului), folosește acel înscris în vederea producerii unor consecințe juridice, încadrarea faptei sale se va face în textul art. 323 C. pen. (uzul de fals), pentru că acțiunea conexă de folosire a înscrisului sub semnătură privată falsificat este cerută de norma de incriminare, explicit și limitativ, numai autorului falsificării.

B. Aspecte procesuale

a) Infracțiunea de fals în înscrisuri sub semnătură privată se urmărește și se judecă potrivit regulilor de procedură penală obișnuită. Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu.

b) Competente să efectueze urmărirea penală în cazul infracțiunii prevăzute în art. 322 C. pen. sunt organele de cercetare penală ale poliției judiciare, care desfășoară activitatea sub conducerea sau sub supravegherea procurorului, iar competența de judecată în primă instanță o are judecătoria (art. 35 C. pr. pen.)

În cauzele privind infracțiuni de fals în înscrisuri, organul de urmărire penală sau instanța de judecată poate dispune să fie prezentate scripte de comparație (art. 183 C. pr. pen.)

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

a) Codul penal de la 1864 incrimina falsul în înscrisuri sub semnătură privată în două variante. Prima variantă era prevăzută în art. 127, sub denumirea „Falsificarea în înscrisuri private" sau „Înscrisuri particulare", care consta în fapta persoanei de a face vreo plăsmuire, în orice fel, a unui înscris particular, prin modurile prevăzute în art. 125, precum și în fapta celui „ce, cu bună știință, se va servi cu asemenea înscrisuri plăsmuite", faptă pedepsită cu închisoare de la 2 ani în sus.

A doua variantă, cu denumirea „Abuz de semnătură în alb", era prevăzută în art. 128 și avea următorul cuprins: „Plăsmuitor de înscrisuri este și acela care, în privire de a trage un folos pentru sine sau pentru altul sau de a aduce vătămare altuia, umple (completează – n.a.) o hârtie pe care se află subscrierea unei persoane, în contra voinței acesteia, și o întrebuințează ca un titlu", faptă pedepsită cu închisoare de la 6 luni până la 2 ani și cu amendă de la 100 până la 3.000 de lei.

b) Codul penal de la 1936 incrimina fapta de falsificare a unui înscris sub semnătură privată tot în două variante.

Prima variantă, sub denumirea de „Fals în acte private", era prevăzută în art. 406, care avea următorul conținut: „acela care falsifică un act privat, în modurile prevăzute în art. 401, și îl întrebuințează, îl încredințează altuia spre a fi întrebuințat, pentru a dovedi existența, încetarea sau modificarea unui drept sau unei obligații, comite delictul de fals în acte private și se pedepsește cu închisoare corecțională de la 6 luni la 2 ani, amendă de la 2.000 la 5.000 lei și interdicție corecțională de la unu la 2 ani".

A doua variantă era incriminată în art. 407 sub denumirea de „Abuz de semnătură în alb" și consta în fapta aceluia „care umple sau completează o hârtie pe care se află semnătura unei persoane, fie fără consimțământul acesteia, fie în mod diferit de cum s-a convenit și o întrebuințează sau o încredințează altuia spre a fi întrebuințată, în scopul arătat în art. 406 (...)", faptă pedepsită cu închisoare corecțională de la 6 luni la 2 ani, amendă de la 2.000 la 10.000 de lei și interdicție corecțională de la unu la 2 ani.

Potrivit art. 408, erau asimilate cu actele private: biletele, tichetele sau orice imprimate, producătoare de efecte juridice, dacă emană de la particulari sau întreprinderi particulare.

c) Codul penal de la 1968 prevedea într-un singur text, art. 290, într-o formulare sintetică, toate variantele falsului sub semnătură privată. În art. 290, cu denumirea marginală „Falsul în înscrisuri sub semnătură privată", se prevedea:

„Falsificarea unui înscris sub semnătură privată prin vreunul din modurile arătate în art. 288, dacă făptuitorul folosește înscrisul falsificat ori îl încredințează altei persoane spre folosire, în vederea producerii unei consecințe juridice, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă".

d) Codul penal de la 2004 incrimina falsul în înscrisuri sub semnătură privată în art. 472 și avea un conținut identic cu cel prevăzut în Codul penal de la 1968, cu deosebirea că pedeapsa era închisoarea strictă de la un an la 3 ani sau cu zile-amendă.

B. Situații tranzitorii

În cazul situațiilor tranzitorii, mai favorabil este Codul penal anterior, potrivit criteriului condițiilor de incriminare a faptei, criteriului natură și durata pedepsei și potrivit termenului de prescripție.

În noul Cod penal, în art. 322, s-a introdus o nouă modalitate normativă, și anume aceea în care falsificarea înscrisului sub semnătură privată are loc și prin modurile prevăzute în art. 321, modalitate neprevăzută în art. 290 C. pen. anterior.

În ceea ce privește criteriul naturii și duratei pedepsei, se observă că, deși pedeapsa este de aceeași natură în ambele coduri (închisoarea sau amenda), ca durată (limitele speciale), pedeapsa prevăzută în art. 290 C. pen. anterior are limite mai reduse.

Termenul de prescripție a răspunderii penale pentru infracțiunea de fals în înscrisuri sub semnătură privată, în ambele coduri penale, este același ca durată.

8. Elemente de drept comparat

A. Codul penal francez incriminează falsul în înscrisuri sub semnătură privată în art. 441-1. Potrivit acestui text, constituie fals orice alterare frauduloasă produsă în orice mod sau și prin orice mijloace, într-un înscris sau orice alt suport de exprimare a gândirii care are ca obiect sau care poate avea ca efect stabilirea dovezii unui drept sau a unui fapt ce are consecințe juridice.

Falsul și uzul de fals se pedepsesc cu 3 ani închisoare și cu amenda de 45.000 de euro.

B. Codul penal spaniol prevede în art. 395, denumit „Falsificarea în documente private", că persoana care, pentru a prejudicia pe altul, comite într-un document privat unul dintre falsurile prevăzute în primele trei numere din par. 1 al art. 390 (modificarea unui document într-unul dintre elementele sale sau cerințe cu caracter esențial; simularea unui document, total sau parțial, astfel încât să inducă în eroare cu privire la autenticitatea sa; menționarea într-un act a intervenției unei persoane care nu a existat sau atribuirea persoanelor care au intervenit în respectivul document a unor declarații sau puncte de vedere diferite de cele reale) va fi pedepsit cu pedeapsa închisorii de la 6 luni la 2 ani.

C. Codul penal italian incriminează falsul sub semnătură privată în trei variante. Prima variantă este prevăzută în art. 482, cu denumirea „falsul material comis de un privat", și se reține când faptele descrise în art. 476, art. 477 și art. 478 (falsul material și falsul intelectual comise de funcționari publici) sunt săvârșite de un privat sau de un funcționar public în afara exercițiului funcției sale. Limitele pedepsei prevăzute la art. 476-478 se reduc cu o treime.

A doua variantă este descrisă în art. 485, cu denumirea „Fals în înscrisuri private", și constă în fapta aceluia care, cu scopul de a obține pentru sine sau pentru alții un folos sau de a produce altora o daună, formulează în întregime sau parțial

un înscris privat fals ori falsifică un înscris privat adevărat și se pedepsește, dacă face uz de acesta sau lasă pe alții sa facă uz, cu închisoarea de la 6 luni la 3 ani.

A treia variantă a falsului în înscrisuri private este incriminată în art. 486, cu denumirea „Fals în hârtia semnată în alb". Potrivit acestui text, cel care, cu scopul de a obține, pentru sine sau pentru alții, un folos sau de a produce, altera o daună, abuzând de o foaie semnată în alb, în posesia căreia a intrat printr-un titlu care implică obligația sau dreptul de a o completa, scrie pe ea sau pune să se scrie un act privat care produce efecte juridice, diferit de cel pe care era obligat sau autorizat să-l facă, este pedepsit, dacă face uz de foaie sau lasă pe alții să facă uz, cu închisoare de la 6 luni la 3 ani.

D. Codul penal suedez prevede infracțiunile de fals în Capitolul 14. Potrivit dispozițiilor Secțiunii I a Capitolului 14, va fi condamnată cu închisoarea de până la 2 ani persoana care, prin înscrierea numelui unei alte persoane, real sau fictiv, ori prin înșelăciune, obține semnătura unei alte persoane sau obține prin alte mijloace un document fals sau completează sau modifică ilegal un înscris original. De asemenea, în temeiul prevederilor Secțiunii a V-a a aceluiași capitol, va fi condamnată, pentru falsificarea de semnătură, cu închisoare de până la 2 ani persoana care, fără consimțământ, semnează în numele altei persoane sau falsifică numele sau semnătura unei alte persoane sau aplică acea semnătură pe o creație artistică sau tehnică ori pe un alt produs similar, în scopul de a se confirma ca fiind autorul acelei creații.

Uzul de fals

Art. 323. Folosirea unui înscris oficial ori sub semnătură privată, cunoscând că este fals, în vederea producerii unei consecințe juridice, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă, când înscrisul este oficial, și cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă, când înscrisul este sub semnătură privată.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Ilie Pascu)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Textul art. 323 C. pen., care incriminează uzul de fals, reproduce prevederile art. 291 C. pen. anterior, cu deosebirea că la varianta în care înscrisul folosit este un înscris oficial, a fost prevăzută și pedeapsa cu amenda, ca alternativă la pedeapsa cu închisoarea.

Codul vamal (Legea nr. 86/2006)[1], în art. 273, incriminează o variantă specială a uzului de fals, denumită „Folosirea de acte falsificate", care constă în folosirea, la autoritatea vamală, a documentelor vamale de transport sau comerciale falsificate și care se pedepsește cu închisoare de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

Ceea ce deosebește fapta de folosire de acte falsificate prevăzută în art. 273 din Legea nr. 86/2006 de fapta de uz de fals prevăzută în art. 323 C. pen. este, pe de o parte, obiectul material, care trebuie să fie un document de transport sau comercial falsificat, iar, pe de altă parte, locul unde urmează să efectueze acțiunea de folosire a

[1] Publicată în M. Of. nr. 350 din 19 aprilie 2006.

unor asemenea documente, și anume la autoritatea vamală. Prin art. 4 pct. 3 C. vamal se precizează că semnificația termenului „autoritate vamală" este aceea de „autoritate învestită, în principal, cu aplicarea reglementărilor vamale", iar la pct. 4 că semnificația termenului „birou vamal" este aceea de „unitate a autorității vamale în care pot fi îndeplinite, în totalitate sau în parte, formalitățile prevăzute în reglementările vamale".

În practica judiciară a instanțelor de judecată sub incidența dispozițiilor art. 291 C. pen. anterior, care sunt similare cu cele ale art. 323 C. pen., s-a constatat că nu exista un punct de vedere unitar cu privire la încadrarea juridică ce trebuia dată faptei de folosire de acte vamale false la Regimul Auto Român, în vederea verificării, în scopul înmatriculării, a unui autoturism adus din străinătate[1].

Astfel, unele instanțe au considerat că folosirea de acte vamale false la Registrul Auto Român, în vederea verificării unui autoturism adus din străinătate în scopul înmatriculării, ar constitui variantă specială a uzului de fals, potrivit art. 273 C. vamal.

Alte instanțe, dimpotrivă, au încadrat fapta de folosire a actelor false la Registrul Auto Roman, în vederea verificării, în scopul înmatriculării, a unui autoturism adus din străinătate, în infracțiunea de uz de fals prevăzută în art. 291 C. pen. anterior, apreciind că o atare încadrare juridică se impunea atunci când actele vamale false erau folosite pentru producerea unor consecințe juridice, care constau în înmatricularea unui autoturism adus din străinătate.

Înalta Curte de Casație si Justiție, în examinarea recursului în interesul legii în această materie, a decis că aceste din urmă instanțe au interpretat și aplicat corect dispozițiile legii, aducând ca argument faptul că prevederile art. 273 C. vamal sunt incidente dacă acțiunea de folosire a unor documente de transport sau comerciale falsificate a avut loc numai la autoritatea vamală, și nu în afara acesteia, când devin aplicabile dispozițiile-cadru de incriminare a faptei de uz de fals[2].

2. Concept și caracterizare

Potrivit dispozițiilor art. 323 C. pen., uzul de fals constă în fapta persoanei de a folosi un înscris oficial sau sub semnătură privată, cunoscând că este fals, în vederea producerii de consecințe juridice.

Așa cum rezultă din conținutul legal, uzul de fals reprezintă o activitate subsecventă, prin care înscrisurile (oficiale și sub semnătură privată) false, produsul infracțiunilor de fals material, fals intelectual sau fals în înscrisul sub semnătură privată, devin mijlocul de săvârșire a acestei infracțiuni. Totodată, uzul de fals este și o infracțiune corelativă, pentru că depinde de existența prealabilă a falsului material sau intelectual al unui înscris oficial sau sub semnătură privată.

Falsul material sau intelectual în înscrisuri oficiale generează o stare de pericol pentru relațiile sociale privind încrederea publică în mod automat, de îndată ce au fost întocmite. Uzul de fals este o cale ilicita de activare a înscrisurilor false pentru producerea unor consecințe juridice.

Deși falsul constituie o premisă a uzului de fals, totuși cele două infracțiuni sunt distincte, fiecare cu un conținut propriu, necondiționat unul de celălalt; falsificarea constituie infracțiune, chiar dacă autorul nu s-a folosit de actul falsificat, după cum și

[1] A se vedea Mihai Adrian Hotca, Mirela Gorunescu, Norel Neagu, Maxim Dobrinoiu, Radu-Florin Geamănu, *Infracțiuni prevăzute în legi speciale. Comentarii și explicații*, ed. a 3-a, Ed. C.H. Beck, București, 2013, p. 492.

[2] ICCJ, Secțiile Unite, dec. nr. 19 din 12 iunie 2006, publicată în M. Of. nr. 6 din 4 ianuarie 2007.

uzul de fals este infracțiune prin sine însăși și în situația în care autorul său este străin de acțiunea de falsificare. De la această regulă există o singură excepție, și anume în cazul falsului în înscrisuri sub semnătură privată, al cărui element material presupune, pe lângă o acțiune de falsificare, și o acțiune de folosire de către autor a înscrisului falsificat sau de încredințare a acestuia altei persoane spre a fi folosit, dar și în situația falsului sub semnătură privată, când folosirea înscrisului falsificat de către altă persoană decât autorul falsului constituie o infracțiune de sine stătătoare de uz de fals[1].

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special este diferit după cum uzul de fals privește un înscris oficial sau sub semnătură privată[2].

Astfel, dacă înscrisul fals folosit este un înscris oficial, obiectul juridic special al uzului de fals este identic cu cel al falsului în înscrisuri oficiale, iar dacă înscrisul folosit este un înscris sub semnătură privată, obiectul juridic special al infracțiunii de uz de fals este identic cu cel al falsului sub semnătură privată. Această diferențiere a obiectului juridic determină și o diferențiere a periculozității sociale; folosirea unui înscris oficial fals prezintă o gravitate mai mare, în abstract, materializată prin limita maximă specială a pedepsei, care este mai ridicată[3].

B. Obiectul material

Infracțiunea de uz de fals are ca obiect material înscrisul oficial sau sub semnătură privată fals folosit de făptuitor în vederea producerii unei consecințe juridice. Înscrisul fals folosit constituie, totodată, și mijlocul de săvârșire a infracțiunii de uz de fals.

Noțiunile de „înscris oficial" și de „înscris sub semnătură privată" au înțelesul explicat cu prilejul analizei elementelor preexistente ale infracțiunilor de fals material în înscrisuri oficiale (a se vedea comentariile de la art. 320 C. pen., punctul 3 B), de fals intelectual (a se vedea comentariile la art. 321 C. pen., punctul 3 B) și de fals în înscrisuri sub semnătură privată (a se vedea comentariile de la art. 322 C. pen., punctul 3 B).

Înscrisul oficial sau sub semnătură privată fals formează obiectul material al uzului de fals chiar dacă s-ar prezenta copie legalizată sau falsificată a originalului; copia va fi socotită ca un mijloc de săvârșire a infracțiunii, în măsura în care folosirea sa este admisă. În caz contrar, trebuie să fie prezentat înscrisul original, care va fi obiectul material propriu-zis al infracțiunii de uz de fals, obiect asupra căruia se vor efectua cercetările pentru aflarea adevărului[4].

C. Subiecții infracțiunii

Întrucât acțiunea săvârșirii infracțiunii de uz de fals este de a produce consecințe juridice, în mod firesc, aceasta implică existența unui subiect activ și a unui subiect pasiv.

a) Subiectul activ nemijlocit (autor) poate fi orice persoană, dacă îndeplinește condițiile generale ale răspunderii penale. În cazul în care autorul are o anumită

[1] Teodor Vasiliu și colab., *op. cit.*, pp. 285-286.

[2] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 448; Ilie Pascu, Mirela Gorunescu, *op. cit.*, p. 568; Vasile Dobrinoiu, Norel Neagu, *op. cit.*, p. 586.

[3] Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, p. 712.

[4] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 449.

calitate (de exemplu, este funcționar public, avocat), aceasta va avea valoare de circumstanță personală, de care se va ține însă seama la individualizarea pedepsei.

Din coroborarea dispozițiilor art. 323 C. pen. cu cele ale art. 322 C. pen. rezultă că, în cazul înscrisurilor sub semnătură privată, dacă persoana care se folosește de înscrisul fals este însuși falsificatorul, acesta nu va fi socotit ca subiect activ nemijlocit al infracțiunii de uz de fals, ci ca subiect activ nemijlocit al infracțiunii de fals în înscrisuri sub semnătură privată, uzul de fals în acest caz este absorbit ca cerință esențială în conținutul infracțiunii de fals în înscrisuri sub semnătură privată.

În cazul în care falsificatorul unui înscris oficial (al unui fals material sau intelectual) face uz de înscrisul falsificat de el, săvârșește un concurs de infracțiuni de conexitate între infracțiunea de fals material sau intelectual și uzul de fals.

De asemenea, este autor al uzului de fals și persoana căreia i s-a încredințat înscrisul sub semnătură privată fals de către autor, în vederea folosirii, sau care ajunge în orice mod în stăpânirea acestuia, dacă îl folosește.

În concluzie, putem spune că subiect activ nemijlocit al infracțiunii de uz de fals poate fi: însuși autorul infracțiunii de fals material sau intelectual al unui înscris oficial; orice altă persoană care folosește un înscris oficial falsificat sau orice persoană, cu excepția autorului falsului, care folosește un înscris sub semnătură privată falsificat.

Participația penală este posibilă sub forma instigării și a complicității. De asemenea, este posibilă și participația penală improprie.

b) Subiectul pasiv al infracțiunii de uz de fals este, în primul rând, societatea ca titular al încrederii publice în înscrisuri oficiale sau sub semnătură privată, ca valoare socială, iar în al doilea rând, persoana fizica sau juridică împotriva căreia este folosit înscrisul fals și care este amenințată să sufere consecințele juridice ale înscrisului fals, în cazul în care acesta ar fi considerat ca adevărat.

D. Locul și timpul săvârșirii infracțiunii

Realizarea conținutului infracțiunii de fals nu este subordonată niciunei condiții privind locul sau timpul săvârșirii acestei fapte. Aceasta înseamnă că uzul de fals poate fi săvârșit în țară sau în străinătate, în fața autorităților publice, a administrației publice centrale sau locale ori a autorității judecătorești sau a instituțiilor publice, precum și în orice alte locuri unde se cere dovada unei stări de fapt sau de drept.

În cazul în care obiectul material al uzului de fals îl constituie biletele, tichetele sau orice alte imprimate asimilate cu înscrisurile oficiale, uzul de fals nu poate fi comis decât înlăuntrul intervalului de timp cât acestea sunt valabile și la locul lor de folosire.

4. Structura și conținutul constitutiv al infracțiunii

În structura incriminării uzului de fals se includ: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv**, ca parți componente.

A. Situația premisă

Așa cum rezultă din dispozițiile de incriminare a uzului de fals prevăzute în art. 323 C. pen., această faptă nu este de conceput și nu poate fi săvârșită fără să preexiste un înscris oficial falsificat sau un înscris sub semnătură privată falsificat, susceptibil de a produce consecințe juridice.

Astfel, numai existența unui înscris oficial sau sub semnătură privată falsificat, nesusceptibil de a produce consecințe juridice, adică de a naște, modifica sau stinge drepturi sau obligații, poate constitui situația premisă în structura infracțiunii de uz

de fals. Dacă o scrisoare de corespondență privată, de regulă, nu este considerată ca un înscris, totuși o astfel de scrisoare este plăsmuită sau alterată dacă privește un raport juridic sau dacă este folosită într-o situație în care ar avea consecințe juridice (de exemplu, o astfel de scrisoare prezentată într-un proces de divorț) și va constitui un înscris fals și va putea realiza situația premisă a uzului de fals.

B. Conținutul constitutiv este alcătuit din: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă cuprinde elementul material, cerințe esențiale, urmarea imediată și legătura de cauzalitate.

Elementul material al infracțiunii de uz de fals îl constituie acțiunea de folosire a unui înscris oficial sau sub semnătură privată falsificat.

„A folosi" un înscris oficial sau sub semnătură privată falsificat înseamnă a-l prezenta, a-l utiliza, a-l înfățișa unei autorități publice, instituții publice sau altei persoane juridice ori unei persoane care exercită un serviciu de interes public pentru care a fost învestită de autoritățile publice sau altor persoane ca dovadă a conținutului său aparent.

În lipsa unei limitări, folosirea unui înscris oficial fals se poate efectua în orice mod: prin depunere în original, ca act doveditor la o acțiune în justiție sau la o cerere adresată unei instituții publice; prin invocarea în arătarea temeiurilor unei acțiuni sau cereri și atașarea unei copii; prin prezentarea cu prilejul întocmirii unui înscris oficial sau efectuării unei operații de plată ori de legitimare sau de participare la un concurs de admitere ori ocuparea unui post etc.

Folosirea înscrisului fals trebuie să fie efectivă; simpla deținere a unui asemenea înscris nu constituie infracțiunea de uz de fals. În acest sens s-a pronunțat și practica judiciară sub incidența Codului penal anterior, dar care rămâne valabilă și sub noul Cod penal[1]. Astfel, instanța a decis că infracțiunea de uz de fals nu poate fi reținută în sarcina însoțitorului unui transport care, privind un înscris falsificat destinat să servească la justificarea transportului în eventualitatea unui control, a ținut acest înscris asupra sa pe tot parcursul transportului, fără a-l fi prezentat vreunui organ de control; de asemenea, nu există uz de fals dacă o persoană, fiind chemată în judecată civilă, are asupra sa, în instanță, un act fals cu care ar putea să combată pretențiile reclamantului, însă nu-l înfățișează judecătorilor și nu-l depune la dosar.

De asemenea, nu constituie elementul material al faptei de uz de fals simpla afirmare făcută de o persoana că poate dovedi cu acte, fără a prezenta un înscris fals. La fel, nu constituie acțiunea de folosire în sensul dispozițiilor art. 323 C. pen. arătarea înscrisului fals unei persoane pentru a-l examina și a-și da cu părerea asupra valorii sale ori supunerea neoficială a înscrisului la o expertiză de verificare[2].

Acțiunea de folosire trebuie să privească un înscris fals. Dacă înscrisul nu este fals, ci folosit fără drept, fapta nu constituie uz de fals. Astfel, nu realizează elementul material al acestei infracțiuni fapta de a prezenta, în justificarea unei activități ilicite, un înscris cu conținut real, eliberat de o unitate competentă, însă altei persoane[3].

Cerințele esențiale. Pentru ca acțiunea de folosire a înscrisului fals să întregească latura obiectivă a infracțiunii de uz de fals, se cere ca înscrisul fals folosit **să fie susceptibil de a produce consecințe juridice**, adică **de a servi ca probă**[4]. De aceea, folosirea unui înscris fals, care a fost anterior declarat printr-o hotărâre ca fals,

---

[1] George Antoniu, Costică Bulai (coordonatori), *op. cit.*, vol. III, p. 256.
[2] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 450.
[3] Tudorel Toader, *op. cit.*, p. 371.
[4] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 451.

nu constituie un uz în sensul legii penale, atât timp cât nu poate servi ca probă. Aceeași soluție se impune și în cazul unui înscris fals deteriorat care nu poate fi reconstituit și căruia îi lipsește partea pe care se pretinde că a existat semnătura sau sigiliul oficial, întrucât înscrisul nu poate servi ca probă[1].

În practica judiciară sub incidența Codului penal anterior, care își menține însă valabilitatea și sub incidența noului Cod penal, în mod justificat, s-a reținut uzul de fals în cazul în care inculpatul a folosit un certificat eliberat de administrația financiară, în care se menționa „neconform cu realitatea", întrucât figura în evidențele fiscale cu un imobil pentru care a plătit impozit din 1963 – în vederea producerii unei consecințe juridice, și anume obținerea unei hotărâri judecătorești civile prin care să se constate că, pe baza uzucapiunii, a devenit proprietarul imobilului[2]; ori a prezentat poliției un permis de conducere falsificat; sau a folosit, în vederea transferării la o alta unitate, un carnet de muncă falsificat[3]; ori a depus o adeverință falsă de vechime în muncă pentru a ocupa un post[4].

Urmarea imediată constă în crearea unei stări de pericol pentru aflarea adevărului și deci pentru justa soluționare a acțiunii sau a cererii în susținerea sau în combaterea căreia se invocă înscrisul fals. Această stare de pericol se produce în momentul în care făptuitorul pretinde ca acțiunea sau cererea respectivă să fie soluționată în sensul înscrisului de care se folosește.

În doctrina penală s-a susținut că urmarea imediată ca element al laturii obiective a infracțiunii de uz de fals nu este realizată dacă înscrisul fals depus la un dosar este retras înainte de a se păși la cercetarea și soluționarea cauzei sau că cel care l-a prezentat declară că nu înțelege să se folosească de acel înscris (desistare voluntară)[5].

Într-o opinie diferită, se apreciază că uzul de fals consumându-se în momentul descrierii sau invocării înscrisului, manifestarea de voință în sens contrar nu ar putea avea efectul unei desistări voluntare, adică a unei cauze exoneratoare de pedeapsă. De asemenea, se mai susține, pe de o parte, că autorii primei opinii restrâng în mod nejustificat sensul noțiunii de „folosire", care nu poate fi altul decât cel din limbajul comun, iar, pe de altă parte, că oricum prin depunerea la dosar a unui act falsificat, ca temei al unei acțiunii, falsificatorul chiar a pretins ca acțiunea să fie soluționată în raport de conținutul acelui înscris.

Apreciem că această din urmă opinie corespunde mai bine voinței legiuitorului exprimate în norma de incriminare a uzului de fals.

Pentru realizarea laturii obiective a infracțiunii de uz de fals este suficient să se producă urmarea imediată, care presupune crearea unei stări de pericol pentru aflarea adevărului în cauza în care se invocă înscrisul fals. Dacă prin folosirea înscrisului fals se produce și un prejudiciu material sau alte consecințe, uzul de fals poate intra în concurs cu infracțiunea de înșelăciune sau cu alte infracțiuni.

Legătura de cauzalitate. Între folosirea efectivă a înscrisului falsificat și producerea urmării imediate există întotdeauna o legătură de cauzalitate care, cel mai adesea, rezultă din materialitatea faptei, nefiind necesar să fie dovedită.

---

[1] Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, p. 714.
[2] C. Ap. București, s. a II-a pen., dec. nr. 415/1996, în RDP nr. 2/1997, p. 146.
[3] George Antoniu, Costică Bulai (coordonatori), *op. cit.*, vol. III, p. 255.
[4] Matei Basarab și colab., *op. cit.*, vol. II, p. 844.
[5] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 451.

b) Latura subiectivă cuprinde elementul subiectiv și cerințe esențiale.

Elementul subiectiv. Forma de vinovăție a elementului subiectiv al infracțiunii de uz de fals este intenția. Intenția constă în hotărârea preexistentă, deci directă, de a uza de un înscris oficial sau sub semnătură privată, cunoscând că este fals.

Dovada că autorul uzului de fals a avut cunoștință despre falsitatea înscrisului folosit nu rezultă din simplul fapt al utilizării acestuia, dacă el nu a contribuit cu intenție la săvârșirea falsului, ci trebuie constatată.

Cerințe esențiale. Pentru ca intenția să întregească latura subiectivă a infracțiunii de uz de fals trebuie să îndeplinească cerința esențială prevăzută în art. 323 C. pen., și anume ca acțiunea de folosire a unui înscris oficial sau sub semnătură privată să fie făcută în vederea producerii unei consecințe juridice. Scopul acțiunii făptuitorului prevăzut în norma de incriminare a faptei de uz de fals pune în lumină caracterul calificat al intenției și marchează, totodată, și persistența acesteia, atât în folosirea materială a înscrisului, cât și la producerea urmării imediate ce decurge din atitudinea lui, care pretinde să fie luat în considerație înscrisul pe care îl cunoaște că este fals, în rezolvarea unui caz concret.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

Uzul de fals fiind o infracțiune comisivă și intenționată, deși are caracter derivat, totuși este susceptibilă de a parcurge fazele obișnuite ale unei activități infracționale, și anume: actele pregătitoare, tentativa, consumarea și epuizarea.

a) Actele pregătitoare. Deși posibile, mai ales cele de natură morală, nu sunt incriminate. Când actele pregătitoare (de exemplu, culegerea de date și informații despre victimă sau locul, timpul săvârșirii infracțiunii) sunt realizate de o altă persoană decât cea care va executa acțiunea de folosire a înscrisului falsificat, acestea pot avea valoarea de acte de complicitate.

b) Tentativa la infracțiunea de uz de fals se poate săvârși în oricare dintre modalitățile normative prevăzute în art. 32 C. pen., dar nu este sancționată penal.

c) Consumarea. Fiind infracțiune instantanee, uzul de fals se consumă în momentul în care înscrisul oficial sau sub semnătură privată falsificat este efectiv folosit, adică este depus, prezentat sau este invocat ca dovadă a conținutului său, în acest moment producându-se și urmarea imediată[1]. Este un adevăr că acțiunea de folosire a unui înscris oficial sau sub semnătură privată falsificat, ca element material al uzului de fals, poate dura un timp mai mult sau mai puțin îndelungat sau poate produce efecte de durată, dar această împrejurare nu este de natură a atribui acestei infracțiuni un caracter continuu, deoarece criteriul de distincție al infracțiunilor continue de cele instantanee nu este un criteriu de fapt, legat de conținutul concret al infracțiunii, ci un criteriu legal bazat pe conținutul normativ al acesteia, care nu rezultă[2] din dispozițiile art. 323 C. pen.

Așa fiind, dacă uzul de fals a generat, în folosul făptuitorului, efecte de durată, termenul de prescripție a răspunderii penale nu va începe să curgă de la data epuizării acestor efecte, ci din momentul în care a luat sfârșit acțiunea de folosire a înscrisului oficial sau sub semnătură privată falsificat.

d) Epuizarea. Uzul de fals poate fi săvârșit în mod repetat în baza aceleiași rezoluții infracționale și împotriva aceluiași subiect pasiv, caz în care devin incidente

[1] Vasile Dobrinoiu, Norel Neagu, *op. cit.*, p. 589.
[2] Teodor Vasiliu și colab., *op. cit.*, p. 291.

dispozițiile art. 35 alin. (1) coroborate cu art. 36 C. pen., care reglementează infracțiunea continuată și pedeapsa pentru infracțiunea continuată. De exemplu, dacă făptuitorul, cu aceeași procură falsă, încasează de mai multe ori sume de bani de la aceeași instituție ori cu același raport fals de deplasare obține mai multe sume de bani necuvenite de la aceeași unitate.

Infracțiunea de uz de fals, în aceste cazuri, se epuizează odată cu ultima acțiune de folosire a înscrisului fals.

B. Modalități

a) Modalități normative. Din dispozițiile art. 323 C. pen. rezultă că modalitățile normative ale infracțiunii de uz de fals sunt modalitatea uzului de un înscris oficial fals și modalitatea uzului de un înscris sub semnătură privată fals.

b) Modalități de fapt. Acestea sunt diverse, variate, în funcție de natura constatărilor din înscrisul fals, a consecințelor juridice urmărite a fi produse prin folosirea înscrisului falsificat, a împrejurărilor concrete care au determinat folosirea înscrisului fals, de persoana care face uz de înscrisul fals, precum și de autoritatea, instituția publică sau persoana care exercită un serviciu de interes public sau orice altă persoană juridică sau fizică în fața căreia se produce folosirea înscrisului fals.

C. Sancțiuni

Infracțiunea de uz de fals este sancționată diferit, în funcție de modalitatea normativă în care a fost săvârșită. Când infracțiunea de uz de fals constă în folosirea unui înscris oficial falsificat, pedeapsa este închisoarea de la 3 luni la 3 ani sau amenda, iar dacă infracțiunea se comite prin folosirea unui înscris sub semnătură privată falsificat, pedeapsa este închisoarea de la 3 luni la 2 ani sau amenda.

Potrivit art. 67 C. pen., instanța poate aplica, pe lângă pedeapsa principală, și pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi.

Dacă prin săvârșirea infracțiunii de uz de fals s-a urmărit obținerea unui folos patrimonial, pe lângă pedeapsa închisorii, instanța poate aplica și pedeapsa amenzii.

Când autorul uzului de fals este în același timp și autorul infracțiunii de falsificare a înscrisului oficial folosit, se vor aplica dispozițiile concursului de infracțiuni în ceea ce privește sancționarea acestuia.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Uzul de fals are legături strânse cu falsul în înscrisuri oficiale și falsul în înscrisuri sub semnătură privată. Aceste din urmă infracțiuni constituie o condiție premisă a infracțiunii de uz de fals. Nu este posibilă săvârșirea infracțiunii de uz de fals fără a fi săvârșit, mai întâi, infracțiunea de fals în înscrisuri oficiale sau infracțiunea de fals în înscrisuri sub semnătură privată. Dacă autorul falsului în înscrisuri oficiale folosește acel înscris, se va reține un concurs de infracțiuni. Când autorul falsului în înscrisuri sub semnătură privată folosește înscrisul falsificat, acesta va răspunde penal numai pentru infracțiunea de fals în înscrisuri sub semnătură privată. Uzul de fals al unui înscris sub semnătură privată se reține în sarcina celui care a folosit un asemenea înscris numai dacă a fost falsificat de o altă persoană.

B. Aspecte procesuale

Acțiunea penală pentru infracțiunea de uz de fals se pune în mișcare din oficiu.

Plângerea sau denunțul pentru infracțiunea de uz de fals implică și denunțarea înscrisului folosit ca fiind fals, așa încât, dacă infracțiunea de fals în înscrisuri oficiale sau de fals în înscrisuri sub semnătură privată nu a fost anterior urmărită, urmărirea

va avea loc deodată cu cea a infracțiunii de uz de fals, făcându-se aplicația regulilor de reunire a cauzelor când între două sau mai multe infracțiuni există o legătură și se impune pentru buna înfăptuire a justiției [art. 43 alin. (2) lit. c) C. pr. pen.].

Competente să efectueze urmărirea penală în cazul infracțiunii prevăzute în art. 323 C. pen. sunt organele de cercetare penală ale poliției judiciare, care desfășoară activitatea sub conducerea sau supravegherea procurorului, iar competența de judecată în primă instanță o are judecătoria.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

a) Codul penal de la 1864 incrimina fapta de servire de înscrisuri publice distinct de fapta de servire de înscrisuri sub semnătură privată. Astfel, în art. 126 se pedepsea cu închisoarea de la unu la 5 ani și cu amendă de la 50 de lei în sus „acela care, cu bună știință, se va servi cu plăsmuitele înscrisuri despre care se vorbește în acele trei articole precedente" (art. 123, „Fals material în înscrisuri oficiale"; art. 124, „Fals intelectual", și art. 125, „Falsul vreunui act autentic și public sau înscrisuri de comerț sau de bancă").

Potrivit art. 127, se pedepsea cu închisoare de la 2 ani în sus „orice persoană care va fi făcut vreo plăsmuire, de orice fel, la înscrisuri particulare, prin unul din modurile exprese prin art. 125, precum și cel ce, cu bună știință, se va servi cu asemenea înscrisuri plăsmuite".

b) Codul penal de la 1936 incrimina, sub denumirea „Întrebuințarea de fals", în art. 412, fapta aceluia care, „fără să participe la falsificare, întrebuințează un act fals" și care se pedepsea cu pedeapsa prevăzută pentru infracțiunea de falsificare a înscrisului folosit, adică de la unu la 3 ani pentru înscrisurile publice și 6 luni la 2 ani pentru înscrisurile private. În cazul agravantelor legale prevăzute în art. 401 alin. (2) și art. 406 alin. (2), pedeapsa corecțională era de la 2 la 5 ani.

Cu privire la întrebuințarea de înscrisuri private false, se prevedea, în alin. (2) al art. 412, că fapta nu constituia infracțiune decât dacă era de natură să producă anumite consecințe juridice.

În art. 413 era incriminată, ca o variantă specială, fapta de folosire a unui certificat medical fals, în scopul de a induce în eroare o autoritate sau o societate de asigurare, în privința sănătății sale sau a altei persoane și se pedepsea cu închisoare corecțională de la o lună la un an și amendă de la 2.000 la 5.000 de lei.

Tentativa infracțiunii de întrebuințare de înscrisuri false era pedepsită potrivit art. 416.

c) Codul penal de la 1968 incrimina, în art. 291, în mod sintetic, toate variantele posibile ale faptei de uz de înscrisuri oficiale sau sub semnătură privată false, dacă făptuitorul cunoștea că sunt false și urmărea producerea unor consecințe juridice. Pedeapsa pentru varianta în care făptuitorul folosea un înscris oficial fals era închisoarea de la 3 luni la 3 ani, iar dacă înscrisul folosit fals era unul sub semnătură privată, pedeapsa era închisoarea de la 3 luni la 2 ani sau amenda.

d) Codul penal de la 2004 (care a fost abrogat înainte de a intra în vigoare) incrimina uzul de fals în art. 473, care avea următorul cuprins: „Folosirea unui înscris oficial ori sub semnătură privată, cunoscând că este fals, în vederea producerii unei consecințe juridice, se pedepsește cu închisoare strictă de la un an la 4 ani, când înscrisul este oficial și cu închisoare strictă de la un an la 3 ani sau cu zile-amendă, când înscrisul este sub semnătură privată".

B. Situații tranzitorii

Noul Cod penal, în art. 323, incriminează uzul de fals având același conținut cu al art. 291 C. pen. anterior, cu o singură deosebire care se referă la natura pedepsei pentru varianta în care autorul uzului de fals folosește un înscris oficial, când legiuitorul prevede pedeapsa închisorii de la 3 luni la 3 ani, alternativ cu amenda. Potrivit criteriului durată și natura pedepsei în alegerea legii penale mai favorabile, rezultă că textul art. 323 C. pen. este mai favorabil decât cel prevăzut în art. 291, în care se incrimina fapta de uz de fals.

8. Elemente de drept penal comparat

A. Codul penal francez, în Titlul IV, „Atingeri aduse încrederii publice", Capitolul I, „Despre falsuri", incriminează faptele de fals în înscrisuri, iar la fiecare dintre acestea, într-un alineat distinct, incriminează și uzul de fals. Astfel, în art. 441-1 alin. (1) este incriminat falsul în varianta generală, iar la alin. (2) se prevede: „Falsul și uzul de fals se pedepsesc cu până la 3 ani de închisoare și amendă de 45.000 de euro"; în art. 441-2 este prevăzut falsul material în înscrisuri oficiale, iar la alin. (2) se arată că uzul de fals menționat la alineatul precedent se pedepsește cu aceeași pedeapsă, adică închisoarea de până la 5 ani și amenda de 75.000 de euro. De asemenea, în art. 441-4 este descris falsul într-o scriere public sau autentică sau într-o înregistrare ordonată de autoritatea publică, iar la alin. (2) se prevede că uzul de fals menționat la alineatul precedent se pedepsește cu aceeași pedeapsă, adică până la 10 ani de închisoare și amendă de 150.000 de euro. La alin. (3) este incriminat uzul de fals comis de o persoană depozitară a autorității publice sau însărcinată cu o misiune din serviciul public ce acționează în exercitarea funcțiilor sau misiunii sale, care se pedepsește cu închisoare de până la 15 ani și amendă până la 225.000 de euro".

B. Codul penal italian, în art. 489, incriminează fapta de uz de fals. Potrivit acestui text, cel care folosește un înscris oficial sau privat falsificat de către o altă persoană se sancționează cu pedeapsa prevăzută în textele de incriminare a falsului material sau ideologic în înscrisuri oficiale sau în înscrisuri private, ale căror limite speciale se reduc cu o treime. Atunci când este vorba despre înscrisuri private, cel care comite fapta de uz de fals este pedepsit doar dacă a acționat cu scopul de a obține pentru sine sau pentru alții un folos sau de a aduce atingere altora.

C. Codul penal spaniol incriminează uzul de fals în mai multe texte. Astfel, în art. 393 incriminează uzul de fals când documentele falsificate sunt publice și falsul s-a comis de către un funcționar public în exercitarea funcției sale. În temeiul acestui text, persoana care, știind că sunt falsificate, prezintă în cauză sau, ca să prejudicieze pe altul, face uz de unul dintre documentele falsificate arătate în articolele precedente va fi pedepsită cu o pedeapsă mai mică în grad decât cea prevăzută pentru falsificare.

În art. 394 este incriminat uzul de fals al unei comunicări telegrafice sau al altor comunicări specifice acestor servicii de telecomunicații, care se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 3 ani.

În sfârșit, în art. 395 este prevăzut uzul de fals al unui document privat, care se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 2 ani, iar în art. 396 este prevăzută o variantă agravantă a uzului de fals al unui înscris privat fals, dacă fapta a fost săvârșită cu scopul de a-l prejudicia pe altul.

D. Codul penal belgian consacră întreaga Secțiune a II-a din Capitolul IV al Titlului III incriminării faptelor de fals în înscrisuri autentice și publice, înscrisuri comerciale sau bancare și în înscrisuri private. În art. 197 prevede uzul de fals având următorul cuprins: „În toate faptele de fals prevăzute în această secțiune, cel care a făcut uz de un act fals sau de un document fals este pedepsit ca și cum ar fi autorul falsurilor".

E. Codul penal finlandez, în Capitolul 33, „Infracțiunea de fals", Secțiunea I, „Falsul", incriminează în același text falsul în înscrisuri sau documente false. Acest text are următorul conținut: „O persoană care pregătește un document sau un alt articol fals sau falsifică un astfel de document sau articol pentru a fi folosit ca probă înșelătoare sau utilizează un articol fals sau falsificat ca probă înșelătoare va fi condamnat pentru fals la plata unei amenzi sau la o pedeapsă cu închisoare de până la 2 ani".

Falsificarea unei înregistrări tehnice

Art. 324. (1) Falsificarea unei înregistrări tehnice prin contrafacere, alterare ori prin determinarea atestării unor împrejurări necorespunzătoare adevărului sau omisiunea înregistrării unor date sau împrejurări, dacă a fost urmată de folosirea de către făptuitor a înregistrării ori de încredințarea acesteia unei alte persoane spre folosire, în vederea producerii unei consecințe juridice, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează folosirea unei înregistrări tehnice falsificate în vederea producerii unei consecințe juridice.

(3) Prin înregistrare tehnică, în sensul prezentului articol, se înțelege atestarea unei valori, greutăți, măsuri ori a desfășurării unui eveniment, realizată, în tot sau în parte, în mod automat, prin intermediul unui dispozitiv tehnic omologat și care este destinată a proba un anumit fapt, în vederea producerii de consecințe juridice.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Ilie Pascu)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Fapta de falsificare a unei înregistrări tehnice este introdusă pentru prima dată în sfera ilicitului penal, fiind incriminată în art. 324 C. pen., text care nu are corespondent în legea anterioară. Motivul pentru care legiuitorul noului Cod penal a introdus această faptă în grupul infracțiunilor de fals în înscrisuri a fost acela că, în realitatea vieții sociale contemporane, s-a observat că tot mai multe documente care atestă o anumită împrejurare și care pot produce efecte juridice sunt eliberate automat, fără intervenția nemijlocită a unui funcționar, astfel, se impune o protecție penală a veridicității acestor atestări, în condițiile în care falsificarea lor nu poate fi încadrată pe baza textelor existente în legea penală anterioară. Astfel, fie prin intervenții frauduloase asupra aparatelor de măsură sau înregistrare, fie prin folosirea lor frauduloasă, se pot obține atestări neconforme cu realitatea privind viteza

cu care circulă un vehicul, concentrația de alcool în aer expirat, concentrația diferitelor componente în gazele de eșapament, greutatea unui bagaj înregistrat automat într-un aeroport etc.[1].

Luând în seamă aceste realități, prin dispozițiile art. 324 C. pen., a fost incriminată atât falsificarea unei asemenea înregistrări, cât și folosirea atestării astfel obținute, această din urmă variantă fiind o normă specială în raport cu norma de incriminare a uzului de fals.

2. Concept de caracterizare

Falsificarea unei înregistrări tehnice poate fi definită ca fiind fapta persoanei de a falsifica o înregistrare tehnică prin contrafacere, alterare ori prin determinarea atestării unor împrejurări necorespunzătoare adevărului sau omisiunea înregistrării unor date sau împrejurări, dacă a fost urmată de folosirea de către făptuitor a înregistrării ori de încredințare a acesteia unei alte persoane spre folosire, în vederea producerii unei consecințe juridice.

În art. 324 C. pen., cu denumirea marginală „Falsificarea unei înregistrări tehnice", legiuitorul incriminează două fapte: la alin. (1), fapta de falsificare a unei înregistrări tehnice, ca faptă principală, care constă în falsificarea unei înregistrări tehnice prin contrafacere, alterare ori prin determinarea atestării unor împrejurări necorespunzătoare adevărului sau omisiunea înregistrării unor date sau împrejurări, dacă a fost urmată de folosirea de către făptuitor a înregistrării ori de încredințarea acesteia unei alte persoane spre folosire, în vederea producerii unei consecințe juridice, iar la alin. (2), fapta de folosire a unei înregistrări tehnice falsificate în vederea producerii de consecințe juridice, ca faptă derivată din fapta principală. Se înțelege că nu este cu putință să se comită folosirea unei înregistrări tehnice fără preexistența faptei de falsificare a unei înregistrări tehnice.

După cum se observă, deși denumirea marginală a art. 324 C. pen. se referă numai la incriminarea principală, dispozițiile acestui text descriu două fapte care nu diferă decât prin conținutul lor, în special prin latura lor materială.

Prin incriminarea acestor fapte, legea penală ocrotește încrederea publică în înregistrările tehnice, iar din punct de vedere civil, apără atât interesele persoanelor, cât și interesele autorităților sau instituțiilor care efectuează înregistrări tehnice privitoare la unele situații de fapt.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special, atât al infracțiunii principale (falsificarea unei înregistrări tehnice), cât și al celei derivate (folosirea unei înregistrări tehnice falsificate), îl constituie relațiile sociale privitoare la încrederea publică acordată unei înregistrări tehnice producătoare de consecințe juridice.

Ocrotirea acestor relații sociale implică apărarea încrederii publice în raport cu adevărul pe care trebuie să-l exprime înregistrările tehnice efectuate cu diverse aparate de măsură și înregistrare.

B. Obiectul material

În cazul infracțiunii principale de falsificare a unei înregistrări tehnice, obiectul material îl formează înregistrarea tehnică falsificată, precum și materialele de care

[1] A se vedea *Expunerea de motive la proiectul Noului Cod penal*, publicată pe site-ul Camerei Deputaților – *http://www.cdepresprocent2009*.

s-a folosit făptuitorul la realizarea falsului, iar în ipoteza folosirii înregistrării tehnice falsificate, obiectul material este însăși înregistrarea tehnică falsificată[1].

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ nemijlocit al infracțiunii de falsificare a unei înregistrări tehnice, în varianta principală, poate fi orice persoană care îndeplinește condițiile generale ale răspunderii penale și care are priceperea și dexteritatea în efectuarea operațiunilor de contrafacere sau alterare a înregistrării tehnice respective. În cazul infracțiunii derivate, adică de folosire a unei înregistrări tehnice falsificate, subiectul activ nemijlocit poate fi orice persoană care, cunoscând că înregistrarea tehnică este falsificată, o folosește în vederea producerii unor consecințe juridice, cu excepția autorului falsificării înregistrării tehnice, întrucât acesta nu va putea fi socotit autor și al infracțiunii derivate, atâta timp cât fapta lui de folosire a înregistrării falsificate ori de încuviințare a acesteia unei alte persoane spre folosire, în vederea producerii de consecințe juridice, este absorbită ca cerință esențială în conținutul infracțiunii de falsificare a unei înregistrări tehnice ca faptă principală.

Ambele fapte incriminate sub denumirea marginală de „Falsificarea unei înregistrări tehnice" sunt susceptibile de a fi săvârșite în oricare dintre formele participației penale (proprii sau improprii).

b) Subiectul pasiv al infracțiunii principale sau derivate în cazul falsificării unei înregistrări tehnice este statul, ca titular al valorii sociale ocrotite: încrederea publică în adevărul pe care trebuie să îl exprime înregistrările tehnice producătoare de consecințe juridice.

Persoana împotriva căreia este folosită înregistrarea tehnică falsificată și care este amenințată să sufere consecințele juridice ale înregistrării tehnice false, în cazul în care aceasta ar fi considerată ca derivată, este subiect pasiv eventual.

D. Locul și timpul săvârșirii infracțiunii

Existența infracțiunii de falsificare a unei înregistrări tehnice, atât ca faptă principală, cât și ca faptă derivată, nu este condiționată sau subordonată vreunei condiții privind locul sau timpul săvârșirii acesteia. Totuși, infracțiunea prevăzută în art. 324 C. pen. se săvârșește, de regulă, la locul și timpul unde sunt efectuate înregistrările tehnice ori sunt folosite anumite aparate de măsură sau înregistrare ori în locul sau în timpul în care înregistrările sunt folosite pentru a proba anumite stări de fapt, cum ar fi: viteza cu care circulă un autovehicul, concentrația alcoolică în aerul expirat, concentrația diferitelor componente în gazele de eșapament, greutatea unui bagaj înregistrat într-un aeroport, consumul de apă sau de gaze ori de energie electrică etc.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv.**

A. Situația premisă

La infracțiunea de falsificare a unei înregistrări tehnice, ca faptă principală, situația premisă constă în existența unor aparate de măsură sau înregistrare automată acreditate, instalate sau folosite potrivit reglementărilor în vigoare, cu scopul de a constata, înregistra ori atesta anumite împrejurări care pot constitui probe a unor stări de fapt.

La fapta de folosire a unei înregistrări tehnice falsificate în vederea producerii unor consecințe juridice, situația premisă o constituie existența unei înregistrări

[1] Petre Dungan, Tiberiu Medeanu, Viorel Pașca, *Manual de drept penal. Partea specială*, vol. II, Ed. Universul Juridic, București, 2011, p. 314.

tehnice falsificate de o altă persoană decât cea care o folosește, iar aceasta să fie de natură să poată avea puterea de probă în dovedirea unor stări de fapt.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă include elementul material, cerințe esențiale, urmarea imediată și legătura de cauzalitate.

Elementul material al infracțiunii principale [falsificarea unei înregistrări tehnice prevăzute în art. 324 alin. (1) C. pen.] se realizează prin două activități succesive, și anume[1]:

- falsificarea unei înregistrări tehnice, și

- folosirea de către făptuitor a înregistrării tehnice falsificate ori încredințarea acesteia unei alte persoane spre folosire, în vederea producerii unei consecințe juridice.

Expresia „înregistrare tehnică" este explicată în art. 324 alin. (3) C. pen. Potrivit acestor dispoziții, prin „înregistrare tehnică" se înțelege atestarea unor valori, greutăți, măsuri, ori a desfășurării unui eveniment, realizată, în tot sau în parte, în mod automat, prin intermediul unui dispozitiv omologat și care este destinată a proba un anumit fapt, în vederea producerii de consecințe juridice.

Falsificarea unei înregistrări tehnice se poate realiza prin **contrafacere, alterare** ori prin **determinarea atestării** unor împrejurări necorespunzătoare adevărului sau **omisiunea înregistrării** unor date sau împrejurări.

Contrafacerea înregistrării tehnice înseamnă imitarea, reproducerea frauduloasă a acesteia pentru a se crede că înregistrarea tehnică respectivă este cea reală și exprimă adevărul stării de fapt.

Alterarea înregistrării tehnice presupune modificarea conținutului acesteia prin adăugiri, înlocuiri, ștersături de cifre, cuvinte sau orice alte elemente pe care le conține înregistrarea respectivă în forma sa originală, cu voința că acea înregistrare să treacă drept adevărată, cu posibilități minime de detectare, descoperire a modificării.

Determinarea atestării unei împrejurări necorespunzătoare adevărului constă în acțiunea de a cauza, a provoca, a pricinui, a atesta unele împrejurări necorespunzătoare adevărului, adică de a dovedi, demonstra, a certifica anumite date sau împrejurări care nu au corespondent în realitate.

„A atesta", în sensul normei de incriminare, are înțelesul de a dovedi, a demonstra, a certifica anumite date sau împrejurări. În literatura de specialitate se susține că *atestarea* constă în arătarea, susținerea, prezentarea existenței unei fapte sau împrejurări ce nu corespunde adevărului.

Omisiunea înregistrării unor date sau împrejurări semnifică, în sensul normei de incriminare prevăzută în art. 324 C. pen., o neconsemnare, neînregistrare, cu ajutorul unui dispozitiv tehnic, a unor date sau împrejurări care ar putea aproba un anumit fapt sau împrejurare.

Folosirea de către făptuitor a unei înregistrări tehnice falsificate ori încredințarea acesteia unei alte persoane spre folosire, în vederea producerii unei consecințe juridice, presupune întrebuințarea, utilizarea unei înregistrări tehnice pe care a falsificat-o în prealabil, pentru a naște, modifica sau stinge drepturi și obligații.

Elementul material al infracțiunii derivate (folosirea unei înregistrări tehnice falsificate) constă în acțiunea de folosire de către o altă persoană decât falsificatorul a înregistrării tehnice falsificate, în vederea producerii unei consecințe juridice.

[1] Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, p. 719.

Cerințe esențiale. Pentru realizarea laturii obiective a infracțiunii de falsificare a unei înregistrări tehnice, ca faptă principală, sunt necesare două cerințe: **prima cerință** este aceea ca înregistrarea tehnică falsificată să aibă relevanță juridică, adică să fie aptă de a produce consecințe juridice; **a doua cerință** presupune ca falsificatorul să fi folosit înregistrarea tehnică falsificată sau să o fi încredințat altei persoane pentru folosire.

În cazul infracțiunii de folosire a unei înregistrări tehnice falsificate, ca faptă derivată, cerința esențială se referă sau vizează numai aptitudinea acesteia de a produce consecințe juridice, de a putea fi invocată ca probă. De asemenea, folosirea înregistrării tehnice false trebuie să aibă drept scop producerea unor consecințe juridice. Folosirea unei înregistrări tehnice fără să se urmărească producerea unor consecințe nu va conduce la realizarea elementului material al infracțiunii în această variantă[1].

Urmarea imediată a infracțiunii de falsificare a unei înregistrări tehnice, ca faptă principală sau derivată, constă în crearea unei stări de pericol pentru încrederea ce se acordă înregistrărilor tehnice.

Această urmare este implicită acțiunilor incriminate. Dacă prin folosirea înregistrărilor tehnice falsificate se produce și un prejudiciu patrimonial, se vor aplica dispozițiile concursului real de conexitate, putându-se reține, alături de falsificarea sau uzul de înregistrări tehnice falsificate, și o infracțiune contra patrimoniului, cum ar fi înșelăciunea, varianta agravată [art. 244 alin. (2) C. pen.].

Legătura de cauzalitate. Între acțiunea de falsificare a unei înregistrări tehnice urmată de folosirea sau încuviințarea acesteia unei alte persoane spre folosire, în cazul faptei principale, ori între acțiunea de folosire a înregistrării tehnice false, în ipoteza faptei derivate, și urmarea imediată trebuie să existe o legătură de cauzalitate.

Dacă înregistrarea tehnică falsificată a ajuns să fie folosită prin altă împrejurare decât prin forța voită a falsificatorului sau a unei persoane căreia i-a fost încredințată înregistrarea tehnică falsificată spre folosire, lipsind legătura de cauzalitate, nu se poate vorbi de latura obiectivă a infracțiunii prevăzută în art. 324 C. pen.

b) Latura subiectivă cuprinde elementul subiectiv și cerințe esențiale.

Elementul subiectiv. Pentru ca falsificarea unei înregistrări tehnice să constituie infracțiune se cere, din punct de vedere subiectiv, ca fapta să fie săvârșită cu voință și vinovăție.

Forma de vinovăție a elementului subiectiv în infracțiunea de falsificare a unei înregistrări tehnice este intenția, atât în cazul în care elementul material constă în oricare dintre acțiunile incriminate în art. 324 C. pen., cât și în ipoteza în care fapta este săvârșită prin *omisiunea înregistrării unor date sau împrejurări*, luând în seamă dispozițiile art. 16 alin. (6) C. pen.

Falsificarea unei înregistrări tehnice, ca faptă principală, are ca formă de vinovăție, cel mai adesea, intenția directă, însă, ca faptă derivată, are ca formă de vinovăție numai intenția direct calificată prin scop.

Cerință esențială. Pentru ca intenția să întregească latura subiectivă a infracțiunii de falsificare a unei înregistrări tehnice, trebuie sa fie îndeplinită cerința esențială ca falsificarea să fie urmată de folosirea înregistrării de către făptuitor sau o altă persoană în vederea producerii de consecințe juridice.

---

[1] Matei Basarab și colab., *Codul penal comentat. Partea specială*, vol. II, Ed. Hamangiu, București, 2008, p. 835; George Antoniu, Costică Bulai, *Dicționar de drept penal și procedură penală*, Ed. Hamangiu, București, 2011, p. 88.

Latura subiectivă a infracțiunii de falsificare a unei înregistrări tehnice subzistă și în cazul în care, prin folosirea acesteia, făptuitorul urmărește dovedirea unui fapt adevărat, fiindcă o înregistrare tehnică falsificată creează, totodată, o stare de pericol pentru încrederea publică.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

Falsificarea unei înregistrări tehnice, fiind o infracțiune comisivă și intenționată, este susceptibilă de a parcurge toate fazele de desfășurare a activității infracționale.

a) Actele pregătitoare, deși posibile, mai ales când elementul material constă în contrafacerea sau atestarea unor împrejurări necorespunzătoare adevărului, nu sunt incriminate de legea penală. În cazul în care s-au efectuat acte pregătitoare de către autor, iar acesta le-a folosit în executarea elementului material al acțiunii la falsificarea înregistrării tehnice, ele se vor absorbi în activitatea infracțională ulterioară a făptuitorului și vor avea relevanță în stabilirea în concret a gravității faptei. Dacă actele pregătitoare au fost efectuate de o altă persoană și a știut că ele vor fi cunoscute de autor la săvârșirea infracțiunii, acestea vor avea semnificația unor acte de complicitate anterioară la comiterea faptei de falsificare a unei înregistrări tehnice.

b) Tentativa există atunci când a început executarea acțiunii de folosire de către făptuitor a înregistrării tehnice false ori la încredințarea acesteia unei alte persoane spre folosire, dar a fost întreruptă sau a rămas fără rezultat din cauze străine de voința făptuitorului.

Fapta de falsificare a unei înregistrări tehnice neconstituind infracțiune decât atunci când înregistrarea tehnică falsă a fost folosită de însuși făptuitorul sau a fost încredințată altei persoane spre folosire, se înțelege că tentativa la această infracțiune nu există decât după începerea acțiunii subsecvente (la folosirea sau încredințarea înregistrării tehnice false spre folosire).

Prin urmare, există tentativă la această faptă numai atunci când făptuitorul a încercat să folosească înregistrarea tehnică folosită, dar nu a reușit, sau a încercat să o încredințeze unei alte persoane, dar aceasta l-a refuzat sau l-a denunțat. Tentativa nu este pedepsită.

c) Consumarea infracțiunii are loc în momentul în care executarea acțiunii de falsificare a unei înregistrări tehnice s-a efectuat în întregime și a fost urmată de folosirea de către făptuitor a unei astfel de înregistrări ori de încredințare a acesteia unei alte persoane spre folosire, în vederea producerii unei consecințe juridice, nefiind necesar să se producă aceste consecințe urmărite de subiectul activ, întrucât textul incriminator prevăzut în art. 324 alin. (1) C. pen. nu condiționează existența infracțiunii de realizarea scopului, ci numai de prezența lui.

În cazul faptei derivate a infracțiunii de falsificare a unei înregistrări tehnice descrise în art. 324 alin. (2) C. pen., consumarea are loc odată cu săvârșirea acțiunii de folosire a unei asemenea înregistrări în vederea producerii unei consecințe juridice.

d) Epuizarea. Falsificarea unei înregistrări tehnice este susceptibilă de a fi săvârșită în formă continuată dacă se constată îndeplinirea condițiilor prevăzute în art. 35 alin. (1) C. pen., situație în care distingem și un moment al epuizării acesteia, care are loc odată cu săvârșirea ultimei acțiuni din componența activității infracționale.

B. Modalitățile infracțiunii

a) Modalități normative. Falsificarea unei înregistrări tehnice, potrivit textului de incriminare a faptei principale, prezintă, din punct de vedere material, mai multe modalități normative, și anume: contrafacerea înregistrării tehnice și folosirea de către făptuitor a unei asemenea înregistrări ori încredințarea acesteia unei alte persoane spre folosire în vederea producerii unei consecințe juridice; alterarea unei înregistrări tehnice și folosirea de către făptuitor sau încredințarea altei persoane pentru a fi folosită, în vederea producerii unei consecințe juridice; determinarea atestării unor împrejurări necorespunzătoare adevărului urmată de folosirea acesteia în vederea producerii unei înregistrări; omisiunea înregistrării unor fapte sau împrejurări, dacă înregistrarea tehnică astfel falsificată este folosită de făptuitor sau încredințată altei persoane în vederea producerii unei consecințe.

Fapta derivată a infracțiunii de falsificare a unei înregistrări tehnice, când este săvârșită de o altă persoană decât autorul faptei principale, are o singură modalitate normativă, și anume folosirea unei înregistrări tehnice falsificate prin oricare dintre modurile de falsificare prevăzute de norma de incriminare în vederea producerii unei consecințe juridice.

b) Modalități de fapt. Acestea sunt multiple și variate în funcție de modul mijloacelor folosite în acțiunea de falsificare a unei înregistrări tehnice.

De toate aceste modalități (normative ori de fapt) se va ține seama la evaluarea în concret a activității faptei săvârșite și la aplicarea ori stabilirea duratei sau cuantumului pedepsei.

C. Sancțiuni

Infracțiunea de falsificare a unei înregistrări tehnice, atât ca faptă principală, cât și ca faptă derivată, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă. Instanța de judecată poate aplica și pedeapsa complementară a interzicerii unor drepturi dacă, fața de natura și gravitatea infracțiunii, împrejurările cauzei și persoana infractorului, apreciază că această pedeapsă este necesară.

6. Explicații complementare

A. Legături cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Infracțiunea de falsificare a unei înregistrări tehnice are atât unele asemănări, cât și anumite deosebiri față de alte infracțiuni de fals în înscrisuri. Astfel, această infracțiune se aseamănă cu falsul material în înscrisuri oficiale, întrucât, la ambele fapte, falsificarea înscrisului oficial sau a înregistrării tehnice are loc prin aceleași modalități normative, fie contrafacere, fie alterare, iar scopul comun al acestora este acela de a produce consecințe juridice, adică aptitudinea sau însușirea atât a înscrisului oficial falsificat, cât și a înregistrări tehnice falsificate de a da naștere, modifica sau stinge drepturi și obligații.

Unele asemănări există și între infracțiunea de falsificare a unei înregistrări tehnice și falsul intelectual în înscrisuri oficiale, în sensul că, în ambele fapte, elementul material poate consta și într-o inacțiune, și anume omisiunea de a consemna în conținutul înscrisului unele date sau împrejurări, respectiv omisiunea înregistrării unor date sau împrejurări, în vederea produceri unei consecințe juridice.

De asemenea, atât la infracțiunea de falsificare a unei înregistrări tehnice, cât și la infracțiunea de fals sub semnătură privată se impune ca, pe lângă acțiunea principală de falsificare, să aibă loc și acțiunea derivată de folosire de către autorul

falsului a înscrisului sau a înregistrării falsificate ori de încredințare a acestora altei persoane în vederea folosirii.

Falsificarea unei înregistrări tehnice se deosebește de falsul material, falsul intelectual în înscrisuri oficiale și falsul în înscrisuri sub semnătură privată, în principal, prin obiectul material; la prima infracțiune, obiectul material este o înregistrare tehnică, iar la celelalte infracțiuni, obiectul material îl constituie un înscris oficial sau un înscris sub semnătură privată.

B. Aspecte procesuale

Infracțiunea de falsificare a unei înregistrări tehnice, din punct de vedere al urmăririi penale și al judecății, se supune regulilor procesuale obișnuite. Organele de urmărire penală sesizate prin plângere sau denunț ori prin actele încheiate de alte organe de constatare prevăzute de lege sau din oficiu despre săvârșirea acestei infracțiuni pun în mișcare acțiunea penală dacă există probe rezonabile că o persoană a săvârșit infracțiunea și nu există cazuri care împiedică punerea în mișcare sau exercitarea acesteia.

Competente să efectueze urmărirea penală în cazul comiterii infracțiunii de falsificare a unei înregistrări tehnice sunt organele de cercetare penală ale poliției judiciare, care desfășoară activitatea de urmărire penală sub conducerea sau supravegherea procurorului, iar competența de a judeca în prima instanță o are judecătoria (art. 35 C. pr. pen.) sau, când este cazul, tribunalul militar (art. 37 C. pr. pen.).

Falsul informatic

Art. 325. Fapta de a introduce, modifica sau șterge, fără drept, date informatice ori de a restricționa, fără drept, accesul la aceste date, rezultând date necorespunzătoare adevărului, în scopul de a fi utilizate în vederea producerii unei consecințe juridice, constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Ilie Pascu)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Dispozițiile art. 325 C. pen., cu denumirea marginală „Falsul informatic", au corespondent în legea penală anterioară în dispozițiile art. 48 din Capitolul III, „Infracțiuni și contravenții", Secțiunea a 2-a, „Infracțiuni informatice", din Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției[1]. Comparând cele doua texte, care incriminează aceeași faptă, observăm că acestea au un conținut identic, cu deosebirea că în art. 325 C. pen. legiuitorul a procedat la o reducere a limitelor speciale ale pedepsei cu închisoarea, de la 2 ani, respectiv 7 ani, la un an, respectiv 5 ani.

Potrivit prevederilor art. 130 din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, dispozițiile art. 48 din Legea nr. 161/2003 au fost abrogate începând cu data de 1 februarie 2014.

[1] Publicată în M. Of. nr. 279 din 21 aprilie 2003, cu modificările și completările ulterioare.

2. Concept și caracterizare

Falsul informatic este fapta persoanei care, fără drept, introduce, modifică sau șterge date informatice ori restricționează accesul la aceste date, rezultând date necorespunzătoare adevărului, în scopul de a fi utilizate în vederea producerii unei consecințe juridice.

La introducerea în sfera ilicitului penal a faptei de fals informatic s-a ținut seama de realitatea socială, care scoate în evidență faptul că, pe lângă falsul prin contrafacere sau alterare realizat asupra unor documente materiale precum înscrisurile sau înregistrările tehnice, se poate efectua falsul și prin manipulările de date informatice, având forță probatorie și putând duce la aceleași consecințe grave ca actele tradiționale de contrafacere, dacă, de exemplu, acestea induc în eroare un terț și ar fi posibil ca aceste date să scape protecției penale în materie de contrafacere[1].

Prin incriminarea falsului informatic s-a realizat o armonizare a legislației penale naționale cu instrumentele juridice ale Uniunii Europene, cum ar fi Convenția privind criminalitatea informatică; Decizia-cadru 2001/413/ JAI privind combaterea fraudei și a falsificării mijloacelor de plată, altele decât numerarul[2]; Directiva 2013/40/ UE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 august 2013 privind atacurile împotriva sistemelor informatice și de înlocuire a Deciziei-cadru 2005/JAI a Consiliului.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special îl constituie relațiile sociale a căror formare și desfășurare se bazează pe încrederea publică în veridicitatea sistemelor informatice, în întregul proces modern de stocare și prelucrare automată a acestora în interes public (oficial) sau privat. Apărarea integrității și autenticității datelor informatice se impune în prezent, întrucât acestea au dobândit un rol important în societate.

B. Obiectul material îl formează entitatea materială (hard-disk, floppy-disk, CD, memory-stick etc.) pe care se află stocate datele sau programele pentru computer. Într-un sens mai larg, s-ar putea spune că obiectul material al infracțiunii de fals informatic este întregul sistem informatic. Prin „**sistem informatic**", potrivit dispozițiilor art. 181 alin. (1) C. pen., se înțelege orice dispozitiv sau ansamblu de dispozitive interconectate sau aflate în relație funcțională, dintre care unul sau mai multe asigură prelucrarea automată a datelor, cu ajutorul unui program informatic.

Prin „**date informatice**", în temeiul dispozițiilor art. 181 alin. (2) C. pen., se înțelege orice reprezentare a unor fapte, informații sau concepte într-o formă care poate fi prelucrată printr-un sistem informatic, spre exemplu: laptop, desktop, smartphone etc.[3].

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ. Subiectul activ nemijlocit (autor) poate fi orice persoană care îndeplinește condițiile răspunderii penale.

Într-adevăr, norma de incriminare a falsului informatic nu cere vreo calitate specială autorului, dar, totuși, cel mai adesea, acțiunile care constituie elementul material al acestei fapte nu pot fi efectuate decât de persoane care au cunoștințe de specialitate în acest domeniu ori au acces la sisteme informatice. Falsul informatic

[1] Ioana Vasiu, Lucian Vasiu, *Prevenirea criminalității informatice*, Ed. Hamangiu, București, 2006, p. 100.

[2] Publicată în JOUE L. 149 din 2 iunie 2001.

[3] Vasile Dobrinoiu, Norel Neagu, *op. cit.*, p. 593.

este susceptibil de a fi săvârșit în mod nemijlocit de mai multe persoane (coautorat) sau sub forma instigării, dar și a complicității.

b) Subiectul pasiv al infracțiunii este persoana fizică sau juridică în contra căreia ingerința de tipul falsului informatic produce consecința juridică, adică persoana căreia i se atribuie documentul sau înscrisul electronic fals[1].

D. Locul și timpul săvârșirii infracțiunii

Norma de incriminare a falsului informatic nu condiționează executarea acțiunilor care constituie elementul material al acestei fapte de îndeplinirea vreunei condiții privind locul și timpul săvârșirii infracțiunii.

Luând în seamă specificul acestei infracțiuni, se înțelege că introducerea, modificarea sau ștergerea de date informatice ori restricționarea accesului la aceste date poate avea loc numai acolo unde există suportul material pe care sunt înscrise datele informatice supuse ingerinței făptuitorului sau părțile sistemului informatic asupra cărora se acționează pentru blocarea sau restrângerea accesului la date informatice și când acesta este în funcțiune.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă

Săvârșirea infracțiunii de fals informatic presupune preexistența unui sistem informatic, adică a unui dispozitiv sau ansamblu de dispozitive interconectate ori aflate în relație funcțională, dintre care unul sau mai multe să asigure prelucrarea automată a datelor, cu ajutorul unui program informatic.

Inexistența unui sistem informatic în funcțiune face să nu fie cu putință posibilitatea comiterii vreuneia dintre acțiunile incriminate în art. 325 C. pen.

De asemenea, trebuie să mai preexiste și o stare de fapt cu privire la care datele necorespunzătoare adevărului, obținute prin acțiunile incriminate, să poată servi ca mijloc de probă pentru interesele legitime legate de acea stare de fapt.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii

Este alcătuit din: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă cuprinde elementul material, cerințe esențiale, urmarea imediată și legătura de cauzalitate.

Elementul material. Acesta se poate realiza în oricare dintre următoarele acțiuni prevăzute în norma de incriminare a faptei de fals informatic, și anume: introducerea de date informatice, modificarea de date informatice, ștergerea de date informatice și restricționarea accesului la date informatice, cu condiția ca acestea să fie realizate fără drept.

Introducerea de date informatice presupune inserarea sau înglobarea de date într-un sistem informatic, care se poate face în mod direct de la tastatură ori prin transfer de pe un mijloc extern de stocare. De la tastatură (sau din mouse), autorul falsului informatic poate accesa anumite zone rezervate ale echipamentului de calcul, cum ar fi: zona de BIOS – *Basic Input Output System*, care controlează activitatea unității centrale de prelucrare, sau ale sistemului său de operare. Datele inserate într-un sistem informatic prin aceste procedee pot afecta progresiv și funcționarea altor componente, mai ales în condițiile unei rețele[2].

[1] Ioana Vasiu, Lucian Vasiu, *op. cit.*, p. 101.
[2] Vasile Dobrinoiu, Norel Neagu, *op. cit.*, p. 594.

Modificarea de date informatice înseamnă alterarea sau schimbarea conținutului acesteia ori introducerea de noi date informatice având ca rezultat denaturarea adevărului inițial pe care acestea ar trebui să-l reprezinte.

Prin ștergerea de date informatice se înțelege acțiunea de eliminare, în tot sau în parte, a reprezentării binare a datelor informatice vizate din medii de stocare tip HardDisk, CD, floppy-disk, memory-disk etc., ceea ce conduce implicit la dispariția respectivelor date.

Ștergerea datelor informatice nu înseamnă întotdeauna și eliminarea lor definitivă. Cel mai adesea, ștergerea de date este rezultatul unor comenzi software tip DELETE sau FORMAT. În acel moment, datele – care sunt organizate în calculator sub formă de fișiere – vor continua să existe fizic în mediile de stocare, însă sistemul va trata respectivele locații drept „libere" pentru viitoarele supraimprimări. Astfel, până când sistemul nu va ocupa locațiile respective cu alte informații, datele inițiale (presupuse șterse) vor putea fi recuperate. Deși se crede că în urma comenzii FORMAT un disc magnetic este „formatat", iar datele imprimate sunt automat distruse, tehnic, acest lucru se întâmplă abia după executarea mai multor operațiuni[1].

Restricționarea accesului la date informatice constă în acele acțiuni exercitate de către făptuitor asupra sistemului de calcul sau mediilor de stocare, astfel încât utilizatorul de drept să nu le mai poată regăsi în forma lor inițială ori prin procedurile standard de operare a sistemelor de calcul sau care au ca rezultat blocarea accesului la date informatice atunci când este nevoie de ele pentru ca o operație informatică să se desfășoare corect sau complet.

Cerințe esențiale. Pentru întregirea elementului material al infracțiunii de fals informatic, în oricare dintre acțiunile prevăzute în art. 325 C. pen., se impune constatarea a două cerințe esențiale.

O primă cerință esențială este aceea ca acțiunea de introducere, modificare sau ștergere de date informatice ori de restricționare a accesului la aceste date să aibă loc sau să se efectueze „fără drept". Înțelesul expresiei „fără drept", folosită în norma de incriminare a falsului informatic, este explicat în art. 35 alin. (2) din Capitolul I, „Dispoziții generale", Titlul III, „Prevenirea și combaterea criminalității informatice", din Legea nr. 161/2003. Potrivit acestui text, acționează „fără drept" persoana care se află în una dintre următoarele situații: a) nu este autorizată, în temeiul legii sau al unui contract; b) depășește limitele autorizării; c) nu are permisiunea, din partea persoanei fizice sau juridice competente, potrivit legii, să o acorde, de a folosi, administra sau controla un sistem informatic ori de a desfășura cercetări științifice sau de a efectua orice altă operațiune într-un sistem informatic.

A doua cerință esențială se referă la rezultatul acțiunilor incriminate în art. 325 C. pen., în sensul că acestea trebuie să aibă ca rezultat date informatice necorespunzătoare adevărului.

Urmarea imediată, ca element al laturii obiective a infracțiunii de fals informatic, constă în crearea unei stări de pericol pentru încrederea publică în autoritatea înregistrărilor efectuate cu dispozitive tehnice omologate.

Legătura de cauzalitate. Pentru existența laturii obiective a falsului informatic, în întregul său, trebuie să se constate că între acțiunile prevăzute de norma de incriminare, care au generat date informatice necorespunzătoare adevărului, și starea de pericol pentru încrederea publică într-un înscris electronic există o legătură de

[1] Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, p. 902.

cauzalitate. Aceasta rezultă, cel mai adesea, din materialitatea faptei, fără a fi nevoie să fie special dovedită.

b) Latura subiectivă cuprinde elementul subiectiv și cerința esențială.

Elementul subiectiv. Forma de vinovăție care constituie elementul subiectiv al infracțiunii de fals informatic este intenția, adică știința, în momentul efectuării cu voință a acțiunilor incriminate, că prin executarea acestora vor rezulta date necorespunzătoare adevărului.

Falsul informatic săvârșit din culpă (eroare, neatenție etc.) nu constituie infracțiune.

Cerința esențială. Pentru ca intenția să constituie elementul subiectiv și să întregească conținutul laturii subiective, trebuie să fie îndeplinită cerința esențială privitoare la scopul urmărit de făptuitor, și anume ca datele informatice necorespunzătoare adevărului, obținute prin acțiunile prevăzute în norma de incriminare, să fie utilizate în vederea producerii unei consecințe juridice. Această cerință esențială imprimă elementului subiectiv al falsului informatic caracterul de intenție calificată.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

Fapta de fals informatic, fiind o infracțiune intenționată și comisivă, poate fi săvârșită printr-o activitate infracțională desfășurată în timp, implicând o fază de pregătire, o executare începută, dar rămasă în forma de tentativă și o executare ajunsă în forma consumării sau epuizării.

a) Actele pregătitoare materiale sau morale, deși posibile și uneori inevitabile, nu sunt incriminate de lege, întrucât nu creează un pericol pentru valoarea socială ocrotită de norma penală. Când fapta de fals informatic s-a consumat actele pregătitoare efectuate de alte persoane decât autorul acestei fapte, pot avea, eventual, valoare de acte de complicitate anterioară sau de instigare.

b) Tentativa. Ținând seama de specificul elementului material și de cerințele normei de incriminare a falsului informatic, tentativa poate apărea în oricare dintre modalitățile acesteia (întreruptă, fără efect sau perfectă), legea penală neincriminând tentativa la infracțiunea de fals informatic, fiindcă făptuitorul se poate desista până în ultimul moment înainte de consumarea acestei fapte, așa încât reprimarea acestei forme de săvârșire nu ar fi justificată, deoarece nu creează o stare de pericol pentru încrederea publică în înscrisuri electronice.

c) Consumarea. Falsul informatic este săvârșit în forma consumată în momentul în care s-a efectuat oricare dintre acțiunile incriminate, în condițiile cerute de norma cuprinsă în art. 325 C. pen., și s-a produs astfel urmarea imediată, adică starea de pericol pentru valoarea socială a încrederii publice și pentru respectul adevărului pe care ar trebui să-l conțină datele informatice, putând determina consecința juridică urmărită de făptuitor. Pentru existența consumării falsului informatic nu are relevanță dacă s-a produs ori nu consecința juridică urmărită de făptuitor.

d) Epuizarea. Falsul informatic, cel mai adesea, îmbracă forma infracțiunii simple, dar nu este exclusă și cea a infracțiunii continue sau continuate. În cazul infracțiunii de fals informatic săvârșite în forma continuă sau continuată, distingem și un moment al epuizării, care coincide cu încetarea definitivă a acțiunii incriminate sau a ultimei acțiuni din componența infracțiunii, când aceasta este continuată în condițiile prevăzute în art. 35 alin. (1) C. pen.

În practica judiciară s-a constatat că falsul informatic se săvârșește în forma continuată mai ales prin modalitatea ștergerea de date informatice, fără drept,

„rezultând date necorespunzătoare adevărului, în scopul de a fi utilizate în vederea producerii unei consecințe juridice", în concurs cu alte infracțiuni informatice, cu înșelăciunea și constituirea unui grup infracțional organizat[1].

B. Modalități

a) Modalități normative. Din conținutul dispozițiilor art. 325 C. pen. rezultă că modalitățile normative ale infracțiunii de fals informatic sunt: introducerea de date informatice, rezultând date necorespunzătoare adevărului; modificarea de date informatice, rezultând date necorespunzătoare adevărului; ștergerea de date informatice, rezultând date necorespunzătoare adevărului; restricționarea accesului la date informatice.

b) Modalități de fapt. Acestea sunt variate, diferite în funcție fie de modul în care autorul concepe executarea fiecărei acțiuni incriminate, fie în funcție de natura, modul și domeniul în care urmează să se producă consecința juridică urmărită prin săvârșirea falsului informatic. De modalitățile normative sau de fapt se va ține seama la evaluarea gravității în concret a faptei și la individualizarea judiciară a pedepsei.

C. Sancțiuni

Falsul informatic se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani. Potrivit dispozițiilor art. 67 alin. (1) C. pen., instanța de judecată poate aplica și pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi când o apreciază ca fiind necesară, luând în seamă gravitatea concretă a faptei, împrejurările săvârșirii acesteia și persoana infractorului. Dacă s-au folosit anumite mijloace în săvârșirea falsului informatic sau dacă au fost date bunuri pentru săvârșirea acestei infracțiuni, acestea vor fi supuse confiscării speciale.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Falsul informatic (art. 325 C. pen.) are legături cu frauda informatică (art. 249 C. pen.) și cu alterarea integrității datelor informatice (art. 362 C. pen.). La toate aceste infracțiuni, elementul material constă în modificarea sau ștergerea de date informatice ori în restricționarea accesului la aceste date. Pentru întregirea elementului material la infracțiunea de fals informatic și la infracțiunea de fraudă informatică se cere ca făptuitorul să urmărească un anumit scop – de a utiliza datele necorespunzătoare adevărului în vederea producerii unei consecințe juridice, în cazul falsului informatic, respectiv în scopul de a obține un beneficiu material pentru sine sau pentru altul, în cazul infracțiunii de fraudă informatică.

Între cele trei infracțiuni există și deosebiri esențiale. Dacă la infracțiunea de fals informatic acțiunile care constituie elementul material trebuie să fie efectuate de către autor „fără drept", la infracțiunea de fraudă informatică nu se cere această condiție, ceea ce înseamnă că acțiunea incriminată poate fi efectuată cu sau fără drept, atât timp cât prin acțiunile făptuitorului s-a cauzat o pagubă unei persoane.

La infracțiunea de alterarea integrității datelor informatice, dispozițiile art. 362 C. pen. nu cer ca acțiunile care constituie elementul material al acestei fapte să se săvârșească într-un scop determinat (producerea unei consecințe juridice sau obținerea unui beneficiu material pentru sine sau pentru altul). Prin urmare, pentru încadrarea în textul corespunzător al faptei de introducere, modificare sau ștergere

[1] Trib. Covasna, s. pen., sent. pen. nr. 29 din 14 iunie 2012, disponibilă pe *http/legea2.net-spețe-penale-prevăzute-în-legi-speciale-29-2012*.

de date informatice ori restricționarea accesului la date este necesar să se constate dacă făptuitorul a urmărit să utilizeze datele necorespunzătoare adevărului în vederea producerii unei consecințe juridice, caz în care fapta se încadrează în textul art. 325 C. pen.; ori dacă s-a urmărit să se obțină un beneficiu material pentru sine sau pentru altul, caz în care fapta se încadrează în art. 249 C. pen.; sau dacă făptuitorul nu și-a propus asemenea scopuri, fapta va fi încadrată în art. 362 C. pen., bineînțeles, dacă sunt îndeplinite și celelalte condiții prevăzute în normele de incriminare a acestor fapte.

B. Aspecte procesuale

a) Infracțiunea de fals informatic se urmărește și se judecă potrivit regulilor de procedură penală obișnuită. Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu.

b) Competente să efectueze urmărirea penală în cazul infracțiunii de fals informatic prevăzute în art. 325 C. pen. sunt organele de cercetare penală ale poliției judiciare, care desfășoară activitatea sub conducerea sau sub supravegherea procurorului, iar competența de judecată în primă instanță o are judecătoria (art. 35 C. pr. pen.)

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

Falsul informatic a fost introdus în sfera ilicitului penal prin art. 48 din Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnității publice, a funcțiilor publice și mediului de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției, ca urmare a ratificării Convenției Europene privind criminalitatea informatică (*Convention on Cybercrime*).

Prin dispozițiile art. 130 pct. 2 din Legea nr. 187/2012, art. 48 din Legea nr. 161/2003 a fost abrogat, întrucât falsul informatic incriminat în acest text a fost preluat, în același conținut, în art. 325 C. pen.

B. Situații tranzitorii

În cazul în care falsul informatic a fost săvârșit sub incidența dispozițiilor art. 48 din Legea nr. 161/2003, dar judecat definitiv după intrarea în vigoare a noului Cod penal, mai favorabil este acesta, întrucât, în art. 325, limitele speciale ale pedepsei cu închisoarea sunt mai reduse (unu la 5 ani în loc de 2 la 7 ani).

8. Elemente de drept penal comparat

În art. 7 din Convenția Consiliului Europei privind criminalitatea informatică (Budapesta, 2001) se prevede că „fiecare parte va adopta măsurile legislative și alte măsuri care se dovedesc necesare pentru a incrimina ca infracțiune, potrivit dreptului său intern, introducerea, alterarea, ștergerea sau suprimarea intenționată și fără drept a datelor informatice, din care să rezulte date neautentice, cu intenția ca acestea să fie luate în considerare sau utilizate în scopuri legale ca și cum ar fi autentice, chiar dacă sunt sau nu sunt în mod direct lizibile și inteligibile. O parte va putea condiționa răspunderea penală de existența unei intenții frauduloase sau a unei alte intenții delictuale".

Procedând la consultarea legislațiilor penale ale statelor semnatare ale Convenției Consiliului Europei privind criminalitatea informatică, observăm că unele dintre aceste state nu au incriminat falsul informatic (așa cum a fost recomandat prin Convenție). Se includ în acest grup de state: Bulgaria, Croația, Cehia, Danemarca, Estonia, Franța, Germania, Grecia, Letonia, Lituania, Spania și Ungaria.

Alte state semnatare ale Convenției Consiliului Europei privind criminalitatea informatică au dat curs recomandărilor de a incrimina falsul informatic. Astfel: **Codul penal belgian** a fost modificat prin Legea Criminalității informatice din 28 februarie 2000, în vigoare de la 13 februarie 2001, care a introdus art. 210 bis cu denumirea marginală „Falsuri informatice". În acest text se prevede: „(1) Cel care comite un fals introducând într-un sistem informatic, modificând sau ștergând date, care sunt stocate, prelucrate sau transmise de un sistem informatic, sau modificând prin orice mijloc tehnologic utilizarea posibilă a datelor într-un sistem informatic, și prin acesta modifică sensul juridic al datelor, este pedepsit cu închisoare de la 6 luni la 5 ani și cu amendă sau doar cu una dintre aceste pedepse.

(2) Cel care face uz de datele astfel obținute, **știind că acestea sunt false**, este pedepsit ca și cum ar fi autorul falsului.

(3) Tentativa de a comite infracțiunea prevăzută la alin. (1) este pedepsită cu închisoare de la 6 luni la 3 ani și cu amendă sau doar cu una dintre aceste pedepse.

(4) Pedepsele prevăzute de la alin. (1) la alin. (3) sunt dublate dacă infracțiunea de la una dintre aceste dispoziții este comisă în următorii cinci ani de la pronunțarea uneia dintre condamnări pentru una dintre aceste infracțiuni sau pentru una dintre infracțiunile prevăzute în art. 259 bis, art. 314 bis, art. 504 patru sau la Titlul IX bis"[1].

Codul penal finlandez, în Capitolul 36, Secțiunea I alin. (1), incriminează fapta de fraudă, iar la alin. (2) o variantă a acestei fapte. Astfel, în acest din urmă text se prevede: „Va fi, de asemenea, condamnată cu închisoare până la 2 ani pentru fraudă persoana care, în scopul menționat la alin. (1), adică în scopul de a obține câștiguri financiare ilegale pentru sine sau pentru altcineva sau în scopul de a aduce prejudicii cuiva, prin accesarea, modificarea, distrugerea sau ștergerea de date sau prin alt mod de intervenție asupra unui sistem de date, falsifică rezultatul final al procesării datelor și provoacă în acest fel pierderi economice unei alte persoane".

Codul penal italian descrie faptele de fals în înscrisuri în Partea a III-a, „Despre falsul în acte", de la art. 476 la art. 493 bis. În art. 491 bis, cu denumirea marginală „Falsul în documente informatice", se prevede: „Dacă unul din falsurile incriminate în prezenta parte privește un document informatic public sau privat, se aplică aceleași sancțiuni prevăzute pentru falsul în acte publice ori în înscrisuri private. În acest scop, prin document informatic se înțelege orice suport informatic ce conține date sau informații având eficiență probatorie sau programe destinate în mod specific elaborării lor".

Codul penal polonez conține multiple prevederi referitoare la domeniul informatic, în special în Capitolul XXXIII, intitulat „Infracțiuni contra protecției informațiilor".

În art. 115 pct. 14 se dă o nouă definiție documentului, arătând că acesta poate exista și sub forma „unei înregistrări electronice stocate într-un sistem informatic" și că orice act îndreptat asupra înregistrării unui astfel de document, dus la îndeplinire prin mijloace tehnice informatice, constituie infracțiune. Art. 270[1] reglementează

[1] Art. 259 bis incriminează fapta de ascultare neautorizată a comunicațiilor sau telecomunicațiilor private; art. 314 bis incriminează divulgarea conținutului comunicațiilor sau al telecomunicațiilor private interceptate fără drept; art. 504 patru incriminează frauda informatică.

falsificarea înregistrărilor electronice și a datelor informatice care alcătuiesc un document (în format electronic).

Codul penal portughez incriminează falsul informatic în art. 3 din Legea nr. 109 din 2009.

Potrivit acestui text, persoana care, cu intenția de a induce în eroare în raporturi juridice, introduce, modifică, șterge sau restricționează accesul la date informatice ori intervine în orice fel asupra unor date informatice, cu scopul de a produce informații sau documente neadevărate, în vederea folosirii lor pentru a crea consecințe juridice, se pedepsește cu închisoare până la 5 ani sau cu zile-amendă (120-600).

Falsul în declarații

Art. 326. Declararea necorespunzătoare a adevărului, făcută unei persoane dintre cele prevăzute în art. 175 sau unei unități în care aceasta își desfășoară activitatea în vederea producerii unei consecințe juridice, pentru sine sau pentru altul, atunci când, potrivit legii ori împrejurărilor, declarația făcută servește la producerea acelei consecințe, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Ilie Pascu)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Dispozițiile art. 326 C. pen., prin care se incriminează falsul în declarații, sunt o reproducere a prevederilor art. 292 C. pen. anterior, care incrimina aceeași faptă, atât în ceea ce privește conținutul legal, cât și pedeapsa ca natură și limite speciale.

Există totuși o deosebire de formulare a conținutului celor două texte. Dacă, potrivit dispozițiilor art. 292 C. pen. anterior, declarația necorespunzătoare adevărului era făcută „unui organ sau instituții de stat ori unei alte unități dintre cele la care se referă art. 145", în art. 326 C. pen., declararea necorespunzătoare a adevărului este făcută „unei persoane dintre cele prevăzute în art. 175 sau unei unități în care aceasta își desfășoară activitatea". Aceste deosebiri de formulare a textului de incriminare a falsului în declarații își găsește explicația în conținutul diferit dat expresiei „funcționar public" sau termenului „public" în cele două coduri penale.

2. Concept și caracterizare

Falsul în declarații, potrivit dispozițiilor art. 326 C. pen., este fapta persoanei care, în vederea producerii unei consecințe juridice, pentru sine sau pentru altul, face declarații necorespunzătoare adevărului unui funcționar public sau unei unități în care acesta își desfășoară activitatea, atunci când, potrivit legii ori împrejurărilor, declarația făcută servește la producerea acelei consecințe.

Întotdeauna declarația necorespunzătoare adevărului făcută unui funcționar public sau unei unități în care acesta își desfășoară activitatea în condițiile legii, fiind consemnată, ia forma unui înscris intelectual derivat din declarația falsă. De aceea, falsul în declarații este o faptă de o anumită gravitate, care justifică includerea acesteia în grupul infracțiunilor de fals în înscrisuri, ținând seama că prin săvârșirea ei se aduce o îngrijorătoare atingere încrederii pe care trebuie să o inspire înscrisurile oficiale întocmite pe baza declarațiilor făcute în fața autorităților sau instituțiilor publice.

Este un adevăr că, în formarea și desfășurarea relațiilor sociale, declarațiile făcute unui funcționar public sau unității în care acesta își desfășoară activitatea au, din ce în ce mai frecvent, un rol hotărâtor, aceste declarații fiind socotite ca mijloc temeinic de probă, așa încât orice declarație falsă consemnată oficial zdruncină încrederea pe care oamenii o acordă acestui mijloc de probă și provoacă neliniște și nesiguranță în sfera relațiilor sociale[1].

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special

Infracțiunea de fals în declarații are ca obiect juridic special acele relații sociale care privesc încrederea publică în declarațiile făcute de către persoane fizice unui funcționar public sau unei unități în care acesta își desfășoară activitatea în vederea producerii unor consecințe juridice pentru sine sau pentru altul, atunci când, potrivit legii ori împrejurărilor, declarația făcută servește la producerea acelor consecințe.

În baza unor astfel de declarații, se întocmesc acte oficiale cu forță probantă și apte de a produce anumite consecințe juridice.

B. Obiectul material

Falsul în declarații se săvârșește, de regulă, de către autor, în mod oral, prin declararea necorespunzătoare adevărului făcută în fața funcționarului public sau unei unități în care acesta își îndeplinește atribuțiile, în situațiile reglementate de lege, caz în care fapta nu are obiect material, întrucât înscrisul în care se consemnează declarația mincinoasă este produsul infracțiunii de fals în declarații, iar nu obiectul material al acesteia.

În cazul în care făptuitorul depune funcționarului public sau unității în care acesta își desfășoară activitatea o declarație necorespunzătoare adevărului, în formă scrisă, acea declarație va constitui obiectul material al infracțiunii de fals în declarații.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ nemijlocit al infracțiunii de fals în declarații poate fi orice persoană responsabilă penal și care este îndreptățită să facă declarația în fața unei persoane dintre cele prevăzute în art. 175 C. pen. sau unei unități în care aceasta își desfășoară activitatea în vederea producerii unei consecințe juridice[2].

Fapta de fals în declarații nu poate fi săvârșită în coautorat, întrucât fiecare persoană face declarația în fața funcționarului public sau autorităților ori a unităților abilitate în nume propriu. În cazul în care declarația necorespunzătoare adevărului este făcută de o persoană, dar susținută și de alte persoane care cunosc caracterul fals al declarației, acele persoane vor avea calitate de complici la infracțiune.

Funcționarul public care consemnează declarația falsă, când este făcută oral, și întocmește actul oficial în baza acesteia, necunoscând caracterul fals al declarației, nu răspunde penal, el fiind un auxiliar extrapenal[3].

Dacă funcționarul public cunoaște că declarația unei persoane făcută în fața sa este falsă și o consemnează, trecând la întocmirea actului oficial în baza acesteia, el va fi autor al infracțiunii de omisiune a sesizării, prevăzută în art. 267 C. pen.

În doctrina penală s-a exprimat opinia că, în ipoteza în care funcționarul public, cunoscând falsitatea declarației făcute de o persoană în fața sa, o consemnează într-un act oficial, va răspunde penal pentru un concurs de infracțiuni: omisiunea

[1] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 456.
[2] Vasile Dobrinoiu, Norel Neagu, *op. cit.*, p. 596; Ilie Pascu, Mirela Gorunescu, *op. cit.*, p. 572.
[3] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 457.

sesizării organelor judiciare și complicitate la fals în declarații. În susținerea acestei opinii se aduce ca argument faptul că este greu a nega orice relevanță penală a faptei funcționarului public de a fi consemnat totuși declarația, atribuindu-i acesteia valoare probantă, deși știa că nu corespunde adevărului, și de a-l așeza pe acesta, sub raportul răspunderii penale, pe același plan cu alt funcționar public care nu a întreprins personal nimic ilicit, în afara faptului de a fi omis să sesizeze organele de urmărire penală pentru săvârșirea infracțiunii de care a luat cunoștință[1].

b) Subiectul pasiv al infracțiunii de fals în declarații este, pe de o parte, autoritatea publică sau unitatea publică abilitată să emită înscrisuri oficiale în baza unei declarații din partea unei persoane capabile și îndreptățite, potrivit legii, să dea acea declarație, iar, pe de altă parte, persoana fizică sau juridică ale cărei drepturi sau interese au fost afectate ca urmare a aprecierii consecințelor juridice produse efectiv de declarația falsă.

D. Locul și timpul săvârșirii infracțiunii

Norma de incriminare a faptei de fals în declarații nu impune vreo condiție cu privire la locul și timpul săvârșirii acestei infracțiuni.

Prin urmare, falsul în declarații se poate săvârși fie la unitatea în cadrul căreia își desfășoară activitatea funcționarul public care primește declarația falsă făcută de o persoană și în timpul în care acesta își exercită atribuțiile profesionale, fie în afara sediului unității, dar în timpul cât funcționarul își îndeplinește sarcinile de serviciu (de exemplu, o persoană face declarații necorespunzătoare adevărului, apte de a produce consecințe juridice, unui polițist aflat în afara sediului unității din care face parte, dar aflat în exercițiul atribuțiilor de serviciu).

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv.**

A. Situația premisă

Infracțiunea de fals în declarații nu poate fi concepută și nici săvârșită fără să preexiste vreunul dintre acele cazuri în care simpla declarație a unei persoane făcută unui funcționar public sau unității în care acesta își desfășoară activitatea să fie generatoare de consecințe juridice (de exemplu, declarația de avere pe care sunt obligați să o depună anumiți funcționari publici sau persoane care ocupă anumite funcții de demnitate publică ori declarații din care să rezulte veniturile financiare pentru anumite categorii de persoane în vederea obținerii unor scutiri de impozite sau pentru a primi ajutoare sociale etc.).

Nu este generatoare de efecte juridice și, ca atare, nu poate conduce la reținerea infracțiunii prevăzute în art. 326 C. pen. declarația care este supusă unei verificări obligatorii a conținutului său[2].

Prin urmare, pentru a fi îndeplinită situația premisă a infracțiunii de fals în declarații, este necesar ca declarația făcută și consemnată într-un înscris să aibă prin

[1] Teodor Vasiliu și colab., *op. cit.*, pp. 296-297.

[2] În practica judiciară sub incidența Codului penal anterior s-a reținut că declarația nereală făcută de inculpatul gestionar cu ocazia unei revizii contabile, cu privire la prețurile unor mărfuri, nu poate constitui temei pentru operația de inventariere și deci nu poate produce consecințe juridice, deoarece revizorul contabil are îndatorirea să stabilească situația gestiunii nu pe baza declarației gestionarului, ci în conformitate cu actele justificative privind prețul mărfurilor aflate în stoc. În consecință, o asemenea declarație necorespunzătoare adevărului nu realizează conținutul infracțiunii de fals (Cristina Rotaru, *op. cit.*, p. 134).

ea însăși eficiență probatorie, să fie de natură să conducă la producerea consecințelor juridice urmărite de făptuitor.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă cuprinde elementul material, cerințe esențiale, urmarea imediată și legătura de cauzalitate.

Elementul material. La infracțiunea de fals în declarații, elementul material constă în acțiunea de a face o declarație necorespunzătoare adevărului unei persoane dintre cele prevăzute la art. 175 C. pen. sau unei unități în care aceasta își desfășoară activitatea, competentă să ia act de declarația respectivă.

O declarație este considerată necorespunzătoare adevărului atunci când aceasta, fie în total, fie în parte, nu corespunde adevărului.

Declarația poate să nu reflecte adevărul atât în ipoteza în care autorul a făcut afirmații contrare realității în legătură cu date, fapte ori situații generatoare de consecințe juridice, cât și în varianta în care autorul a omis cu știință să treacă în declarație asemenea date, fapte ori situații, deși avea obligația să le facă și pe acestea cunoscute.

Declarația necorespunzătoare adevărului poate fi făcută la inițiativa autorului sau la solicitarea instituției, unității sau autorității publice îndreptățite la aceasta, în formă orală sau în scris, simplă sau cu explicații, într-o limbă străină, prin traducător oficial, la sediul autorității sau unității abilitate sau în afara acesteia, dacă funcționarul public se află în exercitarea atribuțiilor de serviciu într-un asemenea loc. Declarația orală trebuie să fie făcută personal de declarant; cea scrisă poate fi transmisă printr-o altă persoană, care va atesta semnătura declarantului.

Dacă legea prevede o anumită procedură sau condiții de formă în care trebuie făcută declarația, nerespectarea acestora conduce la excluderea incidenței prevederilor art. 326 C. pen.

În mod normal, dacă declarația se face în formă scrisă, aceasta trebuie semnată, iar dacă autorul declarației refuză, acest lucru trebuie consemnat în procesul-verbal întocmit de funcționarul public în baza declarației.

Cerințe speciale. Pentru ca acțiunea de a face o declarație necorespunzătoare adevărului unui funcționar public sau unei unități în care acesta își desfășoară activitatea să devină element material al infracțiunii de fals în declarații, trebuie constatată îndeplinirea cumulativă a două cerințe esențiale[1].

Prima cerință esențială impune ca declarația necorespunzătoare adevărului să fie dintre acelea care, potrivit legii sau împrejurărilor, servește la producerea vreunei consecințe juridice.

Aptitudinea declarației de a produce consecințe juridice decurge, în primul rând, din lege; legea este cea care stabilește, de regulă, obligativitatea declarației, condițiile și termenele în care trebuie făcută și îi determină efectele (de exemplu, declarațiile de stare civilă, declarații de venituri, de impunere, declararea nescrisă pentru producerea sau scutirea de impunere, declararea nescrisă de venituri în vederea obținerii de reduceri, în ceea ce privește taxa pentru energie electrică sau căldură, declarația de acceptare sau renunțare la anumite drepturi sau de asumare a unor obligații etc.)[2]; în al doilea rând, aptitudinea declarației de a produce conse-

[1] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 458.
[2] Vasile Dobrinoiu, Norel Neagu, *op. cit.*, p. 597.

cințe juridice poate decurge din anumite împrejurări de fapt, cel mai adesea neprevăzute, cum este cazul situațiilor excepționale (forță majoră, stare de necesitate) care nu îngăduie întârzieri pentru luarea în considerare a unor declarații[1].

A doua cerință esențială impune ca declarația necorespunzătoare adevărului să nu fie supusă reglementării speciale cu privire la veridicitatea ei. Dispozițiile art. 326 C. pen. vor fi aplicabile numai dacă declarația falsă nu cade sub incidența altei norme de incriminare specială. În acest caz, se va face aplicarea unei reguli care guvernează concursul de texte, și anume principiul specialității. De exemplu, declararea necorespunzătoare a adevărului făcută de martor într-o cauză penală, civilă sau în orice altă cauză în care se ascultă martori face să devină incidente dispozițiile art. 273 C. pen., care incriminează mărturia mincinoasă; sesizarea penală făcută prin denunț sau plângere, cu privire la existența unei fapte prevăzute de legea penală ori în legătură cu săvârșirea unei asemenea fapte de către o anumită persoană, cunoscând că aceasta este nereală, realizează conținutul infracțiunii de inducere în eroare a organelor judiciare, prevăzută în art. 268 C. pen.; declarațiile vamale nereale sunt supuse sancționării Codului vamal; folosirea sau prezentarea cu rea-credință de declarații false, inexistente sau incomplete, dacă fapta are ca rezultat obținerea pe nedrept de fonduri din bugetul general al Uniunii Europene, se pedepsește potrivit dispozițiilor art. 18[1] din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție[2] etc.

Urmarea imediată. Constă în producerea unei stări de pericol pentru încrederea publică în adevărul pe care trebuie să îl reprezinte o declarație a unei persoane făcută unui funcționar public sau unității în care acesta își desfășoară activitatea în condițiile cerute de lege. Din economia textului art. 326 C. pen. nu rezultă că o declarație falsă trebuie să fie urmată de întocmirea unui document oficial, care, prin consecință, va fi fals. Se cere doar ca o asemenea declarație falsă să fie făcută „în vederea producerii unei consecințe juridice" și ca ea să servească „pentru producerea acelei consecințe".

În sens contrar, se înțelege că, dacă declarația necorespunzătoare adevărului nu are o oarecare aptitudine sau, chiar dacă o are, nu i se dă o asemenea urmare, funcționarul o consideră neadevărată și nu o consemnează, ori dacă declarantul nu retrage mai înainte de a i se da o urmare, condițiile de existență ale infracțiunii nu vor subzista.

În cazul declarațiilor orale, mai înainte de întocmirea unui înscris care să consemneze declarația, nu se poate vorbi de crearea unei stări de pericol pentru relațiile sociale bazate pe încrederea publică acordată înscrisurilor și, în consecință, nici de producerea urmării imediate specifice infracțiunii de fals în declarații. Îndată ce funcționarul public îndreptățit a luat act de declarația necorespunzătoare adevărului ce i s-a făcut, iar această declarație a fost consemnată într-un înscris, acel înscris cu conținut inexact și apt să servească pentru producerea consecinței juridice în vederea căreia a fost creat dă naștere, prin însăși existența sa, unei stări de pericol pentru încrederea pe care oamenii o acordă consemnărilor cuprinse în înscrisurile întocmite de funcționari publici[3].

---

[1] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 459.

[2] Publicată în M. Of. nr. 219 din 18 mai 2000, cu ultimele modificări produse prin Legea nr. 187/2012.

[3] Teodor Vasiliu și colab., *op. cit.*, p. 299.

Legătura de cauzalitate. La infracțiunea de fals în declarații, legătura de cauzalitate între acțiunea de declarare necorespunzătoare adevărului făcută de o persoană funcționarului public, în condițiile legii, și urmarea imediată care presupune crearea unei stări de pericol pentru încrederea publică pe care trebuie să o reprezinte o asemenea declarație rezultă din materialitatea faptei, nefiind necesar să fie special dovedită.

b) Latura subiectivă cuprinde elementul subiectiv și cerințe esențiale.

Elementul subiectiv. Forma de vinovăție care constituie elementul subiectiv al infracțiunii de fals în declarații, așa cum rezultă din formularea normei de incriminare, este intenția directă, întrucât în conținutul acesteia se prevede că acțiunea făptuitorului de declarare necorespunzătoare adevărului se face în vederea producerii unei consecințe juridice pentru sine sau pentru altul, neavând relevanță dacă, în concret, aceste consecințe s-au produs ori nu efectiv.

Aceasta înseamnă că autorul falsului în declarații, în momentul în care face declarația în fața funcționarului public, în condițiile legii, să știe că aceasta este neconformă cu realitatea și să urmărească producerea unei consecințe juridice.

Cerința esențială. Pentru ca intenția să constituie elementul subiectiv și să întregească conținutul laturii subiective a infracțiunii de fals în declarații, se impune să fie îndeplinită cerința esențială privitoare la scopul urmărit de făptuitor, și anume declarația să fie făcută în vederea producerii unei consecințe juridice, pentru sine sau pentru altul, atunci când, potrivit legii ori împrejurărilor, declarația făcută servește la producerea acelei consecințe.

Această cerință esențială imprimă elementului subiectiv al infracțiunii de fals în declarații caracterul de intenție calificată.

Atât mobilul determinant al infracțiunii de fals în declarații, cât și scopul urmărit de făptuitor, altul decât scopul imediat prevăzut în norma de incriminare, sunt indiferente pentru existența infracțiunii; ele au valoare numai în ceea ce privește individualizarea juridică a acesteia.

În practica judiciară sub incidența dispozițiilor art. 292 C. pen. anterior, care erau similare cu cele ale art. 326 C. pen., s-a decis că există fals în declarații atunci când declarația orală neadevărată a fost consemnată în scris de funcționarul public competent ori a determinat încheierea unui act oficial; sau dacă făptuitorul declară neadevărat în fața organelor de poliție că a pierdut buletinul de identitate, deși în realitate îl abandonase în mâna unui ofițer de poliție care îl reținuse pentru cercetarea unei infracțiuni; sau dacă declară mincinos că nu primește nicio altă pensie, deși este pensionar I.O.V.R; ori că a uitat cifrul casetei automate de pe peronul gării, solicitând să i se predea bagajele, deși nu îi aparțineau; falsul în declarații exclude uzul de fals[1].

De asemenea, constituie fals în declarații completarea și depunerea la Administrația financiară a deconturilor privind TVA prin înscrierea unor venituri nereale, în vederea producerii unor consecințe juridice, respectiv rambursării acestei taxe, și nu infracțiunea de fals intelectual, cum în mod greșit se reținuse la judecata în fond și în recurs[2]; oricând cu ocazia dezbaterii la notariat a unei succesiuni, inculpata declară că este unica moștenitoare a defunctei, deși știa că mai are o nepoată aflată în străinătate[3]; sau fapta inculpatului care, promițând părții vătămate

[1] George Antoniu, Costică Bulai, *op. cit.*, vol. III, p. 257.
[2] C. Ap. București, s. a II-a pen., dec. nr. 1864/2005, în CPJP 2005, p. 178.
[3] C. Ap. București, s. a II-a pen., dec. nr. 562/1998, în RDP nr. 4/1999, p. 165.

că o va lua în căsătorie și afirmând, spre a-și face credibilă promisiunea, că nu este căsătorit – afirmație neadevărată și neiterată în fața notarului –, a determinat-o pe aceasta să consimtă la încheierea unui contract fictiv de vânzare-cumpărare pentru jumătate din apartamentul proprietatea ei constituie infracțiune de înșelăciune și fals în declarații[1].

Pe de altă parte, instanțele au apreciat că nu sunt generatoare de consecințe juridice și nu pot duce la reținerea infracțiunii de fals în declarații susținerile neadevărate ale reclamantului dintr-o acțiune civilă, deoarece ele sunt supuse unei verificări ulterioare obligatorii a conținutului lor de către instanță, iar părțile din proces au dreptul de a contesta cele susținute de reclamant și de a face proba contrarie[2]; nu constituie fals în declarații nici fapta conducătorului auto de a prezenta la controlul efectuat de polițist un permis de conducere anulat ca urmare a declarării acestuia ca pierdut, ci infracțiunea de uz de fals, dacă permisul anulat are caracterul unui act fals care a fost folosit în vederea producerii de consecințe juridice[3]; la fel, nu constituie fals în declarații fapta inculpatului care, în momentul autentificării actului de constituire a unei societăți comerciale, a declarat în fața notarului că este cetățean ungur cu domiciliu la Budapesta, el fiind cetățean român de naționalitate maghiară, cu domiciliul în Brașov, deoarece declararea unei cetățenii și a unui domiciliu nereale nu a avut nicio relevanță asupra constituirii societății și autentificării actului de constituire[4].

O problemă controversată în doctrină și jurisprudență a fost aceea dacă declarația necorespunzătoare adevărului făcută în fața notarului este sau nu infracțiune de fals în declarații[5]. Dispozițiile art. 326 C. pen., în noua sa formulare, în raport cu dispozițiile art. 292 C. pen. anterior, rezolvă legal această problemă atât timp cât notarul public este considerat funcționar public.

Cu privire la existența falsului în declarații în ipoteza în care făptuitorul declară neadevărat că nu există piedici legale la căsătorie, deși era căsătorit, atât în doctrină, cât și în practica judiciară au fost exprimate opinii contradictorii[6].

Astfel, într-o primă opinie[7], însușită și de practica judiciară[8], s-a susținut că, dacă falsul în declarații a produs consecința juridică pe care a avut-o în vedere făptuitorul și dacă aceasta consecință, din cauza falsei declarații, constituie o infracțiune (de exemplu, înșelăciune, bigamie), se vor aplica regulile de la concursul de infracțiuni.

Într-o a doua opinie[9], se consideră că acțiunea de încheiere a unei noi căsătorii de către o persoană căsătorită implică în mod necesar ascunderea existenței căsătoriei anterioare și deci efectuarea unei declarații de căsătorie ce nu corespunde adevărului, astfel că fapta de a face declarații necorespunzătoare adevărului, prin ascunderea existenței căsătoriei anterioare, se absoarbe în mod natural în conținutul

---

[1] C. Ap. București, dec. nr. 1227/1998, în Ilie Pascu, Mirela Gorunescu, *op. cit.*, p. 573.

[2] C. Ap. București, s. a II-a pen., dec. nr. 415/1996, în RDP nr. 2/1997, p. 145.

[3] C. Ap. Iași, dec. pen. nr. 277/2005, în BJ 2005, p. 100.

[4] C. Ap. Suceava, s. pen., dec. nr. 23 din 12 ianuarie 2004, în Buletinul Jurisprudenței semestrul II/ 2003, semestrul I/ 2004, Ed. Lumina Lex, București, 2004, p. 50.

[5] Matei Basarab, Viorel Pașca (coordonatori), *Codul penal comentat. Partea specială*, vol. II, Ed. Hamangiu, București, 2008, p. 849.

[6] Constantin Duvac, *Drept penal. Partea specială*, vol. II, Ed. C.H. Beck, București, 2010, p. 103.

[7] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 461.

[8] Jud. Satu Mare, sent. pen. nr. 23/1982, în RRD nr. 2/1983, p. 56.

[9] D. Aniţaș, *Notă* la sent. pen. nr. 23/1983 a Jud. Satu Mare, în RRD nr. 2/1983, p. 151.

laturii obiective a infracțiunii de bigamie, motiv pentru care inculpatul nu ar putea fi condamnat și pentru infracțiunea de fals în declarații.

În ceea ce ne privește, apreciem că prima opinie este cea corectă, întrucât, în situația pe care o examinăm, declarația neadevărată a produs, pe lângă consecința imediată (declararea adevărului în fața unui funcționar public în condițiile art. 326 C. pen.), și o altă consecință, și anume încheierea unei alte căsătorii, devenind astfel aplicabile prevederile art. 38 alin. (2) C. pen. privitoare la concursul formal de infracțiuni[1].

Susținerea în favoarea promovării celei de-a doua opinii a existenței unei absorbiri naturale a falsului în declarații în infracțiunea de bigamie nu are un suport real, întrucât absorbția naturală presupune o unitate pe care fapta o realizează de la sine, obligatoriu, prin natura lucrurilor și indiferent de orice reglementare juridică (de exemplu, omorul include lovirea și vătămarea corporală), or, în cazul bigamiei, declarația necorespunzătoare adevărului produce consecințe, contribuind la consemnarea acesteia nu de la sine, prin natura lucrurilor, ci numai pentru că legea reglementează într-un anumit mod încheierea căsătoriei (obligând persoana ca în prealabil să dea o declarație cu privire la existența sau inexistența unei căsătorii anterioare nedesfăcute).

Așadar, bigamia nu absoarbe în mod natural falsul în declarații, ci formează cu aceasta un concurs formal de infracțiuni.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

Falsul în declarații, fiind o infracțiune comisivă și intenționată, este obiectiv susceptibil de a parcurge faza actelor de pregătire, faza actelor de executare, faza consumării și, eventual, faza epuizării.

a) Actele pregătitoare. Acestea pot fi de natură materială (de exemplu, făptuitorul procură anumite înscrisuri pe care să le invoce la nevoie în susținerea declarației sale necorespunzătoare adevărului) sau de natură morală (culegerea de date sau informații despre timpul în care ar considera potrivit pentru a face acea declarație ori identificarea unor persoane care, la nevoie, să-i susțină cele declarate etc.). Actele pregătitoare nu sunt incriminate. Dacă acestea sunt efectuate de autorul falsului în declarații, instanța le poate avea în seamă la individualizarea pedepsei acestuia. Când fapta de fals în declarații s-a consumat, iar actele pregătitoare au fost consumate de alte persoane decât autorul declarației, acestea pot, eventual, avea valoare de acte de complicitate anterioară sau de instigare.

b) Tentativa. La infracțiunea de fals în declarații, tentativa presupune începerea executării acțiunii de declarare necorespunzătoare adevărului făcută unui funcționar public în condițiile prevăzute de norma de incriminare, dar neefectuarea în întregime a acesteia. Infracțiunea de fals în declarații, fiind o faptă de pericol, nu este susceptibilă de a fi săvârșită în modalitatea tentativei perfecte sau fără efect.

În cazul în care declararea necorespunzătoare adevărului se face în forma orală, executarea infracțiunii de fals în declarații începe odată cu relatarea faptului necorespunzător adevărului și durează până în momentul în care funcționarul public consemnează declarația într-un înscris apt să servească la producerea unei consecințe juridice. Astfel, există tentativă la infracțiunea de fals în declarații în cazul în care o persoană se

[1] Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, p. 732.

prezintă la primărie, în fața unui ofițer de stare civilă, căruia îi face o declarație contrară realității, iar acesta (ofițerul de stare civilă), bănuind-o neadevărată, fie nu o consemnează, fie o consemnează într-un înscris pe care îl lasă incomplet.

În ipoteza în care declarația are forma unui act scris care emană de la făptuitor, fără a mai fi necesară o altă consemnare, se află în faza de executare a infracțiunii prevăzute în art. 326 C. pen., adică a tentativei, până în momentul în care înscrisul este prezentat și înregistrat de către funcționarul public la unitatea în care acesta își desfășoară activitatea, în vederea producerii unei consecințe juridice.

Tentativa la infracțiunea de fals în declarații nu este incriminată.

c) Consumarea. Falsul în declarații se consideră săvârșit în forma consumată în momentul în care declarația orală sau în scris a fost consemnată și înregistrată la unitatea abilitată să o primească, întrucât în acest moment s-a creat urmarea imediată, adică starea de pericol pentru valoarea socială a încrederii publice, prin aceea că în acest mod a fost determinată posibilitatea producerii ilicite de consecințe juridice.

În practica judiciară[1], în acest sens, s-a apreciat că infracțiunea de fals în declarații poate fi reținută numai atunci când declarația făcută și consemnată într-un înscris are prin ea însăși eficiență probatorie și este de natură să conducă la producerea consecințelor juridice urmărite de făptuitor.

Prin urmare, pentru existența infracțiunii de fals în declarații în forma consumată nu are relevanță dacă acea consecință juridică urmărită de făptuitor s-a produs, fiind suficientă să existe amenințarea că această consecință s-ar putea produce.

Dacă, în concret, s-au produs consecințele juridice urmărite de făptuitor, acestea vor fi avute în vedere la individualizarea pedepsei ori la încadrarea faptei, când se realizează conținutul unei alte infracțiuni (de exemplu, înșelăciune, bigamie etc.), devenind aplicabile dispozițiile privitoare la concursul real sau formal de infracțiuni.

d) Epuizarea. Infracțiunea de fals în declarații este de consumare imediată. Totuși, această faptă intenționată este susceptibilă de repetabilitate în timp și capătă forma infracțiunii continuate, dacă se constată întrunirea cumulativă a condițiilor prevăzute în art. 35 alin. (1) C. pen.

În practica judiciară[2], sub incidența dispozițiilor art. 292 C. pen. anterior, s-a decis că „fapta inculpatului care, pentru a obține o locuință în centrul civic al Municipiului București, în perioada 28 ianuarie 1988-27 februarie 1990, a dat mai multe declarații scrise, prezentate atât la Primăria Municipiului București, cât și la ICRAL Berceni, în care a arătat în mod neadevărat că locuiește într-o garsonieră de 10 mp, împreună cu soția, mama și doi copii minori, deși avea și o locuință proprietate personală, era divorțat, iar soția și copii, încredințați acesteia, locuiau în altă parte, constituie infracțiunea de fals în declarații prevăzută în art. 292 C. pen. anterior, comisă în mod continuat, deoarece inculpatul, o dată la diferite intervale de timp, a scris toate aceste declarații în realizarea unui scop unic".

Falsul în declarații săvârșit în forma continuată se epuizează odată cu săvârșirea ultimei acțiuni din componența activității infracționale, moment în care se consideră săvârșită infracțiunea în întregul său și în raport cu care sunt aplicate toate celelalte dispoziții incidente în soluționarea cauzei.

---

[1] C. Ap. București, s. a II-a pen., dec. nr. 1606 din 29 septembrie 2005, în C. Jud. nr. 12/2005.
[2] C. Ap. București, s. I pen., dec. nr. 42/1996, în RDP nr. 2/1996, p. 114.

B. Modalități

a) Modalități normative. Acestea decurg din dispozițiile normei de incriminare a faptei de fals în declarații cuprinse în art. 326 C. pen.

Potrivit acestui text, modalitățile normative sunt: modalitatea declarației necorespunzătoare a adevărului în vederea producerii unei consecințe juridice pentru făptuitor; modalitatea declarației necorespunzătoare adevărului făcută de către făptuitor, dar în vederea producerii unei consecințe juridice pentru altul; modalitatea de a face o declarație necorespunzătoare adevărului în vederea producerii de consecințe, pentru sine sau pentru altul, potrivit legii, și modalitatea unei declarații la care consecințele sunt determinate de împrejurări.

b) Modalități de fapt. Sunt diferite variante în funcție fie de unitatea în care funcționarul își desfășoară activitatea, fie de consecința juridică urmărită de autorul declarației, de conținutul acesteia, de modul în care se face declarația (oral sau în scris, la sediul unității sau în afara acestuia).

De modalitățile normative și faptice în care s-a săvârșit falsul în declarații se va ține seama la individualizarea pedepsei autorului ori participanților la această infracțiune.

C. Sancțiuni

Potrivit dispozițiilor at. 326 C. pen., falsul în declarații se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

La stabilirea naturii, a duratei sau cuantumului pedepsei, în cazul săvârșirii acestei infracțiuni, instanța va ține seama de criteriile generale de individualizare a pedepsei prevăzute în art. 74 C. pen. Totodată, instanța are posibilitatea ca, pe lângă pedeapsa închisorii, în temeiul art. 62 C. pen., să aplice și pedeapsa amenzii.

Pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi este facultativă; ea poate fi aplicată, în cazul săvârșirii infracțiunii de fals în declarații, dacă instanța constată că, față de gravitatea infracțiunii, împrejurările cauzei și persoana infractorului, această pedeapsă este necesară.

Dacă falsul în declarații a produs consecința juridică pe care a avut-o în vedere făptuitorul și dacă această consecință, din cauza falsei declarații, constituie o infracțiune (de exemplu, înșelăciune, bigamie), se vor aplica regulile de la concursul de infracțiuni în ceea ce privește pedeapsa principală (art. 39 C. pen.).

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Falsul în declarații are unele elemente comune, dar și deosebiri cu anumite infracțiuni prevăzute în Codul penal în alte titluri sau cu unele legi penale speciale.

Astfel, atât la falsul în declarații, cât și la infracțiunea de inducere în eroare a organelor judiciare prevăzută în art. 268 C. pen., la mărturia mincinoasă incriminată în art. 273 C. pen. sau la unele infracțiuni privitoare la regimul vamal, prevăzute în Legea nr. 86/2006, ori la infracțiunea descrisă în art. 18^1 din Legea nr. 78/2000, modificat prin Legea nr. 187/2012, acțiunea care constituie elementul material al acestora este comună, în sensul că autorul, la toate aceste fapte, face declarații false cu rea-credință, în toate cazurile, cu scopul de a produce, în general, anumite consecințe juridice.

Deosebirea între falsul în declarații și celelalte infracțiuni menționate mai sus există în producerea unor consecințe care, pe lângă afectarea încrederii publice prin asemenea declarații date în fața unor unități sau autorități publice, se vatămă, în principal, și alte valori sociale care dau acestor fapte o gravitate mult mai ridicată decât în cazul săvârșirii infracțiunii de fals în declarații.

B. Aspecte procesuale

Acțiunea penală pentru infracțiunea de fals în declarații se pune în mișcare din oficiu. Autoritatea, instituția sau autoritatea publică la care s-a comis falsul în declarații, de îndată ce a descoperit existența falsului, va sesiza organele de urmărire penală (art. 288 C. pr. pen.).

Urmărirea penală și judecata se efectuează potrivit regulilor de competență și de procedură obișnuite.

Organele de urmărire penală pun în mișcare acțiunea penală dacă vor constata că există probe din care rezultă presupunerea rezonabilă că o persoană a săvârșit această infracțiune și nu există cazuri care împiedică punerea în mișcare sau exercitarea acesteia.

Când instanța hotărăște că declarația conține arătări false, va face aplicarea dispozițiilor art. 580 alin. (4) C. pr. pen.

Dacă prin declarația falsă s-au produs prejudicii materiale, persoana vătămată poate formula acțiunea civilă în cadrul procesului penal împotriva făptuitorului.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

a) Codul penal de la 1864 nu conținea vreo dispoziție prin care să fie incriminată fapta de fals în declarații.

b) Codul penal de la 1936 incrimina falsul în declarații în două texte, și anume art. 404 și art. 405.

În art. 404 era incriminată fapta persoanei care, în fața unui funcționar public, făcea declarații neadevărate pentru întocmirea unui act public privitor la starea civilă sau stabilirea identității unei persoane ori privitor la vreun raport juridic dintre alte persoane și se pedepsea cu închisoare corecțională de la 3 luni la un an, amendă de la 2.000 la 5.000 de lei și interdicție corecțională de la unu la 2 ani.

Potrivit dispozițiilor art. 405, constituia fals în declarații fapta aceluia care, cu ocazia unui interogator asupra identității sau altor calități ale persoanei sale sau ale altuia, făcea declarații neadevărate în fața unui funcționar public aflat în exercițiul funcțiunii sale, fiind sancționat cu pedeapsa prevăzută la art. 404. Aceeași pedeapsă se aplica și aceluia care făcea declarații neadevărate, în scopul de a induce în eroare autoritatea publică asupra identității stării sale civile sau altor calități ale persoanei sale ori ale alteia, chiar dacă faptul s-a petrecut înaintea unui particular ce are îndatorirea de a înregistra identitatea persoanelor.

c) Codul penal de la 1968 incrimina falsul în declarații în art. 292 într-o formulare sintetică, dar precisă și cuprinzătoare, textul reușind să cuprindă toate variantele posibile de fals în declarații producătoare de consecințe juridice.

d) Codul penal de la 2004 incrimina falsul în declarații în art. 474, având un conținut identic cu cel cuprins în art. 292 C. pen. 1968, mai puțin limitele speciale ale pedepsei cu închisoarea, care erau mai ridicate.

B. Situații tranzitorii

Întrucât falsul în declarații în noul Cod penal (art. 326) are același conținut cu falsul în declarații din Codul penal anterior (art. 292) și aceleași pedepse ca natură și limite speciale, nu ridică probleme în aplicarea legii penale în situații tranzitorii. Daca instanța de judecată, potrivit criteriilor generale de individualizare a pedepsei, alege să aplice pedeapsa cu amenda pentru săvârșirea infracțiunii de fals în declarații, atunci mai favorabile sunt prevederile Codului penal anterior.

8. Elemente de drept comparat

Din consultarea mai multor Coduri penale străine rezultă că unele dintre acestea, asemănător Codului penal român, incriminează distinct falsul în declarații, iar altele nu conțin astfel de incriminări, dar, din reglementările de ansamblu a faptelor de fals în înscrisuri, putem reține că falsul în declarații apare ca modalitate normativă în conținutul altor fapte de fals.

Din prima categorie fac parte Codul penal italian și Codul penal francez.

A. Codul penal italian prevede falsul în declarații în art. 495 și art. 496. În art. 495 este incriminat falsul în declarații asupra identității sau calității personale proprii sau a altora, în două variante: o variantă tip și o variantă atenuată. Varianta tip constă în fapta aceluia care declară sau atestă în mod fals unui funcționar public ori într-un act public identitatea, condiția sau alte calități ale propriei persoane ori ale altuia și se pedepsește cu închisoare până la 3 ani. Varianta atenuată se reține când declarația falsă a făptuitorului se face cu privire la acte de stare civilă sau care se referă la cazierul judiciar. Art. 496 este destinat incriminării altor cazuri de fals în declarații decât cele prevăzute la art. 495, făcute unui funcționar public sau unei persoane însărcinate cu o funcție publică, aflată în exercitarea funcțiilor sau serviciului, și se pedepsește cu închisoare până la un an sau amendă.

B. Codul penal francez incriminează falsul în declarații în art. 441-6 alin. (2), în care se prevede: „se pedepsește cu până la 2 ani închisoare și cu amendă de 30.000 de euro acela care face declarații mincinoase în vederea obținerii de la administrația publică sau de la un organism însărcinat cu o misiune în serviciul public a unei alocații, plăți sau avantaj nedrept".

În a doua categorie se includ **Codul penal spaniol**, **Codul penal belgian** și **Codul penal olandez**. Acestea nu incriminează falsul în declarații într-un text distinct, dar, prin formularea altor prevederi în materia sancționării faptelor de fals în înscrisuri, se include și această faptă.

Falsul privind identitatea

Art. 327. (1) Prezentarea sub o identitate falsă ori atribuirea unei asemenea identități altei persoane, făcută unei persoane dintre cele prevăzute în art. 175 sau transmisă unei unități în care aceasta își desfășoară activitatea prin folosirea frauduloasă a unui act ce servește la identificare, legitimare ori la dovedirea stării civile sau a unui astfel de act falsificat, pentru a induce sau a menține în eroare un funcționar public, în vederea producerii unei consecințe juridice, pentru sine ori pentru altul, se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 3 ani.

(2) Când prezentarea s-a făcut prin întrebuințarea identității reale a unei persoane, pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani.

(3) Încredințarea unui act ce servește la identificare, legitimare ori la dovedirea stării civile spre a fi folosit fără drept se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Ilie Pascu)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Dispozițiile art. 327 C. pen., care incriminează falsul privind identitatea, au corespondent în dispozițiile art. 293 C. pen. anterior, care incriminau aceeași faptă.

O examinare comparativă a celor două texte de incriminare a falsului privind identitatea pune în evidență, pe de o parte, asemănări, iar, pe de altă parte, deosebiri sau diferențe.

Ca asemănări, reținem faptul că noul Cod penal a menținut două variante de incriminare a falsului privind identitatea existente și în Codul penal anterior, și anume: varianta tip, care presupune prezentarea sub o identitate falsă ori atribuirea unei asemenea identități altei persoane, și varianta asimilată, care constă în încredințarea unui înscris ce servește la identificare, legitimare ori la dovedirea stării civile spre a fi folosit fără drept.

Deosebirile sau diferențierile sunt mai multe și semnificative. O primă deosebire vizează conținutul variantei tip a falsului privind identitatea; acesta, în art. 327 C. pen., a fost reformulat pentru a i se da o mai mare claritate și pentru a-l armoniza cu celelalte norme de incriminare a faptelor de fals în înscrisuri.

A doua deosebire se referă la introducerea în structura art. 327 C. pen. a unei variante agravate a infracțiunii de fals privind identitatea, inexistentă în art. 293 C. pen. anterior, care se reține când prezentarea sub o identitate falsă săvârșită în condițiile descrise la varianta tip s-a făcut prin întrebuințarea identității reale a unei persoane, luând în seamă, în acest caz, existența riscului angajării unei consecințe juridice în sarcina persoanei respective.

A treia deosebire privește regimul sancționator al infracțiunii de fals privind identitatea. În noul Cod penal, la varianta tip a acestei infracțiuni, limita minimă specială a fost majorată de la 3 luni la 6 luni, iar la varianta asimilată s-au prevăzut limite speciale ale pedepsei cu închisoarea, mai reduse decât pentru varianta tip și, în plus, s-a stabilit amenda ca pedeapsă alternativă.

De menționat că în art. 37 din Legea nr. 10/2001 privind regimul juridic al unor imobile preluate în mod abuziv în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989[1] era incriminată o variantă agravată specială a infracțiunilor prevăzute în art. 288-293 C. pen. anterior când erau săvârșite în cadrul procedurilor de restituire a imobilelor stabilite prin acea lege, iar minimul și maximul special al pedepsei închisorii se majora cu 2 ani. Prin art. 89 din Legea nr. 187/2012, art. 37 din Legea nr. 10/2001 a fost abrogat începând cu data de 1 februarie 2014.

[1] Republicată în M. Of. nr. 798 din 2 septembrie 2005, cu modificările și completările ulterioare.

2. Concept și caracterizare

Așa cum rezultă din conținutul dispozițiilor art. 327 C. pen., falsul privind identitatea este incriminat într-o variantă tip, o variantă agravată și o variantă asimilată.

Varianta tip [art. 327 alin. (1) C. pen.] constă în prezentarea sub o identitate falsă ori atribuirea unei asemenea identități altei persoane, făcută unei persoane dintre cele prevăzute în art. 175 C. pen. sau transmisă unei unități în care aceasta își desfășoară activitatea, prin folosirea frauduloasă a unui act care servește la identificare, legitimare ori la dovedirea stării civile sau a unui astfel de act falsificat, pentru a induce sau menține în eroare un funcționar public, în vederea producerii unei consecințe juridice, pentru sine sau pentru altul.

Varianta agravată [art. 327 alin. (2) C. pen.] se reține când prezentarea sub o identificare falsă s-a făcut în condițiile variantei tip, dar prin întrebuințarea identității reale a unei persoane.

Varianta asimilată [art. 327 alin. (3) C. pen.] presupune încredințarea unui act ce servește la identificare, legitimare ori la dovedirea stării civile spre a fi folosit pe nedrept.

În temeiul prevederilor art. 327 C. pen., falsul privind identitatea poate fi definit ca fiind fapta persoanei care se prezintă sub o identitate falsă ori atribuie altei persoane o asemenea identitate, prin folosirea frauduloasă a unui act ce servește la identificare, legitimare ori la dovedirea stării de civile sau a unui astfel de act falsificat, în fața unui funcționar public sau a unei persoane care exercită, în condițiile legii, un serviciu de interes public, pentru a induce sau menține în eroare asemenea persoane, în vederea producerii unei consecințe juridice, pentru sine sau pentru altul.

Prezentarea sub o identitate falsă sau atribuirea unei identități false altei persoane ori folosirea frauduloasă a unor acte care servesc la identificarea, legitimarea ori la dovedirea stării civile, în condițiile și scopurile prevăzute în norma de incriminare, constituie o alterare de adevăr care poate genera consecințe grave, dat fiind faptul că de identitatea persoanelor sunt legate formarea și desfășurarea unui important număr de relații sociale[1].

Falsul privind identitatea aduce în mod evident atingere încrederii pe care oamenii o acordă mijloacelor prin care se constată identitatea persoanelor. De aceea, există un sistem riguros în care dovedirea identității se face prin prezentarea unor buletine sau cărți de identitate confecționate în așa fel încât săvârșirea infracțiunii de fals asupra identității să fie mai greu de săvârșit, dar nu imposibilă, mai ales atunci când se îngăduie ca identitatea să fie dovedită și cu alte mijloace, în special diferite carnete, legitimații, certificate etc., care pot fi ușor folosite de alte persoane decât titularii lor.

Realitatea ne demonstrează că tehnica falsificării unor astfel de acte se perfecționează, ceea ce impune găsirea de noi mijloace de contracarare și justifică incriminarea falsului privind identitatea[2].

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic al infracțiunii de fals privind identitatea îl constituie relațiile sociale a căror naștere și desfășurare se întemeiază pe încrederea publică acordată constatărilor făcute de către funcționarii publici sau de o persoană care exercită un

[1] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 463.
[2] *Ibidem*, p. 736.

serviciu de interes public, cu privire la identitatea persoanelor, constatări bazate pe concordanța dintre identitatea sub care acestea se prezintă în fața funcționarului public sau a unității în care acesta își desfășoară activitatea și identitatea lor reală.

B. Obiectul material la varianta tip și la varianta agravată ale infracțiunii de fals privind identitatea, de regulă, lipsește, deoarece identitatea constituie un atribut imaterial al persoanei. Totuși, dacă falsul privind identitatea se săvârșește prin prezentarea unor înscrisuri false sau prin folosirea lor fără drept, aceste înscrisuri, care constituie mijloace de săvârșire a faptei, pot fi considerate și obiect material al acestei infracțiuni[1], de exemplu, cartea de identitate, pașaportul, carnetul de student, legitimația de angajat, tichetul sau ecusonul de acces într-o instituție sau orice alt mijloc de care s-a folosit făptuitorul spre a se prezenta sub o identitate falsă.

În cazul variantei asimilate, înscrisul încredințat pentru a fi folosit pe nedrept poate fi socotit nu numai ca mijloc de săvârșire a faptei, ci și ca obiect material al acesteia.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ nemijlocit (autor) al faptei de fals privind identitatea, în oricare dintre variantele de incriminare, poate fi orice persoană responsabilă penal. Participația penală este posibilă sub forma instigării sau complicității.

Luând în seamă modalitățile normative prevăzute de norma de incriminare a falsului privind identitatea, se impun unele precizări în legătură cu persoanele implicate in efectuarea acestora[2].

În ipoteza în care autorul infracțiunii atribuie, în condițiile prevăzute de art. 327 alin. (1) C. pen., o identitate falsă pentru o altă persoană, aceasta din urmă, dacă este prezentă și confirmă acea identitate falsă, va fi coautor la fapta respectivă. Dacă însă acea persoană nu va fi prezentă la momentul săvârșirii faptei, dar v-a consimți să-i fie prezentată identitatea falsificată, va avea calitatea de complice la săvârșirea infracțiunii.

Când făptuitorul încredințează unei alte persoane un înscris pentru a fi folosit fără drept, cu privire la identitatea acesteia din urmă, prima persoană va răspunde pentru infracțiunea prevăzută în art. 327 alin. (3) C. pen. Dacă persoana care primește înscrisul respectiv îl folosește fără drept în scopul arătat de lege, va răspunde pentru infracțiunea de fals privind identitatea, varianta tip.

b) Subiectul pasiv al infracțiunii de fals privind identitatea este autoritatea sau instituția ori persoana care exercită un serviciu de interes public, pentru care a fost învestită de autoritățile publice, și care a fost indusă în eroare de către o persoană fizică, prin prezentarea sub o identitate falsă ori prin atribuirea unei asemenea identități altei persoane, precum și persoana a cărei identitate a fost uzurpată, în cazul substituirii de persoane. Subiect pasiv eventual poate fi și persoana vătămată prin consecința juridică produsă prin folosirea identității false.

D. Locul și timpul săvârșirii infracțiunii

În conținutul juridic al infracțiunii de fals privind identitatea nu există cerințe legate de locul și timpul săvârșirii acestei fapte.

Locul și data săvârșirii faptei sunt însă determinate de locul și data prezentării sub o identitate falsă sau de atribuirea unei asemenea identități altei persoane ori de încredințarea unui act ce servește la identificare, legitimare ori la dovedirea stării

[1] Ilie Pascu, Mirela Gorunescu, *op. cit.*, p. 575.

[2] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 463; Teodor Vasiliu și colab., *op. cit.*, vol. II, p. 303.

civile spre a fi folosit fără drept în fața unui funcționar public sau a unității în care acesta își desfășoară activitatea, unde s-a săvârșit fapta, chiar dacă acea consecință urmărită de făptuitor s-a produs în alt loc sau la altă dată.

4. Structura și conținutul constitutiv al infracțiunii

În structura incriminării falsului privind identitatea se includ: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv**, ca părți componente.

A. Situația premisă

Fapta de fals privind identitatea are ca situație premisă existența unei stări de fapt de care sunt legate anumite consecințe juridice față de o persoană sau de o categorie de persoane care, pentru a beneficia de acele consecințe, trebuie să-și dovedească identitatea (de exemplu, prezentarea sub o identitate falsă la serviciul de pașapoarte pentru a obține un pașaport ori la un concurs pentru ocuparea unui post sau de a obține o carte de identitate etc.).

Fără o astfel de stare de fapt, prezentarea sub o identitate falsă sau atribuirea unei identități false unei alte persoane ori încredințarea unui înscris care ar putea fi folosit pe nedrept pentru dovedirea identității ar fi fapte complet irelevante din punct de vedere juridic și deci nesusceptibile de a constitui un ilicit penal.

Situația premisă a infracțiunii de fals privind identitatea nu este îndeplinită în ipoteza în care, din eroare, s-a crezut că ar exista o situație de fapt care implică necesitatea identificării (faptă putativă).

B. Conținutul constitutiv

Este alcătuit din: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă cuprinde elementul material, cerințe esențiale, urmarea imediată și legătura de cauzalitate.

Elementul material al infracțiunii de fals privind identitatea se poate realiza prin acțiunile (alternative), cu mijloacele și în condițiile prevăzute în art. 327 C. pen.

La varianta tip și cea agravată ale falsului privind identitatea, elementul material poate consta fie în acțiunea făptuitorului de a se prezenta sub o identitate falsă unei persoane dintre cele prevăzute la art. 175 C. pen., fie în cea de atribuire a unei asemenea identități altei persoane, făcută unui funcționar public sau transmisă unei unități în care funcționarul public își desfășoară activitatea, prin folosirea frauduloasă a unui act ce servește la identificare, legitimare ori la dovedirea stării civile sau a unui astfel de act falsificat, pentru a induce în eroare sau a menține în eroare un funcționar public, în vederea producerii unor consecințe juridice, pentru sine sau pentru altul.

Acțiunea de „prezentare" a unei persoane sub o identitate falsă se poate face pe cale orală sau prin folosirea unor documente de identitate falsificate sau sustrase de la alte persoane înaintea funcționarului public care are competența să constate identitatea acesteia. În ceea ce privește prezentarea unei identități false pe cale orală, în doctrina penală s-a exprimat opinia (pe care o susținem) că, în materie de stabilire a identității, în afară de cazurile rare când persoanele sunt bine cunoscute de către cei care solicită stabilirea identității, nimeni nu trebuie crezut pe cuvânt[1], ceea ce ar urma să înțelegem că falsul privind identitatea săvârșit în această modalitate ar însemna să existe numai când făptuitorul prezintă acte de identitate false ori se folosește fraudulos de acte adevărate[2]. De altfel, ar fi greu de admis tragerea unei

[1] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 465.

[2] George Antoniu, Costică Bulai (coordonatori), *op. cit.*, vol. III, p. 260.

persoane la răspundere pentru infracțiunea de fals privind identitatea numai pentru că și-a dat, verbal, o identitate în fața unui funcționar public care avea obligația să pretindă actul de identitate; cu atât mai mult apare necesar aceasta când, în raport cu identitatea stabilită, ar urma să se producă anumite consecințe juridice. Dacă funcționarul public nu își îndeplinește această îndatorire, nu va avea dreptul să pretindă că a fost indus în eroare de făptuitor.

Într-o altă opinie[1] se consideră că falsul privind identitatea, varianta tip și varianta agravată, poate fi săvârșit verbal, în scris ori prin folosirea actelor doveditoare ale identității false sau prin folosirea lor în mod fraudulos. Practica judiciară a promovat soluția săvârșirii falsului privind identitatea și pe cale orală sub incidența Codului penal anterior. Astfel, s-a decis că, în cazul în care inculpatul s-a prezentat în fața polițiștilor care îl imobilizează după săvârșirea unei tâlhării sub alt nume decât cel real, sunt întrunite elementele constitutive ale infracțiunii de fals privind identitatea, chiar dacă făptuitorul nu a prezentat și documente false de identitate, aceasta nefiind o condiție esențială cerută de lege pentru existența infracțiunii; într-o altă cauză, inculpatul a fost condamnat, printre altele, și pentru infracțiunea de fals privind identitatea, reținându-se că în una dintre zile s-a prezentat în fața unui notar public, spunând că se numește „Jordan Marius" (deși în realitate are un alt nume), și a solicitat autentificarea unui contract de vânzare-cumpărare în care el să figureze în calitate de cumpărător[2].

Prin reformularea conținutului infracțiunii de fals privind identitatea în art. 327 C. pen., în raport cu dispozițiile art. 293 C. pen. anterior, s-a tranșat disputa privind necesitatea utilizării unor documente de identitate pentru comiterea acestei infracțiuni, pornindu-se de la premisa că funcționarul public în fața căruia autorul se prevalează de o identitate falsă nu trebuie să dea crezare simplelor informații ale acestuia, el dispunând de mijloacele necesare identificării persoanei. Prin urmare, falsul privind identitatea nu mai poate fi săvârșit oral, ci numai prin folosirea frauduloasă a unui act la identificare, legitimare ori la dovedirea stării civile ori a unui astfel de act falsificat.

Dacă în modalitatea de prezentare sub o identitate falsă se utilizează și un act falsificat, nu se va reține în concurs și uzul de fals (art. 323 C. pen.), acesta fiind absorbit în falsul privind identitatea[3].

Infracțiunea subzistă și dacă prezentarea sub identitate falsă se face în fața unui funcționar străin, în străinătate[4].

În practica judiciară (sub incidența Codului penal anterior) s-a reținut că săvârșește falsul privind identitatea, în această modalitate, inculpatul care, după expulzarea din țara unde a executat o pedeapsă privativă de libertate aflat în stare de recidivă în raport cu mai multe condamnări suferite în Romania, pentru care a fost dat în urmărire generală, își atribuie o falsă identitate în fața organelor poliției de frontieră, în scopul de a se sustrage de la executarea pedepselor și de a putea obține un pașaport pe numele său real[5]; ori inculpatul care, fiind prins în flagrant delict de furt, s-a legitimat față de organul pe poliție cu un pașaport pe numele altei

[1] Ovidiu Augustin Stoica, *Drept penal. Partea specială*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1976, p. 346; Tudorel Toader, *op. cit.*, p. 375.
[2] Trib. Galați, sent. pen. nr. 184/2001, în Dreptul nr. 10/2001, p. 163.
[3] CSJ, s. pen., dec. nr. 755/1997, în Dreptul nr. 8/1998, p. 146.
[4] ICCJ, Secțiile Unite, dec. nr. XIX/2007 (M. Of. nr. 503 din 3 iulie 2008).
[5] CSJ, s. pen., dec. nr. 2554/2003, în RDP nr. 1/2005, p. 168.

persoane, de pe care lipsea propria fotografie[1]; ori fapta inculpatului de a-și atribui, în cursul urmăririi penale, o altă identitate decât cea reală, cu scopul evident de a produce unele consecințe juridice[2].

A doua acțiune de realizare a elementului material al infracțiunii de fals privind identitatea, în varianta tip, este aceea de atribuire a unei identități false pentru o altă persoană. A atribui o identitate falsă altei persoane înseamnă a declara, a atesta unui funcționar public îndreptățit a stabili identitatea acelei persoane că persoana respectivă are o identitate care, în realitate, nu este a sa, alterându-se în acest fel adevărul, eventual prezentându-se și anumite dovezi false sau alte mijloace frauduloase[3].

În practica judiciară s-a reținut săvârșirea falsului privind identitatea în această modalitate în cazul în care inculpatul a dat o declarație falsă pe propria răspundere că este de acord ca cei doi copii ai săi să fie trecuți în pașaportul soției și a prezentat doi copii ce nu erau ai săi în fața organelor de poliție pentru a fi trecuți în acel pașaport, în scopul scoaterii lor din țară[4]; ori în situația în care inculpatul a prezentat în fața notarului public o persoană despre care a pretins că este soția sa, în vederea încheierii unui contract de mandat prin care inculpatul era împuternicit să ipotecheze un apartament[5]; sau în ipoteza în care persoana, cerându-i-se de către organul de poliție să spună numele însoțitorului său – care săvârșise o contravenție și nu avea asupra sa niciun act de identitate –, indică numele altei persoane[6].

La varianta asimilată a falsului privind identitatea, elementul material constă în acțiunea de încredințare a unui act ce servește la identificare (buletin de identitate, carte de identitate, pașaport etc.), legitimare (legitimații de serviciu, tichete, ecusoane etc.) ori la dovedirea stării civile (certificare de naștere, căsătorie etc.), în vederea folosirii pe nedrept. Încredințarea altor acte sau înscrisuri, chiar dacă s-ar referi la o anumită persoană (de exemplu, diplomă de orice fel, brevete, livrete militare, librete CEC, permise de conducere etc.), nu pot constitui sau intra în sfera obiectului material al acestei variante a infracțiunii de fals privind identitatea.

Cerințe esențiale. În cazul variantei tip și a variantei agravate, pentru ca acțiunea de prezentare sau de atribuire să întregească latura obiectivă a infracțiunii de fals privind identitatea, trebuie să aibă loc în fața unui funcționar public competent de a identifica o persoană sau să fie trimisă unei unități în care funcționarul public își desfășoară activitatea. Această cerință nu este îndeplinită dacă prezentarea sub o falsă identitate s-a făcut în fața unui angajat al unei persoane juridice private ori a fost trimisă unei asemenea persoane juridice.

În cazul variantei asimilate, pentru ca acțiunea de încredințare a unui înscris să întregească latura obiectivă a infracțiunii, trebuie ca acel înscris să fie dintre acelea care servesc la identificare, legitimare ori la dovedirea stării civile și spre a fi folosit pe nedrept. Încredințarea altor acte, chiar dacă s-ar referi la o anumită persoană, nu conduce la realizarea cerinței esențiale menționate.

De asemenea, prin norma de incriminare a falsului privind identitatea se mai cere ca activitățile ilicite (prezentarea, atribuirea, încredințarea) să se săvârșească în

---

[1] Trib. București, s. I pen., dec. nr. 585/1993, în Constantin Sima, *Codul penal adnotat cu practica judiciară 1969-2000*, Ed. Lumina Lex, București, p. 772.

[2] George Antoniu, Costică Bulai (coordonatori), *op. cit.*, vol. III, p. 162.

[3] Vasile Dobrinoiu, Norel Neagu, *op. cit.*, p. 601.

[4] C. Ap. București, s. a II-a pen., dec. nr. 1354/2006, în Cristina Rotaru, *op. cit.*, p. 176.

[5] C. Ap. București, s. a II-a pen., dec. nr. 1197/2006, în Cristina Rotaru, *op. cit.*, p. 115.

[6] Constantin Duvac, *op. cit.*, vol. II, p. 112.

vederea producerii unor consecințe juridice, în cazul variantei tip și agravate, iar în varianta asimilată, încredințarea actului, care are un conținut real, se face cu scopul de a fi folosit pe nedrept.

Urmarea imediată a infracțiunii de fals privind identitatea constă în crearea unei stări de pericol determinată de obținerea, în cazul variantei tip și a variantei asimilate, în mod fraudulos, a unei constatări privind identitatea necorespunzătoare adevărului și deci susceptibilă de a fi sursa unor consecințe juridice nelegitime[1].

Când urmarea imediată nu s-a putut produce fiindcă falsul asupra identității a fost demascat chiar de la început sau fiindcă înscrisurile (actele) încredințate spre a fi pe nedrept folosite nu erau valabile, latura obiectivă a infracțiunii nu va fi realizată și, în consecință, nu va exista infracțiunea prevăzută în art. 327 C. pen.

Legătura de cauzalitate. Din cuprinsul textului de incriminare a falsului privind identitatea rezultă că între acțiunile care constituie elementul material și urmarea imediată trebuie să existe o legătură de cauzalitate. Întrucât urmarea imediată constă în crearea unei stări de pericol pentru relațiile sociale ocrotite și este inerentă acțiunilor incriminate, face ca legătura de cauzalitate să nu fie necesară a fi dovedită special.

b) Latura subiectivă cuprinde elementul subiectiv și cerințe esențiale.

Elementul subiectiv. Forma de vinovăție a elementului subiectiv, în toate cele trei variante de incriminare a faptei de fals privind identitatea, este intenția. Aceasta înseamnă că făptuitorul cunoaște că identitatea sub care s-a prezentat sau pe care a atribuit-o altuia este falsă ori că încredințarea unui act care servește la identificare, legitimare ori la dovedirea stării civile unei alte persoane s-a făcut spre a fi folosit de acesta fără drept.

Cerințe esențiale. Pentru întregirea laturii subiective a infracțiunii de fals privind identitatea, varianta tip, se care ca acțiunile incriminate efectuate în condițiile prevăzute în art. 327 alin. (1) C. pen. să aibă ca scop inducerea sau menținerea în eroare a unui funcționar public care are obligația de a stabili identitatea unei persoane, în vederea producerii unei consecințe juridice, pentru sine sau pentru altul.

Inducerea în eroare are loc când fapta este săvârșită pentru prima dată; menținerea în eroare se produce atunci când se repetă în aceleași condiții (de exemplu, în cazul în care, prin prezentarea sub o identitatea falsă, acea persoană încasează, în mai multe luni, pensia altei persoane).

În cazul variantei agravate, prezentarea trebuie să se facă prin întrebuințarea identității reale a unei persoane.

În ceea ce privește falsul privind identitatea – varianta asimilată –, intenția trebuie să fie însoțită de cerința esențială ca acțiunea de încredințare a unui act ce servește la identificare, legitimare ori la dovedirea stării civile să se facă în scopul folosirii fără drept de către o altă persoană.

Cerințele esențiale, în cazul fiecărei variante de incriminare a falsului privind identitatea, fac ca elementul subiectiv al infracțiunii să aibă caracterul de „intenție calificată".

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

Falsul privind identitatea fiind o faptă intenționată, iar la toate cele trei variante de incriminare elementul material realizându-se prin acțiune (comisiune), face ca

[1] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 466.

acesta să fie susceptibil de a parcurge toate fazele de desfășurare a activității infracționale: faza actelor de pregătire, faza actelor de executare, faza consumării și, eventual, faza epuizării.

a) Actele pregătitoare, atât cele morale, cât și cele materiale, deși posibile și, de multe ori, inevitabile, nu sunt incriminate. Ele pot avea valoare de acte de complicitate anterioară, când sunt efectuate cu intenție de o altă persoană și au folosit autorului la săvârșirea infracțiunii în forma consumată.

b) Tentativa, în modalitatea întreruptă, este posibilă la infracțiunea de fals privind identitatea, dar nu este incriminată.

c) Consumarea. Falsul privind identitatea se săvârșește în formă consumată odată cu executarea acțiunii incriminate proprie fiecărei variante normative și a producerii urmării imediate, adică a acelei stări de pericol pentru valoarea socială a încrederii publice în actele ce servesc la identificarea, legitimarea sau la dovedirea stării civile a unei persoane.

Pentru existența falsului privind identitatea în forma consumată nu este necesar să se fi produs consecința juridică în vederea căreia s-a recurs la prezentarea sub o identitate falsă ori la întrebuințarea identității reale a unei persoane sau la atribuirea unei identități false altei persoane. În ipoteza în care, prin executarea acțiunilor incriminate, pe lângă urmarea imediată (starea de pericol), s-a realizat și consecința juridică avută în vedere de către făptuitor, ca, de exemplu, înșelăciunea (art. 244 C. pen.) sau executarea fără drept a unei profesii sau activități (art. 348 C. pen.), va exista concurs de infracțiuni.

Pentru consumarea infracțiunii, în varianta asimilată, nu prezintă relevanță dacă actul ce servește la identificare, legitimare ori la dovedirea stării civile, încredințat altei persoane pentru a fi folosit fără drept, a fost ori nu a fost folosit fără drept de acea persoană, întrucât folosirea acelui act constituie scopul, iar nu rezultatul acțiunii incriminate.

d) Epuizarea. În cazul în care starea de fapt ce constituie situația premisă în structura infracțiunii de fals privind identitatea implică efectuarea unei prestații periodice, în așa fel încât, la fiecare termen, făptuitorul, menținând în eroare funcționarul public sau unitatea în care acesta își desfășoară activitatea, prin folosirea frauduloasă a unui act ce servește la identificare, legitimare sau la dovedirea stării civile, această faptă capătă caracterul de infracțiune continuată, la care distingem un moment al epuizării corespunzător datei când vor înceta prestațiile periodice sau când fapta va fi descoperită[1]. În practica judiciară, sub incidența Codului penal anterior, s-a decis că „în situația în care, pe parcursul procesului penal, persoana inculpată se prezintă sub o altă identitate și abia când persoana ale cărei date au fost folosite se prezintă la poliție se descoperă adevărata identitate a inculpatului, momentul epuizării infracțiunii de fals privind identitatea este cel al prezentării adevăratului titular la secția de poliție"[2].

B. Modalități

a) Modalități normative. La falsul privind identitatea, modalitățile normative sunt diferite în raport cu varianta de incriminare a acestei fapte.

În cazul variantei tip [art. 327 alin. (1)], distingem patru modalități normative, și anume: prezentarea sub o identitatea falsă pentru a induce sau menține în eroare

[1] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, pp. 467-468.

[2] Dec. pen. nr. 303/Ap. din 5 octombrie 2006, în *Curtea de Apel Brașov, Culegere de practică judiciară în materie penală pe anul 2006*, Ed. Hamangiu, București, 2008, p. 111.

un funcționar public, în vederea producerii unei consecințe juridice pentru sine; prezentarea sub o identitate falsă pentru a induce sau menține în eroare un funcționar public, în vederea producerii unei consecințe juridice pentru altul; atribuirea unei identități false altei persoane pentru a induce sau menține în eroare un funcționar public, în vederea producerii unei consecințe juridice pentru sine; atribuirea unei identități false altei persoane pentru a induce sau menține în eroare un funcționar public, în vederea producerii unei consecințe juridice pentru altul.

La varianta agravată [art. 327 alin. (2)] există o singură modalitate normativă, constând în prezentarea sub o identitate reală a altei persoane în scopul producerii unei consecințe juridice.

Varianta asimilată [art. 327 alin. (3)] presupune încredințarea unui act ce servește la identificare, legitimare ori la dovedirea stării civile spre a fi folosit fără drept.

b) Modalități de fapt. Acestea sunt variate după cum falsul privind identitatea vizează persoana făptuitorului, adică titularul actului fals, natura acestuia (servește la identificare, legitimare, stabilirea stării civile), beneficiarul falsului privind identitatea (prieten, cunoscut, străin etc.) ori natura profitului realizat (material, nematerial). Toate aceste modalități, atât cele normative, cât și cele de fapt, vor fi avute în seamă de instanța de judecată la stabilirea naturii, duratei sau cuantumului pedepsei.

C. Sancțiuni

Falsul privind identitatea, varianta tip [art. 327 alin. (1)], se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani. Când falsul privind identitatea se săvârșește în varianta agravată [art. 327 alin. (2)], pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani, iar când se comite în condițiile variantei asimilate [art. 327 alin. (3)], pedeapsa este închisoarea de la 3 luni la 2 ani sau amenda.

Potrivit dispozițiilor art. 62 C. pen., dacă prin săvârșirea falsului privind identitatea s-a urmărit obținerea unui fals material, pe lângă pedeapsa închisorii, se poate aplica și pedeapsa amenzii.

Pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi este facultativă; ea poate fi aplicată, în cazul săvârșirii falsului privind identitatea, dacă instanța constată că, față de gravitatea infracțiunii, împrejurările cauzei și persoana infractorului, această pedeapsă este necesară.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Falsul privind identitatea are unele elemente comune cu celelalte infracțiuni de fals în înscrisuri.

În primul rând, prin falsul privind identitatea, ca și prin celelalte infracțiuni de fals în înscrisuri se denaturează adevărul, se creează o stare de pericol pentru încrederea publică ce ar trebui acordată înscrisurilor care au un rol determinant în desfășurarea și dezvoltarea relațiilor între oameni.

În al doilea rând, falsul privind identitatea, ca și falsul material și intelectual în înscrisuri oficiale sau în înscrisuri sub semnătură privată ori falsul în declarații, au drept scop producerea unor consecințe juridice.

În al treilea rând, falsul privind identitatea, asemănător celorlalte infracțiuni de fals în înscrisuri, constituie un mijloc de săvârșire a altor infracțiuni, cum ar fi: înșelăciunea (art. 244), exercitarea fără drept a unei profesii sau activități (art. 348), uzurparea de calități oficiale (art. 258), trecerea frauduloasă a frontierei (art. 262) etc.

Infracțiunea de fals privind identitatea se aseamănă cu infracțiunea de uz de fals în varianta în care făptuitorul folosește un înscris oficial fals dintre cele care servesc la identificare, legitimare sau la dovedirea stării civile. În cazul în care autorul falsului privind identitatea folosește un act de identificare sau de legitimare fals sau pe numele altei persoane în fața autorităților, se reține numai infracțiunea de fals privind identitatea, pentru că această din urmă faptă absoarbe uzul de fals. În acest sens, în practica judiciară s-a decis că „folosirea unui pașaport fals, pe numele altei persoane, în fața autorităților, constituie infracțiunea de fals privind identitatea, iar nu aceea de uz de fals în concurs cu cea dintâi. Prezentarea sub o identitate falsă, prevăzută în art. 293 C. pen. anterior, poate fi săvârșită și prin folosirea unor acte false de identitate, fapta fiind absorbită în conținutul laturii obiective a infracțiunii de fals privind identitatea, ca o modalitate de inducere în eroare a organului de stat[1].

B. Aspecte procesuale

a) Falsul privind identitatea, din punct de vedere al urmăririi penale și al judecății, este supus regulilor procesuale obișnuite. Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu.

b) Competente să efectueze urmărirea penală în cazul infracțiunii prevăzute în art. 327 C. pen. sunt organele de cercetare penală ale poliției judiciare, care desfășoară activitatea sub conducerea sau sub supravegherea procurorului, iar competența de judecată în primă instanță o are judecătoria (art. 35 C. pr. pen.).

În cauzele privind infracțiunile de fals în înscrisuri, așadar, inclusiv falsul privind identitatea, organul de urmărire penală sau instanța de judecată poate dispune să fie prezentate scripte de comparație (art. 183 C. pr. pen.).

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

a) În Codul penal de la 1864, fapta de fals privind identitatea nu era incriminată. În acest cod, folosirea de nume sau calități mincinoase constituia o uneltire vicleană în conținutul infracțiunii de înșelăciune varianta calificată prevăzută în art. 334. În acest text, printre modalitățile normative de săvârșire, se prevedea și întrebuințarea de „nume sau calități mincinoase (...)" pentru a amăgi pe cineva să-i dea „bani, mobile sau obligațiuni (...)" etc.

b) Codul penal de la 1936 incrimina falsul privind identitatea, sub denumirea „Substituire de persoane", în art. 414, în care se prevedea: „Acela care induce sau menține în eroare o autoritate publică sau pe un particular, substituindu-se pe nedrept unei alte persoane sau atribuindu-și lui sau altuia un nume fals sau o stare civilă falsă, comite delict de substituire de persoane și se pedepsește cu închisoare corecțională de la un an 3 ani, amendă de la 2.000 la 5.000 lei și interdicție corecțională de la unu la 2 ani. Se aplică aceeași pedeapsă și persoanei care a convenit să fie substituită".

Fapta de „încredințarea unui înscris pentru a servi pe nedrept la dovedirea identității" era incriminată, sub denumirea de „Înstrăinarea unor înscrisuri", în art. 257[1], care a fost introdus în Cod în 1954. Pedeapsa pentru această faptă era închisoarea de la 2 la 5 ani.

[1] A se vedea CSJ, s. pen., dec. nr. 775 din 26 martie 1997, în Gabriel Ionescu, Iosif Ionescu, *Probleme de drept din jurisprudența Curții Supreme de Justiție în materie penală 1990-2000*, Ed. Juris Argessis, Argeș, 2002.

c) Codul penal de la 1968, în art. 293, incrimina falsul privind identitatea în două variante: varianta tip [art. 293 alin. (1)], care consta în „prezentarea sub o identitate falsă ori atribuirea unei asemenea identități altei persoane, pentru a induce sau a menține în eroare un organ sau o instituție de stat sau o altă unitate dintre cele la care se referă art. 145, în vederea producerii unei consecințe juridice, pentru sine ori pentru altul, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani", și varianta asimilată [art. 293 alin. (2)], care presupunea „încredințarea unui înscris care servește pentru dovedirea stării civile ori pentru legitimare sau identificare, spre a fi folosit fără drept". După cum se observă, legiuitorul, în acest cod, a restrâns sancționarea falsului privind identitatea, în cazul variantei tip, numai la împrejurarea în care fapta se săvârșea în fața unei organizații dintre cele prevăzute în art. 145 și a condiționat existența infracțiunii de urmărirea producerii unei consecințe juridice; iar pentru infracțiunea în varianta asimilată (de încredințare a unor înscrisuri) a condiționat incriminarea de scopul urmărit (spre a fi folosit fără drept).

d) Codul penal de la 2004, în art. 475, incrimina falsul privind identitatea în două variante având același conținut cu cel al art. 293 C. pen. 1968.

B. Situații tranzitorii

Fapta de fals privind identitatea săvârșită anterior intrării în vigoare a noului Cod penal va rămâne sub incidența legii penale numai în măsura în care se încadrează în art. 327 C. pen. Se înțelege că dispozițiile care incriminează falsul privind identitatea, varianta agravată, fiind prevăzute numai în noul Cod penal, vor fi incidente numai pentru acele fapte săvârșite după 1 februarie 2014.

Dacă fapta de fals privind identitatea săvârșită în varianta tip nu a fost definitiv judecată până la data de 1 februarie 2014, mai favorabil va fi Codul penal anterior, care are o limită minimă specială mai redusă.

În ipoteza săvârșirii faptei de fals privind identitatea în varianta asimilată, dar nejudecată definitiv până la intrarea în vigoare a noului Cod penal, mai favorabilă pentru făptuitor este noua lege penală.

8. Elemente de drept comparat

Din consultarea unora dintre codurile penale străine se desprinde faptul că falsul privind identitatea nu este incriminat printr-un text destinat, o astfel de faptă fiind acoperită de prevederile care descriu faptele de fals material, fals intelectual sau de uz de fals.

Adoptă această soluție, de exemplu, **Codul penal spaniol, Codul penal suedez** și **Codul penal finlandez**.

Alte legislații penale străine incriminează falsul privind identitatea chiar în mai multe texte, sub diferite variante, astfel: **Codul penal italian** rezervă întregul Capitol IV, intitulat „Falsul personal", din Titlul VII, denumit „Delicte contra încrederii publice", incriminării faptelor de fals privind identitatea. În art. 494, cu denumirea marginală „Substituirea de persoane", este incriminată fapta aceluia care, cu scopul de a obține pentru sine sau pentru altul un folos sau de a aduce altora o pagubă, induce pe cineva în eroare, substituindu-și propria persoană altuia sau atribuindu-și sieși sau altora un nume fals ori o condiție falsă sau o calitate căreia legea îi atribuie efecte juridice, faptă pedepsită cu închisoare până la un an.

De asemenea, în art. 495, cu denumirea marginală „Falsa atestare sau declarație a unui funcționar public asupra identității sau calității proprie sau a alteia", se prevede că „cel care declară sau atestă în mod fals funcționarului public, într-un act

public, identitatea sau condiția sau alte calități ale propriei persoane sau a altuia este pedepsit cu închisoare până la 3 ani".

Potrivit dispozițiilor art. 496, este pedepsit cu închisoare până la un an cel care, în afara cazurilor indicate la articolele precedente, interogat asupra identității, asupra condiției sau asupra altor calități ale propriei persoane sau a persoanei altuia, dă declarații mincinoase unui funcționar public sau persoanei însărcinate cu o funcție publică, în exercitarea funcțiilor sau serviciului.

Codul penal german incriminează falsul privind identitatea în mai multe texte. În §273 este incriminată fapta de modificare a legitimațiilor oficiale, în §275, fapte de pregătire a unei modificări de legitimații, în §276, procurarea de legitimații oficiale false, iar în §279, întrebuințarea abuzivă a cărților de identitate. Potrivit acestui din urmă text, instanța aplică pedeapsa de până la un an sau amenda persoanei care întrebuințează, cu scopul de a produce consecințe juridice, o carte de identitate eliberată pe numele altei persoane, al cărei nume nu figurează pe aceasta. O carte de identitate este echivalentă cu certificatele și celelalte documente care sunt întrebuințate în circulația juridică și ca dovezi.

Codul penal belgian, în Capitolul IV, Secțiunea II incriminează faptele de fals comise în pașapoarte, permise de portarmă, livrete, foi de parcurs și certificate, dar și uzul acestora. În art. 198 se prevede: „Cel care contrafăce sau falsifică un pașaport, un permis de portarmă sau un livret sau a făcut uz de un pașaport, un permis de portarmă sau livret contrafăcut ori falsificat se pedepsește cu închisoare de la o lună la un an". Potrivit art. 199 bis, este pedepsit cu închisoare de la 8 zile la 6 luni și amendă cel care, cu scop fraudulos, utilizează, cedează unui terț, un pașaport, o carte de identitate sau un înlocuitor, precum și formularele care servesc la eliberarea acestora sau care nu respectă interdicțiile și restricțiile care îi sunt impuse".

Infracțiuni de fals comise în legătură cu autoritatea unui stat străin

Art. 328. Dispozițiile cuprinse în prezentul capitol se aplică și atunci când fapta privește acte emise de o autoritate competentă a unui stat străin sau de o organizație internațională instituită printr-un tratat la care România este parte sau declarații ori o identitate asumate în fața acesteia.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Ilie Pascu)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Dispozițiile art. 328 C. pen. nu au corespondent în Codul penal anterior.

Prin aceste prevederi, legiuitorul a extins incidența dispozițiilor de incriminare a falsurilor în înscrisuri când fapta privește acte sau înscrisuri emise de autoritatea competentă a unui stat străin sau de o organizație internațională instituită printr-un tratat la care România este parte sau declarații ori o identitate asumate în fața acesteia.

Prevederile art. 328 C. pen. se justifică; ele asigură principiul legalității incriminării și fac posibilă tragerea la răspundere penală potrivit principiilor personalității legii penale (art. 9 C. pen.) și universalității legii penale (art. 11 C. pen.) pentru

infracțiunile de fals în înscrisuri săvârșite în străinătate și în legătură cu autoritatea unui stat străin[1].

2. Cerințele de aplicare a dispozițiilor art. 328 C. pen.

Norma cuprinsă în acest text este o normă de trimitere.

Pentru aplicarea dispozițiilor art. 328 C. pen., organele judiciare trebuie să constate, în primul rând, întrunirea condițiilor obiective și subiective prevăzute în textele de incriminare a faptelor de fals material în înscrisuri oficiale, fals intelectual, fals în înscrisuri sub semnătură privată, uzul de fals, falsificarea unei înregistrări tehnice, fals informatic, fals în declarații, fals privind identitatea, iar în al doilea rând, că înscrisurile (actele) care constituie obiectul material al acestor infracțiuni sunt emise de o autoritate a unui stat străin ori înscrisurile false sunt prezentate unei asemenea autorități în vederea producerii unei consecințe juridice.

Prin introducerea dispozițiilor art. 328 în Codul penal s-a pus capăt unor dispute în literatura de specialitate și soluțiilor diferite în ceea ce privește reținerea infracțiunii de fals, sub incidența Codului penal anterior, în cazul în care făptuitorul, cetățean român, s-a prezentat sub identitate falsă, atribuindu-și, totodată și alte date nereale de stare civilă în fața unei autorități străine (poliția italiană)[2].

Prin dispozițiile art. 328 C. pen. se asigură și un cadru legal de cooperare între statul român și alte state străine în combaterea infracționalității privind falsurile în înscrisuri.

[1] Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, p. 684.

[2] Adrian Truichici, *Falsul privind identitatea comis în fața unei autorități străine*, în RDP nr. 4/2007, p. 169.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

TITLUL VII

Infracțiuni contra siguranței publice

Generalități
(art. 329-366)

COMENTARII (Conf. univ. dr. Ion Rusu)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Reglementarea grupului de infracțiuni care fac parte din acest titlu al noului Cod penal se deosebește de reglementarea aceleiași materii din legea anterioară, atât sub aspectul sistematizării materiei (A), al introducerii unor noi norme de incriminare (B), al sancțiunilor prevăzute pentru fiecare normă (C), cât și al denumirilor marginale (D).

A. În ceea ce privește sistematizarea grupelor de infracțiuni, observăm că, în viziunea noului Cod penal, infracțiunile contra siguranței publice au fost incluse în Titlul VII, cu aceeași denumire marginală, fiind structurate în șase capitole, fiecare dintre acestea incriminând fapte specifice anumitor domenii de activitate socială, respectiv siguranța circulației feroviare și rutiere, regimul armelor, munițiilor, materialelor nucleare și al materiilor explozive, regimul stabilit pentru anumite activități reglementate de lege, sănătatea publică și siguranța și integritatea sistemelor și datelor informatice.

B. O altă deosebire constă în cuprinderea în noul Cod penal a unor noi fapte incriminate, respectiv a faptelor contra siguranței circulației pe drumurile publice și a faptelor care privesc siguranța și integritatea sistemelor și datelor informatice, capitole care nu erau prevăzute în Codul penal anterior.

S-ar fi simțit chiar necesitatea introducerii în noul Cod penal și a unor dispoziții privind ocrotirea siguranței transporturilor aeriene și navale, nu numai a siguranței circulației pe căile ferate și pe drumurile publice.

În aceste condiții, *de lege ferenda*, propunem completarea Titlului VII cu alte două capitole, după actualul Capitol II, din care primul să incrimineze o serie de fapte specifice siguranței traficului aerian, iar cel de-al doilea să incrimineze fapte specifice siguranței traficului naval.

C. Pe lângă deosebirile semnalate, unele diferențieri între cele două legi apar chiar și în ceea ce privește sancțiunile prevăzute de lege.

Există situații în care sancțiunile prevăzute sunt identice sau apropiate, însă, în cele mai multe cazuri, noul Cod penal prevede sancțiuni mai reduse în raport cu legea anterioară.

D. Ultima deosebire fundamentală pe care o semnalăm apare între denumirile marginale ale titlurilor prin care este reglementat acest grup de infracțiuni. Astfel, în Titlul VII din noul Cod penal, denumirea marginală este **„Infracțiuni contra siguranței publice"**, în timp ce în legea anterioară infracțiunile din acest grup au fost distribuite în grupe diferite prevăzute în titluri diferite, respectiv Titlul VI, **„Infracțiuni care aduc atingere unor activități de interes public sau altor activități reglementate de lege"**, și Titlul IX, **„Infracțiuni care aduc atingere unor relații privind conviețuirea socială"**.

2. Observații generale asupra incriminărilor

Unele deosebiri între cele două reglementări se referă și la modul cum este formulat conținutul infracțiunilor incluse în fiecare capitol.

a) Capitolul I din noul Cod penal („Infracțiuni contra siguranței circulației pe căile ferate") include infracțiunile de: neîndeplinirea îndatoririlor de serviciu sau îndeplinirea lor defectuoasă, neîndeplinirea îndatoririlor de serviciu sau îndeplinirea lor defectuoasă din culpă, părăsirea postului și prezența la serviciu sub influența alcoolului sau a altor substanțe, distrugerea sau semnalizarea falsă și accidentul de cale ferată.

În raport cu dispozițiile Codului penal din 1969, în noul Cod penal, denumirea capitolului este identică (acesta făcând parte din Titlul VI), în schimb denumirea marginală a infracțiunilor este diferită, iar ordinea de incriminare a primelor două infracțiuni este inversată, asigurându-se prioritate infracțiunii comise cu intenție.

Considerăm că modul de sistematizare, precum și denumirile marginale ale infracțiunilor din noul Cod penal corespund mai bine conținutului reglementării, aceste modificări fiind în mare măsură determinate de observațiile critice formulate în doctrină în ultimii ani.

b) Capitolul II din noul Cod penal („Infracțiuni contra siguranței circulației pe drumurile publice") nu are corespondent în Codul penal anterior, infracțiunile fiind preluate din O.U.G. nr. 195/2002 privind circulația pe drumurile publice, republicată[1].

Există însă unele diferențieri între cele două incriminări (noul Cod penal și O.U.G. nr. 195/2002, republicată), mai ales în ceea ce privește denumirile marginale, deoarece toate infracțiunile din noul Cod penal sunt prevăzute cu denumiri marginale care lipsesc incriminărilor din legea anterioară.

Alte deosebiri se referă la conținutul legal, la unele acțiuni sau inacțiuni prin care se realizează elementul material al laturii obiective, precum și la limitele minime și maxime ale pedepselor prevăzute, care, în unele cazuri, sunt identice, în altele s-a adăugat pedeapsa alternativă a amenzii, iar în cazul altora au fost reduse.

O altă deosebire privește incriminarea autonomă a infracțiunii de refuz sau sustragere de la prelevarea probelor biologice, faptă care, în reglementarea anterioară, era incriminată în conținutul alin. (5) al art. 87 din O.U.G. nr. 195/2002.

[1] Publicată în M. Of. nr. 670 din 3 august 2006.

Spre deosebire de O.U.G. nr. 195/2002, în conținutul infracțiunii prevăzute în art. 338 C. pen. sunt prevăzute alte două cauze de nepedepsire în cazul în care conducătorul auto părăsește locul accidentului, respectiv când în urma accidentului s-au produs doar pagube materiale și în situația în care victima părăsește locul faptei, iar conducătorul vehiculului anunță imediat evenimentul la cea mai apropiată unitate de poliție.

În noua lege a fost dezincriminată fapta prevăzută în art. 92 alin. (1) din O.U.G. nr. 195/2002, care consta în sustragerea, distrugerea, degradarea ori aducerea în stare de neîntrebuințare a indicatoarelor, semafoarelor etc.

Incriminarea acestor fapte într-un capitol distinct în cadrul titlului examinat este justificată de importanța valorilor sociale apărate, de frecvența comiterii acestui gen de infracțiuni și de necesitatea prevenirii și combaterii lor cu mai multă eficiență.

c) În noul Cod penal, în Capitolul III („Nerespectarea regimului armelor, munițiilor, materialelor nucleare și al materiilor explozive"), sunt preluate trei infracțiuni din Capitolul IV din Codul penal din 1969 („Infracțiuni privitoare la regimul stabilit pentru unele activități reglementate de lege"), respectiv nerespectarea regimului armelor și munițiilor, nerespectarea regimului materialelor nucleare sau al altor materii radioactive și nerespectarea regimului materiilor explozive, sub aceeași denumire.

De asemenea, în timp ce în Capitolul III din noul Cod penal sunt incriminate unele fapte specifice domeniului reglementat și menționate expres în titlul acestuia, în Capitolul IV din legea anterioară erau prevăzute atât infracțiunile referitoare la regimul armelor, munițiilor, materiilor nucleare sau al altor materii radioactive și explozive, cât și infracțiuni prin care erau apărate alte valori sociale, respectiv nerespectarea regimului de ocrotire a unor bunuri, exercitarea fără drept a unei profesii și nerespectarea regimului transportului rutier public.

Un element important de diferențiere între cele două legislații, referitor la structura Capitolului III, privește includerea în acest capitol a două infracțiuni noi, care nu erau prevăzute în Codul penal din 1969. Aceste infracțiuni sunt uzul de armă fără drept și falsificarea sau modificarea, ștergerea sau modificarea marcajelor de pe arme letale, ambele fiind preluate, cu un conținut juridic asemănător, din Legea nr. 295/2004 privind regimul armelor și al munițiilor, cu modificările și completările ulterioare[1] (art. 133, art. 135 și art. 136).

În afara elementelor de diferențiere care privesc titlurile capitolelor, ale infracțiunilor și structura acestora, deosebiri esențiale apar și în ceea ce privește regimul sancționator, care, în legea nouă, este mai blând, fiind prevăzute în unele cazuri și pedeapsa alternativă a amenzii.

d) Grupul infracțiunilor privitoare la regimul stabilit pentru alte activități reglementate de lege, prevăzut în Capitolul IV din noul Cod penal, sub aceeași denumire, cuprinde patru infracțiuni (exercitarea fără drept a unei profesii sau activități, neluarea măsurilor legale de securitate și sănătate în muncă, nerespectarea măsurilor legale de securitate și sănătate în muncă și camăta).

Din examinarea structurii capitolului din noul Cod penal în raport cu legea anterioară, constatăm că, din cele patru infracțiuni prevăzute în acest capitol, în

[1] Publicată în M. Of. nr. 583 din 30 iunie 2004; actul normativ a fost republicat în M. Of. nr. 814 din 17 noiembrie 2011; de asemenea, după abrogarea celor două infracțiuni, potrivit dispozițiilor art. 151 pct. 3 din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal (M. Of. nr. 757 din 12 noiembrie 2012), actul normativ în cauză a fost din nou republicat în M. Of. nr. 425 din 10 iunie 2014.

Codul penal din 1969 nu este prevăzută decât infracțiunea de exercitare fără drept a unei profesii.

Cele două infracțiuni prin care sunt apărate valorile sociale referitoare la securitate și sănătate în muncă sunt preluate din Legea nr. 319/2006 a securității și sănătății în muncă[1], cu modificările și completările ulterioare (art. 37 și art. 38).

e) În noul Cod penal, infracțiunile contra sănătății publice au fost prevăzute în Capitolul V (din titlul supus examinării), în timp ce, în Codul penal din 1969, acest grup de infracțiuni era inclus în Titlul IX („Infracțiuni care aduc atingere unor relații privind conviețuirea socială"), Capitolul II, cu același titlu marginal („Infracțiuni contra sănătății publice").

Includerea acestui grup de infracțiuni în structura Titlului VII din noul Cod penal este justificată, deoarece aceste infracțiuni prezintă un pericol social ridicat pentru siguranța publică.

În noul Cod penal, în structura Capitolului V sunt incluse următoarele infracțiuni: zădărnicirea combaterii bolilor, contaminarea venerică, transmiterea sindromului imunodeficitar dobândit, răspândirea bolilor la animale sau plante, infectarea apei, falsificarea sau substituirea de alimente ori alte produse, comercializarea de produse alterate și traficul de produse sau substanțe toxice.

Examinând comparativ cele două capitole în structura lor, constatăm că în noua lege au fost menținute un număr de șapte infracțiuni (cu unele modificări în denumirea și conținutul acestora), a fost exclusă infracțiunea de sustragere de la tratament medical și a fost introdusă infracțiunea de comercializare de produse alterate.

În concluzie, apreciem că dispozițiile noului Cod penal sunt de actualitate, incriminând o serie de fapte specifice domeniului, în modalități concrete, și cuprinzând o reglementare superioară celei anterioare.

f) Capitolul VI din noul Cod penal („Infracțiuni contra siguranței și integrității sistemelor și datelor informatice") nu are corespondent în Codul penal din 1969, infracțiunile fiind preluate, cu unele modificări, din Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției, cu modificările și completările ulterioare[2].

În structura capitolului menționat au fost incluse următoarele infracțiuni: accesul ilegal la un sistem informatic, interceptarea ilegală a unei transmisii de date informatice, alterarea integrității datelor informatice, perturbarea funcționării sistemelor informatice, transferul neautorizat de date informatice și operațiuni ilegale cu dispozitive sau programe informatice.

În legea specială, în cadrul Titlului III („Prevenirea și combaterea criminalității informatice"), Capitolul III („Infracțiuni și contravenții"), art. 42-51, erau incriminate o serie de fapte specifice domeniului, fără însă a exista o denumire marginală a acestora.

Din examinarea comparativă a structurii capitolului din noua lege și a structurii primelor trei secțiuni ale Capitolului III din actul normativ menționat rezultă o serie de elemente de diferențiere.

Infracțiunea prevăzută în art. 360 C. pen. are corespondent în dispozițiile art. 42 din actul normativ menționat, modalitățile normative (simplă și cea agravată) prevăzute

[1] Publicată în M. Of. nr. 646 din 26 iulie 2006.
[2] Publicată în M. Of. nr. 279 din 21 aprilie 2003.

în alin. (1) și (2) fiind identice, inclusiv în ceea ce privește limitele minime și maxime ale pedepselor. Există însă mari diferențe în ceea ce privește modul de redactare a modalității normative agravate de la alin. (3), care constă în calitatea sistemului informatic la care accesul este restricționat sau interzis pentru anumite categorii de utilizatori, precum și în limitele de pedeapsă, care sunt mai reduse în noua lege.

În ceea ce privește infracțiunea prevăzută art. 361 C. pen., aceasta are corespondent în art. 43, conținutul legal al celor două fapte fiind identic, singura diferență constând în limitele de pedeapsă, care sunt mai reduse în noua lege.

Există, de asemenea, numeroase elemente de asemănare, precum și de identitate și între celelalte infracțiuni, asupra cărora nu mai facem alte precizări.

3. Trăsături comune ale infracțiunilor

Dispozițiile cuprinse în Titlul VII al Părții speciale din noul Cod penal, pe lângă particularitățile semnalate în raport cu legea penală anterioară, prezintă și unele trăsături comune, specifice acestui grup de infracțiuni.

A. Obiectul juridic

a) Obiectul juridic generic al tuturor incriminărilor din cadrul Titlului VII al Părții speciale a noului Cod penal este constituit din relațiile sociale a căror normală formare, desfășurare și evoluție sunt condiționate de existența unui climat corespunzător de siguranță publică în societate. Ocrotirea acestor valori sociale prezintă o importanță majoră, influențând dezvoltarea societății prin combaterea eficientă prin norme de drept penal a tuturor faptelor care aduc atingere siguranței publice.

b) Obiectul juridic special al fiecărui grup de fapte și, de regulă, fiecărei infracțiuni constă în relațiile sociale specifice care se nasc și se dezvoltă în legătură cu valoarea ocrotită de fiecare dintre aceste incriminări (sau grup de incriminări). Regula generală este aceea că valorile sociale ocrotite prin normele de incriminare au în vedere atributele principale care vizează siguranța publică, pe diferite domenii, respectiv: în sistemul circulației și transporturilor feroviare, al circulației și transporturilor pe drumurile publice, în regimul armelor, munițiilor, materialelor nucleare, radioactive sau explozive, în regimul stabilit pentru alte activități reglementate de lege, sănătatea publică și siguranța sistemelor și datelor informatice. În noul Cod penal, legiuitorul a consacrat fiecăreia dintre aceste atribute câte un capitol distinct, în care sunt incriminate o serie de fapte specifice domeniului respectiv.

B. Obiectul material

Având în vedere varietatea domeniilor apărate prin normele de incriminare, **obiectul material** în cazul infracțiunilor contra siguranței publice diferă de la un capitol la altul și uneori chiar de la o infracțiune la alta.

Astfel, în cazul infracțiunilor contra siguranței circulației pe căile ferate, obiectul material constă, de regulă, în mijloacele de transport, de intervenție, de manevră pe calea ferată ori în bunuri care pot aparține unor persoane fizice sau juridice, iar uneori chiar în corpul unor persoane fizice.

În cazul infracțiunilor contra siguranței circulației pe drumurile publice, obiectul material constă în vehiculul pus în circulație pe drumurile publice, în alte bunuri avariate sau distruse etc., iar uneori este obiect material chiar corpul unor persoane fizice, victime ale unor accidente de circulație, în timp ce infracțiunile de la Capitolul III pot avea ca obiect material arme, muniții, materiale nucleare, radioactive sau explozive etc.

Tot astfel, în cazul infracțiunilor de la Capitolele IV, V și VI, obiectul material diferă, putând consta în corpul victimelor persoane fizice, în unele bunuri deteriorate, în sisteme informatice etc.

C. Subiecții infracțiunilor

De regulă, **subiectul activ nemijlocit** al unora dintre infracțiunile contra siguranței publice poate fi orice persoană fizică ce îndeplinește condițiile generale cerute de lege pentru a avea această calitate.

Pentru alte infracțiuni este necesar însă ca subiectul activ persoană fizică să aibă o anumită calitate cerută explicit în textul de incriminare, cum ar fi: calitatea de angajat care gestionează infrastructura feroviară ori angajat al unui operator feroviar de transport, intervenție sau manevră pe calea ferată (în cazul infracțiunilor prevăzute în Capitolul I), calitatea de conducător auto implicat într-un accident de circulație etc., calitatea de persoană fizică cu atribuții de verificare tehnică ori inspecție tehnică periodică a autovehiculelor etc. (pentru unele infracțiuni prevăzute în Capitolul II), calitatea de armurier (în cazul unor infracțiuni prevăzute în Capitolul III) etc.

Spre deosebire de alte genuri de infracțiuni, majoritatea celor cuprinse în Titlul VII din noul Cod penal pot avea ca subiect activ și o persoană juridică. Astfel, în cazul infracțiunilor prevăzute în Capitolele I și II, subiect activ poate fi și un operator feroviar de transport sau o persoană juridică deținătoare a unui parc auto de transport marfă sau călători, în timp ce, pentru infracțiunile de la Capitolul III sau IV, subiect activ poate fi o persoană juridică autorizată să fabrice ori să depoziteze armament sau muniție sau o persoană juridică ce nu ia măsuri legale de securitate și sănătate în muncă etc.

Subiectul pasiv generic în cazul infracțiunilor cuprinse în acest titlu este statul, în calitatea sa de titular al valorilor sociale apărate.

D. Locul și timpul săvârșirii infracțiunilor

De regulă, locul și timpul comiterii uneia dintre infracțiunile incluse în capitolele din acest titlu nu au nicio relevanță în ceea ce privește existența infracțiunii în materialitatea sa.

Cu toate acestea, existența și constatarea lor pot fi utile instanței de judecată în procesul de individualizare a sancțiunii de drept penal ce urmează a fi aplicată.

E. Situația premisă

În cazul unor infracțiuni contra siguranței publice, există și o situație premisă, care constă în existența unor realități anterioare comiterii faptei incriminate, cum sunt, de exemplu, preexistența unui sistem de circulație și de transporturi feroviare (în cazul infracțiunilor de la Capitolul I), a unui drum public (pentru infracțiunile de la Capitolul II), a unei arme letale, a unor materiale nucleare, radioactive sau explozive (în cazul infracțiunilor de la Capitolul III) etc.

F. Latura obiectivă

a) Elementul material al laturii obiective se realizează, de regulă, prin acțiuni sau inacțiuni specifice fiecărui grup de infracțiuni și, implicit, fiecărei infracțiuni. Astfel, în cazul infracțiunilor prevăzute în Capitolul I, de regulă, elementul material constă într-o acțiune sau uneori o inacțiune, și anume în neîndeplinirea sau îndeplinirea defectuoasă a îndatoririlor de serviciu, părăsirea postului, prezența la serviciu sub influența alcoolului sau a altor substanțe, distrugere etc., în timp ce, în cazul infracțiunilor de la Capitolul II, elementul material constă într-o acțiune de punere în circulație sau conducere a unui vehicul neînmatriculat, conducere a unui vehicul fără permis de conducere sau sub influența alcoolului sau a altor substanțe etc.

Tot astfel, în cazul infracțiunilor prevăzute în Capitolele III, IV, V și VI, elementul material poate consta numai într-o acțiune, care poate fi deținerea, portul, confecționarea etc. a unei arme, deținerea, folosirea, producerea, transportul unor materiale nucleare, radioactive sau explozive, exercitarea fără drept a unei profesii sau activități, infectarea apei sau accesul ilegal la un sistem informatic etc.

b) În cazul infracțiunilor contra siguranței publice, elementul material se întregește cu una sau mai multe **cerințe esențiale**, care diferă de la un capitol la altul sau de la o infracțiune la alta. Asemenea cerințe esențiale, ce pot fi comune mai multor infracțiuni din cadrul aceluiași capitol, pot consta în: punerea în pericol a siguranței mijloacelor de transport, manevră sau intervenție pe calea ferată sau, în cazul modalității agravate a accidentului de cale ferată, acțiunea trebuia să se desfășoare în cursul circulației sau manevrei mijloacelor de transport, manevră, intervenție sau întreținere pe calea ferată (pentru infracțiunile prevăzute la Capitolul I), existența unui drum public și conducerea unui vehicul pe drumul public (în cazul infracțiunilor de la Capitolul II), executarea anumitor acțiuni privind armele, munițiile, materialele nucleare, radioactive sau explozive, fără drept (în cazul infracțiunilor prevăzute în Capitolul III) etc.

c) Urmarea imediată în cazul infracțiunilor contra siguranței publice este diferită în raport cu fiecare capitol și cu fiecare infracțiune ce face parte din capitol.

De regulă, urmarea imediată constă fie într-o stare de pericol (de cele mai multe ori), fie într-un rezultat, care se constată, de obicei, în cazul modalităților agravate.

Astfel în cazul infracțiunilor prevăzute în Capitolul I, în modalitățile normative simple ale fiecărei incriminări, urmarea imediată constă în crearea unei stări de pericol pentru siguranța mijloacelor de transport, intervenție sau manevră pe calea ferată, în timp ce, în cazul modalitățile normative agravate, urmarea constă într-un rezultat ce se poate identifica cu distrugerea sau degradarea mijloacelor de transport, materialului rulant sau instalațiilor de cale ferată.

Tot astfel, în cazul infracțiunilor prevăzute la Capitolul II, urmarea imediată specifică majorității incriminărilor constă în crearea unei stări de pericol pentru siguranța circulației pe drumurile publice sau, uneori, în unele modalități agravate, în uciderea sau vătămarea integrității corporale ori a sănătății uneia sau mai multor persoane, în distrugerea unor bunuri etc.

Pentru infracțiunile prevăzute în Capitolul III privind regimul armelor, munițiilor, materialelor nucleare, radioactive ori explozive, urmarea imediată constă în crearea unei stări de pericol care se răsfrânge asupra unor persoane sau bunuri, iar în cazul unor modalități agravate, urmarea constă în vătămarea corporală sau moartea uneia sau mai multor persoane.

În cazul infracțiunilor prevăzute în Capitolul IV, urmarea imediată constă în crearea unei stări de pericol pentru relațiile sociale care se dezvoltă în legătură cu măsurile legale de securitate și sănătate în muncă, iar pentru infracțiunile cuprinse în Capitolul V, urmarea imediată constă în crearea unei stări de pericol pentru sănătatea publică, iar în cazul unor modalități agravate, urmarea constă în moartea uneia sau mai multor persoane.

În sfârșit, în cazul infracțiunilor prevăzute în Capitolul VI, urmarea imediată constă în crearea unei stări de pericol pentru siguranța și integritatea sistemelor și datelor informatice.

d) Legătura de cauzalitate constă în legătura directă care trebuie să existe între acțiunea sau inacțiunea care constituie elementul material al laturii obiective, în cazul fiecărei infracțiuni, și urmarea imediată. De cele mai multe ori, această legătură rezultă direct din materialitatea faptei, nefiind necesară probarea acesteia. Există însă și unele infracțiuni contra siguranței publice, a căror consumare este condiționată de producerea unei urmări imediate, care poate consta într-o stare de pericol (cum este cazul infracțiunilor prevăzute în Capitolul I, unele infracțiuni de la Capitolul II etc.) sau în producerea unui rezultat (infracțiunile de la Capitolul I, în modalitățile agravate, unele infracțiuni de la Capitolele II, III și V). În toate aceste situații, trebuie stabilită (probată) legătura de cauzalitate între acțiunea sau inacțiunea incriminată și rezultatul produs.

G. Latura subiectivă

De regulă, forma de vinovăție prevăzută de lege în cazul infracțiunilor contra siguranței publice este intenția, în ambele modalități (directă sau indirectă), sau alteori culpa. Uneori (în cazul modalităților agravate), poate exista intenția depășită (praeterintenția).

Pot fi comise cu forma de vinovăție praeterintenție (intenție depășită) infracțiunile prevăzute în Capitolul I, în modalitatea agravată, și infracțiunile prevăzute în art. 340 alin. (2), art. 345 alin. (3) și (4) art. 346 alin. (4) și art. 354 alin. (3).

De asemenea, o altă formă de vinovăție cu care se pot comite unele infracțiuni este culpa, în ambele modalități. Printre aceste infracțiuni, menționăm pe cele prevăzute la art. 330, art. 332 alin. (4), art. 340 alin. (3), art. 345 alin. (5), art. 349 alin. (2), art. 352 alin. (2) etc.

Uneori, latura subiectivă se întregește cu anumite **cerințe esențiale** ale elementului subiectiv (spre exemplu, în cazul infracțiunii de la art. 359).

4. Formele infracțiunilor

A. Actele pregătitoare

Deși posibile în cazul infracțiunilor în care forma de vinovăție este intenția, actele de pregătire efectuate de către subiectul activ al infracțiunii nu sunt sancționate de lege. În cazul în care acestea sunt efectuate de către o altă persoană (acte de care s-a servit subiectul activ), acestea vor avea caracterul unor acte de complicitate.

B. Tentativa

În cazul infracțiunilor contra siguranței publice, tentativa este sancționată numai pentru anumite infracțiuni, respectiv cele prevăzute la art. 332 alin. (1) și (2), art. 342 alin. (1) și (3), art. 345 alin. (1) și (2), art. 346 alin. (1) și (2), art. 354 alin. (1) și (2), art. 356, art. 359 și art. 360-365.

În cazul celorlalte infracțiuni cuprinse în acest titlu, deși este posibilă, tentativa nu se pedepsește (infracțiunile de la Capitolul II, unele infracțiuni de la Capitolul III etc.).

C. Consumarea

Infracțiunile din cadrul titlului examinat se consumă, de regulă, în momentul în care acțiunea sau inacțiunea prin care se realizează elementul material al laturii obiective s-a executat și s-a produs urmarea imediată (atunci când consumarea este condiționată de producerea urmării imediate).

D. Epuizarea

Epuizarea poate fi identificată și în cazul unora dintre infracțiunile contra siguranței publice.

Avem aici în vedere infracțiunile în care activitatea infracțională poate lua forma unei activități continue care se prelungește în timp, prin natura ei, și după momentul consumării, prin amplificarea urmării imediate. În acest caz, infracțiunea se consumă odată cu încetarea acțiunii sau inacțiunii. În unele cazuri, activitatea infracțională desfășurată de subiectul activ are caracter de repetabilitate, cu aceeași rezoluție infracțională, împotriva aceluiași subiect pasiv (infracțiunea continuată). Fără îndoială că, în asemenea situații, momentul epuizării este acela al ultimei acțiuni executate de subiectul activ al infracțiunii, care, de cele mai multe ori, coincide cu momentul identificării lui de către organele judiciare abilitate.

În alte situații, de regulă când unele infracțiuni sunt comise într-o modalitate agravată a cărei urmare constă în vătămarea integrității corporale sau a sănătății uneia sau mai multor persoane, această urmare se poate amplifica (agrava), fără intervenția subiectului activ, caz în care apare o nouă urmare, care constă în decesul victimei (cazul infracțiunii progresive). În această situație, momentul epuizării va fi acela al încetării oricăror urmări subsecvente acțiunii subiectului activ (în mod concret, ultima urmare posibilă).

5. Sancțiuni

Infracțiunile contra siguranței publice sunt prevăzute, în funcție de gravitatea și urmările produse, cu pedepse cuprinse între o lună și 12 ani închisoare și interzicerea exercitării unor drepturi, în cazul modalităților simple (uneori fiind prevăzută și pedeapsa alternativă a amenzii), și închisoarea de la 10 la 20 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi, pentru unele modalități agravate.

Observând limitele minime și maxime ale pedepselor prevăzute de lege în cazul infracțiunilor contra siguranței publice, constatăm că cele mai ușoare sancțiuni sunt prevăzute pentru infracțiunile de la Capitolul IV, cu excepția infracțiunii de camătă (infracțiuni privitoare la regimul stabilit pentru alte activități reglementate de lege), acestea fiind cuprinse între limita minimă de 3 luni și cea maximă de 3 ani sau amendă. În același timp, cele mai grave sancțiuni sunt prevăzute pentru unele infracțiuni de la Capitolul III (nerespectarea regimului materialelor nucleare sau al altor materii radioactive și nerespectarea regimului materiilor explozive), unde, în cazul modalităților agravate, limitele de pedeapsă sunt cuprinse între 10 și 20 de ani și interzicerea unor drepturi.

6. Aspecte de ordin criminologic

Crima și autorul ei au preocupat gândirea umană cu mult înainte de secolul al XIX-lea. Mărturii stau în acest sens operele filozofice și literare ale Antichității, tema crimei constituind, nu de puține ori, izvor de genială inspirație[1].

În decursul timpului, pe această temă, în baza unor studii criminologice, numeroși autori au publicat lucrări de mare importanță, în care au încercat să surprindă, din unghiuri diferite, în diferite momente ale evoluției societății umane, problematica complexă a crimei și a autorului acesteia[2].

Studiile criminologice au abordat fenomenul crimei și criminalului într-o manieră generală, fără a se face trimiteri directe la anumite genuri de infracțiuni.

[1] Rodica-Mihaela Stănoiu, *Criminologie*, Ed. Oscar Print, București, 1998, p. 6.

[2] Ion Rusu, *Infracțiuni specifice circulației și transporturilor feroviare*, Ed. Pro Universitaria, București, 2009, p. 396.

De aceea, examinarea cauzelor și a condițiilor care au determinat sau contribuit la proliferarea criminalității într-un domeniu anume, cum ar fi domeniul siguranței publice, identificarea unor noi metode de prevenire a criminalității în acest domeniu, a reprezentat și continuă să reprezinte un subiect de mare importanță.

O asemenea cercetare specifică ar fi justificată datorită faptului că infracțiunile contra siguranței publice prezintă anumite particularități care rezultă din varietatea relațiilor sociale apărate prin normele de incriminare.

De asemenea, unele particularități există prin pericolul social deosebit pe care îl prezintă acest grup de infracțiuni, ce ar putea avea ca urmare imediată moartea sau vătămarea integrității corporale a mai multor persoane, pagube materiale importante sau unele prejudicii aduse mediului. Avem aici în vedere infracțiunile ce fac parte din grupul celor contra siguranței circulației pe căile ferate, contra siguranței circulației pe drumurile publice sau unele infracțiuni care privesc regimul armelor, munițiilor, materiilor nucleare sau radioactive ori materiilor explozive ori referitoare la sănătatea publică.

O altă particularitate rezultă din specificul activităților care se desfășoară în cadrul acestor domenii distincte ale vieții sociale, ca și din calitatea subiecților activi sau pasivi ai acestor infracțiuni, precum și din complexitatea valorilor sociale apărate prin normele de incriminare.

În vederea fundamentării unei politici penale eficiente, care să aibă ca rezultat prevenirea și combaterea cu mai multă eficiență a criminalității din domeniul siguranței publice, este necesar a fi identificați, examinați și cunoscuți, în complexitatea lor, factorii criminogeni.

Factorii criminogeni au fost definiți ca fiind acele fenomene, condiții, circumstanțe, procese interioare sau exterioare individului care (favorizează, potențează, frânează) conduc către un comportament criminal[1].

Printre factorii criminogeni cunoscuți și evidențiați în criminologie, distingem: factori individuali, factori sociali (care pot fi: economici, culturali și politici) și factori naturali.

Fără a proceda la examinarea acestora, precizăm că factorii criminogeni menționați prezintă anumite particularități specifice domeniului complex al siguranței publice, identificarea și cunoașterea acestora contribuind substanțial la prevenirea și combaterea fenomenului în complexitatea sa.

7. Referințe istorice

A. Codul penal de la 1865 nu cuprindea un titlu special în care să fie incluse infracțiunile contra siguranței publice, unele dintre aceste fapte erau incriminate în diferite capitole în cadrul Titlului IV („Crime și delicte în contra particularilor"), Capitolul II („Crime și delicte în contra proprietăților"), Secțiunea IX, denumită „Crime și delicte cari pun în pericol viața mai multor persoane", unde erau incriminate mai multe fapte prin care erau apărate o serie de valori sociale, considerate a fi importante la momentul respectiv.

Avem în vedere unele fapte de incendiere, care vizau inclusiv „trăsurile de drum de fer" (art. 357-364), cele care vizau distrugerea prin explozie (art. 365) și otrăvirea (art. 368).

[1] Florin Sandu, Gheorghe-Iulian Ioniță, *Criminologie teoretică și aplicată*, Ed. Universul Juridic, București, 2005, p. 8.

O categorie specială, nouă, de fapte apăreau încriminate în dispozițiile din art. 370 și art. 371, dispoziții care vizau direct siguranța circulației pe căile ferate. Astfel, în articolele menționate erau incriminate o serie de acțiuni prin care se punea în pericol transportul pe „drumul de fer", constând din „stricare" cu voință a acestuia sau a mijloacelor de transport, așezarea de obstacole, distrugerea liniei ferate etc.

În cadrul art. 371-375 erau incriminate o serie de fapte care priveau deteriorarea sau distrugerea unui serviciu public („serviciul unui stabiliment telegrafic al Statului").

Tot astfel, în art. 376 erau incriminate unele fapte de distrugere a unor bunuri, ca șosele, poduri, apeducte sau alte lucrări „de siguranță", iar în art. 377 și art. 378 erau incriminate unele fapte care priveau sănătatea publică, respectiv prevenirea răspândirii unei boli contagioase sau epizotii.

Unele fapte la regimul siguranței circulație pe drumurile publice erau prevăzute și în Cartea III, denumită „Contravenționi polițienești și pedepsele lor". Astfel de fapte erau incriminate în art. 385 pct. 4 („cei care vor împiedica circulațiunea străzilor"), art. 389 pct. 2, 4, 5, și 6 și art. 393 pct. 10.

Extrem de sugestive în ceea ce privește evoluția sistemului circulației rutiere erau și incriminările prevăzute în art. 389 pct. 4, 5 și 6, potrivit cărora erau pedepsite faptele care se refereau la depășirea vitezei în orașe (de către trăsuri), lipsa numerelor de înmatriculare (în cazul trăsurilor) sau așezarea de obstacole pe străzi sau drumuri.

B. Codul penal Carol al II-lea[1], intrat în vigoare la 1 ianuarie 1937, incrimina unele fapte contra siguranței publice în trei titluri distincte.

Astfel, în Titlul VI, „Crime și delicte în contra liniștei publice", Capitolul III, „Ațâțări, instigări și alte delicte contra liniștei publice", art. 335, era incriminată fapta persoanei care „în mod clandestin, fabrică, strânge, transportă sau păstrează arme, muniții de orice fel, mașini infernale, explosibile omorâtoare sau incendiatoare, în scop de a le întrebuința el însuși sau de a le da făcătorilor de rele pentru săvârșire de crime sau delicte, comite delictul de înlesnirea infracțiunilor contra liniștei publice și se pedepsește cu închisoare corecțională dela unu la 5 ani și amendă dela 2.000 la 10.000 lei, întru-cât nu s-au comis infracțiuni lovite de lege cu pedepse mai mari".

Examinând conținutul juridic al infracțiunii, constatăm că acesta este asemănător infracțiunilor prevăzute în art. 342 și art. 346 C. pen., cu anumite elemente de diferențiere care vizează, în primul rând, varietatea acțiunilor prin care se realizează elementul material al laturii obiective.

Cu toate acestea, se poate aprecia că această incriminare a constituit un element pozitiv, menit să conducă la apărarea valorilor sociale specifice domeniului la timpul respectiv, și poate fi considerată ca fiind o incriminare care a deschis calea viitoarelor reglementări în domeniul armelor, munițiilor și materiilor explozive.

Alte infracțiuni contra siguranței publice erau prevăzute în Titlul VII, „Crime și delicte care produc pericol public", Capitolul I, „Crime și delicte care produc pericol public prin întrebuințarea de explozibile și prin distrugere" (art. 352), Capitolul II, „Incendiul" (art. 353-358), și Capitolul III, „Crime și delicte contra siguranței transporturilor și a mijloacelor de convorbire".

[1] Promulgat cu Înaltul Decret Regal nr. 471 din 17 martie 1936 și publicat în M. Of. 65 din 18 martie 1936, cu rectificările din M. Of. nr. 83 din 8 aprilie 1936, precum și cu cele din M. Of. nr. 298 din 22 decembrie 1936.

O mențiune specială privea Capitolul III, unde, așa cum indica și titlul acestuia, erau prevăzute mai multe infracțiuni contra siguranței transporturilor și a mijloacelor de convorbire, în art. 359-364.

Astfel, în art. 359 alin. (1) era incriminată fapta provocării unui pericol de catastrofă de cale ferată, care consta în fapta persoanei care „strică sau distruge, în totul sau în parte, o linie ferată sau obiectele ori instrumentele ce îi aparțin și servesc la funcționarea ei și prin aceasta expune unui pericol persoanele sau mărfurile aflate în trenuri sau pe linia ferată, ori în apropierea acestora (...)".

În același articol, la alin. (2) era incriminată fapta persoanei care „prin o semnalizare falsă, expune unui pericol persoanele sau mărfurile arătate în alineatul precedent".

În art. 360 era incriminată infracțiunea de catastrofă de cale ferată, care consta în „faptul arătat în art. 359, dacă produce o catastrofă de cale ferată prin deraiere, răsturnarea sau prăbușirea unui tren ori ciocnirea între două trenuri".

Art. 361 prevedea mai multe modalități agravate, care puteau consta în vătămarea sănătății sau integrității corporale, distrugerea unor mărfuri sau moartea uneia sau mai multor persoane.

În art. 362 era incriminată fapta „funcționarului dela căile ferate sau orice persoană angajată în serviciul acestei instituții, care nu își îndeplinește îndatoririle sale de serviciu sau lucrează contra îndatoririlor sale și prin aceasta expune la pericol persoanele sau mărfurile arătate în art. 359 (...)", iar în art. 363 era incriminată comiterea faptelor de la art. 359-362 din culpă.

Art. 364 prevedea pedepsirea faptelor de la art. 359-363, atunci când acestea se săvârșeau „asupra unei șosele, pod, apeduct, ori alte lucrări publice sau construcții, care servesc transporturilor pe uscat, pe apă sau aer, precum și asupra mijloacelor care servesc la acest scop, fie ale Statului, fie particulare".

În toate aceste incriminări, legiuitorul timpului a avut în vedere numai siguranța transporturilor feroviare, iar faptele care vizau siguranța transporturilor rutiere, navale sau aeriene, incriminate în dispozițiile art. 364, priveau numai distrugerea infrastructurii aferente acestor sectoare de transport, nu și fapte referitoare la siguranța circulației acestora într-un sistem integrat.

Incriminările din art. 359, art. 360, art. 361 și art. 362 au corespondent în cele din art. 329, 330 și 332 C. pen., cu unele deosebiri care privesc în general evoluția în timp a sistemului circulației și transporturilor feroviare, precum și a sistemului legislativ românesc.

În Codul penal Carol al II-lea, în cadrul aceluiași capitol, la art. 365-368, erau incriminate unele fapte privitoare la mijloacele de convorbire.

Examinând infracțiunile din acest capitol, profesorul Vintilă Dongoroz aprecia că „în infracțiunile care au de scop distrugerea căilor de comunicațiuni, mijloacelor de transport, mijloacelor de convorbire, obiectul ocrotirii penale este același ca și la delictele din art. 352 și art. 353, adică *siguranța colectivă* privită ca un interes vital pentru menținerea și propășirea Societății"[1] (s.n.).

În Titlul VIII, denumit „Infracțiuni contra sănătății publice", erau incriminate, în două capitole, unele infracțiuni specifice acestui domeniu.

[1] Vintilă Dongoroz, în Constantin G. Rătescu și colab., *Codul penal Carol al II-lea, adnotat*, Ed. Librăriei Socec & Co, București, 1937, p. 411.

Astfel, în Capitolul I, denumit „Propagarea de epidemii și oricare alte boale contagioase", în art. 374-378, erau incriminate fapte referitoare la: cauzarea de epidemii, propagare a bolilor contagioase, contagiune venerică și cauzare de boli contagioase pentru animale și plante, în timp ce, în Capitolul II, denumit „Alterarea și falsificarea de substanțe alimentare și medicamentoase. Traficul de substanțe stupefiante", în art. 379-383 erau incriminate fapte care priveau: falsificarea sau alterarea substanțelor alimentare, vânzări de substanțe falsificate sau alterate, vânzarea de medicamente primejdioase pentru sănătate și comerț clandestin de stupefiante.

Există numeroase elemente de asemănare a incriminărilor de mai sus cu incriminările prevăzute în Capitolul V din noul Cod penal, precum și multe elemente de diferențiere, rezultate în special din evoluția domeniului apărat prin normele de incriminare, dar și din evoluția sistemului legislativ român.

Observăm că nu erau incriminate infracțiunile contra siguranței circulației pe drumurile publice și nici cele referitoare la siguranța sistemelor informatice. În legătură cu aceste din urmă infracțiuni, este de observat că acestea nici nu puteau fi prevăzute în legislația timpului, deoarece numai dezvoltarea ulterioară a științei informaticii a condus la apariția și dezvoltarea acestui domeniu.

C. Codul penal din 1969 cuprindea (așa cum am menționat) o serie de dispoziții prin care era ocrotită siguranța publică, sistematizate în două titluri și trei capitole, după cum urmează: Titlul VI, „Infracțiuni care aduc atingere unor activități de interes public sau altor activități reglementate de lege", Capitolul III, „Infracțiuni contra siguranței circulației pe căile ferate", și Capitolul IV, „Infracțiuni privitoare la regimul stabilit pentru unele activități reglementate de lege", și Titlul IX, „Infracțiuni care aduc atingere unor relații privind conviețuirea socială", Capitolul II, „Infracțiuni contra sănătății publice".

Observăm că, spre deosebire de noua lege, Codul penal din 1969 nu incrimina faptele contra siguranței circulației pe drumurile publice și cele contra siguranței și integrității sistemelor și datelor informatice.

Din analiza structurii incriminărilor din Codul penal din 1969 în raport cu noua lege rezultă că există o serie de deosebiri importante în ceea ce privește denumirea capitolelor și modul în care sunt reglementate infracțiunile din structura fiecărui capitol (ordinea acestora, denumirea marginală, conținutul legal și sancțiunile).

D. Noul Cod penal a instituit o altă modalitate de incriminare a infracțiunilor contra siguranței publice, prevăzându-le într-un singur titlu (cu aceeași denumire marginală), structurat pe șase capitole, respectiv: Capitolul I, „Infracțiuni contra siguranței circulației pe căile ferate", Capitolul II, „Infracțiuni contra siguranței circulației pe drumurile publice", Capitolul III, „Nerespectarea regimului armelor, munițiilor, materialelor nucleare și al materiilor explozive", Capitolul IV, „Infracțiuni privitoare la regimul stabilit pentru alte activități reglementate de lege", Capitolul V, „Infracțiuni contra sănătății publice", Capitolul VI, „Infracțiuni contra siguranței și integrității sistemelor și datelor informatice".

8. Elemente de drept comparat

A. Codul penal german cuprinde infracțiunile contra siguranței publice în mai multe capitole.

Astfel, în Capitolul 7, „Infracțiuni împotriva ordinii publice", pe lângă alte fapte, sunt incriminate și părăsirea locului accidentului și încălcarea măsurii de interzicere a unei funcții sau a unei profesii.

În Capitolul 28, „Infracțiuni care prezintă pericol pentru societate", sunt prevăzute cele mai multe infracțiuni, care sunt menționate și în noul Cod penal român, în cadrul Titlului VII.

Printre aceste infracțiuni, menționăm: provocarea unei explozii cu ajutorul materialelor nucleare, provocarea unor explozii cu ajutorul materiilor explozive, fabricarea defectuoasă a unei instalații tehnice nucleare, nerespectarea prevederilor privind traficul feroviar, maritim și aerian, periclitarea siguranței traficului feroviar, maritim și aerian, periclitarea siguranței traficului rutier, starea de ebrietate în traficul rutier.

În Capitolul 29, „Infracțiuni contra mediului înconjurător", este incriminată fapta de nerespectare a regimului materiilor radioactive și a altor materiale și bunuri periculoase.

B. Codul penal spaniol. Spre deosebire de Codul penal german, care nu prevede un titlu special în care să fie incriminate faptele referitoare la siguranța publică, în Codul penal spaniol, în Titlul XVII, „Delicte împotriva siguranței colective", în patru capitole sunt menționate unele dintre aceste infracțiuni.

Astfel, în Capitolul I sunt prevăzute „Delictele de risc catastrofal", în Capitolul II, „Incendiile", în Capitolul III, „Delictele împotriva sănătății publice", și în Capitolul IV, „Delicte împotriva siguranței în trafic".

Printre delictele de risc catastrofal sunt prevăzute: „Delictele privind energia nucleară și radiațiile ionizante", art. 341-345, care sancționează unele fapte prin care se pune în pericol viața persoanelor sau bunurile acestora, prin acțiuni de: degajare a energiei nucleare sau elemente radioactive, perturbarea funcționării unei instalații nucleare sau radioactive, expunere la radiații ionizante. De asemenea, în cadrul art. 345 sunt incriminate faptele de deținere a unor materiale nucleare sau elemente radioactive și cele de sustragere.

În Secțiunea 2, „Distrugerile", art. 346, sunt incriminate unele fapte de provocare de explozii sau folosirea oricărui alt mijloc potențial distructiv similar, care cauzează distrugeri de aeroporturi, porturi, gări, clădiri, localuri publice, depozite de materiale inflamabile sau explozive, căi de comunicație, mijloace de transport în comun etc.

În art. 348-349 din cadrul Secțiunii 3, intitulată „Delicte de risc provocate de alți agenți", sunt incriminate acțiunile persoanelor care, în timpul fabricației, manipulării, transportului, deținerii sau comercializării de materiale explozive, substanțe inflamabile sau corozive, toxice și asfixiante etc., contravin normelor de securitate stabilite, punând în pericol, în mod concret, viața, integritatea fizică, sănătatea persoanelor sau mediul înconjurător, precum și alte acțiuni prin care se pune în pericol, viața, integritatea fizică, sănătatea persoanelor sau mediul înconjurător din cauza manipulării, transportului sau deținerii de organisme în condiții care contravin normelor de securitate stabilite.

În Capitolul III, art. 359-378, sunt incriminate mai multe fapte care privesc sănătatea publică, printre care menționăm: producerea, fără autorizație, de substanțe nocive pentru sănătatea publică, expedierea sau livrarea unor asemenea substanțe fără îndeplinirea formalităților prevăzute de lege, vânzarea sau punerea în circulație a medicamentelor deteriorate sau expirate sau care nu îndeplinesc exigențele tehnice privind compoziția acestora, substituirea lor etc., punerea în pericol a sănătății consumatorilor de către producători, distribuitori sau comercianți etc.

Ultimul capitol la care facem trimitere, Capitolul IV, „Delicte împotriva siguranței traficului", cuprinde mai multe infracțiuni contra siguranței circulației pe drumurile

publice, printre care menționăm: conducerea unui vehicul cu motor sau un ciclomotor sub influența drogurilor toxice, stupefiantelor, substanțelor psihoactive sau a băuturilor alcoolice, refuzul conducătorului de vehicul de a se supune probelor stabilite pentru dovedirea faptelor comise (menționate anterior), conducerea cu evidentă imprudență, punând, în mod concret, în pericol viața sau integritatea fizică a persoanelor, provocarea unui risc grav pentru circulație etc.

C. Codul penal finlandez. În Codul penal finlandez, infracțiunile contra siguranței publice nu sunt incluse într-un singur capitol, unele dintre acestea regăsindu-se în cuprinsul Capitolele 23, 38 și 44.

Astfel, Capitolul 23, „Infracțiuni la regimul traficului", Secțiunea 1-11a, cuprinde următoarele infracțiuni: provocarea unui eveniment în trafic, provocarea unui eveniment de trafic grav, conducerea sub influența alcoolului, conducerea în stare avansată de ebrietate, consumul de alcool în traficul pe calea apei, consumul de substanțe interzise în traficul aerian, consumul de substanțe interzise în traficul feroviar, lăsarea unui vehicul pe mâna unei persoane aflate sub influența alcoolului, conducerea unui vehicul de către o persoană care nu posedă permis de conducere, fuga de la locul accidentului și împiedicarea desfășurării normale a traficului.

Observăm că în Codul penal finlandez, în cadrul capitolului care incriminează infracțiunile la regimul traficului, sunt incluse infracțiuni care vizează cele patru categorii de transporturi, respectiv rutier, feroviar, aerian și naval.

Capitolul 38, „Infracțiuni privitoare la regimul datelor și comunicațiilor", cuprinde unele infracțiuni privitoare la: datele cu caracter secret, interceptarea corespondenței, accesarea ilegală a unui computer, protecția datelor etc.

În Capitolul 44, „Infracțiuni contra sănătății și siguranței publice" sunt incriminate unele fapte specifice domeniului, printre care menționăm: infracțiuni contra sănătății publice, încălcarea prevederilor legale referitoare la protecția sănătății, practicarea neautorizată a unei profesii în domeniul sănătății publice, practicare neautorizată a medicinii veterinare, infracțiuni privind medicamentele, infracțiuni privind substanțe interzise etc.

D. Codul penal portughez. În Codul penal portughez, în Titlul IV, „Despre infracțiuni împotriva vieții în societate", Capitolul III, „Despre infracțiunile de pericol comun", de la art. 272ș la 283ș sunt prevăzute următoarele infracțiuni: incendii, explozii și alte conduite în mod special periculoase, energia nucleară, substanțe explozive sau analoage și deținerea de arme, instrumente de ascultare telefonică, încălcarea regulilor de construcție, provocarea de daune instalațiilor și tulburarea serviciilor, provocarea de daune contra naturii, poluarea, poluarea cu pericol pentru viață, pericolul în ceea ce privește animalele sau plantele, modificarea substanțelor alimentare sau medicinale, propagarea bolii, modificarea analizei sau rețetei și refuzul medicului.

În același titlu, Capitolul IV, „Despre infracțiunile împotriva siguranței comunicațiilor" (art. 287ș-293ș), sunt incluse unele infracțiuni contra siguranței transporturilor rutiere, în aer, pe ape sau pe calea ferată, respectiv: captura sau deturnarea aeronavei, vasului, trenului sau vehiculului de transport în comun al pasagerilor, atentat la siguranța transportului pe calea aerului, apei sau căii ferate, conducerea periculoasă a mijlocului de transport în aer, pe apă sau pe calea ferată, atentat asupra siguranței transportului rutier, conducerea periculoasă a unui vehicul rutier, conducerea vehiculului în stare de ebrietate și lansarea de proiectil împotriva unui vehicul.

BIBLIOGRAFIE GENERALĂ LA TITLUL VII

George Antoniu, *Tentativa*, Ed. Societății Tempus, București, 1996; George Antoniu, *Vinovăția penală*, Ed. Academiei Române, București, 2002; George Antoniu, *Unele reflecții asupra conceptului de incriminare și conceptului de infracțiune*, în RDP nr. 4/2010, pp. 9-27; George Antoniu (coordonator), Costică Bulai, Constantin Duvac, Ioan Griga, Gheorghe Ivan, Constantin Mitrache, Ioan Molnar, Ilie Pascu, Viorel Pașca, Ovidiu Predescu, *Explicații preliminare ale noului Cod penal. Volumul I (art. 1-52)*, Ed. Universul Juridic, București, 2010; George Antoniu (coordonator), Alexandru Boroi, Bogdan Nicolae Bulai, Costică Bulai, Ștefan Daneș, Constantin Duvac, Mioara-Ketty Guiu, Constantin Mitrache, Cristian Mitrache, Ioan Molnar, Ion Ristea, Constantin Sima, Vasile Teodorescu, Ioana Vasiu, Adina Vlășceanu, *Explicații preliminare ale noului Cod penal. Volumul II (art. 53-187)*, Ed. Universul Juridic, București, 2011; G.Șt. Bădulescu, G.T. Ionescu, *Codul penal adnotat cu jurisprudență și doctrină română și franceză*, Ed. Curierul Judiciar 5, București, 1911; Minodora-Ioana Balan-Rusu, *The Constitutive Content Of the Offense of Leaving The scene of an Accident Modifyng or Erasing Trails in the Romanian Criminal Law*, în Jurnal of Danubian Studies and Research, vol. 4, nr. 1/2014, pp. 131-140; Minodora-Ioana Balan-Rusu, *Conținutul constitutiv al infracțiunii de uz de armă în noul Cod penal*, în Acta Universitatis George Bacovia. Juridica, vol. 2, Issue 2, July-December 2013, pp. 461-478; Alexandru Boroi, *Drept penal. Partea specială. Conform noului Cod penal*, ed. 2-a, revizuită și adăugită, Ed. C.H. Beck, București, 2014; Alexandru Boroi (coordonator), Ion Rusu, Angelica Daniela Chirilă, Gina Livioara Goga, Ana-Alina Ionescu-Dumitrache, Minodora-Ioana Balan-Rusu, *Practica judiciară în materie penală. Drept penal. Partea specială*, Ed. Universul Juridic, București, 2014; Alan Boulanger, Sumit Ghosh, *Malicious Code*, Sumit Ghosh, Elliot Turrini (eds.), *Cybercrimes: A Multidisciplinary Analysis* (2010); Costică Bulai, Bogdan Nicolae Bulai, *Manual de drept penal. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2007; P. Checkland, S. Holwell, *Information, systems, information systems – Making sense of the field*, John Wiley & Sons, 1998; Valerică Dabu, Tudorel Enoiu, *Regimul juridic al armelor de foc și al munițiilor*, în Dreptul nr. 2/1998, p. 44;Gheorghe Diaconescu, Constantin Duvac, *Tratat de drept penal. Partea specială*, Ed. C.H. Beck, București, 2009, pp. 620-650; Vasile Dobrinoiu, Ilie Pascu, Mihai Adrian Hotca, Ioan Chiș, Mirela Gorunescu, Costică Păun, Norel Neagu, Maxim Dobrinoiu, Mircea Constantin Sinescu, *Noul Cod penal comentat. Partea specială*, ed. a 2-a, revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2014; Vintilă Dongoroz și colab., *Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea specială*, vol. IV, Ed. Academiei Române, București, 1972, pp. 293-325; Vintilă Dongoroz, *Drept penal*, București, 1939; Petre Dungan, *Analiza conținutului infracțiunilor contra siguranței circulației pe drumurile publice prin prisma noului Cod penal (I)*, în Dreptul nr. 2/2011, pp. 42-74; Petre Dungan, *Analiza conținutului infracțiunilor contra siguranței circulației pe drumurile publice prin prisma noului Cod penal (II)*, în Dreptul nr. 3/2011, pp. 27-51; Mircea Duțu, *Introducere în dreptul penal al mediului*, Ed. Hamangiu, București, 2013; Mircea Duțu, *Răspunderea civilă pentru pagubele nucleare*, în Dreptul nr. 10-11/1993, p. 47; E.D. Falkenberg, W. Hesse, P. Lindgreen, B.E. Nilsson, J.L.H. Oei, C. Rolland, R.K. Stamper, F.J.M. Van Assche, A.A. Verrijn-Stuart, K. Voss, *A framework of information system concepts*, în The Frisco Report, 1998; H. Fujiki, M. Tanaka, *Demand for Currency, New Technology and the Adoption of Electronic Money: Evidence Using Individual Household Data* (2009); Dina Goldin, Bernhard Thalheim, Srinath Srinivasa, *Information systems = Databases + Interaction: Towards principles of information system design*, 2000; Mirela Gorunescu, *Infracțiuni prevăzute în legi speciale. Curs universitar*, Ed. Hamangiu, București, 2012; Tedi Florin Gorunescu, *Infracțiunile de terorism în domeniul nuclear*, în RDP nr. 4/2005, p. 75; F.L. Greitzer, A.P. Moore, D.M. Cappelli, D.H. Andrews, L.A. Carroll,

T.D. Hull, *Combating the Insider Cyber Threat*, IEEE Security & Privacy, January/February (2008); Nicolae Grofu, *Obiectul material al infracțiunii de nerespectare al regimului armelor și muniților*, în Dreptul nr. 1/2010, p. 146; Liviu Herghelegiu, *Omor calificat. Folosirea fără drept a unei arme de foc. Concurs de infracțiuni*, în RDP nr. 3/2003, p. 110; Hollis, *An e-SOS for Cyberspace*, în Harvard International Law Journal, vol. 52, no. 2, Summer (2011); Mihai Adrian Hotca (coordonator), Mirela Gorunescu, Norel Neagu, Radu-Florin Geamănu, Maxim Dobrinoiu, Mircea Constantin Sinescu, Radu Slăvoiu, Diana Lamya Al-Kawadri, Constantin Nedelcu, Adrian Hărătău, *Noul Cod penal. Note, corelații, explicații*, Ed. C.H. Beck, București, 2014; Q. Hu, Z. Xu, T. Dinev, H. Ling, *Does Deterrence Work in Reducing Information Security Policy Abuse by Employees?*, în Communications of the ACM, June (2011); Sabin Ivașcu, *Aspecte teoretice și practice privind regimul armelor și muniților*, în Dreptul nr. 2/2006, p. 168; I.V. Krsul, *Software vulnerability analysis*, Ph.D. Thesis, Purdue University (1998); S. Larson, *Enforcing Intellectual Property Rights to Deter Phishing*, în Intellectual Property & Technology Law Journal, vol. 22, no. 1, January (2010); Kenneth C. Laudon, Jane Laudon, *Essentials of Management Information Systems, Transforming Business and Management*, 3rd ed., Prentice Hall, 1999; Octavian Loghin, Avram Filipaș, *Drept penal român. Partea specială*, ediție revizuită, Casa de Editură și Presă, „Șansa", București, 1992, pp. 303-310; J.P. Morgan Chase, *Cybercrime: The Growing Global Threat* (2011); Eugen Neață, Marian Șerban Petrescu, *Infracțiuni la regimul armelor, muniților, materialelor nucleare și a materiilor explozive*, Ed. Hamangiu, București, 2014; Jana Maftei, *Drept internațional public*, Ed. Pro Universitaria, București, 2010, p. 151; Vasilică Negruț, *Dreptul mediului*, Ed. Fundației Academice „Danubius", Galați, 2008; Peter G. Neumann, *Computer-Communications Security Risks: Melissa is Just the Tip of a Titanic Iceberg*, Written testimony for the U.S. House Science Committee Subcommittee on Technology (1999); Ilie Pascu, Mirela Gorunescu, *Drept penal. Partea specială*, ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, București, 2009, pp. 479-495; Ilie Pascu, *Infracțiuni la regimul armelor și muniților*, în RDP nr. 4/2006, p. 47; D.L. Pipkin, *Information security: Protecting the global enterprise*, Prentice Hall (2000); Charles P. Pfleeger, *Security in Computing*, Addison Wesley (1997); Constantin G. Rătescu, H. Aznavorian, Ion Ionescu-Dolj, Traian Pop, I.Gr. Perieteanu, Mihail I. Papadopolu, Vintilă Dongoroz, N. Pavelescu, *Codul penal Carol al II-lea, adnotat. Volumul II. Partea specială (art. 184-442)*, Ed. Librăriei Socec & Co, București, 1937; Ion Retca, *Din nou despre implicațiile incriminărilor privind regimul materialelor explozive*, în Dreptul nr. 7/1997, p. 68; J. Rose, *Information systems development as action research – soft systems methodology and structuration theory*, Ph.D. Thesis, 2000; Ion Rusu, Minodora-Ioana Balan-Rusu, *Infracțiunile contra siguranței circulației pe drumurile publice în dreptul penal român*, Ed. Universul Juridic, București, 2014; Ion Rusu, Minodora-Ioana Balan-Rusu, *Conținutul constitutiv al infracțiunii de punere în circulație sau conducerea unui vehicul neînmatriculat în dreptul penal roman*, în Acta Universitatis George Bacovia. Juridica, vol. 3, Issue 2/2014, pp. 429-453; Ion Rusu, *Individualizarea sancțiunilor de drept penal. Curs master*, Ed. Universul Juridic, București, 2011; Ion Rusu, *Infracțiuni specifice circulației și transporturilor feroviare*, Ed. Pro Universitaria, București, 2009; Ion Rusu, *Propuneri de reformulare a textelor din noul Cod penal referitoare la conținutul infracțiunilor privind siguranța circulației pe căile ferate*, în Dreptul nr. 2/2006, pp. 175-181; Stein Schjolberg, Solange Ghernaouti-Hélie, *A Global Protocol on Cybersecurity and Cybercrime*, 2009. Florin Streteanu, Daniel Nițu, *Drept penal. Partea generală. Curs universitar*, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2014; Iancu Tănăsescu, Camil Tănăsescu, Gabriel Tănăsescu, *Tratat de științe penale, Volumul I. Drept penal*, Ed. Sitech, Craiova, 2010, pp. 178, 445, 504; Tudorel Toader, Maria-Ioana Michinici, Ruxandra Răducanu, Anda Crișu-Ciocîntă, Mihai Dunea, Sebastian Rădulețu, *Noul Cod penal. Comentarii pe articole*, Ed. Hamangiu, București, 2014; Tudorel Toader, *Drept penal român. Partea specială*, ed. a 5-a, revizuită și actualizată,

Ed. Hamangiu, București, 2010, pp. 336-348; Tudorel Toader, *Infracțiunile prevăzute în legile speciale (reglementare, doctrină, decizii ale Curții Constituționale, jurisprudență)*, Ed. Hamangiu, București, 2011; Tudorel Toader, *Infracțiunile prevăzute în legile speciale (reglementare, doctrină, decizii ale Curții Constituționale, jurisprudență)*, ed. a 4-a, revizuită și actualizată, Ed. Hamangiu, București, 2012, pp. 251-311; Tudorel Toader, *Drept penal român*, ed. a 7-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, 2012, pp. 448, 449; Mihail Udroiu, Victor Horia Dimitrie Constantinescu, *Noul Cod penal. Codul penal anterior. Prezentare comparativă, observații, ghid de aplicare, legea penală mai favorabilă*, Ed. Hamangiu, București, 2014; Mihail Udroiu, *Drept penal. Partea specială. Noul Cod penal. Sinteze și grile*, Ed. C.H. Beck, București, 2014; Teodor Vasiliu (coordonator), Doru Pavel, George Antoniu, Ștefan Daneș, Gheorghe Dărîngă, Dumitru Lucinescu, Vasile Papadopol, Dumitru C. Popescu, Virgil Rămureanu, *Codul penal al României, comentat și adnotat. Partea specială*, vol. II, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1977, pp. 155-187; Ioana Vasiu, Criminalitatea informatică, Ed. Nemira, București, 2001; Ioana Vasiu, *Informatica juridică și drept informatic*, Ed. Albastră, Cluj-Napoca, 2002; Ioana Vasiu, Lucian Vasiu, *Prevenirea criminalității informatice*, Ed. Hamangiu, București, 2006; Ioana Vasiu, Lucian Vasiu, *Afaceri electronice: aspecte legale, tehnice și manageriale*, Ed. Albastră, Cluj-Napoca, 2007; Ioana Vasiu, Lucian Vasiu, *Informatică juridică și drept informatic 2009*, Ed. Albastră, Cluj-Napoca, 2009; Ioana Vasiu, Lucian Vasiu, *Criminalitatea în cyberspațiu*, Ed. Universul Juridic, București, 2011; J. Vogel, *Towards a Global Convention against Cybercrime*, First World Conference of Penal Law. Penal law in the XXIst century, Guadalajara, Mexic, 18-23 November (2007); G. Walsham, *Interpreting information systems in organisations*, John Wiley and Sons, 1993; M. Warkentin, R. Willison, *Behavioral and policy issues in information systems security: The insider threat*, în European Journal of Information Systems, 18, 101-105 (2009).

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITARA

Capitolul I

Infracțiuni contra siguranței circulației pe căile ferate

Generalități (art. 329-333)

COMENTARII (Conf. univ. dr. Ion Rusu)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

În noul Cod penal, Capitolul I, cu titlul „**Infracțiuni contra siguranței circulației pe căile ferate**", face parte din Titlul VII, „**Infracțiuni contra siguranței publice**", spre deosebire de Codul penal din 1969, unde această materie era tratată în Titlul VI, denumit „**Infracțiuni care aduc atingere unor activități de interes public sau altor activități reglementate de lege**", Capitolul III, intitulat „**Infracțiuni contra siguranței circulației pe căile ferate**".

În Codul penal din 1969, aceste infracțiuni erau prevăzute în Capitolul III al titlului menționat, după capitolele destinate infracțiunilor de serviciu sau în legătură cu serviciul și infracțiunile care împiedică înfăptuirea justiției.

O altă deosebire privește modificarea ordinii de numerotare a primelor două articole, în noul Cod penal acordându-se prioritate infracțiunii săvârșite cu intenție, în detrimentul celei săvârșite din culpă, față de Codul penal din 1969, care a acordat prioritate infracțiunii comise din culpă.

Cu o singură excepție, care se referă la infracțiunea de neîndeplinire a îndatoririlor de serviciu sau îndeplinirea lor defectuoasă din culpă, în noul Cod penal, denumirile marginale ale celorlalte infracțiuni au fost modificate sau completate, fără însă a se modifica înțelesul inițial al acestora rezultat din dispozițiile Codului penal din 1969.

Cele mai importante modificări și completări apar însă în conținutul juridic al tuturor infracțiunilor, conținut ce va fi examinat în raport cu fiecare text în parte și care va avea în vedere modificările în privința cerinței esențiale și în ceea ce privește extinderea sferei subiecților activi și pasivi ai infracțiunilor.

Altă modificare privește renunțarea, în noul Cod penal, la două modalități agravate ale infracțiunilor, respectiv tulburarea în activitatea de transport pe calea ferată și catastrofa de cale ferată, în actuala reglementare fiind prevăzută o singură modalitate agravată, respectiv accidentul de cale ferată.

O ultimă modificare se referă la denumirea și conținutul acestor infracțiuni, pe care o semnalăm, și anume reglementarea diferită a accidentului de cale ferată, în raport cu dispozițiile Codului penal din 1969.

2. Concept și caracterizare

Ceea ce caracterizează acest gen de infracțiuni este, în primul rând, valoarea socială apărată, respectiv siguranța circulației pe căile ferate, valoare socială care implică, în complexitatea sa, integritatea fizică a persoanelor, mijloacele de transport, intervenție, manevră sau întreținere, bunurile transportate, infrastructura feroviară și mediul înconjurător.

O altă caracteristică privește subiectul activ al acestui gen de infracțiuni, subiect care (cu o singură excepție, care privește infracțiunea de distrugere sau semnalizare falsă) trebuie să fie calificat.

Spre deosebire de alte reglementări, în cazul de față, calificarea subiectului activ al infracțiunii trebuie înțeleasă sub un dublu aspect. Pe de o parte, acesta trebuie să fie angajat al uneia dintre societățile comerciale sau companiile care desfășoară activități specifice circulației pe calea ferată, iar, pe de altă parte, activitatea concretă desfășurată în momentul săvârșirii faptei trebuie să fie circumscrisă siguranței circulației pe căile ferate.

Un alt element ce caracterizează acest gen de infracțiuni este reprezentat de varietatea și multitudinea subiecților pasivi, respectiv persoane fizice, persoane juridice și statul.

Accidentul de cale ferată reprezintă singura modalitate agravată pentru toate infracțiunile menționate, modalitate sancționată mai aspru de legiuitor.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special

Având în vedere dispozițiile legii anterioare, în viziunea unor autori s-a apreciat că **obiectul juridic special** ar fi format atât din relațiile sociale „privitoare la siguranța circulației pe căile ferate, cât și din relațiile sociale referitoare la normala desfășurare a activității în domeniul transportului pe căile ferate ori la ocrotirea patrimoniului sau a unor atribute ale persoanei fizice"[1].

Obiectul juridic generic (de grup) al acestor infracțiuni este reprezentat, potrivit doctrinei, de relațiile sociale referitoare la siguranța circulației mijloacelor de transport ale căii ferate, relații ce presupun executarea atribuțiilor specifice de serviciu de către angajați, în conformitate strictă cu prevederile ordinelor de linie[2].

Ca urmare, având în vedere noua lege, precum și definirea sintagmei de **„siguranță feroviară"** la care am făcut referire anterior, **obiectul juridic special** al infracțiunilor prevăzute în capitolul examinat este format de relațiile sociale care se nasc și se dezvoltă în legătură cu siguranța circulației și a transporturilor pe căile ferate române, relații care presupun asigurarea desfășurării normale a activităților specifice domeniului, în condiții de siguranță pentru persoanele fizice, pentru infrastructura feroviară, pentru mijloacele de transport, întreținere, manevră sau intervenție pe calea ferată, precum și pentru bunurile transportate și mediul înconjurător.

B. Obiectul material

Obiectul material al acestor infracțiuni, în noua lege penală, a fost extins, în primul rând datorită menționării unui număr mai mare de subiecți pasivi.

În modalitatea lor simplă, infracțiunile prevăzute la art. 329 alin. (1), art. 330 alin. (1) și 331 alin. (1) și (2) sunt lipsite de obiect material.

În cazul infracțiunii prevăzute în art. 332 alin. (1), în modalitatea simplă, **obiectul material** constă în linia de cale ferată, materialul rulant, instalațiile de cale

---

[1] Ilie Pascu, Mirela Gorunescu, *Drept penal. Partea specială*, ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, București, 2009, p. 480.

[2] Ion Rusu, *Infracțiuni specifice circulației și transporturilor feroviare*, Ed. Pro Universitaria, București, 2009, p. 137; *idem*, *Propuneri de reformulare a textelor din noul Cod penal referitoare la conținutul infracțiunilor privind siguranța circulației pe căile ferate*, în Dreptul nr. 2/2006, p. 175.

ferată, instalațiile de comunicații feroviare și oricare alte bunuri sau dotări aferente infrastructurii feroviare.

În cazul accidentului de cale ferată, **obiectul material** constă în: mijloace de transport, material rulant sau instalații de cale ferată.

C. Subiecții infracțiunilor

Fiecare dintre infracțiunile cuprinse în acest capitol au: a) un subiect activ; b) un subiect pasiv.

a) Subiectul activ. Caracteristic reglementărilor anterioare este faptul că subiect activ nu poate fi decât un angajat al căii ferate, adică al societății comerciale sau companii care are în proprietate atât infrastructura feroviară, cât și mijloacele de transport.

Aceste dispoziții, criticate frecvent în ultimii ani în doctrina noastră[1], au fost remediate de către legiuitor odată cu adoptarea noului Cod penal, conținuturile acestor infracțiuni fiind modificate în consens cu observațiile promovate în literatura de specialitate.

Astfel, din interpretarea dispozițiilor noului Cod penal, în cazul acestui gen de infracțiuni, se disting două categorii distincte de subiecți activi, respectiv **subiecți activi persoane fizice** și **subiecți activi persoane juridice**.

La rândul lor, subiecții activi persoane fizice pot fi împărțiți în două grupe, respectiv **subiect activ calificat**, pentru anumite infracțiuni, și **subiect activ pentru existența căruia nu este necesară o anumită calificare, putând fi orice persoană fizică ce îndeplinește condițiile generale prevăzute de lege pentru a răspunde penal.**

Cu privire la **subiectul activ calificat**, precizăm că acesta este specific infracțiunilor prevăzute în art. 329 (neîndeplinirea îndatoririlor de serviciu sau îndeplinirea lor defectuoasă), art. 330 (neîndeplinirea îndatoririlor de serviciu sau îndeplinirea lor defectuoasă din culpă) și art. 331 (părăsirea postului și prezența la serviciu sub influența alcoolului sau a altor substanțe). În cazul acestor infracțiuni, calificarea constă în calitatea acestuia de angajat al uneia dintre societățile comerciale sau companiile expres menționate în textul de incriminare, cu atribuții specifice privind siguranța circulației pe calea ferată.

În cazul infracțiunilor prevăzute în art. 332 (distrugere sau semnalizare falsă), **subiectul activ nu trebuie să fie calificat**, putând fi orice persoană fizică ce îndeplinește condițiile generale cerute de lege, care atrag răspunderea penală.

În ceea ce privește **răspunderea penală a persoanei juridice**, este de observat că toate persoanele fizice cu responsabilități în siguranța circulației feroviare sunt angajate ale următoarelor categorii de persoane juridice: Compania Națională de Căi Ferate – „CFR" – SA, Societatea Națională de Transport Feroviar de Călători „CFR – Călători" – SA, Societatea Națională de Transport Feroviar de Marfă „CFR – Marfă" – SA, societățile de transport călători și marfă cu capital privat și societățile care execută activități de manevră, întreținere sau intervenție pe calea ferată, cu capital de stat sau privat.

b) Subiectul pasiv. Legiuitorul **noului Cod penal**, ținând seama în mare măsură de observațiile critice și de propunerile *de lege ferenda* formulate în

[1] Ion Rusu, *Infracțiuni specifice circulației...*, *op. cit.* pp. 418-419; *idem*, *Propuneri de reformulare...*, *op. cit.*, pp. 175-181; *idem*, *Infracțiuni specifice...*, *op. cit.*, pp. 152-164; *idem*, *Infracțiunile contra siguranței circulației pe căile ferate în noul Cod penal*, în Dreptul nr. 8/2010, pp. 40-60.

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI

literatura de specialitate[1], a adoptat o nouă formulare a conținutului legal al textelor de incriminare, extinzând sfera subiecților pasivi.

Astfel, potrivit noilor reglementări, din categoria extinsă a subiecților pasivi fac parte: statul, persoana fizică, compania care administrează infrastructura feroviară, cei doi operatori de transport cu capital de stat, operatorii privați de transport călători și marfă (persoane juridice), societățile comerciale care execută activități de manevră și intervenție pe calea ferată, precum și persoanele juridice care asigură întreținerea infrastructurii feroviare.

Deși textul nu prevede o asemenea ipoteză, ne exprimăm opinia că din această categorie mai fac parte și persoanele juridice care au încredințat mărfuri spre transport, mărfuri distruse sau deteriorate în urma comiterii unora dintre aceste infracțiuni.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunilor cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunilor** din acest capitol.

A. Situația premisă

În cazul infracțiunilor din acest capitol, **situația premisă** constă în preexistența sistemului circulației și transporturilor feroviare în ansamblul său, care include o companie națională (companie sau societate comercială) care gestionează infrastructura feroviară, operatorii cu capital de stat sau privați de transport călători ori marfă, precum și alte societăți comerciale (cu capital de stat sau cu capital privat), care execută activități specifice de manevră, întreținere a infrastructurii feroviare sau de intervenție pe calea ferată în caz de necesitate (accident de cale ferată, unele defecțiuni, calamități naturale etc.).

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă. În conținutul laturii obiective intră elementul material, unele cerințe esențiale, urmarea imediată și legătura de cauzalitate.

Potrivit **noului Cod penal, elementul material al laturii obiective** constă în acțiuni sau inacțiuni care diferă de la o infracțiune la alta, în raport de conținutul juridic al acesteia și valoarea socială concretă apărată prin norma de incriminare.

Astfel, printre acțiunile prin care se realizează elementul material, menționăm: îndeplinirea defectuoasă a îndatoririlor de serviciu; părăsirea postului; îndeplinirea îndatoririlor de serviciu de către un angajat care are o îmbibație alcoolică de peste 0,80 g/l alcool pur în sânge ori se află sub influența unor substanțe psihoactive etc.

Pe lângă acțiunile menționate, elementul material al unora dintre infracțiuni (cele prevăzute în art. 329 și art. 330 C. pen.) se poate realiza și printr-o inacțiune, care constă în neîndeplinirea îndatoririlor de serviciu de către angajatul care execută activități specifice siguranței circulației pe căile ferate.

Pentru toate infracțiunile, în modalitatea lor simplă (cu o singură excepție), **cerința esențială** este îndeplinită atunci când, prin acțiunea sau inacțiunea incriminată, **se pune în pericol** siguranța circulației mijloacelor de transport, intervenție sau manevră pe calea ferată.

Excepția menționată mai sus privește art. 332 alin. (2) C. pen., unde cerința esențială constă în **crearea unui pericol de accident de cale ferată.**

---

[1] Ion Rusu, *Infracțiuni specifice circulației..., op. cit.* pp. 418-419; *idem*, *Propuneri de reformulare..., op. cit.*, pp. 175-181; *idem*, *Infracțiuni specifice..., op. cit.*, pp. 152-164; *idem*, *Infracțiunile contra siguranței..., op. cit.*, pp. 40-60.

A treia și ultima **cerință esențială**, care, de această dată, trebuie îndeplinită numai în cazul modalității agravate (accident de cale ferată), în cazul tuturor infracțiunilor, este aceea ca acțiunea sau inacțiunea incriminată să se realizeze **în cursul circulației** sau **manevrei** mijloacelor de transport, manevră, întreținere sau intervenție pe calea ferată.

În cazul tuturor modalităților simple ale infracțiunilor, **urmarea imediată** a acțiunilor sau inacțiunilor subiectului activ constă în apariția unei situații (stări de fapt) periculoase pentru siguranța circulației mijloacelor de transport, intervenție sau manevră pe calea ferată.

În cazul modalității agravate, urmarea imediată constă în distrugerea sau degradarea mijloacelor de transport, materialului rulant sau instalațiilor de cale ferată.

Pentru întregirea elementului material al laturii obiective a oricărei infracțiuni prevăzute în acest capitol este necesară constatarea **legăturii de cauzalitate** între acțiunea sau inacțiunea incriminată și urmarea imediată.

De regulă, în cazul acestor infracțiuni (în modalitatea agravată), legătura de cauzalitate rezultă ***ex re***, însă, în cazul modalităților simple, este necesară cercetarea și stabilirea existenței acesteia.

b) Latura subiectivă constă în elementul subiectiv și cerințe esențiale.

În **noul Cod penal**, asemenea celui anterior, infracțiunile din acest grup pot fi săvârșite cu intenție, care poate fi directă sau indirectă, ori din culpă, în ambele forme. De asemenea, în cazul modalității agravate, infracțiunile pot fi săvârșite cu intenție, culpă sau praeterintenție.

Având în vedere dispozițiile legii, culpa (în ambele modalități) se va reține în cazul infracțiunilor prevăzute în art. 330 și art. 332 alin. (1)-(3) C. pen.

Există și situații în care forma de vinovăție cu care se comite o asemenea infracțiune, în modalitatea ei agravată, este intenția depășită (praeterintenția).

În conținutul infracțiunilor din acest capitol nu este prevăzut mobilul (asemenea altor infracțiuni), ca element subiectiv.

Constatarea existenței unui mobil este utilă în procesul de individualizare a sancțiunii de drept penal ce urmează a fi aplicată de către instanța de judecată.

Asemenea mobilului, nici scopul nu este prevăzut în conținuturile acestor infracțiuni, însă va fi avut în vedere (dacă există) la individualizarea sancțiunii de drept penal.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

a) Actele pregătitoare. Deși sunt posibile în cazul fiecăreia dintre infracțiunile săvârșite cu intenție, actele pregătitoare nu sunt pedepsite.

b) Tentativa. Tentativa este posibilă la toate infracțiunile săvârșite cu intenție, însă, potrivit dispozițiilor art. 332 alin. (5) C. pen., este pedepsită numai în cazul infracțiunii prevăzute în art. 332 alin. (1) și (2) C. pen.

În cazul infracțiunilor comise din culpă, tentativa nu este posibilă.

c) Consumarea infracțiunii. În modalitatea simplă, consumarea fiecăreia dintre infracțiunile din acest capitol are loc în momentul în care s-a realizat acțiunea sau inacțiunea care constituie elementul material al laturii obiective, iar acestea au avut ca urmare imediată punerea în pericol a siguranței mijloacelor de transport, intervenție sau manevră pe calea ferată ori crearea unui pericol de accident de cale ferată.

În modalitatea agravată, consumarea fiecărei infracțiuni are loc în momentul producerii rezultatului, respectiv a accidentului de cale ferată.

B. Modalități

a) Modalități normative simple. În **noul Cod penal**, asemănător celui anterior, în conținutul juridic al fiecărei infracțiuni din acest capitol sunt prevăzute mai multe modalități normative simple.

Astfel, în cazul infracțiunilor prevăzute în art. 329 alin. (1) și art. 330 alin. (1), modalitatea normativă simplă constă în neîndeplinirea îndatoririlor de serviciu sau îndeplinirea lor defectuoasă, săvârșite în condiții în care se pune în pericol siguranța circulației mijloacelor de transport, intervenție sau manevră pe calea ferată.

În cazul infracțiunilor prevăzute în art. 331 alin. (1) și (2), modalitățile normative simple constau în părăsirea postului sau în îndeplinirea îndatoririlor de serviciu de către angajatul care are o îmbibație alcoolică de peste 0,80 g/l alcool pur în sânge ori se află sub influența altor substanțe psihoactive, în timp ce, în cazul infracțiunilor prevăzute în art. 332 alin. (1) și (2), modalitățile normative simple îmbracă alte forme, respectiv distrugerea, degradarea, aducerea în stare de neîntrebuințare, așezarea de obstacole pe calea ferată sau semnalizarea falsă; în cazul acestor modalități normative simple este necesar ca acțiunea sau inacțiunea incriminată să pună în pericol siguranța mijloacelor de transport, intervenție sau manevră pe calea ferată sau să creeze un pericol de accident de cale ferată.

b) Modalități normative agravate. În **noul Cod penal**, spre deosebire de Codul penal anterior, legiuitorul a renunțat la două dintre modalitățile normative agravate, respectiv la tulburarea în activitatea de transport pe calea ferată și catastrofa de cale ferată, menținând doar o singură modalitate agravată, respectiv accidentul de cale ferată.

Ca modalitate normativă agravată, accidentul de cale ferată este menționat în conținutul juridic al tuturor infracțiunilor din acest capitol.

Pentru a se evita unele interpretări unilaterale și a se asigura interpretarea unitară a dispozițiilor legale, în conținutul art. 333 C. pen. este definit accidentul de cale ferată, care constă în „distrugerea sau degradarea adusă mijloacelor de transport, materialului rulant sau instalațiilor de cale ferată în cursul circulației sau manevrei mijloacelor de transport, manevră, întreținere sau intervenție pe calea ferată".

Este de observat că, în mod inexplicabil, legiuitorul nu a prevăzut o anumită gravitate a distrugerii sau degradării, ceea ce înseamnă că, indiferent de valoarea pagubei provocate, această modalitate agravată va trebui reținută.

c) Modalități de fapt. În cazul infracțiunilor din această grupă, modalitățile faptice sunt numeroase, acestea fiind specifice fiecărei infracțiuni și particularizate pentru fiecare funcție în parte. Se poate aprecia că modalitățile de fapt diferă de la o infracțiune la alta, precum și de la o funcție la alta, în raport cu atribuțiile specifice de serviciu. Mai mult, chiar și în cazul aceleiași infracțiuni, modalitățile faptice diferă de la o funcție la alta.

C. Sancțiuni

În **noul Cod penal**, limitele minime și maxime ale pedepselor prevăzute sunt mult reduse, atât pentru modalitățile normative simple, cât și pentru modalitatea normativă agravată.

Astfel, în cazul modalităților normative simple, limitele de pedeapsă sunt cuprinse între 3 luni și 7 ani. Cea mai redusă limită minimă a pedepsei este

prevăzută în cazul infracțiunii de neîndeplinire a îndatoririlor de serviciu sau îndeplinirea lor defectuoasă din culpă (3 luni), iar cea mai gravă pedeapsă (având în vedere limita maximă) este prevăzută pentru infracțiunile de părăsirea postului și prezența la serviciu sub influența alcoolului sau a altor substanțe și distrugere sau semnalizare falsă, respectiv 7 ani.

În cazul modalității agravate, pedepsele prevăzute sunt cuprinse între unu și 10 ani, cele mai reduse limite fiind menționate în cazul accidentului de cale ferată care s-a produs din cauza neîndeplinirii atribuțiilor de serviciu sau a îndeplinirii lor defectuoase din culpă (de la unu la 5 ani), iar cele mai ridicate limite sunt prevăzute în cazul celorlalte infracțiuni care au avut ca urmare un accident de cale ferată (de la 3 la 10 ani).

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Având în vedere atât denumirea lor marginală, cât și conținutul juridic al infracțiunilor contra siguranței circulației pe căile ferate din noul Cod penal, acestea prezintă în conținutul lor o serie de asemănări cu alte infracțiuni din același cod.

În legătură cu aceste incriminări, în doctrina română promovată în temeiul legii vechi s-au conturat mai multe opinii.

Unii autori au considerat că „în această situație avem un concurs de texte, și nu o pluralitate de infracțiuni, fiind aplicabil aici principiul specialității legii penale, potrivit căruia, în cazul pluralității aparente de infracțiuni, se va aplica textul legii în conținutul căruia intră incriminarea specifică infracțiunii comise, în cazul nostru infracțiunea de neîndeplinire a îndatoririlor de serviciu sau îndeplinirea lor defectuoasă"[1].

Alți autori consideră că „prin incriminarea specială nu s-a urmărit limitarea răspunderii penale a personalului căilor ferate, ci numai aplicarea unui regim special anumitor fapte săvârșite de această categorie de persoane încadrate în muncă, astfel că ele răspund penal, potrivit art. 249 C. pen. (din 1969 – n.a.), pentru toate celelalte fapte de neglijență în serviciu prin care s-a cauzat o tulburare importantă intereselor legale ale unei persoane sau o pagubă unei persoane juridice de drept public"[2].

În cazul în care „fapta a produs atât urmarea pe care o implică infracțiunea prevăzută în art. 273 alin. (1) C. pen. (din 1969 – n.a.), cât și una dintre urmările prevăzute în art. 249 C. pen. (din 1969 – n.a.), se aplică regulile referitoare la concursul ideal de infracțiuni"[3].

---

[1] Gheorghe Diaconescu, Constantin Duvac, *Tratat de drept penal. Partea specială*, Ed. C.H. Beck, București, 2009, pp. 625-626 – autorii fac trimitere la Constantin Duvac, *Pluralitatea aparentă de infracțiuni*, Ed. Universul Juridic, București, 2008, p. 83.

[2] Gheorghe Diaconescu, Constantin Duvac, *op. cit.*, pp. 625-626 – autorii fac trimitere la: Octavian Loghin, Tudorel Toader, *Drept penal roman. Partea specială*, Casa de Editură și Presă „Șansa", București, 1994, pp. 331, 408; Alexandru Boroi, Gheorghe Nistoreanu, *Drept penal. Partea specială*, ed. a 3-a, Ed. All Beck, București, 2005, p. 394; Alexandru Boroi, *Drept penal. Partea specială*, Ed. Hamangiu, București, 2006, p. 313; Tudorel Toader, *Drept penal. Partea specială*, ed. a 2-a, revizuită și actualizată, Ed. Hamangiu, București, 2007, p. 210.

[3] Gheorghe Diaconescu, Constantin Duvac, *op. cit.*, pp. 625-626 – autorii fac trimitere la: Vasile Papadopol, *Notă* la dec. nr. 277/1971 a Trib. jud. Timiș, în RRD nr. 4/1978, pp. 60-61; Tudorel Toader, *op. cit.*, 2007, p. 210; Ioana Vasiu, *Drept penal român. Partea specială*, vol. II, Ed. Albastră, Cluj-Napoca, 1997, p. 336.

Într-o altă opinie s-a susținut că „cele două incriminări se vor reține în concurs în toate situațiile, neexistând un concurs de texte (o pluralitate aparentă de infracțiuni)"[1].

În ceea ce ne privește, considerăm că, în cazul infracțiunilor prevăzute în art. 329, art. 330 și art. 332 C. pen., în funcție de împrejurările comiterii acestora, de urmarea imediată și de calitatea subiecților pasivi, acestea pot fi reținute în concurs formal cu infracțiunile prevăzute în art. 297, art. 298 sau art. 253 C. pen.

De asemenea, în funcție de aceleași elemente, se pot reține numai infracțiunile contra siguranței circulației pe căile ferate ori numai una dintre infracțiunile de serviciu menționate.

B. Aspecte procesuale

În **noul Cod penal** nu mai este prevăzută obligativitatea sesizării organelor de urmărire penală de către organele competente ale căii ferate, situație în care sesizarea acestora se poate realiza potrivit regulilor procedurale generale.

Potrivit dispozițiilor cuprinse în art. 57 C. pr. pen., competența de a efectua urmărirea penală aparține organelor de cercetare penală ale poliției judiciare, indiferent de infracțiune și modalitatea de săvârșire a acesteia, respectiv simplă sau agravată, cu excepția infracțiunilor intenționate care au avut ca urmare moartea unei persoane sau a infracțiunilor care au avut ca rezultat moartea unei persoane (forma de vinovăție fiind intenția depășită).

Competența de judecată în primă instanță aparține judecătoriei în circumscripția căreia a fost săvârșită fapta sau tribunalului în circumscripția căruia a fost săvârșită fapta (în cazul în care rezultatul infracțiunii săvârșite cu intenție a constat în moartea uneia sau a mai multor persoane).

7. Elemente de drept comparat

În unele state europene, infracțiunile contra siguranței circulației pe căile ferate, deși sunt prevăzute în toate codurile penale, nu au o reglementare specială, în sensul că nu sunt menționate în capitole speciale. Aceste infracțiuni sunt, de regulă, prevăzute în unele secțiuni sau articole, împreună cu alte infracțiuni contra siguranței publice, cum ar fi cele referitoare la siguranța rutieră, aeriană, navală, incendierea etc.

A. Codul penal german acordă o atenție deosebită apărării valorilor sociale specifice domeniului transporturilor feroviare, prevăzând o serie de infracțiuni specifice domeniului.

Astfel, în Capitolul 28, denumit „**Infracțiuni care prezintă pericol pentru societate**", la §306 („Incendierea"), pe lângă alte valori apărate de lege, este incriminată la alin. (1) nr. 4, și fapta persoanei care incendiază sau distruge, în totalitate sau în parte, prin provocarea unui incendiu care vizează *„(...) mijloacele de transport ale căilor ferate"*. De asemenea, cu referire la aceeași infracțiune, sunt sancționate mai grav faptele săvârșite în diferite modalități agravate, respectiv incendierea cu consecințe grave, incendierea cu consecințe deosebit de grave și incendierea care se soldează cu victime (§306a, §306b, §306c). La §306d este prevăzută infracțiunea de incendiere din culpă.

În cadrul aceluiași capitol, la §315, este prevăzută infracțiunea denumită marginal „**Nerespectarea prevederilor privind traficul feroviar, maritim și**

[1] Gheorghe Diaconescu, Constantin Duvac, *op. cit.*, p. 626 – autorii fac trimitere la Ioana Vasiu, *op. cit.*, 1997, p. 336.

aerian", unde sunt incriminate mai multe fapte specifice transporturilor feroviare, ale transportului maritim și aerian, prin care se aduc prejudicii acestor sisteme de transport.

Se poate aprecia că acest paragraf prezintă anumite elemente de asemănare cu art. 332 C. pen. (distrugerea sau semnalizarea falsă), cu precizarea că textul din Codul penal german are un obiect juridic mai diversificat, incriminând mai multe fapte de natură penală care se pot comite în sistemul circulației și transporturilor feroviare[1].

Un alt text care incriminează fapte de pericol pentru siguranța transporturilor este prevăzut la §315a, denumit marginal „**Periclitarea siguranței traficului feroviar, maritim și aerian**".

În cazul acestor infracțiuni, acțiunea subiectului activ se pedepsește și atunci când se comite din culpă, iar tentativa se pedepsește.

După cum se observă, legea germană acordă o atenție deosebită pericolului prezentat de exercitarea unor atribuții de serviciu sub influența alcoolului, a unor stupefiante sau de către persoane care suferă de anumite boli ce le fac incompatibile cu o asemenea activitate. Legiuitorul german a tratat aceste fapte de pericol în sistemul transporturilor feroviare și, implicit, le-a incriminat împreună cu cele specifice domeniului maritim și aerian[2].

Textul de mai sus este asemănător celui din art. 331 C. pen. român, cu precizarea că este mult mai complet, cu o singură excepție, care se referă la neincriminarea faptei de părăsire a postului.

În Capitolul 27, intitulat „**Distrugerea de bunuri**", este incriminată și distrugerea căii ferate, iar în Capitolul 7, intitulat „**Infracțiuni împotriva ordinii publice**", este incriminată fapta de amenințare cu comiterea unei infracțiuni, fiind menționate și infracțiunile contra siguranței circulației pe calea ferată.

B. Codul penal olandez. În Titlul V sunt menționate în două articole mai multe infracțiuni specifice circulației și transporturilor feroviare.

Astfel, în art. 164 par. 1 este incriminată fapta persoanei care, în mod intenționat, pune în pericol traficul pe calea ferată. Textul nu menționează nicio modalitate specială de comitere a faptei, de unde se poate trage concluzia că nu are nicio relevanță modalitatea sau modalitățile prin care făptuitorul pune în pericol traficul pe calea ferată. Din modul de redactare a textului rezultă că subiect activ al acestei infracțiuni poate fi orice persoană, inclusiv un angajat din sistemul transporturilor feroviare. La par. 2 se prevede că, atunci când o astfel de acțiune are ca urmare decesul unei persoane, fapta este mai gravă, iar pedeapsa care se poate aplica poate fi închisoarea pe viață (o modalitate agravată a infracțiunii tip).

Art. 165 prevede sancționarea faptelor menționate în art. 164 din culpă, sintagma folosită în acest caz de legiuitorul olandez fiind „**neglijență sau neatenție**" (persoana care, din neglijență sau neatenție, pune în pericol traficul pe calea ferată este pasibilă de o pedeapsă penală). La par. 2 s-a menționat posibilitatea ca o asemenea faptă să aibă ca rezultat decesul unei persoane, caz în care, ca și modalitate agravată a infracțiunii tip, pedeapsa este mai gravă.

Asemenea articolului anterior, nici acesta nu are corespondent clar în legislația română, tangențial putându-se face referire doar la dispozițiile art. 330 și art. 332 alin. (4) C. pen. român.

---

[1] Ion Rusu, *Infracțiuni specifice transporturilor feroviare. Aspecte de drept comparat*, în Dreptul nr. 11/2008, pp. 260-274.

[2] *Ibidem*.

Alte infracțiuni care se pot săvârși în domeniul siguranței circulației și transporturilor pe calea ferată din Olanda sunt prevăzute în art. 311, art. 312 și art. 315.

C. Codul penal francez. Spre deosebire de alte coduri penale europene, în Codul penal francez nu numai că nu există un capitol special în care să se prevadă acest gen de infracțiuni, dar nu este menționată nicio infracțiune care să se refere în mod concret, direct la apărarea unor valori din transporturile feroviare. De menționat este faptul că referiri concrete se fac numai cu privire la infracțiunile din transporturile rutiere, maritime sau aeriene, cele din sistemul transporturilor feroviare fiind complet omise.

Cu toate acestea, prin interpretarea dispozițiilor legale, când legiuitorul francez face referire la aeronave și vase, iar în continuare folosește sintagma „sau orice mijloc de transport la bordul căruia persoanele au luat loc", este clar că se referă, fără a le nominaliza concret, și la transporturile feroviare de călători. Asemenea exprimări se observă la art. 224-6, intitulat „Despre deturnare de aeronave, vase sau orice mijloc de transport", unde chiar în denumirea marginală a articolului se sugerează și incidența textului în cazul altor mijloace de transport, deci și a celor feroviare.

Aceeași situație o întâlnim și în cazul art. 311-4, unde legiuitorul francez, după ce menționează furtul comis într-un automobil destinat transportului de călători în comun, face trimitere și la alte locuri, folosind sintagma „sau într-un loc destinat accesului la un mijloc de transport de călători în comun". Interpretarea acestor sintagme folosite de legiuitorul francez conduce la concluzia că acesta s-a referit, fără a le nominaliza concret, și la stații de cale ferată, aerogări sau porturi, locuri destinate accesului publicului care urmează a călători cu un asemenea mijloc de transport.

În art. 421-1 din Capitolul I, denumit marginal „Acte de terorism", sunt prevăzute acțiunile prin care se realizează infracțiunea de terorism care constau în „atingerile voluntare aduse vieții, integrității persoanei, răpirea și sechestrarea și, de asemenea, deturnarea unei aeronave, vas sau orice alt mijloc de transport", definite de Cartea a II-a din acest cod. Din examinarea conținutului infracțiunii observăm că, și în acest caz, legea nu definește expres toate categoriile de mijloace de transport la care face referire, menționând expres doar două, respectiv cele aeriene și maritime. Fără îndoială că, și de această dată, interpretarea legii conduce la concluzia că legiuitorul francez a avut în vedere și mijloacele de transport feroviare[1].

D. Codul penal spaniol. Deși Codul penal spaniol, asemenea altor coduri penale europene, nu include un capitol special destinat infracțiunilor specifice sistemului transporturilor feroviare, în Titlul XVIII, denumit marginal „Delicte împotriva siguranței colective", Capitolul I, „Delicte cu risc catastrofal", Secțiunea 2, „Distrugerile", se referă, pe lângă altele, și la o serie de infracțiuni specifice transporturilor feroviare.

Analiza textului art. 346 scoate în evidență faptul că, așa cum arată și denumirea marginală a acestuia, sunt apărate mai multe valori sociale, printre care sunt nominalizate gări, iar unele acțiuni, precum „înlăturarea șinelor de cale ferată sau schimbarea cu rea intenție a semnalelor folosite în serviciul feroviar pentru siguranța mijloacelor de transport", sunt considerate infracțiuni. Cerința esențială cerută de lege pentru existența infracțiunii, asemănătoare dispozițiilor din dreptul

[1] Ion Rusu, *Infracțiuni specifice transporturilor...*, *op. cit.*, pp. 260-274.

român, este ca acțiunea făptuitorului să pună în pericol viața sau integritatea persoanelor. În cazul în care această cerință nu este îndeplinită, încălcarea va constitui o faptă de daună și, în consecință, va fi sancționată mai puțin sever, potrivit art. 266. În cazul în care, în afara pericolului, prin fapta săvârșită s-au produs vătămări privind viața, integritatea fizică sau sănătatea persoanelor, faptele respective se vor pedepsi separat cu pedeapsa corespunzătoare acelui delict. De reținut este faptul că o altă cerință esențială se referă la faptul că acțiunea de distrugere trebuie să fie provocată prin „explozii sau orice alt mijloc de potențial distructiv similar".

Potrivit art. 571, aceste fapte sunt pedepsite mai aspru atunci când autorii sunt persoane care fac parte, activează în serviciul sau colaborează cu bande înarmate, organizații sau grupări al căror scop este subminarea ordinii constituționale sau tulburarea gravă a ordinii publice (modalități agravate ale infracțiunii tip). Aceste acțiuni sunt asimilate de legiuitorul spaniol celor de terorism (aspect ce rezultă din denumirea marginală a secțiunii).

O ultimă observație vizează incriminarea faptei din culpă, legiuitorul spaniol folosind sintagma „neglijență gravă" (art. 347 C. pen. spaniol)[1].

BIBLIOGRAFIE SPECIALĂ LA CAPITOLUL I (TITLUL VII)

George Antoniu, *Tentativa*, Ed. Societății Tempus, București, 1996; George Antoniu, *Vinovăția penală*, Ed. Academiei Române, București, 2002; Minodora-Ioana Balan-Rusu, *The Examination of the Crime Stipulated în Article 330 of the New Criminal Code. Critical Remarks*, în Acta Universitatis Danubius. Juridica, vol. 9, nr. 1/2013, pp. 99-104; Alexandru Boroi, *Drept penal. Partea specială. Conform noului Cod penal*, ed. a 2-a, revizuită și adăugită, Ed. C.H. Beck, București, 2014; Alexandru Boroi (coordonator), Ion Rusu, Angelica Daniela Chirilă, Gina Livioara Goga, Ana-Alina Ionescu-Dumitrache, Minodora-Ioana Balan-Rusu, *Practica judiciară în materie penală. Drept penal. Partea specială*, Ed. Universul Juridic, București, 2014; Gheorghe Diaconescu, Constantin Duvac, *Tratat de drept penal. Partea specială*, Ed. C.H. Beck, București, 2009, pp. 620-650; Vasile Dobrinoiu, Ilie Pascu, Mihai Adrian Hotca, Ioan Chiș, Mirela Gorunescu, Costică Păun, Norel Neagu, Maxim Dobrinoiu, Mircea Constantin Sinescu, *Noul Cod penal comentat. Partea specială*, ed. a 2-a, revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2014; Vintilă Dongoroz și colab., *Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea specială*, vol. IV, Ed. Academiei Române, București, 1972, pp. 293-325; Vintilă Dongoroz, *Drept penal*, București, 1939; Mihai Adrian Hotca (coordonator), Mirela Gorunescu, Norel Neagu, Radu-Florin Geamănu, Maxim Dobrinoiu, Mircea Constantin Sinescu, Radu Slăvoiu, Diana Lamya Al-Kawadri, Constantin Nedelcu, Adrian Hărătău, *Noul Cod penal. Note, corelații, explicații*, Ed. C.H. Beck, București, 2014; Octavian Loghin, Avram Filipaș, *Drept penal român. Partea specială*, ediție revizuită, Casa de Editură și Presă, „Șansa", București, 1992, pp. 303-310; Ilie Pascu, Mirela Gorunescu, *Drept penal. Partea specială*, ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, București, 2009, pp. 479-495; Constantin G. Rătescu, H. Aznavorian, Ion Ionescu-Dolj, Traian Pop, I.Gr. Perieteanu, Mihail I. Papadopolu, Vintilă Dongoroz, N. Pavelescu, *Codul penal Carol al II-lea, adnotat, Volumul II. Partea specială (art. 184-442)*, Ed. Librăriei Socec & Co, București, 1937, pp. 411-435; Ion Rusu,

[1] *Ibidem*.

Propuneri de reformulare a textelor din noul Cod penal referitoare la conținutul infracțiunilor privind siguranța circulației pe căile ferate, în Dreptul nr. 2/2006, pp. 175-181; Ion Rusu, *Infracțiuni specifice circulației și transporturilor feroviare*, Ed. Pro Universitaria, București, 2009; Ion Rusu, *Infracțiunile contra siguranței circulației pe căile ferate în noul Cod penal*, în Dreptul nr. 8/2010, pp. 40-60; Ion Rusu, Minodora-Ioana Balan-Rusu, *Accidentul de cale ferată. Observații critice*, în Conferința cu tema „Noua legislație penală în discuția membrilor Asociației Române de Științe Penale", Iași, 28-29 octombrie 2011, Ed. Universul Juridic, București, 2012, pp. 175-183; Ion Rusu, *Accidentul de cale ferată în noul Cod penal*, în Dreptul nr. 5/2013, pp. 80-87; Ion Rusu, *Conținutul constitutiv al infracțiunii de distrugere sau semnalizare falsă în noul Cod penal*, în Acta Universitatis George Bacovia. Juridica, vol. 2, Issue 2/2013, pp. 419-444; Florin Streteanu, Radu Chiriță, *Răspunderea penală a persoanei juridice*, ed. a 2-a, Ed. C.H. Beck, București, 2007, p. 401; Iancu Tănăsescu, Camil Tănăsescu, Gabriel Tănăsescu, *Tratat de științe penale, Volumul I. Drept penal*, Ed. Sitech, Craiova, 2010, pp. 178, 445, 504; Tudorel Toader, Maria-Ioana Michinici, Ruxandra Răducanu, Anda Crișu-Ciocîntă, Mihai Dunea, Sebastian Rădulețu, *Noul Cod penal. Comentarii pe articole*, Ed. Hamangiu, București, 2014; Tudorel Toader, *Infracțiunile prevăzute în legile speciale (reglementare, doctrină, decizii ale Curții Constituționale, jurisprudență)*, Ed. Hamangiu, București, 2011; Tudorel Toader, *Drept penal român. Partea specială*, ed. a 7-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2012, pp. 448, 449; Tudorel Toader, *Infracțiunile prevăzute în legile speciale (reglementare, doctrină, decizii ale Curții Constituționale, jurisprudență)*, ed. a 4-a, revizuită și actualizată, Ed. Hamangiu, București, 2012, pp. 251-311.

Neîndeplinirea îndatoririlor de serviciu sau îndeplinirea lor defectuoasă

Art. 329. (1) Neîndeplinirea îndatoririlor de serviciu sau îndeplinirea lor defectuoasă de către angajații care gestionează infrastructura feroviară ori ai operatorilor de transport, intervenție sau manevră, dacă prin aceasta se pune în pericol siguranța circulației mijloacelor de transport, intervenție sau manevră pe calea ferată, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Dacă fapta a avut ca urmare un accident de cale ferată, pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani.

COMENTARII (Conf. univ. dr. Ion Rusu)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Infracțiunea menționată era prevăzută și în Codul penal din 1969, la art. 274, având o **denumire marginală** și un **conținut diferite.**

Astfel, în legea anterioară, denumirea infracțiunii era „Neîndeplinirea cu știință a îndatoririlor de serviciu sau îndeplinirea lor defectuoasă". Observăm că, spre deosebire de textul nou, în cel anterior era introdusă expresia „cu știință".

Cea mai importantă modificare apare însă în **conținutul infracțiunii**, soluție nouă care, în opinia noastră, a fost influențată decisiv de doctrină.

Prima modificare vizează sfera subiecților activi ai infracțiunii, care, în noile dispoziții, a fost mult extinsă, având în vedere modificările structurale care au intervenit în organizarea și funcționarea sistemului circulației și transporturilor feroviare în ansamblul său.

Din dispozițiile **noului Cod penal** a fost eliminată sintagma **„cale ferată"** și, implicit, cea de **„angajat al căii ferate"**, care definea calitatea subiectului activ al infracțiunii. Astfel, așa cum am menționat, calitatea de subiect activ este atribuită tuturor angajaților care gestionează infrastructura feroviară și ai operatorilor de transport, intervenție sau manevră pe calea ferată.

A doua modificare majoră privește subiecții pasivi ai infracțiunii, numărul acestora fiind extins, asemenea subiecților activi.

Astfel, din categoria subiecților pasivi fac parte: statul; persoanele fizice; CNCFR, în calitatea sa de gestionar/administrator al infrastructurii feroviare; operatorii de transport călători sau marfă care au în proprietate mijloacele de transport pe calea ferată (cu capital de stat sau privat); alte societăți comerciale care execută activități de întreținere, intervenție sau manevră pe calea ferată și alte societăți comerciale sau persoane fizice care au încredințat spre transport pe calea ferată mărfuri care, în urma comiterii unor infracțiuni, au fost deteriorate.

A treia și ultima modificare importantă adusă textului menționat în noul Cod penal privește modalitatea agravată.

În noul Cod penal, legiuitorul a renunțat la două dintre modalitățile agravate, respectiv la tulburarea în activitatea de transport pe calea ferată și la catastrofa de cale ferată, incriminând o singură asemenea modalitate, și anume accidentul de cale ferată.

În ceea ce privește pedepsele prevăzute în noul Cod penal, facem precizarea că acestea au fost păstrate în limitele lor minime și maxime (fiind identice cu cele din Codul penal din 1969), respectiv închisoarea de la unu la 5 ani, în cazul modalității simple, și închisoarea de la 3 la 10 ani, în cazul modalității agravate.

2. Concept și caracterizare

Neîndeplinirea îndatoririlor de serviciu sau îndeplinirea lor defectuoasă este o faptă a angajatului (angajat al CNCFR, al unui operator cu capital privat sau de stat de transport călători sau marfă, al unei societăți cu capital de stat sau privat ce desfășoară activități de intervenție sau manevră pe calea ferată) care încalcă o atribuție importantă de serviciu, care se referă la siguranța circulației pe calea ferată, prin neîndeplinirea acesteia sau prin îndeplinirea ei defectuoasă, urmarea imediată constând în punerea în pericol a siguranței circulației mijloacelor de transport, intervenție sau manevră pe calea ferată.

Pe lângă cele două modalități normative simple menționate, este prevăzută și o modalitate agravată, care constă în producerea unui accident de cale ferată.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special

În doctrina română, **obiectul juridic special** a fost definit ca fiind „mănunchiul de relații sociale a căror normală formare, desfășure și dezvoltare nu ar fi posibile fără asigurarea transportului pe căile ferate împotriva faptelor de neîndeplinirea îndatoririlor de serviciu sau de îndeplinirea lor defectuoasă săvârșite de către angajații căilor ferate"[1] sau „relațiile sociale a căror normală existență și dezvoltare nu ar fi posibile fără asigurarea transportului pe căile ferate împotriva faptelor de

[1] Siegfried Kahane, în Vintilă Dongoroz și colab., *Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea specială*, vol. IV, Ed. Academiei Române, București, 1972, p. 299.

neîndeplinire a îndatoririlor de serviciu sau de îndeplinirea lor defectuoasă de către angajații căilor ferate"[1].

Având în vedere și opiniile exprimate în doctrină, în opinia noastră, **obiectul juridic special** ar putea fi definit ca fiind format din relațiile sociale care se nasc și se dezvoltă în legătură cu siguranța circulației și transporturilor pe calea ferată, relații ce implică îndeplinirea îndatoririlor de serviciu potrivit normelor specifice stabilite prin lege, ordine, instrucțiuni și regulamente, de către angajații cu atribuții specifice în asigurarea siguranței circulației pe calea ferată.

B. Obiectul material

În modalitatea simplă, această infracțiune, de regulă, este lipsită de obiect material, acesta existând totuși atunci când acțiunea sau inacțiunea ce constituie elementul material al laturii obiective, prin care s-a încălcat îndatorirea specifică de serviciu, a vizat un anumit bun care poate fi în proprietatea CNCFR, a unei societăți comerciale, a unui operator de transport etc.

În cazul modalității agravate, obiectul material al infracțiunii se identifică cu mijloacele de transport, materialul rulant sau instalațiile de cale ferată care au fost distruse sau degradate.

C. Subiecții infracțiunii

Infracțiunea examinată are: a) un subiect activ; b) un subiect pasiv.

a) Subiectul activ persoană fizică este calificat, calificarea acestuia constând în calitatea de angajat al CNCFR (compania națională ce aparține statului, cu atribuții de gestionare/administrare a infrastructurii feroviare), al Societății Naționale de Transport Feroviar de Călători – „CFR Călători", al Societății Naționale de Transport Feroviar de Marfă – „CFR – Marfă" (ambele cu capital integral de stat), ai operatorilor de transport călători sau marfă cu capital privat sau altor societăți comerciale cu atribuții în domeniul intervenției sau manevrei pe calea ferată (cu capital de stat sau privat), toate cu atribuții directe în asigurarea siguranței circulației pe căile ferate.

Subiect activ al acestei infracțiuni poate fi și **o persoană juridică**. Au această calitate: Compania Națională de Căi Ferate – „CFR – SA, Societatea Națională de Transport Feroviar de Marfă „CFR – Marfă" – SA, Societatea Națională de Transport Feroviar de Călători „CFR Călători"– SA, operatorii privați de transport călători și marfă, precum și alte societăți comerciale ce desfășoară activități de manevră sau intervenție pe calea ferată. Deși legiuitorul nu le-a enumerat, credem că din această categorie fac parte și societățile comerciale care desfășoară activități de întreținere a infrastructurii feroviare, societăți care pot face parte din structura Companiei Naționale sau pot aparține domeniului privat.

b) Subiectul pasiv. Calitatea de subiect pasiv al acestei infracțiuni o deține **statul**, în calitatea sa de titular al valorilor sociale apărate și de proprietar al infrastructurii feroviare și al mijloacelor de transport, intervenție sau manevră (toate aflate în gestionarea Companiei naționale sau a celor două societăți naționale de transport), atunci când prin acțiunea sau inacțiunea subiectului activ a pus în pericol siguranța acestora [art. 329 alin. (1) C. pen.]. De asemenea, statul va avea această calitate și în cazul modalității agravate a infracțiunii [art. 329 alin. (2) raportat la art. 333 C. pen.], când bunurile menționate mai sus au fost distruse sau degradate.

Persoana fizică poate fi, de asemenea, subiect pasiv al acestei infracțiuni în diferite împrejurări.

[1] Ilie Pascu, Mirela Gorunescu, *Drept penal. Partea specială*, ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, București, 2009, p. 483.

De asemenea, subiect pasiv secundar poate fi compania care gestionează infrastructura feroviară, precum și cei doi operatori de transport cu capital integral de stat.

Atât în modalitatea simplă, cât și în cea agravată, subiect pasiv al acestei infracțiuni poate fi și o **persoană juridică (un operator de transport)** care are în proprietate mijloace de transport ce au fost puse în pericol sau deteriorate, precum și **alte persoane juridice** (decât cele menționate) care execută activități de manevră sau intervenție (întreținere) pe calea ferată sau care au încredințat diferite bunuri spre transport, bunuri care au fost distruse sau degradate. De asemenea, o altă categorie de subiecți pasivi (destul de rară) este reprezentată de persoanele juridice ale căror bunuri, aflate în imediata vecinătate a liniei ferate, au fost avariate în cazul săvârșirii infracțiunii în modalitatea agravată (clădiri, terenuri etc.).

c) Participația penală. Fiind o infracțiune care se săvârșește cu intenție, participația penală în ceea ce privește subiectul activ persoană fizică este posibilă în toate formele sale, cu îndeplinirea unei condiții esențiale legate de calificarea autorului. Dacă instigatorul sau complicele poate fi orice persoană, inclusiv o persoană fizică angajată cu atribuții în asigurarea siguranței feroviare, autorul, în toate situațiile, trebuie să aibă calitatea de angajat (al uneia dintre persoanele juridice implicate direct prin activitatea sa în asigurarea siguranței circulației pe calea ferată), cu atribuții în legătură cu siguranța circulației pe căile ferate.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă

Situația premisă se răsfrânge asupra calității subiectului activ de angajat al unui operator de transport (persoană juridică cu capital de stat sau privat), al Companiei naționale care gestionează infrastructura feroviară, cu atribuții de serviciu circumscrise siguranței circulației pe căile ferate, sau al oricărei alte persoane juridice care desfășoară activități pe calea ferată. Toate aceste atribuții, îndatoriri specifice fiecărei funcții sunt reglementate în legea specială prin ordine, instrucțiuni și regulamente.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă a infracțiunii.

a) Latura obiectivă cuprinde elementul material, cerințe esențiale, urmarea imediată și legătura de cauzalitate.

În cazul acestei infracțiuni, **elementul material** al laturii obiective se realizează printr-o inacțiune (omisiune) sau acțiune (comisiune), care constau în neîndeplinirea îndatoririlor de serviciu sau în îndeplinirea defectuoasă a acestora.

Prin „îndatoriri de serviciu" trebuie să se înțeleagă acele atribuții de serviciu specifice unei anumite funcții cu responsabilități în siguranța circulației. De observat că funcțiile specifice sunt nominalizate explicit în H.G. nr. 1.663/2004 privind organizarea și funcționarea Centrului Național de Calificare și Instruire Feroviară – CENAFER.

Prin „neîndeplinirea îndatoririlor de serviciu" se înțelege atitudinea subiectului activ de a nu efectua un act, o activitate pe care era obligat să o efectueze, potrivit normelor stabilite prin ordinele de linie. Nu este necesar ca subiectul activ să nu îndeplinească mai multe atribuții de serviciu, fiind suficient pentru realizarea

elementului material al laturii obiective neîndeplinirea unei singure atribuții, dacă prin aceasta s-a realizat cerința esențială prevăzută de lege, în sensul ca, prin această inacțiune, să se pună în pericol siguranța circulației pe calea ferată.

Îndeplinirea defectuoasă a îndatoririlor de serviciu constă în executarea uneia sau a mai multor activități specifice funcției într-un mod necorespunzător, nepermis, interzis prin dispozițiile ordinelor de linie în vigoare. Îndeplinirea defectuoasă a îndatoririlor de serviciu poate privi conținutul efectiv al acestei îndatoriri, momentul sau condițiile în care atribuțiile trebuiau executate.

Pentru ca inacțiunea sau acțiunea de neîndeplinire sau îndeplinire defectuoasă a îndatoririlor de serviciu să întregească latura obiectivă a infracțiunii, trebuie îndeplinită și **cerința esențială**, care constă în posibilitatea ca acestea (acțiunea sau inacțiunea) să pună în pericol siguranța circulației mijloacelor de transport, intervenție sau manevră pe calea ferată. Această cerință va fi îndeplinită de fiecare dată, când, din examinarea împrejurărilor comiterii fiecărei fapte în parte, rezultă că s-a pus efectiv în pericol siguranța circulației pe calea ferată.

Urmarea imediată constă în apariția unei situații de fapt periculoase pentru siguranța mijloacelor de transport, intervenție sau manevră pe calea ferată.

În modalitatea agravată (atunci când se produce un accident de cale ferată), urmarea este diferită, aceasta constând în distrugerea sau degradarea mijloacelor de transport, materialului rulant sau a instalațiilor de cale ferată.

Pentru existența infracțiunii de neîndeplinire a îndatoririlor de serviciu sau de îndeplinire a lor defectuoasă este necesar să se constate că între inacțiunea sau acțiunea incriminată care constituie elementul material al laturii obiective și urmarea imediată produsă, respectiv crearea unei stări de pericol pentru siguranța mijloacelor de transport, intervenție sau manevră pe calea ferată, există o **legătură de cauzalitate.**

În cazul modalității agravate din art. 329 alin. (2) C. pen., trebuie, de asemenea, să se constate existența legăturii de cauzalitate între acțiunea sau inacțiunea subiectului activ și urmarea produsă, care constă într-un accident de cale ferată.

Ceea ce este caracteristic acestei infracțiuni este faptul că, din cauza condițiilor complexe în care se desfășoară circulația feroviară, este necesară stabilirea legăturii de cauzalitate pentru fiecare caz în parte, deoarece aceasta nu rezultă *ex re*, așa cum s-a susținut (în mod greșit, în opinia noastră) în literatura de specialitate.

b) Latura subiectivă. În cazul infracțiunii examinate, forma de vinovăție cu care acționează subiectul activ este intenția, cu ambele forme, respectiv directă sau indirectă.

În afara intenției, infracțiunea poate fi săvârșită și cu intenție depășită (praeterintenție), atunci când subiectul activ, cu intenție, nu îndeplinește o îndatorire de serviciu sau o îndeplinește în mod defectuos, urmărind numai crearea unei stări de pericol pentru siguranța circulației pe calea ferată, iar rezultatul este mult mai grav și constă în provocarea din culpă a unui accident de cale ferată.

Această infracțiune poate fi săvârșită și de o persoană juridică ce desfășoară activități specifice pe calea ferată, în legătură cu siguranța circulației mijloacelor de transport, intervenție sau manevră pe calea ferată.

Deși pot exista, mobilul și scopul nu au nicio relevanță în ceea ce privește conținutul subiectiv al infracțiunii, importanța stabilirii acestora în cursul procesului penal fiind necesară la individualizarea sancțiunilor de drept penal ce urmează a fi aplicate de către instanța de judecată.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Formele infracțiunii

Fapta de neîndeplinire a îndatoririlor de serviciu sau de îndeplinire a lor defectuoasă este susceptibilă de a parcurge toate fazele de desfășurare a activității infracționale.

a) Actele de pregătire. Deoarece este o infracțiune care se comite întotdeauna cu intenție, actele de pregătire, în modalitatea simplă, sunt posibile, însă acestea nu sunt incriminate de lege.

b) Tentativa. Fiind o infracțiune care se săvârșește întotdeauna cu intenție în modalitatea simplă, tentativa este posibilă, însă nu este pedepsită de lege.

În opinia noastră, nepedepsirea tentativei în cazul acestei infracțiuni, în modalitatea sa agravată, reprezintă o lipsă gravă a legii, putând contribui la proliferarea criminalității de acest gen, și nu la prevenirea și reducerea acesteia.

c) Consumarea infracțiunii. În modalitatea simplă, infracțiunea de neîndeplinire a îndatoririlor de serviciu sau de îndeplinire a lor defectuoasă se consumă în momentul în care subiectul activ persoană fizică sau juridică nu a îndeplinit o activitatea specifică funcției sale sau a îndeplinit-o în mod defectuos, ceea ce a provocat o stare de pericol pentru siguranța circulației pe calea ferată. Așadar, de regulă, în această modalitate, urmarea se produce de fiecare dată imediat, fără a fi necesară intervenția altor factori.

În modalitatea sa agravată, infracțiunea se consumă în momentul în care urmarea acțiunii sau inacțiunii incriminate a constat în provocarea unui accident de cale ferată.

B. Modalitățile infracțiunii

a) Modalitățile normative simple. Infracțiunea examinată prezintă două modalități normative simple, respectiv neîndeplinirea îndatoririlor de serviciu și îndeplinirea defectuoasă a acestor îndatoriri. Aceste două modalități sunt prevăzute în conținutul art. 329 alin. (1) C. pen. și constau în inacțiunea sau acțiunea angajatului uneia dintre persoanele juridice care desfășoară activități pe calea ferată circumscrise siguranței feroviare, de neîndeplinire sau de îndeplinire defectuoasă a uneia sau a mai multor atribuții specifice de serviciu, obligatorii pentru asigurarea siguranței circulației pe calea ferată.

b) Modalitatea normativă agravată. Spre deosebire de dispozițiile Codului penal din 1969, unde sunt prevăzute trei modalități normative agravate, în **noul Cod penal**, legiuitorul a incriminat o singură asemenea modalitate normativă.

Modalitatea normativă agravată este prevăzută în art. 329 alin. (2) C. pen. și poate fi reținută atunci când inacțiunea sau acțiunea incriminată a avut ca urmarea provocarea unui accident de cale ferată.

c) Modalități de fapt. Pe lângă cele două modalități normative prezentate mai sus (modalitățile simple și modalitatea agravată), această infracțiune poate prezenta și modalități de fapt, rezultând din împrejurările diferite care particularizează fiecare faptă în parte.

Stabilirea modalității de fapt în cazul acestei infracțiuni implică cunoașterea dispozițiilor legale care stabilesc atribuțiile de serviciu specifice siguranței circulației pe căile ferate pentru funcția îndeplinită de autorul infracțiunii în momentul săvârșirii acțiunii sau a inacțiunii incriminate.

În același timp, stabilirea modalității de fapt contribuie la individualizarea sancțiunilor de drept penal ce urmează a fi aplicate subiectului activ.

C. Sancțiuni

În cazul săvârșirii acestei infracțiuni în modalitatea simplă, pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de la unu la 5 ani, iar în cazul variantei agravate, pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Având în vedere conținutul juridic, infracțiunea de neîndeplinire a îndatoririlor de serviciu sau îndeplinirea lor defectuoasă are o anumită legătură cu infracțiunea de abuz în serviciu, în acest sens, în literatura de specialitate apreciindu-se că această infracțiune constituie anumite aspecte speciale ale infracțiunii de abuz în serviciu[1].

Procedând la o examinare sumară, comparativă a infracțiunii de abuz în serviciu în raport cu infracțiunea prevăzută în art. 329 C. pen., constatăm că există o identitate aproape perfectă în ceea ce privește elementul material al laturii obiective, forma de vinovăție, iar, alteori, în ceea ce privește o parte dintre subiecții pasivi sau urmarea imediată care se produce.

În concluzie, apreciem că, în funcție de urmarea imediată produsă, de elementul subiectiv, precum și de alte împrejurări specifice fiecărei fapte, infracțiunea de neîndeplinire a îndatoririlor de serviciu sau îndeplinirea lor defectuoasă poate fi reținută în concurs cu cea de abuz în serviciu sau ca infracțiune unică, iar atunci când această faptă nu îndeplinește unul dintre elementele constitutive ale infracțiunii, iar urmarea este specifică infracțiunii de abuz în serviciu, se va reține numai infracțiunea de abuz în serviciu.

B. Aspecte procesuale

Potrivit dispozițiilor art. 35 alin. (1) C. pr. pen., competența de judecată în primă instanță aparține judecătoriei în circumscripția căreia a fost săvârșită infracțiunea.

În cazul în care una dintre urmările săvârșirii infracțiunii constă în uciderea unei persoane, competența de judecată în primă instanță va aparține tribunalului în circumscripția căruia a fost săvârșită infracțiunea, iar apelul va fi de competența curții de apel în circumscripția căreia se află tribunalul care a judecat cauza în primă instanță.

Potrivit dispozițiilor cuprinse în art. 57 alin. (1) C. pr. pen., competența de a efectua urmărirea penală aparține organelor de cercetare penală ale poliției judiciare, indiferent de modalitatea de săvârșire a acestei infracțiuni, respectiv simplă sau agravată, cu excepția cazului în care rezultatul a constat și în uciderea unei persoane.

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

În România, prima incriminare a faptelor comise cu intenție de către funcționarii căilor ferate a apărut în Codul penal Carol al II-lea, unde, la art. 362, se prevedea „funcționarul dela căile ferate sau orice persoană angajată în serviciul acestei instituții, care nu își îndeplinește îndatoririle sale de serviciu sau lucrează contra

[1] Siegfried Kahane, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 306.

îndatoririlor sale și prin aceasta expune la pericol persoanele sau mărfurile arătate în art. 359, se pedepsește cu închisoare corecțională dela 5 la 8 ani, amendă dela 7.000 la 12.000 lei și interdicție corecțională dela 3 la 5 ani, iar în cazul art. 360, pedeapsa este temniță grea dela 7 la 12 ani și degradarea civică dela 4 la 8 ani. Aceste pedepse se sporesc cu un plus de până la 3 ani în cazul art. 361 alin. (1)".

Cercetând modul de incriminare a acestei infracțiuni, observăm că după abrogarea Codului penal Carol al II-lea, începând cu anul 1950, interesul legiuitorului pentru incriminarea acestei fapte a scăzut treptat, ajungând ca în jurul anului 1960 să fie incriminată în Codul penal o singură infracțiune specifică domeniului circulației pe calea ferată.

B. Situații tranzitorii

În situații tranzitorii, instanța de judecată va avea în vedere Decizia nr. 265/2014 a Curții Constituționale, în aplicarea căreia va identifica și ulterior aplica una dintre cele două legi considerate a fi mai favorabile, fără a avea posibilitatea de a combina dispoziții ale acestora[1].

Deoarece, în funcție de împrejurările concrete ale comiterii fiecărei fapte, există situații în care legea penală mai favorabilă poate fi oricare dintre cele două, fiind incidente chiar și situații în care fapta comisă în perioada de activitate a legii vechi este dezincriminată în legea nouă, iar evaluarea fiecărei situații în parte prezintă o anumită complexitate, nu considerăm necesar a extinde examinarea acestora.

8. Elemente de drept comparat

A. Codul penal german nu prevede o incriminare cu o denumire marginală asemănătoare celei din Codul penal român, cele mai importante norme care privesc acest grup de infracțiuni fiind prevăzute în Capitolul 28.

Cu toate acestea, în cadrul par. 315a alin. (1) pct. 2 este sancționată fapta persoanei care *încalcă, în calitate de conducător al unui astfel de vehicul sau de responsabil pentru siguranța traficului, printr-un comportament neadecvat îndeplinirii obligațiilor de serviciu, prevederile legale privind siguranța traficului pe calea ferată, pe calea ferată suspendată, a traficului maritim sau aerian și care pune astfel în pericol integritatea corporală sau sănătatea unei alte persoane sau unele obiecte de valoare însemnată aparținând altuia.*

De asemenea, în cazul modalității agravate, identică cu accidentul de cale ferată din dreptul român, este incriminată distrugerea căii ferate (Capitolul 27).

B. Codul penal olandez. Deși nu este incriminată o faptă cu o denumire marginală asemănătoare Codului penal român, o faptă cu un conținut juridic asemănător este prevăzută în art. 164 par. 1, unde se prevede că *persoana care pune în pericol în mod intenționat traficul pe calea ferată cu propulsie mecanică este pasibilă de pedeapsa cu închisoarea de până la 15 ani sau impunerea unei amenzi de categoria a cincea.*

De asemenea, furtul comis în situații de accident de cale ferată este sancționat mai aspru.

Observăm că acțiunea de punere în pericol a traficului pe calea ferată nu trebuie executată de un subiect activ care să aibă o anumită calitate, așa cum se prevede în legea română.

[1] Publicată în M. Of. nr. 372 din 20 mai 2014.

C. Codul penal finlandez prevede un capitol special (Capitolul 23), denumit „Infracțiuni la regimul traficului", unde sunt incriminate mai multe fapte de acest gen.

În cadrul Secțiunii 1, denumită „Provocarea unui eveniment în trafic", se prevede că *un participant la trafic care, în mod intenționat sau din neglijență, încalcă Legea traficului rutier sau legea privind circulația vehiculelor sau reglementările sau ordinele emise în baza acestora, punând astfel în pericol siguranța celorlalți, va fi condamnată pentru provocarea unui eveniment în trafic.*

Par. 2 prevede că *se va pronunța o sentință pentru provocarea unui eveniment de trafic și împotriva unei persoane care, în modul specificat la paragraful 1 (...) (3) în timp ce conduce un tren sau atunci când îndeplinește o îndatorire de care depinde siguranța traficului feroviar, încalcă regulile de trafic feroviar.*

D. Codul penal portughez cuprinde un capitol special în care sunt incluse mai multe infracțiuni specifice transporturilor, respectiv Capitolul IV, denumit marginal „Despre infracțiunile împotriva siguranței comunicațiilor".

Deși nu apare incriminată o faptă cu aceeași denumire marginală ca în Codul penal român, totuși, în art. 289ș, denumit marginal „Conducerea periculoasă a mijlocului de transport în aer, pe apă sau pe calea ferată", se prevede că: *1. Cel care conduce un vehicul destinat transportului pe calea aerului, pe apă sau pe calea ferată, neîndeplinind condițiile de a face acest lucru în siguranță sau violând grav regulile de conducere, și creează în acest mod un pericol pentru viața sau integritatea fizică a altcuiva sau pentru bunurile patrimoniale străine de valoare ridicată este pedepsit cu închisoarea de la 1 la 8 ani.*

Neîndeplinirea îndatoririlor de serviciu sau îndeplinirea lor defectuoasă din culpă

Art. 330. (1) Neîndeplinirea îndatoririlor de serviciu sau îndeplinirea lor defectuoasă, din culpă, de către angajații care gestionează infrastructura feroviară ori ai operatorilor de transport, intervenție sau manevră, dacă prin aceasta se pune în pericol siguranța mijloacelor de transport, intervenție sau manevră pe calea ferată, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Când fapta a avut ca urmare un accident de cale ferată, pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani.

COMENTARII (Conf. univ. dr. Ion Rusu)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Infracțiunea de la art. 330 C. pen. nu este decât în parte asemănătoare cu cea din Codul penal din 1969 (art. 273); deși au aceeași denumire marginală, conținutul lor este diferit.

O primă diferențiere se referă la subiecții activi și pasivi al infracțiunii, care sunt identici cu cei prevăzuți în art. 329 C. pen., motiv pentru care nu revenim cu alte explicații.

Altă modificare, în raport cu legea penală anterioară, se referă la limitele minime și maxime ale pedepselor prevăzute, care în noul Cod penal sunt închisoarea de la 3 luni la 3 ani sau amendă în modalitate simplă și închisoarea de la unu la 5 ani în modalitatea agravată, în timp ce în Codul penal din 1969 limitele

de pedeapsă erau închisoarea de la 6 luni la 3 ani, în modalitatea simplă, și închisoarea de la 3 la 7 ani, în modalitatea agravată.

2. Concept și caracterizare

Neîndeplinirea îndatoririlor de serviciu sau îndeplinirea lor defectuoasă din culpă este o faptă a angajatului (angajat al CNCFR, al unui operator cu capital privat sau de stat de transport călători sau marfă, al unei societăți cu capital de stat sau privat ce desfășoară activități de intervenție sau manevră pe calea ferată) care încalcă o atribuție importantă de serviciu în legătură cu siguranța circulației pe calea ferată, prin neîndeplinirea acesteia sau prin îndeplinirea ei defectuoasă, cu forma de vinovăție culpă, urmarea imediată constând în crearea unei stări de pericol pentru siguranța circulației mijloacelor de transport, intervenție sau manevră pe calea ferată.

În cazul în care urmarea produsă constă într-un accident de cale ferată, pedeapsa prevăzută de lege este mai gravă.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special

Deoarece obiectul juridic special este identic cu cel examinat la art. 329 C. pen., facem trimitere la acele explicații.

B. Obiectul material

Obiectul material al acestei infracțiuni este același cu cel al infracțiunii examinate anterior, motiv pentru care facem trimitere la acele explicații.

C. Subiecții infracțiunii

Infracțiunea examinată are: a) un subiect activ; b) un subiect pasiv.

a) Subiectul activ. Subiecții activi ai acestei infracțiuni sunt aceiași cu cei menționați în cadrul examinării infracțiunii săvârșite cu intenție, motiv pentru care nu mai revenim cu alte explicații.

b) Subiectul pasiv. Asemenea subiecților activi, și în cazul subiecților pasivi există o identitate perfectă cu subiecții pasivi ai infracțiunii comise cu intenție, motiv pentru care considerăm că nu mai sunt necesare alte explicații.

c) Participația penală. Fiind o infracțiune care se comite din culpă, ar fi posibilă participația penală improprie [art. 52 alin. (1) C. pen.], atunci când în cauză apare un instigator sau complice care acționează cu intenție, în timp ce autorul infracțiunii comite fapta din culpă.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă

Asemenea infracțiunii examinate anterior, constatarea existenței acesteia este condiționată de o **situație premisă**, ce se identifică cu preexistența sistemului circulației și transporturilor feroviare în ansamblul său.

În cazul comiterii infracțiunii de neîndeplinire a îndatoririlor de serviciu sau îndeplinirea lor defectuoasă, din culpă, situația premisă nu trebuie dovedită, deoarece aceasta rezultă din împrejurările specifice săvârșirii acestei infracțiuni.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii

În conținutul constitutiv al infracțiunii intră: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă cuprinde elementul material, cerințe esențiale, urmarea imediată și legătura de cauzalitate.

Deoarece, în ceea ce privește latura obiectivă, nu există elemente de diferențiere față de infracțiunea prevăzută în art. 329 C. pen., facem trimitere la analiza anterioară.

b) Latura subiectivă. Infracțiunea de neîndeplinire a îndatoririlor de serviciu sau de îndeplinirea lor defectuoasă din culpă are ca element subiectiv forma de vinovăție culpa, în ambele sale modalități.

Asemenea infracțiunii examinate anterior, și această infracțiune poate fi săvârșită de o persoană juridică ce desfășoară activități specifice pe calea ferată, în legătură cu siguranța circulației mijloacelor de transport, intervenție sau manevră pe calea ferată.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Formele infracțiunii

Fiind o infracțiune care se comite întotdeauna din culpă, nu se pune problema parcurgerii în totalitate a fazelor de desfășurare a activității infracționale.

a) Actele de pregătire. Deoarece este o infracțiune care se comite întotdeauna din culpă, actele de pregătire atât în modalitatea simplă, cât și în cea agravată nu sunt posibile.

b) Tentativa. Fiind o infracțiune care se săvârșește din culpă, tentativa nu este posibilă.

c) Consumarea infracțiunii. În modalitatea simplă, infracțiunea de neîndeplinire a îndatoririlor de serviciu sau de îndeplinire a lor defectuoasă, din culpă, se consumă în momentul în care subiectul activ persoană fizică sau juridică nu a îndeplinit o activitatea specifică funcției sale sau a îndeplinit-o în mod defectuos, ceea ce a provocat o stare de pericol pentru siguranța circulației pe calea ferată. Așadar, de regulă, în această modalitate, urmarea se produce de cele mai multe ori imediat, fără a fi necesară intervenția altor factori.

Infracțiunea examinată, în modalitatea sa agravată, se consumă în momentul în care urmarea acțiunii sau inacțiunii incriminate a constat în provocarea unui accident de cale ferată.

B. Modalitățile infracțiunii

a) Modalitățile normative simple. Asemenea infracțiunii prevăzute în art. 329 C. pen., infracțiunea examinată prezintă două modalități normative simple, respectiv neîndeplinirea îndatoririlor de serviciu și îndeplinirea defectuoasă a îndatoririlor de serviciu, din culpă. Aceste două modalități sunt prevăzute în conținutul art. 330 alin. (1) C. pen. și constau în inacțiunea sau acțiunea angajatului uneia dintre persoanele juridice care desfășoară activități pe calea ferată în legătură cu siguranța circulației feroviare, de neîndeplinire sau de îndeplinire defectuoasă a uneia sau a mai multor atribuții specifice de serviciu, obligatorii pentru asigurarea siguranței circulației pe calea ferată, rezultatul constând în punerea în pericol a siguranței mijloacelor de transport, întreținere sau manevră pe calea ferată.

b) Modalitatea normativă agravată. Modalitatea normativă agravată este prevăzută în art. 330 alin. (2) C. pen. și poate fi reținută atunci când inacțiunea sau acțiunea incriminată a avut ca rezultat provocarea unui accident de cale ferată.

c) Modalități de fapt. La fel ca în cazul infracțiunii prevăzute în art. 329 C. pen., pe lângă cele două modalități normative prezentate mai sus (modalitățile simple și modalitatea agravată), această infracțiune poate prezenta și modalități de fapt, care rezultă din împrejurările diferite care particularizează fiecare faptă în parte.

Explicațiile anterioare cu privire la modalitățile de fapt, care diferă de la o funcție la alta, sunt valabile și în cazul acestei infracțiuni.

C. Sancțiuni

În cazul săvârșirii acestei infracțiuni în modalitatea simplă, pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de la 3 luni la 3 ani sau amendă, iar în cazul variantei agravate, pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Având în vedere conținutul juridic, infracțiunea de neîndeplinire a îndatoririlor de serviciu sau îndeplinirea lor defectuoasă, din culpă, are o anumită legătură cu infracțiunea de neglijență în serviciu (art. 298 C. pen.). În literatura de specialitate s-a apreciat că această infracțiune este similară, sub anumite aspecte, infracțiunii de neglijență în serviciu[1].

Procedând la o examinare sumară, comparativă a celor două infracțiuni, constatăm că există o anumită asemănare în ceea ce privește elementul material al laturii obiective și forma de vinovăție, mai puțin în ceea ce privește sfera subiecților activi și pasivi sau urmarea imediată.

Credem că, în funcție de anumite împrejurări specifice fiecărei fapte, subiectul activ va răspunde pentru ambele infracțiuni, aflate în concurs formal, sau numai pentru una dintre acestea.

B. Aspecte procesuale

Aspectele procesuale menționate în cadrul analizai anteriore rămân valabile și în cazul acestei infracțiuni, motiv pentru care nu mai insistăm în examinarea lor.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

În perioada interbelică, prima incriminare a faptelor comise din culpă de către funcționarii căilor ferate apare în Legea nr. 163 din 8 iulie 1924 privitoare la unele infracțiuni neintenționate săvârșite de funcționarii căilor ferate ale statului sau particulare[2].

Incriminarea acestor fapte era prevăzută și în Codul penal Carol al II-lea, în art. 363, unde era sancționată fapta săvârșită din culpă, făcându-se trimitere la dispozițiile art. 359, art. 360, art. 361 și art. 362.

B. Situații tranzitorii

Având în vedere modificările survenite în conținutul juridic al infracțiunii din noul Cod penal în raport cu cele din Codul penal din 1969, limitele de pedeapsă diferite, precum și unele particularități specifice acestei infracțiuni, în situații tranzitorii, legea penală mai favorabilă poate fi legea nouă sau legea veche, cu obligativitatea respectării Deciziei nr. 265/2014 promovată de Curtea Constituțională.

8. Elemente de drept comparat

A. Codul penal german nu prevede o infracțiune cu o denumire marginală asemănătoare celei din Codul penal român, cele mai importante norme care privesc acest grup de infracțiuni fiind prevăzute în Capitolul 28, cu denumirea marginală „Infracțiuni care prezintă pericol pentru societate".

---

[1] Siegfried Kahane, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 306.

[2] Publicată prin Decretul nr. 2299 din 4 iulie 1924 în M. Of. nr. 164 din 8 iulie 1924.

Astfel, în cadrul §315, cu denumirea marginală „Nerespectarea prevederilor privind traficul feroviar, maritim și aerian", în alin. (1) se prevede că *instanța aplică pedeapsa cu închisoarea între 6 luni și 10 ani persoanei care aduce un prejudiciu traficului pe calea ferată, pe calea ferată suspendată, maritim și aerian prin: (...) 4. Printr-o altă acțiune asemănătoare și la fel de periculoasă și care pune astfel în pericol integritatea corporală sau sănătatea unei alte persoane sau unele obiecte de valoare aparținând altuia.*

Ultimul alineat [respectiv (6)] prevede că: *dacă făptuitorul acționează și determină apariția pericolului din culpă în cazurile prevăzute la alin. (1), acesta primește pedeapsa cu închisoarea de până la 2 ani sau amendă.*

O altă infracțiune este prevăzută în cadrul §315a, denumit marginal „Periclitarea siguranței traficului feroviar, maritim și aerian", unde este sancționată și persoana care *determină din culpă pericolul respectiv* sau *acționează și determină apariția pericolului respectiv din culpă.*

În cadrul ultimului alineat [respectiv (3)] se prevede că *instanța aplică pedeapsa cu închisoarea de până la 2 ani sau o amendă persoanei care, în cazurile prevăzute la alin. (1), determină din culpă apariția pericolului respectiv sau acționează și determină apariția pericolului respectiv din culpă.*

B. Codul penal olandez. Deși nu este incriminată o faptă cu o denumire marginală asemănătoare Codului penal român, o faptă cu un conținut juridic asemănător este prevăzută în art. 165 par. 1, unde se prevede că: *persoana care, din neglijență sau neatenție, pune în pericol traficul pe calea ferată cu propulsie mecanică este pasibilă de reținerea în arest sau închisoare până la 6 luni sau impunerea plății unei amenzi de categoria a patra*; modalitatea agravată apare incriminată în cadrul par. 2, unde se prevede că *în cazul în care o astfel de acțiune se soldează cu decesul unei persoane, infractorul este pasibil de reținerea în arest sau închisoare până la un an sau impunere a unei amenzi de categoria a patra.*

C. Codul penal finlandez prevede un capitol special (Capitolul 23), denumit „Infracțiuni la regimul traficului", unde sunt incriminate mai multe fapte de acest gen.

În cadrul Secțiunii 1, denumită „Provocarea unui eveniment în trafic", se prevede că *un participant la trafic care, în mod intenționat sau din neglijență, încalcă Legea traficului rutier sau legea privind circulația vehiculelor sau reglementările sau ordinele emise în baza acestora, punând astfel în pericol siguranța celorlalți, va fi condamnată pentru provocarea unui eveniment în trafic.*

Par. 2 prevede că *se va pronunța o sentință pentru provocarea unui eveniment de trafic și împotriva unei persoane care, în modul specificat la paragraful 1 (...), în timp ce conduce un tren sau atunci când îndeplinește o îndatorire de care depinde siguranța traficului feroviar, încalcă regulile de trafic feroviar, astfel încât infracțiunea duce la punerea în pericol a sănătății sau a siguranței altora.*

D. Codul penal portughez cuprinde un capitol special în care sunt incluse mai multe infracțiuni specifice transporturilor, respectiv Capitolul IV, denumit marginal „Despre infracțiunile împotriva siguranței comunicațiilor".

Deși nu apare incriminată o faptă cu aceeași denumire marginală ca în Codul penal român, totuși, în art. 289ș, denumit marginal „Conducerea periculoasă a mijlocului de transport în aer, pe apă sau pe calea ferată", se prevede că: *1. Cel care conduce un vehicul destinat transportului pe calea aerului, pe apă sau pe calea ferată, neîndeplinind condițiile de a face acest lucru în siguranță sau violând grav regulile de conducere, și creează în acest mod un pericol pentru viața sau*

integritatea fizică a altcuiva sau pentru bunurile patrimoniale străine de valoare ridicată este pedepsit cu închisoarea de la unu la 8 ani. 2. Dacă pericolul menționat la numărul anterior s-a datorat neglijenței, autorul este pedepsit cu închisoarea de până la 5 ani. 3. Dacă comportamentul menționat la nr. 1 s-a datorat neglijenței, autorul este pedepsit cu închisoarea de până la 3 ani sau cu amendă.

Părăsirea postului și prezența la serviciu sub influența alcoolului sau a altor substanțe

Art. 331. (1) Părăsirea postului, în orice mod și sub orice formă, de angajații cu atribuții privind siguranța circulației mijloacelor de transport, intervenție sau manevră pe calea ferată, dacă prin aceasta se pune în pericol siguranța circulației acestor mijloace, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează îndeplinirea îndatoririlor de serviciu de către un angajat având atribuții privind siguranța circulației mijloacelor de transport, intervenție sau manevră pe calea ferată, care are o îmbibație alcoolică de peste 0,80 g/l alcool pur în sânge ori se află sub influența unor substanțe psihoactive.

(3) Când faptele prevăzute în alin. (1) și alin. (2) au avut ca urmare un accident de cale ferată, pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea unor drepturi.

COMENTARII (Conf. univ. dr. Ion Rusu)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Infracțiunile prevăzute în dispozițiile din art. 331 C. pen. sunt menționate și în Codul penal din 1969, în art. 275, într-o redactare diferită atât în ceea ce privește **denumirea marginală**, cât și **conținutul acestora**.

Astfel, în legea anterioară, denumirea marginală a infracțiunii era „Părăsirea postului și prezența la serviciu în stare de ebrietate".

Spre deosebire de denumirea marginală existentă în Codul penal din 1969, legiuitorul noului Cod penal a eliminat noțiunea de „stare de ebrietate" (criticată în doctrina ultimilor ani), care oricum nu mai avea nicio corespondență în legislația actuală, fiind eliminată și din conținutul infracțiunilor contra siguranței circulației pe drumurile publice, și a înlocuit-o cu sintagma „prezența la serviciu sub influența alcoolului sau a altor substanțe" (propusă de doctrina ultimilor ani).

În ceea ce ne privește, avem unele rezerve numai cu privire la denumirea marginală așa cum este prevăzută în dispozițiile art. 331 C. pen. (pentru cea de-a doua infracțiune).

Astfel, denumirea marginală referitoare la de-a doua infracțiune „prezența la serviciu sub influența alcoolului sau a altor substanțe" nu corespunde formulării folosite în conținutul infracțiunii prevăzute în alin. (2), aceea de „îndeplinirea îndatoririlor de serviciu".

Referindu-ne la infracțiunile prevăzute în conținutul alin. (1) și (2), constatăm că prima modificare vizează sfera subiecților activi și pasivi, care a fost extinsă (în modalitatea prezentată cu ocazia examinărilor anterioare).

A doua modificare [în cazul alin. (2)] privește stabilirea unei limite minime a îmbibației cu alcool ori alte substanțe într-o modalitate identică cu incriminarea din art. 336 C. pen. (conducerea unui vehicul sub influența alcoolului sau a altor substanțe).

Observăm, de asemenea, că formula „exercitarea atribuțiilor de serviciu în stare de ebrietate" folosită în Codul penal din 1969 a fost înlocuită în noul Cod penal cu aceea „care are o îmbibație alcoolică de peste 0,80 g/l alcool pur în sânge ori se află sub influența unor substanțe psihoactive".

Avem rezerve cu privire la impunerea unei limite minime de concentrație alcoolică, identică cu infracțiunea contra siguranței circulației pe drumurile publice (art. 336 C. pen.). După părerea noastră, nu există o asemănare între infracțiunile menționate, dat fiind diferențele obiective existente în modul de organizare și funcționare a celor două sisteme de transporturi.

De aceea, *de lege ferenda*, am propune înlocuirea expresiei „care are o îmbibație alcoolică de peste 0,80 g/l alcool pur în sânge ori se află sub influența unor substanțe psihoactive" cu formula „**care se află sub influența alcoolului sau a altor substanțe psihoactive**".

În același timp, în vederea evitării unor confuzii, cu efecte negative în activitatea practică, *de lege ferenda*, propunem înlocuirea denumirii marginale a infracțiunii prevăzute în art. 331 C. pen. („prezența la serviciu sub influența alcoolului sau a altor substanțe") cu formula „**executarea atribuțiilor de serviciu sub influența alcoolului sau a altor substanțe**".

În noul Cod penal este prevăzută o singură modalitate agravată, respectiv accidentul de cale ferată.

În ceea ce privește limitele de pedeapsă prevăzute în noul Cod penal (în cazul modalității agravate), acestea au fost reduse la închisoarea între 3 și 10 ani, în raport cu dispozițiile anterioare, în care pedeapsa prevăzută de lege era închisoarea între 5 și 15 ani.

2. Concept și caracterizare

Infracțiunea prevăzută în alin. (1), „părăsirea postului", constă în acțiunea subiectului activ, angajat cu atribuții specifice siguranței circulației pe căile ferate, care părăsește postul ocupat, iar fapta sa pune în pericol siguranța circulației mijloacelor de transport, intervenție sau manevră pe calea ferată. Motivele concrete care l-au determinat pe angajat să părăsească postul său nu au importanță decât, eventual, pentru individualizarea pedepsei, important fiind, pentru existența infracțiunii, ca postul ocupat și apoi părăsit să fie unul dintre cele care asigură siguranța circulației pe căile ferate (mecanic de locomotivă, impiegat de mișcare, șef sau conductor tren etc.).

Infracțiunea prevăzută în alin. (2) al art. 331 C. pen. constă în fapta angajatului cu atribuții privind siguranța circulației mijloacelor de transport, intervenție sau manevră pe calea ferată, care execută îndatoririle de serviciu având o concentrație alcoolică de peste 0,80 g/l alcool pur în sânge ori se află sub influența unor substanțe psihoactive.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special

În cazul acestei infracțiuni, **obiectul juridic** este format din relațiile sociale care se nasc și se dezvoltă în legătură cu siguranța circulației și transporturilor pe calea

ferată, relații ce implică îndeplinirea îndatoririlor de serviciu potrivit normelor specifice stabilite prin lege, care interzic părăsirea postului care asigură siguranța circulației pe calea ferată sau exercitarea atribuțiilor într-un asemenea post sub influența alcoolului sau a altor substanțe cu efect asemănător.

B. Obiectul material

În modalitatea simplă, aceste două infracțiuni sunt lipsite de obiect material.

În cazul modalității agravate, **obiectul material** există în toate situațiile, identificându-se cu mijloacele de transport, materialul rulant sau instalațiile de cale ferată care au fost distruse sau degradate ca urmare a unui accident de cale ferată. Inexistența obiectului material va conduce implicit la inexistența infracțiunii în modalitatea sa agravată.

C. Subiecții infracțiunii

Infracțiunea examinată are: a) un subiect activ; b) un subiect pasiv.

a) Subiectul activ. În cazul acestei infracțiuni, subiect activ poate fi atât o persoană fizică, cât și o persoană juridică.

Subiectul activ persoană fizică este calificat, calificarea acestuia constând în calitatea de angajat al CNCFR (Compania națională ce aparține statului și gestionează infrastructura feroviară), al Societății Naționale de Transport Feroviar de Călători – „CFR Călători", al Societății Naționale de Transport Feroviar de Marfă – „CFR – Marfă" (ambele, la momentul actual, cu capital integral de stat), al operatorilor de transport călători sau marfă cu capital privat sau al altor societăți comerciale cu competențe în domeniul intervenției sau manevrei pe calea ferată (cu capital de stat sau privat), cu atribuții directe în asigurarea siguranței circulației pe căile ferate.

Subliniem faptul că, în raport cu subiecții activi ai infracțiunilor prevăzute în art. 329 și art. 330 C. pen. (examinate anterior), trebuie să se verifice existența calității de angajat „cu atribuții privind siguranța circulației (...)".

În absența acestor atribuții speciale, angajatul în cauză nu poate avea calitatea de subiect activ.

O atare calitate o au numai angajații care ocupă funcțiile prevăzute în lista funcțiilor cu responsabilități în siguranța circulației (la care am făcut referire cu ocazia examinării infracțiunii din art. 329 C. pen.), listă actualizată prin Ordinul nr. 815/2010[1].

Această lista cuprinde 54 de funcții cu atribuții privind siguranța circulației pe calea ferată (listă care poate fi modificată și completată în funcție de modificările apărute în structura de funcționare a sistemului în ansamblul său).

Persoanele juridice care pot avea calitatea de subiect activ al uneia dintre aceste infracțiuni au fost menționate cu ocazia analizei infracțiunilor anteriore, iar condițiile răspunderii penale a acestor categorii de persoane juridice au fost examinate la punctul 3 lit. C, din cadrul secțiunii „Generalități", la care facem trimitere.

b) Subiectul pasiv. Vor avea această calitate statul, persoana fizică, compania care gestionează infrastructura feroviară, operatorii de transport călători sau marfă, indiferent de forma de proprietate, alte societăți comerciale care execută activități pe calea ferată sau oricare altă persoană juridică.

Explicațiile referitoare la subiecții pasivi prezentate cu ocazia analizei infracțiunii prevăzute în art. 329 C. pen. sunt valabile și în cazul acestor două infracțiuni.

[1] Ordinul Ministerului Transporturilor și Infrastructurii nr. 815 din 12 octombrie 2010 a fost publicat în M. Of. nr. 716 din 27 octombrie 2010.

În cazul modalității agravate prevăzute în art. 331 alin. (3) C. pen., sfera subiecților pasivi este dată de conținutul textului din art. 333 C. pen., respectiv compania care gestionează infrastructura feroviară și operatorii de transport călători și marfă.

Chiar dacă legiuitorul nu a prevăzut acest aspect, apreciem că sfera subiecților pasivi se poate extinde și la persoanele juridice, în cazul modalităților simple.

c) Participația penală. În cazul celor două infracțiuni care se săvârșesc întotdeauna cu intenție, participația penală, în ceea ce privește subiectul activ persoană fizică, este posibilă în toate formele sale, cu îndeplinirea condiției esențiale care privește calitatea autorului. Dacă instigatorul sau complicele poate fi orice persoană, inclusiv o persoană fizică angajată cu atribuții în asigurarea siguranței feroviare, autorul, în toate situațiile, trebuie să aibă calitatea de angajat (al uneia dintre persoanele juridice implicate direct prin activitatea sa în asigurarea siguranței circulației pe calea ferată), cu atribuții în legătură cu siguranța circulației pe căile ferate.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă

Asemenea celorlalte infracțiuni din acest capitol, constatarea existenței acesteia este condiționată de o **situație premisă**, și anume preexistența sistemului circulației și transporturilor feroviare în ansamblul său.

În cazul săvârșirii infracțiunii de părăsire a postului sau a celei de exercitare a atribuțiilor de serviciu sub influența alcoolului sau a altor substanțe, situația premisă nu este necesar să fie dovedită, deoarece aceasta rezultă din împrejurările specifice săvârșirii fiecărei infracțiuni în parte.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă a infracțiunii.

a) Latura obiectivă. Asemenea celorlalte infracțiuni din acest grup, latura obiectivă a infracțiunilor prevăzute în art. 331 C. pen. cuprinde elementul material, cerința esențială, urmarea imediată și legătura de cauzalitate.

Elementul material al laturii obiective se realizează prin acțiuni diferite, care constau fie în părăsirea postului, fie în exercitarea atribuțiilor de serviciu sub influența alcoolului (cu o anumită concentrație în sânge) sau a altor substanțe psihoactive.

În ceea ce privește infracțiunea prevăzută în alin. (1) al art. 331 C. pen. (părăsirea postului), acțiunea constă în fapta angajatului cu atribuții directe în siguranța circulației pe calea ferată, care părăsește nejustificat postul său, în orice mod și sub orice formă. Pentru existența elementului material, nu au nicio importanță motivele acțiunii de părăsire a postului, care pot fi diverse, respectiv: pentru a se odihni sau a se distra, pentru a executa alte activități externe atribuțiilor sale de serviciu, abandonarea intenționată a serviciului fără motiv, demisia sa etc. De asemenea, nu are importanță perioada de timp în care postul a fost părăsit de către angajatul în cauză sau alte motive invocare de acesta. Împrejurările care au determinat acțiunea subiectului activ de părăsire a postului ar putea influența, eventual, individualizarea pedepsei.

Fapta angajatului poate fi comisă și printr-o omisiune, respectiv neîntoarcerea la postul său, la locul destinat executării atribuțiilor specifice de serviciu.

Este cazul impiegatului de mișcare care părăsește biroul de mișcare pentru a da semnalul de plecare a unui tren din stație (activitate care intră în atribuțiile de serviciu), dar acesta nu revine în birou, imediat după ce a realizat această activitate, deplasându-se într-un alt loc.

Elementul material al laturii obiective în cazul infracțiunii prevăzute în alin. (2) al aceluiași articol constă în acțiunea prin care angajatul cu competențe și atribuții specifice siguranței circulației exercită aceste atribuții având o îmbibație alcoolică de peste 0,80 g/l alcool pur în sânge sau le exercită aflându-se sub influența altor substanțe psihoactive.

Pentru întregirea elementului material al laturii obiective este necesar ca fapta de părăsire a postului de către un angajat cu atribuții directe în asigurarea siguranței circulației pe căile ferate [prevăzută în art. 331 alin. (1) C. pen.] să îndeplinească **cerința esențială**, care costă în punerea în pericol a siguranței circulației.

În cazul infracțiunii prevăzute în art. 331 alin. (2) C. pen., nu mai este necesară constatarea că acțiunea care constituie elementul material al laturii obiective a pus în pericol siguranța circulației mijloacelor de transport, intervenție sau manevră pe calea ferată, deoarece legiuitorul a considerat că simpla prezență la serviciu sub influența alcoolului (în limitele incriminate) sau sub influența altor substanțe pune în pericol siguranța circulației.

Pentru existența uneia dintre cele două infracțiuni prevăzute în art. 331 (sau, uneori, chiar a ambelor, aflate în concurs) este necesar ca **urmarea imediată** a acestora (acțiunilor incriminate) să constea în crearea unei situații de fapt periculoase pentru siguranța circulației pe calea ferată.

Constatarea urmării imediate se realizează direct, odată cu constatarea faptei de părăsire a postului sau cu exercitarea atribuțiilor de serviciu sub influența alcoolului (în limitele prevăzute de lege) sau a altor substanțe psihoactive.

În modalitatea agravată prevăzută în art. 331 alin. (3) C. pen., urmarea imediată este completată de o altă urmare specială, care constă în producerea unui accident de cale ferată.

Pentru întregirea laturii obiective a infracțiunii de părăsire a postului sau a celei de exercitarea a atribuțiilor de serviciu sub influența alcoolului (în limitele incriminate) sau a altor substanțe psihoactive, este necesar să se constate o **legătură de cauzalitate** între acțiunea care constituie elementul material și urmarea imediată. Inexistența legăturii de cauzalitate va conduce la inexistența infracțiunii.

Dacă, în ceea ce privește infracțiunea prevăzută în art. 331 alin. (2) C. pen., legătura de cauzalitate rezultă *ex re*, în cazul infracțiunii prevăzute în art. 331 alin. (1) C. pen., aceasta trebuie investigată, urmând a se constata existența ei.

b) Latura subiectivă. Forma de vinovăție cu care acționează subiectul activ în ambele infracțiuni este intenția, cu ambele forme, respectiv directă și indirectă.

În afara intenției, infracțiunea în modalitatea sa agravată poate fi săvârșită și cu intenție depășită (praeterintenție), atunci când subiectul activ, intenționat, părăsește postul sau exercită atribuțiile de serviciu sub influența alcoolului sau a altor substanțe psihoactive, cu intenția de a pune în pericol siguranța circulației pe calea ferată, iar rezultatul constă într-un accident de cale ferată, rezultat mai grav pe care nu l-a prevăzut, deși trebuia și putea să-l prevadă, ori deși l-a prevăzut, a socotit fără temei că nu se va produce.

În toate cazurile, mobilul și scopul nu au nicio relevanță în ceea ce privește conținutul subiectiv al fiecăreia dintre cele două infracțiuni, stabilirea acestora în cursul procesului penal fiind necesară la individualizarea sancțiunilor de drept penal ce urmează a fi aplicate autorului (autorilor) acestei infracțiuni.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Formele infracțiunii

Faptele de părăsire a postului și prezența la serviciu sub influența alcoolului sau a altor substanțe sunt susceptibile de a parcurge toate fazele de desfășurare a activității infracționale.

a) Actele de pregătire. Întrucât cele două infracțiuni se comit întotdeauna cu intenție, actele de pregătire, în modalitatea simplă, sunt posibile, însă acestea nu sunt incriminate și, ca urmare, nu sunt pedepsite.

b) Tentativa. Fiind infracțiuni care se săvârșesc întotdeauna cu intenție, tentativa este posibilă, însă nu este incriminată și, ca urmare, nu este pedepsită.

c) Consumarea infracțiunii. În modalitatea lor simplă, infracțiunile se consumă în momentul în care subiectul activ persoană fizică a părăsit postul sau a executat atribuțiile de serviciu sub influența alcoolului (peste limita admisă de lege) sau sub influența altor substanțe, provocând o stare de pericol pentru siguranța circulației pe calea ferată. Așadar, de regulă, în această modalitate, urmarea se produce, de cele mai multe ori, imediat, fără a fi necesară intervenția altor factori.

Infracțiunile examinate, în modalitatea agravată, se consumă în momentul în care urmarea acțiunii incriminate constă într-un accident de cale ferată.

B. Modalitățile infracțiunii

Fiecare infracțiune prevăzută în art. 331 C. pen. prezintă modalități normative diferite, care pot fi simple sau agravate, în raport de modul în care legiuitorul a descris în conținutul juridic al fiecărei infracțiuni acțiunea incriminată și urmările alternative ale acesteia.

În toate situațiile, modalitățile normative simple sunt absorbite în modalitatea normativă agravată, atunci când urmarea constă în producerea unui accident de cale ferată.

Pe lângă modalitățile normative simple și cea agravată, infracțiunile examinate prezintă și unele modalități de fapt.

a) Modalitățile normative simple. În cazul infracțiunii prevăzute în art. 331 alin. (1) C. pen., modalitatea normativă simplă constă în părăsirea postului, în orice mod și sub orice formă, de către un angajat cu atribuții privind siguranța circulației mijloacelor de transport, intervenție sau manevră pe calea ferată.

Modalitatea normativă simplă pentru infracțiunea prevăzută în art. 331 alin. (2) C. pen. constă în exercitarea atribuțiilor de serviciu de către angajatul cu atribuții în siguranța circulației pe calea ferată, care are o îmbibație alcoolică de peste 0,80 g/l alcool pur în sânge ori se află sub influența altor substanțe.

b) Modalitatea normativă agravată. În cazul infracțiunii examinate, modalitatea normativă agravată este prevăzută în cadrul art. 331 alin. (3) C. pen. și poate fi reținută atunci când acțiunea incriminată a avut ca urmare provocarea unui accident de cale ferată (pentru ambele infracțiuni).

c) Modalități de fapt. Pe lângă cele două modalități normative prezentate mai sus (modalitățile simple și modalitatea agravată), aceste infracțiuni pot prezenta și modalități de fapt, care rezultă din împrejurările diferite care particularizează fiecare faptă în parte.

Stabilirea modalităților de fapt contribuie la individualizarea sancțiunilor de drept penal ce urmează a fi aplicate făptuitorului/făptuitorilor.

C. Sancțiuni

În cazul săvârșirii acestor infracțiuni în modalitatea simplă, pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de la 2 la 7 ani, iar în cazul modalității agravate, pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea unor drepturi.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Având în vedere conținutul juridic, cele două infracțiuni prevăzute în art. 331 alin. (1) și (2) prezintă unele asemănări cu infracțiunea de abuz în serviciu (art. 297 C. pen.).

În ceea ce privește infracțiunea prevăzută în art. 331 alin. (2) C. pen., aceasta prezintă câteva elemente de asemănare cu infracțiunea prevăzută în art. 336 alin. (1) C. pen., dar numai în ceea ce privește limita concentrației de alcool pur în sânge.

B. Aspecte procesuale

Competența de judecată în primă instanță aparține judecătoriei în circumscripția căreia a fost săvârșită infracțiunea, iar apelul va fi judecat de curtea de apel în circumscripția căreia se află judecătoria care a judecat cauza în primă instanță (art. 38 alin. (2) C. pr. pen.

În cazul în care una dintre urmările săvârșirii infracțiunii constă în uciderea unei persoane, competența de judecată în primă instanță va aparține tribunalului în circumscripția căruia a fost săvârșită infracțiunea.

În ceea ce privește sesizarea, facem precizarea că, spre deosebire de Codul penal din 1969, care prevedea că acțiunea penală se pune în mișcare la sesizarea organelor competente ale căii ferate, în noul Cod penal, această dispoziție a fost eliminată, consecința fiind aceea că modurile generale de sesizare prevăzute în dispozițiile din art. 288 C. pr. pen. sunt incidente, iar acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu.

Potrivit dispozițiilor cuprinse în art. 57 alin. (1) C. pr. pen., competența de a efectua urmărirea penală aparține organelor de cercetare penală ale poliției judiciare, indiferent de modalitatea de săvârșire a acestei infracțiuni, respectiv simplă sau agravată, cu excepția cazului în care rezultatul a constat și în uciderea unei persoane.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

Spre deosebire de alte infracțiuni specifice domeniului transporturilor feroviare, cele două infracțiuni examinate au fost prevăzute în legea română încă din cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

Astfel, prima incriminare de acest gen apare în Legea asupra poliției și esploatării căilor ferate din România, publicată în anul 1870.

Potrivit art. 22 din actul normativ menționat, părăsirea postului în timpul mersului unui convoi de către mecanic sau conductor de tren însărcinat cu manevrarea frânei se pedepsea cu închisoarea de la 6 luni până la 2 ani, iar dacă se constata că mașiniștii și conductorii au fost în stare de beție, în afara consecințelor penale, aceștia nu mai aveau dreptul să execute serviciul la calea ferată.

Codul penal Carol al II-lea nu a preluat aceste dispoziții, fapta angajatului căii ferate care părăsește postul putând fi însă încadrată în dispozițiile art. 362 (la care am făcut referire cu ocazia examinării infracțiunii prevăzute în art. 329 C. pen.).

Cele două fapte au fost reincriminate prin dispozițiile Legii nr. 118/1937 de exploatare și de poliție a căilor ferate române, unde, în art. 75, erau prevăzute infracțiunile de părăsire a postului și executarea serviciului în „stare de beție". Conținutul juridic al celor două infracțiuni era aproape identic, așa încât nu considerăm a fi necesare alte observații. Prin acest articol, legiuitorul timpului a dorit completarea normelor cuprinse în art. 362 C. pen. Carol al II-lea.

În perioada 1948-1960, Codul penal român a suferit mai multe modificări și completări, cele două infracțiuni fiind ignorate complet.

B. Situații tranzitorii

În situații tranzitorii, în raport cu împrejurările concrete ale comiterii fiecărei infracțiuni, legea penală mai favorabilă poate fi oricare dintre cele două, cu respectarea strictă a Deciziei nr. 265/2014 a Curții Constituționale, potrivit căreia nu pot fi combinate prevederile din cele două legi.

De asemenea, în cadrul procesului de identificare și aplicare a legii penale mai favorabile, vor fi avute în vedere și cazurile în care unele acțiuni sau inacțiuni prin care se realizează elementul material al laturii obiective sunt dezincriminate potrivit legii noi.

8. Elemente de drept comparat

A. Codul penal german nu prevede o infracțiune cu o denumire marginală asemănătoare celei din Codul penal român, o infracțiune cu un conținut legal asemănător regăsindu-se în cadrul Capitolului 28, cu denumirea marginală „Infracțiuni care prezintă pericol pentru societate".

Astfel, în cadrul §315a, cu denumirea marginală „Periclitarea siguranței traficului feroviar, maritim și aerian", la alin. (1) se prevede că *instanța aplică pedeapsa cu închisoarea de până la 5 ani sau o amendă persoanei care: 1. Conduce un vehicul pe calea ferată suspendată, o navă sau aeronavă, cu toate că nu poate conduce un astfel de vehicul în deplină siguranță datorită faptului că a consumat băuturi alcoolice sau alte substanțe stupefiante sau datorită faptului că suferă de o deficiență fizică sau psihică (...).*

B. Codul penal finlandez prevede un capitol special (Capitolul 23), denumit „Infracțiuni la regimul traficului", unde sunt incriminate mai multe fapte de acest gen.

În cadrul Secțiunii 7, denumită „Consumul de substanțe interzise în traficul feroviar", la subsecțiunea (1) se prevede că *o persoană care conduce un tren sau îndeplinește o îndatorire de care depinde siguranța traficului feroviar, după ce a consumat alcool, astfel încât, pe timpul sau după îndeplinirea acțiunii, nivelul alcoolului din sânge este de cel puțin 0,5 ‰ sau aerul expirat conține cel puțin 0,22 mg/l de aer sau capacitatea sa de a acționa în mod corespunzător este redusă, va fi condamnată pentru consumul de substanțe interzise în traficul feroviar la plata unei amenzi sau la pedeapsă cu închisoare de până la 2 ani.*

La subsecțiunea (2) se prevede că *o persoană care conduce un tren sau îndeplinește o îndatorire de care depinde siguranța traficului feroviar, după ce a consumat substanțe narcotice, astfel încât substanța activă a narcoticului folosit sau un produs metabolic al acestuia sunt prezente în sânge în timpul sau după*

acțiunea propriu-zisă, va fi, de asemenea, condamnată pentru consumul de substanțe interzise în traficul feroviar.

La subsecțiunea (3), fapta prin care *o persoană care îndeplinește îndatoririle menționate la subsecțiunile 1 și 2, după ce a consumat o substanță interzisă, alta decât alcoolul sau o astfel de substanță și alcool, astfel încât capacitatea sa de a acționa în mod corespunzător este redusă, persoana respectivă va fi condamnată pentru consum de substanțe interzise în traficul feroviar.*

Codul penal finlandez mai prevede și o cauză de nepedepsire, care poate fi incidentă atunci când *substanța respectivă sau produsul metabolic al acesteia provin dintr-un medicament pe care persoana în cauză are dreptul să-l utilizeze.*

Observăm că în Codul penal finlandez, asemănător legii române, este incriminată distinct fapta de exercitare a atribuțiilor de serviciu sub influența alcoolului sau a altor substanțe psihoactive.

C. Codul penal portughez cuprinde un capitol special în care sunt incluse mai multe infracțiuni specifice transporturilor, respectiv Capitolul IV, denumit marginal „Despre infracțiunile împotriva siguranței comunicațiilor".

Deși nu apare incriminată o faptă cu aceeași denumire marginală ca în Codul penal român, totuși, în art. 289ș, denumit marginal „Conducerea periculoasă a mijlocului de transport în aer, pe apă sau pe calea ferată", se prevede că: *1. Cel care conduce un vehicul destinat transportului pe calea aerului, pe apă sau pe calea ferată, neîndeplinind condițiile de a face acest lucru în siguranță sau violând grav regulile de conducere, și creează în acest mod un pericol pentru viața sau integritatea fizică a altcuiva sau pentru bunurile patrimoniale străine de valoare ridicată este pedepsit cu închisoarea de la unu la 8 ani.*

D. Codul penal din Republica Moldova prevede un capitol distinct, denumit marginal „Infracțiuni în domeniul transporturilor", în cadrul căruia sunt prevăzute unele infracțiuni specifice transporturilor feroviare, rutiere aeriene și navale.

În ceea ce privește infracțiunea examinată, aceasta este prevăzută în cadrul art. 264, denumit marginal „Încălcarea regulilor de securitate a circulației sau de exploatare a mijloacelor de transport de către persoana care conduce mijlocul de transport".

Astfel, în alin. (2) este sancționată fapta persoanei care încalcă regulile de securitate a circulației sau de exploatare a mijloacelor de transport, aflată în „stare de ebrietate".

Constatăm că nu este avută în vedere concentrația de alcool în sânge sau în aerul expirat, ci starea de ebrietate a subiectului activ al infracțiunii.

Distrugerea sau semnalizarea falsă

Art. 332. (1) Distrugerea, degradarea ori aducerea în stare de neîntrebuințare a liniei de cale ferată, a materialului rulant, a instalațiilor de cale ferată ori a celor de comunicații feroviare, precum și a oricăror altor bunuri sau dotări aferente infrastructurii feroviare ori așezarea de obstacole pe linia ferată, dacă prin aceasta se pune în pericol siguranța mijloacelor de transport, manevră sau intervenție pe calea ferată, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează săvârșirea de acte de semnalizare falsă sau săvârșirea oricăror acte

care pot induce în eroare personalul care asigură circulația mijloacelor de transport, manevră sau intervenție pe calea ferată în timpul executării serviciului, dacă prin aceste fapte se creează un pericol de accident de cale ferată.

(3) Dacă faptele prevăzute în alin. (1) și alin. (2) au avut ca urmare un accident de cale ferată, pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(4) Când faptele prevăzute în alin. (1)-(3) sunt săvârșite din culpă, limitele speciale ale pedepsei se reduc la jumătate.

(5) Tentativa la infracțiunile prevăzute în alin. (1) și alin. (2) se pedepsește.

COMENTARII (Conf. univ. dr. Ion Rusu)

1. Noul Cod penal în raport cu legea anterioară

În legea penală anterioară, denumirea infracțiunii era „**Distrugerea și semnalizarea falsă**". Observăm că, spre deosebire de textul legii anterioare, în formularea din noul Cod penal, prepoziția „**și**" este înlocuită cu „**sau**".

Cea mai importantă modificare apare însă în **conținutul infracțiunii**.

Prima modificare vizează sfera subiecților pasivi ai infracțiunilor, care, în noile dispoziții, a fost mult lărgită, având în vedere modificările structurale care au intervenit în organizarea și funcționarea sistemului circulației și transporturilor feroviare în ansamblul său.

Astfel, asemănător celorlalte infracțiuni din această grupă, în cazul infracțiunii prevăzute în art. 332 alin. (1), sfera subiecților pasivi a fost extinsă, din această categorie făcând parte următoarele persoane juridice: Compania Națională „CFR", cele două societăți de transport călători și marfă cu capital integral de stat, operatorii privați de transport și alte societăți comerciale care au în proprietate material rulant.

În ceea ce privește infracțiunea prevăzută în art. 332 alin. (2) C. pen., calitatea de subiect pasiv a fost, de asemenea, extinsă, din această categorie făcând parte următoarele persoane fizice: angajați ai Companiei Naționale „CFR", angajați ai celor două societăți de transport călători și marfă cu capital integral de stat, angajați ai operatorilor privați de transport sau ai altor societăți comerciale care au în proprietate material rulant.

Semnalăm, de asemenea, prezența subiecților activi persoane juridice, oricare dintre faptele incriminate putând fi săvârșită și de una dintre persoanele juridice care desfășoară activități pe calea ferată sau o altă persoană juridică.

O altă modificare (asemenea celorlalte infracțiuni specifice domeniului) privește renunțarea la două dintre modalitățile agravate prevăzute în Codul penal din 1969, respectiv tulburarea în activitatea de transport pe calea ferată și catastrofa de cale ferată, și menținerea unei singure modalități agravate, și anume accidentul de cale ferată.

În noul Cod penal a fost eliminată modalitatea agravată a infracțiunii, atunci când este comisă de un angajat al căii ferate [art. 276 alin. (5) C. pen. 1969].

Ultima modificare se referă la limitele minime și maxime ale pedepsei în cazul ambelor modalități. Astfel, în Codul penal din 1969, în cazul modalităților simple, pedeapsa era închisoarea de la 3 la 12 ani, iar în cazul accidentului de cale ferată, închisoarea de la 10 la 15 ani, în timp ce în noul Cod penal pedeapsa în cazul modalităților simple este închisoarea de la 2 la 7 ani, iar în cazul modalității agravate, de la 3 la 10 ani și interzicerea unor drepturi.

Ca elemente de asemănare, semnalăm formularea aproape identică a acțiunilor prin care se realizează elementul material al laturii obiective, precum și a subiectului activ, care poate fi orice persoană fizică sau juridică.

2. Concept și caracterizare

În art. 332 sunt incriminate faptele de distrugere sau semnalizare falsă săvârșite de orice persoană fizică (inclusiv angajați în sistem) sau juridică, infracțiune care face parte din grupul infracțiunilor care aduc atingere, în general, siguranței publice și, în special, siguranței circulației pe căile ferate.

Infracțiunea de distrugere sau semnalizare falsă este o infracțiune cu o denumire marginală binomică, în care sunt incluse două fapte distincte, respectiv **distrugerea** și **semnalizarea falsă**.

Ambele fapte sunt de natură să pună în pericol siguranța circulației pe calea ferată, fie prin crearea unui pericol de accident de cale ferată, fie prin provocarea unui accident de cale ferată.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special

Având în vedere conținutul juridic al infracțiunii, apreciem că **obiectul juridic special** este format din relațiile sociale care se nasc și se dezvoltă în legătură cu siguranța circulației și transporturilor pe calea ferată, relații ce presupun asigurarea funcționării normale a sistemului circulației și a transporturilor feroviare, prin ocrotirea mijloacelor prin care se asigură executarea acestor activități.

Deși în esența sa obiectul juridic este asemănător celorlalte infracțiuni, totuși prezintă și anumite elemente care-l particularizează.

B. Obiectul material

În cazul infracțiunii prevăzute în art. 332 alin. (1), în modalitatea simplă, **obiectul material** se identifică cu linia de cale ferată, materialul rulant, instalațiile de cale ferată, instalațiile de comunicații feroviare sau alte bunuri ori dotări aparținând infrastructurii feroviare. În situația așezării de obstacole pe linia ferată, obiectul material este reprezentat de obstacolul respectiv.

Pentru infracțiunea prevăzută la art. 332 alin. (2) C. pen., obiectul material constă în mijloacele de semnalizare falsă folosite de autor.

De asemenea, va exista un obiect material și în cazul modalității agravate a ambelor infracțiuni, care, de această dată, va consta în mijlocele de transport, materialul rulant sau instalațiile de cale ferată.

C. Subiecții infracțiunii

Infracțiunea examinată are: a) un subiect activ; b) un subiect pasiv.

a) Subiectul activ. Asemenea celorlalte infracțiuni examinate, și în cazul acestor infracțiuni subiect activ poate fi o persoană fizică sau o persoană juridică.

Spre deosebire de celelalte infracțiuni examinate, **subiectul activ persoană fizică** nu este calificat, putând fi orice persoană fizică ce îndeplinește condițiile

generale cerute de lege pentru existența acestei calități (de subiect activ al infracțiunii).

În cazul acestor infracțiuni, **subiect activ** poate fi și **o persoană juridică**, condițiile răspunderii juridice fiind identice cu cele examinate anterior, la care facem trimitere.

b) Subiectul pasiv. Potrivit **noului Cod penal**, au fost aduse unele modificări și în ceea ce privește subiectul pasiv al acestei infracțiuni.

Astfel, potrivit noilor dispoziții, calitatea de subiect pasiv al acestei infracțiuni poate fi atribuită statului, persoanei fizice, operatorilor de transport cu capital privat sau altor societăți comerciale care desfășoară activități de intervenție sau manevră pe calea ferată.

Deoarece subiecții pasivi sunt identici cu cei examinați cu ocazia analizei infracțiunii prevăzute în art. 329 C. pen., facem trimitere la acele explicații.

c) Participația penală. În modalitatea normativă simplă, participația penală este posibilă sub toate formele sale, nefiind necesară existența unei anumite calități pentru instigator sau complice.

În condițiile în care autorul, instigatorul sau complicele are o calitate specială în statul de organizare al unei persoane juridice, respectiv o funcție de conducere, și se dovedește că acesta a comis infracțiunea în realizarea obiectului de activitate, în interesul ori în numele persoanei juridice, această calitate specială va atrage răspunderea penală a persoanei juridice (cu îndeplinirea celorlalte condiții prevăzute de lege).

În cazul prevăzut în art. 332 alin. (4), participația penală nu este posibilă.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă se identifică cu preexistența sistemului circulației și transporturilor feroviare în ansamblul său, precum și a unor norme juridice care asigură funcționarea acestuia în condiții de siguranță.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde latura obiectivă și latura subiectivă.

a) Latura obiectivă a infracțiunilor examinate are în componența sa, pentru fiecare dintre aceste infracțiuni, un element material însoțit de fiecare dată de cerințe esențiale, urmarea imediată, care este specifică fiecăreia dintre cele două infracțiuni, și legătura de cauzalitate.

Elementul material al laturii obiective se realizează prin acțiuni diferite, cum ar fi distrugere, degradare, aducerea în stare de neîntrebuințare, așezarea de obstacole pe linia ferată și semnalizare falsă.

În cadrul infracțiunii prevăzute în art. 332 alin. (1), acțiunea subiectului activ se realizează prin trei modalități alternative, care constau în **distrugerea, degradarea** sau **aducerea în stare de neîntrebuințare** a liniei ferate, a materialului rulant, a instalațiilor de cale ferată ori a celor de comunicații feroviare, precum și a oricăror alte bunuri sau dotări aferente infrastructurii feroviare.

Prin **distrugere** se înțelege acțiunea subiectului activ prin care bunul în cauză este nimicit, ruinat, stricat, dărâmat, spart etc., ceea ce presupune că bunul respectiv, din punct de vedere fizic, nu mai poate fi folosit în scopul pentru care a fost creat.

Degradarea presupune stricarea, deteriorarea, ruinarea bunului, aducerea lui în situația de a nu mai putea fi folosit potrivit destinației sale inițiale, cel puțin pentru o perioadă de timp.

Aducerea în stare de neîntrebuințare reprezintă o atingere adusă calității bunului, potențialului său de utilizare fără repercusiuni asupra substanței lui; ea înseamnă deci desființarea sau reducerea posibilității de folosire a bunului conform destinației sale, fără însă a-i leza substanța, esența[1].

Ne vom afla în prezența acestei infracțiuni atunci când acțiunea subiectului activ a constat în distrugerea liniei de cale ferate prin furt ori explozie (pe o anumită distanță) sau folosindu-se acțiunea mecanică a unui utilaj (buldozer), când acțiunea subiectului activ a constat în desfacerea și sustragerea unor buloane sau tirfoane care asigură prinderea șinei de traversă (deteriorare) ori când s-au efectuat săpături neautorizate în apropierea liniei ferate, care au avut ca efect destabilizarea terasamentului acesteia (aducerea în stare de neîntrebuințare).

Nu întrunește elementele constitutive ale acestei infracțiuni fapta unei persoane prin care distruge, degradează sau aduce în stare de neîntrebuințare o linie ferată care este închisă circulației feroviare din diferite motive, de ordin tehnic (reparație sau întreținere), economic etc., deoarece prin această acțiune nu se poate pune în pericol siguranța circulației pe calea ferată, deci nu este îndeplinită cerința esențială.

Fără îndoială că asemenea fapte întrunesc elementele constitutive ale altor infracțiuni, respectiv distrugere (art. 253 C. pen.) și/sau furt calificat [art. 229 alin. (3) C. pen.][2].

Cea de-a doua modalitate normativă a infracțiunii de distrugere sau semnalizare falsă prevăzută la art. 332 alin. (1) C. pen. constă în acțiunea subiectului activ de a așeza obstacole pe linia ferată.

Pentru existența infracțiunii este necesar ca obstacolul în cauză, prin dimensiune, greutate și locul așezării, să constituie un pericol real, care poate conduce la distrugerea, degradarea sau aducerea în stare de neîntrebuințare a liniei ferate, a materialului rulant, a instalațiilor de cale ferată ori a celor de comunicații feroviare sau a oricăror alte bunuri aferente infrastructurii feroviare. Nu este necesar să se producă și impactul între un vehicul feroviar și obstacol, în sensul ca materialul rulant să lovească obstacolul, infracțiunea consumându-se în momentul în care făptuitorul a așezat pe linia ferată acel obiect.

În condițiile în care se produce și un impact între materialul rulant aflat în mișcare (o locomotivă) și obstacolul așezat pe calea ferată, rezultatul constând în distrugerea, degradarea sau aducerea în stare de neîntrebuințare a locomotivei, ne vom afla în prezența modalității agravate a infracțiunii, respectiv un accident de cale ferată.

A doua infracțiune este cea prevăzută în art. 332 alin. (2) C. pen. și constă în săvârșirea de acte de semnalizare falsă sau a oricăror acte care pot induce în eroare personalul care asigură siguranța circulației mijloacelor de transport, manevră sau intervenție pe calea ferată în timpul executării serviciului.

---

[1] Vasile Papadopol, în Teodor Vasiliu și colab., *op. cit.*, p. 177.

[2] Până la intrarea în vigoare a noului Cod penal, fapta în cauză întrunea elementele constitutive ale infracțiunii de distrugere, prevăzută și pedepsită prin dispozițiile art. 5 din Legea nr. 289/2005 privind unele măsuri pentru prevenirea și combaterea fenomenului infracțional în domeniul transportului pe calea ferată, publicată în M. Of. nr. 922 din 17 octombrie 2005.

Prin **acte de semnalizarea falsă** se înțelege orice semnalizare contrară unei situații de fapt reale, stabilite prin atribuțiile de serviciu ale angajatului cu competențe în domeniu, cum ar fi semnalizarea falsă a continuării parcursului, când, în realitate, ar fi trebuit efectuată semnalizarea de oprire a trenului.

Celelalte acte de natură a induce în eroare personalul care asigură siguranța mijloacelor de transport, manevră sau intervenție pe calea ferată în timpul executării serviciului nu sunt nominalizate explicit de legiuitor, ceea ce face ca natura și procedeele folosit să fie diverse.

Pentru existența uneia dintre infracțiuni este necesar a fi îndeplinită și o **cerință esențială**, specifică fiecărei infracțiuni în parte.

Astfel, în cazul infracțiunii de la alin. (1), cerința esențială constă în punerea în pericol a siguranței circulației mijloacelor de transport, manevră sau intervenție pe calea ferată, în timp ce, în cazul alin. (2), cerința esențială constă în crearea unui pericol de accident de cale ferată.

Urmarea imediată a acțiunii subiectului activ, care constituie elementul material al laturii obiective a infracțiunii de distrugere sau semnalizare falsă, constă în apariția unei situații de fapt periculoase pentru siguranța mijloacelor de transport, intervenție sau manevră pe calea ferată.

Starea de pericol creată, în modalitatea simplă, diferă de la o infracțiune la alta, această stare existând atunci când s-a pus în pericol siguranța circulației mijloacelor de transport, manevră sau intervenție pe calea ferată [în cazul alin. (1)] sau când s-a creat un pericol de accident de cale ferată [în cazul alin. (2)].

În modalitatea agravată (atunci când se produce un accident de cale ferată), urmarea este diferită, aceasta constând în distrugerea sau degradarea mijloacelor de transport, a materialului rulant sau a instalațiilor de cale ferată.

Pentru a se constata existența oricăreia dintre infracțiunile analizate, este necesar ca între acțiunea sau inacțiunea incriminată și rezultatul acesteia să existe o **legătură de cauzalitate**.

b) Latura subiectivă. În cazul infracțiunii examinate, forma de vinovăție cu care acționează subiectul activ este atât intenția directă și indirectă, cât și culpa, în ambele ei forme, precum și intenția depășită.

În modalitatea agravată, forma de vinovăție poate fi, pe lângă culpă (menționată mai sus), intenția, sub ambele sale forme, precum și praeterintenția (intenția depășită).

Mobilul și scopul nu au nicio relevanță în ceea ce privește existența infracțiunii, acestea având o anumită importanță în procesul de individualizare a sancțiunii de drept penal ce urmează a fi aplicate de către instanța de judecată.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Formele infracțiunii

Faptele incriminate în art. 332 C. pen. sunt susceptibile de a parcurge toate fazele de desfășurare a activității infracționale.

a) Actele de pregătire, deși posibile, nu sunt incriminate de lege și, ca atare, nu sunt pedepsite.

b) Tentativa. Tentativa se pedepsește în cazul infracțiunilor de distrugere sau semnalizare falsă în modalitățile simple, atunci când forma de vinovăție este intenția.

Potrivit dispozițiilor art. 332 alin. (5), tentativa se pedepsește numai în cazul infracțiunilor prevăzute în alin. (1) și (2), astfel că tentativa în cazul variantei agravate nu este pedepsită de lege.

c) Consumarea infracțiunii. În modalitățile simple, infracțiunea de distrugere sau semnalizare falsă se consumă în momentul în care subiectul activ persoană fizică sau juridică a executat acțiunea care constituie elementul material al laturii obiective și s-a produs rezultatul acesteia, care constă în provocarea unei stări de pericol pentru siguranța circulației pe calea ferată sau în crearea unui pericol de accident de cale ferată. Așadar, de regulă, în aceste modalități, urmarea se produce, de cele mai multe ori, imediat, fără a fi necesară intervenția altor factori.

În modalitatea sa agravată, infracțiunea se consumă în momentul în care urmarea acțiunii incriminate a constat în provocarea unui accident de cale ferată.

B. Modalitățile infracțiunii

Infracțiunile de distrugere sau semnalizare falsă prezintă mai multe modalități normative, care pot fi simple, atenuate sau agravate, în funcție de modul în care legiuitorul a înțeles să descrie în conținutul juridic al acestora acțiunea care constituie elementul material al laturii obiective, precum și urmările alternative ale faptei. În toate situațiile, modalitățile normative simple sunt absorbite în modalitatea normativă agravată, atunci când urmarea constă în producerea unui accident de cale ferată.

Pe lângă modalitățile normative simple și cea agravată, infracțiunile examinate prezintă și unele modalități de fapt, diferite de la o infracțiune la alta.

a) Modalitățile normative simple. Infracțiunea de distrugere prezintă mai multe.

Aceste modalități sunt prevăzute în conținutul art. 332 alin. (1) C. pen. și constau în acțiunea unei persoane fizice sau juridice de distrugere, degradare, aducere în stare de neîntrebuințare a liniei de cale ferată, a materialului rulant, a instalațiilor de cale ferată ori a celor de comunicații feroviare, precum și a oricăror alte bunuri sau dotări aferente infrastructurii feroviare, sau așezarea de obstacole pe calea ferată, urmarea imediată constând în crearea unei stări de pericol ce se identifică cu punerea în pericol a siguranței mijloacelor de transport, întreținere sau manevră pe calea ferată.

Infracțiunea de distrugere prevăzută în art. 332 alin. (2), în modalitatea simplă, constă în acțiunea subiectului activ persoană fizică de a semnaliza fals, urmarea constând în crearea unei stări de pericol ce se materializează în posibilitatea producerii unui pericol de accident de cale ferată.

b) Modalitatea normativă agravată. Modalitatea normativă agravată este prevăzută în cadrul art. 332 alin. (3) C. pen. și poate fi reținută atunci când acțiunea incriminată a avut ca rezultat provocarea unui accident de cale ferată.

c) Modalitatea normativă atenuată. Spre deosebire de alte infracțiuni, infracțiunea examinată prezintă în art. 332 alin. (4) o modalitate atenuată.

d) Modalități de fapt. Pe lângă cele două modalități normative prezentate mai sus (modalitățile simple și modalitatea agravată), aceste infracțiuni pot prezenta și modalități de fapt, care rezultă din împrejurările diferite care particularizează fiecare faptă în parte.

Astfel, în cazul infracțiunii de distrugere, când acțiunea subiectului activ a constat în distrugerea liniei de cale ferată, modalitatea faptică poate privi desfacerea sistemelor de prindere a șinei de traversă, distrugerea liniei de cale ferată prin

traversarea acesteia printr-un loc nepermis cu un utilaj greu, efectuarea unor lucrări în apropierea terasamentului căii ferate și slăbirea rezistenței acestuia, sustragerea liniei de cale ferată etc.

Asemenea modalități de fapt sunt caracteristice fiecărei infracțiuni și fiecărei acțiuni prin care se realizează elementul material al laturii obiective.

C. Sancțiuni

În cazul săvârșirii acestor infracțiuni în modalitatea simplă, pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea unor drepturi, iar în cazul variantei agravate, pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

Atunci când una dintre cele două infracțiuni sunt săvârșite din culpă, precum și în cazul accidentului de cale ferată săvârșit din culpă, limitele de pedeapsă se reduc la jumătate.

În cazul tentativei, limitele minime și maxime ale pedepsei se reduc, de asemenea, la jumătate.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Având în vedere conținutul său juridic, constatăm că infracțiunea de distrugere sau semnalizare falsă, în modalitățile normative simple și în cea agravată, are o anumită legătură cu infracțiunile de distrugere, distrugere calificată și distrugere din culpă (art. 253, art. 254 și art. 255 C. pen.).

B. Aspecte procesuale

Aspectele procesuale examinate în cazul infracțiunilor anterioare sunt identice, motiv pentru care nu mai insistăm în analiza lor.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

Infracțiunea de distrugere sau semnalizare falsă prevăzută în art. 332 alin. (1) și (2) C. pen. a fost incriminată pentru prima dată în legislația română în dispozițiile art. 370 alin. (1) **C. pen. 1865** (cu modificările și completările ulterioare), unde se prevedea că „acela care pune în pericol transportul pe drumul de fer, sau stricând cu voință drumul, ori mijloacele de transport, sau celelalte dependinți ale drumului, sau ridicând, sau așezând, punând ori aruncând obiecte pe cale, sau scoțând din loc railurile, sau puind în cale orice alt obstacol, se va pedepsi cu recluziunea".

Această infracțiune a fost reluată în dispozițiile Legii asupra poliției și exploatării căilor ferate din România, adoptată în anul 1870, fiind prevăzută în art. 19.

În perioada interbelică, infracțiunea de distrugere sau semnalizare falsă prevăzută în art. 332 alin. (1) și (2) era menționată într-o redactare asemănătoare în dispozițiile art. 359 C. pen. Carol al II-lea, respectiv delictul de „pericol de catastrofă de cale ferată".

În același cod, la art. 360 era incriminată crima de „catastrofă de cale ferată", iar la art. 361 erau prevăzute agravante comune în cazul delictului de pericol de catastrofă de cale ferată și al crimei de catastrofă de cale ferată.

Prin art. 33 și art. 34 din Legea nr. 118/1937 de exploatare și de poliție a căilor ferate române s-au adus o serie de completări conținuturilor infracțiunilor prevăzute

în art. 359 și art. 360 C. pen. Carol al II-lea, fără a fi prevăzute și sancțiuni, în privința acestora făcând-se trimitere directă la dispozițiile cuprinse în articolele menționate din Codul penal.

B. Situații tranzitorii

Legea penală mai favorabilă va fi identificată și aplicată de instanța de judecată, având în vedere toate împrejurările comiterii infracțiunii, precum și necesitatea respectării Deciziei Curții Constituționale nr. 265/2014, care nu permite combinarea prevederilor din cele două legi.

În acest context, oricare dintre acestea poate fi mai favorabilă, avându-se în vedere și situațiile în care, în noua lege, unele acțiuni sau inacțiuni sunt dezincriminate.

8. Elemente de drept comparat

A. Codul penal german nu prevede o incriminare cu o denumire marginală asemănătoare celei din Codul penal român, cele mai importante norme care privesc acest grup de infracțiuni fiind prevăzute în Capitolele 7, 27 și 28.

În cadrul Capitolului 7, denumit marginal „Infracțiuni împotriva ordinii publice", sunt sancționate unele acțiuni care se referă la tulburarea liniștii publice prin amenințarea cu comiterea de infracțiuni, înființarea unei organizații teroriste și nedenunțarea unor infracțiuni, unele dintre acestea făcând trimitere la fapte care privesc acte de distrugere a infrastructurii feroviare.

Capitolul 27 incriminează fapte de distrugere, printre care și cele care privesc calea ferată.

În Capitolul 28 sunt incriminate unele fapte ca: incendierea, incendierea cu consecințe grave și deosebit de grave, fiind avute în vedere și mijloacele de transport ale căilor ferate.

B. Codul penal olandez. În cadrul Capitolului XXVII, în Codul penal olandez este incriminată fapta de *distrugere și cauzare de daune*, unde sunt avute în vedere și unele valori specifice siguranței transporturilor feroviare.

Astfel, potrivit art. 351, este sancționată fapta persoanei care, prin acțiunea sa, distruge în mod intenționat sau avariază unele lucrări la calea ferată (precum și din alte sectoare de activitate economică), aceste acțiuni conducând la imposibilitatea utilizării acestora în scopul pentru care au fost construite.

C. Codul penal finlandez prevede un capitol special (Capitolul 23), denumit „Infracțiuni la regimul traficului", unde sunt incriminate mai multe fapte de acest gen, printre care și aceea prin care se aduc prejudicii activităților specifice de transport pe calea ferată.

În cadrul Secțiunii 11a, denumită „Împiedicarea desfășurării normale a traficului", este sancționată fapta persoanei care împiedică în mod semnificativ desfășurarea fluxului general de trafic aerian, feroviar sau traficul pe calea apei.

D. Codul penal portughez cuprinde un capitol special în care sunt incluse mai multe infracțiuni specifice transporturilor, respectiv Capitolul IV, denumit marginal „Despre infracțiunile împotriva siguranței comunicațiilor".

Deși nu apare incriminată o faptă cu aceeași denumire marginală ca în Codul penal român, totuși, în art. 288ș, denumit marginal „Atentat la siguranța transportului pe calea aerului, apei sau a căii ferate", este incriminată o faptă asemănătoare.

Accidentul de cale ferată

Art. 333. Accidentul de cale ferată constă în distrugerea sau degradarea adusă mijloacelor de transport, materialului rulant sau instalațiilor de cale ferată în cursul circulației sau manevrei mijloacelor de transport, manevră, întreținere sau intervenție pe calea ferată.

COMENTARII (Conf. univ. dr. Ion Rusu)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Potrivit Codului penal din 1969, în cazul infracțiunilor contra siguranței circulației pe calea ferată, pe lângă modalitățile normative simple, erau incriminate distinct și trei modalități normative agravate, respectiv tulburarea în activitatea de transport pe calea ferată, accidentul de cale ferată și catastrofa de cale ferată.

În noul Cod penal, două dintre modalitățile agravate, respectiv tulburarea în activitatea de transport pe calea ferată și catastrofa de cale ferată, nu mai apar incriminate ca modalități agravate ale infracțiunilor specifice siguranței circulației pe calea ferată, singura modalitate agravată fiind accidentul de cale ferată.

Atât incriminarea din Codul penal din 1969, cât și cea din noul Cod penal cuprind descrierea acțiunilor incriminate, respectiv cele de distrugere sau degradare.

De asemenea, este comună cerința ca acțiunile sau inacțiunile de distrugere să se producă numai în timpul circulației pe calea ferată, deci nu în timpul staționării acestor mijloace de transport, manevră, întreținere sau intervenție pe calea ferată (cum sunt definite în noul Cod penal) sau în cursul circulației sau manevrelor mijloacelor de transport ale căilor ferate (cum erau definite în Codul penal din 1969).

Între cele două definiții există și unele elemente de diferențiere în ceea ce privește modul de redactare a celor două texte.

Astfel, în noul Cod penal, distrugerea sau degradarea trebuie să privească mijloacele de transport, materialul rulant sau instalațiile de cale ferată, în timp ce în Codul penal din 1969 acțiunea sau inacțiunea subiectului activ trebuia să conducă la distrugerea sau degradarea materialului rulant de cale ferată sau a altor instalații feroviare.

În ceea ce privește gravitatea faptei, care rezultă din valoarea prejudiciului cauzat, în noul Cod penal, nu se mai face nicio mențiune, în timp ce în Codul penal din 1969 distrugerea sau degradarea trebuia să fie importantă.

Sub aspectul condițiilor în care are loc distrugerea sau degradarea, în noul Cod penal se prevede că este necesar ca urmarea să se producă în timpul circulației sau manevrei mijloacelor de transport, manevră, întreținere sau intervenție pe calea ferată, iar în Codul penal din 1969, urmarea trebuia să aibă loc în cursul circulației sau manevrelor mijloacelor de transport ale căilor ferate.

2. Concept și caracterizare

Accidentul de cale ferată este prevăzut în noul Cod penal ca modalitate agravată în cazul tuturor infracțiunilor contra siguranței circulației pe căile ferate.

Pentru a evita unele controverse, legiuitorul a definit această modalitate agravată într-un articol separat, respectiv în art. 333 C. pen.

Astfel, potrivit dispozițiilor din art. 333 C. pen., accidentul de cale ferată constă în distrugerea sau degradarea adusă mijloacelor de transport, materialului rulant sau instalațiilor de cale ferată în cursul circulației sau manevrei mijloacelor de transport, manevră, întreținere sau intervenție pe calea ferată.

Accidentul de cale ferată, ca modalitate agravată, este prevăzut în alin. (2) al infracțiunilor de la art. 329 și art. 330 C. pen., în timp ce, în cazul infracțiunilor din art. 331 și art. 332 C. pen., este prevăzut în alin. (3).

Din interpretarea modului cum a fost definit de legiuitor rezultă că accidentul de cale ferată reprezintă un eveniment feroviar care constă în distrugerea sau degradarea adusă mijloacelor de transport, materialului rulant sau instalațiilor de cale ferată în cursul circulației sau manevrei mijloacelor de transport, manevră, întreținere sau intervenție pe calea ferată.

Spre deosebire de dispozițiile din Codul penal din 1969, pentru existența acestei modalități nu se cere existența unei anumite valori a vătămării materiale, legiuitorul considerând că această vătămare s-a produs de fiecare dată și constă în distrugere sau degradare.

Ca urmare, oricare dintre infracțiunile specifice acestui domeniu pot fi reținute în modalitate agravată, chiar dacă valoarea prejudiciului cauzat este minoră, cum ar fi deteriorarea unui tampon de la un vagon sau de la locomotivă, spargerea a două geamuri de la un vagon de călători etc.

3. Situații tranzitorii

Având în vedere modificările importante care apar în noua lege (în raport cu legea veche, în ceea ce privește definirea accidentului de cale ferată), în situații tranzitorii, instanța de judecată, în cadrul procesului complex de identificare și aplicare a legii penale mai favorabile, va trebui să ia în calcul respectarea Deciziei nr. 265/2014 a Curții Constituționale, care interzice combinarea prevederilor din cele două legi, precum și împrejurările concrete ale comiterii infracțiunii, în modalitatea agravată examinată.

În aceste împrejurări, legea penală mai favorabilă poate fi atât legea veche, cât și legea nouă, cu precizarea că, de fiecare dată, va fi avută în vedere situația în care, în noua lege, fapta este dezincriminată.

4. Opinii critice, propuneri *de lege ferenda*

După părerea noastră, prin modul în care a fost reglementat accidentul de cale ferată în noul Cod penal (art. 333), s-a înregistrat un regres.

Potrivit acestor dispoziții, accidentul de cale ferată constă în distrugerea sau degradarea adusă mijloacelor de transport, materialului rulant sau instalațiilor de cale ferată în cursul circulației sau manevrei mijloacelor de transport, manevră, întreținere sau intervenție pe calea ferată.

O primă observație vizează obiectul material, care este identificat de legiuitor prin mijloace de transport, material rulant și instalațiile de cale ferată.

Legiuitorul nu a avut în vedere faptul că prin „material rulant", în înțelesul strict specific sistemului circulației și transporturilor pe calea ferată, se înțelege toate vehiculele care circulă pe calea ferată, cu propulsie mecanică sau electrică (locomotivă-automotor, drezină pantograf, tren ajutor, tren macara, tren de intervenție etc.), sau tractate, cum este cazul vagoanelor de marfă sau călători, ori alte asemenea vehicule.

Ca atare, considerăm că nu mai era necesară menționarea sintagmei „mijloace de transport".

A doua observație se referă la excluderea din sfera obiectului material a unor valori extrem de importante, cum sunt: calea ferată, alte elemente ale infrastructurii feroviare, bunurile încredințate pentru transport, clădirile și terenurile aflate în vecinătatea căii ferate.

O ultimă observație vizează absența unui cuantum al prejudiciului cauzat în urma unui accident de cale ferată, aspect care va crea confuzii în delimitarea acestei modalități agravate de modalitatea simplă prevăzută în conținutul art. 332 alin. (1) C. pen.

Toate aceste aspecte au fost sesizate și criticate în doctrina noastră[1], aducându-se în discuție chiar posibilitatea introducerii în legislație a altor variante agravate într-o nouă formulare care să corespundă modului de definire a acestor evenimente grave în legislația europeană și română. Avem aici în vedere Directiva 2004/49/ CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind siguranța căilor ferate comunitare (cu modificările și completările ulterioare) și Legea nr. 55/2006 privind siguranța feroviară (cu modificările și completările ulterioare), acte normative în care sunt definite **incidentul, accidentul** și **accidentul grav**[2].

În acest context, al necesității armonizării legislației române cu cea europeană, credem că se impune incriminarea ca a doua modalitate normativă agravată a **accidentului grav de cale ferată**, definirea acestuia urmând să fie corelată cu definirea dată de legiuitorul european și român în cele două acte normative menționate.

Având în vedere opiniile critice care s-au exprimat, *de lege ferenda*, **propunem** definirea accidentului de cale ferată în următoarea formulare: **„accidentul de cale ferată constă în distrugerea sau degradarea importantă adusă infrastructurii feroviare, materialului rulant sau bunurilor transportate, în cursul circulației mijloacelor de transport, intervenție, manevră sau întreținere pe calea ferată"**.

De asemenea, *de lege ferenda*, propunem incriminarea accidentului grav de cale ferată pentru toate infracțiunile din acest capitol, ca cea de-a doua modalitate agravată, care va fi definit în modalitatea următoare: **„accidentul grav de cale ferată constă în orice coliziune sau deraiere de trenuri sau vagoane care au avut ca urmare decesul a cel puțin o persoană sau vătămarea gravă a cinci sau mai multe persoane ori au fost provocate pagube materiale de peste 2 milioane de euro infrastructurii feroviare, materialului rulant, mediului sau unor persoane fizice sau juridice"**.

În aceste condiții, *de lege ferenda*, propunem modificarea titlului de la art. 333 C. pen. din „Accidentul de cale ferată" în **„Accidentul și accidentul grav de cale ferată"**, urmând ca în cadrul fiecărei infracțiuni din capitol să fie prevăzută și cea de doua modalitate agravată, așa cum a fost menționată.

---

[1] Ion Rusu, *Accidentul de cale ferată în noul Cod penal*, în Dreptul nr. 5/2013, pp. 80-87.

[2] Ion Rusu, Minodora-Ioana Balan-Rusu, *Accidentul de cale ferată. Observații critice*, Noua legislație penală în discuția membrilor Asociației Române de Științe Penale, Iași, 28-29 octombrie 2011, Ed. Universul Juridic, București, 2011, p. 179.

Capitolul II

Infracțiuni contra siguranței circulației pe drumurile publice

Generalități (art. 334-341)

COMENTARII (Conf. univ. dr. Ion Rusu)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Infracțiunile contra siguranței circulației pe drumurile publice erau prevăzute în O.U.G. nr. 195/2002 privind circulația pe drumurile publice, republicată, cu modificările și completările ulterioare[1], în **Capitolul VI**, denumit **„Infracțiuni și pedepse", art. 84-87 și art. 89-94.**

Ca element de continuitate a incriminării unor asemenea fapte, consemnăm conținutul juridic uneori identic, alteori asemănător cu cel prevăzut în noul Cod penal.

O primă deosebire importantă se referă la faptul că, în timp ce în reglementarea anterioară acest grup de infracțiuni era prevăzut în O.U.G. nr. 195/2002, republicată, în noul Cod penal, infracțiunile la care ne referim sunt cuprinse într-un capitol special, în cadrul **Titlului VII**.

O modificare importantă care apare în noul Cod penal privește denumirea marginală a fiecărei infracțiuni, inspirată din conținutul juridic al acestora, denumire care nu era prevăzută în reglementarea anterioară.

Precizăm, de asemenea, că legiuitorul noului Cod penal a renunțat la infracțiunile prevăzute în art. 90 și art. 91 din O.U.G. nr. 195/2002[2].

2. Concept și caracterizare

Incriminările examinate privesc fapte de pericol sau de rezultat care, odată săvârșite prin acțiunile sau inacțiunile prevăzute în textele respective, pun în pericol siguranța circulației pe drumurile publice sau pot provoca accidente de circulație cu urmări grave.

Ceea ce caracterizează aceste categorii de infracțiuni este, în primul rând, valoarea socială apărată, respectiv siguranța circulației pe drumurile publice, valoare socială care implică, în complexitatea sa, integritatea fizică a persoanelor, a vehiculelor, a mărfurilor transportate sau a altor bunuri.

Din examinarea denumirilor marginale a conținuturilor acestora, precum și a calității subiecților activi rezultă că infracțiunile din acest capitol pot fi grupate în două categorii.

Din prima categorie fac parte infracțiunile care privesc atitudinea și comportamentul în trafic al conducătorilor de vehicule pe drumurile publice sau a proprietarilor de vehicule ori a altor persoane fizice sau juridice. În această primă

[1] Publicată și ulterior republicată în M. Of. nr. 670 din 3 august 2006.

[2] Ion Rusu, Minodora-Ioana Balan-Rusu, *Infracțiunile contra siguranței circulației pe drumurile publice în dreptul penal român*, Ed. Universul Juridic, București, 2014, pp. 11-17.

categorie pot fi incluse infracțiunile prevăzute în art. 334, art. 335, art. 336, art. 337 și art. 338 C. pen., infracțiuni ai căror subiecți activi sunt implicați direct în circulația vehiculelor pe drumurile publice, fie în calitate de conducători de vehicule, fie în calitate de proprietari ai acestora.

Din cea de-a doua categorie fac parte infracțiunile în care subiecții activi, neavând calitatea de conducători auto, săvârșesc o serie de fapte care afectează siguranța rutieră, cum sunt cele de împiedicare sau îngreunare a circulației pe drumurile publice, cele de efectuare de lucrări neautorizate în zona drumului public și nerespectarea atribuțiilor de serviciu privind verificarea tehnică ori efectuarea reparațiilor (prevăzute la art. 339, art. 340 și art. 341 C. pen.).

O altă caracteristică a acestui gen de infracțiuni este reprezentată de varietatea subiecților activi, care pot avea o anumită calificare, constând în calitatea de conducător de vehicul atestată de deținerea permisului de conducere corespunzător categoriei vehiculului condus sau în calitatea de persoană cu atribuții de verificare, inspecție tehnică, reparații sau intervenții tehnice. De asemenea, subiect activ al unora dintre infracțiuni poate fi orice persoană fizică care îndeplinește condițiile generale cerute de lege.

Spre deosebire de alte infracțiuni, cele examinate pot fi săvârșite și în condiții în care poate fi atrasă răspunderea penală a persoanelor juridice.

Pentru a se evita alte interpretări, legiuitorul a realizat o interpretare legală a sintagmei de **„accident de circulație"**, care constă în **evenimentul care întrunește cumulativ următoarele condiții:**

- s-a produs pe un drum deschis circulației publice ori și-a avut originea într-un asemenea loc;

- a avut ca urmare decesul, rănirea uneia sau a mai multor persoane ori avarierea a cel puțin unui vehicul sau alte pagube materiale;

- în eveniment a fost implicat cel puțin un vehicul în mișcare (art. 75 din O.U.G. nr. 195/2002, republicată).

De asemenea, legiuitorul a definit și noțiunile de **„vehicul"**, **„autovehicul"** și **„drum public"**, noțiuni care apar menționate frecvent în conținutul juridic al majorității infracțiunilor din această grupă.

Astfel, prin **„vehicul"** se înțelege **„sistemul mecanic care se deplasează pe drum, cu sau fără mijloace de autopropulsare, utilizat în mod curent pentru transportul de persoane și/sau bunuri ori pentru efectuarea de servicii sau lucrări"** (art. 6 pct. 35 din O.U.G. nr. 195/2002, republicată).

Prin termenul de **„autovehicul"** se înțelege **„orice vehicul echipat cu motor de propulsie, utilizat în mod obișnuit pentru transportul persoanelor sau mărfurilor pe drum ori pentru tractarea, pe drum, a vehiculelor utilizate pentru transportul persoanelor sau mărfurilor. Vehiculele care se deplasează pe șine, denumite tramvaie, precum și tractoarele agricole sau forestiere nu sunt considerate autovehicule. Troleibuzele sunt considerate autovehicule".**

Potrivit legii (art. 6 pct. 14 din O.U.G. nr. 195/2002, republicată), prin **„drum public"** se înțelege **„orice cale de comunicație terestră, cu excepția căilor ferate, special amenajată pentru traficul pietonal sau rutier, deschisă circulației publice; drumurile care sunt închise circulației publice sunt semnalizate la intrare cu inscripții vizibile"**[1].

[1] Ion Rusu, Minodora-Ioana Balan-Rusu, *Infracțiunile contra siguranței...*, *op. cit.*, pp. 17-22.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special

Obiectul juridic special al infracțiunilor contra siguranței circulației pe drumurile publice este format din relațiile sociale care se nasc și se dezvoltă în legătură cu siguranța circulației pe drumurile publice și pentru care s-a impus necesitatea incriminării unor fapte susceptibile să le aducă atingere.

B. Obiectul material

Unele infracțiunile care fac parte din această grupă pot avea un obiect material ce poate consta în autovehiculul, tramvaiul sau remorca neînmatriculată sau neînregistrată, mijloace de semnalizare rutieră, obstacolele așezate pe drumul public etc.

Alte infracțiuni, cum sunt cele de la art. 335, art. 336, art. 337 și art. 338 C. pen., de regulă, nu au un obiect material, însă uneori acesta poate exista (cum este cazul unui accident care a avut ca rezultat uciderea sau vătămarea integrității corporale sau a sănătății uneia sau mai multor persoane).

C. Subiecții infracțiunilor

Infracțiunile care fac parte din acest capitol au: a) un subiect activ; b) un subiect pasiv.

a) Subiectul activ. Pentru unele infracțiuni din această categorie, subiecți activi pot fi persoanele care au o anumită calitate, cum ar fi: calitatea de conducător de vehicul atestată prin deținerea permisului de conducere corespunzător categoriei vehiculului condus sau calitatea de persoană cu atribuții de verificare, inspecție tehnică, reparații sau intervenții tehnice. Subiect activ al altor infracțiuni poate fi însă și orice persoană fizică, fără o calitate anume, care îndeplinește condițiile generale cerute de lege [art. 334, art. 335 alin. (1), art. 336, art. 337, art. 338 alin. (1) și (2), art. 339, art. 341 alin. (1) și (2)].

Infracțiunile examinate pot fi săvârșite și în condiții în care poate fi atrasă răspunderea penală a persoanelor juridice.

Astfel, infracțiunea prevăzută în art. 334 (punerea în circulație a unui vehicul neînmatriculat) poate fi săvârșită de către o persoană juridică atunci când administratorul sau altă persoană cu funcție de conducere din cadrul persoanei juridice care are în proprietate autovehicule și/sau tramvaie dispune punerea în circulație a unui autovehicul sau tramvai neînmatriculat, cu număr fals de înmatriculare, a unei remorci neînmatriculate sau neînregistrate sau ale cărei plăcuțe cu numerele de înmatriculare au fost retrase sau punerea în circulație a unui vehicul înmatriculat în alt stat, care nu are drept de circulație în România.

În cazul infracțiunilor prevăzute în art. 336, art. 337 și art. 338 C. pen., subiect activ al infracțiunii nu poate fi o persoană juridică.

Precizăm însă că, pentru a fi atrasă răspunderea penală a persoanei juridice, în cazul infracțiunilor examinate, este necesar a fi îndeplinite condițiile prevăzute de lege în Titlul VI din Partea generală a noului Cod penal[1].

b) Subiectul pasiv. De regulă, subiectul pasiv general în cazul acestor infracțiuni este statul, în calitatea sa de titular al valorilor sociale apărate.

În unele situații subiect pasiv poate fi și o persoană fizică sau juridică care a avut de suferit o vătămare în cazul comiterii uneia dintre infracțiunile analizate.

[1] *Ibidem*, pp. 23-26.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunilor

În cadrul structurii și conținutului juridic al infracțiunilor, vor fi examinate: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă

Pentru existența acestor infracțiuni este necesară preexistența unor anumite stări, situații, care sunt specifice fiecărei infracțiuni.

Astfel, în cazul infracțiunii prevăzute în art. 334 și art. 335, situația premisă constă în preexistența unor dispoziții legale care să reglementeze calificarea persoanelor ce pot conduce autovehicule sau tramvaie pe drumurile publice, alte dispoziții prin care se stabilesc condițiile ce trebuie întrunite de vehicule sau tramvaie, în existența unui drum public sau în existența unor dispoziții legale care reglementează interzicerea conducerii pe drumurile publice a un vehicul de către o persoană care, la momentul prelevării probelor biologice, are o îmbibație alcoolică de peste 0,80 g/l alcool pur în sânge etc.

Asemenea celor două infracțiuni la care am făcut referire mai sus, fiecărei infracțiuni din această grupă îi este specifică o anumită situație premisă.

B. Conținuturile constitutive ale infracțiunilor cuprind: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă cuprinde elementul material, cerințe esențiale, urmarea imediată și legătura de cauzalitate.

În cazul infracțiunilor prevăzute în acest capitol, latura obiectivă a fiecăreia dintre ele cuprinde elementul material, cerințele esențiale, urmarea imediată și legătura de cauzalitate.

Elementul material al laturii obiective se realizează printr-o varietate de acțiuni, care sunt specifice fiecărei incriminări.

Astfel, în cazul infracțiunii prevăzute în art. 334, elementul material se realizează prin acțiunea de punere în circulație sau conducere pe drumurile publice a unui autovehicul sau tramvai neînmatriculat sau neînregistrat, cu număr fals de înmatriculare sau înregistrare, prin acțiunea de tractare a unei remorci neînmatriculate, neînregistrate sau cu număr fals de înmatriculare sau înregistrare etc.

În cazul infracțiunii prevăzute în art. 335, elementul material al laturii obiective se realizează prin acțiunea de conducere pe drumurile publice a unui autovehicul sau a unui tramvai de către o persoană care nu posedă permis de conducere sau de către o persoană care are permisul de conducere necorespunzător categoriei sau subcategoriei vehiculului condus, care are permisul de conducere anulat sau retras etc.

Alte acțiuni prin care se realizează elementul material al laturii obiective în cazul altor infracțiuni constau în: acțiunea de încredințare a unui vehicul pentru a fi condus pe drumurile publice unei persoane despre care se știe că nu posedă permis de conducere, are permisul retras sau anulat etc., conducerea pe drumurile publice a unui vehicul de către o persoană care, la momentul prelevării mostrelor biologice, are o îmbibație alcoolică de peste 0,80 g/l alcool în sânge sau se află sub influența altor substanțe psihoactive, acțiunea de refuz sau sustragere de la prelevarea de mostre biologice, acțiunea de părăsire a locului accidentului sau de ștergere a urmelor acestuia, acțiunea de împiedicare sau de îngreunare a circulației pe drumurile publice etc.

Inacțiunile prin care se poate realiza elementul material al laturii obiective constau în neîndeplinirea atribuțiilor de verificare tehnică ori inspecție tehnică periodică a autovehiculelor, remorcilor sau tramvaielor ori a celor de efectuare a

unor reparații sau intervenții tehnice, neluarea măsurilor pentru semnalizarea trecerilor la nivel cu calea ferată etc.

Pentru întregirea elementului material al laturii obiective, în cazul fiecărei infracțiuni este necesar a fi îndeplinite și anumite **cerințe esențiale**.

Deși aceste cerințe esențiale sunt specifice fiecărei infracțiuni, există și situații în care o anumită cerință esențială este comună mai multor infracțiuni, cum este cea a existenței unui drum public [cerință comună infracțiunilor prevăzute în art. 334, art. 335, art. 336, art. 337, art. 338, art. 339, art. 340 alin. (1) și (4) și art. 341].

Printre cerințele esențiale menționăm: punerea în circulație sau conducerea unui autovehicul sau tramvai neînmatriculat sau neînregistrat, care trebuie să se realizeze pe un drum public, părăsirea locului accidentului de circulație trebuie să se facă fără încuviințarea poliției sau a procurorului, accidentul de circulație să fi avut ca rezultat uciderea sau vătămarea integrității corporale sau a sănătății uneia sau mai multor persoane, modificarea stării locului accidentului sau ștergerea urmelor să se facă fără acordul echipei de cercetare la fața locului, acțiunea de instalare sau modificare a pozițiilor mijloacelor de semnalizare să se facă fără autorizația emisă de organele competente etc.

Constatăm că fiecărei infracțiuni îi sunt caracteristice mai multe cerințe esențiale, care, de cele mai multe ori, trebuie îndeplinite cumulativ.

În cazul infracțiunilor din cadrul acestui grup, **urmarea imediată** constă în provocarea unei stări de pericol pentru siguranța circulației pe drumurile publice, care poate viza persoanele fizice, juridice și bunurile acestora.

Legătura de cauzalitate, în unele cazuri, rezultă din materialitatea faptelor comise, iar în altele trebuie demonstrată.

b) Latura subiectivă. Sub aspectul elementului subiectiv, cu o singură excepție [art. 340 alin. (3)], forma de vinovăție prevăzută de lege pentru existența infracțiunilor este intenția directă sau indirectă sau, uneori, intenția depășită.

Uneori, pe lângă rezultatul menționat, se prevede un altul mai grav, respectiv un accident de circulație care poate avea ca urmare uciderea sau vătămarea integrității corporale sau a sănătății uneia sau mai multor persoane, caz în care forma de vinovăție poate fi intenția depășită.

Se va reține, de exemplu, intenția depășită, atunci când subiectul activ al infracțiunii prevede rezultatul faptei sale, urmărind producerea lui, sau, deși nu-l urmărește, acceptă posibilitatea producerii lui, rezultat care constă în punerea în pericol a siguranței circulației pe drumurile publice, însă, din cauza culpei făptuitorului, rezultatul produs este mult mai grav, respectiv uciderea sau vătămarea integrității corporale sau a sănătății uneia sau mai multor persoane.

În cazul infracțiunii prevăzute în art. 340 alin. (3), infracțiunea poate fi săvârșită și din culpă, cu ambele forme, atunci când se constată că subiectul activ al infracțiunii prevede rezultatul faptei sale, dar nu-l acceptă, socotind fără temei că acesta nu se va produce, sau nu prevede rezultatul faptei sale, deși trebuia și putea să-l prevadă (rezultat care constă în producerea unui accident de circulație care a avut ca urmare uciderea sau vătămarea integrității corporale a uneia sau mai multor persoane).

Pentru existența infracțiunii nu este necesar a fi îndeplinite alte condiții referitoare la mobil sau scop, important fiind ca infracțiunea să se comită pe un drum public sau să aibă o legătură directă cu circulația pe un drum public [cu o singură excepție, respectiv art. 334 alin. (3)].

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

Infracțiunile cuprinse în acest capitol, cu excepția celor ce se pot comite din culpă sau intenție depășită, sunt susceptibile de a parcurge toate fazele de desfășurare a activității infracționale.

a) Actele de pregătire. Pentru toate infracțiunile unde forma de vinovăție este intenția, actele de pregătire sunt posibile, dar nu sunt sancționate de lege.

b) Tentativa. Asemenea actelor de pregătire, în cazul infracțiunilor săvârșite cu intenție, tentativa este posibilă, însă nu este sancționată de legiuitor.

c) Consumarea. În cazul infracțiunilor din această grupă, acestea se consumă în momentul executării acțiunii sau inacțiunii incriminate de lege.

d) Epuizarea. Unele dintre infracțiunile incluse în acest capitol sunt susceptibile și de un moment al epuizării (art. 334, art. 335, art. 336, art. 339, art. 340 și art. 341).

B. Modalități

Infracțiunile din acest capitol prezintă mai multe modalități normative simple, agravate, atenuate, precum și modalități tip.

a) Modalități normative simple. Majoritatea infracțiunilor examinate prezintă numai modalități normative simple (tip), care pot consta în: punerea în circulație sau conducerea pe drumurile publice a unui vehicul neînmatriculat, conducerea unui vehicul fără permis de conducere, conducerea unui vehicul sub influența alcoolului sau a altor substanțe, părăsirea locului accidentului ori modificarea sau ștergerea, împiedicarea sau îngreunarea circulație pe drumurile publice etc.

b) Modalități normative agravate. Pe lângă modalitățile normative simple (tip), în cazul a două infracțiuni sunt prevăzute și modalități normative agravate.

Astfel, în cazul infracțiunii prevăzute în art. 336 alin. (3), modalitatea normativă agravată constă în fapta persoanei aflate sub influența alcoolului peste limita prevăzută de lege sau a altor substanțe psihoactive, care conduce pe drumurile publice un vehicul ce transportă persoane, substanțe sau produse periculoase, sau a persoanei care se află în procesul de instruire practică a unor persoane pentru obținerea permisului de conducere sau în timpul desfășurării probelor practice ale examenului pentru obținerea permisului de conducere.

A doua modalitate agravată prevăzută în art. 340 alin. (2) constă în fapta de îndeplinire defectuoasă sau neîndeplinire a atribuțiilor de verificare tehnică ori inspecție tehnică periodică a autovehiculelor, remorcilor sau tramvaielor ori a celor referitoare la efectuarea unor reparații sau intervenții tehnice, care a determinat producerea unui accident de circulație ce a avut ca urmare moartea sau vătămarea integrității corporale ori a sănătății uneia sau mai multor persoane.

c) Modalități normative atenuate. Infracțiunea prevăzută în art. 340 C. pen. prezintă și o modalitate normativă atenuată.

d) Modalități de fapt. Modalitățile de fapt sunt numeroase; ele trebuie identificate de către organele judiciare în funcție de concluziile rezultate din activitatea de cercetare la fața locului, precum și din particularitățile modului de comitere a infracțiunii.

C. Sancțiuni

În cazul comiterii infracțiunilor de acest gen, sunt prevăzute pedepse cu închisoarea a căror limite sunt cuprinse între 3 luni și 10 ani închisoare, pentru unele infracțiuni fiind prevăzută alternativ și pedeapsa cu amendă.

Cele mai grave pedepse sunt prevăzute în cazul săvârșirii unei infracțiuni de nerespectare a atribuțiilor privind verificarea tehnică ori efectuarea reparațiilor, care a avut ca urmare producerea unui accident de circulație din care a rezultat moartea uneia sau mai multor persoane.

Cele mai ușoare pedepse sunt prevăzute în cazul infracțiunilor din art. 339 alin. (1) art. 340 alin. (1) și art. 341.

Precizăm că în art. 338 alin. (3) sunt prevăzute și patru acțiuni ale subiectului activ care nu sunt considerate infracțiuni (cauze de nepedepsire); este vorba de acțiuni prin care, în anumite situații, subiectul activ poate părăsi locul accidentului.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Există legături între infracțiunile din acest grup cu alte infracțiuni datorită faptului că fac parte dintre infracțiunile contra siguranței publice, împreună cu altele, cum ar fi: infracțiunile contra siguranței circulației pe căile ferate, infracțiunile privitoare la nerespectarea regimului armelor, munițiilor, materialelor nucleare și al materialelor explozive, infracțiunile privitoare la regimul stabilit pentru alte activități reglementate de lege, infracțiunile contra sănătății publice și infracțiunile contra siguranței și integrității sistemelor și datelor informatice.

De asemenea, unele legături există între unele dintre aceste infracțiuni și infracțiunile de serviciu prevăzute în art. 297, art. 298, precum și cu infracțiunile prevăzute în art. 329 și art. 330 C. pen.

B. Aspecte procesuale

Potrivit dispozițiilor din art. 35 C. pr. pen., de regulă, competența de judecată a acestor infracțiuni în primă instanță aparține judecătoriei în a cărei circumscripție teritorială a fost săvârșită infracțiunea.

Dacă urmarea imediată constă în uciderea uneia sau mai multor persoane, când forma de vinovăție este intenția depășită, potrivit dispozițiilor art. 36 alin. (1) lit. b) C. pr. pen., competența de judecată în primă instanță va aparține tribunalului în circumscripția căruia a fost săvârșită fapta. Dacă forma de vinovăție cu care a fost săvârșită infracțiunea este culpa, competența va aparține judecătoriei în circumscripția căreia a fost comisă infracțiunea.

De asemenea, în funcție de calitatea subiectului activ, competența de judecată poate aparține și altor instanțe.

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu.

7. Elemente de drept comparat

A. Codul penal german. În Capitolul 7, denumit „**Infracțiuni împotriva ordinii publice**", în §142, este incriminată fapta de „**Părăsirea locului accidentului**", adică fapta persoanei care, după ce a participat la producerea unui accident, părăsește locul accidentului.

Pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea până la 3 ani sau amendă.

Alte fapte care vizează siguranța circulației și a transportului rutier sunt incriminate în Capitolul 28, „**Infracțiuni care prezintă pericol pentru societate**". Astfel, la §306 (**incendierea**), pe lângă alte valori apărate de lege, este incriminată la alin. (1) nr. 4 și fapta persoanei care incendiază sau distruge, în totalitate sau în parte, prin provocarea unui incendiu care vizează *autovehicule (...)*. De asemenea, cu

referire la aceeași infracțiune, sunt sancționate mai grav faptele săvârșite în diferite modalități agravate, cum sunt considerate incendierea cu consecințe grave și incendierea care se soldează cu victime [§306a alin. (2), §306b, §306c). La §306d este prevăzută infracțiunea de incendiere din culpă.

Pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea între un an și 10 ani.

În cadrul aceluiași capitol, la §315b este prevăzută infracțiunea denumită marginal **„Nerespectarea dispozițiilor privind traficul rutier"**, unde, la alin. (1), este sancționată fapta persoanei care periclitează traficul rutier.

O altă infracțiune este prevăzută în 315c, **„Periclitarea siguranței traficului rutier"**, unde, în alin. (1), sunt prevăzute mai multe acțiuni ale unui conducător auto.

Ultima infracțiune specifică domeniului este prevăzută în §316, sub denumirea marginală **„Starea de ebrietate în traficul rutier"**, unde, la alin. (1), este sancționată fapta persoanei care conduce un vehicul în traficul rutier (de la §315 la 315d), cu toate că nu poate conduce un vehicul în deplină siguranță din cauza faptului că a consumat băuturi alcoolice sau alte substanțe stupefiante, dacă infracțiunea respectivă nu este prevăzută în §315a sau §315c.

Realizând o examinare comparativă sumară cu dispozițiile cuprinse în noul Cod penal român, constatăm o serie de elemente de asemănare, precum și de deosebire între cele două legislații europene.

Astfel, legiuitorul german, cu o singură excepție (infracțiunea de părăsire a locului accidentului), a incriminat aceste fapte într-un singur capitol, denumit marginal **„Infracțiuni care prezintă pericol pentru societate"**, capitol în care sunt prevăzute și alte infracțiuni din sistemul transporturilor, cum ar fi fapte care privesc siguranța transporturilor feroviare, aeriene și navale, precum și altele, cum sunt: incendierea, provocarea unei explozii cu ajutorul materialelor nucleare, nerespectarea regimului razelor ionizante, provocarea unei inundații, perturbarea activității publice etc.

B. Codul penal olandez. Codul penal olandez acordă o atenție deosebită infracțiunilor din sistemul transporturilor navale și aeriene, tangențial celor feroviare și mai puțin celor din domeniul circulației pe drumurile publice.

Astfel, în Partea a treia, denumită **„Infracțiuni minore"**, în Capitolul I, **„Infracțiuni minore la adresa siguranței generale a persoanelor și a proprietăților"**, în art. 424, art. 426, art. 426bis și art. 427 sunt prevăzute câteva infracțiuni specifice siguranței circulației pe drumurile publice.

Caracteristic legiuitorului olandez este faptul că acesta a incriminat unele fapte contra siguranței circulației pe drumurile publice prevăzând sancțiuni reduse, ceea ce conduce la concluzia conform căreia criminalitatea din acest domeniu este destul de redusă.

C. Codul penal francez. Spre deosebire de legea română, Codul penal francez nu grupează infracțiunile contra siguranței circulației pe drumurile publice într-un singur capitol, ci în două articole distincte, respectiv. 221-6 și art. 222-19-1.

Astfel, potrivit art. 221-6-1, când stângăcia, imprudența, neatenția, neglijența sau încălcarea unei obligații legislative sau reglementate de securitate sau de prudență prevăzute în art. 221-6 este comisă de conducătorul unui automobil terestru cu motor, omorul involuntar se pedepsește cu 5 închisoare și cu o amendă de 75.000 de euro.

Același text prevede și unele modalități agravate, sancționate cu închisoare de până la 7 ani și amendă de 100.000 de euro, dintre care menționăm:

- conducătorul se afla în stare de ebrietate clară sau era în stare alcoolică caracterizată de o concentrație de alcool în sânge sau în aerul expirat egală sau mai mare cu procentele stabilite de către dispozițiile legislative sau reglementate de Codul traficului rutier sau a refuzat să se supună verificărilor prevăzute de acest cod și destinate pentru determinarea existenței unei stări alcoolice;
- din analiza sanguină rezultă că acel conducător folosește substanțe sau plante clasate drept stupefiante sau a refuzat să se supună verificărilor prevăzute de Codul traficului rutier, menite să stabilească dacă acesta conducea după ce a utilizat stupefiante;
- conducătorul nu avea permisul de conducere cerut de lege sau regulament sau permisul i-a fost anulat, declarat nul, suspendat sau reținut;
- conducătorul a comis o depășire a vitezei maxime egală sau mai mare de 50 km/h etc.

Potrivit art. 222-19-1, dacă stângăcia, imprudența, neatenția, neglijența sau încălcarea unei obligații legislative sau reglementare sau de prudență prevăzute în art. 222-19 este comisă de conducătorul unui automobil terestru cu motor, atingerea involuntară adusă integrității persoanei ce a dus la o incapacitate totală de muncă mai mult de 3 luni se pedepsește cu 3 ani închisoare și cu o amenda de 45.000 de euro.

D. Codul penal spaniol. Spre deosebire de codurile penale europene la care am făcut anterior referire, Codul penal spaniol, asemenea celui român, prevede infracțiunile contra siguranței circulație pe drumurile publice într-un capitol special, respectiv Capitolul IV, denumit „**Delicte împotriva siguranței traficului**", în cadrul Titlului XVII, denumit „**Delicte împotriva siguranței colective**".

Prima infracțiune este prevăzută în art. 379 și constă în fapta persoanei care conduce un vehicul cu motor sau un ciclomotor sub influența drogurilor toxice, stupefiantelor, substanțelor psihotrope sau a băuturilor alcoolice.

Potrivit art. 381, persoana care conduce un vehicul cu motor sau un ciclomotor cu evidentă imprudență, punând, în mod concret, în pericol viața sau integritatea fizică a persoanelor, va fi sancționată cu pedeapsa închisorii de la 6 luni la 2 ani și cu privarea dreptului de a conduce vehicule cu motor sau un ciclomotor pe o perioadă mai mare de un an până la 6 ani.

Art. 382 prevede că va fi pedepsită cu pedeapsa închisorii de la 6 luni la 2 ani sau cu amendă de la 12 luni la 24 de luni persoana care provoacă un risc grav pentru circulație.

În art. 383 se prevede că, atunci când acțiunile sancționate în art. 379, art. 381 și art. 382, în afară de riscul menționat, au ca rezultat vătămarea, oricare ar fi gravitatea acesteia, se va aprecia numai infracțiunea cea mai gravă pedepsită, obligând, în orice caz, la despăgubiri civile pe infractori.

Art. 384 prevede o modalitate agravată și una atenuată a infracțiunii menționate în art. 381, care constă în sancționarea cu pedeapsa închisorii de la un la 4 ani, amendă de la 6 luni la 12 luni și privarea de dreptul de a conduce vehicule cu motor sau ciclomotoare, pe o perioadă mai mare de 6 ani până la 10 ani, persoana care, manifestând dispreț pentru viața celorlalți, comite fapta descrisă în art. 381.

Când nu a fost pusă, în mod concret, în pericol viața sau integritatea persoanelor, pedeapsa închisorii va fi de la unu la 2 ani, menținându-se restul pedepselor.

Ultimul articol (art. 385) prevede faptul că vehiculul cu motor sau ciclomotorul utilizat în faptele prevăzute în articolul anterior se va considera instrument al infracțiunii, conform art. 127 C. pen. spaniol.

În art. 127 C. pen. spaniol sunt prevăzute pedepsele accesorii, pe care legea spaniolă le denumește „consecințe accesorii".

Fiind considerat de legea spaniolă instrument al infracțiunii, vehiculul sau ciclomotorul utilizat în cazul comiterii infracțiunii prevăzute în art. 381 C. pen. spaniol va fi confiscat (legiuitorul spaniol folosește sintagma de „pierdere a bunurilor care provin din aceste delicte").

Potrivit art. 142 C. pen. spaniol, persoana care, printr-o gravă neglijență, cauzează moartea altuia, va fi pedepsită pentru omor din culpă cu pedeapsa închisorii de la unu la 4 ani.

În același articol este incriminat omorul din culpă comis din cauza utilizării unui vehicul cu motor, un ciclomotor sau o armă de foc, caz în care, în plus, se va aplica și pedeapsa de privare de dreptul de a conduce vehicule cu motor și ciclomotoare sau dreptul de a deține arme, dreptul de portarmă, care va fi interzis pe o perioadă de la unu la 6 ani.

În ceea ce privește pedeapsa cu amenda care însoțește pedepsele cu închisoarea în cazul infracțiunilor prevăzute în art. 379, art. 382 și art. 384, precizăm că aceasta este calculată prin sistemul zilelor-amendă, în care cota zilnică este de minimum 2 euro și de maximum 400 de euro.

E. Codul penal finlandez. În Codul penal finlandez, infracțiunile contra siguranței circulației pe drumurile publice sunt prevăzute în Capitolul 23, denumit „**Infracțiuni la regimul traficului**".

Legiuitorul finlandez abordează într-o manieră proprie, diferită de cele prezentate anterior, incriminarea unor fapte de acest gen, luând de la început în calcul sistemul transporturilor în ansamblul lor, respectiv transporturile rutiere, navale, aeriene și feroviare[1].

În cadrul capitolului menționat sunt incriminate, în primele patru secțiuni, următoarele infracțiuni:

- provocarea unui eveniment de trafic (Secțiunea 1);
- provocarea unui eveniment de trafic grav (Secțiunea 2);
- conducerea sub influența alcoolului (Secțiunea 3);
- conducerea în stare avansată de ebrietate (Secțiunea 4).

Fiecare incriminare face trimitere directă la cele patru categorii de transporturi, respectiv cele rutiere, feroviare, navale și aeriene.

Astfel, potrivit Secțiunii 1 din capitolul menționat, un participant la trafic care, în mod intenționat sau din neglijență, încalcă Legea traficului rutier (267/1981) sau Legea privind circulația vehiculelor (1090/2002) sau reglementările sau ordinele emise în baza acestora, punând astfel în pericol siguranța celorlalți, va fi condamnată pentru *provocarea unui eveniment de trafic* la plata unei amenzi sau la o pedeapsă cu închisoare de până la 6 luni (1094/2002).

În cadrul Secțiunii 2 sunt prevăzute infracțiunile referitoare la provocarea unui eveniment în traficul naval, aerian și feroviar.

În cadrul Secțiunilor 5, 6 și 7 sunt prevăzute infracțiunile referitoare la siguranța traficului pe calea apei, aerian sau feroviar (infracțiuni care privesc consumul de

[1] Ion Rusu, *op. cit.*, p. 122.

alcool sau substanțe interzise de către conducătorii unor vase, aparate de zbor sau trenuri).

În Secțiunea 8 este prevăzută infracțiunea de lăsarea unui vehicul pe mână unei persoane aflate sub influența alcoolului, iar în Secțiunea 9, infracțiunea de conducere a vehiculelor fără motor de către o persoană aflată sub influența substanțelor interzise. Ambele infracțiuni fac trimitere la cele patru sisteme de circulație și transporturi menționate anterior.

Secțiunea 10 incriminează fapta de conducere a unui vehicul de către o persoană care nu posedă permis de conducere, faptă care privește conducătorii de vehicul, tramvai, tren, ambarcațiune sau aparat de zbor.

În cadrul Secțiunii 11 este incriminată o infracțiune specifică numai traficului rutier, respectiv fuga de la locul accidentului.

Secțiunea 11a prevede infracțiunea de împiedicare a desfășurării normale a traficului, însă cu precizarea traficului aerian, feroviar sau pe calea apei, legiuitorul, în cazul traficului rutier, făcând trimitere la Legea privind traficul rutier.

Ca o concluzie generală, considerăm că toate legislațiile europene la care am făcut referire prevăd o serie de infracțiuni contra siguranței circulației pe drumurile publice, care sunt asemănătoare în ceea ce privește conținutul lor, existând o serie de diferențe majore în ceea ce privește limitele minime și maxime ale pedepselor[1].

BIBLIOGRAFIE SPECIALĂ LA CAPITOLUL II (TITLUL VII)

Marius Andreescu, Raluca-Elena Șimonescu-Diaconu, *Infracțiuni rutiere. Jurisprudență rezumată*, Ed. C.H. Beck, București, 2012; George Antoniu, *Tentativa*, Ed. Societății Tempus, București, 1996; George Antoniu, *Vinovăția penală*, Ed. Academiei Române, București, 2002; Minodora-Ioana Balan-Rusu, *The Constitutive Content Of the Offense of Leaving The scene of an Accident Modifyng or Erasing Trails in the Romanian Criminal Law*, în Jurnal af Danubian Studies and Research, vol. 4, nr. 1/2014, pp. 131-140; Alexandru Boroi, *Drept penal. Partea specială. Conform noului Cod penal*, ed. 2-a, revizuită și adăugită, Ed. C.H. Beck, București, 2014; Alexandru Boroi (coordonator), Ion Rusu, Angelica Daniela Chirilă, Gina Livioara Goga, Ana-Alina Ionescu-Dumitrache, Minodora-Ioana Balan-Rusu, *Practica judiciară în materie penală. Drept penal. Partea specială*, Ed. Universul Juridic, București, 2014; Vasile Dobrinoiu, Ilie Pascu, Mihai Adrian Hotca, Ioan Chiș, Mirela Gorunescu, Costică Păun, Norel Neagu, Maxim Dobrinoiu, Mircea Constantin Sinescu, *Noul Cod penal comentat. Partea specială*, ed. a 2-a, revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2014; Vintilă Dongoroz, *Drept penal*, București, 1939; Vintilă Dongoroz și colab., *Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea specială*, vol. IV, Ed. Academiei Române, București, 1972, pp. 293-325; Petre Dungan, *Analiza conținutului infracțiunilor contra siguranței circulației pe drumurile publice prin prisma noului Cod penal (I)*, în Dreptul nr. 2/2011, pp. 42-74; Petre Dungan, *Analiza conținutului infracțiunilor contra siguranței circulației pe drumurile publice prin prisma noului Cod penal (II)*, în Dreptul nr. 3/2011, pp. 27-51; Constantin Duvac, *Uciderea din culpă, infracțiune complexă*, în RDP nr. 1/2010, pp. 116-126; Cristinel Ghigheci, *Discuții referitoare la infracțiunea de părăsire a locului accidentului*, în Dreptul nr. 3/2010, pp. 207-212; Mirela Gorunescu, *Infracțiuni prevăzute în legi speciale. Curs universitar*,

[1] Ion Rusu, Minodora-Ioana Balan-Rusu, *Infracțiunile contra siguranței...*, *op. cit.*, pp. 65-81.

Ed. Hamangiu, București, 2012; Mihai Adrian Hotca, Maxim Dobrinoiu, *Infracțiuni prevăzute în legi speciale*, Ed. C.H. Beck, București, 2010; Mihai Adrian Hotca (coordonator), Mirela Gorunescu, Norel Neagu, Radu-Florin Geamănu, Maxim Dobrinoiu, Mircea Constantin Sinescu, Radu Slăvoiu, Diana Lamya Al-Kawadri, Constantin Nedelcu, Adrian Hărătău, *Noul Cod penal. Note, corelații, explicații*, Ed. C.H. Beck, București, 2014; V. Nicolcescu, A.-M. Nicolcescu, *Considerații în legătură cu infracțiunea de sustragere de la recoltarea probelor biologice*, în Dreptul nr. 9/2009, pp. 175-180; Ion Rusu, Minodora-Ioana Balan-Rusu, *Infracțiunile contra siguranței circulației pe drumurile publice în dreptul penal român*, Ed. Universul Juridic, București, 2014; Ion Rusu, Minodora-Ioana Balan-Rusu, *Conținutul constitutiv al infracțiunii de punere în circulație sau conducerea unui vehicul neînmatriculat în dreptul penal roman*, în Acta Universitatis George Bacovia. Juridica, vol. 3, Issue 2/2014, pp. 429-453; Ion Rusu, *The Constitutive Content on the Offense of Leaving Post and Working inder the Influence of Alcohol or other Substances according to the New Criminal Code*, în Procedings 9th ed. of the International Conference European Integration Realities and Perspectives, 2014, pp. 45-51; Ion Rusu, *The Constitutive Content of the Operating a Motor Vehicule without a Valid Driver's License Offense according to the New Crmininal Code*, în Acta Universitatis Danubius. Juridica, nr. 1/2014, pp. 57-66; Constantin Sima, *Refuzul recoltării celei de-a doua probe biologice în vederea stabilirii alcoolemiei*, în Dreptul, nr. 10/2012, pp. 230-235; Florin Streteanu, Radu Chiriță, *Răspunderea penală a persoanei juridice*, ed. a 2-a, Ed. C.H. Beck, București, 2007, p. 401; Iancu Tănăsescu, Camil Tănăsescu, Gabriel Tănăsescu, *Tratat de științe penale, Volumul I. Drept penal*, Ed. Sitech, Craiova, 2010, pp. 178, 445, 504; Tudorel Toader, *Infracțiunile prevăzute în legile speciale (reglementare, doctrină, decizii ale Curții Constituționale, jurisprudență)*, Ed. Hamangiu, București, 2011; Tudorel Toader, *Infracțiunile prevăzute în legile speciale (reglementare, doctrină, decizii ale Curții Constituționale, jurisprudență)*, ed. a 4-a, revizuită și actualizată, Ed. Hamangiu, București, 2012; Tudorel Toader, *Drept penal român*, ed. a 7-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2012; Tudorel Toader, Maria-Ioana Michinici, Ruxandra Răducanu, Anda Crișu-Ciocîntă, Mihai Dunea, Sebastian Rădulețu, *Noul Cod penal. Comentarii pe articole*, Ed. Hamangiu, București, 2014; Mihail Udroiu, *Drept penal. Partea specială. Noul Cod penal. Sinteze și grile*, Ed. C.H. Beck, București, 2014; Mihail Udroiu, Victor Horia Dimitrie Constantinescu, *Noul Cod penal. Codul penal anterior. Prezentare comparativă, observații, ghid de aplicare, legea penală mai favorabilă*, Ed. Hamangiu, București, 2014.

Punerea în circulație sau conducerea unui vehicul neînmatriculat

Art. 334. (1) Punerea în circulație sau conducerea pe drumurile publice a unui autovehicul sau a unui tramvai neînmatriculat sau neînregistrat, potrivit legii, se pedepsește cu închisoare de la unu la 3 ani sau cu amendă.

(2) Punerea în circulație sau conducerea pe drumurile publice a unui autovehicul sau a unui tramvai cu număr fals de înmatriculare sau înregistrare se pedepsește cu închisoare de la unu la 5 ani sau cu amendă.

(3) Tractarea unei remorci neînmatriculate sau neînregistrate ori cu număr fals de înmatriculare sau înregistrare se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(4) Conducerea pe drumurile publice a unui autovehicul sau tractarea unei remorci ale cărei plăcuțe cu numărul de înmatriculare sau de înregistrare au fost retrase sau a unui vehicul înmatriculat în alt stat, care nu are drept de circulație în România, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 2 ani sau cu amendă.

COMENTARII (Conf. univ. dr. Ion Rusu)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Infracțiunea de punere în circulație sau conducerea unui vehicul neînmatriculat nu era prevăzută în Codul penal din 1969, fiind preluată din O.U.G. nr. 195/2002, republicată.

Această infracțiune este prevăzută într-o redactare asemănătoare, fără însă a avea o denumire marginală, în dispozițiile art. 85 din actul normativ menționat.

Examinarea comparativă a conținutului legal al celor două infracțiuni ne permite identificarea elementelor de diferențiere dintre cele două reglementări. Acestea constau în denumirea marginală și limitele pedepselor.

Astfel, în noul Cod penal, infracțiunea din art. 85 din O.U.G. nr. 195/2002, republicată, este denumită marginal „**Punerea în circulație sau conducerea unui vehicul neînmatriculat**", denumire care nu apărea în textul anterior.

De asemenea, a doua modificare care apare în conținutul art. 334 C. pen. privește completarea pedepselor prevăzute în alin. (1), (2) și (4), respectiv, pe lângă închisoarea de la unu la 3 ani, unu la 5 ani și de la 6 luni la 2 ani, a fost adăugată și amenda, ca pedeapsă principală.

În dispozițiile din art. 334 C. pen., asemenea legii anterioare, sunt prevăzute patru infracțiuni distincte, fiecare dintre acestea prezentând mai multe modalități normative simple.

2. Concept și caracterizare

Infracțiunea de **punere în circulație sau conducere a unui vehicul neînmatriculat**, prevăzută în **art. 334 C. pen.**, face parte din grupa infracțiunilor contra siguranței circulației pe drumurile publice.

Elementul material constă în acțiunea subiectului activ de a pune în circulație sau de a conduce pe drumurile publice un autoturism sau tramvai neînmatriculat, neînregistrat sau cu număr fals de înmatriculare sau înregistrare.

Va exista infracțiunea și atunci când pe drumurile publice este tractată o remorcă cu număr fals de înmatriculare sau înregistrare, precum și în situația în care este condus pe drumurile publice un autovehicul sau este tractată o remorcă ale căror numere de înmatriculare sau înregistrare au fost retrase ori când este condus pe drumurile publice un vehicul înmatriculat în alt stat, care nu are drept de circulație în România, potrivit legii române.

Observăm că în norma de incriminare sunt prevăzute patru infracțiuni, cu unele elemente comune, ceea ce justifică menționarea lor în conținutul aceluiași text.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special

În opinia noastră, obiectul juridic special al infracțiunilor supuse examinării îl formează relațiile sociale referitoare la siguranța circulației pe drumurile publice, a

căror normală existență și desfășurare este condiționată de interzicerea punerii în circulație, conducerii sau tractării autovehiculelor, tramvaielor sau remorcilor neînmatriculate sau neînregistrate ori cu numere de înmatriculare sau înregistrare falsă sau care nu au drept de circulație în România.

B. Obiectul material

În legătură cu obiectul material, în literatura de specialitate au fost exprimate două opinii opuse. Într-o părere se susține existența unui obiect material care constă în „autovehiculul, tramvaiul sau remorca neînmatriculată sau neînregistrată"[1]. După alți autori, aceste infracțiuni n-ar avea obiect material[2].

Considerăm că aceste infracțiuni, de regulă, sunt lipsite de obiect material. Avem aici în vedere faptul că obiectul material se identifică cu bunul asupra căruia se îndreaptă activitatea infracțională.

În mod excepțional, considerăm că prin aplicarea numărului fals de înmatriculare, care se realizează prin perforarea, deteriorarea barei din fața sau spatele autovehiculului, vom avea un obiect material care se identifică cu plăcuța cu numărul fals de înmatriculare sau înregistrare sau cea retrasă legal.

C. Subiecții infracțiunii

Infracțiunea examinată are: a) un subiect activ; b) un subiect pasiv.

a) Subiectul activ. Subiect activ nemijlocit al acestei infracțiuni poate fi orice persoană fizică sau juridică care îndeplinește condițiile generale cerute de lege.

Subiect activ persoană juridică poate fi orice persoană juridică ce are în proprietate autovehicule, tramvaie sau remorci și care, prin persoanele fizice din conducerea acesteia sau printr-o altă persoană care reprezintă persoana juridică, acționează în realizarea obiectului de activitate, în interesul ori în numele persoanei juridice în cauză, executând una sau mai multe dintre acțiunile interzise de lege[3].

b) Subiectul pasiv. Subiect pasiv principal al fiecăreia dintre cele patru infracțiuni este statul, în calitatea sa de titular al valorilor sociale apărate.

Uneori, în funcție de particularitățile cauzei, poate exista și un subiect pasiv secundar, care se poate identifica cu persoana fizică sau juridică ce a suferit o vătămare a drepturilor sale legitime în urma săvârșirii uneia dintre infracțiunile menționate (de regulă, atunci când s-a produs un accident de circulație).

c) Participația penală. În cazul infracțiunilor examinate, participația penală este posibilă în oricare dintre formele sale, respectiv coautorat, instigare și complicitate.

În unele situații (cum este cazul conducătorul unui autovehicul care conduce pe drumurile publice un asemenea autovehicul, fără a avea cunoștință că numărul de înmatriculare este fals), este posibilă și participația penală improprie.

În cazul infracțiunilor prevăzute în art. 334 alin. (1) și (2) C. pen., săvârșite în modalitatea „punerea în circulație", coautoratul este posibil atunci când autovehicul aparține mai multor persoane, caz în care coproprietarii săvârșesc nemijlocit aceeași faptă, respectiv punerea în circulație a unui autovehicul sau tramvai neînmatriculat sau neînregistrat [în cazul alin. (1)] sau punerea în circulație a autovehicul sau tramvai cu număr fals de înmatriculare sau înregistrare [în cazul alin. (2)][4].

---

[1] Petre Dungan, *op. cit.*, p. 46.

[2] Mihai Adrian Hotca, *op. cit.*, p. 761.

[3] În sens contrar, în care se apreciază că persoana juridică, în principiu, nu poate fi subiect activ al infracțiunii, a se vedea Mihai Adrian Hotca, *op. cit.*, p. 762.

[4] În acest sens, a se vedea și Petre Dungan, *op. cit.*, p. 46.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii

În structura și conținutul juridic al acestei infracțiuni intră, ca elemente componente: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv.**

A. Situația premisă

În literatura de specialitate recentă s-a exprimat părerea în sensul că „săvârșirea infracțiunii de punere în circulație sau de conducere a unui vehicul neînmatriculat nu poate fi concepută și nici săvârșită fără preexistența unei stări, situații, respectiv existența unor dispoziții legale care să reglementeze circulația autovehiculelor tramvaielor ori a remorcilor pe drumurile publice, fără de care elementele constitutive ale infracțiunii nu ar fi întrunite și nu am putea avea infracțiunea pe care o cercetăm"[1].

Considerăm că situația premisă citată este necesar a fi completată de preexistența unei activități concrete care vizează circulația pe drumurile publice.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii

Conținutul constitutiv al infracțiunii de punere în circulație a unui vehicul neînmatriculat este format din: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă. În structura laturii obiective a acestei infracțiunii vor fi avute în vedere elementul material, cerința esențială, urmarea imediată și legătura de cauzalitate.

Elementul material al laturii obiective se realizează prin acțiuni diferite de la o infracțiune la alta, motiv pentru care le vom examina separat.

În cazul infracțiunii prevăzute în art. **334 alin. (1) C. pen.**, elementul material se poate realiza prin două acțiuni alternative, respectiv: punerea în circulație pe drumurile publice a unui autovehicul sau a unui tramvai neînmatriculat sau neînregistrat și conducerea pe drumurile publice a unui autovehicul sau tramvai neînmatriculat sau neînregistrat[2].

În ceea ce privește acțiunea de punere în circulație a unui autovehicul sau tramvai, în doctrină s-au exprimat mai multe opinii.

Într-o primă opinie, s-a apreciat că prin sintagma de *punere în circulație a unui autovehicul* se înțelege punerea în mișcare prin pornirea motorului și cuplarea lui la mecanismele de transmisie, care determină mișcarea autovehiculului prin forța de autopropulsie a motorului[3].

Într-o altă opinie, majoritară, s-a apreciat că prin *punerea în circulație a unui autovehicul*[4] se înțelege o „dispoziție" sau „încuviințare", dată de către cel care, în fapt, are posibilitatea de a dispune ca autovehiculul (tramvaiul) să fie pus în circulație (să circule efectiv pe un drum public), cu toate că acesta nu era înmatriculat sau înregistrat. Această posibilitate de decizie a autorului infracțiunii nu presupune și existența unui drept de proprietate (dispoziție) asupra autovehiculului (tramvaiului), acțiunea fiind incriminată chiar dacă se constată existența unei deținere de fapt, chiar nelegitime.

---

[1] *Ibidem*, p. 47.

[2] Ion Rusu, Minodora-Ioana Balan-Rusu, *Conținutul constitutiv al infracțiunii de punerea în circulație sau conducerea unui vehicul neînmatriculat în dreptul penal român*, în Acta Universitatis George Bacovia. Juridica, vol. 3, Issue 2, July-December 2014, p. 433.

[3] Augustin Ungureanu, Aurel Ciopraga, *Dispoziții penale din legi speciale române*, vol. III, Ed. Lumina Lex, București, 1996, p. 264.

[4] Petre Dungan, *op. cit.*, p. 48; Mihai Adrian Hotca, *op. cit.*, p. 762; Corneliu Turianu, Cristina Turianu, *Legislația rutieră comentată și adnotată*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1988, p. 282.

Ne însușim în totalitate această ultimă opinie și considerăm că acțiunea de punere în circulație a unui autovehicul sau tramvai se poate realiza atât de către un subiect activ persoană fizică, cât și de către subiectul activ persoană juridică.

În cazul infracțiunii prevăzute în art. **334 alin. (2) C. pen.**, acțiunea subiectului activ se realizează tot prin două modalități, respectiv: punerea în circulație pe drumurile publice a unui autovehicul sau a unui tramvai cu număr fals de înmatriculare sau înregistrare și conducerea pe drumurile publice a unui autovehicul sau a unui tramvai cu număr fals de înmatriculare sau înregistrare[1].

Potrivit doctrinei, *prin număr fals de înmatriculare sau înregistrare* se înțelege „activitatea de punere în circulație sau conducere pe drumurile publice a unui autovehicul sau a unui tramvai cu alte numere decât cele care corespund evidențelor reale ale autorităților competente, fiind fals nu numai numărul imaginar înscris pe tăblițele montate la autovehicule, ci chiar și acel număr real de înmatriculare atribuit unui autovehicul, dacă acesta circulă după radierea sa"[2].

Într-o altă opinie, s-a susținut că „prin număr de înmatriculare sau de înregistrare falsificat înțelegem orice tip de neconcordanță a acestuia cu adevărul rezultat din documentele oficiale. Prin urmare, poate fi vorba despre un număr de înmatriculare inventat (nu a fost atribuit niciodată), inexistent (integral sau parțial) în documentele actuale ale organelor competente, ori de un număr ce aparține altui autovehicul sau tramvai. De exemplu, în cazul în care sunt operate modificări ale numărului autentic sau când numărul este plăsmuit în integralitate"[3].

În ceea ce ne privește, considerăm că această ultimă opinie este cea corectă, susținută, de altfel, și de o decizie a Înaltei Curți de Casație și Justiție, care a decis că „punerea în circulație sau conducerea pe drumurile publice a unui autovehicul pe care sunt aplicate plăcuțe cu numărul provizoriu de circulație expirat, iar autorizația de circulație provizorie și-a încetat valabilitatea, întrunește numai elementele constitutive ale infracțiunii prevăzute în art. 85 alin. (1) din O.U.G. nr. 195/2002 privind circulația pe drumurile publice, republicată, cu modificările și completările ulterioare"[4].

Această decizie pronunțată de instanța supremă rămâne valabilă și după intrarea în vigoare a noului Cod penal, ale căror dispoziții sunt identice cu cele din reglementarea anterioară.

Acțiunea subiectului activ, în cazul infracțiunii prevăzute în dispozițiile din **art. 334 alin. (3) C. pen.**, se realizează prin două modalități, respectiv: tractarea unei remorci neînmatriculate sau neînregistrate și tractarea unei remorci cu număr fals de înmatriculare sau de înregistrare[5].

Prin termenul de „tractare" (nedefinit de legiuitor) se înțelege „operația de remorcare a unui vehicul de către alt vehicul autopropulsat, așa încât vehiculul tractat se deplasează fără consum propriu de energie"[6].

---

[1] Ion Rusu, Minodora-Ioana Balan-Rusu, *Conținutul constitutiv al infracțiunii...*, *op. cit.*, p. 439.
[2] Petre Dungan, *op. cit.*, pp. 49-50.
[3] Mihai Adrian Hotca, *op. cit.*, p. 764.
[4] ICCJ, Completul constituit să judece recursul în interesul legii, dec. nr. 18 din 10 decembrie 2012, publicată în M. Of. nr. 41 din 18 ianuarie 2013, disponibilă pe *www.scj.ro*.
[5] Ion Rusu, Minodora-Ioana Balan-Rusu, *Conținutul constitutiv al infracțiunii...*, *op. cit.*, p. 446.
[6] Petre Dungan, *op. cit.*, p. 50.

În practica judiciară s-a decis că acțiunea de conducere a unui tractor cu remorcă neînmatriculată întrunește elementele constitutive ale infracțiunii prevăzute în art. 85 alin. (3) din O.U.G. nr. 195/2002[1].

În cazul infracțiunii prevăzute în **art. 334 alin. (4) C. pen.**, elementul material al laturii obiective se realizează prin trei acțiuni alternative, respectiv: conducerea pe drumurile publice a unui autovehicul ale cărui plăcuțe cu numărul de înmatriculare sau de înregistrare au fost retrase, tractarea unei remorci pe drumurile publice ale cărei plăcuțe cu numărul de înmatriculare sau de înregistrare au fost retrase și conducerea pe drumurile publice a unui vehicul înmatriculat în alt stat, care nu are drept de circulație în România[2].

Pentru a se constata existența acestei infracțiuni în primele două modalități este necesar ca, în momentul depistării pe drumurile publice, plăcuțele cu numerele de înmatriculare sau înregistrare (în cazul autovehiculului sau pentru remorcă) să fi fost retrase în condițiile legii de către autoritățile competente.

Pentru existența infracțiunii în ultima modalitate, respectiv când vehiculul condus pe drumurile publice este un vehicul înmatriculat în alt stat, care nu are drept de circulație în România, este necesar a se verifica toate aspectele specifice elementelor constitutive.

Pentru întregirea laturii obiective a infracțiunilor este necesară și îndeplinirea **cerinței esențiale**.

În cazul infracțiunilor prevăzute în art. 334 alin. (1), (2) și (4), cerința esențială constă în executarea acțiunii incriminate – **de conducere pe drumurile publice**. Constatarea inexistenței cerinței esențiale va conduce implicit la inexistența infracțiunii.

În cazul infracțiunii prevăzute în art. 334 alin. (3), nu există o asemenea cerință.

Urmarea imediată în cazul infracțiunilor prevăzute în alin. (1), (2) și (4) constă în crearea unei stări de pericol pentru siguranța circulației pe drumurile publice, valoare socială apărată prin normele de incriminare. Pentru infracțiunea prevăzută în alin. (3), urmarea imediată constă în crearea unei stări de pericol pentru siguranța transporturilor în toate situațiile.

În cazul acestor infracțiuni, între acțiunile incriminate și urmarea imediată, care constă în provocarea unei stări de pericol, există o **legătură de cauzalitate** care nu trebuie dovedită.

b) Latura subiectivă. Forma de vinovăție cu care acționează subiectul activ în cazul infracțiunilor prevăzute în art. 334 C. pen. este intenția, cu ambele forme.

Așadar, pentru existența infracțiunii în materialitatea ei este necesar, în primul rând, ca subiectul activ să cunoască situația de fapt a autovehiculului, tramvaiului, respectiv că acesta este neînmatriculat sau neînregistrat ori are număr de înmatriculare sau înregistrare fals [în cazul infracțiunilor de la alin. (1) și (2) ale art. 334 C. pen.].

În cazul infracțiunii de la alin. (3), este necesar a se stabili că subiectul activ cunoștea faptul că remorca este neînmatriculată, neînregistrată sau are numere false de înmatriculare ori de înregistrare, iar în cazul infracțiunii de la alin. (4), subiectul activ trebuie să știe că autovehiculul sau remorca avea numere de înmatriculare sau înregistrare retrase în condițiile legii ori că vehiculul înmatriculat în alt stat nu are drept de circulație în România.

---

[1] C. Ap. Brașov, dec. pen. nr. 84/R din 5 februarie 2009 (*Jurindex*), în Marius Andreescu, Raluca-Elena Șimonescu-Diaconu, *op. cit.*, pp. 46-47.

[2] Ion Rusu, Minodora-Ioana Balan-Rusu, *Conținutul constitutiv al infracțiunii...*, *op. cit.*, p. 447.

Mobilul și scopul nu au nicio relevanță pentru existența infracțiunilor în materialitatea lor, acestea fiind importante în cadrul procesului de individualizare a pedepselor realizate de către instanța de judecată.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Formele infracțiunii

Infracțiunea analizată este susceptibilă de a parcurge toate fazele de desfășurare a activității infracționale.

a) Actele de pregătire. Fiind infracțiuni ce se comit întotdeauna cu intenție, sunt susceptibile de acte de pregătire, însă acestea nu se pedepsesc.

b) Tentativa. Tentativa este, de asemenea, posibilă, dar nu este sancționată de lege.

c) Consumarea. Infracțiunile examinate se consumă în momentul în care se produce urmarea imediată, care constă în punerea în pericol a siguranței circulației pe drumurile publice, respectiv în momentul în care autovehiculul sau tramvaiul a fost pus în circulație sau condus pe drumurile publice, neînmatriculat, neînregistrat ori cu numere false de înmatriculare sau înregistrare, în cazul infracțiunilor prevăzute în alin. (1) și (2) din art. 334; în momentul în care a fost tractată o remorcă neînmatriculată, neînregistrată sau cu număr fals de înmatriculare sau înregistrare, în cazul infracțiunii de la alin. (3), sau în momentul în care autovehiculul a fost condus pe drumurile publice sau o remorcă a fost tractată, ale căror plăcuțe cu numerele de înmatriculare sau înregistrare au fost retrase în condițiile legii ori când a fost condus pe drumurile publice un vehicul înmatriculat în alt stat, care nu are drept de circulație în România.

d) Epuizarea. În doctrină s-a exprimat opinia conform căreia infracțiunea „se consumă instantaneu, momentan, însă, după consumare, fapta poate continua până la întreruperea acesteia din proprie inițiativă ori datorită intervenției unor factori independente de voința făptuitorului, caz în care se poate reține forma infracțiunii continue"[1].

Fără îndoială că opinia autorului citat este corectă, având în vedere faptul că infracțiunea se consumă în momentul în care autovehiculul în cauză a parcurs primii metri pe un drum public, dar a fost identificat în trafic de către poliția rutieră după parcurgerea unei distanțe mai mari.

B. Modalități

Cu o singură excepție, fiecare dintre infracțiunile examinate prezintă câte două modalități normative.

În ceea ce privește modalitățile de fapt, precizăm că acestea sunt diverse, în raport cu particularitățile fiecărei infracțiuni. Astfel, în cazul acțiunii de punere în circulație, cu titlu de exemplu, prezentăm următoarele modalități de fapt: încredințarea unui asemenea autovehicul sau tramvai unei alte persoane, la rugămintea acesteia, punerea în circulație de către proprietar etc.

C. Sancțiuni

Sancțiunile prevăzute de lege sunt cuprinse între o limită minimă de 3 luni închisoare și o limită maximă de 5 ani închisoare, toate infracțiunile fiind prevăzute și cu pedeapsa alternativă a amenzii.

[1] Petre Dungan, *op. cit.*, p. 52.

Limitele minime și maxime ale pedepselor au fost prevăzute de către legiuitor în funcție de urmarea imediată ce poate rezulta, după cum urmează: în cazul infracțiunii de la alin. (1), limitele de pedeapsă sunt cuprinse între unu și 3 ani închisoare sau amendă; pentru infracțiunea de la alín. (2), limitele de pedeapsă sunt cuprinse între unu și 5 ani închisoare sau amendă; în cazul infracțiunii de la alin. (3), limitele de pedeapsă sunt cuprinse între 3 luni și 2 ani închisoare sau amendă, iar în cazul infracțiunii de la alin. (4), limitele de pedeapsă sunt cuprinse între 6 luni și 2 ani închisoare sau amendă.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Infracțiunile prevăzute în art. 334 C. pen. sunt preluate cu un conținut juridic identic din O.U.G. nr. 195/2002 privind circulația pe drumurile publice, republicată, cu modificările și completările ulterioare, art. 85.

Fiind infracțiuni specifice siguranței circulației pe drumurile publice și având în vedere valoarea socială apărată, acestea nu au legături cu alte infracțiuni.

B. Aspecte procesuale

Potrivit dispozițiilor art. 35 C. pr. pen., competența de judecată în primă instanță aparține judecătoriei în a cărei circumscripție teritorială a fost săvârșită infracțiunea, cu excepția cazurilor în care sunt aplicabile dispozițiile art. 38 și ale art. 40 C. pr. pen.

Urmărirea penală se va efectua de către organele de cercetare penală ale poliției judiciare, sub supravegherea procurorului, sau uneori de către procuror.

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

Infracțiunile prevăzute în art. 334 C. pen. nu sunt menționate în Codul penal din 1969, fiind preluate, așa cum am menționat, din art. 85 din O.U.G. nr. 195/2002, republicată.

B. Situații tranzitorii

Constatând că faptele incriminate de legea nouă, sub o altă denumire, nu sunt dezincriminate, în situații tranzitorii, instanța va aplica legea penală mai favorabilă.

Având în vedere necesitatea respectării Deciziei nr. 265/2014 a Curții Constituționale, precum și împrejurările concrete ale comiterii fiecărei fapte în parte, legea penală mai favorabilă poate fi legea nouă sau legea veche.

8. Elemente de drept comparat

Cu excepția Codului penal român, infracțiunea examinată este prevăzută într-o formulare asemănătoare și în Codul penal din Republica Moldova. Astfel, la art. 277 este prevăzută infracțiunea de „Folosirea unui autovehicul cu elemente de identificare falsificate", care constă în *folosirea, cu bună-știință, a unui autovehicul cu seria sau numărul șasiului, caroseriei sau motorului auto falsificate*, pedeapsa prevăzută fiind amenda de până la 300 de unități convenționale sau închisoarea de până la 2 ani.

În codurile penale europene, această faptă nu apare incriminată distinct, fiind prevăzută în schimb în legile speciale care reglementează domeniul circulației și transporturilor rutiere.

Conducerea unui vehicul fără permis de conducere

Art. 335. (1) Conducerea pe drumurile publice a unui autovehicul ori a unui tramvai de către o persoană care nu posedă permis de conducere se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Conducerea pe drumurile publice a unui vehicul pentru care legea prevede obligativitatea deținerii permisului de conducere de către o persoană al cărei permis de conducere este necorespunzător categoriei sau subcategoriei din care face parte vehiculul respectiv ori al cărei permis i-a fost retras sau anulat ori căreia exercitarea dreptului de a conduce i-a fost suspendată sau care nu are dreptul de a conduce autovehicule în România se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(3) Cu aceeași pedeapsă se sancționează și persoana care încredințează un vehicul pentru care legea prevede obligativitatea deținerii permisului de conducere pentru conducerea pe drumurile publice unei persoane despre care știe că se află în una dintre situațiile prevăzute în alin. (1) sau alin. (2) sau sub influența alcoolului ori a unor substanțe psihoactive.

COMENTARII (Conf. univ. dr. Ion Rusu)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Infracțiunea de conducere a unui vehicul fără permis de conducere nu era prevăzută în Codul penal din 1969, fiind preluată, cu unele modificări, din O.U.G. nr. 195/2002, republicată, cu modificările și completările ulterioare (art. 86), fără a avea o denumire marginală.

Examinarea comparativă a conținuturilor legale ale celor două infracțiuni ne permite identificarea elementelor de diferențiere și de asemănare dintre cele două reglementări.

Astfel, în noul Cod penal, infracțiunea de la art. 86 din O.U.G. nr. 195/2002, republicată, este denumită marginal în art. 335, „**Conducerea unui vehicul fără permis de conducere**", denumire care nu apărea în reglementarea anterioară.

În timp ce dispozițiile alin. (1) din cele două texte sunt identice, inclusiv în ceea ce privește limitele de pedeapsă, dispozițiile alin. (2) C. pen. sunt modificate față de dispozițiile aceluiași alineat din art. 86 din actul normativ în cauză, fiind prevăzută conducerea pe drumurile publice a unui vehicul, nu a unui autovehicul sau tramvai, așa cum prevedeau dispozițiile legii anterioare.

Aceleași modificări au fost operate de legiuitorul noului Cod penal și în conținutul alin. (3) al art. 335, în timp ce limitele minime și maxime ale pedepselor au fost păstrate.

În dispozițiile art. 335 C. pen., asemenea legii anterioare, sunt prevăzute trei infracțiuni distincte, fiecare dintre acestea prezentând mai multe modalități normative simple[1].

[1] Ion Rusu, Minodora-Ioana Balan-Rusu, *Conținutul constitutiv al infracțiunii...*, *op. cit.*, p. 115.

2. Concept și caracterizare

Infracțiunea de conducere a unui vehicul fără permis de conducere prevăzută în art. 335 C. pen. face parte din grupa infracțiunilor contra siguranței circulației pe drumurile publice.

Prima infracțiune constă în acțiunea de a conduce pe drumurile publice un autovehicul sau un tramvai de către o persoană care nu posedă permis de conducere.

De asemenea, infracțiunea va exista și atunci când este condus pe drumurile publice un vehicul pentru care legea prevede obligativitatea deținerii permisului de conducere de către o persoană al cărei permis de conducere este necorespunzător categoriei sau subcategoriei din care face parte vehiculul respectiv ori al cărei permis a fost retras sau anulat ori căreia exercitarea dreptului de a conduce i-a fost suspendată sau care nu are dreptul de a conduce autovehicule în România.

Ultima infracțiune poate fi săvârșită de către o persoană care încredințează un vehicul pentru care legea prevede obligativitatea deținerii permisului de conducere pentru conducerea pe drumurile publice unei persoane despre care se știe că se află într-una dintre situațiile menționate mai sus.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special

Având în vedere natura relațiilor sociale apărate, precum și unele opinii exprimate în doctrină, apreciem că obiectul juridic special al infracțiunilor examinate este reprezentat de relațiile sociale referitoare la siguranța circulației pe drumurile publice, a căror normală existență și desfășurare este condiționată de interzicerea faptelor de conducere a vehiculelor de către persoane care nu au acest drept certificat prin deținerea unui permis de conducere, prin încredințarea pentru conducere a unor vehicule unor persoane care nu dețin permis de conducere corespunzător sau unor alte persoane care se află sub influența alcoolului sau a altor substanțe psihoactive.

B. Obiectul material

Infracțiunile examinate nu au obiect material.

C. Subiecții infracțiunii

Infracțiunea prevăzută în art. 335 C. pen. are: a) un subiect activ; b) un subiect pasiv.

a) Subiectul activ. Subiectul activ nemijlocit al acestei infracțiuni nu este calificat, putând fi orice persoană fizică sau juridică care îndeplinește condițiile generale cerute de lege.

Astfel, subiect activ al aceste infracțiuni poate fi persoana fizică care conduce un autovehicul sau tramvai fără să posede permis de conducere sau, deși permisul a fost dobândit în condițiile legii, acesta este necorespunzător categoriei sau subcategoriei vehiculului condus ori a fost retras sau reținut sau dreptul de a conduce i-a fost suspendat ori permisul obținut în alt stat nu-i conferă dreptul de a conduce pe drumurile publice în România.

De asemenea, subiect activ persoană fizică poate fi și persoana care a încredințat un vehicul pentru care legea prevede obligativitatea deținerii permisului de conducere pentru a fi condus pe drumurile publice unei persoane despre care se știa că se află în una dintre situațiile menționate mai sus.

Subiect activ persoană juridică poate fi orice persoană juridică ce are în proprietate autovehicule, tramvaie sau alte categorii de vehicule pentru a căror conducere pe drumurile publice este necesară deținerea unui permis de conducere.

b) Subiectul pasiv. Subiect pasiv principal al fiecăreia dintre cele trei infracțiuni este statul, în calitatea sa de titular al valorilor sociale apărate.

Uneori, în funcție de particularitățile fiecărei cauze în parte, poate exista și un subiect pasiv secundar, care se poate identifica cu persoana fizică sau juridică care a suferit o vătămare a drepturilor sale legitime în urma săvârșirii uneia dintre infracțiunile menționate, însă numai atunci când s-a produs un accident de circulație.

c) Participația penală. În cazul celor trei infracțiuni examinate, participația penală este posibilă în oricare dintre formele sale, respectiv coautorat, instigare și complicitate.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii

Asemenea infracțiunii examinate anterior, în structura și conținutul juridic al acestei infracțiuni vor fi examinate, ca elemente componente: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă

În literatura de specialitate recentă s-a susținut că „săvârșirea infracțiunii de conducere a unui vehicul fără permis de conducere nu poate fi concepută și nici săvârșită fără preexistența unei anumite stări, situații, respectiv existența unor dispoziții legale care să reglementeze regimul juridic privind pregătirea persoanelor care conduc autovehicule pe drumurile publice, fără de care elementele constitutive ale infracțiunii nu ar fi întrunite și nu am putea avea infracțiunea pe care o cercetăm"[1].

Permisul de conducere reprezintă documentul care atestă pregătirea persoanei care conduce un autovehicul, tramvai, tractoare folosite exclusiv la exploatările agricole și forestiere sau mașini autopropulsate pe drumurile publice.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii

În conținutul constitutiv al infracțiunii de conducere a unui vehicul fără permis de conducere intră: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă. În structura laturii obiective a acestei infracțiuni, vor fi examinate elementul material, cerințele esențiale, urmarea imediată și legătura de cauzalitate.

Elementul material al laturii obiective se realizează printr-o acțiune specifică fiecărei infracțiuni și în raport cu situația specială în care se află subiectul activ al infracțiunii.

Pentru **infracțiunea prevăzută în art. 335 alin. (1)**, elementul material al laturii obiective constă în acțiunea de a conduce pe drumurile publice un autovehicul sau tramvai de către o persoană care nu posedă permis de conducere.

În legătură cu greșita invocare a stării de necesitate, în practica judiciară s-a decis că este adevărat că inculpatul a condus autoturismul, în condițiile în care nu poseda permis de conducere, pentru a-l transporta pe martorul N la o bază din H., însă nu rezultă nici pericolul iminent pentru viața martorului și nici faptul că acțiunea inculpatului era singura modalitate de înlăturare a acestui pericol[2].

[1] Petre Dungan, *op. cit.*, p. 55.

[2] C. Ap. Ploiești, dec. pen. nr. 116 din 5 februarie 2010 (*Jurindex*), în Marius Andreescu, Raluca-Elena Șimonescu-Diaconu, *op. cit.*, pp. 104-105.

Pentru existența **infracțiunii prevăzute în art. 335 alin. (2)** C. pen., acțiunea de conducere pe drumurile publice trebuie să se realizeze de către o persoană care, deși are permis de conducere, acesta este necorespunzător categoriei sau subcategoriei din care face parte vehiculul condus ori a fost retras sau anulat ori dreptul de a conduce asemenea vehicule a fost suspendat pe o perioadă determinată de timp ori permisul deținut nu conferă dreptul de a conduce un autovehicul pe teritoriul României.

În practica judiciară s-a reținut că inculpatul, luând la cunoștință de măsura suspendării permisului de conducere, chiar în momentul în care a fost dispusă, afirmația sa, în sensul că nu a cunoscut această situație, nu poate fi reținută. Inculpatul știa că, pentru contravenția prevăzută în art. 100 alin. (3) lit. c) din O.U.G. nr. 192/2002, se suspendă dreptul de a conduce[1].

În cazul **infracțiunii prevăzute în art. 335 alin. (3)** C. pen., acțiunea care realizează elementul material al laturii obiective constă în încredințarea unui vehicul, pentru a fi condus pe drumurile publice, unei persoane care se află într-una dintre situațiile menționate în alin. (1) sau (2) din același articol sau sub influența alcoolului ori a altor substanțe psihoactive.

În sensul textului de incriminare, prin *încredințare* se înțelege acțiunea subiectului activ de a preda unei alte persoane un vehicul pentru conducerea căruia este necesară deținerea unui permis de conducere pe drumurile publice, persoană despre care acesta (subiectul activ) știe că se află în una dintre situațiile prevăzute în alin. (1) sau (2) sau sub influența băuturilor alcoolice sau a altor substanțe. Acțiunea de predare trebuie să realizeze efectiv, inclusiv prin înmânarea cheilor acelui vehicul.

Aceeași infracțiune se săvârșește și atunci când vehiculul este încredințat unei persoane care se află sub influența alcoolului sau a altor substanțe psihoactive.

În doctrină s-a susținut că termenul de „substanțe psihotrope" semnifică „acele substanțe cu proprietăți stimulante care prezintă risc pentru sănătatea persoanelor și care afectează comportamentul, conștiința și dispoziția celor care le consumă"[2].

Cerințele esențiale diferă de la o infracțiune la alta, așa încât le vom examina în ordinea menționării lor în cuprinsul art. 335 C. pen.

Pentru întregirea elementului material al laturii obiective în cazul infracțiunii prevăzute în art. 335 alin. (1) este necesară îndeplinirea cumulativă a următoarelor cerințe esențiale: acțiunea de conducere trebuie executată de către o persoană care nu posedă permis de conducere; acțiunea de conducere trebuie să se realizeze pe un drum public; acțiunea de conducere trebuie să se refere la un autovehicul sau tramvai, nu la alt vehicul.

În practica judiciară, într-o speță care vizează cerința esențială a conducerii pe un drum public și, implicit, oprirea în trafic, s-a decis că, întrucât nu rezultă că autovehicul a fost oprit în trafic și nu s-a constatat nemijlocit că inculpatul se afla la volanul autoturismului, fapta nu există în materialitatea sa.

Împrejurarea că inculpatul se afla la volan, în momentul în care acesta staționa, nu demonstrează și conducerea autoturismului pe drumurile publice[3].

---

[1] C. Ap. Galați, dec. pen. nr. 70/R din 1 februarie 2010 (Jurindex), în Marius Andreescu, Raluca-Elena Șimonescu-Diaconu, *op. cit.*, pp. 109-110.

[2] Petre Dungan, *op. cit.*, p. 57.

[3] C. Ap. Constanța, dec. pen. nr. 100/P din 19 februarie 2009 (*Jurindex*), în Marius Andreescu, Raluca-Elena Șimonescu-Diaconu, *op. cit.*, pp. 95-96.

Pentru existența infracțiunii prevăzute în art. 335 alin. (2) C. pen. este necesar a fi îndeplinite următoarele cerințe esențiale: acțiunea de conducere trebuie să se realizeze pe un drum public; acțiunea de conducere trebuie să privească un vehicul; vehiculul condus trebuie să facă parte din categoriile celor pentru care este necesară deținerea permisului de conducere și acțiunea de conducere pe drumurile publice a unui vehicul trebuie realizată de o persoană care se afla în cel puțin una dintre următoarele situații: permisul de conducere nu corespundea categoriei de vehicul condus; permisul i-a fost retras sau anulat; persoanei în cauză i s-a suspendat dreptul de a conduce vehicule pe drumurile publice sau permisul deținut nu-i conferă dreptul de a conduce asemenea vehicul pe teritoriul României.

Un element de diferențiere între această infracțiune și cea examinată anterior, în ceea ce privește existența cerințelor esențiale, este acela că, de această dată, este incriminată conducerea oricărui vehicul, și nu numai a unui autovehicul sau tramvai.

Pentru existența infracțiunii este necesară îndeplinirea cumulativă a primelor trei cerințe menționate și una dintre cerințele care se referă la situația permisului de conducere sau a conducătorului vehiculului (permis necorespunzător categoriei din care face parte vehiculul condus, permis retras sau anulat etc.).

În cazul infracțiunii prevăzute în alin. (3) al art. 335 C. pen. este necesar a fi îndeplinite următoarele cerințe: persoana căreia i s-a încredințat vehiculul să-l fi condus pe un drum public; persoana căreia i s-a încredințat și a condus vehiculul să se afle în una dintre situațiile prevăzute la alin. (1) și (2) din art. 335 (situație cunoscută de cel care a încredințat vehiculul); vehiculul încredințat să facă parte din categoria celora pentru care legea cere obligativitatea deținerii permisului de conducere și persoana să se afle sub influența alcoolului sau a altor substanțe psihoactive.

În practica judiciară s-a decis că fapta inculpatului de a insista ca partea vătămată să conducă autoturismul, deși cunoștea că aceasta nu posedă permis de conducere, urmată de conducerea de către cea din urmă a autovehiculului, întrunește elementele constitutive ale infracțiunii prevăzute de art. 86 alin. (3) din O.U.G. nr. 195/2002[1].

Urmarea imediată pentru fiecare dintre infracțiunile examinate constă în crearea unei stări de pericol pentru siguranța circulație pe drumurile publice, valoare socială apărată prin normele de incriminare.

Asemenea tuturor infracțiunilor, între acțiunea subiectului activ al infracțiunii și urmarea imediată produsă trebuie să existe o **legătură de cauzalitate**, care nu mai trebuie dovedită, deoarece aceasta rezultă direct din materialitatea fiecărei fapte.

b) Latura subiectivă. Forma de vinovăție cu care acționează subiectul activ în cazul infracțiunilor prevăzute în art. 335 C. pen. este intenția, în ambele forme.

De asemenea, pentru existența infracțiunii prevăzute în art. 335 alin. (3) este necesar ca subiectul activ să cunoască faptul că persoana căreia îi încredințează vehiculul se află în una dintre situațiile descrise în textul de incriminare. Necunoașterea acestei situații va conduce la inexistența infracțiunii în această modalitate.

Mobilul și scopul nu au nicio relevanță pentru existența infracțiunilor în materialitatea lor, acestea fiind importante în cadrul procesului de individualizare a pedepselor ce urmează a fi realizat de către instanță.

---

[1] C. Ap. Craiova, dec. pen. nr. 1170/2009 (*Jurindex*), în Marius Andreescu, Raluca-Elena Șimonescu-Diaconu, *op. cit.*, pp. 115-116.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

a) Actele de pregătire. Infracțiunile prevăzute în art. 335 C. pen. se comit întotdeauna cu intenție, fiind posibile actele de pregătire, însă acestea nu se pedepsesc.

Dacă actele de pregătire întrunesc elementele constitutive ale unei alte infracțiuni, aceasta va intra în concurs cu una dintre infracțiunile examinate.

b) Tentativa. Tentativa este posibilă, dar nu este pedepsită de legiuitor.

c) Consumarea. Infracțiunile examinate se consumă în momentul în care se produce urmarea imediată, care constă în punerea în pericol a siguranței circulației pe drumurile publice, respectiv în momentul în care autovehiculul sau tramvaiul este condus pe drumurile publice de către o persoană care nu posedă permis de conducere ori posedă un permis de conducere necorespunzător categoriei sau subcategoriei din care face parte vehiculul în cauză ori are permisul retras sau anulat ori i s-a suspendat dreptul de a conduce autovehicule sau permisul pe care-l deține nu-i conferă dreptul de a conduce autovehicule pe teritoriul României [cazul art. 335 alin. (1) și (2) C. pen.].

De asemenea, consumarea infracțiunii de la alin. (3) al art. 335 C. pen. are loc în momentul în care conducătorul unui autovehicul, aflat într-una dintre situațiile menționate la alin. (1) sau (2) ale art. 335 ori sub influența alcoolului ori a altor substanțe psihoactive, este surprins conducând pe drumurile publice, vehicul în cauză fiindu-i încredințat de o altă persoană care cunoștea situația conducătorului auto.

d) Epuizarea. Pe lângă momentul consumării, în anumite situații, poate exista și un moment al epuizării, moment care coincide cu executarea ultimei acțiuni de conducere pe drumurile publice de către persoana care nu are permis de conducere etc.

Avem aici în vedere situația în care o persoană conduce în mod repetat și cu aceeași rezoluție delictuoasă pe drumurile publice un autovehicul (în condițiile incriminate de lege), caz în care epuizarea infracțiunii va avea loc în momentul executării ultimei acțiuni de conducere, respectiv momentul depistării sale în trafic de către poliție.

B. Modalități

Fiecare dintre infracțiunile examinate prezintă modalități normative distincte.

Astfel, în cazul infracțiunii de la alin. (1), modalitatea normativă constă în conducerea autovehiculului sau a tramvaiului pe drumurile publice, fără ca persoana care execută această acțiune să posede permis de conducere.

În cazul infracțiunii de la alin. (2) sunt prevăzute mai multe modalități normative, respectiv: conducerea pe drumurile publice a unui vehicul pentru care legea prevede obligativitatea obținerii permisului de conducere de către o persoană al cărei permis este necorespunzător categoriei sau subcategoriei din care face parte vehiculul condus; conducerea pe drumurile publice a unui vehicul de către o persoană care are permisul retras sau anulat; conducerea pe drumurile publice a unui vehicul de către o persoană căreia i-a fost suspendat dreptul de a conduce pe drumurile publice și conducerea pe drumurile publice a unui autovehicul de către o persoană care nu are acest drept pe teritoriul României.

Pentru infracțiunea prevăzută la alin. (3), modalitatea normativă constă în încredințarea unui vehicul pentru care legea prevede obligativitatea deținerii permisului de conducere unei persoane despre care se știa că se află în una dintre situațiile menționate la alin. (1) sau (2) sau sub influența alcoolului sau a altor substanțe psihoactive, urmată de conducerea pe drumurile publice a acelui vehicul.

Modalitățile de fapt diferă de la o infracțiune la alta, fiind specifice fiecăreia dintre acestea.

C. Sancțiuni

În cazul infracțiunii prevăzute în alin. (1), pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de la unu la 5 ani, în timp ce, în cazul infracțiunilor de la alin. (2) și (3), pedeapsa este închisoarea de la 6 luni la 3 ani sau amenda.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Fiind infracțiuni specifice siguranței circulației pe drumurile publice și având în vedere valoarea socială apărată, acestea nu au legături cu alte infracțiuni.

B. Aspecte procesuale

În conformitate cu dispozițiile art. 35 C. pr. pen., competența de judecată în primă instanță aparține judecătoriei în a cărei circumscripție teritorială a fost săvârșită infracțiunea, cu excepția cazurilor în care sunt aplicabile dispozițiile art. 38 și ale art. 40 C. pr. pen.

Urmărirea penală se va efectua de către organele de cercetare penală ale poliției judiciare, sub supravegherea procurorului.

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

Așa cum am arătat cu ocazia examinării infracțiunilor prevăzute în art. 334, acestea nu au fost prevăzute în Codul penal din 1969, ci au fost preluate de noul Cod penal din O.U.G. nr. 195/2002, republicată.

B. Situații tranzitorii

În situații tranzitorii, identificarea și aplicarea legii penale mai favorabile de către instanța de judecată trebuie să se realizeze cu respectarea Deciziei nr. 265/2014 a Curții Constituționale, precum și a împrejurărilor concrete ale comiterii fiecărei fapte în parte. În aceste condiții, legea mai favorabilă poate fi atât legea nouă, cât și legea veche.

8. Elemente de drept comparat

Infracțiunea examinată nu este prevăzută în toate codurile penale europene, fiind în schimb menționată în cadrul legilor speciale.

Ca excepție, în **Codul penal finlandez**, în cadrul Capitolului 23 („Infracțiuni la regimul traficului"), Secțiunea 10, este prevăzută infracțiunea de *conducere a unui vehicul de către o persoană care nu posedă permis de conducere*, care constă în fapta unei persoane *care pune în funcțiune, conduce sau controlează un vehicul, tramvai, tren, ambarcațiune sau aparat de zbor fără a avea acest drept sau fără permisul care atestă competența necesară*, pedeapsa prevăzută de lege fiind amenda sau închisoarea de până la 6 luni.

Este de observat că, spre deosebire de legiuitorul român, cel finlandez sancționează această faptă pentru toate categoriile de transporturi.

De asemenea, în **Codul penal francez** este sancționată fapta persoanei care, fără a avea permis de conducere ori având permisul anulat, declarat nul, suspendat sau reținut, în calitate de conducător auto, a accidentat mortal o persoană (art. 221-6-1, 4°).

Conducerea unui vehicul sub influența alcoolului sau a altor substanțe

Art. 336. (1) Conducerea pe drumurile publice a unui vehicul pentru care legea prevede obligativitatea deținerii permisului de conducere de către o persoană care, la momentul prelevării mostrelor biologice, are o îmbibație alcoolică de peste 0,80 g/l alcool pur în sânge se pedepsește cu închisoare de la unu la 5 ani sau cu amendă.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează și persoana, aflată sub influența unor substanțe psihoactive, care conduce un vehicul pentru care legea prevede obligativitatea deținerii permisului de conducere.

(3) Dacă persoana aflată în una dintre situațiile prevăzute în alin. (1) și alin. (2) efectuează transport public de persoane, transport de substanțe sau produse periculoase ori se află în procesul de instruire practică a unor persoane pentru obținerea permisului de conducere sau în timpul desfășurării probelor practice ale examenului pentru obținerea permisului de conducere, pedeapsa este închisoarea de la 2 la 7 ani.

COMENTARII (Conf. univ. dr. Ion Rusu)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Această infracțiune nu are corespondent în Codul penal din 1969, fiind preluată din O.U.G. nr. 195/2002, republicată, unde era prevăzută într-o redactare asemănătoare, însă fără a avea o denumire marginală.

Examinarea comparativă a conținutului legal al celor două infracțiuni relevă existența următoarelor elemente de diferențiere dintre acestea.

Astfel, în noul Cod penal, infracțiunea din art. 87 din O.U.G. nr. 195/2002, republicată, este denumită marginal „**Conducerea unui vehicul sub influența alcoolului sau a altor substanțe**", denumire care nu apărea în textul ordonanței.

În alin. (1) al art. 87 din O.U.G. nr. 195/2002 se prevedea că era incriminată conducerea pe drumurile publice a unui autovehicul sau tramvai de către o persoană care are o îmbibație alcoolică de peste 0,80 g/l alcool pur în sânge, în timp ce, în dispozițiile din art. 336 alin. (1) C. pen., fapta incriminată constă în conducerea pe drumurile publice a unui vehicul pentru care legea prevede obligativitatea deținerii permisului de conducere de către o persoană care, în momentul prelevării mostrelor biologice, are o îmbibație alcoolică de peste 0,80 g/l alcool pur în sânge.

Din examinarea celor două formulări rezultă că noua lege are în vedere conducerea unui vehicul pe drumurile publice pentru care legea prevede obligativitatea deținerii permisului de conducere, în timp ce reglementarea anterioară avea în vedere conducerea unui autovehicul sau tramvai pe drumurile publice.

O altă deosebire fundamentală, care a făcut obiectul unor opinii critice în doctrină (dar care, la momentul actual, este rezolvată prin intervenția Curții Constituționale), constă în momentul considerat de legiuitor ca fiind cel al comiterii infracțiunii.

Unele deosebiri dintre cele două texte se referă și la prevederea în noua lege a pedepsei închisorii (în aceleași limite), dar alternativ cu amenda, precum și la momentul la care sunt prelevate mostrele biologice.

De asemenea, în noua lege, subiectul activ poate fi și persoana care se află sub influența unor substanțe psihoactive, în timp ce O.U.G. nr. 195/2002 avea în vedere persoana care se afla sub influența unor substanțe ori produse stupefiante sau medicamente cu efecte asemănătoare.

De observat că noțiunile de „autovehicul" și „tramvai" din O.U.G. nr. 195/2002 au fost înlocuite cu cea de „vehicul", iar alin. (3) din art. 336 C. pen. corespunde, atât în ceea ce privește conținutul său, cât și în privința limitelor de pedeapsă, infracțiunii din alin. (4) al art. 87 din O.U.G. nr. 195/2002, republicată.

2. Concept și caracterizare

Infracțiunea prevăzută în art. 336 C. pen. (potrivit textului publicat inițial, dar nemodificat la acest moment) constă în acțiunea de conducere pe drumurile publice a unui vehicul pentru care legea prevede obligativitatea deținerii permisului de conducere de către o persoană care, în momentul prelevării probelor biologice, are o îmbibație alcoolică de peste 0,80 g/l alcool pur în sânge sau care se află sub influența unor substanțe psihoactive.

În urma publicării Deciziei nr. 265/2014 a Curții Constituționale, conținutul textului se modifică, în sensul că momentul consumării infracțiunii se identifică cu momentul identificării în trafic a unui conducător auto care se află sub influența alcoolului peste limita admisă de lege sau sub influența unor substanțe psihoactive.

Aceeași faptă este considerată mai gravă, atunci când persoana în cauză efectuează un transport public de persoane, de substanțe sau produse periculoase ori se află în procesul de instruire practică a unor persoane pentru obținerea permisului de conducere sau în timpul desfășurării probelor practice ale examenului pentru obținerea permisului de conducere

Incriminarea acestei fapte este determinată de efectul nociv al alcoolului consumat peste o anumită limită sau a altor substanțe psihoactive care produc, de regulă, tulburări în atitudinea și comportamentul conducătorului auto, generând implicit o diminuare a capacității de a manevra vehiculul pe drumurile publice în condiții de siguranță pentru toți participanții la trafic[1].

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special

Având în vedere natura relațiilor sociale ocrotite, considerăm că obiectul juridic special al infracțiunii examinate este reprezentat de relațiile sociale referitoare la protecția siguranței circulației pe drumurile publice, a căror normală existență și desfășurare sunt condiționate de interzicerea conducerii vehiculelor sub influența băuturilor alcoolice peste o anumită limită sau sub influența unor substanțe psihoactive.

B. Obiectul material

Infracțiunea examinată nu are obiect material.

[1] Ion Rusu, Minodora-Ioana Balan-Rusu, *Infracțiunile contra siguranței circulației...*, *op. cit.*, pp. 141-142.

C. Subiecții infracțiunii

Infracțiunea examinată are: a) un subiect activ; b) un subiect pasiv.

a) Subiectul activ. Subiectul activ nemijlocit al acestei infracțiuni, în cazul modalităților prevăzute în alin. (1) și (2), precum și în alin. (3), în cazul efectuării unui transport de persoane sau de substanțe sau produse periculoase, poate fi orice persoană fizică ce îndeplinește condițiile generale cerute de lege.

În cazul modalității agravate, care constă în fapta persoanei care se află în una dintre situațiile menționate la alin. (1) sau (2), este în procesul de instruire practică a unor persoane pentru obținerea permisului de conducere sau în timpul desfășurării probelor practice ale examenului pentru obținerea permisului de conducere, subiectul activ trebuie să fie calificat.

Nu suntem de acord cu opinia conform căruia subiectul activ este întotdeauna calificat, motivat de „prevederea din norma de incriminare potrivit căreia cel care conduce pe drumurile publice un vehicul trebuie să dețină permis de conducere"[1].

Dintr-o asemenea opinie s-ar desprinde concluzia că persoana care nu deține permis de conducere și este identificată în trafic conducând un vehicul sub influența alcoolului peste limita legală va comite numai infracțiunea prevăzută în art. 335 C. pen., nu și cea examinată. Practica judiciară, precum și doctrina în materie demonstrează că, într-o asemenea situație, cele două infracțiuni vor fi reținute în concurs.

În ceea ce privește persoana juridică, considerăm că în anumite împrejurări, destul de rare, poate răspunde penal în calitate de subiect activ, atunci când persoană fizică din conducerea persoanei juridice care are în obiectul său de activitate transportul auto de substanțe sau produse periculoase ori de persoane dispune ca un angajat să conducă pe drumurile publice un vehicul (în interesul persoanei juridice în cauză), deși cunoaște că acesta se află în una dintre situațiile prevăzute în alin. (1) sau (2).

b) Subiectul pasiv. Subiect pasiv principal al infracțiunii examinate este statul, în calitatea sa de titular al valorilor sociale apărate.

Uneori, în funcție de particularitățile cauzei, poate exista și un subiect pasiv secundar, care se poate identifica cu persoana fizică sau juridică ce a suferit o vătămare a drepturilor sale legitime în urma săvârșirii infracțiunii în concurs cu altă infracțiune care nu face parte din această grupă (ucidere din culpă, vătămare corporală din culpă).

c) Participația penală. În cazul infracțiunii examinate, participația penală este posibilă sub toate formele.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii

În cadrul structurii și conținutului juridic al infracțiunii, vor fi examinate: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv.**

A. Situația premisă

În cazul infracțiunii de conducere a unui vehicul pe drumurile publice sub influența alcoolului sau a altor substanțe, situația premisă constă în preexistența unor stări, situații, condiții în care se află subiectul activ și în existența unor norme juridice care reglementează poziția psihică și fizică a unei persoane care conduce un vehicul pe drumurile publice.

[1] Petre Dungan, *op. cit.*, p. 61.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii

Conținutul constitutiv al infracțiunii este format din: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă. Din structura laturii obiective a acestei infracțiuni fac parte elementul material, cerințele esențiale, urmarea imediată și legătura de cauzalitate.

Elementul material al laturii obiective în cazul infracțiunii de conducere a unui vehicul sub influența alcoolului sau a altor substanțe psihoactive se realizează prin două acțiuni distincte.

În cazul modalității **prevăzute în alin. (1) al art. 336**, acțiunea constă în conducerea unui vehicul pe drumurile publice de către o persoană care are o îmbibație alcoolică de peste 0,80 g/l alcool pur în sânge, iar **în cazul alin. (2)**, acțiunea constă în conducerea pe drumurile publice a unui vehicul de către o persoană care se află sub influența unor substanțe psihoactive.

În cazul **modalității prevăzute în alin. (3)**, acțiunea subiectului activ aflat în una dintre situațiile menționate mai sus constă în conducerea pe drumurile publice a unei anumite categorii de vehicule, respectiv cele destinate transportului public de persoane, transportului de substanțe sau produse periculoase, sau aflat în procesul de instruire practică a unor persoane pentru obținerea permisului de conducere sau în timpul desfășurării probelor practice ale examenului pentru obținerea permisului de conducere.

Atât pentru stabilirea îmbibației alcoolice din sânge, cât și pentru stabilirea existenței unor substanțe psihoactive este necesară prelevarea unor mostre biologice care, ulterior, sunt supuse unor analize toxicologice în laborator.

Asemenea altor infracțiuni de acest gen, pentru a se constata existența infracțiunii de conducere a unui vehicul sub influența alcoolului sau a altor substanțe, este necesară îndeplinirea unor **cerințe esențiale**.

Aceste cerințe esențiale specifice acestei infracțiuni, în formularea sa inițială, sunt:

- conducătorul auto să fi condus vehiculul pe un drum public;
- vehiculul condus să facă parte din categoria celor pentru care legea cere deținerea permisului de conducere;
- la momentul identificării în trafic, conducătorul vehiculului să aibă o îmbibație alcoolică de peste 0,80 g/l alcool pur în sânge sau să se afle sub influența altor substanțe psihoactive.

Precizăm că aceste trei cerințe sunt valabile atât pentru existența infracțiunii în una dintre modalitățile simple, cât și în modalitatea agravată, care trebuie îndeplinite cumulativ, cu excepția celei alternative, care se referă la concentrația în sânge de alcool sau a altor substanțe psihoactive.

În plus, pe lângă existența acestor cerințe, în cazul alin. (3) este necesar a se stabili că persoana în cauză se află în una dintre situațiile menționate în norma de incriminare, respectiv: a efectuat un transport public de persoane sau substanțe ori produse periculoase sau persoana în cauză se află în procesul de instruire practică a unor persoane pentru obținerea permisului de conducere ori în timpul desfășurării probelor practice ale examenului pentru obținerea permisului de conducere.

În ceea ce privește prima cerință esențială (necesitatea stabilirii conducerii unui vehicul pe un drum public), în practica judiciară s-a stabilit că definiția drumului public este dată în art. 6 pct. 14 din O.U.G. nr. 195/2002, potrivit căreia „drumul public este orice cale de comunicație terestră, cu excepția căilor ferate, special

amenajată pentru traficul pietonal sau rutier, deschisă circulație publice; drumurile care sunt închise circulației publice sunt semnalizate la intrare cu inscripții vizibile"[1].

În privința îndeplinirii celei de-a doua cerințe, care vizează necesitatea conducerii pe drumurile publice a unui vehicul pentru care legea prevede obligativitatea deținerii permisului de conducere, nu există aspecte controversate sau de interpretare, această situație fiind clarificată prin Anexa 1 din O.U.G. nr. 195/2002, republicată, unde sunt prevăzute categoriile de vehicule pentru care se eliberează permisul de conducere.

Pentru constatarea consumului unor alte substanțe psihoactive este necesară analiza de laborator, care trebuie să stabilească atât existența acestor substanțe în corpul conducătorului auto, cât și efectul nociv al acestora raportat la atitudinea și comportamentul persoanei în cauză în trafic.

Dispoziția prin care legiuitorul a disociat momentul comiterii acestei infracțiuni, care, de fiecare dată, coincide cu momentul identificării în trafic a conducătorului auto aflat sub influența alcoolului sau a altor substanțe, de momentul recoltării mostrelor biologice a fost criticată în doctrină[2].

Recent, Curtea Constituțională, prin Decizia nr. 732 din 16 decembrie 2014[3], a decis că sintagma „la momentul prelevării mostrelor biologice" din cuprinsul dispozițiilor art. 336 alin. (1) C. pen. este neconstituțională.

În aceste condiții, având în vedere dispozițiile art. 147 alin. (1) din Constituția României, dispoziția menționată mai sus, declarată neconstituțională, este suspendată de drept.

Datorită acestei situații, cerința esențială este modificată, astfel încât, începând cu 27 ianuarie 2015 (data publicării deciziei în Monitorul Oficial al României), momentul prelevării mostrelor biologice nu mai corespunde momentului comiterii infracțiunii.

Pe cale de consecință, de la data menționată, procedura de constatare a acestei infracțiuni va fi identică cu procedura aplicată înainte de intrarea în vigoare a noului Cod penal, care presupune prelevarea a două mostre biologice, precum și posibilitatea recalculării alcoolemiei, la solicitarea subiectului activ al infracțiunii.

Urmarea imediată în cazul infracțiunii de conducere a unui vehicul sub influența alcoolului sau a altor substanțe constă în crearea unei stări de pericol pentru relațiile sociale privind siguranța circulației pe drumurile publice, relații care, în esența lor, formează obiectul ocrotirii penale.

În cazul acestei infracțiuni, între acțiunea incriminată și urmarea imediată, care constă în provocarea unei stări de pericol, există o **legătură de cauzalitate**, care nu trebuie dovedită, aceasta existând *ex re*.

b) Latura subiectivă. Forma de vinovăție cu care acționează subiectul activ în cazul infracțiunii examinate este intenția, cu ambele forme.

Pentru existența infracțiunii, mobilul și scopul nu au nicio relevanță, stabilirea acestora fiind importantă în cadrul procesului de individualizare a sancțiunilor de drept penal realizat de către instanța de judecată.

---

[1] C. Ap. Alba-Iulia, dec. pen. nr. 120 din 9 februarie 2010 (*Jurindex*), în Marius Andreescu, Raluca-Elena Șimonescu-Diaconu, *op. cit.*, pp. 191-193.

[2] Ion Rusu, Minodora-Ioana Balan-Rusu, *Infracțiunile contra siguranței circulației...*, *op. cit.*, pp. 155-156.

[3] Publicată în M. Of. nr. 69 din 27 ianuarie 2015.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

a) Actele de pregătire. Având în vedere că infracțiunea examinată se comite întotdeauna cu intenție, actele de pregătire sunt posibile, dar nu sunt sancționate de lege.

b) Tentativa. Deși posibilă, asemenea actelor de pregătire, tentativa nu este sancționată de lege.

c) Consumarea infracțiunii. În concret, datorită noilor modificări ale legii anterioare, consumarea acestei infracțiuni are loc la momentul prelevării probelor biologice, moment care, de fiecare dată, se identifică cu un moment ulterior identificării în trafic, de multe ori existând o diferență importantă în timp.

B. Modalități

Infracțiunea examinată prezintă două modalități normative simple și trei modalități normative agravate.

a) Modalități normative simple. Prima modalitate normativă simplă prevăzută în alin. (1) constă în fapta unei persoane de a conduce un vehicul pe drumurile publice în condițiile în care are o îmbibație alcoolică de peste 0,80 g/l alcool pur în sânge, la momentul prelevării mostrelor biologice.

Cea de-a doua modalitate constă în fapta unei persoane aflate sub influența altor substanțe psihoactive, care conduce pe drumurile publice un vehicul.

Nu are nicio relevanță dacă subiectul activ deține sau nu permis de conducere corespunzător categoriei din care face parte vehiculul condus sau dacă are sau nu are permis de conducere.

b) Modalități normative agravate. Modalitățile normative agravate sunt prevăzute în alin. (3) al art. 336 și constau în:

- fapta unei persoane de a efectua transport public de persoane, aflată în una dintre situațiile prevăzute în alin. (1) sau (2);
- fapta unei persoane de a efectua transport de substanțe sau produse periculoase, aflată în una dintre situațiile prevăzute alin. (1) sau (2);
- fapta unei persoane care, aflându-se în procesul de instruire practică a unor persoane pentru obținerea permisului de conducere sau în timpul desfășurării probelor practice ale examenului pentru obținerea permisului de conducere, desfășoară aceste activități fiind în una dintre situațiile prevăzute în alin. (1) sau (2).

C. Sancțiuni

Pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de la unu la 5 ani sau amendă, în cazul săvârșirii infracțiunii într-una dintre modalitățile simple prevăzute la alin. (1) sau (2), și închisoare de la 2 la 7 ani, în cazul modalităților agravate.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Fiind o infracțiune specifică siguranței circulației pe drumurile publice și având în vedere valoarea socială apărată, aceasta nu are legături cu alte infracțiuni.

B. Aspecte procesuale

Potrivit dispozițiile art. 35 C. pr. pen., competența de judecată în primă instanță aparține judecătoriei în a cărei circumscripție teritorială a fost săvârșită infracțiunea, cu excepția cazurilor în care sunt aplicabile dispozițiile art. 38 și ale art. 40 C. pr. pen.

Urmărirea penală se va efectua de către organele de cercetare penală ale poliției judiciare, sub supravegherea procurorului.

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

Infracțiunea de conducere a unui vehicul sub influența alcoolului sau a altor substanțe nu este prevăzută în Codul penal din 1969, fiind preluată, selectiv, din O.U.G. nr. 195/2002 privind circulația pe drumurile publice, republicată, cu modificările și completările ulterioare (art. 87).

B. Situații tranzitorii

În situații tranzitorii, care implică identificarea și aplicarea legii penale mai favorabile, instanța de judecată trebuie să aibă în vedere necesitatea respectării Deciziei nr. 265/2014 a Curții Constituționale, precum și împrejurările concrete ale comiterii fiecărei fapte în parte. În acest context, legea penală mai favorabilă poate fi atât legea nouă, cât și legea veche.

8. Elemente de drept comparat

A. Codul penal german. Infracțiunea examinată este prevăzută în dispozițiile §315c alin. (1), sub denumirea marginală „Periclitarea siguranței traficului rutier", unde se menționează că *instanța aplică pedeapsa cu închisoarea de până la 5 ani sau amendă persoanei care:*

1. conduce un autovehicul, cu toate că nu poate conduce un vehicul în deplină siguranță, datorită faptului că:

a) a consumat băuturi alcoolice sau alte substanțe stupefiante (...).

În cazul menționat, tentativa se pedepsește.

B. Codul penal finlandez. În Codul penal finlandez, această infracțiune este prevăzută în conținutul legal al mai multor infracțiuni din cadrul Capitolului 23.

Prima infracțiune este prevăzută în Secțiunea 3, cu denumirea marginală „Conducerea sub influența alcoolului", care constă în acțiunea unei persoane de a conduce un vehicul cu motor sau un tramvai, după ce a consumat alcool, astfel încât nivelul alcoolului în sânge depășește 0,5 la mie alcool pur în sânge sau aerul expirat prezintă 0,22 miligrame de alcool pe litru de aer expirat.

O altă infracțiune este prevăzută în Secțiunea 4, cu denumirea marginală „Conducerea în stare avansată de ebrietate", și constă în fapta persoanei de a conduce un vehicul sub influența alcoolului, având un nivel al concentrației de alcool pur în sânge de cel puțin 1,2 la mie sau cel puțin 0,53 miligrame de alcool pe litru de aer expirat.

Ultima infracțiune este prevăzută în cadrul Secțiunii 8, denumită marginal „Lăsarea unui vehicul pe mâna unei persoane aflate sub influența alcoolului", faptă care va fi reținută în situația în care o persoană lasă un vehicul cu motor, tramvai, tren, ambarcațiune sau aparat de zbor spre a fi pus în funcțiune, condus sau controlat de o persoană care este în mod evident într-o asemenea stare.

C. Codul penal spaniol. În art. 379 este prevăzută fapta persoanei care conduce un vehicul cu motor sau un ciclomotor aflat sub influența drogurilor toxice, a stupefiantelor, a substanțelor psihotrope sau a băuturilor alcoolice. Pedeapsa prevăzută este închisoarea de la 3 la 6 luni sau amenda de la 6 la 12 luni și, după caz, privarea dreptului de a conduce vehicule cu motor sau un ciclomotor pe o perioadă cuprinsă între un an la 4 ani.

D. Codul penal francez. În art. 221-6-1 se prevede fapta potrivit căreia *stângăcia, imprudența, neatenția, neglijența sau încălcarea unei obligații legislative sau reglementate de securitate sau de prudență prevăzute în art. 221-6 este*

comisă de conducătorul unui automobil terestru cu motor, omorul involuntar se pedepsește cu 5 ani închisoare și amendă de 75.000 de euro.

Ca modalități agravate, legiuitorul francez reține:

- fapta conducătorului auto de a se afla în stare de ebrietate *clară sau în stare alcoolică caracterizată de o concentrație de alcool în sânge sau în aerul expirat egal sau mai mare cu procentele stabilite de către dispozițiile legislative sau reglementate de Codul traficului rutier (...)*;

- *rezultă din analiza sangvină că conducătorul folosește substanțe sau plante clasate drept stupefiante (...)*.

E. Codul penal belgian. În art. 291ș și 292ș sunt prevăzute două infracțiuni, respectiv *conducerea periculoasă a unui vehicul rutier* și *conducerea vehiculului în stare de ebrietate.*

Astfel, potrivit dispozițiilor art. 291ș, fapta constă în acțiunea persoanei aflate în stare de ebrietate sau sub influența alcoolului de a conduce un vehicul, cu sau fără motor, pe un drum public; infracțiunea de la art. 292ș constă în fapta persoanei care conduce un autovehicul, cu sau fără motor, pe un drum public, cu un grad de alcool în sânge egal sau mai mare de 1,2 g/l.

F. Codul penal din Republica Moldova. În cadrul art. 264, denumit marginal „Încălcarea regulilor de securitate a circulației sau de exploatare a mijloacelor de transport de către persoana care conduce mijlocul de transport", este sancționată fapta unei persoane care conduce mijlocul de transport și încalcă regulile de securitate a circulației sau de exploatare a mijloacelor de transport, dacă s-a cauzat o vătămare medie a integrității corporale sau a sănătății sau daune materiale de proporții mari.

Infracțiunea prevede două modalități agravate, respectiv când această acțiune este comisă în stare de ebrietate și în situația în care urmarea a constat în decesul a două sau mai multe persoane [alin. (4) și (6)].

Refuzul sau sustragerea de la prelevarea de mostre biologice

Art. 337. Refuzul ori sustragerea conducătorului unui vehicul pentru care legea prevede obligativitatea deținerii permisului de conducere ori a instructorului auto, aflat în procesul de instruire, sau a examinatorului autorității competente, aflat în timpul desfășurării probelor practice ale examenului pentru obținerea permisului de conducere, de a se supune prelevării de mostre biologice necesare în vederea stabilirii alcoolemiei ori a prezenței unor substanțe psihoactive se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

COMENTARII (Conf. univ. dr. Ion Rusu)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Infracțiunea de refuz sau sustragere de la prelevarea de mostre biologice prevăzută în art. 337 C. pen. nu are corespondent în Codul penal din 1969, fiind preluată din O.U.G. nr. 195/2002, republicată, art. 87 alin. (5).

Examinarea comparativă a conținutului legal al celor două infracțiuni relevă existența unor elemente atât de diferențiere, cât și de asemănare.

Astfel, în noul Cod penal, în art. 337, infracțiunea din art. 87 alin. (5) din O.U.G. nr. 195/2002, republicată, este denumită marginal „**Refuzul sau sustragerea de la prelevarea de mostre biologice**", denumire care nu apărea în textul legii speciale anterioare.

De asemenea, în noul Cod penal, subiectul activ al infracțiunii este conducătorul unui vehicul pentru care legea prevede obligativitatea deținerii permisului de conducere, în timp ce, în O.U.G. nr. 195/2002, subiectul activ al infracțiunii era conducătorul unui autovehicul sau tramvai; în felul acesta, noul Cod penal extinde sfera subiecților activi la conducătorii de vehicule, fiind aici incluși și cei ai autovehiculelor și tramvaielor, considerate de legiuitor vehicule.

În noul Cod penal este prevăzută sintagma „ori a prezenței unor substanțe psihoactive", care înlocuiește expresia din O.U.G. nr. 195/2002 – „prezenței de produse sau substanțe stupefiante ori a medicamentelor cu efecte similare acestora".

De asemenea, în noul Cod penal nu mai este prevăzută și modalitatea refuzului testării aerului expirat, așa cum era prevăzut în reglementarea anterioară, legiuitorul menținându-și astfel orientarea de stabilire a concentrației de alcool sau a altor substanțe psihoactive numai prin probe științifice, aspect, de asemenea, pozitiv, în acord cu legislația europeană modernă în domeniu.

În noua lege sunt prevăzute, ca modalități normative, acțiunile de refuz sau sustragere, în timp ce în reglementarea specială anterioară, pe lângă aceste două modalități, era prevăzută și împotrivirea.

În noul Cod penal, a fost înlocuită expresia „probe biologice" cu cea de „mostre biologice", soluția adoptată fiind, în opinia noastră, mai bună.

În noua lege, pedeapsa prevăzută este închisoarea de la unu la 5 ani, în timp ce în reglementarea specială anterioară, pedeapsa prevăzută era închisoarea de la 2 la 7 ani, rezultând o reducere justificată a limitelor minime și maxime ale pedepsei cu închisoarea.

Ca elemente de asemănare a conținuturilor celor două infracțiuni, precizăm menținerea acestei infracțiuni și în noua legislație, precum și menținerea în sfera subiecților activi a instructorilor auto și a examinatorilor[1].

2. Concept și caracterizare

Infracțiunea refuz sau sustragere de la prelevarea de mostre biologice, asemenea celor examinate anterior, prevăzută în art. 337 C. pen., face parte dintre infracțiunile contra siguranței circulației pe drumurile publice.

Infracțiunea examinată poate fi reținută în sarcina subiectului activ numai în condițiile în care acesta, în calitate de conducător auto, este oprit și identificat în trafic conducând un vehicul pentru care legea prevede obligativitatea deținerii permisului de conducere, iar la solicitarea expresă a agentului constatator (un angajat al poliției rutiere) de a se supune prelevării unor mostre biologice, refuză sau se sustrage de la prelevarea efectivă a mostrelor biologice.

De asemenea, această infracțiune poate fi reținută și în sarcina instructorului auto sau a examinatorului care refuză sau se sustrage de la prelevarea mostrelor biologice, la solicitarea agentului constatator.

[1] Ion Rusu, Minodora-Ioana Balan-Rusu, *Infracțiunile contra siguranței circulației...*, *op. cit.*, pp. 167-169.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special

Având în vedere natura relațiilor sociale apărate, considerăm că obiectul juridic special al infracțiunii examinate este reprezentat de relațiile sociale referitoare la protecția siguranței circulației pe drumurile publice, a căror normală existență și desfășurare este condiționată de incriminarea faptei de refuz sau sustragere de la recoltarea mostrelor biologice, precum și de relațiile sociale care asigură înfăptuirea justiției.

B. Obiectul material

De regulă, infracțiunea examinată nu are obiect material.

C. Subiecții infracțiunii

Infracțiunea prevăzută în art. 337 C. pen. are: a) un subiect activ; b) un subiect pasiv.

a) Subiectul activ. De regulă, subiectul activ nemijlocit al acestei infracțiuni nu este calificat, deoarece, potrivit normei de incriminare, subiect activ poate fi orice persoană fizică ce este identificată în trafic conducând un vehicul pentru care legea prevede obligativitatea deținerii permisului de conducere. Nu are nicio importanță dacă persoana în cauză este sau nu este deținătoarea unui permis de conducere corespunzător categoriei de vehicul condus.

Pe lângă această categorie, legea prevede și alte două categorii de subiecți activi, ambele impunând o anumită calificare.

Astfel, va trebui să existe un subiect activ calificat, calificarea acestuia constând în calitatea sa de instructor auto care, aflat în procesul de instruire a persoanelor care se pregătesc pentru susținerea examenului în vederea obținerii permisului de conducere, la solicitarea motivată a agentului constatator, refuză sau se sustrage de la prelevarea mostrelor biologice.

De asemenea, va avea calitatea de subiect activ calificat examinatorul, aflat în timpul desfășurării probelor practice ale examenului pentru obținerea permisului de conducere, care refuză sau se sustrage de la prelevarea unor mostre biologice, la solicitarea motivată a agentului constatator.

b) Subiectul pasiv. Subiect pasiv principal al infracțiunii examinate este statul, în calitatea sa de titular al valorilor sociale apărate.

c) Participația penală. În cazul infracțiunii examinate, participația penală este posibilă în forma instigării sau a complicității.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă

Aceasta presupune existența unei situații concrete, care ar impune obligația conducătorului de vehicul, instructorului auto sau examinatorului de a accepta prelevarea unor mostre biologice la solicitarea agentului constatator, necesare pentru stabilirea alcoolemiei ori a altor substanțe psihoactive și, totodată, a unui cadru legal de sancționare a refuzului de a se supune dispozițiilor legii.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii

Conținutul constitutiv al infracțiunii examinate este alcătuit din: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă. Din structura laturii obiective a infracțiunii de refuz sau sustragere de la prelevarea de mostre biologice fac parte elementul material, unele cerințe esențiale, urmarea imediată și legătura de cauzalitate.

Elementul material al laturii obiective se realizează prin două acțiuni diferite.

Prima acțiune constă în refuzul conducătorului auto, al instructorului auto sau examinatorului de a se supune prelevării de mostre biologice la solicitarea justificată a agentului constatator.

Prin termenul de „refuz", în sensul dorit de legiuitor, se înțelege atitudinea persoanei în cauză de a nu accepta, de a respinge solicitarea unui cadru al poliției rutiere de a i se preleva mostre biologice.

În acest sens, în practica judiciară s-a reținut că, pentru realizarea elementului material al laturii obiective, refuzul trebuie manifestat expres[1].

Cea de-a doua acțiune prin care se realizează elementul material al laturii obiective constă în sustragerea conducătorului auto, al instructorului sau examinatorului de la prelevarea mostrelor biologice.

Prin termenul de „sustragere" se înțelege acțiunea subiectului activ al infracțiunii de a evita, de a se împotrivi sau eschiva în diferite modalități de la prelevarea mostrelor biologice.

Prin sintagma de „a preleva", în sensul legii, se înțelege activitatea organelor de specialitate prin care se ridică o cantitate suficientă de sânge, urină ori alte substanțe organice umane care sunt absolut necesare pentru stabilirea alcoolemiei sau a prezenței unor substanțe psihoactive în corpul uman.

Pentru întregirea elementului material al laturii obiective a infracțiunii este necesară îndeplinirea următoarelor **cerințe esențiale**: conducătorul auto să fie identificat pe un drum public conducând un vehicul pentru care legea prevede obligativitatea deținerii permisului de conducere; chiar dacă această cerință esențială nu este menționată expres în textul de incriminare, existența acesteia rezultă din interpretarea sintagmei „conducătorului unui vehicul pentru care legea prevede obligativitatea deținerii permisului de conducere"; instructorul auto să se afle în procesul de instruire, ceea ce presupune conducerea vehiculului pe drumurile publice, fie de către instructor, fie de către persoana care se pregătește pentru obținerea permisului de conducere și examinatorul trebuie să se afle în procesul desfășurării probelor practice ale examenului pentru obținerea permisului de conducere; de reținut este faptul că infracțiunea subzistă chiar dacă examinatorul a executat acțiunea de refuz sau de sustragere de la prelevarea mostrelor biologice, în alte condiții, deoarece va fi avută în vedere calitatea acestuia de conducător al unui vehicul.

Urmarea imediată în cazul acestei infracțiuni constă în crearea unei stări de pericol pentru relațiile sociale privind siguranța pe drumurile publice.

Între acțiunile incriminate de lege și urmarea imediată, care constă în crearea unei stări de pericol pentru siguranța circulației pe drumurile publice, trebuie să existe o **legătură de cauzalitate**, care nu mai trebuie dovedită, rezultând chiar din acțiunea incriminată.

b) Latura subiectivă. Forma de vinovăție cu care acționează subiectul activ în cazul infracțiunii examinate este intenția, în ambele forme.

Pentru existența infracțiunii, mobilul și scopul nu au nicio relevanță, stabilirea acestora fiind importantă numai în cadrul procesului de individualizare a pedepselor realizat de către instanța de judecată.

[1] C. Ap. Pitești, dec. pen. nr. 502 din 3 mai 2011 (Ecris).

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

a) Actele de pregătire. Având în vedere că infracțiunea examinată se comite întotdeauna cu intenție, actele de pregătire sunt posibile, dar nu sunt sancționate de lege.

b) Tentativa. Deși posibilă, asemenea actelor de pregătire, tentativa nu este incriminată.

c) Consumarea infracțiunii. Infracțiunea se consumă în momentul în care conducătorul auto, instructorul sau examinatorul refuză sau se sustrage de la prelevarea mostrelor biologice.

B. Modalități

Prima modalitate normativă constă în fapta conducătorului unui vehicul pentru care legea prevede obligativitatea deținerii permisului de conducere, a instructorului auto, aflat în procesul de instruire, ori a examinatorului autorității competente, aflat în timpul desfășurării probelor practice ale examenului pentru obținerea permisului de conducere, de a refuza să se supună prelevării de mostre biologice necesare pentru stabilirea alcoolemiei ori a prezenței altor substanțe, la solicitarea agenților poliției rutiere.

Cea de-a doua modalitate normativă simplă constă în fapta conducătorului unui vehicul pentru care legea prevede obligativitatea deținerii permisului de conducere, a instructorului auto, aflat în procesul de instruire, ori a examinatorului autorității competente, aflat în timpul desfășurării probelor practice ale examenului pentru obținerea permisului de conducere, de a se sustrage de la prelevarea de mostre biologice necesare pentru stabilirea alcoolemiei ori a prezenței altor substanțe, la solicitarea agenților poliției rutiere.

Infracțiunea prezintă mai multe modalități de fapt, pentru fiecare dintre cele două modalități normative, cum sunt în cazul refuzului, exprimarea verbală, în scris, tacit etc.

C. Sancțiuni

Pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de la unu la 5 ani.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Fiind o infracțiune specifică siguranței circulației pe drumurile publice și având în vedere valoarea socială apărată, aceasta nu are legături cu alte infracțiuni.

B. Aspecte procesuale

Potrivit dispozițiilor art. 35 C. pr. pen., competența de judecată în primă instanță aparține judecătoriei în a cărei circumscripție teritorială a fost săvârșită infracțiunea, cu excepția cazurilor în care sunt aplicabile dispozițiile art. 38 și ale art. 40 C. pr. pen.

Urmărirea penală se va efectua de către organele de cercetare penală ale poliției judiciare, sub supravegherea procurorului.

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

Infracțiunea de refuz sau sustragere de la prelevarea de mostre biologice nu este prevăzută în Codul penal din 1969, fiind preluată, selectiv, din O.U.G. nr. 195/2002 privind circulația pe drumurile publice, republicată, cu modificările și completările ulterioare [art. 87 alin. (5)].

B. Situații tranzitorii

În situații tranzitorii, cu respectarea Deciziei nr. 265/2014 a Curții Constituționale, instanța de judecată va trebui să identifice și să aplice legea penală mai favorabilă, ținând seama de împrejurările concrete ale comiterii fiecărei fapte în parte.

Astfel, poate fi identificată ca fiind mai favorabilă atât legea veche, cât și legea nouă.

8. Elemente de drept comparat

Infracțiunea examinată nu este prevăzută în majoritatea codurilor penale europene, aceasta făcând obiectul unor mențiuni speciale în legile speciale.

Ca și excepție, în cadrul art. 380 **C. pen. spaniol** este incriminată fapta persoanei care, în calitate de conducător de vehicule, cu motor sau ciclomotoare, la cererea agentului autorității, refuză să se supună probelor stabilite legal pentru dovedirea faptelor menționate anterior (în art. 379, unde este sancționată conducerea sub influența drogurilor toxice, stupefiantelor, substanțelor psihotrope sau a băuturilor alcoolice) și care va fi pedepsită ca autor al infracțiunii de nesupunere gravă, prevăzută în art. 556.

Potrivit art. 556, *persoanele care, fără a fi menționate în art. 550, opun rezistență autorității sau agenților săi sau dovedesc insubordonare gravă, în exercitarea atribuțiilor lor, vor fi pedepsite cu pedeapsa închisorii de la 6 luni la un an.*

De asemenea, **Codul penal francez** prevede sancționarea persoanei care refuză să se supună verificărilor destinate pentru determinarea existenței unei stări alcoolice sau a consumului de stupefiante (art. 221-6-1, 2^0, 3^0).

Părăsirea locului accidentului ori modificarea sau ștergerea urmelor acestuia

Art. 338. (1) Părăsirea locului accidentului, fără încuviințarea poliției sau a procurorului care efectuează cercetarea locului faptei, de către conducătorul vehiculului sau de către instructorul auto, aflat în procesul de instruire, ori de către examinatorul autorității competente, aflat în timpul desfășurării probelor practice ale examenului pentru obținerea permisului de conducere, implicat într-un accident de circulație, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează și fapta oricărei persoane de a modifica starea locului sau de a șterge urmele accidentului de circulație din care a rezultat uciderea sau vătămarea integrității corporale ori a sănătății uneia sau mai multor persoane, fără acordul echipei de cercetare la fața locului.

(3) Nu constituie infracțiune părăsirea locului accidentului când:

a) în urma accidentului s-au produs doar pagube materiale;

b) conducătorul vehiculului, în lipsa altor mijloace de transport, transportă el însuși persoanele rănite la cea mai apropiată unitate sanitară în măsură să acorde

asistență medicală necesară și la care a declarat datele personale de identitate și numărul de înmatriculare sau înregistrare a vehiculului condus, consemnate într-un registru special, dacă se înapoiază imediat la locul accidentului;

c) conducătorul autovehiculului cu regim de circulație prioritară anunță de îndată poliția, iar după terminarea misiunii se prezintă la sediul unității de poliție pe a cărei rază de competență s-a produs accidentul, în vederea întocmirii documentelor de constatare;

d) victima părăsește locul faptei, iar conducătorul de vehicul anunță imediat evenimentul la cea mai apropiată unitate de poliție.

COMENTARII (Conf. univ. dr. Ion Rusu)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Infracțiunea constând în părăsirea locului accidentului ori în modificarea sau ștergerea urmelor acestuia este prevăzută în art. 338 C. pen., neavând corespondent în Codul penal din 1969, fiind preluată din O.U.G. nr. 195/2002, republicată (art. 89).

Examinarea comparativă a conținutului legal al celor două infracțiuni relevă existența unor elemente de diferențiere, precum și de asemănare între cele două reglementări.

Astfel, în noul Cod penal, în art. 338, denumirea marginală a infracțiunii este **„Părăsirea locului accidentului ori modificarea sau ștergerea urmelor acestuia"**, denumire care nu apărea în textul ordonanței.

De asemenea, în noul Cod penal, acțiunea de părăsire trebuie să se realizeze fără încuviințarea poliției sau a procurorului, în timp ce în O.U.G. nr. 195/2002 era menționată doar încuviințarea poliției (nu și a procurorului).

În noul Cod penal, acțiunea constă în părăsirea locului accidentului, în timp ce ordonanța prevedea că părăsirea locului accidentului trebuia să fi avut loc în condițiile în care s-a produs uciderea sau vătămarea integrității corporale ori a sănătății uneia sau mai multor persoane ori dacă accidentul s-a produs ca urmare a unei infracțiuni.

Ca elemente de asemănare a conținuturilor celor două infracțiuni, menționăm: subiecții activi ai infracțiunilor sunt aceiași; menținerea în textul de incriminare a două infracțiuni distincte, respectiv părăsirea locului accidentului și modificarea sau ștergerea urmelor accidentului; conținut juridic identic în cazul infracțiunii de modificare sau ștergere a urmelor accidentului de circulație și limite minime și maxime identice ale pedepselor prevăzute în ambele texte, respectiv închisoarea de la 2 la 7 ani.

Cauzele de impunitate cuprinse în cele două legi sunt prevăzute în dispoziții identice [art. 338 alin. (3) lit. b), c) și d) C. pen. și cele de la art. 89 alin. (3), (4) și (5) din O.U.G. nr. 195/2002, republicată].

Ca element de diferențiere, consemnăm dispoziția din art. 338 alin. (3) lit. a) C. pen., care nu era menționată în ordonanță.

2. Concept și caracterizare

Infracțiunea examinată are în vedere două acțiuni distincte, și anume: acțiunea de părăsire a locului accidentului, fără încuviințarea poliției sau a procurorului care efectuează cercetarea la fața locului, de către conducătorul vehiculului sau de către instructorul auto, aflat în procesul de instruire, ori de către examinatorul autorității competente, aflat în timpul desfășurării probelor practice ale examenului pentru obținerea permisului de conducere, implicat într-un accident de circulație; acțiunea oricărei persoane de a modifica starea locului sau de a șterge urmele accidentului de circulație din care a rezultat uciderea sau vătămarea integrității corporale ori a sănătății uneia sau a mai multor persoane, fără acordul echipei de cercetare la fața locului.

Pentru existența infracțiunii prevăzute în art. 338 alin. (2) este necesar ca acțiunea de a modifica starea locului sau de ștergere a urmelor să aibă loc în urma unui accident care a avut ca urmare uciderea sau vătămarea integrității corporale sau a sănătății uneia sau mai multor persoane, fără acordul echipei de cercetare la fața locului.

Modificarea locului faptei sau ștergerea urmelor nu este permisă în nicio împrejurare (până la terminarea cercetării la fața locului), în schimb, părăsirea locului accidentului este permisă, în anumite împrejurări, anumitor categorii de persoane, cu respectarea unor condiții impuse de situația de fapt.

Astfel, în alin. (3) sunt prevăzute patru cauze, în care conducătorul unui vehicul implicat într-un accident de circulație pe drumurile publice poate părăsi locul accidentului, respectiv: când în urma accidentului s-au produs doar pagube materiale; când, din cauza împrejurărilor concrete în care s-a produs accidentul, conducătorul auto implicat transportă el însuși persoana sau persoanele rănite la cea mai apropiată unitate sanitară în măsură să acorde asistență medicală necesară, declarând datele personale de identitate, numărul de înregistrare sau înmatriculare a vehiculului condus, care se vor consemna într-un registru special, după care se înapoiază imediat la locul producerii accidentului; când, după producerea unui accident de circulație, conducătorul vehiculului cu regim de circulație prioritară anunță de îndată poliția, iar după terminarea misiunii se prezintă la sediul unității de poliție pe a cărei rază de competență s-a produs accidentul, în vederea întocmirii documentelor de constatare; când, după producerea unui accident de circulație, victima părăsește locul faptei, iar conducătorul de vehicul anunță imediat evenimentul la cea mai apropiată unitate de poliție[1].

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special

Având în vedere natura relațiilor sociale apărate, considerăm că obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute în art. 338 C. pen. constă în relațiile sociale privind siguranța circulației pe drumurilor publice, a căror normală desfășurare și dezvoltare sunt condiționate de incriminarea faptelor de părăsire a locului accidentului ori de modificare sau ștergere a urmelor acestuia.

În cazul în care urmarea acțiunii incriminate a constat în uciderea, vătămarea integrității corporale sau a sănătății uneia sau a mai multor persoane, vor fi afectate și relațiile sociale ce ocrotesc aceste valori fundamentale.

[1] Ion Rusu, Minodora-Ioana Balan-Rusu, *Infracțiunile contra siguranței circulației...*, *op. cit.*, pp. 188-190.

De asemenea, în cazul modificării stării locului accidentului sau a ștergerii urmelor acestuia, vor fi afectate și relațiile sociale privind înfăptuirea justiției, deoarece această acțiune conduce la îngreunarea aflării adevărului.

B. Obiectul material

În principiu, infracțiunea examinată în modalitatea prevăzută în art. 338 alin. (1) nu are un obiect material, deoarece acțiunea de părăsire a locului accidentului nu se răsfrânge asupra unui obiect.

Cu toate acestea, atunci când conducătorul vehiculului părăsește locul accidentului, soldat inițial cu vătămarea corporală gravă a integrității corporale a unei persoane, și, ulterior, se probează că principala cauză a decesului victimei constă în neacordarea de îngrijiri medicale la timp (posibilitate rezultată din netransportarea victimei la spital de către autorul accidentului), obiectul material al infracțiunii va fi corpul victimei.

De asemenea, obiectul material poate consta în bunurile distruse ca urmare a săvârșirii unui accident de circulație.

În cazul infracțiunii prevăzute în alin. (2) al art. 338 C. pen., obiectul material constă în locul modificat (deplasarea unor obiecte, mutarea poziției vehiculului implicat în accident), interpretat ca entitate materială, precum și în urmele materiale șterse sau distruse.

C. Subiecții infracțiunii

Infracțiunea examinată are: a) un subiect activ; b) un subiect pasiv.

a) Subiectul activ. Subiect activ nemijlocit al acestei infracțiuni poate fi calificat sau nu.

Astfel, potrivit normei de incriminare, într-o primă variantă, subiect activ al acestei infracțiuni poate fi orice persoană fizică ce a condus pe drumurile publice un vehicul care a fost implicat într-un accident de circulație, un instructor auto sau examinator.

Pentru existența infracțiunii nu este necesar ca acel conducător al vehiculului să dețină permis de conducere corespunzător categoriei din care face parte acel vehicul. Cu alte cuvinte, subiect activ poate fi chiar persoana care deține permis de conducere, dar acesta a fost anulat, sau persoana al cărei drept de conducere pe drumurile publice era suspendat ori persoana care nu deține un permis de conducere valabil [art. 338 alin. (1) C. pen.].

De asemenea, subiect activ al acestei infracțiuni poate fi orice persoană care a modificat starea locului sau a șters urmele accidentului de circulație din care a rezultat uciderea sau vătămarea integrității corporale ori a sănătății uneia sau a mai multor persoane [art. 338 alin. (2) C. pen.].

În cea de-a doua variantă, subiectul activ al infracțiunii trebuie să fie calificat, calificarea acestuia având o dublă valență, instructor auto ce trebuie să se afle în procesul de instruire sau examinator al autorității competente care, în momentul producerii accidentului, trebuie să se afle în procesul desfășurării probelor practice pentru obținerea permisului de conducere, iar vehiculul în cauză să fie implicat într-un accident de circulație.

În cazul infracțiunii prevăzute la alin. (1) al art. 338, de regulă, persoana juridică nu poate avea calitatea de subiect activ.

b) Subiectul pasiv. Subiectul pasiv principal este statul, în calitatea sa de titular al valorilor sociale ocrotite, iar subiect pasiv secundar este orice persoană fizică sau juridică care a suferit o vătămare de pe urma comiterii acestei infracțiuni.

Avem aici în vedere persoana fizică ce a suferit o vătămare a integrității corporale sau a sănătății ori căreia i-au fost distruse unele bunuri.

Persoana juridică poate avea calitatea de subiect pasiv, atunci când în urma producerii unui accident de circulație i-au fost distruse unele bunuri, vinovat de producerea accidentului fiind conducătorul auto care a părăsit locul accidentului.

c) Participația penală. În cazul infracțiunii prevăzute în alin. (1), participația penală este posibilă numai în forma instigării sau a complicității, în timp ce infracțiunea de la alin. (2) poate fi săvârșită în forma coautoratului.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii

Din structura și conținutul juridic al infracțiunii fac parte: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă

În cazul infracțiunii de părăsire a locului accidentului ori modificarea sau ștergerea urmelor acestuia, situația premisă constă în existența unui accident de circulație care implică și locul comiterii acestuia (un drum public).

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii

Conținutul constitutiv al infracțiunii examinate este alcătuit din: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă. Din structura laturii obiective a infracțiunii de părăsire a locului accidentului ori modificarea sau ștergerea urmelor acestuia, fac parte elementul material, unele cerințe esențiale, urmarea imediată și legătura de cauzalitate.

Elementul material al laturii obiective se realizează prin trei acțiuni diferite.

În cazul modalității prevăzute în dispozițiile art. 338 alin. (1), elementul material al laturii obiective se realizează printr-o acțiune care constă în părăsirea locului accidentului de către conducătorul auto implicat într-un asemenea eveniment rutier.

Părăsirea locului accidentului se poate realiza prin două modalități, respectiv printr-un act de comisiune, care presupune plecarea efectivă de la locul accidentului, și acte de omisiune, care constau în neîntoarcerea la locul accidentului a persoanei care l-a părăsit legal, în baza dispozițiilor art. 338 alin. (3) lit. b) sau c), ori neoprirea la locul accidentului.

Părăsirea locului accidentului nu este condiționată de vinovăția conducătorului auto, în sensul că, chiar dacă ulterior se stabilește că acesta nu era vinovat de producerea accidentului, va răspunde pentru fapta de părăsire a locului accidentului.

A doua modalitate prevăzută în dispozițiile din art. 338 alin. (2) se realizează prin două acțiuni alternative, care constau în modificarea stării locului producerii accidentului de circulație sau în ștergerea urmelor accidentului.

Prin „locul săvârșirii accidentului de circulație" se înțelege segmentul de drum public pe care s-a comis accidentul de circulație, precum și zonele limitrofe acestuia, unde sunt identificate urme ale accidentului.

Acțiunea de modificare a stării locului accidentului se poate realiza în practică prin mai multe modalități, specifice fiecărui caz în parte, cum ar fi: mutarea cadavrului într-o altă poziție decât cea rezultată în urma accidentului, mutarea poziției vehiculului implicat în eveniment, mutarea altor obiecte sau bunuri (biciclete, căruțe etc.) etc.

Ștergerea urmelor accidentului de circulație constă în acțiunea unei persoane de a acoperi, a elimina anumite urme ale accidentului de circulație.

În cazul modalității normative prevăzute la alin. (1), pentru existența infracțiunii este necesară îndeplinirea cumulativă a următoarelor **cerințe esențiale**: să se fi

produs un accident de circulație; nu are nicio importanță dacă sunt sau nu victime omenești, important fiind ca evenimentul rutier să se încadreze în categoria accidentelor de circulație, așa cum accidentul este definit de legiuitor; conducătorul auto să fie implicat în producerea accidentului de circulație, cu sau fără vinovăție, și acțiunea de părăsire a locului accidentului să se realizeze fără încuviințarea poliției sau a procurorului care efectuează cercetarea la fața locului[1].

Infracțiunea poate exista și în cazul în care conducătorul auto, deși părăsește legal locul accidentului, în condițiile legale prevăzute în alin. (3), nu execută celelalte obligații cerute de lege.

În cazul instructorului auto sau a examinatorului autorității competente, pe lângă primele trei cerințe ce trebuie îndeplinite cumulativ, este necesar a mai fi îndeplinită altă cerință, respectiv aceea ca instructorul sau examinatorul, în momentul producerii accidentului, să se afle în procesul de instruire sau de examinare a unui candidat pentru obținerea permisului de conducere.

În cazul modalității normative prevăzute la alin. (2), pentru existența infracțiunii este necesar a fi îndeplinite următoarele **cerințe esențiale:** să se fi produs un accident de circulație; în urma accidentului să fi rezultat uciderea sau vătămarea integrității corporale ori a sănătății uneia sau mai multor persoane[2]; modificarea stării locului sau ștergerea urmelor accidentului să se realizeze fără acordul echipei de cercetare la fața locului.

De menționat este faptul că, pentru existența infracțiunii, nu are nicio importanță calitatea subiectului activ, acesta poate fi orice persoană fizică sau, uneori, chiar juridică, inclusiv conducătorul vehiculului implicat în accident ori persoana juridică care asigură întreținerea drumului public.

Urmarea imediată în cazul acestei infracțiuni constă în crearea unei stări de pericol pentru relațiile sociale privitoare la siguranța circulației pe drumurile publice, relații ocrotite prin norma de incriminare.

Între acțiunea incriminată de lege și urmarea imediată trebuie să existe o **legătură de cauzalitate**, care nu mai trebuie dovedită, deoarece rezultă din materialitatea faptei.

b) Latura subiectivă. Forma de vinovăție cu care acționează subiectul activ în cazul infracțiunii examinate este intenția, cu ambele forme.

Pentru existența infracțiunii, mobilul sau scopul nu au nicio relevanță, stabilirea acestora fiind importantă în cadrul procesului de individualizare a pedepselor realizat de către instanța de judecată.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

a) Actele de pregătire. Având în vedere că infracțiunea examinată se comite întotdeauna cu intenție, actele de pregătire sunt posibile, dar nu sunt sancționate de lege.

b) Tentativa. Asemenea actelor de pregătire, deși posibilă, tentativa nu este incriminată de lege.

---

[1] Minodora-Ioana Balan-Rusu, *The constitutive Content of the Leaving the Scene of an Accident. Modifyng or Removing Trails in the Romanian Criminal Law. Implications of the New Provisions of Legal Assitance in the European Union*, în Jurnal of Danubian Studies and Research, vol. 4, no. 1/1014, p. 135.

[2] *Ibidem*, p. 138.

c) Consumarea infracțiunii. Infracțiunea se consumă în momentul în care conducătorul vehiculului implicat într-un accident de circulație ori instructorul auto sau examinatorul părăsește locul accidentului fără încuviințarea poliției sau a procurorului sau în momentul în care orice persoană modifică starea locului sau șterge urmele accidentului de circulație care a avut ca urmare uciderea sau vătămarea integrității corporale sau a sănătății uneia sau mai multor persoane, fără încuviințarea poliției sau a procurorului.

De asemenea, în cazul alin. (3), infracțiunea se consumă în momentul în care conducătorul vehiculului, care a părăsit legal locul accidentului, nu revine la locul faptei după transportarea victimelor la spital sau nu se prezintă la poliție după încheierea misiunii [alin. (3) lit. b) și c)].

În cazul dispozițiilor alin. (3) lit. d), infracțiunea se consumă imediat după producerea accidentului de circulație, dacă persoana care a condus vehiculul nu anunță evenimentul la cea mai apropiată unitate de poliție.

B. Modalități

Prima modalitate normativă constă în fapta conducătorului unui vehicul, a instructorului auto, aflat în procesul de instruire, ori a examinatorului autorității competente, aflat în timpul desfășurării probelor practice ale examenului pentru obținerea permisului de conducere, de a părăsi locul accidentului fără încuviințarea poliției sau a procurorului care efectuează cercetarea locului faptei.

Cea de-a doua modalitate normativă (asimilată modalității tip) constă în fapta oricărei persoane de a modifica starea locului sau de a șterge urmele accidentului de circulație din care a rezultat uciderea sau vătămarea integrității corporale ori a sănătății uneia sau mai multor persoane, fără acordul echipei de cercetare la fața locului.

A treia și ultima modalitate constă în fapta conducătorului de vehicul care, deși părăsește legal locul accidentului [cazurile prevăzute la alin. (3) lit. b), c) și d)], nu îndeplinește condițiile menționate expres de lege, care constau în nerevenirea la locul accidentului, neprezentarea la poliție după terminarea misiunii sau neanunțarea celei mai apropiate unități de poliție.

Infracțiunea prezintă mai multe modalități de fapt, diferite în raport cu fiecare dintre cele două modalități normative.

C. Sancțiuni

Pedeapsa prevăzută de lege în cazul ambelor modalități este închisoarea de la 2 la 7 ani.

D. Cauze de nepedepsire

Potrivit dispozițiilor art. 338 alin. (3) lit. a) C. pen., nu constituie infracțiune părăsirea locului accidentului când în urma accidentului s-au produs doar pagube materiale.

Deoarece legiuitorul nu a precizat o anumită valoare a acestor pagube, concluzia care se impune este aceea că valoarea pagubelor în aceste cazuri nu produce efecte asupra reținerii cauzei de nepedepsire, indiferent de mărimea lor.

A doua cauză de nepedepsire prevăzută în art. 338 alin. (3) lit. b) C. pen. constă în fapta conducătorului unui vehicul implicat într-un accident rutier urmat de vătămarea integrității corporale sau a sănătății uneia sau mai multor persoane, care transportă victima sau victimele la cea mai apropiată unitate sanitară pentru acordarea asistenței medicale, unde declară datele personale de identitate și numărul de înmatriculare sau înregistrare a vehiculului condus, după care se înapoiază imediat la locul accidentului.

Termenul „imediat" folosit de legiuitor trebuie evaluat în raport de împrejurările fiecărei cauze în parte, în funcția de distanța parcursă de la locul accidentului până la unitatea sanitară, condițiile de trafic etc.

O altă cauză de nepedepsire este prevăzută în art. 338 alin. (3) lit. c) C. pen. și constă în fapta conducătorului auto cu regim de circulație prioritară care anunță de îndată poliția despre părăsirea locului accidentului, iar după terminarea misiunii se prezintă la sediul unității de poliție pe a cărei rază de competență s-a produs accidentul, în vederea întocmirii documentelor de constatare.

Ultima cauză de nepedepsire prevăzută în art. 338 alin. (3) lit. d) C. pen. constă în fapta conducătorului vehiculului implicat într-un accident care anunță imediat evenimentul la unitatea de poliție competentă teritorial, atunci când victima părăsește locul accidentului.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Făcând parte din categoria infracțiunilor contra siguranței circulației pe drumurile publice, infracțiunea examinată nu are legături directe cu alte infracțiuni.

B. Aspecte procesuale

În conformitate cu dispozițiile art. 35 C. pr. pen., competența de judecată în primă instanță aparține judecătoriei în a cărei circumscripție teritorială a fost săvârșită infracțiunea, cu excepția cazurilor în care sunt aplicabile dispozițiile art. 38 și ale art. 40 C. pr. pen.

Urmărirea penală se va efectua de către organele de cercetare penală ale poliției judiciare, sub supravegherea procurorului.

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

Infracțiunea de părăsire a locului accidentului ori modificarea sau ștergerea urmelor acestuia nu era prevăzută în Codul penal din 1969, fiind preluată, selectiv, din O.U.G. nr. 195/2002 privind circulația pe drumurile publice, republicată, cu modificările și completările ulterioare, art. 89.

B. Situații tranzitorii

Legea penală mai favorabilă va fi identificată și aplicată de instanța de judecată cu respectarea Deciziei nr. 265/2014 a Curții Constituționale și ținând seama de împrejurările concrete ale comiterii faptei; în aceste condiții, poate fi identificată ca fiind mai favorabilă atât legea nouă, cât și legea veche.

8. Elemente de drept comparat

A. Codul penal german. În cadrul Capitolului 7, denumit marginal „Infracțiuni împotriva ordinii publice", §142, este prevăzută infracțiunea de *părăsire a locului accidentului*, care constă în fapta persoanei care, după ce a participat la producerea unui accident, părăsește locul accidentului înainte:

1. de a furniza – pentru a-i ajuta pe ceilalți participanți la producerea accidentului sau pe persoanele vătămate – datele sale personale și ale autovehiculului său și de a se constata, prin prezența sa sau printr-o declarație a sa, modul în care a participat la producerea accidentului; sau

2. de a fi așteptat destul timp, în funcție de împrejurări, pentru ca să se poată face aceste constatări [alin. (1)].

Potrivit dispozițiilor cuprinse în alin. (2) al aceluiași articol, *dispozițiile de la alin. (1) se aplică și persoanei care a participat la producerea unui accident și care a părăsit locul accidentului:*

1. după expirarea perioadei de așteptare [alin. (1) nr. 2]; sau

2. în mod îndreptățit sau scuzabil, dar care n-a furnizat datele respective imediat.

În alin. (3) sunt prevăzute unele cauze de nepedepsire care sunt asemănătoare legii române, iar în alin. (4) este reglementată o cauză de reducere a pedepsei.

B. Codul penal francez. Infracțiunea examinată este prevăzută în art. 221-6-1, 6^0, și constă în fapta conducătorului auto care, *știind că tocmai a făcut sau provocat un accident, nu a oprit și a încercat astfel să scape de responsabilitatea penală sau civilă pe care o poate avea.*

C. Codul penal finlandez. Această infracțiune, denumită marginal „Fuga de la locul accidentului", este prevăzută în Secțiunea 11 și constă în fapta unui conducător al unui autovehicul sau tramvai care, implicat fiind într-un accident de circulație, *nu respectă obligația de a opri imediat și de a ajuta atât cât îi stă în putință persoana/persoanele rănită/e, cu excepția cazului în care legea prevede o pedeapsă mai aspră pentru fapta comisă.*

⚖ Împiedicarea sau îngreunarea circulației pe drumurile publice

Art. 339. (1) Instalarea de mijloace de semnalizare rutieră sau modificarea pozițiilor acestora, fără autorizație eliberată de autoritățile competente, de natură să inducă în eroare participanții la trafic ori să îngreuneze circulația pe drumul public se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) Participarea în calitate de conducător de vehicul la întreceri neautorizate pe drumurile publice se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(3) Cu aceeași pedeapsă se sancționează așezarea de obstacole care îngreunează sau împiedică circulația pe drumul public, dacă se pune în pericol siguranța circulației ori se aduce atingere dreptului la libera circulație a celorlalți participanți la trafic.

(4) Lăsarea fără supraveghere pe partea carosabilă a drumului public a unui vehicul care transportă produse sau substanțe periculoase se pedepsește cu închisoare de la unu la 3 ani sau cu amendă.

✍ COMENTARII (Conf. univ. dr. Ion Rusu)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Infracțiunea de împiedicare sau îngreunare a circulației pe drumurile publice prevăzută în art. 339 C. pen. nu are corespondent în Codul penal din 1969, fiind preluată, într-o redactare diferită, din art. 92 din O.U.G. nr. 195/2002, republicată.

Principalele modificări între cele două reglementări sunt următoarele.

În noul Cod penal sunt incriminate patru infracțiuni, față de ordonanță, unde erau cinci infracțiuni, renunțându-se justificat la infracțiunea prevăzută în alin. (1) al art. 92 din O.U.G. nr. 195/2002, deoarece este prevăzută în alte articole din noul Cod penal, respectiv în art. 228, 229, 253 și 255.

Infracțiunea prevăzută în alin. (1) al art. 339 C. pen. este preluată din art. 92 alin. (2) din O.U.G. nr. 195/2002, cu unele modificări numai în ceea ce privește limita minimă a pedepsei cu închisoarea care în noua lege este de 3 luni, față de 6 luni în actul normativ anterior.

Infracțiunea prevăzută în alin. (2) din art. 339 C. pen. este preluată din art. 92 alin. (3) din O.U.G. nr. 195/2002, fără a mai fi menționată și sancționarea întrecerilor cu animale; unele diferențe există în ceea ce privește limita maximă a pedepsei cu închisoarea, care, în nouă lege, este de un an, față de O.U.G. nr. 195/2002, unde limita maximă era de 2 ani.

Infracțiunea prevăzută în art. 339 alin. (3) C. pen. este preluată din art. 92 alin. (4) din O.U.G. nr. 195/2002, fără modificări de fond în ceea ce privește conținutul, singura modificare constând în reducerea limitei maxime a pedepsei cu închisoarea de la 2 ani la un an.

Infracțiunea prevăzută în art. 339 alin. (4) C. pen. este preluată din art. 92 alin. (5) din O.U.G. nr. 195/2002, cu un conținut identic; singura modificare constă în reducerea substanțială a limitelor minime și maxime ale pedepselor, de la 3 la 7 ani închisoare, la unu la 3 ani închisoarea sau amendă.

De asemenea, în noul Cod penal, în art. 339, infracțiunea este denumită marginal **„Împiedicarea sau îngreunarea circulației pe drumurile publice**, denumire care nu exista în reglementarea anterioară.

2. Concept și caracterizare

Infracțiunea prevăzută în art. 339 C. pen. face parte din grupa infracțiunilor menite să asigure siguranța circulației pe drumurile publice, valoare socială la ocrotirea căreia își aduc contribuția, pe de o parte, participanții la trafic, conducătorii de vehicule și pietonii, iar, pe de altă parte, alte persoane fizice sau juridice care, prin atitudinea lor civică, trebuie să se abțină de la executarea unor acțiuni de natură să împiedice sau să îngreuneze circulația pe drumurile publice sau siguranța circulației.

În conținutul art. 339 sunt prevăzute patru infracțiuni distincte care au ca urmare imediată împiedicarea sau îngreunarea circulație pe drumurile publice.

Prima infracțiune prevăzută în art. 339 alin. (1) constă în fapta de instalare a unor mijloace de semnalizare rutieră sau de modificare a pozițiilor acestora, fără autorizația eliberată de autoritățile competente, de natură să inducă în eroare participanții la trafic ori să îngreuneze circulația pe drumul public.

Infracțiunea prevăzută în art. 339 alin. (2) constă participarea subiectului activ în calitate de conducător de vehicul la întreceri neautorizate pe drumurile publice.

În alin. (3) al art. 339 C. pen. este incriminată fapta de așezare a unor obstacole care îngreunează sau împiedică circulația pe drumul public, dacă se pune în pericol siguranța circulației ori se aduce atingere dreptului la libera circulație a celorlalți participanți la trafic.

Ultima infracțiune este prevăzută în alin. (4) al art. 339 C. pen. și constă în acțiunea subiectului activ de a lăsa fără supraveghere pe partea carosabilă a drumului public a unui vehicul care transportă produse sau substanțe periculoase[1].

[1] Ion Rusu, Minodora-Ioana Balan-Rusu, *Infracțiunile contra siguranței circulației...*, *op. cit.*, pp. 213-215.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special

Obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute în art. 339 C. pen. constă în relațiile sociale privind siguranța circulației pe drumurilor publice, a căror normală desfășurare și dezvoltare sunt condiționate de incriminarea faptelor de împiedicare sau îngreunare a circulației pe drumurile publice.

B. Obiectul material

În cazul infracțiunilor prevăzute în alin. (1), (3) și (4), obiectul material poate consta în mijloacele de semnalizare rutieră, în obstacolele care îngreunează sau împiedică circulația pe drumurile publice sau în vehiculul lăsat fără supraveghere pe partea carosabilă a drumului public și, totodată, în produsele ori substanțele periculoase.

Infracțiunea prevăzută în alin. (2) al art. 339 nu are un obiect material.

C. Subiecții infracțiunii

Infracțiunea examinată, asemenea celorlalte, are: a) un subiect activ; b) un subiect pasiv.

a) Subiectul activ. Subiect activ nemijlocit al acestei infracțiuni poate să fie sau să nu fie calificat, în funcție de conținutul juridic al fiecărei infracțiuni.

Astfel, în cazul infracțiunii prevăzute în alin. (1) al art. 339, subiectul activ poate fi orice persoană fizică sau juridică ce instalează mijloace de semnalizare rutieră sau modifică poziția acestora, fără autorizație, împiedicând sau îngreunând, prin acestea, circulația pe drumul public.

De asemenea, subiectul activ persoană fizică sau juridică poate fi și calificat, calificarea acestuia constând în calitatea sa de a executa asemenea lucrări.

În cazul infracțiunii prevăzute la alin. (2), subiect activ poate fi orice persoană fizică ce, în calitate de conducător de vehicul, participă la întreceri neautorizate pe drumurile publice, fie că este sau nu deținătorul permisului de conducere corespunzător categoriei vehiculului condus.

Subiectul activ al infracțiunii prevăzute la alin. (3) poate fi orice persoană fizică sau juridică ce așază obstacole care îngreunează sau împiedică circulația pe drumurile publice. De asemenea, în cazul acestei infracțiuni, subiect activ poate fi și un alt conducător de vehicul care împiedică circulația pe un drum public, abandonând intenționat un vehicul. Această situație rezultă din interpretarea sintagmei „ori se aduce atingere dreptului la libera circulație a celorlalți participanți la trafic".

Pentru infracțiunea prevăzută în alin. (4), subiectul activ poate fi conducătorul unui vehicul care, transportând produse sau substanțe periculoase, oprește vehiculul și-l lasă nesupravegheat pe partea carosabilă a unui drum public.

b) Subiectul pasiv. Subiect pasiv principal în cazul tuturor infracțiunilor examinate este statul, în calitatea sa de titular al valorilor sociale ocrotite.

În condițiile în care, în urma executării uneia dintre acțiunile incriminate, s-a produs un accident de circulația, subiectul pasiv special principal poate fi și o persoană fizică sau juridică ale căror valori ori bunuri au fost afectate.

c) Participația penală. Pentru cele patru infracțiuni, participația penală este posibilă sub forma instigării și a complicității. Coautoratul este posibil în cazul infracțiunilor prevăzute în alin. (1) și (3).

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii

Din structura și conținutul juridic al infracțiunii fac parte: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă

În cazul infracțiunii de împiedicare sau îngreunare a circulației pe drumurile publice, situația premisă constă în preexistența unei stări, situații de împiedicare sau îngreunare a circulației, precum și a unor dispoziții legale menite să asigure normele de circulație pe drumurile publice.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii

Conținutul constitutiv al infracțiunii este alcătuit din: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă. Latura obiectivă a infracțiunii prevăzute în art. 339 C. pen. are în componența sa elementul material, cerințele esențiale, urmarea imediată și legătura de cauzalitate.

Elementul material al acestor infracțiuni diferă de la o infracțiune la alta, motiv pentru care vom proceda la examinarea lor separată.

În cazul infracțiunii prevăzute în alin. (1), elementul material constă în două acțiuni alternative, respectiv: instalarea de mijloace de semnalizare rutieră și modificarea pozițiilor mijloacelor de semnalizare rutieră.

În sensul normei de incriminare, prin termenul de „instalare" se înțelege acțiunea de „a monta, a plasa, a fixa mijloacele de semnalizare rutieră cu scopul inducerii în eroare a participanților la traficul rutier ori a îngreunării circulației pe drumul public"[1].

A doua acțiune alternativă incriminată în cazul acestei infracțiuni constă în modificarea pozițiilor mijloacelor de semnalizare rutieră, modificare ce se poate realiza prin: demontarea și amplasarea lor în alt loc pe drumul public (cum este cazul unui indicator de reducere a vitezei de deplasare a vehiculelor), înlocuirea între ele a două mijloace de semnalizare etc.

În cazul infracțiunii prevăzute în alin. (2), elementul material constă în acțiunea de a participa în calitate de conducător de vehicul la întreceri neautorizate pe drumurile publice.

Termenul de „a participa", în înțelesul normei de incriminare, constă în acțiunea de a se implica activ, în sensul de a fi concurent la asemenea întreceri neautorizate.

Elementul material pentru infracțiunea prevăzută în alin. (3) constă în acțiunea de așezare de obstacole care îngreunează sau împiedică circulația de drumul public, punând în pericol siguranța circulației ori aducând atingere dreptului la libera circulație a celorlalți participanți la trafic.

Termenul de „așezare", în sensul impus de legiuitor, are înțelesul de „a pune, a posta, a instala, a fixa pe drumul public diverse obstacole care să îngreuneze sau să împiedice circulația pe drumul public, punându-se astfel în pericol siguranța circulației ori aducându-se atingere dreptului la libera circulație a celorlalți participanți la trafic"[2].

În cazul ultimei infracțiuni prevăzute în alin. (4), acțiunea subiectului activ constă în lăsarea fără supraveghere pe partea carosabilă a drumului public a unui vehicul care transportă produse sau substanțe periculoase.

Termenul de „lăsare" folosit de legiuitor are sensul de oprire și abandonare a vehiculului, cu sau fără remorcă, care transporta substanțe sau produse periculoase (pe partea carosabilă a drumului public).

---

[1] Petre Dungan, *op. cit.*, p. 37.
[2] *Ibidem*, p. 38.

Pentru întregirea laturii obiective a infracțiunii este necesar a se constata îndeplinirea mai multor **cerințe esențiale**, care diferă de la o infracțiune la alta.

Astfel, pentru a se constata existența infracțiunii prevăzute la alin. (1), este necesar a se stabili îndeplinirea cumulativă a următoarelor cerințele esențiale: acțiunea de instalare sau modificare a pozițiilor mijloacelor de semnalizare să se realizeze fără autorizația eliberată de organele competente; acțiunea de instalare sau modificare a pozițiilor mijloacelor de semnalizare trebuie să fie de natură a induce în eroare participanții la trafic ori să îngreuneze circulația pe acel segment de drum public și drumul public trebuie să fie deschis circulației rutiere.

Pentru existența infracțiunii prevăzute la alin. (2) este necesar a se stabili îndeplinirea cumulativă următoarelor cerințe esențiale: acțiunea de a participa la o întrecere neautorizată să fie realizată de subiectul activ al infracțiunii în calitate de conducător al unui vehicul, indiferent de categoria sau proprietarul acestuia; participarea să fie directă, efectivă, calitatea subiectului activ fiind aceea de concurent sau candidat; întrecerea la care participă conducătorul de vehicul să nu fie autorizată și întrecerea să se desfășoare pe un drum public.

Cerințele esențiale ce trebuie îndeplinite cumulativ în cazul infracțiunii prevăzute în alin. (3) sunt următoarele: acțiunea de așezare a obstacolelor să aibă drept consecință îngreunarea sau împiedicarea circulației pe segmentul de drum public respectiv; obstacolele așezate pe drumul public, din cauza mărimii sau a greutății lor, să fie de natură a pune în pericol siguranța circulației pe acel segment de drum public sau să se aducă atingere dreptului la libera circulație a celorlalți participanți la traficul rutier și segmentul de drum public pe care a fost așezat obstacolul să fie deschis circulației rutiere.

În cazul infracțiunii prevăzute în alin. (4) este necesar a fi îndeplinite cumulativ următoarele cerințe esențiale: acțiunea de lăsare a vehiculului în cauză trebuie să fie urmată de o lipsă de supraveghere din partea conducătorului acestuia sau a altei persoane; vehiculul trebuie să fie încărcat cu substanțe ori produse periculoase; vehiculul trebuie să fie lăsat pe partea carosabilă a drumului public și drumul public trebuie să fie deschis circulației rutiere[1].

Urmarea imediată în cazul infracțiunilor examinate constă în crearea unei stări de pericol pentru siguranța circulație pe drumurile publice.

Legătura de cauzalitate în cazul acestor infracțiuni nu trebuie demonstrată, deoarece aceasta rezultă chiar din materialitatea faptelor descrise în norma de incriminare.

b) Latura subiectivă. Forma de vinovăție cu care acționează subiectul activ trebuie să fie intenția, sub ambele forme.

Pentru existența infracțiunii, mobilul sau scopul nu au nicio relevanță, stabilirea acestora fiind importantă numai în cadrul procesului de individualizare a pedepselor realizat de către instanța de judecată.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

Infracțiunea examinată este susceptibilă de a parcurge toate fazele de desfășurare a activității infracționale.

a) Actele de pregătire. Fiind infracțiuni care se comit întotdeauna cu intenție, actele de pregătire sunt posibile, dar acestea nu sunt sancționate de lege.

---

[1] Ion Rusu, Minodora-Ioana Balan-Rusu, *Infracțiunile contra siguranței circulației...*, *op. cit.*, pp. 217-221.

b) Tentativa. Tentativa este posibilă în cazul oricărei infracțiuni, însă, asemenea actelor de pregătire, nu este pedepsită.

c) Consumarea infracțiunii. Consumarea fiecăreia dintre infracțiunile examinate are loc în momentul în care se produce urmarea imediată.

B. Modalitățile infracțiunii

Fiecare dintre infracțiunile examinate prezintă o serie de modalități normative specifice. Nu sunt prevăzute modalități normative agravate.

În cazul infracțiunii din alin. (1) sunt prevăzute două modalități normative, prima constând în instalarea de mijloace de semnalizare rutieră, fără autorizație eliberată de autoritățile competente, de natură să inducă în eroare participanții la trafic ori să îngreuneze circulația pe drumurile publice, iar cea de-a doua, în modificarea pozițiilor acestora, cu aceleași urmări.

În cazul infracțiunii din alin. (2), modalitatea normativă prevăzută de lege constă în participarea în calitate de conducător de vehicul la întreceri neautorizate.

Modalitatea normativă prevăzută în alin. (3) constă în așezarea de obstacole care îngreunează sau împiedică circulația pe drumul public, dacă se pune în pericol siguranța circulației ori se aduce atingere dreptului la libera circulație a celorlalți participanți la trafic.

La alin. (4), modalitatea normativă prevăzută de lege constă în lăsarea fără supraveghere pe partea carosabilă a drumului public a unui vehicul care transportă produse sau substanțe periculoase.

Fiecare infracțiune examinată prezintă o serie de modalități de fapt specifice în raport cu situația concretă.

C. Sancțiuni

În cazul infracțiunii prevăzute la alin. (1), pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de la 3 luni la 2 ani sau amendă, în cazul alin. (2) și (3), pedeapsa este închisoarea de la 3 luni la un an sau amendă, iar în cazul alin. (4), pedeapsa este închisoarea de la unu la 3 ani sau amendă.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Făcând parte din categoria infracțiunilor contra siguranței circulației pe drumurile publice, infracțiunea examinată nu are legături directe cu alte infracțiuni.

B. Aspecte procesuale

Potrivit dispozițiilor art. 35 C. pr. pen., competența de judecată în primă instanță aparține judecătoriei în a cărei circumscripție teritorială a fost săvârșită infracțiunea, cu excepția cazurilor în care sunt aplicabile dispozițiile art. 38 și ale art. 40 C. pr. pen.

Urmărirea penală se va efectua de către organele de cercetare penală ale poliției judiciare, sub supravegherea procurorului.

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

Infracțiunea de împiedicare sau îngreunare a circulației pe drumurile publice nu era prevăzută în Codul penal din 1969, fiind preluată, selectiv, din O.U.G. nr. 195/2002 privind circulația pe drumurile publice, republicată, cu modificările și completările ulterioare, art. 92.

B. Situații tranzitorii

În situații tranzitorii, legea penală mai favorabilă poate fi oricare dintre acestea. Instanța de judecată, în cadrul procesului de identificare și aplicare, va trebui să respecte Decizia nr. 265/2014 a Curții Constituționale și să țină cont de împrejurările concrete ale comiterii fiecărei infracțiuni.

8. Elemente de drept comparat

A. Codul penal german. Infracțiunea examinată este prevăzută la §315b, având denumirea marginală „Nerespectarea dispozițiilor privind traficul rutier", iar la alin. (1) este sancționată fapta persoanei care periclitează traficul rutier prin:

1) distrugerea, deteriorarea sau înlăturarea instalațiilor sau vehiculelor;

2) producerea unor obstacole; sau

3) printr-o altă acțiune asemănătoare și la fel de periculoasă și care pune în pericol integritatea corporală sau sănătatea unei alte persoane sau unele obiecte de valoare însemnată aparținând altuia.

Potrivit dispozițiilor alin. (2), tentativa se pedepsește.

În alin. (3) este prevăzută o modalitate agravată, iar în alin. (4) și (5) sunt menționate două modalități atenuante care privesc pedepsirea faptei comise din culpă.

B. Codul penal olandez. Potrivit dispozițiilor art. 426bis, este sancționată fapta persoanei care, *în mod nelegitim, restricționează dreptul unei alte persoane la libera circulație pe un drum public sau care, împreună cu una sau mai multe persoane, continuă să se adreseze în mod insistent unei persoane împotriva voinței exprese a acesteia sau împiedică înaintarea acesteia.*

C. Codul penal spaniol. Potrivit dispozițiilor art. 382, infracțiunea constă în fapta persoanei care *provoacă un risc grav pentru circulație, într-una dintre formele următoare:*

1^0 Perturbând siguranța traficului prin amplasarea pe drumurile publice de obstacole imprevizibile, deversarea de substanțe alunecoase sau inflamabile, mutarea sau deteriorarea semnalizărilor sau prin orice alt mijloc.

2^0 Nu restabilește siguranța drumului, când are obligația să o facă.

Nerespectarea atribuțiilor privind verificarea tehnică ori efectuarea reparațiilor

Art. 340. (1) Îndeplinirea defectuoasă sau neîndeplinirea atribuțiilor de verificare tehnică ori inspecție tehnică periodică a autovehiculelor, remorcilor sau tramvaielor ori a celor referitoare la efectuarea unor reparații sau intervenții tehnice de către persoanele care au asemenea atribuții, dacă din cauza stării tehnice a vehiculului s-a pus în pericol siguranța circulației pe drumurile publice, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) Dacă, urmare a faptei prevăzute în alin. (1), s-a produs un accident de circulație care a avut ca urmare vătămarea integrității corporale sau a sănătății uneia sau mai multor persoane, pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani, iar dacă s-a produs moartea uneia sau mai multor persoane, pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani.

(3) Dacă faptele prevăzute în alin. (1) și alin. (2) au fost săvârșite din culpă, limitele speciale ale pedepsei se reduc cu o treime.

(4) Repararea autovehiculelor, remorcilor, tramvaielor sau mopedelor având urme de accident, fără a fi îndeplinite condițiile prevăzute de lege, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

COMENTARII (Conf. univ. dr. Ion Rusu)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Infracțiunea de nerespectare a atribuțiilor privind verificarea tehnică ori efectuarea reparațiilor este prevăzută în art. 340 C. pen. și nu are corespondent în Codul penal din 1969, fiind preluată din O.U.G. nr. 195/2002, republicată.

Între cele două reglementări (noul Cod penal și O.U.G. nr. 195/2002) există deosebiri și asemănări.

Astfel, în noul Cod penal, în art. 340, infracțiunea are ca denumire marginală **„Nerespectarea atribuțiilor privind verificarea tehnică ori efectuarea reparațiilor"**, denumire care nu apărea în textul ordonanței.

În O.U.G. nr. 195/2002, urmarea prevăzută în conținutul alin. (1) al art. 93 consta în producerea unui accident de circulație care a avut ca rezultat uciderea sau vătămarea integrității corporale ori a sănătății unei persoane, în timp ce, în noul Cod penal, această urmare este reglementată într-o modalitate diferită în alin. (1) și alin. (2) ale art. 340.

În noul Cod penal este reglementată și comiterea faptei din culpă [alin. (3)], reglementare care nu exista în O.U.G. nr. 195/2002.

În O.U.G. nr. 195/2002, infracțiunea din alin. (1) nu era prevăzută cu o pedeapsă, legiuitorul făcând trimitere la legea penală în vigoare la acel moment, în timp ce, în noul Cod penal, atât în modalitatea simplă (tip), cât și în cele agravate sau cea atenuată, sunt prevăzute pedepse cu închisoarea sau cu închisoarea alternativ cu amenda.

De observat că cea de-a doua infracțiune prevăzută în alin. (2) din O.U.G. nr. 195/2002, precum și cea din alin. (4) al art. 340 C. pen. au un conținut juridic asemănător, iar limitele de pedeapsă sunt identice.

2. Concept și caracterizare

În cazul incriminării din art. 340 sunt prevăzute trei fapte distincte, reprezentând acțiuni specifice, având ca urmare crearea unei stări de pericol pentru siguranța circulației pe drumurile publice sau producerea unui accident de circulație, cu consecințe grave ca uciderea, vătămarea integrității corporale a uneia sau mai multor persoane ori îngreunarea activităților specifice de investigare a accidentelor de circulație cu autori neidentificați.

Prima infracțiune este cea prevăzută în art. 340 alin. (1) și constă în acțiunea sau inacțiunea subiectului activ, prin care nu îndeplinește sau îndeplinește defectuos atribuțiile de verificare tehnică ori inspecție tehnică periodică a autovehiculelor, remorcilor sau tramvaielor ori a celor referitoare la efectuarea unor reparații sau intervenții tehnice, dacă din cauza stării tehnice a vehiculului s-a pus în pericol siguranța circulației pe drumurile publice.

În cadrul alin. (2) sunt incriminate două modalități agravate, care constau în urmarea produsă, respectiv un accident de circulație care a avut ca urmare vătămarea integrității corporale sau a sănătății uneia sau mai multor persoane ori un accident de circulația care a avut ca urmare moartea uneia sau a mai multor persoane.

În alin. (3) este prevăzută aceeași infracțiune, forma de vinovăție fiind însă culpa.

Infracțiunea prevăzută în alin. (4) constă în acțiunea de reparare a autovehiculelor, remorcilor, tramvaielor sau mopedelor având urme de accident, fără a fi îndeplinite condițiile prevăzute de lege.

Referindu-ne la incriminarea de la alin. (1)-(3), în literatura de specialitate „au fost exprimate două opinii: una prin care se considera că în textul incriminator este reglementată o singură infracțiune sub două forme, o variantă-tip, în care forma de vinovăție este intenția, și o variantă atenuată, în care forma de vinovăție este culpa, și cea de-a doua opinie, în care se susține că, raportat la forma de vinovăție, avem de-a face cu două infracțiuni distincte, diferențele fiind de ordin calitativ și constau în forma de vinovăție"[1].

În susținerea primei opinii, un alt autor apreciază că cele patru fapte incriminate în textul art. 340 C. pen. „realizează conținutul a două infracțiuni [prevăzute în art. 340 alin. (1) și art. 340 alin. (4)]. Faptele descrise în art. 340 alin. (2) și (3) sunt variante ale infracțiunii prevăzute în art. 340 alin. (1) C. pen. Prima [art. 340 alin. (2)] este o variantă agravată a infracțiunii prevăzute în art. 340 alin. (1) C. pen., iar a doua [art. 340 alin. (3)] este o variantă atenuată a aceleiași infracțiuni"[2].

Asemenea autorului citat mai sus, considerăm și noi că în reglementarea din art. 340 sunt incriminate patru fapte, care realizează conținutul constitutiv a două infracțiuni, respectiv infracțiunea prevăzută în alin. (1), cu două modalități agravate prevăzute în alin. (2) al aceluiași articol și o modalitate atenuată prevăzută în alin. (3), și o altă infracțiune distinctă la alin. (4)[3].

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special

Având în vedere natura relațiilor sociale apărate, considerăm că obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute în art. 340 C. pen. constă în relațiile sociale privind siguranța circulației pe drumurilor publice, a căror normală desfășurare și dezvoltare sunt condiționate de incriminarea faptelor de nerespectare a atribuțiilor de serviciu privind verificarea tehnică ori efectuarea reparațiilor autovehiculelor, remorcilor, tramvaielor și mopedelor.

De asemenea, în funcție de urmarea imediată produsă, pot fi avute în vedere și relațiile sociale care ocrotesc viața, integritatea corporală sau sănătatea persoanei [în cazul alin. (2) și (3)], precum și cele referitoare la înfăptuirea justiției [în cazul alin. (4)].

B. Obiectul material

Infracțiunea examinată are ca obiect material autovehiculele, remorcile, tramvaiele sau mopedele care nu au fost verificate tehnic, reparate, ori a căror inspecție tehnică nu a fost realizată sau s-a realizat defectuos la termenele prevăzute

---

[1] Petre Dungan, *op. cit.*, pp. 41-42;

[2] Mihai Adrian Hotca, în Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, p. 797.

[3] Ion Rusu, Minodora-Ioana Balan-Rusu, *Infracțuinile contra siguranței circulației...*, *op. cit.*, pp. 231-234.

de normele legale în vigoare sau la care s-au efectuat reparații fără a fi îndeplinite condițiile prevăzute de lege, condiții care se referă la autorizarea reparațiilor.

Deși este o infracțiune de pericol, atunci când, în urma producerii unui accident de circulație determinat de unele defecțiuni tehnice imputabile, urmarea a constat în uciderea sau vătămarea integrității corporale ori sănătății uneia sau mai multor persoane, obiectul material constă în corpul victimei.

C. Subiecții infracțiunii

Infracțiunea examinată are: a) un subiect activ; b) un subiect pasiv.

a) Subiectul activ. Având în vedere conținutul juridic al infracțiunii, considerăm că subiect activ poate fi atât o persoană fizică, cât și o persoană juridică.

În cazul infracțiunii prevăzute în alin. (1) al art. 340, subiectul activ este calificat, fiind vorba despre o persoană având calitatea de a efectua verificări sau inspecții tehnice periodice ori reparații sau intervenții tehnice la autovehiculele, remorcile sau tramvaiele care nu mai corespund normelor tehnice de circulație pe drumurile publice.

În cazul infracțiunii prevăzute în alin. (4), subiect activ poate fi o persoana fizică sau juridică ce are o anumită calitate – aceea de a repara un autovehicul, o remorcă, un tramvai sau un moped care prezintă urme ale unui accident – și care execută aceste reparații cu încălcarea dispozițiilor legale, care presupun existența prealabilă a unei autorizații sau a altui document prevăzut de lege.

b) Subiectul pasiv. Subiectul pasiv generic sau general în cazul infracțiunii prevăzute în art. 340 C. pen. este statul, în calitatea sa de titular al valorii sociale ocrotite.

Subiect pasiv principal poate fi și o persoană fizică ce a suferit o vătămare a unui drept al său.

În același timp, în categoria subiecților pasivi principali, considerăm că pot fi incluse și persoanele juridice care au avut de suferit o pagubă materială.

c) Participația penală. Participația penală este posibilă în forma instigării și a complicității pentru cele două infracțiuni, nefiind necesară pentru aceștia (instigatori sau complici) existența unei anumite calități.

Coautoratul este, de asemenea, posibil numai în condițiile în care verificarea, inspecția tehnică, reparațiile sau intervențiile periodice, în cazul infracțiunii de la alin. (1), sunt realizate de către un colectiv angajat al unei persoane juridice (calificate în acest domeniu).

În cazul infracțiunii de la alin. (4), coautoratul este, de asemenea, posibil, atunci când la repararea autovehiculului, a remorcii sau a tramvaiului, care prezintă urmele unui accident de circulație, este realizată de mai multe persoane.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii

Din structura și conținutul juridic al infracțiunii fac parte: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă

În cazul infracțiunii de nerespectare a atribuțiilor privind verificarea tehnică ori efectuarea reparațiilor, situația premisă constă în preexistența unei stări sau situații care presupune existența unui autovehicul, remorci sau tramvai care să necesite o verificare, inspecție, reparație sau intervenție tehnică ori existența unui autovehicul, remorci, tramvai sau moped implicate într-un accident de circulație care prezintă urme ale acestui eveniment rutier.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii

Conținutul constitutiv al infracțiunii este alcătuit din: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă. Latura obiectivă a infracțiunii examinate are în componența sa elementul material, cerințe esențiale, urmarea imediată și legătura de cauzalitate.

În cazul infracțiunii prevăzute în art. 340 alin. (1), **elementul material** al laturii obiective constă într-o acțiune sau inacțiune, în funcție de variantele incriminate de legiuitor.

Astfel, în prima variantă prevăzută de lege, acțiunea constă în îndeplinirea defectuoasă a atribuțiilor de verificare ori inspecție tehnică periodică a autovehiculelor, remorcilor sau tramvaielor ori a atribuțiilor referitoare la efectuarea unor reparații sau intervenții tehnice de către persoane care au asemenea atribuții.

A doua variantă a modalității tip prevăzută în dispozițiile art. 340 alin. (1) constă în neîndeplinirea atribuțiilor de verificare tehnică ori inspecție tehnică periodică a autovehiculelor, remorcilor sau tramvaielor ori a celor care privesc efectuarea unor reparații sau intervenții tehnice de către persoanele care au asemenea atribuții.

În cazul infracțiunii prevăzute la alin. (4) al art. 340, **elementul material** al laturii obiective se realizează prin acțiunea de reparare a autovehiculelor, remorcilor, tramvaielor sau mopedelor care au urme de accident, fără a fi îndeplinite condițiile prevăzute de lege.

Întrucât **cerințele esențiale** diferă de la o infracțiune la alta și de la o modalitate normativă la alta în cadrul aceleiași infracțiuni, vom proceda la examinarea lor separată.

Astfel, pentru întregirea laturii obiective a infracțiunii prevăzute în art. 340 alin. (1), este necesar a fi îndeplinite cumulativ următoarele cerințe esențiale: autovehiculul, tramvaiul sau remorca să fie în situația legală care necesită o verificare ori inspecție tehnică sau efectuarea unor alte reparații ori intervenții tehnice; prin acțiunea de îndeplinire defectuoasă sau prin inacțiunea de neîndeplinire a atribuțiilor menționate să se pună în pericol siguranța circulației pe drumurile publice.

În cazul modalității agravate prevăzute la alin. (2), pe lângă două cerințe esențiale menționate, trebuie îndeplinite cumulativ altele, respectiv: să se fi produs un accident de circulație și urmarea accidentului să constea în uciderea uneia sau a mai multor persoane ori în vătămarea integrității corporale sau a sănătății uneia sau a mai multor persoane.

Pentru întregirea laturii obiective a infracțiunii prevăzute în art. 340 alin. (4), este necesar a fi îndeplinite cumulativ următoarele **cerințe esențiale**: autovehiculele, remorcile, tramvaiele sau mopedele să prezinte urme ale unui accident de circulație și repararea acestora să se realizeze fără îndeplinirea condițiilor prevăzute de lege, respectiv a existenței unei autorizații de reparație, a unui act constatator al unei societăți de asigurare sau a unui alt act constatator care să dovedească legalitatea solicitării reparației.

În ceea ce privește urmele de accident, considerăm că, în sensul dorit de legiuitor, acestea pot fi diverse, de la urme de vopsea pe caroseria vehiculului până la urme biologice. Avem aici în vedere, de regulă, urme de înfundare a capotei, a aripilor, parbrize sau faruri sparte, urme de vopsea etc., în special, urme ușor sesizabile. Deși a folosit termenul de reparare, legiuitorul nu s-a referit numai la

partea tehnică, ci și la caroseria vehiculului. Cu alte cuvinte, legea a avut în vedere orice urmă care poate naște suspiciunea că vehiculul în cauză a fost implicat într-un accident[1].

Urmarea imediată, în cazul infracțiunii prevăzute în art. 340 alin. (1), constă în crearea unei stări de pericol pentru siguranța circulației pe drumurile publice, în timp ce, în cazul modalității agravate, urmarea imediată constă în producerea unui accident de circulație care a avut ca rezultat uciderea, vătămarea integrității corporale sau a sănătății uneia sau a mai multor persoane.

Pentru infracțiunea prevăzută la alin. (4), urmarea imediată constă în crearea unei stări de pericol pentru relațiile sociale referitoare la siguranța circulației pe drumurile publice și cele referitoare la înfăptuirea justiției.

Pentru existența infracțiunii examinate este necesar ca între acțiunea sau inacțiunea incriminată de legiuitor și urmarea imediată produsă să se constate existența unei **legături de cauzalitate.**

De această dată, existența legăturii de cauzalitate nu se prezumă, aceasta trebuie dovedită de organul judiciar competent.

b) Latura subiectivă. În cazul infracțiunilor examinate, forma de vinovăție cu care acționează subiectul activ este atât intenția, cât și intenția depășită sau culpa, sub ambele lor forme.

Pentru existența infracțiunii, mobilul sau scopul nu au nicio relevanță, stabilirea acestora fiind importantă în cadrul procesului de individualizare a sancțiunilor de drept penal realizat de către instanța de judecată.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

a) Actele de pregătire. Fiind infracțiuni care se comit întotdeauna cu intenție, actele de pregătire sunt posibile, dar acestea nu sunt sancționate de lege. În cazul infracțiunii prevăzute la alin. (3), actele de pregătire nu sunt posibile.

b) Tentativa. Tentativa este posibilă în cazul fiecăreia dintre cele două infracțiuni care se comit cu intenție, însă, asemenea actelor de pregătire, nu este pedepsită.

c) Consumarea infracțiunii. Consumarea fiecăreia dintre infracțiunile examinate are loc imediat după executarea acțiunii sau inacțiunii incriminate, în momentul în care se produce urmarea imediată.

B. Modalități

Infracțiunea de nerespectare a atribuțiilor privind verificarea tehnică ori efectuarea reparațiilor prezintă modalități normative simple, agravate, atenuate și de fapt.

a) Modalități normative simple. Infracțiunea prevăzută în alin. (1) prezintă două modalități normative simple.

Prima modalitate normativă simplă (tip) constă în îndeplinirea defectuoasă a atribuțiilor de verificare tehnică ori inspecție tehnică periodică a autovehiculelor, remorcilor sau tramvaielor ori a celor referitoare la efectuarea unor reparații sau intervenții tehnice de către persoanele care au asemenea atribuții.

Cea de-a doua modalitate normativă simplă constă în neîndeplinirea atribuțiilor de verificare tehnică ori inspecție tehnică periodică a autovehiculelor, remorcilor sau

[1] *Ibidem*, pp. 237-242.

tramvaielor ori a celor referitoare la efectuarea unor reparații sau intervenții tehnice de către persoanele care au asemenea atribuții.

Infracțiunea de la alin. (4) prezintă o singură modalitate normativă, care constă în repararea autovehiculelor, remorcilor, tramvaielor sau mopedelor având urme de accident, fără a fi îndeplinite condițiile prevăzute de lege.

b) Modalități normative agravate. Pe lângă cele două modalități normative simple, infracțiunea prevăzută în alin. (1) prezintă și două modalități normative agravate, care vor fi reținute în situația în care, în urma faptei prevăzute la alin. (1), s-a provocat un accident de circulație care a avut ca urmare vătămarea integrității corporale sau a sănătății uneia sau mai multor persoane ori moartea uneia sau mai multor persoane.

c) Modalități normative atenuate. Pe lângă faptele intenționate prevăzute în alin. (1) și (2), legea prevede o modalitate comună privind săvârșirea faptelor din culpă. Sub aspect material, faptele au același conținut ca și cele comise cu intenție, situație în care această modalitate poate prezenta aceleași modalități normative [simple și agravate, alin. (3)].

d) Modalități de fapt. Având în vedere împrejurările specifice comiterii fiecărei fapte și urmarea imediată, fiecărei modalități normative îi corespund o varietate de modalități faptice.

C. Sancțiuni

În cazul modalităților simple din alin. (1) și a modalității normative de la alin. (4), pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de la 3 luni la 2 ani sau amendă.

În cazul modalităților agravate prevăzute în alin. (2), pedepsele prevăzute de lege sunt mai grave, în funcție de urmarea rezultată în urma producerii unui accident de circulație, respectiv: închisoarea de la unu la 5 ani, când urmarea constă în vătămarea integrității corporale sau a sănătății uneia sau mai multor persoane, și închisoarea de la 3 la 10 ani, când urmarea constă în moartea uneia sau mai multor persoane.

Dacă faptele prevăzute în alin. (1) și (2) au fost comise din culpă, limitele speciale ale pedepsei se reduc cu o treime.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Spre deosebire de alte infracțiuni din această grupă, infracțiunea examinată prezintă anumite elemente de asemănare cu infracțiunile de abuz în serviciu, neglijență în serviciu, neîndeplinirea îndatoririlor de serviciu sau îndeplinirea lor defectuoasă și neîndeplinirea îndatoririlor de serviciu sau îndeplinirea lor defectuoasă din culpă, fapte prevăzute în art. 297, art. 298, art. 329 și art. 330 C. pen.

Cu toate acestea, având în vedere valorile sociale diferite apărate în textele menționate, se justifică incriminarea lor în grupe de infracțiuni diferite.

B. Aspecte procesuale

În conformitate cu dispozițiilor art. 35 C. pr. pen., competența de judecată în primă instanță aparține judecătoriei în a cărei circumscripție teritorială a fost săvârșită infracțiunea, cu excepția cazurilor în care sunt aplicabile dispozițiile art. 38 și ale art. 40 C. pr. pen.

Urmărirea penală se va efectua de către organele de cercetare penală ale poliției judiciare, sub supravegherea procurorului.

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu.

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI DREPT

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

Infracțiunea de nerespectare a atribuțiilor privind verificarea tehnică ori efectuarea reparațiilor nu era prevăzută în Codul penal din 1969, fiind preluată, selectiv, din O.U.G. nr. 195/2002 privind circulația pe drumurile publice, republicată, cu modificările și completările ulterioare, art. 93.

B. Situații tranzitorii

În situații tranzitorii, instanța de judecată, în cadrul procesului de identificare și aplicare a legii penale mai favorabile, va trebui să respecte Decizia nr. 265/2014 a Curții Constituționale și să țină cont de împrejurările concrete ale comiterii fiecărei infracțiuni.

8. Elemente de drept comparat

În unele coduri penale europene, această faptă nu este incriminată, infracțiunile de acest gen fiind prevăzute în legile speciale prin care este reglementată circulația și transporturile rutiere.

Efectuarea de lucrări neautorizate în zona drumului public

Art. 341. (1) Efectuarea unor lucrări de construire, modificare, modernizare sau reabilitare a drumului public ori de amenajare a accesului rutier la drumul public, fără autorizație de construcție eliberată în condițiile legii ori cu încălcarea condițiilor stabilite în autorizație, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Amplasarea unor construcții, panouri sau reclame publicitare în zona drumului, fără autorizație de construcție eliberată în condițiile legii ori cu încălcarea condițiilor stabilite în autorizație, dacă prin aceasta se creează un pericol pentru siguranța circulației, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(3) Persoana autorizată de administratorul căii ferate care nu ia măsurile corespunzătoare pentru semnalizarea trecerilor la nivel cu calea ferată se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(4) Cu pedeapsa prevăzută în alin. (3) se sancționează și persoana autorizată de către administratorul unui drum public sau executantul unei lucrări pe partea carosabilă, care nu ia măsurile corespunzătoare pentru semnalizarea obstacolelor sau a lucrărilor pe drumurile publice, dacă prin aceasta s-a produs un accident de circulație.

COMENTARII (Conf. univ. dr. Ion Rusu)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Infracțiunea de efectuare de lucrări neautorizate în zona drumului public, prevăzută în art. 341 C. pen., nu are corespondent în Codul penal din 1969, fiind preluată din O.U.G. nr. 195/2002, republicată.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Examinarea comparativă a celor două texte ne permite formularea următoarelor observații:

- în noul Cod penal, infracțiunea are o denumire marginală, în timp ce O.U.G. nr. 195/2002 nu prevedea o asemenea denumire;
- în noul Cod penal, în alin. (1), nu mai este prevăzută ca acțiune prin care se realizează elementul material amplasarea unor construcții, panouri sau reclame publicitare în zona drumului public, fiind în schimb prevăzută o altă acțiune, respectiv amenajarea accesului rutier la drumul public;
- infracțiunea prevăzută în alin. (2) C. pen. preia o modalitate de realizare a elementului material, respectiv amplasarea unor construcții, panouri sau reclame publicitare în zona drumului public, din conținutul legal al infracțiunii prevăzute în art. 94 alin. (1) din O.U.G. nr. 195/2002, precum și conținutul legal al infracțiunii din alin. (2);
- infracțiunea prevăzută în alin. (3) C. pen. este identică, în ceea ce privește conținutul legal, cu infracțiunea prevăzută în alin. (3) din O.U.G. nr. 195/2002;
- infracțiunea din alin. (4) C. pen. prezintă un conținut legal asemănător cu cea din alin. (4) din O.U.G. nr. 195/2002, cu excepția urmării imediate, care nu mai constă în producerea unui accident de circulație care a avut ca rezultat victime omenești sau pagube materiale, ci numai în producerea unui accident de circulație.

În ceea ce privește limitele de pedeapsă, menționăm că acestea sunt identice, în cazul alin. (1), (3) și (4) din noua lege, cu cele de la alin. (1), (3) și (4) din O.U.G. nr. 195/2002, în timp ce pentru infracțiunea de la alin. (2) din noua lege sunt prevăzute pedepse în limite minime și maxime mai reduse.

Un alt element de asemănare ce există între cele două reglementări constă în faptul că sunt incriminate câte patru infracțiuni distincte sub aceeași denumire marginală.

2. Concept și caracterizare

În cadrul art. 341 sunt prevăzute patru infracțiuni distincte care prevăd acțiuni sau inacțiuni specifice, acestea având ca urmare crearea unei stări de pericol pentru siguranța circulație pe drumurile publice sau producerea unui accident de circulație.

În literatura de specialitate au fost exprimate două opinii în ceea ce privește infracțiunile prevăzute în art. 341 C. pen.

Astfel, într-o primă opinie s-a susținut că în textul art. 341 sunt incriminate trei infracțiuni distincte și o variantă asimilată[1], iar alt autor apreciază că în textul în cauză sunt incriminate patru infracțiuni distincte[2].

Considerăm că în textul art. 341 C. pen. sunt prevăzute patru infracțiuni, fiecare prezentând modalități diferite prin care se realizează elementul material.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special

Obiectul juridic special al infracțiunilor prevăzute în art. 341 C. pen. constă în relațiile sociale referitoare la siguranța circulației pe drumurile publice, relații pentru a căror existență și dezvoltare s-a impus incriminarea faptei de efectuare de lucrări neautorizate în zona drumului public.

---

[1] Petre Dungan, *op. cit.*, p. 48.
[2] Mihai Adrian Hotca, în Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, p. 801.

B. Obiectul material

În unele situații, faptele incriminate pot avea și un obiect material, care poate consta în lucrările efectuate, panourile sau reclamele publicitare amplasate în zona drumului public sau chiar drumul public.

C. Subiecții infracțiunii

Infracțiunea examinată are: a) un subiect activ; b) un subiect pasiv.

a) Subiectul activ al acestor infracțiuni poate fi orice persoană fizică ce îndeplinește condițiile generale cerute de lege; acestea pot avea sau nu o calificare.

De asemenea, subiect activ al acestor infracțiuni poate fi o persoană juridică ce execută una dintre acțiunile sau inacțiunile prin care se realizează elementul material al laturii obiective.

Avem în vedere persoanele juridice autorizate să execute lucrări de construcții, modificare, modernizare sau reabilitare a drumului public, de amplasare a unor construcții, panouri sau reclame publicitare etc.

b) Subiectul pasiv generic al acestor infracțiuni este statul, în calitatea sa de titular al valorilor sociale apărate de lege.

În cazul infracțiunilor prevăzute la alin. (3) și (4), va exista un subiect pasiv principal, respectiv persoană fizică sau juridică ce a suferit o vătămare a intereselor sale în urma producerii unui accident de circulație sau a unui accident provocat de surprinderea unui vehicul pe un pasaj de cale ferată de către un tren, ca urmare a nesemnalizării corespunzătoare a trecerii la nivel cu calea ferată.

c) Participația penală este posibilă sub toate formele sale.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii

În cadrul acestei secțiuni, vor fi examinate: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă

Pentru realizarea elementului material al laturii obiective, în cazul infracțiunii prevăzute în art. 341, este necesară existența situației premisă, care constă în preexistența unui drum public în zona căruia se efectuează lucrări de construcție, modificare, modernizare, amplasare a unor construcții, panouri publicitare ori reclame etc.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii

Conținutul constitutiv al infracțiunii examinate prezintă: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă a infracțiunii examinate are în componența sa elementul material, cerințe esențiale, urmarea imediată și legătura de cauzalitate.

În cazul infracțiunii prevăzute în art. 341 alin. (1), **elementul material** al laturii obiective se realizează printr-o acțiune, care poate constă în: efectuarea unor lucrări de construire, modificare, modernizare sau reabilitare a drumului public și amenajarea accesului rutier la drumul public.

În cazul infracțiunii prevăzute în alin. (2), **elementul material** al laturii obiective se realizează prin acțiunea de amplasare a unor construcții, panouri sau reclame publicitare în zona drumului public.

Zona drumului public cuprinde suprafața de teren ocupată de elementele constructive ale drumului, zona de protecție și zona de siguranță (art. 6 pct. 38 din O.U.G. nr. 195/2002, republicată).

Amplasarea unor construcții presupune transportarea și montarea în zona drumului public a unor garaje, chioșcuri, depozite etc. care sunt deja construite, asamblate.

Elementul material, în cazul infracțiunii prevăzute în alin. (3), se realizează printr-o inacțiune, care constă în neluarea măsurilor de semnalizare la trecerile la nivel cu calea ferată de către persoana fizică sau, de cele mai multe ori, juridică autorizată de compania care administrează infrastructura feroviară.

Observăm că legiuitorul nu a impus condiția existenței concomitente a unui drum public, ceea ce lasă să se înțeleagă că o asemenea măsură de semnalizare trebuie luată chiar și în situația în care drumul care traversează calea ferată nu este un drum public.

În cazul infracțiunii prevăzute în alin. (4), **elementul material** al laturii obiective constă în fapta persoanei autorizate de administratorul unui drum public sau executantul unei lucrări pe partea carosabilă, care nu ia măsurile corespunzătoare pentru semnalizarea obstacolelor sau a lucrărilor pe drumurile publice.

Pentru fiecare dintre infracțiunile examinate, legiuitorul a prevăzut și necesitatea îndeplinirii unor **cerințe esențiale**, care diferă de la o infracțiune la alta.

Astfel, în cazul infracțiunii prevăzute în alin. (1), este necesar a fi îndeplinite cumulativ următoarele **cerințe esențiale**: acțiunea care constituie elementul material al laturii obiective să se realizeze fără autorizația de construcție eliberată în condițiile legii sau cu încălcarea condițiilor prevăzute în autorizație; acțiunea incriminată să se realizeze pe un drum public.

În cazul infracțiunii prevăzute în alin. (2), trebuie îndeplinite cumulativ următoarele **cerințe esențiale**: acțiunea de amplasare să se realizeze în zona drumului public; acțiunea incriminată să se realizeze fără autorizația eliberată în condițiile legii ori cu încălcarea condițiilor stabilite în autorizație; prin executarea acțiunii incriminate să se creeze un pericol pentru siguranța circulației pe secțiunea de drum public respectiv.

Cerințele esențiale ce trebuie îndeplinite cumulativ pentru existența infracțiunii prevăzute în alin. (3) sunt următoarele: linia ferată trebuie să fie aptă pentru circulația vehiculelor feroviare (să nu fie scoasă din circulația feroviară sau să se afle în construcție, reparație etc.); să existe o asemenea persoană autorizată de către administratorul infrastructurii feroviare și să existe un drum public sau un drum care nu îndeplinește condițiile drumului public, care traversează o linie ferată.

Pentru existența infracțiunii prevăzute în alin. (4) este necesar a fi îndeplinite următoarele **cerințe esențiale**: să se execute o lucrare pe partea carosabilă a unui drum public; să existe o persoană autorizată de către administratorul drumului public, în atribuțiile căreia să existe și obligația de a semnaliza asemenea obstacole, sau un executant al unor asemenea lucrări și să se fi produs un accident de circulație[1].

Urmarea imediată diferă de la o infracțiune la alta și poate consta în crearea unei stări de pericol pentru siguranța circulației pe drumurile publice, în cazul infracțiunilor prevăzute în alin. (1), (2) și (3), și producerea unui accident de circulație, în cazul infracțiunii prevăzute în alin. (4).

---

[1] Ion Rusu, Minodora-Ioana Balan-Rusu, *Infracțiunile contra siguranței circulației...*, *op. cit.*, pp. 257-260.

Pentru întregirea laturii obiective a infracțiunii este necesar să se constate că între acțiunea sau inacțiunea incriminată și rezultatul produs există o **legătură de cauzalitate**.

În cazul infracțiunilor prevăzute în alin. (1) și (3), legătura de cauzalitate nu trebuie dovedită, aceasta rezultând din materialitatea faptei.

Pentru existența infracțiunilor prevăzute în alin. (2) și (4), legătura de cauzalitate dintre inacțiunea de semnalizare a obstacolelor și rezultatul care constă în producerea unui accident de circulație sau dintre acțiunea de amplasare a unor construcții, panouri sau reclame publicitare în zona drumului public și rezultatul care constă în crearea unui pericol pentru siguranța circulației trebuie demonstrate, deoarece acestea sunt infracțiuni de rezultat. Cu alte cuvinte, organul judiciar competent trebuie să probeze că accidentul de circulație s-a produs din cauza nesemnalizării obstacolelor de pe partea carosabilă, și nu din cauza altor împrejurări (cum ar fi, spre exemplu, oboseala care a condus la adormirea la volan a conducătorului vehiculului).

b) Latura subiectivă. În cazul infracțiunilor examinate, forma de vinovăție cu care acționează subiectul activ este intenția, sub ambele lor forme.

Forma de vinovăție cu care se comite infracțiunea de la alin. (4) poate fi și intenția depășită.

Pentru existența oricărei infracțiuni, mobilul sau scopul nu au nicio relevanță, stabilirea acestora fiind importantă în cadrul procesului de individualizare a pedepselor realizat de către instanța de judecată.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

a) Actele de pregătire. Actele de pregătire, deși sunt posibile în cazul fiecăreia dintre infracțiunile examinate, acestea nu sunt pedepsite.

b) Tentativa. Deși poate exista în cazul fiecărei infracțiuni, asemenea actelor de pregătire, tentativa nu este pedepsită.

c) Consumarea infracțiunii. Fiecare dintre infracțiunile examinate se consumă în momentul în care a fost executată acțiunea incriminată sau în momentul în care subiectul activ nu a acționat în conformitate cu obligațiile pe care le avea.

B. Modalități

Infracțiunile examinate prezintă doar modalități normative simple (tip), fără a exista și modalități normative agravate, precum și mai multe modalități de fapt.

Astfel, în cazul infracțiunii prevăzute în alin. (1), modalitățile normative constau în acțiunile de efectuare a unor lucrări de construire, modificare, modernizare sau reabilitare a drumului public ori de amenajare a accesului rutier, fără autorizație de construcție eliberată în condițiile legii ori cu încălcarea condițiilor stabilite în autorizație.

Modalitățile normative prevăzute în alin. (2) constau în amplasarea unor construcții, panouri sau reclame publicitare în zona drumului, fără autorizație de construcție eliberată în condițiile legii ori cu încălcarea condițiilor prevăzute în autorizație, dacă prin aceasta se creează un pericol pentru siguranța circulației.

Pentru infracțiunea din alin. (3), modalitatea normativă constă în fapta persoanei autorizate de administratorul căii ferate care nu ia măsurile corespunzătoare pentru semnalizarea trecerilor la nivel cu calea ferată.

În cazul infracțiunii prevăzute în alin. (4), modalitatea normativă constă în fapta persoanei autorizate de către administratorul unui drum public sau executantul unei lucrări pe partea carosabilă, care nu ia măsurile corespunzătoare pentru semnalizarea obstacolelor sau a lucrărilor pe drumurile publice, dacă prin aceasta s-a produs un accident de circulație.

Pe lângă modalitățile normative menționate, fiecare infracțiune examinată prezintă modalități de fapt distincte, specifice fiecărei incriminări și situațiilor concrete în care se comite fapta.

C. Sancțiuni

În ceea ce privește regimul sancționator, acesta diferă de la o infracțiune la alta, fiind închisoarea de la minimum 3 luni la maximum 3 ani, alternativ cu amenda, după cum urmează: infracțiunea prevăzută în alin. (1) este sancționată cu închisoarea de la 3 luni la 3 ani sau amendă; infracțiunea prevăzută în alin. (2) este sancționată cu închisoarea de la 3 luni la un an sau amendă, iar infracțiunile prevăzute în alin. (3) și (4) sunt sancționate cu închisoarea de la 3 luni la 2 ani sau amendă.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Infracțiunea prevăzută în art. 341 C. pen., fiind o infracțiune specifică domeniului circulației pe drumurile publice, nu are legături directe cu alte infracțiuni.

Cu toate acestea, infracțiunile prevăzute la alin. (3) și (4) ale art. 341 C. pen. prezintă o serie de asemănări și deosebiri cu infracțiunea de abuz în serviciu, prevăzută în art. 297 C. pen., și infracțiunea de neîndeplinirea atribuțiilor de serviciu sau îndeplinirea lor defectuoasă, prevăzută în art. 329 C. pen.

Cu toate acestea, având în vedere valorile sociale diferite apărate în textele menționate, se justifică incriminarea lor în grupe de infracțiuni diferite.

B. Aspecte procesuale

În conformitate cu dispozițiilor art. 35 C. pr. pen., competența de judecată în primă instanță aparține judecătoriei în a cărei circumscripție teritorială a fost săvârșită infracțiunea, cu excepția cazurilor în care sunt aplicabile dispozițiile art. 38 și ale art. 40 C. pr. pen.

Urmărirea penală se va efectua de către organele de cercetare penală ale poliției judiciare, sub supravegherea procurorului.

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

Așa cum am precizat și anterior, infracțiunea examinată nu era prevăzută în Codul penal din 1969, fiind preluată din O.U.G. nr. 195/2002, republicată.

B. Situații tranzitorii

În situații tranzitorii, instanța de judecată va trebui să identifice și să aplice legea penală mai favorabilă, cu respectarea Deciziei nr. 265/2014 a Curții Constituționale și ținând seama de împrejurările concrete ale comiterii fiecărei fapte în parte, precum și de alte elemente.

8. Elemente de drept comparat

A. Codul penal german. Infracțiunea examinată este prevăzută în §315b, denumită marginal „Nerespectarea dispozițiilor privind traficul rutier", unde, la alin. (1), este sancționată fapta persoanei care periclitează traficul rutier prin:

1) distrugerea, deteriorarea sau înlăturarea instalațiilor sau vehiculelor;
2) producerea unor obstacole; sau
3) printr-o altă acțiune asemănătoare și la fel de periculoasă și care pune în pericol integritatea corporală sau sănătatea unei alte persoane sau unele obiecte de valoare însemnată aparținând altuia.

Potrivit dispozițiilor alin. (2), tentativa se pedepsește.

B. Codul penal olandez. Potrivit dispozițiilor art. 427 alin. (2), va fi impusă o amendă de categoria întâi: *persoanei care nu se asigură de faptul că anumite săpături efectuate pe un drum public și care sunt executate în numele său sau la comanda sa ori un obiect poziționat pe un drum public în numele său sau la comanda sa sunt semnalizate în mod corespunzător și iluminate în mod adecvat.*

În alin. (3) este sancționată fapta persoanei care, *în legătură cu desfășurarea unor lucrări sau a altor activități pe, sau de-a lungul unui drum public, nu ia măsurile necesare de avertizare a trecătorilor cu referire la existența unor eventuale pericole.*

La alin. (6) este menționată fapta persoanei care, *fără a avea permisiunea autorităților competente, blochează un drum public sau un canal navigabil cu acces public ori care împiedică desfășurarea traficului pe un asemenea drum sau curs de apă.*

C. Codul penal spaniol. Infracțiunea supusă examinării este prevăzută cu un conținut legal asemănător în art. 382 și constă în fapta persoanei care *provoacă un risc grav pentru circulație, într-una dintre formele următoare:*

1^{0} Perturbând siguranța traficului prin amplasarea pe drumurile publice de obstacole imprevizibile, deversarea de substanțe lunecoase sau inflamabile, mutarea sau deteriorarea semnalizărilor sau prin orice alt mijloc.

2^{0} Nu restabilește siguranța drumului, când are obligația să o facă.

BCU IASI / CENTRALA

Capitolul III

Nerespectarea regimului armelor, munițiilor, materialelor nucleare și al materiilor explozive

Generalități (art. 342-347)

COMENTARII (Conf. univ. dr. Ion Rusu, conf. univ. dr. Ștefan Daneș)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Infracțiunile prevăzute în Capitolul III al Titlului VII din noul Cod penal reiau, cu unele modificări, infracțiunile din Capitolul IV, intitulat „**Infracțiuni privitoare la regimul stabilit pentru unele activități reglementate de lege**", din Titlul VI, intitulat „**Infracțiuni care aduc atingere unor activități de interes public sau altor activități reglementate de lege**", din Codul penal din 1969.

În noul Cod penal, în capitolul menționat sunt incriminate următoarele fapte: „Nerespectarea regimului armelor și al munițiilor", „Uzul de armă fără drept, falsificarea sau modificarea. Ștergerea sau modificarea marcajelor de pe armele letale", „Nerespectarea regimului materialelor nucleare sau al altor materii radioactive" și „Nerespectarea regimului materiilor explozive".

Din examinarea denumirilor și a conținutului infracțiunilor prevăzute în Capitolul IV al Titlului VI din legea anterioară, constatăm că acestea cuprindeau o varietate de valori sociale ocrotite prin normele de incriminare, valori sociale diferite, care sunt circumscrise unor domenii de activitate socială diferite.

Astfel, în timp ce primele trei fapte vizau incriminări specifice regimului armelor, munițiilor, materialelor nucleare sau radioactive și al materiilor explozive, următoarele trei fapte vizau cu totul alte domenii, cum ar fi: regimul de ocrotire a unor bunuri, exercitarea fără drept a unei profesii sau nerespectarea regimului transportului rutier, care constituia o infracțiune specifică siguranței transporturilor și circulației rutiere pe drumurile publice.

Spre deosebire de legea anterioară, în noul Cod penal, denumirea capitolului este sugestivă, incluzând o serie de infracțiuni specifice domeniului reglementat, fără a include și alte fapte care, în mod normal, aparțin altor domenii de activitate socială. Această constatare rezultă și din modul în care sunt structurate infracțiunile, precum și din conținutul legal al acestora.

2. Concept și caracterizare

Creșterea criminalității la nivelul statelor europene și necesitatea prevenirii acestui fenomen deosebit de complex printr-un control mai eficient în ceea ce privește achizițiile și deținerea armelor de foc a determinat adoptarea Convenției europene cu privire la controlul achiziționării și deținerii armelor de foc de către particulari[1], act normativ ratificat de România prin Legea nr. 116/1997[2].

[1] Convenția europeană cu privire la controlul achiziționării și deținerii armelor de foc de către particulari a fost adoptată la Strasbourg la 28 iunie 1978.

[2] Publicată în M. Of. nr. 143 din 8 iulie 1997.

De asemenea, se va avea în vedere că o convenție internațională creează diverse forme de cooperare instituționalizate între statele părți, stabilește indicii referitoare la regimul sancționator și consacră angajamentul acestora de a incrimina aceste fapte în dreptul intern[1].

Ulterior, la nivelul Uniunii Europene a fost adoptată Directiva Consiliului din 18 iunie 1991 privind controlul achiziționării și deținerii de arme (91/477/CEE)[2].

Pe fondul modificărilor survenite în organizarea și funcționarea instituțiilor europene, a evoluției criminalității în domeniu, precum și a aderării Comunității la Protocolul împotriva fabricării și a traficului ilicit cu arme de foc, cu piese, elemente și muniție pentru acestea, anexat la Convenția Organizației Națiunilor Unite împotriva criminalității organizate transnaționale, a fost adoptată Directiva 2008/51/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 mai 2008 de modificare a Directivei 91/477/CEE a Consiliului privind controlul achiziționării și al deținerii de arme[3].

Actul normativ european aduce o serie de modificări și completări Directivei 91/477/CEE, cele mai importante fiind următoarele:

- redefinirea noțiunilor de: *armă de foc, piesă, componentă esențială, muniție, urmărire, intermediar, armurier, fabricare ilicită, trafic ilicit* și *pașaport european pentru arme de foc*;

- obligativitatea marcajului unic care să includă numele producătorului, țara sau locul fabricării, seria și anul de fabricație;

- luarea unor măsuri de către fiecare stat membru de a asigura instituirea și funcționarea unui sistem computerizat de înregistrare a datelor, centralizat sau descentralizat, care garantează autorităților competente accesul la sistemele de stocare a datelor, în care se înregistrează fiecare armă de foc care intră sub incidența actului normativ, termenul-limită fiind 31 decembrie 2014 etc.

În România, după anul 1990, regimul armelor și al munițiilor a fost reglementat prin Legea nr. 17/1996 privind regimul armelor de foc și al munițiilor[4], act normativ prin care a fost abrogat Decretul nr. 367/1971 privind regimul armelor, munițiilor și materiilor explozive (republicat)[5].

Pe fondul unor transformări survenite în structura criminalității, precum și a aderării la Uniunea Europeană și, implicit, a executării obligațiilor asumate, a fost adoptată Legea nr. 295/2004 privind regimul armelor și al munițiilor, republicată în anul 2011[6], act normativ care reglementează întreaga activitate în acest domeniu.

Inițial, actul normativ menționat cuprindea la art. 133-141 o serie de infracțiuni specifice domeniului, infracțiuni care au fost abrogate prin art. 151 pct. 3 din Legea nr. 187/2012.

Abrogarea articolelor care prevedeau infracțiunile la regimul armelor și munițiilor a fost determinată de includerea acestora în dispozițiile art. 342-344 C. pen.

Un alt obiectiv major asumat de statele membre ale Uniunii Europene a fost acela de a asigura protecția eficientă a mediului, în acest sens adoptându-se Directiva 2004/35/ CE privind răspunderea pentru mediul înconjurător în legătură

[1] Jana Maftei, *Drept internațional public*, Ed. Pro Universitaria, București, 2010, p. 151.
[2] Publicată în JOCE nr. L 256 din 13 septembrie 1991.
[3] Publicată în JOUE nr. L 179/5 din 8 iulie 2008.
[4] Publicată în M. Of. nr. 74 din 11 aprilie 1996.
[5] Publicat în B. Of. nr. 135 din 26 octombrie 1971; republicat în B. Of. nr. 21 din 8 martie 1976.
[6] Publicată în M. Of. nr. 814 din 17 noiembrie 2011.

cu prevenirea și repararea daunelor aduse mediului[1], completată prin art. 15 din Directiva Parlamentului European și a Consiliului 2006/21/CE din 15 martie 2006 privind gestionarea deșeurilor din industriile extractive și de modificare a Directivei 2004/35/CE[2].

Deși s-au impus destul de greu, utilizarea mijloacelor de drept penal pentru protejarea mediului s-au multiplicat și diversificat, astfel că, în prezent, acestea au un rol eficient care vizează în final asigurarea sănătății generațiilor actuale și viitoare[3].

Poluarea radioactivă este o contaminare artificială a mediului înconjurător peste valorile fondului natural, produsă de om în zilele noastre, începând cu descoperirea radioactivității artificiale, cu crearea industriei materialelor nucleare, în mod deosebit a uraniului, a reactorilor nucleari care produc materiale radioactive, a centralelor atomoelectrice etc.[4].

În ceea ce privește regimul materialelor nucleare sau al altor materii radioactive, este de menționat că această activitate este prevăzută în Legea nr. 111/1996 privind desfășurarea în siguranță, reglementarea, autorizarea și controlul activităților nucleare[5], republicată în anul 2006, unde sunt reglementate activitățile de folosire, în scopuri exclusiv pașnice, a energiei nucleare, în condițiile de securitate nucleară, de protecție a personalului expus profesional, a populației, a mediului și a proprietății împotriva radiațiilor[6].

Menționăm că anterior adoptării actului normativ cadru menționat mai sus, România, prin Legea nr. 78 din 8 noiembrie 1993, a ratificat Convenția privind protecția fizică a materialelor nucleare, semnată la Viena la 3 martie 1980[7].

În scopul prevenirii și combaterii criminalității în acest domeniu, legea-cadru prevedea mai multe infracțiuni în art. 44-47. Prin adoptarea Legii nr. 187/2012, au fost modificate dispozițiile art. 44 alin. (1) lit. b), art. 45 și art. 46, iar art. 47, în conținutul căruia erau incriminate o serie de fapte de terorism, a fost abrogat.

Regimul materiilor explozive este reglementat prin Legea nr. 126/1995 privind regimul materiilor explozive, republicată în anul 2011 și 2014[8], act normativ care, inițial, prevedea în art. 37 o serie de infracțiuni, textul fiind modificat prin adoptarea Legii nr. 187/2012.

Având în vedere importanța valorilor sociale, în noul Cod penal au fost incriminate într-un capitol special aceste fapte, care pot fi structurate în trei categorii, în funcție de valoarea socială apărată și, implicit, de denumirea marginală și conținutul acestora, respectiv: infracțiuni la regimul armelor și munițiilor, infracțiuni la regimul materialelor nucleare sau al altor substanțe radioactive și infracțiuni la regimul materiilor explozive.

Așa cum rezultă și din denumirea capitolului, precum și a incriminărilor, acest grup de infracțiuni prezintă anumite caracteristici care le diferențiază de alte grupe

---

[1] Publicată în JOUE L nr. 143 din 30 aprilie 2004.

[2] Vasilica Negruț, *International Liability Peculiarities in the Environmental Law*, în Journal of Danubian Studies and Research, vol. 2, no. 1/2012, p. 6.

[3] Vasilica Negruț, *Peculiarities of criminal liability in the enviromental protection domain*, în „Criminal Repression in the Context of the Economic Crisis and the Maximization of Crime at European and Global Level", Bucharest, 9-10 May, 2013, p. 197.

[4] Vasilica Negruț, *Dreptul mediului*, Ed. Fundației Academice „Danubius", Galați, 2008, p. 83.

[5] Publicată în M. Of. nr. 552 din 27 iunie 2006.

[6] Vasilica Negruț, *Dreptul..., op. cit.*, p. 86.

[7] Publicată în M. Of. nr. 265 din 15 noiembrie 1993.

[8] Publicată în M. Of. nr. 660 din 15 septembrie 2011.

de infracțiuni, caracteristici rezultate din specificul activității sociale reglementate, respectiv regimul armelor, munițiilor, materialelor nucleare și al materiilor explozive.

Din prima categorie ar face parte infracțiunile care privesc regimul armelor și munițiilor și ar cuprinde faptele de deținere, portul, confecționarea sau efectuarea altor operații, fără drept etc., sustragerea, precum și uzul de armă fără drept ori falsificarea, modificarea sau ștergerea marcajelor de pe armele letale. În această primă categorie pot fi incluse infracțiunile prevăzute în art. 342, art. 343 și art. 344 C. pen.

Din cea de-a doua categorie ar face parte infracțiunile în care subiecții activi nu respectă regimul legal al materialelor nucleare sau al altor materii radioactive, fapte incriminate în conținutul art. 345 C. pen. Printre acțiunile incriminate, care constituie și elementul material al laturii obiective, menționăm primirea, deținerea, folosirea, cedarea etc. sau orice operație privind circulația acestora, fără drept, ori sustragerea materialelor nucleare sau a altor materii radioactive.

Ultima categorie ar avea în vedere infracțiunile prin care subiecții activi nu respectă regimul legal al materiilor explozive, prin acțiuni ca: producerea, experimentarea, prelucrarea, deținerea etc. ori efectuarea oricăror operațiuni cu materii explozive, fără drept, sau sustragerea unor asemenea materii (art. 346 C. pen.).

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special

Obiectul juridic special al infracțiunilor din acest grup este format din relațiile sociale a căror ocrotire este asigurată prin apărarea ordinii și siguranței publice, a vieții, a integrității corporale sau sănătății persoanei fizice, a patrimoniul public sau privat (ce poate aparține unei persoane fizice sau juridice).

B. Obiectul material

Obiectul material diferă de la o infracțiune la alta, putând consta în: arma letală, munițiile, materiile nucleare sau alte materii radioactive ori materii explozive etc.

C. Subiecții infracțiunilor

Fiecare dintre infracțiunile cuprinse în acest capitol prezintă: a) un subiect activ; b) un subiect pasiv.

a) Subiectul activ. De regulă, subiect activ al oricărei infracțiuni din acest grup poate fi orice persoană fizică ce îndeplinește condițiile generale cerute de lege pentru a avea această calitate. Există însă și situații în care subiectul activ poate avea calitatea de armurier. De asemenea, subiect activ al acestor infracțiuni poate fi și o persoană juridică.

b) Subiectul pasiv. Ca titular al valorilor sociale apărate prin textele de incriminare, subiectul pasiv generic este statul. În unele situații, în funcție de rezultatul produs, poate exista un subiect pasiv principal, care poate fi o persoană fizică sau juridică ale cărei drepturi au fost afectate sau au suferit un prejudiciu.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunilor

În cadrul acestei subsecțiuni, vor fi examinate: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunilor** din acest grup.

A. Situația premisă

Situația premisă presupune existența unor arme, munții, componente ale acestora, materiale nucleare sau alte materii radioactive ori materii explozive, care sunt deținute, purtate, primite, folosite ori produse, prelucrate etc., fără drept, de către persoane fizice sau juridice. Executarea unor acțiuni cu asemenea arme,

muniții etc., fără drept, presupune încălcarea dispozițiilor legale care reglementează regimul acestora.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii

În cadrul conținutului constitutiv, vor fi examinate: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă a infracțiunilor din acest grup.

a) Latura obiectivă. Din structura laturii obiective fac parte elementul material, cerințele esențiale, urmarea imediată și legătura de cauzalitate.

Elementul material al laturii obiective se realizează prin acțiuni sau inacțiuni diferite, care pot consta în: deținerea, portul, confecționarea, orice alte operațiuni privind circulația armelor letale, sustragerea armelor letale, nedepunerea armei la un armurier, fabricarea sau asamblarea armelor, uzul de armă, falsificarea, ștergerea sau modificarea marcajelor de pe armele letale, primirea, deținerea, folosirea etc. sau efectuarea oricărei operații privind circulația materialelor nucleare sau a altor materii radioactive, sustragerea acestora, producerea, experimentarea, prelucrarea etc. sau efectuarea oricăror alte operații privind circulația materiilor explozive ori sustragerea acestora.

Făcând parte din același grup de infracțiuni, **cerința esențială** specifică laturii obiective constă în efectuarea unei acțiuni sau inacțiuni descrise mai sus, **fără drept.**

Urmarea imediată constă în crearea unei stări de pericol pentru ordinea publică, securitatea socială, viața, integritatea personală sau bunurile aparținând unei persoane fizice sau juridice.

De cele mai multe ori, **legătura de cauzalitate** rezultă din materialitatea faptei, însă uneori aceasta trebuie dovedită.

b) Latura subiectivă cuprinde elementul subiectiv și cerințe esențiale.

Forma de vinovăție cu care poate fi comisă oricare dintre infracțiunile din acest grup este intenția, sub ambele variante, respectiv directă și indirectă.

Pentru existența infracțiunii, mobilul și scopul nu au nicio relevanță, însă existența și probarea acestora sunt utile în procesul de individualizare a sancțiunilor de drept penal ce urmează a fi aplicate de către instanța de judecată.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

a) Actele de pregătire. În cazul infracțiunilor din acest grup, actele de pregătire sunt posibile, însă acestea nu sunt sancționate de legiuitor.

b) Tentativa este posibilă în cazul tuturor infracțiunilor, însă aceasta nu este pedepsită decât în cazul infracțiunilor de nerespectare a regimului armelor și al munițiilor [art. 342 alin. (1) și (3)], nerespectare a regimului materialelor nucleare sau al altor materii radioactive [art. 345 alin. (1) și (2)] și nerespectare a regimului materiilor explozive [art. 346 alin. (1) și (2)].

c) Consumarea infracțiunii. De regulă, consumarea fiecărei infracțiuni are loc în momentul în care executarea acțiunii care constituie elementul material al laturii obiective s-a realizat în întregime și a produs urmarea imediată, respectiv crearea unei stări de pericol pentru relațiile sociale ocrotite prin norma de incriminare.

Astfel, în cazul infracțiunii prevăzute în art. 342 alin. (1), consumarea infracțiunii are loc în momentul în care subiectul activ a intrat în posesia armei, o poartă, o confecționează sau efectuează orice operațiune privind circulația armelor letale, a munițiilor, mecanismelor sau dispozitivelor acestora sau în momentul începerii funcționării unui atelier de reparat arme letale.

d) Epuizarea. O parte dintre infracțiunile care fac parte din acest grup pot căpăta caracterul de infracțiune continuă sau continuată. În aceste cazuri, infracțiunea se epuizează odată cu încetarea definitivă a acțiunii incriminate sau în momentul comiterii ultimei acțiuni din componența laturii obiective a infracțiunii continuate.

Astfel, infracțiunea de nerespectare a regimului armelor și al munițiilor săvârșită printr-o acțiune de: confecționare de arme, mecanisme, dispozitive sau funcționare a atelierelor de reparat arme letale poate exista în forma continuă, iar atunci când elementul material al laturii obiective constă în efectuarea altor operațiuni (decât cele expres nominalizate de legiuitor) sau în fabricarea ori asamblarea de arme letale, aceasta poate îmbrăca forma infracțiunii continuate.

B. Modalități

Asemenea altor grupe de infracțiuni, infracțiunile prevăzute în acest capitol prezintă modalități normative simple, agravate și modalități de fapt.

a) Modalități normative simple. Modalitățile normative simple în cazul celor cinci infracțiuni care fac parte din această grupă sunt prevăzute în primele alineate.

Astfel, în cazul infracțiunii prevăzute în art. 342, modalitățile normative simple constau în executarea uneia dintre următoarele acțiuni: deținerea, portul, confecționarea ori în executarea altor acțiuni care privesc alte operațiuni ce se referă la circulația armelor letale, a munițiilor, mecanismelor sau dispozitivelor acestora, precum și funcționarea atelierelor de reparat arme letale, în timp ce, în cazul infracțiunii prevăzute în art. 345, modalitățile normative simple constau în executarea uneia dintre următoarele acțiuni: primirea, deținerea, folosirea, cedarea, modificarea, expunerea, producția etc. de materiale nucleare sau de alte materii radioactive. Asemenea modalități normative sunt prevăzute și în cazul infracțiunii din art. 346, care pot consta în: producerea, experimentarea, prelucrarea, deținerea etc. de materii explozive.

b) Modalități normative agravate. Cu excepția infracțiunilor prevăzute în art. 343 și art. 344, celelalte care fac parte din acest grup prezintă și modalități normative agravate.

Astfel, o primă modalitate normativă agravată este prevăzută în art. 342 alin. (4) și constă în fapta persoanei care poartă armele prevăzute în alin. (1) și alin. (2), fără drept, în sediul autorităților publice, instituțiilor publice sau al altor persoane juridice de interes public ori în spațiile rezervate desfășurării procesului electoral.

De asemenea, infracțiunea prevăzută în art. 345 prezintă două modalități normative agravate, care sunt prevăzute în alin. (3) și (4).

c) Modalități de fapt. Modalitățile de fapt sunt multiple și diferă de la o infracțiune la alta și de la o acțiune sau inacțiune prin care se realizează elementul material al laturii obiective la alta.

Astfel, acțiunea de deținere a unei arme se poate realiza prin primirea acesteia de la o altă persoană, prin cumpărarea unei asemenea arme și prin păstrarea armei pentru o anumită perioadă etc.

Precizăm că modalitățile de fapt pot exista în cazul oricărei acțiuni sau inacțiuni executate de subiectul activ, prin care se realizează elementul material al laturii obiective, această realizare putând îmbrăca o varietate de forme.

Stabilirea modalităților de fapt ale acestor infracțiuni are o importanță majoră, deoarece acestea caracterizează acțiunea sau inacțiunea incriminată.

C. Sancțiuni

Sancțiunile prevăzute de lege diferă de la o infracțiune la alta, în raport cu importanța valorii sociale apărate prin norma de incriminare, precum și cu urmările produse.

Astfel, sancțiunile prevăzute de lege pentru persoanele fizice sunt cuprinse între limita minimă de 3 luni și limita maximă de 20 ani închisoare.

Cele mai reduse sancțiuni sunt prevăzute în cazul infracțiunilor din art. 342 alin. (2), unde limitele pedepselor sunt cuprinse între 3 luni și un an închisoare sau amendă, iar cele mai grave sunt prevăzute la modalitățile agravate ale art. 345 alin. (4) și art. 346 alin. (4), cazuri în care limita maximă este închisoarea de până la 20 de ani.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Infracțiunile prevăzute în art. 342-344 C. pen., fiind infracțiuni specifice regimului armelor și munițiilor, nu au legături cu alte infracțiuni.

Infracțiunea prevăzută în art. 345, referindu-se la o serie de acțiuni specifice regimului materialelor nucleare sau al altor materii radioactive, are unele legături cu infracțiunile specifice domeniului, prevăzute în Legea nr. 111/1996 privind desfășurarea în siguranță, reglementarea, autorizarea și controlul activităților nucleare, republicată, care prevede în art. 44-46 mai multe infracțiuni specifice acestui domeniu[1].

Aceste incriminări completează o paletă largă de acțiuni specifice prin care se aduce atingere valorilor sociale ocrotite de lege, legătura dintre acestea și infracțiunea menționată fiind evidentă.

Infracțiunea prevăzută în art. 346, referindu-se la o serie de acțiuni specifice regimului materiilor explozive, are legături cu unele infracțiuni specifice domeniului reglementat.

Astfel, dispozițiile art. 37 din Legea nr. 126/1995 privind regimul materiilor explozive, republicată, care a fost modificat prin art. 52 din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Cod penal, incriminează o serie de fapte, respectiv: operațiuni cu materiale pirotehnice și din categoriile 1 și P1 către persoane care nu au împlinit vârsta de 18 ani ori comercializarea de articole pirotehnice destinate a fi utilizate de către pirotehnicieni.

Deoarece aceste incriminări completează o paletă largă de acțiuni specifice prin care se aduce atingere valorilor sociale ocrotite de lege, legătura dintre acestea și infracțiunea prevăzută în dispozițiile art. 346 este evidentă.

B. Aspecte procesuale

Având în vedere dispozițiile art. 35 și ale art. 36 alin. (1) C. pr. pen., de regulă, competența de judecată în primă instanță aparține judecătoriei sau tribunalului în circumscripția căruia a fost săvârșită una dintre infracțiunile care fac parte din acest grup.

Astfel, potrivit dispozițiilor art. 35 C. pr. pen., în cazul infracțiunilor prevăzute în art. 342, art. 343 și art. 344 C. pen., competența de judecată în primă instanță

[1] Prin Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, art. 44 alin. (1) lit. b) și art. 45 și 46 au fost modificate, iar art. 47, care sancționa unele fapte de terorism nuclear, a fost abrogat.

aparține judecătoriei în a cărei circumscripție teritorială a fost săvârșită infracțiunea, cu excepția cazurilor în care sunt aplicabile dispozițiile art. 38 și ale art. 40 C. pr. pen.

În același timp, în cazul infracțiunilor prevăzute în art. 345 și art. 346, competența de judecată aparține tribunalului în circumscripția căruia a fost comisă una dintre cele două infracțiuni, cu excepția cazurilor în care sunt aplicabile dispozițiile art. 38 și ale art. 40 C. pr. pen.

De asemenea, tribunalul în a cărui circumscripție a fost săvârșită infracțiunea este competent a soluționa cauza în primă instanță și în cazul în care urmărirea penală a fost efectuată de către Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism sau de Direcția Națională Anticorupție, potrivit dispozițiilor art. 36 alin. (1) lit. c).

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu.

7. Elemente de drept comparat

A. Codul penal german. În Codul penal german, infracțiunile care prezintă pericol pentru societate sunt grupate în **Capitolul 28**, denumit sugestiv **„Infracțiuni care prezintă pericol pentru societate"**.

Pe lângă alte infracțiuni prevăzute în acest capitol, cum sunt cele referitoare la siguranța traficului rutier, feroviar, aerian sau naval, la incendieri etc., un loc important este ocupat și de unele infracțiuni care privesc provocarea de explozii cu ajutorul materialelor nucleare, materiilor explozive sau nerespectarea regimului razelor ionizante etc.

Aceste infracțiuni sunt:

- §307. Provocarea unei explozii cu ajutorul materialelor nucleare;
- §308. Provocarea unor explozii cu ajutorul materiilor explozive;
- §309. Nerespectarea regimului razelor ionizante;
- §310. Pregătirea unor explozii sau a unei iradieri ionizante;
- §311. Emiterea de raze ionizante;
- §312. Fabricarea defectuoasă a unei instalații tehnice nucleare.

De asemenea, în cadrul **Capitolului 29**, denumit **„Infracțiuni împotriva mediului înconjurător"**, la §328, este incriminată infracțiunea de „Nerespectarea regimului materiilor radioactive și al altor materiale și bunuri periculoase".

Infracțiunea de nerespectare a regimului materiilor radioactive și al altor materiale și bunuri periculoase prezintă multe elemente de asemănare cu infracțiunile prevăzute în art. 345 și art. 346 C. pen. român.

Pedepsele prevăzute în legea germană sunt mai reduse decât cele din noul Cod penal român.

B. Codul penal spaniol prevede, la Titlul XVII, denumit **„Delicte împotriva siguranței colective"**, în Capitolul I, denumit marginal **„Delicte de risc catastrofal"**, Secțiunea 1, **„Delicte privind energia nucleară și radiațiile ionizante"**,
art. 341-345, unele infracțiuni specifice domeniului nuclear sau radioactiv.

Legea spaniolă mai incriminează faptele care presupun manipularea materiilor nucleare sau radioactive, precum și cele prin care este perturbată funcționarea unei instalații nucleare sau radioactive, cerința esențială constând de fiecare dată în punerea în pericol a vieții persoanelor sau a bunurilor acestora.

Tot astfel sunt incriminate faptele prin care se execută unele operații privind materialele nucleare sau radioactive, care constau în: deținere, facilitare, primire,

transport, trafic, sustragere sau utilizare. Pentru existența infracțiunii în una dintre aceste modalități, este necesar ca aceste acțiuni să se execute fără autorizație.

În raport cu dispozițiile art. 345 C. pen. român, constatăm că legea română este mai completă, deoarece incriminează practic toate operațiunile care se pot efectua în legătură cu materiile nucleare sau radioactive, cu încălcarea dispozițiilor legale.

În ceea ce privește limitele pedepselor prevăzute în cele două legi, constatăm că acestea sunt asemănătoare, neexistând diferențe mari.

C. Codul penal portughez. În Codul penal portughez, în cadrul Titlului III, Capitolul III, denumit „**Despre infracțiuni de pericol comun**", art. 272ș-275ș, sunt prevăzute unele infracțiuni în legătură cu regimul materiilor nucleare, explozive sau al armelor și munițiilor.

BIBLIOGRAFIE SPECIALĂ LA CAPITOLUL III (TITLUL VII)

George Antoniu, *Tentativa*, Ed. Societății Tempus, București, 1996; George Antoniu, *Vinovăția penală*, Ed. Academiei Române, București, 2002; George Antoniu, Versavia Brutaru, *Revista de drept penal. Studii și cercetări juridice, 1994-2007*, ed. a 2-a revăzută, Ed. Hamangiu, București, 2008; G.Șt. Bădulescu, G.T. Ionescu, *Codul penal adnotat cu jurisprudență și doctrină română și franceză*, Ed. Curierul Judiciar 5, Rahovei 5, București, 1911; Minodora-Ioana Balan-Rusu, *Conținutul constitutiv al infracțiunii de uz de armă în noul Cod penal*, în Acta Universitatis George Bacovia. Juridica, vol. 2, Issue 2, July-December 2013, pp. 461-478; Alexandru Boroi, *Drept penal. Partea specială. Conform noului Cod penal*, ed. a 2-a, revizuită și adăugită, Ed. C.H. Beck, București, 2014; Alexandru Boroi (coordonator), Ion Rusu, Angelica Daniela Chirilă, Gina Livioara Goga, Ana-Alina Ionescu-Dumitrache, Minodora-Ioana Balan-Rusu, *Practica judiciară în materie penală. Drept penal. Partea specială*, Ed. Universul Juridic, București, 2014; Nicolae Conea, *Infracțiunile din domeniul privind interzicerea dezvoltării, producerii, stocării și folosirii armelor chimice*, în Dreptul nr. 11/1997, p. 64; Valerică Dabu, Tudorel Enoiu, *Regimul juridic al armelor de foc și al munițiilor*, în Dreptul nr. 2/1998, p. 44; Ștefan Daneș, *Ocrotirea sănătății publice și protecția mediului înconjurător reflectate în unele dispoziții de drept penal*, în RRD nr. 2/1975, p. 4; Gheorghe Diaconescu, Constantin Duvac, *Tratat de drept penal. Partea specială*, Ed. C.H. Beck, București, 2009, pp. 620-650; Traian Dima, Corneliu Turianu, *Subiectul activ al formei agravante a infracțiunii de nerespectare a regimului materialelor explozive prevăzute în art. 280 alin. (2) C. pen.*, în Dreptul nr. 5/2000, p. 89; Vasile Dobrinoiu, Ilie Pascu, Mihai Adrian Hotca, Ioan Chiș, Mirela Gorunescu, Costică Păun, Norel Neagu, Maxim Dobrinoiu, Mircea Constantin Sinescu, *Noul Cod penal comentat. Partea specială*, ed. a 2-a, revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2014; Vintilă Dongoroz, *Drept penal*, București, 1939; Vintilă Dongoroz și colab., *Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea specială*, vol. IV, Ed. Academiei Române, București, 1972, pp. 293-325; Mircea Duțu, *Răspunderea civilă pentru pagubele nucleare*, în Dreptul nr. 10-11/1993, p. 47; Mircea Duțu, *Introducere în dreptul penal al mediului*, Ed. Hamangiu, București, 2013; Mirela Gorunescu, *Infracțiuni prevăzute în legi speciale. Curs universitar*, Ed. Hamangiu, București, 2012; T.Fl. Gorunescu, *Infracțiunile de terorism în domeniul nuclear*, în RDP nr. 4/2005, p. 75; Nicolae Grofu, *Obiectul material al infracțiunii de nerespectare a regimului armelor și munițiilor*, în Dreptul nr. 1/2010, p. 146; Liviu Herghelegiu, *Omor calificat. Folosirea fără drept a unei arme de foc. Concurs de infracțiuni*, în RDP nr. 3/2003, p. 110; Mihai Adrian Hotca, Maxim Dobrinoiu, *Infracțiuni prevăzute în legi speciale*, Ed. C.H. Beck, București, 2010; Mihai Adrian Hotca (coordonator), Mirela Gorunescu, Norel

Neagu, Radu-Florin Geamănu, Maxim Dobrinoiu, Mircea Constantin Sinescu, Radu Slăvoiu, Diana Lamya Al-Kawadri, Constantin Nedelcu, Adrian Hărătău, *Noul Cod penal. Note, corelații, explicații*, Ed. C.H. Beck, București, 2014; Sabin Ivașcu, *Aspecte teoretice și practice privind regimul armelor și munițiilor*, în Dreptul nr. 2/2006, p. 168; Octavian Loghin, Avram Filipaș, *Drept penal român. Partea specială*, ediție revizuită, Casa de Editură și Presă „Șansa", București, 1992, pp. 303-310; Jana Maftei, *Drept internațional public*, Ed. Pro Universitaria, București, Ed. Universitară Danubius, Galați, 2010; Vasilica Negruț, *Dreptul mediului*, Ed. Fundației Academice Danubius Galați, 2008; Vasilica Negruț, *International Liability Peculiarities in the Environmental Law*, în Journal of Danubian Studies and Research, vol. 2, no. 1/2012, p. 6; Vasilica Negruț, *Peculiarities of criminal liability in the enviromental protection domain*, în „Criminal Repression in the Context of the Economic Crisis and the Maximization of Crime at European and Global Level", Bucharest, 9-10 May, 2013, p. 197; Alexandru Paicu, *Unele observații privind infracțiunea de nerespectare a regimului materialelor explozive*, în Dreptul nr. 10/1999, p. 118; Ilie Pascu, *Infracțiuni la regimul armelor și munițiilor*, în RDP nr. 4/2006, p. 47; Ilie Pascu, Mirela Gorunescu, *Drept penal. Partea specială*, ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, București, 2009, pp. 479-495; Ion Rusu, *Individualizarea sancțiunilor de drept penal. Curs master*, Ed. Universul Juridic, București, 2011; Ion Rusu, *The Constitutive Content of the Offense of not Complyng with the Regime of Explosive Materials in the Romanian Criminal Law*, în Jurnal of Danubian Studies and Research, vol. 4, no. 1/2014, pp. 21-26; Florin Streteanu, Radu Chiriță, *Răspunderea penală a persoanei juridice*, ed. a 2-a, Ed. C.H. Beck, București, 2007, p. 401; Tudorel Toader, *Infracțiunile prevăzute în legile speciale (reglementare, doctrină, decizii ale Curții Constituționale, jurisprudență)*, Ed. Hamangiu, București, 2011; Tudorel Toader, *Infracțiunile prevăzute în legile speciale (reglementare, doctrină, decizii ale Curții Constituționale, jurisprudență)*, ed. a 4-a, revizuită și actualizată, Ed. Hamangiu, București, 2012, pp. 251-311; Tudorel Toader, *Drept penal român*, ed. a 7-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, 2012, pp. 448-449; Tudorel Toader, Maria-Ioana Michinici, Ruxandra Răducanu, Anda Crișu-Ciocîntă, Mihai Dunea, Sebastian Rădulețu, *Noul Cod penal. Comentarii pe articole*, Ed. Hamangiu, București, 2014; Mihail Udroiu, Victor Horia Dimitrie Constantinescu, *Noul Cod penal. Codul penal anterior. Prezentare comparativă, observații, ghid de aplicare, legea penală mai favorabilă*, Ed. Hamangiu, București, 2014; Mihail Udroiu, *Drept penal. Partea specială. Noul Cod penal. Sinteze și grile*, Ed. C.H. Beck, București, 2014; Adrian-Milutin Truichici, *Nerespectarea regimului materialelor explozive*, în RDP nr. 3/2007, p. 85; Teodor Vasiliu și colab., *Codul penal al României, comentat și adnotat. Partea specială*, vol. II, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1977, pp. 155-187.

Nerespectarea regimului armelor și al munițiilor

Art. 342. (1) Deținerea, portul, confecționarea, precum și orice operațiune privind circulația armelor letale, a munițiilor, mecanismelor sau dispozitivelor acestora sau funcționarea atelierelor de reparare a armelor letale, fără drept, se pedepsesc cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Deținerea sau portul fără drept de arme neletale din categoria celor supuse autorizării se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(3) Sustragerea armelor sau munițiilor prevăzute în alin. (1) și alin. (2) se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

Ion Rusu, Ștefan Daneș

BCU Iași / CENTRU UNIVERSITAR

(4) Portul armelor prevăzute în alin. (1) și alin. (2), fără drept, în sediul autorităților publice, instituțiilor publice sau al altor persoane juridice de interes public ori în spațiile rezervate desfășurării procesului electoral, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani și interzicerea unor drepturi.

(5) Dacă faptele prevăzute în alin. (1) și alin. (3) au ca obiect arme interzise sau muniții, mecanisme ori dispozitive ale acestora, limitele speciale ale pedepsei se majorează cu o treime.

(6) Nedepunerea armei și a muniției la un armurier autorizat în termen de 10 zile de la expirarea perioadei de valabilitate a permisului de armă constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani.

(7) Fabricarea sau asamblarea de arme letale, de piese sau de muniție pentru acestea:

a) din orice componente esențiale traficate ilicit;

b) fără o autorizație eliberată de către o autoritate competentă a statului membru în care are loc fabricarea sau asamblarea;

c) fără marcarea armelor letale asamblate la data producerii lor, în conformitate cu prevederile legale, se pedepsește cu închisoare de la 2 la 7 ani.

COMENTARII (Conf. univ. dr. Ion Rusu, conf. univ. dr. Ștefan Daneș)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Infracțiunea de nerespectare a regimului armelor și al muniților este preluată din Codul penal din 1969 (art. 279), sub aceeași denumire marginală, dar cu un conținut juridic diferit.

În cadrul alin. (1), constatăm completarea normei din noul Cod penal (față de cea din Codul penal din 1969) cu sancționarea oricărei operațiuni privind circulația armelor letale, a muniților, mecanismelor sau dispozitivelor acestora, precum și a funcționării atelierelor de reparat arme letale, ca modalități de comitere a infracțiunii. Noul text se referă și la armele letale. O altă observație privește modificarea limitelor minime și maxime de pedeapsă care, în noua lege, sunt mai reduse.

În alin. (2) din noua lege este prevăzută o infracțiune care nu apărea în conținutul art. 279 C. pen. 1969, fiind în schimb prevăzută (cu un conținut juridic identic) în art. 134 din Legea nr. 295/2004.

În cadrul alin. (3) din noua lege este incriminată fapta de sustragere a armelor și muniților, faptă ce nu avea corespondent în Codul penal din 1969 și nici în legea specială.

Infracțiunea prevăzută în alin. (4) din noua lege este preluată din art. 279 alin. (3^1) C. pen. anterior, cu unele modificări.

În cadrul alin. (5) din noua lege este prevăzută o modalitate agravată a infracțiunilor din alin. (1) și (3), incriminare care însă nu era menționată în Codul penal din 1969.

În alin. (6) din noua lege este prevăzută o infracțiune care prezintă anumite elemente de asemănare cu infracțiunea prevăzută în art. 279 alin. (2) C. pen. anterior.

Infracțiunea prevăzută în alin. (7) din noua lege nu apărea în conținutul art. 279 C. pen. anterior, fiind menționată, în schimb, într-o variantă asemănătoare în conținutul art. 138 din Legea nr. 295/2004.

Precizăm că alin. (6) și (7) au fost introduse prin art. 245 pct. 32 din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal[1].

În raport cu dispozițiile Codului penal din 1969, care, la alin. (4) al art. 279, prevedea sancționarea tentativei, în noul Cod penal, tentativa nu este sancționată decât în cazul faptelor prevăzute în alin. (1) și (3).

Ca element de asemănare și continuitate a incriminării unei asemenea fapte, reținem menținerea denumirii marginale a infracțiunii.

2. Concept și caracterizare

Nerespectarea regimului armelor și al munițiilor reprezintă fapta unei persoane fizice sau, uneori, juridice care deține, poartă, confecționează sau efectuează orice operațiune care se referă la circulația armelor letale, a munițiilor, mecanismelor sau dispozitivelor acestora ori fapta de a asigura funcționarea un atelier de reparat arme, fără drept.

Aceeași faptă poate fi săvârșită și de către o persoană care deține sau poartă fără drept arme neletale din categoria celor supuse autorizării, sustrage arme sau muniții letale sau neletale ori nu depune arma și muniția aferente la un armurier autorizat în termen de 10 zile de la expirarea perioadei de valabilitate a permisului de armă.

De asemenea, infracțiunea poate fi comisă și de către o persoană juridică ce fabrică sau asamblează unor arme letale piese sau muniții pentru acestea, din componente esențiale traficate ilicit, fără autorizație eliberată în condițiile legii sau fără marcarea la data producerii lor.

Legea prevede și două modalități agravate, din care prima constă în portul fără drept al acestor categorii de arme în locuri interzise de lege, cum sunt sediile autorităților publice, instituțiilor publice sau ale altor persoane juridice de interes public ori în spațiile rezervate desfășurării procesului electoral, iar cea de-a doua, în deținerea, portul etc. de arme interzise sau muniții, mecanisme ori dispozitive ale acestora.

Necesitatea incriminării unor asemenea fapte rezultă, pe de o parte, din evoluția criminalității în domeniu, iar, pe de altă parte, din pericolul social deosebit pe care-l reprezintă asemenea activități.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special

Obiectul juridic special al acestei infracțiuni „are un conținut vast, fiind format din toate relațiile sociale a căror ocrotire este asigurată prin apărarea unui complex de valori sociale: ordinea publică, securitatea socială, viața și integritatea corporală a persoanei, avutul obștesc și cel personal ori particular, apărare care este realizată prin reglementarea activităților privitoare la arme și muniții"[2].

[1] Publicată în M. Of. nr. 757 din 12 noiembrie 2012.

[2] Nicoleta Iliescu, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 329.

B. Obiectul material

Obiectul material al infracțiunilor prevăzute în art. 342 diferă de la o faptă la alta, fiind reprezentat de armele letale, munițiile, mecanismele și dispozitivele acestora [în cazul alin. (1)], arme neletale din categoria celor supuse autorizării [în cazul infracțiunii din alin. (2)], arme letale sau neletale, muniții, mecanisme sau dispozitive ale acestora [pentru infracțiunea din alin. (3)] sau arme interzise sau muniții, mecanisme ori dispozitive ale acestora [în cazul infracțiunii din alin. (5)].

De asemenea, în cazul infracțiunii din alin. (6), obiectul material este reprezentat de arma și muniția nedepuse la termenul prevăzut de lege, în timp ce, în cazul infracțiunii din alin. (7), obiectul material constă în arma letală, piese sau muniție fabricate sau asamblate în condiții ce excedează normelor legale.

C. Subiecții infracțiunii

Infracțiunea examinată prezintă: a) un subiect activ; b) un subiect pasiv.

a) Subiectul activ. Subiect activ nemijlocit poate fi orice persoană fizică ce îndeplinește condițiile generale cerute de lege pentru a avea această calitate.

Pentru infracțiunea din alin. (7), subiectul activ poate fi și calificat, fiind necesară calitatea de armurier, care deține un atelier special amenajat.

În cazul infracțiunilor prevăzute în alin. (1) și (7), subiect activ poate fi și o persoană juridică, atunci când una dintre acțiunile incriminate de lege este comisă de către angajați ai unei persoane juridice, care acționează în realizarea obiectului de activitate al persoanei juridice în cauză, în numele ori în interesul persoanei juridice.

b) Subiectul pasiv. Subiectul pasiv generic este statul, în calitatea sa de titular al valorilor sociale apărate prin norma de incriminare.

c) Participația penală. De regulă, participația penală este posibilă sub toate formele sale, cu unele excepții legate de anumite acțiuni care nu pot avea decât autor unic.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii

În structura și conținutul juridic al infracțiunii sunt cuprinse: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv.**

A. Situația premisă constă în preexistența unei stări sau situații periculoase pentru siguranța persoanelor, a bunurilor acestora etc., determinată de încălcarea dispozițiilor legale privind regimul armelor și al munițiilor.

Fără îndoială că situația premisă diferă de la o infracțiune la alta, în raport cu acțiunea sau inacțiunea incriminată.

Astfel, infracțiunea prevăzută în art. 342 alin. (6), care constă în nedepunerea armei și a muniției la un armurier autorizat în termen de 10 zile de la expirarea perioadei de valabilitate a permisului de armă, nu poate fi concepută fără preexistența unui permis de armă[1].

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii

În cadrul conținutului constitutiv al infracțiunii, vor fi examinate: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă cuprinde elementul material, cerințe esențiale, urmarea imediată și legătura de cauzalitate

[1] În același sens, a se vedea și Nicoleta Iliescu, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 330.

Elementul material al laturii obiective se realizează prin acțiuni sau inacțiuni specifice fiecărei infracțiuni, motiv pentru care vom proceda la examinarea lor separată.

În cazul infracțiunii prevăzute în alin. (1) al art. 342 C. pen., **elementul material** al laturii obiective se realizează prin una dintre următoarele acțiuni: deținerea, portul sau confecționarea fără drept a uneia sau a mai multor arme letale; efectuarea fără drept a altor operații privind circulația armelor letale (altele decât cele menționate mai sus); deținerea, portul sau confecționarea fără drept a muniților, mecanismelor sau dispozitivelor unor arme letale și funcționarea fără drept a atelierelor de reparat arme letale.

Pentru existența elementului material al laturii obiective este suficient a se constata comiterea unei singure acțiuni dintre cele enumerate mai sus.

Pentru a evita unele interpretări unilaterale care să nu fie în acord cu voința legiuitorului, în Legea nr. 295/2004 privind regimul armelor și al muniților, cu modificările și completările ulterioare, au fost definiți unii termeni specifici domeniului, termeni care apar menționați și în textul de incriminare examinat.

Astfel, potrivit dispozițiilor art. 2 din actul normativ menționat, prin sintagma de **„arme și muniții letale"** se înțelege acele arme și muniții prin a căror utilizare se poate cauza moartea ori rănirea gravă a persoanelor și care sunt prevăzute în categoria B din anexă, iar **„muniția"** este un ansamblu format din tub cartuș, încărcătură de azvârlire, capsă de aprindere și, după caz, proiectil. Precizăm că în categoria B din anexă sunt prevăzute 14 tipuri de arme și muniții letale.

Potrivit dispozițiilor art. 5 alin. (2) din legea specială, sintagma **„sisteme și dispozitive"** constă în: sisteme de ochire care funcționează pe principiul laser, sisteme de ochire pe timp de noapte și dispozitive destinate sau adaptate diminuării zgomotului cauzat prin arderea unei încărcături.

Prin **„mecanism"** se înțelege un sistem tehnic alcătuit din mai multe piese mobile și fixe care sunt angrenate între ele, astfel încât unele elemente mobile, transmițând forțele de la elementul conducător la elementele conduse, pot antrena mișcarea acestora.

Acțiunea de **deținere** presupune primirea și păstrarea de către o persoană fizică sau juridică a armelor letale, muniților, mecanismelor sau dispozitivelor acestora, indiferent cu ce titlu.

Portul presupune acțiunea subiectului activ persoană fizică de a avea asupra sa arme letale și/sau muniții, indiferent de perioada de timp sau loc.

Într-o opinie s-a susținut că pentru existența infracțiunii este necesar ca arma letală să fie încărcată sau persoana care o poartă să aibă asupra sa și muniția aferentă[1], iar în altă opinie s-a susținut că pentru existența infracțiunii nu este necesar ca persoana care are asupra sa o armă să posede și muniția aferentă[2].

Considerăm că pentru existența infracțiunii este necesar ca persoana în cauză să poarte o armă, indiferent dacă este încărcată sau nu. În opinia noastră, infracțiunea va exista chiar și atunci când o persoană este identificată având asupra sa numai muniția aferentă. Important este ca atât arma letală, cât și muniția să fie în stare de funcționare.

---

[1] *Ibidem*, p. 331.

[2] Dumitru C. Popescu, în Teodor Vasiliu și colab., *op. cit.*, vol. II, p. 190.

Confecționarea armelor letale, a muniților, mecanismelor sau dispozitivelor acestora presupune acțiunea subiectului activ persoană fizică sau juridică de producere a acestora, în urma unui proces complex care are ca finalitate fabricarea armei, muniției, mecanismului sau dispozitivului prevăzut de lege.

În același timp, **operațiunile cu arme, piese și muniții** constau în producerea, confecționarea, asamblarea, intermedierea, modificarea, prelucrarea, repararea, experimentarea, vânzarea, cumpărarea, închirierea, schimbul, donația, comodatul, sponsorizarea, importul, exportul, transportul, tranzitul, transferul, transbordarea, depozitarea, casarea și distrugerea armelor de foc, a pieselor și a muniților pentru acestea.

Prin **„funcționarea atelierelor de reparare a armelor letale"** se înțelege desfășurarea unei activități organizate de reparare, asamblare etc. a armelor letale, într-un sediu special amenajat, cu respectarea dispozițiilor legale privind autorizarea, funcționarea etc., de către armurieri autorizați în condițiile legii.

În cazul infracțiunii din alin. (2) al art. 342 C. pen., **elementul material** al laturii obiective se realizează prin două acțiuni distincte, respectiv deținerea sau portul fără drept al armelor neletale din categoria celor supuse autorizării.

Potrivit legii speciale, armele și muniții neletale sunt armele și muniții destinate pentru un scop utilitar sau pentru agrement ori autoapărare, confecționate astfel încât, prin utilizarea lor, să nu se cauzeze moartea persoanelor; sunt asimilate acestei categorii și armele vechi.

Elementul material al laturii obiective a infracțiunii prevăzute în alin. (3) constă în acțiunea de sustragere a armelor sau muniților menționate la alin. (1) și (2) al art. 342 C. pen.

Pentru existența infracțiunii este suficient să se constate sustragerea unei singure arme letale sau neletale (din cele supuse autorizării) ori a unei anumite cantități de muniție (indiferent de mărimea acesteia), mecanisme sau dispozitive ale armelor letale sau neletale.

Elementul material al laturii obiective a infracțiunii prevăzute în alin. (4) constă în acțiunea de a purta, fără drept, o armă letală sau neletală (din cele supuse autorizării), în sediul autorităților publice, instituțiilor publice sau al altor persoane juridice de interes public ori în spațiile rezervate desfășurării procesului electoral.

Pentru existența infracțiunii nu are importanță dacă arma este încărcată sau nu, dacă este purtată la vedere sau ascunsă.

Pentru infracțiunea din alin. (5), **elementul material** constă în acțiunea de deținere, port etc. [faptă prevăzută în alin. (1)], sau în acțiunea de sustragere a unei arme interzise, muniții, mecanisme ori dispozitive ale acestora [faptă prevăzută în alin. (3)].

Potrivit legii, armele interzise sunt armele și muniții prevăzute în categoria A din anexă, a căror procurare, deținere, port și folosire sunt interzise persoanelor fizice și juridice, cu excepția instituțiilor publice care au competențe în domeniul apărării, ordinii publice și securității naționale, a unităților aflate în subordinea sau coordonarea acestora, înființate prin acte normative, precum și a companiilor naționale și societăților comerciale constituite prin acte normative în vederea producerii acestui tip de armament și muniție.

În cazul infracțiunii prevăzute în alin. (6), **elementul material** se realizează printr-o inacțiune, care constă în nedepunerea armei sau a muniției la un armurier autorizat în termen de 10 zile de la expirarea perioadei de valabilitate a permisului de armă.

În ceea ce privește ultima infracțiune prevăzută în alin. (7) al art. 342 C. pen., considerăm că **elementul material** se realizează prin doua acțiuni distincte, respectiv fabricarea sau asamblarea de arme letale, de piese sau de muniție pentru acestea, dacă componentele esențiale provin din unele acțiuni de trafic ilicit, fără autorizație eliberată de către o autoritate competentă a statului membru în care are loc fabricarea sau asamblarea ori fără marcarea armelor letale asamblate la data producerii lor.

Termenul de fabricare a armelor letale, piese sau muniție reprezintă un proces complex care are ca rezultat un produs finit, respectiv o arma letală, o piesă componentă a armei sau o anumită categorie de muniție.

În sensul legii, *piesa* este orice element sau element de înlocuire special conceput pentru o armă de foc, care este esențial pentru funcționarea acesteia, inclusiv o țeavă, un recuperator de gaze, manșonul mobil sau butoiașul, cuiul percutor ori închizătorul și orice dispozitiv conceput sau adaptat pentru a reduce zgomotul provocat pentru tragerea unui foc de armă.

În cadrul alin. (5) al art. 342 este prevăzută o modalitate agravată pentru infracțiunile din alin. (1) și (3), care se va reține în cazul în care faptele prevăzute în cele două alineate au ca obiect arme interzise sau muniții, mecanisme ori dispozitive ale acestora.

Pentru existența infracțiunilor prevăzute în art. 342 este necesar a fi îndeplinite și anumite **cerințe esențiale**, specifice fiecăreia dintre acestea.

Astfel, în cazul infracțiunii prevăzute în alin. (1) este necesar a fi îndeplinite următoarele **cerințe esențiale**: să existe o armă letală, muniție, mecanisme sau dispozitive ale acestora; acțiunea de deținere, port, confecționare și orice operațiune privind circulația armelor letale, a munițiilor, mecanismelor sau dispozitivelor acestora să se realizeze fără drept și atelierele de reparare a armelor letale să funcționeze fără drept.

Pentru existența infracțiunii prevăzute în alin. (2) este necesar a fi îndeplinite cumulativ următoarele **cerințe esențiale**: să existe o armă neletală din categoria celor supuse autorizării și arma neletală să fie deținută sau purtată fără drept.

Pentru existența infracțiunii prevăzute în alin. (3) este necesar a fi îndeplinite cumulativ următoarele **cerințe esențiale**: să existe o armă letală sau neletală, muniții, mecanisme sau dispozitive ale acestora, din categoriile menționate în alin. (1) și (2), și aceste arme sau muniții, dispozitive ori mecanisme ale acestora să fie sustrase de către o altă persoană din proprietatea deținătorului legal.

În cazul infracțiunii prevăzute în alin. (4), **cerințele esențiale** care trebuie îndeplinite cumulativ sunt următoarele: o persoană fizică să pătrundă în sediul autorităților publice, instituțiilor publice sau al altor persoane juridice de interes public ori în spațiile rezervate desfășurării procesului electoral, având asupra sa o armă letală sau neletală (la vedere sau ascunsă) și arma să fie purtată fără drept.

În cazul infracțiunii din alin. (5) este necesar a fi îndeplinită **cerința esențială** care privește armele care au făcut obiectul infracțiunilor din alin. (1) sau (3), respectiv aceea ca aceste arme, muniții, mecanisme ori dispozitive ale acestora să facă parte din categoria celor interzise.

Pentru existența infracțiunii din alin. (6) este necesar a fi îndeplinite cumulativ următoarele **cerințe esențiale**: perioada de valabilitate a permisului de armă să fie considerată expirată, iar persoana fizică în cauză să nu se fi prezentat pentru prelungirea perioadei de valabilitate, și de la expirarea termenului de valabilitate să fi trecut un termen de 10 zile.

În cazul infracțiunii din alin. (7), **cerințele esențiale** diferă de la o modalitate la alta, după cum urmează:

- pentru modalitatea prevăzută în lit. a), cerințele esențiale sunt: să fie fabricată sau asamblată o armă letală, piese sau muniție și componentele esențiale să fie traficate ilicit;

- pentru modalitatea prevăzută în lit. b) este necesar a fi îndeplinite următoarele cerințe esențiale: să fie fabricată sau asamblată o armă letală, piese sau muniție și fabricarea sau asamblarea să se realizeze fără o autorizație eliberată de către o autoritate competentă a statului membru în care are loc fabricarea sau asamblarea.

- în cazul modalității prevăzute în lit. c), cerința esențială constă în fabricarea sau asamblarea fără marcarea armelor letale asamblate la data producerii lor, în conformitate cu prevederile legale; cerința esențială va exista și atunci când marcarea armelor letale se realizează în alte condiții decât cele prevăzute de lege.

În cazul infracțiunii de nerespectare a regimului armelor și al muniților, **urmarea imediată** constă în crearea unei stări de pericol pentru relațiile sociale ocrotite.

Legătura de cauzalitate dintre acțiunea sau inacțiunea incriminată și rezultatul produs rezultă implicit din materialitatea faptei, nefiind necesar a fi demonstrată.

b) Latura subiectivă cuprinde elementul subiectiv și cerințe esențiale.

Infracțiunea de nerespectare a regimului armelor și al muniților se săvârșește întotdeauna numai cu intenție, care poate fi directă sau indirectă.

Sub aspect subiectiv, mobilul sau scopul nu au nicio relevanță pentru existența infracțiunii, însă atunci când acestea există, prezintă importanță în procesul de individualizare a pedepsei realizat de către instanță.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

Infracțiunea examinată este susceptibilă de a parcurge toate fazele de desfășurare a activității infracționale.

a) Actele de pregătire. Actele de pregătire sunt posibile pentru fiecare dintre modalitățile prevăzute în textul art. 342 C. pen., însă acestea nu sunt pedepsite.

b) Tentativa. Deși este posibilă în cazul fiecărei infracțiuni, potrivit dispozițiilor art. 347 C. pen., tentativa se pedepsește numai în cazul infracțiunilor prevăzute în alin. (1) și (3).

c) Consumarea infracțiunii. Consumarea fiecărei infracțiuni dintre cele examinate are loc în momentul în care subiectul activ a executat acțiunea care constituie elementul material al laturii obiective, fiind îndeplinite și cerințele esențiale, și s-a produs urmarea imediată, care constă în crearea unei stări de pericol pentru relațiile sociale ocrotite prin norma de incriminare.

Astfel, infracțiunea de deținere a unei arme letale se consumă în momentul în care subiectul activ a intrat în posesia armei respective și sunt îndeplinite cerințele esențiale, precum și condițiile de ordin subiectiv. Infracțiunea de fabricare a unei arme neletale se consumă în momentul în care acțiunea de fabricare a fost executată în întregime, fiind îndeplinite și cerințele esențiale, precum și condițiile de ordin subiectiv.

d) Epuizarea. Infracțiunea de deținere sau port fără drept a armelor letale, prevăzută în alin. (1), poate avea uneori caracter de infracțiune continuă. Va exista o asemenea situație în cazul în care subiectul activ al infracțiunii intră în posesia unei

asemenea arme (moment în care infracțiunea se consumă), dar deținerea armei durează în timp, caz în care infracțiunea se epuizează odată cu încetarea definitivă a acțiunii de deținere, moment care, de cele mai multe ori, coincide cu cel al identificării acestuia de către organele judiciare abilitate de lege.

O formă continuă poate exista și în cazul infracțiunii prevăzute în alin. (7), care constă în fabricarea sau asamblarea de arme letale, piese sau muniții pentru acestea.

În același timp, în cazul efectuării unor operațiuni privind circulația armelor letale sau în cel prevăzut la alin. (3), infracțiunea poate îmbrăca forma infracțiunii continuate[1].

B. Modalități

a) Modalități normative simple. O primă modalitate normativă simplă (tip) este cea prevăzută în alin. (1) al art. 342 și constă în fapta unei persoane fizice sau juridice de a deține, a purta, confecționa, precum și a efectua orice operațiune privind circulația armelor letale, a munițiilor, mecanismelor sau dispozitivelor acestora sau funcționarea atelierelor de reparare a armelor letale, fără drept.

A doua modalitate normativă simplă (tip) constă în fapta unei persoane fizice de a deține sau purtă fără drept o armă neletală din categoria celor supuse autorizării [alin. (2)].

O altă modalitate[2], care poate fi considerată ca fiind una distinctă, constă în sustragerea armelor letale sau neletale, precum și a munițiilor acestora, faptă prevăzută în alin. (3).

La alin. (6) este prevăzută o altă modalitate normativă simplă (tip), care constă în nedepunerea armei și a muniției la un armurier autorizat în termen de 10 zile de la expirarea perioadei de valabilitate a permisului de armă.

Ultima modalitate normativă simplă (tip) este prevăzută în alin. (7) și constă în fabricare sau asamblarea de arme letale, piese sau muniții pentru acestea din orice componente esențiale traficate ilicit, fără o autorizație eliberată de către o autoritate competentă a statului membru în care are loc fabricarea sau asamblarea sau fără marcarea armelor letale asamblate la data producerii lor, în conformitate cu prevederile legale.

b) Modalități normative agravate. Pe lângă modalitățile normative simple examinate mai sus, infracțiunea examinată prezintă și două modalități normative agravate, prevăzute în alin. (4) și (5).

Modalitatea normativă agravată prevăzută în alin. (4) constă în fapta persoanei de a purta, fără drept, armele prevăzute la alin. (1) sau (2), în sediul autorităților publice, instituțiilor publice sau al altor persoane juridice de interes public ori în spațiile rezervate desfășurării procesului electoral.

În alin. (5) este prevăzută a doua modalitate normativă agravată, care constă în fapta de a deține, purta etc., fără drept, sau de a sustrage arme sau muniții interzise, mecanisme ori dispozitive ale acestora, cu trimitere la infracțiunile prevăzute în alin. (1) și (3).

c) Modalități de fapt. Modalitățile de fapt diferă de la o infracțiune la alta, în raport de condițiile concrete de săvârșire a infracțiunii.

---

[1] A se vedea, în același sens, și Ilie Pascu, în Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, p. 813.
[2] *Ibidem*, p. 805.

C. Sancțiuni

Pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea de la alin. (1) este închisoarea de la unu la 5 ani, iar în cazul infracțiunii din alin. (2), pedeapsa este închisoarea de la 3 luni la un an sau amenda.

Pentru infracțiunea din alin. (3), pedeapsa prevăzută este închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi, iar pentru infracțiunea din alin. (4) pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani și interzicerea unor drepturi.

În cazul infracțiunii prevăzute în alin. (6), pedeapsa prevăzută este închisoarea de la 6 luni la 3 ani, iar pentru infracțiunea din alin. (7), pedeapsa este închisoarea de la 2 la 7 ani.

În modalitatea agravată prevăzută în alin. (5), limitele minime și maxime ale pedepselor prevăzute în alin. (1) și (3) se majorează cu o treime.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Fiind o infracțiune specifică regimului armelor și munițiilor, aceasta nu are legături cu alte infracțiuni.

B. Aspecte procesuale

Potrivit dispozițiilor art. 35 C. pr. pen., competența de judecată în primă instanță aparține judecătoriei în a cărei circumscripție teritorială a fost săvârșită infracțiunea, cu excepția cazurilor în care sunt aplicabile dispozițiile art. 38 și ale art. 40 C. pr. pen.

Urmărirea penală se va efectua de către organele de cercetare penală ale poliției judiciare, sub supravegherea procurorului, sau, în anumite situații, de către procuror.

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

Așa cum am menționat, infracțiunea de nerespectare a regimului armelor și al munițiilor este preluată sub aceeași denumire, dar cu un conținut juridic diferit, din Codul penal din 1969, art. 279, și din Legea nr. 295/2004 privind regimul armelor și al munițiilor, cu modificările și completările ulterioare, art. 134 și art. 138.

Precizăm că infracțiunea prevăzută în art. 134 din legea specială era denumită marginal „Deținerea sau portul de armă neletală din categoria celor supuse autorizării, fără drept", iar infracțiunea din art. 138 era denumită marginal „Fabricarea ilicită". Ambele denumiri nu mai apar în noua lege.

B. Situații tranzitorii

În situații tranzitorii, instanța de judecată, în cadrul procesului de individualizare a sancțiunii de drept penal ce urmează a fi aplicată, va trebuie să aibă în vedere și, totodată, să aplice Decizia nr. 265/2014 pronunțată de Curtea Constituțională, prin care s-a stabilit că dispozițiile art. 5 C. pen. sunt constituționale în măsura în care nu permit combinarea prevederilor din legi succesive în stabilirea și aplicarea legii penale mai favorabile.

Astfel, având în vedere conținutul infracțiunilor din cele două legi și ținând seama de toate împrejurările comiterii, legea penală mai favorabilă poate fi oricare dintre ele.

8. Elemente de drept comparat

A. Codul penal spaniol. În dispozițiile art. 563 este sancționată fapta persoanei care deține arme interzise sau care sunt produsul unei modificări substanțiale a caracteristicilor reglementate de fabricația armelor.

În art. 564, este sancționată fapta persoanei care deține arme de foc, fără a poseda licență sau permisul necesar.

Modalitățile agravate constau în existența unor arme de foc care nu au marcă sau număr de fabricație sau sunt deteriorate ori șterse, în introducerea ilegală pe teritoriul Spaniei și transformarea sau modificarea caracteristicilor originale.

De asemenea, în cuprinsul art. 566 sunt sancționate faptele care constau în fabricarea, comercializarea sau deținerea de depozite de arme sau muniții neautorizate de lege sau de o autoritate competentă, modalitatea agravată fiind reținută atunci când în cauză sunt avute în vedere arme sau muniții de război ori arme chimice sau biologice.

B. Codul penal portughez. În art. 275ș este sancționată fapta persoanei care importă, fabrică, păstrează, cumpără etc. arme interzise; de asemenea, la alin. (4) al aceluiași articol este prevăzută fapta de a deține sau purta cu sine mecanisme de propulsare, camera, toba sau țeava oricărei arme interzise, amortizor sau alt aparat cu scop analog, țintă telescopică sau muniții, destinate montării în aceste arme sau de la acestea luate.

C. Codul penal din Republica Moldova. Codul penal moldovean, art. 290, cu denumirea marginală „Purtarea, păstrarea, procurarea, fabricarea, repararea sau comercializarea ilegală a armelor și munițiilor", incriminează, în alin. (1), faptele de a purta, păstra, procura, fabrica, repara sau comercializa ilegal arme și muniții, iar în alin. (2) prevede două circumstanțe agravate, care constau în executarea acțiunilor interzise de lege de către un grup de persoane sau în mod repetat.

În art. 291, denumit marginal „Păstrarea neglijentă a armelor de foc și a munițiilor", este incriminată fapta de a păstra neglijent armele și munițiile, precum și fapta de a preda aceste arme sau muniții altor persoane, dacă aceasta a avut urmări grave.

Uzul de armă fără drept

Art. 343. (1) Uzul de armă letală sau interzisă, fără drept, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 3 ani.

(2) Uzul de armă neletală din categoria celor supuse autorizării, fără drept, se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 2 ani.

COMENTARII (Conf. univ. dr. Ion Rusu, conf. univ. dr. Ștefan Daneș)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Uzul de armă fără drept, infracțiune prevăzută în art. 343 C. pen., are corespondent în art. 133 și art. 135 din Legea nr. 295/2004 privind regimul armelor și al munițiilor, republicată.

Din examinarea dispozițiilor legii anterioare și a prevederilor din noul Cod penal rezultă unele elemente de diferențiere, care constau în faptul că, în legea anterioară, legiuitorul a incriminat separat, în două articole distincte, două fapte, respectiv uzul de armă letală și, respectiv, neletală, în timp ce, în noul Cod penal, fapta este

incriminată într-un singur articol, în cadrul a două alineate, păstrându-se totuși incriminarea separată a uzului de armă letală și neletală.

A doua diferență constă în introducerea ca alternativă în textul art. 343 alin. (1) a uzului de armă interzisă, mențiune care nu era prevăzută în legea anterioară.

O ultimă diferență constă în limitele de pedeapsă, care, în noul Cod penal, sunt reduse, respectiv de la unu la 5 ani închisoare, în cazul uzului de armă letală prevăzut în art. 133 din legea specială, la unu la 3 ani închisoare, în cazul uzului de armă letală sau interzisă prevăzut în art. 343 alin. (1) C. pen. Asemenea diferențe există și în cazul infracțiunii de uz de armă neletală, dar numai în ceea ce privește limita maximă a pedepsei, care, în art. 135 din legea specială, era de 3 ani închisoare, în timp ce, în noul Cod penal [art. 343 alin. (2)], limita maximă a pedepsei este de 2 ani.

2. Concept și caracterizare

Infracțiunea constă în fapta unei persoane fizice care face uz de armă cu încălcarea dispozițiilor prevăzute de lege.

Prin *uz de armă* se înțelege executarea tragerii cu arma de foc asupra unei persoane sau bunuri.

Folosirea armelor de foc de către persoanele fizice care le dețin legal trebuie interpretată prin prisma a două situații distincte, care vizează existența a două categorii principale deținătoare de asemenea arme.

Astfel, în prima categorie intră persoanele care îndeplinesc o funcție ce implică exercițiul autorității publice, care pot purta și folosi arme letale, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, caz în care uzul de armă se stabilește în legea specială care le reglementează activitatea.

Cea de-a doua categorie de persoane deținătoare a unor arme de foc este reprezentată de alte persoane fizice care nu fac parte din categoria celor care îndeplinesc o funcție ce implică exercițiul autorității publice, persoane care, de asemenea, au anumite restricții în ceea ce privește uzul de armă, în special letală sau interzisă[1].

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special

Obiectul juridic special în cazul infracțiunii examinate este constituit din relațiile sociale care privesc uzul de armă și a căror normală existență, formare și dezvoltare implică necesitatea respectării dispozițiilor legii de către persoanele deținătoare de arme interzise, letale sau neletale din categoria celor supuse autorizării.

În doctrină s-a mai exprimat opinia că „obiectul juridic special îl constituie relațiile sociale a căror formare și dezvoltare sunt condiționate de asigurarea că persoanele care dețin arme interzise, arme letale sau arme neletale din categoria celor supuse autorizării vor uza de ele numai când legea permite acest lucru și cu respectarea condițiilor stabilite de lege"[2].

B. Obiectul material

În cazul infracțiunii prevăzute în alin. (1), obiectul material al infracțiunii este reprezentat de arma letală sau interzisă care a fost folosită ilegal.

---

[1] Minodora-Ioana Balan-Rusu, *Conținutul constitutiv...*, *op. cit.*, pp. 462-463.

[2] Ilie Pascu, în Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, p. 816.

Pentru infracțiunea prevăzută în alin. (2), obiectul material constă în arma neletală din categoria celor supuse autorizării care a fost folosită cu încălcarea condițiilor prevăzute de lege.

C. Subiecții infracțiunii

Infracțiunea examinată prezintă: a) un subiect activ; b) un subiect pasiv.

a) Subiectul activ. Subiectul activ nemijlocit al acestei infracțiuni este persoana fizică ce deține în condițiile legii o armă interzisă, letală sau neletală din categoria celor supuse autorizării, care face uz de armă, fără drept, precum și persoana fizică ce face uz de armă, fără a avea calitatea de deținător legal al armei.

Deși în doctrină[1] s-a exprimat opinia că subiectul activ al acestei infracțiuni este calificat, în sensul că nu poate fi decât deținătorul legal al unei asemenea arme, considerăm că subiect activ al acestei infracțiuni poate fi și o persoană care nu este deținător legal al unei arme letale, interzise sau neletale din categoria celor supuse autorizării.

b) Subiectul pasiv. Subiectul pasiv general al acestei infracțiuni este statul, în calitatea sa de titular al valorilor sociale ocrotite prin norma de incriminare.

În cazul în care uzul de armă fără drept aduce atingere și altor valori sociale, poate fi subiect pasiv special și o persoană fizică sau juridică.

c) Participația penală. Deoarece fiecare persoană care deține în mod legal arme interzise, letale sau neletale din categoria celor supuse autorizării are obligația legală de a folosi arma numai în condițiile explicit prevăzute de lege, de regulă, participația penală sub forma coautoratului nu este posibilă.

Instigarea sau complicitatea sunt posibile. În aceste cazuri, instigator sau complice poate fi orice persoană care îndeplinește condițiile generale cerute de lege.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii

În cadrul structurii și conținutului juridic al infracțiunii, vor fi examinate: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă

Infracțiunea de uz de armă fără drept nu poate fi concepută fără preexistența unui deținător al unei arme interzise, letale sau neletale din categoria celor supuse autorizării, care execută trageri cu arma de foc asupra persoanelor sau bunurilor, cu încălcarea dispozițiilor legii.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii

Asemenea tuturor infracțiunilor, din conținutul constitutiv al infracțiunii examinate fac parte: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă a infracțiunii cuprinde elementul material, cerințe esențiale, urmarea imediată și legătura de cauzalitate.

Elementul material al laturii obiective în cazul infracțiunii examinate constă într-o acțiune prin care se face uz de armă[2].

Prin uz de armă, potrivit art. 46 din Legea nr. 17/1996 privind regimul armelor de foc și al munițiilor, se înțelege executarea tragerii cu arma de foc asupra persoanelor sau bunurilor.

Pentru întregirea elementului material al laturii obiective este necesar a fi îndeplinită **cerința esențială**, care constă în executarea tragerii cu arma (uzul de armă) **fără drept**.

---

[1] *Ibidem*, p. 817.

[2] Minodora-Ioana Balan-Rusu, *Conținutul constitutiv...*, *op. cit.*, p. 463.

Prin „uz de armă fără drept" se înțelege executarea tragerii cu o armă letală, interzisă sau neletală din categoria celor supuse autorizării asupra unei persoane sau asupra unui bun, cu încălcarea condițiilor impuse de lege.

Potrivit reglementărilor în vigoare, folosirea licită a forței armelor (uzul de armă în condițiile legii), este reglementată la nivel general și special, cu trimitere directă la unele activități specifice unor instituții din domeniul ordinii și siguranței publice.

Reglementarea generală este prevăzută în dispozițiile art. 46-52 din Legea nr. 17/1996 privind regimul armelor de foc și al munițiilor[1].

Pe lângă aceste dispoziții generale care privesc uzul de armă, există și unele dispoziții cu caracter special care completează tragerea cu arme de foc pentru anumite structuri de ordine și siguranță publică.

Asemenea dispoziții sunt prevăzute în art. 44 din Legea nr. 14/1992 privind organizarea și Funcționarea Serviciului Român de Informații[2], art. 27 din Legea nr. 191/1998 privind organizarea și funcționarea Serviciului de Protecție și Pază[3], art. 19 alin. (1) din Legea nr. 92/1996 privind organizarea și funcționarea Serviciului de Telecomunicații Speciale[4], art. 19 din H.G. nr. 520/2013 privind organizarea și funcționarea Agenției Naționale de Administrare Fiscală[5] etc.

Pentru toate structurile menționate, precum și pentru altele, uzul de armă, ca acțiune a organelor statului, este completată de dispozițiile legii speciale (art. 46-52 din Legea nr. 17/1996). Aceasta înseamnă că în executarea tragerii asupra unei persoane sau bunuri, persoana în cauză trebuie să respecte aceste dispoziții.

În legătură cu expresia „în situațiile și în condițiile prevăzute de lege", considerăm că legiuitorul face trimitere directă la dispozițiile art. 46-52 din Legea nr. 17/1996 privind regimul armelor de foc și al munițiilor.

Urmarea imediată constă în crearea unei stări de pericol pentru viața, integritatea corporală sau sănătatea persoanelor fizice ori a patrimoniului privat sau public.

Legătura de cauzalitate dintre acțiunea incriminată (uzul de armă fără drept) și urmarea socialmente periculoasă nu trebuie demonstrată de către organul judiciar, acesta rezultând direct din materialitatea faptei comise[6].

b) Latura subiectivă cuprinde elementul subiectiv și cerințe esențiale.

Sub primul aspect, rezultă că forma de vinovăție cu care acționează subiectul activ al infracțiunii este intenția, sub ambele forme.

Mobilul și scopul nu sunt cerințe ale laturii subiective a infracțiunii examinate, însă stabilirea acestora (când există) este absolut necesară, deoarece vor fi avute în vedere în procesul de individualizare a pedepsei.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

Infracțiunea examinată este susceptibilă de a parcurge toate fazele de desfășurare a activității infracționale.

a) Actele de pregătire. Actele de pregătire sunt posibile, însă acestea nu sunt sancționate de lege.

---

[1] Publicată în M. Of. nr. 74 din 11 aprilie 1996.
[2] Publicată în M. Of. nr. 33 din 3 martie 1992.
[3] Publicată în M. Of. nr. 402 din 22 octombrie 1998.
[4] Publicată în M. Of. nr. 169 din 30 iulie 1996.
[5] Publicată în M. Of. nr. 473 din 30 iulie 2013.
[6] Minodora-Ioana Balan-Rusu, *Conținutul constitutiv...*, *op. cit.*, p. 474.

b) Tentativa. Tentativa este, de asemenea, posibilă, dar nu este pedepsită.

c) Consumarea infracțiunii. Infracțiunea se consumă în momentul executării uzului de armă fără drept.

B. Modalități

a) Modalități normative. Infracțiunea examinată prezintă două modalități normative tip (simple).

Prima modalitate este prevăzută în alin. (1) și constă în fapta persoanei de a executa uz de armă letală sau interzisă, fără drept, iar cea de-a doua modalitate constă în fapta persoanei de a executa uz de armă neletală din categoria celor supuse autorizării, fără drept.

Nu există modalități normative agravate.

b) Modalități de fapt. Modalitățile de fapt diferă de la o infracțiune la alta, în funcție de persoana sau bunul asupra cărora se execută tragerea cu arma de foc, precum și de alte elemente.

C. Sancțiuni

În cazul infracțiunii de uz de armă letală sau interzisă, fără drept, pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de la unu la 3 ani, iar pentru infracțiunea de uz de armă neletală din categoria celor supuse autorizării, pedeapsa este închisoarea de la 6 luni la 2 ani.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Infracțiunile prevăzute în conținutul art. 343 C. pen., fiind specifice regimului armelor și munițiilor, nu au legături cu alte infracțiuni.

B. Aspecte procesuale

În conformitate cu dispozițiilor art. 35 C. pr. pen., competența de judecată în primă instanță aparține judecătoriei în a cărei circumscripție teritorială a fost săvârșită infracțiunea, cu excepția cazurilor în care sunt aplicabile dispozițiile art. 36, art. 38 și art. 40 C. pr. pen., cazuri în care competența de judecată în primă instanță poate aparține tribunalului, curții de apel sau Înaltei Curți de Casație și Justiție.

În cazul în care rezultatul infracțiunii de uz de armă letală, interzisă sau neletală din categoria celor supuse autorizării a constat în moartea uneia sau mai multor persoane, competența de judecată în primă instanță va aparține tribunalului din în circumscripția căruia a fost comisă infracțiunea.

Urmărirea penală se va efectua de către organele de cercetare penală ale poliției judiciare, sub supravegherea procurorului.

Potrivit dispozițiilor art. 56 alin. (3) lit. a) și c) C. pr. pen., în cazul în care rezultatul infracțiunii de uz de armă letală, interzisă sau neletală din categoria celor supuse autorizării a constat în moartea uneia sau mai multor persoane, competența de a efectua urmărirea penală aparține procurorului.

De asemenea, urmărirea penală va fi efectuată în mod obligatoriu de către procuror și în cazurile prevăzute în art. 38 alin. (1) lit. c)-g) și art. 40 alin. (1) C. pr. pen.

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

Dispoziții referitoare la uzul de armă se regăseau în Decretul Consiliului de Stat nr. 367/1971 privind regimul armelor, munițiilor și materiilor explozive, republicat[1].

[1] Publicat în B. Of. nr. 135 din 26 octombrie 1971, republicat în B. Of. nr. 21 din 8 martie 1976.

Actul normativ menționat prevedea unele dispoziții asemănătoare cu cele din legea anterioară, în ceea ce privește condițiile legale care trebuie îndeplinite pentru a se executa uzul de armă.

B. Situații tranzitorii

În situații tranzitorii, instanța de judecată va aplica Decizia nr. 265/2014 pronunțată de Curtea Constituțională, prin care s-a stabilit că dispozițiile art. 5 C. pen. sunt constituționale în măsura în care nu permit combinarea prevederilor din legi succesive în stabilirea și aplicarea legii penale mai favorabile.

Astfel, având în vedere limitele mai reduse ale pedepsei, legea penală mai favorabilă va fi, de regulă, legea nouă.

Cu toate acestea, în situația în care în sarcina inculpatului se reține una sau mai multe circumstanțe atenuante, există posibilitatea ca legea mai favorabilă să fie legea anterioară.

8. Elemente de drept comparat

În unele coduri penale europene, această infracțiune nu este prevăzută; cu toate acestea, infracțiunea de uz de armă fără drept este prevăzută în legile speciale.

Falsificarea sau modificarea. Ștergerea sau modificarea marcajelor de pe arme letale

Art. 344. Falsificarea sau ștergerea, înlăturarea ori modificarea, fără drept, a marcajelor de pe arme letale se pedepsește cu închisoare de la un an la 3 ani sau cu amendă.

COMENTARII (Conf. univ. dr. Ion Rusu, conf. univ. dr. Ștefan Daneș)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Infracțiunea prevăzută în art. 344 C. pen. nu era prevăzută în Codul penal din 1969, fiind preluată din art. 136 din Legea nr. 295/2004, republicată, unde avea ca denumire „Falsificarea sau modificarea fără drept a marcajelor de pe arme de foc".

Există unele deosebiri între această formulare și cea din noul Cod penal. Astfel, noua lege menționează ca obiect material al infracțiunii „armele letale", în timp ce legea anterioară avea în vedere „armele de foc".

De asemenea, cum s-a arătat, denumirea infracțiunii este diferită, iar limitele de pedeapsă în noul Cod penal sunt mai reduse, fiind prevăzute și cu pedeapsa alternativă a amenzii (închisoarea de la unu la 3 ani sau amendă, față de închisoarea de la unu la 5 ani, în legea anterioară).

Precizăm că textul inițial a fost modificat prin art. 245 pct. 33 din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal.

2. Concept și caracterizare

Infracțiunea de falsificare sau modificare, ștergerea sau modificarea marcajelor de pe arme letale constă în fapta unei persoane fizice sau juridice care falsifică, șterge, înlătură sau modifică, fără drept, marcajele de pe armele letale.

Această incriminare se explică și prin faptul că prin Legea nr. 116/1997 pentru ratificarea Convenției europene cu privire la controlul achiziționării și deținerii

armelor de foc de către particulari, adoptată la Strasbourg la 28 iunie 1978[1], România a ratificat actul normativ european adoptat, în scopul de a reduce folosirea armelor de foc în scopuri criminale, cunoscând faptul că, în marea majoritate a cazurilor, infractorii modifică, falsifică sau șterg marcajele de pe armele letale.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special

Obiectul juridic al infracțiunii de falsificare sau modificare, ștergere sau modificare a marcajelor de pe armele letale este constituit din relațiile sociale referitoare la regimul armelor și al munițiilor, a căror formare și dezvoltare sunt condiționate de asigurarea unei evidențe stricte a deținătorilor armelor și munițiilor letale, inclusiv a celor achiziționate din alt stat.

B. Obiectul material

Obiectul material este format din arma letală fabricată în condițiile legii de către o persoană fizică sau juridică română sau străină, ale cărei marcaje au fost falsificate, modificate sau șterse.

C. Subiecții infracțiunii

Infracțiunea examinată are: a) un subiect activ; b) un subiect pasiv.

a) Subiectul activ al acestei infracțiuni poate fi orice persoană fizică sau juridică ce îndeplinește condițiile generale cerute de lege.

b) Subiectul pasiv generic este statul, în calitatea sa de titular al valorii sociale apărate prin norma de incriminare, iar **subiect pasiv special** poate fi orice persoană fizică sau juridică.

c) Participația penală. Participația penală este posibilă în toate formele sale.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii

În cadrul structurii și conținutului juridic, vor fi examinate: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă

Infracțiunea prevăzută în art. 344 C. pen. nu poate fi concepută fără preexistența unei arme letale al cărei marcaj a fost falsificat, șters sau modificat de către o persoană fizică sau juridică română sau străină.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii

În cadrul conținutului constitutiv al infracțiunii, vor fi examinate: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă cuprinde elementul material, cerințe esențiale, urmarea imediată și legătura de cauzalitate.

Elementul material al laturii obiective se poate realiza prin acțiuni diferite, care constau în falsificarea, ștergerea, înlăturarea sau modificarea marcajelor de pe armele letale.

Prin **falsificarea marcajelor de pe armele letale** se înțelege acțiunea prin care o persoană autorizată (armurierul) sau neautorizată, cu ocazia construirii unei arme, imprimă pe aceasta alte date decât cele prevăzute de lege, scopul fiind acela de a nu putea fi identificat producătorul.

Prin **ștergerea marcajelor de pe armele letale** se înțelege acțiunea prin care o persoană procedează la ștergerea marcajelor, acțiune care are ca rezultat dispariția

[1] Publicată în M. Of. nr. 143 din 8 iulie 1997.

totală sau parțială a marcajelor legal aplicate, astfel încât acestea să nu mai poată fi citite.

Înlăturarea marcajelor de pe armele letale presupune acțiunea prin care o persoană face să dispară marcajul legal aplicat pe o armă letală.

Modificarea marcajelor de pe armele letale înseamnă o acțiune prin care se schimbă sau se transformă aceste marcaje, în așa fel încât să nu poată fi înțeles marcajul aplicat legal anterior.

În vederea întregirii elementului material al laturii obiective, trebuie îndeplinită **cerința esențială**, care constă în executarea uneia dintre cele patru acțiuni incriminate de lege, **fără drept**, respectiv cu încălcarea dispozițiilor legii speciale.

Urmarea imediată constă în crearea unei stări de pericol pentru activitatea de înregistrare și urmărire a circuitului armelor letale.

Legătura de cauzalitate dintre acțiunea incriminată și urmarea produsă rezultă din materialitatea faptei, nefiind necesară dovedirea acesteia.

b) Latura subiectivă cuprinde elementul subiectiv și cerințe esențiale.

În ceea ce privește elementul subiectiv, din examinarea textului de incriminare rezultă că forma de vinovăție cu care acționează subiectul activ al infracțiunii este intenția, sub ambele forme.

Mobilul și scopul nu sunt cerințe ale laturii subiective a infracțiunii examinate, însă stabilirea acestora (când există) poate fi utilă, deoarece vor fi avute în vedere în procesul de individualizare a pedepsei.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

Faptele de falsificare, ștergere, înlăturare ori modificare a marcajelor de pe armele letale sunt susceptibile de a parcurge toate fazele de desfășurare a activității infracționale.

a) Actele de pregătire sunt posibile, însă nu sunt sancționate de lege.

b) Tentativa este posibilă, însă, asemenea actelor de pregătire, nu este sancționată.

c) Consumarea infracțiunii. Infracțiunea se consumă în momentul în care subiectul activ a efectuat în întregime una dintre acțiunile incriminate.

B. Modalități

Infracțiunea examinată prezintă o singura modalitate normativă (tip), care poate fi realizată prin acțiuni alternative, respectiv: falsificarea, ștergerea, înlăturarea ori modificarea, fără drept, a marcajelor de pe arme letale. Nu există modalități normative agravate, iar modalitățile de fapt diferă în raport cu activitatea concretă îndeplinită de autor.

C. Sancțiuni

În cazul infracțiunii examinate, pedeapsa prevăzută este închisoarea de la un an la 3 ani sau amenda.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Fiind o infracțiune specifică regimului armelor și munițiilor, aceasta nu are legături cu alte infracțiuni.

B. Aspecte procesuale

În conformitate cu dispozițiilor art. 35 C. pr. pen., competența de judecată în primă instanță aparține judecătoriei în a cărei circumscripție teritorială a fost

săvârșită infracțiunea, cu excepția cazurilor în care sunt aplicabile dispozițiile art. 36, art. 38 și ale art. 40 C. pr. pen., cazuri în care competența de judecată în primă instanță poate aparține tribunalului, curții de apel sau Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Urmărirea penală se efectuează de către organele de cercetare penală ale poliției judiciare, sub supravegherea procurorului.

De asemenea, urmărirea penală va fi efectuată în mod obligatoriu de către procuror și în cazurile prevăzute în art. 38 alin. (1) lit. c)-g) și art. 40 alin. (1) C. pr. pen.

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

Așa cum am menționat, infracțiunea examinată a fost preluată din Legea nr. 295/2004, republicată, art. 136, conținutul legal fiind identic, singurele elemente de diferențiere constând în denumirea marginală și limitele de pedeapsă.

B. Situații tranzitorii

În situații tranzitorii, instanța de judecată va trebui să identifice și să aplice doar una dintre legi, fără a avea posibilitatea combinării unor instituții autonome din cele două acte normative, în aplicarea deciziei Curții Constituționale nr. 265/2014.

Având în vedere limitele mai reduse ale pedepsei (închisoarea de la un an la 3 ani sau amendă, față de închisoare de la un la 5 ani) din noua lege, considerăm că, de regulă, legea penală mai favorabilă va fi legea nouă.

8. Elemente de drept comparat

Această infracțiune nu este prevăzută în unele coduri penale europene; având în vedere importanța sa, este prevăzută în legile speciale care reglementează uzul de armă.

Nerespectarea regimului materialelor nucleare sau al altor materii radioactive

Art. 345. (1) Primirea, deținerea, folosirea, cedarea, modificarea, înstrăinarea, dispersarea, expunerea, producția, procesarea, manipularea, depozitarea intermediară, importul, exportul ori depozitarea finală, transportul sau deturnarea materialelor nucleare ori a altor materii radioactive, precum și orice operație privind circulația acestora, fără drept, se pedepsesc cu închisoare de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Sustragerea materialelor nucleare sau a altor materii radioactive se pedepsește cu închisoarea de la 5 la 12 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(3) Dacă faptele prevăzute la alin. (1) și (2) au pus în pericol alte persoane sau bunuri, au produs vătămarea corporală a uneia ori mai multor persoane, pedeapsa este închisoarea de la 7 la 15 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(4) În cazul în care faptele prevăzute la alin. (1) și (2) au avut ca urmare moartea uneia sau mai multor per-

BCU IASI / CONTRACT UNIVERSITY LIBRARY

soane, pedeapsa este închisoarea de la 10 la 20 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(5) Dacă faptele prevăzute la alin. (1), (3) și (4) au fost săvârșite din culpă, limitele speciale ale pedepsei se reduc la jumătate.

COMENTARII (Conf. univ. dr. Ion Rusu, conf. univ. dr. Ștefan Daneș)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Infracțiunea de nerespectare a regimului materialelor nucleare sau al altor materii radioactive era prevăzută și în Codul penal din 1969, la art. 279[1].

Există însă atât unele elemente de asemănare, cât și de deosebire între cele două formulări.

Astfel, spre deosebire de legea anterioară, în conținutul legal al infracțiunii prevăzute în art. 345 alin. (1) C. pen. sunt incriminate și alte acțiuni prin care se realizează elementul material al laturii obiective, respectiv: producția, procesarea, manipularea, depozitarea intermediară, importul, exportul ori depozitarea finală, toate acestea referindu-se la materialele nucleare ori alte materii radioactive.

Infracțiunea de sustragere a materialelor nucleare sau a altor materii radioactive prevăzută în art. 345 alin. (2) C. pen. este reprodusă după legea anterioară, art. 279[1] alin. (3), singura diferență dintre cele două incriminări constând în limitele de pedeapsă, care, în noua lege, sunt mai reduse, respectiv închisoarea de la 5 la 12 ani și interzicerea exercitării unor drepturi, față de închisoarea de la 5 la 15 ani și interzicerea unor drepturi.

În cadrul alin. (3) al art. 345 C. pen. este prevăzută prima modalitate agravată, care are corespondent în alin. (2) și (4) din art. 279[1] C. pen. anterior, iar la alin. (4) este incriminată cea de-a doua modalitate agravată, care este menționată în art. 279[1] alin. (5) C. pen. anterior. Există, de asemenea, și în aceste texte diferențe între limitele minime și maxime ale pedepselor, cele prevăzute în noul Cod penal fiind mai mici.

În alin. (5) al art. 345 C. pen. este prevăzută pedepsirea faptelor săvârșite din culpă, menționate la alin. (1), (3) și (4), o asemenea prevedere lipsind din Codul penal din 1969.

De asemenea, un alt element de diferențiere vizează renunțarea legiuitorului noului Cod penal la incriminarea faptei de amenințare, adresată unui stat străin, unei organizații internaționale sau unei persoane fizice ori juridice, cu folosirea materialelor nucleare sau a altor materii radioactive, în scopul de a provoca vătămarea corporală sau moartea unor persoane ori pagube materiale, precum și la modalitatea agravată a acestei infracțiuni, ambele incriminate în conținuturile alin. (6) și (7) ale art. 279[1] C. pen. anterior.

Ca elemente de asemănare între cele două incriminări, reținem denumirea marginală identică, precum și pedepsirea tentativei.

2. Concept și caracterizare

Infracțiunea prevăzută în art. 345 alin. (1) constă în acțiunea de primire, deținere, folosire, cedare, modificare, înstrăinare, dispersare, expunere, producție, procesare, manipulare, depozitare intermediară sau finală, import, export, transport

sau deturnare a materialelor nucleare ori a altor materii radioactive, precum și orice alte operații privind circulația acestora, fără drept.

Executarea acestor acțiuni incriminate de lege, fără drept, înseamnă efectuarea lor cu încălcarea dispozițiilor Legii nr. 111/1996 privind desfășurarea în siguranță, reglementarea, autorizarea și controlul activităților nucleare, republicată[1].

Infracțiunea prevăzută în alin. (2) constă în acțiunea de sustragere a materialelor nucleare sau a altor materii radioactive, în timp ce în alin. (3) este incriminată, ca modalitate agravată, una dintre acțiunile de la alin. (1) sau (2) care a avut ca rezultat punerea în pericol a altor persoane sau bunuri ori au produs vătămarea corporală a uneia sau a mai multor persoane.

În cazul în care una dintre faptele prevăzute la alin. (1) sau (2) a avut ca urmare moartea uneia sau a mai multor persoane (cea de-a doua modalitate agravată), pedeapsa prevăzută de lege este mai mare.

În alin. (5) este prevăzută pedepsirea faptelor menționate la alin. (1), (3) și (4) din art. 345, comise din culpă.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special

Obiectul juridic special al infracțiunii de nerespectare a regimului materialelor nucleare sau al altor materii radioactive, prevăzută în art. 345 C. pen., constă în relațiile sociale referitoare la desfășurarea în siguranță a activităților specifice materialelor nucleare sau a altor materii radioactive, în așa fel încât să fie îndeplinite toate normele de siguranță nucleară și radioactivă care asigură protecția persoanelor, a proprietății private sau publice și a mediului, cu respectarea obligațiilor ce rezultă din actele normative interne și internaționale ratificate de România[2].

În cazul infracțiunii prevăzute în alin. (2) al art. 345, pe lângă obiectul juridic special menționat mai sus, se identifică și un obiect juridic secundar, care este format din relațiile sociale referitoare la proprietate.

De asemenea, atunci când o acțiune prevăzută în alin. (1) sau (2) a avut una dintre urmările prevăzute la alin. (3) sau (4), obiectul juridic special secundar constă în relațiile sociale referitoare la integritatea corporală ori sănătatea, viața sau patrimoniul public ori privat.

B. Obiectul material

Obiectul material al infracțiunii examinate constă în materialele nucleare sau alte materii radioactive, așa cum sunt prevăzute în conținutul Anexei 2 din Legea nr. 111/1996 privind desfășurarea în siguranță, reglementarea, autorizarea și controlul activităților nucleare, republicată.

Atunci când, în urma comiterii uneia dintre infracțiunile prevăzute în alin. (1) sau (2), a rezultat vătămarea integrității corporale sau a sănătății uneia sau mai multor persoane ori moartea uneia sau a mai multor persoane sau urmarea a constat în unele pagube materiale, obiectul material secundar constă în corpul persoane vătămate sau în bunurile deteriorate sau distruse.

Potrivit dispozițiilor legii (Anexa nr. 2 pct. 16), prin **material nuclear** se înțelege orice materie primă nucleară și orice material fisionabil special.

---

[1] Republicată în M. Of. nr. 552 din 27 iunie 2006.

[2] În același sens, a se vedea: Ilie Pascu, în Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, p. 827; Vasile Dobrinoiu, Norel Neagu, *op. cit.*, p. 628; Ilie Pascu, Mirela Gorunescu, *op. cit.*, p. 508.

Materia primă nucleară este uraniul conținând un amestec al izotopilor aflați în natură; uraniul sărăcit în izotopul 235; toriu; orice formă a acestora, metal, aliaj, compoziție chimică sau concentrație (Anexa nr. 2 pct. 12 din legea specială).

Materiale de interes nuclear sunt apa grea, grafitul, zirconiul și alte materiale care, datorită unor proprietăți nucleare specifice, sunt de interes deosebit pentru domeniul nuclear, iar **material fisionabil special** este plutoniu, uraniu 233, uraniu îmbogățit cu uraniu 235 sau 233; orice material îmbogățit artificial în oricare dintre izotopii menționați anterior (Anexa nr. 2, pct. 13 și 14 din legea specială).

Materialul radioactiv este orice material, în orice stare de agregare, care prezintă fenomenul de radioactivitate, inclusiv deșeurile radioactive.

Potrivit art. 1 lit. a) din Convenția privind protecția fizică a materialelor nucleare, adoptată la Viena la 3 martie 1980, prin **materiale nucleare** se înțelege: plutoniu, cu excepția plutoniului a cărui concentrație izotopică în plutoniu 238 depășește 80%; uraniu 233; uraniu îmbogățit în uraniu 235 sau 233; uraniu conținând amestecul de izotopi care se găsesc în natură altfel decât sub formă de minereu sau rezidiu de minereu; orice material conținând unul sau mai multe din elementele menționate.

C. Subiecții infracțiunii

Infracțiunea examinată are: a) un subiect activ; b) un subiect pasiv.

a) Subiectul activ nemijlocit poate fi orice persoană fizică sau juridică ce îndeplinește condițiile generale cerute de lege pentru existența răspunderii penale.

b) Subiectul pasiv este statul, în calitatea sa de titular al valorilor sociale ocrotite prin norma de incriminare.

În cazul celor două modalități agravate prevăzute în alin. (3) și (4), subiect pasiv poate fi și orice persoană fizică care a avut de suferit o vătămare a integrității corporale sau a sănătății sau o altă persoană fizică sau juridică a cărei patrimoniu a fost vătămat.

c) Participația penală este posibilă în toate formele sale.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii

În cadrul structurii și conținutului juridic al infracțiunii, vor fi examinate: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă

Infracțiunea prevăzută în art. 345 C. pen. nu poate fi concepută fără preexistența unor materiale nucleare sau a altor materii radioactive, din categoria celor prevăzute în Anexa nr. 2 din Legea nr. 111/1996, republicată, în legătură cu care s-au executat fără drept acțiunile interzise de lege, inclusiv sustragerea.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă cuprinde elementul material, cerințele esențiale, urmarea imediată și legătura de cauzalitate.

Elementul material al laturii obiective în cazul infracțiunii prevăzute la alin. (1) al art. 345 constă în mai multe acțiuni alternative, respectiv: primire, deținere, folosire, cedare, modificare, înstrăinare, dispersare, expunere, producție, procesare, manipulare, depozitare intermediară, import, export, depozitare finală, transport sau deturnarea materialelor nucleare ori a altor materii radioactive, precum și orice operație privind circulația acestora[1].

[1] În același sens, a se vedea și: Ilie Pascu, Mirela Gorunescu, *op. cit.*, p. 509; Gheorghe Diaconescu, Constantin Duvac, *op. cit.*, p. 666.

Prin acțiunea de **primire** se înțelege fapta unei persoane fizice sau juridice care acceptă să preia de la altă persoană materialele nucleare sau alte materii radioactive, iar prin **deținere** se înțelege a lua în detenție sau posesie asemenea materiale, neavând nicio relevanță juridică condițiile sau durata în timp a deținerii.

Folosirea materialelor nucleare sau a altor materii radioactive presupune a le da acestora o anumită întrebuințare, indiferent de modul sau scopul urmărit, fie în sensul destinației lor prin construcție, fie în alt sens.

Cedarea înseamnă punerea la dispoziția altei persoane fizice sau juridice a materialelor nucleare sau a altor materii radioactive, în orice modalitate.

Modificarea presupune o acțiune prin care materialul nuclear sau radioactiv este transformat sau schimbat în conținutul său, acțiune care afectează direct substanța acestora.

Înstrăinarea presupune operațiunea prin care materialele nucleare sau alte materii radioactive sunt preluate de un alt deținător sau trec de la o persoană fizică sau juridică la alta.

Prin **dispersare** se înțelege acțiunea de împrăștiere, risipire, răspândirea acestor materiale nucleare și materii radioactive.

Expunerea presupune acțiunea de a prezenta, a oferi, a așeza la vedere pentru public asemenea materiale sau materii.

Prin acțiunea de **producție** se înțelege fabricarea unor asemenea materiale sau materii.

Procesarea înseamnă o succesiune de operații, de stări sau de fenomene prin care se efectuează o lucrare, se produce o transformare a materialelor nucleare sau materiilor radioactive.

Manipularea materialelor nucleare sau a materiilor radioactive presupune o acțiune prin care se manevrează asemenea materiale sau materii.

Depozitarea intermediară presupune o acțiune de primire a unor asemenea materiale sau materii și a le înmagazina, păstra pentru un anumit termen, în timp ce **depozitarea finală** înseamnă a primi, înmagazina, păstra asemenea materiale sau materii pe un termen nedeterminat.

Importul și **exportul** de asemenea materiale sau materii presupune totalitatea operațiilor cu caracter comercial prin care acestea se introduc sau se scot din țară.

Acțiunea de a **transporta** asemenea materiale sau materii presupune a le deplasa, a le duce dintr-un loc în altul, indiferent de motiv.

Deturnarea înseamnă schimbarea destinației materialelor nucleare sau a altor materii radioactive.

Orice operație privind circulația materialelor nucleare sau a altor materii radioactive presupune executarea altor operații decât cele expres nominalizate de legiuitor în text, cum este distrugerea, vânzarea, cumpărarea, donația, împrumutul etc.

Deoarece legea prevede că va fi sancționată și orice operație privind circulația materialelor nucleare sau a altor materii radioactive, rezultă că acțiunile nominalizate au un caracter exemplificativ.

Pentru infracțiunea prevăzută în alin. (2), **elementul material** al laturii obiective constă în acțiunea de sustragere a materialelor nucleare sau a altor materii radioactive.

Pentru întregirea elementului material al laturii obiective a infracțiunii prevăzute în alin. (1) este necesar a fi îndeplinită și **cerința esențială**. Această cerință presupune ca acțiunile incriminate să se comită **fără drept**, adică în condiții prin care se încalcă dispozițiile Legii nr. 111/1996, republicată.

Această cerință trebuie îndeplinită în momentul comiterii acțiunii incriminate, neavând nicio relevanță juridică dacă persoana care a executat acțiunea incriminată de lege a avut anterior un asemenea drept.

Potrivit legii speciale, autoritatea națională competentă în domeniul nuclear, care exercită atribuțiile de reglementare, autorizare și control, este Comisia Națională pentru Controlul Activităților Nucleare, instituție de interes public național, cu personalitate juridică.

Urmarea imediată în cazul infracțiunii prevăzute în alin. (1) constă în crearea unei stări de pericol pentru valorile sociale protejate prin norma de incriminare, respectiv viața, integritatea corporală și sănătatea persoanelor fizice, a patrimoniului persoanelor fizice sau juridice.

Pentru infracțiunea din alin. (2), pe lângă urmarea imediată existentă la alin. (1), se mai identifică și o altă urmare, ce poate fi apreciată ca secundară, care constă în schimbarea poziției fizice a materialelor nucleare sau a materiilor radioactive, prin scoaterea lor din proprietatea posesorului sau detentorului și trecerea lor în posesia ilegală a autorului sustragerii[1].

Legătura de cauzalitate dintre acțiunea incriminată și urmarea produsă nu trebuie demonstrată, deoarece aceasta rezultă din materialitatea faptei.

b) Latura subiectivă cuprinde elementul subiectiv și cerințe esențiale.

Forma de vinovăție cu care se poate comite infracțiunea prevăzută la alin. (1) este intenția directă sau indirectă.

În cazul modalităților agravate prevăzute în alin. (3) și (4), forma de vinovăție este intenția depășită (praeterintenția).

Ultima formă de vinovăție cu care se poate comite una dintre infracțiunile prevăzute la alin. (1), (3) și (4) este culpa, sub ambele variante.

Mobilul și scopul nu constituie cerințe ale laturii subiective, însă cunoașterea lor este utilă instanței de judecată în procesul de individualizare a pedepsei.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

Fiind o infracțiune comisivă intenționată, infracțiunile prevăzute în alin. (1) și (2) pot parcurge toate etapele specifice activității infracționale.

a) Actele de pregătire. Deși posibile în cazul majorității acțiunilor incriminate de legiuitor, actele de pregătire nu sunt sancționate de lege. În cazul în care acestea sunt executate de către o altă persoană fizică sau juridică (decât făptuitorul) și au ajutat la comiterea infracțiunii, pot fi interpretate ca acte de complicitate.

b) Tentativa. Potrivit dispozițiilor art. 347 C. pen., tentativa la infracțiunile prevăzute în art. 345 alin. (1) și (2) se pedepsește.

c) Consumarea infracțiunii. Consumarea infracțiunii are loc în momentul în care s-a executat oricare dintre acțiunile incriminate, moment care coincide și cu producerea urmării imediate.

În cazul modalităților agravate prevăzute în alin. (3) și (4), infracțiunea se consumă în momentul în care s-a produs urmarea cerută de norma de incriminare.

d) Epuizarea. În cazul comiterii unor acțiuni prevăzute în alin. (1), cum sunt: deținerea, folosirea, expunerea, producția, manipularea, depozitarea intermediară

[1] În același sens, a se vedea și Ilie Pascu, în Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, p. 830; Ilie Pascu, Mirela Gorunescu, *op. cit.*, p. 510.

sau finală etc., acestea pot dura în timp, având astfel un caracter de infracțiune continuă, care se va epuiza numai odată cu executarea ultimului act, care constituie și încetarea activității infracționale.

În cazul modalităților agravate, urmarea imediată poate căpăta și forma unei infracțiuni progresive, care se va epuiza odată cu producerea definitivă a urmării (moartea uneia sau a mai multor persoane)[1].

B. Modalitățile infracțiunii

Nerespectarea regimului materialelor nucleare sau a altor materii radioactive prezintă mai multe modalități normative simple, agravate sau atenuate, precum și o varietate de modalități faptice, specifice fiecărei modalități normative.

a) Modalități normative simple. Infracțiunea examinată prezintă două modalități normative simple, în cadrul alin. (1) și (2) al art. 345.

Prima modalitate normativă simplă prevăzută la alin. (1) prezintă mai multe variante alternative, care constau în: primirea, deținerea, folosirea, cedarea, modificarea, înstrăinarea, dispersarea, expunerea, producția, procesarea, manipularea, depozitarea intermediară sau finală, importul, exportul, transportul sau deturnarea materialelor nucleare ori a altor materii radioactive sau efectuarea oricărei operații privind circulația acestora.

Fiecare acțiune prevăzută în textul de incriminare constituie o modalitate de comitere a infracțiunii.

Constatarea executării mai multor acțiuni (dintre cele incriminate) conduce la existența unei singure infracțiuni, în modalitatea normativă simplă (nu a unui concurs de infracțiuni).

Cea de-a doua modalitate normativă simplă (ce poate fi interpretată ca și modalitate asimilată), constă în acțiunea de sustragere a materialelor nucleare sau a altor materii radioactive [alin. (2)].

b) Modalități normative agravate. Infracțiunea examinată prezintă și două modalități normative agravate, prevăzute în conținutul alin. (3) și (4) al art. 345.

Prima modalitate normativă agravată prevăzută în alin. (3) constă în urmarea imediată care se produce în cazul modalităților simple de la alin. (1) și (2), respectiv punerea în pericol a altor persoane sau bunuri sau vătămarea corporală a uneia ori mai multor persoane.

Cea de-a doua modalitate normativă agravată prevăzută în alin. (4) va fi reținută atunci când urmarea imediată a acțiunii menționate la alin. (1) sau (2) a avut ca urmare, pe lângă cea specifică modalităților normative simple, și moartea uneia sau mai multor persoane.

c) Modalități normative atenuate. Pe lângă modalitățile normative simple și agravate, infracțiunea examinată prezintă și modalități normative atenuate, în cazul infracțiunilor menționate la alin. (1), (3) și (4).

Astfel, această modalitate va exista ori de câte ori faptele prevăzute la alin. (1), (3) și (4) sunt săvârșite din culpă [art. 345 alin. (5)].

d) Modalități de fapt. Infracțiunea examinată poate prezenta și diferite modalități de fapt „particularizate atât prin procedeele, mijloacele și substanțele folosite la fabricare sau prelucrare, cât și prin modul de folosire sau de transport ori prin felul operațiilor privind circulația (vânzarea-cumpărarea, donație, împrumut,

[1] În acest sens, a se vedea și Ilie Pascu, în Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, p. 831.

import, export etc.) sau prin împrejurările în care a fost comisă fapta (de exemplu, felul materiilor explozive sau radioactive, cantitatea lor, aspectul organizat și repetat al acțiunii, calitatea făptuitorului, scopul acțiunii)"[1].

C. Sancțiuni

În cazul infracțiunii examinate, sancțiunile prevăzute de lege diferă de la o modalitate normativă la alta.

Astfel, în cazul infracțiunii prevăzute în alin. (1), pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi, în timp ce, pentru infracțiunea de la alin. (2), pedeapsa este închisoarea de la 5 la 12 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

În cazul modalității agravate prevăzute în alin. (3), pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de la 7 la 15 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

Pentru infracțiunea prevăzută în alin. (4), pedeapsa este închisoarea de la 10 la 20 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

Dacă faptele prevăzute în alin. (1), (3) și (4) au fost săvârșite din culpă, limitele speciale ale pedepsei se reduc la jumătate.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Fiind o faptă prin care sunt incriminate o serie de acțiuni specifice regimului materialelor nucleare sau al altor materii radioactive, infracțiunea examinată nu poate avea alte legături decât cu unele infracțiuni specifice acestui domeniu.

Legea nr. 111/1996 privind desfășurarea în siguranță, reglementarea, autorizarea și controlul activităților nucleare, republicată, prevede în art. 44-46 mai multe infracțiuni specifice acestui domeniu[2].

Aceste incriminări completează o paletă largă de acțiuni specifice prin care se aduce atingere valorilor sociale ocrotite de lege, legătura dintre acestea și infracțiunea examinată fiind evidentă.

B. Aspecte procesuale

Potrivit dispozițiilor art. 36 alin. (1) C. pr. pen., competența de judecată în primă instanță aparține tribunalului în a cărui circumscripție teritorială a fost săvârșită infracțiunea, cu excepția cazurilor în care sunt aplicabile dispozițiile art. 38 și ale art. 40 C. pr. pen., cazuri în care competența de judecată în primă instanță poate aparține curții de apel sau Înaltei Curți de Casație și Justiție (competența după calitatea persoanei)

Urmărirea penală se efectuează de către organele de cercetare penală ale poliției judiciare, sub supravegherea procurorului.

De asemenea, urmărirea penală va fi efectuată în mod obligatoriu de către procuror în cazurile prevăzute în art. 38 lit. c)-g), art. 40 alin. (1) și art. 56 alin. (3) lit. c), d) și e) C. pr. pen.

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu.

---

[1] Nicoleta Iliescu, în Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 344.

[2] Prin Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, art. 44 alin. (1) lit. b) și art. 45 și 46 au fost modificate, iar art. 47, care sancționa unele fapte de terorism nuclear, a fost abrogat.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

Fapta de nerespectare a regimului materialelor nucleare și a altor substanțe radioactive a fost incriminată pentru prima dată în art. 279 C. pen. anterior, fiind ulterior modificată și completată, ultima dată prin art. I pct. 14 Legea nr. 169/2002[1].

B. Situații tranzitorii

În situații tranzitorii, instanța de judecată va identifica și ulterior aplica una dintre cele două legi, fără a avea posibilitatea de a combina unele prevede ale acestora (în aplicarea deciziei Curții Constituționale nr. 265/2014).

În aceste condiții, având în vedere atât limitele de pedeapsă, cât și împrejurările concrete ale comiterii fiecărei fapte în parte, legea penală mai favorabilă poate fi atât legea nouă, cât și legea veche.

8. Elemente de drept comparat

A. Codul penal german. Infracțiunea examinată este prevăzută în §312, denumit marginal „Fabricarea defectuoasă a unei instalații tehnice nucleare", și constă în fapta persoanei care *produce sau furnizează cu defecte o instalație tehnică nucleară sau obiecte destinate să servească construirii sau funcționării unei astfel de instalații și care pune astfel în pericol – ce are legătură cu acțiunea unui proces de fisiune nucleară sau cu radiațiile unui material radioactiv – integritatea corporală sau sănătatea unei alte persoane sau unele obiecte de valoare însemnată aparținând altuia.* Tentativa se pedepsește.

În cadrul alin. (3)-(6), în funcție de urmările produse, sunt prevăzute două modalități agravate și două atenuate (fiind avută în vedere și culpa).

În cadrul §307 este prevăzută infracțiunea de „Provocarea unei explozii cu ajutorul materialelor nucleare", unde este incriminată fapta persoanei care *provoacă o explozie cu ajutorul materialelor nucleare, cu scopul de a pune astfel în pericol integritatea corporală sau sănătatea unei alte persoane sau unele obiecte de valoare însemnată aparținând altuia.*

B. Codul penal portughez. În art. 272ș este incriminată fapta de *provocare a unor explozii și alte conduite în mod special periculoase*, iar art. 273ș face trimitere la articolul anterior, incriminând fapta în condițiile în care a fost comisă prin eliberarea de energie nucleară, cazuri în care pedeapsa este mai gravă.

C. Codul penal finlandez. În Capitolul 40, denumit marginal „Infracțiuni care aduc atingere unor relații privind conviețuirea socială, la Secțiunea 10, cu denumirea marginală „Infracțiuni privind utilizarea tehnologiei nucleare", sunt prevăzute unele infracțiuni din acest domeniu.

Astfel, potrivit dispozițiilor la care am făcut referire, este sancționată fapta persoanei care:

- în mod deliberat sau din neglijență, încalcă Legea privind energia nucleară sau o prevedere sau ordin general sau special, emise în baza legii;

- fără a avea autorizație, utilizează energie nucleară sau nu respectă condițiile din autorizația emisă pentru utilizarea de energie nucleară;

- nu respectă prevederile sau un ordin general sau special privind siguranța și utilizarea energiei nucleare, nu respectă o obligație referitoare la grija vis-a-vis de evacuarea deșeurilor nucleare, siguranța și gradul de pregătire al serviciilor de salvare ce nu constituie responsabilitatea autorităților;

[1] Publicată în M. Of. nr. 261 din 18 aprilie 2002.

- ca persoană cu atribuții privind evacuarea deșeurilor nucleare, își neglijează îndeplinirea atribuțiilor privind costurile de evacuare a deșeurilor nucleare sau pune în funcțiune o centrală nucleară înainte ca autoritatea competentă să stabilească dacă atribuțiile amintite au fost îndeplinite sau nu raportează desfășurarea unor activități pe care este obligată să le raporteze [alin. (1)-(3)].

De asemenea, potrivit alin. (4), este sancționată și fapta persoanei care *pune în funcțiune o centrală nucleară sau, fără a începe construcția unei centrale nucleare, începe să utilizeze energie nucleară înainte ca autoritatea competentă să stabilească, acolo unde este cazul, dacă toate condițiile de siguranță sunt îndeplinite, dacă măsurile de siguranță și prevenire sunt suficiente, dacă au fost luate măsurile de supraveghere necesare pentru a preveni diseminarea armelor nucleare și pentru a stabili răspunderea pentru pagubele provocate prin accidente nucleare care survin în derularea activității în conformitate cu legea.*

În alin. (5) și (6) ale aceluiași articol sunt prevăzute sancționarea altor fapte de acest gen, respectiv: împiedicarea funcționării unui dispozitiv instalat pentru supravegherea utilizării energiei nucleare, precum și neglijența în obligația de a furniza rapoarte sau alte informații necesare.

Nerespectarea regimului materiilor explozive

Art. 346. (1) Producerea, experimentarea, prelucrarea, deținerea, transportul ori folosirea materiilor explozive sau orice alte operațiuni privind circulația acestora, fără drept, se pedepsesc cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(2) Sustragerea materiilor explozive se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(3) Când faptele prevăzute în alin. (1) și alin. (2) privesc o cantitate mai mare de 1 kg echivalent trotil sau când cantitatea explozivă este însoțită de materiale de inițiere, pedeapsa este închisoarea de la 5 la 12 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(4) În cazul în care faptele prevăzute în alin. (1)-(3) au avut ca urmare moartea uneia sau mai multor persoane, pedeapsa este închisoarea de la 10 la 20 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

COMENTARII (Conf. univ. dr. Ion Rusu, conf. univ. dr. Ștefan Daneș)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Infracțiunea de nerespectare a regimului materialelor explozive era prevăzută și în Codul penal din 1969, în art. 280.

Prin examinarea comparativă a celor două texte se constată existența unor elemente de asemănare, precum și de deosebire.

Astfel, conținutul textelor din alin. (1) al art. 346 C. pen. și alin. (1) al art. 280 C. pen. anterior sunt identice.

La alin. (2) al art. 346 C. pen. și art. 280 C. pen. anterior, conținutul infracțiunilor de sustragere sunt identice, diferențele constând doar în limitele minime și maxime

ale pedepselor, care sunt mai mici în cazul noii legi (închisoarea de la 3 la 10 ani, față de închisoarea de la 5 la 15 ani).

Infracțiunea din alin. (3) al art. 280 C. pen. anterior, care reprezenta o modalitate agravată a infracțiunilor din alin. (1) și (2) ale aceluiași articol, când cantitatea mai mare de 1 kg echivalent trotil sau când cantitatea de exploziv era însoțită de materiale de inițiere, are corespondent în infracțiunea prevăzută în alin. (3) al art. 346, singura diferență constând în limitele de pedeapsă (închisoarea de la 5 la 12 ani, în noua lege, față de închisoarea de la 5 la 20 de ani, în legea anterioară).

Modalitatea agravată prevăzută la alin. (4) al art. 280 nu are corespondent în noua lege.

Diferențe în ceea ce privește limitele de pedeapsă apar și în conținutul modalităților agravate prevăzute în alin. (5) al art. 280 din legea anterioară și alin. (4) al art. 346 din noua lege.

Un alt element de diferențiere vizează renunțarea legiuitorului noului Cod penal la incriminarea faptei de amenințare, adresată unui stat străin, unei organizații internaționale sau unei persoane fizice ori juridice, cu folosirea materialelor explozive în scopul de a provoca vătămarea corporală sau moartea unor persoane ori pagube materiale, precum și la modalitatea agravată a acestei infracțiuni, ambele incriminate în conținuturile alin. (6) și (7) ale art. 280 C. pen. anterior.

Ca elemente de asemănare între cele două incriminări, reținem denumirea marginală identică, precum și pedepsirea tentativei.

2. Concept și caracterizare

În România, regimul materialelor explozive este reglementat prin Legea nr. 126/1995 privind regimul materiilor explozive, republicată[1].

Actul normativ menționat reglementează prepararea, producerea, procesarea, experimentarea, deținerea, tranzitarea pe teritoriul țării, transmiterea sub orice formă, transferul, transportul, introducerea pe piață, depozitarea, încărcarea, încătușarea, elaborarea, distrugerea, mânuirea, comercializarea și folosirea de către persoanele juridice sau fizice autorizate a materialelor explozive.

Infracțiunea prevăzută în art. 346 alin. (1) constă în acțiunea de producere, experimentare, prelucrare, deținere, transport ori folosirea materiilor explozive sau orice alte operațiuni privind circulația acestora, fără drept.

Executarea acestor acțiuni incriminate de lege, fără drept, înseamnă efectuarea lor cu încălcarea dispozițiilor Legii nr. 126/1995 privind regimul materiilor explozive, republicată.

La alin. (2) al art. 346 C. pen., fapta constă în acțiunea de sustragere a materiilor explozive.

Alin. (3) al art. 346 prevede prima modalitate agravată, care va fi incidentă în condițiile în care faptele prevăzute în alin. (1) și (2) privesc o cantitate mai mare de 1 kg echivalent trotil sau când cantitatea explozivă este însoțită de materiale de inițiere.

La alin. (4) este prevăzută o altă modalitate agravată, care va fi reținută atunci când faptele descrise la alin. (1)-(3) au avut ca urmare moartea uneia sau mai multor persoane.

[1] Republicată în M. Of. nr. 177 din 12 martie 2014.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special

Obiectul juridic special al infracțiunii îl constituie relațiile sociale privitoare la garantarea respectării regimului juridic stabilit pentru operațiunile ce au ca obiect materii explozive[1].

În cazul infracțiunii de sustragere prevăzute în alin. (2) și (3) ale art. 346, obiectul juridic constă și în relațiile sociale referitoare la patrimoniul persoanelor juridice și, uneori, fizice, iar în cazul modalității agravate menționate la alin. (4), obiectul juridic constă în relațiile sociale referitoare la ordinea și siguranța publică și viața persoanelor fizice.

B. Obiectul material

Obiectul material al acestei infracțiuni este format de materiile explozive în legătură cu care se desfășoară acțiunea ilicită incriminată.

Potrivit dispozițiilor din art. 1 alin. (2) din lege, prin **materii explozive** se înțelege explozivii de tipul amestecuri explozive, emulsii explozive, mijloace de inițiere, fitile detonante, fitile de siguranță, fitile de aprindere, capse electrice, capse pirotehnice, tuburi de soc, relee detonante, inclusiv explozivii de uz civil și articolele pirotehnice.

În cazul modalității agravate prevăzute la alin. (3), obiectul material constă în cantitatea de materii explozive mai mare de 1 kg echivalent trotil sau în cantitatea de exploziv mai mică de 1 kg echivalent trotil și materialele de inițiere, iar în cazul alin. (4), obiectul material constă în corpul persoanei decedate.

C. Subiecții infracțiunii

Infracțiunea examinată are: a) un subiect activ; b) un subiect pasiv.

a) Subiectul activ al acestei infracțiuni poate fi orice persoană juridică sau fizică ce îndeplinește condițiile generale cerute de lege pentru a răspunde penal.

b) Subiectul pasiv general este statul, în calitatea sa de titular al valorilor sociale protejate.

În cazul modalității prevăzute în alin. (2), **subiect pasiv secundar** (adiacent) poate fi orice persoană, de regulă, juridică, care a fost prejudiciată ca urmare a acțiunii de sustragere a materiilor explozive pe care le deținea legal.

Pentru modalitatea agravată prevăzută în alin. (4), subiect pasiv secundar (adiacent) poate fi orice persoană fizică vătămată.

c) Participația penală este posibilă în toate formele sale (coautorat, instigare, complicitate).

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii

În cadrul acestei subsecțiuni, vor fi examinate: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă

Infracțiunea de nerespectare a regimului materialelor explozive prevăzută în art. 346 C. pen. nu poate fi concepută fără preexistența unor materiale explozive din categoria celor menționate de legea specială, în legătură cu care s-au executat, fără drept, unele acțiuni interzise de lege sau care au făcut obiectul unor sustrageri.

[1] Mirela Gorunescu, *Infracțiuni prevăzute în legi special. Curs universitar*, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 328.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă cuprinde elementul material, cerințele esențiale, urmarea imediată și legătura de cauzalitate.

În cazul infracțiunii prevăzute în alin. (1), **elementul material** al laturii obiective constă în executarea uneia dintre acțiunile incriminate de lege, respectiv: producerea, experimentarea, prelucrarea, deținerea, transportul ori folosirea materiilor explozive sau orice alte operațiuni privind circulația acestora.

Folosind sintagma „orice alte operațiuni privind circulația acestora", legiuitorul a stabilit sancționarea oricărei alte operațiuni ce nu este menționată expres în textul legii, dar care nu este permisă de lege.

A produce înseamnă „a crea, a construi materii explozive; **a experimenta** presupune a verifica, a testa calitățile materialului exploziv, iar **prelucrarea** presupune operațiuni tehnologice în vederea obținerii de produse finite"[1] (s.n.).

Deținerea unor materii explozive înseamnă primirea și păstrarea acestora de către o persoană fizică sau juridică, indiferent cu ce titlu (păstrare, împrumut, cumpărare, donație etc.), pentru ce perioadă de timp și în ce cantitate[2].

Transportul materiilor explozive presupune deplasarea acestora de la locul de fabricație sau depozitare în alt loc, care presupune o altă clădire, localitate, țară etc.

Folosirea materiilor explozive presupune o acțiune prin care li se dă acestora o anumită întrebuințare, indiferent de modul sau scopul urmărit, fie în sensul destinației lor prin construcție, fie în alt sens.

Prin **orice alte operațiuni privind circulația materiilor explozive** se înțelege efectuarea altor activități directe privind materialele explozive, activități reglementate în dispozițiile Capitolului III din legea specială, intitulat „Operațiuni cu materii explozive și evidența acestora".

Printre aceste operațiuni, menționăm: manipularea explozivilor propriu-ziși și ale mijloacelor de inițiere și aprindere (activități care se realizează sub directa supraveghere a artificierilor autorizați și numai cu personal special instruit pentru asemenea operațiuni), încărcarea, transferul, descărcarea, depozitarea, distrugerea, comercializarea etc.

În cazul incriminării prevăzute în art. 346 alin. (2), elementul material prin care se realizează latura obiectivă constă în acțiunea de sustragere (furt).

Pentru întregirea laturii obiective a infracțiunii este necesar a fi îndeplinite mai multe **cerințe esențiale**.

Astfel, în cazul infracțiunii prevăzute în alin. (1), cerința esențială constă în executarea uneia dintre acțiunile expres menționate de legiuitor sau a altor operațiuni privind circulația materiilor explozive, **fără drept**.

Prin sintagma „**fără drept**" se înțelege efectuarea oricărei acțiuni dintre cele incriminate de lege sau executarea altor operațiuni privind circulația materiilor explozive, cu încălcarea dispozițiilor stabilite de lege, respectiv cele prevăzute în Capitolele II și III din actul normativ cadru.

O altă cerință esențială se referă la natura materiilor explozive, care trebuie să facă parte din categoria celor expres prevăzute de lege în art. 1 alin. (2).

În cazul infracțiunii prevăzute în alin. (3), pe lângă cerința esențială menționată, este necesar a fi îndeplinită și aceea referitoare la cantitate, care trebuie să fie mai

---

[1] Ilie Pascu, Mirela Gorunescu, *op. cit.*, p. 514.

[2] În același sens, a se vedea Ilie Pascu, în Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, p. 838.

mare de 1 kg echivalent trotil sau, indiferent de cantitatea explozivă, aceasta să fie însoțită de materiale de inițiere.

Urmarea imediată în modalitatea tip constă în crearea unei stări de pericol pentru valorile sociale ocrotite în norma de incriminare.

În cazul modalității prevăzute în alin. (2) al art. 346, urmarea imediată constă în producerea unui prejudiciu unei persoane fizice sau juridice căreia i-au fost sustrase materiile explozive.

Pentru modalitatea agravată de la alin. (4) al art. 346, urmarea imediată constă în moartea uneia sau mai multor persoane.

Legătura de cauzalitate dintre acțiunea care constituie elementul material al laturii obiective și urmarea produsă rezultă implicit, nefiind necesar a fi constatată în cazul alin. (1), (2) și (3).

Pentru infracțiunea din alin. (4), ce reprezintă o modalitate agravată, urmarea imediată trebuie dovedită.

b) Latura subiectivă cuprinde elementul subiectiv și cerințe esențiale.

Forma de vinovăție cu care acționează subiectul activ este intenție directă sau indirectă.

În cazul modalității agravate prevăzute în alin. (4), forma de vinovăție este praeterintenția (intenția depășită).

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Formele infracțiunii

Fiind o infracțiune comisivă – nerespectarea regimului materiilor explozive –, este susceptibilă de a parcurge toate fazele normale de desfășurare a activității infracționale: acte pregătitoare, tentativă, consumare, epuizare.

a) Actele de pregătire pot fi efectuate de către subiectul activ în cazul fiecăreia dintre acțiunile incriminate, dar acestea nu sunt sancționate de lege.

b) Tentativa este sancționată numai în modalitățile tip și asimilată prevăzute în alin. (1) și (2) ale art. 346 C. pen.

c) Consumarea infracțiunii. De fiecare dată, consumarea infracțiunii are loc în momentul executării uneia dintre acțiunile care constituie elementul material al laturii obiective, moment în care se produce și urmarea imediată, prin care se creează o stare de pericol pentru relațiile sociale ocrotite prin norma de incriminare.

d) Epuizarea. În modalitățile normative simple prevăzute în art. 346 alin. (1), respectiv producerea, experimentarea, prelucrarea, deținerea, transportul ori folosirea unor materii explozive, infracțiunea poate exista în formă continuă sau, atunci când sunt îndeplinite condițiile prevăzute în art. 35 alin. (1) C. pen., poate exista în forma continuată.

Forma continuă poate exista și în cazul infracțiunii de la alin. (2), atunci când subiectul activ, după executarea acțiunii de sustragere a materiilor explozive, le deține, transportă sau le folosește, fără drept.

De asemenea, cele două forme pot exista și în cazul infracțiunii prevăzute în alin. (3), atunci când subiectul activ deține, transportă ori folosește materii explozive într-o cantitate mai mare de 1 kg echivalent trotil sau când cantitatea explozivă este însoțită de materiale de inițiere.

În aceste condiții, în cazul infracțiunii continue, infracțiunea se va epuiza odată cu încetarea definitivă a acțiunii, în timp ce, în cazul infracțiunii continuate, infracțiunea se va epuiza odată cu efectuarea ultimei acțiuni din structura laturii obiective a infracțiunii.

B. Modalitățile infracțiunii

Infracțiunea examinată prezintă o modalitatea normativă simplă (tip), o altă modalitate normativă distinctivă[1] și două modalități normative agravate.

a) Modalități normative simple. Prima modalitate normativă simplă este prevăzută în alin. (1) al art. 346 și constă în producerea, experimentarea, prelucrarea, deținerea, transportul ori folosirea materiilor explozive ori orice alte operațiuni privind circulația acestora, fără drept.

A doua modalitate, ce este incriminată în conținutul art. 346 alin. (2), constă în sustragerea materiilor explozive.

b) Modalități normative agravate. Prima modalitate normativă agravată este prevăzută în art. 346 alin. (3) și se va reține atunci când faptele prevăzute în cele două modalități normative din alin. (1) și (2) se referă la o cantitate de exploziv mai mare de 1 kg echivalent trotil ori când materialele explozive, indiferent de cantitatea lor, sunt însoțite de materiale de inițiere.

A doua modalitate agravată este prevăzută în alin. (4) al art. 346 și se va reține atunci când faptele prevăzute în alin. (1)-(3) au avut ca urmare moartea uneia sau mai multor persoane.

c) Modalitățile de fapt diferă de la o modalitate normativă simplă sau agravată la alta.

C. Sancțiuni

Sancțiunile prevăzute de lege sunt pedepse cu închisoarea de la 2 la 20 de ani. Astfel, în cazul modalității normative simple din alin. (1), pedeapsa este închisoarea de la 2 la 7 ani, iar pentru modalitatea normativă prevăzută în alin. (2), pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

În cazul modalității normative agravate din alin. (3), pedeapsa este închisoarea de la 5 la 12 ani și interzicerea exercitării unor drepturi, iar pentru modalitatea normativă agravată din alin. (4), pedeapsa este închisoarea de la 10 la 20 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

În cazul tentativei pedepsibile, pentru comiterea infracțiunilor din alin. (1) sau (2), limitele minime și maxime ale pedepselor menționate mai sus se reduc la jumătate [art. 33 alin. (2) C. pen.].

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Fiind o faptă prin care sunt incriminate o serie de acțiuni specifice regimului materiilor explozive, aceasta nu poate avea alte legături decât cu unele infracțiuni specifice acestui domeniu.

B. Aspecte procesuale

În conformitate cu dispozițiile art. 36 alin. (1) C. pr. pen., competența de judecată în primă instanță aparține tribunalului în a cărui circumscripție teritorială a fost săvârșită infracțiunea, cu excepția cazurilor în care sunt aplicabile dispozițiile art. 38 și ale art. 40 C. pr. pen., cazuri în care competența de judecată în primă instanță poate aparține curții de apel sau Înaltei Curți de Casație și Justiție (competența după calitatea persoanei).

De regulă, urmărirea penală se efectuează de către organele de cercetare penală ale poliției judiciare, sub supravegherea procurorului.

[1] Ilie Pascu, în Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, p. 833.

De asemenea, urmărirea penală va fi efectuată în mod obligatoriu de către procuror în cazurile prevăzute în art. 38 alin. (1) lit. c)-g), art. 40 alin. (1) și art. 56 alin. (3) lit. c), d) și e) C. pr. pen.

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

Fapta de nerespectare a regimului materialelor explozive era prevăzută în art. 280 C. pen. anterior, fiind preluată sub același titlu marginal, cu unele modificări și completări în conținut.

B. Situații tranzitorii

În aplicarea Deciziei nr. 265/2014 a Curții Constituționale, în situații tranzitorii, instanța de judecată va identifica și ulterior aplica una dintre cele două legi, care este considerată a fi mai favorabilă, fără a exista posibilitatea combinării unor instituții autonome, caz în care, în funcție de limitele de pedeapsă prevăzute, precum și de împrejurările comiterii fiecărei fapte, legea penală mai favorabilă poate fi oricare dintre ele.

8. Elemente de drept comparat

A. Codul penal german. În Codul penal german, la §308, este prevăzută infracțiunea de „Provocare a unei explozii cu ajutorul materialelor explozive", care constă în fapta unei persoane *care provoacă o explozie altfel decât cu ajutorul materialelor nucleare, și anume cu ajutorul materiilor explozive, și care pune astfel în pericol integritatea corporală sau sănătatea unei alte persoane sau unele obiecte de valoare însemnată aparținând altuia.*

La alin. (2)-(6) sunt prevăzute unele modalități agravate sau atenuate, determinate de urmările produse și forma de vinovăție cu care acționează subiectul activ (culpa).

B. Codul penal spaniol. Potrivit dispozițiilor art. 568, constituie infracțiune *deținerea sau depozitarea de substanțe sau dispozitive explozive, inflamabile, incendiare sau asfixiante sau a componentelor lor, precum și fabricarea, traficul sau transportul sau livrarea sub orice formă, neautorizată de lege sau de autoritatea competentă.*

De asemenea, legiuitorul spaniol incriminează în art. 569 fapta de *depozitare de arme, muniții sau explozibili stabiliți, în numele sau pe cheltuiala unei asociații cu intenții infracționale*, caz în care se va dispune dizolvarea acesteia.

C. Codul penal finlandez. În cadrul Secțiunii 11, denumită marginal „Infracțiuni privind explozibilii" (din Capitolul 44, denumit marginal „Infracțiuni contra sănătății și siguranței publice"), este incriminată fapta persoanei care, *în mod deliberat sau din neglijență gravă, încălcând Legea privind substanțele explozive sau o prevedere sau ordin general sau special emise în baza Legii, produce, importă, utilizează, deține, stochează, păstrează, transportă, deține spre vânzare sau dă un produs sau substanță periculoasă.*

D. Codul penal portughez. În art. 275ș, denumit marginal „Substanțe explozive sau analoge și arme", sunt incriminate faptele unei persoane care *importă, fabrică, păstrează, cumpără, vinde, cedează sau obține cu orice titlu, transportă, distribuie, deține, folosește sau aduce cu sine mașina sau substanța explozivă,*

radioactivă sau folositoare la fabricarea gazelor toxice sau asfixiante, în afara condițiilor legale sau contrar prescripțiilor autorității competente.

Sancționarea tentativei

Art. 347. Tentativa la infracțiunile prevăzute în art. 342 alin. (1) și alin. (3), art. 345 alin. (1) și alin. (2), precum și în art. 346 alin. (1) și alin. (2) se pedepsește.

COMENTARII (Conf. univ. dr. Ion Rusu, conf. univ. dr. Ștefan Daneș)

Deoarece sancționarea tentativei a fost menționată de fiecare dată cu ocazia examinării infracțiunilor la care face trimitere textul art. 347 C. pen., nu revenim cu alte precizări.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Capitolul IV

Infracțiuni privitoare la regimul stabilit pentru alte activități reglementate de lege

Generalități (art. 348-351)

COMENTARII (Prof. univ. dr. Iancu Tănăsescu)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

În Titlul VII al noului Cod penal (intitulat „Infracțiuni contra siguranței publice"), Partea specială, sunt cuprinse, în Capitolul IV, infracțiunile privitoare la regimul stabilit pentru alte activități reglementate de lege, respectiv exercitarea fără drept a unei profesii sau activități (art. 348), neluarea măsurilor legale de securitate și sănătate în muncă (art. 349), nerespectarea măsurilor legale de securitate și sănătate în muncă (art. 350) și camăta (art. 351).

Aceste fapte aduc atingere *siguranței publice* prin nerespectarea dispozițiilor legale privind exercitarea unei profesii, prin neluarea vreuneia dintre măsurile legale sau nerespectarea celor privind securitatea și sănătatea în muncă.

Față de obiectul juridic special al infracțiunii de *camătă*, includerea acesteia în Capitolul IV este discutabilă, deoarece infracțiunea de *camătă* ocrotește relațiile privitoare la patrimoniu, care sunt prevăzute în Titlul II, Capitolul III privind infracțiunile *contra patrimoniului prin nesocotirea încrederii*, astfel că ar fi trebuit să fie inclusă în acest capitol.

2. Concept și caracterizare

Faptele incriminate în Capitolul IV au în vedere relațiile sociale privitoare la regimul stabilit pentru alte activități reglementate de lege, respectiv cele referitoare la autorizarea exercitării unei activități, la securitatea și sănătatea în muncă, precum și la alte valori importante pentru viața socială.

Modul de exercitare a unor activități trebuie să îndeplinească condițiile prevăzute în *legile speciale*, care reglementează fiecare domeniu de activitate în parte, iar obligațiile și îndatoririle prevăzute în aceste norme trebuie să fie respectate integral, atât de persoanele care au îndatorirea de a lua măsurile legale, cât și de cele cărora le sunt adresate, pentru a se evita pericolul iminent de producere a unor consecințe grave pentru securitatea și sănătatea în muncă.

3. Elemente preexistente

Condițiile legale privind modul de exercitare a unei profesii sau activități, obligațiile și măsurile legale cu privire la securitatea și sănătatea în muncă, neluarea vreuneia dintre aceste măsuri de către persoanele care aveau aceste îndatoriri sau nerespectarea măsurilor de către orice persoană, pentru evitarea unor consecințe grave, cum ar fi crearea unui pericol iminent de producere a unui accident de muncă sau de îmbolnăvire profesională, *trebuie să fie prevăzute în legile speciale* privind reglementarea sectoarelor de activitate socială. În lipsa unei astfel de reglementări, nu va exista conținutul juridic al infracțiunilor prevăzute în acest capitol.

A. Obiectul juridic special

Obiectul juridic special al *infracțiunilor privitoare la regimul stabilit pentru alte activități reglementate de lege* este reprezentat de relațiile sociale privind exercitarea unei profesii sau activități, în condițiile stabilite prin legea specială, precum și de neluarea și nerespectarea măsurilor de securitate și sănătate în muncă[1].

B. Obiectul material

Unele dintre infracțiunile analizate **nu au obiect material**. În situația în care profesia sau activitatea exercitată de către *subiectul activ* se referă la anumite *lucruri* sau *persoane*, obiectul material al faptei este reprezentat de bunurile sau de corpul persoanei a cărei viață, integritate fizică sau psihică a fost afectată (de exemplu, corpul persoanei supus unei operații medicale).

C. Subiecții infracțiunii

Subiectul activ nemijlocit (autor) al infracțiunilor din acest capitol este reprezentat de *orice persoană* care exercită, fără drept, o profesie sau o activitate ori de *persoana care nu ia măsurile legale* de securitate și sănătate în muncă, deși avea această îndatorire, precum și de *orice persoană* care nu respectă măsurile legale, dacă în acest mod se creează un pericol iminent de producere a unui accident de muncă sau de îmbolnăvire profesională.

Subiectul pasiv generic este *statul*, deoarece impune măsurile legale de prevenire și combatere a infracțiunilor, iar *persoana fizică* are calitatea de **subiect pasiv secundar**, dacă a suferit o vătămare fizică, psihică, morală sau materială, în urma săvârșirii vreuneia dintre aceste infracțiuni.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv.**

A. Situația premisă la unele dintre infracțiuni implică existența unor norme speciale prin care se reglementează activitățile ce urmează a fi respectate pentru a se preveni producerea unor consecințe prejudiciabile.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă a infracțiunilor analizate este formată din elementul material, cerințe esențiale, urmarea imediată și legătura de cauzalitate.

Elementul material al infracțiunilor privitoare la regimul stabilit pentru alte activități reglementate de lege este reprezentat de diferite acțiuni sau inacțiuni săvârșite de subiectul activ în exercitarea unei profesii sau activități, în alte condiții decât cele legale, sau prin neluarea sau nerespectarea măsurilor stabilite cu privire la securitatea și sănătatea în muncă.

Cerințe esențiale. Legea prevede pentru infracțiunile analizate necesitatea existenței uneia sau a mai multor *cerințe esențiale*, cum ar fi: exercitarea profesiei

[1] Vintilă Dongoroz, Siegfried Kahane, Ion Oancea, Iosif Fodor, Nicoleta Iliescu, Constantin Bulai, Victor Roșca, *Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea specială*, vol. IV, Ed. Academiei Române, Ed. All Beck, București, 2003, p. 306; Vasile Dobrinoiu, Mihai Adrian Hotca, Mirela Gorunescu, Maxim Dobrinoiu, Ilie Pascu, Ioan Chiș, Costică Păun, Norel Neagu, Mircea Constantin Sinescu, *Noul Cod penal comentat. Partea specială*, Ed. Universul Juridic, București, 2012, p. 843; Alexandru Boroi, *Drept penal. Partea specială*, Ed. C.H. Beck, București, 2011, p. 533; Gheorghe Diaconescu, Constantin Duvac, *Tratat de drept penal. Partea specială*, Ed. C.H. Beck, București, 2009, p. 681.

sau a unei activități fără drept (art. 348), prevederea în legea specială a obligației de a adopta și respecta anumite măsuri (art. 349), posibilitatea creării unui pericol iminent de producere a unui accident de muncă sau îmbolnăvire profesională, în cazul nerespectării măsurilor legale de securitate și sănătate în muncă (art. 350) sau exercitarea îndeletnicirii dării de bani cu dobândă, în cazul infracțiunii de cămătă (art. 351).

Urmarea imediată a neluării măsurilor legale determină producerea unei *stări de pericol* pentru valorile sociale ocrotite, respectiv pentru ordinea de drept care stabilește un anumit regim privind activitățile reglementate de lege.

Infracțiunile analizate fiind *infracțiuni de pericol*, presupune faptul că exercitarea fără drept a profesiei sau activității, neluarea sau nerespectarea măsurilor legale de securitate și sănătate în muncă periclitează relațiile sociale ocrotite, chiar dacă nu s-a produs o urmare prejudiciabilă concretă, deoarece normele penale impun ca anumite activități sociale să se desfășoare numai în condițiile autorizate de legea specială[1].

Urmarea imediată a neluării măsurilor legale determină producerea stării de pericol pentru valorile sociale ocrotite de lege.

Legătura de cauzalitate trebuie să verifice, în fiecare caz în parte, acțiunea sau inacțiunea comisă și starea de pericol creată pentru ordinea de drept.

b) Latura subiectivă cuprinde elementul subiectiv și cerințe esențiale.

Elementul subiectiv al infracțiunilor privitoare la regimul stabilit pentru alte activități reglementate de lege constă în *intenția directă* sau *indirectă.*

Culpa este prevăzută în mod explicit de lege în art. 349 alin. (2) și art. 350 alin. (3).

În cazul infracțiunilor prevăzute în art. 348 și 351, *culpa nu este posibilă.*

Cerințe esențiale. Pentru infracțiunile privind regimul stabilit pentru alte activități reglementate de lege, norma legală nu condiționează existența infracțiunii de urmărirea unui *mobil* sau *scop.* În situația în care în acțiunile săvârșite de subiectul activ se identifică existența mobilului sau a scopului, aceste elemente vor fi analizate în cadrul individualizării judiciare a pedepsei.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Formele infracțiunii

a) Actele de pregătire (pregătitoare) și **tentativa** nu sunt incriminate și, ca atare, nu sunt pedepsite.

b) Consumarea infracțiunii are loc atunci când acțiunea care formează elementul material constă în acte de exercitare a profesiei sau activității (un singur act este suficient), având ca urmare imediată starea de pericol pentru relațiile sociale[2].

c) În cazul faptelor cu caracter de continuitate, **epuizarea infracțiunii** se produce după săvârșirea ultimei acțiuni sau inacțiuni, cu aceeași rezoluție delictuală, de către subiectul activ.

---

[1] Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, p. 846 – cerințele legale sunt stabilite în considerarea faptului că numai persoanele apte (*autorizate*) să desfășoare anumite activități oferă garanții legale de exercitare a unei profesii sau activități; Alexandru Boroi, *Drept penal...*, *op. cit.*, p. 534.

[2] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 311.

B. Modalitățile infracțiunii

a) Modalitățile normative simple. Norma legală a incriminat doar *modalitățile normative simple*, fără a exista *modalități normative agravate*.

b) Modalitățile de fapt sunt numeroase în raport cu acțiunile sau inacțiunile concrete.

C. Sancțiuni

Infracțiunile privitoare la regimul stabilit pentru alte activități reglementate de lege sunt sancționate cu pedeapsa *închisorii* sau cu *amenda*, cu excepția infracțiunii de *cămătă*, *sancționată doar cu închisoarea*.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Între infracțiunile de neluare a măsurilor de securitate și sănătate în muncă (art. 349) și de nerespectare a măsurilor legale de securitate și sănătate în muncă (art. 350) există o strânsă legătură, în sensul că acestea sancționează atât persoanele care nu iau măsurile legale de prevenire a producerii accidentelor, cât și pe cele care nu respectă măsurile legale de securitate și sănătate în muncă.

Infracțiunea de dare de bani cu dobândă, ca îndeletnicire (*cămătă*), nu are legătură cu infracțiunile din acest capitol.

B. Aspecte procesuale

Acțiunea penală pentru infracțiunile privitoare la regimul stabilit pentru alte activități reglementate de lege se pune în mișcare *din oficiu*, *urmărirea penală* realizându-se de către *organele de cercetare penală*, iar *judecata* în primă instanță este de competența *judecătoriei*.

7. Elemente de drept comparat

Normele privitoare la regimul stabilit pentru alte activități reglementate de lege, din Capitolul IV, Titlul VII al noului Cod penal român, sunt prevăzute și în legislațiile altor state.

În legătură cu infracțiunea de *cămătă*, sunt de observat prevederile *legii penale spaniole*, care raportează camăta la reglementările contractului de împrumut, în sensul că, dacă suma încasată de creditor depășește valoarea sumei împrumutate și a dobânzilor legale, datoria se va micșora la valoarea sumei împrumutate.

Anularea a trei sau a mai multor acorduri de împrumut se pedepsește cu amendă, în funcție de gravitatea faptei și de existența stării de recidivă. Simularea garanțiilor sau modificarea datei de plată determină răspunderea penală, conform Codului penal.

Actul cametei din 1908 a fost revizuit, iar noul act a intrat în vigoare în anul 2001.

Infracțiunea de camătă, ca formă a împrumutului cu dobândă (*Riba*), este interzisă în *legislațiile islamice*, creșterea de capital în detrimentul muncii fiind supusă unor interdicții. Dobânda este permisă doar în cazul vânzării unui bun sau a efectuării unui serviciu, deoarece compensează un efort sau riscul devalorizării bunului, banii fiind un mijloc de plată și instrument de măsurare.

Camăta este interzisă în *legislația iudaică*, dacă este practicată între evrei, fiind permisă de lege în raporturile cu persoanele de altă religie.

În *Canada*, plata dobânzii pentru camătă este acceptată în limita plafonului care nu depășește 60% din valoarea sumei împrumutate.

În Codul muncii din *Franța* sunt stabilite obligațiile persoanei însărcinate cu asigurarea măsurilor de securitate în muncă, a condițiilor de igienă privind prestarea activității profesionale și a celor de prevenire a pericolului producerii *unui accident de muncă* (*accident profesional*) sau de îmbolnăvire profesională.

Răspunderea pentru neluarea măsurilor de prevenire a riscului de producere a unui accident de muncă sau de îmbolnăvire profesională are caracter administrativ, civil și penal. Administratorul societății este răspunzător pentru neasigurarea condițiilor de muncă, de sănătate și de securitate a muncii, atunci când asemenea atribuții nu au fost repartizate, în condițiile legii speciale, unei persoane calificate.

Exercitarea fără drept a unei profesii sau activități este sancționată, deoarece prin activitatea profesională prestată în condiții nelegale se încalcă obligațiile sociale și fiscale privind colectarea contribuțiilor la asigurările sociale și plata impozitelor legale, fiind sancționată *persoana* care a ascuns activitatea și beneficiarul sumelor încasate nelegal.

Angajarea ilegală a forței de muncă este sancționată, deoarece norma legală impune ca nicio persoană să nu exercite o profesie sau activitate fără autorizația legală, fiind interzisă angajarea unei persoane străine într-o profesie sau categorie profesională care nu este prevăzută în autorizația legală.

Pedeapsa, în cazul încălcării acestor norme, constă în închisoarea de până la 3 ani și o amendă de 45.000 de euro, iar dacă angajatul este minor, pedeapsa este de 5 ani închisoare și amendă de 75.000 de euro.

În cazul angajării ilegale a străinilor, pedeapsa este de 5 ani închisoare și o amendă de 15.000 de euro, iar dacă fapta este comisă de un grup organizat, pedeapsa este de 10 ani închisoare și o amendă de 100.000 de euro.

Pentru societăți, încălcarea acestor dispoziții legale atrage sancțiunea amenzii de 225.000 de euro.

BIBLIOGRAFIE SPECIALĂ LA CAPITOLUL IV (TITLUL VII)

Nicolae Conea, *Infracțiuni privind regimul apelor*, în Dreptul nr. 1/1998, p. 51; Nuțu Costache, *Delicte contra protecției muncii*, în RDP nr. 4/2004, p. 93; V. Dabu, T.B. Enoiu, *Înșelăciunea cu privire la calitatea mărfurilor. Falsificarea de alimente sau alte produse. Deosebiri*, în RDP nr. 1/2001, p. 105; Ștefan Daneș, *Ocrotirea sănătății publice și protecția mediului înconjurător, reflectate în unele dispoziții de drept penal*, în RRD nr. 2/1975, p. 4; Radu Lupașcu, *Unele probleme în legătură cu infracțiunile prevăzute de legea fondului cinegetic și a protecției vânatului*, în Dreptul nr. 1/1998, p. 79; Tiberiu Medeanu, *Considerații privind subiectul activ al infracțiunilor la protecția muncii*, în Dreptul nr. 2/1997; Tiberiu Medeanu, *Latura obiectivă a infracțiunilor la protecția muncii*, în Dreptul nr. 6/2000; Tiberiu Medeanu, *Exercitarea nelegală a profesiei de avocat*, în Studii juridice nr. 1/2002; Victor Scherer, *Considerații referitoare la aplicarea art. 281 C. pen. privind infracțiunea de exercitare fără drept a unei profesii*, în RRD nr. 12/1982, p. 38; Ion Traian Ștefănescu, *Considerații în legătură cu Legea nr. 90/1996 a protecției muncii*, în Dreptul nr. 11/1996, p. 20; Eliodor Tanislav, *Exercitarea fără drept a unei profesii*, în Dreptul nr. 11/2002; Codul penal din 1936; Codul penal din 1968; H.G. nr. 1048/2006; H.G. nr. 1425/2006; H.G. nr. 1408/2008; ICCJ, s. pen., dec. nr. 1063/2008, în RDP nr. 4/2008. p. 164; Legea nr. 12/1990;

Legea nr. 51/1995, Legea nr. 90/1996; Legea nr. 184/2001; Legea nr. 584/2002; Legea nr. 360/2003; Legea nr. 296/2004; Legea nr. 263/2005; Legea nr. 95/2006; Legea nr. 319/2006; Legea nr. 93/2009; Legea nr. 216/2011; Normele nr. 1186/2000; O.U.G. nr. 25/2007; O.U.G. nr. 113/2009; Trib. jud. Bihor, dec. nr. 773/1972, în RRD nr. 11/1972; Trib. jud. Brașov, dec. pen. nr. 452/1978, în RRD nr. 9/1979, p. 68; Trib. Mun. București, s. a II-a pen., dec. nr. 770/1976, în RRD nr. 8/1977, p. 67; Trib. Mun. București, dec. nr. 2459/1984, în RRD nr. 4/1986, p. 72; Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 1569/1972, în RRD nr. 1/1973, p. 143; Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 3225/1972, în RRD nr. 3/1973, p. 162; Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 1569/1972, în RRD nr. 3/1977, p. 61; Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 31/1975, în CD 1975, p. 595; Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 1163/1976, în RRD nr. 3/1977, p. 61; Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 40/1982.

Exercitarea fără drept a unei profesii sau activități

Art. 348. Exercitarea, fără drept, a unei profesii sau activități pentru care legea cere autorizație ori exercitarea acestora în alte condiții decât cele legale, dacă legea specială prevede că săvârșirea unor astfel de fapte se sancționează potrivit legii penale, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Iancu Tănăsescu)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Noul Cod penal, în art. 348, nu conține modificări importante în raport cu art. 281 din legea penală anterioară.

Astfel, în noul Cod penal, denumirea marginală (*nomen iuris*) este formulată mai complet, prin adăugarea la titlul dispoziției legale anterioare – *„Exercitarea fără drept a unei profesii"* – a precizării *„Exercitarea fără drept a unei profesii sau activități"*.

Conținutul incriminării este formulat fără să se mai adauge sintagma *„a oricărei alte activități"*, existentă în formularea din norma penală anterioară, fiind considerată de prisos.

2. Concept și caracterizare

Infracțiunea constă în fapta de *exercitare*, fără *drept*, a unei *profesii* sau *activități* pentru care legea cere autorizație ori în exercitarea acestora în alte condiții decât cele legale, dacă legea specială prevede că săvârșirea unor astfel de fapte se sancționează penal.

Se știe că în legea specială sunt prevăzute condițiile și modalitățile privind exercitarea unei profesii sau activități (de pildă, pentru *exercitarea profesiei de medic sau avocat*).

Exercitarea unei *profesii* înseamnă prestarea unei *ocupații, îndeletnicire* permanentă, ca urmare a unei *calificări*, care presupune însușirea corespunzătoare a cunoștințelor teoretice și practice necesare prestării, în bune condiții, a profesiei sau a activității respective.

Termenul de *activitate* este definit prin ansamblul actelor fizice, intelectuale și morale exercitate în vederea obținerii unui rezultat.

Incriminarea faptei de exercitare fără drept a unei profesii sau activități este justificată de necesitatea ocrotirii unor asemenea valori sociale, cum sunt viața, integritatea corporală, sănătatea și proprietatea, ca și interesele economice generale ale persoanei care ar putea fi lezate prin exercitarea fără drept de către o persoană a unei profesii sau activități sau în alte condiții decât cele legale.

Exercitarea fără drept a profesiei sau a activității și, implicit, săvârșirea infracțiunii se realizează și în condițiile în care autorizația obținută de subiectul activ se dovedește a fi falsă din momentul procurării acesteia, prin atestarea unor fapte sau împrejurări necorespunzătoare adevărului (falsul referindu-se la identitatea persoanei autorizate, la instituția sau autoritatea care avea competența eliberării acesteia, la persoana abilitată din cadrul autorității competente să elibereze autorizația). De asemenea, este necesar ca subiectul să îndeplinească unele condițiile legale pentru exercitarea profesiei sau activității, autorizația primită urmând să confirme existența condițiilor corespunzătoare de pregătire profesională și capacitatea pentru exercitarea profesiei sau a activității autorizate.

Conținutul constitutiv al infracțiunii prevăzute în art. 348 există și în cazul exercitării profesiei sau activității pe perioada în care, prin ipoteză, autorizația legală a fost suspendată (pe o durată limitată sau nelimitată).

Caracterul infracțional al activității subzistă și în situația în care, deși subiectul activ îndeplinește condițiile de fond (studii, vechime, experiență în profesie), totuși începe să exercite profesia mai înainte de eliberarea autorizației legale.

De asemenea, se impune a se preciza că profesia sau activitatea exercitată necesită eliberarea autorizației pentru fiecare persoană în parte, astfel că, în situația în care, la realizarea unei activități sau profesii, participă un grup de persoane, este necesar ca fiecare dintre acestea, pe lângă îndeplinirea celorlalte condiții, să dețină și autorizația corespunzătoare.

Aceeași cerință trebuie îndeplinită și în cazul autorizării exercitării unei profesii de către colectivele oamenilor de știință străini, care, de pildă, ar presta în comun cu specialiștii români activități de noutate într-un domeniu al științei și al practicii medicale (de exemplu: transplantul de organe), fiecare dintre participanții la această activitate fiind obligat să îndeplinească condițiile privind existența autorizației pentru exercitarea activității.

În cazul persoanelor care au efectuat studii sau stagii de practică în străinătate, dacă activitățile nu au fost recunoscute de autoritățile naționale, acestea nu pot exercita profesia sau activitatea în țară pe baza studiilor efectuate în străinătate, în caz contrar săvârșesc infracțiunea prevăzută în art. 348 C. pen.

Conținutul infracțiunii este realizat și în situația în care subiectul activ nu îndeplinește integral condițiile de studii (nu a absolvit toate clasele de liceu) sau dacă, prin falsificarea documentelor, apare că ar fi absolvit studiile universitare și a exercitat o anumită perioadă profesia în condiții satisfăcătoare.

În cazul anulării autorizației de către autoritatea competentă, exercitarea oricărei activități în profesia respectivă atrage răspunderea penală pentru infracțiunea prevăzută în art. 348 C. pen. Tot astfel, exercitarea în continuare a profesiei, în condițiile în care, prin hotărâre judecătorească definitivă, în conformitate cu dispozițiile Codului penal, s-a aplicat subiectului activ *pedeapsa complementară* a interzicerii dreptului de a exercita o profesie ori de a desfășura o activitate de natura aceleia de care s-a folosit condamnatul anterior, constituie fapta prevăzută în art. 348 C. pen.

Incriminarea acestor fapte este justificată de necesitatea exercitării unui control de către autoritățile competente asupra capacității profesionale a subiectului activ privind exercitarea unei profesii sau activități și pentru a se evita producerea de grave prejudicii intereselor cetățenilor, instituțiilor publice și private, precum și ordinii de drept.

3. Elemente preexistente

Pentru existența infracțiunii analizate este necesar ca într-o *lege specială* să se reglementeze activitatea de exercitare a unei profesii sau activități și să se pretindă existența unei autorizații pentru exercitarea acesteia, în caz contrar, legea specială prevăzând aplicarea legii penale. Aceasta înseamnă că exercitarea unei profesii sau activități, al cărei regim este ocrotit de lege, trebuie să fie prevăzută într-un act normativ.

Norma incriminatoare operează atât în situația în care *subiectul activ* exercită o profesie sau o activitate *fără a deține autorizația legală* cerută de legea specială, cât și în situația în care, deși acesta deține autorizația legală, totuși, exercită profesia sau activitatea *în alte condiții decât* cele prevăzute de lege, astfel că activitatea apare ca nelegală. În acest sens, prin Legea nr. 51/1995, republicată, se stabilește că profesia de avocat este liberă și independentă, cu organizare și funcționare autonomă, în condițiile legii și ale statutului profesiei, exercitându-se numai de către avocații înscriși în tabloul baroului din care fac parte, component al Uniunii Naționale a Barourilor din România (UNBR), constituirea și funcționarea de barouri în afara UNBR fiind interzisă.

A. Obiectul juridic special al infracțiunii este reprezentat de relațiile sociale care apar și se dezvoltă în legătură cu regimul legal de exercitare a profesiilor sau activităților de orice tip, sub orice formă și în orice domeniu de activitate (social, economic, cultural).

Exercitarea, în alt mod, a profesiei sau activității este de natură să pună în pericol relațiile sociale ocrotite, prin executarea acestora în alte condiții decât cele legale.

B. Obiectul material

Infracțiunea de exercitare fără drept a unei profesii sau activități, având ca obiect juridic valorile sociale ocrotite de norma penală, de regulă, nu se răsfrânge asupra unui *obiect material*.

În acest sens, în mod excepțional, infracțiunea[1] ar avea un obiect material (*lucrul sau corpul victimei*), când subiectul activ exercită asupra acestuia o activitate fără autorizația legală (operația executată asupra corpului victimei de către o persoană care nu este autorizată).

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiect activ al infracțiunii este orice persoană care nu este abilitată sau autorizată să exercite o profesie sau activitate pentru care este necesar să dețină o autorizație legală sau care, deși este autorizată, exercită profesia sau activitatea în alte condiții decât cele legale.

Împrejurarea că subiectul activ practică profesia fără autorizație sau în alte condiții decât cele legale și, pentru executarea unor activități accesorii, angajează

[1] Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, p. 843; Tudorel Toader, *Drept penal român*, ed. a 7-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 368; Gheorghe Diaconescu, Constantin Duvac, *op. cit.*, p. 682.

persoane care au cunoștință de lipsa autorizației legale va atrage răspunderea penală a acestora, în calitate de participanți (*complici* sau *instigatori*).

Participația penală, ca formă a pluralității de infractori, este posibilă sub aspectul asocierii subiecților activi în vederea desfășurării unor activități sau a exercitării unei profesii pentru care legea pretinde autorizarea specială. În legătură cu forma de participare la comiterea acestei infracțiuni, apreciem că activitatea sau profesia pentru care legea cere autorizație, deși face parte din categoria infracțiunilor cu autor unic (*in persona propria*), în cazul acțiunilor complexe care necesită o anumită durată de timp (o operație chirurgicală), se poate reține intervenția *coautorului*, participarea *complicelui*, precum și a *instigatorului*. Săvârșind aceeași activitate, participanții își aduc contribuția la producerea rezultatului infracțional, ca urmare a unei prealabile înțelegeri[1].

Fiind vorba de un subiect activ, fapta comisă atrage răspunderea fiecărei persoane în parte.

b) Subiect pasiv principal este *statul*, care exercită funcția de apărare a ordinii de drept pusă în pericol prin exercitarea de către subiecții activi a unor profesii sau activități în mod nelegal, iar **subiect pasiv secundar** poate să fie persoana vătămată, ca urmare a prejudicierii intereselor sale prin exercitarea fără drept a unei profesii sau activități de către subiectul activ, precum și a exercitării acesteia în alte condiții decât cele legale.

Eventualul consimțământ dat de victimă subiectului activ pentru experimentarea unui procedeu neautorizat și, implicit, pentru exercitarea fără drept a profesiei, cu precizarea expresă că nu are importanță calitatea rezultatului, nu înlătură caracterul penal al faptei, deoarece aceasta este o *infracțiune de pericol*, iar nu de rezultat.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv.**

A. Situația premisă presupune existența unui regim legal de exercitare a profesiei sau activității prin care se interzice exercitarea în alt mod decât în baza unei autorizații sau în alte condiții decât cele prevăzute de legea specială.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă are ca elemente componente: elementul material, cerințe esențiale, urmarea imediată și legătura de cauzalitate.

Elementul material constă într-o acțiune de exercitare a profesiei, a activității *fără drept* sau *în alte condiții* decât cele legale.

Profesiile sau activitățile exercitate în condițiile legale sunt prevăzute în legi speciale, orice încălcare a normelor care prevăd modul de organizare a activității profesionale respective urmând să fie verificată și sancționată în condițiile prevăzute de norma penală incriminatoare.

Cerințe esențiale. Pentru existența infracțiunii, art. 348 prevede necesitatea existenței cerinței esențiale constând în exercitarea profesiei sau activității fără drept, adică prin nesocotirea condițiilor legale stabilite în legi speciale.

O altă cerință esențială este ca legea specială să prevadă sancționarea unei astfel de fapte în conformitate cu legea penală.

[1] Pentru opinia contrară, a se vedea Gheorghe Diaconescu, Constantin Duvac, *op. cit.*, p. 682.

Profesia, ca îndeletnicire permanentă a subiectului activ, este exercitată în baza calificării corespunzătoare, dobândită în urma însușirii unor cunoștințe teoretice și a unor deprinderi practice. Îndeplinirea condițiilor legale de pregătire profesională, alături de experiența în profesie, formează criteriile decisive pentru acordarea autorizației legale de exercitare a profesiei.

Autorizarea are scopul dovedirii faptului că persoana este calificată să exercite profesia respectivă, iar prin înregistrarea sa într-un registru public, în tabloul unei profesii (tabloul avocaților), activitatea este făcută publică[1]. Neîndeplinirea acestor obligații atrage răspunderea penală sau contravențională.

În acest sens, apreciem că sunt întrunite elementele constitutive ale infracțiunii și în situația în care o persoană, deși a pierdut dreptul exercitării profesiei sau activității, participă la executarea unor acte care fac parte din profesie, ca urmare a înscrierii pe autorizația unei persoane care are dreptul să exercite profesia în condiții legale (înscrierea pe delegația unui avocat care îndeplinește condițiile legale de exercitare a profesiei).

Deși ar trebui ca prin legile speciale de reglementare a exercitării unor profesii (medic, farmacist, avocat) să se prevadă, în mod direct, care este modalitatea infracțională în cazul exercitării profesiei fără autorizație, sub aspectul executării *unui singur act* sau a *mai multor acte*, rămâne doctrinei și practicii judiciare să lămurească această situație.

În practica judiciară s-a exprimat opinia că, pentru reținerea infracțiunii, este necesar să fie săvârșit *un singur act*, care, luat separat, produce efecte juridice (executarea unei singure intervenții chirurgicale în exercitarea profesiei de medic), dar și exercitarea repetată a activității în cadrul profesiei[2].

În opinia noastră, apreciem că, în lipsa reglementării acestui aspect prin legile speciale, săvârșirea unui singur act în cadrul profesiei, în lipsa autorizației legale, întrunește elementele constitutive ale infracțiunii, iar săvârșirea unui număr mai mare de acte formează structura *îndeletnicirii*, care va fi evaluată în activitatea de individualizare judiciară a pedepsei.

În situația în care legea specială nu sancționează exercitarea profesiei fără autorizația legală, actele săvârșite nu vor avea caracter penal, ci contravențional sau fiscal. În cazul exercitării mai multor acte, deși legea specială cere autorizația legală pentru executarea unui singur act, actele prestate fără autorizație formează conținutul infracțiunii prevăzute de art. 348, deoarece intră în structura *ocupației* sau *activității* cu caracter permanent a subiectului activ[3].

Legile speciale identifică categoriile de profesii sau activități pentru exercitarea cărora este obligatorie eliberarea unei autorizații, astfel că starea de pericol pentru relațiile sociale există din momentul executării *primului act* în cadrul profesiei. Faptul că în executarea multiplelor acte nu au intervenit incidente care să pună în pericol viața, integritatea corporală a victimei, subiectul activ având experiență în activitate și recunoaștere apreciativă în domeniu, dobândind și încrederea victimelor, nu exclude reținerea săvârșirii infracțiunii prevăzute de art. 348, deoarece norma incriminează *pericolul creat*, iar nu *rezultatul* activității prestate.

---

[1] Maria Dumitru, *Drept profesional. Teoria generală a contractului profesional*, Ed. Institutului European, Iași, 2011, p. 49.

[2] Tudorel Toader, *op. cit.*, p. 369.

[3] Iancu Tănăsescu, Camil Tănăsescu, Gabriel Tănăsescu, *Tratat de științe penale. Drept penal*, vol. I, Ed. Sitech, Craiova, 2010, p. 445.

Aceeași precizare se impune și în cazul în care, în activitatea infracțională a subiectului activ, se disting *două faze*: *prima*, în care exercitarea profesiei se realizează în lipsa autorizației legale, situație în care, deși activitatea are caracter uzual, este ilicită, și *a doua*, în situația în care subiectul activ a obținut aprobarea cerută de lege, activitatea prestată devenind licită numai din momentul autorizării.

Urmarea imediată a încălcării condițiilor legale de exercitare a profesiei sau activității determină *o stare concretă de pericol* privind relațiile sociale ocrotite, prin lezarea valorilor sociale apărate de legea penală, vătămarea intereselor statului și ale subiecților pasivi, sub aspect material, moral sau psihic.

Făcând parte din categoria *infracțiunilor de pericol*, nu are semnificație juridică faptul că victimele (statul sau persoanele fizice) nu au fost prejudiciate material (în sensul că subiectul activ a plătit impozitul legal pentru practicarea profesiei, iar persoanele fizice și-au îndeplinit scopul pentru care au solicitat serviciile subiectului activ), deoarece infracțiunea prevăzută de art. 348 face parte din categoria *infracțiunilor de pericol* (*de atitudine, formale*), determinată de legiuitor ca fiind prejudiciabilă din momentul săvârșirii faptei, gravitatea vătămării relațiilor sociale fiind certă, fără a fi necesară materializarea pericolului concret prin rezultatul produs.

Deoarece legea specială nu a prevăzut necesitatea existenței unui pericol prin exercitarea nelegitimă a profesiei sau activității, nici art. 348 nu a condiționat existența infracțiunii de intervenția unui pericol.

Concursul de infracțiuni care poate interveni necesită următoarea explicație: exercitarea fără drept a profesiei este incriminată doar în cazul *existenței intenției*, iar rezultatele derivate din săvârșirea acesteia pot constitui obiectul unor infracțiuni *intenționate* (omorul) sau *culpabile* (ucidere din culpă, vătămare corporală).

Legătura de cauzalitate presupune existența raportului *dintre actul material săvârșit* de subiectul activ (exercitarea profesiei sau activității fără autorizație sau în alte condiții decât cele legale) și *urmarea imediată*, derivată *„ex re"*, constând în starea de pericol pentru relațiile sociale și ordinea de drept, chiar dacă nu determină și un prejudiciu material.

b) Latura subiectivă constă în elementul subiectiv și cerințe esențiale.

Elementul subiectiv presupune exercitarea profesiei sau activității fără autorizație cu *intenție directă* sau *indirectă*, în sensul că subiectul activ are reprezentarea că încalcă prevederile legale și urmărește producerea rezultatului prejudiciabil sau prevede consecințele nelegitime ale acestuia și acceptă eventualitatea ca fapta să producă rezultatul urmărit[1].

Activitatea exercitată pe baza autorizației face parte din categoria celor care necesită un regim legal de exercitare, condițiile și restricțiile fiind impuse de legea specială, care stabilește *ceea ce este permis* și *ceea ce este interzis* a se profesa, prin raportare la condițiile de funcționare prevăzute în legislația specifică domeniului de activitate (în legislația sanitară, de mediu sau privind protecția socială)[2].

În doctrina penală s-a invocat faptul că, în situația în care subiectul activ se află în *eroare* cu privire la obligativitatea îndeplinirii unor condiții cerute pentru autorizare, chiar dacă nu va beneficia de efectele cauzei de neimputabilitate, nu va răspunde penal, deoarece art. 348 nu sancționează culpa[3].

---

[1] Iancu Tănăsescu, Camil Tănăsescu, Gabriel Tănăsescu, *op. cit.*, p. 288.

[2] Tudorel Toader, *op. cit.*, p. 37; Vintilă Dongoroz și colab., *Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea specială*, vol. III, Ed. Academiei, București, 1971, p. 351.

[3] Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, p. 846.

Norma legală incriminând doar exercitarea intenționată fără drept a profesiei, rezultă că, în situația în care subiectul activ, cu intenție, a exercitat acte de inducere în eroare a celorlalți participanți, sub aspectul faptului că deținea autorizația de exercitare legală a profesiei, actele comise de participanți întrunesc elementele necunoașterii existenței unei stări, situații ori împrejurări de care depinde caracterul penal al faptei, astfel că nu formează elementele acestei infracțiuni, deoarece au fost comise în condițiile erorii (cauză de neimputabilitate).

În situația comiterii faptei fără vinovăție sau din culpă, nu sunt întrunite elementele constitutive ale infracțiunii prevăzute de art. 348.

Cerințe esențiale. *Mobilul* (*motivul*) folosit pentru a comite fapta nu este integrat în conținutul constitutiv al infracțiunii, însă poate fi avut în vedere la individualizarea pedepsei. Aceeași poziție ocupă și *scopul* cu care acționează subiectul activ.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Formele infracțiunii

a) Actele de pregătire (preparatorii), prin care se pregătește hotărârea de săvârșire a faptei, și **tentativa**, deși sunt posibile, nu se pedepsesc de norma penală.

b) Consumarea infracțiunii se realizează din momentul *exercitării primului act*, în cadrul profesiei sau activității, fără drept sau în alte condiții decât cele reglementate de lege.

Este discutabil dacă, pentru reținerea săvârșirii infracțiunii de către subiectul activ, trebuie să se facă dovada comiterii *mai multor acte* de exercitare fără drept a profesiei sau activității (două sau mai multe acte). După părerea noastră, este suficient *un singur act* (de exemplu, o consultație dată de persoana care-și atribuie calitatea de medic) pentru a atrage răspunderea penală[1]. Cu atât mai mult va exista o infracțiune unică, în situația în care subiectul activ săvârșește mai multe acte de exercitare fără drept în cadrul unei profesii sau activități, la diferite intervale de timp, generate de o singură rezoluțiune delictuoasă, deoarece fiecare act face parte din conținutul infracțiunii.

Multiplele acte săvârșite în exercitarea profesiei, având caracter de repetabilitate, realizează conținutul unei activități uzuale, astfel că nu se confundă cu săvârșirea la diferite intervale de timp a mai multor acțiuni (infracțiune continuată).

Opinia exprimată cu privire la repetarea actelor specifice profesiei caracterizează conținutul infracțiunii de obicei și nu poate să dea acesteia caracterul de infracțiune continuată, ci trebuie completată în sensul că acestea sunt infracțiuni de rezultat, iar infracțiunea analizată este de pericol[2].

Mai mult, în timp ce *profesia* înseamnă exercitarea unei activități organizate într-un domeniu de activitate, apreciem că se impune sancționarea chiar și a unui singur act, deoarece au fost încălcate garanțiile legale și se pune în pericol viața, integritatea corporală (medicul care operează greșit) sau libertatea victimei (avocatul necalificat profesional), infracțiunea de obicei presupunând exercitarea unor multiple acte, care, luate izolat, prin voința legii, nu au caracter infracțional.

[1] Pentru opinia contrară, în care se subliniază necesitatea exercitării a cel puțin două sau trei acte, a se vedea Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, p. 846.

[2] Tudorel Toader, *op. cit.*, p. 370; Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 3225/1972, în RRD nr. 3/1973, p. 162.

c) Epuizarea infracțiunii se realizează în momentul săvârșirii actului unic de exercitare a profesiei sau activității fără drept, iar în cazul săvârșirii unor acte multiple, *epuizarea* infracțiunii intervine în momentul executării ultimului act.

B. Modalitățile infracțiunii

a) Modalități normative simple. Norma legală a preluat conținutul legii penale anterioare, pe care a modificat-o în mod nesemnificativ, incriminând doar *modalitatea normativă simplă*.

b) Nu există **modalități normative agravate**.

c) Modalitățile de fapt pot fi numeroase în raport cu condițiile concrete de executare a acțiunilor.

C. Sancțiuni

Faptele săvârșite sunt pedepsite cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă, în timp ce legea penală anterioară prevedea pedeapsa închisorii între o lună și un an sau amendă.

În situația în care subiectul activ, prin exercitarea nelegitimă a profesiei, a dobândit bunuri de la persoana vătămată (bani sau produse), dacă nu sunt restituite și în măsura în care nu servesc la despăgubirea acesteia, vor fi supuse confiscării speciale [art. 112 alin. (1) lit. e)][1].

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Infracțiunea de exercitare fără drept a unei profesii sau activități nu se aseamănă cu niciuna dintre infracțiunile din categoria celor privitoare la regimul stabilit pentru alte activități reglementate de lege.

B. Aspecte procesuale

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu, urmărirea penală se realizează de către organele de cercetare penală, iar judecata în primă instanță este de competența judecătoriei.

Deoarece, prin Legea nr. 51/1995, republicată, cu modificările ulterioare, se prevede în mod expres faptul că profesia de avocat se exercită doar de către avocații înscriși în tabloul baroului din care fac parte, rezultă că, în situația în care un avocat și-a pierdut această calitate sau nu a deținut-o niciodată în condițiile legii speciale, pentru exercitarea fără drept a profesiei, în condițiile art. 348, competența de judecată nu aparține curții de apel, ci judecătoriei.

Curtea de apel, ca instanță de fond, judecă infracțiunile comise de avocații care îndeplinesc condițiile legii speciale de exercitare a profesiei.

---

[1] Gheorghe Diaconescu, Constantin Duvac, *op. cit.*, p. 687 – în opinia contrară, invocă faptul că infractorul a prestat o muncă în cadrul exercitării profesiei neautorizate, astfel că aceste venituri, fiind rezultatul muncii depuse, nu pot fi considerate că au fost dobândite, în mod vădit, prin comiterea infracțiunii din al cărui conținut se desprinde cerința specifică a neobținerii autorizației pentru îndeplinirea profesiei. În această opinie, nu se indică însă modul de rezolvare a cazului în care subiectul activ a încasat o sumă de bani de la victimă, iar în urma prestării activității, aceasta a fost prejudiciată ca urmare a nepriceperii făptuitorului. Deoarece suma a fost dobândită prin săvârșirea unei activități nelegitime, opinăm în sensul că această sumă trebuie să fie confiscată. Faptul că, pentru exercitarea unei meserii fără autorizație, se întocmește un proces-verbal de impunere, care constituie titlul în temeiul căruia subiectul activ poate fi obligat la achitarea impozitului aferent, este valabil pentru situația în care fapta nu întrunește elementele constitutive ale infracțiunii, ci ale unei contravenții. De altfel, în Codul muncii se prevede achitarea drepturilor bănești doar pentru munca prestată în condiții legale, astfel că activitatea prestată pentru săvârșirea unei infracțiuni nu este prețuită social, iar veniturile realizate nu trebuie lăsate infractorului. Printre drepturile recunoscute persoanei nu figurează și cele de prestare a unei activități ilicite, în nicio legislație.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

Codul penal din 1936 a prevăzut sancționarea exercitării meseriilor și a ocupațiilor separat de exercitarea profesiilor.

Codul penal din 1968 a adoptat structura unei norme unitare pentru exercitarea fără drept *a unei profesii* sau *a oricărei alte activități pentru care legea cerea autorizație ori exercitarea acestora în alte condiții decât cele legale.*

Această structură a fost preluată de noul Cod penal, care a modificat neesențial formularea infracțiunii din Codul penal anterior.

B. Situații tranzitorii

Prin preluarea conținutului constitutiv al infracțiunii din reglementarea legii penale anterioare se are în vedere că *legea nouă prevede limita minimă specială a pedepsei mai mare decât cea prevăzută în legea anterioară.* De aceea, pedeapsa din legea nouă va fi mai gravă, dacă instanța se orientează spre pedeapsa minimă, decât cea prevăzută în legea penală anterioară.

Neluarea măsurilor legale de securitate și sănătate în muncă

Art. 349. (1) Neluarea vreuneia dintre măsurile legale de securitate și sănătate în muncă de către persoana care avea îndatorirea de a lua aceste măsuri, dacă se creează un pericol iminent de producere a unui accident de muncă sau de îmbolnăvire profesională, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Fapta prevăzută în alin. (1) săvârșită din culpă se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Iancu Tănăsescu)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Noul Cod penal a preluat, cu unele modificări, reglementarea din textul art. 37 al Legii securității și sănătății în muncă nr. 319/2006, prin care s-a modificat Legea protecției muncii nr. 90/1996, incriminând în mod asemănător activitățile care au format Capitolul VIII („Infracțiuni") din legea specială.

Codul penal anterior nu conținea dispoziții cu privire la reglementarea măsurilor legale de securitate și sănătate în muncă, iar noul Cod penal, în art. 349 și art. 350, prevede consecințele neluării și nerespectării măsurilor legale, realizând o reglementare unitară a dispozițiilor penale, dar, în unele privințe, diferit de legea securității și sănătății în muncă.

2. Concept și caracterizare

Legea specială[1] definește termenii utilizați în activitatea practică cu privire la securitatea și sănătatea în muncă, după cum urmează:

• lucrător – persoană angajată, studenții, elevii și ucenicii în perioada efectuării stagiului de practică și alți participanți la procesul de muncă;

[1] Art. 5 din Legea securității și sănătății nr. 319/2006.

• angajator – persoană fizică sau juridică ce se află în raporturi de muncă ori de serviciu cu lucrătorul respectiv și care are responsabilitatea întreprinderii și/sau unității;

• alți participanți la procesul de muncă – persoane aflate în întreprindere și/sau unitate, cu permisiunea angajatorului, care nu au contract individual de muncă, persoane care prestează activități în folosul comunității sau activități în regim de voluntariat, șomerii pe durata participării la o formă de pregătire profesională;

• reprezentant al lucrătorilor cu răspunderi specifice în domeniul securității și sănătății lucrătorilor – persoană aleasă, selectată sau desemnată de lucrători;

• prevenire – adoptarea dispozițiilor sau măsurilor luate ori prevăzute în procesul de muncă, în scopul evitării sau diminuării riscurilor profesionale;

• accident de muncă – vătămarea violentă a organismului, precum și intoxicația acută profesională, care au loc în timpul procesului de muncă sau în îndeplinirea îndatoririlor de serviciu și care provoacă incapacitate temporară de muncă de cel puțin 3 zile calendaristice, invaliditate ori deces;

• boală profesională – afecțiunea care se produce ca urmare a exercitării unei meserii sau profesii, cauzată de agenți nocivi fizici, chimici ori biologici caracteristici locului de muncă, precum și de suprasolicitarea organismului, în procesul de muncă;

• echipament de muncă – orice mașină, aparat, unealtă sau instalație folosită în muncă;

• echipament individual de protecție – orice echipament destinat a fi purtat sau mânuit de un lucrător pentru a-l proteja împotriva riscurilor care ar putea să îi pună în pericol securitatea și sănătatea la locul de muncă;

• loc de muncă – locul situat în aria întreprinderii și/sau unității la care lucrătorul are acces în cadrul desfășurării activității;

• pericol iminent de accidentare – situația concretă, reală și actuală căreia îi lipsește doar prilejul declanșator pentru a produce un accident în orice moment;

• securitate și sănătate în muncă – ansamblul de activități instituționalizate având ca scop asigurarea condițiilor pentru desfășurarea procesului de muncă, apărarea vieții, sănătății etc.

Infracțiunea analizată constă în neluarea vreuneia dintre măsurile legale de securitate și sănătate în muncă de către persoana care avea îndatorirea de a lua aceste măsuri, *dacă se creează un pericol iminent* de producere a unui accident de muncă sau de îmbolnăvire profesională.

Pentru desfășurarea activităților profesionale, în diferite sectoare de activitate, este necesar să existe norme speciale privind măsurile legale de sănătate și securitate în muncă. Legea specială are scopul instituirii măsurilor privind promovarea îmbunătățirii securității și sănătății în muncă a lucrătorilor, stabilind principiile generale referitoare la prevenirea riscurilor profesionale, protecția sănătății și securitatea lucrătorilor, eliminarea factorilor de risc și accidentare, informarea, consultarea, participarea echilibrată potrivit legii, instruirea lucrătorilor și a reprezentanților lor, precum și direcțiile generale pentru implementarea acestor principii[1].

Aceste dispoziții se aplică sectoarelor de activitate, atât publice, cât și private, și sunt prevăzute și în convențiile internaționale și contractele bilaterale încheiate de persoane juridice române cu parteneri străini, în vederea efectuării de lucrări cu personal român pe teritoriul altor țări.

[1] Art. 1 din Legea securității și sănătății în muncă nr. 319/2006.

Dispozițiile legii nu sunt aplicabile în cazurile activităților specifice din serviciile publice (forțele armate sau poliția) și nici în cazurile de dezastre, inundații și pentru realizarea măsurilor de protecție civilă, care, prin particularități, vin în contradicție cu prezenta lege.

Măsurile legale de securitate și sănătate în muncă sunt menite să asigure atât apărarea vieții, a integrității corporale și a sănătății *lucrătorilor*, cât și a *celorlalte persoane implicate în desfășurarea procesului de muncă*.

Dispozițiile legale prin care se garantează securitatea și sănătatea în muncă se referă nu numai la evitarea unui prejudiciu adus atributelor ființei umane (viața, integritatea corporală și sănătatea), prin organizarea necorespunzătoare a procesului muncii, ci și la necesitatea adoptării măsurilor pentru îmbunătățirea condițiilor de muncă, în vederea evitării îmbolnăvirii profesionale.

Obligația luării măsurilor revine *persoanei fizice sau juridice, în calitate de angajator*, care are responsabilitatea întreprinderii și/sau unității și se află în raporturi de muncă ori de serviciu cu lucrătorul angajat, sau *persoanei desemnate de angajator* cu atribuțiile luării măsurilor de securitate și sănătate în muncă, compatibile cu calificarea profesională, cuprinse în normele de serviciu ca activități de bază sau care derivă din ordinul superiorului.

În ipoteza în care, din proprie inițiativă, angajatorul adoptă hotărârea de a prelua sarcinile de serviciu ale persoanei desemnate să ia măsurile legale de securitate și sănătate în muncă și modifică, organizează sau supraveghează activitatea concretă generatoare a pericolului iminent, răspunderea va reveni acestuia.

Infracțiunea de neluare a măsurilor legale de securitate și sănătate în muncă poate fi reținută și în sarcina persoanei care avea îndatorirea de a lua aceste măsuri, însă nu și-a îndeplinit obligația, chiar dacă, după crearea pericolului iminent de producere a accidentului de muncă sau de îmbolnăvire profesională, a fost schimbată din funcție, a fost detașată la altă unitate sau și-a încetat activitatea.

Infracțiunea de neluare a măsurilor legale de securitate și sănătate în muncă poate fi reținută în concurs cu alte infracțiuni (abuz în serviciu, neglijența în serviciu etc.).

3. Elemente preexistente

Obligația adoptării măsurilor legale de securitate și sănătate în muncă trebuie să fie *prevăzută într-o lege specială* prin care se indică principiile, regimul stabilit pentru luarea acestor măsuri și condițiile necesare pentru evitarea creării unui pericol iminent de producere a unui accident de muncă sau de îmbolnăvire profesională, cu mențiunea că neluarea măsurilor legale se sancționează potrivit legii penale.

De asemenea, este necesară existența prealabilă *a condiției privind calitatea de lucrător sau de participant la procesul de muncă*.

Contractul individual de muncă pe durată determinată sau nedeterminată produce efecte de la data încheierii sale, iar în situația în care nu există dovezi scrise, data începerii activității se va considera ca fiind data încheierii acestuia. Dovada executării activității se va face prin documentele de plată a salariilor sau prin orice alte mijloace legale.

A. Obiectul juridic special al infracțiunii îl constituie relațiile sociale privind securitatea și sănătatea în muncă a lucrătorilor și a altor persoane participante la procesul muncii, ocrotite de norma legală, prin obligarea persoanei care avea

îndatorirea de a lua măsurile corespunzătoare pentru evitarea producerii unui accident de muncă sau de îmbolnăvire profesională.

B. Obiectul material

Structura infracțiunii de neluare a măsurilor legale de securitate și sănătate în muncă nu cuprinde în conținutul său un obiect material.

În doctrină[1] există și opinia potrivit căreia această infracțiune are ca *obiect material* corpul persoanei care a suferit un accident de muncă sau s-a îmbolnăvit de o boală profesională.

În opinia noastră, această teză nu se justifică, deoarece accidentul sau îmbolnăvirea poate fi rezultatul concursului între activitatea de neluare a măsurilor legale de securitate și sănătate în muncă de către persoana care avea această îndatorire și rezultatul prejudiciabil (leziuni traumatice sau afectarea sănătății – art. 196) suferit de victimă.

Infracțiunea sancționează *doar crearea pericolului iminent*, iar *nu și producerea accidentului sau a îmbolnăvirii*, situație în care intervine concursul de infracțiuni, accidentul având ca obiect material *corpul victimei* (*vătămare corporală din culpă*).

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiect activ al infracțiunii este persoana care are îndatorirea de a lua măsurile legale de securitate și sănătate în muncă (angajatorul sau persoana desemnată), pentru evitarea pericolului iminent de accident de muncă sau de îmbolnăvire profesională[2].

În doctrină s-a pus problema modalității de *învestire* de către angajator a unei persoane cu îndatorirea de a lua măsurile legale de securitate și sănătate în muncă, în sensul ca aceasta să fie efectuată în scris (prin decizie, dispoziție, ordin), să fie dată verbal pe durată limitată sau nelimitată și acceptată de lucrător, să reprezinte o atribuție de bază (unică) sau să fie exercitată ca atribuție secundară.

Opiniile sunt unitare, sub aspectul faptului că, indiferent de modalitatea de învestire, persoana autorizată, sub orice formă, de către angajator trebuie să ia măsurile legale de securitate și sănătate în muncă, în caz contrar, va răspunde penal pentru neluarea vreuneia dintre măsurile care au creat pericolul iminent de producere a unui accident de muncă sau îmbolnăvire profesională.

Angajatorul are posibilitatea, în baza unui contract, să recurgă la desemnarea unei persoane juridice sau fizice, din afara întreprinderii/unității, abilitată să presteze servicii de protecție și prevenire în domeniul securității și sănătății în muncă, căreia îi revine răspunderea penală pentru încălcarea normelor legale[3].

---

[1] Răzvan Radu Popescu, *Dreptul penal al muncii*, Ed. Național, București, 2005, p. 115; Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, p. 848. Deși se consideră că acestei infracțiuni îi lipsește obiectul material, totuși autorii indică faptul că infracțiunea ar putea avea ca obiect material corpul unei persoane care suferă o vătămare fizică, fără a fi întrunite condițiile de existență ale unei alte infracțiuni. Prin această apreciere, în opinia noastră, autorii fac abstracție de categoria infracțiunilor din care face parte art. 349, respectiv infracțiunile de pericol privitoare la regimul stabilit pentru alte activități reglementate de lege, ce se formează și se dezvoltă în legătură doar cu protecția muncii, iar nu și cele privind lezarea corpului sau sănătății persoanei.

[2] Alexandru Boroi, *Drept penal...*, *op. cit.*, p. 538 – autorul precizează că subiectul activ al infracțiunii, conform art. 6 din Legea nr. 319/2006, este reprezentat de *angajator*, care are obligația de a asigura securitatea și sănătatea lucrătorilor în toate aspectele legate de muncă, însă teza este combătută de dispozițiile art. 13 lit. d), în sensul că, atunci când angajatorul stabilește pentru unul sau mai mulți lucrători, prin fișa postului, atribuțiile și răspunderile în domeniul securității și sănătății în muncă, corespunzător funcțiilor exercitate, angajatorul nu mai răspunde penal.

[3] Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, p. 848.

Prin omisiunea de a repartiza unei persoane atribuțiile de luare a măsurilor legale de securitate și sănătate în muncă, angajatorul rămâne direct răspunzător pentru încălcarea art. 349, dacă s-a creat un pericol iminent de producere a unui accident de muncă sau de îmbolnăvire profesională, dobândind calitatea de subiect activ, chiar dacă o persoană fizică, în mod abuziv, se autoînvestește cu asemenea atribuții.

În situația în care atribuțiile de luare a măsurilor de securitate și sănătate în muncă nu au fost atribuite unei persoane, dar nu s-a produs pericolul iminent de accident sau îmbolnăvire, nu va exista infracțiunea analizată.

O problemă rezolvată neunitar de către practica judiciară este reprezentată de situația utilajului mobil folosit la locul de muncă, dacă, prin neluarea măsurilor legale de securitate și sănătate în muncă, s-a creat pericolul iminent de producere a unui accident de muncă, iar în urma deplasării pe un drum deschis circulației publice, acesta este implicat în producerea unui accident de circulație, din aceeași cauză, astfel că se vor aplica și dispozițiile privind siguranța circulației pe drumurile publice, în concurs cu art. 349.

În cazul accidentului de traseu, considerat accident de muncă, dacă deplasarea s-a făcut în timpul și pe traseul normal de la domiciliul lucrătorului la locul de muncă organizat de angajator și invers[1], iar lucrătorul nu a încălcat normele de securitate și sănătate în muncă, ci regulile de circulație, nu se aplică concursul de infracțiuni.

În ipoteza contrară, decesul lucrătorului care a încălcat regulile privind circulația pe drumurile publice, expunând la pericolul de accidentare sau îmbolnăvire profesională atât propria persoană, cât și alte persoane care au fost afectate de acțiunile sau omisiunile sale în timpul procesului de muncă prin încălcarea regulilor și instrucțiunilor primite din partea angajatorului, deși trebuia să își desfășoare activitatea în conformitate cu pregătirea și instruirea sa, determină reținerea doar a infracțiunii prevăzute de art. 349, și nu se aplică concursul de infracțiuni.

Participația penală la realizarea infracțiunii este posibilă sub forma *instigării* și a *complicității*, nu și sub forma *coautoratului*[2].

b) Subiect pasiv principal al infracțiunii este *statul*, iar cel **secundar** este reprezentat de lucrătorul sau persoana participantă la procesul de muncă (elev, student în timpul cursurilor sau în practică), supusă pericolului iminent de producere a unui accident de muncă sau de îmbolnăvire profesională.

Norma legală determină calitatea de *subiect pasiv* pentru *lucrătorii* și *alți participanți la procesul de muncă* care sunt supuși unui pericol iminent de producere a unui accident de muncă sau de îmbolnăvire profesională, în urma neluării măsurilor legale de protecție a muncii de către *subiectul activ*, iar nu și pentru persoana care nu este implicată în acest proces.

Sub acest aspect, se impune precizarea că, în ipoteza în care persoana desemnată de angajator, deși nu a luat măsurile legale de securitate și sănătate în muncă, iar accidentul produs, din această cauză, are ca victimă o persoană care nu este lucrător și nu este participantă la procesul muncii, răspunderea penală a subiectului activ nu va fi angajată în baza art. 349, ci posibil în baza art. 192, pentru

[1] Deplasarea la și de la locul de muncă trebuie să se facă fără abateri nejustificate de la traseul normal și, de asemenea, în condițiile prevăzute de reglementările de securitate și sănătate în muncă sau de circulație.

[2] Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, p. 848.

infracțiunea de ucidere din culpă, ca urmare a nerespectării dispozițiilor legale ori a măsurilor de prevenire privind efectuarea unei anumite activități, sau în baza art. 196, pentru vătămarea corporală din culpă, ca urmare a nerespectării măsurilor de prevedere pentru efectuarea unei anumite activități.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv.**

A. Situația premisă

Infracțiunea presupune necesitatea existenței pentru subiectul pasiv a contractului de muncă sau a oricărei alte forme legale în baza căreia se reține calitatea de lucrător sau de participant la procesul muncii.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă a infracțiunii are ca elemente componente: elementul material, cerințe esențiale, urmare imediată și legătura de cauzalitate.

Elementul material este reprezentat de o *inacțiune* (*omisiune*), constând în *neluarea* măsurilor legale de securitate și sănătate în muncă de către subiectul activ care avea îndatorirea de a lua aceste măsuri, dacă prin omisiune s-a creat un pericol iminent de producere a unui accident de muncă sau de îmbolnăvire profesională.

Fapta de neluare a unei măsuri constă în neîndeplinirea de către subiectul activ a ceea ce era obligat, prin lege, să execute, sub aspectul măsurilor concrete, recomandate de dispozițiile legale, simpla activitate de instruire a personalului nefiind suficientă pentru îndepărtarea pericolului, în absența adoptării unor măsuri eficiente[1].

Dacă activitatea concretă impune ca, pentru prevenirea sau evitarea pericolului iminent de producere a unui accident de muncă sau de îmbolnăvire profesională, să se ia mai multe măsuri, iar subiectul activ a luat o parte dintre acestea, fără să reușească să evite pericolul iminent, acesta va fi responsabil de săvârșirea infracțiunii prevăzute în art. 349.

În situația în care, pe baza unui contract de lucrări, persoana obligată să ia măsurile legale de înlăturare a pericolului iminent angajează un terț să ia aceste măsuri, însă urmarea prejudiciabilă se produce, se va reține răspunderea penală a terțului în limitele acțiunii săvârșite.

Contrar opiniei exprimate în doctrină[2], potrivit căreia, în conformitate cu dispozițiile art. 7 din Legea nr. 319/2006, obligația asigurării securității și sănătății în muncă revine angajatorului, apreciem că această interpretare trebuie limitată la punerea la dispoziție a mijloacelor necesare pentru evitarea creării pericolului iminent de producere a evenimentului persoanei desemnate să adopte măsurile legale.

Din momentul organizării activității specifice procesului muncii și atribuirea, ca îndatorire, a luării măsurilor legale de către persoana abilitată în acest sens, răspunderea penală aparține acestei persoane. Printr-un raționament contrar, legiuitorul ar fi trebuit să păstreze responsabilitatea angajatorului în conținutul constitutiv al infracțiunii, ceea ce nu s-a întâmplat.

Răspunderea nemijlocită a angajatorului există în situația în care acesta nu a desemnat o persoană responsabilă să adopte măsurile legale de securitate și sănătate în muncă.

---

[1] Nuțu Costache, *Delicte contra protecției muncii*, în RDP nr. 4/2004, p. 93.

[2] Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, p. 849.

Elementul material se prezintă sub forma *inacțiunii (omisiunii) interzise* de norma legală și există doar în situația în care se creează pericolul iminent de producere a unui accident de muncă sau de îmbolnăvire profesională.

Legea specială privind măsurile legale de securitate și sănătate în muncă prevede obligațiile angajatorului de a adopta toate măsurile prin care se asigură sănătatea *lucrătorilor și celorlalți participanți la procesul muncii*, astfel încât să se prevină riscul de accidente sau îmbolnăviri, prin asigurarea mijloacelor tehnice necesare (echipamente, truse, utilaje adecvate fiecărui loc de muncă).

Cerințe esențiale. Infracțiunea există, conform dispozițiilor art. 349, din momentul în care, prin neluarea măsurilor legale, s-a creat *pericolul iminent*, nefiind necesar să se producă și *accidentul* de muncă sau *îmbolnăvirea profesională* a subiectului pasiv.

Norma legală incriminează fapta de neluare a măsurilor legale de securitate și sănătate în muncă vizând orice *loc de muncă* (*locul de muncă* fiind element constitutiv al infracțiunii), fie că procesul muncii se desfășoară în mod *continuu* sau la diferite intervale de timp (*temporar*). În ipoteza în care accidentul se produce în afara *locului* de muncă, ca urmare a unor cauze care nu derivă din neluarea măsurilor de securitate și sănătate în muncă, nu sunt aplicabile dispozițiile art. 349, ci dispozițiile legale privind apărarea vieții, integrității corporale sau sănătății persoanei.

O altă cerință esențială constă în prevederea în legea specială a sancționării penale a faptei săvârșite.

Urmarea imediată a neluării măsurilor legale constă în producerea *stării de pericol iminent*, de neînlăturat, privind producerea unui *accident de muncă* sau *de îmbolnăvire profesională*, ambele variante determinând doar crearea pericolului iminent de producere a unui accident de muncă sau de îmbolnăvire profesională, iar nu și realizarea concretă.

Ca rezultat al evoluției tehnologiei și al modernizării proceselor de muncă, legea specială va trebui să definească, ori de câte ori se impune, termenii de *accident de muncă* și de *boală profesională*, astfel încât să nu existe niciun domeniu de activitate al cărui proces de producție să nu cuprindă explicația acestor termeni.

Urmarea imediată a neluării măsurilor legale de securitate și sănătate în muncă constă în crearea pericolului iminent de producere a unui accident sau de îmbolnăvire profesională, care poate intra în concurs, în unele situații, cu infracțiuni contra vieții sau contra integrității corporale.

Legătura de cauzalitate indică raportul dintre neluarea măsurilor legale de securitate și sănătate în muncă și rezultatul sau urmarea imediată, reprezentată de crearea pericolului iminent de producere a unui accident de muncă sau de îmbolnăvire profesională, iar nu și de producerea concretă.

Legătura cauzală este determinată, în mod direct, de omisiunea luării măsurilor de precauție, între faptă și rezultat identificându-se raportul nemijlocit dintre cauză și efect[1].

Norma legală cere ca circumstanță a infracțiunii săvârșirea acesteia la *locul de muncă*, determinat în cadrul unităților, întreprinderilor sau societăților comerciale, ca

[1] Deși infracțiunea prevăzută de art. 349 face parte din categoria infracțiunilor *de pericol*, în situația în care, urmare a neluării măsurilor legale de securitate și sănătate în muncă, s-a produs un accident, persoana responsabilă va fi sancționată și pentru una dintre infracțiunile contra vieții, integrității corporale sau sănătății, care sunt, prin natura lor, infracțiuni generatoare de prejudiciu (*de rezultat*).

spațiu unde se prestează o activitate (de orice natură) la care lucrătorul sau persoanele care participă la procesul muncii au în mod obișnuit acces.

În situația în care, pentru desfășurarea procesului de muncă, este necesar ca lucrătorul să poarte un echipament corespunzător condițiilor și mediului de muncă, iar acesta refuză să se conformeze dispozițiilor legale, se face vinovat de săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 350.

b) Latura subiectivă este reprezentată de elementul subiectiv și cerințe esențiale.

Elementul subiectiv reflectă atitudinea subiectului activ privind modul de concepere a infracțiunii și urmările acesteia, atât prin prevederea rezultatului și acceptarea eventualității producerii acestuia (*intenție*), cât și prin prevederea rezultatului, pe care nu-l acceptă, socotind fără temei că acesta nu se va produce (*culpă*).

Întrucât *culpa* este expres prevăzută de lege [art. 349 alin. (2)], sunt satisfăcute cerințele art. 16 alin. (6) C. pen., care stabilesc că fapta comisă din *culpă* constituie infracțiune numai când legea o prevede în mod expres.

Cerințe esențiale. *Mobilul* care declanșează fapta nu este identificat în conținutul constitutiv al infracțiunii, însă, dacă există, va fi evaluat în cadrul individualizării judiciare a pedepsei.

Același tratament juridic se aplică și *scopului* infracțiunii, deoarece nu este integrat în conținutul acesteia.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Formele infracțiunii

a) Actele de pregătire (preparatorii), prin care se pregătește săvârșirea infracțiunii, nu sunt incriminate și, ca atare, nu sunt pedepsite de norma penală.

b) Fiind o faptă omisivă, **tentativa** nu se pedepsește în niciuna dintre modalitățile sub care s-ar prezenta infracțiunea.

c) Consumarea infracțiunii se produce în momentul neluării vreuneia dintre măsurile legale de securitate și sănătate în muncă (una sau mai multe măsuri) care creează pericolul iminent al producerii accidentului de muncă sau al îmbolnăvirii profesionale. Dacă subiectul activ este vinovat de neluarea mai multor măsuri legale, faptele nu reprezintă elementele unui concurs de infracțiuni, ci doar o singură infracțiune, săvârșită în baza rezoluției delictuoase unice (*infracțiune continuată*).

d) Epuizarea infracțiunii intervine în momentul realizării ultimului act de neluare a măsurilor legale pentru prevenirea accidentului de muncă sau a îmbolnăvirii profesionale.

B. Modalități

a) Modalități normative simple. Norma legală a renunțat la preluarea incriminării distincte a modalității *normative agravate*, cum era prevăzută în legea specială (*comiterea faptei în locuri de muncă ce prezintă un pericol deosebit*), păstrând *modalitatea normativă simplă* a infracțiunii.

b) Modalitățile de fapt sunt numeroase în raport de condițiile concrete de săvârșire a fiecărei fapte în parte.

C. Sancțiuni

Săvârșirea infracțiunii prevede pedepse alternative (*închisoare sau amendă*), diferențiate sub aspectul cuantumului, de forma vinovăției (*cu intenție* – închisoare de la 6 luni la 3 ani; *din culpă* – închisoare de la 3 luni la un an).

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Dispozițiile infracțiunii de neluare a măsurilor legale de securitate și sănătate în muncă sunt continuate, sub aspectul domeniului de reglementare, de dispozițiile prevăzute în art. 350 C. pen., privind sancționarea oricărei persoane care nu respectă obligațiile și măsurile legale de securitate și sănătate în muncă, dacă în acest mod se creează pericolul iminent de producere a accidentului de muncă sau de îmbolnăvire profesională.

Nu există legături și asemănări cu alte infracțiuni.

B. Aspecte procesuale

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu, urmărirea penală realizându-se de către *organele de urmărire penală*, *judecata* fiind, în primă instanță, de competența *judecătoriei*.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

Infracțiunea a fost reglementată anterior în legi speciale, respectiv în Legea protecției muncii nr. 90/1996, modificată prin Legea securității și sănătății în muncă nr. 319/2006, fiind introdusă pentru prima dată în noul Cod penal.

B. Situații tranzitorii

Prin reglementarea infracțiunii prevăzute de art. 349, *dispozițiile penale* din Legea nr. 319/2006 privind neluarea măsurilor legale de securitate și sănătate în muncă *au fost abrogate*.

Legea nouă prevede limite de pedeapsă mai mari față de limitele existente în dispozițiile penale ale legii speciale.

În situația în care fapta a fost comisă înainte de adoptarea noului Cod penal, se va aplica *legea mai favorabilă, care este legea specială* – chiar dacă fapta se judecă după intrarea în vigoare a noului Cod penal.

Nerespectarea măsurilor legale de securitate și sănătate în muncă

Art. 350. (1) Nerespectarea de către orice persoană a obligațiilor și a măsurilor stabilite cu privire la securitatea și sănătatea în muncă, dacă prin aceasta se creează un pericol iminent de producere a unui accident de muncă sau de îmbolnăvire profesională, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează repunerea în funcțiune a instalațiilor, mașinilor și utilajelor, anterior eliminării tuturor deficiențelor pentru care s-a luat măsura opririi lor.

(3) Faptele prevăzute în alin. (1) și alin. (2) săvârșite din culpă se pedepsesc cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Iancu Tănăsescu)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Legea penală anterioară nu prevedea ca infracțiune nerespectarea măsurilor legale de securitate și sănătate în muncă, ci doar Legea securității și sănătății în muncă nr. 319/2006, prin care s-a modificat Legea protecției muncii nr. 90/1996.

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Anumite dispoziții prevăzute de art. 350 au fost preluate, cu unele modificări, din Legea nr. 319/2006.

Modificările semnificative constau în înlăturarea din art. 38 (Legea nr. 319/2006) a sintagmei *„consecințe deosebite"* și înlocuirea, în conținutul infracțiunii, a termenului de *„pericol grav"* cu termenul de *„pericol iminent"*.

De asemenea, norma penală a modificat și limitele pedepselor, în sensul că a fost redusă limita minimă de la un an la 6 luni, iar limita maximă a fost mărită de la 2 ani la 3 ani de închisoare.

2. Concept și caracterizare

Infracțiunea de nerespectare a măsurilor legale de securitate și sănătate în muncă prevăzută în art. 350 alin. (1) reglementează situația în care orice persoană nu respectă măsurile legale, dacă în acest mod se creează un pericol iminent de producere a unui accident de muncă sau de îmbolnăvire profesională.

Dacă prin dispozițiile art. 349 C. pen. s-a incriminat fapta de neluare a măsurilor legale de securitate și sănătate în muncă de către persoana care avea această îndatorire, prin art. 350 C. pen. se sancționează *orice persoană* care nu respectă măsurile legale de securitate și sănătate în muncă.

Prin această incriminare sunt extinse măsurile preventive pentru garantarea unui climat de siguranță, obligatoriu atât pentru lucrători și alți participanți la procesul de muncă, cât și pentru orice alte persoane prezente la locul de muncă.

O formă distinctă de sancționare, potrivit art. 350 alin. (2), este reprezentată de categoria persoanelor care repun în funcțiune instalațiile, mașinile și utilajele, anterior eliminării tuturor *deficiențelor*[1] pentru care s-a luat măsura opririi lor.

În cazul în care, înainte de verificarea executării reparațiilor de către persoana care a dispus oprirea instalațiilor, mașinilor și utilajelor, s-a procedat la repunerea acestora în funcțiune, nu este realizat conținutul constitutiv al infracțiunii dacă acestea au fost efectuate în mod real.

În acest sens, se constată că norma penală sancționează *repunerea* în funcțiune a instalațiilor, mașinilor și utilajelor *doar dacă anterior* nu s-au *eliminat* efectiv toate *deficiențele* pentru care s-a dispus oprirea acestora.

Persoana responsabilă cu verificarea stării tehnice a utilajelor va răspunde dacă, după repararea acestora de către o unitate de specialitate, își dă acordul pentru repornire, deși nu au fost eliminate toate *deficiențele* pentru care s-a luat măsura opririi, sau dacă reparațiile nu au fost efectuate în mod corespunzător.

În acest caz, norma legală *nu condiționează aplicarea pedepsei de crearea unui pericol iminent* de producere a unui accident de muncă sau de îmbolnăvire profesională, ci doar de *repornirea* instalațiilor, mașinilor și utilajelor, anterior eliminării tuturor deficiențelor.

Norma penală analizată exclude răspunderea penală, prevăzută în art. 350 alin. (2), pentru repornirea instalațiilor, mașinilor și utilajelor privind *proba realizării reparațiilor*, dar dacă în acel moment se creează un pericol iminent de producere a unui accident de muncă sau de îmbolnăvire profesională, intervine răspunderea penală în temeiul dispozițiilor alin. (1). Diferența dintre *repornirea de probă* a

[1] În opinia noastră, termenul de *„deficiențe"* este impropriu folosit de legiuitor, deoarece acesta caracterizează lipsa în integritatea anatomică a organelor, termenul corect pentru utilajele, mecanismele, mașinile care nu mai funcționează corespunzător fiind de *„defecte"*.

utilajelor și *repunerea în funcțiune* a acestora trebuie să rezulte din *modul de luare a măsurilor speciale*[1] cu privire la securitatea și sănătatea în muncă.

Există infracțiune și în ipoteza în care instalațiile, mașinile și utilajele sunt repornite mai înainte de eliminarea tuturor defecțiunilor de către persoana chemată să efectueze reparațiile, care, în calitate de specialist, garantează supravegherea pe durata funcționării acestora, pentru a evita urmarea prejudiciabilă, deoarece norma legală sancționează repunerea în funcțiune a utilajelor defecte, iar nu producerea unui rezultat prejudiciabil.

Obligația eliminării tuturor *deficiențelor* pentru care s-a luat măsura opririi mai înainte de repunerea în funcțiune a instalațiilor, mașinilor și utilajelor revine atât personalului unității care le repară, cât și celui al unității care le utilizează în procesul muncii. Dacă una dintre aceste persoane își asumă răspunderea cu privire la calitatea reparațiilor, repornind utilajele anterior eliminării tuturor *deficiențelor* tehnice, va răspunde pentru infracțiunea prevăzută de art. 350 alin. (2).

Dacă se produce un accident de muncă, persoana care a pornit utilajele răspunde pentru infracțiunea prevăzută în art. 350 alin. (2), în *concurs* cu infracțiunea contra vieții, a integrității corporale sau a sănătății, iar persoana care a efectuat necorespunzător reparațiile va răspunde doar pentru săvârșirea infracțiunii contra vieții, a integrității corporale sau sănătății.

Infracțiunea de nerespectare a măsurilor legale de securitate și sănătate în muncă poate fi reținută și în *concurs* cu alte infracțiuni [de exemplu, *infracțiunea de ucidere din culpă* – art. 192 alin. (2), deoarece prevede faptul că, atunci când încălcarea dispozițiilor legale ori a măsurilor de prevedere constituie prin ea însăși o infracțiune, se aplică regulile privind *concursul*).

În ipoteza în care subiectul activ încalcă simultan atât dispozițiile art. 350, cât și pe cele care privesc viața, integritatea corporală sau sănătatea persoanei, va răspunde pentru un *concurs de infracțiuni*, deoarece infracțiunea de nerespectare a măsurilor legale de securitate și sănătate în muncă face parte din categoria infracțiunilor privitoare la regimul stabilit pentru alte activități reglementate de lege, în timp ce infracțiunea de vătămare corporală face parte din sfera infracțiunilor contra integrității corporale sau sănătății, iar uciderea din culpă din cea a infracțiunilor contra vieții.

3. Elemente preexistente

Infracțiunea analizată presupune *existența prealabilă a unor măsuri* a căror respectare previne crearea pericolului iminent de producere a accidentului sau de îmbolnăvire profesională, nerespectarea acestora determinând urmări prejudiciabile.

În situația în care repunerea în funcțiune a instalațiilor, mașinilor și utilajelor are la bază documente prin care se atestă, în fals, efectuarea tuturor *defecțiunilor* tehnice, conținutul infracțiunii există, deoarece norma legală incriminează repunerea în funcțiune a utilajelor defecte, anterior eliminării tuturor *deficiențelor* pentru care s-a luat măsura opririi lor, fără a se condiționa sancționarea eventualității creării unui pericol iminent de producere a unui accident de muncă sau de îmbolnăvire profesională.

A. Obiectul juridic al infracțiunii este reprezentat de relațiile sociale privind securitatea și sănătatea în muncă, în sensul că orice persoană care participă la procesul de muncă este protejată numai dacă respectă normele stabilite prin legea

[1] Aceste măsuri pot consta în avertizare prin mijloace speciale.

specială, care au fost puse în practică de către angajator sau de către persoana abilitată să organizeze, să supravegheze și să controleze procesul de muncă.

Încălcarea normelor legale determină sancționarea persoanei vinovate pentru crearea pericolului iminent de producere a unui accident de muncă sau de îmbolnăvire profesională, chiar dacă nu se ajunge la un rezultat prejudiciabil.

Fiind o infracțiune de pericol, rezultatul este inclus în săvârșirea acțiunii, astfel că nu mai este necesară stabilirea implicării cauzale (raportul dintre acțiune și rezultatul prejudiciabil al acesteia).

B. Obiectul material

Făcând parte din categoria *infracțiunilor de pericol*, infracțiunea prevăzută de art. 350 nu are un *obiect material.*

În doctrină[1] se apreciază că, în mod excepțional, infracțiunea ar putea avea ca *obiect material corpul persoanei* care suferă o vătămare fizică, urmare directă a nerespectării măsurilor legale de securitate și sănătate în muncă.

Referitor la structura infracțiunii, în ceea ce privește alin. (2), unii teoreticieni afirmă că aceasta are ca obiect material instalațiile, mașinile și utilajele repuse în funcțiune mai înainte de remedierea defecțiunilor pentru care au fost oprite anterior, ca măsură preventivă.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiect activ[2] al infracțiunii este *orice persoană* care nu respectă obligațiile și măsurile stabilite de lege pentru prevenirea producerii accidentului de muncă sau a îmbolnăvirii profesionale, fără cerința de a deține o anumită calificare sau calitate în procesul muncii.

Norma legală nu a condiționat calificarea subiectului activ al infracțiunii, ci a urmărit să fundamenteze disciplina la locul de muncă față de toate persoanele implicate în procesul de muncă și să asigure un climat de ordine din partea oricărei persoane prezente la locul de muncă (o persoană aflată în vizită).

Și în varianta prevăzută în alin. (2), *subiect activ* poate să fie *orice persoană* care repune în funcțiune utilajele, anterior eliminării tuturor deficiențelor. Remedierea defecțiunilor la instalațiile, mașinile și utilajele defecte trebuie să fie constatată în mod concret de către persoana care a dispus oprirea acestora.

Deși norma incriminatoare nu indică eventuala calitate a subiectului activ, în unele opinii se precizează că au calitatea de subiect activ *lucrătorul*, ca persoană angajată în muncă, și *angajatorul*, reprezentat de persoana fizică sau juridică, prin dispoziția căruia a fost angajat lucrătorul, deoarece deține răspunderea pentru activitatea unității, *persoana aflată în întreprindere cu permisiunea angajatorului* și orice *alte persoane* (vizitatori, voluntari, cursanți, zilieri, persoane care lucrează fără forme legale, infractori). Norma legală este aplicabilă oricărei persoane care, aflându-se în incinta unui loc de muncă, nu respectă obligațiile și măsurile stabilite

---

[1] Într-o altă opinie, Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, p. 853, consideră că, în mod excepțional, această infracțiune ar putea avea ca obiect material *corpul unei persoane* care suferă o vătămare fizică, fără a fi întrunite condițiile de existență ale unei alte infracțiuni. Apreciem această opinie ca fiind discutabilă, deoarece, și în această situație, infracțiunea există din momentul creării pericolului iminent, astfel că vătămarea corpului persoanei excedează conținutului infracțiunii analizate.

[2] Opinia potrivit căreia au calitatea de subiecți activi ai infracțiunii doar persoanele care se află în întreprindere sau unitate cu permisiunea angajatorului nu este susținută de interpretarea dispoziției penale, care prevede *nerespectarea obligațiilor și a măsurilor de către orice persoană*, fără alte precizări sau excepții.

cu privire la securitatea și sănătatea în muncă, dacă prin aceasta se creează pericolul iminent de producere a unui accident de muncă sau de îmbolnăvire profesională, în modalitatea prevăzută în alin. (1), sau dacă repune în funcțiune instalațiile, mașinile și utilajele, anterior eliminării tuturor *deficiențelor* pentru care s-a luat măsura opririi acestora.

Subliniem că *poate fi subiect activ orice persoană*, inclusiv persoana care sustrage o piesă de la un utilaj și, în acest mod, creează pericolul iminent de producere a accidentului, precum și persoana care, fără un scop anume, execută acte prin care încalcă normele legale și creează pericolul iminent de accident de muncă sau de îmbolnăvire profesională. Semnificativ este ca activitatea subiectului activ să se realizeze la *locul de muncă* și să fie generatoare de producere a pericolului iminent privind accidentul sau îmbolnăvirea profesională.

b) Subiect pasiv principal al infracțiunii este *statul*, în calitate de garant al ordinii publice și titular al reglementărilor privind relațiile sociale din domeniul securității și sănătății în muncă.

Subiecți pasivi secundari, în condițiile prevăzute de alin. (1), sunt persoanele implicate în procesul de muncă (salariați și orice alte persoane), care, din cauza nerespectării măsurilor stabilite cu privire la securitatea și sănătatea în muncă de către subiectul activ, sunt supuse pericolului iminent de producere a accidentului de muncă sau de îmbolnăvire profesională, fără a se ajunge la vătămarea fizică a acestora.

Deși norma penală nu precizează, considerăm că există calitatea de subiect pasiv secundar, indicată în condițiile alin. (1), și pentru persoanele supuse pericolului în modalitatea prevăzută în art. 350 alin. (2), ca urmare a repunerii în funcțiune a instalațiilor, anterior eliminării tuturor deficiențelor.

Participația penală este posibilă sub forma *instigării* și a *complicității*, nu și sub forma *coautoratului*[1].

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv.**

A. Situația premisă constă în elaborarea prealabilă a prevederii obligațiilor și măsurilor în legea specială (Legea securității și sănătății în muncă nr. 319/2006), fără existența cărora fapta nu este incriminată și nu se va aplica sancțiunea penală.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă a infracțiunii are ca *elemente componente*: elementul material, cerințe esențiale, urmarea imediată și legătura de cauzalitate.

Elementul material constă în fapta de *nerespectare* (*inacțiune, omisiune totală sau parțială*) a obligațiilor și a măsurilor stabilite cu privire la securitatea și sănătatea, în muncă în modalitatea prevăzută în art. 350 alin. (1), precum și în *acțiunea de repornire a utilajelor, anterior eliminării tuturor deficiențelor*, în varianta prevăzută în alin. (2).

Legea specială definește: locul de muncă, boala profesională, accident de muncă și pericolul iminent, astfel:

• loc de muncă – locul situat în aria întreprinderii și/sau unității la care lucrătorul are acces în cadrul desfășurării activității;

[1] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. III, pp. 193-194.

• pericol iminent de accidentare – situația concretă, reală și actuală căreia îi lipsește doar prilejul declanșator pentru a produce un accident în orice moment;

• accident de muncă – vătămarea violentă a organismului, precum și intoxicația acută profesională, care au loc în timpul procesului de muncă sau în îndeplinirea îndatoririlor de serviciu și care provoacă incapacitate temporară de muncă de cel puțin 3 zile calendaristice, invaliditate ori deces;

• boală profesională – afecțiunea care se produce ca urmare a exercitării unei meserii sau profesii, cauzată de agenți nocivi fizici, chimici ori biologici caracteristici locului de muncă, precum și de suprasolicitarea organismului, în procesul de muncă;

• securitate și sănătate în muncă – ansamblul de activități instituționalizate având ca scop asigurarea condițiilor pentru desfășurarea procesului de muncă, apărarea vieții, sănătății etc.

Omisiunea sau acțiunea de nerespectare a măsurilor stabilite cu privire la securitatea și sănătatea în muncă trebuie să aibă legătură cu *locul de muncă*.

Termenul de *nerespectare* (totală sau parțială) este definit atât de *încălcarea* unor reguli de protecție a muncii, cât și de *nerealizarea* obligațiilor derivate din dispozițiile legale privind activitatea de protecție a muncii.

În situația prevăzută de alin. (2), *elementul material* al infracțiunii este definit de acțiunea de *repunere în funcțiune* a instalațiilor, mașinilor și utilajelor, mai înainte de eliminarea tuturor *deficiențelor* pentru care s-a luat măsura opririi lor. Existența infracțiunii este condiționată de existența hotărârii prealabile de oprire din funcțiune a instalațiilor, mașinilor și utilajelor pentru *efectuarea integrală a deficiențelor*. În absența acestei condiții nu va exista sancțiunea penală.

Repunerea în funcțiune înseamnă pornirea parțială sau totală a instalațiilor, mașinilor și utilajelor, mai înainte de eliminarea totală a deficiențelor, din acel moment reactualizându-se pericolul de producere a accidentului de muncă sau de îmbolnăvire profesională.

Norma penală sancționează repunerea în funcțiune a instalațiilor oprite, dacă nu au fost eliminate *toate deficiențele* constatate anterior, chiar dacă, în mod concret, după repornire, nu s-a produs accidentul de muncă sau îmbolnăvirea profesională, în acest sens condiționându-se realizarea reparației efective, reale, iar nu de formă, a tuturor *deficiențelor* și, implicit, asigurarea condițiilor normale de muncă și garantarea evitării pericolului de producere a accidentului de muncă sau de îmbolnăvire profesională.

Cerințe esențiale. Inacțiunile-omisiunile săvârșite în condițiile alin. (1) trebuie să aibă legătură cu nerespectarea măsurilor stabilite în domeniul securității și sănătății în muncă.

În modalitatea incriminată în alin. (2) este necesar ca *subiectul activ* să repună în funcțiune (integral sau parțial) utilajele, anterior eliminării tuturor *deficiențelor* pentru care s-a luat măsura opririi lor.

Norma legală nu incriminează însă fapta prin care, deși s-au eliminat toate *deficiențele* instalațiilor, mașinilor și utilajelor pentru care s-a luat măsura opririi lor, în urma procesului de realizare a reparațiilor, s-au produs alte *deficiențe*, la fel de grave și de primejdioase, cunoscute de către subiectul activ, astfel că, *în opinia noastră*, repunerea în funcțiune a acestora întrunește elementele constitutive ale infracțiunii prevăzute de art. 349, iar nu ale infracțiunii prevăzute de art. 350 alin. (2).

Activitatea infracțională este incriminată numai dacă a fost săvârșită la un *loc de muncă* (*devenit element constitutiv al infracțiunii*).

În situații specifice, pericolul iminent de producere a accidentului poate exista și într-un loc izolat, care face parte dintr-o zonă de producție, dacă prin nerespectarea obligațiilor și a măsurilor cu privire la securitatea și sănătatea în muncă se creează pericolul iminent de producere a accidentului de muncă sau de îmbolnăvire profesională[1].

Urmarea imediată a nerespectării măsurilor legale de securitate și sănătate în muncă este reprezentată de sporirea gradului de primejdie pentru relațiile sociale din domeniul securității și sănătății în muncă, reflectată în crearea pericolului iminent de producere a unui *accident de muncă* sau de *îmbolnăvire profesională*, chiar dacă nu s-a produs.

Rezultă că incriminarea există doar în cazul *creării pericolului iminent de producere* a unui *accident de muncă* sau de *îmbolnăvire profesională*, iar nu și al producerii efective a rezultatului prejudiciabil, reprezentat de accidentul de muncă sau de îmbolnăvirea profesională. În modalitatea prevăzută de alin. (2), sporirea gradului de pericol pentru relațiile sociale este reprezentată de repunerea în funcțiune a instalațiilor, anterior eliminării tuturor *deficiențelor*, deoarece prin această manevră se poate crea pericol de producere a unui accident de muncă sau de îmbolnăvire profesională.

Dacă în ambele modalități va interveni decesul, vătămarea corporală sau îmbolnăvirea subiectului pasiv, vor exista mai multe infracțiuni *aflate într-un concurs formal*.

Legătura de cauzalitate indică existența raportului direct *dintre actele de nerespectare a măsurilor legale* de securitate și sănătate în muncă și *pericolul iminent de producere* a accidentului sau de îmbolnăvire profesională, chiar dacă accidentul sau îmbolnăvirea nu s-a materializat.

În modalitatea prevăzută de alin. (2) – privind repunerea în funcțiune a utilajelor, anterior eliminării tuturor deficiențelor –, nu se prevede *urmarea imediată*, așa cum se indică în modalitatea prevăzută în alin. (1), unde urmarea este reprezentată de crearea pericolului iminent de producere a accidentului de muncă sau de îmbolnăvire profesională.

b) Latura subiectivă constă în elementul subiectiv și cerințe esențiale.

Elementul subiectiv constă în nerespectarea măsurilor legale, precum și în repunerea în funcțiune a instalațiilor în alte condiții decât cele legale, acțiuni și omisiuni care se săvârșesc cu *intenție (directă sau indirectă)*, în condițiile prevăzute în alin. (1) și (2) – *varianta simplă* –, dar și din *culpă (cu prevedere – ușurință sau simpla neglijență)*, în condițiile prevăzute în alin. (3) – *varianta atenuată*.

Cerințe esențiale. *Mobilul*, ca element al laturii subiective, determinant în adoptarea rezoluției infracționale, nu este prevăzut în conținutul normei incriminatoare, dar va reprezenta, în situația în care este dovedit, o circumstanță evaluată în activitatea de individualizare judiciară a pedepsei.

Scopul, ca element al laturii subiective, nu este prevăzut în conținutul infracțiunii.

---

[1] Se înțelege că dispozițiile prevăzute de art. 350 sunt raportate la orice activitate care privește nerespectarea măsurilor legale de securitate și sănătate în muncă prin care s-ar putea crea un pericol iminent de producere a unui accident de muncă (schimbarea în mod neglijent a unei butelii de aragaz într-un birou) sau de îmbolnăvire profesională a salariatului care, deși nu lucrează în producție, ci într-un birou, este contaminat din cauza scurgerii de gaz.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Formele infracțiunii

a) Actele de pregătire (preparatorii), ca acte materiale, reprezentate de crearea condițiilor corespunzătoare pentru săvârșirea infracțiunii, nu sunt pedepsite de norma legală în niciuna dintre modalitățile incriminate.

b) Tentativa nu este posibilă, atât în cazul nerespectării obligațiilor și a măsurilor legale, cât și al repunerii în funcțiune a instalațiilor, mașinilor și a utilajelor, mai înainte de eliminarea tuturor deficiențelor, deoarece acțiunile-omisiunile săvârșite de subiectul activ au caracter spontan.

c) Consumarea infracțiunii se produce în momentul nerespectării uneia sau a mai multor obligații și măsuri stabilite pentru asigurarea securității și a sănătății în muncă, dacă se creează pericolul iminent sau dacă se repornesc utilajele anterior eliminării tuturor deficiențelor.

În situația în care activitatea de asigurare a condițiilor de securitate și sănătate în muncă necesită adoptarea mai multor măsuri, iar subiectul activ nu a respectat decât o parte dintre acestea, a săvârșit o singură infracțiune, iar nu un concurs de infracțiuni, gradul sau procentul de nerespectare a măsurilor legale fiind evaluat în cadrul individualizării judiciare a pedepsei.

Faptele de nerespectare a măsurilor legale de securitate și sănătate în muncă echivalează cu faza *consumării* infracțiunii. În modalitatea repunerii în funcțiune a utilajelor, anterior eliminării tuturor *deficiențelor* [alin. (2)], infracțiunea *se consumă* în momentul realizării actului de repornire a acestora.

d) Epuizarea infracțiunii se realizează în mod diferențiat pentru fiecare modalitate infracțională: în cazul nerespectării măsurilor [alin. (1)], aceasta intervine în momentul săvârșirii ultimului act de nerespectare a măsurilor legale; în cazul repunerii în funcțiune a utilajelor mai înainte de eliminarea tuturor *deficiențelor* pentru care au fost oprite [alin. (2)], intervine în momentul săvârșirii ultimului act de repornire a utilajelor.

B. Modalitățile normative

a) Modalitățile normative simple. Norma legală nu prezintă o diversificare a incriminării în funcție de elementele cantitative sau calitative ale acțiunilor-inacțiunilor săvârșite, astfel că nu incriminează *modalitățile agravate*.

b) Modalitățile de fapt sunt numeroase în funcție de condițiile concrete de realizare a inacțiunilor-omisiunilor privind respectarea obligațiile și măsurile stabilite cu privire la securitatea și sănătatea în muncă.

C. Sancțiuni

Săvârșirea infracțiunii este pedepsită alternativ (*închisoare* sau *amendă*), dar și diferențiat, în funcție de forma vinovăției adoptate de subiectul activ [*cu intenție* – alin. (1) și (2) – închisoarea de la 6 luni la 3 ani sau amendă; *din culpă* – alin. (3) – închisoarea de la 3 luni la un an sau amendă].

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Dispozițiile art. 350 se aseamănă cu cele prevăzute în art. 349, care incriminează *neluarea măsurilor legale* de securitate și sănătate în muncă de către persoanele care aveau îndatorirea de a lua aceste măsuri.

Din conținutul constitutiv al infracțiunii prevăzute de art. 350 rezultă că obligațiile respectării măsurilor legale de securitate și sănătate în muncă au un caracter general, urmând să fie adoptate de toți participanții în procesul muncii.

B. Aspecte procesuale

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu, urmărirea penală realizându-se de *organele care execută funcția de urmărire penală*, *judecata* fiind, în primă instanță, de competența *judecătoriei*.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

Infracțiunea a fost incriminată anterior prin Legea protecției muncii nr. 90/1996, modificată prin Legea securității și sănătății în muncă nr. 319/2006.

B. Situații tranzitorii

Includerea infracțiunii de nerespectare a măsurilor legale de securitate și sănătate în muncă în noul Cod penal (art. 350) a determinat abrogarea *dispozițiilor penale* din Legea nr. 319/2006.

Cămătă

Art. 351. Darea de bani cu dobândă, ca îndeletnicire, de către o persoană neautorizată, se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 5 ani.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Iancu Tănăsescu)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Fapta de *cămătă* nu a fost incriminată în Codul penal anterior, ci în Legea nr. 216/2011 privind interzicerea activității de cămătărie, care definea în art. 2 următorii termeni:

a) *cămătă* – dobândă pe care o ia cămătarul pentru sumele date cu împrumut;

b) *cămătar* – persoană fizică ce dă împrumuturi bănești în schimbul unei camete.

Deși legea specială nu definea termenul de *îndeletnicire*, acesta trebuie înțeles cu sensul de *activitate de bază, susținută* a persoanei neautorizate, care încasează camăta în schimbul acordării împrumutului.

2. Concept și caracterizare

Conceptul de *cămătă* este definit în conținutul juridic al infracțiunii – *darea de bani cu dobândă*, ca *îndeletnicire*, de către o persoană neautorizată.

Legea nr. 216/2011 privind interzicerea activității de cămătărie a reglementat infracțiunea de *cămătă* până la intrarea în vigoare a noului Cod penal.

Incriminarea faptei de *cămătă* a fost justificată de necesitatea eliminării surselor ilicite de obținere a unor venituri, de către unele persoane, prin eludarea legislației fiscale și a celei bancare, dar și pentru evitarea prejudicierii intereselor persoanelor care plătesc dobânzi nelegale pentru sumele luate cu împrumut.

În situația în care, pentru realizarea infracțiunii de cămătă, subiectul activ comite și acte de inducere în eroare sau falsifică înscrisuri, aceste infracțiuni vor intra în *concurs* cu infracțiunea de cămătă.

Activitatea infracțională de cămătă se realizează de subiectul activ pentru a dobândi venituri bănești care nu sunt evidențiate ca surse de venituri pentru a fi supuse impozitării, afectând sistemul fiscal.

Activitatea infracțională de cămătă afectează și *sistemul bancar*, deoarece, prin încălcarea normelor bancare, subiectul activ face concurență neloială unităților *autorizate* să crediteze populația în condițiile reglementate de lege.

Conținutul constitutiv al infracțiunii se realizează și în situația în care împrumutul are la bază un act autentic, dacă acesta cuprinde doar aparența de legalitate, dar, în realitate, suma împrumutată conține și valoarea cametei pretinse de subiectul activ.

Norma legală incriminează doar activitatea de *dare de bani, ca îndeletnicire*, astfel că *actele lipsite de continuitate*, prin care o persoană dă bani cu dobândă, nu sunt considerate infracțiuni și nu sunt sancționate.

În structura *îndeletnicirii*, apreciem că sunt cuprinse și actele de dare a unor sume de bani cu dobândă *rudelor*, deoarece caracterul infracțional este dat de activitățile subiectului activ, iar nu de calitatea subiecților pasivi.

De asemenea, se realizează conținutul infracțiunii și în situația în care *subiectul pasiv consimte* la condițiile impuse de cămătar, în sensul încheierii unui *contract de ipotecă* pentru asigurarea plății, care cuprinde camăta în valoarea împrumutului.

Infracțiunea de cămătă există și în cazul în care are loc o vânzare a unui bun subevaluat de către subiectul pasiv pentru suma, care include și dobânda, dată de cămătar. De asemenea, există infracțiune și în ipoteza în care contractul prevede o vânzare fictivă de către cămătar a unui bun, deși, în realitate, subiectul pasiv împrumută cu dobânda indicată, precum și în cazurile *subrogației în drepturi* sau *novației fictive*.

În opinia noastră, integrarea infracțiunii de cămătă (art. 351) în Titlul VII, „Infracțiuni contra siguranței publice", care cuprinde Capitolul IV, „Infracțiuni privitoare la regimul stabilit pentru alte activități reglementate de lege", este improprie, deoarece relațiile sociale pe care le ocrotește fac parte din *categoria celor privitoare la patrimoniu*, prevăzute în Titlul II, Capitolul III privind *infracțiunile contra patrimoniului prin nesocotirea încrederii*.

Această concluzie rezultă din analiza faptei săvârșite de subiectul activ-creditor, care urmărește obținerea unor avantaje nelegale de la subiectul pasiv-debitor, impunându-i obligații de natură patrimonială.

Din punctul de vedere al subiectului pasiv-debitor, care își asumă obligația restituirii unui împrumut majorat nelegal cu valoarea cametei și, uneori, garantat cu o parte din patrimoniul său, infracțiunea de cămătă privește în principal *patrimoniul* debitorului.

3. Elemente preexistente

Fapta de cămătă a fost incriminată prin Legea nr. 216/2011 privind interzicerea activității de cămătărie, care a reglementat condițiile de exercitare a îndeletnicirii subiectului activ de a da bani cu dobândă (camătă), fără a fi autorizat legal, subiectului pasiv[1], fapt care determina răspunderea penală.

A. Obiectul juridic special

Norma legală protejează relațiile sociale cu privire la buna desfășurare a activității fiscale și de creditare, privind încasarea impozitului pe venit și exercitarea creditării, de către instituții specializate, care garantează corectitudinea acestor activități în baza unui regim reglementat prin lege.

[1] Activitatea de creditare de către instituțiile bancare este reglementată prin O.U.G. nr. 99/2006.

B. Obiectul material

Infracțiunea de cămătă nu are obiect material, suma de bani primită de către subiectul activ cu titlu de cămătă reprezentând *produsul infracțiunii*.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ al infracțiunii este *necalificat*[1], întrucât orice persoană poate comite infracțiunea de dare bani cu dobândă, ca îndeletnicire.

b) Subiect pasiv principal al infracțiunii este *statul*, din cauza neîncasării impozitelor și destabilizării sistemului de creditare, iar **subiect pasiv secundar** este *persoana fizică* sau *juridică* prejudiciată ca urmare a plății cametei pentru suma împrumutată.

Prin Legea nr. 216/2011 s-a definit termenul de *cămătar*, ca fiind *persoana fizică*, însă prin art. 351, cămătarul este persoana neautorizată care dă *bani cu dobândă, ca îndeletnicire.*

Subiect pasiv principal este *statul*, iar în situația în care o persoană (fizică sau juridică) a fost păgubită ca urmare a plății dobânzilor nelegale (camăta), devine *subiect pasiv secundar.*

D. Participația penală este posibilă sub toate formele, în sensul că, în baza coeziunii psihice și a identității de voință, alături de autorul faptei, pot participa și alte persoane, care îi racolează pe cei interesați de împrumuturi, se ocupă de evidența termenelor și condițiilor de restituire, exercită amenințări asupra debitorilor care întârzie plata sau nu respectă condițiile impuse, se ocupă de realizarea executării efective a împrumuturilor, deplasându-se la domiciliile debitorilor pentru a ridica unele bunuri sau valori în contul cametei.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv.**

A. Situația premisă

Infracțiunea de cămătă presupune preexistența acordării împrumuturilor de către subiectul activ, în mod repetat, persoanelor interesate de la care se încasează camăta.

Situația premisă decurge, în acest mod, din *îndeletnicirea* subiectului activ de a da bani cu împrumut subiectului pasiv, căruia îi pretinde în plus o sumă ce reprezintă camăta.

În lipsa îndeletnicirii de a da bani cu dobândă, nu va exista infracțiunea de cămătă.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă a infracțiunii de *cămătă* cuprinde elementul material, cerințe esențiale, urmarea imediată, legătura de cauzalitate.

Infracțiunea de *cămătă* are, ca **element material**, fapta de *dare* de bani cu dobândă.

Împrumutul acordat *o singură dată* de către subiectul activ, dacă se constată încasarea unei dobânzi, nu întrunește conținutul constitutiv al infracțiunii, deoarece nu se realizează activitatea de *îndeletnicire.*

Procentul sumei pretinse cu titlu de cămătă (mai mare sau mai mic decât dobânda legală) nu are semnificație sub aspectul conținutului infracțiunii, norma incriminatoare sancționând *îndeletnicirea* persoanei care dă bani cu împrumut pentru a obține un venit nelegitim, reprezentat de cămătă.

---

[1] Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, p. 857 – afirmă că *subiectul activ nemijlocit (autorul)* este necircumstanțiat, având această calitate orice persoană fizică sau juridică.

Modalitatea în care se disimulează *camăta*, prin includerea dobânzii în valoarea împrumutului sau prin stabilirea achitării dobânzii separat de fondul împrumutului, are semnificație penală, în sensul reținerii infracțiunii indiferent de termenii formali ai acordului de împrumut.

Termenul de *persoană neautorizată* constă în prestarea activității de dare de bani fără o împuternicire din partea autorității abilitate legal.

În situația în care persoana juridică nu are ca obiect de activitate acordarea de împrumuturi, dar exercită aceste atribuții în vederea încasării unor venituri, se vor aplica normele specifice reglementării activității societăților comerciale, în concurs cu infracțiunea de camătă.

Cerințe esențiale. Pentru ca actele săvârșite de subiectul activ să constituie elementul material al infracțiunii, trebuie ca acesta *să dea bani cu dobândă* (camăta).

Dacă subiectul activ, pentru împrumutul acordat subiectului pasiv, nu pretinde niciun fel de dobândă, nu va exista infracțiune.

A doua cerință esențială este ca împrumutul acordat cu dobândă să reprezinte îndeletnicirea subiectului activ, indiferent de valoarea acesteia (mai mică sau mai mare decât dobânda legală), astfel că, în lipsa acestei cerințe, fapta nu constituie infracțiune.

Pentru a se reține *îndeletnicirea*, este necesar ca acțiunea de *a da bani cu dobândă* să fie repetată, în sensul de a fi făcută *de mai multe ori*[1].

A treia cerință esențială este ca *persoana* care dă bani cu dobândă să fie *neautorizată*.

Norma legală nu prevede eventualele *cerințe speciale* de *timp* și *loc*.

Urmarea imediată a faptei de dare de bani cu dobândă, ca îndeletnicire, de către subiectul activ, constă în subminarea sistemului fiscal și bancar, precum și în producerea prejudiciului material, în dauna subiectului pasiv secundar.

Legătura de cauzalitate există între acțiunea subiectului activ de dare de bani, ca îndeletnicire, și încasarea, în mod nelegal, de către acesta a dobânzii (camăta).

b) Latura subiectivă cuprinde elementul subiectiv și cerințe esențiale.

Elementul subiectiv este reprezentat de *intenția* subiectului activ (*directă* sau *indirectă*) de a da bani cu dobândă, ca îndeletnicire.

Săvârșirea infracțiunii de camătă din *culpă* sau de către *persoanele care nu răspund penal* nu se pedepsește.

Cerințe esențiale. *Mobilul* și *scopul*, ca elemente subiective, nu sunt cuprinse în conținutul constitutiv al infracțiunii de camătă, iar în situația în care sunt identificate, vor fi evaluate în cadrul individualizării pedepsei.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Formele infracțiunii

a) Actele de pregătire (preparatorii), prin care se pregătește executarea rezoluțiunii delictuoase, nu sunt incriminate și, ca atare, nu sunt pedepsite de norma penală.

b) Tentativa privind infracțiunea de camătă nu este incriminată, astfel că nu se pedepsește.

c) Consumarea infracțiunii are loc în momentul dării repetate de bani cu dobândă, ca îndeletnicire.

[1] Asociatul care împrumută cu dobândă societatea comercială de mai multe ori săvârșește infracțiunea de camătă.

d) Epuizarea infracțiunii se realizează în momentul executării ultimului act de dare de bani cu dobândă, caracteristic îndeletnicirii.

B. Modalități

a) Modalități normative simple. Norma legală de incriminare a infracțiunii de cămătă reglementează doar modalitatea normativă a *infracțiunii simple.*

b) Modalitățile normative agravate *nu sunt sancționate.*

c) Modalitățile de fapt sunt numeroase, în funcție de realizarea concretă a acțiunilor infracționale.

C. Sancțiuni

Săvârșirea infracțiunii este pedepsită cu închisoarea de la 6 luni la 5 ani.

Norma legală nu precizează care va fi destinația dobânzii încasate în mod nelegal de către subiectul activ, ca urmare a exercitării îndeletnicirii de a da bani cu dobândă, ceea ce înseamnă că se vor aplica dispozițiile procedurale privind *confiscarea specială a cametei*, ca bun dobândit prin săvârșirea faptei, dacă nu este restituită părții civile și în măsura în care nu servește la despăgubirea acesteia.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Deși face parte din categoria infracțiunilor privitoare la regimul stabilit pentru alte activități reglementate de lege, infracțiunea de *cămătă*, prin conținutul său juridic special, nu prezintă nicio asemănare cu *infracțiunile privitoare la regimul stabilit pentru alte activități reglementate de lege* prevăzute în Capitolul IV, Titlul VII.

Aceasta prezintă însă unele elemente comune cu *infracțiunile contra patrimoniului prin nesocotirea încrederii* (de exemplu, cu infracțiunea de exploatare patrimonială a unei persoane vulnerabile, prevăzută de art. 247) reglementate în Capitolul III, Titlul II.

B. Aspecte procesuale

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu, urmărirea penală se realizează de către procuror, judecata fiind, în primă instanță, de competența tribunalului.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

Fapta de cămătă a fost incriminată prin art. 295 lit. d) C. pen. 1968, ca fapta de *„dare de bani cu dobândă"*, ca îndeletnicire, sau cu dobândă mai mare decât cea legală, precum și primirea de dobândă la dobândă.

Ulterior, infracțiunea a fost prevăzută în Decretul-Lege nr. 15/1990 privind urmărirea, judecarea și pedepsirea unor infracțiuni de speculă, precum și în Legea nr. 12/1990 privind protejarea populației împotriva unor activități comerciale ilicite (republicată la 18 februarie 2014 sub denumirea „privind protejarea populației împotriva unor activități de producție, comerț sau prestări de servicii ilicite").

Fapta de cămătă a fost din nou incriminată prin Legea nr. 216/2011 privind interzicerea activității de cămătărie.

B. Situații tranzitorii

Includerea infracțiunii de cămătă în noul Cod penal (art. 351) a determinat abrogarea Legii nr. 216/2011, deoarece în art. 4 a fost prevăzută reglementarea activității de cămătărie până la intrarea în vigoare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal.

În această situație, cauzele penale aflate pe rol vor fi judecate în baza dispozițiilor legii penale mai favorabile.

Capitolul V

Infracțiuni contra sănătății publice

Generalități (art. 352-359)

COMENTARII (Prof. univ. dr. Iancu Tănăsescu)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Capitolul V al Titlului VII privind infracțiunile contra siguranței publice din noul Cod penal, Partea specială, cuprinde *infracțiunile contra sănătății publice*, în timp ce, în legea penală anterioară, aceste infracțiuni formau Capitolul II, Titlul IX.

Siguranța publică este asigurată prin adoptarea unor măsuri care privesc printre alte domenii de activitate socială și *sănătate publică*, apreciată ca valoare socială importantă.

În structura Capitolului V sunt prevăzute, în general, infracțiunile din legea penală anterioară, îndreptate împotriva relațiilor de conviețuire socială privind sănătatea populației, cu unele modificări ale denumirilor marginale și ale reglementării separate a unor relații de conviețuire socială (infracțiunea de contaminare venerică și transmiterea sindromului imunodeficitar dobândit, prevăzută în art. 309 C. pen. anterior, formează în noul Cod penal conținutul a două infracțiuni – contaminarea venerică, prevăzută de art. 353, și transmiterea sindromului imunodeficitar dobândit, prevăzută de art. 354). În acest capitol nu sunt cuprinse infracțiunile care aduc atingere indirect sănătății publice[1].

În noul Cod penal s-a renunțat la incriminarea faptei de sustragere de la tratament medical (prevăzută de legea penală anterioară în art. 309[1]) și s-a modificat denumirea marginală a art. 313 din legea penală anterioară privind falsificarea de alimente sau alte produse în falsificarea sau substituirea de alimente ori alte produse, prevăzută de art. 357, precum și cea privind traficul de stupefiante (art. 312), care a devenit traficul de produse sau substanțe toxice (art. 359).

Totodată, în noul Cod penal, spre deosebire de legea penală anterioară, a fost introdusă infracțiunea de comercializare de produse alterate (art. 358).

Structura reglementării infracțiunilor contra sănătății publice indică faptele cele mai importante care lezează sănătatea publică, deoarece afectează grav valorile umane privind conviețuirea socială.

Noul Cod penal a menținut în linii generale succesiunea infracțiunilor existente în legea penală anterioară, după aceleași criterii: *faptele de răspândire a bolilor* (art. 352-355), urmate de *faptele de vătămare a sănătății* (art. 356-359).

De asemenea, se constată că noul Cod penal a menținut formele de pedeapsă existente în legea penală anterioară (închisoarea și amenda), însă a schimbat denumirea pedepsei complementare din *interzicerea unor drepturi* în *interzicerea exercitării unor drepturi.*

[1] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 527.

2. Concept și caracterizare

Sănătatea publică reprezintă o valoare socială importantă, un obiectiv social major, deoarece asigură sănătatea fizică și psihică a oamenilor și determină buna desfășurare a relațiilor de conviețuire socială.

Necesitatea menținerii unei *sănătăți publice* corespunzătoare înseamnă adoptarea măsurilor și instituirea unor condiții pentru prevenirea și combaterea bolilor transmisibile, în cadrul grupurilor sociale organizate, dar și a relațiilor interindividuale[1]. Nerespectarea regulilor privind sănătatea publică aduce atingere valorilor sociale care privesc pe toți membrii societății. Statul asigură bunăstarea sanitară a populației, deoarece aceasta are un rol deosebit în activitatea de conviețuire umană.

Aprecierea că sănătatea publică se referă nu numai la oameni, dar și la animale și plante este explicată de interesul asigurării unei stări fizice și psihice bune, neafectate de boli[2], deoarece numai în acest mod se previne apariția bolilor.

3. Elemente preexistente

Infracțiunile contra sănătății publice au la bază reglementarea domeniului sănătății publice prin Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății, cu modificările și completările ulterioare.

În această lege se prevăd măsurile, condițiile și restricțiile impuse pentru a se evita producerea îmbolnăvirii populației, cu mențiunea că, în cazul nerespectării acestor dispoziții, se aplică *sancțiuni penale*.

A. Obiectul juridic

Infracțiunile contra sănătății publice au ca *obiect juridic generic* relațiile de conviețuire socială, iar ca *obiect juridic special* relațiile sociale care se formează, se desfășoară și se dezvoltă pentru apărarea sănătății publice[3]. Infracțiunile care fac parte din această categorie lezează relațiile de conviețuire socială privind sănătatea publică, în sensul că fiecare infracțiune, prin trăsăturile sale concrete, aduce atingere valorilor sociale enumerate (zădărnicirea combaterii bolilor, contaminarea venerică, răspândirea bolilor la animale și plante, infectarea apei etc.).

Constatarea încălcării relațiilor sociale care privesc sănătatea publică indică existența indisciplinei sociale și determină provocarea stării de nesiguranță în rândul populației, fapt care atrage sancționarea penală, contravențională sau administrativă a persoanelor vinovate.

De aceea, *obiectul juridic special* diferă de la o infracțiune la alta.

B. Obiectul material

În conținutul unora dintre infracțiunile privind ocrotirea sănătății publice, de regulă, nu există un *obiect material*, în sensul că efectele faptei săvârșite nu se răsfrâng și nu afectează un lucru sau ființa umană (zădărnicirea combaterii bolilor, răspândirea bolilor la animale sau plante).

În mod excepțional, când fapta săvârșită este îndreptată împotriva unui lucru, a unei ființe umane, a unor animale sau plante, infracțiunea are un *obiect material concret*, care este distinct de *produsul rezultat* din săvârșirea infracțiunii sau de *mijloacele materiale* folosite la comiterea acesteia.

---

[1] Gheorghe Diaconescu, Constantin Duvac, *op. cit.*, p. 931; Teodor Vasiliu, Doru Pavel, George Antoniu, Ștefan Daneș, Gheorghe Dărîngă, Dumitru Lucinescu, Vasile Papadopol, Dumitru C. Popescu, Virgil Rămureanu, *Codul penal român, comentat și adnotat. Partea specială*, vol. II, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1977, p. 396.

[2] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 526.

[3] Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, p. 859; Gheorghe Diaconescu, Constantin Duvac, *op. cit.*, p. 935.

C. Subiecții infracțiunilor contra sănătății publice prezintă unele elemente comune, în sensul că *subiectul activ* poate fi orice persoană, iar *participația* este posibilă sub orice formă.

Subiectul pasiv principal este *statul*, în calitate de organizator al activității generale de asigurare a *sănătății publice*, iar *subiect pasiv secundar* este orice persoană care a fost vătămată sau prejudiciată prin fapta săvârșită de subiectul activ.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunilor cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv.**

A. Situația premisă

Infracțiunile contra sănătății publice nu pot fi concepute fără preexistența unui regim legal reprezentat de instituirea măsurilor preventive sau de combatere a unor boli transmisibile, care condiționează existența acestora. Nerespectarea acestor dispoziții se sancționează conform legii penale (la infracțiunea de zădărnicire a combaterii bolilor, situația premisă constă în măsurile luate de autorități pentru prevenirea sau combaterea bolilor transmisibile; la infracțiunea de contaminare cu o boală venerică, situația premisă constă în contaminarea cu o asemenea boală a subiectului activ).

Celelalte infracțiuni din acest grup (infectarea apei, falsificarea sau substituirea de alimente ori alte produse, traficul de produse sau substanțe toxice) *nu au o situație premisă*[1].

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă a infracțiunilor are ca elemente componente elementul material, cerințe esențiale, urmarea imediată și legătura de cauzalitate.

Elementul material pentru această categorie de fapte este diferit de la o infracțiune la alta, fără a prezenta aspecte comune.

Cerințe esențiale pentru aceste infracțiuni nu există.

Mobilul și *scopul* folosite de autor la săvârșirea infracțiunilor nu se regăsesc în conținutul constitutiv, însă, în situația în care sunt identificate, vor fi evaluate în cadrul individualizării judiciare a pedepsei.

Urmarea imediată în cazul unora dintre infracțiunile contra sănătății publice este reprezentată de *producerea rezultatului* infracțional (răspândirea unei boli infectocontagioase la infracțiunea de zădărnicire a combaterii bolilor; răspândirea bolilor infectocontagioase la animale sau plante, la infracțiunea cu această denumire).

Pentru celelalte infracțiuni contra sănătății publice, deoarece produc o stare de pericol (*infracțiuni de pericol*), nu este necesară realizarea urmării imediate (falsificarea sau substituirea de alimente ori alte produse; traficul de produse sau substanțe toxice).

Legătura de cauzalitate, ca raport existent între elementul material și urmarea imediată a infracțiunii, trebuie să fie dovedită, în sensul că nu s-ar fi produs efectul prejudiciabil, dacă nu ar fi intervenit acțiunea/inacțiunea concretă.

b) Latura subiectivă presupune existența elementului subiectiv și cerințe esențiale.

Elementul subiectiv al acestor infracțiuni este reprezentat de *intenția* (directă sau indirectă) cu care autorul săvârșește fapta și doar în mod excepțional de *culpă*

[1] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, pp. 526-533.

[zădărnicirea combaterii bolilor – art. 352 alin. (2); transmiterea sindromului imunodeficitar dobândit – art. 354 alin. (4)].

Cerințe esențiale. Pentru ca acțiunile care lezează sănătatea publică să fie sancționate, trebuie să îndeplinească anumite cerințe esențiale: persoana care transmite boala să știe că suferă de sindromul imunodeficitar dobândit sau subiectul activ să cunoască faptul că medicamentele vândute sunt contrafăcute.

Îndeplinirea cerinței esențiale întregește conținutul constitutiv al infracțiunii.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Formele infracțiunii

a) Actele de pregătire (pregătitoare) nu sunt incriminate, astfel că nu se pedepsesc.

b) Tentativa este pedepsită în cazul infracțiunii de transmitere a sindromului imunodeficitar dobândit [art. 354 alin. (1) și (2)], la infracțiunea de infectare a apei (art. 356) și la infracțiunea de trafic de produse sau substanțe toxice (art. 359).

Pentru celelalte infracțiuni, tentativa nu este incriminată și nu se pedepsește.

c) Consumarea infracțiunii se produce în momentul realizării acțiunii sau inacțiunii incriminate.

d) Epuizarea infracțiunii simple se realizează în momentul săvârșirii acțiunii sau inacțiunii de către subiectul activ, iar în cazul infracțiunilor *continuate*, *epuizarea* intervine după săvârșirea ultimei acțiuni sau inacțiuni.

B. Modalitățile infracțiunii

a) Modalități normative simple (tipice). Normele penale care incriminează infracțiunile contra sănătății publice sancționează doar modalitățile normative simple.

b) Modalitatea normativă agravată este sancționată doar în cazul infracțiunii de transmitere a sindromului imunodeficitar dobândit [art. 354 alin. (3)], dacă prin faptele prevăzute în alin. (1) și (2) s-a produs moartea victimei.

c) Modalitățile faptice sunt multiple și variate, depinzând de felul acțiunilor sau inacțiunilor infracționale săvârșite.

C. Sancțiuni

Infracțiunile contra sănătății publice prevăd ca sancțiuni *pedeapsa închisorii* sau *amenda.*

În cazul infracțiunilor de transmitere a sindromului imunodeficitar dobândit (art. 354) și de trafic de produse sau substanțe toxice (art. 359) este prevăzută doar pedeapsa cu închisoarea, iar în cazul celorlalte infracțiuni, sancțiunea este alternativă: *închisoarea* sau *amenda.*

Pentru infracțiunea de contaminare venerică (art. 353) se prevede obligația instanței de judecată de a dispune *măsura de siguranță a obligării la tratament medical*, fără a exista însă o prevedere expresă privind eventualele consecințe, în cazul sustragerii de la executare, dispoziție care era prevăzută în legea penală anterioară (art. 309[1])[1].

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Infracțiunile contra sănătății publice prezintă unele asemănări privind obiectul juridic generic, reprezentat de relațiile sociale care reglementează conviețuirea socială.

[1] În conformitate cu dispozițiile art. 309[1] din legea penală anterioară, instanța de judecată dispunea măsura de siguranță a obligării la tratament medical. Sustragerea de la executarea măsurii de siguranță era pedepsită cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

În ceea ce privește *subiecții* infracțiunii, *subiectul activ* este reprezentat de orice persoană, iar *participația* la săvârșirea acesteia este posibilă.

Subiect pasiv al infracțiunii poate să fie orice persoană.

Unele infracțiuni din această categorie se deosebesc prin faptul că prezintă o *situație premisă* care condiționează existența acestora.

Sub aspectul laturii subiective, majoritatea infracțiunilor analizate sunt săvârșite cu *intenție* (*directă sau indirectă*).

O parte dintre infracțiunile indicate prevăd *sancționarea tentativei*, iar cu privire la *modalitățile* normative, unele fapte sunt incriminate în *două variante*, care vor constitui *modalități normative simple* (art. 357 – privind falsificarea sau substituirea de alimente ori alte produse;art. 358 – privind comercializarea de produse alterate).

Fiecare modalitate normativă poate fi realizată în diferite *modalități faptice*, după felul activității, durata și frecvența încălcării condițiilor legale.

Pentru toate situațiile în care infracțiunile au produs vătămări corporale sau moartea victimei, se aplică regulile privind *concursul infracțional*.

Elementele materiale, ca și *urmările imediate*, sunt diferite de la o infracțiune la alta, iar unele dintre infracțiuni nu prezintă o *situație premisă* care să condiționeze existența acestora (infectarea apei, traficul de produse sau substanțe toxice).

Există deosebiri și în ceea ce privește *latura subiectivă*, în sensul că unele dintre infracțiuni sunt săvârșite și din culpă (art. 355 – răspândirea bolilor la animale sau plante; art. 352 – zădărnicirea combaterii bolilor).

B. Aspecte procesuale

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu, urmărirea penală se realizează de organele de cercetare penală, iar judecata în primă instanță aparține judecătoriei.

7. Elemente de drept comparat

Capitolul V, intitulat „Infracțiuni contra sănătății publice", face parte din Titlul VII, „Infracțiuni contra siguranței publice", din noul Cod penal, cuprinzând infracțiuni care ocrotesc valori sociale importante pentru asigurarea conviețuirii sociale.

În legislațiile străine sunt incriminate aceleași fapte, dar sub alte denumiri și încadrări juridice.

Periculozitatea transmiterii de către o persoană prin orice mijloace a sindromului imunodeficitar dobândit – SIDA – unei persoane necontaminate constituie preocuparea pentru toate statele lumii, care au modificat dispozițiile legale, procedurile privind donarea de țesuturi și organe (piele, rinichi, ficat, pancreas, inimă) și de realizare a transfuziilor de sânge, adoptând măsuri corespunzătoare pentru ocrotirea consumatorilor de droguri și pentru efectuarea tatuajelor.

În acest sens, unele state (Franța – 1985; Canada – 1985; Elveția – 1986; Germania – 1987) au adoptat norme speciale pentru testarea produselor din sânge.

În Austria, Elveția și SUA, legislațiile penale cuprind dispoziții asemănătoare celor din legislația română în ceea ce privește transmiterea sindromului imunodeficitar dobândit, iar în Danemarca, sancțiunea încălcării măsurilor stabilite pentru evitarea transmiterii bolii constă în închisoarea al cărei maxim special este de 8 ani.

Dispoziții asemănătoare conținutului juridic al infracțiunii privind „Zădărnicirea combaterii bolilor" (art. 352) din noul Cod penal român există și în legislațiile Austriei, Elveției și SUA.

În cadrul reglementărilor din aceste legislații se constată sancționarea acțiunii persoanei care, deși știe că suferă de sindromul imunodeficitar dobândit – SIDA, contaminează prin raporturi sexuale pe partenerul său.

În *Germania*, subiectul activ care știe că este infectat cu HIV sau SIDA și nu previne pe partenerul său de eventuala contaminare, va fi sancționat penal.

În *Anglia*, acceptarea riscului de contaminare de către persoana sănătoasă, prin întreținerea raportului sexual cu persoana contaminată cu sindromul imunodeficitar dobândit, va determina exonerarea de răspundere penală a subiectului activ.

În *Suedia*, contaminarea unei persoane cu SIDA constituie o formă de agresiune individuală care pune în pericol viața, integritatea sau sănătatea victimei, situație în care se aplică o sancțiune penală, pentru transmiterea sindromului imunodeficitar dobândit.

În unele state, contaminarea cu această boală se sancționează în baza dispozițiilor privind vătămarea corporală gravă (Olanda), iar în alte legislații se prevede posibilitatea recuperării prejudicierii materiale, fără condamnare (Belgia).

În *Canada*, persoana contaminată cu HIV are obligația ca, înainte de întreținerea unui act sexual, să comunice partenerului consecințele eventualei contaminări, în situația contrară existând posibilitatea aplicării unei sancțiuni.

În *Franța*, în conformitate cu dispozițiile prevăzute în art. 222–15 C. pen. francez, transmiterea HIV echivalează cu administrarea substanțelor dăunătoare organismului uman (arsenic lichid sau gazos), făptuitorul urmând să compenseze financiar victima pentru daunele suferite.

În domeniul transmiterii bolilor venerice HIV și SIDA, există în doctrină și în practica socială orientări care se opun aplicării sancțiunilor penale, fiind recomandate măsuri preventive, non-punitive, non-penale, susținându-se că în acest mod se determină o îngrijire mai adecvată a persoanelor contaminate, încurajându-se măsurile de adoptare a tratamentelor medicale și sociale corespunzătoare.

Riscul pentru sănătatea publică în cazul sancționării penale a subiectului activ este reprezentat de abandonarea tratamentului și a activității de prevenire a răspândirii sindromului imunodeficitar dobândit – SIDA și HIV.

În ceea ce privește traficul de produse sau substanțe toxice (art. 359), în *Germania*, provocarea din neglijență a unui pericol, executarea cu imprudență a unor activități în acest domeniu se pedepsește cu închisoare până la 3 ani sau amendă.

Provocarea unui pericol de lezare gravă a sănătății victimelor sau a morții acestora, precum și periclitarea stării de sănătate a mai multor persoane se pedepsește cu închisoare de la unu la 10 ani, iar în cazurile mai puțin grave, pedeapsa constă în închisoare de la 6 luni la 5 ani.

Infectarea apei se pedepsește cu închisoare de la unu la 10 ani, dacă fapta constă în otrăvirea apei din izvoare, conducte, fântâni sau locurile de înmagazinare de apă potabilă, oferindu-se subiectului activ posibilitatea reducerii pedepsei, dacă în mod voluntar renunță la executarea ulterioară a acțiunii și ia măsuri pentru evitarea pericolului.

Orice activitate prin care se poluează apa sau se provoacă o modificare negativă a calităților acesteia se pedepsește cu închisoare până la 5 ani sau amendă, tentativa fiind sancționată, iar în cazul culpei, pedeapsa este închisoarea până la 3 ani sau amendă. Legea penală sancționează faptele de infectare a apei existente în instalații, conducte cu închisoare până la 3 ani sau amendă.

Orice activitate prin care se provoacă poluarea sau alterarea solului cu substanțe toxice, astfel încât să se afecteze sănătatea oamenilor și a animalelor se pedepsește cu închisoare până la 5 ani sau amendă.

Există dispoziții legale care sancționează crearea condițiilor de transmitere a bolilor periculoase la oameni și animale, dacă se poluează apa și solul sau se încalcă regulile privind circulația produselor sau substanțelor toxice, a deșeurilor radioactive, pedeapsa prevăzută fiind de cel mult 3 ani sau amendă.

De asemenea, *legislația germană* reglementează condițiile funcționării instalațiilor nucleare operaționale sau inactive, încălcarea măsurilor legale privind modul în care acestea sunt supravegheate, întreținute sau modificate fiind pedepsită cu închisoare până la 5 ani sau amendă.

BIBLIOGRAFIE SPECIALĂ LA CAPITOLUL V (TITLUL VII)

Nicolae Conea, *Infracțiuni privind regimul apelor*, în Dreptul nr. 1/1998, p. 51; V. Dabu, T.B. Enoiu, *Înșelăciune cu privire la calitatea mărfurilor. Falsificarea de alimente sau alte produse. Deosebiri*, în RDP nr. 1/2001, p. 105; Ștefan Daneș, *Ocrotirea sănătății publice și protecția mediului înconjurător, reflectate în unele dispoziții de drept penal*, în RRD nr. 2/1975, p. 4; Vintilă Dongoroz, Siegfried Kahane, Ion Oancea, Iosif Fodor, Nicoleta Iliescu, Constantin Bulai, Rodica Stănoiu, Victor Roșca, *Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea specială*, vol. IV, Ed. Academiei Române, București, 1972, p. 611; Octavian Loghin, Avram Filipaș, *Drept penal român. Partea specială*, ediție revizuită, Casa de Editură și Presă „Șansa", București, 1992, p. 310; Radu Lupașcu, *Unele probleme în legătură cu infracțiunile prevăzute de legea fondului cinegenetic și a protecției vânatului*, în Dreptul nr. 1/1998, p. 79; Vasile Papadopol, Ștefan Daneș, *Repertoriu de practică judiciară în materie penală pe anii 1981-1985*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1989, p. 116; Teodor Vasiliu, Doru Pavel, George Antoniu, Ștefan Daneș, Gheorghe Dărîngă, Dumitru Lucinescu, Vasile Papadopol, Dumitru C. Popescu, Virgil Rămureanu, *Codul penal român, comentat și adnotat. Partea specială*, vol. II, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1977, p. 415; Codul penal din 1936; Codul penal din 1968; H.G. nr. 1048/2006; H.G. nr. 1425/2006; H.G. nr. 1408/2008; Legea nr. 12/1990; Legea nr. 51/1995, Legea nr. 90/1996; Legea nr. 584/2002; Legea nr. 150/2004; Legea nr. 296/2004; Legea nr. 263/2005; Legea nr. 95/2006; Legea nr. 319/2006; Legea nr. 93/2009; Legea nr. 216/2011; Normele nr. 1186/2000; O.U.G. nr. 99/2006; O.U.G. nr. 25/2007; O.U.G. nr. 113/2009; Trib. jud. Brașov, dec. pen. nr. 452/1978, în RRD nr. 9/1979, p. 68; Trib. jud. Suceava, dec. nr. 582/1980; Trib. Mun. București, s. a II-a pen., dec. nr. 770/1976, în RRD nr. 8/1977, p. 67; Trib. Mun. București, dec nr. 2459/1984, în RRD nr. 4/1986, p. 72; Trib. Suprem, dec. nr. 31/1975, în CD 1975, p. 595; Trib. Suprem, s. pen., dec. nr 1569/1972, în RRD nr. 1/1973, p. 143; Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 3225/1972, în RRD nr. 3/1973, p. 162; Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 40/1982.

Zădărnicirea combaterii bolilor

Art. 352. (1) Nerespectarea măsurilor privitoare la prevenirea sau combaterea bolilor infectocontagioase, dacă a avut ca urmare răspândirea unei asemenea boli, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) Dacă fapta prevăzută în alin. (1) este săvârșită din culpă, pedeapsa este închisoarea de la o lună la 6 luni sau amenda.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Iancu Tănăsescu)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Noul Cod penal, în art. 352, a preluat denumirea marginală a infracțiunii reglementate în art. 308 de legea penală anterioară, a modificat sumar conținutul

acesteia (schimbând termenul de *„boli molipsitoare"* cu termenul de *„boli infectocontagioase"*), a adăugat, în alin. (2), varianta atenuată de sancționare, precum și modalitatea săvârșirii infracțiunii din culpă.

2. Concept și caracterizare

Infracțiunea de zădărnicire a combaterii bolilor constă în nerespectarea măsurilor privitoare la prevenirea sau combaterea bolilor infectocontagioase, dacă a avut ca urmare răspândirea unei asemenea boli.

Obligația legală de prevenire și combatere a bolilor molipsitoare este justificată de faptul că boala, ca stare patologică, determină modificarea comportamentului uman, iar în cazul bolilor infectocontagioase, dacă nu sunt combătute, se determină contaminarea și a altor persoane.

Răspândirea bolilor infectocontagioase este dăunătoare atât pentru stat, cât și pentru populație, motiv care a determinat sancționarea faptei săvârșite de către subiectul activ cu intenție și din culpă. Pentru evitarea răspândirii și pentru combaterea bolilor se adoptă măsuri speciale, iar în situația încălcării acestora, se procedează la sancționarea subiectului activ.

Infracțiunea de *zădărnicire a combaterii bolilor infectocontagioase* presupune nerespectarea măsurilor prevăzute în legile speciale, dacă a avut ca urmare răspândirea unei asemenea boli.

Termenul de *nerespectare* a măsurilor legale înseamnă neacordarea atenției cuvenite, abaterea de la normele legale, precum și nesocotirea normelor (*inacțiune*) privitoare la combaterea bolilor infectocontagioase.

Activitatea de prevenire constă în adoptarea măsurilor de precauție, în vederea înlăturării posibilităților de apariție a bolilor infectocontagioase, a preîntâmpinării acestora, dar și de abținere de la executarea unor acțiuni dăunătoare care ar împiedica prevenirea sau combaterea bolilor.

Activitatea de *combatere* a bolilor infectocontagioase este reprezentată de adoptarea unor măsuri severe pentru înlăturarea acestora.

Bolile infectocontagioase sunt boli transmisibile de la om la om, prin agenții patogeni (viruși) care pătrund și se dezvoltă în organism. Aceste boli se răspândesc ușor ca urmare a contaminării, a infectării persoanelor sănătoase. Termenul de *răspândire* a bolii este definit de împrăștierea virușilor peste tot, pe o suprafață întinsă din teritoriul țării.

Incriminarea faptei de zădărnicire a combaterii bolilor este justificată de necesitatea stopării contaminării populației, întărirea disciplinei în instituțiile publice și private, care au ca obiect de activitate combaterea bolilor transmisibile și tragerea la răspundere a persoanelor vinovate de nerespectarea măsurilor privitoare la prevenirea sau combaterea acestora.

Infracțiunea există și în situația în care subiectul activ, în calitate de specialist, procedează la efectuarea de cercetări științifice în laborator, însă neglijează măsurile de protecție și prevenire, situație în care se determină răspândirea unei boli infectocontagioase.

De asemenea, infracțiunea există și în ipoteza în care subiectul activ, în calitate de cercetător în domeniul combaterii bolilor infectocontagioase, execută activități în afara laboratorului, fără autorizație, în condiții improprii și determină răspândirea unei asemenea boli.

În acest caz, subiectul activ va răspunde și pentru infracțiunea de exercitare fără drept a unei profesii sau activități (art. 348).

Iancu Tănăsescu

În ipoteza în care apar boli infectocontagioase, orice persoană are obligația să ia măsurile necesare pentru prevenirea sau combaterea unei asemenea boli, precum și măsurile stabilite de organele competente pentru a nu se răspândi boala. În acest sens, se poate reține vinovăția în sarcina persoanei care a contactat o boală infectocontagioasă rară, al cărei antidot nu a fost definitivat, periclitând grav sănătatea populației, dacă părăsește nejustificat locul unde este tratată, permițând răspândirea bolii.

În situația în care subiectul activ nu respectă măsurile privitoare la prevenirea sau combaterea bolilor infectocontagioase, însă nu provoacă răspândirea bolii, nu va răspunde penal, ci contravențional.

3. Elemente preexistente

Dispoziția legală incriminatoare presupune *preexistența* unor norme prevăzute în *legea specială* privitoare la *prevenirea* sau *combaterea* bolilor infectocontagioase, a căror încălcare, intenționată sau culpabilă, dacă a avut ca urmare răspândirea unei boli, va determina sancționarea subiectului activ (Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății).

În absența unor măsuri, prevăzute în legea specială de prevenire sau de combatere a bolilor infectocontagioase, nu va exista răspunderea penală a subiectului activ, ci, eventual, o răspundere contravențională.

De asemenea, dacă subiectul activ nu a luat măsurile corespunzătoare de prevenire sau combatere a bolilor infectocontagioase, însă acțiunea-inacțiunea acestuia nu a avut ca urmare răspândirea unei asemenea boli, nu va atrage răspunderea penală, ci răspunderea contravențională.

A. Obiectul juridic al infracțiunii de zădărnicire a combaterii bolilor constă în relațiile sociale privind *sănătatea publică*[1], sub aspectul respectării măsurilor speciale de prevenire sau combatere a bolilor infectocontagioase, deoarece acest gen de boli se răspândește cu ușurință în rândul populației.

B. Obiectul material

Fapta de zădărnicire a combaterii bolilor nu are, de regulă, în conținutul său, *obiect material*. Fiind o *infracțiune de pericol*, întrucât ocrotește sănătatea publică, nerespectarea măsurilor preventive sau de combatere a unei boli de către subiectul activ nu se răsfrânge asupra unui obiect material[2].

În doctrină se apreciază că, în mod excepțional, ar putea exista un *obiect material*, în cazul executării unor măsuri de prevenire prin dezinfectarea unor lucruri, arderea unor materiale infectate.

---

[1] Termenul de *„sănătate publică"* a populației este raportat la existența unor standarde de ordin biologic și de mediu, la calitatea serviciilor de asistență socială, la puterea economică și la nivelul de calitate al vieții, la ansamblul condițiilor geografice și la starea socială.

[2] Opiniile potrivit cărora infracțiunea are ca *obiect material* lucrurile care urmează să fie distruse pentru prevenirea răspândirii bolii (Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, p. 859), dezinfectarea unor vehicule, arderea unor gunoaie (Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 529), distrugerea unor focare de infecție (Gheorghe Diaconescu, Constantin Duvac, *op. cit.*, p. 935), arderea unor materiale infestate, haine sau vehicule nu explică și ipoteza în care boala afectează corpul uman contaminat cu lepră, holeră, ciumă, situație în care, în baza raționamentului expus, ar însemna că și corpul uman poate deveni obiect material al infracțiunii. Deoarece acțiunea-inacțiunea socialmente periculoasă nu s-a îndreptat împotriva unei valori materiale, ci a relațiilor sociale de ocrotire a sănătății populației, *contrar opiniilor exprimate*, apreciem că infracțiunea nu are obiect material, deoarece dezinfecția utilajelor, a ustensilelor sau mijloacelor de transport nu determină degradarea, schimbarea destinației sau reducerea valorii acestora.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiect activ al infracțiunii este orice persoană (*subiect activ necalificat*) care, cu *intenție* sau *din culpă*, nu respectă măsurile privitoare la prevenirea sau combaterea bolilor infectocontagioase, dacă fapta a avut ca urmare răspândirea unei asemenea boli.

Pentru încadrarea faptei în infracțiunea analizată este necesar ca subiectul activ să cunoască împrejurarea că răspândește boala.

Simplul fapt că o persoană s-a îmbolnăvit de o boală infectocontagioasă, care poate deveni molipsitoare dacă nu este tratată la timp și în mod corespunzător, nu îndeplinește condițiile reținerii infracțiunii, astfel de condiții existând doar în cazul în care bolnavul se sustrage controlului și tratamentului medical impus de normele sanitare.

Faptul că subiectul activ nu respectă măsurile de prevenire sau de combatere a bolii, pe motiv că nu suportă regimul de internare în spitalul de specialitate sau din motive religioase, nu este de natură să excludă vinovăția acestuia.

Sustragerea de la vaccinare sau de la un tratament preventiv, mai înainte de contaminare, nu atrage răspunderea penală, ci, eventual, răspunderea contravențională, deoarece norma penală sancționează doar nerespectarea măsurilor care au ca urmare *răspândirea* unei asemenea boli, înțelesul acestui termen constând în împrăștierea în toate părțile, respectiv întinderea virușilor pe o suprafață mare de teren.

Infracțiunea există și atunci când subiectul activ are cunoștință de faptul că este contaminat și se sustrage, intenționat sau din culpă, identificării și respectării tratamentului prescris, devenind purtătorul și factorul de transmitere a bolii către populație.

Conținutul infracțiunii are caracter unitar, realizându-se printr-o singură acțiune-inacțiune de încălcare a măsurilor de prevenire și combatere a bolilor, precum și prin mai multe acte de același gen.

Infracțiunea are caracter *continuat* în ipoteza în care subiectul activ, contaminat cu o boală transmisibilă, se sustrage măsurilor de prevenire și combatere adoptate de autorități în zonele calamitate, deoarece în acest mod (chiar dacă nu este instituită *starea de urgență)* se menține conținutul aceleiași infracțiuni, realizată în baza aceleiași rezoluții delictuoase.

În ceea ce privește calitatea de *subiect activ* a *persoanei juridice*, subliniată de doctrină[1], considerăm că zădărnicirea prevenirii și combaterii bolilor există atât în cazul nerespectării normelor stabilite, cât și în ipoteza în care, în baza obiectului de activitate sau prin abuz, se experimentează prepararea vaccinurilor sau a antidoturilor pentru neutralizarea virușilor, în alte condiții decât cele legale, și, în acest mod, determină răspândirea bolilor.

Răspunderea persoanei juridice (*publică* sau *privată*) intervine ca urmare a dispozițiilor, deciziilor sau a ordinelor date de conducerea permanentă sau provizorie a acesteia, care sunt necorespunzătoare ori ilegale (abuzive), prin raportare la obiectul principal sau secundar de activitate.

[1] Pentru opinia contrară, a se vedea: Gheorghe Diaconescu, Constantin Duvac, *op. cit.*, p. 935; Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 596; Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, p. 859.

Pentru aceleași argumente, răspunderea persoanei juridice intervine și în perioada în care este administrată[1] de un *administrator judiciar* sau de *lichidator judiciar*. Limitarea răspunderii penale a persoanei juridice este prevăzută în legile de organizare a domeniilor de activitate[2] socială și în Codul penal.

Persoana juridică răspunde penal pentru infracțiunile săvârșite în limitele realizării obiectului de activitate sau în interesul ori în numele său, conform art. 135 C. pen. În cazul eventualelor transformări ale formei de funcționare, noua entitate nu răspunde penal pentru acțiunile-inacțiunile entității anterioare, deoarece răspunderea penală are caracter personal. *Persoanele juridice străine* răspund penal pentru activitatea de încălcare a măsurilor privitoare la prevenirea sau la combaterea bolilor infectocontagioase, dacă între acțiunile-inacțiunile prestate și urmarea prejudiciabilă există raport cauzal.

b) Subiect pasiv principal al infracțiunii este *statul*, în baza funcției apărării[3] ordinii de drept, iar **subiect pasiv secundar** este persoana fizică, beneficiară a valorilor sociale ocrotite în mod special prin norma incriminatoare, în sensul că, prin săvârșirea infracțiunii de către subiectul activ, ceilalți participanți au fost vătămați sub aspect fizic, psihic, moral sau material.

D. Participația penală este posibilă, în sensul că, alături de *autorul* care comite fapta cu intenție, pot interveni și alți participanți, în calitate de *coautori*, *complici* sau *instigatori*, în baza acordului de cooperare pentru săvârșirea aceleiași fapte.

De regulă, *participația* sub forma coautoratului nu este posibilă în cazul *inacțiunii* (*omisiunii*), în sensul că neîndeplinirea unei acțiuni sau a unui act care face parte dintr-o activitate omisivă este un act personal.

În mod excepțional, ar putea exista *coautorat* în cazul în care obligația de a face ceea ce legea obligă ar reveni mai multor persoane, iar acestea nu o îndeplinesc[4].

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă este reprezentată de normele legale privind măsurile de prevenire sau combatere a bolilor infectocontagioase, pentru ca asemenea boli să nu se răspândească.

---

[1] În conformitate cu dispozițiile art. 135, statul și autoritățile publice nu răspund penal, iar instituțiile publice răspund doar pentru infracțiunile săvârșite în realizarea unei activități care face obiectul domeniului privat. Răspunderea penală a persoanei juridice nu exclude răspunderea penală a persoanei fizice care a contribuit la săvârșirea aceleiași fapte, prin modul necorespunzător de conducere operativă și de organizare a activității practice.

[2] Florin Streteanu, Radu Chiriță, *Răspunderea penală a persoanei juridice*, ed. a 2-a, Ed. C.H. Beck, București, 2007, p. 401.

[3] Este de subliniat faptul că statul deține calitatea de *subiect activ principal* al infracțiunii de zădărnicire a combaterii bolilor doar în măsura în care există o lege specială care indică necesitatea adoptării unor măsuri de prevenire și combatere, la care trebuie să se adauge starea de urgență, reprezentată de punerea în practică a măsurilor de prevenire a răspândirii unei boli infectocontagioase sau a celor de combatere, dacă boala s-a răspândit deja în rândul populației.

[4] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 529. În definirea participației prin raportare la *inacțiune* sau *omisiune*, s-a precizat că nu constituie infracțiune omisiunea de a interveni pentru înlăturarea săvârșirii sau denunțării unei infracțiuni, doar dacă este prevăzută de lege (art. 266 – nedenunțarea, art. 267 – omisiunea sesizării); George Antoniu, Constantin Mitrache, Rodica Mihaela Stănoiu, Ioan Molnar, Viorel Pasca, Avram Filipaș, Iosif Ionescu, Nicoleta Iliescu, Matei Basarab, *Noul Cod penal comentat*, vol. I, Ed. C.H. Beck, București 2006, p. 407. Pentru opinia contrară, potrivit căreia participația penală nu este posibilă când elementul material îmbracă haina inacțiunii, a se vedea Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, p. 859.

Tragerea la răspundere penală a subiectului activ este condiționată de existența măsurilor impuse de legea specială, privitoare la prevenirea sau combaterea bolilor infectocontagioase.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă are ca elemente componente: elementul material, cerințe esențiale, urmarea imediată și legătura de cauzalitate.

Elementul material al infracțiunii este reprezentat de nerespectarea măsurilor privitoare la prevenirea și combaterea bolilor infectocontagioase, de activitatea care a avut ca urmare răspândirea unei asemenea boli. În ipoteza în care subiectul activ nu a respectat măsurile stabilite, însă această situație nu a avut ca urmare răspândirea bolii, este exclusă răspunderea penală, intervenind, eventual, răspunderea contravențională.

Neluarea măsurilor de *prevenire* a bolilor infectocontagioase înseamnă omisiunea luării măsurilor corespunzătoare prin care se prevede evitarea consecințelor negative care s-ar putea produce din cauza bolilor infectocontagioase asupra populației.

Nerespectarea măsurilor privitoare la prevenirea sau combaterea bolilor infectocontagioase se realizează și sub forma *încălcării parțiale a acestora* (intenționate sau culpabile), sub aspectul *nesocotirii* unora dintre obligații, chiar dacă alte obligații sunt pe deplin respectate de subiectul activ.

Pericolul, rezultat din încălcarea *totală* sau *parțială* a măsurilor de prevenire sau de combatere, este indicat în legea specială și constă în *răspândirea bolii* și, implicit, în *contaminarea populației*, cu mențiunea că populația cunoaște că unele boli sunt transmisibile (holera, lepra, tifos exantematic, ciuma).

Cerințe esențiale. Existența infracțiunii prevăzute de art. 352 necesită îndeplinirea cerinței esențiale reprezentate de premisa stabilirii prin legea specială a măsurilor preventive sau de combatere a bolilor infectocontagioase[1], atât pentru a se evita consecințele prejudiciabile, cât și pentru a se eradica boala. În absența legii de reglementare specială a măsurilor necesare pentru prevenirea sau combaterea bolilor infectocontagioase, nu va exista infracțiune[2].

Urmarea imediată a nerespectării măsurilor privitoare la prevenirea sau combaterea bolilor infectocontagioase constă în răspândirea, împrăștierea bolii și, implicit, în prejudicierea, vătămarea sănătății populației prin îmbolnăvirea mai multor persoane. Infracțiunea există numai în situația în care, din cauza nerespectării măsurilor legale de prevenire sau de combatere stabilite, s-a creat în mod concret starea de pericol pentru sănătatea populației prin răspândirea bolii.

În situația producerii urmării *prejudiciabile*, va trebui să se procedeze la identificarea *cauzei determinante* care a produs răspândirea bolii, înlăturându-se confuzia dintre cauza producătoare a efectelor și *condițiile* favorizante răspândirii bolii molipsitoare[3].

---

[1] Codul penal tratează separat neluarea măsurilor preventive sau de combatere a bolilor infectocontagioase la oameni (art. 352) de nerespectarea măsurilor privitoare la prevenirea sau combaterea bolilor infectocontagioase la animale sau plante ori a dăunătorilor (art. 355).

[2] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 530.

[3] În sensul diferențierii efectelor cauzei determinate de efectele condițiilor care contribuie la producerea infracțiunii, a se vedea Iancu Tănăsescu, Camil Tănăsescu, Gabriel Tănăsescu, *op. cit.*, p. 178.

Legătura de cauzalitate. În absența răspândirii bolii infectocontagioase în rândul populației, din cauza nerespectării măsurilor de prevenire de către subiectul activ, nu va exista conținutul infracțiunii de zădărnicire a combaterii bolilor, starea de pericol în acest caz fiind doar prezumată.

Ipoteza în care persoana contaminată este obligată de către membrii familiei să nu divulge contaminarea cu o boală contagioasă nu reprezintă o faptă realizată de subiectul activ, deoarece conținutului infracțiunii îi lipsește elementul subiectiv. Contaminarea unor *membri ai familiei* care refuză tratamentul preventiv (*omisiune*) sau nu acceptă măsura izolării pentru aplicarea tratamentului curativ (*comisiune*) formează conținutul infracțiunii, deoarece în acest mod se determină molipsirea altor persoane și împrăștierea bolii. În doctrină s-a apreciat că infracțiunea există din momentul nerespectării măsurilor de prevenire ori de combatere a bolii, chiar dacă s-a comis un singur act de nerespectare a măsurilor legale[1], termenii legii speciale privind adoptarea măsurilor de prevenire sau combatere a bolilor infectocontagioase având caracter *imperativ*, iar nu de *recomandare.*

Atât refuzul de a respecta măsurile de prevenire, deși norma specială obligă la acest comportament, cât și acceptarea contactului cu alte persoane, deși norma specială interzice această atitudine și se ajunge la contaminarea altor persoane, confirmă existența *raportului de cauzalitate*, acesta rezultând din însăși activitatea infracțională (*ex re*).

De aceea, în situația în care o persoană a fost contaminată ca urmare a prezenței sale în zona în care se știa că boala era răspândită, nu va exista raport de cauzalitate între acțiunea subiectului activ și contaminarea acestei persoane, deoarece nu a respectat măsurile recomandate pentru evitarea contaminării și răspândirii bolii.

b) Latura subiectivă constă în elementul subiectiv și cerințe esențiale.

Elementul subiectiv constă în săvârșirea acțiunii-inacțiunii cu *intenție directă* sau *indirectă*.

În conformitate cu dispozițiile alin. (2), în cazul omisiunii luării măsurilor impuse de legea specială pentru evitarea răspândirii bolii, poate exista vinovăția subiectului activ sub forma *culpei.*

Infracțiunea analizată poate să fie săvârșită și cu *praeterintenție*, în ipoteza în care un cercetător contaminează, în mod intenționat, o persoană cu o boală infecto-contagioasă pentru experimentarea antidotului, însă, din cauza modului culpabil de lucru, se produce îmbolnăvirea mai multor persoane.

Intervenția *erorii* în modul de nerespectare a măsurilor privind prevenirea sau combaterea bolii nu este o cauză de neimputabilitate, deoarece norma legală incriminează săvârșirea infracțiunii și *din culpă*, pentru a avea garanția că orice persoană va îndeplini măsurile preventive, preexistente activității infracționale, de împiedicare a răspândirii bolilor infectocontagioase.

În situația în care subiectul activ acționează *fără vinovăție*, nu va exista infracțiune.

Cerințe esențiale. *Mobilul* (*motivul*) care a determinat subiectul activ să nu respecte măsurile privitoare la prevenirea sau la combaterea bolii și *scopul*, ca finalitate a activității prestate, nu sunt prevăzute în conținutul constitutiv, însă, dacă sunt identificate în activitatea infracțională, vor fi avute în vedere la individualizarea judiciară a pedepsei.

[1] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 530.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Formele infracțiunii

a) Actele preparatorii (intelectuale sau materiale) elaborate de subiectul activ pentru pregătirea infracțiunii și **tentativa**, ca formă de întrerupere a executării fără efectul realizat, nu sunt incriminate.

b) Consumarea faptei se realizează în momentul producerii pericolului concret, reprezentat de răspândirea bolii infectocontagioase.

Norma incriminatoare sancționează nerespectarea măsurilor de prevenire sau combatere a bolii de către subiectul activ, astfel că nu are semnificație juridică încălcarea unei singure măsuri, dintre cele prescrise, deoarece s-a produs răspândirea bolii și s-a creat *starea de pericol*.

Fiind o *infracțiune de pericol* (*concret*), zădărnicirea combaterii bolilor se *epuizează* în momentul nerespectării ultimei măsuri de prevenire sau combatere care generează efectul răspândirii bolii. Activitatea de nerespectare a uneia dintre măsurile legale generează răspândirea bolii prin contaminarea altor persoane, care, în calitate de victime, nu respectă, la rândul lor, măsurile de prevenire, astfel că subiectul activ va răspunde penal doar pentru nerespectarea măsurii identificate în sarcina sa.

B. Modalitățile infracțiunii

a) Norma incriminatoare cuprinde doar *modalitatea normativă simplă*, fără a exista **modalități normative agravate**.

b) Modalitățile de fapt sunt numeroase și se stabilesc prin verificarea condițiilor concrete de realizare a infracțiunii.

Gradul de contaminare a populației, ca și efectele prejudiciabile produse de boală vor fi avute în vedere la individualizarea pedepsei aplicate subiectului activ.

C. Sancțiuni

Nerespectarea măsurilor legale se pedepsește alternativ (închisoare sau amendă), cuantumul pedepsei fiind diferențiat în funcție de modalitatea vinovăției subiectului activ (*cu intenție* – închisoare de la 6 luni la 2 ani; *din culpă* – închisoare de la o lună la 6 luni).

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Infracțiunea de *zădărnicire a combaterii bolilor* face parte din Capitolul V privind *infracțiunile contra sănătății publice*, prezentând un conținut juridic asemănător cu cel al *infracțiunii de răspândire a bolilor la animale și plante*, atât prin ocrotirea aceluiași gen de relații sociale (privitoare la sănătatea publică), cât și prin impunerea obligației de respectare a măsurilor privind împiedicarea răspândirii bolilor la oameni (art. 352) și la plante și animale (art. 355).

Deosebirile dintre aceste norme juridice rezultă din specificul relațiilor sociale ocrotite și al domeniului stării de pericol (art. 352 – răspândirea bolii în rândul populației; art. 355 – răspândirea bolii sau a dăunătorilor la animale sau plante).

B. Aspecte procesuale

Pentru infracțiunea de zădărnicire a combaterii bolilor, acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu, deoarece infracțiunea afectează sănătatea publică, urmărirea penală realizându-se de către organele de cercetare penală, iar competența de judecată în primă instanță aparține judecătoriei.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

Infracțiunea de zădărnicire a combaterii bolilor (art. 352) a fost prevăzută și în **Codul penal din 1864**, în Secțiunea IX, „Crime și delicte care pun în pericol viața mai multor oameni", la art. 377, pedeapsa constând în închisoare până la 2 ani.

În **Codul penal din anul 1936**, art. 375 alin. (1), se prevedea consumarea infracțiunii în momentul producerii stării de pericol, în alin. (2) sancționându-se agravanta infracțiunii, constând în îmbolnăvirea sau moartea unei persoane.

În **Codul penal din 1968** (art. 308), consumarea infracțiunii se realiza în momentul răspândirii bolii molipsitoare, fără a se incrimina modalitatea agravată.

B. Situații tranzitorii

Deoarece art. 352 C. pen. preia conținutul dispozițiilor art. 308 C. pen. anterior, infracțiunile săvârșite sub legea penală anterioară se vor judeca în baza dispozițiilor sale.

Legea penală mai favorabilă va fi legea penală anterioară, deoarece pedeapsa acesteia are *minimul special* mai mic (o luna) față de legea nouă, al cărei minim special este mai mare (6 *luni*).

Contaminarea venerică

Art. 353. (1) Transmiterea unei boli venerice, prin raport sexual sau alte acte sexuale, de către o persoană care știe că suferă de o astfel de boală, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Instanța de judecată va dispune măsura de siguranță a obligării la tratament medical.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Iancu Tănăsescu)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Noul Cod penal a preluat și a modificat dispozițiile art. 309 C. pen anterior (legea penală anterioară) privind infracțiunea de *contaminare venerică* și *transmiterea sindromului imunodeficitar dobândit*, incriminând separat infracțiunea de *contaminare venerică* (art. 353) și *transmiterea sindromului imunodeficitar dobândit* (art. 354).

Prin incriminarea separată s-au precizat mai bine deosebirile existente între cele două infracțiuni în ceea ce privește modalitatea de transmitere, modul de sancționare și cuantumul pedepselor. Incriminarea separată a celor două categorii de fapte a fost justificată de caracterul diferit al consecințelor acestora, fiecare necesitând îngrijiri medicale diferențiate, precum și efecte diferite ale vătămării corporale a victimei și ale contaminării populației.

Potrivit noii formulări a infracțiunii de *contaminare venerică*, transmiterea bolilor are loc prin *raport sexual* sau *alte acte sexuale*, spre deosebire de formularea textului din legea penală anterioară (art. 309), care se referea la *relațiile sexuale între persoane de același sex* sau prin *acte de perversiune sexuală*.

Prin noua formulare a infracțiunii de *contaminare venerică* [art. 353 alin. (2)] s-a menținut prevederea ca instanța să dispună *măsura de siguranță a obligării la tratament medical*, care era prevăzută și în legea penală anterioară [art. 309 alin. (3)], dar nu a mai preluat și dispozițiile privind consecințele sustragerii subiec-

tului activ de la tratamentul medical, faptă care, în legea penală anterioară, constituia o infracțiune distinctă (art. 309[1])[1].

2. Concept și caracterizare

Evoluția fenomenului infracțional, ca și schimbările produse în modul de practicare a relațiilor sexuale, în condițiile libertății sexuale, justifică grija deosebită pentru ocrotirea sănătății publice și luarea unor măsuri de natură socială și juridică în vederea împiedicării răspândirii bolilor venerice, boli care afectează sistemul nervos și capacitatea de procreare a persoanei.

Sănătatea publică, valoare socială deosebită, este ocrotită și prin incriminarea actelor de transmitere a bolilor venerice și evitarea contaminării populației de către persoanele care știu că suferă de o asemenea boală.

În Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății, și în instrucțiunile de aplicare se indică bolile venerice și modalitățile de evitare a contaminării persoanelor fizice cu aceste boli. Totodată, se propun măsuri de împiedicare a transmiterii acestor boli în rândul populației.

3. Elemente preexistente

Reținerea infracțiunii de *contaminare venerică* presupune existența unor norme speciale, reprezentate de dispozițiile Legii nr. 95/2006, precum și a unor norme medicale privind asigurarea prevenirii și combaterii bolilor venerice și stabilirea măsurilor necesare pentru păstrarea sănătății publice.

A. Obiectul juridic special al infracțiunii de *contaminare venerică* este reprezentat de relațiile sociale privind *sănătatea publică*, sub aspectul vieții sexuale, prin *evitarea* transmiterii bolilor venerice, prin raport sexual sau alte acte sexuale, de către o persoană care știe că suferă de o astfel de boală.

B. Obiectul material al infracțiunii de *contaminare venerică* este *corpul subiectului pasiv* contaminat de către subiectul activ cu o boală venerică prin raport sexual sau alte acte sexuale. Într-o opinie exprimată în doctrină se apreciază că infracțiunea *nu are obiect material* decât în cazul în care acțiunea făptuitorului se răsfrânge asupra unui bun (de exemplu, împiedicarea dezinfectării unor vehicule sau a arderii unor materiale infectate).

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ nemijlocit (autor) al infracțiunii este *condiționat*, fiind reprezentat de persoana care, deși știe că suferă de o boală venerică, transmite această boala subiectului pasiv prin raport sexual sau alte acte sexuale.

În situația în care o persoană nu știe că suferă de o astfel de boală, dar prin raport sexual sau alte acte sexuale transmite boala, nu are calitatea de subiect activ al infracțiunii analizate.

În doctrină s-a susținut că *persoana juridică*[2] poate să fie subiect activ al infracțiunii de contaminare venerică și transmiterea sindromului imunodeficitar dobândit, cu referire la art. 309 C. pen. anterior, care reglementa ambele infracțiuni. În noul Cod penal, cele două infracțiuni sunt reglementate separat, calitatea de subiect activ al persoanei juridice fiind posibilă doar în cazul transmiterii sindromului imunodeficitar dobândit (art. 354), ca urmare a întrebuințării unor ustensile,

[1] Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, p. 861.

[2] Gheorghe Diaconescu, Constantin Duvac, *op. cit.*, p. 938.

instrumente contaminate (aflate în proprietatea sau în folosința sa), infracțiunea de *contaminare venerică* (art. 353) neputând fi realizată de persoana juridică.

Contaminarea venerică presupune transmiterea unei boli venerice doar prin contact sexual sau alte acte sexuale, iar nu ca urmare a nerespectării masurilor legale de sănătate în muncă. În opinia noastră, îndeplinirea unor activități care au o simplă legătură cu instrumentarul medical contaminat cu o boală venerică nu realizează elementul material al infracțiunii prevăzute de art. 353. Această dispoziție condiționează existența infracțiunii de necesitatea ca subiectul activ să transmită boala venerică prin raport sexual sau alte acte sexuale.

b) Subiect pasiv principal al infracțiunii este *statul*, în calitate de entitate care ocrotește sănătatea populației, iar **subiect pasiv secundar** al infracțiunii este persoana care, prin raport sexual sau alte acte sexuale cu subiectul activ, a fost contaminată venеric.

Dacă *subiectul pasiv* (*victima*) știa despre faptul că subiectul activ este contaminat cu o boală venerică și totuși a acceptat raportul sexual sau alte acte sexuale cu acesta, infracțiunea va exista, deoarece norma penală, incriminând fapta de contaminare venerică, apără sănătatea publică, iar nu libertatea și integritatea sexuală a persoanei.

În ipoteza în care persoana contaminată este *violată* (art. 218) sau *este supusă agresiunii sexuale* (art. 219) de către o persoană necontaminată, *victima* dobândește calitatea de subiect pasiv în cadrul infracțiunilor de viol sau de agresiune sexuală, iar nu și calitatea de subiectiv activ al infracțiunii de contaminare venerică, dacă știe că suferă de o boală venerică și anunță subiectul activ al infracțiunii. În aceeași situație de fapt, devine subiect activ al infracțiunii de contaminare venerică dacă nu anunță că suferă de o astfel de boală.

În cazul în care ambii parteneri erau deja contaminați cu aceeași boală venerică, aceștia nu vor răspunde pentru săvârșirea infracțiunii de *contaminare venerică* (art. 353) și nici pentru infracțiunea de *zădărnicire a combaterii bolilor* (art. 352), deoarece nu au transmis boala venerică, iar nerespectarea măsurilor de prevenire sau combatere nu a determinat răspândirea bolii. În ipoteza în care partenerii știu că suferă de o boală venerică, care din întâmplare este de același fel, și nu comunică această situație, nu devin subiecți activi ai infracțiunilor indicate, deoarece nu au transmis și nu au răspândit boala venerică.

În situația în care făptuitorul era contaminat cu un alt tip de boală decât subiectul pasiv, fapta săvârșită întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de contaminare venerică, prevăzută în art. 353, deoarece subiectul pasiv a fost contaminat și cu virusul bolii venerice deținute de subiectul activ, soluție care se aplică și în cazul raporturilor sexuale sau al altor acte sexuale întreținute între mai multe persoane.

D. Participația penală este posibilă sub forma *complicității și instigării*.

În doctrină, există opinia potrivit căreia *coautoratul* nu este posibil[1], deoarece obligația instituită prin textul de incriminare are caracter strict personal, fiind vorba de o faptă din categoria infracțiunilor *„in persona propria"*, în sensul că, și în ipoteza desfășurării unui raport sexual între mai multe persoane, fiecare are doar calitatea de autor al infracțiunii de contaminare venerică, chiar dacă acestea pot avea calitatea de coautori ai infracțiunii de viol.

[1] Tudorel Toader, *op. cit.*, p. 448; Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, p. 862.

Nu au calitatea de complice sau instigator la infracțiunea de contaminare venerică persoanele care nu au știut că autorul raportului sexual cu victima suferă de o astfel de boală, cu atât mai mult în ipoteza în care nici autorul nu știe că suferă de o boală venerică.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv.**

A. Situația premisă este reprezentată de cerința ca făptuitorul să fie în prealabil contaminat cu o boală venerică, devenind un pericol pentru sănătatea publică.

În situația în care nu există o lege specială privind stabilirea condițiilor, formelor și măsurilor obligatorii pentru populație în vederea evitării contaminării venerice, răspunderea subiectului activ nu este de natură penală, ci, eventual, de natură contravențională.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă a infracțiunii cuprinde elementul material, cerințe esențiale, urmarea imediată și legătura de cauzalitate.

Elementul material al infracțiunii constă în acțiunea de transmitere a unei boli venerice, prin raport sexual sau alte acte sexuale.

Raportul sexual este relația sexuală normală între persoane de sex diferit, reprezentată de penetrarea organului sexual feminin de către organul sexual masculin (*intromisiune*).

Actul sexual este orice act sexual care presupune ca modalitate de obținere a satisfacției sexuale folosirea sexului sau acționând asupra sexului, între persoane de sex diferit sau de același sex (ICCJ, Decizia nr. III din 23 mai 2005).

Expresia de *„alte acte sexuale"* constă chiar și în simpla atingere a organelor sexuale, dacă transmiterea bolii venerice (gonoreea, blenoragia, sifilisul) poate avea loc în acest mod.

Transmiterea bolii se produce numai în situația îndeplinirii *condiției esențiale*, și anume aceea ca subiectul activ să fie *bolnav* în momentul realizării raportului sau actului sexual.

Nu sunt întrunite condițiile răspunderii penale pentru infracțiunea de contaminare venerică în situația în care persoana contaminată este victima unui viol și s-a aflat în imposibilitatea de a-și exprima voința în momentul întreținerii actului sexual, urmând ca împotriva acesteia să se dispună doar măsura de siguranță constând în *obligarea la tratament medical*.

Pentru existența elementului material al infracțiunii este necesar să aibă loc un singur raport sau act sexual (indiferent[1] dacă este consimțit sau violent), fiind suficient să se facă dovada transmiterii bolii venerice.

Cerințe esențiale. Pentru existența infracțiunii de contaminare venerică este necesar ca subiectul activ să fie afectat de o boală venerică în momentul *raportului sexual* sau al unui *act sexual*.

Urmarea imediată a infracțiunii constă în transmiterea unei boli venerice, prin raport sexual sau alte acte sexuale, de către subiectul activ subiectului pasiv.

[1] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 534.

Pericolul produs prin transmiterea bolii venerice este reprezentat de contaminarea subiectului pasiv, dar și a populației, precum și de prejudicierea materială, morală sau psihică a persoanei contaminate.

Dacă în urma întreținerii raportului sau actului sexual nu se produce îmbolnăvirea subiectului pasiv, fapta săvârșită nu întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de contaminare venerică.

În situația în care partenerii raportului sau actului sexual știu că suferă de o boală venerică și adoptă măsuri preventive de evitare a transmiterii bolii (folosesc prezervative sau balsamuri pentru spălături etc.), dar, cu toate acestea, se realizează contaminarea venerică, vor răspunde penal pentru această infracțiune.

În cazul contaminării victimei cu o boală venerică prin raport sexual în condiții de constrângere a subiectului pasiv ori prin săvârșirea infracțiunii de viol sau vătămare corporală, se va reține în sarcina subiectului activ un *concurs real de infracțiuni*[1].

Legătura de cauzalitate trebuie dovedită prin existența raportului dintre întreținerea raportului sau actului sexual și urmarea imediată, constând în transmiterea bolii venerice către subiectul pasiv.

Legătura de cauzalitate nu va exista dacă transmiterea bolii venerice către victimă se realizează în alte împrejurări decât prin raport sau alte acte sexuale (de exemplu, folosirea aceleiași toalete sau a instrumentarului medical contaminat).

b) Latura subiectivă este compusă din elementul subiectiv și cerințe esențiale.

Elementul subiectiv constă în săvârșirea infracțiunii de contaminare venerică doar cu *intenție* (*directă* sau *indirectă*), în sensul că subiectul activ, deși știa că suferă de o boală venerică, prin raport sau alte acte sexuale, a prevăzut și a urmărit producerea contaminării sau a prevăzut și, deși nu a urmărit, a acceptat posibilitatea producerii transmiterii bolii către victimă.

Cerințe esențiale. *Mobilul* și *scopul*, ca elemente ale conținutului laturii subiective, nu fac parte din structura infracțiunii, însă, în situația în care sunt identificate, vor fi evaluate în cadrul individualizării judiciare a pedepsei.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Formele infracțiunii

a) Actele de pregătire (preparatorii), ca formă a fazei externe a infracțiunii, nu sunt incriminate și, ca atare, nu sunt pedepsite de norma penală.

b) Tentativa nu este incriminată, astfel că nu se sancționează.

c) Consumarea infracțiunii se realizează în momentul transmiterii bolii venerice către victimă, ca urmare a întreținerii raportului sau actului sexual cu subiectul activ.

În măsura în care subiectul activ, care știe că este contaminat, întreține mai multe acte sau raporturi sexuale cu aceeași victimă, la diferite intervale de timp, în baza aceleiași rezoluții delictuoase, fiecare faptă întrunind condițiile infracțiunii analizate, nu va dobândi caracteristicile *infracțiunii continuate, ci ale infracțiunii simple, deoarece contaminarea se realizează la primul act sau raport sexual.*

[1] Nu va avea semnificație juridică faptul că, după evidențierea contaminării cu o boală venerică, victima procedează la adoptarea tratamentului specializat care reduce posibilitatea contaminării altor persoane.

B. Modalitățile infracțiunii

a) Modalități normative simple. Infracțiunea de *contaminare venerică* este incriminată doar în forma infracțiunii simple.

b) Norma incriminatoare nu prevede existența unor **modalități normative agravate**.

c) Modalitățile de fapt sunt numeroase în raport de conținutul concret al infracțiunii.

C. Sancțiuni

Pedeapsa prevăzută în norma de incriminare este alternativă, *închisoare* de la 6 luni la 3 ani sau *amendă*.

Norma incriminatoare dispune ca instanța de judecată să adopte *măsura de siguranță a obligării la tratament medical* a persoanelor contaminate.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Prin dispozițiile noului Cod penal s-a incriminat separat infracțiunea de contaminare venerică (art. 353) și cea de transmitere a sindromului imunodeficitar dobândit (art. 354), față de incriminarea unică din legea penală veche (art. 309) privind contaminarea venerică și transmiterea sindromului imunodeficitar dobândit.

B. Aspecte procesuale

Acțiunea se pune în mișcare din oficiu, deoarece infracțiunea apără sănătatea publică, urmărirea penală efectuându-se de organele de cercetare penală, judecata în primă instanță fiind de competența judecătoriei.

Instanța de judecată are obligația dispunerii *măsurii de siguranță* [alin. (2)] *constând în obligarea la tratament medical* în condițiile art. 108-109 C. pen.

Măsura de siguranță reprezentată de obligarea la tratament medical se va executa atât în cursul urmăririi penale, al judecății, cât și în perioada detenției, în ipoteza în care subiectul activ este condamnat la pedeapsa închisorii, tratamentul fiind obligatoriu până la vindecare.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

Infracțiunea de contaminare venerică a fost reglementată sub un alt conținut și denumire marginală în **Codul penal din 1864** și în **Codul penal din 1936** (art. 376), care prevedea contaminarea venerică prin raport sexual sau pe orice altă cale[1].

Măsurile de prevenire și combatere a bolilor venerice prevăzute în Decretul nr. 141 din 9 aprilie 1953 și Instrucțiunile Ministerului Sănătății nr. XII/C/2758/25 august 1971 au reprezentat fundamentele incriminării infracțiunii de contaminare venerică în legea penală.

Noul Cod penal nu a mai incriminat și fapta de *sustragere de la tratament medical* (respectiv sustragerea de la executarea măsurii de siguranță) prevăzută în legea penală anterioară – art. 309[1].

B. Situații tranzitorii

Deoarece conținutul infracțiunii de contaminare venerică din noul Cod penal (art. 353) a preluat doar parțial conținutul constitutiv al infracțiunii de contaminare venerică și transmiterea sindromului imunodeficitar dobândit din norma penală veche (art. 309[1]), va trebui să se aplice legea penală mai favorabilă.

[1] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 535.

Incriminarea din noul Cod penal (pedeapsa închisorii de la 6 luni la 3 ani sau amenda) este mai *favorabilă*, deoarece prevede și pedeapsa amenzii, iar limitele pedepsei (minimă și maximă) sunt mai mici decât în norma penală veche (pedeapsa închisorii de la un an la 5 ani). Instanța de judecată este obligată să adopte și măsura de siguranță a *obligării la tratament medical*, această dispoziție fiind identică în ambele legi penale.

Transmiterea sindromului imunodeficitar dobândit

Art. 354. (1) Transmiterea, prin orice mijloace, a sindromului imunodeficitar dobândit – SIDA – de către o persoană care știe că suferă de această boală se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 10 ani.

(2) Transmiterea, prin orice mijloace, a sindromului imunodeficitar dobândit – SIDA – de către o altă persoană decât cea prevăzută în alin. (1) se pedepsește cu închisoarea de la 5 la 12 ani.

(3) Dacă prin faptele prevăzute în alin. (1) și alin. (2) s-a produs moartea victimei, pedeapsa este închisoarea de la 7 la 15 ani.

(4) Când fapta prevăzută în alin. (2) a fost săvârșită din culpă, pedeapsa este închisoarea de la 6 luni la 3 ani, iar dacă a cauzat moartea victimei, pedeapsa este închisoarea de la 2 la 7 ani.

(5) Tentativa la infracțiunile prevăzute în alin. (1) și alin. (2) se pedepsește.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Iancu Tănăsescu)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Noul Cod penal a preluat, în art. 354, dispozițiile privind transmiterea sindromului imunodeficitar dobândit din art. 309 al legii anterioare și a dezvoltat conținutul normei penale adăugând noi ipoteze privind sancționarea transmiterii sindromului imunodeficitar dobândit.

În felul acesta, noua reglementare a lărgit sfera subiecților activi, în sensul incriminării și a faptei de transmitere a sindromului imunodeficitar dobândit – SIDA –, prin orice mijloace și de o altă persoană decât cea care știe că suferă de această boală.

Norma incriminatoare prevede o sancțiune mai grea dacă transmiterea sindromului a determinat moartea victimei, pedepsind și fapta săvârșită din culpă de o altă persoană decât cea care știe că suferă de această boală, precum și *tentativa*.

Spre deosebire de incriminarea din norma penală anterioară, noua reglementare nu prevede posibilitatea instanței de judecată de a dispune măsura de siguranță a obligării la tratament medical, iar limitele pedepselor (minimă și maximă) au fost reduse, devenind o lege mai favorabilă în comparație cu legea anterioară.

Infracțiunea se poate comite prin orice mijloace, atât de persoana bolnavă, cât și de o altă persoană decât cea contaminată. Prin transmiterea prin *orice mijloace* a sindromului imunodeficitar dobândit – SIDA – se înțelege transmiterea uneia dintre bolile asociate infecției cu *Virusul Imunodeficienței Umane* (HIV)

Human Immunodificiency Virus, care determină slăbirea și, în cele din urmă, distrugerea sistemului imunitar, dezvoltând SIDA. Contaminarea poate avea loc prin sânge, spermă, lapte matern, precum și prin răni care sângerează și prin mucoasa bucală, vaginală, anală, infecția fiind ireversibilă.

În situația în care virusul HIV nu este tratat, determină apariția Sindromului Imunodeficitar Dobândit (SIDA), care distruge sistemul de apărare imunitară a organismului, determinând febra cronică, limfadenopatii, neoplasme, disfuncții neurologice[1].

2. Concept și caracterizare

Incriminarea are în vedere transmiterea sindromului, prin orice mijloace, atât de către persoana care știe că suferă de această boală, cât și de către orice altă persoană.

Sancționarea oricărei alte persoane decât cea care știe că este contaminată s-a prevăzut ca urmare a constatării săvârșirii de asemenea fapte de către persoane care, fără să aibă legături sexuale cu victimele, le *infestau* prin folosirea unor obiecte contaminate (seringi, cuțite, agrafe).

Noua formulare a infracțiunii a menținut, în general, modalitățile de transmitere a sindromului imunodeficitar dobândit prevăzute și în norma anterioară, cu precizarea că s-a introdus sintagma *„prin orice mijloace"*.

3. Elemente preexistente

Modul de identificare și de constatare a contaminării cu sindromul imunodeficitar dobândit este prevăzut în legea specială, care indică și condițiile transmiterii sindromului subiectului pasiv, atât de persoana care știe că suferă de această boală, cât și de o altă persoană.

A. Obiectul juridic special al infracțiunii este reprezentat de relațiile sociale privind sănătatea publică, în sfera relațiilor privind viața sexuală grav prejudiciată ca urmare a transmiterii, prin orice mijloace, a sindromului imunodeficitar dobândit, de către orice persoană.

B. Obiectul material

Infracțiunea are ca *obiect material corpul victimei*, căreia, prin diferite mijloace, i s-a transmis sindromul imunodeficitar dobândit.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ al infracțiunii este *calificat*, fiind reprezentat atât de persoana care *știe că suferă* de această boală, cât și de *orice altă persoană* care are posibilitatea să transmită victimei sindromul imunodeficitar dobândit [alin. (2)].

În acest mod, norma penala a extins cercul persoanelor susceptibile să transmită sindromul de la *cele care știau că sunt bolnave* la cele care, deși nu erau contaminate, urmăreau să transmită, prin orice mijloace, boala.

Pentru dobândirea calității de *subiect activ* în varianta alin. (1), persoana respectivă trebuie să știe cu precizie că suferă de SIDA.

Norma penală incriminează fapta de transmiterea a sindromului pentru a exista garanția că orice persoană va adopta măsurile corespunzătoare pentru evitarea contaminării cu această boală, căreia știința medicală nu i-a descoperit antidotul, efectele acesteia fiind prejudiciabile pentru stat și pentru victimele afectate.

---

[1] Acronimul *SIDA* provine din limba franceză: *Syndrom D`IMMUNO-Deficience Aquis*; în limba engleză: *AIDS – Acquired Immune Deficency Syndrome*. În medicină există afecțiuni care nu fac parte din categoria celor care au legătură cu SIDA, deși creează simptome de deficit al sindromului imunologic: herpes zoster, listerioză, carcinoame.

b) Subiectul pasiv principal este *statul*, prejudiciat grav prin efectele pe care le produce transmiterea sindromului SIDA, iar **subiectul pasiv secundar** al infracțiunii este reprezentat de persoana (victima) căreia subiectul activ i-a transmis sindromul imunodeficitar dobândit.

Faptul că *subiectul pasiv* a acceptat să întrețină raporturi sexuale neprotejate cu *subiectul activ* contaminat nu reprezintă o cauză exoneratoare de răspundere penală, deoarece fapta aduce atingere intereselor generale ocrotite de lege, iar nu doar intereselor individuale.

D. Participația penală este posibilă, în sensul că, alături de autorul care comite fapta *cu intenție*, pot interveni și alți participanți, în calitate de *coautori*, *complici* sau *instigatori*, dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv.**

A. Situația premisă constă în necesitatea existenței unei norme speciale care să reglementeze condițiile contaminării cu SIDA.

Prin Legea specială nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății, precum și prin Legea nr. 584 din 29 octombrie 2002 privind măsurile de prevenire a răspândirii maladiei SIDA în România și de protecție a persoanelor infectate cu HIV sau bolnave de SIDA se prevăd condițiile în care se poate evita transmiterea sindromului imunodeficitar dobândit.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă are ca elemente componente: elementul material, cerințe esențiale, urmarea imediată și legătura de cauzalitate.

Elementul material constă în acțiunea de transmitere, prin orice mijloace, a sindromului imunodeficitar dobândit – SIDA –, atât de către subiectul activ care știe că suferă de această boală, cât și de o altă persoană decât cea prevăzuta în alin. (1).

În situația contaminării victimei ca urmare a întreținerii unor acte sexuale împotriva voinței acesteia, subiectul activ va fi sancționat pentru un *concurs de infracțiuni* (infracțiunea de transmitere a sindromului – art. 354 – și infracțiunea de viol – art. 218).

Dacă actele de violență reprezentate de loviriile sau vătămările cauzatoare de moarte (art. 195) au determinat *decesul* victimei fără să se constate contaminarea cu sindromul imunodeficitar dobândit, subiectul activ va fi sancționat în conformitate cu dispozițiile care pedepsesc actele de violență.

Dacă se ajunge la transmiterea sindromului pe două căi diferite, de la doi subiecți activi (de la unul prin întreținerea unor acte sexuale, iar de la celălalt subiect prin folosirea seringii infectate), ambii subiecți activi vor răspunde penal de săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 354.

Cerințe esențiale nu există.

Urmarea imediată producerii infracțiunii constă în transmiterea sindromului imunodeficitar dobândit subiectului pasiv, precum și în crearea pericolului de contaminare a mai multor victime, determinându-se lezarea sănătății publice[1].

[1] Pentru opinia contrară, a se vedea Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, p. 866, care indică faptul că urmarea imediată a infracțiunii presupune transmiterea SIDA, *mai exact a infecției cu HIV*, însă norma legală (art. 354) sancționează doar transmiterea sindromului imunodeficitar dobândit (SIDA), iar nu și a infecției cu HIV, care intră în conținutul infracțiunii de zădărnicire a combaterii bolilor (art. 352).

Legătura de cauzalitate dintre acțiunea subiectului activ, constând în transmiterea, prin orice mijloace, a sindromului imunodeficitar dobândit, și îmbolnăvirea victimei trebuie să fie directă, astfel că, în situația în care victima s-a îmbolnăvit ca urmare a intervenției altor factori sau împrejurări decât cele la care a participat subiectul activ, nu se va reține în sarcina acestuia săvârșirea infracțiunii.

b) Latura subiectivă constă în elementul subiectiv și în cerințe esențiale.

Elementul subiectiv constă în *intenție directă*, precum și în *culpă* [alin. (4)].

Cerințe esențiale. Deoarece, sub aspect subiectiv, infracțiunea de transmitere a sindromului imunodeficitar dobândit este săvârșită prin acțiune, fiind o infracțiune de intenție, dacă făptuitorul a fost determinat să săvârșească infracțiunea pentru un *anumit mobil*, va constitui un element semnificativ la individualizarea judiciară a pedepsei.

De asemenea, deși *scopul* acțiunii nu este prevăzut ca element constitutiv al infracțiunii, în ipoteza în care acesta este identificat, va reprezenta un element important privind individualizarea judiciară a pedepsei.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Formele infracțiunii

a) Actele de pregătire (preparatorii) nu sunt incriminate și, ca atare, nu sunt pedepsite de lege.

b) Tentativa este incriminată doar în modalitățile în care subiectul activ știe că suferă de această boală și transmite sindromul imunodeficitar dobândit cu intenție (directă sau indirectă) subiectului pasiv [art. 354 alin. (1) și (2)].

c) Consumarea infracțiunii se produce în momentul transmiterii sindromului, prin orice mijloace, victimei de către subiectul activ, chiar dacă stabilirea contaminării se face după trecerea unei perioade de timp.

Transmiterea bolii, prin repetarea actelor sexuale sau prin acte de altă natură, aceleiași victime de către subiectul activ întrunește elementele unei singure infracțiuni, această modalitate de săvârșire a infracțiunii fiind evaluată la individualizarea pedepsei. În situația în care subiectul activ transmite virusul mai multor victime, vor exista mai multe infracțiuni cu același obiect, aflate în *concurs*.

Transmiterea sindromului de către o persoană care știe că instrumentele utilizate pentru efectuarea unei operații medicale sau a unei lucrări obișnuite (de exemplu – bărbieritul victimei) sunt infectate cu sindromul imunodeficitar dobândit – SIDA – va atrage răspunderea pentru un *concurs* între infracțiunea de transmitere a virusului (art. 354) și infracțiunea de neglijență în serviciu (art. 298), deoarece nu a luat măsurile corespunzătoare de dezinfectare.

d) Epuizarea infracțiunii se produce în momentul săvârșirii ultimului act de transmitere a sindromului imunodeficitar dobândit victimei, de către subiectul activ.

B. Modalitățile infracțiunii

a) Modalități normative. Infracțiunea de transmitere a sindromului imunodeficitar dobândit este incriminată atât în **modalitatea normativă simplă** [art. 354 alin. (1)], cât și în **modalități normative agravate** [art. 354 alin. (2) și (3); art. 354 alin. (4) teza a II-a], dar și într-o **modalitate normativă atenuată** [art. 354 alin. (4) teza I].

Astfel, potrivit dispozițiilor din art. 354 [alin. (3), transmiterea intenționată a sindromului imunodeficitar dobândit reprezintă o modalitate normativă gravă, dacă prin faptele prevăzute în alin. (1) și (2) s-a produs *moartea victimei*.

Gravitatea faptei este justificată atât de împrejurarea că subiectul activ *știa că este bolnav* și totuși a transmis boala folosind diverse mijloace [alin. (1)], cât și de faptul că, deși subiectul activ *știa că nu este bolnav*, totuși nu a luat măsurile preventive adecvate și a transmis sindromul, producând moartea victimei.

Norma penală a incriminat ca modalitate normativă atenuată producerea de către subiectul activ a faptei din *culpă* [alin. (4)], în sensul că, săvârșind fapta în condițiile alin. (2), transmite, prin orice mijloace, din culpă, sindromul către victimă, determinând moartea acesteia.

b) Modalitățile de fapt sunt numeroase în raport de condițiile concrete de săvârșire a infracțiunii.

C. Sancțiuni

Pedeapsa prevăzută de lege constă doar în închisoare, cuantumul pedepsei fiind diferențiat, chiar și în cadrul aceleiași forme de vinovăție, după consecințele faptei [alin. (1) – închisoarea de la 3 la 10 ani; alin. (2) – închisoarea de la 5 la 12 ani; alin. (3) – închisoarea de la 7 la 15 ani; alin. (4) – închisoarea de la 2 la 7 ani].

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Infracțiunea de transmitere a sindromului imunodeficitar dobândit (art. 354) are un conținut asemănător cu infracțiunea de *contaminare venerică* (art. 353), noua incriminare fiind desprinsă din conținutul juridic al reglementării anterioare. În noua reglementare, ambele dispoziții incriminează fapte care privesc sănătatea populației, subiectul activ fiind *calificat* în persoana celui care, deși știe că suferă de sindromul imunodeficitar dobândit, transmite boala către victimă prin orice mijloace.

B. Aspecte procesuale

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu, iar urmărirea penală este efectuată de organele de cercetare penală, judecata în primă instanță fiind de competența judecătoriei. Pentru constatarea, clarificarea sau evaluarea împrejurărilor contaminării victimei se dispune, de regula, efectuarea expertizei medico-legale, conform dispozițiilor din art. 172 C. pr. pen.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

Incriminarea faptei de transmitere a sindromului imunodeficitar dobândit – SIDA – este reglementată prin dispozițiile Legii nr. 140/1996 și prin art. 309 din legea penală anterioară.

B. Situații tranzitorii

Infracțiunea, fiind prevăzută în legea penală anterioară, sub denumirea marginală „Contaminarea venerică și transmiterea sindromului imunodeficitar dobândit" (art. 309), nu creează dificultăți privind aplicarea dispozițiilor art. 354 C. pen. Noul text sancționează transmiterea sindromului prin orice mijloace, lărgind sfera contaminării, în timp ce legea penală anterioară nu cuprindea această precizare, limitându-se la transmiterea sindromului prin raport sexual, prin relații sexuale între persoane de același sex sau prin acte de perversiune sexuală.

Noua reglementare, în mod nejustificat, nu mai prevede dispoziția prin care instanța de judecată poate dispune măsura de siguranță a obligării la tratament medical, dar sancționează culpa și tentativa, spre deosebire de reglementarea anterioară, care nu a prevăzut sancțiunea acestor forme infracționale.

Răspândirea bolilor la animale sau plante

Art. 355. (1) Nerespectarea măsurilor privitoare la prevenirea sau combaterea bolilor infectocontagioase la animale sau plante ori a dăunătorilor, dacă a avut ca urmare răspândirea unei asemenea boli ori a dăunătorilor, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Dacă fapta este săvârșită din culpă, limitele speciale ale pedepsei se reduc la jumătate.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Iancu Tănăsescu)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Noul Cod penal a preluat, în art. 355, cu unele modificări, dispozițiile Codului penal anterior (art. 310), păstrând aceeași denumire marginală. În noua formulare s-a înlăturat expresia *„alte măsuri grave"* și s-a prevăzut sancționarea faptei săvârșite și din culpă [alin. (2)].

2. Concept și caracterizare

Infracțiunea de răspândire a bolilor la animale sau plante constă în nerespectarea măsurilor privitoare la prevenirea sau combaterea bolilor infectocontagioase ori a dăunătorilor, dacă a avut ca urmare răspândirea acestora.

Răspândirea intenționată sau din culpă a bolilor la animale sau plante ori a dăunătorilor determină starea de pericol pentru economia și sănătatea publică.

În noua formulare nu s-a mai păstrat expresia *„sau alte urmări grave"* din legea penală anterioară, deși ar fi fost necesar, deoarece faptele incriminate ar putea să aducă, din cauza contaminării cu boli infectocontagioase, atingere și altor valori sociale, cum ar fi aprovizionarea necorespunzătoare a populației cu produse de natură animală sau vegetală, prejudicierea economiei locale, naționale, viața socială.

3. Elemente preexistente

Dispozițiile din art. 355 incriminează faptele de nerespectare a măsurilor specifice privitoare la prevenirea sau combaterea bolilor infectocontagioase la animale sau plante ori a dăunătorilor *prevăzute în legea specială*[1].

În situația în care nu există reglementarea *acestor măsuri într-o lege specială*, nu va exista nici răspunderea de natură penală pentru neluarea măsurilor de prevenire sau de combatere a bolilor la animale sau plante ori a dăunătorilor, răspunderea având în acest caz un caracter civil sau contravențional.

Măsurile de prevenire sau combatere a bolilor sau dăunătorilor sunt prevăzute în legi speciale prin care se reglementează diferite domenii de activitate, dar și în acte, ordine, dispoziții emise de autoritățile administrative[2] pentru anumite zone, centre sau localități contaminate, având rolul de a opri răspândirea bolilor ori a

[1] O.U.G. nr. 11 din 22 februarie 2006 privind măsurile ce se aplică pentru monitorizarea, combaterea și eradicarea gripei aviare pe teritoriul României.

[2] Ordinul nr. 34/2009 pentru aprobarea Normei sanitare veterinare privind regulile generale de biosecuritate în exploatațiile de creștere a bovinelor.

dăunătorilor prin adoptarea unor măsuri restrictive și constrângătoare, iar dacă acestea sunt încălcate, prin aplicarea sancțiunii penale.

A. Obiectul juridic special al infracțiunii constă în relațiile sociale care ocrotesc sănătatea publică asigurată prin respectarea măsurilor privitoare la prevenirea sau combaterea bolilor la animale sau plante ori a dăunătorilor[1].

B. Obiectul material îl constituie animalele și plantele contaminate sau distruse prin răspândirea bolilor și a dăunătorilor[2].

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ al infracțiunii nu este determinat, fiind reprezentat de orice persoană care, cu intenție sau din culpă, nu respectă măsurile de prevenire sau combatere a bolilor infectocontagioase la animale sau plante ori a dăunătorilor, determinând răspândirea acestora.

În situația în care subiectul activ este o *persoană calificată* în domeniul tratării bolilor la animale sau plante ori a combaterii dăunătorilor și în mod intenționat sau din culpă nu adoptă măsurile legale preventive, va fi sancționat și pentru infracțiunea de *abuz în serviciu* sau *neglijență în serviciu*, aflată în concurs cu infracțiunea prevăzută în art. 355.

Subiect activ poate să fie și persoana care, cu intenție sau din culpă, deși constată că animalele sale sunt contaminate cu o boală infectocontagioasă, nu respectă măsurile legale sau pe cele administrative de prevenire sau combatere a bolilor, în sensul că refuză să adopte tratamentul sanitar sau să procedeze la sacrificarea animalelor[3].

În opinia noastră, în ipoteza în care o *persoană juridică* are ca obiect de activitate prepararea vaccinurilor sau alte substanțe, experimentarea acestora sau controlul efectelor produse în mod practic asupra animalelor sau plantelor, iar prin abuzul sau neglijența unui funcționar are loc răspândirea bolii sau a dăunătorilor, persoana fizică va răspunde penal alături de persoana juridică implicată în cauză pentru infracțiunile de abuz sau neglijență în serviciu și răspândire a bolilor, aflate în concurs.

b) Subiectul pasiv principal este statul, deoarece stabilește și adoptă măsurile de prevenire și combatere a bolilor infectocontagioase ori a dăunătorilor, obligatorii pentru evitarea pericolul contaminării, care trebuie respectate, deoarece încălcarea acestora aduce atingere intereselor publice.

Persoana fizică sau juridică are calitatea de **subiect pasiv secundar**, dacă a suferit o vătămare fizică, psihică, morală sau materială ca urmare a nerespectării măsurilor legale de către subiectul activ.

D. Participația penală este posibilă, în sensul că, alături de autorul care comite fapta *cu intenție*, pot interveni și *alți participanți*, în calitate de *coautori*, *complici* sau *instigatori* (participație proprie). Este posibilă și participația improprie, în cazul în care autorul acționează *din culpă*, iar *complicele* sau *instigatorul* acționează cu *intenție*.

---

[1] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 537 – în definirea obiectului juridic special al infracțiunii, se precizează că acesta este format de relațiile de conviețuire socială care, în sfera sănătății publice, privesc în mod special prevenirea și combaterea bolilor molipsitoare la animale și plante și a dăunătorilor.

[2] Gheorghe Diaconescu, Constantin Duvac, *op. cit.*, p. 945.

[3] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 537.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv.**

A. Situația premisă

Infracțiunea este condiționată de existența prealabilă a măsurilor privitoare la prevenirea sau combaterea bolilor infectocontagioase la animale sau plante ori a dăunătorilor, determinate de posibilitatea ivirii unor astfel de boli sau dăunători, existența acestor măsuri constituind situația premisă în conținutul juridic al infracțiunii[1].

Măsurile preventive au un caracter special cu privire la o anumită boală, la o anumită localitate sau la mai multe boli sau la mai multe localități.

În lipsa acestor măsuri legale, nu va exista infracțiunea de răspândire a bolilor la animale sau plante și nici răspunderea penală în sarcina subiectului activ.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă a infracțiunii are ca elemente componente: elementul material, cerințe esențiale, urmarea imediată și legătura de cauzalitate.

Elementul material al infracțiunii constă într-o *inacțiune-omisiune* (nerespectarea normelor sanitare privitoare la prevenirea sau combaterea bolilor la animale sau plante ori a dăunătorilor) sau într-o *acțiune* (încălcarea măsurilor administrative menite să prevină sau să combată bolile ori dăunătorii la animale sau plante).

Aceste măsuri au importanță pentru menținerea sănătății populației, fiind prevăzute în norme speciale, infracțiunea existând și în situația în care subiectul activ a comis o singură *inacțiune* sau *acțiune* de încălcare a acestor norme, dacă boala a fost răspândită.

Nerespectarea măsurilor de *combatere a bolilor* la animale sau plante ori a dăunătorilor înseamnă *neluarea* măsurilor legale de combatere, deși legea specială obligă la adoptarea acestora pentru a se evita răspândirea bolilor ori a dăunătorilor și pentru a nu se afecta sănătatea publică.

Cerințe esențiale cu privire la timpul și locul săvârșirii infracțiunii nu există.

Urmarea imediată a nerespectării măsurilor preventive constă în răspândirea unor boli infectocontagioase ori a dăunătorilor la animalele și plantele care anterior nu erau contaminate.

Consecințele distrugerii, degradării, aducerii în stare de nefolosire a plantelor, îmbolnăvirea sau moartea animalelor, ca urmare a nerespectării măsurilor privitoare la prevenirea sau combaterea bolilor infectocontagioase ori a dăunătorilor de către subiectul activ, formează conținutul constitutiv al infracțiunii de *distrugere*, care va intra în *concurs* cu infracțiunea prevăzută de art. 355.

Legătura de cauzalitate constă în raportul dintre nerespectarea măsurilor preventive și urmarea răspândirii bolilor sau a dăunătorilor.

În situația în care măsurile adoptate vizează o anumită boală infectocontagioasă, iar subiectul activ nu respectă măsurile privind răspândirea unei alte boli, nu există infracțiunea de răspândire a bolilor, deoarece actul acestuia nu a declanșat sau răspândit boala pentru care s-au luat măsurile de prevenire sau de combatere indicate.

b) Latura subiectivă constă în elementul subiectiv și cerințe esențiale.

---

[1] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 537.

Elementul subiectiv al infracțiunii constă în *încălcarea* sau în *neîndeplinirea* obligațiilor de adoptare și respectare a măsurilor legale de prevenire sau combatere a bolilor infectocontagioase ori a dăunătorilor, săvârșită cu *intenție* (*directă* sau *indirectă*), deoarece subiectul activ prevede urmările sau acceptă rezultatul, chiar dacă nu-l urmărește.

Fapta se comite și din *culpă*, când subiectul activ prevede rezultatul prejudiciabil, pe care nu-l acceptă, crezând că nu se va produce, sau nu-l prevede, deși trebuia și putea să-l prevadă.

Cerințe esențiale nu există.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Formele infracțiunii

a) Actele de pregătire (preparatorii) sau **tentativa**, ca forme de manifestare a rezoluției delictuoase, nu sunt incriminate și, ca atare, nu sunt pedepsite.

b) Consumarea infracțiunii are loc prin răspândirea bolilor și a dăunătorilor, sancționată ca urmare directă a acțiunii sau inacțiunii subiectului activ.

În cazul în care subiectul activ nu respectă condițiile mai multor măsuri, actele comise întrunesc elementele infracțiunii unice, aceste circumstanțe fiind evaluate în cadrul individualizării judiciare a pedepsei.

c) Epuizarea infracțiunii se realizează prin executarea ultimei acțiuni sau inacțiuni de nerespectare a măsurilor de prevenire sau de combatere, care a avut ca urmare răspândirea bolilor infectocontagioase la animale sau plante ori a dăunătorilor.

B. Modalitățile infracțiunii

a) Norma incriminatoare prevede *doar* **modalități normative simple** și nu cuprinde **modalități normative agravate**.

b) Modalitățile faptice sunt numeroase în raport cu acțiunile sau inacțiunile comise, fiind evaluate în cadrul individualizării judiciare a pedepsei.

C. Sancțiuni

Pedeapsa pentru nerespectarea măsurilor preventive este alternativă (*închisoarea* sau *amenda*), iar cuantumul pedepselor diferă în funcție de forma vinovăției cu care a acționat subiectul activ (*cu intenție* – închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă; *din culpă* – limitele speciale ale pedepsei se reduc la jumătate).

Modalitatea de sancționare a culpei, în acest caz, este inedită, legea adoptând sancțiunea după modelul tentativei, prin reducerea la jumătate a limitelor speciale ale pedepsei.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Infracțiunea de *răspândire a bolilor la animale sau plante* (art. 355), prin conținutul juridic, are o legătură specială cu infracțiunea de *zădărnicire a combaterii bolilor* la oameni (art. 352), deoarece, prin respectarea măsurilor preventive, se asigură sănătatea publică, faptele de nerespectare a măsurilor de prevenire în cazul ambelor infracțiuni determinând răspândirea bolilor și vătămarea sănătății populației.

Deosebirile între aceste infracțiuni constau în cuantumul pedepselor aplicate și în modul de sancționare a faptelor săvârșite din culpă.

B. Aspecte procesuale

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu, urmărirea penală efectuându-se de organele de cercetare penală, competența de judecată în primă instanță aparținând judecătoriei.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

Fapta de răspândire a bolilor la animale a fost incriminată în **Codul penal din 1864** și în **Codul penal din 1936** (art. 378). Norma penală nu prevedea aplicarea sancțiunii pentru răspândirea dăunătorilor.

B. Situații tranzitorii

Urmare a preluării titlului marginal (*nomen iuris*) și a conținutului juridic din legea penală anterioară, cu modificări neesențiale, aplicarea dispozițiilor art. 355 nu va produce incidente, deoarece dispozițiile sunt similare.

Deși ambele norme prevăd aceeași pedeapsă pentru faptele intenționate, este mai favorabilă legea penală anterioară, deoarece nu pedepsește culpa.

Infectarea apei

Art. 356. (1) Infectarea prin orice mijloace a surselor sau rețelelor de apă, dacă apa devine dăunătoare sănătății oamenilor, animalelor sau plantelor, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Tentativa se pedepsește.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Iancu Tănăsescu)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Noul Cod penal, prin art. 356, a preluat atât denumirea marginală, cât și conținutul art. 311 din legea penală anterioară, pe care l-a modificat sub aspectele incriminării *tentativei* și *majorării limitelor pedepsei*.

2. Concept și caracterizare

Fapta prevăzută în art. 356 constă în *infectarea* de către subiectul activ, prin orice mijloace, a *surselor* sau *rețelelor* de apă, determinând ca apa să devină dăunătoare sănătății oamenilor, animalelor sau plantelor.

Această infracțiune face parte din categoria infracțiunilor contra *sănătății publice* și are în vedere modul în care sunt respectate obligațiile și recomandările prevăzute în Legea apelor nr. 107 din 25 septembrie 1996, cu privire la conținutul substanțelor minerale existente în conținutul apei pentru a fi folosită în alimentație, în industrie ca materie primă și în acumulările naturale care formează râuri, lacuri, fluvii.

Sursele de apă din interiorul țării formate din izvoare, pârâuri, lacuri, râuri și fluvii, la care se adaugă apeductele și canalele de irigații pentru întreținerea culturilor, bazinele, rezervoarele de apa administrate atât în sistem public, cât și privat, fac parte din avuția națională.

Resursele de apă sunt identificate și ocrotite prin mijloace legale, fixându-se reguli, proceduri și criterii științifice de folosire, pentru a se asigura întrebuințarea lor fără pericol și a se evita starea de nesiguranță pentru sănătatea oamenilor, animalelor și plantelor[1].

Legea specială, urmărind asigurarea și garantarea folosirii surselor și a rețelelor de apă în condiții corespunzătoare, prevede condițiile de efectuare a *transportului*

[1] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 540.

mărfurilor pe apă, cerințele minime pentru navele încărcate cu mărfuri periculoase sau poluante, ca și luarea măsurilor pentru prevenirea poluării apei în cazul executării lucrărilor de instalare a utilajelor, echipamentelor tehnologice petroliere, a celor industriale.

Legea prevede condițiile speciale impuse pentru utilizatorii apei din canalele de irigații.

În situația administrării apelor care reprezintă *hotare naturale* cu statele vecine există convenții internaționale și interguvernamentale privind cooperarea și acordarea sprijinului pentru asigurarea protecției apelor.

În cazul transportului de mărfuri periculoase sau poluante (transportul de combustibil nuclear, deșeuri radioactive, de produse chimice periculoase, gaze lichefiate, produse petroliere), legea specială prevede măsuri pentru prevenirea poluării și evitarea comiterii infracțiunilor transfrontaliere.

Totodată, legea stabilește condițiile pe care trebuie să le îndeplinească *rețelele prin care circulă apa potabilă*, provenită din resurse naturale sau cea industrială, pentru a fi folosită în consumul populației sau în procesul de producție fără a deveni dăunătoare sănătății oamenilor, animalelor sau plantelor.

Într-o opinie[1] se susține că infectarea prin orice mijloace a surselor sau rețelelor de apă nu se referă și la *fântâna individuală*, amplasată în domiciliul unei persoane fizice, la care nu au acces alte persoane.

În opinia noastră, această apreciere este discutabilă, deoarece norma specială ocrotește sursa de apă indiferent de modul de acces la folosirea acesteia sau de numărul persoanelor care o folosesc.

Nivelul apei subterane (*pânza freatică*) este comun, pe o anumită suprafață, mai multor utilizatori, astfel că există posibilitatea folosirii sursei subterane de apă și de către alte persoane, pe lângă proprietarul unei fântâni, iar în ipoteza contaminării acesteia, apa poate deveni dăunătoare ca urmare a legăturii cu sursa subterană.

Numai în cazul în care nu există criterii legale privind parametrii și calitățile apei nu va exista infracțiunea de infectare a apei, iar subiectul activ nu va răspunde penal, ci, eventual, va exista o răspundere de natură contravențională.

3. Elemente preexistente

Norma penală incriminează faptele prin care se încalcă standardele privind calitățile apei existente în resursele naturale sau în rețelele pe care circulă apa pentru evitarea contaminării acesteia, astfel încât să nu devină dăunătoare sănătății oamenilor, animalelor sau plantelor.

În acest sens sunt elaborate reguli privind definirea mărfurilor periculoase sau poluante, condițiile care trebuie îndeplinite pentru transportul acestora și măsurile concrete pentru evitarea unor consecințe prejudiciabile, standardele privind calitatea apei fiind prevăzute în Legea apelor nr. 107/1996. De asemenea, prin Legea nr. 98/1994 privind stabilirea și sancționarea contravențiilor la normele legale de igienă și sănătate publică s-au impus parametrii pe care trebuie să-i îndeplinească sursele de apă sau apa care se află în rețelele de canalizare pentru a nu fi dăună-

[1] *Ibidem*, p. 541; Gheorghe Diaconescu, Constantin Duvac, *op. cit.*, p. 549 – autorii precizează că nu va exista situația premisă în cazul fântânii la care nu au acces alte persoane. La definirea calității de subiect activ nemijlocit (autor) al infracțiunii se precizează că autor poate fi chiar si o persoană care are în stăpânirea sa sursa de apă (de exemplu, *fântâna*).

toare sănătății populației, precum și normele privind prevenirea poluării apelor de către utilizatori, în fiecare domeniu de activitate.

Eventualele încălcări prin care se *infectează* apa, fără ca aceasta să devină dăunătoare sănătății publice, nu formează obiectul sancțiunii penale, ci al celei contravenționale.

Sursele de apă sunt reprezentate de locurile naturale unde se poate găsi (izvor, cișmea, fântână, lacuri, râuri) sau în locuri de depozitare (rezervoare, bazine etc.).

Rețelele de apă sunt reprezentate de canalele, conductele, apeductele sau jgheaburile în care se află apa. Legea folosește termenul de *infectare a apei, prin orice mijloace*, în sensul modificării calității naturale a apei, astfel încât să conțină microbi.

A. Obiectul juridic special

Infracțiunea de *infectare a apei* are ca *obiect juridic special* relațiile sociale privitoare la *sănătatea publică*, asigurată prin evitarea *infectării* surselor sau rețelelor de apă pentru ca acestea să nu devină dăunătoare sănătății oamenilor, animalelor sau plantelor.

B. Obiectul material

Infracțiunea de *infectare a apei* are ca *obiect material apa* care se află în sursele naturale sau în rețelele specializate pentru păstrarea apei.

Fapta subiectului activ de *infectare* a apei prin care se determină și moartea, îmbolnăvirea subiectului pasiv, a animalelor sau distrugerea culturilor va forma un concurs de infracțiuni.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiect activ al infracțiunii poate să fie *orice persoană* care, prin diferite mijloace, determină infectarea surselor sau a rețelelor de apă, astfel încât devine dăunătoare sănătății oamenilor, animalelor și plantelor.

De asemenea, subiect activ poate să fie persoana juridică, precum și *persoana* angajată la unitatea care furnizează apa sau care deține instalațiile de transport a apei pentru consumul populației, animalelor și plantelor.

b) Subiect pasiv este persoana căreia îi aparține sursa de apă sau rețeaua de canalizare, precum și persoana care, în urma consumului apei infectate, s-a îmbolnăvit, fiind prejudiciată material sau moral.

D. Participația penală este posibilă, în sensul că, alături de *autorul* care comite fapta de infectare a apei cu intenție, pot interveni și alte persoane, în calitate de *coautori*, *complici* sau *instigatori*, în baza acordului de cooperare, pentru producerea urmărilor dăunătoare.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii se compune din: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv.**

A. Situația premisă

Condițiile de bază ale existenței infracțiunii sunt prezentate în Legea specială nr. 107 din 25 septembrie 1996, prin care se indică limitele admise pentru ca apa potabilă din sursele naturale sau cea industrială să fie folosită în consumul populației sau în procesul de producție, fără a fi dăunătoare sănătății oamenilor, animalelor și plantelor.

În lipsa criteriilor legale privind parametrii și calitățile apei, nu va exista infracțiunea de *infectare* a apei, astfel că persoana vinovată nu va răspunde penal, ci contravențional.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă a infracțiunii cuprinde elementul material, cerințe esențiale, urmarea imediată și legătura de cauzalitate.

Infracțiunea are ca **element material** acțiunea de *infectare* a apei *prin orice mijloace*, încălcându-se măsurile privitoare la asigurarea calităților corespunzătoare ale apei, aceasta devenind dăunătoare sănătății oamenilor, animalelor sau plantelor.

Condițiile incriminatorii sunt realizate și în situația în care subiectul activ a săvârșit fapta de infectare a apei, chiar dacă nu s-a produs rezultatul prejudiciabil, în sensul că nu a fost vătămată sănătatea oamenilor, animalelor sau plantelor, deoarece acest rezultat este posibil să se producă în orice moment[1].

Infectarea apei se poate realiza prin folosirea substanțelor chimice, a unor otrăvuri, derivate petroliere, microorganisme, bacterii, deșeuri, produse contaminate cu boli infectocontagioase sau radioactive etc., în condițiile indicate de normele privind măsurile preventive, stabilite prin legea specială.

Pericolul constă în vătămarea sănătății oamenilor, a îmbolnăvirii animalelor sau a plantelor și, implicit, prejudicierea materială sau morală a subiecților pasivi, ca urmare a realizării unui singur act sau a mai multor acțiuni de infectare a apei.

Aceste consecințe pot fi produse *prin orice mijloace*, respectiv printr-o diversitate de procedee care au ca finalitate infectarea apei.

Termenul de *rețele de apă* nu este explicat de lege, fiind reprezentat de totalitatea văilor prin care se scurg apele curgătoare (rețea hidrologică), dar și de ansamblul ramificațiilor artificiale prin care se distribuie populației apa de consum.

În opinia noastră, în categoria rețelelor de apă trebuie incluse și *utilajele* de îmbuteliere industrială a apei și a derivatelor acesteia, deoarece este posibilă fapta de *infectare* a apei folosite în procesul tehnologic și de punere în pericol a vieții consumatorilor.

În situația în care sursa de apă este reprezentată de un râu sau fluviu, ca hotar natural între două state, iar *infectarea* apei de către persoanele fizice sau juridice dintr-o țară a periclitat sănătatea sau viața oamenilor, animalelor și plantelor din țara vecină, *litigiul se soluționează prin hotărâri luate de ambele state.*

Cerințe esențiale nu există.

Urmarea imediată a acțiunii de *infectare* a apei constă în alterarea calităților acesteia în așa măsură încât devine dăunătoare pentru sănătatea oamenilor, animalelor sau plantelor.

Legătura de cauzalitate dintre fapta subiectului activ și urmarea acesteia există atunci când sănătatea oamenilor, animalelor sau a plantelor este periclitată prin acțiunea de *infectare* a sursei de apă, astfel încât aceasta a devenit dăunătoare sănătății.

b) Latura subiectivă cuprinde elementul subiectiv și cerințe esențiale.

Elementul subiectiv al infracțiunii de infectare a apei se săvârșește cu *intenție (directă sau indirectă)*, subiectul activ prevăzând și urmărind producerea rezultatului *(intenție directă)* ori, deși nu urmărește rezultatul, acceptă eventualitatea producerii acestuia.

Cerințe esențiale nu există. *Mobilul* și *scopul*, în ipoteza în care sunt identificate, vor fi evaluate în cadrul activității de individualizare judiciară a pedepsei.

---

[1] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 605.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Formele infracțiunii

a) Actele de pregătire (preparatorii) nu sunt incriminante și, ca atare, nu sunt pedepsite.

b) În alin. (2) art. 356 este sancționată **tentativa**.

c) Consumarea infracțiunii se produce în momentul executării faptei de infectare a apei, când aceasta a devenit dăunătoare sănătății oamenilor, animalelor sau plantelor.

În situația în care subiectul activ nu respectă mai multe condiții de prevenire a *infectării* apei impuse de normele existente în legea specială, acesta a comis o singură infracțiune (unică), circumstanțele privind modul de săvârșire a faptei urmând să fie evaluate la individualizarea judiciară a pedepsei.

d) Epuizarea, ca fază finală a executării infracțiunii, se realizează când a fost săvârșită ultima acțiune de infectare a apei. Momentul comiterii ultimei acțiuni în cadrul infracțiunii are semnificație practică în ipoteza participației mai multor făptuitori care contribuie la *infectarea* apei, printr-o dozare diferențiată a substanțelor, dacă se dovedește că fiecare doză este dăunătoare sănătății.

B. Modalitățile infracțiunii

a) Modalități normative simple. Infracțiunea de *infectare a apei* prezintă *forma simplă (tipică)*, iar nu și *modalități normative agravate*.

b) Modalitățile de fapt sunt numeroase în raport cu modul concret de acțiune a subiectului activ, cu sursele de apă *infectată* și cu procedeele folosite de către acesta[1].

C. Sancțiuni

Pedeapsa pentru infracțiunea de infectare a apei este alternativă, *închisoare* de la 6 luni la 3 ani sau *amendă*. Pentru *persoana juridică*, sancțiunea este prevăzută în dispozițiile art. 135-137.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Infracțiunea de infectare a apei, prin conținutul său constitutiv, nu se aseamănă cu alte infracțiuni, deosebindu-se de celelalte infracțiuni contra sănătății publice prevăzute în Capitolul V.

B. Aspecte procesuale

Acțiunea penală pentru această infracțiune se pune în mișcare din oficiu, urmărirea penală se efectuează de organele de cercetare penală, iar judecata în primă instanță este de competența judecătoriei.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

Infracțiunea a fost reglementată și în **Codul penal din anul 1864**, care prevedea, în art. 368, otrăvirea peștilor în bălți, eleșteie, havuzuri. **Codul penal din 1936**, în art. 372, a incriminat infracțiunea de otrăvire a apelor (puț, izvor, apeduct, fântână, conductă, rezervor), precum și a apelor nepotabile care sunt băute de animale.

---

[1] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 542 – dacă se produce otrăvirea oamenilor sau a animalelor în masă, fapta ar putea fi calificată ca atentat contra unei colectivități; în noul Cod penal, prin art. 402 se sancționează atentatul săvârșit contra unei colectivități prin otrăviri în masă, provocare de epidemii sau prin orice alt mijloc.

Norma penală prevedea ca agravantă fapta care a avut ca rezultat moartea uneia sau mai multor persoane, precum și cea prin care s-a produs moartea unui animal, fără a fi sancționată fapta privind infectarea plantelor[1].

B. Situații tranzitorii

Dispozițiile art. 311 din legea penală anterioară privind infracțiunea de infectare a apei au fost preluate de noul Cod penal în art. 356, modificările conținutului vechii reglementări fiind nesemnificative, astfel că, prin intrarea în vigoare a noului Cod penal, nu se creează probleme de tranziție în aplicarea dispozițiilor legale.

Noua lege penală este mai favorabilă (închisoarea de la 6 luni la 3 ani sau amenda) decât incriminarea prevăzută în legea penală anterioară (închisoarea de la 6 luni la 4 ani sau amenda).

Falsificarea sau substituirea de alimente ori alte produse

Art. 357. (1) Prepararea, oferirea sau expunerea spre vânzare de alimente, băuturi ori alte produse falsificate sau substituite, dacă sunt vătămătoare sănătății, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Prepararea, oferirea sau expunerea spre vânzare de medicamente contrafăcute sau substituite care sunt vătămătoare sănătății se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 5 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Iancu Tănăsescu)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Spre deosebire de legea penală anterioară, art. 313 privind infracțiunea de *falsificare de alimente sau alte produse*, în noul Cod penal, art. 357, a fost schimbată denumirea marginală a infracțiunii în „Falsificarea sau substituirea de alimente ori alte produse" și au fost preluate parțial unele dispoziții din aceasta.

Totodată, se constată că o parte dintre dispozițiile legii penale anterioare (art. 313) se regăsesc și în reglementarea art. 358 C. pen. privind infracțiunea de *comercializare de produse alterate.*

Modificarea conținutului art. 313 din legea penală anterioară a fost justificată de necesitatea simplificării normei legale privind falsificarea sau substituirea de alimente ori alte produse, dar și de interesul social pentru evitarea producerii consecințelor grave privind sănătatea publică, în condițiile diversificării comercializării de produse și a mijloacelor de aprovizionare cu alimente ori alte produse. Sub acest aspect, dispozițiile care prevedeau sintagma *„cunoscând că sunt falsificate sau alterate ori interzise consumului"* au fost înlocuite, în art. 357 C. pen., prin expresia *„dacă sunt vătămătoare sănătății"*, această condiție fiind prevăzută în alin. (2) din art. 313 din legea penală anterioară.

Noua incriminare nu a mai reținut variantele agravante existente în alin. (4) și (5) ale legii anterioare.

[1] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 543.

De asemenea, în art. 357 alin. (2) a fost incriminată fapta de *„preparare, oferire sau expunere spre vânzare de medicamente contrafăcute sau substituite"*, care nu se regăsea în conținutul legii penale anterioare.

Prin noua reglementare, conținutului infracțiunii anterioare este incriminat în faptele de *falsificare sau substituire de alimente ori alte produse* (art. 357) și de *comercializare de produse alterate* (art. 358), acestea devenind infracțiuni distincte în cadrul grupului de infracțiuni privind sănătatea publică.

O notă distinctă prevăzută în reglementarea acestor categorii de infracțiuni, față de dispozițiile legii penale anterioare, o reprezintă *reducerea limitelor speciale ale pedepselor.*

2. Concept și caracterizare

Infracțiunea de *falsificare sau substituire de alimente ori alte produse* prevăzută de art. 357 alin. (1) există în situația în care subiectul activ *prepară, oferă sau expune spre vânzare alimente, băuturi, alte produse falsificate sau substituite, precum și medicamente contrafăcute sau substituite, dacă sunt vătămătoare sănătății.*

Aceste fapte pun în pericol sănătatea persoanelor, determinând îmbolnăvirea, vătămarea corporală sau decesul acestora[1].

Săvârșirea faptei de falsificare sau substituire de alimente sau alte produse indică atitudinea antisocială a făptuitorului, care urmărește realizarea unor venituri ilicite, chiar cu prețul încălcării normelor de conviețuire socială, incriminarea acesteia fiind justificată de necesitatea instituirii răspunderii pentru măsurile menite să garanteze siguranța alimentară.

3. Elemente preexistente

Incriminarea faptelor analizate presupune preexistența unor norme prevăzute în *legea specială* (Legea nr. 150 din 14 mai 2004 privind siguranța alimentelor și a hranei pentru animale) prin care se impun reguli și cerințe pentru asigurarea unui nivel înalt de protecție a sănătății publice[2].

În conformitate cu dispozițiile art. 22 din legea specială, răspunderea privind siguranța alimentelor revine agenților și operatorilor din industria alimentară.

Atât legea specială, cât și normele de aplicare a acesteia stabilesc cerințele și procedurile organizatorice eficiente care trebuie aplicate în toate etapele de producere și prelucrare a alimentelor pentru ca acestea să nu fie falsificate sau substituite.

A. Obiectul juridic special al infracțiunii de falsificare sau substituire de alimente ori alte produse[3] este reprezentat de relațiile sociale referitoare la sănătatea publică

---

[1] Legea nr. 150 din 14 mai 2004 privind siguranța alimentelor și a hranei pentru animale a fost publicată în M. Of. nr. 462 din 24 mai 2004 și republicată în temeiul art. II din Legea nr. 412/2004 în M. Of. nr. 959 din 29 noiembrie 2006.

[2] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 549; Vasile Dobrinoiu și colab., *op. cit.*, p. 873; Gheorghe Diaconescu, Constantin Duvac, *op. cit.*, p. 957; Tudorel Toader, *op. cit.*, p. 455; Mioara-Ketty Guiu, *Drept penal. Partea specială*, Ed. Sitech, Craiova, 2009, p. 381; Alexandru Boroi, *Drept penal...*, *op. cit.*, p. 549.

[3] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 549 – autorii indică faptul că infracțiunea prevăzută de art. 357 are și un *obiect juridic generic*, reprezentat de relațiile sociale a căror formare, desfășurare și dezvoltare sunt asigurate prin apărarea respectului regulilor de conviețuire socială, care este o importantă valoare socială.

privind calitatea alimentelor, băuturilor, medicamentelor și a altor produse necesare consumului sub aspectul respectării normelor legale.

Aceste relații asigură corectitudinea și probitatea profesională în prepararea sau desfacerea alimentelor, băuturilor, medicamentelor și a altor produse pentru protecția intereselor populației, prin evitarea riscurilor ca aceste produse să devină vătămătoare sănătății.

Relațiile sociale privind sănătatea publică sunt puse în pericol în cazul nerespectării măsurilor legale în acest domeniu, astfel că, pentru ca produsele alimentare, băuturile și medicamentele să nu fie dăunătoare sănătății, trebuie să se respecte regulile de protecție a sănătății prin sancționarea săvârșirii faptelor de falsificare de alimente sau alte produse[1].

B. Obiectul material al infracțiunii de falsificare sau substituire de alimente ori alte produse este reprezentat de: *alimente, băuturi, medicamente* ori *alte produse* care au fost *preparate*, *oferite* sau *expuse spre vânzare*, deși erau *falsificate* sau *substituite*, devenind vătămătoare sănătății.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiect activ nemijlocit (autor) al infracțiunii poate fi orice persoană fizică, fără a fi necesar să îndeplinească vreo calitate specială.

De asemenea, autor al faptei poate să fie și *persoana juridică* al cărei obiect de activitate constă în prepararea, oferirea sau expunerea spre vânzare a alimentelor, băuturilor, medicamentelor ori altor produse.

b) Subiect pasiv principal este statul, iar **subiect pasiv secundar** este persoana asupra căreia se răsfrâng consecințele săvârșirii infracțiunii (persoana care s-a îmbolnăvit ca urmare a consumării produselor falsificate sau substituite).

D. Participația penală este posibilă, în sensul că, alături de *subiectul activ* care săvârșește fapta cu intenție, pot interveni și alți participanți, în calitate de *coautori*, *complici* sau *instigatori*.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația permisă; B. conținutul constitutiv.**

A. Situația premisă

Infracțiunea de falsificare sau substituire de alimente ori alte produse, de regulă, *nu are o situație premisă*.

În mod excepțional, va exista o situație premisă în cazul expunerii spre vânzare de alimente, băuturi ori alte produse falsificate sau substituite, precum și de medicamente contrafăcute sau substituite, dacă sunt vătămătoare sănătății.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă are ca elemente componente: elementul material, cerințe esențiale, urmarea imediată și legătura de cauzalitate.

Elementul material al infracțiunii constă în săvârșirea următoarelor acțiuni:

- prepararea de alimente, băuturi ori alte produse falsificate sau substituite și medicamente contrafăcute sau substituite;
- oferirea spre vânzare de alimente, băuturi ori alte produse falsificate sau substituite și medicamente contrafăcute sau substituite;

[1] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 550.

- expunerea spre vânzare de alimente, băuturi ori alte produse falsificate sau substituite și medicamente contrafăcute sau substituite[1].

Fapta de preparare de alimente, băuturi, medicamente ori alte produse *falsificate, substituite sau contrafăcute* constă în pregătirea acestor produse într-un mod diferit față de cel legal, pentru a crea aparența că acestea sunt originale, fabricate în conformitate cu cerințele legale, în realitate fiind vătămătoare sănătății[2].

Fapta de falsificare a produselor indică prezentarea neconformă cu realitatea a formei, conținutului, calității acestora[3].

Substituirea produselor înseamnă înlocuirea celor originale, cu produse care nu sunt autentice (nu au același conținut).

Fapta subiectului activ de *oferire spre vânzare* a produselor constă în propunerea către public în scop de vânzare a produselor falsificate sau contrafăcute. Nu are semnificație prețul de vânzare a alimentelor ori a produselor falsificate sau substituite[4].

Expunerea spre vânzare a produselor constă în așezarea acestora la vedere, astfel încât să fie observate de persoanele interesate.

În opinia noastră, conținutul art. 357 este incomplet, în sensul că nu incriminează și *fapta de vânzare a produselor* indicate.

Contrafacerea medicamentelor constă în falsificarea produselor originale prin reproducerea frauduloasă a acestora, reprezentând lezarea dreptului titularului prin fabricarea, folosirea sau punerea în circulație, fără încuviințare, a produselor protejate sau orice încălcare a drepturilor titularului. În acest sens, se constată că activitatea de contrafacere înseamnă producerea medicamentelor, prin imitarea produselor originale protejate, pentru a determina cumpărătorul să accepte produsul contrafăcut ca fiind original.

Rezultă că elementul material al infracțiunii este reprezentat de acțiunea care indică diferitele modalități de săvârșire a actelor de falsificare, contrafacere sau substituire a produselor, fiind suficient să se comită doar o singură acțiune de acest gen.

De asemenea, elementul material este îndeplinit în situația în care alimentele, băuturile, medicamentele ori alte produse falsificate, contrafăcute sau substituite îndeplinesc condiția ca acestea să fie vătămătoare sănătății, în momentul realizării uneia dintre modalitățile indicate[5].

Norma penală nu condiționează incriminarea faptei de *vânzare* sau de *consumare* a acestor produse și nici de *îmbolnăvirea* consumatorilor.

---

[1] *Faptele de oferire spre vânzare* și de *expunere spre vânzare* reprezintă modalități distincte ale infracțiunii prevăzute de art. 357, care nu echivalează cu fapta de *vânzare* (*comercializare*) a acestora cunoscând că sunt alterate, reglementată de art. 358.

[2] Cele mai frecvent falsificate produse sunt: vinul, mierea, vasele de bucătărie cu înveliș ceramic, parfumul și carnea, iar cele mai des contrafăcute medicamente: tratamente împotriva cancerului, antibiotice, pastile pentru dietă.

[3] Prepararea de alimente din produse alterate.

[4] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 551.

[5] Noul Cod penal nu mai incriminează infracțiunea de *înșelăciune cu privire la calitatea mărfurilor* (art. 297 din legea penală anterioară), reprezentată de falsificarea sau substituirea de mărfuri sau orice alte produse, precum și expunerea spre vânzare sau vânzarea de asemenea bunuri, cunoscând că sunt falsificate ori substituite, iar conținutul constitutiv al infracțiunii de înșelăciune prevăzute de art. 357 C. pen. nu se confundă cu conținutul constitutiv al infracțiunii de înșelăciune prevăzute de art. 244 C. pen.

În noul conținut al infracțiunii se prevede *expunerea spre vânzare* a alimentelor, băuturilor, medicamentelor ori altor produse falsificate, substituite sau contrafăcute, fără a fi menționată și *vânzarea* acestor produse, cum a prevăzut legea penală anterioară (art. 313).

Expunerea spre vânzare a acestor produse constă în acțiunea de prezentare în locuri vizibile, fără a fi condiționată de eventuala achiziționare de către persoanele interesate.

Descoperirea unor astfel de produse aflate în mijloace de transport, în depozite sau locuri unde consumatorii nu au acces, care *nu au fost preparate, contrafăcute, substituite, oferite sau expuse spre vânzare de către transportator sau depozitar,* chiar dacă sunt vătămătoare sănătății, nu formează conținutul infracțiunii prevăzute de art. 357, ci constituie o eventuală *contravenție*.

Cerințe esențiale. Infracțiunea este condiționată de *cerința existenței normelor speciale* care să reglementeze condițiile privind prepararea, contrafacerea, substituirea, oferirea sau expunerea spre vânzare a produselor originale, iar aceste fapte vor fi sancționate penal.

O altă *cerință esențială* constă în caracterul *vătămător sănătății* al alimentelor, băuturilor, medicamentelor ori produselor falsificate, contrafăcute sau substituite.

Urmarea imediată a infracțiunii este reprezentată de *crearea stării de pericol pentru sănătatea persoanelor* care ar putea consuma produsele preparate, contrafăcute, substituite, oferite sau expuse de către subiectul activ spre vânzare (alimente, băuturi, medicamente ori alte produse), dacă acestea sunt vătămătoare.

În situația în care consumul acestor produse a determinat lezarea integrității corporale sau moartea victimei, va exista *concursul de infracțiuni* între infracțiunea de falsificare sau substituire de alimente ori alte produse (art. 357) și vătămarea corporală din culpă (art. 196) sau uciderea din culpă (art. 192).

Infracțiunea analizată nu presupune și îmbolnăvirea unei persoane sau a populației, în urma consumării produselor, ci doar crearea stării de pericol.

Legătura de cauzalitate trebuie să existe între acțiunile săvârșite de subiectul activ și urmarea imediată, adică producerea stării de pericol de către elementul material al infracțiunii (acțiunea incriminantă).

b) Latura subiectivă este formată din elementul subiectiv și cerințe esențiale.

Elementul subiectiv constă numai în comiterea faptei cu *intenție (directă, indirectă). Culpa* nu este prevăzută de lege.

Cerințe esențiale. Legea nu prevede în conținutul constitutiv al infracțiunii *mobilul sau scopul* acțiunii ilicite, astfel că, în situația în care este identificat în modul de activitate al subiectului activ, va fi evaluat la individualizarea judiciară a pedepsei.

Dacă subiectul activ s-a aflat în *eroare* cu privire la existența unei stări, situații împrejurări în legătură cu modul de preparare, oferire sau expunere spre vânzare a acestor produse, nu va exista infracțiune.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Formele infracțiunii

a) Actele de pregătire (preparatorii) nu sunt incriminante și, ca atare, nu sunt pedepsite.

b) Tentativa nu este incriminată, astfel că nu va fi pedepsită.

c) Consumarea infracțiunii se produce în momentul săvârșirii uneia dintre acțiunile incriminate de norma legală, pentru existența infracțiunii fiind suficientă *o singură acțiune*.

În situația în care subiectul activ săvârșește mai multe acțiuni din categoria celor incriminate, la diferite intervale de timp și cu aceeași rezoluție delictuală, aceste fapte formează conținutul constitutiv al unei *infracțiuni continuate*.

d) Epuizarea infracțiunii se realizează în momentul săvârșirii ultimei acțiuni care formează conținutul constitutiv al infracțiunii continuate.

B. Modalitățile infracțiunii

a) Modalități normative simple. Infracțiunea de falsificare sau substituire de alimente ori alte produse prevede trei *modalități normative* de săvârșire a infracțiunii:

- *prepararea* de alimente, băuturi ori alte produse falsificate sau substituite, precum și de medicamente contrafăcute sau substituite;
- *oferirea* spre vânzare a acestor produse;
- *expunerea* acestor produse spre vânzare.

b) Norma legală nu prevede **modalități normative agravate**.

c) Modalitățile de fapt sunt numeroase în raport cu împrejurările concrete de săvârșire a faptelor incriminate.

C. Sancțiuni

Faptele incriminate în art. 357 alin. (1), care privesc alimentele, băuturile ori alte produse falsificate sau substituite, se pedepsesc cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă și interzicerea exercitării unor drepturi, iar cele prevăzute în alin. (2), care privesc medicamentele contrafăcute sau substituite, se pedepsesc cu închisoare de la 6 luni la 5 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Incriminarea prevăzută în art. 357, reprezentând *falsificarea sau substituirea de alimente, băuturi ori alte produse*, prezintă unele asemănări cu *acțiunea de vânzare* de alimente, băuturi sau alte produse alterate ori cu perioada de valabilitate depășită, prevăzută în art. 358 (*comercializarea de produse alterate*).

Potrivit art. 357, sunt pedepsite faptele de preparare sau expunere spre vânzare a alimentelor, băuturilor ori a altor produse falsificate sau substituite, dacă sunt vătămătoare sănătății, iar în art. 358 sunt incriminate acțiunile concrete de *vânzare* a acestor produse, la care se adaugă punerea în consum a cărnii sau a produselor din carne, provenite din tăieri de animale sustrase controlului veterinar.

Spre deosebire de reglementarea prevăzută în art. 357, în art. 358, acțiunile incriminate se pedepsesc doar dacă este îndeplinită condiția ca subiectul activ *să fi cunoscut* că alimentele, băuturile, medicamentele ori alte produse sunt alterate ori că acestea prezintă perioada de valabilitate depășită [alin. (1) și (3)] sau că produsele din carne proveneau din tăieri de animale sustrase controlului veterinar [alin. (2)]. În art. 358, această condiție este prevăzută în mod explicit în conținutul constitutiv al infracțiunii, spre deosebire de formularea art. 357, care nu prevede această cerință esențială.

B. Aspecte procesuale

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu, urmărirea penală fiind realizată de organele de cercetare penală, iar judecata în primă instanță este de competența judecătoriei.

7. Procedee legislative și situații tranzitorii

A. Procedee legislative

Infracțiunea de falsificare sau substituire de alimente ori alte produse (art. 357) a fost prevăzută și în **Codul penal din 1864**, sub forma incriminării falsificării băuturilor de către cărăuși (art. 331).

În **Codul penal din 1936** a fost incriminată fapta de preparare, falsificare sau de deținere de alimente sau băuturi periculoase pentru sănătatea publică[1], precum și a altor lucruri sau substanțe falsificate sau alterate.

B. Situații tranzitorii

Sub aspectul cuantumului pedepselor, art. 357 C. pen. este mai favorabil decât reglementarea din legea penală anterioară (art. 313), astfel că nu se creează probleme în legătură cu modul de aplicare a noilor dispoziții legale.

Comercializarea de produse alterate

Art. 358. (1) Vânzarea de alimente, băuturi sau alte produse cunoscând că sunt alterate ori cu perioada de valabilitate depășită, dacă sunt vătămătoare sănătății, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează punerea în consum de carne sau produse din carne, provenite din tăieri de animale sustrase controlului veterinar, dacă sunt vătămătoare sănătății.

(3) Vânzarea de medicamente cunoscând că sunt contrafăcute, alterate ori cu perioada de valabilitate depășită, dacă sunt vătămătoare sănătății ori și-au pierdut în tot sau în parte eficiența terapeutică, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Iancu Tănăsescu)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Spre deosebire de legea penală anterioară, care a incriminat, în art. 313, *falsificarea de alimente sau alte produse*, privind *prepararea* de alimente ori băuturi falsificate, alterate sau interzise consumului, expunerea sau vânzarea acestora [alin. (1)], *falsificarea* sau *substituirea* altor mărfuri sau produse falsificate [alin. (2)] și *punerea în consum* de carne sau produse din carne, provenite din tăieri de animale sustrase controlului veterinar, dacă a avut ca urmare îmbolnăvirea unei persoane [alin. (3)], în noul Cod penal s-a procedat la incriminarea *falsificării sau substituirii de alimente, medicamente ori alte produse* (art. 357), separat de infracțiunea de *comercializare de produse alterate* (art. 358).

2. Concept și caracterizare

Așa cum rezultă din formularea art. 358, sancționarea subiectului activ este condiționată de necesitatea *cunoașterii faptului că produsele sunt alterate ori cu*

[1] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 553.

perioada de valabilitate depășită [alin. (1)] ori că *punerea în consum de carne* sau produse din carne, provenite din tăieri de animale sustrase controlului veterinar [alin. (2)] sau că *medicamentele au fost puse în vânzare*, deși erau contrafăcute, alterate ori cu perioada de valabilitate depășită [alin. (3)].

De asemenea, existența infracțiunii este condiționată și de împrejurarea că subiectul activ a cunoscut că produsele menționate *sunt vătămătoare sănătății, iar medicamentele și-au pierdut în tot sau în parte eficiența terapeutică.*

Prin *vânzarea de alimente*, băuturi sau alte produse se înțelege acțiunea de a înstrăina, contra plată, aceste mărfuri și produse unor cumpărători.

Alterarea produselor înseamnă descompunerea alimentelor, băuturilor sau altor produse sub influența agenților microbieni și, din această cauză, produsele își schimbă aspectul și calitățile nutritive, devenind dăunătoare sănătății.

Prin termenul de *perioada de valabilitate depășită* se înțelege împlinirea termenului de garanție până la care alimentele, băuturile, medicamentele sau alte produse își păstrează calitățile recomandate și garantate de producător. După împlinirea termenului recomandat, valoarea nutritivă a alimentelor se degradează, devenind periculoase pentru consum, iar medicamentele își reduc în parte sau total eficiența terapeutică și, implicit, valoarea economică.

Tăierile de animale sustrase controlului veterinar înseamnă sacrificarea frauduloasă a animalelor fără a fi supuse controlului privind starea de sănătate a acestora.

În situația în care produsele din carne provin din tăieri de animale supuse controlului veterinar, însă, în momentul preparării sau al punerii în consum, sunt denaturate ca urmare a contaminării cu o boală infectocontagioasă, vor fi aplicabile dispozițiile prevăzute în alin. (1).

3. Elemente preexistente

Pentru a exista infracțiunea analizată este necesar să se verifice că alimentele, băuturile, medicamentele sau alte produse, pe care subiectul activ le comercializează, sunt alterate ori cu perioada de valabilitate depășită, devenind vătămătoare sănătății.

Tot astfel, infracțiunea presupune punerea în consum de carne sau produse din carne, provenite din tăieri de animale sustrase controlului veterinar ori a unor medicamente alterate sau cu perioada de valabilitate depășită, deoarece sunt vătămătoare sănătății.

A. Obiectul juridic special al infracțiunii este reprezentat de relațiile sociale privind ocrotirea sănătății publice prin interzicerea vânzării de produse alterate ori cu perioada de valabilitate depășită, dacă sunt vătămătoare sănătății, asigurându-se, astfel, respectarea condițiilor privind calitatea produselor alimentare, a băuturilor, a medicamentelor și altor produse folosite în consumul populației[1].

B. Obiectul material

Infracțiunea are ca *obiect material alimentele, băuturile sau alte produse* [alin. (1)], *carnea sau produsele din carne,* provenite din tăieri de animale sustrase

[1] Obiectul juridic al infracțiunii prevăzute de art. 358 vizează doar respectarea condițiilor calitative ale alimentelor, băuturilor, cărnii, produselor din carne, medicamentelor sau ale altor produse supuse spre *vânzare*, iar nu și *prepararea* sau *substituirea* acestora, activitate care formează conținutul infracțiunii prevăzute în art. 357 C. pen.

controlului veterinar [alin. (2)] *și medicamentele contrafăcute, alterate* ori cu *perioada de valabilitate depășită* [alin. (3)].

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiectul activ al infracțiunii este reprezentat de orice persoană fizică sau juridică vinovată de săvârșirea uneia sau mai multor acțiuni incriminate de lege.

b) Subiectul pasiv principal este statul, iar **subiectul pasiv secundar** al infracțiunii este reprezentat de persoana care a suferit o vătămare a sănătății ca urmare a consumului produselor alterate, contrafăcute ori cu perioada de valabilitate depășită sau sustrase controlului veterinar.

D. Participația penală este posibilă sub orice formă: *coautorat, instigare* sau *complicitate*.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv.**

A. Situația premisă

Pentru existența conținutului infracțiunii de comercializare de produse alterate este necesar *să existe norme speciale* prin care se stabilesc condițiile și modalitățile legale de vânzare sau de punere în consum a alimentelor, băuturilor, produselor din carne și medicamentelor, astfel încât să se asigure respectarea normelor sanitare privind protejarea sănătății populației și respectarea activităților comerciale legale.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă a infracțiunii are ca elemente componente: elementul material, cerințe esențiale, urmarea imediată și legătura de cauzalitate.

Elementul material constă în incriminarea faptelor de *vânzare* de alimente, băuturi sau alte produse [art. 358 alin. (1)], *punerea* în consum de carne sau produse din carne, provenite din tăieri de animale sustrase controlului veterinar [art. 358 alin. (2)] și *vânzarea de medicamente* contrafăcute, alterate ori cu perioada de valabilitate depășită [art. 358 alin. (3)].

Cerințe esențiale. Pentru existența infracțiunii de comercializare de produse alterate (art. 358) se prevede necesitatea existenței unor cerințe esențiale reprezentate de faptul ca subiectul activ să fi cunoscut că produsele supuse vânzării sunt *alterate* ori cu *perioada de valabilitate* depășită [alin. (1)], că punerea în consum de carne sau produse din carne provenite din tăieri de animale sustrase controlului veterinar [alin. (2)] sau că medicamentele sunt contrafăcute[1], alterate ori cu perioada de valabilitate depășită [alin. (3)].

Urmarea imediată a săvârșiri uneia dintre acțiunile incriminate constă în crearea stării de pericol, deoarece aceste produse sunt vătămătoare sănătății.

Legătura de cauzalitate există între săvârșirea de către subiectul activ a uneia sau mai multor acțiuni incriminate și crearea stării de pericol reprezentate de vătămarea sănătății subiectului pasiv.

b) Latura subiectivă constă în elementul subiectiv și cerințe esențiale.

Elementul subiectiv[2] al infracțiunii presupune săvârșirea cu intenție directă sau indirectă a acțiunilor incriminate, în sensul că subiectul activ vinde produsele

---

[1] Dacă în art. 357 alin. (2) se incriminează acțiunea de preparare, oferire sau expunere spre vânzare de medicamente contrafăcute, prin art. 358 alin. (3) s-a incriminat acțiunea de vânzare de medicamente cunoscând că sunt contrafăcute.

[2] Dacă subiectul activ vinde produsele, însă nu cunoaște că acestea sunt alterate, contrafăcute, cu perioada de valabilitate depășită sau că sunt sustrase controlului veterinar, fapta nu întrunește elementele constitutive ale infracțiunii, ci reprezintă o contravenție.

cunoscând că sunt alterate, contrafăcute, cu perioada de valabilitate depășită sau că sunt sustrase controlului veterinar. Fapta săvârșită din culpă nu întrunește elementele constitutive ale infracțiunii, astfel că nu va fi sancționată penal, ci în conformitate cu dispozițiile care reglementează contravențiile.

Cerințe esențiale nu există. *Mobilul* și *scopul*, dacă sunt identificate în mod concret, vor fi evaluate în cadrul individualizării judiciare a pedepsei.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Formele infracțiunii

a) Actele de pregătire (preparatorii) și **tentativa** nu sunt incriminate și, ca atare, nu se pedepsesc.

b) Consumarea infracțiunii se realizează în momentul în care are loc vânzarea sau punerea în consum a alimentelor, băuturilor, a produselor din carne sau medicamentelor care nu corespund condițiilor legale.

c) Epuizarea infracțiunii este reprezentată de ultima acțiune care finalizează rezultatul acesteia.

B. Modalitățile infracțiunii

a) Modalități normative simple. Infracțiunea nu prevede decât modalitatea simplă de realizare, iar *modalitățile normative agravate* nu există.

b) Modalitățile de fapt sunt numeroase în raport de împrejurările concrete în care sunt săvârșite acțiunile infracționale.

C. Sancțiuni

Pedeapsa prevăzută pentru alin. (1) și (2) este închisoarea de la 6 luni la 3 ani sau amenda și interzicerea exercitării unor drepturi, iar pentru faptele prevăzute în alin. (3), pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani și interzicerea executării unor drepturi.

Limitele pedepselor prevăzute în legea penală anterioară (art. 313) erau mai mari, respectiv închisoarea de la 3 la 10 ani.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Conținutul constitutiv al infracțiunii de *comercializare de produse alterate* (art. 358) este asemănător cu dispozițiile art. 357 sub aspectul obiectului juridic special, reprezentat de relațiile sociale privind sănătatea publică, ambele făcând parte din același capitol.

Deosebirile dintre aceste infracțiuni există sub aspectul laturii obiective și a limitelor sancțiunilor aplicate.

B. Aspecte procesuale

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu, urmărirea penală se efectuează de organele de cercetare penală, competența judecării în prima instanță revenind judecătoriei.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

Infracțiunea de comercializare de produse alterate, având un conținut simplificat, a fost reglementată în **Codul penal din 1864**, în art. 247, care sancționa vinderea de băuturi prefăcute[1].

[1] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 553.

În **Codul penal din 1936** s-a incriminat fapta de preparare, falsificare sau deținere de substanțe alimentare, de băuturi periculoase pentru sănătatea publică, precum și a altor lucruri sau substanțe (art. 379), iar în art. 380 s-a incriminat fapta de vânzare a substanțelor sau a băuturilor falsificate sau alterate.

B. Situații tranzitorii

În urma preluării și modificării conținutului legii penale anterioare (art. 313), în art. 358 C. pen. se constată că nu există probleme privind modul de aplicare a noilor dispoziții penale.

Sub aspectul pedepselor aplicate, se constată că dispozițiile din noul Cod penal sunt mai favorabile față de dispozițiile art. 313 din legea penală anterioară, deoarece nu prevăd modalități agravate, iar limitele pedepselor cu închisoarea sunt mai reduse, în art. 358 alin. (1) fiind prevăzută și pedeapsa amenzii.

Traficul de produse sau substanțe toxice

Art. 359. (1) Producerea, deținerea, precum și orice operațiune privind circulația produselor ori substanțelor toxice, cultivarea în scop de prelucrare a plantelor care conțin astfel de substanțe ori experimentarea produselor sau substanțelor toxice, fără drept, se pedepsesc cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Tentativa se pedepsește.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Iancu Tănăsescu)

1. Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară

Noul Cod penal a modificat denumirea marginală a normei penale anterioare (art. 312) din „Traficul de substanțe toxice" în „Traficul de produse sau substanțe toxice" (art. 359).

De asemenea, prin noua reglementare s-a menținut, cu modificări neesențiale, conținutul normei penale anterioare [art. 312 alin. (1)], cu excepția limitelor de pedeapsă, care, în noua formulare, sunt mai reduse (închisoare de la 2 ani la 7 ani), față de pedeapsa anterioară (închisoare de la 3 ani la 15 ani). Noul Cod penal redenumește pedeapsa complementară a *interzicerii unor drepturi* în *interzicerea exercitării unor drepturi*.

2. Concept și caracterizare

Deși denumirea marginală a infracțiunii constă în „Traficul de produse sau substanțe toxice", ceea ce ar sugera incriminarea numai a unei asemenea activități, în realitate, în conținutul constitutiv al infracțiunii sunt incriminate și alte fapte ca *producerea, deținerea, precum și orice operațiune privind circulația produselor ori substanțelor toxice, cultivarea în scop de prelucrare a plantelor care conțin astfel de substanțe ori experimentarea acestora, fără drept*.

Constatându-se că în modul de reglementare a normei penale s-au reținut doar faptele care au legătură cu substanțele toxice, deși din normele tehnice de prezentare a acestora rezultă că fac parte din categoria substanțelor periculoase, apreciem că dispozițiile art. 359 trebuiau să reglementeze această categorie de substanțe.

3. Elemente preexistente

Pentru a se reține infracțiunea prevăzută de art. 359, este necesar să existe *norme speciale* care reglementează *traficul de produse sau substanțe toxice, precum și producerea, deținerea, circulația, cultivarea ori experimentarea în scop de prelucrare* a plantelor care conțin substanțe toxice, măsurile și condițiile legale de fabricare și circulație a acestora.

Prin legea specială se permite producerea, deținerea sau orice operațiune privind circulația produselor sau substanțelor toxice, în scop uman, veterinar, științific și industrial pe baza autorizației eliberate de Ministerul Sănătății.

În opinia noastră, atât denumirea marginală, cât și conținutul infracțiunii sunt incomplete, în sensul că substanțele și produsele toxice fac parte din categoria substanțelor periculoase, astfel că denumirea corectă ar fi fost „Trafic de produse sau substanțe periculoase", pentru care există reglementări speciale, atât la nivel european, cât și național (Regulamentul (CE) nr. 1272/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 16 decembrie 2008 privind clasificarea, etichetarea și ambalarea substanțelor și amestecurilor; Regulamentul (CE) nr. 689/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 iunie 2008 privind exportul și importul de produse chimice periculoase; Baza de date europeană EDEXIM pentru importul-exportul substanțelor periculoase; H.G. nr. 1408/2008 privind clasificarea, ambalarea și etichetarea substanțelor periculoase; H.G. 937 din 1 septembrie 2010 privind clasificarea, ambalarea și etichetarea la introducerea pe piață a preparatelor periculoase; Legea nr. 263/2005 pentru modificarea și completarea Legii nr. 360/2003 privind regimul substanțelor și preparatelor chimice periculoase[1]; Directiva Consiliului 87/217/CEE din 19 martie 1987 privind prevenirea și reducerea poluării mediului cu azbest).

În aceste dispoziții sunt cuprinse și substanțele și preparatele toxice (de exemplu, substanțele și preparatele care, prin inhalare, înghițire sau penetrare cutanată, chiar și în cantități mici, pot provoca moartea ori afecțiuni acute sau cronice ale sănătății[2]) pentru care producătorii, distribuitorii, utilizatorii, importatorii și exportatorii care desfășoară activități cu aceste produse sunt obligați să ia măsurile corespunzătoare pentru asigurarea și protejarea sănătății oamenilor, animalelor și a mediului, precum și pentru prevenirea oricăror sustrageri ori deturnarea acestora din circuitul legal.

Persoanele indicate în dispozițiile legale anterioare au obligația, în baza normelor prevăzute de H.G. nr. 1408/2008, să adopte aceleași măsuri și în ceea ce privește următoarele substanțe și preparate considerate periculoase: substanțele și preparatele explozive, oxidante, cele extrem de inflamabile, foarte inflamabile, inflamabile, cele foarte toxice, toxice, nocive, cele corozive, iritante, sensibilizante, substanțele și preparatele cancerigene, mutagene, cele toxice pentru reproducere și cele periculoase pentru mediu.

---

[1] Legea nr. 360/2003 privind regimul substanțelor și preparatelor chimice periculoase prevede obligația pentru producătorii, distribuitorii, utilizatorii, importatorii și exportatorii care desfășoară activități cu substanțe și preparate toxice și foarte toxice să ia măsurile corespunzătoare pentru asigurarea protejării sănătății oamenilor, animalelor și a mediului, precum și pentru prevenirea oricăror sustrageri de astfel de substanțe și preparate ori deturnarea acestora din circuitul legal.

[2] H.G. nr. 1408/2008 privind clasificarea, ambalarea și etichetarea substanțelor periculoase.

Modul de deținere, transport și folosire a substanțelor toxice este reglementat și prin Legea nr. 360/2003[1] privind regimul substanțelor și preparatelor chimice periculoase, modificată prin Legea nr. 263/2005, în sensul stabilirii principiilor și regulilor desfășurării activităților legale, fără mențiunea că încălcarea acestora atrage răspunderea penală a celor vinovați[2]. Sancționarea penală a încălcării dispozițiilor tehnice în legătură cu domeniul substanțelor și produselor periculoase este prevăzută în Legea nr. 265/2006 pentru aprobarea O.U.G. nr. 195/2005 privind protecția mediului, cu modificările și completările ulterioare[3].

Producătorii, distribuitorii, utilizatorii, importatorii și exportatorii care desfășoară activități cu substanțe și preparate toxice și foarte toxice sunt obligați să ia măsurile corespunzătoare pentru asigurarea și protejarea sănătății oamenilor, animalelor și a mediului, precum și pentru prevenirea oricăror sustrageri de astfel de substanțe și preparate ori deturnarea acestora din circuitul legal.

---

[1] Art. 24[1] din Legea nr. 360/2003 privind regimul substanțelor și preparatelor chimice periculoase, publicată în M. Of. nr. 635 din 5 septembrie 2003, cu modificările și completările ulterioare, a fost abrogat prin art. 138 din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal.

[2] Legea nr. 360/2003, republicată în M. Of. nr. 178 din 12 martie 2014, act aplicabil din 15 martie 2014.

[3] Extras din art. 98 din O.U.G. nr. 195/2005 privind protecția mediului, cu modificările și completările ulterioare: (...) (2) Constituie infracțiuni și se pedepsesc cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă următoarele fapte, dacă au fost de natură să pună în pericol viața ori sănătatea umană, animală sau vegetală:

a) poluarea prin evacuarea, în atmosferă sau pe sol, a unor deșeuri ori substanțe periculoase;

(...)

d) importul și exportul unor substanțe și preparate periculoase interzise sau restricționate;

(...)

f) producerea, livrarea sau utilizarea îngrășămintelor chimice, precum și a oricăror produse de protecție a plantelor neautorizate, pentru culturi destinate comercializării;

(...)

g) nerespectarea interdicțiilor privind utilizarea pe terenuri agricole de produse de protecție a plantelor sau îngrășăminte chimice.

(3) Constituie infracțiuni și se pedepsesc cu închisoare de la 6 luni la 3 ani următoarele fapte, dacă au fost de natură să pună în pericol viața ori sănătatea umană, animală sau vegetală:

a) nesupravegherea și neasigurarea depozitelor de deșeuri și substanțe periculoase, precum și nerespectarea obligației de depozitare a îngrășămintelor chimice și produselor de protecție a plantelor numai ambalate și în locuri protejate;

b) producerea sau importul în scopul introducerii pe piață, precum și utilizarea unor substanțe și preparate periculoase fără respectarea prevederilor actelor normative în vigoare și introducerea pe teritoriul României a deșeurilor de orice natură în scopul eliminării acestora;

c) transportul și tranzitul de substanțe și preparate periculoase, cu încălcarea prevederilor legale în vigoare;

d) desfășurarea de activități cu organisme modificate genetic sau produse ale acestora, fără a solicita și a obține acordul de import/export sau autorizațiile prevăzute de reglementările specifice;

e) cultivarea plantelor superioare modificate genetic în vederea testării sau în scop comercial, fără înregistrarea prevăzută de lege.

(4) Constituie infracțiuni și se pedepsesc cu închisoare de la un an la 5 ani următoarele fapte, dacă au fost de natură să pună în pericol viața ori sănătatea umană, animală sau vegetală:

(...)

b) descărcarea apelor uzate și a deșeurilor de pe nave sau platforme plutitoare direct în apele naturale ori provocarea, cu știință, de poluare, prin evacuarea sau scufundarea în apele naturale, direct ori de pe nave sau platforme plutitoare, a unor substanțe ori deșeuri periculoase.

(...)

(6) Tentativa se pedepsește.

Dispozițiile art. 359 nu mai prevăd în conținutul lor termenul de *substanțe stupefiante*, existent în legea penală anterioară [art. 312 alin. (3)], acesta nu face parte din sintagma *„ori a substanțelor toxice"*, deoarece *pentru acestea există lege specială*[1] prin care se relevă periculozitatea stupefiantelor, în sensul că prin consum repetat se creează obișnuința consumatorului, acesta având tendința de a mări doza de consum (haşiș, opiu, cocaină, heroină).

A. Obiectul juridic special este reprezentat de relațiile sociale privind ocrotirea sănătății publice prin stabilirea condițiilor speciale de desfășurare a operațiunilor de producere, deținere și circulație a produselor ori substanțelor toxice, cultivarea în scop de prelucrare a plantelor care conțin substanțe toxice ori experimentarea acestora, fără drept.

B. Obiectul material îl constituie produsele sau substanțele toxice fabricate și plantele care conțin astfel de substanțe.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiect activ al infracțiunii este *orice persoană* care realizează vreuna dintre acțiunile incriminate în conținutul infracțiunii de trafic de produse sau substanțe toxice.

Necesitatea unei calificări a subiectului activ apare doar în cazul *experimentării* produselor sau substanțelor toxice, asemenea fapte implicând experiența profesională și folosirea unor procedee tehnice de fabricare și prelucrare a materiei prime în vederea obținerii de substanțe toxice.

Astfel de acțiuni se realizează în cadrul unor laboratoare de către persoane calificate, care cunosc procedeele tehnice și urmăresc ca, prin prelucrarea plantelor ori prin experimentarea produselor să obțină substanțe toxice.

b) Subiect pasiv principal al infracțiunii este statul, în calitate de garant al asigurării sănătății publice, cât și ca urmare a afectării activității economice și sociale prin acțiunile subiectului activ de trafic de produse sau substanțe toxice. **Subiect pasiv secundar** este persoana a cărei sănătate a fost vătămată de produsele ori substanțele toxice ca urmare a operațiunilor desfășurate de subiectului activ.

D. Participația penală este posibilă, deoarece activitatea infracțională implică frecvent, alături de autor, și prezența altor persoane, în calitate de *coautori*, *complici* sau *instigatori*.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația permisă; B. conținutul constitutiv.**

A. Situația premisă

Infracțiunea are ca situație premisă orice fel de operațiune privind traficul[2] de produse sau substanțe toxice, în alte scopuri și condiții decât cele prevăzute în legislația specială.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: a) latura obiectivă; b) latura subiectivă.

a) Latura obiectivă a infracțiunii se compune din element material, cerințe esențiale, urmarea imediată și legătura de cauzalitate.

Elementul material este reprezentat de acțiunile de *producere, deținere, circulație* a produselor ori substanțelor toxice, *cultivarea* în scop de prelucrare a

[1] Legea nr. 143 din 26 iulie 2000 privind prevenirea și combaterea traficului și consumului ilicit de droguri.

[2] Vintilă Dongoroz și colab., *op. cit.*, vol. IV, p. 610; Alexandru Boroi, *Drept penal...*, *op. cit.*, p. 552.

plantelor care conțin substanțe toxice ori *experimentarea* produselor sau substanțelor toxice fără drept.

Substanța toxică este definită ca elementul chimic și compușii săi în stare naturală sau obținuți printr-un proces de producție, care prin inhalare, înghițire sau penetrare cutanată, chiar și în cantități mici, poate provoca moartea ori afecțiuni acute sau cronice ale sănătății.;

Producerea substanțelor toxice înseamnă crearea, fabricarea sau realizarea unor compuși chimici (substanțe și preparate).

Prin *produse toxice* se înțeleg bunurile materiale cu un conținut otrăvitor rezultat în urma prelucrării unor plante ori a experimentării unor substanțe toxice.

Deținerea substanțelor și produselor toxice înseamnă păstrarea sau depozitarea acestora fără drept.

Circulația produselor ori substanțelor toxice înseamnă deplasarea acestora, fără drept.

Prin *orice operațiune privind circulația produselor ori substanțelor toxice* se înțelege orice activitate prestată de subiectul activ în vederea realizării unui scop infracțional, sancționat de norma penală.

Cultivarea în scop de prelucrare a plantelor constă în semănarea și îngrijirea plantelor care conțin substanțe toxice, pentru a deveni materia primă a obținerii unor substanțe toxice, vătămătoare sănătății, în vederea prelucrării ori experimentării acestora.

Prin *experimentarea produselor* sau *a substanțelor toxice* se înțelege folosirea procedeelor de laborator prin care plantele care conțin substanțe sau produse toxice sunt modificate, fără autorizație legală, devenind vătămătoare sănătății.

Desfășurarea activităților de producere, deținere, circulație, cultivare, prelucrare și experimentare a produselor ori a substanțelor toxice, fără drept, cu nesocotirea condițiilor și măsurilor adoptate prin legi speciale, formează conținutul infracțiunii analizate.

Cerințe esențiale. Existența infracțiunii impune cerința esențială a executării acțiunilor de prelucrare, producere, deținere sau circulație a produselor ori a substanțelor toxice, cultivarea în scop de prelucrare a plantelor care conțin astfel de substanțe, precum și activitatea de experimentare cu produsele și substanțele toxice, fără drept.

Încălcarea acestor norme penale constituie infracțiunea de trafic de produse sau substanțe toxice.

Urmarea imediată a încălcării uneia sau a mai multor condiții, prevăzută în norma incriminatoare, determină ca rezultat direct punerea în pericol a sănătății publice prin existența posibilității de vătămare a sănătății uneia sau a mai multor persoane.

Legătura de cauzalitate presupune să existe un raport între acțiunea săvârșită de către subiectul activ și urmarea imediată constând în punerea în pericol a sănătății publice.

b) Latura subiectivă este compusă din elementul subiectiv și cerințe esențiale.

Elementul subiectiv constă în săvârșirea cu intenție (*directă sau indirectă*) a infracțiunii, în sensul că subiectul activ, având reprezentarea consecințelor, acceptă și urmărește producerea acestora sau prevede rezultatul faptei și, deși nu îl urmărește, acceptă posibilitatea producerii lui.

Deoarece regulile privind regimul produselor sau substanțelor stupefiante fac parte din categoria actelor normative *extrapenale*, necunoașterea sau cunoașterea greșită a acestora poate constitui o *eroare de fapt, care reprezintă o cauză de neimputabilitate*.

Cerințe esențiale nu există. *Mobilul* și *scopul* nu sunt prevăzute în norma de incriminare, astfel că în situația în care sunt identificate, vor fi analizate în cadrul individualizării judiciare a pedepsei.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Formele infracțiunii

a) Actele de pregătire (preparatorii) nu sunt prevăzute, astfel că nu sunt sancționate de lege.

b) Tentativa este incriminată în alin. (2).

c) Consumarea infracțiunii are loc în momentul în care s-a produs urmarea imediată a uneia dintre acțiunile incriminate.

Faptele de *cultivare* în scop de *prelucrare* a plantelor care conțin substanțe toxice ori *experimentarea* produselor sau substanțelor toxice, fără drept, au caracter de *infracțiune continuă*.

d) Epuizarea infracțiunii se realizează în momentul săvârșirii ultimei acțiuni infracționale, care va determina și urmarea imediată.

B. Modalitățile infracțiunii

a) Incriminarea faptei cuprinde doar conținutul unor **modalități normative simple**, fără **modalități normative agravate**.

b) În funcție de modul concret de executare a acțiunilor incriminate, vor exista diverse **modalități de fapt**.

C. Sancțiuni

Pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Infracțiunea privind traficul de produse și substanțe toxice face parte din categoria infracțiunilor contra sănătății publice, prezentând elemente comune cu infracțiunile din această categorie, sub aspectul nerespectării măsurilor privind siguranța sănătății publice.

Sub aspectul sancționării tentativei, se aseamănă cu infracțiunile de infectare a apei și transmiterea SIDA.

În ceea ce privește deosebirile, se reține faptul că executarea operațiunilor incriminate, prin ele însele afectează sănătatea publică, fără a fi necesar să se dovedească îndeplinirea urmării imediate prejudiciabile, celelalte infracțiuni fiind condiționate de crearea pericolului iminent, de răspândire a bolii sau dacă produsele rezultate sunt vătămătoare sănătății.

B. Aspecte procesuale

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu, deoarece urmările periculoase ale infracțiunii afectează sănătatea publică, urmărirea penală realizându-se de *organele de cercetare penală, iar judecata* în primă instanță este de competența *judecătoriei*.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

Infracțiunea de *trafic de produse sau substanțe toxice* a fost reglementată pentru prima dată de **Codul penal din 1936**, sub aspectul incriminării acțiunii de preparare, procurare, deținere sau vânzare fără drept a plantelor care conțin substanțe toxice, dar și cultivarea plantelor care conțin astfel de substanțe (art. 382).

În art. 312 **C. pen. 1968** a fost preluat alin. (2) din art. 382 **C. pen. 1936**.

Prin Decretul nr. 496/1952 au fost stabilite produsele și substanțele toxice: acidul cianhidric, alcoolul metilic, clorul lichid, fosforul alb, iperita, nitroglicerina.

Prin H.G. nr. 1408/2008 privind substanțele toxice s-a stabilit metodologia de clasificare, ambalare și etichetare a substanțelor periculoase, iar prin H.G. nr. 937/2010, s-a stabilit clasificarea, ambalarea și etichetarea la introducerea pe piață a preparatelor periculoase, cu excepția substanțelor, plantelor și produselor toxice prevăzute în Anexele Legii nr. 143/2000.

Comunitatea europeană a adoptat mai mult directive, printre care indicăm: Directiva 2003/105/CE din 16 decembrie 2003 de modificare a Directivei 96/82/CE a Consiliului privind controlul asupra riscului de accidente majore care implică substanțe periculoase; Directiva 87/217/CEE privind prevenirea și reducerea poluării mediului cu azbest, Directiva 2001/18/CE privind introducerea deliberată în mediu a organismelor modificate genetic, astfel că în vederea compatibilizării depline a legislației naționale cu cea a Uniunii Europene s-au adoptat o serie de acte normative, printre care indicăm: O.U.G. nr. 43/2007 privind introducerea deliberată în mediu a organismelor modificate genetic.

B. Situații tranzitorii

Deși incriminarea în noul Cod penal a infracțiunii de trafic cu produse sau substanțe toxice (art. 359) este diferită față de cea prevăzută în norma penală anterioară (art. 312), nu vor exista probleme în aplicarea noilor dispoziții legale.

Sub aspectul pedepselor aplicate, noul Cod penal este legea penală mai favorabilă, deoarece prevede o pedeapsă mai ușoară (închisoarea de la 2 la 7 ani) față de cea existentă în diferitele modalități ale normei penale anterioare (închisoare de la 3 ani la 25 ani).

BCU IASI / CENTRU UNIVERSITAR

Capitolul VI

Infracțiuni contra siguranței și integrității sistemelor și datelor informatice

Generalități (art. 360-366)

COMENTARII (Prof. univ. dr. Ioana Vasiu)

1. Noul Cod penal în raport cu vechiul Cod penal

Acest capitol de infracțiuni contra siguranței și integrității sistemelor și datelor informatice nu are corespondent în vechiul Cod penal, grupa și infracțiunile componente fiind în totalitate preluate (cu mici modificări de sistematizare, respectiv schimbări nesemnificative de termeni-cheie) din Legea nr. 161/2003, a cărei sursă este Convenția europeană privind criminalitatea informatică (*Cybercrime Convention*).

2. Concept și caracterizare

Prevederea în noul Cod penal a infracțiunilor posibile sau facilitate de noile tehnologii ale informației și comunicațiilor, în special a infracțiunilor contra siguranței și integrității sistemelor și datelor informatice, constituie o acțiune necesară de armonizare a legislației noastre penale la cel mai înalt nivel cu legislația europeană și globală în domeniu, precum și reacția necesară la creșterea exponențială a acestui tip de infracționalitate[1].

Criminalitatea în cyberspațiu a crescut în sofisticare și prevalență[2], implicând, din ce în ce mai mult, crima organizată, *hackingul,* utilizarea *botnet*-urilor, furtul de date din interiorul organizațiilor și atacuri coordonate masive asupra infrastructurilor de informații critice, pagubele înregistrate din cauza acestui tip de criminalitate fiind în continuă creștere. Aceasta situație îngrijorează organizațiile în mod deosebit, ajungându-se la ideea de a lansa sateliți în spațiu, cu scopul de a crea un *backup* al tranzacțiilor[3].

Pe măsură ce societatea contemporană devine hyper-conectată, crește și prevalența criminalității informatice. Nici un stat nu poate de unul singur să elimine sau măcar să reducă problema infracționalității în cyberspațiu. Este nevoie de leadership partajat și determinare, un demers în acest sens fiind reprezentat de Convenția europeană (ETS no. 185), considerată un început pozitiv, dar care, mai ales în contextul evoluțiilor foarte dinamice din domeniul tehnologiilor informației și

[1] A se vedea: Federal Bureau of Investigations (FBI), *Facts and Figures 2013-2014*; Kaspersky Lab, *More users, more attacks: Kaspersky Lab stats show a surge in Bitcoin cybercrime*, 2014; Ben Dipietro, *Cybercrime 2014: More Attacks, More Boardroom Scrutiny*, Wall Street Journal, December 3, 2013.

[2] A se vedea, spre exemplu, Verizon, *Data Breaches Investigations Report*, 2013; Sophos, *Security Threat Report*, 2013.

[3] A se vedea *Bitcoin se pregătește să ajungă și în spațiu*, 2014, disponibil la *https://ro.stiri.yahoo.com/bitcoin-se-preg%C4%83te%C8%99te-s%C4%83-ajung%C4%83-%C8%99i-%C3%AEn-spa%C8%9Biu-080956164.html*.

comunicației, trebuie continuat și îmbunătățit în ceea ce privește detalierea elementelor necesare în cazul fiecărei infracțiuni, specificarea unor proceduri consistente[1].

Conform Hotărârii nr. 1040 din 13 octombrie 2010 (publicată în M. Of. nr. 721 din 28 octombrie 2010), prevenirea și combaterea criminalității informatice este obiectiv strategic. Importanța luptei împotriva acestui tip de criminalitate este subliniată și în H.G. nr. 271/2013 pentru aprobarea Strategiei de securitate cibernetică a României și a Planului de acțiune la nivel național privind implementarea Sistemului național de securitate cibernetică[2].

În noul Cod penal, legiuitorul a prevăzut grupa de infracțiuni contra confidențialității, integrității și disponibilității datelor și sistemelor informatice (în mod incomplet și oarecum redundant numită de legiuitorul nostru penal „Infracțiuni contra siguranței și integrității sistemelor și datelor informatice") în Capitolul VI al Titlului VII, numit „Infracțiuni contra siguranței publice". Capitolul cuprinde șase infracțiuni: accesul ilegal la un sistem informatic, interceptarea ilegală a unei transmisii de date informatice, alterarea integrității datelor informatice, perturbarea funcționării sistemelor informatice, transferul neautorizat de date informatice și operațiuni ilegale cu dispozitive sau programe informatice.

Legiuitorul noului Cod penal schimbă ușor, probabil din neatenție, titlul grupei (preluat corect din Convenția europeană privind criminalitatea informatică în legea de ratificare a acesteia din anul 2004, adică *„Infracțiuni contra confidențialității integrității și disponibilității sistemelor și datelor informatice"*), acesta fiind, cum am menționat mai sus, în noul Cod penal „Infracțiuni contra siguranței și integrității sistemelor și datelor informatice", omițând două concepte/elemente-cheie ale securității informatice. Infracțiunile sunt preluate, fără modificări semnificative, din Legea nr. 161/2003. Modificările privesc în principal regimul sancționatoriu, legiuitorul noului Cod penal propunând pedepse mai mici decât cele din Legea nr. 161/2003.

De remarcat că legiuitorul a preluat chiar și în Legea nr. 161/2003 (principala sursă de inspirație pentru noul Cod penal) numai parțial titlul subgrupei din Convenția europeană, omițând un concept/element-cheie: disponibilitatea datelor și sistemelor informatice – a se vedea Convenția privind criminalitatea informatică, Titlul I: *Offences against the confidentiality, integrity and availability of computer data and systems* (*„Infracțiuni contra confidențialității integrității și disponibilității sistemelor și datelor informatice"*). De altfel, și în Codul penal adoptat prin Legea nr. 301/2004, a cărui intrare în vigoare a fost amânată succesiv, până la abrogarea sa prin art. 446 alin. (2) din Legea nr. 286/2009, legiuitorul nostru a ales un titlu incomplet pentru acest capitol, și anume: Capitolul I – „Delicte contra confidențialității și integrității datelor și sistemelor informatice" (Titlul X – „Delicte contra datelor și sistemelor informatice").

Chiar dacă în Convenție se precizează că în dreptul național nu este necesar să apară *verbatim* conținutul acesteia, considerăm că omisiuni și imprecizii de acest tip pot duce la interpretări sau aplicări greșite sau incomplete ale prevederilor legale în practică.

---

[1] Imperfecțiunile Convenției Europene în domeniu și discuțiile de adaptare a acesteia la nevoile prezentului în lupta împotriva criminalității informatice sau de adoptare a unui alt mecanism global în domeniu s-au concretizat într-o serie de inițiative, cum ar fi *ITU Toolkit*, disponibil la *http://www.itu.int/ITU-D/cyb/cybersecurity/projects/cyberlaw.html*; a se vedea și studiul lui Michael A. Vatis, *The Council of Europe Convention on Cybercrime*, Proceedings of a Workshop on Deterring CyberAttacks: Informing Strategies and Developing Options for U.S. Policy, disponibil la *http://www.nap.edu/catalog/12997.html*.

[2] Publicată în M. Of. nr. 296 din 23 mai 2013.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic generic sau de grup al infracțiunilor din acest capitol îl constituie relațiile sociale a căror naștere și dezvoltare este condiționată de siguranța și integritatea sistemelor informatice sau cum mai exact precizează legiuitorul european în Convenția privind criminalitatea informatică: confidențialitatea, integritatea și disponibilitatea datelor și sistemelor informatice. Aceste elemente fundamentale ale securității sistemelor și datelor informatice apar și în cea mai recentă propunere de Tratat global privind securitatea și criminalitatea informatică[1].

Cerințele de securitate ale sistemelor informatice, foarte complexe, au la bază numeroase aspecte operaționale, economice, tehnice, politice, legale, societale și umane; dintre acestea, lupta împotriva criminalității informatice reprezintă un element fundamental[2].

Conform multor autori[3], securitatea în domeniul sistemelor informatice se referă, în primul rând, la *confidențialitate*, *integritate* și *disponibilitate*[4].

Confidențialitatea este un atribut care se referă la *datele* informatice și vizează prevenirea accesului fără drept la date informatice. Datele informatice pot avea o valoare economică importantă, ceea ce poate duce la atacuri informatice care vizează accesul neautorizat la acestea, implicit încălcarea confidențialității lor. Datorită caracteristicilor sistemelor informatice[5], atacurile care vizează încălcarea confidențialității datelor informatice sunt, în unele situații, dificil de detectat sau contracarat.

Încălcarea confidențialității datelor personale, spre exemplu, poate avea multiple consecințe nefaste pentru cei afectați[6]. Persoanele care accesează, fără autorizarea proprietarului, un sistem informatic sau depășesc autorizarea pe care o au și accesează date informatice protejate violează dreptul legitim al proprietarului

---

[1] A se vedea, pentru detalii, Ioana Vasiu, Lucian Vasiu, *Criminalitatea în cyberspațiu*, Ed. Universul Juridic, București, 2011, pp. 121-138.

[2] A se vedea Comunicarea Comisiei Europene, *Către o politică generală de luptă împotriva criminalității cibernetice*, COM(2007) 267 final; a se vedea și Duncan B. Hollis, *An e-SOS for Cyberspace*, în Harvard International Law Journal, vol. 52, no. 2, Summer, 2011.

[3] A se vedea, spre exemplu: Donald L. Pipkin, *Information security: Protecting the global enterprise*, Prentice Hall, 2000; Charles P. Pfleeger, *Security in Computing*, Addison Wesley, 1997; Peter G. Neumann, *Computer related risks*, ACM Press, 1995.

[4] Parker a propus trei atribute de securitate adiționale: *Autenticitate* (un mesaj, tranzacție sau comunicație ce provine de la sursa de la care pretinde a proveni), *Posesie* sau *Control* (în anumite situații, datele informatice pot fi în posesia sau controlate de persoane neautorizate fără a încălca atributul de confidențialitate) și *Utilitate* – a se vedea Donn B. Parker, *Toward a New Framework for Information Security*, în Bosworth & Kabay (eds.), *The Computer Security Handbook* (4th ed.), 2002. Un studiu important discută aceste șase atribute în perechi: Confidențialitate și Posesie, Integritate și Autenticitate, Disponibilitate și Utilitate – a se vedea Verizon, *2012 Data breach investigations report*, Study conducted by the Verizon Risk Team with cooperation from United States Secret Service *et al.*, 2012, pp. 5-6.

[5] Avem în vedere aici, printre altele, dificultățile inerente de securizare a datelor informatice, capacitatea datelor de a se afla în posesia deținătorilor legitimi chiar și după ce au fost accesate sau copiate și dificultățile privind discriminarea acțiunilor legitime de cele ilegitime.

[6] Dreptul la protecția datelor personale este inerent *dreptului la libertate* și noțiunilor de *încredere* și *respect* – a se vedea opinia exprimată în Charles Fried, *Privacy*, în 77 Yale Law Journal, 1968, pp. 477-478. Datele personale pot fi senzitive (spre exemplu, date financiare sau medicale), în unele cazuri, asemenea date fiind copiate sau divulgate către terțe părți, cu consecințe serioase pentru cei afectați – a se vedea cazuri reale în L.R. Mizell, *Invasion of Privacy*, Berkeley Books, 1998.

de a proteja acele date împotriva accesului. Confidențialitatea privește și controlul accesului la opere stocate în formă digitală[1]. Confidențialitatea mai poate fi un aspect important în cazul secretelor militare sau comerciale[2] sau pentru respectarea unor cerințe legale (cum ar fi, spre exemplu, nediseminarea dosarelor medicale sau comunicațiilor avocat-client).

Deoarece violarea confidențialității datelor informatice presupune acces la un sistem informatic[3], „accesul ilegal" este considerat o infracțiune de bază în cadrul infracțiunilor săvârșite cu ajutorul calculatorului[4]. Confidențialitatea poate avea mai multe nivele, pornind de la restricționarea citirii, imprimării sau transmiterii datelor informatice și mergând până la restricționarea informațiilor privind existența unor date informatice[5].

Integritatea se referă la păstrarea corectă, nealterată și completă a *datelor* informatice. Integritatea datelor informatice are atât componente fizice, cât și componente logice și implică anumite condiții dezirabile, care sunt prezervate în timp, referitoare la menținerea sau păstrarea datelor în condiții corespunzătoare situației inițiale sau care reflectă fapte corecte[6]. În cazul bazelor de date, integritatea vizează date, metadate și funcții.

Nivelul de senzitivitate variază în funcție de domeniu și de circumstanțe, mergând de la toleranță zero la orice fel de modificări, până la o anumită toleranță față de modificarea datelor[7]. Modificări minore ale datelor informatice pot afecta dramatic statutul legal sau consecințele procesări unor asemenea date, astfel încât controalele sau constrângerile pasive ce urmăresc prevenirea acțiunilor sau activităților care pot afecta integritatea informațiilor trebuie implementate, în timp ce controalele sau constrângerile active trebuie să vizeze păstrarea consistenței datelor informatice în timpul operațiilor de manipulare.

Disponibilitatea *datelor* sau *sistemelor* informatice se referă la prevenirea acțiunilor care împiedică sau întârzie semnificativ accesul legitim la date sau folosirea legitimă a sistemelor informatice. Printre asemenea acțiuni se numără criptarea[8] sau ștergerea datelor și atacurile care vizează refuzul serviciului (atacurile de tip *Distributed Denial-of-Service* – DDoS). Atacurile de tip DDoS consumă

---

[1] A se vedea, spre exemplu: Ioana Vasiu, Lucian Vasiu, *Un cadru holohedral pentru protejarea tehnică a proprietății intelectuale digitale*, în RRDPI nr. 1(6)/2006, pp. 138-143; S. Leisten, T. Flew, G. Hearn, *Alternative Intellectual Property Systems for the Digital Age*, 2005; Chris Sprigman, *„Lockware": The Promise And Peril Of Hollywood's Intellectual Property Strategy For The Digital Age*, 2002; D.L. Burk, J.E. Cohen, *Fair Use Infrastructure for Rights Management Systems*, în Harvard Journal of Law and Technology, 15, 2001.

[2] Informațiile pot fi considerate secret comercial numai dacă nu sunt larg cunoscute și măsuri de securitate rezonabile au fost implementate pentru păstrarea confidențialității.

[3] A se vedea o abordare interesantă a controlului accesului în E. Bertino, B. Catania, E. Ferrari, P. Perlasca, *A logical framework for reasoning about access control models*, în ACM Transactions on Information and System Security, 6, 2003, pp. 71-127.

[4] A se vedea detalii în Marc Goodman, *Making computer crime count*, în FBI Law Enforcement Bulletin, August, 2001, pp. 10-17.

[5] A se vedea Charles P. Pfleeger, *op. cit.*

[6] A se vedea Peter G. Neumann, *Computer related risks*, 1995.

[7] A se vedea Charles P. Pfleeger, *op. cit.*, p. 333.

[8] A se vedea cazul *GpCode*, care suprascrie fișiere cu date criptate care nu pot fi recuperate fără cheia privată folosită (în acest caz se folosește AES cu chei de 256 biți și RSA cu chei de 1024 biți, care nu permit decriptarea într-un interval de timp rezonabil) – a se vedea Kaspersky Lab, *IT Threat Evolution for Q1-2011*.

resursele unui sistem informatic, resurse destinate servirii utilizatorilor legitimi. Există două subcategorii principale de atacuri în această categorie: atacuri logice și atacuri de „inundare" (*flooding attacks*). În aceste atacuri sunt adesea folosite mii de calculatoare compromise, care sunt controlate de la distanță prin infectare, cel mai adesea, prin intermediul cailor troieni informatici, transformate într-un grup de calculatoare „zombi". Aceste atacuri sunt foarte periculoase, deoarece sunt foarte dificil de contracarat.

B. Obiectul material constă, de regulă, în entitățile materiale care reprezintă sistemele informatice sau cele pe care sunt stocate datele informatice sau informațiile.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiect activ poate fi orice persoană (fizică sau juridică) care are capacitate penală, textul de lege neprevăzând la niciuna dintre infracțiunile acestui capitol vreo calitate specială pentru acesta. De regulă însă, autorul este o persoană care are aptitudini sau cunoștințe tehnice în domeniul calculatoarelor, o anumită familiaritate cu sistemele de securitate informatică și vulnerabilitățile acestor sisteme sau persoane care sunt angajați ai entităților deținătoare ale sistemelor informatice (utilizatori de orice tip care depășesc nivelul de acces permis).

b) Subiectul pasiv al infracțiunilor din acest capitol este persoana fizică sau juridică ce are în proprietate sistemele informatice și al cărei drept la integritatea, confidențialitatea și/sau disponibilitatea sistemelor și/sau datelor informatice a fost încălcat sau periclitat.

c) Participația penală este posibilă sub toate formele: coautorat, complicitate sau instigare.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă

Aceste infracțiuni nu pot exista în absența unui **sistem informatic** și/sau a unor **date informatice** asupra cărora făptuitorul să acționeze fără drept, neautorizat sau depășind autorizarea, în modalitățile prevăzute pentru realizarea scopului prevăzut în textele de lege. La anumite infracțiuni, numai o componentă sau anumite componente ale sistemului informatic (dispozitive, programe informatice, coduri de acces, parole, proceduri) constituie situația premisă a acelei infracțiuni contra securității sistemelor informatice.

Expresia **„sistem informatic"** este interpretată diferit de numeroșii cercetători, comentatori, practicieni sau utilizatori ai acestora[1], acest lucru datorându-se faptului că domeniul sistemelor informatice este caracterizat drept un domeniu în fază timpurie de dezvoltare, afectat de inexactitudini conceptuale și dezacorduri metodologice: o *adhocrație fragmentată*[2] care sugerează că domeniul ar fi în criză sau că s-ar îndrepta spre o criză[3].

---

[1] Pentru o prezentare detaliată, a se vedea Ioana Vasiu, Lucian Vasiu, *Criminalitatea...*, *op. cit.*, pp. 21-29.

[2] A se vedea J. Rose, *Information systems development as action research – soft systems methodology and structuration theory*, Ph.D. Thesis, 2000.

[3] A se vedea H.K. Klein, R. Hirschheim, *Crisis in the IS Field? A Critical Reflection on the State of the Discipline*, în Journal of the AIS, 4, November, 2003.

Tradițional, un sistem informatic a fost definit prin două perspective: una referitoare la *funcția* sa, iar o a doua referitoare la *structura* sa. Astfel, dintr-o perspectivă *structuralistă*, un sistem informatic constă într-o colecție de oameni, procese, date și tehnologii care formează o structură care servește anumite funcții sau obiective. Pe de altă parte, dintr-o perspectivă *funcțională*, un sistem informatic este un mediu implementat tehnologic cu scopul de a înregistra, stoca și transmite informații. Prin executarea acestor funcții, un sistem informatic facilitează crearea și schimbul de înțelesuri care servesc scopuri sociale cum ar fi executarea unor acțiuni, luarea unor decizii sau formularea sau justificarea unor idei.

Un **sistem informatic** include echipament (componente *hardware*), programe informatice (componente *software*) și sistemul social care *orchestrează* furnizarea organizată a informației – cele două formând o rețea socio-tehnică[1]. Componentele fizice ale unui sistem de calcul sunt dispozitive care pot fi clasificate ca periferice de intrare, unitatea de procesare, periferice de ieșire, periferice de stocare și periferice de comunicații.

Prin „program informatic" se înțeleg programe pentru calculator, proceduri și documentație, care permit realizarea unei sau mai multor acțiuni pe un sistem informatic. Expresia include *programe de aplicație* (spre exemplu, procesoare de texte sau programe pentru calcul tabelar), *sisteme de operare* și *middleware* (programe care controlează și coordonează sisteme distribuite)[2].

O **rețea** informatică rezultă din interconectarea a două sau mai multe sisteme informatice. Interconectarea poate fi comună (*earthbound*), prin fire sau cabluri, wireless, prin radio, infraroșii sau satelit, sau ambele. Rețeaua poate fi limitată din punct de vedere geografic la o zonă restrânsă (*local area networks*) sau se poate întinde pe o suprafață mare (*Wide Area Networks – WAN*). Rețelele, la rândul lor, pot fi interconectate.

Internet este o rețea globală alcătuită din mai multe rețele interconectate, toate folosind același protocol. Există și rețele de alte tipuri, care sunt sau nu conectate la Internet, capabile să comunice date informatice între sisteme informatice. Sistemele informatice pot fi conectate la rețea ca „puncte finale" (*endpoints*) sau ca mijloace de asistență în comunicația din rețea.

Necesitatea unei definiții legale cât mai precise a acestui concept-cheie a fost invocată de nenumărate ori la nivel național și internațional. În țările care nu au o definiție legală a sistemului informatic (spre exemplu, Italia sau Australia) s-au întâmpinat unele dificultăți în a determina care tipuri de sisteme informatice pot fi incluse sau nu în această categorie în diferitele situații din practica recentă (spre exemplu, dispozitivele mobile, de genul tablete, smartphone, prin care se realizează accesul la Internet, precum și alte dispozitive optice, electromagnetice sau de înaltă viteză pentru procesarea datelor informatice). În alte țări, cum este România, nu lipsa definiției legale, ci interpretarea ei defectuoasă în cazurile din practică a dus la soluții diferite sau defectuoase date de instanțele de judecată în situații similare, care au condus la promovarea și acceptarea în 14 octombrie 2013 a unui recurs în interesul legii[3].

---

[1] A se vedea J. Rose, *op. cit.*

[2] A se vedea și definiția WIPO din *Model Provisions on the Protection of Computer Software*, 1977.

[3] A se vedea ICCJ, Decizia nr. 15/2013 privind judecarea recursului în interesul legii ce formează obiectul Dosarului nr. 12/2013, publicată în M. Of. nr. 760 din 6 decembrie 2013.

Soluțiile recomandate de către instanța supremă pentru definirea unor termeni-cheie (cum ar fi „sistem informatic" sau „acces la un sistem informatic"), respectiv interpretarea situațiilor de fapt și realizarea încadrărilor juridice își mențin valabilitatea și după intrarea în vigoare a noului Cod penal (1 februarie 2014) și abrogarea prevederilor speciale din Legea nr. 161/2003 și Legea nr. 365/2002, urmând a fi aplicabile articolele corespunzătoare din noul Cod penal.

Noul Cod penal, în art. 181 [alin. (1) și (2)], a preluat definițiile legale ale termenilor-cheie *sistem informatic* și *date informatice*, utilizate de legiuitor în cadrul capitolului de față, din Convenția europeană privind criminalitatea informatică.

Prin **„sistem informatic"** (*computer system*), conform art. 1 lit. a) din Convenția Consiliului Europei asupra criminalității informatice[1], se înțelege orice dispozitiv sau grup de dispozitive interconectate sau relaționate, unul sau mai multe dintre acestea, conform unui program informatic, executând procesarea automată a datelor. Un asemenea sistem poate include intrări, ieșiri sau capacități de stocare de date, poate funcționa singur sau poate fi conectat la o rețea sau la alte dispozitive similare.

Definiția dată de noul Cod penal conceptului de „sistem informatic" o reproduce pe aceea dată de legiuitorul român în art. 35 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 161/2003 și este identică cu aceea dată de legiuitorul european în Convenția europeană privind criminalitatea informatică (*Convention on Cybercrime*) – Capitolul I, art. 1 lit. a).

Legiuitorul european, în Raportul Explicativ al Convenției[2], a amplificat întru câtva conceptul de *sistem informatic*, pe care l-a definit după cum urmează: un sistem informatic (computerizat) este un dispozitiv compus din echipament și programe informatice, realizat pentru procesarea automată (fără intervenție umană directă) a datelor (datele din sistemul computerizat sunt operate prin executarea unui program informatic, adică a unui set de instrucțiuni care pot fi executate de calculator pentru obținerea rezultatului dorit).

În Directiva 2013/40/EU a Parlamentului European și a Consiliului din 12 august 2013 privind atacurile împotriva sistemelor informatice și de înlocuire a Deciziei-cadru 2005/222/JAI a Consiliului, legiuitorul european preferă următoarea definiție, mai complexă, prin cuprinderea datelor informatice ca parte a acestuia: „«sistem informatic» înseamnă un dispozitiv sau grup de dispozitive interconectate sau omoloage, dintre care unul sau mai multe asigură, prin intermediul unui program, prelucrarea automată a datelor informatice, precum și datele informatice stocate, prelucrate, recuperate sau transmise de acest dispozitiv sau grup de dispozitive în vederea exploatării, a utilizării, a protecției și a întreținerii lor"[3].

Conform art. 1 lit. b) din Convenția europeană privind criminalitatea informatică, prin **„date informatice"** se înțelege orice reprezentare de fapte, informații sau concepte într-o formă adecvată procesării într-un sistem informatic, incluzând un program informatic care poate determina exercitarea unei funcții de către un sistem informatic.

Directiva 2013/40/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 august 2013 privind atacurile împotriva sistemelor informatice și de înlocuire a

[1] Council of Europe, *Convention on Cybercrime*, în European Treaty Series no. 185, 2001.

[2] Council of Europe, *Explanatory Report to the Convention on Cybercrime*, 2001.

[3] Pentru detalii în legătură cu definiția, clasificarea și descrierea componentelor sistemelor informatice, a se vedea Ioana Vasiu, Lucian Vasiu, *Criminalitatea...*, *op. cit.*, pp. 21-31.

Deciziei-cadru 2005/222/JAI a Consiliului definește conceptul de *date informatice* ca o reprezentare de fapte, informații sau concepte într-o formă adecvată pentru prelucrare într-un sistem informatic, inclusiv un program care permite unui sistem informatic să execute o funcție.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii

a) Latura obiectivă. Elementul material al acestor infracțiuni se realizează de regulă prin acțiuni de accesare, interceptie, ștergere, deteriorare, restricționare ilegală a datelor sau sistemelor informatice. Aceste acțiuni se săvârșesc adesea cu ajutorul unor instrumente numite generic *malware* (programe malițioase sau contaminanți informatice). De altfel, operațiunile ilegale cu astfel de dispozitive sunt încriminate separat în acest capitol.

Actualmente, există o mare varietate de forme de *malware*. Termenul de *malware* a fost definit de OECD ca fiind „un termen general pentru a desemna un program de calculator (*software*) inserat într-un sistem informatic pentru a cauza un rău acelui sistem sau altor sisteme sau pentru a prelua controlul asupra acestuia (acestora) și a-l utiliza în alte scopuri decât a intenționat deținătorul legitim"[1]. Cele mai cunoscute forme de *malware* includ: viermii, virușii și caii troieni[2].

Numărul și varietatea formelor de programe informatice malițioase (*malware*) sunt atât de multe încât este dificil a le prezenta în detaliu. De altfel, Convenția europeană împotriva criminalității informatice ori alte acte normative în domeniu în mod deliberat nu utilizează termeni ca *viermi, viruși sau cai troieni informatici.* Datorită faptului că „tendința" în domeniul programelor malițioase (*malware*) se schimbă rapid, utilizarea unor asemenea termeni ar putea duce repede la lipsa de eficacitate a unor asemenea prevederi sau ar putea deveni chiar contraproductive. În opinia noastră, focalizarea legiuitorului trebuie să fie pe prevederea obiectivelor și a efectelor acestor contaminanți informatici vizate de făptuitori.

Cele mai actuale forme de *malware* sunt cele care fură date prin copiere și le trimit către o altă adresă; cele care împiedică operațiunile sistemelor de informații, inclusiv cele care controlează infrastructuri critice (cum ar fi sisteme vitale pentru societate: energie, apă, transport etc.); spre exemplu, un tip recent de *malware*, *ransomware* poate bloca accesul la date informatice sau împiedica folosirea sistemului informatic până când victima plătește suma cerută[3]. Folosirea pe scară din ce în ce mai largă a dispozitivelor mobile a stimulat dezvoltarea de programe informatice de tip *malware* pentru acest tip de comunicații[4].

O formă foarte periculoasă care implică programe informatice malițioase constă în crearea și folosirea de *botnet*-uri. Conform Propunerii de Directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind atacurile împotriva sistemelor informatice și de abrogare a Deciziei-cadru 2005/222/JAI a Consiliului, prin *botnet* se desemnează o rețea de calculatoare care au fost infectate cu programe ostile (contaminanți informatici numiți *bot*[5]). Infectarea se poate face prin intermediul site-urilor de

---

[1] Pentru o prezentare detaliată a contaminanților informatici (*malware*), a se vedea: *http://oecd.org/economy/40724457.pdf*; Ioana Vasiu, Lucian Vasiu, *Criminalitatea..., op. cit.*, pp. 93-99.

[2] Pentru clasificare și detalii asupra acestora, a se vedea Ioana Vasiu, Lucian Vasiu, *Criminalitatea..., op. cit.*, pp. 99-107.

[3] Acest tip de *malware* este disponibil și pentru dispozitivele mobile – a se vedea, spre exemplu, cazul *Android Defender*, descris în Sophos, *Security Threat Report*, 2014, p. 8.

[4] A se vedea detalii în Sophos, *op. cit.*

[5] A se vedea Y. Namestnikov, *The economics of botnets*, 2009.

socializare[1], mesajelor de tip *spam*, mesajelor postate pe forumuri pe web sau prin descărcări de tip *drive-by*. O astfel de rețea de calculatoare infectate („zombie") poate fi activată pentru a efectua acțiuni specifice, cum ar fi atacarea sistemelor informatice, calculatoarele infectate fiind controlate, adesea fără cunoștința utilizatorilor calculatoarelor afectate, de un alt calculator, cunoscut sub numele de „centrul de comandă și control" (*command-and-control*).

Un tip de atac informatic frecvent întâlnit este reprezentat de *phishing*. Acest tip de atac este o formă de fraudă în care transmițătorul impersonează organizații sau firme legitime în încercarea de a determina recipienții să divulge informații personale, cum ar fi parole de acces sau numere de conturi, cu obiectivul final de a fura identitatea și/sau banii celor păcăliți[2]. În unele cazuri, numărul de victime și/sau sumele obținute în urma unor asemenea atacuri este foarte mare (spre exemplu, în *United States vs. Blount*, au fost 250 de victime și pierderi de peste 120.000 de dolari)[3].

Cerințe esențiale. Pentru existența elementului material, la toate infracțiunile din acest capitol este necesar ca acțiunea prin care se produce o lezare a atributelor securității sistemelor sau datelor informatice să fie realizată **„fără drept"** sau **„neautorizat"**. Această cerință este definită în conformitate cu recomandările din Convenția europeană privind criminalitatea informatică, de art. 35 alin. (1) lit. h) din Legea nr. 161/2003. Astfel, în sensul prezentului capitol, acționează „fără drept" persoana care se află în una dintre următoarele situații: a) nu este autorizată, în temeiul legii sau al unui contract; b) depășește limitele autorizării; c) nu are permisiunea, din partea persoanei fizice sau juridice competente, potrivit legii, să o acorde, de a folosi, administra sau controla un sistem informatic ori de a desfășura cercetări științifice sau de a efectua orice altă operațiune într-un sistem informatic.

Urmarea imediată constă în constă în atingerea adusă oricăreia dintre atributele descrise în cadrul secțiunii dedicate obiectului juridic (confidențialitatea, integritatea și disponibilitatea datelor sau sistemelor informatice).

Legătura de cauzalitate. Între activitatea incriminată și urmarea imediată trebuie să existe un raport de cauzalitate. De regulă, urmarea imediată rezultă din materialitatea faptelor (*ex re*). În unele cazuri, legea prevede și condiția producerii unei urmări concrete în urma atacului asupra sistemului informatic; spre exemplu, la infracțiunea prevăzută la art. 363 C. pen., este necesară producerea unei „perturbări grave a funcționării sistemului informatic".

În cazul incriminărilor în care sunt prevăzute mai multe rezultate alternative, infracțiunea se consumă, în principiu, prin realizarea oricăreia dintre urmările imediate prevăzute de lege (spre exemplu, la infracțiunea de interceptare ilegală a unei transmisii de date informatice, prevăzută la art. 361 C. pen. în două variante alternative, cu rezultate alternative).

Fapta își păstrează caracterul unitar, reținându-se săvârșirea unei singure infracțiuni dacă se produc mai multe rezultate alternative, în aceeași împrejurare.

---

[1] A se vedea Europol, *Internet facilitated organised crime*, 2011.

[2] A se vedea: Krutika Rani Sahu, Jigyasu Dubey, *A Survey on Phishing Attacks*, în International Journal of Computer Applications, 88, 2014; Jian Mao *et al.*, *BaitAlarm: Detecting Phishing Sites Using Similarity in Fundamental Visual Features*, 5th International Conference on Intelligent Networking and Collaborative Systems, IEEE, 2013; Symantec, *State of Spam & Phishing Report*, 2012.

[3] A se vedea *United States c. Blount*, nr. 09-2139-cr (2d Cir. May 14, 2010).

Când urmările alternative se produc în timp, ca urmare a unor acte separate, poate fi reținut concursul de infracțiuni sau forma continuată, în funcție de poziția subiectivă a autorului faptelor.

Cu toate că, în principiu, raportul de cauzalitate ar trebui să fie ușor de identificat de organele judiciare, rezultând din materialitatea faptei, specificitatea mediului digital și ingeniozitatea celor care comit infracțiuni informatice fac uneori dificilă stabilirea acestuia.

b) Latura subiectivă. Elementul subiectiv. Infracțiunile din acest capitol se comit cu intenție directă sau indirectă.

Scopul. Cerința esențială. În unele variante ale infracțiunilor din acest capitol, legiuitorul prevede și o condiție esențială în legătură cu *scopul* realizării activității infracționale; spre exemplu, la infracțiunea de acces ilegal la un sistem informatic, prevăzută la art. 360 C. pen., la varianta agravată de la alin. (2), legiuitorul prevede accesul ilegal săvârșit *în scopul obținerii de date informatice*, sau la infracțiunea de operațiuni ilegale cu dispozitive sau programe informatice [art. 365 alin. (1) lit. a) C. pen.], unde legiuitorul prevede ca activitățile făptuitorului să fie realizate *în scopul realizării infracțiunilor prevăzute în art. 360-364.*

Mobilul săvârșirii infracțiunilor nu constituie element component al laturii subiective, însă stabilirea acestora poate contribui – în fiecare caz concret – la o justă individualizare a pedepsei.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Formele infracțiunii

a) Actele pregătitoare. Actele pregătitoare (procurarea sau realizarea de dispozitive vizând comiterea infracțiunilor din acest capitol) pot face obiectul unei infracțiuni autonome din acest capitol, dacă sunt îndeplinite condițiile cerute de lege, infracțiunea incriminată în art. 365 C. pen., și anume aceea de *operațiuni ilegale cu dispozitive sau programe informatice.*

b) Tentativa este posibilă și se pedepsește la toate infracțiunile din acest capitol, conform art. 366 C. pen. [acesta fiind conform art. 47 din Legea nr. 161/2003 (abrogat), sursa acestui articol din noul Cod penal].

c) Consumarea infracțiunilor are loc în momentul în care se realizează urmarea imediată prevăzută de lege.

d) Epuizarea are loc în momentul comiterii ultimului act al activității infracționale. Infracțiunile din acest capitol sunt susceptibile de a fi săvârșite în forma continuă sau continuată.

B. Modalități

a) Modalitățile normative sunt cele arătate în textul de incriminare și pot consta în multiple activități: *acces ilegal, interceptie ilegală, transfer neautorizat de date, alterare de date, restricționarea accesului la sistemul informatic sau la date, producere ilegală de programe sau dispozitive,* etc. Unele dintre infracțiunile prevăzute în acest capitol au, pe lângă *forma simplă* sau de bază, și *forme agravate.* Astfel de forme agravate întâlnim la infracțiunea de acces ilegal la un sistem informatic [art. 360 alin. (2) și alin. (3)]. O *atenuantă* este prevăzută la infracțiunea de operațiuni ilegale cu dispozitive sau programe informatice [în art. 365 alin. (2)].

b) Modalitățile de fapt. Toate aceste *modalități normative* se pot prezenta într-o varietate de *modalități de fapt.*

C. Sancțiuni

Legea prevede pentru infracțiunile din acest capitol pedepse cu închisoarea cuprinse între limite moderate, uneori alternativ cu pedeapsa amenzii penale, cum ar fi în cazul infracțiunilor prevăzute în art. 360 alin. (1) și art. 365 C. pen.

Infracțiunile prevăzute în acest capitol sunt sancționate diferit, în funcție de gravitatea faptei. Cea mai severă sancțiune este închisoarea de la 2 la 7 ani, acordată pentru o formă agravată la accesul ilegal la un sistem informatic și pentru infracțiunea de perturbarea funcționării sistemelor informatice. Infracțiunile care se săvârșesc prin modalități normative alternative sunt sancționate între aceleași limite de pedeapsă, iar variantele normative sunt sancționate cu pedepse similare sau diferite. De asemenea, sunt reglementate și forme agravate la unele infracțiuni și o formă atenuată, limitele de pedeapsă prevăzute pentru infracțiunea tip fiind majorate, respectiv reduse corespunzător.

Semnalăm o îmblânzire nejustificată a aproape tuturor sancțiunilor pentru infracțiunile din acest capitol în comparație cu cele corespunzătoare din Legea nr. 161/2003. La nivel european și global se consideră că periculozitatea și consecințele acestor infracțiuni cer sancțiuni aspre din partea legiuitorilor naționali (mai ales dintr-o țară ca România, considerată în multe rapoarte și statistici „un rai al hackerilor")[1].

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Asemănările sau deosebirile dintre aceste infracțiuni sunt relevate cu ușurință prin compararea textelor în discuție. Având în vedere că valoarea centrală apărată prin prevederile din acest capitol este *securitatea informatică*, cu cele trei atribute fundamentale (*integritatea, confidențialitatea, disponibilitatea*), aceasta este ceea ce le distinge de alte infracțiuni care protejează alte atribute afectate prin atacurile informatice (spre exemplu, securitatea națională, securitatea internațională, viața privată, secretul corespondenței, securitatea tranzacțiilor electronice, securitatea și inviolabilitatea sistemelor electronice de tranzacționare, de depozitare sau de compensare-decontare în cadrul pieței de capital, ocrotirea drepturilor de proprietate intelectuală, în special a drepturilor de autor etc.).

Unele infracțiuni contra siguranței și integrității sistemelor informatice sunt *subsidiare* față de altele datorită caracterului lor de generalitate (spre exemplu, accesul ilegal la un sistem informatic), astfel că, dacă o faptă comisă în realitate realizează și conținutul unei incriminări cu caracter special – cu o sferă de cuprindere mai redusă datorită condițiilor în plus incluse în conținutul constitutiv –, se va reține această din urmă infracțiune, aplicându-se regula potrivit căreia generalul este subsidiar specialului.

Un astfel de exemplu ar fi infracțiunea incriminată de art. 32 alin. (1) lit. q) din Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului, articol modificat și completat de art. 159 pct. 2 din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal: *fraude comise prin sisteme informatice și mijloace de plată electronice și infracțiuni contra siguranței și integrității sistemelor*

[1] A se vedea, spre exemplu, *Romanian Town Nicknamed Hackerville*, 2013, disponibil pe *http://www.govtech.com/security/Romanian-Town-Nicknamed-Hackerville.html*, unde se afirmă că infractori informatici din România au furat de la entități din SUA circa un miliard de dolari numai în 2012.

și datelor informatice; astfel, dacă oricare dintre infracțiunile cuprinse în cele două categorii cuprinse mai sus sunt comise în condițiile prevăzute de Legea privind prevenirea și combaterea terorismului, vor fi incidente aceste prevederi, și nu cele din capitolul de față privitor la siguranța și integritatea sistemelor și datelor informatice.

Un alt exemplu în acest sens este și infracțiunea încriminată de Legea nr. 297/2004[1] privind piața de capital – *accesul ilegal la un sistem electronic de tranzacționare* (o variantă de specie a accesului ilegal la un sistem informatic, prevăzut de noul Cod penal în grupa de infracțiunilor contra siguranței și integrității sistemelor informatice): în acest caz, se va reține infracțiunea încriminată de Legea nr. 297/2004[2] privind piața de capital – *accesul ilegal la un sistem electronic de tranzacționare* –, aplicându-se regula potrivit căreia generalul este subsidiar specialului. Într-un caz din aprilie 2014, o grupare infracțională specializată în manipularea pieței de capital și înșelăciuni cu consecințe deosebit de grave a fost investigată pentru săvârșirea infracțiunilor de inițiere, constituire, aderare și sprijinire a unui grup infracțional organizat, manipulare a pieței de capital, înșelăciune cu consecințe deosebit de grave, fals informatic și *acces ilegal la un sistem electronic de tranzacționare*, prejudiciul cauzat prin activitățile ilicite fiind estimat la 3.000.000 de lei[3].

În numeroase cazuri, aceste infracțiuni intră în concurs ideal sau real cu alte infracțiuni; astfel, spre exemplu, în vederea pregătirii săvârșirii fraudelor prin mijloace de plată electronice (infracțiuni privind comerțul electronic preluate din Legea nr. 365/2002 privind comerțul electronic în noul Cod penal la Titlul II, „Infracțiuni contra patrimoniului", Capitolul IV, „Fraude comise prin sisteme informatice și mijloace de plată electronice"), se pot săvârși infracțiuni îndreptate împotriva securității datelor sau sistemelor informatice, cum este și aceea de acces ilegal într-un sistem informatic.

Așadar, accesul ilegal în sistemul informatic se face, de regulă, în scopul săvârșirii uneia sau mai multora dintre aceste infracțiuni de fraudă menționate mai sus (cel mai frecvent este vorba de infracțiunea de „Efectuarea de operațiuni financiare în mod fraudulos", prevăzută de noul Cod penal la art. 250), situație care justifică reținerea unui concurs cu conexitate etiologică în care accesul ilegal reprezintă mijlocul prin care se realizează scopul, și anume efectuarea de operațiuni financiare în mod fraudulos.

B. Aspecte procesuale

Pentru toate infracțiunile prevăzute în acest capitol, acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu, iar urmărirea penală este efectuată de către organele de cercetare penală, sub supravegherea procurorului.

C. Precedente legislative și situații tranzitorii

a) Precedente legislative

Infracțiunile componente ale acestui capitol sunt în totalitate preluate (cu o mică modificare de sistematizare, respectiv o detaliere a unui termen-cheie) din

---

[1] Art. 279 lit. c) – se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 5 ani și interzicerea unor drepturi: „c) accesarea cu intenție de către persoane neautorizate a sistemelor electronice de tranzacționare, de depozitare sau de compensare-decontare" (articol modificat prin art. 152 pct. 3 din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal).

[2] Art. 279 lit. c.) – se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 5 ani și interzicerea unor drepturi: „c) accesarea cu intenție de către persoane neautorizate a sistemelor electronice de tranzacționare, de depozitare sau de compensare-decontare" (articol modificat prin art. 152 pct. 3 din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal).

[3] A se vedea detalii pe *http://observator.ro/248443/perchezitii-la-constanta-intr-un-caz-de-inselaciune-la-bursa-248443.html*.

Legea nr. 161/2003, a cărei sursă este Convenția europeană privind criminalitatea informatică (*Cybercrime Convention*).

b) Situații tranzitorii

Limitele de pedeapsă fiind mai reduse în noul Cod penal (cu o excepție minoră: în cazul art. 360, varianta de bază și prima formă agravată, limitele de pedeapsă sunt la fel), în cazul succesiunii de legi penale în timp, se va face aplicarea dispozițiilor din noul Cod penal.

7. Elemente de drept comparat

În propunerea de Tratat global în domeniul cybersecurității și cybercriminalității[1], infracțiunile care fac parte din acest capitol al noului Cod penal sunt prezente toate sub titlul de *Infracțiuni contra integrității, confidențialității și disponibilității sistemelor și datelor informatice*, sursa de inspirație fiind Convenția europeană în domeniul criminalității informatice (*Cybercrime Convention*). Intenția ONU este de a avea la nivel global aceleași reglementări, acest lucru făcând posibilă tragerea la răspundere a tuturor celor care comit aceste infracțiuni, cunoscut fiind caracterul preponderent transfrontalier al acestui tip de criminalitate.

Având în vedere faptul că aceste infracțiuni sunt prevăzute în zeci de legislații în aceeași formă, de multe ori perfect identică (82 de țări din lume au semnat și ratificat un instrument legal regional în domeniu, iar, dintre acestea, peste 40 au utilizat ca model Convenția europeană în domeniul criminalității informatice[2]), având aceeași sursă, prezentăm numai câteva prevederi naționale relevante în domeniu, cu titlu de exemplu.

De fapt, o problemă mare a fost până acum implementarea acestor prevederi în practică, tehnicitatea termenilor utilizați cerând o expertiză corespunzătoare a organelor judiciare.

Se consideră la nivel global că nu este nevoie de detalieri suplimentare ale textelor de lege, aceste reglementări fiind, pe de o parte, neutre din punct de vedere tehnologic, iar, pe de altă parte, noile generații născute în era digitală înțeleg mediul, formele și particularitățile acestui tip de criminalitate fără probleme, având în vedere faptul că utilizează sistemele informatice pentru toate activitățile zilnice: recreere, educație, lucru, servicii etc.

Legislația franceză. Franța a semnat Convenția europeană privind criminalitatea informatică în 23 noiembrie 2001 și a ratificat-o în 5 martie 2007 prin Legea nr. 297/2007.

Prima lege franceză în domeniu, No. 88-19, numită și *Godfrain*, privea frauda informatică și a fost adoptată în anul 1988. În timp, Parlamentul francez a adoptat mai multe legi cu relevanță în acest domeniu. În prezent, majoritatea prevederilor referitoare la criminalitatea informatică sunt cuprinse în Codul penal francez, Cartea a III-a, Titlul II, Capitolul III al Părții speciale, referitor la atacurile asupra sistemelor informatice. Cu toate că Franța a ratificat Convenția europeană în domeniul criminalității informatice, nu toate prevederile ei au fost preluate în structura-model din reglementarea europeană: de exemplu, pentru frauda informatică și falsul informatic sunt aplicabile textele tradiționale referitoare la escrocherie (art. 313-1 C. pen. francez), respectiv fals (art. 441-1 C. pen. francez).

---

[1] A se vedea, pentru detalii, Ioana Vasiu, Lucian Vasiu, *Criminalitatea...*, *op. cit.*, pp. 121-138.

[2] A se vedea United Nations Office for Drugs and Crimes, *Comprehensive Study on Cybercrime*, draft, 2013, p. XIX.

Cadrul legal francez este unul dintre cele mai complete și complexe în domeniu: cuprinde *hackingul* (art. 323-1), *cracking*-ul (323-1), introducerea de coduri malițioase care cauzează modificarea de date (art. 323-3 C. pen. francez). Instalarea de programe ilegale, cum ar fi *spyware* sau *sniffer*[1], este prevăzută în art. 323-1, *phishing*-ul este prevăzut în art. 226-18, art. 321-3, iar în art. 434-23 reglementează uzurparea identității (sau *furtul de identitate*) și unele prevederi privitoare la proprietatea intelectuală (contrafacerea mărcilor). De asemenea, legislația penală franceză prevede și sancționează și *spam*-ul (trimiterea de mesaje electronice nesolicitate) în Legea nr. 575/2004; *spam*-ul este prevăzut și sancționat și de Codul penal francez (art. 323-2).

Codul penal francez, în art. 323-1, prevede accesul ilegal la un sistem informatic, precizând că poate să fie acces în tot sau în parte; de asemenea, la accesul ilegal este prevăzută cerința ca intrarea să fie frauduloasă, iar o modalitate a acestui comportament criminal se poate manifesta prin încălcarea măsurilor de securitate. În art. 323-2 C. pen. francez este prevăzută perturbarea funcționării sistemelor informatice (sau sabotajul informatic).

Legislația italiană. Codul penal italian a fost completat cu prevederi în domeniul infracțiunilor informatice de tipul celor prevăzute în noul nostru Cod penal la capitolul de față, înainte de implementarea Convenției europene în domeniul criminalității informatice, cu reglementările din Legea italiană privitoare la criminalitatea informatică din 1993 (Act No. 547, 1993) și, după aceea, prin Legea nr. 48/2008, devenind una dintre cele mai complexe și complete reglementări actuale în acest domeniu. Spre exemplu: accesul ilegal (abuziv) la un sistem informatic e prevăzut în art. 615-*ter* și are ca sursă art. 4 din Legea nr. 547 din 23 ianuarie 1993; posesia ilicită a unui cod de acces la un sistem informatic sau de telefonie este prevăzută în Art. 615-*quater*.

În deplin acord cu prevederile Convenției europene în domeniu, Codul penal italian conține, pe lângă cele de mai sus, prevederi referitoare la toate infracțiunile din acest capitol: în art. 635-*quarter* și art. 635-*quinquies* prevede perturbarea funcționării sistemelor informatice; în art. 635-*bis* și art. 635-*ter* – alterarea integrității datelor informatice; în art. 617-*quarter*, art. 617-*quinquies*, art. 617-*sexies* și art. 623-*bis* – interceptarea ilegală.

Reglementarea italiană din 1993 a adăugat mai multe articole în domeniul criminalității informatice în Codul penal italian, caracterizate prin complexitate, dar unele părți au fost considerate prea generale și vagi, făcând dificilă interpretarea și aplicarea în practică (așa cum s-a întâmplat și cu legislația românească în domeniu).

Acest act legislativ conține douăsprezece puncte privitoare la o serie de activități criminale realizate prin sau asupra calculatoarelor, incluzând accesul ilegal la sistemele informatice, distrugerea sau deteriorarea intenționată a sistemelor informatice, operațiunile ilegale cu parole sau coduri de acces, crearea sau distribuirea de viruși, viermi și crearea de înscrisuri electronice false; de asemenea, există prevederi pentru

[1] *Spyware* este o categorie de programe malițioase, infiltrate pe un anumit sistem informatic, care monitorizează în mod secret utilizatorii sistemului infectat, permițând obținerea de informații senzitive, cum ar fi parole sau date financiare. *Sniffer* (numit și *packet sniffer*) este o altă categorie de program malițios, care interceptează fluxul de date într-o rețea.

protecția bazelor de date, copierea ilegală a topografiilor de cip, utilizarea neautorizată a codurilor cărților de credit sau cartelelor telefonice, parolelor sau conturilor bancare.

Legea italiană din 1993 este împărțită în mai multe părți, fiecare privind diferite activități criminale în domeniul informatic. Prima parte, în particular primele patru articole, se referă la posesia, alterarea sau distrugerea de date sau sisteme informatice. A doua parte privește accesul neautorizat sau piratat la sistemele informatice și interceptarea ilegală a comunicațiilor electronice.

A treia parte a Legii nr. 547/1993 privește falsificarea unei comunicații electronice, distribuirea de viruși, posesia ilegală a dispozitivelor de interceptare sau perturbare a comunicațiilor, precum și divulgarea de informații confidențiale. Toate aceste infracțiuni erau sancționate cu închisoare până la 6 ani. Aceste prevederi au fost puse prima dată în vigoare în anul 1994, când statul italian a început o operațiune masivă, denumită „Hardware", prima operațiune italiană la nivel național împotriva crimelor informatice și violărilor în domeniul dreptului de autor.

Această lege din 1993 a fost completată și modificată în timp, ținându-se cont de tendințele criminalității informatice (în 1998, Legea italiană privind pornografia infantilă; Legea Internetului nr. 269 din 3 august 1998; Legea aprobată de Consiliul de Miniștri în 7 noiembrie 2003; Codul de autoreglementare, Internet și minori etc.).

Legislația americană. SUA este una dintre țările din afara Europei care a semnat și ratificat Convenția europeană în domeniul criminalității informatice. La nivel federal, infracțiunile contra confidențialității integrității și disponibilității sistemelor și datelor informatice sunt prevăzute în 18 USC §1030 (*Computer Fraud and Abuse Act*) din anul 1986, revizuit de mai multe ori subsecvent[1], în următoarea sistematizare: (1) obținerea neautorizată de informații privind securitatea națională; (2) obținerea neautorizată de informații de la o instituție financiară, departament sau agenție a Statelor Unite sau de pe orice calculator protejat; (3) accesul neautorizat la calculatoare guvernamentale; (4) frauda informatică; (5) perturbarea sistemelor informatice (*computer damage*); (6) traficarea de parole; (7) șantajul prin mijloace informatice.

De menționat că, deși există critici legate de modul vag de prevedere a unor termeni-cheie (care face dificilă implementarea de către instanțe în cazuri concrete), precum și de unele prevederi de drept procedural, SUA consideră Convenția cel mai potrivit instrument legal la nivel internațional în domeniu[2].

Codul penal austriac, în Secțiunea 126 C, prevede infracțiunea de operațiuni ilegale cu operațiuni sau programe informatice, în Secțiunea 126 B, perturbarea funcționării sistemelor informatice (sau sabotajul informatic), în Secțiunea 126 a, alterarea integrității datelor informatice, iar în Art. 119- 119 a, accesul ilegal la un sistem informatic.

---

[1] A se vedea: Pamela Taylor, *To Steal or Not to Steal: An Analysis of the Computer Fraud and Abuse Act and Its Effect on Employers*, 49 Hous. L. Rev. 201, 207, 2012; David J. Rosen, *Limiting Employee Liability Under the CFAA: A Code-Based Approach to „Exceeds Authorized Access"*, 27 Berkeley Tech. L.J. 737, 738, 2012.

[2] A se vedea Amalie M. Weber, *The Council of Europe's Convention on Cybercrime*, în Berkeley Technology Law Journal, vol. 18:425, 2003.

BIBLIOGRAFIE SPECIALĂ LA CAPITOLUL VI (TITLUL VII)

Ioana Vasiu, Lucian Vasiu, *Riders on the Storm: An Analysis of Credit Card Fraud Cases*, în Suffolk Journal of Trial & Appellate Advocacy, vol. XX, pp. 185-218 (2015); Ioana Vasiu, Lucian Vasiu, *Break on Through: An Analysis of Computer Damage Cases*, în Pittsburgh Journal of Technology Law & Policy, vol. XIV, Spring, 158-201 (2014); M. Bishop, *What is computer security?*, în IEEE Security & Privacy, January/February 2003; A. Boulanger, S. Ghosh, *Malicious Code*, S. Ghosh, E. Turrini (eds.), *Cybercrimes: A Multidisciplinary Analysis*, 2010; J.P. Morgan Chase, *Cybercrime: The Growing Global Threat*, 2011; Linda Gail Christie, John Christie, *The Encyclopedia of Microcomputer terminology*, Prentice Hall, 1984; Ronald J. Deibert, Rafal Rohozinski, Masashi Crete-Nishihata, *Cyclones in Cyberspace: Information Shaping and Denial in the 2008 Russia-Georgia War*, în Security Dialogue, 43, 2012; Marc Donner, *Cyberassault on Estonia*, în IEEE Security & Privacy, 6, 2007; E.D. Falkenberg, W. Hesse, P. Lindgreen, B.E. Nilsson, J.L.H. Oei, C. Rolland, R.K. Stamper, F.J.M. Van Assche, A. A. Verrijn-Stuart, K. Voss, *A framework of information system concepts*, în The Frisco Report, 1998; Federal Bureau of Investigations, *Facts and Figures 2013-2014*; H. Fujiki, M. Tanaka, *Demand for Currency, New Technology and the Adoption of Electronic Money: Evidence Using Individual Household Data*, 2009; D. Goldin, B. Thalheim, S. Srinivasa, *Information systems = Databases + Interaction: Towards principles of information system design*, 2000; F.L. Greitzer, A.P. Moore, D.M. Cappelli, D.H. Andrews, L.A. Carroll, T.D. Hull, *Combating the Insider Cyber Threat*, în IEEE Security & Privacy, January/February, 2008; D.B. Hollis, *An e-SOS for Cyberspace*, în Harvard International Law Journal, vol. 52, no. 2, Summer, 2011; Interpol, *Financial and High-tech Crimes*, 2009; Scott Larson, *Enforcing Intellectual Property Rights to Deter Phishing*, în Intellectual Property & Technology Law Journal, vol. 22, no. 1, January, 2010; K.C. Laudon, J.P. Laudon, *Essentials of Management Information Systems, Transforming Business and Management*, 3rd ed., Prentice Hall, 1999; Jian Mao *et al.*, *BaitAlarm: Detecting Phishing Sites Using Similarity in Fundamental Visual Features*, în 5th International Conference on Intelligent Networking and Collaborative Systems, IEEE, 2013; Peter G. Neumann, *Computer related risks*, ACM Press, 1995; OECD, *Guidelines for the Security of Information Systems and Networks: Towards a Culture of Security* (2002); Donn B. Parker, *Toward a New Framework for Information Security*, în Bosworth & Kabay (eds.), *The Computer Security Handbook*, 4th ed., 2002; Charles P. Pfleeger, *Security in Computing*, Addison Wesley, 1997; D.L. Pipkin, *Information security: Protecting the global enterprise*, Prentice Hall, 2000; Rezoluția 181 (Guadalajara, 2010), *Definitions and terminology relating to building confidence and security in the use of information and communication technologies*; Rezoluția 130, *Strengthening the role of ITU in building confidence and security in the use of information and communication technologies*; Rezoluțiile 56/121, *Combating the criminal misuse of information technologies*, 2002, și 55/63, *Combating the criminal misuse of information technologies*, 2001; J. Rose, *Information systems development as action research – soft systems methodology and structuration theory*, Ph.D. Thesis, 2000; Krutika Rani Sahu, Jigyasu Dubey, *A Survey on Phishing Attacks*, în International Journal of Computer Applications, 88, 2014; S. Schjolberg, S. Ghernaouti-Hélie, *A Global Protocol on Cybersecurity and Cybercrime*, 2009; Symantec Global Internet, *Security Threat Report: Trends for 2009*, 2010; G. Walsham, *Interpreting information systems in organisations*, John Wiley and Sons, 1993; Symantec, *Global Internet Security Threat Report Trends for 2009*, vol. XV, 2010; United Nations Conference on Trade and Development, *Information Economy Report*, 2005; United Nations General Assembly, *Creation of a global culture of cybersecurity and taking stock of national efforts to protect critical information infrastructures* (2010); United Nations, Resolution 58/199, *Creation*

of a global culture of cybersecurity and the protection of critical information infrastructures, 2004; United Nations, Resolution 57/239, *Creation of a global culture of cybersecurity*, 2003; Ioana Vasiu, *Criminalitatea informatică*, Ed. Nemira, București, 2001; Ioana Vasiu, Lucian Vasiu, *Prevenirea criminalității informatice*, Ed. Hamangiu, București, 2006; Ioana Vasiu, Lucian Vasiu, *Afaceri electronice: Aspecte legale, tehnice și manageriale*, Ed. Albastră, Cluj-Napoca, 2007; Ioana Vasiu, Lucian Vasiu, *Informatică juridică și Drept informatic 2009*, Ed. Albastră, Cluj-Napoca, 2009; Ioana Vasiu, Lucian Vasiu, *Criminalitatea în cyberspațiu*, Ed. Universul Juridic, București, 2011; Ioana Vasiu, Lucian Vasiu, *The Cybercrime Challenge: Does the Romanian Legislation Answer Adequately?*, în Law Review: Judicial Doctrine & Case-Law, 3.2, 2013; J. Vogel, *Towards a Global Convention against Cybercrime*, în First World Conference of Penal Law. Penal law in the XXIst century, Guadalajara, Mexic, 18-23 November, 2007; M. Warkentin, R. Willison, *Behavioral and policy issues in information systems security: The insider threat*, în European Journal of Information Systems, 18, 2009.

Accesul ilegal la un sistem informatic

Art. 360. (1) Accesul, fără drept, la un sistem informatic se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Fapta prevăzută în alin. (1), săvârșită în scopul obținerii de date informatice, se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 5 ani.

(3) Dacă fapta prevăzută în alin. (1) a fost săvârșită cu privire la un sistem informatic la care, prin intermediul unor proceduri, dispozitive sau programe specializate, accesul este restricționat sau interzis pentru anumite categorii de utilizatori, pedeapsa este închisoarea de la 2 la 7 ani.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Ioana Vasiu)

1. Noul Cod penal în raport cu vechiul Cod penal

În vechiul Cod penal, această infracțiune nu exista, infracțiunea fiind reprodusă fără modificări semnificative din Legea nr. 161/2003. În art. 42 al Legii nr. 161/2003, în debutul Secțiunii 1, „Infracțiuni contra confidențialității și integrității datelor și sistemelor informatice"[1], legiuitorul a prevăzut infracțiunea de *acces ilegal la un sistem informatic*. Infracțiunea din art. 42 era prevăzută într-o formă simplă (de bază), care interzicea accesul fără drept la un sistem informatic [alin. (1)], și două variante agravante, care constau în săvârșirea faptei de la alin. (1) în scopul obținerii de date informatice [alin. (2)], respectiv prin încălcarea măsurilor de securitate [alin. (3)].

În noul Cod penal, legiuitorul reformulează varianta de la alin. (3), aceasta constând în fapta prevăzută în alin. (1), dacă a fost săvârșită cu privire la un sistem

[1] De remarcat că legiuitorul a preluat numai parțial titlul subgrupei din Convenția Europeană, omițând un concept/element-cheie: disponibilitatea datelor și sistemelor informatice – a se vedea Convenția privind criminalitatea informatică, Titlul I, *Offences against the confidentiality, integrity and availability of computer data and systems*.

informatic la care, prin intermediul unor proceduri, dispozitive sau programe specializate, accesul este restricționat. Modificarea nu este semnificativă, având în vedere faptul că legiuitorul descrie de fapt, prin utilizarea conceptelor „proceduri", „dispozitive" sau „programe", măsurile de securitate fizică sau de securitatea informației la care se referă conceptul „măsuri de securitate" folosit în Legea nr. 161/2003.

Remarcăm, chiar din titlul capitolului din care face parte această infracțiune, preferința legiuitorului pentru folosirea altui termen decât *securitatea informatică* (de menționat că acesta din urmă este cel consacrat la nivel global și în legislația referitoare la securitatea informatică și în cea referitoare la criminalitatea informatică[1]), și anume cel de „siguranță". Preferința legiuitorului vine, credem noi, mai mult din faptul de a potrivi titlul acestei grupe cu cel al categoriei din care face parte, și anume: *Infracțiuni contra siguranței publice*. Considerăm alegerea legiuitorului pentru denumirea acestui capitol, pe de o parte, discutabilă, având în vedere că dă impresia greșită că acoperă numai un aspect al securității informatice (integritatea), și, pe de cealaltă parte, redundantă (integritatea este o parte a securității informatice ori a siguranței). Chiar Directiva din 2013 de la nivelul Uniunii Europene în materia atacurilor asupra sistemelor informatice utilizează termenul de „securitate informatică"[2], cu cele trei aspecte esențiale definitorii: integritate, confidențialitate și disponibilitate.

2. Concept și caracterizare

În cadrul mijloacelor de protecție împotriva atacurilor în mediul electronic se înscriu și prevederile penale consacrate de noul Cod penal. Răspunzând obligațiilor asumate față de comunitatea internațională[3], România și-a adaptat legislația penală pentru a reflecta schimbările datorate progresului tehnologic, ținând seama de prevederile Convenției europene privind criminalitatea informatică[4]. Asigurarea unui nivel adecvat de protecție a sistemelor informatice ar trebui să facă parte dintr-un cadru cuprinzător și eficace de măsuri de prevenție, care să completeze măsurile prevăzute de drept penal ca răspuns la criminalitatea informatică.

Legea penală română, în art. 360 C. pen., incriminează accesul ilegal la un sistem informatic într-o formă simplă și două forme agravante, care sunt preluate fără modificări semnificative din Legea nr. 161/2003 [se modifică doar pedeapsa la varianta agravată prevăzută la alin. (3) și configurația unei variante agravate], care, la rândul ei, reproduce textul din art. 2 al Convenției europene privind accesul ilegal la un sistem informatic.

Infracțiunea de acces ilegal la un sistem informatic nu deschide în mod întâmplător această grupă de infracțiuni informatice, ea fiind considerată cea mai

---

[1] A se vedea, spre exemplu, *Cybercrime Convention* (2001), Titlul I, *Offences against integrity, confidentiality and disponibility*, *New Global Treaty on cybersecurity and cybercriminality*, ENISA (Agenția europeană cu privire la securitatea rețelelor).

[2] A se vedea Directiva 2013/40/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 august 2013 privind atacurile împotriva sistemelor informatice și de înlocuire a Deciziei-cadru 2005/222/JAI a Consiliului.

[3] A se vedea detalii în Ioana Vasiu, *Criminalitatea informatica*, Ed. Nemira, București, 2001, p. 16.

[4] Lucrările la elaborarea acestei Convenții au debutat în noiembrie 1996, când Comitetul European pe probleme criminale, prin Decizia CDPC/103/211196, a hotărât înființarea unui Comitet de experți care să se ocupe de problema criminalității informatice. În anul 2001, Convenția europeana în domeniul criminalității a fost deschisă statelor pentru semnare, România fiind una dintre țările semnatare ale acestei Convenții.

importantă, o adevărată „infracțiune de bază", care permite comiterea altor infracțiuni cu care intră în concurs (spre exemplu, falsul informatic, frauda informatică etc.). Precizăm, în acest context, importanța definirii precise și detaliate a termenilor-cheie utilizați de legiuitor (spre exemplu: „sistem informatic", „acces", „date informatice", „măsuri de securitate", „fără drept"); interpretarea defectuoasă a acestor termeni a dus la un deceniu de practică neunitară, cu soluții diferite sau chiar defectuoase, în cazuri similare, ceea ce a necesitat promovarea unui recurs în interesul legii în 2013[1].

Accesul ilegal la un sistem informatic mai este întâlnit și sub denumirea de *hacking*[2] și poate include trecerea de o parolă sau de un alt mecanism de protecție a unui sistem sau a unor date informatice pentru a obține acces la acestea fără autorizare. Această infracțiune a devenit un fenomen de masă, cu victime celebre, cum ar fi: United States Airforce, Pentagon, guvernul german, companiile Yahoo, Google, E-bay etc.[3].

Intruziunile de acest tip permit infractorilor să obțină acces la parole, date bancare sau de identificare sau date clasificate (strict confidențiale). Spre exemplu, în *Operation Ghost Stories*, 10 ruși au spionat în SUA; în cazul Gowadia, au fost transmise în China informații privind apărarea națională a SUA și date militare tehnice[4].

În România, un individ din Arad, cunoscut sub numele de „Guccifer", a accesat ilegal conturi de Facebook și e-mail ale mai multor persoane publice, fiind reținut pentru comiterea a 25 de infracțiuni de acces fără drept la sisteme informatice[5]. Într-un caz recent, un individ a fost condamnat la un an și jumătate de închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de acces ilegal la un sistem informatic, după ce a modificat fără drept parola de acces și setările de securitate ale contului de poștă electronică aparținând unei societăți la care fusese angajat[6]. Într-un alt caz, C.C. a fost condamnat la 3 ani de închisoare cu suspendare pentru acces ilegal la sisteme informatice, restricționare ilegală a accesului la date informatice și transferul neautorizat de date informatice, în timp ce hackerul care l-a ajutat să spargă e-mail-ul în cauză a primit o pedeapsă de un an și jumătate cu suspendare[7].

„Access" înseamnă intrare în orice parte a unui sistem informatic, cum ar fi componentele hardware sau datele stocate, dar nu include, așa cum se menționează în Raportul explicativ al Convenției europene, „simpla trimitere a unui mesaj de e-mail către un sistem (*file system*)". Accesul include și intrarea într-un alt sistem informatic conectat printr-o rețea publică de telecomunicații sau conectat la aceeași rețea (LAN – rețea locală de comunicații) sau un intranet al aceleiași organizații.

---

[1] A se vedea ICCJ, Decizia nr. 15/2013 privind judecarea recursului în interesul legii ce formează obiectul Dosarului nr. 12/2013, publicată în M. Of. nr. 760 din 6 decembrie 2013.

[2] Cu privire la *hacking*, a se vedea *Electronic Crimes: Knowledge – based Report (Assessment)*, ITU, 2013, p. 29.

[3] Unele dintre atacurile asupra acestor victime bine cunoscute au fost comise de hackeri români; spre exemplu, Călin Mateiaș, Butika Robert, hackerul din Arad, poreclit „Guccifer" etc.

[4] A se vedea FBI, *op. cit.*, p. 36.

[5] A se vedea detalii pe *http://adevarul.ro/locale/arad/hackerul-guccifer-zis-micul-furn-fost-trimis-judecata-procurorii-diicot-1_532959940d133766a808b8ca/index.html*.

[6] A se vedea detalii în Claudia Petraru, *Pentru acces ilegal la un sistem informatic. Condamnat la un an și jumătate de închisoare*, disponibil pe *http://www.obiectivtulcea.ro/pentru-acces-ilegal-la-un-sistem-informatic-condamnat-la-un-an-si-jumatate-de-inchisoare.html*.

[7] A se vedea detalii pe *http://www.flagrantct.ro/cristian-cioaca-a-fost-condamnat-la-trei-ani-de-inchisoare-cu-suspendare/*.

Accesul poate fi considerat ilegal și în situații în care se depășește autorizarea acordată sau se realizează după revocarea autorizării de acces a sistemului informatic.

Incriminarea din noul Cod penal corespunde de principiu cerinței inserate în Directiva 2013/40/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 august 2013 privind atacurile împotriva sistemelor informatice și de înlocuire a Deciziei-cadru 2005/222/JAI a Consiliului, și anume că „statele membre adoptă măsurile necesare pentru a garanta că accesarea cu intenție și fără drept a unui sistem informatic sau a unei părți a acestuia este incriminată atunci când este săvârșită prin încălcarea unei măsuri de securitate, cel puțin atunci când nu reprezintă un caz minor".

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic al infracțiunii îl constituie relațiile sociale a căror naștere și dezvoltare este condiționată de siguranța și integritatea sistemelor informatice sau, cum mai exact precizează legiuitorul european în Convenția privind criminalitatea informatică, confidențialitatea, integritatea și disponibilitatea sistemelor informatice. Aceste trei elemente fundamentale ale securității sistemelor și datelor informatice apar și în cea mai recentă propunere de Tratat global privind securitatea și criminalitatea informatică[1].

Sistemele informatice joacă un rol vital în organizațiile moderne pentru că ele furnizează informația necesară și capacitățile de prelucrare și diseminare a acesteia, strict necesare pentru îndeplinirea cerințelor funcționale/operaționale, indiferent de context sau domeniul de activitate. Deoarece infracționalitatea informatică poate avea consecințe multiple, în unele cazuri foarte grave (putând afecta chiar economia sau securitatea națională), precum și pentru a asigura încrederea absolut necesară desfășurării activităților care implică sisteme informatice și pentru a respecta cerințele legale existente, managementul securității sistemelor informatice devine extrem de important[2].

Securitatea în domeniul sistemelor informatice se referă, în primul rând, la *confidențialitate*, *integritate* și *disponibilitate*. Pentru a evita repetarea, cu privire la prezentarea detaliată a celor trei componente fundamentale ale securității sistemelor și datelor informatice, facem trimitere la cele expuse la secțiunea „Generalități", punctul „Obiectul juridic generic sau de grup".

B. Obiectul material constă în entitățile materiale care reprezintă sistemele informatice sau cele pe care sunt stocate informațiile. În cazul variantei de la alin. (2), obiectul material constă în principal în entitatea materială pe care sunt stocate datele informatice și asupra căreia se îndreaptă activitatea incriminată. Entitatea materială pe care sunt stocate datele poate să îmbrace diverse forme: stick-uri de memorie (*USB flash*), discuri dure, discuri compact, discuri optice, memorii cu acces aleator etc.[3].

În cazul variantei de la alin. (3), obiectul material este reprezentat de dispozitivele sau entitățile materiale care stochează programe informatice sau mecanismele de securitate, menite să protejeze datele informatice și sistemele informatice[4].

---

[1] A se vedea, pentru detalii, Ioana Vasiu, Lucian Vasiu, *Criminalitatea...*, *op. cit.*

[2] *Ibidem.*

[3] Pentru definiții și detalii privind aceste entități materiale, a se vedea *idem*, *Informatică juridică și drept informatic 2009*, Ed. Albastră, Cluj-Napoca, 2009.

[4] Pentru amănunte, a se vedea *idem*, *Totul despre hackeri*, Ed. Nemira, București, 2001, p. 142.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiect activ poate fi orice persoană (fizică sau juridică) care are capacitate penală, textul de lege neprevăzând nicio calitate specială pentru aceasta. De regulă însă, autorul este o persoană care are aptitudini sau cunoștințe tehnice în domeniul calculatoarelor, o anumită familiaritate cu sistemele de securitate informatică și vulnerabilitățile acestor sisteme sau persoane care sunt angajați ai entităților deținătoare ale sistemelor informatice (utilizatori de orice tip, care depășesc nivelul de acces permis).

b) Subiect pasiv al infracțiunii este persoana fizică sau juridică ce are în proprietate sistemele informatice și al cărei drept la integritatea, confidențialitatea și/sau disponibilitatea sistemelor sau datelor informatice a fost încălcat sau periclitat.

c) Participația penală este posibilă sub toate formele: coautorat, complicitate sau instigare.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă

Pentru ca infracțiunea de acces ilegal la un sistem informatic să poată fi săvârșită, trebuie să existe o situație prealabilă (**situația premisă**), care presupune: existența unui **sistem informatic (precum și a rețelelor de calculatoare**[1] **la care sunt conectate majoritatea covârșitoare a calculatoarelor)** și/sau a unor **date informatice** asupra cărora făptuitorul să acționeze fără drept, neautorizat sau depășind autorizarea, în modalitățile prevăzute pentru realizarea scopului prevăzut în textul de lege.

Pentru a evita repetarea cu privire la prezentarea detaliată a noțiunilor de „sistem informatic", „date informatice", „rețea", facem trimitere la cele expuse la secțiunea „Generalități", punctul „Situația premisă".

Pentru forma agravată de la alin. (3), situația premisă constă în **măsurile de securitate (proceduri, dispozitive** sau **programe specializate**) implementate de titularul sistemului informatic și/sau a datelor sau o persoană desemnată sau legitimată de acesta pentru a restricționa sau interzice accesul pentru anumite categorii de persoane.

În art. 35 alin. (1) lit. h) din Legea nr. 161/2003 sunt definite măsurile de securitate; prin acestea se înțelege folosirea unor proceduri, dispozitive sau programe informatice specializate cu ajutorul cărora accesul la un sistem informatic este restricționat sau interzis pentru anumite categorii de utilizatori. Măsurile de securitate pot fi implementate pe două niveluri: securitatea sistemelor de calcul și securitatea informațiilor. Măsurile de securitate informatică pot fi clasificate ca tehnice și administrative.

Măsurile tehnice de securitate pot include **parole** (principalul mecanism de control al accesului la un sistem informatic), **sisteme antifurt** (care detectează comportamentele suspecte, cum ar fi un număr excesiv de încercări de logare nereușite sau lipsa unei conectări la serverul de monitorizare a furtului într-un interval predeterminat, declanșând dezactivarea respectivului calculator), **sisteme**

[1] Pentru clasificarea și prezentarea rețelelor, a se vedea Ioana Vasiu, Lucian Vasiu, *Informatica juridică și drept informatic 2009*, Ed. Albastră, Cluj-Napoca, 2009, pp. 41-43.

de control biometric[1], **carduri cu cip** (de regulă, incriptate și conținând informații de acces), sisteme de detectare a intruziunilor (compuse din programe informatice care înregistrează sau capturează activitatea calculatoarelor și a rețelelor de calculatoare și furnizează utilitare capabile să genereze alarme automate despre condiții periculoase și să raporteze evenimentele pentru a ajuta administratorii de sistem să analizeze datele colectate în timpul sau după un incident de securitate), **programe antivirus**, **firewall** (program care aplică politicile de trafic setate de administrator între o rețea informatică și exterior) sau **sisteme criptografice**.

Politicile de folosire a sistemelor informatice reprezintă echivalentul legilor într-un sistem juridic[2] și pot fi definite ca fiind formalizarea regulilor care trebuie respectate de toate categoriile de utilizatori ai sistemului informatic[3]. Politicile de securitate pot fi considerate și o doctrină, o arhitectură, o organizare, un proces de control și/sau un program de sensibilizare și vizează securitatea la nivel fizic, operațional, procedural, echipament, rețea și aplicație. Conform SANS[4], politica de securitate protejează utilizatorii și informațiile, setează reguli privind comportamentul așteptat din partea utilizatorilor, administratorilor și managementului, autorizează monitorizarea sistemelor și investigarea incidentelor de securitate[5], definește și autorizează consecințele încălcărilor și vizează respectarea prevederilor legale.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii

a) Latura obiectivă a infracțiunii de acces ilegal la un sistem informatic cuprinde elementul material, urmarea imediată, o cerință esențială și legătura de cauzalitate între activitatea ilicită și rezultatul produs.

Elementul material al variantei normative de bază a infracțiunii constă în acțiunea de *acces* la un sistem informatic.

Accesul ilegal[6] la un sistem informatic reprezintă o „platformă", o „poziționare" a atacatorului și este considerat, în majoritatea jurisdicțiilor, infracțiunea ce face

---

[1] Aceste sisteme pot fi *fiziologice*: bazate pe recunoașterea particularităților biologice ale utilizatorilor, cum ar fi impresiunile digitale, recunoașterea facială (aceasta măsoară structura, forma și proporțiile feței utilizatorului, aspectele particulare fiind distanțele între ochi, nas sau gură, lungimea acestor organe și unghiurile dintre acestea), geometria mâinii sau a venelor, analiza retinei sau a irisului; *comportamentale*: bazate pe analiza vocii, dinamica semnării (inclusiv analiză tridimensională) sau dinamica tastării (informație detaliată privind modul în care fiecare tastă este apăsată de către un utilizator); *multimodale*: bazate pe mai multe caracteristici fiziologice sau comportamentale pentru recunoașterea individului.

[2] A se vedea în A. Dutta, K. McCrohan, *Management's role in Information Security in a Cyber Economy*, în California Management Review, 45 (1), 2002.

[3] A se vedea M. Cavallari, *An Empirical Investigation On Beliefs And Perception About Compliance And Information Security Policy*, 2011.

[4] A se vedea SANS, *Information Security Policy – A Development Guide for Large and Small Companies*, 2011.

[5] A se vedea: H.-C. Chu, D.-J. Deng, H.-C. Chao, *An Ontology-driven Model for Digital Forensics Investigations of Computer Incidents under the Ubiquitous Computing Environments*, în Wireless Pers Commun (2011); S.L. Pfleeger, *Anatomy of an Intrusion*, în IT Professional, vol. 12, Iss. 4, 20-28, 2010; E. Casey, *Investigating sophisticated security breaches*, în Communication of the ACM, 49(2) 48-54, 2006.

[6] Prin „acces" la un sistem informatic se înțelege capacitatea de a da comenzi, de a cauza introducerea, obținerea, afișarea, stocarea ori diseminarea de date informatice sau folosirea în orice alt mod a resurselor unui calculator, sistem sau rețea informatică sau comunicarea cu unitățile sale aritmetice, logice sau de memorie.

posibilă realizarea majorității celorlalte infracțiuni informatice[1]. Spre exemplu, hackerul Guccifer a realizat acces fără drept la un sistem informatic, după care a restricționat accesul la date informatice și a transferat neautorizat date dintr-un sistem informatic[2].

Noțiunea de „acces" a ridicat și continuă să ridice numeroase probleme, atât la nivel de comentatori legali[3], cât și în instanțe[4]. Prin „acces" se înțelege intrarea în tot sau într-o parte a unui sistem informatic, capacitatea de a lansa comenzi, de a accesa date informatice sau de a efectua alte operațiuni informatice, fie direct de la o tastatură, fie prin intermediul unei rețele informatice.

Într-o formulare sintetică, definiția noastră a „accesului la un sistem informatic" este *capacitatea de a citi, scrie sau executa fișiere*, cu precizarea că a „scrie", în contextul sistemelor informatice, include capacitatea de a șterge un fișier[5]. După cum se precizează în Convenția europeană privind criminalitatea informatică, simpla trimitere a unui mesaj electronic sau fișier către un sistem informatic nu poate fi considerată „acces". Metoda folosită pentru realizarea accesului ilegal nu prezintă relevanță pentru existența infracțiunii[6].

Cerința esențială. Legiuitorul penal prevede în legătură cu activitatea incriminată condiția esențială ca ea sa se desfășoare *fără drept*. În sensul prezentului articol, acționează fără drept persoana care se află în una dintre următoarele situații: a) nu este autorizată, în temeiul legii sau al unui contract; b) depășește limitele autorizării; c) nu are permisiunea, din partea persoanei fizice sau juridice competente, potrivit legii, să o acorde, de a folosi, administra sau controla un sistem informatic ori de a desfășura alte activități (spre exemplu, cercetări științifice) sau de a efectua orice altă operațiune într-un sistem informatic.

Aceasta înseamnă că nu va exista infracțiunea de acces ilegal în cazul în care există o autorizare prealabilă din partea proprietarului sistemului informatic sau din partea titularului de drept asupra sistemului informatic sau a unei părți a acestuia (spre exemplu, pentru testarea sistemului în cauză). În cazul în care sistemul informatic permite acces public – deschis și fără plată –, accesul va fi *cu drept*.

Elementul material în cazul primei variante agravate a infracțiunii constă în *accesul, fără drept, la un sistem informatic în scopul obținerii de date informatice.*

---

[1] A se vedea S. Schjolberg, *The legal framework – Unauthorized access to computer systems*, 2003.

[2] A se vedea detalii pe *http://citynews.ro/eveniment/hackerul-vedetelor-trimis-judecata-1262244*.

[3] A se vedea: K.M. Field, *Agency, Code, or Contract: Determining Employees' Authorization Under the Computer Fraud and Abuse Act*, Note, în 107 Michigan Law Review 819, 2009, pp. 849-52; O.S. Kerr, *Cybercrime's Scope: Interpreting „Access" and „Authorization" in Computer Misuse Statutes*, în 78 N.Y.U. Law Review, 2003; O.S. Kerr, *Computer Crime Law*, Thomson West, 2006.

[4] A se vedea, spre exemplu: *Court Rules Unauthorized Access to Computers Cannot Be „Double-Counted" to Constitute Felony*, în The Computer & Internet Lawyer, vol. 28, no. 7, July, 2011; M. Eichten, *The Computer Fraud and Abuse Act-A Survey of Recent Cases*, în The Business Lawyer, 66. 1, 2010, pp. 231-236.

[5] A se vedea Ioana Vasiu, Lucian Vasiu, *The Cybercrime Challenge: Does the Romanian Legislation Answer Adequately?*, în Law Review: Judicial Doctrine & Case-Law, 3.2, 2013.

[6] A se vedea: Ioana Vasiu, Lucian Vasiu, *Criminalitatea...*, *op. cit.*; *idem*, *Contaminanții informatici ca vector al accesului ilegal*, în RDP nr. 2/2006, pp. 37-40; *idem*, *Dissecting Computer Fraud: From Definitional Issues to a Taxonomy*, în Proceedings of the 37th Hawaii International Conference on System Sciences, Big Island, Hawaii, USA, IEEE Computer, 2004.

Accesul ilegal permite, în esență, realizarea tuturor atacurile periculoase împotriva datelor sau sistemelor informatice[1]; astfel de intruziuni pot crea impedimente pentru utilizatorii legitimi (autorizați) ai sistemelor informatice accesate ilegal, pot duce la accesarea[2], copierea[3] sau alterarea datelor informatice, comiterea de fraude[4], spionaj[5], șantaj[6] sau falsuri informatice, plasarea de contaminanți informatici[7], obținerea de parole de acces, sabotaj informatic[8], utilizarea fără plată a unor servicii etc.

Elementul material în cazul celei de-a doua variante agravate. Legiuitorul penal prevede pentru varianta agravantă de la alin. (3) ca accesul ilegal să se realizeze prin folosirea unor *procedee, dispozitive sau programe* care trec peste măsurile de securitate care ar trebui să restricționeze accesul ilegal; art. 35 alin. (1) lit. h) din Legea nr. 161/2003 definea măsurile de securitate ca fiind *folosirea unor proceduri, dispozitive sau programe informatice specializate cu ajutorul cărora accesul la un sistem informatic este restricționat sau interzis pentru anumite categorii de utilizatori*. Prin urmare, legiuitorul noului Cod penal nu face decât să înlocuiască termenul generic „măsuri de securitate" cu definiția acestuia din legea mai sus menționată.

---

[1] Într-un caz interesant, J.J. Ancheta, folosind calculatoare pe care le controla pentru a transmite contaminanți informatici pe Internet pentru a exploata calculatoare vulnerabile. El a direcționat mii de calculatoare compromise către un canal Internet Relay Chat, unde acestea scanau pentru a depista alte calculatoare vulnerabile la infecții similare, rămânând vulnerabile la acces neautorizat. El a obținut și bani din vânzarea de acces la aceste calculatoare (*botnets*) – a se vedea detalii în Ioana Vasiu, Lucian Vasiu, *Criminalitatea..., op. cit.*

[2] Într-un astfel de caz, K. Kwak a plasat un program informatic pe calculatorul supervizorului său, care i-a permis acces în voie la respectivul calculator. El a folosit accesul neautorizat des pentru a accesa mesajele de poștă electronică ale supervizorului și a monitoriza activitățile pe Internet ale acestuia; informațiile astfel obținute au fost comunicate și altor colegi. Într-un alt caz, J. Jiang a instalat programe care capturează tastările la terminale situate la magazine Kinko, colectând, astfel, nume de utilizatori și parole, folosite ulterior pentru a accesa conturi bancare aparținând altor persoane – a se vedea detalii în Ioana Vasiu, Lucian Vasiu, *Criminalitatea..., op. cit.*

[3] Într-un astfel de caz, de pe sisteme informatice ale Universității Stanford au fost copiate numere de Social Security, CV-uri, informații financiare și numere de carduri de credit aparținând unui număr de circa 10.000 de persoane.

[4] Într-un astfel de caz, K. Flury a defraudat CitiBank în 2004 prin obținerea de numere de carduri de debit și PIN-uri, folosite subsecvent pentru crearea de carduri false și retragerea de numerar de la ATM-uri, în total peste $384.000 – a se vedea detalii în Ioana Vasiu, Lucian Vasiu, *Criminalitatea..., op. cit.*

[5] Într-un astfel de caz, un maghiar a accesat ilegal sisteme informatice ale Ericsson Group și a preluat informații senzitive – a se vedea detalii pe *http://www.thelocal.se/article.php?ID=1076&date=20050309*. Într-un alt caz, M. și R. Haephrati au fost arestați pentru că au folosit un cal troian informatic pentru a spiona sistemele informatice ale unor firme rivale – a se vedea detalii pe *http://www.guardian.co.uk/israel/Story/0,2763,1495716,00.html*.

[6] A se vedea, spre exemplu, A. Salkever, *Cyber-Extortion: When data is held hostage*, în BusinessWeek, August 22, 2000.

[7] Într-un caz de acest tip, W.C. Shea, fost angajat ca programator și manager al unei companii, în urma unor nemulțumiri la locul de muncă, a plasat o bombă informatică (*time bomb*) care, ulterior, a cauzat ștergerea și modificarea unui număr mare de înregistrări financiare și malfuncționarea sistemului informatic – a se vedea detalii în Ioana Vasiu, Lucian Vasiu, *Criminalitatea..., op. cit.*

[8] Într-un astfel de caz, R. Fisher, după ce a părăsit locul de muncă în urma unor dispute pe probleme financiare, a cauzat întreruperea furnizării de servcii Internet în regiunea Vernal, Utah. El a și reprogramat punctele de acces pentru a complica suplimentar eforturile de reparare – a se vedea detalii în Ioana Vasiu, Lucian Vasiu, *Criminalitatea..., op. cit.*; a se vedea și S. Gaudin, *Net saboteur faces 41 months*, în Network World, 4 martie 2002.

Securitatea sistemelor informatice se referă la măsurile pe care o organizație sau persoană fizică le ia pentru a-și proteja sistemele și datele informatice (măsuri care vizează securitatea fizică a sistemelor informatice și măsuri care vizează protejarea datelor și programelor informatice). Încălcarea măsurilor de securitate îmbracă o diversitate de forme, o prezentare exhaustivă depășind obiectivul acestei secțiuni[1].

Urmarea imediată constă într-o stare de pericol cu privire la siguranța sistemului informatic și/sau a resurselor sale, prin încălcarea oricăreia dintre atributele descrise în cadrul secțiunii dedicate obiectului juridic: confidențialitatea, integritatea și disponibilitatea datelor sau sistemelor informatice.

Dacă scopul accesului neautorizat a fost obținerea de date informatice, starea de pericol este dublată de atingerea adusă protecției datelor informatice stocate sau prelucrate de acesta. Încălcarea măsurilor de securitate determină o transformare efectivă adusă obiectului material al infracțiunii, și anume entităților materiale care compun sistemele informatice (calculatoare, rețele de calculatoare, elemente hardware – echipamente periferice, cabluri, plăci, servere etc. – și software – programe, aplicații, baze de date etc.), sau datelor informatice vizate. Sub aspectul consecințelor pe care acțiunea incriminată le are asupra valorii sociale ocrotite, urmarea este tocmai starea de pericol, de amenințare la adresa „domiciliului informatic".

Legătura de cauzalitate. Între activitatea incriminată săvârșită de făptuitor și urmarea imediată trebuie să existe un raport de cauzalitate. Aceasta rezultă *ex re*, în cazul accesului neautorizat în formă simplă, respectiv trebuie demonstrată forțarea măsurilor de securitate (parole, coduri de acces etc.), în cazul formei agravate. Cu toate că, în principiu, acest raport de cauzalitate ar trebui să fie ușor de identificat de organele judiciare, rezultând din materialitatea faptei, specificitatea mediului digital și ingeniozitatea celor care comit infracțiuni informatice face destul de dificilă această operațiune în practică.

b) Latura subiectivă presupune existența unui element subiectiv și a cerinței esențiale.

Elementul subiectiv. Infracțiunea de acces ilegal se comite cu intenție directă sau indirectă[2].

Cerința esențială. În varianta de la alin. (2), legiuitorul prevede și o condiție esențială în legătură cu *scopul* realizării accesului fără drept: acela de a obține date informatice[3].

---

[1] Pentru detalii, a se vedea: Ioana Vasiu, Lucian Vasiu, *Dissecting Computer Fraud: From Definitional Issues to a Taxonomy, op. cit.*; *idem, A Taxonomy of Malware use in the Perpetration of Computer-related Fraud*, în Proceedings of the EICAR Conference, 2004.

[2] Într-un caz de acces ilegal, Gregory Aaron Herns a penetrat sistemul informatic al NASA la Goddard Space Flight Center în 2001, cauzând daune de US$200,000. Aparent, el voia să obțină spațiu pentru a stoca filme în format digital – a se vedea detalii pe *http://www.eweek.com/print_article2/0,2533,a=141274,00.asp*.

[3] Într-un caz, politia din Tokyo a arestat două persoane pentru obținerea de date informatice privind clienții unei bănci și pentru încercarea de șantaj – a se vedea detalii pe *http://www.theregister.co.uk/2004/06/01/softbank_dat_leak/print.html*. Într-un alt caz, FBI a investigat posibilitatea ca de la firma Cisco să fi fost furat codul sursă – a se vedea detalii pe *http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/3726983.stm*. Într-un alt caz, acces ilegal pentru profit, *Getloaded.com* a accesat date informatice de pe sistemul *Truckstop.com*, care a realizat o afacere în legătură cu găsirea de încărcături (comenzi) pentru transporturile de distanțe mari, astfel încât acestea să nu se deplaseze fără încărcătură la întoarcere – a se vedea detalii pe

De regulă, făptuitorii caută date referitoare la utilizatori pentru a comite alte infracțiuni mai grave (fraude informatice, fals informatic, șantaj etc.).

Prin *date referitoare la utilizatori* se înțelege orice informație care poate conduce la identificarea unui utilizator, incluzând tipul de comunicație și serviciul folosit, adresa poștală, adresa geografică, numere de telefon sau alte numere de acces și modalitatea de plată a serviciului respectiv, precum și orice alte date care pot conduce la identificarea utilizatorului.

Termenul generic de „date informatice" este definit de art. 181 alin. (2) C. pen. [identic cu 35 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 161/2003); prin acesta se înțelege: *„orice reprezentare a unor fapte, informații sau concepte într-o formă care poate fi prelucrată printr-un sistem informatic"*.

Directiva 2013/40/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 august 2013 privind atacurile împotriva sistemelor informatice și de înlocuire a Deciziei-cadru 2005/222/JAI a Consiliului definește asemănător conceptul de „date informatice"; acesta înseamnă o reprezentare de fapte, informații sau concepte într-o formă adecvată pentru prelucrare într-un sistem informatic, inclusiv un program care permite unui sistem informatic să execute o funcție

După cum se observă, diferența dintre cele două definiții constă în includerea în cea a Directivei din 2013 și a programelor informate în această categorie, programe informatice care pot determina realizarea unei funcții de către un sistem informatic[1].

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Formele infracțiunii

a) Actele pregătitoare. Actele pregătitoare (procurarea sau realizarea de dispozitive vizând accesul ilegal) nu sunt pedepsite în cazul acestei infracțiuni, putând însă face obiectul unei alte infracțiuni, dacă sunt îndeplinite condițiile cerute de lege (infracțiunea incriminată în art. 365 C. pen.: *Operațiuni ilegale cu dispozitive sau programe informatice*; spre exemplu, deținerea unui program de tip *malware* care permite accesul la un sistem informatic).

b) Tentativa este posibilă și se pedepsește, conform art. 366 C. pen. (acesta fiind conform art. 47 din Legea nr. 161/2003, sursa acestui articol din noul Cod penal).

c) Consumarea infracțiunii are loc în momentul în care se realizează urmarea imediată prevăzută de lege, adică intrarea, în tot sau în parte, într-un sistem informatic, în condițiile arătate de legiuitor pentru fiecare dintre variante (simplă sau agravată).

d) Epuizarea are loc în momentul comiterii ultimului act de acces ilegal. Infracțiunea este susceptibilă de a fi săvârșită în forma continuă (făptuitorul păstrează

---

http://caselaw.lp.findlaw.com/data2/circs/9th/0235856p.pdf. Într-un alt caz, biroul de investigații criminale din Taiwan a arestat un individ în legătură cu furtul unor mari cantități de date informatice senzitive – a se vedea detalii pe *http://www.taipeitimes.com/News/taiwan/archives/2004/06/10/2003174478/print*.

[1] Într-un caz, un angajat al unei corporații americane, producătoare de programe informatice, a demisionat în urma unei dispute privind salarizarea sa. După plecarea din firmă, respectivul, folosind contul unui fost coleg, căruia îi ghicise parola, a obținut acces ilegal și a preluat programe informatice de pe sistemele informatice ale corporației, după care a început să promoveze propriile programe informatice, similare celor ale corporației de la care plecase. În acest caz, fostul angajat a realizat acces ilegal prin încălcarea măsurilor de securitate în vederea obținerii de date informatice.

acces la sistemul informatic un timp îndelungat) sau continuată (prin penetrarea sistemelor informatice în mod repetat, întrerupând și restabilind accesul ilegal).

B. Modalități

a) Modalitățile normative sunt cele arătate în textul de incriminare și pot consta în următoarele activități: acces simplu, fără drept, accesul pentru obținerea de date informatice și accesul realizat prin încălcarea măsurilor de securitate fizică sau pentru securitatea informației stabilite de titular pentru restricționarea accesului.

b) Modalitatea normativă simplă este cea arătată în primul alineat al art. 360 și se referă la accesul simplu, fără drept.

Textul art. 360 cuprinde și **două modalități normative agravate.**

Prima modalitate normativă agravată prevăzută la art. 360 alin. (2) constă în fapta prevăzută în varianta simplă, dacă accesul fără drept s-a realizat în scopul obținerii de date informatice.

A doua modalitate agravată este cea prevăzută la art. 360 alin. (3) și constă în fapta prevăzută în varianta simplă, dacă a fost săvârșită prin încălcarea **măsurilor de securitate** instituite legitim de titular pentru a restricționa sau interzice accesul la sistemul informatic pentru anumite categorii. Procedurile, dispozitivele și programele specializate prin care se realizează această interdicție la sistemul respectiv vizează securitatea acestui sistem la una sau mai multe dintre următoarele componente: nivel fizic, operațional, procedural, rețea și aplicație.

c) Modalitățile faptice. Toate aceste modalități normative se pot prezenta într-o varietate de modalități de fapt (a se vedea explicațiile date la concept și caracterizare, respectiv latura obiectivă).

C. Sancțiuni

Faptele prevăzute la art. 360 se pedepsesc după cum urmează:

• pentru forma simplă [alin. (1)], pedeapsa este închisoarea de la 3 luni la 3 ani sau amendă;

• pentru prima variantă agravantă [alin. (2)], pedeapsa este închisoare de la 6 luni la 5 ani;

• pentru a doua variantă agravantă [alin. (3)], pedeapsa este închisoare de la 2 la 7 ani (mai puțin severă decât cea prevăzută în art. 42 din Legea nr. 161/2003, adică de la 3 la 12 ani, reducere semnificativă, nejustificată și criticată la nivel european și internațional).

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Asemănările sau deosebirile dintre accesul ilegal și alte infracțiuni din Codul penal sau din legi speciale se poate observa cu ușurință prin compararea textelor în discuție. Având în vedere că valoarea centrală apărată prin prevederile din această reglementare este securitatea informatică, cu cele trei fațete fundamentale: integritatea, confidențialitatea, disponibilitatea, aceasta este ceea ce distinge accesul ilegal la un sistem informatic de alte infracțiuni care protejează alte atribute afectate prin atacurile informatice (spre exemplu, securitatea națională, viața privată, secretul corespondenței, securitatea tranzacțiilor electronice, securitatea și inviolabilitatea sistemelor electronice de tranzacționare, de depozitare sau de compensare-decontare în cadrul pieței de capital, ocrotirea drepturilor de proprietate intelectuală, în special a drepturilor de autor etc.).

Astfel, accesul ilegal la un sistem informatic este *subsidiar* față de alte infracțiuni datorită caracterului lui de generalitate; spre exemplu, infracțiunea încriminată de Legea nr. 297/2004[1] privind piața de capital – *accesul ilegal la un sistem electronic de tranzacționare* – este o variantă de specie a accesului ilegal la un sistem informatic. În acest caz, se va reține infracțiunea încriminată de Legea nr. 297/2004[2] privind piața de capital – *accesul ilegal la un sistem electronic de tranzacționare* –, aplicându-se regula potrivit căreia generalul este subsidiar specialului. Un alt exemplu este infracțiunea incriminată de art. 32 alin. (1) lit. q) din Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului, articol modificat și completat de art. 159 pct. 2 din Legea nr. 187/2012: *fraude comise prin sisteme informatice și mijloace de plată electronice și infracțiuni contra siguranței și integrității sistemelor și datelor informatice*; prin urmare, dacă se va realiza conținutul infracțiunii de acces ilegal la un sistem informatic în condițiile prevăzute de Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului (art. 32), vor fi incidente aceste prevederi, și nu cele de față privitoare la infracțiunea de acces ilegal la un sistem informatic.

În multe cazuri din practică, accesul ilegal în sistemul informatic se face, de regulă, în scopul săvârșirii uneia sau mai multora dintre infracțiunile prevăzute în noul Cod penal, la Titlul II, Capitolul IV, „Fraude comise prin sisteme informatice și mijloace de plată electronice", situație care justifică reținerea unui concurs de conexitate etiologică în care accesul ilegal reprezintă mijlocul prin care realizarea de fraude informatice sau efectuarea de operațiuni financiare în mod fraudulos, adică scopul, se realizează.

Infracțiunea de acces ilegal la un sistem informatic poate intra în concurs ideal, în cazul în care are loc folosirea la bancomat, pentru retrageri de numerar sau orice alte operațiuni financiare, a unui card falsificat sau a unuia real, fără consimțământul titularului său, cu infracțiunea de *Efectuare de operațiuni financiare în mod fraudulos*, prevăzută în art. 250 C. pen.

B. Aspecte procesuale

Pentru toate infracțiunile prevăzute în acest capitol, acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu, iar urmărirea penală este efectuată de către organele de cercetare penală, sub supravegherea procurorului.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

Infracțiunea de acces ilegal la un sistem informatic este în totalitate preluată [cu o mică modificare la o variantă agravantă, respectiv o detaliere a unui termen-cheie, și o reducere a sancțiunii pentru varianta agravată prevăzută la alin. (3) din art. 42 din Legea nr 161/2003, a cărei sursă este Convenția europeană privind criminalitatea informatică (*Cybercrime Convention*).

[1] Art. 279 lit. c) – se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 5 ani și interzicerea unor drepturi: „c) accesarea cu intenție de către persoane neautorizate a sistemelor electronice de tranzacționare, de depozitare sau de compensare-decontare" (articol modificat prin art. 152 pct. 3 din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal).

[2] *Idem*.

B. Situații tranzitorii

Limitele de pedeapsă fiind mai reduse în noul Cod penal pentru varianta agravată prevăzută la alin. (3), în cazul succesiunii de legi penale în timp, se va face aplicarea dispozițiilor din noul Cod penal.

8. Elemente de drept comparat

Cum sursa acestei incriminări este art. 2 din Convenția europeană privind criminalitatea informatică (*Convention on Cybercrime*), Convenție care reprezintă, de fapt, un adevărat tratat internațional în domeniu, fiind ratificată și de alte state din afara Europei, marea majoritate a statelor europene, dar și o serie de state non-europene, au prevederi similare în acest domeniu.

Deși unele state au ales să criminalizeze *„hackingul* pur sau simplu", adică accesul ilegal la un sistem, urmând prevederile Convenției, alte state au prevăzut forme separate (agravate) pentru accesul ilegal: în *scopul obținerii de date informatice* (Slovacia și Portugalia) și prin *încălcarea măsurilor de securitate* (cazul prevederilor din Austria, Germania, Olanda, Lituania, Cipru, Olanda).

Statele Unite ale Americii, care au semnat și ratificat Convenția europeană împotriva criminalității informatice, au un text analog accesului ilegal la un sistem informatic, prevăzut în *Computer Fraud and Abuse Act* (CFAA). Această lege prevede ca ilegal fie accesul intenționat și fără autorizare, fie cel care depășește (excedează) autorizarea, pentru obținerea accesului la date protejate sau la un sistem informatic la care accesul este restricționat (a se vedea 18 USC §1030).

Cu titlu de exemplu, enumerăm reglementările corespunzătoare, care au avut ca model acest art. 2 din Convenție, ale câtorva țări europene care au preluat în legislația lor penală infracțiunea de acces ilegal la un sistem informatic, în deplin acord cu prevederea europeană: **Lituania**, în 198-1 C. pen.; **Ungaria**, în art. 300 C (1) C. pen.; **Olanda**, în art. 138a C. pen.; Italia, în art. 615-*ter* C. pen.; **Slovacia**, în art. 247 (1) C. pen., Act No. 300/2005 Co; **Portugalia**, în art. 7 din Legea nr. 109/91.

În prevederea **portugheză**, ca și în cea **română** și **slovacă** se prevede și un **scop special**, anume ca făptuitorul să urmărească prin accesul ilegal obținerea de date informatice (formă agravată).

În **Codul penal francez**, art. 323-1 C. pen., se pedepsește infracțiunea de acces ilegal la un sistem informatic, acces la tot sau la o parte a sistemului informatic. Cerința esențială prevăzută de acest articol este ca accesul să fie fraudulos, spre exemplu, dacă făptuitorul încalcă măsurile de securitate. De asemenea, în acest articol este incriminată și rămânerea într-un sistem informatic fără autorizare.

La fel ca și Codul penal francez, **Codul penal italian**, în art. 615-*ter*, pedepsește infracțiunea de acces ilegal la un sistem informatic, dar și rămânerea neautorizată în sistem. Același tip de prevedere există și în **Belgia.**

În **Brazilia**, în art. 154-B din legea penală în domeniu, se prevede accesul ilegal la un sistem informatic, iar în **Mexic** este prevăzut în art. 211 bis1 C. pen. Ambele texte sunt în acord deplin cu prevederea din art. 2 al Convenției europene împotriva criminalității informatice.

Interceptarea ilegală a unei transmisii de date informatice

Art. 361. (1) Interceptarea, fără drept, a unei transmisii de date informatice care nu este publică și care este destinată unui sistem informatic, provine dintr-un asemenea sistem sau se efectuează în cadrul unui sistem informatic se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează și interceptarea, fără drept, a unei emisii electromagnetice provenite dintr-un sistem informatic, ce conține date informatice care nu sunt publice.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Ioana Vasiu)

1. Noul Cod penal în raport cu vechiul Cod penal

Această infracțiune nu are corespondent în vechiul Cod penal. Textul prevăzut de legiuitorul penal în noul Cod penal, la art. 361, este preluat fără modificări din art. 43 al Legii nr. 161/2003, care, la rândul lui, are ca sursă textul propus de Convenția europeană în domeniul criminalității informatice, preluat, la rândul său, din Recomandarea 89/9 a Comitetului european pentru probleme criminale[1].

2. Conținut legal și caracterizare

Formelor tradiționale de spionaj li se adaugă o formă nouă: interceptarea ilegală a unei transmisii de date informatice. Intercepția de comunicații de date în tranzit constituie o violare gravă a caracterului privat al comunicațiilor, ca în cazul intercepției comunicațiilor prin viu grai sau telefon dintre indivizi[2]. Ne aflăm, așadar, în prezența unei forme noi, moderne de ascultare, în special cea care constă în capturarea clandestină a emanațiilor electromagnetice ale unui monitor (afișajul pe ecran al datelor – *emanations analysis*)[3].

Infracțiunea de interceptare ilegală a unei transmisii de date informatice este prevăzută în art. 361 în două variante normative: prima [alin. (1)] constă în interceptarea, fără drept, a unei transmisii de date informatice care nu este publică și care este destinată unui sistem informatic, provine dintr-un asemenea sistem sau se efectuează în cadrul unui sistem informatic, respectiv [alin. (2)] în interceptarea, fără drept, a unei emisii electromagnetice care conține date informatice ce nu sunt publice.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special constă în totalitatea relațiilor sociale care privesc confidențialitatea datelor informatice (dreptul la secretul datelor). Incriminarea

[1] A se vedea Raportul explicativ la Convenția europeană în domeniul criminalității informatice – art. 3, „Intercepția ilegală", par. 52.

[2] Într-un caz, o femeie din statul Arizona a fost condamnată pentru interceptarea a peste 200 de mesaje de poștă electronică – a se vedea detalii pe *http://apnews.excite.com/article/20031019/D7U97UCG0.html*.

[3] A se vedea și textul art. 6, *Interceptarea ilegală*, al Directivei Parlamentului European și a Consiliului privind atacurile împotriva sistemelor informatice și de abrogare a Deciziei-cadru 2005/222/JAI a Consiliului - SEC(2010) 1122 final și SEC(2010) 1123 final.

interceptării ilegale în legislația penală face parte dintre măsurile (juridice și tehnice) care vizează protejarea dreptului la secretul comunicațiilor – dreptul la protecția corespondenței este statuat în art. 8 al Convenției Europene a Drepturilor Omului (consfințit de art. 8 al Tratatului de la Lisabona, în care se introduce un drept separat privitor la protecția vieții private și a datelor personale) – și se aplică tuturor formelor de transmitere electronică a datelor: prin poștă electronică (*e-mail*), transfer de fișiere, fax etc. Textul art. 43 ocrotește și dreptul la o viață privată neperturbată și la exclusivitatea comunicațiilor de date[1].

Cu privire la prezentarea detaliată a conceptului de „confidențialitate", valoare fundamentala a securității sistemelor și datelor informatice, facem trimitere la cele expuse la secțiunea „Generalități", punctul „Obiectul juridic generic sau de grup".

B. Obiectul material al infracțiunii constă în suporturile materiale prin care se realizează comunicațiile și, mai ales, transferul de date pe calea telecomunicațiilor publice sau private și pe care sunt stocate datele informatice interceptate. Comunicațiile se pot derula în interiorul aceluiași sistem informatic, între două calculatoare care transmit date unul către celalalt sau între un calculator și o persoană (utilizator).

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiect activ al infracțiunii poate fi orice persoană (fizică sau juridică) care are capacitate penală, legea neprevăzând vreo cerință specială în legătură cu aceasta.

b) Subiect pasiv este persoana al cărei drept la confidențialitatea transmisiilor de date a fost încălcat.

c) Participația penală este posibilă sub toate formele (complicitate[2], coautorat sau instigare).

4. Structura juridică și conținutul constitutiv cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă

Această infracțiune nu poate exista în absența unui **sistem informatic** și a unor **date informatice** asupra cărora făptuitorul să acționeze în modalitățile prevăzute în textul de lege.

De asemenea, această infracțiune nu poate exista în absența unor **transmisii de date informatice** sau **emisii electromagnetice** (care nu sunt publice) asupra cărora făptuitorul să acționeze fraudulos în modalitățile prevăzute pentru realizarea scopului prevăzut în textul de lege și, bineînțeles, a **unor sisteme informatice care le conțin sau din care provin ori le sunt destinate.**

---

[1] În completarea textului art. 43, a se vedea Legea nr. 676 din 21 noiembrie 2001 privind prelucrarea datelor cu caracter personal și protecția vieții private în sectorul telecomunicațiilor.

[2] Într-un astfel de caz, numit *Volkswagen Currency Exchange*, patru angajați și o persoana din afară au creat tranzacții fictive cu schimburi valutare și le-au mascat cu tranzacții reale, însușindu-și diferențele – a se vedea detalii în Peter G. Neumann, *Computer related risks*, ACM Press, 1995. Într-un alt caz, un fost angajat al unei companii a folosit contul și parola pe care le deținea când era încă angajat – și care nu fuseseră revocate – pentru a se conecta de la distanță la sistemul informatic al firmei și a modifica detaliile cardurilor de credit ale clienților și a modifica prețurile și disponibilitatea mai multor produse, la unele fixând prețul la $0.00 – a se vedea Ioana Vasiu, Lucian Vasiu, *Dissecting Computer Fraud..., op. cit.*

Procesul de **transfer de date informatice** în cyberspațiu cuprinde un spectru larg de furnizori. Prin urmare, e destul de facil de interceptat ilegal aceste transmisii, respectiv emisiile electromagnetice.

Textul se referă la transmisiile de date care nu au caracter public; este vorba, în consecință, de caracterul transmisiilor de date sau al emisiilor electromagnetice (intenționate a fi private, nepublice, confidențiale, secrete între cei care transmit și destinatarii legitimi), nu de caracterul datelor informatice sau emisiilor electromagnetice.

Acestea cuprind, în sens larg, așa cum s-a urmărit de către legiuitorul nostru în noul Cod penal, urmând modelul european din Convenție, toate comunicațiile prin telefon, fax, e-mail sau transfer de fișiere. Alte state care au implementat interceptia ilegală în legislația națională nu precizează că transmisiile de date au caracter non-public, ci se referă la toate comunicațiile (spre exemplu, legislația din Portugalia utilizează expresia „toate comunicațiile dintr-un sistem informatic"; cea din Bulgaria utilizează expresia „mesaje"; cea din Statele Unite ale Americii „orice comunicație prin fir, orală sau electronică"; legislația din Italia se aplică la toate tipurile de comunicații, publice sau nepublice).

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii

a) Latura obiectivă

Elementul material, în ambele variante, constă în acțiunea de *interceptare*.

Cerințe esențiale. Pentru ca acțiunea de interceptare să facă obiectul elementului material al laturii obiective, trebuiesc îndeplinite următoarele cerințe esențiale:

• interceptarea să aibă loc *fără drept* (cerință prevăzută pentru ambele variante normative). În sensul prezentului articol, acționează fără drept persoana care se află în una dintre următoarele situații: nu este autorizată, în temeiul legii sau al unui contract; depășește limitele autorizării; nu are permisiunea, din partea persoanei fizice sau juridice competente, potrivit legii, să o acorde;

• în cazul primei variante normative [alin. (1)], *interceptarea* trebuie să privească o transmisie de date informatice care nu este publică și care este destinată unui sistem informatic, provine dintr-un asemenea sistem sau se efectuează în cadrul unui sistem informatic. În cazul celei de-a doua variante normative [alin. (2)], interceptarea privește o emisie electromagnetică provenită dintr-un sistem informatic, ce conține date care nu sunt publice.

Spre deosebire de Convenția europeană privind criminalitatea informatică (a se vedea art. 3 – *Illegal interception*), legea română nu prevede în mod expres ca interceptarea să se realizeze prin mijloace tehnice, considerând, probabil, că nu are importanță, din moment ce în mediul digital interceptiile nu pot fi realizate decât folosind mijloace tehnice.

Unele legislații naționale, cum este cea germană, prevăd această situație: interceptarea fără autorizare și prin utilizarea de mijloace tehnice (Sec 202b St GB Data interception); la fel și cea italiană, care pedepsește instalarea de dispozitive adaptate să intercepteze, să întrerupă, să obstrucționeze comunicațiile între sisteme informatice (art. 617- *quinquies* C. pen. italian).

Interceptarea prin mijloace tehnice se referă la ascultarea, monitorizarea sau supravegherea conținutului comunicațiilor, obținerea conținutului datelor fie direct, prin accesarea sistemului informatic, fie indirect, recurgând la procedee clandestine.

Mijloacele tehnice includ dispozitive tehnice fixate pe liniile de transmisie, dispozitive care colectează/înregistrează comunicațiile și programe informatice care facilitează intercepția de date. Contaminanții informatici (*malware*) pot fi utilizați pentru a intercepta transmisiile de date (spre exemplu, folosind un *keylogger*[1]).

Conceptul „**nepublic**" se referă, în prima variantă, la natura procesului transmisiei (comunicațiilor), și nu la natura datelor transmise. Datele pot fi disponibile public, dar părțile implicate în transmisie/comunicare doresc să facă acest lucru în condiții private (de confidențialitate) sau datele sunt ținute secrete (protejate) până când, spre exemplu, accesarea acestora (serviciul) este plătit. Prin urmare, termenul „nepublic" nu exclude *per se* comunicațiile realizate prin rețele publice. Comunicațiile de date ale angajaților, fie că sunt sau nu parte a derulării unor tranzacții oficiale (legate de locul de muncă) și care constituie transmisie de date care nu este publică, sunt, de asemenea, protejate împotriva interceptării fără drept[2].

Comunicația sub forma transmisiei de date informatice poate să aibă loc într-un singur sistem informatic (spre exemplu, de la unitatea centrală spre imprimantă sau ecran), între două sisteme informatice, două calculatoare ori un calculator și o persoană.

În varianta normativă de la alin. (2), legiuitorul incriminează *interceptarea fără drept a unei emisii electromagnetice.*

Emisia electromagnetică este ceva obișnuit în cazul monitoarelor, în timp ce acestea sunt folosite pentru a se realiza diverse operații sau tranzacții informatice. Astfel de emisii nu pot fi considerate *date* în sensul în care acestea sunt definite în art. 181 alin. (2) C. pen.: orice reprezentare a unor fapte, informații sau concepte într-o formă care poate fi prelucrată printr-un sistem informatic. Cu toate acestea, datele informatice, după cum sunt acestea definite în art. 181 alin. (2) C. pen., pot fi reconstituite, pornind de la emisiile electromagnetice.

Pentru ca intercepția, în ambele variante, să fie ilegală în sensul art. 361 C. pen., trebuie realizată *fără drept*. Actul va fi legitim dacă persoana care procedează la interceptare are dreptul de a dispune de datele comunicate, dacă ea acționează la comandă sau cu autorizația participanților la comunicație sau dacă, pe fondul unei dispoziții legale specifice, supravegherea este autorizată în interesul securității naționale ori pentru a permite autorităților să descopere infracțiuni care au fost comise.

Trebuie precizat că unele practici comerciale, cum ar fi utilizarea de *cookies*[3], nu sunt considerate, de regulă, intercepție fără drept. În ceea ce privește comunicațiile cu caracter nepublic ale angajaților, în legislația fiecărui stat pot fi prevăzute excepții în cazul cărora să fie permisă intercepția unor astfel de comunicații (spre exemplu, angajatorul poate realiza o asemenea activitate pentru a preveni divulgarea secretelor comerciale ale companiei).

---

[1] Un *keylogger* este un program informatic care permite captarea tastărilor unui utilizator pe calculatorul infectat, ceea ce poate rezulta în obținerea de parole de acces sau date financiare sau confidențiale.

[2] A se vedea un astfel de caz la Curtea Europeana a drepturilor omului: EC HR – decizia în cazul *Halford c. UK*, 25 iunie 1997 20605/92. Spre deosebire de Europa, unde sunt protejate drepturile angajaților în legătură cu confidențialitatea comunicațiilor personale, în SUA situația este diferită: a se vedea *Regulating Internet privacy. The case for e-mail privacy rights*, p. 173 și urm.

[3] Un *cookie* este un fișier text, stocat de browser-ul web pe calculatorul utilizatorului și folosit pentru autentificare, stocare de informații sau preferințe personale etc.

Urmarea imediată constă în producerea pericolului pentru confidențialitatea transmisiilor de date informatice sau a emisiilor electromagnetice, pericol prevăzut de legiuitor în cele două variante, prin interceptarea fără drept a unei transmisii de date sau a emisiilor electromagnetice, în condițiile prevăzute de lege.

Legătura de cauzalitate. Între acțiunea de interceptie fără drept și urmarea imediată trebuie să existe un raport de cauzalitate, care rezultă din materialitatea faptei.

b) Latura subiectivă

Elementul subiectiv. Infracțiunea se comite cu intenție (directă sau indirectă)[1].

Mobilul și scopul săvârșirii infracțiunii nu constituie elemente componente ale laturii subiective, însă stabilirea acestora poate contribui – în fiecare caz concret – la o justă individualizare a pedepsei.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Formele infracțiunii

a) Actele pregătitoare sunt posibile, dar nu sunt pedepsite; ele pot face însă obiectul elementului material al infracțiunii prevăzute în art. 365 (spre exemplu, realizarea unui program informatic de tip *spyware* care permite interceptarea fără drept a unei transmisii de date informatice).

b) Tentativa este posibilă și se pedepsește, conform art. 366 C. pen.

c) Consumarea infracțiunii are loc în momentul producerii urmării imediate, adică crearea pericolului pentru confidențialitatea conținutului transmisiei de date informatice sau a emisiilor electromagnetice, în condițiile incriminate de legiuitor.

d) Epuizarea infracțiunii are loc în momentul comiterii ultimului act incriminat, în oricare dintre variantele normative. Infracțiunea se poate săvârși în forma continuată sau continuă.

B. Modalități

a) Modalitățile normative sunt cele arătate în textul de incriminare și pot consta în următoarele activități: *interceptarea fără drept a unei transmisii de date informatice care nu e publică și interceptarea fără drept a unei emisii electromagnetice.*

b) Modalitatea normativă simplă este cea arătată în primul alineat al art. 361 și se referă la *interceptarea fără drept a unei transmisii de date informatice care nu e publică*, iar în alin. (2) al art. 361 este prevăzută **modalitatea asimilată**, care constă *în interceptarea fără drept a unei emisii electromagnetice.*

Textul art. 361 nu cuprinde **modalități normative agravate**.

c) Modalități de fapt. Toate aceste modalități normative se pot prezenta într-o varietate de modalități de fapt (având în vedere tipurile extrem de variate de *malware*, în special programe malițioase de tip *spyware* și *sniffer* existente, tot atât de variate pot fi modalitățile de concretizare în practică utilizate de criminalii informatici).

C. Sancțiuni

Pentru faptele prevăzute în art. 361, în ambele variante, se prevede o pedeapsă cu închisoarea de la unu la 5 ani (mai puțin severă decât cea prevăzută în art. 43 din Legea nr. 161/2003, adică de la 2 la 7 ani).

---

[1] A se vedea și par. 58 din Raportul explicativ al Convenției europene privind criminalitatea informatică, unde se prevede în mod expres forma de vinovăție intenția.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Infracțiunea de interceptare ilegală a unei transmisii de date informatice se aseamănă cu violarea corespondenței, atunci când aceasta din urmă se realizează prin modalitatea arătată la art. 302 alin. (2) C. pen.

Infracțiunea de interceptare ilegală a unei transmisii de date informatice, ca și celelalte infracțiuni contra siguranței și integrității sistemelor informatice este, cum am arătat deja, *subsidiară* față de alte infracțiuni datorită caracterului ei de generalitate [spre exemplu, infracțiunea incriminată de art. 32 alin. (1) lit. q) din Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului, articol modificat și completat de art. 159 pct. 2 din Legea nr. 187/2012: *fraude comise prin sisteme informatice și mijloace de plată electronice și infracțiuni contra siguranței și integrității sistemelor și datelor informatice*]; prin urmare, dacă se va realiza conținutul infracțiunii de interceptare ilegală a unei transmisii de date informatice în condițiile prevăzute de Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului (art. 32), vor fi incidente aceste prevederi, și nu cele de față privitoare la infracțiunea de interceptare ilegală a unei transmisii de date informatice.

Precum accesul ilegal la un sistem informatic, infracțiunea de interceptarea ilegală a unei transmisii de date informatice, este o „infracțiune mijloc", fiind comisă pentru a înlesni săvârșirea altora, intrând în concurs cu aceste infracțiuni (spre exemplu, cu fraudele comise prin sistemele informatice sau prin mijloacele de plată electronice).

B. Aspecte procesuale

Pentru infracțiunea de interceptare ilegală a unei transmisii de date informatice, acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu, iar urmărirea penală este efectuată de către organele de cercetare penală, sub supravegherea procurorului.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

Infracțiunea de interceptare ilegală a unei transmisii de date informatice este în totalitate preluată din art. 43 din Legea nr. 161/2003.

B. Situații tranzitorii

Limitele de pedeapsă fiind mai reduse în noul Cod penal, în cazul succesiunii de legi penale în timp, se va face aplicarea dispozițiilor din noul Cod penal.

8. Elemente de drept comparat

Cum sursa acestei incriminări este art. 3 din Convenția europeană privind criminalitatea informatică (*Convention on Cybercrime*), Convenție care reprezintă, de fapt, un adevărat tratat internațional în domeniu, fiind ratificată și de alte state din afara Europei, marea majoritate a statelor europene au prevederi similare în acest domeniu.

Codul penal Italian prevede infracțiunea de interceptare ilegală în art. 617-*quarter* și art. 617-*quinquies*, art. 617-*sexies* și art. 623 bis. **Codul penal austriac** prevede infracțiunea de interceptare ilegală în art. 119-119a. **Portugalia** prevede infracțiunea de interceptare ilegală în art. 8 din Legea nr. 109/1991. În **Germania**, Secțiunea 202a C. pen. incriminează interceptarea ilegală a datelor informatice.

Alterarea integrității datelor informatice

Art. 362. Fapta de a modifica, șterge sau deteriora date informatice ori de a restricționa accesul la aceste date, fără drept, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Ioana Vasiu)

1. Noul Cod penal în raport cu vechiul Cod penal

În vechiul Cod penal, această infracțiune nu exista; infracțiunea este reprodusă în noul Cod penal, fără modificări, din Legea nr. 161/2003 [art. 44 alin. (1)].

2. Conținut legal și caracterizare

Datorită importanței deosebite a datelor și programelor informatice, a dependenței organizațiilor de procesarea corectă și promptă a datelor informatice, alterarea integrității datelor informatice constituie un pericol major în lumea contemporană.

Scopul prevederii acestui text este acela de a asigura datelor și programelor informatice o protecție similară celei de care se bucură bunurile materiale împotriva activității intenționate de provocare de daune.

Legiuitorul nostru penal, pornind de la textul art. 4 din Convenția europeană privind criminalitatea informatică, a prevăzut în art. 44 din Legea nr. 161/2003 alterarea integrității datelor informatice. Astfel, în alin. (1) al art. 44 era prevăzută fapta de a modifica, șterge sau deteriora date informatice ori de a restricționa accesul la aceste date, fără drept, iar în alin. (2) era incriminat transferul neautorizat de date dintr-un sistem informatic; această a doua variantă, în care se incrimina transferul neautorizat de date dintr-un mijloc de stocare a datelor informatice, este acum prevăzută într-un articol separat de noul Cod penal, art. 364, „**Transferul neautorizat de date informatice**".

În cazul infracțiunii de alterare a integrității datelor informatice, legiuitorul noului Cod penal a simplificat incriminarea anterioară din art. 44 al Legii nr. 161/2003, prevăzând în art. 362 numai forma de bază a acesteia.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special al infracțiunii constă în relațiile sociale ce privesc integritatea și funcționarea sau utilizarea în condiții optime a datelor sau programelor informatice.

B. Obiectul material al infracțiunii constă în suportul material pe care sunt stocate datele sau programele informatice (memorie cu acces aleator, disc dur, disc compact etc.).

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiect activ poate fi orice persoană (fizică sau juridică) care are capacitate penală, textul neprevăzând nicio calitate specială pentru acesta.

b) Subiect pasiv este persoana fizică sau juridică având drepturi (de proprietate, de utilizare etc.) asupra datelor sau programelor informatice.

c) Participația penală este posibilă sub toate formele.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă

Această infracțiune nu poate exista în absența unor **date informatice** și, respectiv, a **unor sisteme informatice care le conțin sau din care provin ori le sunt destinate.**

Pentru o aplicare corectă a textului de lege, începând cu Convenția europeană privind criminalitatea informatică și continuând cu alte mecanisme legale, s-a încercat o definire cât mai precisă a conceptului-cheie „date informatice".

Cu privire la prezentarea detaliată a noțiunilor de „date informatice" și „sistem informatic", facem trimitere la cele expuse la secțiunea „**Generalități**", punctul „Situația premisă".

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii

a) Latura obiectivă

Elementul material al variantei normative prevăzute de legiuitor constă în următoarele acțiuni ce implică efecte negative asupra stării datelor și/sau afectează capacitatea de funcționare sau procesare în maniera prevăzută sau așteptată de persoana care dispune de sistemele informatice: *modificare*, *ștergere*, *deteriorare* sau *restricționarea* abuzivă a accesului la date informatice.

Ștergerea de date informatice este echivalentă cu distrugerea de obiecte materiale și include distrugerea suportului pe care acestea sunt stocate, supraimprimarea lor, modificarea tabelei de alocare a fișierelor etc.

Modificarea datelor informatice înseamnă alterarea în orice mod, schimbarea sau criptarea lor (aceste operațiuni pot fi realizate manual sau prin intermediul contaminanților informatici: viruși, viermi sau cai troieni informatici).

Deteriorarea datelor se referă la alterarea datelor sau programelor informatice, ca urmare a unor acțiuni fizice sau logice ce rezultă în inutilizabilitea datelor sau sistemelor informatice.

Prin *restricționarea* accesului la date informatice se înțelege totalitatea actelor prin care datele nu mai sunt accesibile, într-un interval de timp rezonabil sau așteptat, persoanelor sau programelor informatice autorizate a le accesa sau procesa.

Activitățile menționate mai sus se pot realiza prin inserarea de programe malițioase: *viruși, viermi, cai troieni* sau alte tipuri de *malware.*

Cerință esențială. Toate aceste activități menționate mai sus trebuie să fie realizate *fără drept.*

În sensul prezentului articol, acționează *fără drept* persoana care se află în una dintre următoarele situații: nu este autorizată, în temeiul legii sau al unui contract; depășește limitele autorizării; nu are permisiunea, din partea persoanei fizice sau juridice competente, potrivit legii, să o acorde, de a realiza alterarea datelor informatice într-o formă sau alta.

În Codul nostru penal este singura cerință esențială cerută; în altele, spre exemplu, cea franceză, este prevăzut ca aceste activități de alterare să se *„realizeze fraudulos"*; alte legislații pedepsesc alterarea datelor dacă e *„serioasă"* sau *„gravă"*.

Trebuie subliniat că activitățile obișnuite, inerente în proiectarea, realizarea și testarea rețelelor informatice, reconfigurarea sistemelor de operare sau a aplicațiilor, autorizate de proprietar sau operator, nu constituie infracțiunea de alterare de date, deoarece aceste activități se desfășoară „cu drept". Modificarea traficului de date în

scopul facilitării comunicațiilor anonime (spre exemplu, activitatea sistemelor informatice care retransmit anonim mesaje de poștă electronică), sau modificarea datelor în scopul securizării comunicațiilor (spre exemplu, criptarea datelor) trebuie, în principiu, considerate protecție legitimă, prin urmare, realizate „cu drept".

Urmarea imediată constă în atingerea integrității datelor informatice prin una dintre activitățile incriminate în variantele prevăzute de legiuitor în art. 362 C. pen.

Legătura de cauzalitate. Este necesar ca între acțiunile incriminate și urmarea imediată să existe un raport de cauzalitate, care rezultă *per se*. Legiuitorul penal prevede, în legătură cu aceste activități, o *cerință esențială*, în lipsa căreia acțiunile prezentate mai sus nu pot face obiectul elementului material al infracțiunii sub această formă – realizarea acțiunii *fără drept*. Persoanele care acționează fără a avea dreptul să o facă ori acționează contrar ori depășesc autorizarea titularului vor fi considerate că au acționat fără drept[1].

b) Latura subiectivă

Elementul subiectiv. Forma de vinovăție în cazul acestei infracțiuni este *intenția* (*directă sau indirectă*). În majoritatea cazurilor, autorul dorește producerea de daune; intenția de a scoate dintr-un asemenea act un profit ilicit nu este necesară și nici tipică acestei forme de comportament infracțional. Totuși, este posibil să existe o motivație indirectă lucrativă, cum ar fi dorința de a face rău unui concurent.

Daunele aduse integrității datelor informatice sunt adesea motivate de dorința de răzbunare a unui angajat sau fost angajat. Dorința de a atrage atenția, precum și motivațiile ideologice sau politice apar, de asemenea, în conexiune cu această infracțiune.

Majoritatea legislațiilor naționale pedepsesc alterarea datelor dacă este săvârșită cu intenție; există însă și prevederi penale naționale care pedepsesc neglijența care produce alterarea datelor[2].

Mobilul și scopul săvârșirii infracțiunii nu constituie elemente componente ale laturii subiective, însă stabilirea acestora poate contribui – în fiecare caz concret – la o justă individualizare a pedepsei.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Formele infracțiunii

a) Actele pregătitoare sunt posibile, dar nu sunt incriminate. Actele pregătitoare (procurarea sau realizarea de dispozitive vizând alterarea datelor informatice) nu sunt pedepsite în cazul acestei infracțiuni, putând însă face obiectul unei alte infracțiuni, dacă sunt îndeplinite condițiile cerute de lege (infracțiunea incriminată în art. 365 C. pen. privind operațiuni ilegale cu dispozitive sau programe informatice; spre exemplu, deținerea unui program de tip *malware* care permite alterarea datelor informatice).

b) Tentativa este posibilă și se pedepsește (conform art. 366 C. pen.).

---

[1] Un caz de alterare a integrității datelor a implicat un student din Texas care, aflându-se la domiciliu, a accesat propriile calificative academice, stocate pe un server al Universității, și le-a „ameliorat". Într-un alt caz, un polițist din Ohio a accesat fișierele infracțiunilor rutiere pe un terminal și a „eliminat" intrarea referitoare la sine (conducere periculoasă). A se vedea și alte exemple în Ioana Vasiu, *Criminalitatea...*, *op. cit.*, p. 38.

[2] A se vedea art. 253 C. pen. al Armeniei; art. 350B C. pen. olandez.

c) Consumarea infracțiunii are loc în momentul producerii urmării imediate, adică a încălcării valorii ocrotite, și anume integritatea datelor.

d) Epuizarea infracțiunii are loc în momentul comiterii ultimului act incriminat; infracțiunea se poate săvârși și în forma continuată.

B. Modalități

a) Modalitățile normative sunt cele arătate în textul de incriminare și pot consta în următoarele activități: *introducere de date, modificarea de date, ștergerea de date, restricționarea accesului la date, împiedicarea funcționarii unui sistem informatic.*

b) Modalitățile de fapt. Toate aceste modalități normative se pot prezenta într-o varietate de modalități de fapt (a se vedea explicațiile date la concept și caracterizare, respectiv latura obiectivă).

C. Sancțiuni

Pentru fapta prevăzută la art. 361 C. pen., pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Infracțiunea de „Alterarea integrității datelor informatice", ca și celelalte infracțiuni contra siguranței și integrității sistemelor informatice este, cum am arătat deja, *subsidiară* față de alte infracțiuni datorită caracterului ei de generalitate [spre exemplu, infracțiunea incriminată de art. 32 alin. (1) lit. q) din Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului, articol modificat și completat de art. 159 pct. 2 din Legea nr. 187/2012: *fraude comise prin sisteme informatice și mijloace de plată electronice și infracțiuni contra siguranței și integrității sistemelor și datelor informatice*]; prin urmare, dacă se va realiza conținutul infracțiunii de alterare a integrității datelor informatice în condițiile prevăzute de Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului (art. 32), vor fi incidente aceste prevederi, și nu cele de față privitoare la infracțiunea de alterare a integrității datelor informatice.

B. Aspecte procesuale

Pentru infracțiunea de alterare a integrității datelor informatice, acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu, iar urmărirea penală este efectuată de către organele de cercetare penală, sub supravegherea procurorului.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

Infracțiunea de alterare a integrității datelor informatice este în totalitate preluată (cu o mică modificare de sistematizare) din art. 44 alin. (1) al Legii nr. 161/2003, a cărei sursă este Convenția europeană privind criminalitatea informatică (*Cybercrime Convention*).

B. Situații tranzitorii

Limitele de pedeapsă fiind mai reduse în noul Cod penal decât cele din Legea nr. 161/2003, în cazul succesiunii de legi penale în timp, se va face aplicarea dispozițiilor din noul Cod penal.

8. Elemente de drept comparat

Cum sursa acestei incriminări este art. 4 din Convenția europeană privind criminalitatea informatică (*Convention on Cybercrime*), fiind ratificată și de alte state

din afara Europei, marea majoritate a statelor europene au prevederi similare în acest domeniu.

Codul penal italian, în art. 635-*bis* și art. 635-*ter*, prevede alterarea integrității datelor informatice. Acest articol din Codul penal este introdus prin Legea nr. 48/2008 și pedepsește mai grav interferența cu datele care sunt utilizate de statul italian sau de orice organ public sau care are o utilitate publică. Prevederile se referă atât la alterarea datelor informatice, cât și a programelor.

Codul penal spaniol, în art. 264-2, prevede alterarea integrității datelor informatice.

Codul penal olandez, în art. 350a, prevede alterarea integrității datelor informatice. În afară de pedepsirea alterării cu intenție, este prevăzută și pedepsirea neglijenței în domeniu (art. 350b).

Codul penal slovac, în art. 247 (1) b, prevede alterarea integrității datelor informatice.

În **Sri Lanka**, alterarea integrității datelor informatice este prevăzută în art. 5 (a-b) Computer Crime Act.

⚖ **Perturbarea funcționării sistemelor informatice**

Art. 363. Fapta de a perturba grav, fără drept, funcționarea unui sistem informatic, prin introducerea, transmiterea, modificarea, ștergerea sau deteriorarea datelor informatice sau prin restricționarea accesului la date informatice, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

✍ COMENTARII (Prof. univ. dr. Ioana Vasiu)

1. Noul Cod penal în raport cu vechiul Cod penal

Această infracțiune nu are corespondent în vechiul Cod penal, sursa de inspirație pentru art. 363 C. pen. fiind art. 45 din Legea nr. 161/2003.

2. Conținut legal și caracterizare

Sistemele informatice reprezintă un element esențial al interacțiunii politice, sociale și economice din Uniunea Europeană și la nivel global. Societatea este deja foarte dependentă de aceste sisteme, fenomenul fiind în creștere. Buna funcționare și securitatea acestor sisteme în Uniunea Europeană sunt vitale pentru dezvoltarea pieței interne și a unei economii competitive și inovatoare.

Perturbarea sistemelor informatice și a sistemelor de telecomunicații poate avea consecințe chiar mai importante decât alterarea de date sau programe informatice. Deoarece sistemele informatice joacă un rol esențial în societatea modernă, protecția funcționării acestora prezintă un interes deosebit atât pentru proprietarii sau operatorii sistemelor, cât și pentru societate în ansamblu. În general, împiedicarea funcționării corecte a unor sisteme informatice poate avea consecințe financiare sau operaționale majore.

Împiedicarea funcționării unor sisteme informatice critice (spre exemplu, a celor care controlează traficul urban, a unor rețele militare etc.) poate crea consecințe

asupra unor categorii largi de persoane[1]. Pentru acest motiv, asemenea atacuri reprezintă o preocupare constantă la nivel global[2]. Atacurile cibernetice la scară largă pot provoca daune economice importante atât prin întreruperea funcționării sistemelor informatice și a comunicațiilor, cât și prin pierderea sau modificarea unor informații confidențiale importante din punct de vedere comercial sau a altor tipuri de date.

În 12 decembrie 2010, B.R. a accesat ilegal, prin încălcarea mijloacelor de securitate, mai multe servere aparținând NASA, producând perturbarea gravă a funcționării unui sistem informatic, prin introducerea, modificarea și deteriorarea de date informatice și prin restricționarea accesului la aceste date, pagubele produse de infractor fiind de 300.000 de dolari, pentru repararea daunelor fiind necesari 200.000 de dolari[3]. Într-un alt caz, R.M.C. a atacat servere ale armatei SUA, ale NASA și ale Pentagonului, săvârșind infracțiunile de acces ilegal la sisteme informatice, prin încălcarea măsurilor de securitate și în scopul obținerii de date informatice, transfer neautorizat de date dintr-un sistem informatic și perturbarea gravă a funcționării unui sistem informatic[4].

După cum se arată în recenta Directivă din 2013 privitoare la atacurile asupra sistemelor informatice, există dovezi în privința tendinței producerii unor atacuri la scară largă tot mai periculoase și recurente împotriva sistemelor informatice care, adesea, pot fi esențiale pentru state sau pentru funcții specifice din sectorul public sau privat. În paralel cu această tendință, se dezvoltă metode tot mai sofisticate, cum ar fi crearea și utilizarea așa-numitelor *botnet*-uri, care presupun etape succesive ale unei fapte penale, fiecare etapă prezentând un risc important pentru interesele publice.

Deoarece pericolele ce rezultă în economie în caz de sabotaj informatic sunt considerate mai mari decât în cazul celor care rezultă în urma unor acțiuni de sabotaj economic, mai multe state ale lumii au prevăzut în legislația lor penală texte de lege care incriminează *sabotajul informatic*. Textul art. 363 C. pen. este preluat din textul art. 45 al Legii nr. 161/2003, care, la rândul lui, reproduce textul art. 5 al Convenției europene privind criminalitatea informatică (text similar, de altfel, cu cel al Recomandării 89/9 a Comitetului european pentru probleme criminale).

În art. 363 C. pen. se incriminează fapta de a perturba grav, fără drept, funcționarea unui sistem informatic, prin introducerea, transmiterea, modificarea, ștergerea sau deteriorarea datelor informatice sau prin restricționarea accesului la date informatice. Textul art. 363 este în deplin acord cu cerința fixată statelor membre de Directiva din 2013 privitoare la atacurile asupra sistemelor informatice.

---

[1] A se vedea, spre exemplu: Derek E. Bambauer, *Ghost in the network*, 2013; Ronald J. Deibert, Rafal Rohozinski, Masashi Crete-Nishihata, *Cyclones in Cyberspace: Information Shaping and Denial in the 2008 Russia – Georgia War*, în Security Dialogue, 43, 2012; Marc Donner, *Cyberassault on Estonia*, în IEEE Security & Privacy, 6, 2007.

[2] A se vedea, spre exemplu, *Protecția infrastructurilor informatice critice: către un context global de securitate cibernetică* P7_TA(2012)0237, Rezoluția Parlamentului European din 12 iunie 2012 referitoare la protecția infrastructurilor critice de informație – realizări și etape următoare: către un context global de securitate cibernetică (2011/2284(INI)) (2013/C 332 E/03).

[3] A se vedea detalii în Diana Biță, *Hackerul clujean acuzat că a spart serverele NASA a fost arestat*, 2011, disponibil pe *http://www.romanialibera.ro/actualitate/eveniment/hackerul-clujean-acuzat-ca-a-spart-serverele-nasa-a-fost-arestat-244902*.

[4] *http://www.romanialibera.ro/actualitate/eveniment/hackerul-tinkode-acuzat-de-diicot-si-fbi-ca-a-spart-servere-ale-nasa-si-pentagon-ramane-in-arest-252379*.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul infracțiunii

a) Obiectul juridic constă în relațiile sociale ce privesc dreptul proprietarului și/sau utilizatorului unui sistem informatic ori al unui sistem de telecomunicații de a fi în măsură să exploateze la potențialul real respectivul sistem.

b) Obiectul material constă în componentele de tip hardware ale sistemelor informatice atacate sau în suporturile materiale pe care se află stocate datele informatice care sunt ținta activităților criminale.

B. Subiecții infracțiunii

a) Subiect activ al infracțiunii poate fi orice persoană (fizică sau juridică) care are capacitate penală, cu precizarea pe care am făcut-o la infracțiunile prezentate anterior: de multe ori, autorii infracțiunilor sunt persoane care au cunoștințe relativ avansate în domeniul informatic sau sunt persoane care, prin natura serviciului lor, au sau au avut[1] acces la sisteme informatice.

b) Subiect pasiv al infracțiunii este persoana care deține sau utilizează legitim sistemul informatic care este ținta atacului informatic incriminat.

c) Participația penală este posibilă în toate formele.

4. Structura juridică și conținutul constitutiv al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă

Această infracțiune nu poate exista în absența unui **sistem informatic** și a unor **date informatice** asupra cărora făptuitorul să acționeze fraudulos în modalitățile prevăzute pentru realizarea scopului prevăzut în textul de lege, adică perturbarea gravă a funcționării sistemului informatic.

Cum am mai arătat și la analiza articolelor precedente, aplicarea corectă a textului de lege de față este condiționată de definirea precisă a termenilor-cheie utilizați de legiuitor.

Cu privire la prezentarea detaliată a noțiunilor de „sistem informatic" și „date informatice", facem trimitere la cele expuse la secțiunea „Generalități", punctul „Situația premisă".

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii

a) Latura obiectivă

Elementul material al infracțiunii se realizează prin *activitatea de perturbare* a funcționării unui sistem informatic.

Cerințe esențiale. În legătură cu această activitate, legiuitorul prevede câteva *condiții esențiale* pentru existența infracțiunii sub această formă:

- perturbarea să fie gravă;
- să se facă fără drept;
- ingerința cu consecințe grave asupra funcționării sistemului informatic să aibă loc prin introducerea, transmiterea, modificarea, ștergerea sau deteriorarea datelor informatice sau prin restricționarea accesului la date informatice.

Deși în Convenția europeană privind criminalitatea informatică se recomandă să se găsească și să se prevadă un criteriu după care să se stabilească ce înseamnă

[1] A se vedea Bradlez C. Nahrstadt, *Former Employee Sabotage? Invoke the Computer Fraud and Abuse Act*, în Journal Of Internet Law, Feb., 2009.

„perturbare gravă", legiuitorul român lasă deschisă interpretarea, neprevăzând detalii. Experții europeni care au lucrat la proiectul Convenției au propus o valoare a prejudiciului produs sau au considerat ca serioasă/gravă trimiterea de date către un sistem anume într-o asemenea formă, mărime sau frecvență încât să aibă un efect dăunător semnificativ asupra abilității proprietarului sau operatorului de a utiliza sistemul informatic sau de a putea comunica cu alte sisteme informatice (spre exemplu, prin intermediul unor atacuri de tip „refuz al serviciului", descris anterior, prin contaminarea sistemelor informatice[1] sau prin folosirea sistemelor informatice pe post de *relay* pentru comunicații prin poșta electronică[2]).

Numai o analiză atentă, contextuală, care ține seama de circumstanțe poate determina gravitatea perturbării unui sistem informatic. Perturbarea gravă trebuie să fie realizată *fără drept*, adică nu va exista în situații în care ingerința într-un sistem este permisă sau autorizată (spre exemplu, în situații de testare a securității sistemului informatic, de reconfigurare sau actualizare etc.).

Legiuitorul român a prevăzut următoarele tipuri de ingerințe care pot da naștere unor perturbări grave:

• *introducerea* de date informatice, care privește atât introducerea de date exacte într-o maniera incorectă, eronată sau abuzivă, cât și introducerea de date inexacte;

• *transmiterea* datelor informatice, care se referă la comunicarea de date, ducând la supraîncărcarea sistemelor informatice;

• *modificarea* datelor informatice se referă la alterarea datelor, astfel încât acestea pot fi utilizate, dar procesarea lor va produce rezultate incorecte;

• *ștergerea* datelor informatice se referă la suprimarea datelor de pe suportul fizic pe care sunt stocate;

• *deteriorarea* datelor informatice se referă la alterarea negativă a datelor, astfel încât acestea nu mai pot fi utilizate;

• *restricționarea accesului* la date informatice se referă la restricționarea totală sau parțială sau la întârzierea semnificativă a accesului la date, atunci când utilizatorul are nevoie de ele.

Acest tip de ingerințe pot fi realizate cu ajutorul diverselor tipuri de *malware*. Potrivit rapoartelor periodice disponibile public, un număr impresionant de contaminanți informatici sunt creați și descoperiți în fiecare an[3]. Aceste forme noi variază după obiectivele urmărite. Ca și formele mai vechi de *malware*, noile forme de contaminanți informatici pot fura bani, pot să indisponibilizeze sistemele informatice vitale, pot să amenințe utilizatorii etc.

Perturbarea gravă a sistemelor informatice se realizează destul de des în ultimii ani, prin utilizarea de *botnets*[4]. Aceste atacuri pot afecta grav funcționarea sistemelor informatice, rezultând în refuzul serviciului (*Distributed Denial of Service*)[5]. Alte

---

[1] A se vedea definiții și o analiză a contaminanților informatici în: Ioana Vasiu, Lucian Vasiu, *A Taxonomy of Malware Use..., op. cit.*; *idem*, *Totul despre hackeri, op. cit.*

[2] O asemenea activitate poate încetini semnificativ activitatea sistemelor informatice și produce alte urmări nedorite pentru proprietarul sau operatorul sistemului informatic.

[3] A se vedea, spre exemplu, rapoartele trimestriale realizate de firme de specialitate, cum ar fi McAffee, Sophos, Symantec etc.

[4] A se vedea, în acest sens, și *T-CY Guidance Note #2 Provisions of the Budapest Convention covering botnets*, adopted by the 9th Plenary of the T-CY, 4-5 June 2013. A se vedea și *Microsoft, the FBI, Europol and industry partners disrupt the notorious ZeroAccess botnet*.

[5] Exemple de astfel de atacuri sunt *SynFlood*, *HTTPFlood*, *UDP Flood*, *smurf* sau *ping flood*.

exemple de acțiuni realizate de *botnet*-uri[1]: trimiterea de mesaje nesolicitate (*spam*) – a se vedea cazurile *Pushdo*, care trimitea circa 10% din spam-ul la nivel global, și *Waledac*, care la un moment dat trimitea 1,5 milioane de mesaje pe zi[2], sau *Kelihos*, care cuprindea 41.000 de calculatoare infectate și se consideră că trimitea chiar 3,8 miliarde de mesaje nesolicitate pe zi pentru promovarea de produse farmaceutice, acțiuni bursiere și pornografie infantilă (acest *botnet* era folosit și pentru obținerea de date personale)[3]; obținerea de adrese de poștă electronică, numere de produs stocate în fișiere de configurare sau în registrii sistemului, parole, diverse documente, cod sursă, secrete comerciale, numere de cont sau carduri bancare[4]; instalarea de programe de tip *keylogger*, pentru a obține ilegal date personale sau financiare (spre exemplu, cazul virusului informatic *Coreflood*[5]) etc.

Există chiar servicii comerciale pentru lansarea de atacuri de refuz al serviciului distribuite împotriva unor site-uri web[6]. Autorii sunt foarte dificil de identificat, deoarece locația în care se află calculatoarele care alcătuiesc *botnet*-ul și lansează atacul poate fi diferită de cea a autorului.

Mesajele de poștă electronică trimise în cantități masive pot, de asemenea, duce la perturbarea severă a sistemelor informatice. Într-un astfel de caz, *America Online c. National Health Care Discount*, au fost transmise 135 de milioane de mesaje nesolicitate, ceea ce a dus la afectarea gravă a sistemelor informatice în cauză[7].

Urmarea imediată constă în producerea unui **rezultat** – o consecință a ingerinței fără drept: **perturbarea gravă a funcționării** sistemului informatic.

Legătura de cauzalitate. Între acțiunea incriminată și urmarea imediată trebuie să existe un raport de cauzalitate. Expertiza informatică este esențială în stabilirea existenței acestui raport, aceasta putând răspunde și la întrebarea vizând gravitatea perturbării și dacă această consecință este urmarea acțiunii făptuitorului sau nu.

b) Latura subiectivă

Elementul subiectiv. Fapta de perturbare se comite cu intenție directă sau indirectă, făptuitorul urmărind prin acțiunea sa perturbarea gravă a unui sistem informatic sau acceptând că o asemenea consecință se va produce în urma activității desfășurate.

Mobilul și scopul săvârșirii infracțiunii nu constituie elemente componente ale laturii subiective, însă stabilirea acestora poate contribui – în fiecare caz concret – la o justă individualizare a pedepsei.

---

[1] A se vedea ENISA, *Botnets: Detection, Measurement, Disinfection & Defence*, 2011.

[2] Descrise în Cisco, *op. cit.*, p. 4.

[3] A se vedea SANS, *NewsBites*, vol. XIII, Iss. 78, 2011.

[4] A se vedea cazul în care John Schiefer a infectat circa 250.000 de calculatoare și a folosit programe malițioase (numite de el *spybot*) pentru a intercepta comunicații electronice pe Internet către *www.paypal.com* și alte site-uri; ulterior, folosind informațiile astfel obținute, a accesat conturi bancare și a efectuat cumpărături fără consimțământul sau știința titularilor – a se vedea cazul descris în US Department of Justice, *Computer security consultant charged with infecting up to a quarter million computers that were used to wiretap, engage in identity theft, defraud banks*, Release November 9, 2007.

[5] A se vedea FBI, *op. cit.*, p. 37.

[6] A se vedea, spre exemplu, cazul *IMDDOS Botnet*, descris în Damballa, *The IMDDOS Botnet: Discovery and Analysis*, 2010.

[7] A se vedea *America Online c. National Health Care Discount*, 174 F. Supp. 2d 890, 897 (N.D. Iowa 2001).

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Formele infracțiunii

a) Actele pregătitoare sunt posibile, dar nu se pedepsesc. Actele pregătitoare (procurarea sau realizarea de dispozitive vizând perturbarea funcționării sistemului informatic) nu sunt pedepsite în cazul acestei infracțiuni, putând însă face obiectul unei alte infracțiuni, dacă sunt îndeplinite condițiile cerute de lege (infracțiunea incriminată în art. 365 C. pen.: *Operațiuni ilegale cu dispozitive sau programe informatice*; spre exemplu, deținerea unui program de tip *malware* care permite restricționarea accesului la datele informatice).

b) Tentativa este posibilă și se pedepsește, conform art. 366 C. pen.

c) Consumarea infracțiunii are loc în momentul producerii urmării imediate, adică a perturbării grave a funcționarii sistemului informatic.

d) Epuizarea are loc în momentul finalizării ultimului act incriminat de lege săvârșit de făptuitor.

B. Modalități

a) Modalitățile normative sunt cele arătate în textul de incriminare și pot consta în următoarele activități: *introducere de date, modificarea de date, ștergerea de date, restricționarea accesului la date, împiedicarea funcționarii unui sistem informatic.* Această formă tipică este prevăzută în art. 363 C. pen.

b) Modalități faptice. Toate aceste modalități normative se pot prezenta într-o varietate de modalități de fapt (a se vedea explicațiile date la concept și caracterizare, respectiv latura obiectivă).

C. Sancțiuni

Perturbarea gravă a funcționării unui sistem informatic se pedepsește cu închisoare de la 2 la 7 ani (în loc de 3 la 15 ani, așa cum era prevăzut de Legea nr. 161/2003). Legiuitorul noului Cod penal reduce și în acest caz pedeapsa, considerăm noi în mod nejustificat, având în vedere gravitatea deosebită a acestei infracțiuni, „rudă apropiată" a terorismului (și a atacurilor masive asupra sistemelor vitale, care pot destabiliza chiar țări sau afecta grav activități importante la nivel global).

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Infracțiunea de perturbare gravă a funcționării unui sistem informatic, ca și celelalte infracțiuni contra siguranței și integrității sistemelor informatice, este, cum am arătat deja, *subsidiară* față de alte infracțiuni datorită caracterului ei de generalitate (spre exemplu, infracțiunea incriminată de art. 32 alin. (1) lit. q) din Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului, articol modificat și completat de art. 159 pct. 2 din Legea nr. 187/2012: *fraude comise prin sisteme informatice și mijloace de plată electronice și infracțiuni contra siguranței și integrității sistemelor și datelor informatice*). Prin urmare, dacă se va realiza conținutul infracțiunii de perturbare gravă a funcționării unui sistem informatic în condițiile prevăzute de legea privind prevenirea și combaterea terorismului (art. 32), vor fi incidente aceste prevederi, și nu cele privitoare la infracțiunea de perturbare gravă a funcționării unui sistem informatic.

Menționăm faptul că perturbarea gravă a funcționării unui sistem informatic, dintre toate infracțiunile contra siguranței și integrității sistemelor informatice, este

cea mai apropiată de cea de cyberterorism, fiind nevoie în cazurile din practică să se analizeze atent circumstanțele în care este comisă, motivația făptuitorilor și scopul urmărit pentru a le putea deosebi.

B. Aspecte procesuale

Pentru infracțiunea de perturbare gravă a funcționării unui sistem informatic, acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu, iar urmărirea penală este efectuată de către organele de cercetare penală, sub supravegherea procurorului.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

Infracțiunea de perturbare gravă a funcționării unui sistem informatic este în totalitate preluată din art. 45 al Legii nr. 161/2003, a cărei sursă este Convenția europeană privind criminalitatea informatică (*Cybercrime Convention*).

B. Situații tranzitorii

Limitele de pedeapsă fiind mai reduse în noul Cod penal, în cazul succesiunii de legi penale în timp, se va face aplicarea dispozițiilor din noul Cod penal.

8. Elemente de drept comparat

Cum sursa acestei incriminări este art. 5 (*system interference*) din Convenția europeană privind criminalitatea informatică (*Convention on Cybercrime*), Convenție care reprezintă, de fapt, un adevărat tratat internațional în domeniu, fiind ratificată și de alte state din afara Europei, marea majoritate a statelor europene au prevederi similare în acest domeniu.

Codul penal francez prevede, în art. 323-2, perturbarea funcționării sistemelor informatice (sau sabotajul informatic). Prevederea nu include cerința esențială ca perturbarea să fie „gravă", ci orice perturbare este pedepsită până la 5 ani închisoare sau amendă.

Codul penal austriac prevede, în Secțiunea 126 B, perturbarea funcționării sistemelor informatice (sau sabotajul informatic), iar **Codul penal german** prevede în Secțiunea 303b sabotajul informatic.

Statele Unite ale Americii prevăd perturbarea funcționării sistemelor informatice în 18 USC §1030(a)(5). În anumite circumstanțe, asemenea cazuri pot fi clasificate drept terorism. Dacă două sau mai multe persoane conspiră să cauzeze perturbarea unui sistem informatic al SUA, violând, astfel, 18 USC §1030(a)(5), fiecare făptuitor poate fi acuzat de conspirație, conform 18 USC §371.

În **Thailanda**, interferența cu date informatice este incriminată în Secțiunea 9 ca fiind distrugerea, modificarea sau amendarea ilegală a unor date informatice, în totalitate sau în parte. Interferența cu un sistem informatic este incriminată în Secțiunea 10 ca fiind acte care suspendă, întârzie, împiedică sau distrug un sistem informatic, astfel încât acesta nu mai funcționează normal, în timp ce Secțiunea 11 incriminează transmiterea de date sau mesaje informatice unei alte persoane și mascarea unor asemenea transmisii de o manieră care împiedică funcționarea normală a sistemului afectat.

Transferul neautorizat de date informatice

Art. 364. Transferul neautorizat de date dintr-un sistem informatic sau dintr-un mijloc de stocare a datelor informatice se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Ioana Vasiu)

1. Noul Cod penal în raport cu vechiul Cod penal

Această infracțiune nu are corespondent în vechiul Cod penal, fiind preluată din Legea nr. 161/2003 [art. 44 alin. (2) și (3)].

2. Conținut legal și caracterizare

Datorită importanței deosebite a datelor și programelor informatice, a dependenței organizațiilor de procesare corectă și promptă a datelor informatice, transferul neautorizat al datelor informatice dintr-un sistem informatic sau dintr-un mediu de stocare constituie un pericol major în lumea contemporană.

Scopul prevederii acestui text este acela de a asigura datelor și programelor informatice o protecție similară celei de care se bucură bunurile materiale împotriva activității intenționate de provocare de daune, nu numai în situația activităților neautorizate de alterare, ci și de transfer neautorizat.

Legiuitorul nostru penal, pornind de la textul art. 4 din Convenția europeană privind criminalitatea informatică, dar mergând mai departe decât scopul acesteia, a prevăzut în art. 44 al Legii nr. 161/2003 alterarea integrității datelor informatice în mai multe variante normative. Astfel, în alin. (1) era prevăzută fapta de a modifica, șterge sau deteriora date informatice ori de a restricționa accesul la aceste date, fără drept; în alin. (2) era incriminat transferul neautorizat de date dintr-un sistem informatic; în alin. (3) se incrimina transferul neautorizat de date dintr-un mijloc de stocate a datelor informatice.

În cazul acestei infracțiuni prevăzute în art. 4 al Convenției Europene privind criminalitatea informatică, legiuitorul noului Cod penal a preferat o altă configurație, prevăzând forma de bază a acesteia în art. 362, iar celelalte două, transformate într-o infracțiune nouă, la art. 364, text supus analizei noastre.

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special al infracțiunii constă în relațiile sociale ce privesc integritatea și funcționarea sau utilizarea în condiții optime a datelor informatice (inclusiv a programelor informatice).

B. Obiectul material al infracțiunii constă în suportul material pe care sunt stocate datele sau programele informatice (stick de memorie, memorie cu acces aleator, disc dur, disc compact etc.), date sau programe transferate neautorizat.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiect activ poate fi orice persoană (fizică sau juridică) cu capacitate penală, textul de lege neprevăzând vreo calitate specială pentru acesta.

b) Subiect pasiv este persoana fizică sau juridică având drepturi (de proprietate, de utilizare etc.) asupra datelor sau programelor informatice.

c) Participația penală este posibilă sub toate formele.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii cuprinde: **A. situația premisă; B. conținutul constitutiv al infracțiunii.**

A. Situația premisă

Această infracțiune nu poate exista în absența unor **date informatice** aflate într-un sistem informatic sau într-un **mediu de stocare** asupra cărora făptuitorul să acționeze fraudulos în modalitatea prevăzută pentru realizarea scopului prevăzut în textul de lege, adică aceea de a **transfera neautorizat aceste date.**

Cu privire la prezentarea detaliată a noțiunilor de „sistem informatic" și „date informatice", facem trimitere la cele expuse la secțiunea „Generalități", punctul „Situația premisă".

Prin „**mediu de stocare**" se înțelege materialul pe care datele sunt stocate[1]. Deoarece memoria calculatoarelor poate păstra numai cantități mici de date și programe și deoarece RAM (memoria cu acces aleator) este o memorie volatilă, este necesară utilizarea unor periferice pentru stocarea datelor. Cele mai importante medii de stocare sunt banda magnetică, microfișa, discul magnetic, discul compact, videodiscul, hârtia.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii

a) Latura obiectivă cuprinde elementul material, cerințe esențiale și urmarea imediată.

Elementul material al variantei prevăzute de legiuitorul penal constă în acțiunea de *transfer neautorizat de date*.

Prin „*transfer*" se înțelege transmiterea sau copierea de date informatice de pe un suport fizic pe un altul (spre exemplu, de pe un disc dur pe un disc compact etc.). Transferul poate implica și distrugerea datelor la locația originala (de unde se face transmisia).

Cerința esențială. În legătură cu acțiunea de transfer, legiuitorul prevede condiția esențială de a fi *neautorizat* – persoana care are drepturi asupra datelor nu a permis transferul sau l-a permis, dar într-o modalitate diferită, autorul transferului depășind sfera sau nivelul de autorizare (spre exemplu, în situația în care există dreptul de a transfera date informatice, dar numai de un anumit tip, către anumite entități sau pentru o anumită perioadă de timp).

Legiuitorul prevede adițional o **condiție esențială** pentru fiecare dintre variantele alternative inserate în acest articol:

• în cazul primei variante prevăzute, transferul neautorizat de date trebuie să se facă dintr-un *sistem informatic*. Prin „sistem informatic", în sensul art. 181 alin. (1) C. pen., se înțelege *orice dispozitiv sau ansamblu de dispozitive interconectate sau aflate în relație funcțională, dintre care unul sau mai multe asigură prelucrarea automată a datelor, folosind programe informatice*. Am prezentat mai sus la secțiunea consacrată premisei juridice definiția dată sistemului informatic de Directiva din 2013;

• în cazul celei de-a doua variante prevăzute, transferul neautorizat de date se realizează dintr-un *mijloc de stocare* a datelor informatice (spre exemplu, stick de memorie, disc sau bandă magnetică, disc compact etc.).

[1] Pentru detalierea fiecărui mediu de stocare, a se vedea Ioana Vasiu, Lucian Vasiu, *Informatica juridică..., op. cit.*, 2009, pp. 30-32.

Urmarea imediată constă în atingerea integrității, confidențialității și/sau disponibilității datelor informatice prin una dintre activitățile incriminate în variantele prevăzute de legiuitor în art. 364.

Legătura de cauzalitate. Este necesar ca între acțiunile incriminate și urmarea imediată să existe un raport de cauzalitate, care rezultă *per se*.

b) Latura subiectivă

Elementul subiectiv. Vinovăția la această infracțiune se prezintă sub forma intenției: *directă* sau *indirectă*.

Mobilul și scopul săvârșirii infracțiunii nu constituie elemente componente ale laturii subiective, însă stabilirea acestora poate contribui – în fiecare caz concret – la o justă individualizare a pedepsei.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Forme

a) Actele pregătitoare sunt posibile, dar nu sunt incriminate. Actele pregătitoare (procurarea sau realizarea de dispozitive vizând transferul neautorizat de date informatice) nu sunt pedepsite în cazul acestei infracțiuni, putând însă face obiectul unei alte infracțiuni, dacă sunt îndeplinite condițiile cerute de lege (infracțiunea incriminată în art. 365 C. pen. privind operațiuni ilegale cu dispozitive sau programe informatice; spre exemplu, deținerea unui program de tip *malware* care permite transferul neautorizat de date informatice).

b) Tentativa este posibilă și se pedepsește (conform art. 366 C. pen.)

c) Consumarea infracțiunii are loc în momentul producerii urmării imediate, adică a punerii în pericol a valorii ocrotite (securitatea datelor informatice prin activitatea de transfer neautorizat).

d) Epuizarea infracțiunii are loc în momentul comiterii ultimului act incriminat; infracțiunea se poate săvârși și în forma continuată.

B. Modalități

a) Modalitățile normative sunt cele arătate în textul de incriminare și pot consta în următoarele activități: *transferul neautorizat de date dintr-un unui sistem informatic sau transferul neautorizat de date dintr-un mediu de stocare.*

b) Modalitățile faptice. Toate aceste modalități normative se pot prezenta într-o varietate de modalități de fapt.

C. Sancțiuni

Transferul neautorizat de date informatice dintr-un sistem informatic sau dintr-un mediu de stocare este pedepsit de legiuitorul noului Cod penal cu închisoare de la unu la 5 ani.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Infracțiunea de transfer neautorizat de date informatice, ca și celelalte infracțiuni contra siguranței și integrității sistemelor informatice este, cum am arătat deja, *subsidiară* față de alte infracțiuni datorită caracterului ei de generalitate (spre exemplu, infracțiunea incriminată de art. 32, alin. (1) lit. q) din Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului, articol modificat și completat de art. 159 pct. 2 din Legea nr. 187/2012: *fraude comise prin sisteme informatice și*

mijloace de plată electronice și infracțiuni contra siguranței și integrității sistemelor și datelor informatice; prin urmare, dacă se va realiza conținutul infracțiunii de transfer neautorizat de date informatice în condițiile prevăzute de legea privind prevenirea și combaterea terorismului (art. 32), vor fi incidente aceste prevederi, și nu cele de față privitoare la infracțiunea de transfer neautorizat de date informatice.

B. Aspecte procesuale

Pentru infracțiunea de transfer neautorizat de date informatice, acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu, iar urmărirea penală este efectuată de către organele de cercetare penală, sub supravegherea procurorului.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

Infracțiunea de transfer neautorizat de date informatice este în totalitate preluată din Legea nr. 161/2003, a cărei sursă este Convenția europeană privind criminalitatea informatică [cu o mică modificare de sistematizare, respectiv despărțirea articolului-sursă din legea specială în două articole în noul Cod penal, din art. 44 alin. (2) și (3)].

B. Situații tranzitorii

Limitele de pedeapsă fiind mai reduse în noul Cod penal, în cazul succesiunii de legi penale în timp, se va face aplicarea dispozițiilor din noul Cod penal.

7. Elemente de drept comparat

Cum sursa acestei incriminări este art. 4 din Convenția europeană privind criminalitatea informatică (*Convention on Cybercrime*), convenție care reprezintă, de fapt, un adevărat tratat internațional în domeniu, fiind ratificată și de alte state din afara Europei, marea majoritate a statelor europene sau ne-europene au prevederi similare în acest domeniu. De fapt, transferul neautorizat, ca variantă separată a alterării de date, este prevăzută specific și separat numai de legiuitorul român (facem, prin urmare, trimitere la detaliile date de noi în subsecțiunea „**Elementele de drept comparat**" la secțiunea „**Generalități**", respectiv la analiza infracțiunii de la art. 362 C. pen.: „Alterarea integrității datelor informatice").

Operațiuni ilegale cu dispozitive sau programe informatice

Art. 365. (1) Fapta persoanei care, fără drept, produce, importă, distribuie sau pune la dispoziție sub orice formă:

a) dispozitive sau programe informatice concepute sau adaptate în scopul comiterii uneia dintre infracțiunile prevăzute în art. 360-364;

b) parole, coduri de acces sau alte asemenea date informatice care permit accesul total sau parțial la un sistem informatic, în scopul săvârșirii uneia dintre infracțiunile prevăzute în art. 360-364,

se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Deținerea, fără drept, a unui dispozitiv, a unui program informatic, a unei parole, a unui cod de acces sau a altor date informatice dintre cele prevăzute în alin. (1), în scopul săvârșirii uneia dintre infracțiunile prevăzute în art. 360-364, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

COMENTARII (Prof. univ. dr. Ioana Vasiu)

1. Noul Cod penal în raport cu vechiul Cod penal

Această infracțiune nu are corespondent în vechiul Cod penal, fiind reprodusă de legiuitorul noului Cod penal din art. 46 al Legii nr. 161/2003.

2. Conținut legal și caracterizare

Textul prevăzut de legiuitorul nostru în art. 365 C. pen. este similar art. 6 din Convenția europeană împotriva criminalității informatice (*Misuse of devices*).

Acest text este, de asemenea, în deplin acord cu ultimele obligații prevăzute pentru statele membre în Directiva din 2013 privind atacurile asupra sistemelor informatice (a se vedea art. 7, *Instrumentele care servesc la săvârșirea infracțiunilor*, pe care îl vom expune mai jos).

Textul de la art. 365 se constituie în incriminarea unor acte ilegale specifice, având ca obiect dispozitive sau coduri de acces, utilizate în scopul comiterii infracțiunilor prevăzute în art. 360-364, după cum urmează:

• prima variantă normativă [alin. (1) lit. a)] constă în fapta de a produce, importa, distribui sau de a pune la dispoziție sub orice altă formă, fără drept, a unui dispozitiv sau program informatic conceput sau adaptat în scopul săvârșirii uneia dintre infracțiunile prevăzute în art. 360-364;

• a doua variantă normativă [alin. (1) lit. b)] constă în fapta de a produce, importa, distribui sau de a pune la dispoziție sub orice formă, fără drept, a unei parole, cod de acces sau alte date care permit accesul total sau parțial la un sistem informatic, în scopul săvârșirii uneia dintre infracțiunile prevăzute în art. 360-364;

• a treia variantă normativă [alin. (2)], care este sancționată mai puțin sever, constă în deținerea, fără drept, a unui dispozitiv, a unui program informatic, a unei parole, a unui cod de acces sau a altor date dintre cele prevăzute în alin. (1), în scopul săvârșirii uneia dintre infracțiunile prevăzute în art. 360-364.

Spre exemplu, o persoană care produce dispozitive USB care conțin contaminanți informatici care distrug date când dispozitivul este conectat la un calculator comite infracțiunea de operațiuni ilegale cu dispozitive sau programe informatice, în concurs cu alterarea integrității datelor informatice[1]. *Phishing*-ul poate fi inclus în această categorie; în SUA, spre exemplu, cazurile de acest tip sunt urmărite penal conform 18 USC §1029, fiind considerat un dispozitiv informatic care permite accesul ilegal la sisteme informatice.

Într-un caz din anul 2011, un grup de persoane a fost trimis în judecată pentru utilizarea și comercializarea, directă și prin intermediul Internet, de produse informatice destinate interceptării ilegale de comunicații și transmisii de date

[1] A se vedea ITU, *Understanding cybercrime: A guide for developing countries*, 2009.

realizate prin intermediul terminalelor de telefonie mobilă[1]. Într-un alt caz, G.P., alias „Bush", a fost trimis în judecată pentru operațiuni ilegale cu dispozitive sau programe informatice și condamnat la 5 ani de închisoare[2].

Conform Directivei din 2013 a Parlamentului European și a Consiliului privind atacurile împotriva sistemelor informatice și de abrogare a Deciziei-cadru 2005/222/JAI a Consiliului [SEC(2010) 1122 final, SEC(2010) 1123 final], în art. 7, *Instrumentele care servesc la săvârșirea infracțiunilor*, se solicită adoptarea de măsuri necesare pentru a garanta că se pedepsesc ca infracțiune atunci când sunt comise intenționat și fără a avea dreptul, în vederea comiterii uneia dintre faptele penale menționate la art. 3-6 prevăzute în această Directivă (adică oricare dintre infracțiunile de: „Accesarea ilegală a sistemelor informatice"; „Afectarea ilegală a integrității sistemului"; „Afectarea ilegală a integrității datelor"; „Interceptarea ilegală"), producerea, vânzarea, achiziționarea în vederea utilizării, importul, deținerea, distribuirea sau punerea la dispoziție în alt mod a:

(a) unui dispozitiv, inclusiv program de calculator, conceput sau adaptat în principal în scopul comiterii oricăreia dintre faptele menționate la art. 3-6 (adică „Accesarea ilegală a sistemelor informatice"; „Afectarea ilegală a integrității sistemului"; „Afectarea ilegală a integrității datelor"; „Interceptarea ilegală");

(b) unei parole de calculator, a unui cod de acces sau a unor date similare, prin care un întreg sistem informatic sau orice parte a acestuia poate fi accesat(ă).

Potrivit art. 11 din Directiva menționată mai sus, persoanele juridice pot răspunde penal pentru faptele prevăzute la art. 3-8, „comise spre folosul lor de către orice persoană, acționând fie în nume propriu, fie ca parte a unui organism al persoanei juridice și având o funcție de conducere în cadrul persoanei juridice, în temeiul:

(a) unei împuterniciri din partea persoanei juridice;

(b) unei prerogative de a lua decizii în numele persoanei juridice;

(c) unei prerogative de a exercita controlul în cadrul persoanei juridice".

De asemenea, se solicită prin prevederile acestui important mecanism juridic european ca statele membre să adopte măsurile necesare pentru a garanta că se poate antrena răspunderea juridică a persoanelor juridice în cazul în care, ca urmare a nesupravegherii sau a neexercitării controlului, imputabile unei persoane menționate la alin. (1), a fost posibilă săvârșirea, de către o persoană aflată în subordine, a oricăreia dintre faptele menționate la art. 3-8, în folosul acelei persoane juridice (desigur, răspunderea persoanelor juridice în temeiul alin. (1) și (2) nu exclude procedurile penale îndreptate împotriva persoanelor fizice care sunt autori sau complici la oricare dintre faptele prevăzute la art. 3-8 din această Directivă).

De vreme ce pentru comiterea infracțiunilor mai sus menționate este nevoie, cel mai adesea, de posesia unor mijloace de acces sau alte mijloace, există, prin urmare, o puternică pornire în a le achiziționa pentru scopuri criminale, ceea ce poate duce la crearea unei periculoase „piețe negre" a contaminanților informatici (adevărate „cutii cu scule ale criminalilor informatici")[3]. Pentru a combate efectiv

[1] A se vedea detalii pe *http://alba24.ro/dosarul-spionii-din-dormitor-inculpati-achitati-de-curtea-de-apel-alba-iulia-decizia-nu-este-definitiva-293429.html*.

[2] A se vedea detalii pe *http://www.tribunalulbrancea.ro/downloads/sintezapresei/sinteza%2005.04%20-%2011.04.pdf*.

[3] A se vedea Thomas J. Holt, *Examining the Forces Shaping Cybercrime Markets Online*, în Social Science Computer Review, 31, 2013.

acest pericol, legislația penală trebuie să interzică aceste acte periculoase de la sursă, precedând comiterea infracțiunilor prevăzute în art. 360-364 C. pen.

Această incriminare este clădită pe dezvoltările ce au avut loc în domeniu la nivel european (privind protecția legală a serviciilor bazate pe/sau constând în acces condiționat) și dispozițiile relevante existente în unele țări[1].

3. Elemente preexistente

A. Obiectul juridic special constă în relațiile sociale ce privesc drepturile proprietarilor sau deținătorilor de date și sisteme informatice la protecția integrității, confidențialității și disponibilității acestora. Pentru a evita repetarea, cu privire la prezentarea detaliată a celor trei componente fundamentale ale securității sistemelor și datelor informatice: integritate, confidențialitate și disponibilitate, facem trimitere la cele expuse la secțiunea „Generalități", punctul „Obiectul juridic generic sau de grup".

B. Obiectul material al infracțiunii constă în entitățile materiale în care sunt exprimate mijloacele puse în circulație sau deținute în scopul comiterii infracțiunilor prevăzute în art. 360-364 (în cazul în care acestea sunt reprezentate de programe informatice sau coduri de acces, obiectul material va consta în suporturile materiale pe care acestea sunt păstrate).

Trebuie menționat că, în cazul activității criminale realizate prin producerea acestor mijloace, obiectul material va consta în entitățile materiale asupra cărora se acționează pentru a le confecționa, și nu în aceste mijloace, care vor constitui rezultat (produs) al infracțiunii.

C. Subiecții infracțiunii

a) Subiect activ al infracțiunii poate fi orice persoană (fizică sau juridică) care are capacitate penală, legea necerând nicio condiție specială pentru autorul infracțiunii; de regulă însă, actele ilegale care fac obiectul acestei infracțiuni sunt comise de persoane cu cunoștințe de specialitate avansate, mai ales în variante de producere a acestor mijloace.

b) Subiect pasiv al infracțiunii este persoana ale cărei drepturi la integritatea, confidențialitatea și disponibilitatea datelor și/sau sistemelor informatice sunt puse în pericol prin activitățile incriminate în acest text de lege.

c) Participația penală este posibilă sub toate formele.

4. Structura și conținutul juridic al infracțiunii

A. Situația premisă

Infracțiunea de „Operațiuni ilegale cu dispozitive sau programe informatice" fiind o infracțiune mijloc, trebuie să fie de natură a contribui la săvârșirea uneia sau unora dintre infracțiunile menționate în textul de lege, infracțiuni prevăzute la art. 360-365 C. pen.: „Accesul ilegal la un sistem informatic", „Interceptarea ilegală a unei transmisii de date informatice", „Alterarea integrității datelor informatice", „Perturbarea funcționării sistemelor informatice" și „Transferul neautorizat de date informatice".

Situația premisă constă în existența unei varietăți de *instrumente, programe informatice sau dispozitive*, utilizate într-o varietate de moduri la săvârșirea infracțiu-

[1] O abordare similara a existat în ceea ce privește Convenția de la Geneva din 1929 privind contrafacerea de monedă – a se vedea Raportul explicativ al Convenției europene privind criminalitatea informatică, art. 6.

nilor mai sus menționate. Aceste instrumente utilizate la comiterea infracțiunilor informatice (*malware*) sunt în mod normal create sau adaptate în principal pentru a comite infracțiunile prevăzute la art. 360-364.

B. Conținutul constitutiv al infracțiunii

a) Latura obiectivă

Elementul material constă, în cazul variantelor prevăzute în alin. (1) și (2), în următoarele acțiuni: producere, import, distribuție, punere la dispoziție sub orice altă formă.

Cerințe esențiale. În legătură cu aceste acțiuni sunt prevăzute *cerințe esențiale* în cazul fiecărei variante normative:

• acțiunile incriminate să se realizeze *fără drept* (cerința esențială prevăzută de legiuitor în toate variantele normative);

• acțiunile incriminate în prima variantă, la alin. (1) lit. a), și comise *fără drept* trebuie să privească un *dispozitiv sau program informatic* conceput sau adaptat în scopul săvârșirii uneia dintre infracțiunile prevăzute în art. 360-364 C. pen.;

• acțiunile incriminate în varianta de la alin. (1) lit. b), comise *fără drept*, trebuie să privească *o parolă, un cod de acces sau alte asemenea date informatice* care permit accesul total sau parțial la un sistem informatic, în scopul săvârșirii uneia dintre infracțiunile prevăzute în art. 360-364 C. pen.

Distribuirea la care face referire textul de lege înseamnă actul de a trimite date informatice altora, în timp ce prin *punere la dispoziție* se înțelege plasarea online (pe web), pentru uzul altora. Acest concept intenționează să acopere și creația sau compilarea de legături către alte locații pe Internet (*hyperlink*-uri) pentru a facilita accesul la asemenea mecanisme/programe.

Programele informatice la care se referă textul de lege de la art. 365 în alin. (1) și (2) sunt, spre exemplu, programele proiectate (realizate) să altereze sau chiar să distrugă date informatice sau să interfereze cu operațiile sistemelor informatice, realizate sau adaptate pentru a controla/permite accesul în sisteme informatice (spre exemplu, cai troieni informatici sau alte tipuri de contaminanți informatici).

A deține astfel de dispozitive[1], programe informatice, parole, coduri de acces sau alte date informatice, în sensul variantei prevăzute la alin. (2), înseamnă a le avea în posesie (stocate, spre exemplu, în memoria calculatorului, pe discuri compact sau flexibile etc.).

Legiuitorul noului Cod penal, preluând formularea textului corespunzător de la nivel european, a prevăzut în legătură cu toate activitățile prevăzute în alineatele textului art. 365 o singură cerința esențială: *fără drept*. Acest lucru semnifică un comportament neautorizat, care duce la afectarea unuia sau mai multor atribute ale securității sistemelor și datelor informatice: integritatea, confidențialitatea și disponibilitatea.

---

[1] Prin „dispozitiv" se înțelege ceva care face posibilă o ingerință de un anumit tip într-un sistem informatic; prin „program informatic" în acest context se înțelege un program capabil să distrugă date, să le altereze, să intercepteze date informatice sau să permită intrarea într-un sistem informatic; prin „parolă" se înțelege o secvență de caractere care servește la obținerea accesului la un calculator sau sistem informatic; prin „cod de acces" se înțelege o secvență de caractere care permite autentificarea unui utilizator, permițându-i acestuia accesul la un sistem informatic sau la anumite servicii informatice. Într-un caz din SUA (*U.S. c. Patterson*), acuzatul a traficat pe un grup de știri Yahoo parole și alte informații care permiteau altora acces la sistemul informatic al unei firme – a se vedea în Ioana Vasiu, Lucian Vasiu, *Dissecting Computer Fraud...*, *op. cit.*

Urmarea imediată. Pentru întregirea laturii obiective este necesar ca acțiunile incriminate să aibă ca urmare imediată crearea unei stări de pericol pentru integritatea, confidențialitatea sau disponibilitatea datelor sau sistemelor informatice, prin creșterea posibilității de comitere a infracțiunilor prevăzute în art. 360-364 C. pen.

Starea de pericol există în momentul în care acțiunile descrise în cele trei alineate sunt realizate fără drept sau privesc dispozitive și programe informatice apte să realizeze cu succes infracțiunile de acces ilegal, interceptie neautorizată, alterarea ilegală a datelor informatice sau perturbarea funcționarii sistemelor informatice.

Latura obiectivă a infracțiunii de operațiuni ilegale cu dispozitive sau programe informatice nu este realizată decât atunci când starea de pericol pentru integritatea, confidențialitatea sau disponibilitatea datelor sau sistemelor informatice este urmarea imediată a acțiunilor de producere, punere în circulație (vânzare, import, distribuire, punere la dispoziție) sau deținere.

Legătura de cauzalitate. Este necesar ca între acțiunile incriminate și urmarea imediată să existe un raport de cauzalitate, care rezultă *ex re*.

b) Latura subiectivă

Elementul subiectiv. Pentru existența infracțiunii de operațiuni ilegale cu dispozitive sau programe informatice se cere ca fapta să fie săvârșită cu vinovăție. Forma de vinovăție necesară este *intenția (calificată prin scop)*.

Scopul. Pentru existența infracțiunii sub aspect subiectiv, în ambele variante normative, este necesară îndeplinirea unei condiții esențiale: acțiunile incriminate să fie realizate în *scopul săvârșirii uneia dintre infracțiunile prevăzute în art. 360-364 C. pen.* În lipsa acestui scop, fapta nu va fi considerată infracțiunea prevăzută în art. 365 C. pen.

Mobilul săvârșirii infracțiunii nu constituie element component al laturii subiective, însă stabilirea acestuia poate contribui – în fiecare caz concret – la o justă individualizare a pedepsei.

5. Forme. Modalități. Sancțiuni

A. Formele infracțiunii

a) Actele pregătitoare sunt posibile, dar ele nu sunt incriminate. Cum, în esență, faptele incriminate în textul de lege de față sunt fapte pregătitoare pentru infracțiunile prevăzute la art. 360-364, e firesc ca legea să le incrimineze numai în forma consumată.

b) Tentativa este posibilă și este incriminată (conform art. 366 C. pen.).

c) Consumarea infracțiunii are loc în momentul producerii urmării imediate (crearea stării de pericol prin comiterea uneia sau mai multor acțiuni incriminate).

d) Epuizarea are loc în momentul producerii ultimului act incriminat în textul de lege. Infracțiunea poate să se prezinte în forma continuă sau continuată. În cazul în care fapta este comisă în modalitatea deținerii, infracțiunea are caracter continuu, epuizându-se la momentul încetării deținerii ilicite.

B. Modalități

a) Modalități normative. O primă modalitate normativă este prevăzută în primul alineat al art. 365 alin. (1) lit. a) și lit. b), care constă în fapta persoanei care, fără drept, produce, importă, distribuie sau pune la dispoziție sub orice formă:

• dispozitive sau programe informatice concepute sau adaptate în scopul comiterii uneia dintre infracțiunile prevăzute în art. 360-364;

• parole, coduri de acces sau alte asemenea date informatice care permit accesul total sau parțial la un sistem informatic, în scopul săvârșirii uneia dintre infracțiunile prevăzute în art. 360-364.

b) Modalitatea normativă atenuată este prevăzută în cel de-al doilea alineat al art. 365 și constă în deținerea, fără drept, a unui dispozitiv, a unui program informatic, a unei parole, a unui cod de acces sau a altor date informatice dintre cele prevăzute în alin. (1), în scopul săvârșirii uneia dintre infracțiunile prevăzute în art. 360-364.

c) Modalitățile faptice se prezintă, din cauza dezvoltării îngrijorătoare a pieței de „instrumente a hackerilor", adică a *malware*, într-o diversitate de forme.

C. Sancțiuni

Pentru faptele prevăzute în cele două variante normative ale art. 365, pedeapsa este închisoarea. Legiuitorul noului Cod penal reduce pedeapsa pentru cele două modalități față de pedeapsa din Legea nr. 161/2003. Pentru modalitatea prevăzută în primul alineat este închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă, în cazul celei de-a doua, care e o variantă sancționată mai puțin sever, pedeapsa este închisoarea de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

6. Explicații complementare

A. Legătura cu alte infracțiuni. Asemănări și deosebiri

Cum evident reiese din textul de lege, infracțiunea de operațiuni ilegale cu dispozitive sau programe informatice se află într-o strânsă legătură cu infracțiunile prevăzute la art. 360-364, fiind, față de acestea, o „infracțiune mijloc".

Infracțiunea de „Operațiuni ilegale cu dispozitive sau programe informatice", ca și celelalte infracțiuni contra siguranței și integrității sistemelor informatice, este, cum am arătat deja, *subsidiară* față de alte infracțiuni datorită caracterului ei de generalitate (spre exemplu, infracțiunea incriminată de art. 32 alin. (1) lit. q) din Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului, articol modificat și completat de art. 159 pct. 2 din Legea nr. 187/2012: *fraude comise prin sisteme informatice și mijloace de plată electronice și infracțiuni contra siguranței și integrității sistemelor și datelor informatice*; prin urmare, dacă se va realiza conținutul infracțiunii de operațiuni ilegale cu dispozitive sau programe informatice în condițiile prevăzute de Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului (art. 32), vor fi incidente aceste prevederi, și nu cele de față privitoare la infracțiunea de „Operațiuni ilegale cu dispozitive sau programe informatice".

B. Aspecte procesuale

Pentru infracțiunea prevăzută în acest text, acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu, iar urmărirea penală este efectuată de către organele de cercetare penală, sub supravegherea procurorului.

7. Precedente legislative și situații tranzitorii

A. Precedente legislative

Infracțiunea de operațiuni ilegale cu dispozitive sau programe informatice este în totalitate preluată din art. 46 al Legii nr. 161/2003, a cărei sursă este art. 6 din Convenția europeană privind criminalitatea informatică (*Cybercrime Convention*).

B. Situații tranzitorii

Limitele de pedeapsă fiind mai reduse în noul Cod penal, în cazul succesiunii de legi penale în timp, se va face aplicarea dispozițiilor din noul Cod penal.

8. Elemente de drept comparat

Cum sursa acestei incriminări este art. 6 din Convenția europeană privind criminalitatea informatică (*Convention on Cybercrime*), convenție care reprezintă, de fapt, un adevărat tratat internațional în domeniu, fiind ratificată și de alte state din afara Europei, marea majoritate a statelor europene sau ne-europene au prevederi similare în acest domeniu.

Directiva din 2013 privind atacurile împotriva sistemelor informatice a fixat anul 2014 ca termen-limită pentru toate statele membre pentru a-și adapta legislația națională în domeniu.

Prezentăm mai jos câteva reglementări în domeniu ale unor țări europene și ne-europene, care, ca și România, au infracțiunea de „Operațiuni ilegale cu dispozitive sau programe informatice" în acord deplin cu art. 6 al Convenției europene în domeniul criminalității informatice.

Codul penal italian, în art. 615-*quater* și 615-*quinquies*, prevede infracțiunea de operațiuni ilegale cu dispozitive sau programe informatice (*Misuse of devices*).

Codul penal austriac prevede infracțiunea de operațiuni ilegale cu dispozitive sau programe informatice (*Misuse of devices*) în art. 126c.

Statele Unite ale Americii prevăd infracțiunea de operațiuni ilegale cu dispozitive sau programe informatice (*Misuse of devices*) în 18 USC §1029 (*Fraud and related activity in connection with access devices*). *Phishing*-ul este adesea urmărit penal conform 18 USC §1029[1] (uneori, cazurile din această categorie sunt aduse în instanță și sub 18 USC §1028A. *Aggravated identity theft*). În **California**, *Anti-Phishing Act* din anul 2005 face ilegală solicitarea de informații personale prin intermediul unei pagini web sau a poștei electronice prin metoda prezentării ca o entitate legitima fără autorizarea sau aprobarea respectivei entități.

Sri Lanka prevede infracțiunea de operațiuni ilegale cu dispozitive sau programe informatice (*Misuse of devices*) în art. 9 din *Computer Crime Act* nr. 24/2007 (FC).

[1] A se vedea, spre exemplu, *United States c. Boceanu*, no. 07-CR-00012 (D. Conn. Feb. 4, 2013); *United States c. Blount*, no. 09-2139-cr (2d Cir. May 14, 2010).

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Editura Universul Juridic

Ofertă pachet!

Explicațiile noului Cod penal

Vol. I – art. 1-52

Vol. II – art. 53-187

Vol. III – art. 188-256

Coord.: George Antoniu, Tudorel Toader

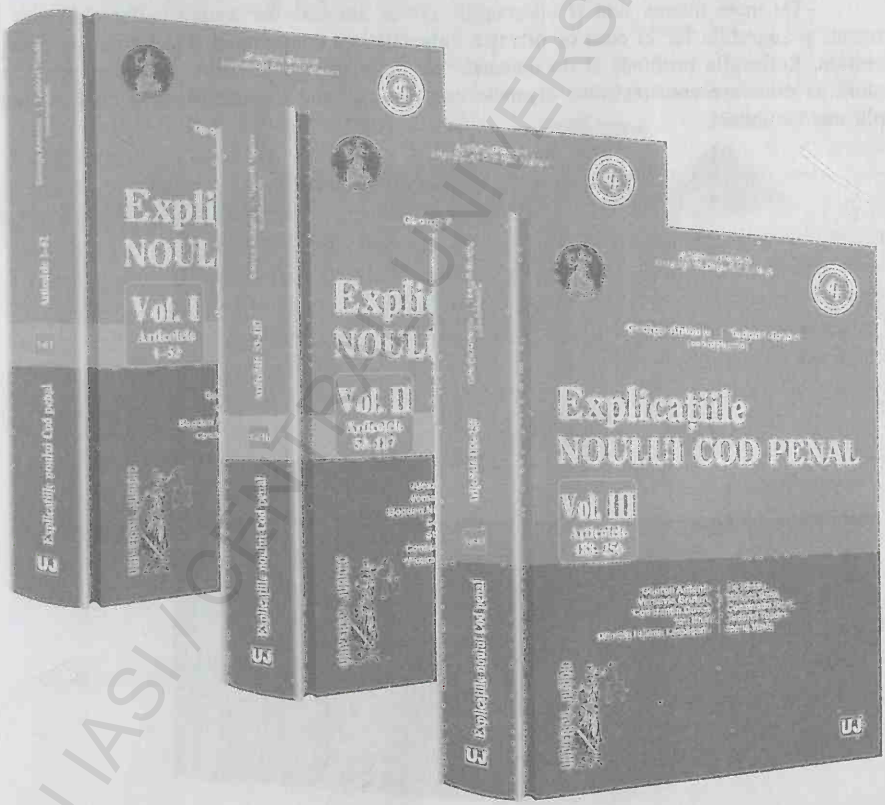

Comandă acum!

-25% Reducere

Preț: ~~297 lei~~
222,75 lei

Format: Academic
Pagini: 588, 600, 656

Comandă rapid și comod: 021.312.22.21 | 0733.673.555 | comenzi@ujmag.ro | www.ujmag.ro

BCU IASI / OPEN ACCESS UNIVERSITY LIBRARY

Editura Universul Juridic

Explicațiile noului Cod penal
Vol. V – art. 367-446

Coord.: George Antoniu, Tudorel Toader

Cele cinci volume de „Explicații ale noului Cod penal", elaborate sub îndrumarea Institutului de Cercetări Juridice al Academiei Române, cu colaborarea unor distinși oameni de știință și practicieni, răspund nevoilor de cunoaștere, aprofundare și înțelegere corectă a noului Cod penal.

În cuprinsul acestor volume este expus pe larg conținutul noilor dispoziții, cu ample referiri la doctrina penală și la practica judiciară în materie. Autorii valorifică în mod competent și documentat gândirea și practica penală din trecutul țării noastre și, totodată, întrevăd căile de perfecționare a legii penale în raport cu dezvoltarea economică, socială și politică a țării.

De mare interes sunt și observațiile critice ale autorilor asupra noilor dispoziții penale, precum și sugestiile lor în ceea ce privește îmbunătățirea conținutului și a formei de exprimare a acestora. Reflecțiile profunde și documentate ale autorilor asupra noilor prevederi penale sunt de natură să orienteze corespunzător organele care le vor pune în practică, asigurând înțelegerea și aplicarea lor unitară.

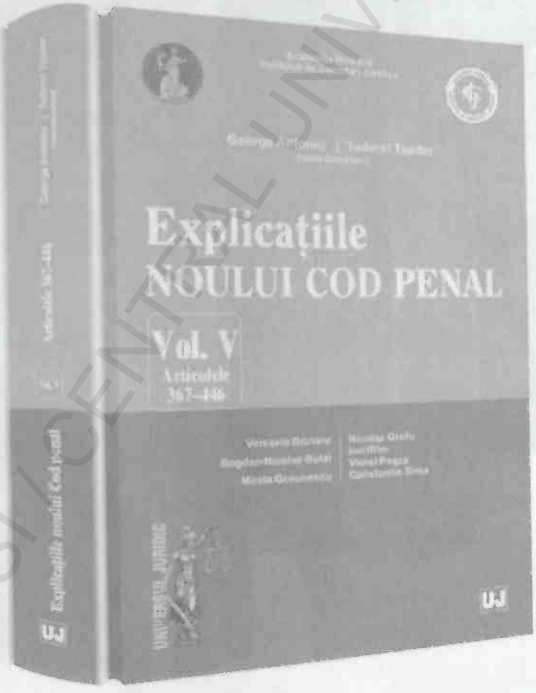

Precomandă acum!

Până la -20%

Preț: 99 lei

Format: Academic, cartonat, semn de carte
Pagini: 600

Precomandă rapid și comod: 021.312.22.21 | 0733.673.555 | comenzi@ujmag.ro | www.ujmag.ro

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITARĂ LIBRARY

Librăria ta de carte de specialitate
juridică, economică și business

Din 2008 suntem
alegerea lor...

TU?

Cursuri universitare • Tratate • Monografii • Coduri • Legislație • Jurisprudență • Reviste de specialitate

www.ujmag.ro

ujmagro
UNIVERSUL JURIDIC MAGAZIN

Bd. Iuliu Maniu nr. 7, clădirea Cotroceni Business Center corp C,
sector 6, București (lângă AFI MALL)
021.312.22.21 | 0733.673.555 | comenzi@ujmag.ro

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Universul Juridic.ro

nihil sine iure

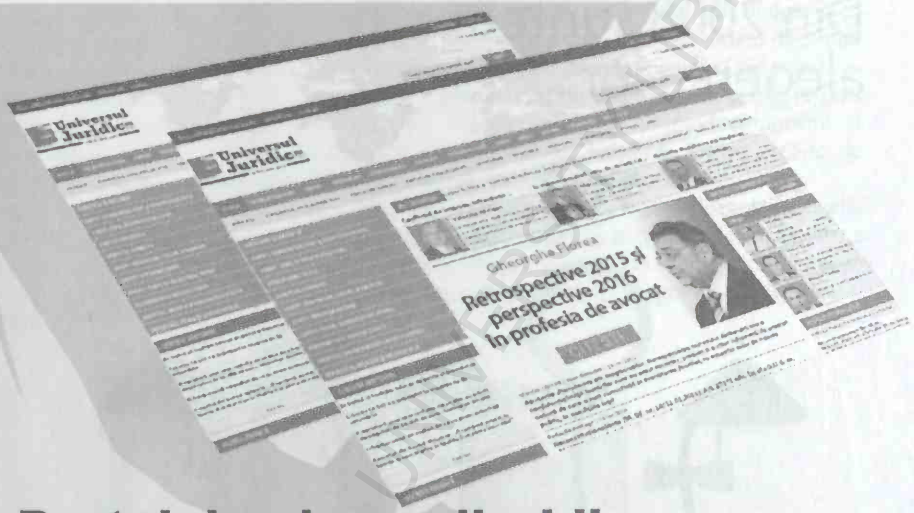

Portalul universuljuridic.ro:

- ✓ timp de 15 ani am investit în cele mai înalte standarde de informare;
- ✓ a venit momentul să dedicăm un portal profesionist celei mai competitive şi mai performante comunităţi: comunitatea juriştilor;
- ✓ puteţi accesa informaţie juridică reală, certificată editorial, necesară activităţii dvs., în orice moment;
- ✓ furnizăm conţinut pentru cele mai exigente profesii, sub semnătura specialiştilor recunoscuţi în domeniu.

www.universuljuridic.ro

BCU IAȘI / CENTRALA - LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Cele cinci volume de *Explicaţii ale noului Cod penal*, elaborate sub îndrumarea Institutului de Cercetări Juridice al Academiei Române, cu colaborarea unor distinşi oameni de ştiinţă şi practicieni, răspund, firește, nevoilor de cunoaştere, aprofundare şi înţelegere corectă a dispoziţiilor din noul Cod penal.

În cuprinsul acestor volume este expus pe larg conţinutul noilor dispoziţii, cu ample referiri la doctrina penală şi la practica judiciară în materie. Autorii valorifică în mod competent şi documentat gândirea şi practica penală din trecutul ţării noastre şi, totodată, întrevăd căile de perfecţionare a legii penale în raport cu dezvoltarea economică, socială şi politică a ţării.

De mare interes sunt şi observaţiile critice ale autorilor asupra noilor dispoziţii penale, precum şi sugestiile lor în ceea ce priveşte îmbunătăţirea conţinutului şi a formei de exprimare a acestora. Reflecţiile profunde şi documentate ale autorilor asupra noilor prevederi penale sunt de natură să orienteze corespunzător organele care le vor pune în practică, asigurând înţelegerea şi aplicarea lor unitară.

Publicarea acestor volume va constitui o contribuţie notabilă şi la îmbunătăţirea calităţii activităţii didactice, la înţelegerea superioară a instituţiilor penale şi a mecanismului lor de aplicare.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

ujmag.ro
UNIVERSUL JURIDIC MAGAZIN
Ai tot DREPTUL să alegi!
www.ujmag.ro

ISBN general 978-606-673-337-3
ISBN vol. IV 978-606-673-341-0
9 786066 733410